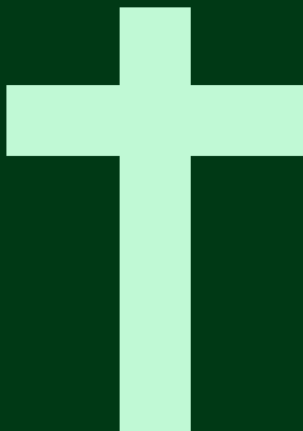

GALA Σευεί

Portions of the Holy Bible in the Toma language of Guinea

GALA S_EV_EI
Portions of the Holy Bible in the Toma language of Guinea
Des portions de la Sainte Bible dans la langue de la Guinée
Toma

copyright © 2013 Pioneer Bible Translators

Language: Toma

Translation by: Pioneer Bible Translators

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2022-06-21

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 18 Apr 2025 from source files dated 29 Jan 2022
95f995fa-1e05-5170-a262-d0f7dabeeddf

Contents

Zenze	1
Εγεζοδε	77
Leevi	141
Gaalu Σεβει	185
Το Σεβει Velesiei	249
Zozuwe	305
Tukpɔɔaaleve Nuiti	342
Lute	379
1 Samiyele	385
2 Samiyele	433
Tene Faalaaliiti	473
Misee	519
Naɔuume	530
Aɔakuke	535
Sofoni	541
Azee	547
Zakali	550
Malasi	566
Keewotiiti	571

Zenze Fai Kpein Tɔɔzeizu

Sɛvɛi ɣɛ nui: Moize vɛ.

Sɛvɛi nii zu vai ma bɔɛ ungi: faiti kpein tɔɔzeizu.

Sɛvɛi nii ɣɛ ziegɪ: kona waagila unnaani puulɔlu (1 450), ɛ zeeli kona waagila unnaani puugɔ (1 410) vɔ, aisa Yesu Kilista va zɔɔɔ.

Zenze ɣa ga kpeteaniiti kpein tɔɔzeizu ma zɛvɛi. E la kpelani nɔ ga ɛ geegɔɔlɔgi ta zɔoiti kpetɛ vai wo, ta guluiti, ta suaiti, ta nuiti kpetɛ vai. Kele toɣa nubuseiti ta-vaiti tɔɔzei vɛlei wosu, ɛ ti yɔɔɔzu ɣilibai lɔɔzei vɛlei le.

Gaagɣwesu mɔungi ɛ li puugɔ maazu ɣilagi (11) zu: eteai nii de yɛnvuzu su, da zoo ɣale ɛ naa nɔ-fai ɣaaɣa? Be ɣa ɛ ga nui? Nui losuvɛ ɣa ga mini eteai zu? Lee vaa zu nuiti ti yɔɔɔzu ɣilibaiti ti ɣologolosu? Leeni ɣa a ɣɛ ga zaɣui, nii pagai, ɛ lo naama vai va?

Gaazaɣaɣi naati ka ti wosu zaagɣaza. Naati ma ka Zenze zɛvɛi ɣilazuvɛ ma mɔungi googaaɔotegi veezu, ɛ lo ti va: zunui ta anzanui, GALA nɔ-kpeteaniiti saama (gaagɣwesu mɔungi ɛ zeeli felegɔi vɔ), ti yɔɔɔzuleve vai ta GALA (gaagɣwesu savagɔ), Kayen ta Abele ta-vai (gaagɣwesu naanigɔ), Nowe nɔ-foloi, undaavili tona wolai ma ziegɪ zu (gaagɣwesu lɔzita ɛ li taavuuɣɔi vɔ), wootti supu voloi nuiti ta-zangaso vɛlei lo siegi zu (gaagɣwesu puugɔ maazu ɣila (11)).

E zo gaagɣwesu puugɔ maazu felegɔi (12) ma, eyɛsu ɛ li puulɔɔlugɔi (50) zu, ta bosu ti deɛ eɣɛvɛi GALA ge vaa la ga kizogɪ nubuseiti pɔ, ta ɛ Izelaye mɛmɛwolai ma mɔungiti toli nɔ-botii ma: Abalaame nii ɛ vɛtɛni nɔ-kidaalevɛi ta nɔ-woomenigɪ maavele ma, keɛvɛ siɛnɔpɛ su ga lɔɣɔ vagɔ nu, nii nu a vɔkɔɣɔ ma.

Nɔ-doun zunui Izaake, ta Zakɔbe, nii ɛ ga nɔ-dounloin naa ɣa (gaagɣwesu 25:19–37:1 zu), ɛ daaseigi zɔɔɔni ga: «Izelaye.» Zozeɣe, nii ɛ ga Zakɔbe nɔ-doun zunui ta, koizeizu felegɔi ma ɣɛwolai, naa ɣa faiti kpein saama, toɣa ɛ vaani ga Zakɔbe, ta nɔ-doin zɔiti ɛ vɛɛ ta-vɛɛyɛgeiti ba, ga ti li, ti zɛi Ezipete yooi zu.

Zenze zɛvɛi ɣa deɛ ga kalagi, ɛ vile naa va, nii GALA ge kea. E tɔɔzeivɛ ga boga ga GALA ka ɛ eteai betɛa, naa ɣa ɛ kulazu keɛma ga GALA bɔɔɔvɛ, kele nii a ke ti pɛ ti ɣolo GALA be.

Sɛvɛi ɣa wooi ɣaaɣelazu ga GALA nɔ-minazeɣe gooi ɛ boga ga: toɣa yeeyɛ nɔ-nubuseiti ba ɣɔ. E zo tɔɔzeizu ɛ li gaabelazu, GALA ka ɛ ga sɛvɛi nii zu vaa biin golai: toɣa bɔɣɔ ɣulazu keɛma, ɛ da tukpɔi ɣaaleve, toɣa losu nɔ-nubuseiti tugɔ, ɛ da bɔ ti va, toɣa ɛ nɔ-nubuseiti ta-etea ziei ɣɛvele betɛzu. Ma woogaaɔote pagɔi ɣa ga: GALA bɛɛɛi ɣa ba ga: nu la tɔun da, ɛ la nɔ-minazɛgegitɪ da, nu nɔ-deveiti so, ta nɔ-tɔgiti.

ETEAI TA NUBUSEI TA-VAI LɔɔZEI UELEI

(1:1–11:32)

Geegɔɔlɔgi ta zooi betɛ vai

¹ Tɔɔzeizu mɔunpa GALA ge geegɔɔlɔgi ta zooi betɛni.

² Kevele ɣila ge la ɣɛni zooi va, sunakai ɣɛni de. Kpidii vɛɛni zie wolai ɣa. GALA Zenvui ɣɛni levetevesu ziei ɣa.

³ GALA ge ɣɛni ma: «Wozakalagi ɣula.» Wozakalagi ma ge ɣula.

4 GALA ge kaani ga wozakalagi vage. GALA ge wozakalagi ta kpidii yeedjaagwɛni.

5 GALA ge wozakalagi laasei pɛɛni ga foloi, ɛ kpidii laasei pɛɛ ga kuai. Kpidii vɛɛni, geelaalao: naa ɣɛni ga folo mɔungi.

6 GALA ge ɣɛni ma: «Zɔɔɔzu ɣɛ zieiiti ba, ɛ zieiiti zeedjaagwɛ ta zieiiti.»

7 GALA ge zɔɔɔzu ɣɛɛni zieiiti ba, niiti ti bu vɛlei, ta niiti ti maazu vɛlei. Naa ɣɛɛni ɣana nɔ.

8 GALA ge zɔɔɔzuvɛ laasei pɛɛni ga geegɔɔlogi. Kpidii vɛɛni, geelaalao: naa ɣɛni ga foloi velesiei.

9 GALA ge ɣɛni ma: «Zieiiti ti geegɔɔlogi wu, naati ti ɣaalɛ ba ada ɣila, ada vɔɔi ɣula keɛma.» Naa ɣɛɛni ɣana nɔ.

10 GALA ge ma vɔɔi laasei pɛɛni ga zooi. Zieiiti ti ɣaalɛi ba, ɛ naati daasei pɛɛ ga kpolodeiti. GALA ge kaani ga naa vage.

11 Naa vɔlu GALA ge ɣɛni ma: «Zooi pɔnɔba aniiti kula, eɣɛvɛlei ti-ma ziiti ti la: tufai nii ma waai su a ɣɛ ga ma zuwui, ta gwaa wuluiti, niiti ti-ma waai ti zu ta ɣɛ ga ma zuwui.» Naa ɣɛɛni ɣana nɔ.

12 Zooi pɔnɔba aniiti kulani, eɣɛvɛlei ti-ma ziiti ti la: tufai nii ma waai su a ɣɛ ga ma zuwui, ta gwaa wuluiti, niiti ti-ma waai ti zu ta ɣɛ ga ma zuwui. GALA ge kaani ga naa vage.

13 Kpidii vɛɛni, geelaalao: naa ɣɛni ga foloi zavasiei.

14 GALA ge ɣɛni ma: «Wozakalagiti ti ɣɛ geezuvɛ geei ɣaaɓɛ, ti foloi ta kuai yeedjaagwɛ. Naati ti ɣɛ ga poogiti, ɛ lo siegiti ba, ta foloiti, ta konagiti,

15 ti ɣɛ ga wozakalagiti geei ɣaaɓɛ, ti eteai zuɣala.» Naa ɣɛɛni ɣana nɔ.

16 GALA ge wozakala gela felegɔiti kɔɔɔɔni, ma wola gelei da ze foloi unda, ma go gelei da ze kuai unda. E somideɣaiti balaa kɔɔɔɔni.

17 GALA ge ti zelɛni geei ɣaaɓɛ ga ti da eteai zuɣala,

18 ti ze foloi ta kuai unda, ti wozakalagi ta kpidii yeedjaagwɛ. GALA ge kaani ga naa vage.

19 Kpidii vɛɛni, geelaalao: naa ɣɛni ga foloi naanisiei.

20 GALA ge ɣɛni ma: «Zie wu ani vuluiti ti wola mɔin zieiiti bu, wɔniiti ti da ɣovɛ geezuvɛ, zooi maazu.»

21 GALA ge kpolode wu zua wolaiti kɔɔɔɔni, eɣɛvɛlei ti-ma ziiti ti la, ta zɛnvu anii ma ziiti kɔɔɔni, eɣɛvɛlei ti-ma ziiti ti la, niiti ti levetevesu zieiiti bu. E wɔniiti kɔɔɔni, eɣɛvɛlei ti-ma ziiti ti la. GALA ge kaani ga naa vage.

22 GALA ge tuya looni ti vɛ, ɛ ɣɛ ma: «À buɣu, wo mɔin, wo kpolodeiti buulaave, wɔniiti ti mɔin eteai zu.»

23 Kpidii vɛɛni, geelaalao: naa ɣɛni ga foloi loɔlusiei.

24 GALA ge ɣɛni ma: «Zooi fuluaniiti kula, eɣɛvɛlei ti-ma ziiti ti la: toganiiti, ta kpokpo ganiiti, ta dɔɔɔ zuaiti, eɣɛvɛlei ti ɣilagilagi ti-ma ziiti ti la.» Naa ɣɛɛni ɣana nɔ.

25 GALA ge dɔɔɔ zuaiti kɔɔɔni, eɣɛvɛlei ti-ma ziiti ti la, toganiiti eɣɛvɛlei ti-ma ziiti ti la, ta kpokpo ganiiti pɛ, eɣɛvɛlei ti-ma ziiti ti la. GALA ge kaani ga naa vage.

26 GALA ge ɣɛni ma: «Ade nuɓusei ɓɛɛ ga ade-maaniinigi, ɛ ɣɛ ga de-vaagɔɔlabai, ɛ ze kaleiti unda, ta wɔniiti, ta toganiiti, ta eteai pɛ, ta aniiti kɔɔɔni ti ɓokposu zooi ma.»

27 GALA ge nuɓusei ɓɛɛni ga tɔ ɓɔɔi maaniinigi, ɛ kɔɔɔni ga GALA maaniinigi. E zunui ta anzanui ɓɛɛni.

²⁸ GALA ge tuya looni ti ve, é gɛ ti ma: «À buɖu, wo mɔin, wo eteai laave, wo maagɔlo. A zeĩ kaleiti unda, ta wɔniiti, ta suai kpein é yenvuzu zooli ɖa.»

²⁹ GALA ge ɖeni ma: «Wele, tufai nii ma waai su a gɛ ga ma zuwui, zooli ɖa ná pe, gɛ naa vea wo ve, ta gului nii ma waai su a gɛ ga ma zuwui, naa ɖa gɛ ga wo-laamianigi.»

³⁰ Gɛ tufa undui vea ga daamianigi zou ɖa zuaiti pe be, ta wɔniiti, ta nii kpein é bokposu zooli ma, nii nɔpe zenvu viilei su.» Naa ɖeni ɖana na.

³¹ GALA ge kaani ga nii kpein é kpɛɛai, ti wola vage. Kpidii veeni, geelaalao: naa ɖeni ga foloi lozitasiei.

2

¹ Pele ɖana geegɔɔɔgi beɛ vai beni la ta zooli, ta ti zu aniiti kpein.

² Foloi lofelasiei, GALA kpegai ma ga ná-botii ɖaabeli, é loogoni ná-botii pe ba, nii é keeni.

³ GALA ge tuya looni foloi lofelasiei ve, é make ɔɔɔ ve, tɔɔzei naama voloi é loogoni, é lo ná-botii pe ba, aniiti kpɛɛ vai zu é keeni.

*Eteai ta nubusi
ti beɛ velei yɔɔɔzule vai*

⁴ Geegɔɔɔgi ta zooli ti-loozeigi ɖa é ga nii, siegi zu ti beɛni la.

Siegi zu Gɔɔɔ GALAGI zooli ta geegɔɔɔgi beɛni la,

⁵ dɔɔɔ ɖila kpala ga la ɖeni de eteai zu, tufa ɖila kpala ga la ɖeni de vɔnɔni, mazɔɔ Gɔɔɔ GALAGI la ɖeni de tona vuuni zooli ma, nu la ɖeni de ná negelein, é va da boti gɛ zooli ma.

⁶ Kele bumugi ɖeni wuzegɛzu, é da zooli ma yebe.

⁷ Gɔɔɔ GALAGI zooli ma vɔɔi zegeni, é kpɛɛ ga zunui, é zenvu viilei vu sokpayegɛiti su, zunui gɛ ga zenvu su anii.

⁸ Naa volu Gɔɔɔ GALAGI kpelei leveni Eden yooi zu, folo ɖulazu velei. E zunui vileni su, nii é kpɛɛai.

⁹ E gului ma zii kpein pɔnɔni zooli ɖa, ti vetege maaneai, ti-ma waaiti neai. Zenvu wului ɖeni loni kpelei zaamave, naa veɛ gului va, nii é faa vagoi ta faa ɔɔɔzuguwe pelei lezu.

¹⁰ Zie wolai ɖeni ɖulazu Eden yooi zu, é da vu kpelei ma. Kulaai ma ná va, gaagweeni su ga ma beke naanigɔ.

¹¹ Ma mɔungi laaseigi ɖeni ga Pison, naa ɖa kakuɖakugai Gavila yooi ná pe su. Zanugi ɖa da ɖa zooli naa zu,

¹² zanugi nii pagai. Nu ɖa da gulu mana maku neɛɛɛgi balaa ɖa ná, daa ga bedeliwume, ta kotu zɔngɔ baagi, daa ga wɔnikese.

¹³ Felesiei laaseigi ɖeni ga Giyon, naa ɖa kakuɖakugai Kuse yooi ná pe su.

¹⁴ Savasiei laaseigi ɖeni ga Tigele, naa ɖa é yeizu Asuul laai zu folo ɖulazu velei. Zie wolai naanisiei ɖa é ga Ufelate.

¹⁵ Gɔɔɔ GALAGI zunui zegeni, é pile Eden kpelei zu, ga é tii gɛ ná, ta é make.

¹⁶ E devei nii veeni zunui ya, é gɛ ma: «Da zoo é guluiti kpein ma waaiti ta mi, niiti ti kpeiti zu,

¹⁷ kele nii é faa vagoi ta faa ɔɔɔzuguwe pelei lezu, mina naama waai ta mi, mazɔɔ voloi da naa ta miina la, da za.»

¹⁸ Gɔɔɔ GALAGI ɖeni ma: «É la vani ga zunui ɖila ko ye de. Ná kpɔba nu vago beɛzu be.»

¹⁹ Gooḡo GALAGI dɔbo zuaiti ta wɔniiti kpeteni ga pɔɔi. E vaani ga tiye zunui ɔɔ, ɛ peɛ, velei a ti-laaseigiti peɛ la, naa ḡa a ke ti kpein ti daaseigi zɔɔ, nii zunui a peɛ ti va.

²⁰ Zunui daaseigiti peɛni toganii pe ba, ta wɔniiti, ta dɔbo zuaiti kpein. Kele zunui la ḡeni kpɔba nu vago zɔɔni.

²¹ Gooḡo GALAGI jiiɛni wolai lɔni zunui ḡaazu, ɛ jii. E kaka ḡaegi gila seḡeni, ɛ ma zuai laaḡulu pogi zu.

²² Gooḡo GALAGI anzanui beɛni ga naama ḡaka ḡaegi, nii ɛ seḡeni, ɛ kula zunui ḡakai zu, ɛ vaani la zunui ɔɔ.

²³ Zunui ḡeni ma:

«Nii zu nii ḡa ɛ ga kaei, nii ɛ ga ma ḡaei,

kpusei nii ɛ ga kpusei.

Daaseigi ḡa veɛ ga anzanui,

mazɔɔ kulave zunui zu.»

²⁴ Naa ḡa ɛ ba, zunui ḡa zeḡe keɛḡe ta dee va, ɛ ḡili anzai va, ti ḡe ga kpuse ḡila.

²⁵ Zunui ta anzai ti felego ti ḡabei ḡeni de, kele ti la ḡeni unkesu boḡo ḡaazu.

3

Nui loo vai kotoi zu

¹ Kaalii geleḡelega ḡeni de, ɛ leve dɔbo zuaiti kpein ba, niiti Gooḡo GALAGI ti beɛni. E ḡeni anzanui ma: «GALA ge boge nei ga ḡite, ga wo mina guluiti kpein ma waai mi, niiti ti kpelei zu?»

² Anzanui kaalii wooḡaavoteni, ɛ ḡe ma: «Gá zoo gi kpelei zu wuluiti ma waai mi.

³ Kele nii ɛ ga gului ɛ loni kpelei zaamave, naa ma waai, GALA ge ḡeni ma: «A mina ta mi, wo mina vooḡu ba, naa ḡa a ke wo mina za.»

⁴ Kaalii ḡeni anzanui ma: «Wo la zaa jeeḡein!

⁵ Kele GALA ge kwee ga foloi nope wo ta miizu la, wo-ḡaazuveti ta zeḡe ma, wa ḡe eḡe GALA, wa faa vagoi ta faa joi yooḡozuḡwee.»

⁶ Anzanui kaani ga gului naa ma waaiti peɛ ga maaneeve, ta page ga nu mi, fizooḡe ga ɛ keleḡelegi ve nu ya. E ma waai ta ḡulani, ɛ mi. Naa volu ɛ ta veeni sinigi ya, nii ɛ ḡeni koba, naa balaa ge miini.

⁷ Ti felego ti-ḡaazuveti ti zegeni ma. Ti kweeeni ga ti ḡabei ve. Ti kooleḡoole gului ma laaiti daḡani, ti gili boḡo ma.

⁸ Kpoko leileigi, ti Gooḡo GALAGI lugi menini, ɛ da ziezie kpelei zu. Zunui ta anza ti lɔḡuni poun Gooḡo GALAGI va kpele zu wuluiti saama.

⁹ Gooḡo GALAGI zunui lolini, ɛ ḡe ma: «Mini ḡa ɛ ná?»

¹⁰ E gooḡaavoteni, ɛ ḡe ma: «Gè è-lugi menige kpelei zu. Dùave, mazɔɔ kabe ve, naa ḡa ɛ kea ge loḡua.»

¹¹ Gooḡo GALAGI ḡeni ma: «Be ḡa keai ɛ ma, ɛ ḡabei ve? E gulu waai naa ta mia baa, nii ḡe ḡeni ɛ ma, mina ta mi?»

¹² Zunui gooḡaavoteni, ɛ ḡe ma: «Anzanui nii ɛ fea zèa, ga gi eteai zie vooḡa, naa ḡa ɛ gulu waai vea zèa, ge ta mi.»

¹³ Gooḡo GALAGI ḡeni anzanui ma: «Leeni vaa zu ɛ naa ḡeai?» E gooḡaavoteni, ɛ ḡe ma: «Kaalii ḡa ɛ yàava, ge gulu waai ta mi.»

¹⁴ Gooḡo GALAGI ḡeni kaalii ma:

«Tei ɛ naa ḡea, ge è ḡotoa,

toganiiti kpein ta dɔbɔ zuaiti saama.

Da da bokpo è-ɔ̄gɔgi ma,
è da pɔlɔi mi, è-zii ma voloi pɛ su.

¹⁵ Nà kpaai lɔ wo yɔɔɔzu wa anzanui,
naa ɔ̄a ɔ̄e mavofodai ta dɔnɔi ti zɔɔɔzu.
Nɔnɔi ɔ̄a dɔungi maawana,
dɔun da kɔɔɔ libiligi maawana.»

¹⁶ E ɔ̄eni anzanui ma:

«Nà ta la da-bɔlɔi ma, kogi a ɔ̄ena è ma,
da bɔlɔ pɛ, da va dointi sɔlɔɔ.
E yiima vai ɔ̄a è mɛɛn è-zinigi ɔɔ pelei,
toɔa zeɪ è unda.»

¹⁷ E ɔ̄eni zunui ma:

«Tɛɪ è woiloga è-anzai wooi ma,
è gulu waai mi, nii gè ɔ̄eni è mina mi,
zooi ɔ̄a ɔ̄oto è maavele ma.
Kenɪ è zuvikɛɪ ɔ̄ula, è bɔlɔ pɛ,
è va leɔa è-laamianigi zɔlɔɔ, è-zii ma voloi pɛ su.

¹⁸ Toɔa ɔ̄aingiti pɔnɔ è laalɔɔma.

Da zooi ɔ̄a lufaiti miizu.

¹⁹ Da è-laamianigi zɔlɔɔ,
kele kenɪ fɔdɔi ɔ̄ula è-lovalave,
eyɛsu è ɔ̄ale ma zooi wu,
ve è zegɛni ná.

Mazɔlɔɔ è bɛtɛve ga pɔlɔi,
da ɔ̄ale ma pɔlɔi zu.»

²⁰ Adama anzai laaseɪ pɛɛni ga Eɛve,* mazɔlɔɔ toɔa é ɔ̄eni ga nu vuluiti kpein ti-lee.

²¹ ɔ̄oɔɔɔ GALAGI sua ɔ̄lɔi bɛtɛni ga seɔeɪ Adama ta anzai ve, é too ti ɔ̄ɔba.

²² ɔ̄oɔɔɔ GALAGI ɔ̄eni ma: «Pɛtɛ, zunui ɔ̄ea eɔ̄e ade taɔ̄ila, faa vaɔɔi ta faa ɔ̄ɔi yɔɔɔzuɔ̄wɛɛ fai zu. Ade pele leve tuɔɔ niina, é mina yeemaale, é va zɛnvu wului ma waai ɔ̄ula, a va mi, a va ye vulua ɔ̄oɔɔɔ.»

²³ ɔ̄oɔɔɔ GALAGI zunui ɔ̄ulani Eɔ̄n kpelei va, ga é da zooi woli, ve kulaai ná.

²⁴ E Adama bɛai ma, geezuɔ̄eelaiti ti-laaseigi ga seeluɔ̄ein, é naati toni Eɔ̄n kpelei zu folo ɔ̄ulazu velei, ta boɔa zɔkpɔi nii abui ba, é da lati, ti da zɛnvu wului ma velei make.

4

Kayɛnni ta Aɔ̄ele ta-vai

¹ Zunui anzai Eɛve laani volu, naa kogi zegɛ, é sɔlɔɔ ga Kayɛn, é ɔ̄eni ma: «Gè zunu zɔlɔɔga ga ɔ̄oɔɔɔ GALAGI ná-kpɔbai maavele.»

² Naa volu, é deɔeɪ Aɔ̄ele zɔlɔɔni. Aɔ̄ele ɔ̄eni ga baala make nui, Kayɛn ɔ̄e ga tii ɔ̄e nui.

³ Yeeɔ̄eɔ̄alal ta laawu, Kayɛn vaani ga zooi va lɔnɔgi tanigaa, é ke ga vebeanii ɔ̄oɔɔɔ GALAGI ve.

* **3:20** Eɛve: daaseigi nii ti maaɔ̄uɔ̄aai va ta «zɛnvu.»

⁴ Aβele balaagi vaani ga ná-baala kpulugi ma yiɔ mɔungi tanigaa, é ti-ma zuai vasuɔeti kula ga zalaɟai. Gooɟo GALAGI yeezeini Aβele ta ná-veβanii wu ga pagɔ.

⁵ Kεle é la ɟeni yeezeini Kayen ta ná-veβanii wu. Kayen wola yiiɟaawanani, gaazuɟili.

⁶ Gooɟo GALAGI ɟeni Kayen ma: «Lee vaa zu é yiiɟaawanaai, è ɟaazuɟili?»

⁷ Gaaɟalage ga ni da faa vaɟoi ɟεna, da ɟaazuɔe wuzεɟe, kele ni da faa ɲoi ɟεna, kotoi ɟa laani da-velelavε. Ziima vai ɟa ɟε ga é zeí è unda, kele dɔun, vɔni ma.»

⁸ Kayen βɔeni deɟei Aβele ɔ, tei ti ɟeni dɔboi zu, Kayen valani Aβele va, é paa.

⁹ Naa ɔluma, Gooɟo GALAGI ɟeni Kayen ma: «È-leɟei Aβele ɟa mini?» E gooɟaavoteni, é ɟε ma: «Gè la kwεε. Nà ɟa gè ga deɟei makε nui baa?»

¹⁰ Naa ɟeni ma: «Lee ɟa é keai? E-leɟei ma ɲamai bain gooi ɟa zeelizu mà, é zeɟe zooi ma.

¹¹ Niizu é ɟotovε zooi ɟa, nii é laalaoga, é è-leɟei ma ɲamai βole, è paai.

¹² Siεgi zu è boti ɟεezu la zooi ma, é la mɔ ná-kulanuma vea é ya. Da ɟε ga pela nu, è da leveteve eteai zu.»

¹³ Kayen ɟeni Gooɟo GALAGI ma: «Nà-faa ɲoi ma βakoi wola wuiɔe ga gè va zie bu.

¹⁴ Wele, da kpεezu za tii ɟεε yooi ma, gè maaɟooza, gè lɔɟu è va. Nà ɟε ga pela nu, gè da leveteve eteai zu. Ni nu a kàana, toɟa paa.»

¹⁵ Gooɟo GALAGI ɟeni ma: «Ba-o! Ni nui ta a Kayen vaana, Kayen nɔnoi voto ka ɟula naama nui ma, ná zeizu ɟε lɔfela.» Gooɟo GALAGI poogi veeni Kayen va ga nu nɔpe ka kaana, é mina paa.

¹⁶ Naa volu, Kayen maaɟoozani Gooɟo GALAGI va, é li, é zeí Nɔde yooi zu, Eɔen folo ɟulazu velei.

Kayen mavofodai

¹⁷ Kayen anzaí laani volu, naa kogi zeɟe, é Geenoke zɔlɔ. E taai loni, é ná-doun zunui laaseigi veε ba.

¹⁸ Geenoke Iilade zɔlɔni, Iilade Meɟuyayεle zɔlɔ, Meɟuyayεle Metusayεle zɔlɔ, Metusayεle Leemεke zɔlɔ.

¹⁹ Leemεke anza felegɔ zeini. Gilagi laaseigi ɟeni ga Ada, zoi laaseigi ɟε ga Sila.

²⁰ Ada Yaβale zɔlɔni. To ɟa é ga naati ti-mεmεwolai, niiti ti zeini seɟe ɟotaiti bu, ti da toganiiti makε.

²¹ Deɟei laaseigi ɟeni ga Yuβale. To ɟa é ga naati kpein ti-mεmεwolai, niiti ti kɔnigi ɟεinsu, ti da koolεi ve.

²² Sila βalaagi Tuβale-Kayen zɔlɔni, naa ɟa é ɟeni ga kɔlu βoigi ta kɔlu aniiti kpein gain nui. Tuβale-Kayen deɟe anzanui ɟeni ga Naama.

²³ Leemεke ɟeni anzaiti ma:

«Ada ta Sila, à woilo ɟoɔi ma,
Leemεke anzaiti, à woilo ga pagɔ ɟoɔi ma.
Gè zunui vaani màawana vai zu,
ta zunu loungoi ná-palai vaa zu.

²⁴ Potokulai a ɟεna Kayen ma, ná zeizu ɟε lɔfela,
Leemεke nɔnoi zeizu ɟa ɟε ga puulɔfela (70).»

²⁵ Adama anzai laani volu mənə, naa kogi zeje, é doun zunu zəbə, é daasei pɛɛ ga Sete, mazəbə é gɛ ma: «GALA ge doun zunu gili fea zəa Abəle ɔtogi zu, nii Kayen paani.»

²⁶ Sete doun zunu zəbəni balaa, é daasei pɛɛ ga Enəse. Názuvə gá ti təzeini la ga Gəogə GALAGI valia.

5

E zo Adama mavofodai ma,

é li Nowe nənəi və

(1 Dəb Sɛvɛi 1:1-4)

¹ Adama mavofodai ma zɛvɛi gá. Siegi zu GALA ge nui bɛtɛni la, é kɛtɛni ga GALA baaɟulabai.

² E zunui bɛtɛni ta anzanui, é tuya looni ti vɛ, é ti-laasei pɛɛ ga nuɓusei, ti bɛtɛ voloi nə.

³ Adama ná-konagi gɛai ma ga ungila puusavagə (130), é doun zunu zəbəni, nii é gɛni ga baaɟulabai, ta maaniinigi, é daasei pɛɛni ga Sete.

⁴ Sete zəbəga voluma, Adama kona undəsava (800) gili kɛɛni. E doun zunui ta doun anzanui taɟiligaa zəbəni.

⁵ Adama zii ma voloi kɛpin ge gɛni ga kona untaavuugə puusavagə (930), naa volu é zaani.

⁶ Sete ná-konagi gɛai ma ga ungila dəɓlugə (105), é Enəse zəbəni.

⁷ Enəse zəbəga voluma, Sete kona undəsava kona dɔfela (807) gili kɛɛni. E doun zunui ta doun anzanui taɟiligaa zəbəni.

⁸ Sete zii ma voloi kɛpin ge gɛni ga kona untaavuugə puugə maazu felegə (912), naa volu é zaani.

⁹ Enəse ná-konagi gɛai ma ga puutaavuugə (90), é Keenan zəbəni.

¹⁰ Keenan zəbəga voluma, Enəse kona undəsava puugə maazu ɓəlugə (815) gili kɛɛni. E doun zunui ta doun anzanui taɟiligaa zəbəni.

¹¹ Enəse zii ma voloi kɛpin ge gɛni ga kona untaavuugə kona dəɓlugə (905), naa volu é zaani.

¹² Keenan ná-konagi gɛai ma ga puulɔfela (70), é Maɟalaleyɛle zəbəni.

¹³ Maɟalaleyɛle zəbəga voluma, Keenan kona undəsava puunaanigə (840) gili kɛɛni. E doun zunui ta doun anzanui taɟiligaa zəbəni.

¹⁴ Keenan zii ma voloi kɛpin ge gɛni ga kona untaavuugə kona puugə (910), naa volu é zaani.

¹⁵ Maɟalaleyɛle ná-konagi gɛai ma ga puulɔzita maazu ɓəlugə (65), é Yeelede zəbəni.

¹⁶ Yeelede zəbəga voluma, Maɟalaleyɛle kona undəsava puusavagə (830) gili kɛɛni. E doun zunui ta doun anzanui taɟiligaa zəbəni.

¹⁷ Maɟalaleyɛle zii ma voloi kɛpin ge gɛni ga kona undəsava untaavu maazu ɓəlugə (895), naa volu é zaani.

¹⁸ Yeelede ná-konagi gɛai ma ga ungila puulɔzita maazu felegə (162), é Geenəke zəbəni.

¹⁹ Geenəke zəbəga voluma, Yeelede kona undəsava (800) gili kɛɛni. E doun zunui ta doun anzanui taɟiligaa zəbəni.

²⁰ Yeelede zii ma voloi kɛpin ge gɛni ga kona untaavuugə puulɔzita maazu felegə (962), naa volu é zaani.

²¹ Geenəke ná-konagi gɛai ma ga puulɔzita maazu felegə (62), é Matuzaləme zəbəni.

²² Matuzalɛme zɔɔɔga ɔluma, Gɛenɔke kona unsavagɔ (300) ɔili kɛɛni. E doun zunui ta doun anzanui taɔɔligaa zɔɔɔni.

²³ Gɛenɔke zii ma voloi kpein ge ɔeni ga kona unsavagɔ puulɔzita maazu ɔɔlugɔ (365).

²⁴ Gɛenɔke zieni ga GALA ziimai, ɛ la ɔeni yɛni nɔ, tɔɔzei GALA ge seɔeni.

²⁵ Matuzalɛme nɔ-konagi ɔɛai ma ga ungila puulɔsava maazu ɔɔfela (187), ɛ Leemɛke zɔɔɔni.

²⁶ Leemɛke zɔɔɔga ɔluma, Matuzalɛme kona undɔfela puulɔsava maazu felegɔ (782) ɔili kɛɛni. E doun zunui ta doun anzanui taɔɔligaa zɔɔɔni.

²⁷ Matuzalɛme zii ma voloi kpein ge ɔeni ga untaavuuɔ puulɔzita maazu taavuuɔ (969), naa ɔolu ɛ zaani.

²⁸ Leemɛke nɔ-konagi ɔɛai ma ga ungila puulɔsava maazu felegɔ (182), ɛ doun zunui ɔila zɔɔɔni.

²⁹ E daasei pɛeni ga Nowe.* E ɔeni ma: «Nii ɔa ade ɔaanɛɛɛ ada-wotiiti ta ada-ɔɔɔɔti kpein faa zu, ɛ zɔɔɔsu zɔɔi va, nii Gɔɔɔɔ GALAGI foovoi.»

³⁰ Nowe zɔɔɔga ɔluma, Leemɛke kona undɔlugɔ puutaavuu maazu ɔɔlugɔ (595) ɔili kɛɛni. E doun zunui ta doun anzanui taɔɔligaa zɔɔɔni.

³¹ Leemɛke zii ma voloi kpein ge ɔeni ga kona undɔfela puulɔfela maazu ɔɔfela (777), naa ɔolu ɛ zaani.

³² Nowe nɔ-konagi ɔɛai ma ga undɔlugɔ (500), ɛ Seme ta Same ta Zafɛteni zɔɔɔni.

6

Nuiti mɔin vai

¹ Siɛgi zu nuiti ti tɔɔzeini la ga mɔinda zɔɔi ɔa, ti doun anzanuiti zɔɔɔni,

² GALA doun zunuiti ti kaani ga nuiti ti-loun anzanuiti page, ti tanigaani seɔeni, ti ti ɔɛ ga ti-anzaiti, naati saama, niiti ti yiimazeɔeni ga tiye.

³ Nɔzu ɔa Gɔɔɔɔ GALAGI ɔeni ma la: «Nɔ-zɛnvui la yɛga nuɔusei zu ɔɔ, mazɔɔɔ nui ɔa ga saa ani nɔ, sii ma voloi ɔa ɔɛ ga kona ungila puufelegɔ (120) nɔ.»

⁴ Kooza nuiti ti ɔeni eteai zu naama ziegiti su. Uele nɔ ɔana ɛ ɔeni la, GALA doun zunuiti pilɛga ɔluma nuiti ti-loun anzanuiti polu. Naati ti dointi zɔɔɔni ti vɛ, naama nu wolaiti ka ti-ɔɔɔ ɔulani wɔɔwɔɔi zu.

⁵ Gɔɔɔɔ GALAGI kaani ga nuɔuseiti ta-vaa ɔai wola wɔɔɔni zɔɔi ɔa, ti-yiimave ma ɔisieiti ti ɔeni losu nɔ faa ɔai va folo-o-folo.

⁶ Gɔɔɔɔ GALAGI yiifologɔloni nuɔusei ɔete vai zu, ɛ pile zɔɔi ɔa, gola ɔaazuɔɔilini.

⁷ E ɔeni ma: «Nɔ nuɔusei ma zuwu ɔaalevezu zɔɔi ɔa, nui nii gɛ kpetɛai, naa vɛɛ toganiiti ba, ta kpokpo ganiiti, ta wɔniiti, mazɔɔɔ ziiifologɔloge ga leeni vaa zu gɛ ti ɔeteai.»

⁸ Kele Nowe zaalai zɔɔɔni Gɔɔɔɔ GALAGI ɔaazu.

Nowe nɔ-fai

⁹ Nowe mavofodai vɛɛ. Nowe ɔeni ga telebo nu ta sɔle nu nɔ-siɛgi zu nuɔuseiti saama. Nowe ɔeni ziezu ga GALA ziimai.

¹⁰ Nowe doun zunui savagɔ zɔɔɔni: Seme, ta Same, naa vɛɛ Zafete va.

¹¹ Eteai fologɔloni GALA ɔaazu, daave ga toomai.

* **5:29 Nowe:** daaseigi nii ti maaɔɔɔai va ta «gaanɛɛɛi.»

¹² GALA ge eteai vɛtɛni, é ka ga é ɔ́loɔ́loɔ́ga, mazɔ́ɔ́ nuɓuseiti kpein ti zie velei ɔ́loɔ́loni eteai zu.

¹³ GALA ge ɔ́ɛni Nowe ma: «Gè devea ga gè kɛtɛanii kpein sii ɔ́aabelá, mazɔ́ɔ́ nuiti ti eteai laavega ga toomai. Naa ɔ́a é ba, ná ti undaavilisú zooli ɔ́a.

¹⁴ Keingi ɓɛtɛ ga gulu vagoi. Da tɛveleɓe su ga pɛlɛ goiti, è managi zie koozuɓe ta poluɓe.

¹⁵ Wɛlɛ velei dá kɛ la: keingi zakpai ɔ́a ɔ́ɛ ga metɛlɛ unɔ́la puulɔ́ɔ́lugo (150), kogi ɔ́ɛ ga metɛlɛ vuufelego maazu lɔ́ɔ́lugo (25), ta gaalɔ́gai ɔ́ɛ ga metɛlɛ puugo maazu lɔ́ɔ́lugo (15).

¹⁶ Da fiile zosuɓe ɔ́ɛ ba maazuɓe kavagi wu, é ɔ́aku ma, nii tieɔ́i a ɔ́ɛ ga metɛlɛ valisaamai lieɔ́i. Da daaɓe ɔ́ula kakamaɓe. Da sangasoɓi lo suɓe, ma velei ɔ́ɛ ɓɔ́ɔ́ maazu ga savago.

¹⁷ Nɔ́un ná, ná vaazu ga zieve golai zooli ɔ́a, ga é fuluaniiti kpein koloɔ́lo, niiti kpein ti zooli ɔ́a, ti undaa ɔ́a vili.

¹⁸ Kele ná ná-minazegɛgi ɔ́ɛɛzu de ɔ́ɔ́ɔ́zu, dá lɛ keingi zu, dá-o, è-loun zunuiti-yo, é vɛɛ è-anzai ta è-loun anzaiti ba.

¹⁹ Da suai ma zii vefeflegi lɛ keingi zu balaa, ga è ti-ma vului make ɔ́oba. Da kɛ ga ma zine ɔ́ila ta ma zaa ɔ́ila.

²⁰ Ma zine ta ma zaa, ma zii ɔ́ilagilagi ɔ́a va è ɓɓɛ, wɔ́niiti su, toganiiti balaa su, ta niiti kpein ti ɓokposu zooli ma, ga ti pɛ ti yɛnvui make.

²¹ Da daamianigiti kpein seɔ́e, è make ɔ́oba, naa ɔ́a a kɛ é ɔ́ɛ ga daamianigi è vɛ ta tiya balaa ɓɛ.»

²² Naa ɔ́a Nowe kɛɛni. E naati kpein kɛɛni, nii GALA ge ma levei veeni zea.

7

Nowe lɛɛ vai keingi zu ta zieve golai vaa vai

¹ ɔ́ooɔ́ GALAGI ɔ́ɛni Nowe ma: «Lɛ keingi zu, dá-o, dá-veleyegɛi-yo, mazɔ́ɔ́ gè è vɛtɛɛ ga telebo nu niima yeeɔ́ɔ́ɔ́lái zu nuɓuseiti saama.

² Suai niiti ti ɓadegai, dá ma zii ɔ́ilagilagi zɛɔ́e, ma zine lɔ́fela, ta ma zaa lɔ́fela, kele suai niiti ti ɔ́ɔ́ɔ́ai, dá naama zii ɔ́ɛ ga ma zine ta ma zaa nɔ́.

³ Wɔ́niiti balaa, dá ma zii ɔ́ilagilagi zɛɔ́e, ma zine lɔ́fela, ta ma zaa lɔ́fela, naa ɔ́a a kɛ è ti-ma zuwui make eteai zu ná pɛ.

⁴ Mazɔ́ɔ́ é yɛga ga folo lɔ́fela, gè tonai vu eteai zu, folo vuunaanigɔ́ (40) ta kpidi vuunaanigɔ́ (40) laawu, fuluaniiti kpein gè ti ɓɛtɛai, gè ti-ma zuwu ɔ́aaleve zooli ɔ́a.»

⁵ Nowe naa kpein kɛɛni, nii ɔ́ooɔ́ GALAGI ma levei veeni zea.

⁶ Nowe kona undɔ́zita (600) zɔ́ɔ́ni niina, siegi zu zieve golai vaani la eteai zu.

⁷ Nowe lɛɛni keingi zu ta ná-doun zunuiti, ta anzai, ta ná-doun anzaiti, ga ti ɔ́izo zieve golai ma.

⁸ Suai niiti saama, ti ɓadegai, ta niiti ti ɔ́ɔ́ɔ́ai, naa vɛɛ wɔ́niiti kpein ba, ta suai niiti kpein ti ɓokposu zooli ma,

⁹ ti kpein ti zeelini Nowe ma keingi ɓɓɛ ga fefeflegi, ma zine ɔ́ila ta ma zaa ɔ́ila, eɔ́velei GALA ge ma levei veeni la Nowe ya.

¹⁰ Folo lɔ́fela vɔ́luma, zieve golai eteai maaɓɔ́leni.

¹¹ Nowe zii ma gona undozitai (600), ma alu felesiei, ma volo puugo maazu lofelasiei (17) ma, naama voloi zoi wu de wolaiti ma deungiti kpein daaleveni, ta geejologi ma velaveti balaa daalaoni.

¹² Tonai tozeini ga uua eteai zu, eyesu folo uuunaanigo (40) ta kpidi uuunaanigo (40).

¹³ Naama voloi badi no ga Noweni ti leeni la keingi zu, toun be, Seme ve, Same ve, ta Zafete, e bo anza va ta na-doun anza savagoiti,

¹⁴ naa ve dabo zuai ma zii kpein ba, ta toganiiti, ta aniiti kpein ti bokposu zoi ma, e bo waniiti kpein ba, ta kove ganiiti kpein.

¹⁵ Anii vului ma ziiti kpein, ma zine ma zaa, ti vaani ga felefelegi Nowe va be, ga ti le keingi zu.

¹⁶ Ti dilagilagi leeni ma zine ma zaa, ti ma ziiti kevelei, egevelei GALA ge ma levei veeni la Nowe ya. Naa volu Goojo GALAGI daagfuluni ma.

¹⁷ Zie ve golai yeni leezu, e ke ga folo uuunaanigo (40) eteai zu. Zie veni, e keingi wuzefe zoi maazu.

¹⁸ Zie veni, e wola le su eteai zu. Keingi geni ziezu zie ga.

¹⁹ Zie geni leezu su no, eyesu e gize gaagoozagiti pe maabole geejologi wu eteai zu na pe.

²⁰ Zie leeni gizeiti maazu ga mete le lofela gefala, ti pe maaloojuni.

²¹ Nii kpein e geni ga fuluanii eteai zu, ti pe ti zaani, waniiti, toganiiti, dabo zuaiti, nii kpein e geni bokposu, ta nubusei kpein.

²² Nii kpein e geni yenvuzu zou vooi ma, naa pe ge zaani.

²³ GALA ge fuluanii kpein suwugaaleveni zoi ga: nubusei ta suaiti, naa ve kpkpo ganiiti ta waniiti ba. Nowe no ga e yeni na, ta niiti ti geni ba keingi zu.

²⁴ Zievegi yeni eteai zu eyesu folo ungila folo uuloolugo (150).

8

Nowe gula vai keingi zu

¹ GALA ge jizeni Nowe zu, ta dabo zuaiti pe, ta toganiiti ti geni ba keingi zu. GALA ge fiilei leveni eteai zu, zievegi tozeini ga maa da yei.

² Zoi wu deungiti ta geejologi ma velaveti daagfuluni, tonai teve.

³ Zie maa geni yeizu vaa, e da zefe zoi ma, maaloini folo ungila folo uuloolugo (150) laawu.

⁴ Alu dafelasiei ma volo puugo maazu lofelasiei (17) ma, keingi loni gizei ma, nii daaseigi ga Alalate.

⁵ Zie geni ba maa da yei, eyesu alugi vuusiei. Naama alugi ma volo mungi, gizeiti tungiiti ti gulanii kelma.

⁶ Folo uuunaanigo (40) levegai ma, Nowe fenetele laalaoni, nii e kpeteni keingi va.

⁷ E kalawonii vileni, naa gula, e da li, e da gaagale ma, na zeizu ge moinmoin. E na maabounni, eyesu zie vo zoi ga.

⁸ Naa volu e poopogi balaa vile, ga e pete, ni zie maayei zoi ga.

⁹ Kele poopogi la geni zeizu zoloni, e galeni ma po be keingi zu, mazabo zie geni zoi ma na pe. Nowe yeefulani, e so, e te badi ma keingi zu.

¹⁰ E folo lofela diligaa maabounni mona, naa volu e yeebeni poopogi va, e gula keingi zu.

¹¹ Kpokoame, poopogi galeni ma, e va po be. Pete, wolive wulvi gaalaagi gila ge geni dakulugi ga. Nowe kwenei naazu ga zie maaloida geni de niina zoi ga.

12 E folo lofela giligaa maaɓɓunni mɔnɔ, naa volu é poopogi vileni. Kele naa la mɔ ɗeni ɗaleni ma volu pɔ be.

13 Nowe zii ma ɗona undɔzita maazu ɗilagi (601) ma alu mɔungi ma volo mɔungi, ziei vɔɔni zoi ɗa. Nowe keingi lakulugi zefeni da. E weleni, é ka ga zoi ɗaave vɔɔni niina.

14 Alugi velesiei ma volo uuufelegɔ maazu lofelasiei (27) ma, zoi vɔɔni niina kpaankpaan.

15 GALA ge ɓɔeni Nowe ɔɔ, é ɗe ma:

16 «Gula keingi zu, wa è-anzai, wa è-loun zunuiti, ta è-loun anzaiti.

17 Fuluanii ma zii kpein kula, niiti ti è ɗoba: wɔniiti, suaiti, ta kpokpo ganiiti, ti vaza eteai zu, ti buɗu, ti mɔin ná.»

18 Nowe ɗulani keingi zu, ta ná-doun zunuiti, ta anzai, ta ná-doun anzaiti.

19 Suai ma zii ɗilagilagi kpein ge ɗulani keingi zu, ani niiti ti bokposu, wɔniiti ta nii kpein é vulua eteai zu.

20 Nowe zalaɗa ɗulazuve beteni Ɔɔɔɗɔ GALAGI ve. E ta zefeni suaiti su, niiti ti ɗadegai, ta wɔniiti su, niiti ti ɗadegai, é ti ɗe ga gala zalaɗai, zalaɗa ɗulazuve.

21 Ɔɔɔɗɔ GALAGI zalaɗai naama maku neɛɛɛgi menigai ma, é boni yiimave, é ɗe ma: «Gè la mɔ eteai ɗotoa nui maavele ma, aneɛ balaa nui yiimave ma ɗisiɛiti toge faa ɗɔi va, é lozei ma loungo ziegi zu ma. Gè la mɔ fuluanii kpein koloɗologa, eɗevelei gè keai la.

22 Ni nɔ eteai ɗa de ná,
anii vaza fai ta teve vai,
diegi ta kɔɔlei,
foɗoi ta samai,
foloi ta kpidii,
naati ti la bega ɗeɗelein.»

9

GALA ná-minazeɗegi Nowe ve

1 GALA ge tuya looni Nowe ve ta ná-doun zunuiti, é ɗeni ti ma: «À buɗu, wo mɔin, wo eteai laave.

2 Fuluaniiiti kpein ta lua wo va, ti zasu ɗa bali, é zo suaiti ma ti eteai zu, é li wɔniiti pɔ, ta kpokpo ganiiti, ta kaleiti: ti pe feeve wo ya.

3 Gè fuluaniiiti kpein fea wo ve ga daamianigi. Eɗevelei gè tufa letei veai la wo ve, gè ti pe fea wo ve ɗana.

4 Anee naa ve, à mina suai mi, ma ɗamai va ye su, naa ɗa é ga zenvui.

5 A sugwee balaa ga wo-ma ɗamai ɗa é ga wo-yenvui, na maɗaazaɗabo. Na maɗaazaɗabo naa ma, nii nɔpe a nu ɗamai vu, é ɗeni ga suai, baa é ɗeni ga nui. Na nui ɗilagilagi ɗaazaɗa keeɗeloin ma ɗamai ma.

6 Zoi a nu ɗama vu,
to balaa nu ɗili ka ma ɗamai vu,
mazɔɔ GALA ge nui beteve
ga maaniinigi ɗevele.

7 Wɔun wa, à buɗu, wo mɔin eteai zu.»

8 GALA ge ɓɔeni Nowe ɔɔ ta ná-doun zunuiti, é ɗe ti ma:

9 «Wele, gè minazeɗea wo ve, wa wo-mavofodai,

10 naa veɛ nii kpein ba é vulua wo ɗoba, wɔniiti, toganiiti, ta dɔɔ zuaiti, wa niiti kpein wo ɗulaai keingi zu ɔɔma, ti baazu yenvuzu eteai zu.

11 Gè minazegea wo ve ga: fuluanii pe undaa la mo viliga ga zieve golai, zieve gola la mo gea na, e va eteai gologolo.»

12 GALA ge geni ma mono: «Nii ga e ga minazefegi ma voogi eyesu go, ge keezu ade yogozu, na-o, wa-o, ta anii kpein ti yenvuzu wo goba.

13 Gè na-kpazamanamanagi zeida tonabiingi zu, toga ge ga minazefegi ma voogi gi yogozu ga eteai.

14 Siegi zu ge tonabiingiti gaaleezu ba la, e zele zoi maazu, kpazamanamanagi a gfulana kelama tonabiingi zu,

15 na gize na-minazefegi zu, e ade yogozu, na-o, wa-o, ta nii kpein e vulua. Ziei la mo vega, e va fuluanii kpein kologolo.

16 Kpazamanamanagi ga ge tonabiingi zu, na welena ba, na gize gogog minazefegi zu, nii e gi yogozu ga fuluaniiiti kpein ti eteai zu.»

17 GALA ge geni Nowe ma mono: «Naa ga e ga minazefegi ma voogi, nii ge kea gi yogozu ga fuluaniiiti kpein ti eteai zu.»

Nowe na-doun zunu savagiti ta-vai

18 Nowe na-doun zunuiti ti gfulani keingi zu, ti geni ga niiti: Seme, Same, ta Zafete. Kanaan keege geni ga Same.

19 Naati ka ti ga Nowe na-doun zunu savagiti, ti-mavofodai ga e eteai laavegai.

20 Nowe geni ga tii gee nu mouni, nii e leezen belei leveni.

21 E ma loi boleni, naa so, e la ga gabei na-sege gotai wu.

22 Same, nii e ga Kanaan keege, naa keege gabei gaani, e liini eteave, e bo dieni felego ma.

23 Seme ta Zafete ti tookaba wolai zegeni, ti pee goma, ti zie ga volu vele, ti pee ti-gee ma, kabei lojfu. Tei ti voluavega geni de, ti la geni ti-gee gabei gaani jeelein.

24 Siegi zu Nowe wuunni da, e gfula na-doozodai zu, e naa menini, nii na-doun zunu gaabelagi keeni la,

25 e zeba e ge ma: «Kanaan gotove! Toga ge ga keegeleaiti ta-luaiti tono ma luoi!»

26 Naa volu e geni ma: «Mamagi ga Gogog GALAGI ve, Seme na-GALAGI, Kanaan ga ge ga Seme na-duoi!»

27 GALA ge Zafete zeizuve maawolo, e zei Seme na-sege gotaiti bu, Kanaan ga ge ga na-duoi!»

28 Zieve golai volumna, Nowe keeni ga kona unsavago puuloolugo (350).

29 Nowe zii ma voloi kpein ge geni ga kona untaavuuugo puuloolugo (950), naa volu e zaani.

10

Ziiti toozei vele

(1 Dolo Sevei 1:5-23)

1 Zieve golai levega volumna, Nowe na-doun zunuiti, Seme, Same ta Zafete, ti dointi soloni. Ti-mavofodaiti daaseigiti ti geni ga:

2 Zafete mavofodaiti ti geni ga: Gomeel, Magoge, Madayi, Yavan, Tubale, Meeseke, ta Tilase.

3 Gomeel mavofodaiti ti geni ga: Asekeenaze, Lifate, ta Togaalema.

4 Yavan mavofodaiti ti geni ga: Elisa, Taalesise, Kitime, ta Dodanime.

5 Ti-mavofodaiti kaa, ti zeini zie zaama yooiti su, ta zieleve yooiti. Ti vazage zoiiti su, egevelei ta-veleyejeiti, ta ti-laawooiti ta ti-ma ziiti ti la.

⁶ Same mavofodaiti ti ɣeni ga: Kuse, Miselayime, Pute, ta Kanaan.

⁷ Kuse mavofodaiti ti ɣeni ga: Seba, Gavila, Sabeta, Layema, ta Sabeteeka. Layema mavofodaiti ti ɣeni ga: SaBa ta Dedan.

⁸ Kuse Nimelɔde zɔɔɔni, naa ɣa é ɣeeni ga zebesu nu wola mɔungi zooi ɣa.

⁹ E ɣeni ga doso wola Ɔooɣɔ GALAGI ɣaazu, naa ɣa é ba, a da wo da ga: «Doso wolai Ɔooɣɔ GALAGI ɣaazu, eɣe Nimelɔde.»

¹⁰ Ná-masadai ma laa wola mɔungiti ti ɣeni ga Babeleni ta Eleke, naa veɛ Akade va, ta Kalenee, niiti ti Sineyaal yooi zu.

¹¹ Naama yooi voluma, Nimelɔde liini Asiili yooi zu, é Ninive laa wolai lo, ta Legɔɔte-lil, ta Kala,

¹² naa veɛ Leesen va, nii é Ninive ta taa wolai Kala ti yɔɣɔzuve.

¹³ Miselayime mavofodaiti ti ɣeni ga: Lude nuiti, Aname nuiti, Legabe nuiti, Nafetu nuiti,

¹⁴ Pateluse nuiti, Kaselu nuiti, ta Kafetɔɔl nuiti. (Kaselu nui naati ka Filiseti nuiti kulaai ti zu).

¹⁵ Kanaan ná-doun zunu mɔungi é sɔɔɔni, naa ɣa é ɣeni ga Sidɔn, naa vɔlu gelei ɣe ga Ɔete.

¹⁶ Kanaan mavofodaiti ti ɣeni ga: Yeebuse nuiti, Amɔɔl nuiti, Giilegase nuiti,

¹⁷ Geeve nuiti, Aaleke nuiti, Sine nuiti,

¹⁸ Aalevade nuiti, Semaal nuiti, ta Ɔamate nuiti. Naa vɔluma Kanaan nuiti ta-veleyeɣeiti ti vazani.

¹⁹ Kanaan nuiti ta-you ɣwegi liini eyesu Sidɔn, Geelaal letema velei, eyesu é zeeli Gaza, ta Sɔdame velei, é veɛ Ɔomɔɔl velei va, é li Adema ta Sebɔyime, eyesu é gaaɣela Leesa yooi ma.

²⁰ Same mavofodaiti kana, eɣevelei ta-veleyeɣeiti ti la, ta ti-laawooiti, ta ti-ma ziiti ta-yooiti su.

²¹ Seme doun zunuiti balaa sɔɔɔni, toɣa é ɣeni ga Ebeel lointi kpein ti-memewolai, Zafete nono liei.

²² Seme mavofodaiti ti ɣeni ga: Elame, Asuul, Aalepakesade, Lude, ta Alame.

²³ Alame mavofodaiti ti ɣeni ga: Use, Gule, Geeteɛl, ta Mase.

²⁴ Aalepakesade Seela zɔɔɔni, ta Seela Ebeel zɔɔɔni.

²⁵ Ebeel zunu loun felegɔ zɔɔɔni: Gilagi laaseigi ɣeni ga Peleɣe, tɔɔzei ná-siegi zu ɣa zooi ɣa nuɔuseiti zeeɣaɔɣweeni la, ta keeɣeloin laaseigi ɣeni ga Yɔketan.

²⁶ Yɔketan mavofodaiti ti ɣeni ga: Alemɔdade, Seeleefe, Ɔasaalemavete, Yeela,

²⁷ Ɔadɔlame, Uzale, Dikela,

²⁸ Wɔɔbale, Abimaye, SaBa,

²⁹ Wɔfil, Gavila, ta Yɔbaɣe. Niima nuiti pe ti ɣeni ga Yɔketan mavofodaiti.

³⁰ Ti zeini Meesa ta Sefaal ɣize yooi yɔɣɔzu, nii é folo ɣulazu velei.

³¹ Seme mavofodaiti kana, eɣevelei ta-veleyeɣeiti ti la, ta ti-laawooiti, ta ti-ma ziiti ta-yooiti su.

³² Nowe ná-doun zunuiti ta-veleyeɣeiti keveleiti kana, eɣevelei ti-mavofodaiti ti la, ti-ma ziiti saama. Tiya ɣa ziiti kpein kulaai ti zu, ti vazagai eteai zu zieve golai levega voluma.

11

Nubusei gaka fai Babele

¹ Eteai pe ge gjeni zii woo g'ilagi wosu, ti gjeni bœezu ga woo g'ilagi.

² Ti zegeni ga folo g'ulazu velei, ti neme wola g'ila kaani Sineyaal yooi zu, miná g'a ti zeini ná.

³ Ti gjeni bœgo ma: «Ade li, ade bilikiiti doğa, ade ti g'ala abui zu.» Bilikii gjeni ti ve ga pele lo kœtui, ti da sei ga managi.

⁴ Ti gjeni bœgo ma mœno: «Ade li, de taai ta lo bœgo ve, ta pele gaağoozagi nii nœungi a zei geei va. Ade bœgo lœgo g'ula, naa g'a a ke ade mina vaza zœoi g'a ná pe.»

⁵ Gœgo GALAGI yeini taai vetesu ta pele gaağoozagi, nii nuiti ti gjeni tosu.

⁶ Gœgo GALAGI gjeni ma: «Wele, ta ga zii g'ilagi nœ, woo g'ilagi nœ g'a é ti-la. Ni ta tœzeina g'ani, ani nœpe ge la mœ pele besaga ti luğœ naa g'ee vai zu, nii a g'e ti g'isu.

⁷ Ade yei, de li, de ti-laawooi zupu, naa g'a a ke, ti mina bœgo laawooiti mœni.»

⁸ Gœgo GALAGI ti zuvazani, ti maağooza ná va, ti li eteai zu ná pe. Ti looğoni taai lo fai va.

⁹ Naa g'a é keai taai naa laasei peai ga Babele,* mazœœ miná g'a Gœgo GALAGI eteai kpein gooi zupuai ná. Ná g'a Gœgo GALAGI ti zuvazani ná, ti li eteai zu ná kpein.

Mœmœwolaiti daaseigiti é zo Seme ma,

é zeeli Abalame ma

(1 Dœlo Sevei 1:24-27)

¹⁰ Seme mavofodai g'aa: Zieve golai lœvegai ma, é g'e ga kona felegœ, Seme ná-konagi gjeni ga ungila (100), é Aalepakesade zœbœni.

¹¹ Aalepakesade zœbœga vœluma, Seme kona undœolugœ (500) g'ili keeni. E doun zunui ta doun anzanui tağ'iligaa zœbœni.

¹² Aalepakesade ná-konagi g'ei ma ga puusavagœ maazu lœolugœ (35), é Seela zœbœni.

¹³ Seela zœbœga vœluma, Aalepakesade kona unnaanigœ kona savagœ (403) g'ili keeni. E doun zunui ta doun anzanui tağ'iligaa zœbœni.

¹⁴ Seela ná-konagi g'ei ma ga puusavagœ (30), é Eœeel zœbœni.

¹⁵ Eœeel zœbœga vœluma, Seela kona unnaanigœ kona savagœ (403) g'ili keeni. E doun zunui ta doun anzanui tağ'iligaa zœbœni.

¹⁶ Eœeel ná-konagi g'ei ma ga puusavagœ maazu naanigœ (34), é Peelege zœbœni.

¹⁷ Peelege zœbœga vœluma, Eœeel kona unnaanigœ puusavagœ (430) g'ili keeni. E doun zunui ta doun anzanui tağ'iligaa zœbœni.

¹⁸ Peelege ná-konagi g'ei ma ga puusavagœ (30), é Leyu zœbœni.

¹⁹ Leyu zœbœga vœluma, Peelege kona unfelegœ kona taavuuğœ (209) g'ili keeni. E doun zunui ta doun anzanui tağ'iligaa zœbœni.

²⁰ Leyu ná-konagi g'ei ma ga puusavagœ maazu felegœ (32), é Seluge zœbœni.

²¹ Seluge zœbœga vœluma, Leyu kona unfelegœ kona dœfela (207) g'ili keeni. E doun zunui ta doun anzanui tağ'iligaa zœbœni.

²² Seluge ná-konagi g'ei ma ga puusavagœ (30), é Nağœœl zœbœni.

²³ Nağœœl zœbœga vœluma, Seluge kona unfelegœ (200) g'ili keeni. E doun zunui ta doun anzanui tağ'iligaa zœbœni.

* **11:9 Babele:** daaseigi nii ti maabuğai va ta «faazupui.»

²⁴ Naḡḡol ná-konagi ḡḡai ma ga puufelego maazu taabuugo (29), é Teela zolḡoni.

²⁵ Teela zolḡoga voluma, Naḡḡol kona ungila puugo maazu taabuugo (119) ḡili keeni. E doun zunui ta doun anzanui taḡiligaa zolḡoni.

²⁶ Teela ná-konagi ḡḡai ma ga puulofela (70), é Aḡalameni solḡoni ta Naḡḡol ta Galan.

²⁷ Teela mavofodai ḡaa: Teela Aḡalameni solḡoni ta Naḡḡol, ta Galan. Galan Lote zolḡoni.

²⁸ Galan zaani keeḡḡe Teela luḡo, solḡo zooli zu, ve ná ga Uul, Kaledde yooi zu.

²⁹ Aḡalame ta Naḡḡol ti anzaiti seini. Aḡalame anzai laaseigi ḡeni ga Salayi. Naḡḡol anzai laaseigi ḡe ga Mileka. Mileka ta Yisekani ti-ḡee ḡeni ga Galan.

³⁰ Salayi maaloni, doun la ḡeni be neḡelein.

³¹ Teela ná-doun zunui Aḡalame zegeni, ta ná-doun loin Lote, Galan ná-doun zunui, ta Salayi, ná-doin Aḡalame anzai. Ti ḡulani volḡoma Uul va Kaledde yooi zu, ti li Kanaan yooi zu vele. Ti zeelini Galan, ti zei ná.

³² Teela zii ma voloi kpein ge ḡeni ga kona unfelego kona dolugo (205), naa volu Teela zaani Galan.

ABALAME NÁ-FAI

12

(12:1–25:18)

Aḡalame loli fai

¹ ḡooḡo GALAGI ḡeni Aḡalame ma: «Zeeḡe da-yooi zu, da-wolodai zu, è ḡula è-ḡee velei wu, li zooli naa zu, ve ge ná leezu ga de.

² Nà vaazu zii wola ḡulazu è zu, nà tuya loo è ve, ge è-laaseigi woolo. Nà tuya loo zoiḡi be ga è maavele.

³ Nà tuya loo naati be, niiti ta tuya loo è ve, nà naati foovo, niiti ta è voovo, etea veleḡeeḡei kpein ka tuyai zolḡo è maavele ma.»

⁴ Aḡalame liini, eeḡevelei ḡooḡo GALAGI boni ma la, Lote vileni polu. Aḡalame ná-konagi ḡeni ga puulofela maazu lolugo (75), sieḡi zu è ḡulani la Galan taai va.

⁵ Aḡalame anzai Salayi zegeni ta Lote, nii é ḡeni ga deḡe loin, é veḡe zeaḡoligiti kpein ba, ta botiḡe nuiti, é ti zolḡoni Galan. Ti wuzegeni, ti li Kanaan yooi zu. Ti zeelii ma Kanaan yooi zu,

⁶ Aḡalame ná zubiḡeni, eyesu é li adave ná laaseigi ga Sikeme, eyesu é zeeli Molee, sene gului vo be. Kanaan nuiti ka ti ḡeni naama yooi zu názu.

⁷ ḡooḡo GALAGI ḡulani kelema Aḡalame ve, é ḡe ma: «Nà zooli nii veezu è-mavofodai ya.» Aḡalame zalaḡa ḡulazuve beteni ná ḡooḡo GALAGI ve, nii é ḡulani be kelema.

⁸ Naa volu, é zegeni ná, é li ga gize yooi zu vele, Beetele folo ḡulazu vele. E ná-seḡe ḡotai loni Beetele folo liizu vele ti yooḡozuve ta Ayi, nii é folo ḡulazu vele. E zalaḡa ḡulazuve beteni ná ḡooḡo GALAGI ve, é woogula ḡooḡo GALAGI ma.

⁹ Aḡalame ḡeni liizu beḡpe ga lekpeḡave nu yeezazu vele.

Aḡalame yeeḡeḡala go ḡee vai
Ezipete yooi zu

¹⁰ Pului looni zooi zu, A6alame yeini Ezipete ga é lago zeí ná, mazóló pului wola wólóni zooi zu.

¹¹ Siegi zu é ǵeni vaazu maa6ufazu la Ezipete va, é ǵeni anzai Salayi ma: «Wéle, gè kwéé da ga anzanui nii pagai.

¹² Siegi zu Ezipete nuiti ti è ǵaazu la, ta ǵe ma: «Anzai ve!» Ta páa, ti è ye vulua.

¹³ Da ǵe ti ma mu, da ga bàazeelai, naa ǵa a ke ti sò ga pagó è maavele ma, zènvui ye zèa è-zaalai zu.»

¹⁴ Siegi zu A6alame zeelini la Ezipete yooi zu, Ezipete nuiti ti kaani ga anzai wola vage.

¹⁵ Falagón ná-nu wolaiti ti kaai ma, ti maamuseni Falagón ǵaazu. Ti liini ga anzanui masagi ná-pelei wu.

¹⁶ E A6alame zoni ga pagó anzanui maavele ma. A6alame togani goiti ta togani wolaiti sálóni, naa ve soovalegiti ba, ta botigé zunuiti ta botigé anzanuiti, ta soovale saaiti ta ñómèiti.

¹⁷ Kéle Góogó GALAGI maanóǵo vaa wolaiti pèeni Falagón ta ná-peleyegéi va, Salayi maavele ma, nii é ga A6alame anzai.

¹⁸ Falagón zéba é A6alame loli, é ǵe ma: «Leeni ǵa è keai ga ze? Lee vaa zu è la boni mà ga è-anzai ve?

¹⁹ Lee vaa zu è ǵeai mà: «Bàazeelai ve?» Naa ǵa é keai gè segeai ga ànza. E-anzai ǵaa niina, seǵena, è li!»

²⁰ Falagón devei veeni ná-nuiti zea ga ti ze ná, é li, ta anzai, é veé naati kpein ba, ti ǵeni ga nónó.

13

A6alame ǵale ma vai

Kanaan yooi zu

¹ A6alame zéǵeni Ezipete yooi zu, é le volu Kanaan yooi zu, lekpeмаve nu yeezazuve, toun be-o, anzai ve-o, ta niiti kpein ti ǵeni ga nónó. Lóte ǵeni ba.

² A6alame wola beteni, toganiiti su, ta walii, ta zanugi.

³ E yeni léezu bekre, é zo lekpeмаve nu yeezazuve yooi zu, eyesu é li Beetele, ve ná-seǵe ǵotai ǵeni ná mounpa, Beetele ta Ayi ti yóǵozuve,

⁴ ve é zalaǵa ǵulazuve loni ná mounpa. Miná ǵa A6alame woogulani ná, Góogó GALAGI ma.

A6alame ta deǵe loin Lóte

ti vali fai ma

⁵ Lóte, nii é ǵeni A6alame maazaasu, baalagiti ti ǵeni zea balaa, naa veé boliiti ba, ta nikiéiti, ta seǵe ǵotaiti,

⁶ zoi la ǵeni kula ǵea ti va, ga ti va zeí ada ǵila, mazóló ti-yeaǵoligiti ti wola moinni gola, ti la bena zoo ti va zeí ada ǵila.

⁷ Naa volu balaa, Kanaan nuiti ta Feeleeze nuiti ti ǵeni zeini ma yooi zu naama ziegi zu. Kpóei leveni A6alame ná-togani make nuiti zóǵozu ta Lóte ná-togani make nuiti.

⁸ A6alame ǵeni Lóte ma: «Nà è maanèenezu, maagfaali mina ǵe de yóǵozu da de, 6aa ná-togani make nuiti ta dónóiti zóǵozu. Mazóló da ga keéǵelointi.

⁹ Zoi kpein ka é ǵakala. De ǵaǵwèena ma mu, ni da liina ga nu ǵóvezu velei, ná li ga nu yeezazu velei, ni da liina ga nu yeezazu velei, ná li ga nu ǵóvezu velei.»

¹⁰ Lote g̃aazuwuzeg̃eni, é w̃el̃e, é Zulud̃en ñem̃e wolai g̃a, nii z̃eβ̃ea g̃eni de meg̃el̃ein. G̃ooḡo GALAGI g̃eezu é va S̃od̃ome ta G̃om̃ool g̃olog̃olo, ná g̃eni eg̃e G̃ooḡo GALAGI ná-kpelei, eỹesu é zeeli S̃owaal, kulaai ga Ezipete yooi g̃eβ̃ele.

¹¹ Lote yiimazeḡeni ga Zulud̃en ma ñem̃e wolai kpein, é liini ga folo ḡulazu velei. Vele g̃ana ti feleg̃o ti g̃aag̃w̃eɛni ma la.

¹² Aβ̃alame zeini Kanaan yooi zu, Lote zei ñem̃e zu laaiti su, é ná-seḡe ḡotaiti toni S̃od̃ome letema velei.

¹³ S̃od̃ome nuiti ti wola zup̃ɔuni, ti g̃eni ga kotoba nu wolaiti G̃ooḡo GALAGI laalḡoma.

G̃ooḡo GALAGI ná-minazeḡegi

Aβ̃alame ve

¹⁴ G̃ooḡo GALAGI b̃oeni Aβ̃alame ṽo, Lote z̃eḡea ṽoluma polu, é ḡe ma: «Adave é ná loni, g̃aazuwuzeg̃e, è w̃el̃e, nu ḡṽezu velei ta nu yeezazu velei, folo ḡulazu velei ta folo liizu velei.

¹⁵ Maz̃ol̃o, z̃ooi nii kpein è p̃etesu, ná vaazu feezu è ṽe, wa è-mavofodai, eỹesu ḡo.

¹⁶ Ná è-mavofodai ḡe eg̃e z̃ooi ma vufiligi, nii nu la zooga é va gaalu, eg̃e pelegi nu la zooga la é va z̃ooi ma vufiligi g̃aalu.

¹⁷ Wuzeg̃ena ṽe, è z̃ooi z̃ub̃ize, è z̃ie sakpai ta kogi ma, maz̃ol̃o ná vaazu feezu è ṽe.»

¹⁸ Aβ̃alame ná-seḡe ḡotaiti seḡeni, é li, é zei Mamelee ná-sene guluiti bu, G̃eeβ̃el̃on ḡobave. E zalaḡa ḡulazuṽe loni ná G̃ooḡo GALAGI ṽe.

14

Aβ̃alame Lote uñm̃o fai

¹ Naama z̃ieḡi zu, Sineyaal masagi Amelaf̃ele, ta Elazaal masagi Aliỹoke, ta Elame masagi Ked̃ool-Law̃om̃eɛl, ta G̃oyime masagi Tideyale,

² yeeta naati ti k̃ooi ṽeɛni S̃od̃ome masagi Beela va ta G̃om̃ool masagi Biilesa, ta Adema masagi Sineyaβ̃e, ta Seβ̃oyime masagi Seemeyeb̃eɛl, ta Beela masagi (taai naa laa g̃a ga balaa S̃owaal).

³ Naati kpein ti g̃aal̃eɛni ba Sidime ñem̃e wolai zu, nii maaβ̃ool̃egai za ga Kpolod̃e Wanai.

⁴ Kona puug̃o maazu feleg̃o (12) laawu, ti ḡol̃oa g̃eni de Ked̃ool-Law̃om̃eɛl ṽe, kel̃e kona puug̃o maazu zavas̃ieɛi (13) ma, ti β̃akani.

⁵ Kona puug̃o maazu naanis̃ieɛi (14) ma, Ked̃ool-Law̃om̃eɛl ta masagiti ti g̃eni polu, ti ṽaani, ti zobo s̃ol̃o Leefa mavofodaiti ma Asetel̃ote-Kaalenayime, ta Zuze mavofodaiti ti Game, ta Eme mavofodaiti ti Savee-Kilyatayime,

⁶ ta G̃ool̃ nuiti ti ta-ḡizeiti su Seyiil, eỹesu é zeeli Palan s̃ene guluiti p̃o β̃e, nii é tevebai ḡobave.

⁷ Naa ṽolu, ti ḡaleni ma, ti li En-Misepate, nii é ga Kad̃ese, ti zobo s̃ol̃oñi Amal̃eke nuiti ma, ta-yooi ná p̃e su, é ṽeɛ Am̃ool̃ nuiti ba, ti g̃eni zeini G̃asason-Tamaal.

⁸ Názuve g̃a S̃od̃ome masagi, ta G̃om̃ool̃ masagi, ta Adema masagi, ta Seβ̃oyime masagi, ta Beela masagi nii é ga S̃owaal, naati ti k̃ooi ḡeβ̃ele β̃et̃eni la ti laalḡoma Sidime ñem̃e wolai zu.

⁹ Elame masagi Ked̃ool-Law̃om̃eɛl, ta G̃oyime masagi Tideyale, ta Sineyaal masagi Amelaf̃ele, ta Elazaal masagi Aliỹoke, ti g̃eni ga masa naanig̃o, d̃ool̃ug̃oi laalḡoma.

¹⁰ Mana zefei wola moinni Sidime nemei zu, Sodomeme masagi ta Gomool vele geleiti ti feni velazu, ti da li, ti da loo zefei naati su. Motaiti ti velani, ti li gizei ma.

¹¹ Niiti ti zobogi zolooni, naati ka ti Sodomeme ta Gomool naavoloiti kpein sefeni, ta daamiani makegaiti, naa volu ti li.

¹² Ti Abalame dege loin Lote ta koligiti soni, ti li ga tiye, mazoloo Lote feni zeini Sodomeme.

¹³ Pela nu gila ge vaani, e daazeeli Ebulu nui Abalame ma, nii e feni zeini Amool nui Mamelee na-sene guluiti saama. Mamelee feni ga Esekoleni ta Anel ti-geeloin, niiti ti minazefeni Abalame ve.

¹⁴ Abalame menigai ma ga dege loin zoge, e na-botife nu unsavago nu puugo maazu lasava (318) maaqilini, niiti ti zuzeeliai koofo vai ma, ti zolobogai na-pelei wu, naati ti vileni masagiti polu, eyesu ti zeeli Dan.

¹⁵ E na-botife nuiti balini su, e sili nuiti so kpidi. E zobo solooni ti ma, e ye ti volu, ti zeeli Goba, nii e Damase fovezu vele.

¹⁶ E faleni ma ga koozoganiiti kpein. E faleni ma balaa ga dege loin Lote, ta zeaqoligiti, ta anzanuiti balaa, ta koo luoti.

¹⁷ Naa voluma, Abalame faleni ma, e zobogi zolobogai ma Kedool-Lawameel ma, ta masagiti ti feni polu. Sodomeme masagi fulani, e daagomi Savee nemei zu, nii e ga Masa Nemei.

¹⁸ Melekizeedeke, Salame masagi vaani ga bului ta dooi. E feni ga GALA nii e Anii-Pe-Unda, naa na-zalaga gula nui.

¹⁹ E tuya looni Abalame ve, e ge ma: «GALA ge tuya loo Abalame ve, GALAGI nii e Anii-Pe-Unda, e geefologi ta zoi betai!

²⁰ Mamagi ga GALA be, nii e Anii-Pe-Unda, nii e vaa bu, e zobogi zoloo e zili nuiti ma!» Abalame koozoganiiti pe ma vuusiei veeni zea.

²¹ Sodomeme masagi feni Abalame ma: «Nuiti fe zea, e naavoloiti ta solaiti sege ve.»

²² Abalame feni Sodomeme masagi ma: «Ge fonaa Goofo GALAGI ma, nii e Anii-Pe-Unda, e geefologi ta zoi betai,

²³ nii doin e ga donoi, ge la ani nope segea naa va, anee geze faali filagi baa savala galu filagi, naa ga a ke e mina ge ma: «Ge Abalame feve ga kpete nu.»

²⁴ Ge la ani nope makesu na bofoi be, keni niigi zunu loungoiti ti miai, ta zunui naati tonoi, niiti gi gefa siei zu, Anel ta Esekole ta Mamelee, naati ta tonozef.»

15

GALA na-minazefegi

Abalame ta mavofodai ve

¹ Naama vaiti poluma, Goofo GALAGI boeni Abalame vo segi zu, e ge ma: «Abalame, mina lua jeelein, na ga ge ga e make nui, da-fulanumai ga woolo.»

² Abalame goodaavoteni, e ge ma: «Maliqii, Goofo GALAGI, lee ga e feezu zea? Toozei doun la zea, na-pelei wu bogani zefe nui ga e ga Eliyezee, Damase nui.»

³ E ta laani ma monoo, e ge ma: «E la mavofoda beteni, zoi solobogai na-pelei wu, naa ga e feezu ga na-pogani sege nui.»

⁴ Goofo GALAGI boeni po, e ge ma: «Ba-o, naa laade, e va ge feezu ga da-bogani zefe nui, kele keni zoi e fulazu e goozu, naa ga a ge ga da-bogani zefe nui.»

⁵ Naa volu GALA ge ɣulani la eteave ná-sege ɣotai voluve, é ɣe ma: «Geegɔlɔgi ɣaave vete, é somideɣaiti gaalu, ni da zoo è ti ɣaalu.» E ɣeni ma mɔno: «Zekana è-mavofodaiti tiegɔi a ɣe la.»

⁶ Aɣalame laani ɔɔɔɔ GALAGI la, naa naa leveni be ga telebodai.

⁷ E ɣeni ma: «Nà ɣa gè ga ɔɔɔɔ GALAGI, nii é è ɣula Uul taazuve Kaledee yooi zu, gè niima yooi ve è ya ga dɔno.»

⁸ Aɣalame googaaivoteni, é ɣe ma: «Màligii, ɔɔɔɔ GALAGI, nà kwεε ɣale ɣiteɣite ga nà solɔɔsu?»

⁹ GALA ge ɣeni ma: «Li, è kona savago nike beai zo, ta kona savago woli zaai, ta kona savago vaala sine wolai, è kpɔ kpumagooi va, ta poopogi, è ti ɣula ga zalaɣai.»

¹⁰ Aɣalame naama zuaiti kpein seɣeni, é ti valiivali su, é ma zεveiti gaavote boɔɔ ma, ma nekpe ga fele, keke é la ɣeni wɔniiti balivalini su.

¹¹ Sua nii wɔniiti ti ɣeni vuuzu ti-ma vɔomaiti ma, keke Aɣalame ti beeni.

¹² Foloi liizuve, niimèni wolai leveni ga Aɣalame, dualuagi so, kpidi boii veε ma.

¹³ ɔɔɔɔ GALAGI ɣeni Aɣalame ma: «Sugwεε ga è-mavofodaiti ta ɣe ga seikɔɔma nuiti zooi taɣili su, ta ɣe ná ga duɔiti, ti ti zopele ɣɔu kona unnaanigo (400) laawu.

¹⁴ Keke nà zii naa lukpɔɣaaleve, nii ta duɔlai ɣe zeezu, naa voluma, naavolo wolaiti ta ye tiya, ti ɣula zeezu.

¹⁵ Doun da, da li è-memewolani pɔ ziileigi zu, è maa ɣa ɣulu, è vɔɔzaɣaga vɔluma, undaaneεi zu.

¹⁶ E-mavofodai ma yamanii naanisei ɣa va volu ve, mazɔɔ Amɔɔl nuiti ta-vaagaa za golai laa la de zeelini.»

¹⁷ Siegi zu foloi liini la, kpidi boii veeni, digii nii é duului ɣulazu, ta sɔmɔgi é zosu, naati ti leveni sua ɣaagweaiti zɔɔɔzuve.

¹⁸ Naama yee ná, ɔɔɔɔ GALAGI minazeɣeni Aɣalame ve, é ɣe ma: «Gè niima yooi kpein fea è-mavofodai ve, é zo Ezipete de wolai ma, é zeeli zie wolai Ufelate ma,

¹⁹ Ken nuiti ta-yooi, Keenize nuiti, Kademɔn nuiti,

²⁰ ɔete nuiti, Feeleeze nuiti, Leefa mavofodaiti,

²¹ Amɔɔl nuiti, Kanaan nuiti, Giilegase nuiti, ta Yeebuse nuiti.»

16

Agaal ná-fai

ta Isemaye le zɔɔɔ fai

¹ Aɣalame anzai Salayi la ɣeni doun zɔɔɔni be negelein. Keke duɔ anzanui ta ɣeni zea, daaseigi ɣeni ga Agaal, é ɣeni ga Ezipete yooi zu nu.

² E ɣeni Aɣalame ma: «È kaa ga ɔɔɔɔ GALAGI la vaani bu ga gè doun zɔɔɔ. Li, è vile ná-duɔ anzanui volu, tanisu nà doun zunu zɔɔɔ ga maavele.» Aɣalame zieni ga anzai Salayi ná-tene gooi.

³ Aɣalame anzai Salayi ná-duɔ anzanui, Ezipete nui Agaal zeɣeni, é fe sinigi Aɣalame ya ga anza. Aɣalame zeini niina Kanaan yooi zu, é ke ná ga kona puugɔ.

⁴ E vilèni Agaal volu, naa kogi zeɣe. Siegi zu é boɔɔ ɣaai ma ga kogi ɣa ma, é ɣeni beelalala welei wosu ná-duɔ deei va.

⁵ Salayi feni Abalame ma: «Poomugi é zeelizu mà, da fà è unma faso ve. Nà bɔɔfi fà gè nà-duo anzanui zegea, gè da è volu, siegi zu é kaa la ga kogi fà ma, é da beɛlala weɛi wo ga ze. Goofo GALAGI gɛ ga tukpɔgaaleve nui de yɔɔzu.»

⁶ Abalame Salayi woogaavoteni, é gɛ ma: «Da-luo anzanui fà è yeezu. So, egevelei neai la è ve.» Salayi zɛba é da sopele no, eyesu naa vela ba.

⁷ Goofo GALAGI ná-geezugeelai kaani zieungi fɔbave tevebai zu, nii é Suul velei zu.

⁸ E feni ma: «Salayi ná-duo anzanui Agaal, mini fà è zegeai ná, mini fà è liizu ná?» E googaavoteni, é gɛ ma: «Nà velazu ná-duo deei Salayi va.»

⁹ Goofo GALAGI ná-geezugeelai feni ma: «Gale ma da-luo deei vo be, è bɔɔfi unmaayei be.»

¹⁰ Goofo GALAGI ná-geezugeelai feni ma mɔno: «Nà è-mavofodai moinzu, tofa moin gola, nu nɔpe ge la zooga é va gaalu.»

¹¹ E feni ma mɔno: «Wele, da doun zɔɔsu, tofa gɛ ga zunu loun. Da daasei pee ga Isemaye, * mazɔɔ Goofo GALAGI è woomenini da-foozuviligi zu.

¹² Tofa gɛ ga dɔɔi zu zoovalegi, tofa gɛ ese pe daalɔɔma, ese pe ge gɛ daalɔɔma, tofa zege keefelointi pe ba, é zei ye.»

¹³ Agaal bɔɔfi gaazafani, é gɛ ma: «Gè GALA bɔɔfi faave nei ba, nii é nɔn kaazu?» Goofo GALAGI nii é bɔeni toun pɔ, é naa laasei peeni ga Ata-Ele-Loyi.†

¹⁴ Naa fà é ba, ma fɔlɔyefei laasei peai ga, Lafayi-Loyi fɔlɔyefei,‡ Tofa Kadɛseni ta Beelɛde zɔɔzuve.

¹⁵ Agaal doun zunu zɔɔni Abalame ve, naa daasei peeni ga Isemaye.

¹⁶ Abalame ná-konagi feni ga puulɔsava maazu ɔzita (86), siegi zu Agaal Isemaye zɔɔni la be.

17

Minazefegi ma voogi

¹ Abalame ná-konagi feni ma ga puutaavuu maazu taavuu (99), Goofo GALAGI fɔlani be keɛma, é gɛ ma: «Nà fà gè ga GALA Zɛbei-Pɛ-Maligii. Daeai zie gaa zu ga pagɔ, zelilomazu mina gɛ è va.

² Nà minazefezu è ve, nà è-mavofodai moinzu gola.»

³ Abalame maaveeni, é nɔkɔ zoi ma, GALA ge feni bɔezu pɔ, é gɛ ma:

⁴ «Wele, nà-minazefegi faa, gè keezu è ve: da fɛezu ga zii moinmɔingaa ti-gɛe.

⁵ Za voluma, è la mɔ loliga ga Abalame, * keɛ è-laaseigi fà gɛ ga Abalaame,† mazɔɔ nà è fɛezu ga zii moinmɔingaa ti-gɛe.

⁶ Nà è-mavofodai faawɔɔɔ gola, da gɛ ga zii moinmoin tɔzeizu, masagiti ta fɔla è-mavofodai zu.

⁷ Nà nà-minazefegi zo è letema eyesu fɔ, nà ke fana nɔ è-mavofodai kpein be. Niima minazefegi maavele ma, nà gɛ ga da-GALAGI, ta è-mavofodai nɔno è zegea voluma ná.

⁸ Nà Kanaan yooi kpein fe è ve, da-o, è-mavofodaiti-yo, ve è ná ga seikɔɔma nui niizu. Tofa gɛ ga wɔno eyesu fɔ. Nà gɛ ga è-mavofodai ná-GALAGI.»

* **16:11 Isemaye:** daaseigi nii ti maaɔfaai va ta «GALA ge menige.» † **16:13 Ata-Ele-Loyi:** daaseigi nii ti maaɔfaai va ta «da ga GALAGI nii é kaa zu.» ‡ **16:14 Lafayi-Loyi fɔlɔyefei:** daaseigi nii ti maaɔfaai va ta «nii é vulua, é da ká, naa ná-kɔlɔyefei.» * **17:5 Abalame:** daaseigi nii ti maaɔfaai va ta «fɛefei unfemai be.» † **17:5 Abalaame:** daaseigi nii ti maaɔfaai va ta «nu moinmoin keefɛ.»

⁹ GALA ge ɣeni Abalaame ma mɔnɔ: «Doun, da nà-minazefegiti make, wa è-mavofodaiti kpein.

¹⁰ Nà-minazefegi ɣa é ga nii, nii wa so kpaan ade yɔɔɔzu, da-o, è-mavofodaiti-yo: zunuiti kpein ti wo zaama, ti lati pelevolu.

¹¹ Wa-latipelevolui ɣa ɣe ga minazefegi ma ɔoogi ade yɔɔɔzu.

¹² Zunuiti kpein ta ɣe wo zaama, wa da ti lati pelevolu foloi lasavasiei ma, é ɣe ɣana wo-mavofodaiti kpein su, é zɔɔɔni pelei wu, ɓaa é ɣeyani ga walii, weein é ga duɔi, niiti ti la ga è-mavofoda.

¹³ Ti pe, zeeɣaagweezu la ba, ta lati pelevolu, é zɔɔɔni da-velei wu, ɓaa é ɣeyani ga da-walii, nà-minazefegi ma ɔoogi ɣa ɣe wo-busei ma zuai va. Naa ɣa é ga ɣɔɔɔ minazefegi.

¹⁴ Zunui nii é la latini pelevolu kpusei zu, naa ɓe ka leve ná-nubuseiti ba, tɔɔzei é nà-minazefegi ɣoɣoɣologa.»

¹⁵ GALA ge ɣeni Abalaame ma: «È la mɔ è-anzai Salayi loliga ga Salayi, keɓe daaseigi ɣa ɣe ga Sala.

¹⁶ Nà tuya loo ɓe, nà doun zunu ve é ya ga toun maavele, nà tuya loozu ɓe, toɣa ɣe ga zii mɔinmɔingaa ti-lee, nubuseiti ma mɔinmɔingaa ta-masagiti ta ɣula toun su.»

¹⁷ Abalaame maaveeni, é nɔkɔ zooli ma, é ɣeei wo, é ɣe yiimave: «Doun zunu ɣa zɔɔɔ nei zunu va, nii é kona ungila (100) keai na? Ta ànzai Sala é kona vuutaavuugo (90) ɣeai na, naa ɣa zoo é doun zɔɔɔ ɓaa?»

¹⁸ Abalaame ɣeni GALA ma: «Nii gè falizu è ma, naa ɣa é ga Isemayeɓe ɣula su, è make ma kpaan.»

¹⁹ GALA ge ɣeni ma: «Ba-o, è-anzai Sala ɣa doun zunu zɔɔɔsu è ve, da daasei pee ga Izaake. Nà-minazefegi ɣa ɣe ga ɣɔɔɔ faa, gi yɔɔɔzu gá tɔ, ta gi yɔɔɔzu gá mavofodaiti.

²⁰ Isemayeɓe letemazu, gè da-vali wooi menige ná-faa zu. Ungo, nà tuya loo ɓe. Toɣa buɣu, nà mavofodai ɣaawɔɔɔ gola. Masa puugo maazu felegɔ (12) ɣa ɣula toun su, toɣa ɣe ga zii wola ma memewolai.

²¹ Keɓe nà nà-minazefegi ɣe gi yɔɔɔzu gá Izaake, doun zunui nii Sala zɔɔɔsu è ve, niima yeeɣeɣalai nɔ zu, konagi nii é vaazu.»

²² Siegi zu GALA ge ɣeni la ga ɓɔe Abalaame ɔɔ, é zefeni ná, é li.

²³ Abalaame ná-doun zunui Isemayeɓe zefeni, ta nii kpein é zɔɔɔni ná-pelei wu, ta nii kpein é geyani ga walii, zunuiti kpein ná-pele wu nuiti saama, é ti latini pelevolu naama voloi, eɣevelei GALA ge devei veeni la zea.

²⁴ Abalaame ná-konagi ɣeni ga puutaavuu maazu taavuu (99), siegi zu é latini da pelevolu.

²⁵ Ná-doun zunui Isemayeɓe ná-konagi ɣeni ga puugo maazu savago (13) niina, siegi zu é latini da pelevolu.

²⁶ Abalaame ta ná-doun zunui Isemayeɓe ti latini pelevolu naama voloi nɔ zu.

²⁷ Zeno ɣana é ɣeni la ga ná-pele wu zunuiti kpein, niiti ti zɔɔɔni ná-pelei wu, ta weein ti ɣeyani ga walii, ti pe ti latini pelevolu ta tiye.

18

Izaake zɔɔɔ fai laazeeli vai

¹ Gooɣo GALAGI ɣulani keɓema Abalaame ve Mamelee ná-sene gultiti kobave. Abalaame ɣeni zeini ná-sege ɣotai laave. Folo kpaai ɣeni de.

² E ɔ̄aazuwuzegeni, é wele. E zunu savagɔiti kaani loni, ti lago maaɔoozaai ba. E ti ɔ̄aai ma, é zo ná-seɔe ɔ̄otai laave, é bizeni, é ti laaɔomi, é maaɔeni, é nɔko zɔoɔi ma.

³ E ɔ̄eni ti ma: «Màligii, nà è maanenezu, nèi gè ga ɔ̄a-wotigɛ nui, nii gè zaalai zɔlɔge è ɔ̄aazu, mina leve, è va maaɔooza bà.»

⁴ A va bu ga gè va ga ziei tago, wo ɔ̄ɔɔiti maagba, wo lago looɔo gulu wolai tei bu.

⁵ Nà liizu, gè va ga bulu go wo ɔ̄ɔ, wo zebe zɔlɔɔ ɔ̄olu, naa ɔ̄olu wa li niina, naa ɔ̄a a ke wo mina leve ɔ̄ana nɔ pɔ̀ be, nèi gè ga wa-wotigɛ nui.» Ti gooɔaaɔoteni, ti ɔ̄e ma: «Ungo, ke, eɔ̄evelei è bogai la.»

⁶ Abalaame liini gaamago nɔ ná-seɔe ɔ̄otai wu, é ɔ̄e Sala ma: «Suvile, è kɔɔɔ ganiɔ̄ ne savagɔ zeɔe bulu vukɔi zu, è gaayo, è bulu ɔ̄eleɔegiti kpete.»

⁷ Abalaame bizeni ná-togani bulugi ɔ̄ɔ be, é nike yivoi yɔ̄bugi zeɔe nii pagai, é fe botigɛ nui ta ya, naa suvile ga kpete.

⁸ E nike jiiimi ɔ̄ei ma wulɔi ta nɔnɔi zegeni, é pɛɛ nike yivoi va, ti kevele beteni, é vaa la ti ɔ̄ɔ. E loni ti ɔ̄oba tɔ ɔ̄ɔɔi, gulu wolai wu, ti ɔ̄eai ma laamiizu.

⁹ Naa ɔ̄olu ti ɔ̄eni ma: «Mini ɔ̄a è-anzai Sala ná?» E ti woɔɔaaɔoteni, é ɔ̄e ti ma: «Toɔa ve seɔe ɔ̄otai wu.»

¹⁰ Gila ge ɔ̄eni ma: «Konagi nii é vaazu, niima yeeɔ̄eɔ̄alai zu, nà vaazu ɔ̄olu è ɔ̄ɔ be, è-anzai Sala ɔ̄a doun zunu zɔlɔɔ.»

Sala yeni poluve seɔe ɔ̄otai wu, é niima woɔiti meni.

¹¹ Abalaame ta Sala ti ɔ̄lɔzaɔaga ɔ̄eni de niina, ti kona mɔinmɔin kula. Sala buɔeni niina doun zɔlɔɔ siegi maazu.

¹² Sala ɔ̄eai woni ɔ̄oozu, é ɔ̄e ma: «Niizu gè ɔ̄lɔzaɔaga, zini pele wu wɔin ɔ̄a ɔ̄e mà mɔnɔ baa? Màligii balaa ɔ̄lɔzaɔaga.»

¹³ ɔ̄ooɔo GALAGI ɔ̄eni Abalaame ma: «Lee vaa zu Sala ɔ̄eai wogai, é ɔ̄a ɔ̄e: «Gaama ve nei baa, ga nà doun zunu zɔlɔɔu, nèigi ɔ̄lɔzaɔagai na?»

¹⁴ Faa ɔ̄a ná nei baa, nii ɔ̄ooɔo GALAGI la zooga keezu? Konagi nii é vaazu, niima yeeɔ̄eɔ̄alai nɔ zu, nà vaazu ɔ̄olu è ɔ̄ɔ be, Sala ɔ̄a doun zunu zɔlɔɔ.»

¹⁵ Sala luani, é zeei wo, é ɔ̄e ma: «Gè la ɔ̄e woni.» Kele ɔ̄ooɔo GALAGI ɔ̄eni ma: «Ga ɔ̄ite, è ɔ̄eai woge.»

Abalaame ná-GALA fali vai

Sɔdome ve

¹⁶ Zunuiti ti wuzegeni ga ti li, ti wele ga Sɔdome ɔ̄ele. Abalaame ti ɔ̄uuni ga pele, é vali ti ma.

¹⁷ ɔ̄ooɔo GALAGI ɔ̄eni ma: «Gè la naa ɔ̄ɔɔuzɔ Abalaame va, nii gè vaazu keezu.»

¹⁸ Zii wolai nii zeeɔ̄aabaai, toɔa ɔ̄eezu ga naa memɛwola. Eteai zu zii kpein ka tuyai zɔlɔɔ maavele ma.

¹⁹ Mazɔlɔɔ gè yimazeɔ̄eɔ̄e la, nii a ke, é devei ve ná-dointi zea, ta mavofodaiti, ga ti ɔ̄ooɔo GALAGI yiimai ɔ̄e, ti ye ɔ̄ledai ta telebodai ɔ̄eezu, naa ɔ̄a a ke gè minazeɔ̄egiti daazeeli, niiti gè ti woni be.»

²⁰ ɔ̄ooɔo GALAGI ɔ̄eni Abalaame ma: «Sɔdome ta ɔ̄omɔɔ ti maalɔɔ bee wooi zuwɔlɔɔa, ta-ɔ̄otoi baagɔa gola.»

²¹ Naa ɔ̄a é ba, nà yeizu, gè pɛte, ni ti ɔ̄eeve eɔ̄evelei ma wooi vaa la, é zeeli mà, baa ni é la ɔ̄ana, nà kwee.»

²² Zunui naati ti liini ga Sɔdome ɔ̄ele, siegi zu Abalaame ɔ̄eni loni la de ɔ̄ooɔo GALAGI ɔ̄aazu.

²³ A6alaame maabuḡani ba, é ḡe ma: «Da telebo nui 6o nu joi va, è ti undaavili 6aa?

²⁴ Tanisu telebo nu uuulooluḡo (50) ḡa taai zu, da naati 6alaa undaavilisu, è la taai zuvaayega telebo nu uuulooluḡoi (50) maavele ma, ti ti zaama?

²⁵ E la zooga è va naa ḡe! E la telebo nui ta nu joi zoga ga ḡevele, è va telebo nui 6o faa joi ḡe nui va, è va ti vaa! E la zooga è va naa ḡe! 'Dei è etei kpein tukpoḡaalevezu, è la telebodai ḡea 6aa?»

²⁶ 6ooḡo GALAGI ḡeni ma: «Ni na telebo nu uuulooluḡo (50) ḡaana Sodoḡe taazuve, na taai kpein suvaaye ti maavele ma.»

²⁷ A6alaame kpoei zefeni volu, é ḡe ma: «Wele, na zoosu ḡe 6oe Malignii vo, nei ḡe ga polai no, ta zuuvi.

²⁸ Tanisu telebo nu uuulooluḡoi (50) ḡaagaaavoola ga dooluḡo, dooluḡo vai zu, da taai kpein suḡologolo 6aa?» 6ooḡo GALAGI ḡeni ma: «Ge la taai zuḡologologa, ni na telebo nu uuunaanigoo maazu looluḡo (45) ḡaana na.»

²⁹ A6alaame kpoei zefeni volu mnono, é ḡe ma: «Tanisu telebo nu uuunaanigoo (40) no ḡa é na.» 6ooḡo GALAGI ḡeni ma: «Ge la suḡologologa naama nu uuunaanigoo (40) maavele ma.»

³⁰ A6alaame ḡeni ma: «Malignii, soma kae è mina yigaaawana, toozei na ḡilizu faa ḡilagi va. Tanisu telebo nu vuusavago (30) ḡa é na.» 6ooḡo GALAGI ḡeni ma: «Ni na telebo nu vuusavago (30) ḡaana na, ge la taai zuḡologologa.»

³¹ A6alaame ḡeni ma: «Wele, na zoosu ḡe 6oe Malignii vo. Tanisu telebo nu vuufeleḡo (20) ḡa é na.» 6ooḡo GALAGI ḡeni ma: «Ge la taai zuḡologologa nu vuufeleḡoi (20) maavele ma.»

³² A6alaame ḡeni ma: «Malignii, soma kae è mina yigaaawana, ge la mo kpoee ḡili nope bosu, è ḡula nii volu. Tanisu telebo nu puugoo ḡa ḡe na.» 6ooḡo GALAGI ḡeni ma: «Ge la Sodoḡe zuḡologologa naama nu puugooiti maavele ma.»

³³ Siegi zu ti beni la ga yepe ta A6alaame, 6ooḡo GALAGI liini. A6alaame balaagi ḡaleni ma seizuve.

19

Sodoḡe ta Gamoal ḡologolo fai

¹ Geezuḡeela felegooiti ti zefeni Sodoḡe kpoḡomave. Lote ḡeni zeini Sodoḡe taa zigidaave. Siegi zu Lote ti ḡaani la, é wuzefeni, é ti laagomi, é maaveeni, é noko zooi ma.

² E ḡeni ti ma: «Na wo maanenezu, maligniiti, a ḡale ma, wo ji na-pelei wu, nei ḡe ga wa-wotiḡe nui. Wa zoo wo wo-ḡooiti maagba na, wo ji piin, sobui wo wuzefee, wo da li wo-liizu velei.» Ti ḡeni ma: «Ba-o, ga jiiizu koi zaamaave no.»

³ Kele Lote ḡilini ti ma gola, ti vaani bu, ti li na-pelei wu. E daamianigi beteni ti ve, é pee bului va, nii leve la su. Ti laamiini.

⁴ Aisa ti va la, Sodoḡe taazuve zu nuiti kpein ti vaani, ti ḡaku pelei ma, zunuiti kpein ti vaani, é zo zunu loungoiti ma, é li kewolaiti po, ti pe jeeḡein ti vaani na.

⁵ Ti Lote lolini, ti ḡe ma: «Zunuiti ta mini, niiti ti vaai è vo be kpiddi? Ti ḡula, è va ga tiye gi vo, gi bedee ḡula ga tiye.»

⁶ Lote ḡulani pelelave, é daaḡulu ga volu velei.

⁷ E ḡeni ti ma: «Ba, keeleaiti, na wo maanenezu, a mina faa joi ḡe.

⁸ A woilo, doun anzanu felegoiti ti ná, ti la vob zunu vaa fwee. Nà vaazu ga naati wo vò eteave, wo naa ge ga tiye, nii neai wo ve. Kele à mina vooḡu zunui niiti ba, tãzei ti vaave, ti laazuve nà-pelei wu.»

⁹ Ti ḡeni ma: «Zeḡe lee ve!» Ti ḡeni ma mɔno: «Dei è ga seikɔḡoma nu nɔ, è vaai, da pɔ è ge ga tukpɔḡaaleve nu! Be nɔ, nii gi keezu ga de, naa ḡa ḡɔu tɔnɔi va.» Ti Lote bakpani ga ḡɔda, ti maabuḡani kpogi va, ga ti koloḡolo.

¹⁰ Zunu felegoiti ti ḡeni Lote vò be, ti soni, ti meen pelei wu, ti pelei laaḡulu.

¹¹ Ti yeezieni nuii gaazu, niiti ti ḡeni loni pelelave, ti ḡaazuḡole, é zo zunu loungoiti ma, é li kewolaiti pɔ, naa ḡa é keeni ti la mɔ ḡeni pelelave ḡaazu.

¹² Zunu felegoiti ti ḡeni Lote ma: «Beḡele ḡa é è ya ve mɔno? E-nekoiti, è-loun zunuii, è-loun anzanuii, nii kpein é ga dɔno taazuve ve, ti pe kula niima adave va.»

¹³ Mazɔbɔ ḡa ga va niima laai ḡoloḡolosu, tãzei maalɔ bee wooi wɔlɔve, é zeelizu ḡooḡo GALAGI ma. Naa ḡa é ba, ḡooḡo GALAGI gi leveḡe ga gi taai tei koloḡolo.»

¹⁴ Lote ḡulani, é li, é bɔe naati pɔ, niiti ti ná-doun anzanuii maazoni, é ge ti ma: «À wuzegfe, wo ḡula niima adave va, mazɔbɔ ḡooḡo GALAGI ḡana va taai ḡoloḡolosu!» Kele naati ti naama wooiti kaani ga ḡeevae faa nɔ.

¹⁵ Geelaalao siegi zu, geezuḡelaiti ti ḡilini Lote ma, ti da ḡe ma: «Wuzegfe, è-anzai zegfe ta è-loun anzanu felegoiti niiti ti ve, naa ḡa a ke è undaa mina vili taai ná-undaaviligi zu.»

¹⁶ Tei é ḡeni nekesu, zunu felegoiti ti soni zeei va, toun be-o, anzai ve-o, ta ná-doun anzanu felegoiti be-o, mazɔbɔ ḡooḡo GALAGI ḡeni pɔ ga é baa ti maazu, ti liini ga tiye, ti ti ye taa voluue.

¹⁷ Ti ḡulaai ma taai va, geezuḡelaiti gila ge ḡeni ma: «Bize, è è-yenvui ḡizo! Mina wele volu, mina lo nemei zu ada nɔpe! Uela, è le gizei ma, ni da pɔ ga è undaa mina vili.»

¹⁸ Lote ḡeni ma: «Ba-o, màliḡii!

¹⁹ Nèi gè ga da-wotigfe nui, gè zaalai zɔbɔḡe è ḡaazu, è ḡeeve ga nu vago wola bè, è zènvui ḡizo fai zu. Gè la zooga gè va vela, gè va le gizei ma, nà ḡe gè za, undaavili.

²⁰ Wele, taai tei tago maabuḡave, ga gè bize gè zeeli ná. Dɔive, nà zoo gè vela, gè li ná, zènvui ḡizo! Taai naa la lɔini baa?»

²¹ Geezuḡelaiti ḡeni ma: «Wele, gè vaa naa wu, ga gè ke è ve ga faabɔḡo, gè la taai tona koloḡologa, nii è ná-fai wosu.

²² Suvile, è vela, è li ná, mazɔbɔ gè la zooga gè va faa nɔpe ke, eyesu è zeeli ná.» Naa ḡa é kea, ti taai naa laasei peai ga Sɔwaal.*

²³ Folo tee ziegi zu ḡa Lote zeelini la Sɔwaal.

²⁴ Názu ḡa ḡooḡo GALAGI timini abui uuuni la Sɔdome ta Gɔmɔɔl, eḡe tonai, é ḡulazu geezuve.

²⁵ E taai naati koloḡoloni, naa ve maaḡoolii ma nemei kpein ba, ta ma nuḡuseiti, naa ve siinziin ganigiti ba.

²⁶ Lote anzai wele ni ga volu vele, é voteni ga kpolo zigigi.

²⁷ Abalaame wuzegeni ga sobuzobui, ga é li naama adave, ve é ḡeni loni ná ḡooḡo GALAGI ḡaazu.

²⁸ E ḡaazuzieni Sɔdome ta Gɔmɔɔl letema vele, ta nemei maaḡoolii ma yooi kpein su, pete, é duului ḡaani, é da wuzegfe zoi ma, eḡe abu zulugi ma luului.

* **19:22 Sɔwaal:** daaseigi nii ti maaḡuḡaai va ta «dɔii.»

²⁹ Siegi zu GALA ge neme zu laaiti sufologoloni la, é gizeni Abalaame zu, é Lote gúla faabaagi zaama, nii é taaiti tokani da, ve Lote geni zeini ná.

Lote ta ná-doun anzanuiti ta-vai

³⁰ Lote zegeni Sowaal, é li, é zeí gizeí ma, ta ná-doun anzanu felegoiti, mazoloo é luani ga é mina ye Sowaal. E zeini pugí zu ta ná-doun anzanu felegoiti.

³¹ Yeeta, nu gíte gelei geni loungo gelei ma: «De-géé vobozafaga, zunu la zou yofozuve ve, nii a vile de volu, egvevei de gúla de ka la etea.

³² De li, de dooi vu de-géé la. De la koba, naa gfa a ke, de-géé mavofodai gé ná.»

³³ Ti dooi vuuni ti-géé la kpidii naa, nu gíte gelei liini, é la keegé goba. Naa la looni ga daa la koba, ta buzege la.

³⁴ Naa volu zobui, nu gíte geni loungo gelei ma: «Wele, daave kée goba kpoko ná. De dooi vu da mono za kpokoi, é li, é la koba, naa gfa a ke de-géé mavofodai gé ná.»

³⁵ Ti dooi vuuni ti-géé la mono kpokoi tona. Loungo gelei liini, é la koba. Naa la looni ga daa la koba, ta buzege la.

³⁶ Lote ná-doun anzanu felegoiti ti kogi zegeni ti-géé va.

³⁷ Nu gíte gelei doun zunu zolooni, é daasei pee ga Moabe.† Zaaqaza toga é ga Moabe nuiti ti-memewolai.

³⁸ Loungo gelei balaagi doun zunu zolooni, é daasei pee ga Bene-Ami.‡ Zaaqaza toga é ga Amon nuiti ti-memewolai.

20

Abalaame lii vai Geelaal

Abimeeleke vo be

¹ Abalaame zegeni niima yooi zu, é li ga lekpehave nu yeezazu velei, é zeini Kadesei zofozuve ta Suul, é lago zeini Geelaal.

² Abalaame a la gena boea, é lo anzai Sala va, é geni géezu ma: «Toqa ga baazeelai.» Geelaal masagi Abimeeleke Sala zegeni.

³ Naazu, GALA ge gulaní kelema segi zu Abimeeleke ve kpidii, é gé ma: «Wele, da vaazu zaazu, toozei anzanui naa ná-faa zu, nii é segeai, mazoloo zini ka be.»

⁴ Abimeeleke la geni de daani volu, é googaaavoteni, é gé: «Màligii, da sobalala nuiti paa baa?

⁵ Sinigi bogoi lei keai mà: «Baazeelai ve?» Ta anzanui bogoi balaa boge ga: «Díei ve?» Gé keeve kisié vagoi zu, ta sobalalai zu.»

⁶ GALA ge geni ma segi zu: «Gé kwéé gé gé é keeve zii vagolai zu, naa gfa é kea gé pele besagai é lufo ga é mina koto gé daalagoma. Naa gfa é ba, gé la vaani bu ga é va da volu.

⁷ Niizu zunui nii anzai ve zea, mazoloo toqa ga GALA goo wo nui. Toqa maaneeni wo é ve, da ye vulua. Kele ni é la teveni po, sugwee ga da za, da-o, da-nubuseiti-yo.»

⁸ Abimeeleke wuzegeni sobuzobui, é ná-botigé nu wolaiti toli, é naama vaiti pe bo ti ma, ti wola luani.

⁹ Abimeeleke Abalaame balaa tolini, é gé ma: «Lee gfa é keai ga giye? Kotoi begele gfa gé keai é laalagoma, ná-o, ná-masadaí-o, é gi loai kotoi nii zu? E zie velei é lo ndun ba, nu maa la neni ga é va naa gé.»

† 19:37 **Moabe**: daaseigi nii ti maafofaai va ta «nii kulaai keegé zu.» ‡ 19:38 **Bene-Ami**: daaseigi nii ti maafofaai va ta «dotoi ná-doun zunui.»

¹⁰ Aḃimeeleke ɣeni Aḃalaame ma: «Leeni ɣa é ɣea è ɣisu, è niima vai ɣeai?»

¹¹ Aḃalaame gooɣaavoteni, é ɣe ma: «Gè ɣeni ɣisiɛzu, gè da ɣe ɓoɣɓ ma, zeɣema nɔpe ge la ba, ta vaazu pàazu ànzai vai zu, tɔzei GALA gaazuluaba ɣila kpalaa ge la niima yooi zu.

¹² Gaama ve, toɣa ga bàazeelai, é ga kèè ná-doun anzanui, kèè dèe ná-doun anzanu laade. Toɣa ga ànzai.

¹³ Siɛgi zu GALA ge kèèni la ga teveteve nu, gè ɣula kèè ná-peleyeɣei wu, gè ɣeni Sala ma: «Ue nɔpe de liizu ná, keni è da maalobo, è da ɣe ti ma: Dièi ve.» »

¹⁴ Aḃimeeleke toganii tanigaa zoni baalagiti saama, ta boliiti, ta nikiiti, é ti ve Aḃalaame ya, é peɛ botiɣe zunuiti ba, ta botiɣe anzanuiti. E anzai Sala balaa teveni pɔ.

¹⁵ E ɣeni ma: «Nà-zooi laalaoge è luɣɔ, zeɣi ve nɔpe ná neɛzu è ve.»

¹⁶ E ɣeni Sala ma: «Gè wali ɣaei waagila (1 000) fea è-liɛ ya, é ɣe ga poogi ga è la ga sɔba nu niima vaiti su, è-maaɣoolii zu nuiti gaazu.»

¹⁷ Aḃalaame GALA falini. GALA ge Aḃimeeleke ɣeɣeni, ta anzai, ta ná-botiɣe anzanuiti, ti zooni ti da dointi sɔlɔɔ vɔlu.

¹⁸ Mazɔlɔɔ ɔooɣɔ GALAGI Aḃimeeleke ná-peleyeɣei wu anzanuiti pe kèèni ga doun zɔlɔɔtala nuiti, Aḃalaame anzai Sala ná-faa zu.

21

Izaake zɔlɔɔ fai

¹ ɔooɣɔ GALAGI Sala maawoingaaani, é naa laazeelini be, nii é minazeɣeni la.

² Aḃalaame vɔlɔzaɣagai ma, anzai Sala kogi zeɣeni, é doun zunu zɔlɔɔ be, naa ɣeɣeni é zoloo GALA ná-ku logai ma, nii é boni ma.

³ Doun zunui nii Sala sɔlɔɔni be, Aḃalaame daasei peɣeni ga Izaake.*

⁴ Aḃalaame ná-doun zunui Izaake latini pelevolu, sɔlɔɔ foloi lɔsavasiɛi ma, eɣevelei GALA ge ma levei veeni la zea.

⁵ Aḃalaame ná-konagi ɣeni ga ungila (100), siɛgi zu ná-doun zunui Izaake zɔlɔɔni da.

⁶ Sala ɣeni ma: «GALA ge zobo fea ga gè ɣeɣe wo ga koozunɛɛi, nu-o-nu nii a nii menina, naa ɣa da ɣe nɔ kpaain.»

⁷ E ɣeni ma: «Be ɣa a la ɣe Aḃalaame ma, Sala ɣa niimi ve dounɣa ya? Tama gè zunu loun zɔlɔɔga be pɔlɔzaɣa siɛgi zu.»

Aḃalaame Agaal ta ná-doun zunui

Isemayeleni kpɛ vai

⁸ Dounɣoi wɔlɔni, Sala daaɣula niimii va. Aḃalaame feti wolai ɣulani naama voloi.

⁹ Ezipete anzanui Agaal ná-doun zunui é sɔlɔɔni Aḃalaame va, Sala naa ɣaani, é da ɣeɣe wo.

¹⁰ Sala ɣeni Aḃalaame ma: «Duɔ anzanui nii be ta ná-doun zunui, mazɔlɔɔ niima luɔ anzanui ná-doun zunui ti la ɓoɣa poganii ma, ta doun zunui Izaake.»

¹¹ Niima wooi wanani Aḃalaame ma gola, ná-doun zunui maavele ma.

¹² Kèè GALA ge ɣeni Aḃalaame ma: «Mina nii wana ɓoɣɓ ma da-luɔ anzanui ná-doun zunui vaa zu. Naa pe ke Sala ve, nii é bosu è ma. Mazɔlɔɔ Izaake ɣa è-mavofodai a ɣula su.

* **21:3 Izaake:** daaseigi nii ti maaɣuɣaai va ta «toɣa ɣeɣe zu.»

13 Anεε naa ve, na da-luo anzanui na-doun zunui ge ga zii ta memewola, mazoloo to balaa gulave e zu.»

14 Poluma zobui, Abalaame wuzegeni ga sobuzobui, e bului zege ta kolo woolei ziei su, e sele Agaal baki ba, e zunu loungoi balaa ve zea, e vali ma. E liini, e leveteve Beel-Seeba tevebai zu.

15 Siegi zu kolo woolei zu dei beni da, e zunu loungoi yeni laani gulu goi ta wu.

16 e li, e zeii to gila goozama, na tago maagfoozaai no foen, mazoloo e geni geezu ma: «Gaazu la yesu doin va, e va da za.» E zeini to gila goozama, e da balakpala, e da wolo.

17 GALA ge zunu loungoi wooi menini, GALA na-geezugeelai yeni geezuve, e Agaal loli, e ge ma: «Agaal, leeni ga e e ya? Mina lua, mazoloo ve e doungoi yegai na, GALA ge goomenige na.

18 Wuzege, e zunu loungoi zege, e gaanene. Mazoloo na zii wola betezu ba.»

19 GALA ge gaazuzegeni ma, e koloyegei ga, e li, e kolo woolei laave ga ziei, e ta ve zunu loungoi ya, e boole.

20 GALA ge geni zunu loungoi va, e da wolo. E zeini tevebai zu, e geni ga kile pili nu vagoi.

21 E zeini Palan tevebai zu. Dee anzanui ta gaziieni be, e sei, naa geni ga Ezipete yooi zu nu.

Abalaame na-minazefegi Abimeelke ve

22 Naama ziegi no zu, Abimeelke na-kooofulu bai Pikole vileni polu, ti va, ti Abalaame ga, e ge ma: «GALA ka naa pe subetezu, nii e keezu.

23 Gona be niina ga GALA daaseigi, ga e la yava, 6aa dointi, 6aa mavofodaiti, kele da ye da-woofegiladai gilagi no volu non be, ta niima yooi nii e lago zeizu su, egevelei ge gea la e ve.»

24 Abalaame geni ma: «Ge konai naa woga.»

25 E baazaiani Abimeelke ma koloyegei na-fai zu, nii naa na-botige nuiti ti segeni ga zeejaaabai.

26 Abimeelke googaavoteni, e ge ma: «Ge la kwεe be ga e naa gea. Da bofoi e la geni naa woni ma, za ga ge meniga da.»

27 Abalaame baalagi tanigaa zegeni, ta boliiti, ta nikēiti, e ti ve Abimeelke ve, ti felego pe ti minazefegi geeni bofo ve.

28 Abalaame baala zivo zaa lofela makeni ye ma bulugi zu.

29 Abimeelke geni Abalaame ma: «Leeni vaa zu e niima vaala zivo zaa lofelaiti makegai ye?»

30 E googaavoteni, e ge ma: «Yeezei baala zivo zaa lofelai niiti bu, ge feezu e ya, naa ga ge be ga zeele wooi ga na ga ge niima koloyegei waa.»

31 Naa ga e ba, ti naama adave laaseigi veni la ga Beel-Seeba (nii poluve ga «minazefeg koloyegei»), toozei min ga ti felego ti minazegeni na bofo ve.

32 Ti minazegeni bofo ve Beel-Seeba. Naa voluma Abimeelke wuzegeni ta na-kooofulu bai Pikole, ti gale ma Filiseti nuiti ta-yooi zu.

33 Abalaame gului ta ziinni Beel-Seeba, nii ti geezu ma tamalise, nave ga e Goofo GALAGI valini na, GALA nii e na yesu go.

34 E lebini zeini Filiseti nuiti ta-yooi zu.

1 Niima vaiti pe poluma, GALA ge Abalaame zufofooni, e ge ma: «Abalaame!» Naa googaavoteni, e ge ma: «Na gaa!»

2 GALA ge ge ma: «E-loun zunu gila kpegi Izaake zefge, nii e neai ve, e li Maliya yooi zu, e kula ga gala zalaqai gizei naa ma, nii na yeelo ba.»

3 Abalaame wuzefeni ga sobuzobui, e na-soovalegi gasofili, e na-botifge nu felego zefeni ta na-doun zunui Izaake. E kovii valivalini gala zalaqai vaa ma, e li naama adave, ve GALA ge yeeloni na va.

4 Foloi zavasiei ma, Abalaame gaazuwuzefeni, e naama adave ga goozama.

5 E feni na-botifge nuiti ma: «A ye ve soovalegi goba. Na-o, zunu loungoi-o, ga liizu munu, gi noko GALA bu, naa voluma gi va wo goba.»

6 Abalaame gala zalaqai ma govii zefeni, e na-doun zunui Izaake laale bu, e abui ta boqai zefge. Ti felego ti da zie voooma, ti da li.

7 Izaake boeni keefge Abalaame vo, e ge ma: «Kee!» E googaavoteni, e ge ma: «Na gaa, doun zunu.» Izaake ge ma: «Abui ta kovii kaa, keke mini ga baala zivoi na, gala zalaqai vaa zu?»

8 Abalaame googaavoteni, e ge ma: «Doun zunu, GALA bofofoi ga va ga baala zivoi, gala zalaqai vaa zu.» Ti felego ti feni ziezvoooma, ti da li.

9 Ti zeelii ma naama adave, ve GALA ge na leeni, Abalaame zalaqa gulazuve beteni, e kovii la maazu ga pagu. E na-doun zunui Izaake yeeiti ta kofiti sujilini, e da zalaqa gulazuve kovii maazu.

10 Naa voluma Abalaame boqai zefeni ga e na-doun zunui godaaleve.

11 Gaamago no, Goofo GALAGI na-geezufeelai yeni geezuve, e toli, e ge ma: «Abalaame! Abalaame!» E googaavoteni, e ge ma: «Na gaa!»

12 Geezufeelai feni ma: «Mina yeevofu zunu loungoi va, e va faa nape ke la. Mazobo ge keveni niina ga da luazu GALA ba, e la komani ga e-loun zunu gila kpegi.»

13 Abalaame gaazuwuzefeni, e baala sine wolai ga voluve, mineiti sogai dabo goi zu, e bata. E baala sine wolai zoni, e kula ga gala zalaqai na-doun zunui votogi zu.

14 Abalaame naama adave laasei peeni ga Adonayi-Yiileeye (nii poluve ga «Goofo GALAGI nii e nu gulazu faa zu»). Naa ga e ba, zaafaza ti geezu na ma: «Goofo GALAGI na-gizei ma, da gula su.»

15 Goofo GALAGI na-geezufeelai yeni geezuve, e Abalaame loli na zeizu velesiei,

16 e ge ma: «Goofo GALAGI laawooi gaa: na fonazu na bofoi ma, tei e naa gea, e la komani ga e-loun zunu gila kpegi,

17 na tuya loozu e ve, ge e-mavofodai gaawobo, ege pelegi somidefai ti maindai la geezuve, ta ege najaegi nii e kpolodei gobave. E-mavofodai ga zobo sobo sili nuiti ma.

18 Ziiti kpein ti etei zu, ta tuyai zobo e-mavofodai maavele ma, tozei e gooi zoge.»

19 Abalaame galeni ma na-botifge nuiti po pelei, naa volu ti vileni pelei ma, ti da li voooma Beel-Seeba. Minaa ga Abalaame feni zeini na.

20 Naama vaiti pe poluma, Abalaame menini ga, Mileka balaagi doun zunua zobo keefeloin Nagool ve.

21 Use ga e ga na-doun mounji, naa defeiti ti ge ga Buze, ta Kemuwele nii e ga Alame keefge,

22 Keeseede, Gazo, Piledase, Yidelafe, ta Betuwele.

²³ Betuwele ɔa é Eleɔeka zɔɔɔni. Naama loun losavaiti ka Mileka ti zɔɔɔni Aɔalaame keeɔɔeloin Naɔɔɔl ve.

²⁴ Anza ɔiligi nii é la ɔeni vuluni ga zɔi ɔevele, nii daaseigi ɔeni ga Leyuma, naa dointi sɔɔɔni, ti-laaseigiti ti ɔeni ga: Teeba, Gaɔame, Taɔase, ta Maaka.

23

Sala zaa vai

¹ Sala zii ma voloi kpein ge ɔeni ga kona ungila puufele maazu lɔfela (127).

² E zaani Kiliyate-Aaleɔa, nii é ga Geeɔelɔn, Kanaan yooi zu. Aɔalaame ná-saa vai ɔeeni, é ma wɔɔi wo.

³ Naa volu Aɔalaame wuzegeni, é anzai ma voomai ye laani, é li, é ɔɔe ɔete nuii pɔ,

⁴ é ɔe ti ma: «Nà ga weein, gè zeini wo zaama. A maaɔulu bosu ve zèa, gè ànzai maaɔulu, nii saai.»

⁵ ɔete nuii ti gooɔaavoteni, ti ɔe ma:

⁶ «Woilo gi-woo ma, málígíi. GALA ge é ɔeeve ga nu wola gi zaama. E-anzai maaɔulu gá-ɔabayegéiti ma vagoi zu. Gi tanope ge la é ɔoma ga ná-kabayegé ve vaa é ya è-anzai maaɔulu vai zu.»

⁷ Aɔalaame wuzegeni, é maavee zou nuii be, ɔete mavofodaiti.

⁸ E ɔɔe ti vɔ, é ɔe ti ma: «Ni wo vaa bu ga gè ànzai maaɔulu, à Sɔɔaal ná-doun zunui Efelon maaneene bè,

⁹ ga é Makepeela vugi ve zèa, toɔa nɔnɔ ve, nii é ná-kpala kpelamave. E ze zèa ga sɔngo ɔitei nɔ wo ɔaazu, naa ɔa a ke é ɔe zèa ga maaɔulu bosuve.»

¹⁰ Efelon ɔeni zeini ɔete nuii saama. E Aɔalaame woɔaavoteni ɔete nuii gaazu, ta nuii kpein ti ɔeni leezu taazu ga sigida velei.

¹¹ E ɔe ma: «Ba-o, málígíi, woilo mà! Gè ná-kpalagi vea é ve, ta pugi nii é ná. Gè fea é ve ga faanee, ná-nubuseiti gaazu, ga é è-anzai maaɔulu ná.»

¹² Aɔalaame maaveeni zou nuii be.

¹³ E Efelon woɔaavoteni, nii a ke ti pe ti gooi meni, é ɔeni ma: «Woilo dee gooi ma, da balaagi. Va bu gè kpalagi zɔngoi ve é ya. Yeezei bu bè, ná ànzai maaɔulu ná niina.»

¹⁴ Efelon Aɔalaame woɔaavoteni, é ɔe ma:

¹⁵ «Málígíi, woilo gooi ma, leeni ɔa a ɔe ga naa de yɔɔɔzu da de, zooi naa vaa zu nii sɔngoi ga wali ɔae unnaanigo (400)? E-anzai maaɔulu ná.»

¹⁶ Aɔalaame vaani naa wu, nii Efelon boni, é wali ɔae ɔaaluni, nii naa boni ma ɔete nuii gaazu, é lo wali ɔae unnaanigo (400) va, eevelele falibogi laave ɔeni la yaaɔoiti zea.

¹⁷ Zekana Efelon ná-kpalagi é Makepeela, Mamelee letemave, kpalagi ta pugi é ná, guluiti ti kpalagi zu, kwepelemave maaɔoolii zu,

¹⁸ naati pe ti ɔeeni niina ga Aɔalaame nɔnɔ, ɔete nuii gaazu, naati kpein gaazu, niiti ti ɔeni leezu taazu ga sigida velei.

¹⁹ Naa voluma Aɔalaame anzai Sala maaɔuluni Makepeela balagi ma vugi zu, Mamelee letema velei, nii é ga Geeɔelɔn, Kanaan yooi zu.

²⁰ Kpalagi ta pugi nii é ná, ti ɔeni ga Aɔalaame nɔnɔ, naa ɔe ga kabamave, é geyani ɔete nuii ma.

24

Izaake anza zai vai

1 Abalaame wola ɔlɔzafaga ɣeni de na, ta Gooɔɔ GALAGI tuya looni be faiti kpein su.

2 Abalaame na-botiɣe zunui lolini, nii ɔlɔzafagai e leve ti pe ba na-pelei wu. Toɣa e ɣeni zeafɔligiti kpein unda, e da make. E ɣeni naa ma: «Yeelo kpalai wu,

3 da ɣonazu be Gooɔɔ GALAGI gaazu, geeɣɔlɔgi ta zoi ma GALAGI, ga e la anza ɣaizaa don zunui ve Kanaan anzalopoi saama, ve ge zeini na.

4 Kele da liizu na-zoi zu, na-bolodai zu, e anza zege na don zunui Izaake ve.»

5 Botiɣe zunui goɣaavoteni, e ge ma: «Tanisu anzanui la kea, e va vile ɔlu, e va va niima yoi tei su, keni mu ge li ga e-loun zunui zoi naa zu, ve e ɣulaai na ɣaa?»

6 Abalaame goɣaavoteni, e ge ma: «Dama, e mina li ga don zunui na.

7 Gooɔɔ GALAGI, e ga geeɣɔlɔgi ma GALAGI, nii e kula kee velei wu, ta kee na-zoi va, nii e ɔeni ɔɔ, e ɣonani be, ga toɣa zoi nii ve mavofodai ya, to ɔɔɣi ɣa na-geeɣeelai leve e luɣɔ, e anza zege na don zunui ve.

8 Ni anzanui la ɔɔ, e va vile e volu, da vie naazu konai vaa zu, nii e bogai be. Kele ane naa ve, mina li na no ga don zunui.»

9 Botiɣe nui yei looni maliɣii Abalaame balai wu, e ɣona be ga toɣa na-deveiti so.

10 Botiɣe nui no me puugo zegeni maliɣii na-no meiti saama, e liini ga maliɣii yeafɔligi ma zii moimoin. E wuzegeni, e li Meezopotami, Naɣɔɔ na-taazuve.

11 Seelii ma na, e no meiti pileni niibiɣa taa voluve zieyeɣei ɣobave, kpokomave ma ziegi zu, yegeɣalai zu nii anzanuiti ta da ɣula la, ti li zie zaɣazuve.

12 Naa volu e ɣeni ma: «Gooɔɔ GALAGI, maliɣii Abalaame na-GALAGI, va bu, e da-woogeɣiladai ɣula kelema maliɣii Abalaame ve za, ga ge ɣomi ga naa, nii ge ɣaizezu.

13 Na ɣa, ge loni ve zieungi ɣobave, taa nuiti ti-loun anzanuiti ta vaazu ɣulazu ga ti va ti ziei zaɣa.

14 Anzalopoi no pe ge ɣeezu ma: «Na e maaneenezu, da-de liɣii yei lee, ge ɔɔle,» a goɣaavotena ga: «Bɔle, na zie veezu balaa no meiti zea, ti ɔɔle,» naa ge ga naama anzanui, nii e devea da-wotiɣe nui Izaake ve. Na kwee ga naa maavele ga e da-woogeɣiladai ɣula kelema maliɣii ve.»

15 E ɣeezu e be ga ɔe, Elebeka vaani, na-zie liɣii zeini koma. E ɣeni ga Betuwele na-doun anzanui, Abalaame keeɣeloin Naɣɔɔ ta anza Mileka ti-lounin.

16 E ɣeni ga anzalopoi nii gola vani gola, kpea ɣeni de na, zunui no pe ge la ɣeni kwee. E yeini zieungi zu, e na-zie liɣii laave, e le volu.

17 Botiɣe nui bizeni, e daaɣomi, e ge ma: «Na e maaneenezu, da-de liɣii zu dei ta ve zea, ge ɔɔle.»

18 E goɣaavoteni, e ge ma: «Bɔle, maliɣii!» E na-zie liɣii maayeini gaazuvilei zu, e ziei ve zea, e ɔɔle.

19 Siegi zu e beni la ga ziei ve zea ga e ɔɔle, e ɣeni ma: «Na vaazu ziei zaɣazu balaa da-no meiti be, eyesu ti ɔɔle gola ga pagɔ.»

20 E gaazuvileni, e na-zie liɣii zuwo togniiti ta-ɔɔle wosuve, e bizeni zieyeɣei va be mono, e ziei zaɣa no meiti kpein be.

21 Zunui la ɣeni faa no pe boni, e ɣeni no ɔɔɣi gaazafasu, e da wele, ni Gooɔɔ GALAGI ɣa na-siei neezu, baa ni e la neezu.

²² Siɛgi zu ɲɔmeiti ti beni la ga ɓɔɔle, zunui zanu balaɗae gila seɗeni, nii buɲegi a la ɗe ga galamu lozita, ta zanu bala felego ti ɗilagilagi wuɲegi ga galamu ungila (100) keɗala maazu ba, e ti veeni zea ga e ti lo yeeɗɗaveti.

²³ E ɗeni ma: «Be na-doun anzanu ɗa e ga de? Bo deɛ ma, na e maaneɛɛzu. Ga laazu zoloo nei e-ɗee na-pelei wu, ga gi ɲi na?»

²⁴ Elebeka goɗɗaavoteni, e ɗe ma: «Na ga Betuwele na-doun anzanui, Mileka ta Naɗɗol ti-loun zunui.»

²⁵ E ɗeni ma mɔno: «Suaiti daazuve lufai ta ti-laamianigi ɗa gi oo be ga ɓɔɔla, nu laazuve ɗa na balaa.»

²⁶ Zunui noƙoni ɓooɗo GALAGI wu,

²⁷ e ɗe ma: «Mamagi ɗa ɓooɗo GALAGI ve, maliɗii Abalaame na-GALAGI, nii e la beni na-nubɗɗolai va ta na-woodɗeɗiladai maliɗii letegi! Na-siei nii zu, ɓooɗo GALAGI lia ga ze maliɗii keeɗelointi ta-velei wu.»

²⁸ Anzalopoi bizeni, e li dee oo be, e naama vaiti kpein sugula ma.

²⁹ Elebeka diei ta ɗeni na, daaseigi ga Laɓan. Laɓan bizeni, e ɗula eteave, e li zunui oo be zieungi ɗoba.

³⁰ E balaɗaegi ɗaani, ta balaiti baazeelai Elebeka yeeɗɗaveti, e naa kpein menini, nii zunui boni ma. E vaani zunui tei po be, nii e ɗeni loni ɲɔmeiti kobave, zieungi ɗoba.

³¹ E ɗeni ma: «Va, dei ɓooɗo GALAGI tuya loai e ve! Lee vaa zu e yesu eteave? Ge pelei wu ɗevele beta, ta adave ve ɲɔmeiti ta ɗe na.»

³² Botiɗe nui leeni pelei wu, Laɓan ɲɔmeiti daayeini, e suaiti daazuve lufai ta ti-laamianigi ve ti ya, e ziei ve zunui ya ga ti ɗɗɗiti maagba ta maazaa nuuti.

³³ Naa volu ti daamianigi veeni zea. Kele e ɗeni ma: «Ge la daami wosu pe, keni na naa wona, nii e be ga ge bo.» Laɓan ɗe ma: «Doluvaawona.»

³⁴ E ɗeni ma: «Na ga Abalaame na-botiɗe nui.

³⁵ ɓooɗo GALAGI tuya loove gola maliɗii ve, e ɗea ga zebesu nu. ɓooɗo GALAGI baalagiti feeve zea, boliiti ta nikiiti, walii ta zanugi, botiɗe zunuiti ta botiɗe anzanuiti, ɲɔmeiti ta soovalegiti.

³⁶ Maliɗii anzai Sala wɔɔzaɗagai ma, e zunui loun zolooɗe maliɗii ve. E sɔɔɔ ganiiti kpein feeve doun zunui naa ya.

³⁷ Maliɗii ɗeni ma: «Gonana, e ɗe ma, e la anzanu zeɗea doun zunui ve Kanaan anzalopoiti saama, niiti ge zeini ti zaama ta-yooi zu.

³⁸ Kele da liizu kee veleyeɗei wu, na-bolodai zu, miná ɗa da anzai zeɗe na doun zunui ve.»

³⁹ Ge ɗeni maliɗii ma: «Tanisu anzanui la kea, e va vile polu.»

⁴⁰ E goɗɗaavoteni, e ɗe ma: «ɓooɗo GALAGI nii ge ziaa gaazu ga pagɔ, naa ɗa na-geezuɗeelai vile e volu, toɗa da-ziei nee, da anzai zeɗe doun zunui ve na-bolodai zu, kee veleyeɗei wu.

⁴¹ Siɛgi zu e liizu la na-bolodai zu, ni ta ɗelena, ti la anzalopo veeni e ya, da vie minazeɗegi vaa zu, e bosu be.»

⁴² «Sɛliiai ma zieungi ma, keeve ma: «ɓooɗo GALAGI, maliɗii Abalaame na-GALAGI, va bu, e na-siei nee, nii ge ma ɗani.

⁴³ Na ɗa ge loni zieungi ɗobave, anzalopoi nii e vaazu ga e ziei zaɗa, nii na ɗe ma e na-zie liɗii zu dei tago ve zea, ge ɓɔɔle.

⁴⁴ Ni a goɗɗaavotena ga: ɓɔɔle da ɓɗɗo, na zoo balaa ge ziei zaɗa da-ɲɔmeiti be, naama anzalopoi ɗe ga anzanui naa, nii ɓooɗo GALAGI devea maliɗii na-doun zunui ve.»

45 Gè g̃ezu gè be ga b̃e ziimave, Elebeka ganu é vaazu, ná-zie liq̃ii zeini k̃oma, é yei zieungi zu, é ziei zaḡa. K̃eue ma: «Nà è maaneezu, ziei ve zèa, gè b̃oole.»

46 E g̃aazuvileue ga é ná-zie liq̃ii maayeri, nii é ḡeni zeini k̃oma, é ḡe mà: «B̃oolea, nà ziei veezu balaa da-ḡomeiti zea, ti b̃oole.» Gè b̃ooleue, é ta ve ḡomeiti zea, ti b̃oole balaa.

47 Gè gaazaḡage, gè ḡe ma: «Be ná-doun anzanu ḡa ga de?» E ḡoḡaavotege ga: «Nà ga Betuwele ná-doun anzanui, Naḡool ta Mileka ti-lounloin.» Gè balag̃aegi l̃oove sokpai va, gè balaiti d̃o zeeiti ba.

48 Naa voluma, gè maaveue, gè ñok̃o ḡoḡo GALAGI wu, gè ḡoḡo GALAGI mama, nii é ga m̃aliḡii Abalaame ná-GALAGI, nii é loga t̃uḡo woḡeḡḡiladai zu, naa ḡa a ke gè m̃aliḡii keeḡḡeloin ná-dounloin zef̃e ná-doun zunui ve.

49 Niizu, ni wa nuḡoḡolai g̃eezu ta woḡeḡḡiladai m̃aliḡii ve, à naa wo mà, ni m̃noo naa laade, wo naa balaa bo mà, gè li ada ḡili.»

50 Laḡan ta Betuwele ti ḡoḡaavoteni, ti ḡe ma: «Niima vai zef̃eue ḡoḡo GALAGI ṽo, ḡi la zooga ḡi va b̃e é ṽo ga taali ḡili.

51 Elebeka vete, é é ḡakala, seḡe, é lii la, é ḡe ga è-maliḡii ná-doun zunui anzai, eḡevelei ḡoḡo GALAGI bogai la.»

52 Sieḡi zu Abalaame ná-botig̃e zunui ti-wooit̃i menini da, é ñok̃oni zoot̃i ma ḡoḡo GALAGI ḡaazu.

53 Botig̃e zunui wali z̃oḡlaiti kulani ta zanu s̃oḡlaiti, ta seḡeiti, é ti ve Elebeka ya, é faane wolaiti keeni die ve ta dee balaagi.

54 Naa voluma, t̃-o, maazaa nuiti-yo, ti daamii woni, ti b̃oole, ti ḡi ná.

Sobui, sieḡi zu ti wuzeg̃eni la, botig̃e zunui ḡeni ma: «À yeebe bà niina, gè ḡale ma m̃aliḡii ṽo be.»

55 Elebeka die ta deeni ti ḡeni ma: «Bed̃e anzalopoi ye ḡi va yeeḡeḡala laawu, folo puug̃o ḡeḡala, naa volu wa li niina.»

56 Kele é ti woḡaavoteni, é ḡe ma: «À mina mà volo li, t̃ozei ḡoḡo GALAGI nà-siẽi nea. A yeebe bà, gè li, gè ḡale ma m̃aliḡii ṽo be.»

57 Ti ḡeni ma: «Ade anzalopoi lolina, ade gaazaḡa t̃o b̃oḡoi.»

58 Ti Elebeka lolini, ti ḡe ma: «Da p̃o wo li, wa zunui nii?» E ti woḡaavoteni, é ḡe ma: «Ungo, ḡá li.»

59 Ti vaani bu ga ti-vaazeelai Elebeka li ta anzanui nii é ḡeni sosu, ta Abalaame ná-botig̃e zunui, é ṽe ná-nuiti ba, ti ḡeni polu.

60 Ti tuya looni Elebeka ve, ti ḡe ma:

«Dei è ga ḡi-vaazeelai, da ḡe ga waawaagiti ti-lee!
E-mavofodai zobo s̃oḡo silij̃oḡiti ma faan!»

61 Elebeka wuzeg̃eni ta ná-botig̃e anzanu lounḡoiti, ti zeḡi ḡomeiti k̃oma, ti vile zunui volu, ti da li. Botig̃e zunui Elebeka zeg̃eni, é lii la.

62 Izaake vaani, é zef̃e Laḡayi-L̃oyi ḡol̃oyeḡei ṽo be, lek̃p̃emave nu yeezazuve yooi zu.

63 Kp̃ok̃omave ta, Izaake ḡulani, é da ziezie d̃oḡoi zu, é ḡaazuwuzeg̃eni, é wele, é ḡomeiti kaa, ti da va.

64 Elebeka ḡaazuwuzeg̃eni balaa, é Izaake ḡa, é zef̃e ḡomei ḡoma, é vile.

65 E ḡeni botig̃e zunui ma: «Be ḡa é ga zunui tei, é d̃oḡoi zu, é vaazu ade laaḡomis̃u?» Botig̃e zunui ḡoḡaavoteni, é ḡe ma: «M̃aliḡii ve.» Gaamago ño, é ná-bazai ṽeeni ḡaazu.

66 Botig̃e zunui faiti k̃pein boni Izaake ma, niiti é ti ḡeeni.

⁶⁷ Naa ɔɔlu, Izaake loni Eleɛka luɔɔ, ɛ lii la dee Sala n-sege ɔɔtai wu. E Eleɛka zegeni, naa ɔɛ ga anzai, ɛ neeni ɔɛ. Pele ɔana Izaake gaaneɛɛɛɛi zɔɔɔni da, balaga ɔɔluma dee ma.

25

*Aɔalaame zaa vai
ta mavofodai ɛ sɔɔɔni Ketula va*

(1 Dɔɔ Sevei 1:32-33)

¹ Aɔalaame anzai ta zegeni mɔɔɔ, nii daaseigi ɔɛni ga Ketula.

² Dointi ɛ ti zɔɔɔni be ti-laaseigiti ti ɔɛni ga: Zimelan, Yɔkesan, Medan, Madiyan, Yiseɔake, ta Sua.

³ Yɔkesan Saɔa ta Dedanni sɔɔɔni. Dedan mavofodaiti ti ɔɛni ga: Asuul nuiti, Letuse nuiti, ta Leyume nuiti.

⁴ Madiyan mavofodaiti ti ɔɛni ga: Efa, Efɛɛl, Geenɔke, Aɔida, ta Eledaa. Niima nuiti pe ti ɔɛni ga Ketula mavofodaiti.

⁵ Aɔalaame yeagɔligiti kpein feeni Izaake ya.

⁶ Anza ɔiligiti niiti ti la ɔɛni vuluni ga zɔiti kevele, ɛ vebɛaniiti feeni ti-loun zunuiti be. Keai ma vulua de, ɛ ti leveni folo ɔulazu velei, ɛ ti maaɔooza n-doun zunui Izaake va.

⁷ Aɔalaame zii ma voloi kpein ge ɔɛni ga kona ungila kona ɔuulɔfela maazu ɔɔlu (175).

⁸ Aɔalaame yii looni, ɛ zaani pɔɔzaɔaga ɔɔluma undaaneɛi zu, ɛ leɔbini gola sii zuɔooza, naa ɔɔlu ɛ liini memɛwolani pɔ, ti zaai.

⁹ N-doun zunuiti Izaake ta Isemayeɛle ti maaɔuluni Makepeela ɔugi zu, Efelon n-kpalagi zu, Gete nui Sɔɔaal n-doun zunui, Mamelee letemaɔɛ.

¹⁰ Naama balagi ɔa Aɔalaame geyani Gete nuiti ma. Min ɔa Aɔalaameni ta anzai Sala ti maaɔuluni n.

¹¹ Aɔalaame zaa ɔɔluma, GALA ge tuya looni n-doun zunui Izaake ɔɛ, ɛ ɔɛni zeini Laɔayi-Lɔyi ɔɔɔyeɔɛi ɔɔbaɔɛ.

Isemayeɛle mavofodai

(1 Dɔɔ Sevei 1:28-31)

¹² Aɔalaame n-doun zunui Isemayeɛle mavofodai ɔaa, to ɔa Agaal, Ezipete anzanui ɛ ga Sala n-duɔ anzanui sɔɔɔni Aɔalaame ɔɛ.

¹³ Isemayeɛle n-doun zunuiti daaseigiti kaa, eɔvelei ti-mavofodaiti ti la: Nebayɔte, Isemayeɛle n-doun zunu mɔungɔ, ta Keedaal, Adebeɛyeɛle, Miɔesame,

¹⁴ Misema, Duma, Masa,

¹⁵ ɔadade, Teema, Yetuul, Nafise, ta Keedema.

¹⁶ Isemayeɛle n-doun zunuiti ta ti-laaseigiti kana, eɔvelei ta-ɔwɛpelegiti ta ti ɔuu veleitɔ ti la. Kundiɔi puugo maazu felegɔiti (12) kaa, ti ɔɛni ta-nuɔuseiti unda.

¹⁷ Isemayeɛle zii ma voloi kpein ge ɔɛni ga kona ungila puusavagɔ maazu ɔɔfela (137). Zii looni, ɛ za, ɛ li memɛwolani pɔ ti zaai.

¹⁸ Isemayeɛle mavofodaiti ti zeini, ɛ zo ɔavila, eyɛsu ɛ zeeli Suul, Ezipete yooi letema velei, nu da ɔena lia ga Asiiɔi velei. Ti zegeni ti-ɔɛelointi pe ba, ti zeɛ ye.

ZAKOBE NA-FAI

(25:19–36:43)

Izaake mavofodai

19 A6alaame ná-doun zunui Izaake mavofodai gaa: Izaake keefɛ ɣeni ga A6alaame.

20 Izaake ná-konagi ɣeni ga puunaanigo (40), siegi zu é La6an baazeelai Ele6eka zefeni la ga anzai, Alame nui Betuwele ná-doun anzanui, nii é Padan-Alame.

21 Izaake Gooɣo GALAGI maaneneni anzai ná-faa zu, mazɔɔ é ɣeni ga doun zɔɔɔtala nu. Gooɣo GALAGI googaavoteni, anzai Ele6eka kogi zefeni.

22 Dointi ti ɣeni zigazu ɔɔɣo va koozu, é ɣeni ma: «Leeni ɣa é ɣeezu ga ze?» E liini, é Gooɣo GALAGI gaaazaɣa.

23 Gooɣo GALAGI ɣeni ma:

«Zii felego ɣa é è goozu,
nu6useiti ma zii felego ɣa gaaɣweezu,
ta ɣena zɔɔɔga, ti ɣula é goozu.
Gilagi zebei ɣa wɔɔɔ é leve zoi va,
nu ɣitei ɣa lo loungoi yeezu.»

24 Doun zɔɔɔ foloi zeelii ma, ti kaani ga yoogiti ka ti ɣeni koozu.

25 Ma mɔungi é vaani, maa6oikpɔini, deɣai ɣe ma eɣe sua ɣɔɔ. Ti daaseigi veeni ga Ezawu.*

26 Naa voluma, deɣei zɔɔɔni, zeei Ezawu ɣoɣo libiligi zogai. Ti daaseigi veeni ga Zakɔbe.† Kona vuulɔzita (60) ɣa Izaake keeni kpein, ti zɔɔɔ siegi zu.

Ezawu doun mɔun tosuwe vɔdi vai

Zakɔbe ma

27 Doun zunu felego niiti ti kulasui woni. Ezawu ɣeni ga dosoi zeeletegai, ta dɔɔ zie nui, kele Zakɔbe ɣeni ga zunui ná-fai gaaleidai, é neeni be ga é ye no sege ɣotaiti bu.

28 Izaake Ezawu neeni ve, tɔzei dɔɔɔ zuai neeni be. Kele Ele6eka Zakɔbe neeni ve.

29 Foloi ta, Zakɔbe ɣeai ma tɔɣoi ɔɔɔzu, Ezawu zefeni dɔɔɔ zu, gola ɔɔɔai.

30 Ezawu ɣeni Zakɔbe ma: «Tɔɣo ɔɔi kpɔɔi nii ta ve zèa, gè mi, mazɔɔ kpɔɔve gola.» Naa ɣa é keeni ti Edome‡ laaseigi veeni la Ezawu va.

31 Zakɔbe googaavoteni, é ɣe ma: «Da-loun mɔun tosuwe vɔdi mà de.»

32 Ezawu ɣeni ma: «Wele, ná ga va zaazu ga pului, naama loun mɔun tosuwe ɣa leeni ɣe bè?»

33 Zakɔbe ɣeni ma: «Gonana de bè.» Ezawu ɣonani be, é ná-doun mɔun tosuwe vɔdi Zakɔbe ma.

34 Názu ɣa Zakɔbe bului ta tɔɣo ɔɔɔbiti feeni la Ezawu ya. E daamii woni, é ɔɔɔle. Naa volu é wuzefeni, é li. Zekana Ezawu doun mɔun tosuwe veleveleni da.

26

Izaake ta A6imeelske ta-vai

1 Pului taɣili ge looni zooi zu, é ɣula zoi volu, é looni A6alaame ná-siegi zu. Izaake liini Geelaal, Filiseti nuiti ta-masagi A6imeelke vo be.

2 Gooɣo GALAGI ɣulani be kelema, é ɣe ma: «Mina yei Ezipete yooi zu, kele zei zooi naa zu, nii gè deezu ga de.

* 25:25 Ezawu: daaseigi nii ti maaɣuɣaai va ta «deɣaleɣagi.» † 25:26 Zakɔbe: daaseigi nii ti maaɣuɣaai va ta «tibiligi» 6aa «yaavai ɣe.» ‡ 25:30 Edome: daaseigi nii ti maaɣuɣaai va ta «ma ɔɔigi.»

³ Yeeɖeɖɖa ɖe niima yooi zu. Nà ye è va, gè tuya loo è ve, mazɔɔɔ nà niima you yɔɖɔzuveti kpein feezu è ve, wa è-mavofodai. Nà nà-minazefegi zo kpaan, nii gè keeni è-ɖee Abalaame ve.

⁴ Nà è-mavofodai main su, eɖe geedɔɔɖgi ma zomideɖaiti, nà niima you yɔɖɔzuveti kpein fe è-mavofodai ya. Eteai zu zii kpein ka tuyai zɔɔɔ è-mavofodai maavele ma.

⁵ Tɔɔzei Abalaame gɔoi zoni, é nà-deveiti so, ta tenegiti gè ti woni la, ta nà-togiti.»

⁶ Naa ɖa é keeni, Izaake zeini la Geelaal.

⁷ Siegi zu naama adaɔe nuiti ti ɖeni gaazaɖagi wosu da, é lo anzai va, é ɖeni ɖeezu ti ma: «Bàazeelai ve.» E ɖeni luazu ga a ɖeena anzai ve, náɔe nuiti ti mina paa Elebeka ná-faa zu, tɔɔzei gola vani.

⁸ Tei ná-sei yeeɖeɖɖalai zu ɖeni ɖoozɔu náɔe, foloi ta ɖeni de Filiseti nuiti ta-masagi Abimeeleke weleni fenetelei la, é Izaake ɖa ta anzai Elebeka, ti da zeevoegi ɖe.

⁹ Abimeeleke Izaake lolini, é ɖe ma: «Gaamai zu, è-anzai ve! Lee vaa zu è ɖeni ma: «Bàazeelai ve?» » Izaake goɖaavoteni, é ɖe ma: «Kpɔɔve ɖana, nii a ke gè mina za maavele zu.»

¹⁰ Abimeeleke ɖeni ma: «Lee ɖa è keai ga giye? Ná tago nɔ ɖea de nuɔuseiti saama, zunui taɖila ge va la ga è-anzai, è ɖea vaazu gi ɖeezu ga soba nuiti.»

¹¹ Abimeeleke niima levei veeni nuɔuseiti kpein zea ga: «Nu nɔɔe a faa jɔu ɖeena ga zunui tei baan anzai, ta naama nui vaa.»

¹² Izaake tii ɖeni zooi naa zu, é beɔe, é ma veɔda ungilagi (100) zɔɔɔni naama ɖonagi, mazɔɔɔ Gɔɔɖɔ GALAGI tuya looni be.

¹³ Zunui nii beɔeni, é ɖeni liizu nɔ ga beɔea, eyesu é ɖe ga kpete nu wola.

¹⁴ Togani bulugiti ti ɖeni zea, nikeiti, baalagiti, boliiti, ta botiɖe nu mɔinmɔingiti. Filiseti nuiti ti ɖeni toloi ɖulazu la.

¹⁵ Kɔɔyeyegiti kpein keeɖe Abalaame ná-botiɖe nuiti ti ti wɔɔni ná-siegi zu, ti naati daaveni ga pɔɔi.

¹⁶ Abimeeleke ɖeni Izaake ma: «Liina, è zeyɖe gi vɔ be, mazɔɔɔ è yeeɖaaba, é leve gi va.»

¹⁷ Izaake zeyeni ná, é li, é vuuzuve ɖe ga Geelaal nemei zu, miná ɖa é zeini ná.

¹⁸ Izaake zieyeyegiti bɔɔni volu ga niine, niiti ti wɔɔni keeɖe Abalaame ná-siegi zu, niiti Filiseti nuiti ti ti laaveni Abalaame ná-saai vɔluma. E naama laaseigiti nɔ veeni ti va, niiti keeɖe ti veeni ti va.

¹⁹ Izaake ná-botiɖe nuiti ti ta wɔɔni mɔnɔ nemei zu, ti zieyegiti ɖaani ná.

²⁰ Baala make nuiti ti ɖeni Geelaal, ti kpɔɔi veeni Izaake ná-baala make nuiti ba, ti ɖe ma: «Ziei ɖa ga gɔnɔ!» E zieyegiti laasei pɔɔni ga Eseke (nii poluve ga «maɖaali»), tɔɔzei ti kpɔɔi veeni ba zieyegiti ná-faa zu.

²¹ Ná-botiɖe nuiti ti zieyegiti ɖili bɔɔni, nii ti sakpeni mɔnɔ ná-faa zu, é daasei pɔɔni ga Sitena (nii poluve ga «sakpegi»).

²² E zeyeni miná, é li, é zieyegiti taɖili bɔ, niigi kpɔɔe vaa la ɖeni wuzeyeni, é va lo ba. E naa laasei pɔɔni ga Legɔbɔte (nii poluve ga «suwɔɔba»), mazɔɔɔ é ɖeni ma: «Niizu, Gɔɔɖɔ GALAGI suwɔɔba gi ve, gi undaa ɖa neɔ zooi zu niina.»

²³ E zeyeni ná, é le ga Beel-Seeba vele.

²⁴ Gɔɔɖɔ GALAGI ɖulani be keɔema naama bidii, é ɖe ma: «Nà ɖa gè ga è-ɖee Abalaame ná-GALAGI. Mina lua, mazɔɔɔ nà è va. Nà tuya loozu è ve, gè è-mavofodai mɔinzu su nà-botiɖe nui Abalaame maavele ma.»

²⁵ Izaake zalaŋa ŋulazuve loni náve, é woogula Gooŋo GALAGI ma. E ná-seŋe gotai loni ná balaa. Ná-botigé nuiti ti zieyegé ŋila bɔni ná.

²⁶ Aðimeeleke vaani pɔ be, é zegé Geelaal, ta ná-tenɛ bo nui Aŋuzate, ta Pikɔle, nii é ŋeni ga ná-kooŋo ŋundigii.

²⁷ Izaake ŋeni ti ma: «Lee vaa zu wo vaazu pɔ, tama wo da wɔinzeŋe, wo da kpɛ wo vɔ beti?»

²⁸ Ti googaavoteni, ti ŋe ma: «Gá petesu ga Gooŋo GALAGI ŋa è va. Naa ŋa é ba, gi ŋeezu, minazegéŋi ŋe ade yooŋzu, gá-o, da-o, ade minazegé bɔŋo ve.

²⁹ Da ŋonazu ga è la faa ŋou nɔpe kea ga giye, egfevelei gi la è zopele ŋouni la ŋegelein, keni faa vagoi nɔ ŋa gi kea è ve, gi è yeni ná, è li ziileigi zu. Dei è tuyai zɔlɔŋgai Gooŋo GALAGI ya.»

³⁰ Izaake daamii ŋevele beteni ti ve. Ti laamiini, ti bɔɔle.

³¹ Ti wuzegeni sobuzobui, ti ŋona bɔŋo ve. Naa vɔlu Izaake valini ti ma, ti li ziileigi zu.

³² Naama voloi nɔ zu, Izaake ná-botigé nuiti ti vaani, ti vɔluvaawo ma, é lo kɔlyegéi va, ti ŋeni bɔɔzu, ti ŋe ma: «Gi ziei gaaave.»

³³ Izaake daasei peeni ga Sibá (nii poluue ga «minazegéŋi»). Naa ŋa é ba, ti taai laasei peai ga Beel-Seeba (nii poluue ga «minazegé kɔlyegéi»), eyesu zaaŋaza.

Ezawu ná-vulu ŋee vaiti

³⁴ Ezawu ná-konagi ŋeai ma ga puunaanigo (40), é Gete nui Beeli ná-doun anzanui Zudite zegeni ga anza, ta Gete nui Elon ná-doun anzanui Basemate.

³⁵ Ti felego pe ti ŋeni Izaake ta Elebɛkani ziiɔlɔzu ti goozu.

27

Tuyai lati fai é ŋe ga Zakɔbe nɔno

¹ Izaake ŋeni vɔlɔzaŋasu, gaazuveti maa ŋeni bidizu, é la mɔ ŋeni wozagaazu ŋegelein. E ná-doun zunu mɔungi Ezawu lolini, é ŋe ma: «Dɔun zunu!» Naa googaavoteni, é ŋe ma: «Nà gaa!»

² Izaake ŋeni ma: «Nà gaa, gè vɔlɔzaŋaga, gè la zaa volo ŋwee.

³ Da-losɔ zɔɔlaiti ti ga da-meen vuu bɔlɔi, ta da-ŋilegiti, ti zegena, è li dɔbɔi zu, è sua ŋaizie bè.

⁴ Daamiani neene kpete bè, egfevelei neai la bè, è vaa la pɔ, gè mi, naa ŋa a ke gè tuya loo è ve pe, gè va leŋa za.»

⁵ Elebɛka ŋeni naa menisu, nii Izaake ŋeni bosu ná-doun zunui Ezawu ma. Ezawu liini dɔbɔi zu sua ŋaiziezuve, é va vaa la.

⁶ Elebɛka ŋeni ná-doun zunui Zakɔbe ma: «Wele, gè è-ŋee woomenige, é da bɔe è-lie Ezawu vɔ, é ŋe ma:

⁷ «Va bè ga sua, è daamiani neene kpete bè, nii ná mi, ná tuya loozu è ve Gooŋo GALAGI gaazu pe, gè va leŋa za.»

⁸ Woilo dee gooi ma, dɔun zunu, nii gè bosu è ma, è naa nɔ ŋe.

⁹ Li bè togani bulugi zaama, è boli yivo vago felego zo, è vaa la, ná ti betezu è-ŋee ve ga daamiani neeneŋi, egfevelei neai la be.

¹⁰ E lii la è-ŋee vɔ, é mi, nii a ke è tuya loo è ve pe, é va leŋa za.»

¹¹ Zakɔbe dee woogaavoteni, é ŋe ma: «Ungo, kele diɛ Ezawu ŋa ga degaleŋa nu, nɔun ná, gè la ga naama nu.

¹² Tanisu kèe ŋa yeevepe ba, ná ŋe gaazu ga woya nu, náma su, ná foovooi maaloli bɔŋo ma, tuyai vɔtogi zu.»

13 Dee ɣeni ma: «Dòun zunu, naama voovooi yε ga ze! Woilo nɔ ɔdooi ma, è li, è va ga tiye pɔ.»

14 Zakɔbe liini, é ti zegε, é va ga tiye dee vɔ. Naa daaɣolii woni, eɣvelei nɛai la keeɣε ve.

15 Naa volu, Elebeka ná-doun zunu mɔungi Ezawu ná-seɣeiti seɣeni, niiti ti wola vaga ɣeni de, ti ɣeni pelei wu, é ti loo ná-doun zunui loungo gelei Zakɔbe ɣɔba.

16 E zeeiti ta kɔgi maavelevele ga boli yiivoi ma ɣɔlbiti, tɔzei deɣai la ɣeni náti ma.

17 Daamiani neɛneɣi ta bului niiti é ti beteni, é naati feeni ná-doun zunui Zakɔbe ya.

18 Naa liini keeɣε vɔ be, é ɣε ma: «Kεε!» Izaake ɣε ma: «Nà ɣaa! Be ɣa é ga de, dòun zunu?»

19 Zakɔbe keeɣε wooɣaavoteni, é ɣε ma: «Nà ga Ezawu, è-loun zunu mɔungi. Gè naa ɣea, nii è bogai mà. Nà è maanɛɛɛzɔ, wuzegε, è ze, è nà-sua betɛai mi, naa ɣa a ke è tuya loo bè.»

20 Izaake ɣeni ná-doun zunui ma: «È keɛve ɣale, dòun zunu, è suai ta zɔɔɔgai gaamanɔ?» Zakɔbe gooɣaavoteni, é ɣε ma: «Gɔɔɔ GALAGI da-GALAGI ɣa é vaa la pɔ.»

21 Izaake ɣeni Zakɔbe ma: «Maabuɣa leε bà, dòun zunu, gè yeevɔɔɣu è va, gè ɣε kwεε, ni da ga dòun zunui Ezawu, ɔaa ni è la ga tɔun.»

22 Zakɔbe maabuɣani keeɣε Izaake va, naa yeevɛɛpɛε ba, é ɣε ma: «Kpɔε velel ɣa ga Zakɔbe ɔε velel, kele zeeiti ta ga Ezawu yeeiti.»

23 E la ɣeni ɣwɛɛsu ɣaani ba, tɔzei deɣai ɣeni zeeiti ma, eɣε die Ezawu yeeiti. E tuya looni be.

24 E gaazagani de, é ɣε ma: «Da ɣa nei è ga dòun zunui Ezawu ɔaa?» Zakɔbe gooɣaavoteni, é ɣε ma: «Nà ve.»

25 Izaake ɣeni ma: «Dòun zunu, da-zuai ta veena zèa, naa ɣa a ke gè mi, gè tuya loo è ve.» Zakɔbe feeni zea, é mi, é va pɔ ga dɔɔi ɔalaa, é kpɔle.

26 Naa volu keeɣε Izaake ɣeni ma: «Dòun zunu, maabuɣa bà, è nɛɛɛ ga daave komagai.»

27 Zakɔbe maabuɣani ba, é neɛɛ ga daave komagai. Izaake ná-seɣeiti makugi menini. Naa voluma, é tuya looni be, é ɣε ma:

«Ungo, dòun zunui makugi ɣεve eɣε kpalagi makugi, nii Gɔɔɔ GALAGI tuya loai be.

28 GALA ge geegɔlɔgi ma nɔdai ve è ya,

ta zoi ma ɣulanumai,
é moloɪ ta dɔɔi ve ga mɔinda.

29 Nuɔuseiti ti ɣolo è ve,

ziiti ti boti ɣε è ve.

E ɣε ga è-ɣεleaiti ti-maliɣii,

è-leelointi ti boti ɣε è ve.

Zɔi a è voovo, naa ɣa voovo,

zɔi a tuya loo è ve, tuya ɣa naa ve.»

30 Izaake beni nɔ ga tuya loo Zakɔbe ve, Zakɔbe zegεzɔve nɔ feya keeɣε Izaake vɔ be, die Ezawu da unkula, é zegε doso zie bosuε.

31 Tɔ ɔalaagi è daamiani neɛneɣi ɣevele beteni, é vaa la keeɣε vɔ be, é ɣε keeɣε ma: «Kεε, wuzegena, è è-loun zunui ná-suai ta mi, naa ɣa a ke è tuya loo bè.»

³² Kεεγε Izaake γε ma: «Be ga é ga de?» E googaaivoteni, é γε ma: «Nà ga è-loun zunu moungi Ezawu.»

³³ Izaake geni wola unga wuulee, é da wola bali, é γε ma: «Be ga ga naa defemu, nii é suai zogai, é vaa la pò? Gè ti pe ta miai, é γεεzu é va, gè tuya loa be. Toja tuyai zòlò.»

³⁴ Siegi zu Ezawu kεεγε woorti menini da, é bainni ga woo wola, é ziijaaawana beei wola looni, é γε kεεγε ma: «Kεε, tuya loo bè, nà balaagi!»

³⁵ Izaake geni ma: «È-legei vaaυe ga yaavai, é da-luyai zεge.»

³⁶ Ezawu geni ma: «Tei daaseigi vεai ga Zakòbe, naa ga é yàavaai la ná zeizu γε fele baa? E nà-doun moun tosuυe zεgea, é vaa mənō niizu, é nà-tuyai zεge!» E geni kεεγε ma: «È la tuyai ta makeni bè baa?»

³⁷ Izaake geni Ezawu ma: «Wele, gè seida ga è-maligi, gè kεεgełointi kpein kea ga ná-botige nuiti, gè moloi ta dōi vea zea. Lee ga defemu nà zoo gè ke é υe, doun zunu?»

³⁸ Ezawu kεεγε woogaaivoteni, é γε ma: «Naama luya gılagi nō ga é è ya baa, kεε? Nà balaa tuya loo bè, kεε!» Ezawu tōzeini ga bainga, é da wòlò.

³⁹ Kεεγε Izaake googaaivoteni, é γε ma:

«Pete, è-zeizuυe ga vala zooi ma gılanumai ma, ta geegòlgi ma nōdagi ma.

⁴⁰ Da-woja zokpoi ga a γε ga è-ğōnō gaizie anii,

da γε ga è-ğeełoin ná-botige nui,

kele da gena zieziega bōğō yeema,

da ná-unbawului galeğale, è kula bōğō gōba.»

Zakòbe vela vai

⁴¹ Ezawu Zakòbe woinzegeni, tōzei tuyai va kεεge boni be, é da γε yiimaυe: «Kεε zaa voloi maa gıana buğa, nà degei Zakòbe vaa naama yeei.»

⁴² Ti Elebeka ná-doun zunu moungi Ezawu woorti boni ma. E ná-doun zunui loungo gelei Zakòbe lolini, é γε ma: «Wele, è-liε Ezawu ga γεεzu é potokulai γε, é è vaa.

⁴³ Woilo gōoi ma niizu, doun zunu! Wuzege, è vela, è li diε Lağan υò be Galan yooi zu.

⁴⁴ E ye koba yeedegala laawu, eyesu è-liε yiimaalei.

⁴⁵ Siegi zu è-liε ná-ziijaaawanai budezu la è maazu, é yeema naa ma, nii é keai la, nà è gaağale ma naazu niina. Leeni vaa zu nà vala wo felegō ma υōma, folo gılagi zu?»

⁴⁶ Elebeka geni Izaake ma: «Zenvui woinzεgea mà, Gete ná-doun anzanui niiti ta-vaa zu. Ni Zakòbe balaa ka zooi niizu anzanui ta zεgena, zenvui ga bè ga leeni názu?»

28

¹ Izaake Zakòbe lolini, é tuya loo be, é devei nii ve zea, é γε ma: «Mina anzanu zεge Kanaan anzanu lointi saama.

² Wuzeğena, è li Padan-Alame è-lee kεεge Betuwele υò be, è anza gıazie è-ğeke Lağan ná-doun anzanuiti saama, è sei.

³ GALA Zεbei-Pε-Maligi tuya loo é υe, é é γε ga kpuğū nu, da ga ga nuğuse moinmōin memewola.

⁴ E Abalaame ná-tuyai ve è ya, é υee è-mavofodai va, nii a ke zooi è zeini su ga seikōğma nui, è naa zòlò, zooi nii GALA ge feeni Abalaame ya!»

⁵ Izaake Zakóbe leveni ga è li Padan-Alame, Alame nui Betuwèle ná-doun zunui Laban vò be, Zakóbe ta Ezawu ti-lee Elebeka diei.

⁶ Ezawu kaani ga Izaake tuya looni Zakóbe ve, é teve Padan-Alame ga é anza zefé ná. E menini balaa ga keai ma tuya loozu be, é devei nii veeni zea ga: «Mina ana zefé Kanaan anzanu lointi saama.»

⁷ E kwéeni balaa ga Zakóbe gʻoloni keefé ta dee ve, é li Padan-Alame.

⁸ Ezawu gaaɣaani ga Kanaan anzanu lointi maayo ge la ɣeni keefé Izaake ve.

⁹ Ezawu liini Abalaame ná-doun zunui Isemayele vò be. E Isemayele ná-doun anzanu Maɣalate zefeni ga anzai, nii é ga Nebayote baazeelai, zóoma anzaiti poluma ti ɣeni zea.

Zakóbe ná-segi, é boni Beetele

¹⁰ Zakóbe zefeni Beel-Seeba, é li Galan.

¹¹ E zeelini adave ta, ve é jiiini ná, mazóbo foloi liini niina. E náve ɣotui ta zefeni, é da unbu, é jiiini naama adave.

¹² Ná-segi zu, é kabagi ɣaani loni zóoi ma, nɔungi zeidai geei va. Pete, GALA ná-geezugeelaiti ti ɣeni lezu, ti da yeei kabagi naa zu.

¹³ Pete, Góogó GALAGI ɣeni loni kabagi unsuve, é ɣe ma: «Nà ga Góogó GALAGI, è-ɣee Abalaame ná-GALAGI, ta Izaake ná-GALAGI. Zóoi nii è laani ma, ná feezu è ve, wa è-mavofodai.

¹⁴ E-mavofodai ɣa ɣe ege zóoi ma vufiligi, ná-zóoi zu ɣa baago, é zo folo ɣulazu velei, é li folo liizu velei, é zo nu ɣovezu velei, é li nu yeezazu velei. Eteai ma veleyeɣeiti kpein ta tuyai zóbo è maavele ma, ta è-mavofodai maavele ma.

¹⁵ Wéle, ná bɔɣɔi ná è va, ná è make, ve kpein è liizu ná, ná vaazu ga de vólu niima yóoi zu, mazóbo gè la ɣelea è va jeegelein, eyesu naa kpein daazeeli, nii gè boga è ma.»

¹⁶ Zakóbe wuunni, é ɣula ná-niimenii zu, é ɣe ma: «Gaamazu Góogó GALAGI ɣa niima adave, nɔun gè la ɣea sugwée!»

¹⁷ E luani, é ɣe ma: «Ae, niima adave maayikiwe! Ue ɣa ná ga GALA ná-pelei, geegɔlɔgi ma velelave ve.»

¹⁸ Zakóbe wuzefeni ga sobuzobui, kɔtui nii é daani unbu, é naa zefeni, é gaalo ga ɣizesui, é gulɔi vu unsuve.

¹⁹ E naama adave laasei pɛeni ga Beetele (nii poluve ga «GALA ná-pelei»), keke taai naa laaseigi ɣeni ga Luze mɔungi zu.

²⁰ Zakóbe minazefeni, é ɣe ma: «Ni GALA ka yena bà, é make siei nii zu, gè bosu, ni a daamianigiti ta seɣeiti feena zèa,

²¹ ta ni ná ɣalena ma kèe velei wu ziileigi zu, Góogó GALAGI ɣa ɣe ga ná-GALAGI naazu.

²² Kɔtui nii gè gaalɔgai ga ɣizesui, naa ɣa ɣe ga GALA ná-pelei. Nii kpein è feezu zèa, ná naama vuusiei ve è ve.»

29

Zakóbe zeeli vai Laban vò be

¹ Zakóbe siei bózeini vólu, é li folo ɣulazu velei yóoi zu.

² E weleni yeeta, é kɔloyeɣei ɣa dɔbɔi zu, pete, togani bulu seizu savago ɣeni ná, ti da loogó, mazóbo naama ɣɔloyeɣei ɣa togani bulugiti ti ɣeni bóolezu la. Kɔtu wolai ɣa é ɣeni ga kɔloyeɣei lakulugi.

3 Siegi zu togani bulugiti kpein ti bena gaaale ba la ná, ti bena kɔtui gɛlikili, ti sege zɛyegefi laaυe, ta la zɛi veena togani bulugiti zea, ti kɔtui la daazuυe zɛyegefi la.

4 Zakɔbe gɛni togani make nɛi ma: «Kɛleaiti, mini nu gɛ ga woye?» Ti googaaυoteni, ti gɛ ma: «Gá ga Galan nɛi.»

5 E gɛni ti ma: «Wo Laban gɛwee nɛi baa, nii é ga Naɔɔol ná-doun zunui?» Ti googaaυoteni, ti gɛ ma: «Uun, gi kwεε.»

6 E gɛni ti ma: «Kedεge nɛi baa?» Ti googaaυoteni, ti gɛ ma: «Kedεge, wele nuu, ná-doun anzanui Lasele υa, é vaazu ga togani goiti.»

7 Zakɔbe gɛni ma: «Wele, foloi wɔɔɔυe de, yeegɛgala la ga nii, ga nu togani bulugiti gaale ba. A zɛi ve togani goiti zea, naa υolu, wo li ga tiye ga ti daami wo.»

8 Ti googaaυoteni, ti gɛ ma: «Gi la zooga, keni togani bulugi kpein gaa gɛ leena ba, názu gɛ gá da kɔtui gɛlikili da, é zεge zɛyegefi laaυe, gi zɛi ve togani goiti zea.»

9 E yeni nɔ bɔezu de ti υɔ, Lasele da unkula ga keεge ná-togani goiti, mazɔɔ é gɛni ga togani make nui.

10 Siegi zu Zakɔbe keke Laban ná-doun anzanui Lasele gaaani la, ta Laban ná-togani bulugi, é maabuɔani ba, é kɔtui gɛlikili, é sege zɛyegefi laaυe, é zɛi ve keke Laban ná-togani bulugi ya.

11 Naa υolu, Zakɔbe Lasele nɛnɛni ga daaυe komagai, é woogɔla, é wɔɔ.

12 Zakɔbe boni Lasele ma ga toɔa ga keεge ná-nu, é ga Elebeka ná-doun zunui. Lasele bizeni, é li, é bo keεge ma.

13 Laban baazeelai ná-doun zunui Zakɔbe υaa vai ma wooi menini nɔ feya, é bizeni, é daaɔomi, é velevele da, é nɛnɛ. E loni tuɔɔ, é lii la ná-pele wu. Faiti ti zieni, Zakɔbe naati kpein gaaleeni la.

14 Laban gɛni ma naazu: «Gaamazu, da ga mávofoda bɔɔbɔɔgɔgi.» Zakɔbe alu gila keeni Laban υɔ be.

Zakɔbe Lea ta Lasele vulu vai

15 Naa voluma, Laban gɛni Zakɔbe ma: «Nà-nui gɛ ga de, da yesu boti gɛezu bɛ gana nɔ baa? Nii a gɛ ga è-zalai, naa le ga ze.»

16 Tama anzanu loun felegɔ gɛni Laban ya. Ma mɔungi laaseigi gɛni ga Lea, loungo gelei laaseigi gɛ ga Lasele.

17 Lea la gɛni wola vani, keke Lasele wola υaga gɛni de.

18 Lasele maayo ge gɛni Zakɔbe υe. E gɛni Laban ma: «Nà boti gɛ è υe ga kona dɔfela, è-loun anzanui loungo gelei ná-faa zu.»

19 Laban gɛni ma: «Ye pɔ be, nɛευe bɛ ga gè fe é ya, gè υa υe liizu feezu zunu gili zea.»

20 Uele gana Zakɔbe boti gɛeni la kona dɔfela zu Lasele ná-faa zu, keke ti gɛni gaazu, ege foloi tanigaani nɔ, tɔɔzei maayo ge gɛni be.

21 Naa υolu Zakɔbe gɛni Laban ma: «Ànzai veena zèa, mazɔɔ nà-botiɔge voloi laazeelia, nà pɔ ga gè υile polu.»

22 Laban náυe nɛi kpein gaaleeni ba, ti daamii gɔozunɛi wo.

23 Kpɔkɔi zeeliai ma, é ná-doun anzanui Lea zεgɛni, é lii la Zakɔbe υɔ, naa vileni polu.

24 Laban botiɔge anzanui Zilepa zεgɛni, é fe ná-doun anzanui Lea ya, ga naa gɛ ga ná-botiɔge anzanui.

²⁵ Ma ʒeelaalaogai ma, Zakɔbe ɗa wele, ɛ Lea ʒa, ɛ ʒe Laʒan ma: «Lee ʒa ɛ keai ga ze? Lasele nà-faa ʒa gè boti ʒeai ma ɛ ɔ be. Lee vaa zu ɛ yàavaai?»

²⁶ Laʒan ʒeni ma: «Naa la ɗa ga ʒea gi ɔ be ɔlomazu, ga ɛ loungoi ve zini be, nu ʒitei luʒo.

²⁷ A ɗooʒɔi ʒaabela wa nii, nà zoi balaa ve ɛ ya, ɛ botii ʒe mɔno pò be kona ɗofela ʒiligaa laawu.»

²⁸ Zakɔbe vaani bu, ti ɗooʒɔi ʒaabela ta Lea. Naa ɔlu Laʒan nà-doun anzanui Lasele zegeni, ɛ fe Zakɔbe ya ga anza.

²⁹ Laʒan botiʒe anzanui Bileʒa zegeni, ɛ fe nà-doun anzanui Lasele ya ga nà-botiʒe anzanui.

³⁰ Zakɔbe Lasele balaa daani ɔlu, nii gola neeni be, ɛ leve Lea va. E botii ʒeni mɔno Laʒan ɔ be kona ɗofela ʒiligaa laawu.

Zakɔbe nà-dointi sɔlɔ fai

³¹ Tei ʒooʒɔ GALAGI kaani ga tiba la ʒeni Lea va, ɛ naa ʒeeni ga kpuʒu nu, Lasele ma ge ʒeni ga doun zɔɔtala nu.

³² Lea kogi zegeni, ɛ zunu loun zɔɔ. E daasei peeni ga Lu6en, * tɔzei ɛ ʒeni ma: «ʒooʒɔ GALAGI nà-ɗooʒɔmaayei ɔtega, sinigi ʒa neɛve niina niizu.»

³³ E kogi zegeni mɔno, ɛ zunu loun zɔɔ, ɛ ʒe ma: «ʒooʒɔ GALAGI menige ga tiba la bà, ɛ nii balaa fea bè.» E naa laasei peeni ga Simiyɔn.†

³⁴ E kogi zegeni mɔno, ɛ zunu loun zɔɔ, ɛ ʒe ma: «Sinigi ʒa ʒili bà niina niizu, mazɔɔ gè zunu loun savago zɔɔɔga be.» Naa ʒa ɛ keeni ti daasei peeni ga Leevi.‡

³⁵ E kogi zegeni mɔno, ɛ zunu loun zɔɔ, ɛ ʒe ma: «Nà ʒooʒɔ GALAGI lebizu niina niizu.» Naa ʒa ɛ keeni, ɛ daasei peeni ga Zuda.§ E beni niina doun zɔɔɔgi va.

30

¹ Tei Lasele kaani ga ɛ la doun zɔɔɔsu Zakɔbe ve, ɛ toloi ʒulani ga baazeelai, ɛ ɗa ʒe Zakɔbe ma: «Dounʒa ve be, ni naa laade, keni ge za!»

² Zakɔbe yiigaaawanani Lasele ma, ɛ ʒe ma: «Nà ʒa gè GALA potogi zu ɓaa, ɛ pele levezu ɗa-loun zɔɔɔgi luʒo?»

³ Lasele ʒeni ma: «Nà-botiʒe anzanui Bileʒa ɔte, ɔilena naa ɔlu, ɛ doun zɔɔ kɔɔʒ ma, toun maavele ma gè doun zɔɔ, nà balaa.»

⁴ E nà-botiʒe anzanui Bileʒa zegeni, ɛ fe be ga anza. Zakɔbe ɔileni naa ɔlu.

⁵ Bileʒa kogi zegeni, ɛ doun zunu zɔɔ Zakɔbe ve.

⁶ Lasele ʒeni ma: «GALA ge nà-gaamai vea zèa, ɛ gooi meniga, nà balaagi, ɛ doun zunu vea bè.» Naa ʒa ɛ ba, ɛ daasei peeni ga Dan.*

⁷ Lasele nà-botiʒe anzanui Bileʒa kogi zegeni mɔno, ɛ doun zunui velesii zɔɔ Zakɔbe ve.

⁸ Lasele ʒeni ma: «Gè neɛpi ɓaaɓaa kɔa bàazeelai laalɔɔma, gè zobo sɔɔɔge.» E daasei peeni ga Nefetali.†

⁹ Lea kaai ma ga ɛ bega doun zɔɔɔgi va, ɛ nà-botiʒe anzanui Zilepa zegeni, ɛ fe Zakɔbe ya ga anza.

¹⁰ Lea nà-botiʒe anzanui Zilepa doun zunu zɔɔɔni Zakɔbe ve.

* **29:32 Lu6en:** daaseigi nii ti maaɓuʒaai va ta «à doun zunui ɔte.» † **29:33 Simiyɔn:** daaseigi nii ti maaɓuʒaai va ta «menige.» ‡ **29:34 Leevi:** daaseigi nii ti maaɓuʒaai va ta «gililbai.» § **29:35 Zuda:** daaseigi nii ti maaɓuʒaai va ta «lebiyai.»

* **30:6 Dan:** daaseigi nii ti maaɓuʒaai va ta «gaamai ve.» † **30:8 Nefetali:** daaseigi nii ti maaɓuʒaai va ta «neɛpii.»

11 Lea feni ma: «Niima undaanee fja lee!» E daasei pɛeni ga Gade.‡

12 Lea ná-botifɛ anzanui Zilepa doun zunui velesiei zɔlɔɔni Zakɔbe ve.

13 Lea feni ma: «Ga-o, kòozunɛa! Uun, anzalopoiiti ta gɛ mà koozunɛɛ nui.»

E daasei pɛeni ga Aseel.§

14 Luβen fɔlani moloji é ga beleegi, naa leve ziegi zu. Siinziin ganigi daaseigi ga mandelagɔlegi, é naati kaani kpalagiti su, é ti zegeni, é va ga tiye dee Lea vo. Lasele gɛ Lea ma: «Nà è maanɛɛnezu ga è-loun zunui ná-mandelagɔlegi* ta ve zèa.»

15 Naa googaaavoteni, é gɛ ma: «Faa go fjana nɛi ba, ga è sinigi zegɛa, è va li mɔnɔ doun zunui ná-ani waaiti segezu?» Lasele feni ma: «Kii baal! Zakɔbe fja la è gɔba za bidii, è-loun zunui ná-mandelagɔlegiti ma vaa zu.»

16 Kpɔkɔi Zakɔbe fɛai ma vaazu, é zegɛ kpalagave, Lea fɔlani, é daagfomi, é gɛ ma: «Pɔ be fja é vaazu ná za bidii, mazɔɔbɔ gè è gɛyave ga doun zunui ná-mandelagɔlegiti, è maazɔɔbɔ fai zu.» E jiiini pɔ be naama bidii.

17 GALA ge Lea woogaaavoteni, é kogi zegɛ, é doun zunui lɔɔlusiei zɔɔɔ Zakɔbe ve.

18 Lea feni ma: «GALA ge nà-kulanumai vea, tɔɔzei gè nà-botifɛ anzanui veeni sinigi ya.» E daasei pɛeni ga Isakaal.†

19 Lea kogi zegeni mɔnɔ, é doun zunui lɔzitasiei zɔɔɔ Zakɔbe ve.

20 Lea gɛ ma: «GALA ge vɛbɛani vagɔ vea bè niizu, sinigi fja vaazu zeizu pɔ, mazɔɔbɔ gè doun zunui lɔzita zɔɔɔga be.» E daasei pɛeni ga Zafulun.‡

21 Naa volu é doun anzanu zɔɔɔni, nii é daasei pɛeni ga Dina.

22 GALA ge gɔtooni Lasele zu, é googaaavote, é ke ga kpuɔu nu.

23 E kogi zegeni, é doun zunu zɔɔɔni, é gɛ ma: «GALA ge nà-unfegi zegɛa mà.»

24 E daasei pɛeni ga Zozefe.§ E GALA falini, é da gɛ ma: «Gɔɔgɔ GALAGI doun zunu gɔla kpɔ ba bè!»

Zakɔbe bɛɛ vai toganii zu

25 Siegi zu Lasele Zozefe zɔɔɔni da, Zakɔbe feni Laban ma: «Bena bà, gè fale ma, gè li nà-taazu, nà-zooi zu.

26 Anzaiti feena zèa, ta dɔinti, niiti gè botii fɛa è ve ti-ma vaa zu, gè va gè li, mazɔɔbɔ è kwɛɛ da bɔɔɔi botii niiti gè ti fɛa è ve.»

27 Laban feni ma: «Ni da keɛna, woilo gòo ma. Nà-galagiti ti dɛɛve ga ze ga Gɔɔgɔ GALAGI tuya loove bè, doun è maavele ma.

28 E-zalai le ga ze, nà feezu è ya.»

29 Zakɔbe feni ma: «È kwɛɛ da bɔɔɔi, egɛvelei gè botii fɛai la è ve, velei da-logani bulugi fɛai la zèa.

30 Mazɔɔbɔ nii goi é feni è ya, aisa gè va va è vo be, naa wola gaaawɔɔɔa. Gɔɔgɔ GALAGI tuya loa è ve, kaite kɔɔɔi vile folo ma è vo be. Niizu, siegi begele fja nà botii fɛɛ la nà-pelei ve?»

31 Laban feni ma: «Leeni fja nà fe è ya?» Zakɔbe googaaavoteni, é gɛ ma: «È la ani nɔpe feezu zèa. Ni da vaana naa wu, nii gè bosu è ma, nà da-logani bulugi fɔnɔkula mɔnɔ, gè make.»

‡ 30:11 **Gade**: daaseigi nii ti maaɔɔɔfjai va ta «undaanɛɛi.» § 30:13 **Aseel**: daaseigi nii ti maaɔɔɔfjai va ta «koozunɛɛve.»

* 30:14 **mandelagɔlegi**: Tanigaa ta-fisiei zu, siinziin gani naa fja da fɛ ga zaɔu anzanui kogi zegɛ. † 30:18 **Isakaal**: daaseigi nii ti maaɔɔɔfjai va ta «zunui nii é ga nà-kulanumai.»

‡ 30:20 **Zafulun**: daaseigi nii ti maaɔɔɔfjai va ta «sei.» § 30:24 **Zozefe**: daaseigi nii ti maaɔɔɔfjai va ta «é ta bɔ ba.»

³² Nà ziezú za ða-logani ðulugi zaama. Gè naati pu ye, toganiiti saama, nii kpein pòneai, ta ti vodapodagai, ta baala zivói nii kpein teidai, gè ke ðana nò boliiti saama, nii kpein podapodagai ta ti vòneai. Naati ka ta ðe ga sàlai.

³³ Nà-ladalai ða googaaovotegi ve bè lina, siegi zu è vaazu la, è sàlai ða. Nii kpein è la vòneni, ðaa é la vodapodani, boliiti su, ta ti la leini baala zivóiti su, naa ta a ðaana zèa, naati ti unmaue.»

³⁴ Laðan ðeni ma: «É ðe ðana, eðevelei è bogai la.»

³⁵ Naama volo ná nò, Laðan boli zineiti puuni ye, niiti ti vòneni ta ti vodapodagai, ta boli zaaiti ti vòneai, ti vodapodagai, niiti kpein kolezu ðeni ti va, ta niiti kpein ti leidai baala zivóiti su. E naati kalivaani ná-doun zunuiti ma.

³⁶ Naa volu é folo savago ðeðala zie wosu yeni ti yòðo zu ta Zakòbe, nii é ðeni Laðan ná-togani ðulugi mətai ðonokulazu, é ða make.

³⁷ Gului niiti ti ga pepele ta amande ta pelatanegiti, Zakòbe naati ma beke undui tanigaani teveni, é maaðòlògi naa tanigaa ðula ma, naa ða a ke ma ðolegi naa tanigaa ti ðula kelema.

³⁸ Naa volu, gulu bekegi niiti é maaðòlògi ðulani ti ma, é ti zegeni, é ti vilepile kpòle wosuue, ti ðe toganiiti gaazu, ti vaazu ðòlezu, niiti ti ðòsogai, ti ða ka, ta vaana ðòlezu.

³⁹ Toganii nii kpein kpòsogai, ti ðeni levesu gulu bekegiti kakalave, ti bena yivóiti pu, ti vòneai, ðaa ti vodapodagai.

⁴⁰ Zakòbe ðeni togani yivóiti zeeðaaðwèèzu, kele é togani ðulugi mətai vuuni, ti ða wèle Laðan ná-togani ðulugi va, niiti ti vòneai, ta nii kpein teidai. Pele ðana Zakòbe ná-togani ðulugi vuuni la ðòðo ma ye, é la ti ðoni su ta Laðan ná-togani ðulugi.

⁴¹ Siènope su toganiiti ti maaneai, ti ðeni peepolui wosu da, Zakòbe ðeni gulu bekegiti pìlesu kpòle wosuueti, toganiiti gaazu, nii a ke ti ðòsogai ða leve gulu bekegiti kakalave.

⁴² Siegi zu toganiiti ta la ðanana la, é la ðeni gulu bekegiti pìlesu, naa ða a ke, niiti ti ðanaai, naati ti ðe ga Laðan nònòiti, niiti ma ti maaneai, naati ti ðe ga Zakòbe nònòiti.

⁴³ Zakòbe ná-kpetei tanò ða é ðeni laazu ma. E togani goiti sòbòni ga mòinda, ta botiðe anzanuiti, naa veè botiðe zunuiti ba, ta nòmeiti, ta soovalegiti.

31

Zakòbe ðale ma vai

Kanaan yooi zu

¹ Zakòbe Laðan ná-doun zunuiti goomenini, ti ða ðe ma: «Nii kpein é ðea ga gi-ðeè nònò, Zakòbe naati segea, gi-ðeè ðoligi ða é niima ðetei zòòogai su.»

² Zakòbe Laðan ðaazuue vèteni, é la mò ðeni ðeèni, eðevelei é ðeni la môngi zu.

³ Názu ða Gòòò GALAGI ðeni la Zakòbe ma: «Gale ma è-memewolani ta-yooi zu, ða-veleyeðei wu, nà ðe è va.»

⁴ Zakòbe Laseleni ta Lea lolini, ga ti va ðòbò zu, ve é ðeni ná, ná-togani ðulugi ðoba.

⁵ E ðeni ti ma: «Nà kaazu ga wo-ðeè ðaazuue la mò ga eðevelei é ðea la nùn tetema môngi, kele kèè ná-GALAGI yege nùn ba.

⁶ Wa ðòðogoi wo kwèeni ga gè botii ðeèni wo-ðeè ve ga sùvikei kpein.

⁷ Kele wo-ðeè yaavai ðeèni ga ze, é sàlai valiboni ná zeizu ðe puu. GALA ge la ðeni vaani bu, é va faa nòu ðe ga ze.

⁸ Siegi zu é ɣeni ɣeezu la mà: «Ma vodapodagiti ta ɣe ga è-zalai,» toganiiti ti bena pu ga ma yivoiti ti vodapodagai. Ta siegi zu a la ɣena la mà: «Ma vonegiti ta ɣe ga è-zalai,» toganiiti kpein ti bena solɔga ma yivo vonegiti.

⁹ GALA ka é wo-ɣee ná-togani bulugi ɣulani zea, é fe bè.

¹⁰ «Siegi zu toganiiti ti ɣeni veezu la boɣɔ volu, gè gaazuwuzegeni, segi zu gè kaani ga boli zineiti ti ɣeni veezu ma zaaiti polu, ti voneni, ti vodapodage.

¹¹ GALA ná-geezuɣeelai ɣeni mà segi zu: «Zakòbe.» Gè gooɣaavoteni, gè ɣe ma: «Nà ɣaa.»

¹² E ɣe mà: «Gaazu wuzegé, è wele, boli zineiti kpein ti veezu ma zaaiti polu, ti voneve, ti vodapodage, mazɔɔɔ gè naa kpein kaa, nii Laɓan keai ga de.

¹³ Nà ɣa gè ga Beetele GALAGI, ve è gulɔi zieni ná kɔtui ma, è gaalo ga ɣizesui, ve è minazegeni ná bè. Niizuve wuzegena, ɣula niima yooi va, è ɣale ma è zɔɔɔ zooi zu.»

¹⁴ Lasele ta Lea ti gooɣaavoteni, ti ɣe ma: «Leeni ɣa é gi ve mɔnɔ ga ɣɔnɔ baa pogani gi-ɣee ná-pelei wu?

¹⁵ E la gi zoni nɔ eɣe ween anzanuiti baa? Tɔzei é gi vodua, é gi-zɔngɔi mi.

¹⁶ Naavoloi kpein GALA ge kulaai gi-ɣee ya, ta ga ɣɔnɔ gá gi-lointi. Degemu, niizu, naa kpein ke, nii GALA ge boga è ma.»

¹⁷ Zakòbe wuzegeni, é ná-dointi ta anzaiti te, é ti ze jɔmeiti kɔma.

¹⁸ E liini ga ná-togani bulugi kpein, ta kɔligiti é ti zɔɔɔni, togani bulugi é ɣeni zea, é ti zɔɔɔni Padan-Alame. E wuzegeni, é li keeɣe Izaake vɔ be, Kanaan yooi zu.

¹⁹ Názuve ɣa Laɓan liini la ná-baalagiti maaleɣaiti tevezu. Lasele keeɣe ná-pele wu zaleiti unmani.

²⁰ Zekana Zakòbe Alame nui Laɓan yaavani la, é la faa nɔpe boni ma, é da vela.

²¹ E velani ga naa kpein, nii é ɣeni ga nɔnɔ. E liini, é zie wolai Ufelate bude, naa volu é leteni Galaade ɣize yooi vɔ pelei ma.

Laɓan ta Zakòbe ti yɔɣɔzubeɣe vai

²² Foloi zavasiɣi ma ti daazeelini Laɓan ma ga Zakòbe vela.

²³ E pele wu nuiti seɣeni, ti vile Zakòbe volu, folo lofela laawu ti da zie. Ti kɔɣɔzumeeɣni Galaade ɣize yooi zu.

²⁴ Kele GALA ge ɣulani kelema kpidii segi zu Alame nui Laɓan ve, é ɣe ma: «Dama, mina boe Zakòbe vɔ ga jɔuda.»

²⁵ Laɓan zeelini Zakòbe ma. Zakòbe ná-seɣe ɣotai loni gize yooi zu. Laɓan vee ná-pele wu nuiti ba, ti tɔnɔi loni balaa Galaade ɣize yooi zu.

²⁶ Laɓan ɣeni Zakòbe ma naazu: «Lee ɣa é keai? Lee vaa zu é yaavaai, è liizu ga dɔun anzanuiti, eɣe ta ɣe ga duɔiti, ti zogai kɔɔi zu?

²⁷ Leeni vaa zu è velaai doɣɔzu, è nɔun yaava, è la tɔoni ɣisu lago pa? Nà la be è va, è li koozuneei zu, guye wooiti saama, ta tamadegiti, ta kɔnigiti gooiti.

²⁸ E la zèni ná, gè va dɔunlointi ta dɔun anzanuiti neene ga daave komagai! Gimalala vaa ɣa é keai niima gelei zu.

²⁹ Zobogi ɣa bè, gè faa jɔu ɣe ga woye, kele wo-ɣee ná-GALAGI ɣeni mà wogi bidii: «Dama, mina boe Zakòbe vɔ ga jɔuda.»

³⁰ Niizu è lia niima, tɔzei è-ɣee veleɣi ɣa woin ɣea è ma, kele lee vaa zu è nàgalagiti unmaai?»

³¹ Zakòbe Laɓan woɣaavoteni, é ɣe ma: «Dualuagi ɣa é ɣeni sù, gè da ɣisie ga tanisu da vaazu è-loun anzanuiti kulazu zèa ga zeeɣaabaai!

³² Kele nui nɔpɛgi è vaazu da-ɟalagiti kaazu zea, naa la mɔ zenvui ta woga! Adaveti pɛ feɟelefeɟele da-vele wu nuiti gaazu, è naa zeɟe, nii é ga dɔnɔi.» Zakɔbe la ɟeni suɟwee ga Lasele ti unmani.

³³ Laɓan læni Zakɔbe ná-seɟe ɟotai wu, ta Lea ná-seɟe ɟotai, ta botiɟe anzanu felegoiti ta-zeɟe ɟotai wu, é la ani nɔpɛ kaani. E ɟulani Lea vɔ bɛ, é le Lasele ná-seɟe ɟotai wu.

³⁴ Lasele pɛle wu zaleiti seɟeni, é ti la nɔmɛi ná-kpɔkpɔgi wu, é zeɪ maazu. Laɓan weleni seɟe ɟotai kpein bu, é la ani nɔpɛ kaani.

³⁵ Lasele ɟeni keeɟe ma: «Màliɟii, mina yiiɟaawana, ni gè la zooni gè va wuzeɟe dɔun è ɟakala, mazɔlɔɔ nii a da ɟe ga anzanuiti pɔlɔmazu, naa ɟa é bà.» E pɛle wu zaleiti gaizieni, é la ti ɟaani nɛgelein.

³⁶ Zakɔbe yiiɟaawanani, é kpɔɛi laale Laɓan wu. E ɟeni ma: «Nama ba vai beɟele ɟa gè keai, nà-kotoi ɟa ga beɟele, è vilesu pɔlu ga zelizoma wolai nii ma zii?»

³⁷ Siegi zu è nà-kasɔiti kpein feɟelefeɟeleni la, leeni ɟa è kaai ga da-vele wu zɔɔlai? Dee læ ná-pele wu nuiti ta da-vele wu nuiti gaazu, ti ɟe ga de zuvaa wo nui.

³⁸ Wɛle kona vuufelegɔ (20) ɟa gè keeni è vɔ bɛ, da-vaala saaiti ta da-woli zaaiti ta ɟo ge la zeɟeni ma, gè la da-logani bulugi ma vaala sineiti ta miini.

³⁹ Gè la vaani è vɔ ga togani, nii suaa ti baliai ga, naama vai ɟenina nɔ bà. Nii ta la unma zèa, foloi ɓaa kpidii, è ɟeni naama sɔngoi ɟulazu zèa.

⁴⁰ Diegi ɟeni zeizu mà, é da kpɔlɔ foloi, kɔɔlei ɟeni vaazu mà kpidii, niimeni nɔpɛ gè la ɟeni bosu.

⁴¹ Kona vuufelegɔ (20) ɟa gè keai da-velei wu, gè botii ɟeeni è ve ga kona puɟɔ maazu naanigo (14) è-loun anzanu felegoiti ta-vaa zu, gè ke da-logani bulugi make fai zu ga kona dɔzita, è sàlai valiboni ná zeizu ɟe puu.

⁴² Ni kèè ná-GALAGI la ɟeni vaani, é va lo bè, Abalaame ná-GALAGI nii Izaake luazu ba, è bena zè ɟana, gè ɟale ma ga zeapakai. Kele GALA ge nà-kpɔlɔi ɟaani, ta nà-botii ɟevelei, è zaamazulu logi wo de yɔɟɔzu, wogi bidii.»

⁴³ Laɓan Zakɔbe woɟaavoteni, é ɟe ma: «Anzanu lɔinti ta ga nɔun doun anzanuiti, doin niiti ta ga nɔun dointi, niima logani bulugi ɟa ga nà-togani bulugi, nii kpein è kaazu, naa ɟa ga nɔnɔ. Leeni ɟa nà zoo gè ke za doun anzanuiti bɛ, ta ti-lointi, ti ti zɔlɔɔgai?»

⁴⁴ Niizu de minazɛɟegi wo ɓɔɟɔ vɛ, nà-o, da-o, naa ɟe ga zeelei de yɔɟɔzu de felegɔ.»

⁴⁵ Zakɔbe kɔtu ɟila seɟeni, é gaalɔ.

⁴⁶ Zakɔbe ɟeni ná-pele wu nuiti ma: «À kɔtuiti zɛve.» Ti kɔtuiti gaalæni ba, ti ma zizigi lo. Ti daamii woni náve, kɔtu zizigi ɟɔbave.

⁴⁷ Laɓan daasei pɛeni ga Yegaal-Saɟaduta, Zakɔbe ma ge daasei pɛe ga Galeede.*

⁴⁸ Laɓan ɟeni ma: «Niima ɟɔtu zizigi ɟea ga zeelei de yɔɟɔzu za.» Naa ɟa é ba, ti daaseigi veeni ga Galeede.

⁴⁹ Ta da toli ɓalaa ga Misepa,† tɔɔzei Laɓan ɟeni ma: «Gɔɔɟɔ GALAGI da wɛle de ma, nà-o, da-o, siegi zu de ɟaazuzeɟezu la ɓɔɟɔ va de felegɔ.

⁵⁰ Ni da doun anzanuiti sopele nɔuna, ni da anza ɟiligaa zeɟena mɔnɔ, nu laade è va ɟe lɔɔzu de yɔɟɔzu, kele dama, GALA ka è ɟeezu de yɔɟɔzu ga zeelei.»

* **31:47** Alame wooi zu, Yegaal-Saɟaduta voluve ɟa ga «zeele woo ɟɔtu zizigi,» eɟevelei é la ga Galeede Eɟulu wooi zu. † **31:49 Misepa:** daaseigi ti maabuɟaai va ta «gwelɛma wosuve.»

⁵¹ Laban ɣeni Zakɔbe ma: «Wɛɛ kɔtu zɔfigi va ta kɔtu ɣaalɔgai, niiti gɛ ti logai de yɔɔɔzu.

⁵² Kɔtu zɔfigi nii ta kɔtu ɣaalɔgai nii ta ga zeeleiti, ga eyɛsu pɛ gɛ la buɔɔa ti maazu, gɛ va li ɛ ɔɔ pelei, gɛ va faa ɲɔu ɣɛ ga de, ta eyɛsu pɛ ɛ la buɔɔa ti maazu, ɛ va va pɔ pelei, ɛ va faa ɲɔu ɣɛ ga ze.

⁵³ Abalaame ta Naɔɔol ta-GALAGI, ti-ɣɛɛ nÁ-GALAGI ɣɛ ga tukpɔɣaaleve nui de yɔɔɔzu.» Zakɔbe ɣonani GALAGI naa ma, nii Izaake ɣeni luazu ba.

⁵⁴ Naa volu Zakɔbe zalaɣai ɣulani gizei ma, ɛ kɛɛɣɛleaiti toli ga ti daamii wo. Ti laamiini, ti ɲi gizei ma.

32

¹ Laban wuzɛfɛni ga sobuzobui, ɛ ná-dounlointi ta ná-doun anzanuiti nɛɛɛ, ɛ tuya loo ti vɛ. Naa volu ɛ ɣale ma, ɛ li zeizuvɛ.

Zakɔbe ɣɛvele bɛtɛ vai ga ti ɣomi ta Ezawu

² Zakɔbe vilɛni pelei zu, ɛ da li. GALA ná-geezuɣeelaiti ti vaani, ti daaɣomi.

³ Zakɔbe ti ɣaai ma, ɛ ɣɛni ma: «GALA ná-kɔɔlaɣai ɣa!» E naama adavɛ laasei pɛɛni ga Maɣanayime (nii poluvɛ ga «kɔɔlaɣa felegɔ»).

⁴ Zakɔbe keelaiti teveni luɔɔ diɛ Ezawu ma, Seyiil yooi zu, Edɔme ɣovii zu.

⁵ E devei nii veeni ti ya, ɛ ɣɛ ti ma: «Wɛɛ nii ɣa wa bo málɔgii Ezawu ma: «Pele ɣa da-wotiɣɛ nui Zakɔbe ɔɔɛzu la: Gɛ zeini Laban ɔɔ bɛ, zɛɛ ná eyɛsu niizu zeeli.

⁶ Nikɛiti ta zɛa, ta soovalegiti, ta baalagiti, ta botiɣɛ zunuiti, ta botiɣɛ anzanuiti. Gɛ keelaiti teveɛ ga ti naama wooi laazeeli ɛ ma, málɔgii, naa ɣa a kɛ gɛ zaalai zɔɔ ɛ ɣaazu.»

⁷ Keelaiti ti ɣaleni ma Zakɔbe ɔɔ bɛ, ti ɣɛ ma: «Gi liivɛ ɛ-liɛ Ezawu ɔɔ bɛ, ta vaazu ɛ laaɣomisu, ta zunu unnaanigɔ (400).»

⁸ Zakɔbe wola luani, zii da zoolɛ. Nuiti ti ɣɛni polu, ɛ naati balini su ga seizu felegɔ, ɛ vɛɛ baalagiti ba, ta nikɛiti, ta ɲɔmɛiti.

⁹ E ɣɛni ma: «Ni Ezawu a vaana, ɛ seizu ɣilagi zo, zɔi ɛ yesu ná, naa ɣa zoo ɛ vɛla.»

¹⁰ Naa voluma Zakɔbe maanɛɛɛni woni, ɛ ɣɛ ma: «Kɛɛ Abalaame ná-GALAGI, ta kɛɛ Izaake ná-GALAGI, ɔɔɔɔ GALAGI, ɔɛi ɛ ɣɛni ma: «Galena ma da-yooi zu, da-veleyɛɣɛi wu, ná faa vago ɣɛvele bɛtɛzu ɛ vɛ.»

¹¹ Gɛ la kulani su, gɛ va nuɔɔɔɔlai kpein sɔɔɔ, ta woɔɣɛɣiladai kpein nii ɛ kɛa nɔun tetema, nɛi gɛ ga da-wotiɣɛ nui, mazɔɔ kɛai ma Zuluden tɛi kpudɛzu, ná-tukpɔi nɔ ɣa ɛ ɣɛni zɛa, kɛɛ niizu, ná niina nuɔɔɔ vɛbɛ zeizu felegɔ unda.

¹² Ná ɛ maanɛɛɛzu, kizo, ɛ kula diɛ Ezawu ya. Mazɔɔ ná luazu ga ɛ mina va, ɛ va paa, ɣá doun deeti ta dointi.

¹³ Da ma, ɛ ɣɛni ma: «Ná faa vago ɣɛvele bɛtɛzu ɛ vɛ, gɛ ɛ-mavofodai ɣɛ eɣɛ kpoloɔɛi ɣɔba ɲaɣaɛgi, ɛ wola mɔin su, nu la zooga ɛ va gaalu.»

¹⁴ Naama adavɛ tɔna ka Zakɔbe ɲiini ná. Nii ɛ vaani la ga kɔligi, ɛ naa ta zɛfɛni ba ga ɔɔɔ maazooloogi, ɛ teve diɛ Ezawu ɔɔ:

¹⁵ boli zaa unfelegɔ (200) ta boli zine vuufelegɔ (20), baala saa unfelegɔ (200) ta baala sine wola vuufelegɔ (20),

¹⁶ ɲɔmɛ zaa vuusavago (30), ɛ vɛɛ ti-yivoiti ba, ti ɣɛni ɲiimii ɔɔɔzu, niki zaa vuunaanigɔ (30) ta niki zine puugɔ (10), soovale saa vuufelegɔ (30) ta soovale sine puugɔ (10).

17 E ti ɔalivaani ná-botigɛ nuiti ma, togani bulugi yeeɔaafwea ɔeni de su κρεκρε. E ɔeni ná-botigɛ nuiti ma: «À leve tũɔ, wo zɔɔɔzu ɔe togani bulugi ɔilagilagi va.»

18 E niima levei veeni ma mɔungi ya, ga: «Siegi zu diɛ Ezawu wo laaɔomisu da, é wo ɔaazaɔa ga: «Da ga ɔe ná-nu? Mini ɔa é liizu ná?» A ɔena ma: «Be nɔno ɔa ga togani bulugi, nii é è ɔakala?»

19 da gooɔaavote ga: «Da-wotigɛ nui Zakɔbe nɔnɔi ve, é tevege máligií Ezawu ma ga sabai. Wele tɔ ɔɔɔɔgoi va, é vaazu gi volu velei.»

20 Naama leve ɔilagi nɔ ɔa é feeni felesiei ya, ta savasiei, ta naati kpein niiti ti vileni togani bulugiti polu, é ɔe ti ma: «Dele ɔana wa ɔɔe la Ezawu vɔ, siegi zu wa ɔomina da.

21 Wa ɔeezu ma balaa: «Wele, da-wotigɛ nui Zakɔbe va, é vaazu gi volu velei.» Mazɔɔ é ɔeni ɔeezu ma: «Nà ziileizu ga ɔɔɔ maazoloo ganií, nii é liizu tũɔ, naa volu ná gaazuve veɛe niina, tanisu toɔa yeezei bù ga pagɔ.»

22 ɔɔɔ maazoloo ganiiti ti liini tũɔ velei, tɔ ɔɔɔ niini kotai wu naama bidii.

23 E wuzegeni naama bidii nɔ, é li ga anza felegɔiti, ta botigɛ anzanu felegɔiti, ta ná-doun puugɔ maazu ɔilagiti (11), é buɛe zie wolai Yaɔke maalevesuve.

24 E ti zegeni, é ti buɛe zie wolai maazu, nii kpein é ɔeni ga nɔnɔ, é naa pe kpudeni.

Zakɔbe ná-ɲepi ɔɔ vai

25 Zakɔbe ɔila ko ye ni ná. Ti kɔni naazu ta zunui ta, eyesu geelaalao.

26 Zunui kaai ma ga é la ziezu Zakɔbe wu, é doɔani kpala ɔaei losuve kpoɔi ɔaei va. Kpala ɔaei zieni su kpoɔi ɔaei losuve, siegi zu ti ɔeni ɲepii ɔɔzu la.

27 Zunui ɔeni Zakɔbe ma: «Bena bà, gè li, mazɔɔ woza ɔana ɔala.» Zakɔbe gooɔaavoteni, é ɔe ma: «Gè la besu é va pe, é va li, ni é la tuya looni bè.»

28 Zunui ɔeni ma: «È-laaseigi ɔa ga lee?» E gooɔaavoteni, é ɔe ma: «Zakɔbe.»

29 Zunui ɔeni ma mɔnɔ: «È-laaseigi la mɔ ga Zakɔbe, keɛe toɔa na ga Izelaye,* mazɔɔ è ɲepii ɔa GALA daalɔɔma, ta nuiti, é pile sɔɔɔga.»

30 Zakɔbe gaazaɔani, é ɔe ma: «Nà é maanɛɛnezu, è-laaseigi le ga ze.» E gooɔaavoteni ga: «Leeni vaa zu é dàaseigi maaɔaazaɔabosu?» E tuya looni be náve nɔ.

31 Zakɔbe naama adave laasei peeni ga Penuwele,† mazɔɔ é ɔeni ma: «Gè GALA kaave ga ɔaazuni ta ɔaazu, zènvui ɔizo.»

32 Foloi leeni niina, siegi zu é ɔeni levesu la Penuwele va. Zakɔbe ɔeni lekpuzu, é da yei balai ma fifi.

33 Naa ɔa é ba, zaaɔaza, Izelaye nuiti ti la da ga sua ɲatai mia, nii é kpalai zu, é leezu kpoɔi ɔaei lodazuve, mazɔɔ Zakɔbe loɔani ɲatai va, é kpala ɔaei lodazuve.

33

Zakɔbe ta diɛ Ezawu ti yɔɔɔzubete vai

1 Zakɔbe ɔaazuwuzegeni, é wele, é Ezawu ɔa, é da va, zunu unnaanigɔ (400) polu. E dointi gaagweeni Leani zɔɔɔzu ta Lasele ta botigɛ anzanu felegɔiti.

* **32:29 Izelaye:** daaseigi nii ti maaɔaɔaai va ta «toɔa ɲepii ɔɔzu GALA daalɔɔma.» † **32:31 Penuwele:** daaseigi nii ti maaɔaɔaai va ta «GALA gaazuve.»

² E botiŋe anzanuiti ta ti-lointi toni velelaɔe ti untuŋɔ, naa ɔolu Lea ta ná-dointi, gaabelasu ɔe ga Lasele ta Zozefe.

³ Tɔ ɔɔŋai leveni ti luŋɔ velei, é nɔkɔni zooni ma ná zeizu ɔe lofela, eyesu é zeeli die Ezawu ɔɔɔɔɔ.

⁴ Ezawu ɔizeni, é daaŋgomi, é velevele ga kɔgi, é neɛne. Ti felegɔ ti tɔɔzeini ga wɔlaa.

⁵ Naa ɔolu, Ezawu ɔaazuwuzefeni, é anzanuiti ka ta dointi, é ɔe ma: «Beni kanu ti é yeema loni munu?» Zakɔbe gooŋaavoteni, é ɔe ma: «Dointi kana, niiti GALA ge ti veai ná-zaalai zu da-wotiŋe nui ya.»

⁶ Botiŋe anzanuiti ti maaɔufani, tiya-o, ti-lointi-yo, ti nɔko.

⁷ Lea ta ná-dointi ti maaɔufani balaa, ti nɔko. Naa ɔolu Zozefe ta Lasele ti maaɔufani, ti nɔko.

⁸ Ezawu ɔeni ma: «Leeni ɔa é keɛzu ga nuuma vebeti, gi ɔomigai ga tiye?» Zakɔbe gooŋaavoteni, é ɔe ma: «Gè è zabaɔe, naa ɔa a ke, gè zaalai zɔlɔɔ málifii é ɔaazu.»

⁹ Ezawu ɔe ma: «Anii ɔoɔɔɔɔ zèa, kèeloun, donai kpein make.»

¹⁰ Zakɔbe gooŋaavoteni, é ɔe ma: «Ba-o, ná è maanɛnezu, ni gè zaalai zɔlɔɔge é ɔaazu, ná-soloo ganii zo. Mazɔlɔɔ gwèlɔɔ è-ɔaazuɔe va, eŋvelei nu a wele la GALA gaazuɔe va, tama é yeezeiɔe bù ga pagɔ.»

¹¹ Deŋemu, ná-soloo ganii zo, nii feai é ɔe, tɔɔzei GALA ge zaalaiti daavege bè, gè la ɔalani ani nɔpe ma.» E ɔilini Ezawu ma, eyesu naa yeezei bu.

¹² Ezawu ɔe ma: «Ade liina, ade vilena pelei zu. Ná liizu è luŋɔ.»

¹³ Zakɔbe gooŋaavoteni, é ɔe ma: «Málifii kwɛɛ ga doungoiti ta-vai ɔaɔɔe, ta togani yiivoiti ti niimii ɔɔɔzu. Ni nu a ɔoina ti la, folo ɔila su ga ti zie vai, togani bulugi kpein undaa ɔa vili.»

¹⁴ Málifii lo velela nɔun tuŋɔ, nèi gè ga ná-botiŋe nui. Nɔun ná, ná vilɛsu ti ɔolu, gi da li vaa, é zoloo togani bulugi ná-siei ma, nii é kákala, ta é zoloo doungoiti ta-ziei ma, eyesu gè zeeli málifii ɔɔ be Seyiil.»

¹⁵ Ezawu ɔe ma: «Nà pɔ tɔun gè ná-nubuseiti gilazuɔe ye è va.» Zakɔbe gooŋaavoteni, é ɔe ma: «Lee vaa zu naa a ɔe? Gè zaalai zɔlɔɔ nɔ málifii ɔaazu!»

¹⁶ Naama volo ná nɔ, Ezawu ɔaleni ma ga Seyiil vele.

¹⁷ Kele Zakɔbe liini Sukote, é pelei loni ɔɔŋɔ ɔe, é kotaiti to ná-togani bulugiti be. Naa ɔa é ba, adave ná laasei peai la ga Sukote (nii poluɔe ga «kotaiti»).

¹⁸ Zakɔbe zeŋeai ma Padan-Alame, é zeelini ga pagɔ Sikeme taazuɔe, Kanaan yooi zu. E zeini taa loɔɔe.

¹⁹ Uɛ é ná-seŋe ɔotai loni ná, é naama you buŋai ɔeyani Sikeme keeŋe Gamɔɔl ná-doun zunuiti ma, ga wali ɔae ungila (100).

²⁰ Miná ɔa é zalaŋa ɔulazuɔe beteni ná, nii é daasei peeni ga Ele-Elɔŋee-Izelaye (nii poluɔe ga «GALA ka ga Izelaye ná-GALAGI»).

34

Kpɔe wola leve vai,

é lo Dina va

¹ Yeeta, Lea ná-doun anzanui Dina, nii é sɔlɔɔni Zakɔbe va, naa ɔa é ɔulani zooni zu anzanu lointi pete fai ma.

² Zou ɔundifii Geeve nui Gamɔɔl ná-doun zunui Sikeme kaani, é vala ba, é ma bea zeŋe.

³ E ɔilini Zakɔbe ná-doun anzanui Dina va ga zii pe. Anzalopoi neeni be, é ɔoeni naa ɔɔ ga é kigi lati.

⁴ Sikeme ɣeni keɛɣɛ ɔamɔɔl ma: «Anzalopoi nii ɣaizie bè ga anza.»

⁵ Zakɔbe menigai ma ga é baagfulave ná-doun anzanui Dina ma, ɛi ná-doun zunuiti ti ɣeni dɔbɔi zu ga ná-togani bulugi, é maagɣeni kpɔ, eyesu ti va.

⁶ Sikeme keɛɣɛ ɔamɔɔl liini, é bɔɛ Zakɔbe vɔ.

⁷ Naa laa yɔɣɔzu, Zakɔbe ná-doun zunuiti ti vaani, ti zeɣe dɔbɔi zu. Ti menigai ma, ti yiiɣaawanani, ti yiiɣula, tɔzei Sikeme kɔzɔba vai ɣɛni Ize-layeleye nuiti saama, daa vai zu ga Zakɔbe ná-doun anzanui, nii maa la neeni ga é va ɣe.

⁸ ɔamɔɔl bɔɛni ti vɔ, é ɣe ti ma: «Wo-loun anzanui wola neɛve doun zunui Sikeme ve, ná wo maaneɛɛɛzu ga wo fe be niina ga anza.

⁹ A ɣili gi va vulu vai zu, wo da wo-loun anzanuiti fe gi ve, wo da ɣɔnɔiti seɣe.

¹⁰ Wa zeɣi gi zaama, zɔɔi laa ɣa lao wo luɣɔ ga wo zeɣi ná, wo wa-wotii ɣe su, wo ná tanigaa ɣeya bɔɣɔ ve.»

¹¹ Sikeme ɣeni anzanu lounɣoi keɛɣɛ ta dieni ma: «À niima vaaɔɔɣɔi ɣe bè, ná naa ve wo ya, nii wa bona ga gè fe.

¹² A kákala la ga vulu anii, nii bɔɔɔɔai, ta faaɔɔɣɔ ani mɔinmɔin, ná naa ve, nii wa bo mà, keɛ à va bu ga anzalopoi ɣe ga anza.»

¹³ Zakɔbe ná-doun zunuiti ti Sikeme ta keɛɣɛ ɔamɔɔl woɔɣaavoteni ga keɣeɣe, tɔzei é baagfulani ti-vaazeelai Dina ma.

¹⁴ Ti ɣeni ti ma: «Faa ɣana, nii gi la zooga gi va ke, ga gi gi-vaazeelai ve zunu ve, nii é la latini pelevolu, mazɔɔɔ toɣa ɣe ga baagfulama vaa gi ve.

¹⁵ Gá va niima vai wu, keɛ keɛni wa ɣena ga gi ɣevele, ga wo zaama zunuiti kpein ti lati pelevolu.

¹⁶ Naazu, gá gi-loun anzanuiti fe wo ya, gi wo-loun anzanuiti seɣe ve, gá zeɣi wo zaama, ade ɣe ga nuɔuse ɣila.

¹⁷ Keɛ ni wo la vaani tatipelevolu vai wu, gi bogai, gá gi-vaazeelai zeɣe, gi li.»

¹⁸ ɔamɔɔl ta Sikeme ti yeezeini naama wooiti bu, ti boni.

¹⁹ Zunu lounɣoi la ɣeni suɣoozani, é naama vai ɣe, nii ti boni, mazɔɔɔ é ɣeni Zakɔbe ná-doun anzanui vɔ. Toɣa ti ɣeni woilosu goo ma gola keɛɣɛ veɛi wu.

²⁰ ɔamɔɔl ta ná-doun zunui Sikeme ti liini taa zigɣidave, ti bɔɛ ɣani ta-laazu nuiti pɔ,

²¹ ti ɣe ma: «Nui niiti ta ga ziilei bea ade letegi, de va bu, ti zeɣi zɔɔi zu, ti da suɣani ɣaizie, weɛ zɔɔi zuwɔɔɔve ta-vaa zu, naati kpein nɔ. Da ti-loun anzanuiti sei, de dɔnɔiti fe ti ya.

²² Keɛ zunui naati ti la vaa bu, ti va zeɣi ade zaama, de va ɣe ga nuɔuse ɣila, keɛni ade zaama zunui kpein ge lati pelevolu, eɣevelei tiya bɔɣɔi ti la, ti latigai da pelevolu.

²³ Ta-logani bulugiti, ti-yeaɣɔligiti ta ta-loganiiti kpein ti la ɣea ga dɔnɔ baa? Ade yeezei nɔ ta-leveli wu, nii a ke ti ye ade va.»

²⁴ Niiti kpein ti ɣeni taa zigɣidave, ti ɔamɔɔl ta ná-doun zunui Sikeme wooi meni, ti yeezeini ti-wooi wu. Taazuve zunuiti kpein ti latini pelevolu.

²⁵ Foloi zavasiɛi ma, siegi zu ti ɣeni taɔai zu la, Zakɔbe ná-doun zunu feɣɔiti Simiyon ta Leevi, Dina dieiti, ti ta-woɣa zɔkpɔiti seɣeni, ti loo taai zu, ve ziileigi ɣeni ná, ti zunuiti kpein paa.

²⁶ Ti ɔamɔɔl ta Sikemeni balaa paani ga boɣa zɔkpɔi, ti le, ti Dina ɣula Sikeme ná-pelei wu, ti ɣula ná va.

²⁷ Zakóbe ná-doun zunui zóiti ti vaani, ti nu voomaiti zeafóligiti sefe, ti taazuve zóólaiti sefe, tózei ti baafulani ti-vaazeelai ma.

²⁸ Ti togani goiti ta ma wolaiti sefeni, é ve soovalegiti ba, nii kpein nɔ é feni taazuve, ta balaǵaiti su.

²⁹ Ti liini ga ta-naavoloiti kpein, ta ti-lointi, ta ti-anzaiti, ta nii kpein é feni peléiti bu, ti naati kpein sefeni.

³⁰ Zakóbe feni naazu Simiyɔn ta Leevi ma: «Wa kpòlɔzu, wo màayosefe zooi zu nu buseiti be, niiti ti ga Kanaan nuiti, ta Feeleeze nuiti. Nu buse go nɔ ǵa é zèa, ta vaazu ǵaalɛɛzu ba dàalɔǵoma, ti kɔi ve bà, ti kòlogolo, nà-o, nà-peleyefei-yo.»

³¹ Ti goǵaavoteni, ti ǵe ma: «Lee vaa zu ǵa gi-vaazeelai ye ná, ti so eǵe kologolo anzanu?»

35

Zakóbe zefé vai Sikeme, é le Beetele

¹ GALA ge feni Zakóbe ma: «Wuzefé, è le Beetele, è zèi ná. Da zalaǵa ǵulazuve ta bete ná GALAGI ve, nii é ǵulani è ve kelema, siegi zu é feni velazu la è-lie Ezawu va.»

² Zakóbe feni ná-peleyefé wu nuiti ma, ta niiti kpein ti feni ba: «À kòǵo ganigiti kula bɔǵo zaama, wo bɔǵo ɲade, wo wa-zeféiti maavalibo.

³ Ada wuzefezu, ade le Beetele. Nà zalaǵa ǵulazuve betezu GALA be náve, nii é goǵaavoteni, siegi zu gè feni la kpalai zu, é feni bà nà-siei zu, kèai ma pelei zu, gè da li.»

⁴ Ti kòǵo ganigiti kpein feeni Zakóbe ya, niiti ti feni ti ya, ta goizu anigiti ti feni ti woizu. Zakóbe zeféi wɔni, é ti vu su, é pɔlɔi vu ti ma sene gului wu, Sikeme ǵobave.

⁵ Naa voluma, ti zefeni ná, ti li. GALA ge dualuagi lɔni ná maǵoolii zu laaiti nu buseiti su, nu nɔpe ge la mɔ feni Zakóbe ná-doun zunuiti saǵalaboni.

⁶ Zakóbe zeelini Luze, taai nii é Kanaan yooi zu, naa ǵa é ga Beetele, ta ná-siepoluuti kpein.

⁷ E zalaǵa ǵulazuve beteni ná, é naama adave laasei pɛeni ga Ele-Beetele (nii poluve ga «Beetele GALAGI»), mazɔɔ miná ǵa GALA ge ǵulani be ná kelema, siegi zu é feni velazu la die Ezawu va.

⁸ Deeɓola, anzanui nii é feni ga Elebeke zo nui, naa zaani. Ti maǵuluni Beetele, sene gului wu. Ti ná laasei pɛeni ga: «Gɔlɔ wo sene gului.»

⁹ GALA ge ǵulani mɔnɔ kelema Zakóbe ve, siegi zu é vaani la, é zefé Padan-Alame, é tuya loo be.

¹⁰ GALA ge feni ma: «È-laaseigi ǵa ga Zakóbe, kele è la mɔ loli ga Zakóbe laaseigi, è-laaseigi ǵa ǵe ga Izelayele.» E daasei pɛeni ga Izelayele.

¹¹ GALA ge feni ma: «Nà ga GALA Zebei-Pe-Maliǵii. Buǵu, é ǵaawɔlɔ, ziiti ta zii mɔinmɔin ka ǵula è zu, masagaa ta ǵula è ǵoozu.

¹² Zooi naa gè feeni Abalaame ve ta Izaake, nà naa veezu è ve, wa è-mavofodai.»

¹³ Naa volu GALA ge wuzefeni, é zefé koba, naama adave ve é feni bɔɛzu pɔ ná.

¹⁴ Zakóbe kɔtui ǵaalɔni, ve GALA ge bɔɛni pɔ ná, é puya zalaǵai vuuni maazu, ta é gulɔi vu ma.

¹⁵ Zakóbe naama adave laasei pɛeni ga Beetele, ve GALA ge bɔɛni pɔ ná.

*Benzamen zɔɔ fai
ta Lasele zaa vai*

¹⁶ Zakɔbe ta ná-nuiti ti zegeni Beetele. Aisa ti va zeeli Efelata, ti lago maaɔoozaa ɣeni de de ná va, eyesu Lasele da doin zɔɔ. Ná-doun zɔɔ fai baani.

¹⁷ Doun zɔɔ koozuwanai ma ziegi zu, maavie bo anzanui ɣeni ma: «Mina lua, è doun zunu zɔɔga mɔnɔ.»

¹⁸ Kele zii loozwe, é va za, é daasei peeni ga Bene-Wɔni (nii poluwe ga «màanɔɔ loun zunui»), kele keeɣe daasei peeni ga Benzamen (nii poluwe ga «zeezazu loun zunui»).

¹⁹ Lasele zaani, ti maaɣulu Efelata pelei zu, naa ɣa é ga Beteleyeme.

²⁰ Zakɔbe kɔtu zigigi loni ná-kabai ma ga ɣizesui. Zaaɣaza ta ɣeezu ma, «Lasele ná-kabama ɣizesu ɣɔtui.»

²¹ Izelayele wuzegeni, é li, é ná-sege ɣotai lo Mighedale-Edeel volu velei.

²² Siegi zu Izelayele ɣeni zeini la naama yooi zu, Luɓen liini, é la ga Bileɣa, keeɣe anza ɣiligi nii é la ɣeni vuluni ga zɔi ɣevele. Izelayele ma wooi menini. Zakɔbe ná-doun zunuiti tieɔi ɣeni ga puugɔ maazu fele (12).

²³ Lea ná-doun zunuiti ti ɣeni ga: Luɓen, Zakɔbe ná-doun zunu mɔungi, ta Simiyɔn, Leevi, Zuda, Isakaal, ta Zaɓulɔn.

²⁴ Lasele ná-doun zunuiti ti ɣeni ga: Zozefe ta Benzamen.

²⁵ Lasele ná-botigɣe anzanui Bileɣa ná-doun zunuiti ti ɣeni ga: Dan ta Nefetali.

²⁶ Lea ná-botigɣe anzanui Zilepa ná-doun zunuiti ti ɣeni ga: Gade ta Aseel. Zakɔbe ná-doun zunuiti kana, é ti zɔɔɔni Padan-Alame.

Izaake zaa vai

²⁷ Zakɔbe ɣaleni ma, é va keeɣe Izaake vɔ be, Mamelee, nii é ga Kiliyate-Aaleɓa, daasei peai ga Geeɓelɔn, ve Abalaameni ta Izaake ti seikoɣɔmai ɣeni ná.

²⁸ Izaake zii ma voloi kpein ge ɣeni ga kona ungila kona vuulɔsava (180).

²⁹ Naa volu zii looni, é za, é li memewolani pɔ ti zaai. E vɔɔzaɣani, sii zuɣooza. Ná-doun zunui Ezawuni ta Zakɔbe ɣa ti maaɣuluni.

36

*Ezawu mavofodai
(1 Dɔɔ Sevei 1:34-37)*

¹ Ezawu nii é ga Edome mavofodai ɣa.

² Ezawu anzanu saavɔ zegeni, é sei, Kanaan anzanu lointi saama: Ada, Elon ɣete nui ná-doun anzanui, Wɔɣɔlibama, Ana ná-doun anzanui, Siɣeyon Geeve nui ná-dounloin,

³ Basemate, Isemayele ná-doun anzanui, Nebayote baazeelai.

⁴ Ada Elifaze zɔɔɔni Ezawu ve, Basemate Leyuwele zɔɔ va.

⁵ Wɔɣɔlibama Yeyuse zɔɔ, ta Yalame, ta Kɔla. Ezawu ná-doun zunuiti kana, é ti zɔɔɔni Kanaan yooi zu.

⁶ Ezawu anzaiti segeni, ta ná-doun zunuiti, ta ná-doun anzanuiti, ta ná-pele wu nuiti kpein, ta ná-togani bulugiti, ta ná-toganii kpein, naavoloi kpein é zɔɔɔni Kanaan yooi zu, é li, é ze zɔu ɣili su, é maaɣooza deɣei Zakɔbe va.

⁷ Tɔɔzei naavoloi wola ɣaawɔɔɔni, ti la bena zoo zeizu vuuma ada ɣila, ta zooi zu, ve ti seikoɣɔmai ɣeni ná, naa la mɔ bena kula ɣe ti va, tɔɔzei ta-logani bulugiti faa va.

⁸ Zekana Ezawu zeini la Seyiil gize yooi zu. Ezawu ga é ga Edóme.

⁹ Ezawu mavofodai ná-fai gaa: Edóme nuiti ti-mémewolai, é gèni Seyiil gize yooi zu.

¹⁰ Ezawu ná-doun zunuiti ti gèni ga: Elifaze, Ezawu anzai Ada ná-doun zunui, Leyuwele, Ezawu anzai Basemate ná-doun zunui.

¹¹ Elifaze ná-doun zunuiti ti gèni ga: Teeman, Wómaal, Sefo, Gayetame, ta Kenaze.

¹² Ezawu ná-doun zunui Elifaze anza gílígi gèni ga Timena, nii é la gèni vuluni ga zoi gèvele, naa down zunui zóloni be ga Amaleke. Ezawu anzai Ada ná-dounlointi kana.

¹³ Leyuwele ná-doun zunuiti ti gèni ga: Naqate, Zeela, Sama, ta Miza. Ezawu anzai Basemate ná-dounlointi kana.

¹⁴ Ezawu anzai Wóglíibama, é ga Ana ná-doun anzanui, Síbeyon ná-dounloin, naa ga é Yeyuse zóloni be, ta Yalame, ta Kóla.

¹⁵ Bolodama gúndígíiti kaa, ti gúlani Ezawu ná-doun zunuiti saama. Ezawu ná-doun môngi Elifaze, ná-doun zunuiti ti gèni ga: kundígíi Teeman, kundígíi Wómaal, kundígíi Sefo, kundígíi Kenaze,

¹⁶ kundígíi Kóla, kundígíi Gayetame, ta kundígíi Amaleke. Elifaze nóno ma wolodama gúndígíiti kana Edóme yooi zu. Ada ná-dounlointi kana.

¹⁷ Ezawu ná-doun zunui Leyuwele ná-doun zunuiti ti gèni ga: kundígíi Naqate, kundígíi Zeela, kundígíi Sama ta kundígíi Miza. Leyuwele nóno ma wolodama gúndígíiti kana Edóme yooi zu. Ezawu anzai Basemate ná-dounlointi kana.

¹⁸ Ezawu anzai Wóglíibama ná-doun zunuiti ti gèni ga: kundígíi Yeyuse, kundígíi Yalame, ta kundígíi Kóla. Ana ná-doun anzanui Wóglíibama, Ezawu anzai nóno ma wolodama gúndígíiti kana.

¹⁹ Ezawu nii é ga Edóme ná-doun zunuiti kana, ta ma wolodama gúndígíiti.

Góol nui Seyiil mavofodaiti

(1 Dólo Sevèi 1:38-42)

²⁰ Góol nui Seyiil mavofodaiti kaa, ti gèni ga sei nu môngiti zóoi zu: Lótan, Sóbale, Síbeyon, Ana,

²¹ Dison, Eseel, ta Disan. Naati ka ti ga Góol nuiti ta-wolodama gúndígíiti, Seyiil ná-doun zunuiti, Edóme yooi zu.

²² Lótan mavofodaiti ti gèni ga: Góli ta Geemame. Lótan baazeelai laaseigi gèni ga: Timena.

²³ Sóbale mavofodaiti ti gèni ga: Alevan, Manaqate, Ebale, Sefo ta Wóname.

²⁴ Síbeyon ná-doun zunuiti ti gèni ga: Aya ta Ana. Ana tei ka é zíeungi gaa ni tevebai zu, nii kpadaia, siegi zu é gèni daamianigi veezu la keegé ná-soovalegiti zea, é da ti make.

²⁵ Ana ná-dointi ti gèni ga: ná-doun zunui Dison ta ná-doun anzanui Wóglíibama.

²⁶ Dison ná-doun zunuiti ti gèni ga: Gemedan, Eseban, Yitelan ta Kelan.

²⁷ Eseel ná-doun zunuiti ti gèni ga: Bilefan, Zaavan ta Akan.

²⁸ Disan ná-doun zunuiti ti gèni ga: Use ta Alan.

²⁹ Góol nuiti ta-wolodama gúndígíiti ti gèni ga: kundígíi Lótan, kundígíi Sóbale, kundígíi Síbeyon, kundígíi Ana,

³⁰ kundígíi Dison, kundígíi Eseel ta kundígíi Disan. Tiya ga ti gèni ga Góol nuiti ta-wolodama gúndígíiti Seyiil yooi zu.

*Edome masagiti**(1 Dolo Sevei 1:43-54)*

³¹ Masagiti daaseigiti kaa, niiti ti masadai gʼeeni Edome yooi unda, aisa masa ge va zeI IzelayeIe unda.

³² Beyool ná-doun zunui Beela masadai gʼeeni Edome unda, ná-taai laaseigi gʼeni ga Dinafa.

³³ Beela zaai ma, Bosela nui Zeela ná-doun zunui Yobaʼbe masadai gʼeeni potogi zu.

³⁴ Yobaʼbe zaai ma, Teeman nuiti ta-you zu nui Gusame masadai gʼeeni potogi zu.

³⁵ Gusame zaai ma, Bedade ná-doun zunui Gadade masadai gʼeeni potogi zu. Toun ka é vonini Madiyan nuiti ma Moaʼbe yooi zu. Ná-taai laaseigi gʼeni ga Avite.

³⁶ Gadade zaai ma, Maseleeka nui Samela masadai gʼeeni potogi zu.

³⁷ Samela zaai ma, Sayile masadai gʼeeni potogi zu. E gʼeni ga Legobote taa wolai zunu, zie wolai laave.

³⁸ Sayile zaai ma, Akebol ná-doun zunui Baale-Ganan masadai gʼeeni potogi zu.

³⁹ Akebol ná-doun zunui Baale-Ganan zaai ma, Gadaal masadai gʼeeni potogi zu. Ná-taai laaseigi gʼeni ga Pau. Anzai laaseigi gʼeni ga Megetaʼbeyle, Mateleede ná-doun anzanui, é ga Meezaʼfaʼbe ná-dounloin.

⁴⁰ Ezawu ná-bolodama gʼundigʼiiti daaseigiti kaa, egʼevelei ti-zeizuveti ti la, ta egʼevelei ti-laaseigiti ti la: Timena, Aleva, Yeteete,

⁴¹ Wogʼolibama, Ela, Pinon,

⁴² Kenaze, Teeman, Miʼbesaal,

⁴³ Magediyele, ta Iilame. Edome gʼundigʼiiti kana, egʼevelei ti-zeizuveti ti la, zooi zu nii ti soloni. Ezawu ga é ga Edome memewolai.

ZOZEFE NA-FAI**37***(37:1--50:26)**Zozefe ná-segiti*

¹ Zakobe zeini Kanaan yooi zu, ve keegʼe seikogʼomai gʼeni ná.

² Zakobe ná-peleyegʼeí ná-fai vete. Zozefe kona puugo maazu lofela (17) gʼulaai ma, ti gʼeni togani bulugi makesu ta dieni keegʼe anzai Bilega ná-doun zunuiti ta Zilepa ná-doun zunuiti. Zozefe gʼeni ti maalozu, é da ti zie veI joiti bo ti-gʼee ma.

³ Zozefe neeni IzelayeIe ve, é leve zoma lointi ba, mazoloo é naa zoloni polozaga siegi zu. E sege vone papa feeni be.

⁴ Dieni ti kaani ga neve ti-gʼee ve, é leve ti kpein ba. Ti woinzegeni, ti la gʼeni zoosu ti va boe po ga neengi.

⁵ Zozefe segi ta woni, é da li, é sugʼula dieni ma, naati ti woinzegeni monu volu.

⁶ E gʼeni ti ma: «À woilo segi naa ma, nii gè bogai!

⁷ Gʼé ade gʼaani, de da moloi gʼili ba kpalagaʼve. Ná-molo gʼilii wuzegeni, é lo, wono ma molo gʼiliiti ti gʼoolini ma, ti da noko bu.»

⁸ Dieni ti gʼeni ma: «Da kaazu ga da gʼeezu ga masagi, è zeI gi unda, è da gi leve?» Ti woinzegeni monu sese, ná-segiti ta daawoiti mauele ma.

9 E segi taḡili boni mɔnɔ, nii é suḡulani dieni ma. E ḡeni ti ma: «Gè segi ta woge mɔnɔ. Gè foloi ḡaani, ta alugi, ta somideḡa puuḡo maazu ḡilagiti (11), ti vaani, ti nɔko bù kàkalave.»

10 E suḡulani keeḡe ta dieni ma, naa zeli lo ma, é ḡe ma: «Segi naa voluve ḡa ga lee, nii è bogai? Da kaazu ga nà-o, è-lee-o, gá è-lieni, gi kpein gá vaazu, gi nɔko è wu?»

11 Dieni ti ḡeni toloi ḡulazu la, keke keeḡe naama vaiti makeni ḡigi zu.

Zozefe vɔdi vai

12 Zozefe dieni ti liini Sikeme lugiti su vele, ga ti ti-ḡee ná-togani bulugi make.

13 Izelayele ḡeni Zozefe ma: «Nà pɔ gè è leve è-lieni pɔ be, ti togani bulugi makesuve Sikeme.» E gooḡaavoteni, é ḡe ma: «Kèe, nà ḡaa.»

14 Izelayele ḡeni ma: «Li, è è-lieni pete, ni ti ḡedeḡe, ta ni faa nɔpe ge la toganiiti ba, è ḡale ma, è va ga ti-maawoo vagoi pɔ.» E Zozefe leveni ḡana, é zeḡe Geebelɔn nemei zu, é li Sikeme vele zɔli.

15 Ti ḡomini ta zunui ta, é da dieni ḡaizie dɔbɔi zu. E gaazaḡani, é ḡe ma: «Leeni ḡa é gaiziezu?»

16 Zozefe gooḡaavoteni, é ḡe ma: «Nà dieni gaiziezu. Nà è maaneenezu, ná le ga ze, ve dieni ti togani bulugi makesu ná.»

17 Zunui ḡeni ma: «Ti zeḡeve, ti li, tɔzei gè menini, ti da ḡe: «Ade li Dɔtan.» » Zozefe vileni dieni kɔḡo vogi va, é da li, é ti ḡa Dɔtan.

18 Ti kaai ma ḡoozama, keezu é maabuḡa ti va, ti yaavai ḡilini ma ga ti paa.

19 Ti ḡeni bɔḡo ma: «Se bo nui vete, é vaazu.

20 A va, ade paa, de pili zeḡezaḡai taḡila su. Ada ḡe ma nɔ sua vilei ta ḡa é sogai, da pete naazu velegi ná-seḡiti ti vaazu ḡeezu la.»

21 Siḡi zu Luβen naa menini la, é Zozefe maaloboni, é ḡeni pɔ, é kula ti ya. E ḡeni ti ma: «Ade mina zenvui ḡula zea.»

22 Luβen ḡeni ti ma mɔnɔ: «À mina ḡamai vu! A seḡe, wo pili zeḡezaḡai nii zu, é tevebai zu, keke à mina yeeloo ma.» E ḡeni ḡisiezu ga é kizo, nii a ke é gaḡale ma, é li keeḡe vɔ be.

23 Siḡi zu Zozefe zeelini la dieni pɔ be, ti ná-seḡe vɔneḡi ḡulani ma.

24 Ti soni, ti seḡe, ti pili zeḡezaḡai bogi zu, nii suḡakai ḡeni de, zie nɔpe ge la ḡeni su.

25 Ti zeini naa voluma, ti da daamii wo. Ti ḡaazuwuzegeni, ti wele, ti Isemayele nuiti ma vebai ḡa, ti da va, ti zeḡe Galaade, ta-ḡomeiti kasɔḡiliali ga gulu mana maku neeneḡi ma aniiti, ti ḡeni liizu ga tiye Ezipete yooi zu.

26 Ná nɔ, Zuda ḡe keeḡeleaiti ma: «Lee ḡulanuma ḡa da sɔbɔ, da de-leḡei vaana, de ma ḡamai bɔḡu?»

27 Ade li, de pɔdi Isemayele nuiti ma, de mina yeevɔḡu ba, mazɔbɔ de-leḡei ḡa ga de-ma ḡamai ta!» Keeḡeleaiti ti woiloni goo ma.

28 Yaḡoiti ti ḡeni zeḡezu Madiyan, naati tevesuve, ti Zozefe meenni, ti te, ti kula zeḡezaḡai zu, ti pɔdini Isemayele nuiti ma ga wali ḡae vuufelegɔ (20), naati ti lii la Ezipete yooi zu.

29 Siḡi zu Luβen vaani la volu zeḡezaḡai laave, Zozefe la mɔ ḡeni su. E ḡɔba zeḡeiti balini ga, iḡo ge leve.

30 E ḡaleni ma keeḡeleaiti pɔ be, é ḡe ti ma: «Doungoi la mɔ ná! Leeni ḡa nà ke?»

31 Ti Zozefe ná-seḡei zegeni, ti boli zinei ḡɔdaaleve, ti dɔ ma ḡamai wu.

³² Ti ná-sege ɔ̀nɛgi leveni ti-ge ma, ti ge ma: «Wɛle nii ga gi kaai! Petɛ, ni è-loun zunui ná-segei laade.»

³³ Zakɔ̀be kwɛɛni, é ge ma: «Dòun zunui ná-segei ve! Sua vilei ta sogá! Zozefe valivalia ga!»

³⁴ Zakɔ̀be ná-segeiti balini ga, é zaamaɟili ga saa wɔ̀ɔ wo segei, é folo moimɔ̀in keeni ná-doun zunui ná-saa wɔ̀ɔi ga.

³⁵ Ná-doun zunuiti ta ná-doun anzanuiti kpein ti vaani gaanɛɛɛzu, kele é la ɟeni yeezeini gaanɛɛɛ nɔ̀pe bu. E ɟeni ɟɛɛzu ti ma: «Nà yesu wɔ̀ɔzu, eyɛsu gè yei dòun zunui ɔ̀ be govealaazu!» E ɟeni ba nɔ̀, é da wɔ̀ɔ ná-doun zunui zaa vai zu.

³⁶ Madiyan nuiti ti Zozefe ɔ̀dini Ezipete yooi zu Pɔ̀tifaal ma, Falaɟɔ̀n ná-kundiɟi zaidai ta, masagi make nuiti ta-ɟundiɟii.

38

Zuda ta Tamaal ta-vai

¹ Naama ziegi zu, Zuda zegeni keɛɟeleaiti ba, é li, é ze Adulame zunui ta ɔ̀ be, nii daaseigi ɟeni ga Giila.

² Náve Zuda Kanaan anzalopoi ta ɟaani, nii keɛɟe laaseigi ɟeni ga Sua. E segeni ga anza, é vile polu.

³ E kogi zegeni, é doun zunu zɔ̀ɔ be. E daasei pɛɛni ga ɛɛl.

⁴ E kogi zegeni mɔ̀nɔ̀, é doun zunu zɔ̀ɔ, é daasei pɛɛ ga Wɔ̀nan.

⁵ E doun zunui zavasiɛi zɔ̀ɔni volu, é daasei pɛɛ ga Seela. Zuda ɟeni Keziɔ̀be siegi zu anzai zɔ̀ɔni da.

⁶ Zuda anzanui ta zegeni ná-doun zunu mɔ̀ungi ɛɛl ve, daaseigi ɟeni ga Tamaal.

⁷ ɛɛl ɟeni ga nu ɲɔ̀u Gɔ̀ɔɟɔ̀ GALAGI ɟaazu. Gɔ̀ɔɟɔ̀ GALAGI paani.

⁸ Zuda ɟeni naazu Wɔ̀nan ma: «Li, è vile è-liɛ anzai volu, è-nimɔ̀ɟi ve, sei, é pɔ̀nɔ̀ to è-liɛ va.»

⁹ Kele Wɔ̀nan kwɛɛni ga naama lointi ti la ɟɛɛzu ga tɔ̀un nɔ̀nɔ̀. Naa ɟa é ba, a la ɟena beɔ̀ɔa die anzai ma, é ɟeni gaabelazu ga é ma ɔ̀i vu zooi ma, nii a ke é mina mavofoda zɔ̀ɔ die ve.

¹⁰ Nii é ɟeni keɛzu, naa wola ɲɔ̀uni Gɔ̀ɔɟɔ̀ GALAGI ɟaazu, naa tɔ̀ balaa paani.

¹¹ Zuda ɟeni naazu ná-doun anzai Tamaal ma: «Yena ga poanzai è-ge velei wu, eyɛsu dòun zunui Seela wɔ̀ɔɔ.» E ɟeni ɔ̀ɛɛzu ɟana ga Seela mina za ga dieni kevele. Tamaal liini, é ze keɛɟe velei wu.

¹² Suɟoozani folo moimɔ̀ingaa ti leve naa ma, Sua ná-doun anzanui, é ga Zuda anzai, naa zaani. Siegi zu Zuda ná-gɔ̀ wo foloiti ti leveni da, é leeni ga Timena vele ta bɔ̀ɔlai Giila, Adulame nui, ná-baalagiti maaleɟa levezuɛ.

¹³ Ti ɟeni Tamaal ma: «Wɛle, è-geɛmɔ̀in ɟa keɛzu Timena, ná-baalagiti maaleɟa levezuɛ.»

¹⁴ E ná-poanza zegeti puuni, é segei veleveleni ɔ̀ɟɔ̀ ma, é ɔ̀ɟɔ̀ ɟaazumaalɔ̀ɟu, é le, é ze Enayime nu leɛzuve Timena velei zu. Mazɔ̀ɔ é peteni ga Seela wɔ̀ɔɔni niina, kele ti la ɟeni feeni naa ya ga anzai.

¹⁵ Zuda Tamaal ɟaani ga koloɟolo anzanui ta ve, mazɔ̀ɔ é ɟaazuve maalɔ̀ɟuni.

¹⁶ E maabufani ba pele ɟɔ̀bave, é ge ma: «Va bu, gè la ga de.» Mazɔ̀ɔ é la ɟeni kwɛɛni ga ná-doun anzai ve. Naa ɟeni ma: «Leeni ɟa da fe zèa, da vilena pɔ̀lu?»

¹⁷ E googfaavoteni, é gfe ma: «Nà boli yivo gila teve è ma, é gfula nà-togani bulugi zu.» Naa gfeni ma: «Zèe gfa bu, keke da kpounma ve zèa, eyesu è teve.»

¹⁸ E googfaavoteni, é gfe ma: «Leeni gfa nà fe è ya ga kpounmai?» E gfeni ma: «Nii da da yeevoze da aniiti ba, naa ve zèa, ta da-galui, é vee da-lukpoi va.» Naa volu é vileni polu, naa kogi zefeni.

¹⁹ E wuzefeni, é li, é ná-segei vu, nii é gfaazumaaloojuni la, é ná-poanza zegeiti sefeni.

²⁰ Zuda boli yivoi leveni boolai Adulame nui vo ga é lii la, é kpounma aniiti kula anzanui ya. Keke é la gfeni anzanui gfaani mɔno.

²¹ E náve nuiti gaazaɣani, é gfe ti ma: «Mini gfa kologolo anzanui ná, nii é gfeni losu pele jobave Enayime?» Ti googfaavoteni, ti gfe ma: «Kologolo anzanu la de niima ada yoozuvu.»

²² E gfeni ma, é li, é gfe Zuda ma: «Gè la kaani, náve nuiti ti gfevu ma: «Kologolo anzanu la de ná yoozuvu neglein.» »

²³ Zuda gfeni ma naazu: «É make naa va, nii é zea, de mina bofo lo jeeɣulasu zu. Weke, ndun gè boli yivoi nii levega po, keke è la kaani.»

²⁴ Alu savago gfeɣala levegai ma, ti vaani, ti gfe Zuda ma: «È-loun anzai Tamaal kologologi gfa, to volo kogi gfa ma, kologologi maavele ma.» Zuda gfe ma: «À gfula la, é gfula.»

²⁵ Ti gfaai ma gfulazu la eteave, é nu leveni keemoojin ma, é bo ma ga: «Zunui nii po ge ga niima gɔligiti, naa gfa ná-kogi mà. Nà è maaneenezu, ti vete dee, be gfa nɔno ga anii, nii nu a da yeevoze da aniiti ba, ta galui, ta tukpoi niiti?»

²⁶ Zuda ti gfaai ma, é ti gfweni, é gfe ma: «Toun solege, é leve ndun ba, é naa gfevu, tozei ba ga, gè la vaani bu, é va zeidoun zunui Seela ve.» E la mo gfeni keeni, é va laa la.

²⁷ Ná-doun zoloo siegi zeelii ma, ti kaani ga yooḡiti ka ti gfeni koozu.

²⁸ Doun zoloo yeeɣeɣalai zeelii ma be, gilagi yeei gfulani kelema. Maavie bo anzanui soni, é geze boigi gili zeei va, é gfe ma: «Niima geleii gfa é gfulazu mounpa.»

²⁹ Keke é yeei loojuni mɔno, boolai gfula etea mounpa. Maavie bo anzanui gfeni ma: «È gfulave ga zeeɣaabaai!» Ti daasei peeni ga Peelese (nii poluve ga «kulazuvu»).

³⁰ Naa voluma boolai zolooni, nii geze boigi gilinii zeei va. Ti naa laasei peeni ga Zeela.*

39

Zozefe gfe vai Potifaal vo be

¹ Ti yeini ga Zozefe Ezipete yooi zu. Ezipete nui Potifaal, masagi Falagɔn make nuiti ta-gundigii, naa gfa é Zozefe geyani Isemayele nuiti ma.

² Goofo GALAGI gfeni Zozefe va, naa maavele ma, é gfeni undaaneei zoloozu naa kpein su, nii é bena ke. E gfeni maligii Ezipete nui ná-pelei wu.

³ Naa peteni ga Goofo GALAGI gfa toun ba, nii nopegi é gfeni keezu, Goofo GALAGI gfeni naa betezu zeema.

⁴ Zozefe zaalai zolooni maligii gfaazu, é dooni ná-botii zu, é sei ná-pelei unda. Nii kpein é gfeni zea, é naati kalivaani ma.

⁵ E zo naama voloi ma, Potifaal seidai ma ná-pelei unda, ta nii kpein é gfeni zea, Goofo GALAGI tuya looni Ezipete nui Potifaal ná-pelei ve, Zozefe maavele

* **38:30 Zeela:** daaseigi nii ti maabuɣaai va ta «ma boi soogei é volozu.»

ma. Goofo GALAGI ná-tuyai feni zeafoligiti kpein ba, é feni ga pelei wu, 6aa kpalagaveti.

⁶ Niiti kpein ti feni ga zeafoli, é ti yeni Zozefe yeezu, é la mo feni faa gili keezu, keni é ná-daamianigi zege no.

Zozefe feni ga zaalamai gola vagai.

⁷ Naama vaiti pee poluma, Zozefe maligii anzai gaazufulani ba, é ge ma: «Laa ga ze.»

⁸ E geleni, é ge maligii anzai ma: «Pelei wu vai leve ga kofe felego, maligii la faa nape kwee ta zu, é ti pe zege zee zu.

⁹ E la wolonni ndun ba niima velei wu, é la to seini faa nape ma, keni da no, toozei da ga anzai. Na naama vaa jou wolai geezu fale, ge koto zege GALA daalofoma?»

¹⁰ Folo-o-folo é feni boizu Zozefe la, é da faa gilagi no wo ma, keke naa la feni woilosu ta ma, é geleni ná-dakoba vai va, ga a va vile polu.

¹¹ Foloji ta, Zozefe vaani, é le pelei wu, ga é ná-botii ge. Nu nape ge la feni ná, pelei wu nuiti su.

¹² E soni ná-segei va, é ge ma: «Laa ga ze!» Zozefe ná-segei yeni zea, é vela, é gula etea velei.

¹³ Siegi zu é kaani la ga naa ná-segei yega zea, é vela, é li ga etea velei,

¹⁴ é ná-pele wu nuiti tolini, é ge ti ma: «Sinigi vaa ga Ebulu nui ade vo, é da baagula ade ma. Paave po, é ge é la ga ze, keni kpaingai.

¹⁵ Siegi zu é kaai la ga ge woogula ga kpeei, é ná-segei yege vuuni kobaave, é vela, é li ga etea velei.»

¹⁶ E Zozefe ná-segei yeni gobave, eyesu sinigi vaa pelei wu.

¹⁷ E faa gilagi no woni ma, é ge ma: «Ebulu nui é ga duoi, nii é vaai la ade vo, paave po ga é baagula ma.

¹⁸ Kele tei ge woogulaai ga kpeei, é ná-segei yege kobaave, é vela, é li ga etea velei.»

¹⁹ Kpegai ma ga anzai boe wooiti meni, é da ge ma: «Welena, naa ga da-luai kea,» Zozefe maligii wola yigaawanani.

²⁰ E Zozefe zoni, é pili kasoi ga, ve masagi ná-kasoga nuiti ti makeni ná. Miná ga Zozefe feni ná kasoi ga.

Zozefe gee vai kasoi ga

²¹ Goofo GALAGI feni Zozefe va, é woofegiladai ge be, nii a ke naa zaalai zolbo kaso gundigii ya.

²² Kaso gundigii kasoga nui zaiti kpein kalivaani Zozefe ma. Faa nape ge la feni geezu toun polu.

²³ Kaso gundigii la mo feni welezu naama vai tanape ma, nii é feni geezu Zozefe yeezu, mazolbo Goofo GALAGI feni ba. E vaani bu, naa pe subete, nii é feni keezu.

40

Falafo nábotiđe gundigii felegoiti ta-zegiti

¹ Naama vaiti poluma, Ezipete masagi Falafo nábotiđe gani wotiđe nuiti ta-gundigii ta ná-daafoi wotiđe nuiti ta-gundigii ti baagoni ti-maligii, Ezipete masagi ma.

² Falaḡon yigfulani niima ḡundigfi felegoiti daalḡoma, kpḡleḡole gani wotigfe nuiti ta-ḡundigfi ta daaḡoli wotigfe nuiti ta-ḡundigfi.

³ E ti vilini kasoi ḡa, masagi make nuiti ta-ḡundigfi ná-pelei wu, ve Zozefe makega ḡeni de ná.

⁴ Naa ti ḡalivaani Zozefe ma, ga é da wele ti ma. Ti yeedeḡalalai ta ḡeeni kasoi ḡa se.

⁵ Kpidii ta, Ezipete masagi ná-kpḡleḡole gani ḡundigfi ta ná-daaḡoli ḡundigfi, ti ḡeni kasoi ḡa, ti felego pe ti segi woni, eseni ta nono ma zegi, poluwe ḡeni ti ḡilagilagi va.

⁶ Naa voluma zobui, Zozefe vaai ma ti vo be, é weleni ti va, ti pe ti ḡaazuḡilalai.

⁷ E Falaḡon ná-botigfe ḡundigfiiti gaazaḡani, ti ḡeni toun ba maligfi ná-pelei wu kasoi ḡa, é ḡe ti ma: «Lee vaa zu za wo-ḡaazuveti noḡdai?»

⁸ Ti goḡaavoteni, ti ḡe ma: «Gi segi woge, kele nu nope ge la ná, nii a poluwe wo gi ma.» Zozefe ḡeni ti ma: «GALA tei a zoo é segiti poluветi bo ḡaa? A wazegiti suḡula lee ma.»

⁹ Kpḡleḡole gani ḡundigfi laalḡoni ná-segi zu, é suḡula Zozefe ma, é ḡe ma: «Ná-segi zu, wele, ansaḡo tḡkulugi ḡeni kákalawe.

¹⁰ Ansaḡo tḡkulugi naama beke savago ḡeni ba. Siegi zu é leteni la, ma vuai ḡulani, ta ma ḡoḡgiti ti leezen boigi ve.

¹¹ Falaḡon ná-kpḡleḡole wḡwḡi ḡeni zea zoni, ge leezinti seḡeni, ge ti luḡa Falaḡon ná-kpḡleḡole wḡwḡi zu, ge kpḡleḡole wḡwḡi ve Falaḡon ya.»

¹² Zozefe ḡeni toun ma: «Poluwe ḡaa: ma beke savagoiti ta ga folo savagoiti.

¹³ Folo savago a levena, Falaḡon ḡa dḡungi wuzede, é é ḡaaḡale ma da-wotii zu. Da ná-kpḡleḡole wḡwḡi zeizu zeezaamave, eḡevelei é ḡeni keezu la, siegi zu é ḡeni la ga ná-kpḡleḡole ganiiti ma ḡundigfi.

¹⁴ Kele ná é maaneezu, ḡize su, siegi zu é undaneezu la, nuḡoḡla ḡe be, é ná-faa vago wo Falaḡon ma, nii a ke é kula niima ḡasoi ḡa.

¹⁵ Mazḡḡo ti kulaḡe Ebulu nuiti ta-yooi zu ga zeeḡaabaai, ve balaagi ge la faa no nope keeni, nii ná vili kasoga ma vaa zu.»

¹⁶ Siegi zu daaḡoli wotigfe nuiti ta-ḡundigfi kaani la ga Zozefe segi volu vago woge, é ḡeni ma: «Ná balaa ge segi ta woge, bulu ḡolo savago ḡeni zeini unma.

¹⁷ Kpḡleḡo nii gaagoozaa ḡeni de, daamianigi ma zii kpein ge ḡeni su Falaḡon ve, kele wḡniiti ti ḡeni miizu kpḡleḡo zu, é zeini unma.»

¹⁸ Zozefe goḡaavoteni, é ḡe ma: «Poluwe ḡaa: kpḡleḡo savagoiti ta ga folo savagoiti.

¹⁹ Folo savago a levena, Falaḡon ḡa dḡungi leve é va, é é zele gului va, wḡniiti ta e-ma zuai mi.»

²⁰ Foloi zavasiei ma, Falaḡon zḡḡo fai ma ḡoozune yeei, é daamii neene wolai beteni, é fe ná-botigfe nuiti kpein be. Ná-botigfe nuiti gaazu, é kpḡleḡole gani wotigfe nuiti ta-ḡundigfi ḡulani, ta daaḡoli wotigfe nuiti ta-ḡundigfi.

²¹ E kpḡleḡole gani ḡundigfi vileni mḡno ná-botii ma, é da kpḡleḡole wḡwḡi ze Falaḡon yeezaama.

²² Kele é daaḡoli wotigfe nuiti ta-ḡundigfi zeleni gului va. Faiti pe ti vileni su, eḡevelei no Zozefe ta-zegiti poluветi boni la.

²³ Kele kpḡleḡole gani wotigfe nuiti ta-ḡundigfi la ḡeni ḡizeni Zozefe zu, é yeemani ma.

41

Masagi Falaḡon ná-segiti

1 Kona felego levegai ma, Falaḡon segi ta woni. Pete: é ḡeni zie wolai Nile ḡobave.

2 E nike zaa lofela ḡaani, ti wola vagai, ti lotḡai. Ti læni, ti ḡula zie wolai wu, ti da daamii wo tufa letci zu, zie ḡobave.

3 Nike zaa lofela ḡiligaa ti ḡulani zie wolai wu zoiti poluma, ti ḡoudai, ti ḡaḡa, ti lo ti ḡobave, zie wolai laave.

4 Nike zaaiti ti ḡoudai ta ti ḡaḡaai, naati ti nike zaa lofelaiti miini, niiti ti vagai, ti lotḡai. Falaḡon wuunni.

5 E ḡiini volu, é segi velesci wo. E weleni, é anii ḡopo dofela ḡa, ti ḡezeai, ti vagai, ti vonḡgai ma lokulu ḡilagi va.

6 Naa voluma, ani ḡopo dofela ḡiligaa ti vonḡni zoiti poluma, ti booveai, ti vooloai ga folo ḡulazu vele viilei.

7 Ani ḡopogiti ti booveai, naati ti ani ḡopo dofela vagoiti kpoleni, niiti ti ḡezeai, ti laavegai. Falaḡon wuunni, é gaḡa ga é ḡea segi zu.

8 Sobui, Falaḡon ḡeni unga wuulee, é Ezipete molikulagiti ta ma ḡima nuiti kpein tolini, é segiti suḡula ti ma. Kele nu nape ge la ḡeni zooni, é va ti voluwo Falaḡon ma.

9 Kpoḡeḡe gani wotiḡe ḡundiḡii kpoeci zegeni, é ḡe Falaḡon ma: «Kigi loa ná-faḡaazagi zu za.

10 Yeeta ḡeni de, Falaḡon yiḡaawanani ná-botigiḡe nuiti ma, é nḡun pilini kasoi ḡa masagi make nuiti ta-ḡundiḡii ná-pelei wu, ná-o, daaḡoli wotiḡe nuiti ta-ḡundiḡii-yo.

11 Kpidi ḡilagi zu, gi felego pe gi segiti boni, poluḡe ḡeni ti va.

12 Eḡulu zunu loungoi ta ḡeni gi va náve, masagi make nuiti ta-ḡundiḡii ná-duci, gi gá-zegiti suḡulani ma, é ese nḡnḡ voluwoni ma.

13 Ti pe ti vileni su nḡ, eḡevelei é polu woni gi ma la. Falaḡon pileni volu ná-botii ma, é daaḡoli wotiḡe nuiti ta-ḡundiḡii zeḡe gului va.»

Zozefe Falaḡon ná-segiti poluḡe wo fai

14 Falaḡon Zozefe lolini, ti kulani kasoi ḡa ga gaazuvilei. E nḡungi woni, é ná-seḡeiti maavalibo, é li Falaḡon vo be.

15 Falaḡon ḡeni Zozefe ma: «Gè se boge, nu nape ge la zooni poluḡe wosu, kele ḡe menige ga da da segi voluḡe wo, ni nu a suḡulana è ma.»

16 Zozefe Falaḡon woḡaavoteni, é ḡe ma: «Nà laade, kele GALA ka a gooḡaavote pagoi ve Falaḡon ya.»

17 Falaḡon ḡeni Zozefe ma: «Nà-segi zu, ḡe ḡeni loni zie wolai Nile laave.

18 Gè nike lofela ḡaani, ti lotḡai, ti wola vagai. Ti læni, ti ḡula zie wolai wu, ti da daamii wo tufa letci zu zie ḡobave.

19 Naa volu, nike zaa lofela ḡiligaa ti ḡulani, ti le zoiti polu velei, ti ḡaḡaai, ti wola ḡoudai, ti-ḡolḡi ḡulaai ti ma, ḡe la de ti ḡeḡala ḡaani ḡoi zu Ezipete yooi kpein su.

20 Nike zaaiti ti ḡolḡi ḡulaai ti ma, ti wola ḡoudai, naati ti nike zaa lofela mḡungiti miini, niiti ti lotḡa ḡeni de.

21 Ti ti boleni, ti yei ti ḡoozu, nu la volo kweḡga ga ti lḡove ti ḡoozu. Nike zaa ḡanaiti ti ḡouni nḡ, eḡevelei ti ḡeni la mḡunpa. Eyesi ḡe wun.

22 Naa volu zegi mɔnɔ, ani ɔpɔ ɔfela ti laavegai, ti vagai, naati ti vɔnɔni ma lokulu gilagi va.

23 Naa voluma, ani ɔpɔ ɔfela ɔiligaa ti vɔnɔni zoiti poluma, ti ɔooveai, ti zupakai, ti vooloai ga folo ɔulazu vele viilei.

24 Ani ɔpɔgiti ti ɔooveai, naati ti ani ɔpɔ ɔfela vagaiti kpɔleni. Gè sugulaa molikulagiti ma, keɛ nu nɔpɛ ge la poluɔe woni mà.»

25 Zozefe ɔeni Falaɔn ma: «Segi bogai è vɛ, toɔa ga faa ɔila nɔ. Nii GALA ge vaazu keɛzu, naa ɔana é kula keɛma Falaɔn vɛ.»

26 Nike zaa ɔfela vagaiti ta ga kona ɔfelaiti, ani ɔpɔ ɔfela vagaiti ta ga kona ɔfelaiti. Se gila kpegi nɔ vɛ.

27 Nike zaa ɔfelaiti ti ɔanaai, ti ɔɔudai, ti ma mɔungiti poluma, naati ta ga kona ɔfela balaa, ta ani ɔpɔ ɔfelaiti ti zupakaiti, ti vooloai ga folo ɔulazu vele viilei, ta ɔɛɛzu ga kona ɔfela vɔlui.

28 Eɔfevelei nɔ gè boga da Falaɔn ma, nii GALA ge vaazu keɛzu, naa ɔa é kulaa keɛma Falaɔn vɛ.

29 Pɛɛ, kona ɔfela laawu, daamianigi wola ɔa mɔin Ezipete yooi kpein su.

30 Pului ma ɔona ɔfelai ɔa va naati poluma, nu ɔa yeema anii mɔin ziegi naa ma Ezipete yooi zu. Pului ɔa zooi ɔoloɔolo.

31 Pului naa é vaazu, toɔa ɔɔi, nu ɔi ge la mɔ loa su vɔɔ ga ni daamiani ge voovani zooi zu.

32 Ni Falaɔn segi ɔaa, ná zeizu ɔɛ fele, naa ɔa ga faa vɛ deveai niina GALA bɛ, é vaazu ɔɛɛzu ga suvile.

33 «Falaɔn faa ɔila keɛna niizu, weɛ vaa ga ɔima nui ta, nii keɛɔeɔegai, è seɔe, è sei Ezipete yooi unda.

34 Kɛni Falaɔn ani make nuiti sei zooi zu, ga ti Ezipete moloji zeizu ɔɔlusiei zeɔe ba, ani mɔin ɔona ɔfelaiti ma ziegiti zu.

35 Kona pagaiti su ti vaazu zeelizu, ti naama laamianigiti kpein gaale ba, Falaɔn ná-devei wu, ti moloiti gaale ba taaiti su, molo makesuɔeti, ti da weɛ ti ma.

36 Daamianigi naati ta ɔɛ vɔvɔni ná zooi vɛ, pulu ɔona ɔfelaiti bɛ, ti vaazu Ezipete yooi zu, naa ɔa a ke nuɔuseiti ti mina za ga pului zooi zu.»

Zozefe zai vai ga kundifi wolai

Ezipete yooi unda

37 Naama woaiti ti wola nɛeni Falaɔn ta ná-botigɛ nu wolaiti kpein bɛ.

38 Falaɔn ɔeni ti ma: «Ada zoo nu ɔili sɔɔɔsu nɛi ɔaa ga nii ɔvele, nii GALA Zenvui a ɔɛ zeini su?»

39 Falaɔn ɔeni Zozefe ma: «Tei GALA ge niima vaiti dea ga de, nu nɔpɛ ge la ná nii a ɔeɔeɔe, é ɔɛ ga ɔima nu balaa ga è ɔvele.

40 Da ɔa è ɔɛɛzu ná-peɛyeɔeɔi unda, ná-nuɔuseiti kpein ta ɔolo da-lɔgiti bɛ. Ná ɔɔɔi nɔ ɔa tevegai è va, ta gè ɔɛ è maazu ga masa kpɔkpɔgi maavele.»

41 Falaɔn ɔeni Zozefe ma: «Weɛ, gè è zeida Ezipete yooi kpein unda, devei ɔa da nɔ è ya.»

42 Falaɔn ná-masa balaɔaegi ɔulani yee va, é dɔ Zozefe yeei va. E seɔei looni kɔba, nii é ga geze vagai. E zanu kɔbu ansai vilini kɔbu.

43 E tɛni ná-wotoloi velesiei zu. Tevesuɔe, ti da zeze kakala velei, ti da ɔɛ: «À vile niibiɔa!» Zekana Falaɔn Zozefe zeini la Ezipete yooi kpein unda.

44 Falaɔn ɔeni mɔnɔ Zozefe ma: «Nà ɔa gè ga Falaɔn! Ni da laade, nu nɔpɛ ge la yeevua faa wu Ezipete yooi kpein su.»

⁴⁵ Falaḡon Zozefe laasei pɛeni ga Safenate-Payeneya. E Azenate zegeni, é fe zea ga anza, galagi daa ga Won, naa ná-zalaḡa ḡula nui Pətifeela ná-doun anzanui. Zozefe liini, é levetevé, é wélé Ezipete yooi ná kpein su.

⁴⁶ Zozefe ná-konagi ḡeni niina ga puusavagɔ (30), siegi zu é liini la, é lo Ezipete masagi Falaḡon ḡaazu. Seḡeai ma Falaḡon vɔ be, é Ezipete yooi kpein subizeni.

⁴⁷ Kona dɔfelaiti daawu, niiti daamianigiti ti bɛteni su, zooi ba lonogi veeni ga poovamai.

⁴⁸ Zozefe kona dɔfelai ma laamianigiti kpein gaalɛeni ba Ezipete yooi zu, é daamianigiti maaḡoni, é pu taaiti su. E naa vuuni taai ḡilagilagi ḡoozuve, nii é ga maaḡoolii zu yooi ná-daamianigiti.

⁴⁹ Zozefe moloi ḡaalɛeni ba, gola mɔin eḡe kpoloḡei ma naḡaegi. Naama voovamai maavele ma, ti loogoni gaalu fai va, tɔzei nu la mɔ ḡeni zoosu é va gaalu, tiegi latevega ḡeni de.

Zozefe ná-dointi ta-vai

⁵⁰ Pulu ḡona mounpagi yeelugɔ, Won ná-zalaḡa ḡula nui Pətifeela ná-doun anzanui Azenate zunu loun felegɔ zɔḡoni Zozefe ve.

⁵¹ Zozefe doun mounḡi laasei pɛeni ga Manasee,* mazɔḡó é ḡeni ma: «GALA ge zèema ná-kpoloiti kpein ma, ta kèé ná-peleyeḡei kpein ma.»

⁵² E felesiei laasei pɛeni ga Efelayime.† E ḡeni ma: «Mazɔḡó GALA ge kèa ga kpuḡu nu, zooi naa zu, ve gè ziiḡolɔ zɔḡoni ná.»

Pului

⁵³ Kona dɔfelai niiti aniiti ti wola bɛteni su Ezipete yooi zu, naati ti leveni.

⁵⁴ Kona dafela vuluuti ti tɔzeini ga vaa, eḡevelei Zozefe boni la. Pului looni zooi kpein su, kele daamianigi ḡeni Ezipete yooi pɛ su.

⁵⁵ Siegi zu pului a la Ezipete yooi kpein sona da, nuḡuseiti ti bena kpeei loo Falaḡon woizu ga ti daamianigi zɔḡó. Falaḡon ḡeni Ezipete nui kpein ma: «À li Zozefe vɔ be, nii é bosu wo ma, wo naa ḡe.»

⁵⁶ Pului looni zooi kpein su. Zozefe daamiani makesuveti kpein daalaoni, é da moloi vɔdi Ezipete nuiti ma. Pului ḡeni liizu ga bɔida Ezipete yooi zu.

⁵⁷ Nui ḡeni zeḡezu zooi kpein su, ti da va Ezipete, Zozefe vɔ be, ga ti moloi ḡeya, mazɔḡó pului wola ḡoni zooi kpein su.

42

Zozefe keḡḡeleaiti ti vaa laa mounḡi

Ezipete yooi zu

¹ Zakɔḡe kaai ma ga moloi ḡa Ezipete yooi zu, é ḡeni ná-doun zunuiti ma: «Lee vaa zu wo wélézu ḡoḡo va wo ḡilagilagi?»

² Gè mənige ga moloi ḡa Ezipete yooi zu. A yei, wo ta ḡeya ná ade ve, nii a ke ade ye vulua, ade mina za.»

³ Zozefe keḡḡeloun puugɔiti ti yeini Ezipete yooi zu molo ḡeyazuve.

⁴ Zakɔḡe la ḡeni Zozefe deḡei Benzamen vileni ti volu, é ḡeni luazu ga faa jɔu mina ḡe la.

⁵ Izelayele ná-doun zunuiti ti ḡeni zɔiti saama, niiti ti yeini molo ḡeyazuve, mazɔḡó pului ḡoni Kanaan yooi zu.

* **41:51 Manasee:** daaseigi nii ti maaḡuḡaai va ta «é nu yeemazu.» † **41:52 Efelayime:** daaseigi nii ti maaḡuḡaai va ta «kpuḡui.»

Zozefe keefeleaiti polugula vai

⁶ Zozefe ɔa é ɔeni devei wosu zoi zu ná kpein. Tɔ ɔa é ɔeni moloi ɔdizu nuɓusei kpein ma. Zozefe keefeleaiti ti ɔaani, ti nɔkɔ bu, ti unpilɛ zoi ma.

⁷ Zozefe keefeleaiti kaani. E ti ɔwɛeni, keɛ é ɔɔɔ ɔɛeni, eɔ é la ti ɔwɛɛ. E la ɔeni ɔɛni ti ɔ ɔɔn, é ɔeni ti ma: «Mini ɔa wo zɛɛai ná?» Ti goɔɔaavoteni, ti ɔɛ ma: «Gá zɛɛzu Kanaan yooi zu, gi ɔaave daamiani geyazu.»

⁸ Zozefe keefeleaiti kwɛeni, keɛ tiya mu ti la ɔeni tɔun kwɛeni.

⁹ Zozefe ɔigi looni segiti su, é boni, é ɔile ti ɔa. E ɔeni ti ma: «Wa ga nenɛgiti! Wo ɔaave ga wo zoi ná-zobotalazuveti sumɔ.»

¹⁰ Ti goɔɔaavoteni, ti ɔɛ ma: «Ba-o, málifii, gei gi ga ɔa-wotigɛ nuiti, gi ɔaave nɔ ga gi molo ɔeya.

¹¹ Gi kpein gá nɔ ga zunu ɔila kpegi ná-doun zunuiti, gá ga ɔɔbelama nuiti, ɔa-wotigɛ nuiti gi la ga nenɛga nɔ.»

¹² E ɔeni ti ma: «Kpele-o, wo ɔaave zoi ná-zobotalazuveti sumɔsu nɔ.»

¹³ Ti goɔɔaavoteni, ti ɔɛ ma: «Da-wotigɛ nuiti gá ga keefeloun puugɔ maazu felegɔ (12), zunu ɔila kpegi ná-doun zunuiti Kanaan yooi zu. Loungo gelei, naa yege gi-ɔɛ ɔɔ be za, gila ge ɔeni ná, naa la mɔ vulua.»

¹⁴ Zozefe ɔeni ti ma: «Naa mu ka gɛ bosu wo ma, gɛ ɔɛ, wa ga nenɛgiti.

¹⁵ Weɛ, velegi gɛ ɔaazu wo ɔolugulazu la. Ná ɔonazu Falaɔn ma, nii é vulua, wo la ɔulazuve negelein, ni wo-legei la ɔaani ve.

¹⁶ Wo zaama, à gila teve, é li, é ɔa ga wo-legei. Wa ma, wo ye kasoi ɔa eyɛsu wo ɔɔ woiti polugula, ná kwɛ ni gaamai ɔa wo bosu. Ni naa laade, gɛ ɔonaa Falaɔn ma, nii é vulua, wa ga nenɛgiti.»

¹⁷ E ti kpein ɔɔni ɔɔma kasoi ɔa folo savagɔ laawu.

¹⁸ Foloi zavasiɛi ma, Zozefe ɔeni ti ma: «Nɔun ná luazu GALA ba. Nii gɛ bosu wo ma, à naa ɔɛ, wa zɛnvui wo.

¹⁹ Ni wa ga ɔɔbelama nuiti, wo-ɔɛloin ta ye kasoi ɔa, ve wo ná, wɔun, wo li ga moloi, wo wa-veleyeɛiti kɔnɔkula la,

²⁰ naa ɔolu wo ɔa pɔ ga wo-legei, naa ɔa a ke wa-ɔɔiti polugula, wo mina za.» Ti yeezeini naa wu, ti naa ɔɛ.

²¹ Ti ɔeni ɔɛɛzu ɔɔɔ ma: «Ungo, ade ɔɛve ga ɔɔba nu de-legei letegi, mazɔɔ de ná-ziizoolɛi ɔaani, siɛgi zu é ɔeni de maanɛɛɛzu la, de la ɔeni woiloni ma negelein! Naa ɔa é kea niima maanɔɔ vai zeelia ade ma la.»

²² Luɛn kpɛɛi zɛɛni, é ɔɛ ti ma: «Gɛ la ɔeni bosu wo ma ɔaa, ga: «A mina nama ɔula gaazu va ɔɛ ga doungoi nii?» Keɛ wo la ɔeni woiloni gɔo ma negelein. Ma namai ɔa niizu maaɔaazaɔa ge wosu de ma.»

²³ Ti la ɔeni suɔwɛɛ ga Zozefe ɔa gaaɔaazu, mazɔɔ é bena daawooleve nui ɔɛ ti yɔɔzu.

²⁴ Zozefe maaɔozani ti ɔa, é li, é lo, é ɔa wɔɔ. E ɔaani ɔolu, é ɔɔ ti ɔɔ, é Simiyɔn ɔulani ti zaama, é gili ti ɔaazu.

²⁵ Zozefe deveni ga ti ta-ɔɔbiti daave ga moloi, ti ɛɛ ná-walii la ná-ɔɔɔi zu, ti daamiani fe ti ya, ta mi pelei zu. Naa ɔa ti keeni.

²⁶ Ti ta-zoovalegiti kasɔɔilini ga moloi, ti li.

²⁷ Ti taɔila ge ná-molo ɔɔɔi laalaoni ga é daamianigi ve ná-soovalegi ya, ve ti niini ná, é wɛɛni, é ná-walii ɔa ná-ɔɔɔi laave.

²⁸ E ɔeni keefeleaiti ma: «Nà-walii ɔaɔaalege ma ɔolu, wɛɛ leɛ ba ná-ɔɔɔi zu!» Ti ɔoozuvilini, ti ɔa lua, ti ɔa ɔɛ ɔɔɔ ma: «Leeni ɔa GALA ge kea ga adeye?»

²⁹ Ti zeelini ti-ḡee Zakōbe ʋò bε, Kanaan yooi zu. Ti naa kpein sugulani ma, nii é ḡeni ga tiye.

³⁰ Ti ḡeni ma: «Zunui nii é ga zooni maligii, kpòe ʋe gi ʋò ga nòuda, é gi zogε, eḡε gá ḡε ga nenεgiti.

³¹ Gi ḡee ʋe ma: «Gá ga sòbelama nuiti, gi la ga nenεgaa.

³² Gá ga keεḡeloun puugo maazu felegò (12), gi pee ga keεḡei ma. Gilagi la mò ná, doungo gelei ḡa gi-ḡee ʋò bε za, Kanaan yooi zu.»

³³ Zunui naa é ga zooni maligii, keε ʋe gi ma: «Pete ʋelei ná kwεε da ga wa ga sòbelama nuiti. A wo-ḡeeloin gila ze kòba. A daamianigi zeḡe wa-ʋeleyeḡeiti faa ma. Tòzei pului bòive.

³⁴ A li, wo ʋa ga wo-legfei pò. Ná kwεε ga naa maavele ga wo la ga nenεgaa, keε wa ga sòbelama nuiti. Ná wo-ḡeeloin ve wo ya, wa zoo wo zieziε zooni zu, maḡili la ḡea wo ma.»

³⁵ Siegi zu ti ta-bòlòiti suwoni da, εεε ná-wali buun ge ḡeni laani ná-bòlò zu. Tiya-o, ti-ḡee-o, ti weleni, ti ta-wali buungi ḡa, eyesu ti da lua.

³⁶ Ti-ḡee Zakōbe ḡeni ti ma: «Wa bàlasu dòinti ma! Zozefe la mò ná, Simiyon la mò ná mònò, wa ga Benzamen zeḡe mònò, wo lii la! Ná nò ḡa naa kpein ge yesu ga ze.»

³⁷ Luben ḡeni keεḡe ma: «Da dòun zunui felegoiti paa, ni gè la ḡaleni ma è ʋò ga Benzamen. Kaliva mà, ná ḡale ma la, gè ʋaa la è ʋò.»

³⁸ Zakōbe ḡeni ma: «Ba-o! Wo la lia ʋòoma pe wa dòun zunui, mazòlò die zunui zaa, tò ḡila kpe nò ḡa é zèa niina. Ni faa nòu a maazòlòna siei zu, wo la ʋaazu bosu, wa ndundεḡa ḡolegiti zeizu ḡòvealaazu soolei zu.»

43

Zakōbe ʋaa vai

Benzamen lii vai wu

¹ Pului ḡeni liizu ga wola bòida zooni zu.

² Siegi zu ti beni la ga moloi mi, nii ti zeḡeni la Ezipete yooi zu, Zakōbe ḡeni ná-doun zunuiti ma: «À ḡale ma, wo li, wo daamianigi tago ḡeya ade ʋε.»

³ Zuda gooḡaavoteni, é ḡe ma: «Zunui naa boni, é maabakpa, ga: «Wo la mò ḡaazulaa ḡaazu ʋe ma, keni wo-legfei a ye ná wo ʋolu, wo ʋa.»

⁴ Ni da yeebena gi-ḡefei ʋa, gi li ʋòoma, gá li naazu Ezipete yooi zu, gi daamianigiti geya è ʋε.

⁵ Keε ni è la pò, è ʋa te ʋe, gi la kea, gi ʋa yei pe, mazòlò zunui naa ḡee ʋe gi ma: «Wo la mò ḡaazulaa ḡaazu ʋe ma, keni wo-legfei a ye ná wo ʋolu, wo ʋa.» »

⁶ Izelayele ḡeni ma: «Lee ʋaa nòu mu kana wo keai ga ze, wa ḡena lia ḡee zu zunui naa ma, wo-ḡeeloin taḡili kana mònò?»

⁷ Ti gooḡaavoteni, ti ḡe ma: «Zunui naa gi ḡaazaḡe ga feḡefefefefegé gá-vaiti ma, ta ḡa-ʋeleyeḡe vaiti, é ḡe ma: «Wo-ḡee ḡa de ʋulua baa? Keεḡeloun ḡili ka wo ʋe?» Gá ma, gi gooḡaavotegi veeni naati pe su, gá la zoo ḡale gi kwεε ga toḡa ḡe gi ma: «A li, wo ʋa ga wo-legfei zunui?» »

⁸ Zuda ḡeni keεḡe Izelayele ma: «Doungoi ye ná, é li pò, naa ḡa a ke, gi wuzεḡe, gi li, ada zoo de zenvui wo, ade mina za, da-o, gi-lointi-yo, giya-o.

⁹ Ná ḡa gè ga zeelagi, ga ná baazu toun maazu, da maḡaazaḡabo mà, ni gè la ʋaani la ʋolu è ʋò, gè ʋa pile é ḡakala si, gè ḡe é ya ga soba nu eyesu ḡò.

¹⁰ Ni gi la ḡeni leḡini eyesu niizu zeeli, é ga gi zie ná zeizu ḡe ḡeḡala fele.»

¹¹ Ti-ḡee Izelayele ḡeni ti ma: «Tei é ḡea ḡana, à nii ḡee na mu. A zooni ma zòlò gani ʋaḡoiti seḡena, wo ti ʋu wa-bòlòiti su, wo lii la ga sabalivai zunui naa

ɔɔ, gulo maku neɛɛɛgi tago, ta koin guloɪ tago, ta gulu mana maku neɛɛɛgi, ta miilegi, ta gulu waaɪ ma ɟɛzeiti, niiti ti ga pisetasegiti ta amandegiti.

¹² A walii ma ɔɛɛda felegoɪ zeɟe, wo ɟale ma ga walii ti daani wa-ɔɔɔɔiti daaɔɛ, tanisu kaka faa no ɟeni de.

¹³ A wo-lege zunui zeɟe, wo wuzɛɟe, wo ɟale ma zunui naa ɔɔ be.

¹⁴ GALA Zɛɛɪ-Pɛ-Maliɟii zaalai ve wo ya zunui naa ɟaazu, ɛ va bu, ɛ yeeɔe wo-ɟɛɛloin zoi va, ta Benzamen, ga ti ɟale ma wo ɔɔ. Nɔun na, ni na ɔalasu dointi ma, ge ɔala ti ma!»

¹⁵ Ti sabalivai zeɟeni, ti walii ma ɔɛɛda felegoiti seɟe ya, ti li ga Benzamen balaa. Ti yeini Ezipete yooi zu, ti li, ti ɔɔɟo le ga Zozefe.

Zozefe keɟeleaiti suzo fai ga pagɔ

¹⁶ Zozefe weleni, ɛ Benzamen ɟa ti va, ɛ ɟe na-naavolo unda nui ma: «Nui niiti te na-pelei wu, suai ta vaa, ɛ kpete, ɛ daamii ɟeɛle ɔete, mazɔɔɔ niima nui ti ta ɔaazu laamiizu pɔ be folo gaalogai ma.»

¹⁷ Zunui naama vaiti kpein keɛni, niiti Zozefe deveni ti ma, ɛ liini ga numaiti Zozefe na-pelei wu.

¹⁸ Ti luani siegi zu ti liini ga tiye la Zozefe na-pelei wu, ti ɟeni ma: «Walii vaa ve, ɛ ɟeni ada-ɔɔɔɔiti su zoizu. Naa ɟa ti liizu ga adeye ma, ti vala ade va ga maaɔaai, ti de ɟe ga duoiti, ti da-zoovalegiti seɟe.»

¹⁹ Ti maaɔuɟaai ma Zozefe na-naavolo unda nui va, ti ɔɔeni pɔ nu leɛzuɔe peɟeɟeɟe.

²⁰ Ti ɟeni ma: «Gi maavaaye, maliɟii! Gi vaa na zeizu ɟe ɟila, ga gi daamianigiti geya.

²¹ Siegi zu gi zeelii ma ve maanɛni ga gi ni na kpidi, gi ga-ɔɔɔɔiti daalaoni, ɛɛɛ ge weleni, ɛ na-walii ɟa na-ɔɔɔɔ laaɔe, ɛ ɟeni no kpein ga walii naa liegoi, gi poɔii looni la. Gi ɔaɔɔe la ɔolu.

²² Gi ɔaɔɔe balaa ga wali ɟiligaa, ga gi daamianigiti geya. Gi la kwɛɛ ɔe ɟa ɛ ga-walii laani ga-ɔɔɔɔiti su.»

²³ Naavolo unda nui ti woɟaavoteni, ɛ ɟe ma: «A yiilei, wo mina lua! Wa-GALAGI ve, wo-ɟɛɛ na-GALAGI, nii ɛ naavolo laani wa-ɔɔɔɔiti su. Wa-walii zeelini zɛa.» Naa ɔolu ɛ yeeɔeni Simiyon va, ɛ lii la ti ɔɔ.

²⁴ E ti leɛni Zozefe na-pelei wu, ɛ va ga ziei ti ɔɔ, ti ɟoɟoiti maagba. E daamianigi veeni balaa ta-zoovalegiti zea.

²⁵ Ti ɟeni sabalivaiti keɛle ɔetezu, ti da Zozefe maaɔoun, ɛ ɟeezu ɛ va folo gaalogai ma, mazɔɔɔ ɛ woni ti ma ga ta daami wosu ɔɔɔma ta tiye.

²⁶ Siegi zu Zozefe ɔaani la na-pelei wu, ti sabalivai veeni zea, nii ɛ yeini ti ya, ti vaa la, ti noɔni bu zoi ma.

²⁷ E ti ɟaazaɟani velei ti ɟeɛleɪ la, ɛ ɟe ti ma: «Wo-ɟɛɛ ma ɔɔɔzaɟagi, nii wo na-fai woni, keɟeɟe? Toɟa de vulua?»

²⁸ Ti gooɟaavoteni, ti ɟe ma: «Da-wotige nui gi-ɟɛɛ ɟedeɟe, toɟa de vulua.» Ti maavɛni, ti noɔ bu.

²⁹ Zozefe weleni, ɛ Benzamen ɟa, nii ɛ ɟeni ga deɟe, dee na-doun zunui. E gaazaɟagi woni, ɛ ɟe ma: «Wo-lege zunu ɟaabelagi ɟaa, nii wo na-fai woni ma?» E ɟeni naa ma: «GALA ge ɛ ɟaazumaawoingɟa, doun zunui!»

³⁰ Zozefe ɟulani ga suvile, mazɔɔɔ deɟe ɟaa vai zu be, naa keɛni wuulee, ɔɔɔ woin soni. E leɛni daa velei wu, ɛ wɔɔ.

³¹ Naa ɔolu ɛ ɟaazuɔe gbani, ɛ gula na. E ɟaabaani ɛ ɔɔɟo zuzo, ɛ ɟeni ma: «A va ga daamianigi.»

³² Ti Zozefe nɔnɔi veeni zea ye, keɛɛɛɛleaiti tɔnɔi ɔe ye, Ezipete nuiti ti ɔeni laamiizu pɔ be, naati balaa tɔnɔ veeni ti ya ye, mazɔlɔɔ Ezipete nuiti ti la ɔeni kea, ti va laami vɔɔma ta Eɔulu nuiti, ti ɔaazu kɔzɔba va ɔeni ga naa.

³³ Zozefe keɛɛɛɛleaiti ti zeini gaazu ga ti zɔlɔɔ pelei, ɛ zo ma mɔungi ma, ɛ li ma ɔaabelagi vɔ. Ti ɔeni wɛlezu bɔɔɔ va, ti laavɔai, ti ɔilagilagi.

³⁴ Zozefe daamianigiti teveni ti vɔ, niiti ti ɔeni nɔ-tabalii ɔa. Benzamen ɔeni sɔlɔsu, nɔ zeizu ɔe lɔlu, ɛ leve zɔiti ba. Ti bɔleni, ti ɔoozune ta tiye.

44

Unma vai ye fai ga Benzamen

¹ Zozefe devei nii veeni nɔ-naavolo unda nui ya, ɛ ɔe ma: «Niima zunuiti ta-bɔlɔiti daave ga daamianigiti, eɔvelele ta zie bu la, ɛ ese nɔ-wali la nɔ-bɔlɔ la.

² Nɔ-kpɔle wɔwɔi, nii ɛ ga walii, da naa la loungo gelele nɔ-bɔlɔ la, ɛ pɛe nɔ-molo zɔngɔi va.» Pele ungi Zozefe nɔ-deveiti keɛni.

³ Sobui, geelaalaogai ma, ti yeeɔeni nui niiti ba ta ta-zoovalegiti, ti li.

⁴ Ti ɔulaai ma taai va, ti maa la ɔeni de ɔoozani, Zozefe ɔeni nɔ-naavolo unda nui ma: «Wuzɛɛ, li, ɛ vile nui niiti polu. Siegi zu ɛ ti ɔɔɔzu meensu da, da ɔe ti ma: «Lee vaa zu wo faa vɔɔi zuloozu ga faa ɔi?»

⁵ Leeni vaa zu wo mɔliɔii nɔ-kpɔle wɔwɔi unmaai, nii a ɔa bɔle su, ɛ da sege, ɛ aɔi be la velela vele vai zu? Faa ɔi wola ɔana wo keai ga nɔ.»

⁶ Pele ungi ti ɔɔɔzumɛɛni, ɛ bɔe ti vɔ, eɔvelele nɔ mɔliɔii boni la ma.

⁷ Ti ɔooɔaavoteni, ti ɔe ma: «Leeni vaa zu mɔliɔii bɔezu ɔana ga naama zii? Da-wotiɔe nuiti ti la de naama ɔisie nɔpe boni ga ti naa ɔeɔala vaa ɔi ɔe!

⁸ Walii gi kaani gɔ-bɔlɔiti daave, gi vaaɔe ga naa vɔlu ɛ vɔ, gi zeɔe la Kanaan yooi zu. Lee vaa zu gɔ li mɔnɔ walii baa mu zanu unmazu ɛ-mɔliɔii nɔ-pele wu.

⁹ Da-wotiɔe nuiti gi zaama, zɔi nɔpe kpɔle wɔwɔi ɔulazu zeevɔ su, naama nui ɔa za, giya bɔɔi gɔ ɔe ga mɔliɔii nɔ-duɔiti!»

¹⁰ Pele ungi ɔeni ti ma: «Naa zolooga eɔvelele wo bogai la. Zɔi nɔpe a ɔula zeevɔ su, naama nui ɔa ɔe ga nɔ-duɔi, naazu wɔun, wa ɔe ga sɔbalala nuiti.»

¹¹ Ese ge ɔaazuvilɛni, ɛ nɔ-bɔlɔi vile zooi ma, ɛ daalao.

¹² Pele ungi ta-bɔlɔiti suvelele, ɛ tɔzeini ti-ma bakologi va, ɛ gaabela ti-ma loungoi ma. Kpɔle wɔwɔi ɔaani Benzamen nɔ-bɔlɔi zu.

¹³ Ti ta-zɛɛiti balini ga, ese ge nɔ-soovale kasɔgili vɔlu, ti ɔale ma taazu.

¹⁴ Zuda ta keɛɛɛɛleaiti ti zeelini Zozefe nɔ-pele wu, naa ɔeni de nɔ-pele wu, ti nɔkɔni bu zooi ma.

¹⁵ Zozefe ɔeni ti ma: «Leeni vaa ɔa wo keai ga nii? Wo la kwɛɛni baa, ga zunui eɔvelele gɛ la, gɛ ungaiziei wo, ɛ lo velela vele vaiti ba?»

¹⁶ Zuda ɔooɔaavoteni, ɛ ɔe ma: «Lee ɔa gɔ bo mɔliɔii ma? Gɔ bɔe ɔale? Gɔ bɔɔi maalobo ɔale? GALA ge da-wotiɔe nuiti ta-vaaɔaazagi ɔula kelema. Giya ɔaa, gi ɔea ga mɔliɔii nɔ-duɔiti, giya-o, zɔi kpɔle wɔwɔi ɔaai zea-o.»

¹⁷ Kele Zozefe ɔeni ma: «Gɛ ɔizo naa ma, gɛ va naa ɔeɔala vaa ɔe! Nui nii kpɔle wɔwɔi ɔaai zea, naa ɔa a ɔe ga nɔ-duɔi. Kele wɔun, a li wo-ɔe vɔ ziileigi zu.»

¹⁸ Zuda maabuɔani Zozefe va, ɛ ɔe ma: «Mɔliɔii, soma, ɛ va bu da-wotiɔe nui bɔe ɛ vɔ, naa mina ɔe ga da-yiiɔaawana vaa wola da-wotiɔe zunui laalɔɔma, mazɔlɔɔ ɛ ɔeeɔe eɔe Falagɔn.

19 Mounpa, mǎlǐgǐi ɗa-wotigɛ nuiti gaazaɗani, ɛ ɗɛ gi ma: «Keeɗɛ ɗa wo ve nei, baa wo-ɗɛloin taɗili?»

20 Gi mǎlǐgǐi woogaaɗote ga, gi-ɗɛɛ ma ɓolɔzaɗagi ɗa ná, ta gi-leɗɛ zunu ɗilagi, nii ɛ ɓolɔɗai ɓolɔzaɗagai ma, naa diei zaa. Nii ɗila kpe ka zeɗgai dee ya, keeɗɛ gola neai ve.

21 E ɗeni ɗa-wotigɛ nuiti gi ma: «A li, wo ɓaa la pò, gè ka ga ɗaazuɓe nà ɓoɗoi.»

22 Gi mǎlǐgǐi woogaaɗoteni ga, zunu loundoi la zooga ɛ ɓa zeɗɛ keeɗɛ ɓa, nii naa laade, keeɗɛ ɗa za.

23 E ɗeni ɗa-wotigɛ nuiti gi ma: «Ni wo-leɗɛi la yeɓi wo ɓolu, wo ɓa ɓa, wo la mo ɗaazulaa ɗaazuɓe ma pe.»

24 Siegi zu gi leai ma la mo ɓolu ɗa-wotigɛ nui gi-ɗɛɛ ɓo be, gi mǎlǐgǐi woiti boni ma.

25 «Siegi zu gi-ɗɛɛ ɗeni ma la: «A ɗale ma, wo li, wo daamianigi ta ɗeya ade ve.»

26 gi googaaɗoteni, gi ɗɛ ma: «Gi la zooga ɗalesu ma ná, keɓi ni gi-leɗɛ zunui ɗa gi ɓa, ɗa yei naazu, mazalɓo ni gi-leɗɛ zunui la gi ɓa, gi la zooga gi ɓa ɗaazula zunui naa ɗaazuɓe ma.»

27 Da-wotigɛ nui gi-ɗɛɛ ɗeni gi ma: «Wo kweɓi ga ànzai Lasele doun zunu felego zolɓoni bè.»

28 Gilagi ɗulani zèa, nà ɗisiesu ga, ɗiteɗitegi zu, dɔɔɔ zuai ta ɗa ɛ soni, ɛ balivali ga, tɔzei gè la mo ɗeni kaani eyesu zaagaza.

29 Wa niima gelei zeɗfena mɔno, wo lii la, wo maaɗooza la bà, faa mo a ɗɛɛna la, wa nɔundeɗa ɗolegi yeizu ɗovealaazu soolei zu.»

30 «Niizu, ni nà ɗalena ma ɗa-wotigɛ nui kèe ɓo be, zunu loundoi la yeɓi ni volu, gi ɓa li, ta nii ti ɗilai ɓoɗo ɓa,

31 toɗa za. Da-wotigɛ nuiti ɗa ɗɛ ga ɓoba nuiti, ni ɗa ɗa-wotigɛ nui gi-ɗɛɛ nɔundeɗa ɗolegi yeina ɗovealaazu soolei zu.

32 E buɗe naa maazu, neɓi gè ga ɗa-wotigɛ nui, gè yeelaani doundoi ná-fai ɗa. Gè ɗeni kèe ma: «Ni gè la ɓaani la volu ɛ ɓo, nà ɗɛ ga ɓoba nu ɛ letema eyesu ɗo.»

33 «Mǎlǐgǐi, nà ɛ maanɛɛɛzu, neɓi gè ga ɗa-wotigɛ nui, nà ye zunu loundoi ɓotogi zu, gè ɗɛ ga mǎlǐgǐi ná-duɔi, zunu loundoiti ti li ta dieni.

34 Nà zoo leezu ɗale kèe ɓo be, ni zunu loundoi la liini pòlu? Ee! Gè mina nimizai ɗa, nii ɛ ɓaazu zeelizu kèe ma!»

45

Zozefe ɓoɗo lee vai ga keeɗɛleaiti

1 Zozefe la mo ɗeni zieni ná wu, ɛ ɓa ɓoɗo zuzo naati kpein gaazu, ti ɗeni loni maaɗoolii zu. E woogulani, ɛ ɗɛ ma: «À nuiti kpein kula!» Nu nɔpe ge la ɗeni yeɓi Zozefe ɗoba, siegi zu ɛ ɗeni ɓoɗo leezu la ga keeɗɛleaiti.

2 E wola woogulani ga ɗolɔi, eyesu Ezipete nuiti ti mɛni, ma wooi zeelini Falagɔn ná-peleyeɗeɓe ma.

3 Zozefe ɗeni keeɗɛleaiti ma: «Nà ga Zozefe! Kèe ɗa nei de vulua?» Keeɗɛleaiti ti la ɗeni zooni ti ɓa toun googaaɗote, mazalɓo ti ɗeni luazu ba, ti zasu ɗa bali gaazu.

4 Zozefe ɗeni keeɗɛleaiti ma: «Nà wo maanɛɛɛzu, à maaɓuɗa bà.» Ti maaɓuɗani ba. E ɗeni ti ma: «Nà ɗa gè ga Zozefe, wo-ɗɛloin, nii wo pɔdini, ti ɓaa la Ezipete yooi zu.

5 Niizu, naa mina ɗɛ wo ve ga ziiɓolɓo vaa, naa mina wo yiiɗaawana ga tei wo pɔdini. Páaɓe ve, nu yenvui make vai ɗa ɛ kea GALA ge tɛɓe ve wo luɗo.

⁶ Mazələo kona felegə ɣaa na, pului loai zoi zu, kona dəolugə ɣa de nā volu, wozawoli la ɣea, ɣaa molo leve vaa.

⁷ GALA ge tēvege woun wo lugə, nii a ke wo ye vulua zoi ɣa, wo-yenvui make, naa ɣe ga kpəba vaa wola.

⁸ Naa ɣa é ba, wa laade, wo va tēve ve, kele GALA be. E sēive ga Falaɣon keeɣe, é kē ga ná-pelei maliɣii, é kēve ga Ezipete yooi kpein ma ɣundiɣi wolai.

⁹ «À ɣale ma fala, wo li kēe ɣoba. Wa ɣe ma: «E-loun zunui Zozefe ɣa é niima wooi laazeelizu é ma: «GALA ge sēida ga Ezipete yooi kpein maliɣii. Suvile, é va pə bē!

¹⁰ Da vaazu zeizu ɣosen yooi zu, é ɣe kəbave, ɣa-o, è-loun zunuiti-yo, é lounlonti-yo, wa da-vaalagiti, ta da-nikeiti, é veé nii kpein ba, é ga è-ɣoligiti.

¹¹ Miná ɣa ná è-maavai pe ke ná, naa ɣa a ke é la vāla ga ani nəpe ma, ɣa-o, da-veleyeɣei-yo, ta nii kpein é ga ɣəni, mazələo kona dəolugə vului ɣa de vaazu.»

¹² «Wa bəɣoi wo kaa ga ɣaazuve, dēɣei Benzamen balaa kaa ga ɣaazuve, ga ná bəɣoi ɣa gē bəezu wo və.

¹³ ɣaazu unfegi kpein é bē Ezipete yooi zu, à li, wo naa zuɣula kēe ma, nii kpein wo kaa ga ɣaazu, wo naa wo ma. A suvile, wo vaa ga kēe ve.»

¹⁴ Naa volu, é yeevilini deɣe zunui Benzamen ɣəgi zu, é wəlo. Benzamen yee yēni kəgi va, é da wəlo.

¹⁵ E keeɣeleaiti kpein nēneni balaa, é da wəlo. Naa vóluma, keeɣeleaiti ti yepeni toun pə.

Falaɣon Zakəbe loli fai

Ezipete yooi zu

¹⁶ Zozefe keeɣeleaiti paa vai ma wooi vazani Falaɣon ná-pelei wu. Naa nēeni Falaɣon ve ta ná-botiɣe nu wolaiti.

¹⁷ Falaɣon ɣeni Zozefe ma: «Gē è-ɣeeleaiti ma: «A wa-loganiiti kasəɣili, wo li Kanaan yooi zu,

¹⁸ wo wo-ɣee zeɣe ta wa-veleyeɣe wu nuɣuseiti, naa volu wo ɣale ma, wo va pə bē. Ná zoi vasuɣeti fe wo ya Ezipete yooi zu. Wa zoi ná-kulanuma vaɣoiti sələo, wo mi.»

¹⁹ Da devei nii ve ti ya, é ɣe ti ma: «A wotoloiti seɣe Ezipete yooi zu, wo-lonti bē ta wo-anzaiti. Wa wo-ɣee balaa seɣe, wo va.

²⁰ Wo-yii mina ɣoləɣolo wo-ɣoligiti faa zu, mazələo anii vaɣoiti ti Ezipete yooi zu, naati ta ɣe ga wəno.» »

²¹ Izelaye ná-dointi ti keeni ɣana nə. Zozefe wotoloiti feeni ti ya, eɣevelei Falaɣon ná-devei ɣeni la. E daamianigiti feeni ti ya balaa, nii ta mi pelei zu.

²² E seɣe niinei veeni ti ɣilagilagi ya. E wali ɣae unsavəɣə (300) veeni Benzamen ya, ta seɣe niine ləolugə.

²³ E soovale sine puugə ləveni keeɣe ma, ti ɣasəɣilii ga Ezipete anii vaɣagiti, ta soovale saa puugə ti ɣasəɣilii ga moloi, ta bului, ta daamianigiti keeɣe ná-sie vai zu.

²⁴ Naa volu, é yeebeni keeɣeleaiti ba, ti li, é ɣe ti ma: «À mina bəe pelei zu.»

²⁵ Ti ɣaleni ma, ti zeɣe Ezipete yooi zu, ti le Kanaan yooi zu ti-ɣee Zakəbe və bē.

²⁶ Ti ɣeni ma: «Zozefe ɣa de vulua, toɣa é Ezipete yooi kpein unda.» Kele Zakəbe ɣaaleini nə təon, mazələo é la ɣeni laani ti la.

²⁷ Ti woointi kpein daazeelini ma, niiti Zozefe ti woni ti ma. Zakobe wotoloiti kaani, niiti Zozefe ti leveni sege vai zu. Nazu ga ti-gee Zakobe yiileini la bogbo ma.

²⁸ Izelayele geni ma: «É zolooga! Doun zunui Zozefe ga de vulua! Na liizu, ge pete, aisa ge va za.»

46

Zakobe yei vai Ezipete yooi zu

¹ Izelayele vileni pelei zu, é da li, é vee naati kpein ba, ti geni ga nonoi. Siegi zu é zeelini la Beel-Seeba, é zalağaiti kulani keegge Izaake ná-GALAGI ve.

² GALA ge boeni Izelayele bo kulakelamaiti su kpiddi naa. E tolini, é ge ma: «Zakobe! Zakobe!» Izelayele googaaivoteni, é geni ma: «Na gaa!»

³ GALA ge geni ma: «Na ga GALA, è-gee ná-GALAGI. Mina lua é lii vai zu Ezipete yooi zu, mazobo nave ga ge è geezu ná ga zii wola.

⁴ Na bogboi ga ge yesu é va, de yei Ezipete yooi zu, na bogboi no ga mono ge vaazu leezu ga de, ge è gula nave. Da zaana, Zozefe ga é vaazu è-gaazuveti peezu ma ga to bogboi zeei.»

⁵ Zakobe zegeni Beel-Seeba. Izelayele ná-doun zunuiti ti ti-gee Zakobe zegeni, ta ti-lointi, ta ti-anzaiti, ti ti le wotoloiti su, niiti Falağon ti leveni ga ti ti zede ti zu.

⁶ Ti ta-logani bulugiti sefeni balaa, ta ti-yeağoligiti kpein, ti ti zoboni Kanaan yooi zu. Pele gana Zakobe zeelini la Ezipete yooi zu, é vee ná-peleyegei kpein ba.

⁷ E liini ga ná-peleyegei kpein Ezipete yooi zu: ná-doun zunuiti, ta naati ti-loun zunuiti ta ti-loun anzanuiti, ta ná-doun anzanuiti.

Zakobe ná-peleyegei, nii é yeini Ezipete yooi zu

⁸ Izelayele ná-doun zunuiti daaseigiti kaa, niiti ti yeini Ezipete yooi zu, Zakobe ta ná-doun zunuiti.

Zakobe ná-doun zunu mounge, é soboni, daaseigi geni ga Luβen.

⁹ Luβen ná-doun zunuiti ti geni ga: Geenoke, Palu, Geselon, ta Kaalemi.

¹⁰ Simiyon ná-doun zunuiti ti geni ga: Yemuwele, Yamin, Wogade, Yakin, Soğaal, ta Sayile, nii é ga Kanaan anzanui ná-doun zunui.

¹¹ Leevi ná-doun zunuiti ti geni ga: Geleson, Kegate, ta Melali.

¹² Zuda ná-doun zunuiti ti geni ga: El, Wonan, Seela, Peelase, ta Zeela. Kele El ta Wonnani ti zaani Kanaan yooi zu. Peelase nono ma loun zunuiti ti geni ga: Geselon ta Gamule.

¹³ Isakaal ná-doun zunuiti ti geni ga: Tola, Puva, Yobe, ta Simelon.

¹⁴ Zabolon ná-doun zunuiti ti geni ga: Seelade, Elon, ta Yaaleyale.

¹⁵ Zunu lointi kana Lea ti zoboni Zakobe ve Padan-Alame, é vee ti-loun anzanui Dina va. Ti-vofodaiti pe ti geni ga nu uusava maazu sava (33).

¹⁶ Gade ná-doun zunuiti ti geni ga: Sifyon, Gagi, Suni, Esebon, Eli, Abdi, ta Aleli.

¹⁷ Aseel ná-doun zunuiti ti geni ga: Yimena, Yiseva, Yisevi, Belia, ta ti-vaazeelai Seela. Belia ná-doun zunuiti ti geni ga: Geeβeel ta Malekiyele.

¹⁸ Zakobe mavofodaiti kana ti yogozu ta Zilepa, botige anzanui nii Laban feeni ná-doun anzanui Lea ya. Ti pe ti geni ga nu puugo maazu lazita (16).

¹⁹ Zakobe anzai Lasele ná-doun zunuiti ti geni ga: Zozefe ta Benzamen.

²⁰ Won ná-zalaḡa ḡula nui Pɔtifeela ná-doun anzanui Azenate doun felego zɔlɔni Zozefe ve Ezipete yooi zu: Manasee ta Efelayime.

²¹ Benzamen ná-doun zunuiti ti ḡeni ga: Beela, Beekɛɛl, Aseḡele, Geela, Naaman, Eyi, Lɔse, Mupime, ḡupime, ta Aalede.

²² Zakɔbe mavofodaiti kana ti yɔḡɔzu ta Lasele. Ti pe ti ḡeni ga nu puugo maazu naani (14).

²³ Dan ná-doun zunui ḡeni ga: ḡusime.

²⁴ Nɛfetali ná-doun zunuiti ti ḡeni ga: Yaaseyele, Guni, Yeesɛɛl, ta Sileeme.

²⁵ Zakɔbe mavofodaiti kana ti yɔḡɔzu ta Bileḡa, botiḡe anzanui Laḡan feeni ná-doun anzanui Lasele ya. Ti pe ti ḡeni ga nu lɔfela.

²⁶ Nuiti ti yeeni Zakɔbe va, ti va Ezipete yooi zu, ti ḡulaai tɔun su, ti kpein kpɔga ḡeni ga nu vuulɔzita maazu lɔzita (66), Zakɔbe ná-doun zunuiti ti-anzaiti ti la naama ḡaalugi zu.

²⁷ Zozefe ná-doun zunuiti ti zɔlɔni Ezipete yooi zu: nu felego. Zakɔbe ná-peleyeḡei ma nuḡusei lieḡi é yeini Ezipete yooi zu, é ḡeni ga nu vuulɔfela (70).

Zakɔbe zeizu ḡula vai

Gɔsen yooi zu

²⁸ Zakɔbe Zuda leveni luḡo velei Zozefe va be, é bo ma ga é daaḡomi Gɔsen. Ti zeeliai ma Gɔsen yooi zu,

²⁹ Zozefe ná-wotoloi ḡevele ḡeteni, é le su, é li Gɔsen, keeḡe Izelayele laaḡomisu. E kaai ma no feya, é vele ga kɔgi, é lebi wɔlɔzu zeei naa ḡɔgi va.

³⁰ Izelayele ḡeni Zozefe ma: «Nà zoo zaazu niina, tɔzei ḡe è-ḡaazuve ḡaa, da de vulua!»

³¹ Zozefe ḡeni keeḡeleaiti ma, ta keeḡe ná-peleyeḡei: «Nà liizu, ḡe Falaḡon loo ḡisu, ḡe ḡe ma: «Kèeleaiti ta kèe veleyeḡei, niiti ti ḡea Kanaan yooi zu, ti va, ti zeelia mà.»

³² Niima nuiti ta ga togani make nuiti, mazɔlɔ togani lo nuiti be, ti vaave ga ta-vaalagiti, ta ta-woliiti, ta ta-nikeiti, ta nii kpein é ga ti-ḡoligiti.»

³³ Siegi zu Falaḡon a wo lolina da, é ḡe wo ma: «Begele ḡa wa da ke?»

³⁴ wa goḡaavote ga: «Da-wotiḡe nuiti ḡá ga togani lo nuiti, é tɔzei gi-ma loungo yeei ma, eyesu niizu, giya-o, gi-memewolani-yo.» Naa ḡevele ma, toḡa vaazu bu, wo zei Gɔsen yooi zu, mazɔlɔ togani lo nuiti belezeḡeve Ezipete nuiti be.»

47

Lebiyai Zakɔbe ná-peleyeḡei sɔlɔni

¹ Zozefe liini, é Falaḡon loo ḡisu, é ḡe ma: «Kèe ta kèeleaiti ti vaa, ti zɛḡe Kanaan yooi zu, é veɛ ta-logani wolaiti ta ma goiti ba, ta nii kpein é ga tɔni. Pete, ti lia Gɔsen yooi zu.»

² E nu lɔlugo zɛḡeni keeḡeleaiti su, é li, é ti le ga Falaḡon.

³ Falaḡon Zozefe keeḡeleaiti gaazaḡani, é ḡe ti ma: «Wa-wotii ḡa ga begele?» Ti Falaḡon woḡaavoteni, ti ḡe ma: «Da-wotiḡe nuiti ḡá ga togani lo nuiti, eḡevelei gi-memewolani ti ḡeni la.»

⁴ Ti ḡeni mɔnɔ Falaḡon ma: «Gi vaave ligo zeizu zooli zu, tɔzei daamiani ge la mɔ da-wotiḡe nuiti ta-logani bulugiti zea, mazɔlɔ pului wola ḡoiwe Kanaan yooi zu. Va bu, da-wotiḡe zunuiti gi ze Gɔsen yooi zu.»

⁵ Falaḡon ḡeni Zozefe ma: «È-ḡee ta è-ḡeeleaiti paave é ḡoba.

⁶ Ezipete yooi ɔa è yeema. E-ɔɛɛ ta è-ɔɛɛleaiti sei zooti vasuve. Ti zeɪ ɔɔsen yooi zu. Ni è kwɛɛ ga sɔbelama zunua ta ti zaama, ti zeɪ nà-togani bulugiti unda.»

⁷ Zozefe vaani ga keɛɔɔɔ Zakɔbe, é deɛ ga Falaɔɔn. Zakɔbe tuya looni Falaɔɔn ve.

⁸ Falaɔɔn ɔeni Zakɔbe ma: «È-zii ma voloi ma ɔonagiti ti ɔɛa ga dielego?»

⁹ Zakɔbe Falaɔɔn woɔɔaavoteni, é ɔɛ ma: «Si ma voloi ma ɔonagiti ti ɔɛai sieziɛgi zu, ta ga kona ungila puusava (130). Si ma voloi ma ɔonagiti ti la moinni, ti ɔnɔve, ti la zeelini ɔegɛleɪn mèmɛwolani ti-zii ma voloi ma ɔonagiti su, tɔnɔ ma zieziɛ voloiti.»

¹⁰ Zakɔbe tuya looni mɔnɔ Falaɔɔn ve, é zeɔɔɔ naa vɔ be, é li.

¹¹ Zozefe keɛɔɔɔ ta keɛɔɔɔleaiti seizu ɔɔulani, é naa ta veeni ti ya ga tɔnɔ Ezipete yooi zu, zooti vasuve, Lamesese yooi zu, eɔɔvelei Falaɔɔn ma levei veeni la zea.

¹² Zozefe keɛɔɔɔ ta keɛɔɔɔleaiti kɔnɔkulani, é ti laazobo, ta keɛɔɔɔ ná-peleyeɔɔi kpein, eɔɔvelei dointi tiegoi ɔɔeni la.

Zozefe ná-botii ɔɔvelei pului ma ziegi zu

¹³ Daamiani ge la mɔ ɔeni zooti zu ná kpein, mazɔɔɔ pului wola ɔɔini. Nuɔuseiti ti ɔɔani, Ezipete yooi zu ta Kanaan yooi zu, pului maavele ma.

¹⁴ Zozefe walii kpein gaaleɪni ba, é kula Ezipete yooi zu ta Kanaan yooi, moloi vɔlu vele zu ti ɔɔni geyazu. E naama walii leɪni Falaɔɔn ná-pelei wu.

¹⁵ Siegi zu walii beni da Ezipete yooi zu ta Kanaan yooi zu, Ezipete nuiti ti vaani Zozefe vɔ be, ti ɔɛ ma: «Daamianigi ve gi ya! Keni nɔ gi za è ɔɔazu, tɔzeɪ walii bega?»

¹⁶ Zozefe ɔeni ma: «Ni wali la mɔ ná, à wa-loganiiti fe, nà daamianigi ve wo ya wa-loganiiti potogi zu.»

¹⁷ Ti ɔɔni vaazu ga ta-loganiiti Zozefe vɔ. Zozefe daamianigi veeni ti ya, ta-zooiti potogi zu, ta ta-nikeiti, ta ta-vaalagiti, ta ta-woliiti, ta ta-zoovalegiti. E daamianigi veeni ti ya ɔana naama ɔonagi, ta-loganiiti kpein potogi zu.

¹⁸ Siegi zu naama ɔonagi leveni da, ti vaani pɔ be poluma ɔonagi, ti ɔɛ ma: «Gi la dɔɔɔɔɔɔ ɔegɛleɪn mɔliɔɔi va ga walii bega gi ya, ta gi vaa ga togani bulugi mɔliɔɔi vɔ, naa bega, é yeɔa gi ma nɔ ga gi vaa ga gi-buseiti ta gá-yooiti, gi fe mɔliɔɔi ya.

¹⁹ Lee vaa zu gá li zaazu è ɔɔazu, giya-o, gá-yooiti-yo? Gi veɛna gá-yooiti ba, é gi ɔɔeya daamianigi vɔtogiti su, gá ɔɛ ga Falaɔɔn ná-duoiti, giya-o, gá-yooiti-yo. Nii balaa gá faza, naa ve gi ya, naa ɔa a ke gi ye vulua, gi mina za, gá-yooiti gaa ɔakai mina ye.»

²⁰ Zozefe Ezipete yooi kpein geyani Falaɔɔn ve, mazɔɔɔ Ezipete nuiti ti ta-balagiti pɔdini, ti ɔɔilagi, tɔzeɪ pului ɔɔini ti la. Zooti ɔeni ga Falaɔɔn vɔgi.

²¹ E nuɔuseiti gaaleɪni ba, é ti vɔ taa wolaiti su Ezipete ɔɔvelemaɔɔe, é zo zɔla vele, é li zɔla vele.

²² Kele é la ɔeni zalaɔa ɔula nuiti ta-yooi ɔɔeyani, tɔzeɪ Falaɔɔn tɔ seini zalaɔa ɔula nuiti ta-vaa zu. Ti-ɔɔnɔgi ɔeni ga nii Falaɔɔn ɔeni feezu ti ya. Naa ɔa é ba, ti la ɔeni ta-yooiti pɔdini ɔegɛleɪn.

²³ Zozefe ɔeni nuɔuseiti ma: «Gè wo ɔɔeyave za Falaɔɔn ve, wo veɛ wa-yooiti ba. Ani zuwui veɛ, wa zoo wo faza, wo boli wa-yooiti ba.

²⁴ Molo leve ziegi zu, wa seizu laɔlusieɪ ve Falaɔɔn ya, seizu naanisieɪ zɔiti ti ɔɛ ga wɔnɔ, é ɔɛ ga kpalagiti ba zuwui, é wo ɔɔnɔkula wa wo-lointi, ta niiti kpein ti wa-veleyeɔɔi bu.»

²⁵ Ti ɣeni ma: «Da ɣa è gi-yenvui yega gi ya, mazɔɔ gi zaalai zɔɔɔge maliɣii è ɣaazu, ɣá ɣe ga Falagɔn ná-duɔiti.»

²⁶ Zozefe naa ɣeeni ga tɔgi Ezipete yooi kpein su, naa yege ma zaaɣaza, Ezipete yooiti ma zɔɔ ganii zeizu lɔɔlusiei ɣa ga Falagɔn nɔnɔ. Keni nɔ zalaɣa ɣula nuiti ta-yooiti ka ti la ga Falagɔn nɔnɔ.

Zakɔbe zii ma ɣona gaabelagiti

²⁷ Izelayele nuiti ti zeini Ezipete yooi zu, Gɔsen yooi zu. Ti bɔɣɔ zɔɔɔni, ti buɣu, ti wola ɣaawɔɔɔ.

²⁸ Zakɔbe kona puugɔ maazu lɔfela ɣeni Ezipete yooi zu. Zakɔbe zii ma voloi kpein ge ɣeni ga kona ungila puunaani maazu lɔfela (147).

²⁹ Siɣi zu saa voloi maaɔɣani la, é ná-doun zunui Zozefe lolini, é ɣe ma: «Ni da va bu, è faaɔɣɔ ɣe bè, ná è maanenɛzu, yeei lɔ kpálai wu, è minazegɣe bè, è nɛɛbei ɣula keɛma bè, ta woogɣiladai, ga è la maaɣulua Ezipete yooi zu.

³⁰ Siɣi zu gè liizu la mɛmɛwolani pɔ, ti zaai, da kula Ezipete yooi va, è li ga ze, è maaɣulu ta-ɣabayegɣe zu.» Zozefe googaaɔoteni, é ɣe ma: «Nà ke ɣana, egɣevelei è bogai la.»

³¹ Izelayele ɣeni ma: «Gona bè.» Zozefe ɣonani be. Naa volu Izelayele nɔkɔni ná-betei unbuave.

48

Zakɔbe tuya loo vai

Zozefe ná-doun zunu felegɔiti be

¹ Naama vaiti poluma, ti vaani, ti ɣe Zozefe ma: «Wele, è-ɣe ɣa zeeɛezu.» E ná-doun zunu felegɔiti seɣeni ya, Manasee ta Efelayime.

² Ti liini, ti daazeeli Zakɔbe ma ga: «È-loun zunui Zozefe ɣa vaazu è vɔ be.» Izelayele zuvikeiti kpein gaaleeni ba, é wuzegɣe, é zeí ná-betei zu.

³ Zakɔbe ɣeni Zozefe ma: «GALA Zebei-Pɛ-Maliɣii ɣulani bè keɛma Luze, Kanaan yooi zu, é tuya looni bè.

⁴ E ɣeni mà: «Nà è ɣezu ga kpuɣu nu, gè è ɣaawɔɔɔ, gè è ɣe ga zii mɔinmɔin. Nà niima yooi ve è-mavofodai ve, doun da zɛɣena ná, toɣa ɣe ɣɔ gè-mavofodai nɔnɔ.»

⁵ Doun zunu felegɔiti ti zɔɔɔgai è ve Ezipete yooi zu, aisa gè va va è vɔ be, Efelayime ta Manasee, naati ta ɣe ga nɔnɔiti, egɣevelei nɔ Lubɛn ta Simiyɔnni ti la zèa.

⁶ Kele, dointi è ti zɔɔɔga niiti poluma, naati ta ɣe ga dɔnɔiti. Ta tɔnɔ ma voganii zɔɔɔ ti-lieni ta-yooi zu.

⁷ Mazɔɔ gè ɣeni ɣalesu ma, gè da zegɣe Padan-Alame, Lasele zaani pelei zu kɔbaɛ, Kanaan yooi zu, ná maa la ɣeni ɣoozani gola Efelata va. Miná ɣa gè maaɣuluni ná, Efelata pelei zu.» (Efelata é lolisu balaa ga Beteleyeme.)

⁸ Izelayele weleni Zozefe ná-doun zunuiti ba, é ɣe ma: «Beni ka ga niiti?»

⁹ Zozefe keegɣe woogaaɔoteni, é ɣe ma: «Doun zunuiti kana, GALA ge ti vea zèa ve.» Izelayele ɣeni ma: «Nà è maanenɛzu, ti maaɔuɣa lee bà, ga gè tuya loo ti ve.»

¹⁰ Izelayele ɣaazuɔveti maaɔidini pɔɔzaɣagi maavele ma, é la mɔ ɣeni wozaɣaazu fɔn. Zozefe ti zɛɣeni, é ti maaɔuɣa ba. Izelayele laaveeni ti-ɣomagaɔveti, é ti nɛne.

¹¹ Izelayele ɣeni Zozefe ma: «Gè la ɣeni ɣisiezu ga ná è-ɣaazuɛ ɣa volu mɔnɔ, kele wele, GALA ge vaa bu vɔɔ gè ɣaazula è-lointi ma.»

¹² Zozefe ná-doun felegoiti kulani keefɛ niibiiti zofozu, é noko zooli ma.

¹³ Naa voluma Zozefe ti felego pe sefeni, é Efelayime zoni ga zeezai, é naa lo Izelayele fozezu velei, é Manasee zo ga fozei, é naa lo ga Izelayele yeezazu velei, é ti maafoa ba.

¹⁴ Kele Izelayele zeezai maaleni, é pee Efelayime unma, nii é feni ga loungoi, é fozezu vele yeei wuzeje, é pee Manasee unma. E zeeiti gaavolani ba, anee ni Manasee ja é feni ga doun moungi.

¹⁵ E tuya looni Zozefe ve, é fe ma:

«GALAGI niigi kee Abalaame ta kee Izaake ti ziemi gaazu,
GALAGI nii togai tugo sli ma voloi pe su eyesu za,

¹⁶ geezufoelai nii é kizoga faa no kpein ma,
naa tuya loo niima zunu loungoiti be.
Ti da ti loli ga daaseigi, ta keeni daaseigi, Abalaame ta Izaake,
ti wola gaawolo zooli zu ná pe.»

¹⁷ Zozefe kaani ga keefɛ ja yeezai laazu Efelayime unma, naa la feni neeni be. E keefɛ yeei zoni ga é seje Efelayime unma, é lii la Manasee unma velei.

¹⁸ Zozefe feni keefɛ ma: «Mina ke fana kee, mazolo nii ma gelei ja é ga doun moungi. E-yeezai la moungi ma.»

¹⁹ Keefɛ feleni, é fe ma: «Gè kwee, doun zunu, gè sufove. To balaagi toja vaazu fozezu ga nubuse moimoin, gaawolo. Kele deje zunu ja wolozu, é leve ton ba, mavofodaiti ta fe ga zii wola.»

²⁰ Naama volo ná, é tuya looni ti felego ve, é fe ma: «Izelayele nubuseiti ta wo-laaseigi wo ta-luyai zu, ti fe ma: «GALA ge é fe ga Efelayime ta Manasee fozele.» » Zekana é Efelayime leveni da Manasee lugo.

²¹ Izelayele feni Zozefe ma: «Saa yeei fana va zeelizu, wele GALA ka fozezu wo va, toja wo gaafale ma, é li ga woye, wo-memewolani ta-yooi zu.

²² Noun ná, ná Sikeme yooi zejezu, gè da donoi ma, é leve e-foelointi tonoi va, nii gè kulani Amool nuiti zea, ga na-bofa zokpoi, ta na-kilegi.»

49

Zakobe tuya loo vai

na-doun zunu puugo maazu felegoiti (12) be

¹ Zakobe ná-doun zunuiti tolini, é fe ti ma: «À gaale ba, gè faiti bo wo ma, niiti ti vaazu fozezu ga woye velela velei.»

² A gaale ba, wo woilo mà ga pagu, Zakobe ná-doun zunuiti!
A woilo wo-foe Izelayele wooi ma!

³ Luβen, da ja é ga doun moungi,
na-zebi ta sūviki ma moungiti,
è-losuve woloai ti pe ba,
è-zebi woloai ti pe ba.

⁴ E yeejaabaai efo zivegi,
è la mo nu gitela losuve zologa,
mazolo é leve e-foe laa vetei zu,
è na-betei fozeve é leve vai zu ná.

⁵ Simiyon ta Leevi ta ga keefelointi,
ta-woga zokpoi ta ga tooma aniiti.

6 Zii mina ɔɔɔpɛɛ ta-yaava vai va negelein,
 nà-kisiei mina ɔ̃ili ta-ɔ̃aalɛbai va!
 Mazɔɔɔ ti nu ɔaani ta-yiiɔulagi zu,
 ti nikiɛti kɔɔɔɔolu nɔ̃aiti teveni ta-unsuɔi zu.

7 Ta-yiiɔulagi ɔ̃otove, mazɔɔɔ gola nɔ̃uve,
 ta-yiibadii ɔ̃otove!
 Nà ti ɔ̃aaɔwe Zakɔbe nɔ̃nɔiti saama,
 nà ti vaza Izelayele zaama.

8 Zuda, ɔ̃a ɔ̃a è-ɔ̃ɛɛlɔinti ti ɔaazu è maamusezu.
 E-yeei ɔ̃a ɔ̃e è zili nuiti kɔ̃ poluve.
 E-ɔ̃ɛɛ ná-doun zunuiti ta ɔ̃e nɔ̃kɔsu è wu.

9 Zuda, doun zunu, ɔ̃a ga zala zine goi,
 nii é zeɔezu paa wosuve!

E niibiiti pɛɛ su, é ɔ̃ɛɛ, eɔ̃ɛ zalai,
 eɔ̃ɛ zala zaai, ɔ̃e ɔ̃a a zoo é buzeɔe pɛɛzuve?

10 Kundigilai ma lukpɔi la ɔ̃ulaa Zuda ɔ̃eɔeɔeɔe va pɛ,
 anɛɛ togi maazubaa nui ná-poogi la ɔ̃ulaa kɔ̃ɔ ɔ̃ɔɔzuɛti,
 eyɛsu nii tukpɔi ga nɔ̃nɔ naama nui va,
 nuiti ti ɔ̃olo ɔ̃e.

11 Toɔa ná-soovalegi ɔ̃ili leezen lɔ̃kulugi va,
 é ná-soovale saai ma yiɔi ɔ̃ili ma lɔ̃kulu pagɔi va.
 Toɔa ná-seɔe ɔ̃ba dɔɔ ɔ̃eɛ wu,
 é ná-seɔe maazu zeɔe ɔ̃ba leezin ma nɔ̃amai wu.

12 Gaazuɔ̃eɔeɔeɔe kɔ̃ɔve su ga dɔɔi,
 nɔ̃nɔi niigaiti koleve.

13 Zabulɔn ɔ̃a zeɛ Kpoloɔe Wolai ɔ̃obave yooiti su,
 toɔa zeɛ zielave, ɔ̃atoiti tosuve,
 ná-zou ɔ̃wepelemaɔeɔe ta zeeli Sidɔn yooi ɔ̃ɔ pelei.

14 Isakaal ɔ̃a ga soovale sinei suɔaai,
 é laani togani make zasa felegɔiti zɔ̃ɔzuve.

15 E ɔ̃a ka ga ná-dooɔo bosuve vage,
 zooi wola vage.
 E ɔ̃a ɔ̃ili kasɔi wu,
 é ɔ̃a ɔ̃ɔɔ lo duɔlai ma wotii zu.

16 Dan ɔ̃a ná-nubuseiti tukpɔ̃gaaleve,
 eɔ̃ɛ Izelayele ná-bolodai gila.

17 Dan ɔ̃a ɔ̃eɛzu pelei zu ga kaalii,
 é ɔ̃e ga pɛɛɔ̃aalii pele goi zu,
 é sooi ni kɔ̃ɔ libiligi va,
 soo ɔ̃ma nui loo daazei.

18 Ee, ɔ̃ooɔo GALAGI, kiɔoge ɔ̃a-ɔ̃izo fai va!

19 Toosu nuiti ta va Gade laalɔ̃ɔma,
 keɛ toɔa wuzeɔe, é laale ti wu, é ti ziɔa ga ɔ̃ɔɔi.

²⁰ Aseel ná-zooi zu ɔa daamianigi a ɔe ná ga bɔɔba.
Toɔa masa daamiani pagɔi kpein kula.

²¹ Nefetali ɔa ga dopai, é bɔɔɔ yeema, é da vili,
é da zivo vagoiti pu.

²² Zozefe ɔa ga gwaa wulu vagoi ma vɔnɔbai,
gwaa wulu vagoi ma vɔnɔbai, é zieungi ɔbavae.
Ma bekegiti buzeɔe, ti zele sigigi maazu.

²³ Ti baaɔɔe ma, ti kilɔgiti pili ma.

Kile pili nuiti ti ɔeni ga tɔun sili nuiti.

²⁴ Kele é ná-kilegi zoge kpaan tɔ bɔɔɔ,
zeeiti suloge ga Zakɔbe ná-Zebe-Su-GALAGI yeeiti,
nii é ga Izelayele make nui ta ná-fasai.

²⁵ E-ɔee ná-GALAGI zaalai zu, nii é ga da-bɔba nui,
GALA Zebɛi-Pɛ-Maliɔii, nii a tuya loo é ve,
da tuyaiti sɔɔɔ, ti zeɔezu maazuve geeɔɔɔgi zu,
ta tuyaiti ti ɔulazu zie bɔmave zooi wu,
ta doun mɔinmɔingiti ta togani bulugiti.

²⁶ E-ɔee ná-tuyaiti zeeɔaabaave,
ti leve sɔɔɔ nuiti tɔnɔiti ba,
eyeɔu é zeeli ɔɔɔɔ gizeiti kwɔgi.
Tuyai naati ti yei Zozefe unma,
é yei, é la keeɔelointi ta-ɔundigii losaamaue!

²⁷ Benzamen ɔa ga zuluɔui, nii é anii valizu ga,
sobui é ná-ani zogai mi,
kpɔkɔi, é kɔɔzoganii ɔaɔɔwe.

²⁸ Naati kpein ka ti ga Izelayele ná-boloda puugɔ maazu felegɔiti (12), pele
ɔana ti-ɔee naama bɔeiti boni la ti ma, é da tuya loo ti ve. E tuya looni ti ve, ese
gilagilagi ta nɔnɔ ma luyai.

Zakɔbe zaa vai

²⁹ Naa volu é nii ma levei veeni ti ya ga: «Nà ga va liizu kèeni pɔ, ti zaai. Wa
maaɔulu mɛmɛwolani kobaue, pugi zu, é ɔete nui Efelon ná-kpalagi zu,

³⁰ Makepeela balagi ma vugi zu, Mamelee ɔbavae, Kanaan yooi zu. Kpalagi
naa ɔa Abalaame geyani ɔete nui Efelon ma, é ɔe be ga maaɔulu bosuve.

³¹ Ná nɔ ɔa ti Abalaame ta anzai Sala maaɔuluni ná. Ná nɔ ɔa ti Izaake ta
anzai Elebeka maaɔuluni ná. Ná nɔ ɔa gè Lea maaɔuluni ná.

³² Kpalagi ta pugi é ɔeni su, ti ɔeyaa ɔeni de ɔete nuiti ma.»

³³ Siɔgi zu Zakɔbe benɔ da ga deveiti fe ná-doun zunuiti zea, é laani volu
betei zu, zii looni, é za, é li mɛmɛwolani pɔ ti zaai.

50

Zakɔbe maaɔulu vai

¹ Zozefe ɔizini keeɔe ɔaazuve ma. E wɔlɔni ma, é neene ga daave komagai.

² Naa volu Zozefe devei veeni dɔɔɔtɔlɔiti zea, niiti ti ɔeni ga ná-botigɔe nuiti,
ga ti keeɔe ɔevele bete fɔn. Dɔɔɔtɔlɔiti ti Izelayele ma voomai vɔɔni, ti da gulo
maku neeneɔi ɔɔfɔ ma.

³ Kɛni ta la kɛ ga folo vuunaanigɔ (40), yeedɛɣfalai naa ɣa maanɛɛni, ɛ ɣɛ, poomai da vɔ, gulɔi da ɲɔfɔ ma. Ezipete nuiti ti ná-wɔlɔi woni folo vuulɔfɛla (70) laawu.

⁴ Siɛgi zu saa wɔlɔi ma voloiti ti leveni da, Zozefe liini, ɛ bɔɛ Falaɣɔn ná-koizuwɛ nuiti pɔ, ɛ ɣɛ ti ma: «Ni wa va bu, wo faabɔɣɔ ɣɛ bɛ, ná wo maanɛɛɛzu ga wo li, wo niima woiti bo Falaɣɔn ma:

⁵ «Kɛɛ ɣɛni gɛ ɣona bɛ, ɛ ɣɛni má: Ná ga va zaazu. Da maaɣulu kabayɛɣɛi zu, nii gɛ bɔɔni Kanaan yooi zu. Ná pɔ gɛ lɛ ná, gɛ kɛɛ maaɣulu, naa volu, ná ɣalesu ma, gɛ va.» »

⁶ Falaɣɔn gooɣaavoteni, ɛ ɣɛ ma: «Lɛ, ɛ è-ɣɛɛ maaɣulu, eɣɛvelei ɛ ɣonani la tɔun bɛ.»

⁷ Zozefe lɛɛni ga ɛ kɛɛɣɛ maaɣulu, Falaɣɔn ná-botigɛ nuiti kpein ti vileni polu, ta ná-koizu ɣɛwolaiti, ta Ezipete yooi zu ɣɛwolaiti kpein,

⁸ ta Zozefe ná-peleyɛɣɛi kpein, kɛɛɣɛleaiti, ta kɛɛɣɛ ná-peleyɛɣɛi, doungoiti nɔ ɣa ti ti yɛni Gosɛn yooi zu, ɛ vɛɛ ta-logani goiti ta ma wolaiti ba.

⁹ Wotoloiti ta soo nuiti ti ɣɛni Zozefe volu balaagi, naa ɣa ɛ kɛɛni bɛbɛi wola laaɔaaɣɔni.

¹⁰ Ti zeelini Atade molo loɣazuwɛ, nii ɛ zɛ wɔlai Zuludɛn volu vɛlei, ti ma maaɣulu bo fai wɔlɔni, ti maawui. Zozefe kɛɛɣɛ lɛbini, ɛ kɛ ga folo lofɛla, ɛ dá kɛɛɣɛ zaa wɔlɔi wo.

¹¹ Kanaan nuiti ti ɣɛni zeini zooi zu, ti ɣɛdaani saa vai naa ɣɛvelei wu, nii ɛ ɣɛɛni Atade molo loɣazuwɛ, ti ɣɛni ma: «Saa wɔlɔ biin ka ga nii kpaai Ezipete nuiti ma.» Naa ɣa ɛ ba, ti naama molo loɣazuwɛ laasei pɛɛni ga Aɔɛle-Miselayime.* Adavɛ ná ɣa zɛ wɔlai Zuludɛn volu vɛlei.

¹² Vɛle ɣana Zakɔbɛ ná-doun zunuiti ti ti-ɣɛɛ ná-deveiti kɛɛni la.

¹³ Ná-doun zunuiti ti liini la Kanaan yooi zu, ti maaɣuluni Makepeela balagi ma vugi zu, nii Aɔalaame geyani Gɛte nui Efelon ma, ga ɛ ɣɛ ga nɔnɔ ma maaɣulu bosuwɛ, Mamelee ɣobaɛ.

¹⁴ Zozefe bɛgai ma ga kɛɛɣɛ maaɣulu, ɛ ɣaleni ma Ezipete, ta kɛɛɣɛleaiti, ta niiti kpein ti lɛɛni vɔɔma kɛɛɣɛ maaɣuluzuwɛ.

Insiɛgi ɣɛ vai

Zozefe kɛɛɣɛleaiti ba

¹⁵ Zozefe kɛɛɣɛleaiti ti kaai ma ga ti-ɣɛɛ zaa, ti ɣɛni ma: «Ni sei Zozefe a ɣɛna, ɛ ɣɛ ga ade zili nu, faa ɲɔi kpein de kɛɛni la, ɛ ti votokula ade ma!»

¹⁶ Ti keela wooi leveni Zozefe ma, ti ɣɛ ma: «Aisa è-ɣɛɛ va za, ɛ niima levei veeni, ɛ ɣɛ ma:

¹⁷ «Wa bɔɛ Zozefe vɔ ɣani ga: Ná è maanɛɛɛzu, è-ɣɛleaiti ta-ɲamaba vai zuvaaye, ta ta-ɣotoi, mazɔlɔ ti faa ɲɔi ɣɛɛvɛ ga de.» Gá è maanɛɛɛzu, è-ɣɛɛ ná-GALAGI ná-botigɛ nuiti gá-ɣotoi zuvaaye niizu!» Zozefe wɔlɔni, siɛgi zu ti bɔɛni pɔ la ɣana.

¹⁸ Kɛɛɣɛlointi ti vaani tiya bɔɣɔi, ti la kɔɣɔwu, ti ɣɛ ma: «Giya ɣaa, gá ga ɔa-wotigɛ nuiti.»

¹⁹ Zozefe ɣɛni ti ma: «À mina lua, ná ɣa gɛ GALA potogi zu baa?»

²⁰ Wo ɣisiɛni ga wo faa ɲɔu ɣɛ ga ze, kɛɛ GALA ge naa valiboni, ɛ kɛ ga faa vago, ga naa laazeeli, nii ɛ ɣɛɛzu za, naa ɣa a kɛ nuɔvɛɛ mɔinmɔin zɛnvui ɣizo.

* **50:11 Aɔɛle-Miselayime:** daasegi nii ti maaɣuɣaai va ta «Ezipete nuiti ta-zaa wɔlɔ vai.»

²¹ Niizu, degemu à mina mɔ lua, nà wo-maavaiti pe keezu, ta wo-lointi tɔnɔi.» E ti gaaɛɛɛɛni, kpɔɛ velei ma ti ʋɔ ga pagɔ.

Zozefe zaa vai

²² Zozefe zeini Ezipete, ta ná-peleyegfei. E yeni vulua, ná-konagi gɛ ga ungila puugɔ (110).

²³ Zozefe Efelayime mavofodaiti kaani, eyesu é zavagi gá. Manasee ná-doun zunui Makiil ná-doun zunuiti ti zɔbɔni balaa kɔgɔ ma.

²⁴ Zozefe gɛni keegɛleaiti ma: «Nà ga ʋa zaazu. Kele GALA ka ʋaazu wo gɔlazu niima yooi tɛi su, é li ga woye mɔnɔ zooi naa zu, nii é ma minazegɛgi woni, é ma gɔna wo Abalaame ʋɛ, ta Izaake, ta Zakɔbe.»

²⁵ Zozefe gɛni Izelayele lointi ma: «Kɛni wo gɔna, GALA ka ʋaazu wo maalobosu, zegema nɔpe ge la ba, wa le ga mà gaeiti, wo ti maagooza ʋɛ ʋa.»

²⁶ Zozefe ná-konagi gɛai ma ga ungila puugɔ (110), é zaani. Ti ma ʋoomai ʋɔni, ti da gulɔ maku neɛɛgi ɲɔfɔ ma, ti da pooma gɛsui zu Ezipete yooi zu.

Egezode

Sɛvɛi nii laaseigi ɔa ga: Egezode

Poluve ɔa ga: Gula

Toɔa Izelayele nuiti kula vai wosu Ezipete yooi va, ve ti ɔeni nã Zozefe nãno ma ziegi zu, ti yeni nã, GALA ge tuya loo ti ve, ti wola buɔu. Kele masa niine ɔili ge zeini Ezipete nuiti unda, nii é la ɔeni faa nɔpe kwɛɛ, é va vile Zozefe va. E tãzeini ga ti ɔɔɔa, é ti zo ga duɔiti.

Gaafwesu 20:2 zu, nii é Egezode zɛvɛi zaamaue, GALA ge boge Izelayele nuiti ma, é ɔe ti ma: «Nã ɔa gè ga è-Maliɔii, ɔa-GALAGI, nã ɔa gè è ɔula Ezipete yooi va, ve é ɔeni nã duɔlai zu.»

Wooi naati ti puuzu felegoi zu, ta Egezode zɛvɛi ma ɔɔe ungi ɔulazu kelema, ta suvaa biin golai, ga GALA ka é ga: Nã-nubuseiti unmoɔ GALAGI.

Naa volu, ma puuzu ɔilagi nɔ ɔa é ga: «Tɔ puugɔiti» ma ɔozeigi, GALA nã-neɛbeɛi mauele ma, é Izelayele nuiti unmoɔga, toɔa pɔ niina ga naati ti ta-neɛbeɛi ɔula kelema toun be, ga ti ɔa nã-tɔgiti so.

Izelayele nuiti ti begai ma ga zeizu zɔɔɔ ga pagɔ Ezipete yooi zu, ti buɔuni, ti ɔe ga nubuse moɔnmoɔn kona moɔnmoɔn daawu, (Zenze 45:17 é li 20; ta 47:11), kele ti ɔɔɔɔ vɛtɛni ga ti ɔa duɔlai zu Ezipete masa niinei yeezu.

GALA ge la ɔeni yeni nɔ welezu Izelayele nuiti ba ta-ɔɔɔɔ zu, ti ɔeni su, é va ɔe ti ɔulazu su.

E yimazeɔeni ga ti taɔila, daa ga: Moize, ga é ɔe ga ta-lotugɔi, naa volu GALA ge ti maaloboni nã zeizu ɔe moɔnmoɔn ga nã-zeeɔaaɔaaɔaa.

E ɔɔini Ezipete nuiti da, eyesu Izelayele nuiti ti ɔula ti ya duɔlai zu, ti ɔɔɔɔ yeemalai zɔɔɔ, ti li ta-yooi zu (1:1--15:21).

GALA kpegai ma ga lo ti luɔɔ, é ti make, eyesu ti ɔe ga Sinayi gizei ma leveba wolai maazuɔude, (15:22--18:27). GALA ge Izelayele ɔeni ga nã-nubusei, naama minazeɔeɔe mauele ma, é keeni Izelayele ve Sinayi gizei ma, ta nã-tɔgiti é deeni ga tiye (19:1--24:18).

Eyesu Moize ɔa kalagiti ɔɔɔɔ, niiti ti losu GALA seizu ɔadegai ma zeɔe vɛlei lo fai va, (25:1--31:18) Izelayele nuiti ti liini moɔn GALA baagɔulaba ɔetɛzu ɔɔɔɔ ve, ti zanugi ɔete ga nike yivoi ɔevelei, naa ɔa é vaani ga GALA nã-ziiɔaawana wolai ti laalɔɔma (32:1--34:35).

Sɛvɛi ɔa wooi ɔaabelazu ga GALA seizu ɔadegai ma zeɔe vɛlei lo fai, ve GALA a ɔa va, é ɔula kelema ti ve nã (35:1--40:38).

GALA GE IZELAYELE NUITI KULA VAI EZIPETE YOOI VA

(1:1--15:21)

Izelayele nuiti ɔɔɔ vai duɔlai zu

Ezipete yooi zu

¹ Izelayele nã-doun zunuiti kaa, ti yeni Zakɔbe volu, ti va Ezipete yooi zu, ese ta nã-peleyeɔeɔe:

² Luɔen, Simiyɔn, Leevi ta Zuda,

³ Isakaal, Zabulɔn ta Benzamen,

⁴ Dan, Nefetali, Gade ta Aseel.

⁵ Zakɔbe mavofodaiti tieɔi ɔeni ga nu vuulɔfela (70). Zozefe ɔeni niina Ezipete yooi zu.

⁶ Zozefe zaani, keεgeleaiti kpein balaa, ta ti-ma gefalamaiti kpein.

⁷ Izelayele nuiti ti buɣuni, ti mɔin, ti ɣaawɔɔɔ, ti da ɣe nɔ ga zobobe nuiti. Zooi zulaaveni ga tiye.

⁸ Masa niine zeini Ezipete yooi unda, nii é la ɣeni Zozefe ɣweε.

⁹ E ɣeni ná-nubuseiti ma: «À wele, Izelayele nubuseiti ti mɔinda de va, ti-zεbei wɔɔɔ dɔnɔi va.

¹⁰ Ade li, de bɔɣɔ le ga da ga keleɣele nuiti ta-vaa zu. De pele besa ta-buɣu vai luɣɔ, mazɔɔɔ ni kɔɔ a vaana, ti mina bɔ de wɔinzeɣe nuiti ba, ti va de zakpe, ti va ɣula zooi va naa volu.»

¹¹ Názu ɣa ti gwelema nuiti seini la Izelayele nuiti unda, ti da ti bɔɔ ga boti baagiti, ti ɣeni feezu ti ya ga maabaai. Pele ɣana ti taa wolaiti toni da Falaɣɔn ve, niiti ti ga Pitome ta Lamesese, anii makesuβeti.

¹² Kele toun ta la ɣena ti bɔɔɔzu, ti maa bena mɔin nɔ, ti ɣaa da wɔɔɔ, eyesu Ezipete nuiti ti ti wɔinzeɣe.

¹³ Ezipete nuiti ti Izelayele nuiti gola zopele ɣɔuni, ti vεε ti unga ga duɔla baabaagi.

¹⁴ Ti eteai baani ti ma ga boti baabaagiti ti ɣeni keεzu, pɔɔ ɣaayɔ faiti, ɣiliki loɣa vaiti, ta kpalaga wotiiti kpein, nii nɔ da ɣe ma woti kpein, ti ti pε daani ti unma ga maabaai.

¹⁵ Ezipete masagi bɔeni Ebulu nuiti ta-maavie bo anzanuiti pɔ, ɣilagi laaseigi ɣeni ga, Sifela, zɔi ɣe ga Pua,

¹⁶ é ɣe ti ma: «Siεgi zu wo maaviegi wosu da Ebulu anzanuiti pɔ bε, ni zunu loun ve, à naa vaa. Ni anzanu loun ve, à naa ye ná, é ye vulua.»

¹⁷ Kele maavie bo anzanuiti ti ɣeni luazu GALA ba, ti la ɣeni keeni, eɣevelei Ezipete masagi boni la, ti ɣeni doun zunuiti zesu vulua.

¹⁸ Ezipete masagi maavie bo anzanuiti tolini, é ɣe ti ma: «Lee vaa zu wo naa ɣεεzu, wo da doun zunuiti ze vulua?»

¹⁹ Maavie bo anzanuiti ti Falaɣɔn woɣaavoteni, ti ɣe ma: «Ebulu nuiti ti-anzaiti ti la ga Ezipete anzanuiti kevele, ti zuloɣe, ta doin zɔɔɔsu pε, maavie bo anzanui mu ge va zeeli ná.»

²⁰ GALA ge tuya looni maavie bo anzanuiti bε. Nubuseiti maamɔinni, ti-zεbei wɔɔɔ.

²¹ Tei maavie bo anzanuiti ti luani GALA ba, GALA ge ti-mavofodai ɣaawɔɔɔ.

²² Názu ɣa Falaɣɔn niima levei veeni la ná-nubusei kpein zea ga: «Zunu lointi kpein ta zɔɔɔ, wa naati pili ya zie wolai Nile wu, kele anzanu lointi kpein wa naati ze vulua.»

2

Moize zɔɔɔ fai ta ná-doungo ziegi

¹ Leevi ná-peleyeɣei wu zunui ta liini, é anzanui ta zeɣe ná-bolodai zu, é sei ga anza.

² Naama anzanui kogi zeɣeni, é doun zunu zɔɔɔ. E kaani ga doungoï vage, é seɣeni, é dɔɔɣu alu savago laawu.

³ Tei é la mo ɣeni zooga é va dɔɔɣu, é tεmu bɔɔlɔgi zeɣeni, é managi zie ba. Naa volu é doungoï zeɣeni, é da su, é li, é sei seeligiti saama zie wolai Nile ɣobaue.

⁴ Doungoï die anzanui liini, é lo ɣoozama tago, nii a ke é kwεε, nii é vaazu ɣεεzu la.

⁵ Falaḡon ná-doun anzanui yeini zie wolai Nile ʋ pelei ga é maagba, ta ná-botigiḡ anzanuiti, ti ḡeni zieziḡesu zie wolai Nile laaʋe. E weleni, é temu ʋologi ḡa seeligiti saama, é ná-botigiḡ anzanui leʋeni ga é li, é seḡe.

⁶ E daalaoni, é dounḡoi ḡa laani su. Zunu lounḡoi ḡeni de, é ḡa wʋlʋ. Naa maawʋin soni, é ḡe ma: «Eʋulu nuiti ti-loin ta ḡaa.»

⁷ Dounḡoi die anzanui ḡeni Falaḡon ná-doun anzanui ma: «Nà zoo nei ḡè li, ḡè doun ḡulasu anzanui ta loli è ʋe, Eʋulu anzanuiti saama, naa ḡa a ke é ḡa niimii ve dounḡoi nii ya è ʋe?»

⁸ Falaḡon ná-doun anzanui ḡooḡaaʋoteni, é ḡe ma: «Li!» Anzanu lounḡoi liini, é dounḡoi dee loli.

⁹ Falaḡon ná-doun anzanui ḡeni ma: «Li bè ga dounḡoi nii, è ḡa niimii ve zea, nà ʋaazu è zalazu.» Anzanui dounḡoi zeḡeni, é kula su.

¹⁰ Sieḡi zu dounḡoi wʋlʋni la, é liini la Falaḡon ná-doun anzanui ʋʋ. Naa seḡeni, é ke ga ná-doun zunu. E daasei pʋeni ga Moize,* mazʋlʋ é ḡeni ma: «ḡè kulaʋe ziei ḡa.»

Moize vela vai, é li Madiyan

¹¹ Naama zieḡi zu, Moize wʋlʋbai ma, é liini ná-nuʋuseiti pʋ be, é weleni, é naati ta-woti ʋaagiti pete. E Ezipete nui ta ḡaani, é ḡa keḡḡeloin Eʋulu nui ta loḡa.

¹² E weleni ḡoba, é kaai ma ga nu nʋpe ge la ḡeni ná, é Ezipete zunui zoni, é paa, é dʋḡu naḡaḡi zu.

¹³ E ḡulani naa ʋoluma zobui, pete, Eʋulu zunu feleḡo ḡeni ná, ti ḡa ko. Zoi é la ḡeni ʋeeni, é ḡeni naa ma: «Lee vaa zu è-ḡeḡeloin loḡazu?»

¹⁴ E ḡooḡaaʋoteni, é ḡe ma: «Be ḡa é è zeida ga kundigiḡi ta tukpʋḡaaleʋe nui ḡi unda? Da ḡisiezū ga è paa, eḡeʋelei è Ezipete nui ʋaani la?» Moize luani, é ḡe ʋoḡo ma: «Gaamazu fai nii ḡweeḡe na.»

¹⁵ Falaḡon naa menini, nii é ḡeni, é ḡeni pʋ ga é Moize vaa.

Kele Moize ʋelani Falaḡon ʋa, é li poun, é zei Madiyan yooi zu. Keai ma zieyeḡei ta ḡobaʋe,

¹⁶ anzanu loun lofela ti ʋaani zie zaḡazuʋe. Ti ḡeni ga Madiyan zalaḡa ḡula nui ná-doun anzanuiti. Ti toganiiti ta-ʋoʋle wosuʋeti daʋeni, ti ti-ḡeḡe ná-togani ʋulugiti ko.

¹⁷ Kele togani make nuiti ti ʋaani, ti ti ʋe. Moize wuzegeni, é ti maalobo, é ta-logani ʋulugiti ko.

¹⁸ Sieḡi zu ti ḡaleni ma la ti-ḡeḡe Leyuwele ʋʋ be, naa ti ḡaazaḡani, é ḡe ti ma: «Lee vaa zu wo ʋaai fala za?»

¹⁹ Ti ḡooḡaaʋoteni, ti ḡe ma: «Ezipete zunui ta ḡa é ḡi maalobogai, é ḡi ḡula togani make nuiti zea, é ziei zaḡaʋe ʋʋlʋ ḡi ʋe, é togani ʋulugi ḡo.»

²⁰ E ḡeni ná-doun anzanuiti ma: «Mini ḡa é ná? Lee vaa zu wo zunui naa yeḡai mu? A toлина, é daamianigi ta mi.»

²¹ Moize yeezeini bu ga é zei zunui naa ʋʋ be, naa ma ge ná-doun anzanui Seefala zeḡe, é fe be ga anza.

²² E doun zunu zʋlʋni. Moize daasei pʋeni ga Geelesome (nii poluʋe ga «seikʋḡʋmai»), mazʋlʋ é ḡeni ma: «Nà ga seikʋḡʋma nui, ḡe zeini zou ḡili su.»

GALA ge Izelaye nuiti kpain gooi meni fai

* **2:10 Moize:** daaseigi nii ti maaḡuḡaai ʋa ta «kula.»

²³ Suḡoozaai ma, Ezipete masagi zaani. Izelayele nuḡuseiti ti ḡeni balasu nɔ de duɔlai zu, ti ḡeni kpeei loozu. Kpeei ti ḡeni toozu duɔlai zu, naa zeelini GALA ma.

²⁴ GALA ge ti ɔala gooi menini. GALA ge ḡizeni ná-minazegēgi zu, é boni Aɔalaame ve, ta Izaake, naa veɛ Zakɔbe va.

²⁵ GALA ge weleni Izelayele nuḡuseiti ba, ti maawoin so.

3

Moize loli fai GALA be

¹ Moize ḡeni nekoi Zeetelo ná-togani ɔulugi makesu, nii é ḡeni ga zalaɔa ḡula nui Madiyan yooi zu. E liini ga togani ɔulugi teɛebai volu velei, eyesu é li GALA ná-gizei ma, ḡɔɔlebe.

² ḡooḡo GALAGI ná-geezuḡeelai ḡulani be keɔema abuzogi zaama, kpɔvɔ goi zaamave. Moize weleni, peɛe, abui soni kpɔvɔ goi va ná kpein, keɔe kpɔvɔ goi la ḡeni ḡalazu neḡelein.

³ Moize ḡeni ma: «Nà latisu, gè li, gè niima laavɔvɔ vaa wolai ḡa, lee vaa zu kpɔvɔ goi la ḡalazu neḡelein.»

⁴ ḡooḡo GALAGI kaani ga toḡa na lati ga é ná ḡa. GALA ge yeni kpɔvɔ goi zaamave, é toli, é ḡe ma: «Moize! Moize!» E gooḡaavoteni, é ḡe ma: «Nà ḡaa!»

⁵ GALA ge ḡeni ma: «Mina maaɔuḡa ve va, ɔa-zavalagiti kula ḡoḡoḡa, mazɔɔɔ adaɔve ve é loni ná, zou ve gè maaḡee veai ba.»

⁶ E ḡeni ma volu: «Nà ḡa gè ga è-ḡee ná-GALAGI, ta è-memewolani Aɔalaame, Izaake, ta Zakɔbe ta-GALAGI.» Moize ḡaazuvɛ looḡuni, mazɔɔɔ é ḡeni luazu ga é mina wele GALA ba.

⁷ ḡooḡo GALAGI ḡeni ma: «Gè nà-nuḡuseiti ta-ɔɔɔi ḡaa Ezipete yooi zu, gè ta-bee wooi meniga, ti toozu ta-weɔema nuiti zea, gè ta-ɔɔɔi ḡwee.»

⁸ Gè vaa ga gè ti unmɔvɔ, gè ti ḡula Ezipete nuiti zea, gè le ga tiye zou vagɔi zu, suwɔɔɔɔai, ve nɔnɔi ta kɔin gulɔi vooɔvɔai ná, zoi nii Kanaan nuiti ti zeini su, ta ḡete nuiti, ta Amɔɔl nuiti, ta Feeleeze nuiti, ta Geeve nuiti, ta Yeeɔuse nuiti.

⁹ Niizu Izelayele nuḡuseiti ta-bee wooiti ti zeelia mà, gè nimizai ḡa, nii Ezipete nuiti ti seizu ti ma.

¹⁰ Naa ḡa é ba, nà è levesu Falaḡon vɔ be, è nà-nuḡusei Izelayele nuiti kula Ezipete yooi va.»

¹¹ Moize ḡeni GALA ma: «Be ḡa é ga ze, gè liizu Falaḡon vɔ be, ga gè Izelayele nuḡuseiti kula Ezipete yooi va?»

¹² GALA ge ḡeni ma: «Nà ḡe è va, weɔe nii é ḡeezu ga poogi ga nà ḡa gè è levesu: Siɛgi zu ɔa nuḡuseiti kulana la Ezipete yooi va, wa nɔkɔ bù gizei nii ma.»

¹³ Moize ḡeni GALA ma: «Nà liizu Izelayele nuḡuseiti pɔ be, gè ḡe ti ma: «Wo-memewolani ta-GALAGI tɛvege wo vɔ be.» Keɔe ni ta ḡaaɔaḡana ga «daasei ka lee?» Nà ti wooḡaavote ḡale?»

¹⁴ GALA ge ḡeni Moize ma: «Nà ga naa, nii é ná.» E ḡeni ma mɔnɔ: «Pele ḡa ɔa Izelayele nuiti gooḡaavote da: «Zoi é lolisu ga: Nà ná, naa ḡa é tɛvegai wo vɔ be.» »

¹⁵ GALA ge ḡeni Moize ma mɔnɔ: «Da ɔɔe ḡani Izelayele nuiti pɔ: «ḡooḡo GALAGI, é ga wo-memewolani Aɔalaame, Izaake, ta Zakɔbe ta-GALAGI ḡa é tɛvegai wo vɔ be.» Dàaseigi ḡana eyesu ḡo, pele ḡana gè pɔ ga ti ɔa wooḡula mà la, yeeḡeḡalaiti pe su.

¹⁶ Li, è Izelayele ḡewolaiti gaale ba, è ḡe ti ma: «ḡooḡo GALAGI, wo-memewolani ta-GALAGI ḡulaɔve bè keɔema, nii é ga Aɔalaame ná-GALAGI, ta

Izaake, ta Zakobe. E gfe ma: Gè wela wo ma, gè naa gaa gaamazu, nii ti daazu wo ma Ezipete yooi zu.

17 Gè devea ga nà vaazu leezu ga woye, gè wo gfula Ezipete yooi va, ve wo ná kpòlòì zu, gè li ga woye Kanaan nuiti ta-yooi zu, ta Gete nuiti, ta Amòl nuiti, ta Feeleeze nuiti, ta Geeve nuiti, ta Yeebuse nuiti, ve nònòì ta kòin gulòì vòòvài ná.»

18 Ta woilo è-woo ma. Da-o, Izelayele gfe wolaiti-yo, wa li Ezipete masagi vò be, wo gfe ma: «Gòogò GALAGI, Ebulu nuiti ta-GALAGI vaa ve gi vò. Va bu niizu, gi folo savagò zìe wo tevbai zu, ga gi li, gi zalafaiti kula Gòogò GALAGI ve, é ga gá-GALAGI.»

19 Gè kwèni ga Ezipete masagi la vaazu yeebesu wo va, wo va li, ni naa la gèni ga zeemabai.

20 Nà yeemaalesu, gè Ezipete yooi lofa ga maaβele vai ma ziiti kpein, gè vaazu keezu ti zaama. Naa voluma, tofa vaazu yeebesu wo va, wo li.

21 Nà fai ta gfe, nii a ke niima nuβuseiti ti gaaazu unfe sòlò Ezipete nuiti gaazu. Siegi zu wo vaazu liizu la, wo la lia ga yeajaka negelein.

22 Izelayele anzanui gilagilagi ga wali anijakaiti, ta zanu anijakaiti, ta segeiti fali seipogoi ma, ta naama anzanui ma, nii é ná-pelei wu, wo wo-loun zunuiti ta wo-loun anzanuiti maafilei la. Wa ti gfula Ezipete nuiti zea, wo ti maavo.»

4

GALA ge ná-zèbei gfula vai kelema

Moize ve

1 Moize googaaivoteni, é gfe ma: «Ti la vaazu laazu dà, ti la woiloga gòoi ma. Kele ta vaazu gèezu mà: «Gòogò GALAGI la gfulani è ve kelema.» »

2 Gòogò GALAGI gèni ma: «Lee gfa é zoni è ya?» E googaaivoteni, é gfe ma: «Tukpòì ve.»

3 Gòogò GALAGI gèni ma: «Pili ya zooi ma.» E pilini ya zooi ma, naa latini, é gfe ga kaalii. Moize velani ba.

4 Gòogò GALAGI gèni Moize ma: «Yeemaale, è so wòongì va.» E yeemaaleni, é so, naa latini, é gfe volu ga tukpòì zea.

5 Gòogò GALAGI gèni ma: «Da naa gfe, naa gfa a ke, ti la da ga Gòogò GALAGI, ti-memewolani ta-GALAGI gfulave kelema è ve, nii é ga Abalaame, Izaake, ta Zakobe ta-GALAGI.»

6 Gòogò GALAGI gèni ma mònò: «Yeeve è-gakai zu.» E yeei veeni gakai zu. Naa volu é sefèni ná, pete, geei gfulani zeei maa ve pe, koleai ege kobe kolegi.

7 Gòogò GALAGI gèni ma: «Yeei ve volu è-gakai zu.» E yeei veeni volu kakai zu. Naa volu é yeei zèfèni gakai zu, é latini, é gfe volu ga kòlògi gfevelei.

8 Gòogò GALAGI gèni ma: «Ni ti la laani è la, ti la gisòlòni poogi ma mòungi ma, ta la poogi velesiei la.

9 Ni balaa ti la laani poo felegoi naati da, ti la woiloni è-wooi ma, da zìe wolai Nile ma dei ta zegè, é pu ya zooi ma. Zìe è vaaazu segezu zìe wolai Nile gfa, naa gfa lati, é gfe ga jamai zooi ma.»

10 Moize gèni Gòogò GALAGI ma: «Ee, Màligii, gè la ga zunui nii daagòlòì, naa ma ge la tòzeini bà wogi, gaa veleina, ane voloi naa è tòzeida la ga bòea pò, nèi gè ga da-wotigè nui, mazòlò dàave ta nègi ti gili ve.»

11 Góogó GALAGI ɣeni ma: «Be ɣa é nu vului laave betea? Be ɣa a da nui ɣe ga boboi, baa goizuɔɔ nu, baa é ke ga wozaɣaa nu, baa gaazuɣole nu? Nà nò laade baa, nɛi gè ga Góogó GALAGI?»

12 Liina deɣemu ɣani, nà bɔɣɔi ɣa gè ɣeezu è va, da ɣena bɔea, nii è vaazu bosu, nà è ɣala ga naa.»

13 Moize ɣeni ma: «Ee, Málifii, nu ɣili teve, nii è pɔ è teve.»

14 Góogó GALAGI yiɣaawanani Moize ma, é ɣe ma: «È-liε Aalɔn, Leevi nui, ɣa ná. Gè kwεε ga daaɣɔɔve. Wele tɔ bɔɣɔgo va, é vaazu è laaɣomisu. Siegi zu è è ɣaazu la, gola ɣoozu ɣa neε, ga ziimaε pe.»

15 Da bɔε pɔ, è woiti pu da. Nɔn nà, nà ɣe wo va, wa ɣena bɔea, nà wo ɣala ga naa, nii wa ke.

16 Toɣa bɔε è ve nuɔuseiti pɔ, é ɣe ga è-laave, dɔun da ɣe GALA tosuve tɔun be.

17 Tukpɔi nii zεge ya, nii è vaazu poogiti keεzu la.»

Moize ɣale fai ma

Ezipete yooi zu

18 Moize ɣaleni ma, é li nekoi Zeetelo vɔ be, é ɣeni naa ma: «Nà pɔ gè li keεleaiti pɔ be, niiti ti Ezipete yooi zu, gè pete ni ta de vulua.» Zeetelo ɣeni ma: «Li ziileigi zu.»

19 Góogó GALAGI ɣeni Moize ma Madiyan yooi zu: «Gale ma, è li Ezipete yooi zu, mazɔɔ niiti kpein ti ɣea pɔ ti è vaa, naati ti zaa.»

20 Moize anzai ta ná-doun zunui seɣeni, é ti ze soovale sinei ɣɔma, ti pele zo, ti da li Ezipete yooi zu. Moize GALA ná-tukpɔi zεɣeni ya.

21 Góogó GALAGI ɣeni Moize ma: «Da ɣalena ma Ezipete yooi zu, keni è maaβele vaiti kpein ke Falaɣɔn ɣaazu, nii gè ma zobogi veai è ya. Nɔn nà, nà vaazu kigi baazu, é la vaazu yeebesu nuɔuseiti ba, ti va li.»

22 Da ɣeezu Falaɣɔn ma: «Góogó GALAGI wooi ɣaa: Izelayele ɣa ga dɔun zunu mɔungi.»

23 Gè bo è ma: «Be dɔun zunui va, é li, é boti ɣe bè. Ni è la ɣe keeni, è va be ba, é va li, nà è-loun zunu mɔungi undaavili.» »

24 Siegi zu Moize ɣeni siei ma la, é ɣulani adave ta, ve é niini ná, Góogó GALAGI daaɣomini, é ɣeni pɔ ga é paa.

25 Seefɔla dodo ɣɔtui zεɣeni, é ná-doun zunui ná-zunu anii ma ɣɔɔ yɔkpɔgi levega, é fɔɣu Moize koligi va, é ɣe ma: «Da bè ga zinigi gè solɔɔgai ga jamai.»

26 Góogó GALAGI zeni ná. Názu ɣa anzanui ɣeni ma la: «Zinigi solɔɔgai ga jamai,» tatipεvolui maavele ma.

27 Góogó GALAGI ɣeni Aalɔn ma: «Li teɔbai zu, è Moize laaɣomi.» Aalɔn liini, é Moize laaɣomini GALA ná-gizei ma, é neεne.

28 Moize wooi kpein deeni ga Aalɔn, nii Góogó GALAGI teveni pɔ, ta poogiti kpein é deveni ga é ke.

29 Moize ta Aalɔn ti liini, ti Izelayele ɣewolaiti kpein gaale ba.

30 Aalɔn vɔluvaawoni ga naama vaiti kpein, niiti Góogó GALAGI ti woni Moize ma. E poogiti keeni nuɔuseiti gaazu.

31 Nuɔuseiti ti laani da. Ti kwεεgai ma ga Góogó GALAGI vaave Izelayele nuiti pɔ, ga é wele ti ma, é ta-maanɔɣɔi ɣa, ti bɔɣɔmaayeini, ti nɔko bu.

5

*Moize ta Aalɔn ti lii laa mɔungi**Falaɔɔn vɔ be*

1 Naama vaiti teʋegai ma, Moize ta Aalɔn ti liini Falaɔɔn vɔ be, ti ɔe ma: «Gɔɔɔɔ GALAGI, Izelayele nɔ-GALAGI wooi ɔaa: «Be nɔ-nuɔuseiti ba, ti li, ti fetii ɔula teʋebai zu dɔaseigi lebi vaa ma.» »

2 Falaɔɔn ti wooɔaavoteni, ɛ ɔe ti ma: «Be ɔa ɛ ga Gɔɔɔɔ GALAGI, ga gɛ ɔlo be, gɛ be Izelayele nuiti ba, ti li? Gɛ la Gɔɔɔɔ GALAGI ɔwee, gɛ la yeebega Izelayele nuiti ba pe, ti va li.»

3 Ti ɔeni ma: «Ebulu nuiti ta-GALAGI ɔulaʋe kelema gi ve. Va bu gi folo savago zie wo teʋebai zu, gi li, gi zalaɔaiti kula gɔ-GALAGI, Gɔɔɔɔ GALAGI ve, naa ɔa ka, ɛ mina va seebe wola veezu gi va, ba a va kɔɔ ve gi va.»

4 Ezipete masagi ɔeni ti ma: «Moize ta Aalɔn, leeni vaa zu wo nuɔuseiti segezu ta-wotiiti ma? A ɔale ma, wo wa-wotiiti ke.»

5 Falaɔɔn ɔeni ma: «Niizu, niima nuɔuseiti ti mɔinda zoi zu, wa ta-wotiiti sugolofolosu!»

*Falaɔɔn ta ɔɔ fai**Izelayele nuiti ta-wotii va*

6 Naama voloi nɔ, Falaɔɔn niima levei veeni nuɔuseiti ta-welema nuiti zea, ta ta-wotiɔe ɔundiɔiti, ɛ ɔe ti ma:

7 «À mina mɔ tufa ve nuɔuseiti zea, eɔeʋelei ɛ ɔea ɔeezu la mɔungi zu, ga ti va bilikii loɔa, ti da li niina, tiya ɔɔɔɔi ti da tufai yeʋe.

8 Anɛɛ naa ve, bilikii lieɔi ti ɔea doɔazu mɔungi zu, wa naa nɔ la ti ɔakala. A mina ta ɔula naa la ga tago balaa, mazɔɔɔ ta ga dɔɔve nuiti, naa ɔa ɛ keezu, ti kpee loozu, ti da ɔe: «Be gi va, gi li, gi zalaɔaiti kula gɔ-GALAGI ve.»

9 A nui niiti kasɔɔili ga botii, ti-un ka ye naa ma, ti mina woilo zee ɔeezuɔulaiti ma.»

10 Nuɔuseiti ta-welema nuiti, ta ta-wotiɔe ɔundiɔiti ti liini, ti ɔe nuɔuseiti ma: «Falaɔɔn wooi ɔaa: «Gɛ la mɔ tufa veezu wo ya.

11 Wa ɔɔɔɔi, à li, wo tufai ɔaize ɔɔɔɔ ve, ve nɔpe wa ka nɔ. Anɛɛ naa ve, tanɔpe ge la ɔulazu wa-wotii la.» »

12 Nuɔuseiti ti vazani Ezipete yooi zu nɔ pe, ti da tufa unkpulugiti zee tufai votogi zu.

13 Ta-welema nuiti ti ɔeni ɔoizu ti la, ti da ɔe: «À wa-volo ɔila kuɔui be, eɔe nɔ siegi zu tufai ɔeni la wo ya.»

14 Ti ɔeni Izelayele nuiti ta-wotiɔe ɔundiɔiti doɔazu, niiti Falaɔɔn nɔ-gwelema nuiti ti zeini ti unda. Ti ɔeni ɔeezu ti ma: «Lee vaa zu wo la beni ga wogi ta za bilikii lieɔi loɔa, daai wo ɔakala, eɔeʋelei ɛ laani la wo ɔakala mɔungi zu?»

15 Izelayele nuiti ta-wotiɔe ɔundiɔiti ti liini, ti baazaɔa Falaɔɔn ma, ti ɔe ma: «Lee vaa zu ɛ gi zosu ɔani, gei gi ga da-wotiɔe nuiti?»

16 Ti la mɔ tufa veezu gi ya, gei gi ga da-wotiɔe nuiti, ti da ɔe gi ma: «A bilikiiti doɔa!» Gei gi ga da-wotiɔe nuiti, ta gi loɔazu, tama da-nuɔuseiti ka ti faaɔazagi ɔeai.»

17 Falaɔɔn ti wooɔaavoteni, ɛ ɔe ti ma: «Wa ga dɔɔve nuiti, dɔɔve nu wolaiti! Naa ɔa ɛ keezu, wo ɔeezu ma: «Be gi va, gi li, gi zalaɔaiti kula Gɔɔɔɔ GALAGI ve.»

¹⁸ Niizu, à li, wa-woti g̃ezuṽe, nu la m̃o tufa veezu wo ya j̃eg̃el̃in, kele wa bilikii lieg̃oi ño ve, nii wo g̃eni feezu.»

¹⁹ Izelayele nuiti ta-wotig̃e g̃undig̃iti ti kaani ga ta ti maanog̃ozu ño sese, ti da g̃e ma: «Wo la tanope kulazu bilikii lieg̃oi la, nii é veezu folo-o-folo.»

²⁰ Ti g̃ulazuṽe Falaḡon ṽo be, ti zeelini Moize ta Aal̃n ṽo be, naati ti g̃eni ti maag̃ouns̃u.

²¹ Ti g̃eni ti ma: «G̃ooḡo GALAGI g̃a wo g̃aazu, toḡa wo lukpog̃aaleve! Wo gi maayogi zeeḡa Falaḡon ta ná-botig̃e nuiti be. Wo boḡa zokp̃oi laa ti-yeenzaamave, ga ti gi vaa la.»

²² Moize ḡaleni ma G̃ooḡo GALAGI ṽo be, é g̃e ma: «M̃aliḡii, lee vaa zu é faa j̃oi g̃ea ga niima nubuseiti? Lee vaa zu é t̃eṽegai?»

²³ Kaipa g̃e liini Falaḡon ṽo be, g̃e b̃oe p̃o è-laaseigi zu, toḡa faa j̃oi g̃ezu ño ga niima nubuseiti, da ma, è la da-nubuseiti uñm̃oni pe, è va ti ḡula zea.»

6

GALA ge Izelayele nuiti uñm̃o fai laazeeli vai

¹ G̃ooḡo GALAGI g̃eni Moize ma: «Da vaaazu p̃etesu niizu, nii g̃e vaaazu keezu ga Falaḡon. Nà-zeeḡaaḡaa wolai maavele g̃a é vaaazu besu la Izelayele nuiti ba, ti li, toḡa ti b̃eezu, é ti ḡula ná-zooi va.»

² GALA ge b̃oeni m̃ono Moize ṽo, é g̃e ma: «Ñun nà, nà ga G̃ooḡo GALAGI.

³ G̃e ḡulani kelema Abalaame ve, ta Izaake, ta Zak̃obe, ga GALA Zebei-P̃e-Maliḡii, kele g̃e la g̃eni b̃ooḡo leeni ga tiye ga d̃aaseigi g̃a ga G̃ooḡo GALAGI.

⁴ G̃e minazeg̃eni ti ve, ga nà Kanaan yooi veezu ti ve, zooi naa, nii ti su ga seikog̃oma nuiti.

⁵ Ñun nà, g̃e Izelayele nuiti kpala gooi m̃enige, niiti ti ga Ezipete nuiti taluiti. G̃e ḡizege nà-minazeg̃eji zu.

⁶ Naa g̃a é ba, g̃e Izelayele nuiti ma: «Nà ga G̃ooḡo GALAGI, nà wo viesu, g̃e wo ḡula boti baagi laawu, niiti Ezipete nuiti ti daazu wo unma. Nà wo uñm̃ossu, wo ḡula duḡai zu, nii wo su ti ya. Nà wo uñm̃ossu ga nà-zeeḡaaḡaa, naa g̃a g̃e ga tukpog̃aaleve wolai ti laalog̃oma.

⁷ Nà wo zeeḡezu, wo g̃e ga nà-nubuseiti, nà g̃e ga wa-G̃ALAGI. Wa sug̃wee ga nà g̃a g̃e ga G̃ooḡo GALAGI, wa-G̃ALAGI, nii é wo uñm̃ossu, é wo ḡula boti baagiti daawu, niiti Ezipete nuiti ti daazu wo unma.

⁸ Nà leezu ga woye zooi naa zu, nii g̃e ma ḡonai woni ga nà fe Abalaame ya, ta Izaake, ta Zak̃obe. Ñun nà, nà feezu wo ya, é g̃e ga w̃ono. Nà G̃ooḡo GALAGI ve.»

⁹ Moize naama woiti boni Izelayele nuiti ma, kele naati ti la g̃eni woiloni goo ma, maz̃ob̃o ti g̃eni iḡoteve wolai zu, duḡa baag̃aa golai maavele ma, nii ti g̃eni su.

¹⁰ G̃ooḡo GALAGI b̃oeni Moize ṽo, é g̃e ma:

¹¹ «Li, è b̃oe Falaḡon ṽo, Ezipete masagi, é b̃oe Izelayele nuiti ba, ti li, ti ḡula ná-zooi va.»

¹² Moize G̃ooḡo GALAGI woog̃aavoteni, é g̃e ma: «Izelayele nuiti ti la woiloni ḡoii ma. Falaḡon g̃a zoo ḡale woilosu ḡoii ma, ñei kp̃eḡa baai?»

¹³ G̃ooḡo GALAGI b̃oeni Moize ta Aal̃n ṽo, é deveiti fe ti ya, é vil̃e Izelayele nuiti ba ta Ezipete masagi Falaḡon, Izelayele nuiti kula vai zu Ezipete yooi va.

Moize ta Aal̃n ti-m̃em̃wolaiti

¹⁴ Izelayele nuiti ta-velleyegeiti ma ɣundiɣiiti ti ɣeni ga: Izelayele ná-doun zunu mɔungi é zɔbɔni, daa ga Luβen. Naa ná-doun zunuiti ti ɣeni ga: Geenoke, Palu, Ʉeselon, ta Kaalemi. Luβen nɔnɔ ma velleyegeiti kana.

¹⁵ Simiyɔn ná-doun zunuiti ti ɣeni ga: Yemuwele, Yamin, Wɔɣade, Yakin, Sɔɣaal, ta Sayile, Kanaan anzanui ná-doun zunui. Simiyɔn ná-pelleyegeiti kana.

¹⁶ Leevi ná-doun zunuiti daaseigiti kaa, eɣvelei ti-mavofodaiti ti la: Ʉeleson, Keɣate, ta Melali. Leevi zii ma ɣonagiti ti ɣeni ga kona ungila puusavagɔ maazu lɔfela (137).

¹⁷ Ʉeleson ná-doun zunuiti ti ɣeni ga: Liβeni ta Simeyi, ta ta-velleyegeiti.

¹⁸ Keɣate ná-doun zunuiti ti ɣeni ga: Amelame, Yiseɣaal, Ʉeeβelon, ta Uziyele. Keɣate zii ma ɣonagiti ti ɣeni ga kona ungila puusavagɔ maazu savagɔ (133).

¹⁹ Melali ná-doun zunuiti ti ɣeni ga: Maali ta Musi. Naati ka ti ga Leevi ná-pelleyegeiti, eɣvelei ti-mavofodaiti ti la.

²⁰ Amelame nazai Yokeeβede zeini ga anza, naa doun zunuiti sɔbɔni βe: Aalɔn ta Moize. Amelame zii ma voloi kpein ge ɣeni ga kona ungila puusavagɔ maazu lɔfela (137).

²¹ Yiseɣaal ná-doun zunuiti ti ɣeni ga: Kɔlee, Neefege, ta Zikeli.

²² Uziyele ná-doun zunuiti ti ɣeni ga: Mikayele, Elesafan, ta Siteli.

²³ Aalɔn Naason baazeelai Eliseeβa zeini ga anza, nii é ga Aminadaβe ná-doun anzanui, naa doun zunuiti sɔbɔni βe: Nadaβe, Aβiyu, Eleazaal, ta Itamaal.

²⁴ Kɔlee ná-doun zunuiti ti ɣeni ga: AsiiL, Elekana, ta Aβiazafe. Kɔlee ná-doun zunuiti ta-velleyegeiti kana.

²⁵ Aalɔn ná-doun zunui Eleazaal, Putiyele ná-doun anzanui zeini ga anza, naa doun zunu zɔbɔni βe, é daasei pɛeni ga Finease. Naati ka ti ga Leevi lointi ta-velleyegeiti ma ɣundiɣiiti, eɣvelei ta-velleyegeiti ti la.

²⁶ Aalɔn ta Moize naati ka Ʉooɣɔ GALAGI ɣeni ti ma: «À li, wo Izelayele nuiti kula Ezipete yooi va, wo ti zeL kpasu ga pagɔ.»

²⁷ Moize ta Aalɔn ɣa ti liini, ti βe Ezipete masagi Falaɣɔn vɔ, ga ti Izelayele nuiti kula Ezipete yooi va.

Ʉooɣɔ GALAGI ná-minazefegi niine vai Moize ve

²⁸ Siɛgi zu Ʉooɣɔ GALAGI βeeni la Moize vɔ, Ezipete yooi zu,

²⁹ é ɣeni ma: «Nà ga Ʉooɣɔ GALAGI. Li, é βe Ezipete masagi Falaɣɔn vɔ, naama vaiti kpein bo ma, nii gè bosu é ma.»

³⁰ Kele Moize Ʉooɣɔ GALAGI woɣaavoteni, é ɣe ma: «Nɔun nà ɣa kpɔela baai, Falaɣɔn ɣa woilo ɣale gɔo ma?»

7

¹ Ʉooɣɔ GALAGI ɣeni Moize ma: «Wele, nà è losu GALA tosuve Falaɣɔn ve, è-liɛ Aalɔn ɣe ga è laavaawo nui.

² Dɔun, dā naati kpein bo, nii gè vaazu è levezu ma. E-liɛ Aalɔn ɣa lati, é ti wo volu Falaɣɔn ma, ga é βe Izelayele nuiti ba, ti ɣula ná-zooi va.

³ Nà ma, nɔun, nà Falaɣɔn ɣigi baazu, nà nà-poogiti ta nà-laavɔɔ vaiti ke, nà zeizu ɣe moinmɔin Ezipete yooi zu.

⁴ Kele Falaɣɔn la vaazu woilosu wo-wooi ma. Názuve, nà yeveezu Ezipete yooi ma, gè nà-nu βulugiti kula Ezipete yooi va, nà-nuβuseiti ti ga Izelayele nuiti, ga tukpɔɣaaleve wolai maavele.

⁵ Ezipete nuiti ta vaazu kwεesu naazu ga, na ga Gooḡo GALAGI, siegi zu gè vaazu yeemaalesu da Ezipete yooi maazu, gè Izelayele nuiti kula ti zaama.»

⁶ Moize ta Aalón ti naa ḡeni, eḡevelei nò kpein Gooḡo GALAGI devei veeni la ti ya.

⁷ Moize ná-konagi ḡeni niina ga puulósava (80), Aalón ná-konagi ḡe ga puulósava maazu savagò (83), siegi zu ti liini la, ti bõe Falaḡón vò.

*Aalón ná-tukpòì lati fai,
é ḡe ga kaalii*

⁸ Gooḡo GALAGI ḡeni Moize ta Aalón ma:

⁹ «Ni Falaḡón a bœna wo vò, é ḡe wo ma: «A laavò vaa ḡila ke,» da ḡe Aalón ma: «Da-lukpòì zegè, è pili Falaḡón ḡakala zooi ma.» Toḡa ḡe ga kaalii.»

¹⁰ Moize ta Aalón ti liini Falaḡón vò be, ti naa ḡeni, nii Gooḡo GALAGI valini la ti ma. Aalón ná-tukpòì vilini zooi ma Falaḡón ḡakala ta ná-botigè nu wolaiti, naa latini, é ḡe ga kaalii.

¹¹ Kele Falaḡón molikulagiti tolini, ta zoḡoiti. Tiya balaa, ti naa ḡeḡalai ḡeni ga ta-zoḡolaiti maavele.

¹² Ti kpein ti ta-lukpòiti pilini zooi ma, naati ti latini, ti ḡe ga kaaliiti. Kele Aalón ná-tukpòì ta-lukpòiti kpòleni.

¹³ Falaḡón ḡigi baani, é la ḡeni woiloni Moizeni ta Aalón wooi ma pe, eḡevelei nò Gooḡo GALAGI boni la.

*Maanḡo mœungi:
Ziei lati fai, é ḡe ga namai*

¹⁴ Gooḡo GALAGI ḡeni Moize ma: «Falaḡón ḡigi baa, é la keezu, é va be nuḡuseiti ba, ti va li.

¹⁵ Li Falaḡón vò be sobui nò, toḡa ḡulazu, é da li zie wolai Nile laave. Tukpòì zo ya, nii é latini, é ḡe ga kaalii.

¹⁶ Da ḡeezu Falaḡón ma: «Gooḡo GALAGI, Ebulu nuiti ta-GALAGI, tèvege è vò be ga gè bò è ma ga è be ná-nuḡuseiti ba, ti li, naa ḡa a ke ti debi tevebai zu. Kele doun, zaagaza é la de keeni.

¹⁷ Gooḡo GALAGI wooi ḡaa: Da vaazu kwεesu nii maavele ma, ga toḡa ga Gooḡo GALAGI. Nà vaazu zie wolai Nile loḡazu ga tukpòì é zoni zèa, toḡa vaazu latisu, é ḡe ga namai.

¹⁸ Kaleiti kpein ti zie wolai Nile wu, ta za, zie wolai Nile makugi ḡa ḡula, Ezipete nuiti ta ḡaaba wafuun ga ti zie wolai Nile ta bõe.»

¹⁹ Gooḡo GALAGI ḡeni Moize ma: «ḡe Aalón ma: «Da-lukpòì zegè, è yeemaale Ezipete nuiti ta-ḡeiti ma: ta-ḡe wolaiti, ta-ma bekegiti, ta-ḡoigiti, ta ta-ḡe yeḡe goiti. Ta ḡe ga namai, namai ḡa ḡe Ezipete yooi kpein su, gulu anipakaiti su ta kòtu anipakaiti.»

²⁰ Moize ta Aalón ti naa ḡeni, nii Gooḡo GALAGI valini la ti ma. E tukpòì wuzegeni, é zie wolai Nile loḡa Falaḡón ḡaazu, ta ná-botigè nu wolaiti gaazu, Nile ḡe kpein ge latini ga namai.

²¹ Kaleiti ti zaani zie wolai Nile wu. Zie wolai Nile makugi ḡulani, Ezipete nuiti ti la mò ḡeni zoosu ti va zie wolai Nile bõe. Namai ḡeni Ezipete yooi kpein su.

²² Kele Ezipete molikulagiti ti naa ḡeḡalai ḡeni ga ta-zoḡolaiti maavele. Falaḡón ḡigi baani, é la woiloni Moizeni ta Aalón woo ma, eḡevelei nò Gooḡo GALAGI boni la.

²³ Falaḡon ḡaleni ma, é li ná-masa pelei wu, é la vòḡ ḡisòḡòni niima vai ma neḡelèin.

²⁴ Ezipete nuiti kpein ti zeḡeiti bòoni zie wolai Nile maḡoolii zu, ga ti kḡòḡlede zòḡò, mazòḡò ti la ḡeni zoosu ti va zie wolai Nile ta bòle.

²⁵ Ḣòḡḡ GALAGI zie wolai Nile ḡòḡḡḡḡgai ma, é keeni su ga folo lafela.

Maanḡḡi velesiei:

Zòḡḡiti ti zòoi maabòḡle fai

²⁶ Ḣòḡḡ GALAGI ḡeni Moize ma: «Li Falaḡon vò be, è ḡe ma: «Ḣòḡḡ GALAGI wooi ḡaa: Be ná-nubuseiti ba, ti li, naa ḡa a ke ti dèbi.

²⁷ Ni è la ḡe keeni, è va be ti va, ti va li, nà vaazu da-yooi kpein suḡḡḡḡḡḡosu ga zòḡḡiti.

²⁸ Zie wolai Nile wuulaa ḡa ve ga zòḡḡiti, ta ḡula bu, ti le da-masa pelei wu, ti lo è laa vèlei wu, ta da-vetei zu, ti le da-wotigè nuiti ta-vèlei bu, ta da-nubuseiti pò beḡi, ta vò da-bulu mò zeḡeiti su, ta da-bulu vukò ḡaayo aniyakaiti su.

²⁹ Zòḡḡiti ta le wo ma, wa da-nubuseiti, ta da-wotigè nuiti kpein.» »

8

¹ Ḣòḡḡ GALAGI ḡeni Moize ma: «Ḣe Aalòn ma: «Yeemaale ga da-lukḡoi zie wolaiti ma, ta ma bekeḡiti, ta kḡoigiti, zòḡḡiti ti le Ezipete yooi ḡa.» »

² Aalòn yeemaaleni Ezipete deiti ma. Zòḡḡiti ti leeni, ti Ezipete yooi maabòḡle.

³ Kele molikulagiti ti naa ḡeḡalal ḡeeni ga ta-zoḡolaiti maavele. Ti zòḡḡiti puuni balaagi Ezipete yooi ḡa.

⁴ Falaḡon Moizeni ta Aalòn lolini, é ḡe ti ma: «À Ḣòḡḡ GALAGI maaneene, naa ḡa a ke é zòḡḡiti maḡooza gi va ga nà-nubuseiti. Nà besu wa-nubuseiti ba, ti li, ti zalaḡaiti kula Ḣòḡḡ GALAGI vè.»

⁵ Moize ḡeni Falaḡon ma: «Masagi, va bu da bòḡḡi è kui le ga ze, yeei gè vaazu Ḣòḡḡ GALAGI maaneenezu la è vè, wa da-wotigè nuiti, ta da-nubuseiti, nii a ke é zòḡḡiti maḡooza è va, ta da-vèlei? Taḡila kḡalaa ge la yeḡa ná, keeni zie wolai Nile nò wu.»

⁶ Falaḡon goḡaaavoteni, é ḡe ma: «Lina nò.» Moize ḡeni ma: «Toḡa ḡe ḡana, eḡvèlei è faliai la, naa ḡa a ke, è kwee ga gala kili ge la ḡulani ga Ḣòḡḡ GALAGI, ḡa-ḢALAGI.

⁷ Zòḡḡiti ta maḡooza è va, ta da-vèlei, ta da-wotigè nuiti, ta da-nubuseiti, taḡila kḡalaa ge la yeḡa ná, keeni zie wolai Nile nò wu.»

⁸ Moize ta Aalòn ti zeḡeni Falaḡon vò be, Moize woḡḡulani Ḣòḡḡ GALAGI ma, zòḡḡiti ta-vaa zu, niiti é ti leveni Falaḡon laaloḡma.

⁹ Ḣòḡḡ GALAGI naa ḡeeni, nii Moize falini ma. Zòḡḡiti ti zaani pelei bu, ta koizuvèti, ta dòḡòiti su.

¹⁰ Ti ti ḡaalèni ba kḡifòkḡifò, makugi ḡeni ḡulazu zòoi zu ná pe.

¹¹ Kele Falaḡon kaai ma ga faiti ti zolooga, è bòḡḡ ḡḡkpaani, é la woiloni Moizeni ta Aalòn woo ma, eḡvèlei Ḣòḡḡ GALAGI bogai la.

Maanḡḡi zavasièi:

Sosoligiti

¹² Ḣòḡḡ GALAGI ḡeni Moize ma: «Ḣe Aalòn ma: «Da-lukḡoi maale, è zòoi ma vufiligi loḡa. Toḡa latisu ga sosoligiti Ezipete yooi zu ná kpein.» »

13 Zekana ti keeni la. Aalɔn yeemaaleni ga ná-tukpɔi, é zɔoi ma vufiligi loɟa la. E ɟeni ga sosoligiti, é ɔu nuiti ma, ta suaiti. Zɔoi ma vufiligi kpein ge ɟeni ga sosoligiti, Ezipete yooi kpein su.

14 Molikulagiti ti ta-zɔɟolaiti kpein keeni, ga ti va sosoligiti kula, keɛ ti la ɟeni zooni. Sosoligiti ti ɔuuni nuiti ma ta suaiti.

15 Názu ɟa molikulagiti ti ɟeni la Falaɟɔn ma: «GALA ɔɔɟɔi yee ɔogi ve!» Keɛ Falaɟɔn ɟigi baani, é la woiloni Moizeni ta Aalɔn woo ma, eɟevelei Gooɟo GALAGI bogai la.

Maanɔɟɔi naanisiei:

Dɛgiti puu vai

16 Gooɟo GALAGI ɟeni Moize ma: «Wuzeɟe ga sobuzobui, è li, è lo Falaɟɔn ɟakala, siegi zu è ɟulazu la ga é li ziaɔve, da ɟe ma: «Gooɟo GALAGI wooi ɟaa: Be ná-nuɔuseiti ba, ti li, naa ɟa a ke ti dèbi.

17 Ni è la beni ná-nuɔuseiti ba, ti va li, ná ɔaazu è laalɔɟoma ga dɛgiti ti laaɔadiai, wa da-wotigɛ nuiti, ta da-nuɔuseiti, naa veɛ da-veleiti ba. Ezipete nuiti ta-veleiti buulaa ɟa ve ga dɛgiti, ta zɔoi balaa laa ɟa ve.

18 Keɛ naama volo ná, ná zeeɟaaɟweɛzu ɟe Gɔsen yooi va, ve ná-nuɔuseiti ti zeini ná, dɛgiti ti la ɟea miná ɲegelein, naa ɟa a ke è kwɛɛ ga ná ga Gooɟo GALAGI, ná naama yooi zu.

19 Ná zeeɟaaɟweɛzu ɟeezu ná-nuɔuseiti ta da-nuɔuseiti ba. Laavɔɔ vai ma ɔoogi naa ɟa ɟula keɛma lina.»

20 Gooɟo GALAGI keeni ɟana. Dɛgiti ti laaɔadiai, naati ma bulugi vaani Falaɟɔn ná-masa pelei wu, ta ná-botigɛ nuiti ta-veleiti bu, ta Ezipete yooi kpein su. Zɔoi ɟologoloni dɛgiti zea.

21 Falaɟɔn Moizeni ta Aalɔn lolini, é ɟe ti ma: «À li, wo zalaɟaiti kula wa-GALAGI ve zɔoi zu.»

22 Moize gooɟaavoteni, é ɟe ma: «É la zooloni lago pa ga é ɟe ɟana, mazɔɔɔ gá ɔaazu zalaɟaiti kulazu Gooɟo GALAGI ve, gá-GALAGI, ti ga kɔzɔba aniiti Ezipete nuiti be. Ni gá zalaɟaiti kulana Ezipete nuiti gaazu, ti ga kɔzɔba aniiti ti ve, ti la gi zɔa ga kotui ɔaa?»

23 Gá folo savagɔ zie wosu tevebai zu, gi zalaɟaiti kula Gooɟo GALAGI ve, gá-GALAGI, eɟevelei é bogai la gi ma.»

24 Falaɟɔn ɟe ma: «Nɔun ná, ná yeebesu wo va, wo li tevebai zu, wo zalaɟaiti kula Gooɟo GALAGI ve, wa-GALAGI. Keɛ wa ɟena lia, à mina maagooza. A maanɛɛnei wo bè.»

25 Moize gooɟaavoteni, é ɟe ma: «Peɛ, ná ga ɟula è ɔɔ be, ná Gooɟo GALAGI maanɛɛɛzu è ve. Lina, dɛgiti ta maagooza Falaɟɔn va, ta ná-botigɛ nuiti, ta ná-nuɔuseiti, keɛ Falaɟɔn mina ye gi yaavazu, é va be yeebesu nuɔuseiti ba, ti va li, ti va zalaɟaiti kula Gooɟo GALAGI ve.»

26 Moize ɟulani Falaɟɔn ɔɔ be, é Gooɟo GALAGI maanɛɛɛ.

27 Gooɟo GALAGI keeni eɟevelei Moize falini la ma, dɛgiti ti maagoozani Falaɟɔn va, ta ná-botigɛ nuiti, ta ná-nuɔuseiti. Gila kpalaa ge la ɟeni yeni ná.

28 Keɛ niizu mɔnɔ, Falaɟɔn ɔɔɟo ɟigi baani, é la yeebeni nuɔuseiti ba, ti va li.

9

Maanɔɟɔi laɔlusiei:

Dɔfo zeebei veɛ vai suaiti ba

¹ Ḑooḑo GALAGI ḑeni Moize ma: «Li Falaḑon uo be, e ḑe ma: Ḑooḑo GALAGI, Ebulu nuiti ta-GALAGI wooi ḑaa: Be na-nuḑuseiti ba, ti li, naa ḑa a ke ti dèbi.

² Ni e la ḑe keeni, e va be ti va, ti va li, da ti zona,

³ Ḑooḑo GALAGI yeei ḑa ḑe da-loganiiti daaloḑoma, niiti ti doḑoiti su, sooiti, ta soovalegiti, ta ḑameiti, ta nikeiti, ta baalagiti, ta boliiti. Toḑa ḑe ga doḑo, e wola ḑou.

⁴ Kele Ḑooḑo GALAGI ḑa zeeḑaaḑweezu ḑe Izelayele na-toganiiti ba ta Ezipete nuiti ta-loganiiti. Niiti ti ga Izelayele nuiti tonoi, gila kpalaa ge la zaa ti va.»

⁵ Ḑooḑo GALAGI kui levea ba, e ḑe: «Lina, Ḑooḑo GALAGI ḑa naa ḑe zoi zu.»

⁶ Ḑooḑo GALAGI keeni ḑana no, poluma voloi. Ezipete nuiti ta-loganiiti kpein ti zaani, kele sua ḑila kpalaa ge la ḑeni zaani Izelayele nuiti ta-loganiiti su.

⁷ Falaḑon keelai leveni ga ti gaazaḑagiti bo, peḑe, Izelayele na-toganiiti gila kpalaa ge la ḑeni zaani. Falaḑon ḑigi baani, e la ḑeni beni Izelayele nuiti ba, ti va li.

Maanḑoḑi lozitasiei:

Divologiti ti lo fai

nuiti ta suaiti ba

⁸ Ḑooḑo GALAGI ḑeni Moize ta Aalon ma: «À yeelaave ga diḑi losuḑe ma yuḑui, Moize foḑe geezu velel Falaḑon ḑaazu.

⁹ Toḑa ḑe ga fufiligi, e uḑe Ezipete yooi pe ma, e ḑe ga divologi, e lo nuiti ta suaiti ba, e ḑula ti ma, Ezipete yooi zu na pe.»

¹⁰ Ti fuului ma yuḑui zeeḑeni, ti li, ti lo Falaḑon ḑakala. Moize foḑeni geezu velel, e ḑeni ga divologiti, keai ga kula ma anii nuiti ta suaiti ma.

¹¹ Molikulagiti ti la ḑeni zooni ti va va Moize ḑakala, tḑzei divologiti ba, mazaloḑo divologiti ti ḑeni molikulagiti ba, eeḑevelei e ḑeni la Ezipete nuiti kpein ba.

¹² Ḑooḑo GALAGI Falaḑon ḑigi baani, Falaḑon la ḑeni woiloni Moizeni ta Aalon wooi ma, eeḑevelei Ḑooḑo GALAGI bogai la Moize ma.

Maanḑoḑi lofelasiei:

Sakotuii puu vai

¹³ Ḑooḑo GALAGI ḑeni Moize ma: «Wuzeeḑe ga sobuzobui, e li, e lo Falaḑon ḑakala. Da ḑeezu ma: Ḑooḑo GALAGI, Ebulu nuiti ta-GALAGI wooi ḑaa: Be na-nuḑuseiti ba, ti li, naa ḑa a ke ti dèbi.

¹⁴ Mazaloḑo niizu, na vaazu ga maanḑoḑo vaiti kpein da doḑoḑi e laaloḑoma, ta da-wotige nuiti daaloḑoma, ta da-nuḑuseiti daaloḑoma, naa ḑa a ke, e kwee ga keḑala noḑe ge la na eteai zu na kpein.

¹⁵ Ni ge yeemaaleni, ge e loḑa ga saai, da-o, da-nuḑuseiti-yo, e ga wo ḑeelea etea.

¹⁶ Kele ge e yeḑe vulua, naa ḑa a ke, e na-zebeli ḑa, ta ti daaseigi wo eteai zu na pe.

¹⁷ Da ba, e da pele besa na-nuḑuseiti dii vai luḑo.

¹⁸ Naa ḑa e ba, lina, niima lelei ma, na sakotui uuzuu zeeḑaaba, nii keḑala noḑe ge la de ḑeeni Ezipete yooi zu, e zo naa beḑe volu ma, eyesu niizu.

¹⁹ Deḑemu, da-loganiiti makeḑu beḑena ga pagḑo, ta nii kpein e ga doḑo, e e ya eteaḑe. Sakotui ḑa vaazu uuzuu nuiti kpein ma ta suaiti, niiti ti vaazu yeḑu eteaḑe, ti la loḑuni peleiti bu, naati ta za.»

²⁰ Falaḡon ná-botigē nūiti saama, niiti ti luani Gooḡo GALAGI laawooi va, naati ti ta-wotigē nūiti ta ta-loganiiti tēeni peleiiti bu ga gaazuvilei.

²¹ Kele niiti ti la ḡeni Gooḡo GALAGI laawooi lōni yiima, ti va ke ḡaazu ma ga faa, naati ti ta-wotigē nūiti ta ta-loganiiti zeni eteave.

²² Gooḡo GALAGI ḡeni Moize ma: «Yeemaale geeḡolḡi vō pelei, sakotui vu Ezipete yooi kpein su nūiti ma, ta suaiti, ta tufaiti kpein dōḡoiti su, Ezipete yooi zu.»

²³ Moize ná-tukpoi leteni geeḡolḡi vō pelei. Gooḡo GALAGI tona kpune tugi leveni, ta sakotui, geeḡadei yeini eteai zu. Gooḡo GALAGI sakotui vuuni Ezipete yooi zu.

²⁴ Sakotui vuuni, mainmain ḡeni saḡazu, geeḡadei da loo sakotuiti saama, gola yeeḡaabaani, keḡala la de ḡeēni Ezipete yooi zu, kaipa é ḡeēni ga bōḡo you.

²⁵ Sakotui vuuni, é zeelini Ezipete yooi kpein ma ga ḡōuda, nii kpein é ḡeni eteave, é zo nūiti ma, é zeeli suaiti ma. Sakotui vuuni tufaiti kpein ma dōḡoiti su, é guluiti suḡolḡoloni dōḡoiti su.

²⁶ Keni nō ve Izelayele nūiti ti ḡeni ná, Gōsen yooi zu, miná ḡa sakotui la ḡeni zeelini ná.

²⁷ Falaḡon Moizeni ta Aalon lolini, é ḡe ti ma: «Gè kotoi ḡea niizu. Gooḡo GALAGI ḡa soḡgai, nā-o, nā-nuḡuseiti-yo, gi la veeni.

²⁸ A Gooḡo GALAGI maanēnēna, nii a ke tona kpune tugi mina mō ḡula, ta sakotui mina mō vu. Nā besu wo va, wo li, nu la mō yeevilliga wo zu mōnō.»

²⁹ Moize ḡeni ma: «Siegi zu gè ḡulazu la taai va, nā zeeiti tēezu Gooḡo GALAGI ma. Tona kpune tugi maa ḡa leve, ta sakotui, naa ḡa a ke é kwēe ga Gooḡo GALAGI ḡa po ge ga eteai.

³⁰ Kele gè kwēe ga da-o, da-wotigē nūiti-yo, wo la de luazu Gooḡo GALAGI va.»

³¹ (Gezei ta wōlezegi ti ḡolḡoloni, tōzei wōlezegi ḡulaa ḡeni de su ga niine, gezei vua ḡeni de ga niine.

³² Beleegi ta epotelegi ti la ḡeni ḡolḡoloni, tōzei ti nekēge.)

³³ Moize ḡulani Falaḡon vō be, é li taa voluḡe, é yeeiti tēeni Gooḡo GALAGI ma, tona kpune gooi ta sakotuiti maaleveni, tonai la mō ḡeni vuuni zōoi ma.

³⁴ Falaḡon kaai ma ga tonai, ta sakotui, ta tona kpune gooit maalevea, é ḡeni nō ba, é da kotoi ḡe, é bōḡo ḡigi baani, tō-o, ná-botigē nūiti-yo.

³⁵ Falaḡon ḡigi baani, é la ḡeni beni Izelayele nūiti ba, ti va li, eḡevelei nō Gooḡo GALAGI puuni la Moize la, é bo.

10

Maanḡoḡi lōsavasi:

Kotogiti puu vai

¹ Gooḡo GALAGI ḡeni Moize ma: «Li Falaḡon vō be, mazōlō nā ḡa gè kigi baai, ta ná-botigē nūiti zii, nii a ke gè nā-poogiti kula kelema ti zaama.

² Toḡa balaa ga è suḡula è-lointi ma, ta ti-lointi, pelei gè Ezipete nūiti sogai da, ta poogi ma ziiti gè ti ḡulaai kelema ti zaama. Wa kwēe naa maavele ma ga nā ga Gooḡo GALAGI.»

³ Moize ta Aalon ti liini Falaḡon vō be, ti ḡe ma: «Gooḡo GALAGI, Ebulu nūiti ta-GALAGI wooi ḡaa: ‘Da yeḡu ḡeḡezu eyesu siegi beḡele zu, ga è la bōḡo unmaayeida bē? Be nā-nuḡuseiti ba, ti li, naa ḡa a ke ti dēbi.

⁴ Mazōlō ni è la ḡe keēni, é va be nā-nuḡuseiti ba, ti va li, wele, nā vaazu lina ga kotogiti da-yooi zu.

⁵ Ta zoi maabɔɔle, nu la zooga é va zoi ɔa, ti anii mɔtaiti mi nii é ná, nii sakɔtui zegai wo ya, guluiti kpein ti betezu wo ve dɔbɔiti su, ta naati kpein miizu.

⁶ Ta da-veleiti buulaave, ta da-wotige nuiti kpein ta-veleiti, ta Ezipete nuiti kpein ta-veleiti. E-ɔɛni, ta è-ɔɛni ti-ɔɛni ti la ɔeni naa ɔɛɔala ɔaani, kaipa ti ɔulani, ti da yenvu zoi nii zu, eyesu niima voloi.» Moize voluaveni, é ɔula Falaɔn vɔ be.

⁷ Falaɔn ná-botige nuiti ti ɔeni ma: «Zunui nii ɔa ɔɛɛzu ga balii ɔale ade ve, eyesu siɛ kpegele zu? Bena nui niiti ba, ti li, ti ɔoɔɔ GALAGI lebi, ta-ɔALAGI. E la de suɔweɛ ɔaa ga Ezipete undaa ɔana vili?»

⁸ Ti vaani volu ga Moize ta Aalon Falaɔn vɔ be, naa ɔɛ ti ma: «À li, wo ɔoɔɔ GALAGI lebi. Kele beni ka ti liizu?»

⁹ Moize ɔoɔɔaavoteni, é ɔɛ ma: «Gá liizu ga gá-nu niineiti ta gá-nu vɔbɔiti, gá liizu ga gi-loun zunuiti ta gi-loun anzanuiti, é veɛ gá-logani goiti ta ma wolaiti ba, mazɔɔ keni gi fetii ɔula ɔoɔɔ GALAGI lebi vaa ma.»

¹⁰ Falaɔn ɔeni ti ma: «ɔoɔɔ GALAGI ye wo va, ni ná bena wo va, wo li, wa-o, wo lointi-yo! A dama ga ɔoɔɔ, tɔzei maanɔɔi ɔa wo ɔaizizu!»

¹¹ Kele é la ɔɛɛzu ɔana! Zunuiti à li, wo ɔoɔɔ GALAGI lebi, mazɔɔ naa ɔa wo maɔaazagaboni!» Ti ti beɛni Falaɔn vɔ be.

¹² ɔoɔɔ GALAGI ɔeni Moize ma: «Yeei maale Ezipete yooi maazu, nii a ke kotogiti ti va, ti vu Ezipete yooi zu, ti zoi ɔa lufaiti kpein mi, nii kpein sakɔtui zegai.»

¹³ Moize ná-tukpɔi maalenii Ezipete yooi maazu, ɔoɔɔ GALAGI vaani ga folo ɔulazu vele viilei zoi zu, naama voloi pe ta ma bidii pe. Sobui, folo ɔulazu viilei vaani ga kotogiti.

¹⁴ Kotogiti ti leɛni Ezipete yooi kpein ga, ti vuuni Ezipete yooi ɔa adave pe, naa wola ɔɔini, é leve mɔungi va, koto ge la de mɔinni ɔana, keɔala la mɔ ɔɛa velela velei eyesu ɔɔ.

¹⁵ Ti zoi maave kpein seɔeni, zoi maavidini. Ti tufai kpein miini zoi ɔa, ta gulu waaiti kpein, nii kpein sakɔtui zeni ná. Daa undu ɔila kpalaa ge la ɔeni yeni guluiti ga, anɛ tufaiti ɔalaa dɔbɔiti su, Ezipete yooi kpein su.

¹⁶ Falaɔn Moizeni ta Aalon lolini ga gaazuvilei, é ɔɛ ti ma: «Gè koto ɔɛa ɔoɔɔ GALAGI laalɔɔma, wa-GALAGI, ta wo laalɔɔma.

¹⁷ Kele ná-kotoi zuvaaye na, niima gelei nɔ zu. ɔoɔɔ GALAGI maanɛne be, wa-GALAGI, nii a ke é saa maanɔɔi nii maɔfoza bà niizu.»

¹⁸ Moize ɔulani Falaɔn vɔ be, é ɔoɔɔ GALAGI maanɛne.

¹⁹ ɔoɔɔ GALAGI vaani ga folo liizu vele viilei, gola yeeɔaɔaai, é li ga kotogiti, é ti vili Seeli Kpolodei wu. Kotogi gila kpalaa ge la ɔeni yeni Ezipete yooi ná tanɔpe.

²⁰ Kele ɔoɔɔ GALAGI Falaɔn ɔigi ɔaani, Falaɔn la ɔeni beni Izelayele nuiti ba, ti va li.

Maanɔɔi laavuusiɛi:

Kpidii veɛ vai Ezipete yooi ma

²¹ ɔoɔɔ GALAGI ɔeni Moize ma: «Yeei maale geeɔɔlɔgi vɔ pelei, kpidii veɛ Ezipete yooi zu, kpidii nu yeei a vɔɔɔ ba.»

²² Moize yeei maalenii geeɔɔlɔgi vɔ pelei, kpidii veɛni Ezipete yooi zu ná pe, nii gola ɔaɔɔiligi, naa ɔɛni folo savago laawu.

²³ Nu la ɣeni bɔɔla ɣaazu, nu nɔpɛ ge la ɣeni zɛɣeni zeizuve folo savago laawu. Kele wozakalagi ɣeni adaveti pɛ, vɛ Izelayele nuiti ti ɣeni nati.

²⁴ Falaɣɔn Moize lolini, ɛ ɣɛ ma: «À li, wo ɔɔɔɔ GALAGI lebi. Wo-lointi ta zoo ti vile wo volu, keɛni wa-logani goiti ta ma wolaiti nɔ ɣa wa ti yɛ vɛ.»

²⁵ Moize gooɣaavoteni, ɛ ɣɛ ma: «Keɛni ɛ ga-loganiiti zɛ gi ya, nii a ke gi zalaɣaiti ta gala zalaɣaiti kula ɔɔɔɔ GALAGI vɛ.

²⁶ Ga liizu ga ga-logani bulugiti, ma voloka gila kpala ge la yeɣa, mazɔɔɔ toɣa gi ta zeɣezu, gi ɔɔɔɔ GALAGI lebi la, ga-GALAGI. Eyesi gi zeeli na, gi la kwɛɛ, nii lieɣi ga kula ga zalaɣai ɔɔɔɔ GALAGI lebi vai ma.»

²⁷ Kele ɔɔɔɔ GALAGI Falaɣɔn ɣigi baani, Falaɣɔn la ɣeni keɛni, ɛ va be ti va, ti va li.

²⁸ Falaɣɔn ɣeni Moize ma: «Gula pɔ be! Dama ga bɔɔɔ, ɛ va gaazu vɛ ɣa maɔɔ, mazɔɔɔ voloi da gaazu vɛ vɛ da, da za.»

²⁹ Moize ɣeni ma: «È boga! Ge la ma è-ɣaazu vɛ ɣa pɛ.»

11

Maanɔɔɔ ɣaabelagi ma wooi wo fai

¹ ɔɔɔɔ GALAGI ɣeni Moize ma: «Na vaazu ga maanɔɔɔ ɣaabelagi Falaɣɔn vɔ ta Ezipete yooi. Naa a ɣɛna, toɣa besu wo va, wo ɣula vɛ va. Siegi zu ɛ besu la wo va ga wo li, toɣa wo be vɛ tɛtɛ.

² Bɛ nuɔuseiti pɔ ga, zunui ɣilagilagi ta anzanui ɣilagilagi wali anɣakaiti ta zanu anɣakaiti fali seɣɔɔɔ ma.»

³ ɔɔɔɔ GALAGI keɛni ɣana, eyɛsu nuɔuseiti ti ɣaazu unfe sɔɔɔ Ezipete nuiti gaazu, Moize bɔɔɔi ɣeni ga nui nii unfemai ɣeni veezu be gola Ezipete yooi zu, Falaɣɔn na-botigɛ nuiti zea, ta nuɔuseiti pɛ.

⁴ Moize ɣeni: «ɔɔɔɔ GALAGI wooi ɣaa: «Kua zaamai ma yeɣɛɣalalai, na vaazu, ge leve Ezipete yooi zu.

⁵ Doun zunu maɔngi kpein ka za Ezipete yooi zu, Falaɣɔn ɛ zeini masa kpɔkpɔgi ɣa, ɛ zo naa na-doun zunu maɔngi ma, eyɛsu ɛ zeeli botigɛ anzanui na-doun zunu maɔngi ma, nii ɛ moloi zigazu, eyɛsu ɛ zeeli toganiiti ti-yivo zine maɔngiti kpein ma.

⁶ Kpee wola ɣa loo Ezipete yooi kpein su, nii keɣala la de ɣɛni kaipa, ta keɣala la ma ɣea pɛ.

⁷ Kele Izelayele nuiti pɔ be, nu la ɣite balaa gile bɔɔɔ woomeniga nu ma, baa mu sua ma, naa ɣa a ke wo kwɛɛ ga ɔɔɔɔ GALAGI zɔɔɔzu ɣɛvɛ Ezipete va ta Izelayele.»

⁸ Naazu, da-wotigɛ nuiti kpein ta va, ti nɔkɔ bu, ti ɣɛ ma: «Gula vɛ va, wa nuɔuseiti pɛ, niiti ti ɛ volu!» Naa voluma na ɣula, ge li.» Moize ɣulani Falaɣɔn vɔ be ga ziiɣaawana wolai.

⁹ ɔɔɔɔ GALAGI ɣeni Moize ma: «Falaɣɔn la woiloga wo-woo ma, naa ɣa a ke ge na-maaɔɔɔ vaiti ke ga maɔnda Ezipete yooi zu.»

¹⁰ Moize ta Aalɔn ti naama maaɔɔɔ vaiti kpein keɛni Falaɣɔn ɣaazu, kele ɔɔɔɔ GALAGI Falaɣɔn ɣigi baani, ɛ la beni Izelayele nuiti ba, ti va li, ti va ɣula na-zooi va.

12

¹ Góogó GALAGI ǵeni Moize ta Aalón ma, Ezipete yooi zu:

² «Niima alugi ǵa ǵe wo ve ga alugiti ma mǔngi, toǵa ǵeezu wo ve ga konagi ma alu mǔngi.

³ A ǵe Izelayele veb̄ei ma: «Niima alugi ma volo puugó ma, peleyeǵe ǵila baala zivo ǵila, ǵaa koi ǵila baala zivo ǵila, naa ǵa wa kula.

⁴ Ni peleyeǵei loibe baala zivoi ma, wa seǵe ti ve ta kobave gelei, eǵvelei nuiti tieǵi la, wa baala zivoi naa ǵaaǵwe ga nii nu ǵilagilagi a zoo é mi.

⁵ Toǵa ǵe ga baala zivoi, nii neevuzu la ba, é ga ma zinei, é kona gila kulaai. Wa zoo wo baala zivoi ǵaa boli yivoi zeǵe.

⁶ Wa make, wo da pete eyesu alugi ma volo puugó maazu naanisei (14), Izelayele veb̄ei kpein ka ti ǵódaaleve kpókó.

⁷ Wa ma ǵamai zo, wo ta zie daamasagiti ma, maazuve ta kobave felegóiti, ve a mi ná.

⁸ Naama bidii nó, wa ma zuai mi, mǔgai abui ǵa. Wa mi ta bului nii leve la su, ta tufa wanaiti.

⁹ A mina ma undu mi, ǵaa wo va gili ziei wu, kele toǵa mǔ abui ǵa, nǔngi ve ma beǵaiti ba ta koozu aniiti.

¹⁰ A mina tanǔpe ze ná sobu va zeeli. Ni ta a yena ná sobui zeeli, wa naa ǵala.

¹¹ Wele velei wa mi la: saamaǵiligi ǵa ǵe wo zaama, wa-zavalagiti ti ǵe wo-ǵóǵóiti ga, wa-lukpói ǵe zoni wo ya. Wa mi ga gaazuvile. Góogó GALAGI ná-Pakegi ve.

¹² Naama bidii, ná zieu Ezipete yooi zu, ǵe Ezipete yooi zu loun zunu mǔngiti kpein paa, é zo nuiti ma, é li toganiiti pǔ. Ná Ezipete yooi ná-galagiti kpein tukpǔǵaaleve. Ná ga Góogó GALAGI.

¹³ Ǵamai ǵa ǵe ga poogi wo ve peleiti ma, ve wa ǵe ná. Ná ǵamai ǵaana, ná bude wo maazu, maanǔǵo la zeelia wo ma, nii a wo ǵologólo, siegi zu ǵe vaazu Ezipete yooi loǵazu la.

Bului nii leve la su, naama vetii

¹⁴ «Naama voloi ǵa ǵe wo ve ga ǵizesui, wa ma ǵoozun̄ei wo Góogó GALAGI lebi vaa ma, é ǵe ga ǵóogó tǔgi, wo-mavofodaiti kpein be.

¹⁵ Folo lofela laawu, wa ye bului miizu, nii leve la su. Folo mǔngi ma, wa levei ǵula wa-veleiti bu tete, mazóbo, nu nǔpe a bului miina, nii levei su, é zo folo mǔngi ma, é li folo lofelasiei vǔ, naa be ka leve Izelayele va.

¹⁶ Folo mǔngi, wa gaaleba ǵadegai wo, dǔfelasiei wa gaaleba ǵadegai wo. Nu nǔpe ge la boti nǔpe kea naama voloit su. Wa zoo nó wo nu ǵilagilagi ná-daamianigi bete.

¹⁷ Bului nii leve la su, wa naama veti voloi make, mazóbo naama voloi bǔǵi nó ǵa ǵe wa-nu bulugiti kulazu la Ezipete yooi va, wa naama voloi make, é ǵe ga ǵóogó tǔgi, wo-mavofodaiti kpein be.

¹⁸ Alugi ma mǔngi, ma volo puugó maazu naanisei (14) ma bókó, wa buluiti mi nii leve la su, eyesu folo vuufelegó maazu ǵilasiei (21) ma bókó.

¹⁹ Folo lofela laawu, leve nǔpe ge mina ǵa wa-veleiti bu, mazóbo nu nǔpe a bulu miina levei su, naa be ka leve Izelayele veb̄ei va, é ǵeni ga seikǔǵoma nu ǵaa zou loun.

²⁰ A mina bulu mi nii levei su. Ada veti kpein wo zeini náti, wa buluiti mi nii leve la su.»

*Maanɔŋɔi vuusiei:**Doun mɔungiti saa vai*

²¹ Moize Izelayele ɣewolaiti kpein tolini, é ɣe ti ma: «À li, wo togani goi zeɣe wa-veleyeɣeiti be, wo paa Pakegi vaa zu.

²² Wa ɣizɔope tufa biɣgi zeɣe, wo do ɲamai wu, nii é ɣeezu kokoi zu, wa kokoi zu ɲamai zie daamasagiti ma, maazuwe ta kobawe felegoiti. Wo tanɔpe ge mina ɣula ná-pelei wu eyesu sobui zeeli.

²³ Siegi zu Gooɣɔ GALAGI vaazu ziezu la Ezipete yooi zu, ga é paai wo, a ɲamai ɣaana daamasagiti ma, maazuwe ta kobawe felegoiti, Gooɣɔ GALAGI ɣa buɗe kpogi maazuwe, é la bega faa zuɣologolo geezuɣeelai va, é va le wa-veleiti bu, é va wo vaa.

²⁴ «Wa niima vai make kpaan boɣɔ ve ta wo-lointi be eɣe togi eyesu ɣɔ.

²⁵ Siegi zu wo leezu la zooi naa zu, nii Gooɣɔ GALAGI feezu wo ve, eɣevelei ná-minazeɣegi la, wa make niima vai ma.

²⁶ Siegi zu wo-lointi ta ɣena la wo ma: «Niima vai voluwe ɣa wo ve ga beɣele?»

²⁷ Wa goɣaavotegi ve, wo ɣe ma: «Pakegi ma zalaɣai ve, Gooɣɔ GALAGI lebi vai ma, nii é buɗeni Izelayele nuiti ta-veleiti maazu Ezipete yooi zu, siegi zu é Ezipete nuiti paani la, é ada-veleiti make.» » Nuɓuseiti ti maayeini, ti nɔko.

²⁸ Izelayele nuiti ti liini, ti naa ɣe, eɣevelei Gooɣɔ GALAGI ma levei veeni la Moize ta Aalɔn ya.

²⁹ Kua zaamai, Gooɣɔ GALAGI doun zunu mɔungiti kpein paani Ezipete yooi zu, é zo Ezipete masagi Falaɣɔn ná-doun zunu mɔungi ma, é li kasɔɣa nui vo, naa ná-doun zunu mɔungi, ta toganiiti ti-yivo zine mɔungiti kpein.

³⁰ Falaɣɔn wuzegeni kpidii, to ve, ná-botigɛ nuiti kpein be, ta Ezipete nuiti kpein. Kpee wolaiti ti looni Ezipete yooi zu ná kpein, mazɔlɔo pele ɣilla kpalaa ge la ɣeni ná, ve nu la zaani ná.

³¹ Naama bidii nɔ zu, Falaɣɔn Moizeni ta Aalɔn lolini, é ɣe ti ma: «À wuzegɛ, wo ɣula ná-nuɓuseiti saama, wa Izelayele nuiti. A li, wo Gooɣɔ GALAGI lebi, eɣevelei wo boni la.

³² A wa-logani goiti seɣe, ta wa-logani wolaiti, eɣevelei wo boni la. A li, à tuya loo ná balaa bɛ.»

³³ Ezipete nuiti ti ɣeni boizu nuɓuseiti da, ti balani ga ti ɣula zooi va, mazɔlɔo ti ɣeni ɣeezu ma: «Gi kpein gi undaa ɣana vili.»

³⁴ Nuɓuseiti ti liini ga ta-bulu vuko ɣaayɔgai, nii é la ɣeni de bokoloni. Ti bulu vuko ɣaayɔ anɲakaiti maaveleveleni ta-zeɣeiti su, ti ti la ɣomaveti.

³⁵ Izelayele nuiti ti naa ɣeni, nii Moize boni ti ma: ti wali anɲakaiti falini Ezipete nuiti ma, ta zanu anɲakaiti, ta seɣeiti.

³⁶ Gooɣɔ GALAGI keeni ɣana eyesu nuɓuseiti ti ɣaazu unfe sɔlɔo Ezipete nuiti gaazu: nii ti falini ti ma, ti naa veeni ti ya. Ti naati kulani Ezipete nuiti zea, ti ti maavo.

*Izelayele nuiti kula vai**Ezipete yooi va*

³⁷ Izelayele nuiti ti zegeni Lamesese, ti li Sukɔte. Zunuiti ti ɣeni ziezu ɣɔɣɔa, naati ti ɣeni ga nu waaundɔzita (600 000) ɣeɣala, doungoiti ta anzanuiti ti la naama ɣaalugi zu.

³⁸ Nui ma zii laalitaaligi kpein ge vileni ti volu, toganii wola moinni ti ya, ma goiti ta ma wolaiti.

39 Ti bulu vevelegiti mōni, nii leve la su, ga bulu vukō gaaɔɔgai, ti zefeni la Ezipete yooi zu, é la feni bokoloni, mazōlō ti ti beeni Ezipete yooi zu, ti la bena neke, ta ti la feni zooga daamiani kpetezu bōgō ve, nii ta mi velela velei.

40 Yeegefalal liegōi Izelayele nuiti ti keeni Ezipete yooi zu, naa feni ga kona unnaanigō kona vuusavagō (430).

41 Kona unnaanigō kona vuusavagōi (430), naama fona pileda voloi nō gā, Gōogō GALAGI ná-nubuse bulugiti kpein ti gulaní la Ezipete yooi va.

42 Yeei Gōogō GALAGI ti gulaní la Ezipete yooi va, é niigaazuɔɔgai feni naama bidii. Izelayele nuiti ta ti-mavofodaiti kpein balaa, keni ti niigaazuɔɔgai gē naama bidii, Gōogō GALAGI lebi vai ma.

Tōgi é lo Pakegi gūla vai va

43 Gōogō GALAGI feni Moize ta Aalōn ma: «Wele tōgi va, Pakegi ma vaa zu: Wēen gīla kpalaa mina ma anii ta mi.

44 Duoi kpein nii geyaa ga walii, ta tatigai pelevolu, toɔa zoo é ta mi.

45 Seikōgōma nui ta botigē nui é zalazu, naati ti mina ta mi.

46 Wa mi pelei nō wu. A mina gūla ga ma zuai tanōpe pelei va. A mina ma gaei tanōpe gale.

47 Izelayele vebēi kpein ka Pake fetii gūla.

48 Ni wēen é zeini wo gōgōma, naa gā pō é Pake fetii gūla Gōogō GALAGI ve, keni zunu kpein é ná-pelei wu, ti lati pelevolu, naazu toɔa va, é fetii gūla. Toɔa gē naazu ege zou loun, kele tatipelevolulala nu nōpe ge mina ta mi.

49 Tō gilagi naa nō gā é zeizu zou loin ma, ta seikōgōma nui.»

50 Izelayele nuiti ti keeni gāna nō, egevelei Gōogō GALAGI devei veeni la Moize ta Aalōn ya.

51 Naama voloi bōgōi nō gā, Gōogō GALAGI Izelayele nuiti kulani la Ezipete yooi va, egevelei ti-ma bulugiti ti zeini la kpasu ga pagō.

13

Devei é lo Pakegi ta doun mōungiti ta-vai va

1 Gōogō GALAGI bōeni Moize vō, é gē ma:

2 «Doun zunu mōungi kpein fe bē, niiti ta zōlō Izelayele nuiti saama, nubuseiti ta toganiiti. Ma mōungi kpein Izelayele nuiti pō be, ta ga nōnō.»

3 Moize feni nubuseiti ma: «À gize naama voloi zu, yeei wo gulaní la Ezipete yooi va, duāla velei wu, mazōlō Gōogō GALAGI ná-zeeɔaabaai gā é wo gulaní la. Nu mina bului mi nii levei su.

4 Wa gūlazu za Ezipete yooi va, molo gūlasu alugi ma, wo li.

5 Siegi zu Gōogō GALAGI leezu la ga woye Kanaan nuiti ta-yooi zu, ta Gete nuiti, ta Amōl nuiti, ta Geeve nuiti, ta Yeebuse nuiti, nii é ma gōnai woni wo-memwolani be ga é fe wo ve, ve nōnō ta kōin gulōi vōvōvāai ná, wa niima lebiyai ve Gōogō GALAGI ve, niima alugi bōgōi nō ma.

6 Folo lōfela laawu, wa gē buluiti miizu nii leve la su. Folo lōfelasiei ma, fetii gā gē Gōogō GALAGI lebi vaa ma.

7 Wa buluiti mi folo lōfela laawu, nii leve la su. Bului nii levei su, naa mina gā wo-zeizuve, nu mina leve gā wo vō be wa-yooi gā ná pe.

8 «Naama voloi zu, wa suɔula wo-loun zunui ma ga: «Toɔa ga naama vai, nii Gōogō GALAGI keeni bē, siegi zu gē gulaní la Ezipete yooi va.»

⁹ Toɗa ɗe wo ɓe wo-yeei ɓa ga poogi, ta tookisui wo-loɓalɓe, naa ɗa a ke Ƴooɗo GALAGI ná-tɔgi ɗe wo-laɓe, mazɓɓo Ƴooɗo GALAGI wo ɗulaɓe Ezipete yooi ɓa ga ná-zeeɗaabaai.

¹⁰ Wa niima levei zo, wo ke ma yeedeɗɗalai ma kona-o-kona.

¹¹ «Siɛgi zu Ƴooɗo GALAGI lee zu la ga woye Kanaan nuiti ta-yooi zu, eɗevelei é ma ɗonai woni la wo ɓe, ta wo-meɓe wolani ɓe, ga toɗa ɓaazu fee zu wo ɓe,

¹² wa doun zunu mɔngi kpein fe Ƴooɗo GALAGI ɓe, anee toganiiti ti-yiboi ma mɔngiti ti ɓɓɓu, ma zineiti ta ga Ƴooɗo GALAGI nɔnɔ.

¹³ Wa soovale zibo mɔngi kpein unɓɓo ga baala ziboi. Ni wo la unɓɓoni, wa katoɗaɓe wolo. Wa doun zunu mɔngi kpein unɓɓo, wo-loun zunuiti saama.

¹⁴ Siɛgi zu wo-loun zunuiti ti wo ɗaazaɗasu la lina ɗa lina, ga: «Naa ɓolube ɗa ga ɓegele?», wa goɗaavote ga: «Ƴooɗo GALAGI ná-zeeɗaabaai maavele ɗa é ade ɗulani la Ezipete yooi ɓa, duɓa ɓelei wu.

¹⁵ Tei Falaɗon ɗeni ɗele zu ga kikpaai, ga é mina ɓe ade ɓa, de ɓa li, Ƴooɗo GALAGI doun zunu mɔngi kpein paani Ezipete yooi zu, é zo nuiti ti-loun zunu mɔngiti ma, é li suaiti ti-ma yibo zine mɔngiti pɔ. Naa ɗa é ke zu, ade ma zine mɔngiti kpein kulazu la ga zalaɗai Ƴooɗo GALAGI ɓe, ta de doun zunu mɔngiti kpein unɓɓu la.»

¹⁶ Toɗa ɗe eɗe poogi wo-yeei ɓa, ta wo-loɓalɓe, mazɓɓo Ƴooɗo GALAGI ade ɗulani Ezipete yooi ɓa ga ná-zeeɗaabaai.»

Seeli Kpolodei maazubude vai

Izelayele nuiti ɓe

¹⁷ Siɛgi zu Falaɗon ɓeni la nuɓuseiti ɓa ga ti li, GALA ge la ɗeni liini ga tiye Filiseti nuiti ta-yooi zu ɓele, anee ni naa wola maabɗani, mazɓɓo GALA ge ɗeni ɗee zu ma: «Nuɓuseiti ti iɗo ka leve, ti ɗale ma Ezipete yooi zu, ta ɗena kooi ɗaa.»

¹⁸ Kele GALA ge ti ɗaɗaleni ma, é li ga tiye ga teɓebai zu ɓelei, Seeli Kpolodei ɓo pelei. Izelayele nuiti ti ɗulani Ezipete yooi ɓa, ti ɗasɗiliai ga pɔgo.

¹⁹ Moize Zozefe ma ɗaaiti seɗeni ya, mazɓɓo Zozefe ɗeni Izelayele ná-doun zunuiti ma: «À ɗonana, wo ɗe, GALA ka ɓaazu ɓɓu wo ɓa, wa le ga má ɗaaiti ya, wo ti maɗooza ɓe ɓa.»

²⁰ Ti zedeni Sukote, ti li, ti ɓu Etame teɓebai laɓe.

²¹ Ƴooɗo GALAGI ɗeni liizu ti luɗo foloi tonabiingi zu, é lo ti luɗo pelei zu, ta kpidii é lo ti luɗo ga abuzogi, é ti maɗala, naa ɗa a ke ti zie folo ɓee kpidi ɓa.

²² Tonabiingi la ɗeni zege zu nuɓuseiti tuɗo foloi laawu, abuzogi ɓalaa la ɗeni zege zu ti luɗo kpidii laawu.

14

Falaɗon ná-kooɓeiti pile fai

Izelayele nuiti polu

¹ Ƴooɗo GALAGI ɓeni Moize ɓo, é ɗe ma:

² «Ƴee Izelayele nuiti pɔ ga ti ɗale ma, ti ɓu Pi-Ƴaɗilote ɗakalɓe, Migeɗɓe ta kpolodei ti yɗozuve, Ƴaale-Sefon letemaɓe. Naama adave letemaɓe ɗa wa ɓu ná, kpolodei ɗobaɓe.

³ Falaɗon ɗa ɓaazu ɗee zu ma: «Izelayele nuiti ti loa ya zooi zu, teɓebai ti maaboolega.»

⁴ Nà Falaḡon ḡigi 6aazu, toḡa 6aazu vilesu ti volu, kele nà 6aazu lebiyai zol6osu ga Falaḡon ta ná-k66bebi maavele. Ezipete nuiti ta kwεε ga nà ga G6oḡo GALAGI.» Izelayele nuiti ti keeni ḡana n6.

⁵ E woni Ezipete masagi ma ga Izelayele nu6useiti ti vela. Názu ḡa Falaḡon ná-kisiei ta ná-botiḡe nuiti ta-ḡisiei latini la, é lo nu6useiti ta-vai va. Ti ḡeni ma: «Leeni ḡa ade keai, ga de 6e fai Izelayele nu6useiti ba, ti li, da-wotiiti ti la m6 ḡea?»

⁶ Falaḡon ná-wotoloi ḡevele 6eteni, é ná-k66bebi vile volu.

⁷ E wotolo 6iin gola und6zita (600) zεḡeni ta Ezipete wotoloiti kpein, k6oḡo nuiti ti ḡeni ti zu ga nu zava6avagi.

⁸ G6oḡo GALAGI Ezipete masagi Falaḡon ḡigi 6aani, Falaḡon vile Izelayele nuiti polu. Izelayele nuiti ti ḡulani ga zεbei.

⁹ Ezipete nuiti ti vileni ti volu, sooiti kpein, ta Falaḡon ná-wotoloiti, ta ná-soo 6ize zalavusuiti, ta ná-k666ḡi, ti zeelini ti ma, názu ti 6uuni kpoloḡei ḡobave, Pi-Gaḡilote vele, Baale-Sefon letema6e.

¹⁰ Falaḡon ḡeni ma6uḡazu ti va. Izelayele nuiti ti ḡaazuwuzεḡeni, wele Ezipete nuiti ba, ti 6aazu ti volu vele. Izelayele nuiti ti wola luani, ti kpeei looni, ti woḡgula G6oḡo GALAGI ma.

¹¹ Ti ḡeni Moize ma: «Kabayeḡea ti la Ezipete yooi zu 6aa, è 6aazu ga giye ga gi za te6bai zu? Lee ḡa è keai ga giye, è ḡulazu ga giye Ezipete yooi va?»

¹² Naa laade gi 6ena bo è ma Ezipete yooi zu 6aa ga: «Gi yε ná, gi botii ḡe Ezipete nuiti 6e?» Maz666o fizoḡe gi ma ga gi botii ḡe Ezipete nuiti 6e, é leve gi zaa vai va te66bai zu.»

¹³ Moize nu6useiti gooḡaavoteni, é ḡe ti ma: «À mina lua. A yε zeini 6e, wo wele, velei G6oḡo GALAGI 6aazu wo ḡizosu la za. Maz666o Ezipete nuiti wo ti ḡaazu za, wo la m6 ti ḡaa eyesu pε.

¹⁴ G6oḡo GALAGI ḡa k6ai ḡo wo 6e. W6un, à ná lei t6on.»

¹⁵ G6oḡo GALAGI ḡeni Moize ma: «Lee vaa zu è woḡḡulazu mà ga kpeei? 66e Izelayele nuiti p6, ga ti da n6 li.

¹⁶ D6un, da-lukp6i wuzεḡe, yeemaale kpoloḡei ma, è bali su. Izelayele nuiti ta l6azu kpoloḡei zaama6e ga ḡoḡ6a v66i.

¹⁷ N6un nà, nà 6aazu Ezipete nuiti kigi 6aazu, ga ti vile ti volu. Nà 6aazu lebiyai zol6osu Falaḡon ta ná-k666ḡi ná-faa zu, ta ná-wotoloiti, ta ná-soo 6ize zalavusuiti.

¹⁸ Ezipete nuiti ta kwεε ga nà ga G6oḡo GALAGI, siεgi zu Falaḡon ta ná-wotoloiti ta ná-soo 6ize zalavusuiti, ta ná-lebiyai ḡulana la kelema.»

¹⁹ GALA ná-geezuḡeelai nii é ḡeni liizu Izelayele 6ebei luḡo, naa leveni ga ti volu vele. Tonaḡiingi zεḡeni 6alaa ti ḡakala vele, é li, é lo ti volu vele.

²⁰ E loni Ezipete nuiti ta-6ebei ta Izelayele nuiti ta-6ebei ti z6ḡozu6e. Tonaḡiingi ḡeni ga kpidi 66ii ḡilazu vele 6e, ta é da wozagala kpidii zu z66a vele 6e. Ti la ḡeni ma6uḡani 66ḡo va 6eḡelein kpidii.

²¹ Názu ḡa Moize yeemaaleni la kpoloḡei ma, G6oḡo GALAGI kpoloḡei ḡaaḡaleni ma kpidii 6eḡelein ga folo ḡulazu vele viilei, nii gola yeεḡaa6aai. E kpoloḡei v66ni, ziei vali su.

²² Izelayele nuiti ti l66ni kpoloḡei zaama6e ga ti-ḡoḡ6a v66i. Ziei ḡaal6eni ba, é ḡe ga siḡigi ti-yeezazu6e ta ti-ḡo6e6u6e.

²³ Ezipete nuiti ti vileni ti volu kpoloḡei zaama6e ga Falaḡon ná-sooiti kpein, ta ná-wotoloiti, naa 6eε ná-soo 6ize zalavusuiti ba.

24 Ma jeelaalaosuve sobui, Gooḡo GALAGI yeni abuzogi ta tonaḡiingi letemave, é weleni Ezipete nuiti ma bulugi va, é Ezipete nu bulugiti ke wuulee.

25 E ta-wotoloiti kooḡoiti kulani ba, ti zie vai ba. Ezipete nuiti ti ḡeni ma naazu: «Ade vela Izelayele nuiti ba, mazoloo Gooḡo GALAGI ḡa kooi ḡoozu ti ve de laalooḡoma.»

26 Gooḡo GALAGI ḡeni Moize ma: «Yeei maale kpolodei ma, ziei ḡa ḡaaḡalesu ma Ezipete nuiti ma, ta ta-wotoloiti, ta ta-zoo bize nuiti.»

27 Moize yeemaaleni kpolodei ma. Sobui zeelizuve, kpolodei vaani daazuve volu. Ezipete nuiti ti bizeni maaḡuḡazuve ti va, kele Gooḡo GALAGI Ezipete nuiti tooni kpolodei zaamave.

28 Ziei ḡaaḡaleni ma, é wotoloiti maaḡoole, ta soo bize zalavusuiti, ta Falaḡon ná-kooḡoḡi kpein. Niiti ti looni kpolodei zaamave Izelayele nuiti polu vele, gila kpalaa ge la ḡeni ḡulani.

29 Kele Izelayele nuiti ti zieni ga ḡooḡa vooiti kpolodei zaamave. Ziei ḡaaleeni ba eḡe siḡiḡi, ti-yeezazuve ta ti-ḡooḡezuve.

30 Naama voloi Gooḡo GALAGI Izelayele ḡizoni, é kula Ezipete nuiti zea. Izelayele Ezipete nuiti ma vooḡaiti kaani laani kpolodei laave.

31 Izelayele Gooḡo GALAGI ná-zeeḡaaḡaai ḡaani, é keeni Ezipete nuiti daalooḡoma. Nuḡuseiti ti luani Gooḡo GALAGI va. Ti ḡidaaleveni Gooḡo GALAGI ma, ta ná-botiḡe nui Moize.

15

Unmoo guyei

1 Názuve, Moize ta Izelayele nuiti ti niima wuyei looni Gooḡo GALAGI ve, ti ḡe ma:

«Nà guyei loozu Gooḡo GALAGI ve, mazoloo é ná-fonifaamai ḡulave kelema, é sooi ta kpize nui viliga kpolodei wu.

2 Gooḡo GALAGI ḡa ga sùvikéi ta ná-maamuse wuyeyiti ma ungi, toḡa é ga ná-kizogi.

Toḡa ga ná-GALAGI, ná booḡo.

Toḡa ga kee ná-GALAGI, ná maamusezu.

3 Gooḡo GALAGI ḡa ga kooḡulubai.

Daaseigi ḡa ga Gooḡo GALAGI.

4 E Falaḡon ná-wotoloiti ta ná-kooḡoḡi viliga kpolodei wu, ná-kooḡulubaa ḡezeiti maaḡoolega Seeli Kpolodei wu.

5 Zie lakpatakpagiti ti ti maaḡooleni, ti yeini ziei homaveti eḡe kotui.

6 Ee, Gooḡo GALAGI, è-yeezai maayiki ve ga suvikei.

Ee, Gooḡo GALAGI, è-yeezai ḡa é è zili nui ḡaayoni.

7 Ee, è ḡaazu unfegi wooḡoḡe!

Da naati tokasu, niiti ti wuzeeḡe zu è laalooḡoma, da yeebesu da-yiḡaawana wolai va, é ti ḡala eḡe kpakui.

8 Ziei ma zigigiti ti loni ga è-zokpa zu viileiti maavele.

Ziei ḡaaleeni ba eḡe siḡiḡi, paliiti ti baani kpe kpolodei zaamave.

9 Sili nui ḡeni ḡeezu ma: «Nà vile ti volu, ḡe ti zo.

Nà ta-naavoloi ḡaaḡwe, ḡe ta mi.

Nà boɟa zɔkpɔi mɛɛn, gɛ yeei vɛɛ ti ma.»

¹⁰ E laavuuvuuni, kpolodei ti maaɔɔleni.

Ti ɟeni loozu eɟe kena kpui ziei wu, ti wola yeeɟaaɔaa.

¹¹ Ee, Gɔɔɟɔ GALAGI, be ɟa é ga é ɟeɛvele galagiti saama?

Be ɟa é ga é ɟeɛvele, maayikiái ɲadedai zu,

ɟaazu unfegi be, maamusei zoloogai ma,

é laavɔɔ vaiiti keɛzu?

¹² E yeezai maalení nɔ,

zooi gi beɛ nuiti kpɔle.

¹³ Nuɓuseiti é ti unɲɔni, è loni naati tuɟɔ ga da-wooɟeɟiladai,

da losu ti luɟɔ ga è-zuvikei, è li ga tiye è-zeizu ɲadegai.

¹⁴ Nuɓuseiti ti menini, ti zuɓali,

dualuagi Filiseti nuiti soga.

¹⁵ Edɔme ɟundigiti sasu ɟa ɓalizu,

sasuɓalii Moaɓe ɟɔɟulubaiti soni,

Kanaan zeí wo nuiti dɔɔzuleɓea.

¹⁶ Maalua vai ta dualuagiti ta zeeli ti ma.

E-yeelokoi ná-bɔɔli maavele ma, ta ɟeezu ga ɓoɓoiti eɟe kɔtui,

ee, Gɔɔɟɔ GALAGI, eyesu da-nuɓuseiti ti leve,

da-nuɓuseiti è ti ɟeyaaí.

¹⁷ Da liizu ga tiye, è ti zeí da-ɟizeí ma,

ee, Gɔɔɟɔ GALAGI, adaɓe è ná beɛɛa ga è-zeizuɓe,

ee, Maligii, seizu ɲadegai, nii è-yeeti ti kpeteni.

¹⁸ Gɔɔɟɔ GALAGI ɟa masadai ɟeezu eyesu ɟɔ.»

¹⁹ Mazɔɔɔ Falaɟɔn ná-sooiti, ta ná-wotoloiti ta ná-soo ɓize zalavusuiti ti

lɔni kpolodei zaamave. Gɔɔɟɔ GALAGI kpolodei ɟaaɟale ma ti ma, kele

Izelaye nuiti ti zieni ga ɟɔɟa vɔɔi kpolodei zaamave.

²⁰ Miliyame é ga GALA goo wo anzanui, Aalɔn baazeelai, tamadegi zɛɟeni.

Anzanuiti kpein ti vileni polu ga tamadegiti, ti da kuai wo.

²¹ Miliyame ɟeni guyei laazosu, é da ɟe ma:

«À guyei loo Gɔɔɟɔ GALAGI ɓe, mazɔɔɔ é ná-bɔɔlɔlai ɟula kelema,

é sooi ta kpize nui viliga kpolodei wu.»

IZELAYE LE NUITI TA-ZIEI TEUEBAI ZU

(15:22–18:27)

Mala dei vɔ be

²² Moize liini ga Izelaye nuiti, ti zɛɟe Seeli Kpolodei vɔ be. Ti Suul teɓebai zu velei zɛɟeni, ti zieni teɓebai zu ga folo saɓaɔ, ti la ɟeni zie ɟaani ɲeɟelein.

²³ Ti zeelini Mala, kele ti la ɟeni zooni, ti va Mala dei ta ɓɔle, tɔzei é wanani.

Naa ɟa é keeni, naama laaseigi vɛeni ba ga Mala (nii poluɓe ga «wanave»).

²⁴ Nuɓuseiti ti zeliini loni Moize ma, ti ɟe ma: «Leeni ɟa gá kpɔle?»

²⁵ Moize woɔɟulani Gɔɔɟɔ GALAGI ma. Gɔɔɟɔ GALAGI gului ta leeni la. E ma ɓuɟai ta vilini ziei wu, ziei neeni.

Miná ɟa Gɔɔɟɔ GALAGI tɔgiti ta deveiti feeni ná-nuɓuseiti zea ná. Miná ɟa é ti voluɟulani ná.

²⁶ E ɟeni ma: «Ni wa woilona ɔo ma ga pagɔ, nɛi gɛ ga Gɔɔɟɔ GALAGI wa-GALAGI, ni wa naa ɟeena, nii solegai gáazu, ni wa woilona ná-deveiti ma, ta ni wa ná-tɔgiti kpein sona, gɛ la seeɓeiti taɟila kpalaa pɛa wo va, nii gɛ pɛeni Ezipete nuiti ba, mazɔɔɔ ná ga Gɔɔɟɔ GALAGI, nii é wo ɟedesu.»

27 Ti zeelini Elime, ve zieun puugo maazu felego (12) feni ná, ta doo wulu vuulofela (70). Ti vuuni miná zielave.

16

Manegi ta kakalogiti

1 Izelayele vebai kpein ge zefeni Elime, ti li, ti zeeli Sin tevebai zu, nii é Elime ta Sinayi ti yodgzuve, folo puugo maazu lolusiei (15) ma, alugi velesiei ma, ti gúlaai ma Ezipete yooi va.

2 Izelayele vebai kpein ge zeli loni Moize ta Aalón ma tevebai zu.

3 Izelayele nuiti ti feni ti ma: «Leeni vaa zu gi la zaani Goofo GALAGI yeezu Ezipete yooi zu, siegi zu gi feni la sua liqúiti koba, siegi zu gi feni la bului miizu, gi yifo kpe? Kele wo vaave ga giye tevebai niizu ga wo bebai nii kpein paa ga pului.»

4 Goofo GALAGI feni Moize ma: «Nà vaazu bului vuuzu, é zefge geezuve. Nuúuseiti ta vaazu gúlazu, ti dá zerve folo-o-folo nii liegoi a kula ge, naa ga a ke gè ti volugula, gè pete ni ta zie ga ná-togi, baa ni ti la ziaa la.

5 Folo lozitasiei, siegi zu ti naa gevele betezu la, nii ti vaazu la, nii ta dá zerve folo-o-folo, toga ge ga ná zeizu felegoi.»

6 Moize ta Aalón ti feni Izelayele nuiti ma: «Za kpokoi, wa vaazu kwesusu ga Goofo GALAGI ga é wo gúla Ezipete yooi va.

7 Sobu, wa Goofo GALAGI ná-lebiyai ga, tózei é wa-yelilomaiti menige, wo keai Goofo GALAGI laalofoma. Mazoloo gá ga leeni, wo zeli losu gi ma?»

8 Moize feni ma: «Goofo GALAGI ga suai veezu wo ya za kpokoi, wo mi, sobui é bului ve wo ya, wo mi, wo yifo. Goofo GALAGI zelilomaiti menige, wo ti feni daalofoma, mazoloo gá ga begele? Giya lei wa-yelilomaiti ti va ge fesusu gi laalofoma, Goofo GALAGI ga ti fesusu daalofoma.»

9 Moize feni Aalón ma: «Bo Izelayele vebai ma, ga ti maabuqa Goofo GALAGI va, mazoloo é ta-yelilomaiti menige.»

10 Siegi zu Aalón feni boezu la Izelayele vebai kpein po, ti gaaoteni ga tevebai vo pelei, pete, Goofo GALAGI ná-lebiyai gúlani kelema tonabiingi zu.

11 Goofo GALAGI boeni Moize vo, é ge ma:

12 «Gè Izelayele nuiti ta-yelilomaiti menige. Ge ti ma: «Kpokoi wa suai miizu, sobui wa yifo ga bului, wa vaazu kwesusu ga ná ga Goofo GALAGI, wa-GALAGI.»

13 Kpokoi, wóniiti ti vaani, ti-ma zii geai ege kakalogi, ti ti-vuuzuve maañidi. Sobui, noðagi feni veeni ti-vuuzuve maafoolli zu.

14 Siegi zu naama noðagi jefeleni la, ani goi ta feni tevebai zu ege ani waa, ege kobe kolegi ma buun goiti, é zooli ma.

15 Izelayele nuiti ti weleni ba, ti ge bofo ma ti gilagilagi: «Leeni ga ga nii?» Mazoloo ti la feni kwee, nii é feni de. Moize feni ti ma: «Bului ve Goofo GALAGI fea wo ya ga daamianigi.

16 Pete nii Goofo GALAGI deveai: Ese gilagilagi naa yeve, nii a zooloo ga ná-daamianigi, kofó ganii je gila nu díla, egevelei wa-nuuti tiegoi la. Ese ge ta zefge naati be, niiti ti ná-sege gotai wu.»

17 Izelayele nuiti ti keeni gána. Tanigaa ti zeveni ga gola, tanigaa ma ti zerve ga tago.

18 Ti ɣeni kɔɣɔsu kɔɣɔ gani zu, zoi é ɣeni zevuzu ga mɔinda, é la ɣeni vuuvazu naa ya, zoi ma é ɣeni tago nɔ yevuzu, naa la ɣeni valasu. Eɛe ge ɣeni zevuzu, é zoloo nɔ ná-daamianigi ma.

19 Moize ɣeni ti ma: «Nu nɔpe ge mina ta ye ná, é va yesu sobui.»

20 Nui tanigaani ti la ɣeni woiloni Moize woo ma, ti ta yeni ná eyesu sobui. Kele koegiti ti vuuni su, naa makugi ɣulani. Moize yiiɣaawanani naama nuiti ma.

21 Sobu ɣilagila, eɛe ge ɣeni naa yevuzu, nii a zoloo ga ná-daamianigi. Siegi zu foloi ma liegi a la vaana la, gaa ɣeni wuunsu.

22 Foloi lɔzitasiei, ti ɣeni daamianigi zeizu felegɔi yevuzu, wɔmɛɛl zu felegɔ nu ɣila. Bebei ma ɣundigiti kpein ti vaani, ti suɣula Moize ma.

23 Moize ɣeni ti ma: «Naa ɣa ɢooɣɔ GALAGI bogai, lina ɣa ga dooɣɔ folo ɣadegai ɢooɣɔ GALAGI ve. A naa mɔ, nii é wo ya ga wo mɔ. A naa bɔɔ, nii é wo ya ga wo kpɔɔ, mɔtai nii kpein é yesu, wo naa make eyesu sobu.»

24 Ti zeni ná eyesu sobui, eɣevelei Moize devei veeni la. Naa maku ge la ɣeni ɣulani, ta koegaa ti la ɣeni vuuni su ɣegelein.

25 Moize ɣeni ma: «À mi za, mazɔɔɔ dooɣɔ foloi ve ɢooɣɔ GALAGI ve. Za, wo la ta ɣaa adave tanɔpe eteave.

26 Folo lɔzita laawu, wa ɣe zevuzu, kele foloi lɔfelasiei ɣa ga dooɣɔ foloi, ta la ɣea ná, naama yei.»

27 Foloi lɔfelasiei ma, nubusei tanigaani ti ɣulani ga ti ta yeve, kele ti la ɣeni ta ɣaani.

28 Názu ɣa ɢooɣɔ GALAGI ɣeni la Moize ma: «Eyesu sie kpegele zu ɣa wo yesu ɣelezu la ná-deveiti ta ná-tɔgiti so fai va?

29 A kwɛɛ ga ɢooɣɔ GALAGI dooɣɔ foloi veeve wo ya, naa ɣa é ba, folo lɔzitasiei ma, toɣa folo felegɔ laamianigi veezu wo ya. Eɛe ge ye zeizuve, nu mina zɛge zeizuve folo lɔfelasiei ma.»

30 Nubuseiti ti dooɣɔ foloi maɣɛɛni, ti looɣɔ folo lɔfelasiei ma.

31 Izelayele veleyeɣei naama laamianigi laaseigi veeni ga manegi. E ɣulani ga kɔliandelegi ma ɣaei, é ɣoleni, é neɛ ga gatoi ɣevelei, nii kɔin gulɔ ba.

32 Moize ɣeni ma: «Wele nii ɢooɣɔ GALAGI devea: A kɔɣɔ ganii zu ɣila make manegi zu, wo-mavofodaiti be, lina ɣa lina, naa ɣa a ke ti bului ɣa, nii gɛ feeni wo ya, wo mi tevebai zu, siegi zu wo ɣulani la Ezipete yooi va.»

33 Moize ɣeni Aalɔn ma: «Digii zɛge, é kɔɣɔ ganii ɣe ɣila pu su manegi zu, é sei ɢooɣɔ GALAGI ɣaazu, naa ɣa a ke é make wo-mavofodaiti be lina ɣa lina.»

34 Eɣevelei devei la, ɢooɣɔ GALAGI feeni Moize ya, Aalɔn seini zeele woo zevi ma ɣesui ɣakalave, naa ɣa a ke, é make.

35 Izelayele nuiti ti manegi miini kona vuunaanigo (40) laawu, eyesu ti zeeli zooi naa zu, ve nua ti ɣeni zeini ná. Ti manegi miini, eyesu ti zeeli Kanaan yooi ɣwɛgi ma.

36 (Nu ɣilagilagi ɣɔnɔgi ɣeni ga kɔɣɔ ganii zu ɣila. Kɔɣɔ ganii nii daaseigi ga wɔmɛɛlegi, naa ɣa ga eɣagi ma ɣaagwesu puugoi.)

17

*Ziei ɣula vai ɢooɣɔ vasai va
(Gaalu Sevei 20:1-13)*

¹ Izelayele vebai kpein ge zegeni Sin tevbai zu, egvevei Gooḡo GALAGI ná-devei ɣeni la, é vile ta-zie vai va, ti liini, ti vu Lefidime. Ue nuḡuseiti ti la ɣeni zie zolḡoni ná, ti va ḡole.

² Názu ɣa nuḡuseiti ti wuzeɣeni la Moize laalḡoma. Ti ɣe ma: «À ziei ve gi ya, gi ḡole.» Moize ti woḡaavoteni, é ɣe ti ma: «Leeni vaa zu wo wuzegezu dáalḡoma? Leeni vaa zu wo Gooḡo GALAGI zuḡḡosu?»

³ Nuḡuseiti ti ɣeni ná, kpḡole wain dá ɓoi ti la, ti dá zeli lo Moize ma. Ti ɣeni ɣeezu ma: «Lee vaa zu é gi ɣulaai Ezipete yooi va, ga é gi vaa ga kpḡole wain, giya-o, gi-lointi-yo, ta gá-loganiiti-yo?»

⁴ Moize woḡulani Gooḡo GALAGI ma, é ɣe ma: «Leeni ɣa ná ke, é lo niima nuḡuseiti ba? Ná tago no ve, ti va ti sḡo ga kotui.»

⁵ Gooḡo GALAGI ɣeni Moize ma: «Uve nuḡuseiti kakala velei, é Izelayele ɣewolai tanigaani seɣe, dá-lukpɔi ɓalaa seɣe, nii é zie wolai Nile loɣani la, é li luḡo velei.

⁶ Wɛɛ, ná liizu, gɛ lo é luḡo Gḡolebe ɣotui ma, dá kotui loɣa, ziei ɣa ɣula ba, nuḡuseiti ta ḡole.» Zekana Moize keeni la, Izelayele ɣewolaiti gaazu.

⁷ E naama adave laasei peeni ga Masa ta Meeliḡa (niiti ti-voluveti ga «suḡḡoḡi» ta «maaɣaali»), tḡzei Izelayele nuiti ti maaɣaali ɣeeni ná, ti Gooḡo GALAGI zuḡḡo, ti dá ɣe ma: «Gooḡo GALAGI ɣa ade zaama nei, ɓaa é la ná?»

Izelayele nuiti ti pile sḡḡo fai

Amaleke nuiti ma

⁸ Amaleke nuiti ti vaani, ti kḡoi vee Izelayele nuiti ba Lefidime.

⁹ Moize ɣeni Zozuwe ma: «Yimazeɣe ga zunui tanigaa ade ve, wo li, wo vala Amaleke nuiti ba. Lina, ná liizu, gɛ lo gize unmave, GALA ná-tukpɔi zoni zèa.»

¹⁰ Zozuwe naa ɣeeni, nii Moize boni ma, ga é Amaleke zakpe. Moize vee Aalḡn va, ta Guul ti leeni gizei unmave.

¹¹ Siɛgi zu Moize a la yeei wuzeɣena la, Izelayele ɣeni pile sḡḡosu, keɛ siɛgi zu a la yeei yeina la, Amaleke ɣeni pile sḡḡosu.

¹² Tei Moize yeeiti suḡḡoni, ti kotui zegeni, ti da bu, é ze maazu. Aalḡn ta Guul ti zeeiti soni, gilagi lo kakamave, zoi lo zḡla velei, zeeiti maalegai yeni de kpaan eyesu foloi dá.

¹³ Zozuwe pile sḡḡoni Amaleke ma ta ná-nuḡuseiti, ga boɣa zḡkpḡo ɣaaligi.

¹⁴ Gooḡo GALAGI ɣeni Moize ma: «Niima vaiti seve sevei zu, é ɣe ga ɣizesu vaa, é bo Zozuwe ma ga, ná Amaleke ma zuwui ɣaalevezu geeḡḡoḡi wu, nu la mo ɣisiaa ti zu.»

¹⁵ Moize zalaɣa ɣulazuve ta loni, é daasei peeni ga: «Gooḡo GALAGI ɣa ga ná-dalapoi.»

¹⁶ E ɣeni ma: «Tḡzei nui ta yeei wuzeɣea Gooḡo GALAGI ná-masa kpḡkpḡi laalḡoma, Gooḡo GALAGI ná-kḡoi ɣa ɣe Amaleke laalḡoma, yeeɣɣalaiti pe su.»

18

Moize nekoi Zeetelo

ná-daalima vai

¹ Moize nekoi Zeetelo, Madiyan zalaɣa ɣula nui, naa kpein menini, nii GALA ge keeni Moize ve ta ná-nuḡusei Izelayele nuiti, naa ɣa é ɣeni ga Gooḡo GALAGI Izelayele nuiti kula vai Ezipete va.

2 Moize nekoi Zeetelo Moize anzai Seefola zegeni, nii Moize yeebeni ba, é li keeje vo be volu,

3 ta ná-doun zunu felegoiti balaa, gilagi laaseigi geni ga Gelesome (nii poluve ga «seikofmai»), mazoloo Moize geni ma: «Nà ga seikofoma nui, gè zeini zou gili su.»

4 Zoi laaseigi geni ga Eliyezee (nii poluve ga «nà-GALAGI boge bà»), mazoloo é geni ma: «Kee ná-GALAGI boge bà, é unmo, é kula Falaḡon ná-boḡa zokpoi ya.»

5 Moize nekoi Zeetelo liini tevebai zu ga Moize ná-doun zunuiti ta anzai, ve é geni vuuni ná, GALA ná-gizeji goba.

6 E wooleveni Moize ma, é ge ma: «Noun nà, è-nekoi Zeetelo, páave è vo be, ga è-anzai, é veé ná-doun zunu felegoiti ba.»

7 Moize ḡulani é nekoi laaḡomi, é noko bu, é neene ga daave komagai. Ti bogḡo gaazaḡani ta-ḡeḡyaiti ma vaa ma, naa volu ti leeni Moize ná-seḡe ḡotai wu.

8 Moize naa kpein suḡulani nekoi ma, nii ḡooḡo GALAGI keeni ga Falaḡon ta Ezipete yooi Izelaye ná-faa zu, kpobiti kpein ti zeelini ti ma pelei zu, ta velei ḡooḡo GALAGI ti ḡulani la ti zu.

9 Zeetelo ḡoozuneeeni faa vaḡoi kpein ma vaa zu ḡooḡo GALAGI keeni Izelaye nuiti be, ta eḡevelei é ti unmooni la, é ti ḡula Ezipete nuiti zea.

10 Zeetelo geni ma: «Mamagi ḡa ḡooḡo GALAGI ve, nii é wo ḡula Ezipete nuiti zea, ta Falaḡon ya, nii é nuḡuseiti kula Ezipete nuiti ta-zobogi ya!

11 Gè kweeḡa niizu ga ḡooḡo GALAGI woolove, é leve galagiti kpein ba, é naa ḡulani kelema, siegi zu Ezipete nuiti ti geni gaazumaavoo vaiti keezu la ga Izelaye nuiti.»

12 Moize nekoi Zeetelo gala zalaḡai ta zalaḡaiti kulani GALA be. Aalon ta Izelaye ḡewolaiti kpein ti naama laamii woni vooḡa ta Moize nekoi, GALA gaazu.

13 Poluma zobui, Moize zeini ga é nuḡuseiti ta-lukpobiti gaaleve. Nuḡuseiti ti loni Moize ḡakala, é zo sobui ma, eyesu kpokoi zeeli.

14 Nii kpein Moize keeni nuḡuseiti be, nekoi naa ḡaani, é ge ma: «Lee ḡa é keezu niima nuḡuseiti be? Lee vaa zu é zeizu da ḡila, nuḡuseiti kpein ti loni é ḡakala, é zo sobui ma, eyesu kpokoi zeeli?»

15 Moize nekoi woodaavoteni, é ge ma: «Toḡa ga nuḡuseiti ka ti vaazu pò ga ti GALA gaazaḡa.

16 Siegi zu fai ta ḡeezu la ti ya, ta vaazu pò, gè tukpoi ḡaaleve ti yoḡozu, gè GALA ná-deveiti ta ná-toḡiti dee.»

17 Moize nekoi geni ma: «Nii é keezu, naa la vani.

18 Da bogḡo suvikéi besu fala, ta niima nuḡusei balaa é é va, mazoloo fai nii wuive è-zebéi ma. Da ḡila é la zooga é va ke.

19 Niizu, woilona ḡooi ma, nà é lenesu, GALA ge ge é va! Ge ga nuḡuseiti gaazuve GALA koba, da bogḡoi é li ga nuḡuseiti ta-vaiti GALA po.

20 Deveiti ta toḡiti gaale ga tiye, pelei le ga tiye, nii maaneai ti vile ba, ta keewotii nii maaneai ti ke.

21 Yiimazeḡe ga sobelama zunuiti nuḡuseiti kpein saama, ti luazu GALA ba, zunuiti ti ḡiljai gaamai va, ti lobeanii woinzeḡezu, é ti zeḡe, é ti ze nuḡuseiti unda ga nu waagilagila kundigiti, nu ungilagila kundigiti, nu vuulooludoolu kundigiti, ta nu vuupuu kundigiti.

22 Ti da nuḡuseiti ta-lukpoi ḡaaleve sienope, ti va ga faa biingiti é vo, tiya bogḡoiti ti faa goiti ma lukpoi ḡaaleve. Ta ḡula da-ḡaso ma, wo seḡe vooḡa.

²³ Ni da naa ɣɛna, GALA ge deveiti fe è ya, da zoo è zie bu ga pagɔ, niima nuɓuseiti kpein ta zeeli ziileigi zu ti vɔ be.»

²⁴ Moize woiloni nekoi wooi ma, é naa kpein keeni, nii naa boni ma.

²⁵ Moize yimazeɣe ga sɔɓelama zunuiti, Izelayele nuiti kpein saama, é ti ze ni nuɓuseiti unda ga nu waagilagila kundigiiti, nu ungilagila kundigiiti, nu uulɔɔludɔɔlu kundigiiti, ta nu uupuuu kundigiiti.

²⁶ Ti ɣeni nuɓuseiti ta-lukpɔiti gaalevezu sienɔpe, ti ɣeni vaazu ga faa biin golaite Moize vɔ be, tiya ɓɔɣɔi ti bena fai mɔtaiti ma lukpɔi ɣaaleve.

²⁷ Moize beni nekoi va, é li, naa liini ná-zooi zu.

GALA NA-MINAZEGE IZELAYELE NUITI BE

19

(19:1--24:18)

Izelayele zeeli vai

Sinayi gizei vɔ be tevebai zu

¹ Alugi zavasiei ma, ti ɣula voluma Ezipete yooi va, Izelayele nuiti ti zeelini Sinayi tevebai zu naama voloi.

² Ti zegeni Lefidime, ti liini, ti zeeli Sinayi tevebai zu, ti uuuni tevebai zu. Izelayele uuuni miná, gizei ɣakalave.

³ Moize keeni GALA pɔ pelei, ɔɔɔɣɔ GALAGI tolini gizei unmaɓe, é ɣe ma: «Wɛɛ, nii ɣa da bo Zakɔbe ná-pɛɛyeɣei ma, è daazeeli Izelayele nuiti ma.

⁴ «Wa ɓɔɣɔgoi wo naa ɣaani, nii gè keeni ga Ezipete nuiti, gè wo zegeni koɣe ɣowegiti su, gè va ga woye pɔ pelei.

⁵ Niizu, ni wa woilona ɣooi ma, ni wa makɛna ná-minazegɛgi ma, wa ɣe ga nɔnɔ ɣiteɣitegiti, nuɓuseiti kpein saama. Anɛɛ ni eteai kpein ka ga nɔnɔ,

⁶ wɔun wa, wa ɣe bè ga zalaɣa ɣula zii, nii jaɓɓeɣai.» Wooiti kana da ti wo Izelayele nuiti ma.»

⁷ Moize liini, é nuɓuseiti ta-ɣewolaiti toli, é wooi nii kpein daani ti ve, eɣɛvelei ɔɔɔɣɔ GALAGI devei veeni la zea.

⁸ Nuɓuseiti kpein ti zolooni faa ɣila ma, ti ɣe ma: «Gá naa kpein ke, nii ɔɔɔɣɔ GALAGI bogai.» Moize nuɓuseiti gooi laazeelini ɔɔɔɣɔ GALAGI ma.

⁹ ɔɔɔɣɔ GALAGI ɣeni Moize ma: «Wɛɛ, ná vaazu è vɔ tonabiin gaagiligi zu, naa ɣa a ke, siegi zu gè ɓɛɛzu la è vɔ, nuɓuseiti ti meni, ti la è la ɣɔ.» Moize nuɓuseiti gooi laazeelini ɔɔɔɣɔ GALAGI ma.

GALA kula vai keɛma

Sinayi gizei ma

¹⁰ ɔɔɔɣɔ GALAGI ɣeni Moize ma: «Li nuɓuseiti pɔ be, è ti jaɓɓe za ta lina, ti ta-zɛɛɛiti gba.

¹¹ Ti ɣevele betɛai ɣele foloi zavasiei ma, mazɔɔɔ foloi zavasiei ma, ɔɔɔɣɔ GALAGI ɣa vaazu yeizu nuɓuseiti kpein gaazu, Sinayi gizei ma.

¹² Da nuɓuseiti kwɛsuɓe leve ba gizei maagoolii zu, è ɣe ma: «A dama, wo mina le gizei ma, wo mina vɔɔɣu dakɔɔɣave va. Nu nɔpe a vɔɔɣuna gizei va, ta naama nui va.»

¹³ Nu la yeevɔɔɣua ba, keɛle toɣa zɔɔ ga kɔtui, ɓaa ti ɓɔ ga meɛinti, é ɣeni ga sua, ɓaa nu, é la yeɣa vulua neɣɛlein.» Siegi zu baala sine minei ma uuɓugi a veena la, tanigaa ta le gizei ma názu.»

14 Moize yeini nuḅuseiti pɔ pelei, é zeḡe gizei ma, é nuḅuseiti ɲadeni. Naati ti ta-zeḡeiti gbani.

15 E ḡeni nuḅuseiti ma: «À ḡevele beṽe folo savagɔ laawu. A mina maaḅuḡa anzanu ḡila kpala ba.»

16 Foloi zavasiei, ma zobui, tonai kpuneni, mainmainti ti da saḡa, ta tonabiin gaḡiligaí ḡeni gizei ma, puḅu gooi wola ḡulani. Nuḅuseiti kpein ti ḡeni zeini ti-ḅuuzube, ti tɔzeini ga sasubalii, dualuagi maavele ma.

17 Moize nuḅuseiti kulani ti-ḅuuzube, ti GALA daaḡomi. Ti liini, ti lo gizei ḡḡḡaube.

18 Sinayi gizei kpein ge ḡeni ga duulu letele, tɔzei ḡooḡo GALAGI yeini ná, abui zaama. Naama luului ḡeni ḡulazu eḡe abu zulugi zu luului, gizei kpein ge ḡeni balizu ga zeeḡaabaai.

19 Puḅu gooi ḡeni leezu, tugi da zizi. Moize ḡeni bɔezu, GALA ge ḡeni gooḡaavotesu ga woo wola.

20 Zekana ḡooḡo GALAGI yeini la Sinayi gizei ma, gize losaamave. Moize leeni ná.

21 ḡooḡo GALAGI ḡeni Moize ma: «Yei, é nuḅuseiti kweteube, ta mina buḡe, é va va ḡooḡo GALAGI ḅo pelei, faazuḅeewo faa ma, ma mɔinmɔin undaa mina va vilisu ti zaama.

22 Zalaḡa ḡula nuiti bɔḡoi ti maaḅuḡazu ḡooḡo GALAGI va, ti bɔḡo ɲade, ḡooḡo GALAGI mina va ta zeḡezu ti va.»

23 Moize ḡeni ḡooḡo GALAGI ma: «Nuḅuseiti ti la zooga ti va le Sinayi gizei ma, mazɔɔ é gi lenege ga gi kwegi la gizei maḡoolii zu, maḡnei ve ba.»

24 ḡooḡo GALAGI ḡeni ma: «Li, é yei, da leezu volu wa Aalɔn. Kele zalaḡa ḡula nuiti ta nuḅuseiti ti mina buḡe ɲegelein, ti va le ḡooḡo GALAGI ḅo be, nii a ke saa mina va loozu ti zaama.»

25 Moize yeini nuḅuseiti pɔ be, é bɔe ti ḅo.

20

GALA ná-tɔ puuḡoiti

(Tɔ Sevei Velesiei 5:6-21)

1 GALA ge niima wooyi kpein boni, é ḡe ma:

2 Nà ga ḡooḡo GALAGI, da-ḡALAGI, nii é é ḡulani Ezipete yooi va, duɔla velei wu.

3 Gala kiligaa ti mina ḡe é ve nɔn polu.

4 Mina ani maaniini saḡa bɔḡo ve ɲegelein, ta ani nɔpe baaḡulaba, niiti ti geegɔlɔgi zu, baa niiti ti zooi ma, baa niiti ti zieiti bu zooi wu.

5 Mina nɔko ti wu ɲegelein, mina ti lebi ɲegelein, mazɔɔ nà, ḡooḡo GALAGI, da-ḡALAGI, nà ga GALAGI toloai, nii a da ḡeeḡeiti ta-vaa ɲoi votokula ti-lointi ma, eyesu é zeeli yamanii zavasiei ta naanisiei ma, niiti ti maayoseḡezu ve.

6 Kele nà da woogefiladai ḡe, eyesu é zeeli yamani waagilasiei (1 000) ma, naati be, niiti ti nɛezu ve, ta ti ná-deveiti sosu.

7 Mina ḡooḡo GALAGI, da-ḡALAGI laaseigi wo fuun ɲegelein, mazɔɔ ḡooḡo GALAGI ḡa naama nui leve ga sɔba nu, nii é daaseigi wosu fuun.

8 ḡize dooḡo foloi zu, é maḡe.

9 Da botii ḡe folo lɔzitai zu, é da-wotii kpein ke.

10 Kele folo lɔfelasiei ḡa ga ḡooḡo GALAGI, da-ḡALAGI, ná-dooḡo foloi. Mina boti nɔpe ke ma, da-o, é-loun zunuiti-yo, é-loun anzanuiti-yo, da-wotiḡe

zunuiti-yo, da-wotigfe anzanuiti-yo, da-logania-o, ta weɛinti niiti ti zeini è ɔɔɔma.

¹¹ Mazɔɔɔ folo lɔzita laawu Ɔooɔɔ GALAGI geegɔɔɔgi ɔeteni, ta zooti, ta kpɔɔɔɔɔɔɔ, ta ti zu anuiti kpein, è looɔɔɔni foloi lofelasiɛi ma. Naa ɔa è ba, Ɔooɔɔ GALAGI tuya looni dooɔɔ foloi ma, è make ɔooɔ ve.

¹² E-ɔeɛ lɛbi ta è-lee, naa ɔa a ke è-zii ma voloiti suɔooza, naama yooi zu nii Ɔooɔɔ GALAGI, da-ƆALAGI feezu è ve.

¹³ Mina nu vaa negelein.

¹⁴ Mina weenziɛ bo negelein.

¹⁵ Mina unma wo negelein.

¹⁶ Mina zee zeele woo wo negelein è-zeijnɔɔɔi laalɔɔɔma.

¹⁷ Mina ɔaazuɔɔɔula negelein è-zeijnɔɔɔi ná-pelei va. Mina ɔaazuɔɔɔula negelein è-zeijnɔɔɔi anzai va, ɔaa ná-botigfe zunui, ɔaa ná-botigfe anzanui, ɔaa ná-nikei, ɔaa ná-soovalegi, ɔaa ani nɔpe è ga è-zeijnɔɔɔi nɔɔ.

Moize, GALA daa vaa wo nui

(Tɔ Sevei Velesiɛi 5:23-33)

¹⁸ Nuɔuseiti kpein ti tona kpune tugiti menini, ti mainmainti kaa, ti puuugi wooi meni, ti gizei ɔa abuzogi ba. Nuɔuseiti ti naati kaai ma, ti zasuɔalini, ti lo ɔoozama.

¹⁹ Ti ɔeni Moize ma: «Da ɔooɔɔi è da ɔoo gi ɔo, ɔa woilo ma, keɛ GALA ge mina ɔoo gi ɔo, ɔa va za.»

²⁰ Moize ɔeni nuɔuseiti ma: «À mina lua, mazɔɔɔ GALA paave ga è wo voluɔɔɔula, naa ɔa a ke, wo lua ba, wo mina koto ɔe.»

²¹ Nuɔuseiti ti ɔeni loni ɔoozama. Keɛ Moize maaɔɔɔɔani tonabiingi va, ve GALA ge ɔeni ná.

Tɔgi è lo zalaɔa ɔulazuve va

²² Ɔooɔɔ GALAGI ɔeni Moize ma: Uele ɔa da ɔoo la Izelayele nuiti ɔo: Wo peteɛ ga zɛe geegɔɔɔɔgi zu, ge ɔoo wo ɔo.

²³ A mina galagaa ɔete ɔooɔ ve ga walii ɔaa zanugiti, wo va ti vokoɔɔ maa. A mina naa ta ɔe ɔooɔ ve negelein.

²⁴ Wa zalaɔa ɔulazuve lo bè ga ɔooɔi, nii wa gala zalaɔaiti ta ziilei zalaɔaiti kula maazu, ga wa-vaalagiti ta wa-nikeiti. Ve nɔpe ge ɔulazu ná keɛma, ná va wo ɔo be, ga ge tuya loo wo ve.

²⁵ Ni wa zalaɔa ɔulazuve lona bè ga kɔtui, à mina to ga kɔtu zaɔaai, mazɔɔɔ wa wa-zɔɔlaiti peena kɔtui va, wa kɔɔ.

²⁶ A mina ná-zalaɔa ɔulazuve lo, wo va nu leezuve ɔete ba, nu a ɔena lea ga, kabei mina ɔula keɛma.

21

Tɔgiti è lo duɔiti ba

Ebulu nuiti saama

(Leevi Nuiti 25:39-46;

Tɔ Sevei Velesiɛi 15:12-18)

¹ Tɔgiti pete, da dee ga tiye:

² Ni wa Ebulu nui ta ɔeyana ga duɔi, toɔa botii ɔe kona ɔozita laawu, keɛ ɔofelasii, toɔa ɔula, è wɔɔyayai zɔɔɔ, è mina ani nɔpe sala.

³ Ni tɔ ɔila ka è vaani, tɔ ɔila ka a li, ni anza ɔeeve zea, ta li ta anzai.

4 Ni maliḡii ḡa é anzai veeni zea, é doun zunuiti ta doun anzanuiti sɔ́ɔɔ, anzanui ta ná-dointi ta ḡe ga maliḡii nɔ́nɔ́, tɔ ḡila ka a li názu.

5 Ni duɔi a ḡena ma: «Màliḡii nɛɛɛɛ bɛ́, ta ànzai ta dɔ́inti ɓalaa, ḡè la pɔ́ ḡè va ḡe ɓɔḡɔ yeema.»

6 naazu maliḡii ḡa lii la GALA kakala, é maaɓuḡa pɛ́lɛlɔɛɛ va, ɓaa daamasagi va. Maliḡii ḡa goii wɔ́ ga kɔ́lu ḡaazɔɓagi. Duɔi ḡa ye ná-botii zu ḡɔ́.

7 Siɛḡi zu zunui ta a ná-doun anzanui ɔ́dina la, ga é ḡe ga duɔi, é la ḡula duɔ́lai zu, eḡɛvelei zunuiti ta ḡula la.

8 Ni wɔ́in a zɛḡena maliḡii ma, nii é ḡɛa deveni ga é seḡe ga anza, toḡa ze ná, nu ḡili ge unmɔ́ɔ, keɛ zobo ge la ḡɛa zea ga é va pɔ́di zii ḡili ma, a naa ḡena é ḡɛa ga yaava nu anzanui letema.

9 Ni a devena ga é fulu ná-doun zunui ɔ́ɛ, toḡa ke bɛ́, eḡɛvelei soloogai la anzanu lointi ma.

10 Ni a anza ḡili seḡena, é la ta ḡula ma mɔ́ungi ná-daamianigi la, ta ná-seḡei, ta é la ḡɛɛa naa ná-dakobai va.

11 Ni é la ḡe naama vaa savagɔ́iti kɛɛni bɛ́, toḡa zoo é li, é mina ani nɔ́pɛ sala.

Tɔḡiti é lo doḡa vai ta nu maawana vaiti ba

12 Zɔi nɔ́pɛ a nu loḡana, é za, ta naama nui vaa.

13 Ni é la woya ɓɛɛni tuḡɔ́, ni GALA ge kea é ḡe zea ga teɔveza vaa, ná ada ɓɛɛzezu wo ɔ́ɛ, ɔ́ɛ a vela, é li, é loḡu ná.

14 Keɛ siɛḡi zu nu a gaaḡilina la ma, é wuzeḡe seɓnɔ́ḡɔi laalɔ́ḡɔma, é keḡeḡe nɔ́i ḡe ga é paa, anɛɛ ni diiɔ́ɛ, é loḡu ná-zalaḡa ḡulazuɔ́ɛ, wa kula naa va, wo paa.

15 Zɔi nɔ́pɛ a keɛḡe loḡa, ɓaa dee, ta naama nui vaa.

16 Zɔi nɔ́pɛ a nuɓuse unma, é pɔ́di, ɓaa é make ya, ta naama nui vaa.

17 Zɔi nɔ́pɛ é keɛḡe ɓaa dee ḡotozu, ta naama nui vaa.

18 Siɛḡi zu nua ti ɓɛɛzu la, gila ge seɓnɔ́ḡɔi zɔ́ ga kɔ́tui, ɓaa é doḡa ga zeeɓuin, ni é la ḡɛɛni ga saa vaa, keɛ naa ma ge la ga seeɓɛi,

19 ni toḡa zoo é ná-tukpɔ́i zɛḡe, é zieziɛ eteɔɛɛ, zɔi é doḡai wogai, faa la mɔ́ ḡɛa naa va, keɛ ná-botii koloḡologai ma, toḡa naa zala, é lati, é naa zale, eyɛsu é ḡɛɛɛ.

20 Siɛḡi zu zunui ta ná-duɔi loḡazu la ga tukpɔ́i, zunu ɓaa anzanu, eyɛsu duɔi za zea, ta potokula ma.

21 Ni a yena vulua folo ḡila, ɓaa felegɔ́, ti la potokulaa ma, mazɔ́ɔɔ ná-walii ɔ́ɛ.

22 Ni zunua ta ɓɛɛna, ti zɔḡa anzanui ta va kogi ma, é doin zɔ́ɔɔ, faaɓa kili ge la sɔ́ɔɔni, ta alamanii zala nii anza zinigi deɛzu, ta sala faawo bo nuiti kakala.

23 Keɛ ni faaɓa ka ḡulana su, zɛnnvui voto ka ḡe ga zɛnnvui,

24 nu ḡaazuḡɛzeḡi voto ka ḡe ga nu ḡaazuḡɛzeḡi, nu niiga voto ka ḡe ga nu niiga, nu yeei voto ka ḡe ga nu yeei, nu ḡɔ́ḡɔi voto ka ḡe ga nu ḡɔ́ḡɔi,

25 abu ɔ́alai voto ka ḡe ga abu ɔ́alai, maawanai voto ka ḡe ga maawanai, maaɓologi voto ka ḡe ga maaɓologi.

26 Ni zunui ta a ná-duɔi loḡana gaazuḡɛzeḡi gilagi va, é ḡɛni ga zunu ɓaa anzanu, é naa vaa gaazuḡɛzeḡi ma, toḡa yeeɓe ba, é li, é ḡula duɔ́lai zu, gaazuḡɛzeḡi zalai ḡana.

27 Ni a ná-duɔi niigai ḡila kulana da, é ḡɛni ga zunu ɓaa anzanu, toḡa yeeɓe ba, é li, é ḡula duɔ́lai zu, niigai zalai ḡana.

²⁸ Ni nikei a nu zigana ga minei, zunu baa anzanu, naa za, nikei gá zoo ga kótui, nu mina ma zuai mi pa. Nike nui la mo faa zoloo ga.

²⁹ Kele ni kaite, nikei gæve ba, é da nuiti sigá ga minei, ti da nike nui lené, é la welezu ma, siegi zu a zunu baa anzanu vaana la, nikei gá zoo ga kótui, é za. Ta nike nui balaagi vaa.

³⁰ Ni ta zenvui unmo salai levena ma, tofa naa kpein sala, nii a leve ma.

³¹ Siegi zu nikei a zunu loun baa anzanu loun zigana la, naama logi no gá a zie.

³² Kele siegi zu nikei a duoi zigana la, zunu baa anzanu, wali gæ vuusavago (30) gá a zo duo keefei ya, nikei gá zoo ga kótui.

Togiti é lo nu gɔligiti ba

³³ Ni zunui ta a zিয়েgefi laalaogai yena de, baa ni zunui ta a zিয়েgefi ta woona, é la daafuluni, nikei loo su, baa soovalegi,

³⁴ zিয়েgefi nui gá toganii liegoi ma walii zala kee nui ma, sua boomai gá gæ ga toun nono.

³⁵ Ni nui ta ná-nike zine a nui tagili ná-nike zine zigana ga mineiti, naa za, ta nike zinei vodi, nii é vulua, ti walii gaa gwe va, ti lati, ti nike boomai balaa gaagwe va.

³⁶ Kele ni kwæge ga nikei é tagili paai, keeve sigai wosu, ma nui la weleni ma jeelein, ma nui gá potogi leve ga nikei no, nike boomai gæ ga nono.

³⁷ Ni nui ta a nike baa baala unmana, ni a kodaalavena, baa é podi, tofa nike zine loolugo ve nike gílafi potogi zu, ta baala naanigo baalagi potogi zu.

22

¹ Ni unma nui a zona unma wosuve ga maaabai, nu dofa, é za, ti la gæ ga soba nu jeelein, toun tetema saa vai zu.

² Kele ni foloi a teena, ta gæ ga soba nu toun tetemazu paa vai zu.

Unma nui kpein ka naa potogi ve, nii é unmaai. Ni ani la zea, ta podi ná-unma vai zu.

³ Ni nii é unmaai, nikei baa soovalegi, baa baalagi, naa gá de vulua zea, tofa naa potogi ve ga ma veedai.

⁴ Ni zunui ta a faa zugologolo keena kpalagi ta zu, baa kpelei ta zu, é be ná-toganiiti ba, ti daami wo seingoi ná-kpalagi zu, tofa ma vaa zu betei gæ ga ná-kpalagi zu ani vagoi, baa ná-leezen belei zu ani vagoi.

⁵ Ni abui a levena, é so dabo va, moloi nii daa ga belee, é so naama gílii va, baa nii é ma ba gá gá, baa é kpalagi gála, zoi é abui loga, naa gá naama vai bete ga é potogi ve.

⁶ Ni nui ta a walii baa ani gíliliga gálivaana nui ta ma ga é make, ni ta ti unmana naa ná-pelei wu, unma nui gá ma veedai gaa gale ma, ni ta sona.

⁷ Ni unma nui la zoni, pele nui gá lo GALA gaazu, é de ga é la yeezeelini seingoi gólifi ma.

⁸ Maa gáali vaa kpein, é lo nike vaa va, baa soovale faa, baa baala faa, baa sege vaa, baa tooya ani vaa, nii nu a gæ ma: «Nii ve,» naama nu zeizu felegiti ta-vai laa gá zeeli GALA ma. Zoi GALA ka peelalana, naa gá seingoi nono gaa gale ma ga ma veedai.

⁹ Ni nui ta a soovale, baa nikei, baa baalagi, baa togani nope feena nui ta ya ga é make ba, suai zeba é za, baa nata gale ba, baa é jeele, nu nope ge la kaani,

¹⁰ konai ɟa wo Ɔooɟo GALAGI laaseigi zu ti felego yooɟo zu, zoi é suai makegai, naa ɟa bo ga é la yeeweeni seiɲoɟoi ɟoligi va. Togani nui ɟa yeezei konai naa wu, zoi la ani nɔpe gaagalega ma ɲegelein.

¹¹ Kele ni suai unmaɓe pɔ be, toɟa potogi ve ma nu ya.

¹² Ni suai balivalibe ga, toɟa deɛ, é ɟe ga zeele wooi, é la mɔ naa voto fea, nii balivaliai ga.

¹³ Ni nui ta a togani ziingaona seiɲoɟoi ma, nata ɟale suai naa va, ɓaa é za, ma nui ɟaazu la ná, toɟa potogi ve.

¹⁴ Ni ma nui ɟa ná, poto ge la vea. Ni suai zala vaa ɟeeve de, sala zongoi ɟa kula ɟe.

Pelei nu a GALA dɛbi la

ta nuɓuseiti

¹⁵ Ni zunui ta a anzalopo beai ta neenesona, nii maa la de zoni, é la koba, toɟa fulu naavoloi ɟula, é sege ga anza.

¹⁶ Ni doun keɛɟei a ɟelena, é va fe zea, nii anzalopoiti ta da vulu la, toɟa naa liegoi zala ga walii.

¹⁷ A mina mɔta anzanui ye ná, é va ye vulua.

¹⁸ Nu-o-nu a la ga suai, ta naama nui vaa.

¹⁹ Zoi a zalaɟaa ɟula gala kiligaa ve, é ɟula Ɔooɟo GALAGI ɟila kpe polu, naa undaa ɟa vili.

²⁰ A mina seikooɟoma nui zo pele ɲou ɲegelein, wo va suziɟa, mazɔɔ wo ɟeni ga seikooɟoma nuiti Ezipete yooi zu.

²¹ A mina poanzai ɓaa podoin yiiɓɔɓ vaa ɟe ɲegelein.

²² Ni wa ti yiiɓɔɓna, ti woogɟula má ga kpeei, ná ti bain gooi meni.

²³ Ná wola yiiɟaawana wo laalooɟoma, ná wo vaa ga kooi, wo-anzaiti ta ɟe ga poanzaiti, ta wo-lointi ti ɟe ga podointi.

²⁴ Ni wa wali ɟuye veena ná-nuɓuseiti ta ma, mone nui é wo ɔ be, à mina ɟe be eɟe kuye veɛ nu, wo mina talama maaloli ma ɲegelein.

²⁵ Ni wa wo-zeiɲoɟoi ná-segei zegena ga kpounmai, wa fe zea, aisa foloi va li.

²⁶ Mazɔɔ ná-sege ɟilagi ve, é pɛɛzu ɓoɟo ma. Ni naa a ɟulana zea, lee ɟa a pɛɛ ɓoɟo ma? A woogɟulana má ga kpeei, ná gooi meni, mazɔɔ ná da nu maawoingfa.

²⁷ A mina GALA koto, wo mina woo ɲou wo wa-nuɓuseiti ta-ɟundiɟi ma.

²⁸ Wo maanɛɛve, wo va bè ga wa-molo levea mɔungiti, wo ke ga zalaɟai, ta wa-leezen de mɔungiti.

Wa wo-loun zunu mɔungi ve zèa.

²⁹ Zekana wa ke la wa-logani wolai ta wa-logani goiti ta-vaa zu. Ma mɔungi ɟa ye dee va folo lofela zu. Foloi losavasiei, wa fe zèa.

³⁰ Wa ɟe bè ga nu ɲadegaiti. A mina sua mi, nii balivaliai ga doɓoi zu. Wa naa vili ya gileiti bu.

23

Tɔgi é lo telebodai ɟee vai va

¹ A mina tiɟe woo vaza. A mina ɓo nu ɲou va, wo va zee zeele woo wo.

² A mina vile bebei volu ga wo va faa ɲou ɟe. Ni wo lolige ga wo zeele wooi ve, à mina lo naati polu, niiti ti moindaɪ, wo va telebodai maaɓe.

³ A mina lo mone nui volu ná-faawogi zu.

4 Ni wa ɔmɔna ga wo zili nui ná-níkɛi ɓaa ná-soovalegi toai ya, kɛni wo ɓaa la pɔ.

5 Nui é wo woinzeɓezu, wa ná-soovalegi ɔaana, toai ná-kasɔi wu, wa ma, wa inɛɛnesu ga daayei vai, wa ɓɛɛ ba, wo daayei.

6 A mina mɔnɛ nui ná-gaamai maave ná-tukpɔi zu.

7 Keni wo ɓeteɓe zɛɛ ɓɔɛ wo fai ɓa. A mina ɓabalala nui ɓaa ta telebo nui. Mazɔɔɔ gè la ɓɓa nui ɓeteɓa eɓe telebo nui.

8 A mina lobɛani zo, mazɔɔɔ lobɛaniiti ta ɔa naati gaazuɓole, niiti ti gaazuzɛɓeai ma, ta ti telebo nui ti kpɔɛ wooiti maave.

9 A mina seikɔɓoma nui maanɔɓɔ. Wo kwɛɛni wa ɓɔɓɔi nii seikɔɓoma nui a ɔa suzo, mazɔɔɔ wo ɔɛni ga seikɔɓoma nui ti Ezipete yooi zu.

Tɔgiti é lo konagiti ba ta dooɓo foloi

10 Kona dɔzita laawu, wa ani zuwui vaza wa-yooi ma, wo ba lɔnɔgi zɔɔɔ.

11 Kɛɛ wa yeeɓe ba, wo ze ɔana nɔ, kona dɔfelasiɛi, é naa ɔe dooɓogi zu. Mɔnɛ nui ti wa-nubuseiti saama, naati ti naa mi, nii ta ka, ta dɔɔɔ zuaiti ti naa mi, nii é yesu. Wa ke ɔana ga wa-leezen belei, ta wa-wolive wuluiti.

12 Folo lɔzita laawu, wa wa-wotii ɔe. Kɛɛ folo lɔfelasiɛi, wa looɓo, naa ɔa a ke wa-wotiɓe nikiɛti ta wa-zoovalɛgiti ti looɓo, ta wa-luɔiti ta seikɔɓoma nui ti lago looɓo.

13 A naa kpein so, nii gè bogai wo ma. A mina gala kiligaa laasei bo ɓeɓeɓeɓe, nu mina ta meni ɓeɓeɓeɓe, é ɓa ɔula wo-laaɓe.

Konagi zu veti wola savagɔiti (Egezode 34:18-26;

Tɔ Sevei Velesiɛi 16:1-17)

14 Ná zeizu ɔa ɔe sava konagi zu, wo ɔa fetiiti kula dɔaseigi lebi vai zu.

15 Bului nii levei la su, wa naama vetii make. Folo lɔfela laawu, naama ziegɛ deveai molo ɔulasu alugi ma, wa bului mi, nii levei la su, eɓeɓeɓe gè ma levei veai la wo ya, mazɔɔɔ naama alugi ma ɔa wo ɔulani la Ezipete yooi ɓa. Nu nɔɓe ge mina ɔula keɓema gɔazu ga yeɓaka.

16 Wa molo mɔɔ vetii make, wa-wotii zulɔnɔ mɔungiti, nii wa faza kpalagaɓe. Wa molo levei vetii make kona ɔaɓelagi zu, siegi zu wo ɓesu la ga wa-wotii zulɔnɔgi ɔaalɛ ba.

17 Ná zeizu ɔa ɔe sava konagi zu, zunuiti kpein ti ɔula keɓema gɔazu, nɛi gè ga wo-Maliɔii ɔooɓo GALAGI.

18 Bului nii levei su, a mina naa ɓɔ suai ɓa, wo ɓa kula ga ná-zalaɔai. A mina ná-fetiiti ma zalaɔai ma wulɔi make kpidi laawu, é ɓa yesu sobu ɓa zeeli.

19 Wa ɓa ga wa-yooi ɓa lɔnɔ mɔungiti ɔooɓo GALAGI, wa-GALAGI ná-pelei wu. A mina boli yivoi ɔili ga dee ná-ɓiimi ɔei.

Kanaan yooi zɔɔɔ fai ma minazeɓegi

20 Nɔun ná, ná geezuɓelai ta leɓesu wo luɓɔ, é wo make pelei zu, é wo laazeeli naama adave, gè ná ɓeteai.

21 A dama, wo ɓooɓo zo gaazu, wo ɔolo gooi ɓe. A mina ziiɔɔɔ vaa ɔe, tɔzei é la wa-ɔotoiti suvaayega, mazɔɔɔ dɔaseigi ɔa toun ba.

22 Kɛɛ ni wa ɔolona gooi ɓe, ta ni wa naa kpein keɛna, nii gè bosu wo ma, ná ɔe ga wo zili nui sili nui, ta wo maayoseɓe nui maayoseɓe nui.

²³ Nà-geezuɗfeelai ɗa lo wo luɗɗo, é li ga woye Amɔl nuiti pɔ be, ta Ɔete nuiti, ta Feeleeze nuiti, ta Kanaan nuiti, ta Geeve nuiti, ta Yeebuse nuiti, ta nà ti-ma zuwui ɗaalewe.

²⁴ A mina nɔko ta-ɗalagiti bu, wo mina ti lebi. A mina uokɔɗɔ naama nuɓuseiti ma ti zie ɓelei zu. Kele wa ti ɗologolo, wo ta-zale ɗoo ɗɗutuiti kpezeɗele.

²⁵ Wa dɛbi, nɛi gè ga Ɔooɗɔ GALAGI wa-ƆALAGI. Nà tuya loo wa-laamianigi ma, ta wa-ɓoole ɗei. Nà seeɓei ɗula wo zaama, gè maaɗooza wo ɓa.

²⁶ Anzanu la ɗea wa-yooi zu, nii kogi a zeɗe ma, ɓaa doun zɔlɔɗala anzanu. Nà wo-zii ma ɗonagi zuɗooza.

²⁷ Aisa wo ɓa zeeli, nà dualuagi ɓu zooi zu nuiti su. Nà nuɓuseiti kpein daaɓili, gè ti zeɗe pelei zu wo luɗɗo, niiti wa zeeli ti ɓo be. Nà wo zili nuiti kpein kpe, ti ɓela wo ɓa.

²⁸ Nà kaogiti tevesu wo luɗɗo, ta Geeve nuiti kpe, ta Kanaan nuiti, ta Ɔete nuiti, ti maaɗooza wo ɓa.

²⁹ Gè la ɓaazu ti ɓeezu kona gila su, ti ɓa maaɗooza wo ɓa, naa ɗa a ke, zooi zu, ɓakai mina ye, dɔɓɔ zuaiti ti mina mɔin wo laalɔɗɔma.

³⁰ Nà ti ɓeezu vaavaa, ti maaɗooza wo ɓa, eyesu wo da wola mɔin, wo zoo wo zooi zɔlɔ ga wɔno.

³¹ Nà wa-ɗwepelemaweti daazu, é zo Seeli Kpoloɗei ma, é zeeli Kpoloɗe Wolai ma, ta é zo teubai ma, é zeeli zie wolai ma. Mazɔlɔ nà zooi ɗa nuiti dɔozu wo yeezu, wa ti be luɗɗo.

³² A mina minazeɗe ke yɔɗɗu wa tiye, ɓaa wa ta-ɗalagiti.

³³ Ti mina zeɓi wa-yooi zu, naa ɗa a ke ti mina wo lo kotoi zu dɔalɔɗɔma, mazɔlɔ wa ta-ɗalagiti dɛbi, naa ɗa ɗe ga balii wo ɓe.

24

Minazefegi ma woolaamai

¹ GALA ge ɗeni Moize ma: «Le Ɔooɗɔ GALAGI ɓo be, da ɓoɗi wa Aalɔn, ta Nadaɓe ta Aɓiyu, ta Izelayele ɗewola ɓɔlɔ ɓuulɓfela (70), wo ye ɗoozama, wo nɔko.

² Da ɗila kpe nɔ ɗa da maaɓuɗa Ɔooɗɔ GALAGI ɓa. Zoiti ti mina maaɓuɗa ba, nuɓuseiti ti mina ye é ɓolu, ti ɓa le.»

³ Moize ɓaani, é Ɔooɗɔ GALAGI wootti kpein bo nuɓuseiti ma, ta tɔgiti kpein. Nuɓuseiti kpein ti gooɗaavotegi veeni ga woo ɗila, ti ɗe ma: «Gá naa kpein ke, nii Ɔooɗɔ GALAGI boga.»

⁴ Moize Ɔooɗɔ GALAGI wootti kpein seɓeni. Naa ɓolu é wuzefeni ga sobuzobui, é zalaɗa ɗulazuwe lo gizei ɗɔɗɓawe, é kɔtu puugɔ maazu felegɔiti (12) pileni ga ɗizesui Izelayele ná-boloda puugɔ maazu felegɔiti (12) faa zu.

⁵ E Izelayele zinipoiti teveni, ga ti gala zalaɗaiti kula Ɔooɗɔ GALAGI ɓe, ta ti nike zineiti kula ga ziilei zalaɗaiti.

⁶ Moize ɓamai ma lukpegi zefeni, é pu kokoiti su, é ma lukpegi zai zefeni, é pili zalaɗa ɗulazuwe ma.

⁷ E minazefegi ma zeɓei zefeni, é kala nuɓuseiti gaazu. Ti ɗeni ma: «Gá naa kpein ke, nii Ɔooɗɔ GALAGI boga, gá ɗolo gooiti be.»

⁸ Moize ɓamai zefeni, é faza nuɓuseiti ma, é ɗe: «Nii ɗa é ga ɓamai nii é minazefegi maaɓakpasu, nii Ɔooɗɔ GALAGI kea wo yɔɗɗu, eɗɓeɓeɓe niima ɓeiti kpein ti la.»

*Moize lee vai
Sinayi gizei ma*

⁹ Moizeni ti leeni gizei ma ta Aalon, ta Nadafe, ta Abiyu, e ue Izelayele gfwola vob vuulofela (70) va.

¹⁰ Ti Izelayele na-GALAGI gjaani, kogaiti bu gjeai ege kotui nii daaseigi ga safilegi, kpiiniai ege geegologi.

¹¹ Goofo GALAGI la gjeni faa jovu nape keeni ga Izelayele nu biingiti. Ti GALA kaani, naa volu ti daamii woni, ti boole.

¹² Goofo GALAGI gjeni Moize ma: «Le po be gizei ma, e ye na. Na kotu gokologiti feezu e ya: tugi ta deveiti ge ti zevuai Izelayele nuiti be, ti gala fai zu.»

¹³ Moize wuzegeni, ta Zozuwe, nii e ga na-botigje nui, Moize leeni GALA na-gizei ma.

¹⁴ E gjeni kewolaiti ma: «A gi maaoun ve, eyesu gi gale ma volu wo vob be. Wele, Aalon ta Guul ta yesu wo va ve, ni faagaafulaba a gjena ta ya, toga bo ti ma.»

¹⁵ Moize leeni gizei ma, tonaingi veeni gizei ma.

¹⁶ Goofo GALAGI na-lebiyai yeini, e ue Sinayi gizei ma, tonaingi veeni ma folo lozita laawu. Foloi lofelasiei, Goofo GALAGI Moize lolini tonaingi zaama ve.

¹⁷ Goofo GALAGI na-lebiyai gvelei gjeni Izelayele nuiti gaazu, ege abuzogi gize unma ve.

¹⁸ Moize boni tonaingi zaama, e le gizei ma. Moize keeni gizei ma ga folo vuunaanigo (40) ta kpidi vuunaanigo (40).

**GALA NA-SEGE UELE NADEGAI
LO FAI
MA LEVEITI**

25

(25:1--31:18)

*Sege vele nadegai
ma vebaniiti
(Egezode 35:4-9)*

¹ Goofo GALAGI bone Moize vob, e ge ma:

² Bo Izelayele nuiti ma, ti va po ga vebaniiti. Wa so, e gula nui kpein zea, nii faanee figi be.

³ Wele vebanii va, nii wa so, e gula ti ya: zanugi, ta walii, ta kolu boigi,

⁴ ta geze biinii, ta ma boigi, ta ma boi sosoigi, ta geze vagoi kpaliai, ta boli lejai,

⁵ ta baala sine gboliti, ti loai ga ma boigi, ta nuni gboliti, ta akasia wului,

⁶ ta fitina wuloi, ta tufa maku neenegiti ti ga siema wulob nadegai ta ani maku neenegi ve,

⁷ ta kotu zongobaaigi nii daaseigi ga wonikese, ta kotu zongobaa kiligiti zalaqa gula zegai ma vaa zu, ta ma jakazu zegai.

⁸ Ta seizu nadegai lo be, na ze ti zaama.

⁹ Wa ti kpein ke ga sege vele nadegai gjavai pelei, e ge ga soolai kpein kazavi pelei, nii ge vaazu deezu ga de.

*Kesui
(Egezode 37:1-9)*

10 Ta kesui βete ga akasia wului. Sakpai ɟa ɟe ga metele ɟila taata, kogi ɟe ga metele ɟaaɟwesui, ta soligoi ɟe ga metele ɟaaɟwesui.

11 Da zanu kitei zie koozuwe ta poluwe, e daabegi ɟe ga zanugi, e ɟaku ma.

12 Da zanugi ɟaawun, e bala naanigoiti kpete be, e ti bili goizu naanigoiti ba, bala felego gilazu welei ta bala felego zoola welei.

13 Da gulu zokpoiti kpete ga akasia wului, e zanugi zie ti ma.

14 Da gulu zokpoiti do balaiti su, kesui ɟakamaβeti, ti kesui va, kesui da zeɟe ga tiye.

15 Gulu zokpoiti ta ye kesui na-balaiti su, ti mina ɟula na.

16 Zeele woo zewei ge feezu e ya, da da kesui zu.

17 Da kesui lakulugi βete ga zanu kitei. Sakpai ɟa ɟe ga metele ɟila taata, kogi ɟa ɟe ga metele ɟaaɟwesui.

18 Geezufeela felegoiti ti laaseigi ga seelubein, da naati kpete ga zanu doɟai, e ti bile kesui lakulugi laabe felegoiti ga.

19 Da seelubein gila kpete daabegi ɟilazuwe ɟa, seelubein gila daabegi zoola welei ɟa. Da seelubein felegoiti ta kesui lakulugi βete ga ani ɟila no.

20 Seelubeinti ta ti-ɟovegiti suvie maazuwe, ti kesui lakulugi maalooɟu ga ti-ɟovegiti, ta ɟaavote boɟo ma. Seelubeinti ta ɟaavote kesui lakulugi ma.

21 Zeele woo zewei ge feezu e ya, da da kesui zu. Da kesui laaɟulu.

22 Miná ɟa ná ɟe ɟulazu ná kelema e we, kesui lakulugi maazuwe seelubein felegoiti zoozowe. Ná ɟa ge vaazu boezu ná e wo, e lo ná-deveiti kpein ba, Izelayele nuiti faa zu.

*Bului nii feai GALA be,
naa ma laβalii
(Egezode 37:10-16)*

23 Da taβalii βete ga akasia wului. Sakpai ɟa ɟe ga metele ɟila, kogi ɟe ga metele lukpegi, soligoi ɟe ga metele ɟaaɟwesui.

24 Da zanu kitei zie ma, e daabegi βete ga zanugi, e ɟaku ma.

25 Da kakamaβeti kpete ga nu yeawe liegoi ɟeɟala, e naa laabegi balaa kpete ga zanugi, e ɟaku ma.

26 Da zanu bala naanigoiti to goizu naanigoiti ba, ti ɟe koɟo naanigoiti tetegi.

27 Balaiti ta ɟe kakamaβeti ba, gulu zokpoiti ta lo ti zu, taβalii zeɟe vai zu.

28 Da gulu zokpoiti kpete ga akasia wului, e zanugi zie ti ma, ti ɟe ga taβalii zeɟe aniiti.

29 Da digiiti kpete, ta tazaiti, puya zalaɟai vaa zu, naa wee ziawoiti ta kokoiti ba. Da ti ɟe ga zanu kitei.

30 Da buluiti da taβalii ɟa, niiti ti veai be, ti ɟe ná gaazu yeenope.

*Fitina zeizuwe
(Egezode 37:17-24)*

31 Da fitina zei anii βete ga zanu kitei doɟaai. Ti pe ti ɟe ga ani ɟila: koɟoi, ta ma wului, ta ma bekegiti, ta maaɟili zoolaiti ti ɟulaai ga gulu vuai.

32 Fitina zei anii ma beke dozitaiti ta ɟula kakamaβeti, ma beke savago ɟa ɟeezu kakamaβe gilazuwe, ta ma beke savago ɟe kakamaβe zoola welei.

33 Maaɟili zolai ɟa ɟe sava ma beke dozitaiti ɟilagilagi pe ba, ti ɟulaai ga amandegi ma vuai.

34 Maaɟili zoola naanigo ɟa ɟe fitina zei anii ma wului va, ti ɟulaai ga amandegi ma vuai.

35 Maaɟili zolai gila ka ɟe ma beke felefelegiti todazuwe.

³⁶ Fitina zeï anii ɣa ɣe ga zanu kitei doɣaai. Baalobazuveti pe ti ɣe ga ani ɣila: ma wului, ta ma bekegiti, ta maaɣili zoolaiti.

³⁷ Da ná-fitina lɔfelaiti kpɛte, ti zeizu maazuve, nii a ke é da wozagala gaazu.

³⁸ Ná-salava zo soolaiti ta ná-salava zeɣe anijakaiti, ta ɣe ga zanu kitei.

³⁹ Da kilo vuusavagɔ (30) zeɣe zanu kitei zu, é kpɛte ga fitina zeï anii ta ma zoolaiti kpein.

⁴⁰ Dama, é ke ga naama ɣazavigi nɔ, nii é læni ga de gizei ma.

26

Seɣe vele jadegai ma landaiti

ta ma veemazeɣeiti

(Egezode 36:8-19)

¹ Da seɣe vele jadegai beɛte ga tanda puugɔ, ga geze vagoi kpaliai, ta geze biinii, ta ma boigi, ta ma boi sɔsɔgi. Da suvu ga seeluɓeinti ma votoi.

² Tanda ɣilagi zakpai ɣa ɣe ga metele puugɔ maazu naanigɔ (14), kogi ɣe ga metele felegɔ. Koɣɔgi ɣa ɣe ga ani ɣila nɔ tandaiti kpein faa zu.

³ Tanda loolugɔiti ta zeï boɣɔ la, zo loolugɔiti balaa ta zeï boɣɔ la.

⁴ Da galu biiniiti giligili tandai ma boisu mɔungi laamave. Da ke ɣana nɔ ga tandai ma boisu velesiei laamave.

⁵ Da galu vuuloolugɔ (50) giligili tandai ma boisu mɔungi laamave va, é galu vuuloolugɔ (50) giligili tandai ma boisu velesiei laamave va. Naama ɣaluiti ta zoloo boɣɔ ma ga felefele.

⁶ Da zanu kala puuloolugɔ (50) beɛte, é tandai ma bosuiti giligili boɣɔ va ga tiye. Seɣe vele jadegai ɣa ɣe ga ani ɣila kpe nɔ.

⁷ Da boli leɣa landa puugɔ maazu ɣila (11) kpɛte, ti veɛ seɣe vele jadegai ɣɔma.

⁸ Tanda ɣilagi zakpai ɣa ɣe ga metele puugɔ maazu loolugɔ (15), kogi ɣe ga metele felegɔ. Koɣɔgi ɣa ɣe ga ani ɣila nɔ tanda puugɔ maazu ɣilagiti (11) be.

⁹ Da tanda loolugɔiti giligili boɣɔ va, ta é zo lozitaiti giligili boɣɔ va. Da tandai lozitasiei veɛ su fele seɣe vele laave.

¹⁰ Da galu vuuloolugɔ (50) giligili tandai ma boisu mɔungi laamave, da galu vuuloolugɔ (50) balaa giligili tandai ma boisu velesiei laamave.

¹¹ Da kolu boi kala puuloolugɔ (50) beɛte, é kalagiti do galuiti unsu. Da tanda ma bosuiti sei boɣɔ la ɣana, ti ɣe ga ani ɣila nɔ.

¹² Seɣe vele ma landaiti ta vaazu vuuvazu ma ga ta tukpe, naa ɣa yei, é vu ga seɣe vele jadegai volu vele.

¹³ Metele ɣaagwesui é yesu kakamave gilazu vele, ta metele ɣaagwesui é yesu zoola vele, niiti ti yesu volu seɣe vele zakpai ma, naati ka ti yeizu seɣe vele jadegai ɣakama felegɔiti, ti veɛ ma.

¹⁴ Da baala sine ɣloiti kpɛte ga peemazeɣeiti, toai ga ma boigi, seɣe vele vaa zu, é nuni ɣɔlbiti ma veemazeɣeiti veɛ maazu.

Seɣe vele jadegai

ma beɛdeɣiti

(Egezode 36:20-38)

¹⁵ Da kpedegiti kpɛte seɣe vele jadegai ve ga akasia wulu zeveiti, ti loobado seɣe vele zuzo fai zu.

¹⁶ Kpedegi zoligɔi ɣa ɣe ga metele loolugɔ, kogi ɣe ga metele ɣaagwesui.

17 Kpedegi g̃ilagilagi p̃e kpad̃ozuue g̃aa g̃a zoba ma wulu zeue feleg̃oi va. Zekana da ke la sege vele nadegai ma bed̃egiti kpein ba.

18 Da kpede uuufeleg̃o (20) bete sege vele nadegai ve, ti g̃eezu nu yeezazu vele.

19 Da dabu uuunaanig̃oiti (40) kpete ga walii, ti va la kpede uuufeleg̃oiti (20) gilagilagi wu, kpad̃ozu feleg̃oiti be.

20 Da kpede uuufeleg̃o (20) bete balaa sege vele nadegai ve, nu g̃ovezu vele.

21 Da dabu uuunaanig̃oiti (40) kpete balaa ga walii, ti va la kpede uuufeleg̃oiti (20) gilagilagi wu, kpad̃ozu feleg̃oiti be.

22 Da kpede dozita bete sege vele nadegai bogave, folo liizu vele.

23 Da kpede feleg̃o bete sege vele nadegai ma zoko feleg̃oiti be, ti kprogave.

24 Ta g̃ili kpedegi zoiti ba, e zo buuue, e zeeli bala m̃ungi ma ungave. Uele g̃ana a g̃e la ga ti feleg̃o, ti vilegai soko feleg̃oiti su.

25 Kpede dosava g̃a naazu, e g̃eezu sege vele nadegai bogave, e ve ta-labu puugo maazu lozitaiti (16) ba, ti beteai ga walii, kpede gila dabu feleg̃o.

26 Da gulu zokpo loług̃o bete kpedegiti be ga akasia wului, ti besa sege vele nadegai g̃akamave g̃ilagi,

27 ta gulu zokpo loług̃o sege vele nadegai g̃akamave zola vele ma bed̃egiti be, ta gulu zokpo loług̃o sege vele nadegai bogave ma bed̃egiti be, folo liizu vele.

28 Zaamazulu wulu zokpoi g̃a kpedegiti maaleve, e zo kwegi ma, e li zola vele.

29 Da zanugi zie kpedegiti ma. Da ta-valaiti kpete ga zanugi, ga gulu zokpoiti ti lo ti zu. Da zanugi zie naama wulu zokpoiti ma.

30 Da sege vele nadegai lo, egevelei ma g̃azaovigi leeni la ga de gizei ma.

Sege vele nadegai ma zege zufoosa golai

31 Da sege zufoosa golai bete ga geze biinii, ta ma boigi, ta ma boi sosogi, ta geze vagoi kpaliai. Da suvu ga seelubeinti ma votoi.

32 Toja zele ga zanu kalagiti ti tokpala naanig̃oiti ba, ti beteai ga akasia wului, zanugi ziaai ti ma, ti bad̃oi dabu naanig̃oiti ma, niiti ti beteai ga walii.

33 Da sege zufoosa golai zele kalagiti buuue. Sege zufoosa golai goozu vele, miña g̃a da zeele woo gesui le na. Sege zufoosa golai g̃a g̃e wo ve ga ada nadegai ta ada nadega wolai ti yeeg̃aag̃weezuue.

34 Da zeele woo gesui laag̃ulu, ada nadega wolai vo be.

35 Da tabalii vile sege zufoosa golai g̃akalave, sege vele nadegai wu, lekpehave nu g̃ovezuue. Fitina zei anii g̃e tabalii letemave, lekpehave nu yeezazuue.

36 Da sege zufoosa golai tag̃ili kpete sege vele laave ga geze biinii, ta ma boigi, ta ma boi sosogi, ta geze vagoi kpaliai, e g̃e ga sege zuvuai.

37 Toja zele ga zanu kalagiti ti tokpala loług̃oiti ba, ti beteai ga akasia wului, zanugi ziaai ti ma. Da kolu boigi gaawun, e g̃e ti ve ga ta-labu loług̃oiti.

27

Zalaḡa ḡulazuue (Egezode 38:1-7)

1 Da zalaḡa ḡulazuue bete ga akasia wului. Sakpai g̃a g̃e ga metele feleg̃o ta tukpe (2,5), kogi g̃e ga metele feleg̃o ta tukpe (2,5). Zalaḡa ḡulazuue g̃a g̃e ga seki naanigi, solig̃oi g̃e ga metele g̃ila ta tukpe (1,5).

2 Da mineiti kpete goizu naanig̃oiti ba, ma mineiti ta bo ba, ti g̃e ga ani g̃ila no. Da kolu boigi zie ti ma.

³ Da anijakaiti kꝛete zuuui zo fai zu, ta peluiti, ta kokoiti, ta sua zoo mite wolaiti, ta abu zege aniiti. Da soolai naati kꝛein kꝛete ga kolu boigi.

⁴ Da kolu veleai beta ga kolu boigi zalaꝛa gꝛulazuve. Da kolu boi balaiti to kolu veleai va, goizu naanigoiti su.

⁵ Da pile zalaꝛa gꝛulazuve lakolobave wu, e zo buuve, eyesu e zeeli zalaꝛa gꝛulazuve zoligoĩ zaamave.

⁶ Da gulu zokꝛoiti kꝛete zalaꝛa gꝛulazuve ve, ga akasia wului, e kolu boigi zie ti ma.

⁷ Gulu zokꝛoiti ta lo balaiti su. Gulu zokꝛoĩ naati ta ge zalaꝛa gꝛulazuve gakama felegoiti, siegi zu a gena va zefezu la.

⁸ Da zalaꝛa gꝛulazuve beta ga gulu zeveti, zefei ge koozu. Toꝛa ge egevelei e leeni la ga de gizei ma.

*Sege vele nadegai
ma goizuve
(Egeꝛoꝛe 38:9-20)*

⁹ Da sege vele nadegai ma goizuve beta. Lekꝛemave nu yeezazuve, maazasa ga segei e ga geze vagoĩ kꝛaliai. Sasai zakpai ge ga metele vuuloolugo (50) naama gakama moungi.

¹⁰ Tokpala vuufelegoiti (20) ta lo dabu vuufelegoiti (20) ga, ti betaĩ ga kolu boigi. Tokpalaiti ma galagiti ta ti zele koluiti ta ge ga walii.

¹¹ Lekꝛemave nu gubezuve, sasai zakpai ga ge miná balaa ga metele vuuloolugo (50), naa ge ga segei, ta tokpala vuufelegoiti (20), ta ta-labu vuufelegoiti (20), ti ga kolu boigi. Tokpalaiti ma galagiti ta ti zele koluiti ta ge ga walii.

¹² Folo liizu veleĩ, sasai gogi ga ge ga metele vuufelego maazu loolugo (25), naa ge ga segei, ta ta-lokpala puugo ta ta-labu puugoiti.

¹³ Folo gꝛulazu veleĩ, sasai gogi ga ge ga metele vuufelego maazu loolugo (25).

¹⁴ Nu leezuve gobave gilazuve, sasai ga ge ga metele lofela ta tukpe (7,5), naa ge ga segei, ta tokpala savago, ta ta-labu savagoiti.

¹⁵ Nu leezuve gobave zoola veleĩ, sasai ga ge miná ga metele lofela ta tukpe (7,5), naa ge ga segei, ta tokpala savago, ta ta-labu savagoiti.

¹⁶ Sasai laave vaa zu, sege zuꝛooza golai ga ge ga metele puugo, e ga geze biinii, ta ma boigi, ta ma boi soꝛogi, ta geze vagoĩ kꝛaliai, suvuai, ta tokpala naanigo, ta ta-labu naanigoiti.

¹⁷ Sasai ma lokpalaiti ma galagiti ta ti zele koluiti kꝛein ta ge ga walii. Ta-labuiti kꝛein ta ge ga kolu boigi.

¹⁸ Sasai zakpai ga ge ga metele vuuloolugo (50), kogi ge ga puufelego maazu loolugo (25), soligoĩ ge ga metele felego ta tukpe (2,5). Segeiti ta ge ga geze vagoĩ kꝛaliai, ta dabuiti ta ge ga kolu boigi.

¹⁹ Soolai kꝛein deveai sege vele nadegai ma wotii vaa ma, ta suzo koluiti kꝛein, ta sasai zuzo koluiti kꝛein ta ge ga kolu boigi.

*Deveiti e lo seizu nadegai
na-fitinaiti ba
(Leevi Nuiti 24:1-4)*

²⁰ Da devei ve lzelaye nuiti zea, ga ti va e vo ga wolive wulo vagoĩ, kꝛeteai fitinai vaa zu, naa ga a ke wo yeeye fitinaiti ba, yeenope ti mina za.

²¹ GALA daagomi sege veleĩ wu, sege zuꝛooza golai gakalave, nii e zeele woo gesui gakalave. Miná ga Aalon ta na-doun zunuiti ta sei ná, fitinaiti ti zo, e zo

κρῶκοι ma, eyesu geelaalao, Γῶογῶ GALAGI g̃aazu. Toḡa ga ḡῶογῶ tῶgi Izelayele nuiti ti-mavofodaiti kpein βε, ti maan̄ai, ti so.

28

Zalaḡa ḡula zeḡeiti

(Egezode 39:1-7)

¹ Da è-liε Aalῶn maaḡuḡa ḡῶḡῶ va, ta ná-doun zunuiti, ti zeḡe Izelayele nuiti saama, ga è ti ve βè, nà-boti vai zu, é ga zalaḡa ḡula vai, Aalῶn ta ná-doun zunuiti, Nadaḡe ta Aḡiyu, ta Eleazaal ta Itamaal.

² Da zalaḡa ḡula zeḡeiti kpeṽe è-liε Aalῶn υε, ti ḡe ga tosuυe ta ná-lebiyai ma υoogi.

³ Da βῶε naati kpein πῶ, ti ga ηελιḡḡi nuiti, niiti ḡè ti laavegai ga ḡīma yεnvui, ta Aalῶn ná-seḡeiti kpeṽe, naa ḡa a κε é ve βè, é nà-zalaḡa ḡula wotii ḡe.

⁴ Wele seḡeiti ba, ta ti βεṽe: kakazu zeḡe ḡīla, zalaḡa ḡula zeḡe ḡīla, tookῶba wola ḡīla, seḡewuzeḡe ḡīla nii suυuai, βῶῶḡḡ gila, ta saamaḡīli gila. Ta zalaḡa ḡula zeḡe ηadegaiti kpeṽe è-liε Aalῶn ta ná-doun zunuiti βε, naa ḡa a κε ti nà-zalaḡa ḡula wotii ḡe.

⁵ Ta zanugi zeḡe ta geze ḡiinii, ta ma βῶigi, ta ma βῶi sῶsῶgi, ta geze υaḡῶi kpaliai.

Zalaḡa ḡula zeḡei

⁶ Ta zalaḡa ḡula zeḡei βεṽe ga geze ḡiinii, ta ma βῶigi, ta ma βῶi sῶsῶgi, ta geze υaḡῶi kpaliai. Ta suυu ga zanu galui.

⁷ Ta kpakiga zeḡe feleḡῶiti kpeṽe, ti zei zalaḡa ḡula zeḡei ḡaaβelasu feleḡῶiti da.

⁸ Zalaḡa ḡula zeḡei ma lokoi ḡa βεṽe ga ma zii nῶ. Toḡa ḡe ga zanugi, ta geze ḡiinii, ta ma βῶigi, ta ma βῶi sῶsῶgi, ta geze υaḡῶi kpaliai. Ta ḡe ga ani ḡīla ta zalaḡa ḡula zeḡei.

⁹ Kῶtu zῶngῶ baagi nii daaseigi ga wῶnikese, ḡa naa feleḡῶ zeḡe, è Izelayele ná-doun zunuiti daaseigiti seυe ti ma,

¹⁰ ti-laasei ḡῶzita ḡa zeυe kῶtu ḡīlagi ma, zῶḡma laasei ḡῶzitaiti ti ḡe kῶtui velesiei ma, eḡeυelei ti zῶḡḡ pelei la.

¹¹ Da Izelayele ná-doun zunuiti daaseigiti seυe kῶtu feleḡῶiti ma, eḡeυelei nu a ḡa kῶtui zaḡa la, eḡe zeeυozeḡa aniiti. Da ti βata ti-lῶzυeṽeti ba, ti ga zanugi.

¹² Da ti ḡīli zalaḡa ḡula zeḡei ma βakiga zeḡeiti ba, ti ḡe ga Izelayele ná-doun zunuiti ta-ḡīzesui, nii Aalῶn seḡezu βaki feleḡῶiti ga, ga ti-laaseigi Γῶογῶ GALAGI g̃aazu.

¹³ Da ḡῶzυeṽeti feleḡῶ βεṽe ga zanugi.

¹⁴ Da zanu galu feleḡῶiti fele, è ti lo ḡῶzυeṽeti ba.

Kakazu zeḡei

(Egezode 39:8-21)

¹⁵ Da kakazu zeḡei βεṽe, nii deveiti ti zeḡezu la, ga geze ḡiinii, ta ma βῶigi, ta ma βῶi sῶsῶgi, ta geze υaḡῶi kpaliai. Da suυu ga zanu galui, ga zalaḡa ḡula zeḡei ḡeυelei.

¹⁶ Kakazu zeḡei ḡa υεε su fele, é ḡe ga seki naanigi. Sakpai ḡe ga zeelo gila, kῶgi ḡe ga zeelo gila.

¹⁷ Da kῶtu zῶngῶ baagiti ηεkpe ba, ma ηεkpe naanigῶi zu: ma ηεkpe mῶungi zu, saaledoane gila, tῶpaze gila, ta emelode gila,

¹⁸ ma ηεkpei velesiei zu, gelenate gila, safiil gila, ta diama ḡīla,

19 ma ɲekpei zavasiei zu, wɔpale gila, agate gila, ta ameeitsete gila,

20 ma ɲekpei naanisiei zu, kelizolite gila, wɔnikese gila, ta zasepe gila. Naama ɔɔtu zɔngɔ baagiti ta bata ti-lɔɔzuɔveti ba, ti ga zanuɲi.

21 Da Izelayele ná-doun zunuiti daaseigiti seɔe kɔtu puugɔ maazu felegɔiti (12) ma, eɣevelei nu a da kɔtui zaɣa la, eɣe zeevozeba aniiiti. Boloda puugɔ maazu felegɔiti (12) daaseigiti ta ɣe ti ma, kɔtu ɣila, gila daasei, kɔtu ɣila, gila daasei.

22 Da zanu galuuti to kakazu zeɣei va, ti veleai ga zanu kitei.

23 Da zanu balaɣae felegɔiti kpete, è ti lo kakazu zeɣei woizu felegɔiti ba.

24 Da zanu galu felegɔiti to balaɣae felegɔiti ba, kakazu zeɣei woizu felegɔiti.

25 Da zanu galu felegɔiti sokpaiti to dɔɔzuɔveti felegɔ va, niiti ti ɣilii zalaɣa ɣula zeɣei ma bakiga zeɣe felegɔiti ba, nii a ke kakazu zeɣei ye velelave.

26 Da zanu balaɣae felegɔ bete mɔno, è ti lo kakazu zeɣei woizu felegɔi zɔiti ba, koozu velel, ná veɛzu zalaɣa ɣula zeɣei ma.

27 Da zanu balaɣae felegɔ ɣiligaa bete, è ti lo zalaɣa ɣula zeɣei ma bakiga zeɣe felegɔiti ba, buuve, velela velel, ti-lodazuɔe ɣobaɔe, zalaɣa ɣula zeɣei ma lokoi maazu.

28 Kakazu zeɣei ná-balaɣaegiti ta ɣili zalaɣa ɣula zeɣei ná-balaɣaegiti ba, ga galu biinii, naa ɣa a ke, kakazu zeɣei ɣe zalaɣa ɣula zeɣei ma lokoi maazu, ti yeeɣaa mina ɣwe ta zalaɣa ɣula zeɣei.

29 Siegi zu Aalɔn leɛzu la ada ɲadegai, Izelayele ná-doun zunuiti daaseigi ɣa ɣe ziilave, seɔeai kakazu zeɣei ma, nii deveiti ti zeɣezu la, ga é ma ɣizesui make yeenɔpe ɢooɣɔ GALAGI ɣaazu.

30 Anii niiti ti-laaseigi ga wuulimegi ta tumimegi, naati pu kakazu zeɣei zu, nii deveiti ti zeɣezu la, ti ɣeezu Aalɔn yiilave, siegi zu é leɛzu la ɢooɣɔ GALAGI ɣaazu. Uele ɣana Aalɔn a peɛ la yiilave yeenɔpe, nii a ke é ɣe ɢooɣɔ GALAGI yiima vai ɣweɛ, é lo Izelayele nuiti ba.

Zalaɣa ɣula zeɣei zɔiti (Egezode 39:22-31)

31 Da zalaɣa ɣula zeɣei ma lookɔba wolai ɣe ga geze biinii,

32 da kɔteɔe zaamazuve, nɔungi da lo ná, è daaɣale é ɣaku ma ga seɣe veleai taɣili, naa ɣa a ke é mina vali ga.

33 Gului nii daa ga gelenadegi, da naama waai ma votoi ɣili daamaɔe, é ɣaku ma ga geze biinii, ta ma boigi, ta ma boi sɔsɔgi, zanu tala koiti ti ɣe ti yɔɣɔzuɔveti,

34 zanu tala ko ɣila, gelenade gila, zanu tala ko ɣila, gelenade gila, naa ɣaku tookɔba wolai laamaɔe ma.

35 Aalɔn ɣa boɣɔ maajili la, é da botii ɣe, tala koiti gooi ɣa ɣe menisu, siegi zu é leɛzu la ada ɲadegai, ɢooɣɔ GALAGI ɣaazu, ta siegi zu é ɣulazu la ná, é la zaa názu.

36 Da zanu kitei ma zeɔe goi bete, è seɔe ɣe ma ga: «Feai ɢooɣɔ GALAGI ve.» Seɔeai eɣevelei nu a da zeevozeba anii maazaɣa la.

37 Da gili boɔlogi va ga galu biinii, kakala velel.

38 Toɣa ɣe Aalɔn loalave yeenɔpe, siegi zu é losu la gaazu, nei gè ga ɢooɣɔ GALAGI. Naa maavele ma, ná yeezei Izelayele nuiti ta-veɛani ɲadegaiti bu, anee ni ta faaɣaazagiti keɛzu, ta ɣena ti vea zèa.

39 Seɣewuzeɣei ta boɔlogi bete ga geze vaɣoi, è saamaɣiligi bete, è suvu.

⁴⁰ Da sefjewuzefeiiti kpete Aalɔn ná-doun zunuiti be, è saamaɣiligiti kpete ti ve, è bɔɔlogiti kpete ti ve, ti ɣe ga ti-losuve ta ta-ɛbiyai ma voogi.

⁴¹ Da è-liɛ Aalɔn ta ná-doun zunuiti maaɣili la. Da gulɔi zie ti ma, è ti ve bè, è ti nade, naa ɣa a ke ti ná-zalaɣa ɣula wotii ɣe.

⁴² Da vele kpugagi bete ti ve ga gezei, é ti-maɣnakaiti dɔɔɣu, toɣa zo ti-zaamaɛ, é yei ti-balaiti ma.

⁴³ Aalɔn ta ná-doun zunuiti ta ti le bɔɔɣo ma, siegi zu ti lezu la GALA daaɣomi seɣe velel wu, ɓaa siegi zu ti maaɓɣazu la zalaɣa ɣulazuve va, ti va botii ɣe ada naɣegai, naazu ti la ɣea ga sɔba nua negelein, ta ti la zaa. Naa ɣa ɣe ga ɣoɔɣo tɔgi Aalɔn ve ta mavofodaiti kpein be.

29

Zalaɣa ɣula nuiti fee vai

GALA be

(Leevi nuiti 8:1-36)

¹ Wele, nii da ke, Aalɔn ta ná-dointi fee vai zu bè, naa ɣa a ke ti ná-zalaɣa ɣula wotii ɣe. Nike zine ɓokpa gila seɣe, ta baala sine felego, neevuzu mina ɣe ti va,

² ta bului nii leve la su, ta bulu velevelegiti leve la su, gaayogai ga gulɔi, ta bulu leeveti, leve la su, gulɔi vuai ma, è ti bete ga bulu vuko vagoi.

³ Da ti vu kpɔlo gila su, è va ga tiye kpɔlogi naa zu, è ti le, da ɣena nike zinei ta baala sine felegoiti kulaa ga zalaɣai.

⁴ Da li ga Aalɔn ta ná-doun zunuiti GALA daaɣomi seɣe velel laave, è ti maagba ga ziei.

⁵ Da segeiti seɣe, è Aalɔn maaɣili ga sefjewuzefei, ta tookɔba wolai, ta zalaɣa ɣula zegei, ta kakazu zegei, è saamaɣili ga zalaɣa ɣula zegei ma lokoi.

⁶ Da bɔɔlogi lo nɔungi va, è zanu seve goi ɣili kakalave, nii é ga fee vai ma voogi GALA be.

⁷ E siema wulo naɣegai zege, è ta vu nɔungi zu, è ta zie ma.

⁸ Da va ga ná-doun zunuiti, è ti maaɣili ga sefjewuzefeiiti.

⁹ Da ti zaamaɣili ga saamaɣiligiti, è bɔɔlogiti do tɔungiti ba. Ta ná-zalaɣa ɣula wotii ɣe, tɔgi ɣana eyesu ɣo. Da Aalɔn ta ná-doun zunuiti fe bè.

¹⁰ Da va ga nike zine ɓokpaga GALA daaɣomi seɣe velel ɣakalave, Aalɔn ta ná-doun zunuiti ti-yeeti peɛ nike zinei unmaɛ.

¹¹ Da nike zinei ɣoɔɣo GALAGI ɣaazu, GALA daaɣomi seɣe velel laave.

¹² Da nike zinei ma namai zege, è ta zie zalaɣa ɣulazuve ma mineiti ma ga è-yeɛɓeɣai. Da namai mɔtai vu ya zalaɣa ɣulazuve ɣoɣoave.

¹³ Da ma wulɔi kpein seɣe, nii felevelegai koozu zɔɔlaiti ma, ta ma mɔɔin vasuve, ta ma loɣo felegoiti ma, ta gulɔi é ti maave negelein, da naa ɣala zalaɣa ɣulazuve.

¹⁴ Kele da nike zinei mɔtai ɣala wo-vuuzuve voluve: ma zuai, ta ma ɣɔlɔi, naa veɛ ma ɓooiti ba. Toɣa ga koto gba zalaɣai.

¹⁵ Da baala sinei taɣila seɣe, Aalɔn ta ná-doun zunuiti ta yeeti peɛ baala sinei unmaɛ.

¹⁶ Da baala sinei ɣoɔaaleve, è ma namai zege, è pili zalaɣa ɣulazuve ma, é ɣaku ma kpoo.

¹⁷ Da baala sinei leveleve, è kpulukpulu, è koozu zɔɔlaiti ta koɣoiti gba, è ti la kpulukpulugai ta ma ungi ma.

18 Da baala sinei pe gala zalaḡa ḡulazuve. Toḡa ga gala zalaḡai Ḡooḡo GALAGI ve, zalaḡai ve, nii abui galazu, makugi neai Ḡooḡo GALAGI ve.

19 Da zɔɔma vaala sinei zeḡe. Aalɔn ta ná-doun zunuiti ta yeeiti peɛ baala sinei unmave.

20 Da baala sinei ḡɔdaaleve, è ma namai ta zeḡe, è sie Aalɔn yeezazu vele woi yɔkpɔgi ma, ta ná-doun zunuiti zeezazu vele woi yɔkpɔgiti ma, ta ti-yeezazu yeezinekpɔtogiti ma, ta ti-yeezazu ḡɔḡɔzinekpɔtogiti ma. Da namai mɔtai vili zalaḡa ḡulazuve ma, é ḡaku ma kpoloo.

21 Da namai ta zeḡe, nii a ḡe zalaḡa ḡulazuve, ta siɛma wulo padegai ta, è ti vaza Aalɔn ta ná-seḡeiti ma, naa veɛ ná-doun zunuiti ta ta-zeḡeiti ba. Pele ḡana da Aalɔnni fe la bè, ta ná-seḡeiti, naa veɛ ná-doun zunuiti ta ta-zeḡeiti ba.

22 Da baala sinei ma wulɔi zeḡe, ta ma wɔɔngi, ta ma wulɔi felevelegai koozu zɔɔlaiti ma, ta ma mɔɔin vasuve, ta ma lɔḡo felegɔiti, ta ma wulɔi felevelegai ti ma, ta zeezazu balai, mazɔɔɔ toḡa ga ti zeɪ vai ma vaala sinei.

23 Bului leve la su, naama bɔlɔgi, nii seidai Ḡooḡo GALAGI ḡakala, da bulu ḡila seḡe naama bɔlɔgi zu, ta bulu velevele ḡila gulɔi ba, ta bulu leveve ḡila.

24 Da ti kpein pu Aalɔn ta ná-doun zunuiti zeezu, ti ti lateḡe vai ma voogi ḡe Ḡooḡo GALAGI ḡaazu.

25 Naa voluma, da ti ḡula niina ti ya, è ti ḡala zalaḡa ḡulazuve, gala zalaḡai maazu. Toḡa ga zalaḡai, nii abui galazu, makugi neai Ḡooḡo GALAGI ve.

26 Da Aalɔn zeɪ vai ma vaala sinei ma ḡekegi zeḡe, è dateḡe vai ma voogi ḡe Ḡooḡo GALAGI ḡaazu. Naa ḡa ḡe ga dɔnɔi.

27 Da ti zeɪ vai ma vaala sinei ma ḡekegi zeḡe ba ta ma balai, niiti ti ḡula ga dateḡe vai ma voogi, ti zeḡe ba Aalɔn ve ta ná-doun zunuiti.

28 Ta ḡe ga Aalɔn ta ná-doun zunuiti tɔnɔ, naa ḡa ḡe ga ḡooḡo tɔgi, nii Izelaye le nuiti ta so, mazɔɔɔ vebeanii ḡana seḡeai ba Izelaye le nuiti ta-yiilei zalaḡaiti su. Naa ḡa ḡe ga Ḡooḡo GALAGI nɔnɔ.

29 Aalɔn a zaana, ná-zalaḡa ḡula zeḡeiti ta ḡe ga ná-doun zunuiti tɔnɔ, ta ti loo ḡɔba, sieḡi zu ti gulɔ padegai ziezɔ la ti ma, ti zeɪ vai zu.

30 Ná-doun zunuiti su, nii a ḡe potogi zu, zalaḡa ḡula vai zu, naa ḡa too ḡɔba folo lɔfela laawu, sieḡi zu é ḡeezu leezu la GALA daaḡomi seḡe velei wu, ga é botii ḡe ada padegai.

31 Da ti zeɪ vai ma vaala sinei zeḡe, è ma zuai ḡili ada padegai ta.

32 Baala sinei ma zuai ta bului a ḡe kpɔlɔgi zu, Aalɔn ta ná-doun zunuiti ti mi, GALA daaḡomi seḡe velei laave.

33 Nii keai ga koto gba anii, ta naa mi ḡana, naa ḡa a ke ti ve bè, ta ti ti zeɪ. Nu ḡili nɔpe ge la ta mia, mazɔɔɔ ti padegɛ.

34 Ni ti zeɪ vai ma zalaḡa zuai baa ma bului ta ḡa yena ná eyesu sobui, nu la ma mia jeḡelein, mazɔɔɔ ti padegɛ. Nii é yeɪsu, da naa ḡala.

35 Da zie ga deveiti kpein, ḡè ti vea é ya Aalɔn ta ná-doun zunuiti ta-vaa zu. Da folo lɔfela ḡe ti zeɪ vai zu.

36 Folo-o-folo, da nike zine ḡila kula ga zalaḡai koto gba vai zu. Da zalaḡa ḡulazuve nade ga naama ḡoto gba vai, è gulɔi zie ma ga é nade.

37 Folo lɔfela laawu, da koto gba vaiti ke zalaḡa ḡulazuve, é nade, zalaḡa ḡulazuve wola ḡa nade. Nii kpein a vɔɔḡu zalaḡa ḡulazuve va, naa ḡa nade.

*Gala zalaḡai,
nii a ḡe ḡulazu folo-o-folo
(Gaalu Sevei 28:1-8)*

38 Folo-o-folo, ɗa ɗa kona gila baala sine felego ɗula ga zalaɗai zalaɗa ɗulazuwe.

39 Da baala zivoi ɗilagi ɗula ga zalaɗai sobui, e zoma vaala zivoi ɗula ga zalaɗai kpokoi.

40 Da baala zivo moungi ɗula ga zalaɗai, e pee bulu vuko vagoi kilo savago va, gaayogai ga wolive wulo vagoi ma litele ɗila ta tukpe (1,5), naa wee ddoi litele ɗila ta tukpe (1,5) ba.

41 Da baala zivoi velesiei ɗula ga zalaɗai kpokoi, e pee vebeani ɗila ba, ta puya zalaɗai, egevelei sobu gelei la. Zalaɗai ve, nii abui galazu, makugi neai Gooɗo GALAGI ve.

42 Toɗa ɗe ga gala zalaɗai, wo-mavofodaiti kpein ta ɗe kulazu folo-o-folo, gaazu, nei ge ga Gooɗo GALAGI, GALA daafomi sege velei laawe, miná ɗa ná ɗe ɗulazu ná kelema wo ve, ge ɗa boe e vo.

43 Miná ɗa ná ɗe ɗulazu ná kelema Izelayele nuiti be, naama adave ɗa ɗade ga ná-lebiyai.

44 Ná GALA daafomi sege velei ta zalaɗa ɗulazuwe ɗade. Ná Aalón ta ná-doun zunuiti ɗade, ti ɗa ná-zalaɗa ɗula wotii ɗe.

45 Ná zeí Izelayele nuiti saama, ge ɗe ga ta-GALAGI.

46 Ta kwee ga ná ga Gooɗo GALAGI, ta-GALAGI, nii e ti ɗulani Ezipete yooi va, ná zeí ti zaama. Ná ga Gooɗo GALAGI, ta-GALAGI.

30

Ani maku neenegiti ma zalaɗa ɗulazuwe (Egezode 37:25-28)

1 Da zalaɗa ɗulazuwe gila kpete ani maku neenegiti gala vai zu. Da kpete ga akasia wului.

2 Toɗa ɗe ga seki naanigi, sakpai ɗe ga metele valisui, kogi ɗe ga metele valisui, soligoi ɗe ga metele ɗila. Ma mineiti ti ɗeezu ba, ta ɗe ga ani ɗila.

3 Da zanu kitei zie ma, gaawe, ta kakamaveti, e ɗaku ma, ta ma mineiti ma ná pe. Da daabegi bete ga zanugi, e ɗaku ná pe ma.

4 Da zanu bala felego lo ba daabegi wuwe, kakama felegoiti, gulu zokpoiti ti ɗa lo ti zu, sege vai zu.

5 Da gulu zokpoiti kpete ga akasia wului, e zanugi zie ti ma.

6 Da zalaɗa ɗulazuwe lo sege zuɗooza golai ɗakalawe, nii e zeele woo ɗesui ɗakalawe, kesui lakulugi ɗaazu letemawe, nii e zeele woo zewe maazuwe, ve ná ɗe ɗulazu kelema ná e ve.

7 Miná ɗa Aalón a ɗa ani maku neenegiti gala ná. Toɗa ɗe ta ɗalazu sobu-o-sobu, siegi zu a ɗe fitinaiti kevele betezu la.

8 Aalón ɗa ɗe ta ɗalazu kpokoi, siegi zu a ɗe fitinaiti kevele betezu la. Ani maku neenegi ve, a ɗe ɗalazu yeenape Gooɗo GALAGI ɗaazu, wo-mavofodaiti kpein su.

9 A mina ani maku neene ma zii ɗili kula ga zalaɗa, zalaɗa ɗulazuwe, anee gala zalaɗa ɗili be, baa vebeani ɗili. A mina puya zalaɗa ɗila kpala pu ya ná.

10 Aalón ɗa ɗa koto gba vaiti ke zalaɗa ɗulazuwe mineiti maazu, naa ɗe ɗila kona-o-kona. Toɗa ke ga koto gba zuai ma ɗamai, naa ɗe ɗila kona-o-kona, wo-mavofodaiti kpein su. Zalaɗa ɗulazuwe naa ɗa ɗe ga faa ɗadega wola Gooɗo GALAGI ɗaazu.

*Seizu nadegai
ma mulu g'ula vai*

11 G'ooḡo GALAGI b'oeni Moize v'o, é ḡe ma:

12 «Siegi zu é Izelayele nuiti gaalusu da, ti ḡilagilagi ta b'ooḡo unm'oo ganii zala G'ooḡo GALAGI ma, naa ḡa ḡe gaalugi ma ziegi zu, naa ḡa a ke maan'ooḡo mina zeeli wo ma.

13 Niiti kpein ti ḡaalusu, naati ta vaazu wali ḡaei galamu lozita veezu, eḡevelei seizu nadegai ma wali ḡaei la. Naa ḡe ga vebeanii, é zeg'e ba G'ooḡo GALAGI v'e.

14 Nu-o-nu é ḡeezu gaalugi zu, é zo kona v'uufelego (20) ma, é le zeemaazu, naa ḡa vebeanii zala, nii é veezu G'ooḡo GALAGI v'e.

15 Naavolo nui la salaa, é va v'oo'va ma, m'one nui balaa la salaa, é va yei bu. Vebeanii v'e, é veezu G'ooḡo GALAGI v'e, ga ti b'ooḡo unm'oo.

16 «Da unm'oo walii g'ula Izelayele nuiti zea, é d'o GALA daaḡomi seḡe v'elei ma wotii zu. Toḡa ḡe ga kizesu vaa Izelayele nuiti be G'ooḡo GALAGI ḡaazu, nu'bus'eiti unm'oo fai zu.»

*Maagba anijakai
(Egezode 38:8)*

17 G'ooḡo GALAGI b'oeni Moize v'o, é ḡe ma:

18 «Da maagba anijakai b'ete ga k'olu b'oigi, ná-seiga anii balaa ḡa ḡe ga k'olu b'oigi, maagba vaiti su. Da pile GALA daaḡomi seḡe v'elei ta zalaḡa ḡulazu'v'e ti y'ooḡozu'v'e, é ziei v'u su.

19 Naa ḡa Aalon ta ná-doun zunuiti ta ḡe yeeiti ta ḡooḡoiti maagbazu la.

20 Siegi zu ti l'eezu la GALA daaḡomi seḡe v'elei wu, ta b'ooḡo maagba ga naama dei, naa ḡa a ke ti mina za, ta siegi zu ti maa'buḡazu la zalaḡa ḡulazu'v'e va, ga ti botii ḡe, ti zalaḡaiti gala ga abui G'ooḡo GALAGI v'e.

21 Ta ti-yeeiti ta ti-ḡooḡoiti maagba, naa ḡa a ke ti mina za. Naa ḡa ḡe ga ḡooḡo toḡi, Aalon v'e ta ná-doun zunuiti, ta ti-mavofodaiti kpein b'e.»

*Gulo nadegai
ta ma maku ne'ene kelei*

22 G'ooḡo GALAGI b'oeni Moize v'o, é ḡe ma:

23 «Da ani maku ne'ene papagiti seḡe: miile gulo maku ne'eneḡi kilo lozita, ta sinamome maku ne'eneḡi kilo savago, ta seeli maku ne'eneḡi kilo savago,

24 ta kasegi kilo lozita, eḡevelei seizu nadegai ma ḡooḡoḡi la, ta wolive wulo lile lozita.

25 «Da naa ḡe ga siema wulo nadegai, eḡevelei gulo maku ne'ene kpete nui a ḡa kpete la. Naa ḡa é ḡeezu ga siema wulo nadegai.

26 «Naa ḡa ḡa ta zie GALA daaḡomi seḡe v'elei ma, ta zeele woo ḡesui,

27 ta tabalii ta ná-s'oolaiti, ta fitina zei anii, ta ná-s'oolaiti, ta ani maku ne'eneḡiti ma zalaḡa ḡulazu'v'e,

28 ta é sie gala zalaḡaiti kulazu'v'e ta ná-s'oolaiti kpein ma, ta maagba anijakai, é v'e ná-seiga anii va.

29 «Da niima aniiti kpein fe b'e, ti wola ḡa nade, nii kpein a v'ooḡu ti va, naa ḡa nade.

30 «Da gulo nadegai zie Aalon ta ná-doun zunuiti ma, é ti ve b'e, naa ḡa a ke ti ná-zalaḡa ḡula wotii ḡe.

31 «Da b'oe Izelayele nuiti p'o, é ḡe ti ma: «Naa ḡa ḡe b'e ga siema wulo nadegai, wo-mavofodaiti kpein su.

³² Nu mina ta zie busei ma, jεgelein. A mina ma zii βετε ga κεvele. Nadege, wa da πετε ga jade ganii.

³³ Nu-o-nu a ma zii βετεna, βαα ε ta zie nu γili ma, ε la ga zalaφα γula nu, naa βe ka leve nά-nuβuseiti ba.» »

Ani maku νεεnegi

³⁴ Γοογο GALAGI γeni Moize ma: «Ani maku νεεnegi naati seφε, ti γε tie: setaketegi, ta wονikesegi, ta galeβanumegi, ta gulu mana maku νεεnegi.

³⁵ Da naa γε ga ani maku νεεnegi, supuai, εγεvelei gulo maku νεεne kπετε nui a da kπετε la, kpoloi γε ba. Toφα γε ga ma γitei, ε jade.

³⁶ Da κε ga ma vukoi, ε sei zeele woo γesui γakalave, GALA daaγomi seφε velei wu, ve na γε γulazu kelema nά ε ve. Toφα γε wo ve ga anii gola jadegai.

³⁷ A mina ani maku νεεne kπετε βογο ve jεgelein ga nii γεvele, siema vaa zu. Wa πετε ga ani ve jadegai, makegai Γοογο GALAGI γila kpe no ve.

³⁸ Nu noπε a naa γεγala βεte na, ga ε da maku, naa βe ka leve nά-nuβuseiti ba.»

31

Seφε vele jadegai

ma jεelifi nuiti

(Egezode 35:30--36:1)

¹ Γοογο GALAGI βoeni Moize υo, ε γε ma:

² «Wele, γε yimazeγεve ga Besaleyεle, nii ε ga Uli nά-doun zunui, Guul nά-dounloin, Zuda nά-bolodai zu.

³ Ge daavege ga GALA Zenvui, ta γimalai, ta kelegelegi, ta soofaalai, botii ma zii kpein faa zu,

⁴ ε zoo faiti kazaβisu, ε zanugi βετε, ta walii, ta kolu βoigi,

⁵ ε kotu zongο baagiti saφα, ε ti jεkpe ti-lozuβeti, ε gului zaφα, ε botii ma zii kpein ke.

⁶ Ge kpoβa nu veεve ba, nii ε ga Wογoliyaβe, Ayizamake nά-doun zunui, ε γula Dan nά-bolodai zu. Ge kelegelegi vuuve naati kpein ziimave, niiti ti zoogai faa la, ga ti naa kpein ke, nii γε ε leveai ma,

⁷ ε zo GALA daaγomi seφε velei ma, ε li zeele woo γesui υo, ta dakulugi, ta seφε velei ma zoolaiti kpein,

⁸ ta taβalii ta nά-solaiti, ta fitinai zei anii ε ga zanu kitei, ta nά-solaiti kpein, ta ani maku νεεnegiti ma zalaφα γulazuve,

⁹ ta gala zalaφαiti kulazuve ta nά-solaiti kpein, ta maagba anijakai ta nά-seiga anii,

¹⁰ ta botiγε zegeiti, niiti ti ga zalaφα γula nui Aalοn nά-zalaφα γula zegeiti, ta nά-doun zunuiti ta-zegeiti zalaφα γulazuve ma woti vai ma,

¹¹ ta siema wulo jadegai, ta ada jadegai ma ani maku νεεnegi. Ta naa kpein ke, εγεvelei γε deveai la.»

Doοfo foloi

¹² Γοογο GALAGI βoeni Moize υo, ε γε ma:

¹³ «Bοε Izelayεle nuiti po, ε γε ti ma: «Wa nά-dooγο foloiti maajε, mazoloo naa γa a γε nδun nά, ta wa, ade yογozu, wo-mavofodaiti kpein saama, ε γε ga poogi, nii nu a kwεε la ga nά ga Γοογο GALAGI, nii ε wo jadestu.»

¹⁴ Wa dooɔfo foloi maape, mazɔɔɔ toɔfa ɔe wo ve ga faa ɔadegai. Zoi a kɔzɔna, ta naama nui va. Nu nɔpe a boti ɔeena naama voloi ma, naa be ka leve nɔnɔbuseiti ba, e ɔula ti zaama.

¹⁵ Folo lɔzita laawu, nu ɔa boti ɔe, kele foloi lɔfelasiei ɔa ɔe ga dooɔfo foloi, feai ɔooɔfo GALAGI ve. Zoi nɔpe a boti ɔeena dooɔfo foloi, ta naama nui va.

¹⁶ Izelayele nuiti ta dooɔfo foloi maape, tiya-o, ti-mavofodaiti-yo, e ɔe ga ɔooɔfo minazefegi.

¹⁷ Toɔfa ɔe ga poogi, nà-o, Izelayele nuiti-yo, gi yɔɔɔzu, eyesu ɔo, mazɔɔɔ folo lɔzita laawu, ɔooɔfo GALAGI geeɔɔɔɔgi ta zoi be teni. Folo lɔfelasiei e beni nɔbotii va, e looɔfo.»

Tɔgi ma ɔɔtu ɔokologiti

¹⁸ Siegi zu ɔooɔfo GALAGI beni la ga be Moize vo Sinayi gizei ma, e zeele woo ɔokolo felegoiti feeni zea, kɔtu ɔokologiti, GALA ge sevei ɔeai ti ma ga to ɔooɔfo zeebeɔɔai.

MINAZEGEGI ɔOLOGOLO FAI TA NIINE VAI

32

(32:1--34:35)

Nike yivoi maaniinigi bete vai

ga zanugi

(*To Sevei Velesiei 9:6-29*)

¹ Nuɔbuseiti ti kaai ma ga Moize lebiga, e la yeini, e va zefe gizei ma fala, ti ɔaaleni ba Aalɔn maɔɔoolii zu, ti ɔe ma: «Wuzegena, e galagiti kpete gi ve, ti lo gi luɔo, mazɔɔɔ Moize nii, zunui tei e gi ɔulaai Ezipete yooi va, gi la kwee nii keai la.»

² Aalɔn ɔeni ti ma: «À zanu goizu anigiti kula wo-anzaiti goizuɔeti, ta wo-loun zunuiti goizuɔeti, ta wo-loun anzanuiti goizuɔeti, wo va ga tiye pɔ.»

³ Nuɔbuseiti kpein ti zanu goizu anigiti kulani woizuɔeti, ti va ga tiye Aalɔn vo.

⁴ E yeezeini zanugi wu, ti feeni zea. E gaawuunni, e pu zanu kpete ɔokologi zu, e kpete ga nike yivoi maaniinigi. Naa volu, ti ɔeni ma: «Izelayele nuiti, à wele wa-ɔalagi va, e wo ɔulaai Ezipete yooi va.»

⁵ Siegi zu Aalɔn miná ɔaani la, e zalaɔa ɔulazuve ta be teni nike yivoi maaniinigi ve. E woogulani, e ɔe ma: «Feti wola ɔa ɔe ga lina ɔooɔfo GALAGI lebi vai ma!»

⁶ Ma ɔeelaalaogai ma, ti wuzegeni ga sobuzobui, ti gala zalaɔaiti ta ziilei zalaɔaiti kula. Nuɔbuseiti ti zeini, ti daamii ta kpɔlei wo. Naa volu, ti wuzegeni, ti da ɔaɔo.

⁷ ɔooɔfo GALAGI ɔeni Moize ma: «Yei, e li, mazɔɔɔ da-nuɔbuseiti, e ti ɔulani Ezipete yooi va, ti ɔooɔfo ɔooɔa.

⁸ Ti zefea gaamago nɔ naama velei va, nii ge deai ga tiye. Ti nike yivoi maaniinigi beteɔa ɔooɔfo ve, ga zanu gaawuungai, ti nɔko bu, ti zalaɔaiti kula be, ti ɔeni ma: «Izelayele nuiti, à wele wa-ɔalagi va, e wo ɔulaai Ezipete yooi va.»

⁹ ɔooɔfo GALAGI ɔeni Moize ma: «Nà kaazu ga niima nuɔbuseiti ta ga nuɔbuseiti ti zuvoai.

¹⁰ Niizu, ze de nà! Nà-ziiɔaawanai ɔa vaazu ti laalɔɔoma, nà ti-ma zuwui ɔaalevezu, kele nà e ɔeezu ga zii wola.»

11 Moize ná-GALAGI maanɛɛnɛni, Gooɔɔ GALAGI, é ɔɛ ma: «Ee, Gooɔɔ GALAGI, lee vaa zu da yiiɔaawanai ɔaazu da-nubuseiti daalɔɔma, niiti é ti ɔulaai Ezipete yooi ɔa, ga da-zɛɛ wolai, ta zeeɔaaɔaai?»

12 Ni da naa ɔɛna, Ezipete nuiti ta ɔɛ ma: «Ti maanɔɔ vai ɔa é ti ɔulaai ma, ga é ti vaa gizeiti su, é ti-ma zuwu ɔaaleɔe eteai zu.» Da-yiiɔaawana wolai ye ná, é mina faa ɔa nɔu ɔɛ ga da-nubuseiti.

13 Gize Abalaame zu, ta Izaake, ta Izelayele, da-wotiɔɛ nuiti, niiti é ɔonani ɔɔɔ ma ti ɔɛ ga: «Nà wo-mavofodai mɔin eɔɛ geeɔɔlɔgi ma zomideɔfai, zooi nii kpein gè ɔɔɛzu ná-faa zu, ga nà fe wo-mavofodai ya, ta sɔlɔ, é ye ti ya ɔɔ.»

14 Gooɔɔ GALAGI zɛɔɛni faa ɔa ɔolu, nii é ɔɛni ɔɔ é ke ga ná-nubuseiti.

Moize ná-ziiɔaawanai

15 Moize yeini, é zɛɛ gize ma, zeele woo ɔokolo felegɔiti ti zoni zea, seɔɛi ɔɛni ti-ɔakama felegɔiti, ti zɛɔɛni zɔla ɔele ta zɔla ɔele.

16 GALA ka é kokologiti kpeteni, GALA ná-seɔɛ ɔɛai ɔa é ɔɛni ti ma, ɔɔɛai kokologiti ma.

17 Zozuwe nubuseiti gooi mɛnini, ti da zɔngɔ, é ɔɛ Moize ma: «Kɔɔ bee wooi ɔa nuiti puuzɔɔ.»

18 E gooɔaavoteni, é ɔɛ ma: «Pile sɔlɔ nua ta-bee woo laade, pile sɔlɔtala nua ta-bee woo laade, guye woo ɔa gè mɛnisu.»

19 Tei é ɔɛni maaɔɔɔazu ti-ɔuuzɔɔ ɔa, é nike yiɔoi ɔaani, nuiti ti ɔɛni kuai wosu. Moize wola yiiɔaawanani. E kɔtu ɔokologiti pilini zooi ma, é ti wolowolo gize ɔɔɔɔɔɔ.

20 E nike yiɔoi zɛɛni, nii ti kpeteni, é gala. E fukɔni, é ke ga fufiligi, é ma vukɔi vaza ziei ɔa, é to Izelayele nuiti da, ti kɔle.

21 Moize ɔɛni Aalon ma: «Leeni ɔa nubuseiti ti keai ga ɔe, è ti yeɔai ná, ti niima ɔoto wolai ɔe?»

22 Aalon gooɔaavoteni ga: «Màliɔii, ná-ziiɔaawanai mina wɔlɔ. Da ɔɔɔ é niima nubuseiti kwɛɛ, faa ɔa ti polu.

23 Ti ɔɛni má: «Galagiti kpete gi ɔe, ti lo gi luɔɔ, mazɔlɔ Moize nii, zunui tei é gi ɔulaai Ezipete yooi ɔa, gi la kwɛɛ nii keai la.»

24 Gè ɔɛni ti ma: «Niiti zanugi ti ya, ti kula ɔɔɔ ma.» Ti feeni zèa, gè pilini abui zu, niima nike yiɔoi ɔulani su.»

25 Moize pɛɛni ga nubuseiti ti lɔni faazupui zu, Aalon ti yeini faazupui naa zu, eyesu ti ɔɔɔ lɔ ti maayoseɔe nuiti ta-ɔɛɔɔɔɔɔɔ zu.

26 Moize loni ti-ɔuuzɔɔ ma ɔelɔɔɔɔ, é ɔɛ ti ma: «À ɔa ɔɔ, wɔiti wo ga Gooɔɔ GALAGI nɔnɔiti!» Leevi ná-bolodamaiti kpein ti ɔaalɛni ba koba.

27 E ɔɛni ti ma: «Gooɔɔ GALAGI, Izelayele ná-GALAGI wooi ɔaa: «Wo ɔilagilagi ná-bɔɔa zɔkɔ la ɔɔba, à leɔeɔe nuiti puuzɔɔɔ, wo lati naa ma, é zo zɔma ɔelɔɔɔ, é li zɔla ɔelei, eɛe gilagilagi keeɔɔloun vaa, ɔaa ɔɔlɔi, ɔaa ná-nui.»

28 Leevi nuiti ti keeni, eɔeɔelei Moize boni la, zunu waasavagɔ (3 000) ɔɔɔɔɔ ɔa é zaani nubuseiti saama naama voloi.

29 Moize ɔɛni ma: «Za, wo vea Gooɔɔ GALAGI ɔe, mazɔlɔ wo ɔilagilagi la inɛnɛni ná-doun zunui ɔaa keeɔɔlɔin ɔula vai zu ga zalaɔai, nii a ke é tuyai yei wo ma za voloi.»

Moize ná-GALA maanɛnɛni

³⁰ Poluma zobui, Moize ġeni nuḅuseiti ma: «Wo koto wola ġeεεε. Nà vaazu leεzu niizu Ġooġo GALAGI ʋo be. Tanisu nà wa-ġotoi ma zuvaayegi zoloo.»

³¹ Moize ġaleni ma Ġooġo GALAGI ʋo be, é ġe ma: «Ee! Niima nuḅuseiti ti koto wola ġeεεε. Ti zanugi beεεεe boġo ʋe ga galagi.»

³² Soma kae, é ta-ġotoi zuvaaye! Ni naa laade, nà è maanεεεεzu, dàaseigi ġaava, é ġula da-zεveɪ zu, è keai.»

³³ Ġooġo GALAGI ġeni Moize ma: «Zoi é kotoi ġeai dàalooġoma, naa ġa nà daaseigi ġaava, é ġula nà-seveɪ zu.»

³⁴ Li niizuεe, è li ga nuḅuseiti, ʋe ġè ná leeni ga de. Wele, nà-geezuġeelai ġa lo è luġo. Kele nà-potokula voloi, ta ta-ġotoiti suboloi ġoma.»

³⁵ Ġooġo GALAGI nuḅuseiti doġani, tōozei nike yiḅoi ʋa, nii ti ġeni Aalōn ma, é kpeɪe ti ʋe.

33

Siei wuzeġe vai volu

¹ Ġooġo GALAGI ġeni Moize ma: «Li, zeġe ʋe, da-o, nuḅuseiti-yo, niiti è ti ġula Ezipete yooi ʋa. Le zooli ʋo pelei, nii ġè ma minazeġeni ga nà feezu Aġalaame ya, ta Izaake, ta Zakōbe, ġè ġe ma: «Nà feezu è-mavofodai ya.»

² Nà geezuġeelai ta levesu è luġo, nà Kanaan nuiti kpeεzu è luġo, ta Amool nuiti, ta Ġete nuiti, ta Feeleeze nuiti, ta Ġeeve nuiti, ta Yeeḅuse nuiti.

³ Le naama yooi zu, ʋe nōnōi ta kōin guloi ʋoobaai ná. Kele ade la leεzu ʋōōma, ġè mina wo undaavili pelei zu, mazoolo wa ga suvoo nuḅuseiti.»

⁴ Sieġi zu nuḅuseiti ti naama boε jōiti menini da, ti ġaalēini. Nu nōpe ge la ġeni boġo maagilini ga ná-sōola vago.

⁵ Ġooġo GALAGI ġeni Moize ma: «Ġe Izelayele nuiti ma: «Wa ga nuḅuseiti ti zuvōai. Ni ġè leeni wo zaama yeēġeġala go laawu, nà la wo undaavili. Niizu, à wa-maagili zōola vagoiti kula boġo ma, nà peɪe, nii ġè vaazu keεzu wo ʋe.» »

⁶ Izelayele nuiti ti maagfoozai ma Ġōolebe ġizeɪ ʋa, ti la mō ġeni ta-maagili zōola vagoiti toozu ġōba.

GALA daaġomi seġe ʋeleɪ

⁷ Ta la ti-ʋuuzuεe beεena, Moize bēna seġe ʋeleɪ padegai zeġe, é to ti-ʋuuzuεe voluεe, tago maagfoozā. E daasei pēeni ga GALA daaġomi seġe ʋeleɪ. Nu-o-nu nii é ġeni pō ga é Ġooġo GALAGI ġaazaġa, naa ġeni ġulazu, é li GALA daaġomi seġe ʋeleɪ ʋo pelei, nii é ġeni ti-ʋuuzuεe ʋolu ʋeleɪ.

⁸ Sieġi zu Moize ġeni liizu la seġe ʋeleɪ padegai wu, nuḅusei kpein ge ġeni wuzeġe, εεe ge ġeni losu ná-seġe ʋeleɪ laaυe, é ġaazulo Moize ʋa, eyεsu é le seġe ʋeleɪ padegai wu.

⁹ Sieġi zu Moize ġeni leεzu la seġe ʋeleɪ padegai wu, tonaḅiingi ġeni yeizu, é lo seġe ʋeleɪ padegai laaυe, Ġooġo GALAGI ġeni boεzu Moize ʋo.

¹⁰ Nuḅusei kpein ge ġeni tonaḅiingi ġaazu, é da lo seġe ʋeleɪ padegai laaυe, naazu nuḅusei kpein ge bēna wuzeġe, é ye ná-seġe ʋeleɪ laaυe, é nōkō GALA bu.

¹¹ Ġooġo GALAGI ġeni boεzu Moize ʋo ġaazuni ta ġaazu, eġeʋeleɪ nu a da boε la boola ʋo. Naa ʋolu Moize bēna ġale ma ti-ʋuuzuεe, kele ná-botifē zunu loungoɪ Zozuwe, Nun ná-doun zunui la ġeni zeġe zu seġe ʋeleɪ padegai ġoozu ʋeleɪ.

Ġooġo GALAGI ġula vai kelema

Moize ʋe

¹² Moize ɣeni Ɔooɣɔ GALAGI ma: «Wele, è ɣeeve mà: «Lo niima nubuseiti tuɣɔ, è le ga tiye,» da ma, è la naama nui leeni ga ze, nii gá li, è máaza! Anee naa ve, è ɣeni mà: «Gè è ɣwee ga è-laaseigi, è zaalai zolɔɣe gàazu.»

¹³ Niizu, ni gè zaalai zolɔɣe è ɣaazu, da-veleiti deena ga ze, naazu nà è ɣwee, gè zaalai zolɔ è ɣaazu mɔnɔ. Wele, zii tɛi ka ga da-nubusei.»

¹⁴ Ɔooɣɔ GALAGI goɣaavoteni, è ɣe ma: «Nà losu è luɣɔ, nà ɔɔɣi. Nà dooɣo feezu è ve.»

¹⁵ Moize ɣeni ma: «Ni da ɔɔɣi è la losu gi luɣɔ, mina gi zɛɣe ve.

¹⁶ Toɣa ɣwee ɣale ga gaama, ga gè zaalai zolɔɣe è ɣaazu, nɔn nà-o, da-nubuseiti-yo? Siegi zu laade, ade ziezuzo la vɔɔma, ta siegi zu nà-o, da-nubuseiti-yo, zɔɣɔzu ɣeezu la gi va ga nubuseiti kpein ti eteai zu?»

¹⁷ Ɔooɣɔ GALAGI ɣeni Moize ma: «Nà naa ɣe, nii è maagaaazafaboga mà, mazolɔ è zaalai zolɔɣe gàazu, gè è ɣwee ga è-laaseigi.»

¹⁸ Moize ɣeni ma: «Soma kae, è da-lebiyai le ga ze!»

¹⁹ Ɔooɣɔ GALAGI goɣaavoteni, è ɣe ma: «Nà levesu è ɣakalave, gè nà-padai kpein dee ga de, gè dàaseigi le ga de, nii è ga Ɔooɣɔ GALAGI. Nà zaalai la naa ma, nii gè pɔ gè zaalai la ma. Nà maawɔngai ɣe naa ve, nii gè pɔ gè maawɔngai ɣe be.»

²⁰ E ɣeni ma mɔnɔ: «È la zooga è va gàazuve ɣa, mazolɔ nui la zooga kàazu, è va ye vulua.»

²¹ Ɔooɣɔ GALAGI ɣe ma: «Wele adave ta va, kɔbave, da lo fasai ma.

²² Siegi zu nà-lebiyai levesu da, nà è lɔɔzu fasa yeɣei ta zu, gè è maalɔɔɣu ga zèi, eyesu gè leve.

²³ Naa volu, nà yee ɣaaɣale ma niina, da pɔlu velele ɣa, kele gàazuve la zooga ɣaazu.»

34

Toɣi ma ɣokolo niineiti saɣa vai

(To Sevei Velesiɛi 10:1-5)

¹ Ɔooɣɔ GALAGI ɣeni Moize ma: «Kɔtu ɣokolo felegɔ zaɣa ga ma mɔungiti kevele. Nà wooiti sevezu naama ɣotu ɣokologiti ma, wooi niiti ti ɣeni ma mɔungiti ma, niiti è ti wolowoloni.

² Sobuzobui, ɣevele ɔete, sobui nɔ, è le Sinayi gizei ma, da losu nàve kàkala, gizee unmave.

³ Nu nɔpe ge mina vile è volu, wo va le. Nu nɔpe ge mina ɔɔɣɔ le gizei ma ná tanɔpe. Togani ma go ɔaa ma wola mina ɔalaa daami wo gizei ma, ma lugi zu kpein.»

⁴ Moize kɔtu ɣokolo felegɔi zaɣani, eɣevelele ma mɔungiti ti ɣeni la. Moize wuzɛɣeni sobuzobui, è le Sinayi gizei ma, eɣevelele Ɔooɣɔ GALAGI devei veeni la zea, è kɔtu ɣokolo felegɔiti seɣeni ya.

⁵ Ɔooɣɔ GALAGI yeini tonaɔiingi zu, è lo ná kobave, è Ɔooɣɔ GALAGI laaseigi leeni.

⁶ Ɔooɣɔ GALAGI leveni kakalave, è woogulani, è ɣe: «Ɔooɣɔ GALAGI, Ɔooɣɔ GALAGI, maawɔngai GALAGI, nii è zaalai veezu, zii la ɣula fala, kpeteai nuɔɔɣɔlai ta woogɛɣiladai zu,

⁷ è woogɛɣiladai ɣeezu, eyesu è zeeli yamani waagilasiei (1 000) ma, è faa nɔi zuvaayesu, ta tɔ kologologiti, ta kotoi, kele è la sɔba nui zoga ga sɔbalala nu,

a da gʒeʒeiti ta-vaa ɲɔi ɔtokula ti-lointi ma, ta ti-lounlointi ma, eyesu é zeeli yamani zavaɓisiei ta naanisiei ma.»

⁸ Moize zuvileni ga maavea zooi ma, é nɔko.

⁹ E ʒeni ma: «Maliɓii, ni gè zaalai zɔɔɔge è ʒaazu, ʒe gi zaama. Anee ni suvɔɔ nuɓuseiti be, gá-vaa ɲɔiti suvaaye, ta gá-ʒotoiti, gi zeʒe, è gi ʒe ga dɔno.»

ƆooƆo GALAGI ná-minazeʒegi

(Egezode 23:14-19;

Tɔ Sevei Velesiei 10:1-5;
16:1-17)

¹⁰ ƆooƆo GALAGI gooƆaavoteni, é ʒe ma: «Nà ɓoƆo nà minazeʒegi ʒeezu wo ve. Nà laavɔɔ vaiti keezu da-nuɓuseiti kpein gaazu, niiti ti ta la de ʒeeni eteai zu ná tanɔpe, ziiti kpein saama. Nuɓuseiti kpein wo zeini ti zaama, ta ƆooƆo GALAGI ná-keewotii ʒa, keewotii nii maaluaai, nii nà ke ga è maavele.

¹¹ «À dama ga devei gè feezu wo ya za. Nà vaazu Amɔɔl nuiti kpeezu wo luƆo, ta Kanaan nuiti, ta Ɔete nuiti, ta Feeleeze nuiti, ta Geeve nuiti, ta Yeebuse nuiti.

¹² A dama, wo mina minazeʒe ke zooi zu nuɓuseiti be, ve wo vaazu zeizu ná, naa ʒa a ke, ti mina ʒe ga balii wo zaama.

¹³ Kele, kenii wo ta-zalaʒa ʒulazuɔveti golo, wo ta-zale ʒɔɔ ʒotuiti kpezeʒele, wo ta-zale ʒɔɔ wuluiti teve ga.

¹⁴ A mina nɔko gala kili bu, mazɔɔɔ nà, nèi gè ga ƆooƆo GALAGI, dàaseigi ʒa ga «nii toloai.» Nà ga tolo GALAGI.

¹⁵ «À mina minazeʒe ke zooi zu nuɓuseiti be, naa ʒa a ke, ta kologologi ʒeeɓa ta ta-ʒalagiti, ti ti ʒo ʒa zalaʒaiti, ti mina wo loli, wo va ta mi.

¹⁶ A mina ti-loun anzanuiti seʒe wo-loun zunuiti be, ti-loun anzanuiti ta kologologi ʒeeɓa ta ta-ʒalagiti, ti mina wo-loun zunuiti maalele ga ti va da naa ta ʒe.

¹⁷ «À mina kɔlui ʒaawun, wo va kpete ɓoƆo ve ga galagi.

¹⁸ «Bului nii leve la su, wa naama vetii make, folo lofela laawu, molo ʒulasu ziegi ma yeeʒeʒalaj zu, tevei ba, wa buluiti mi nii leve la su, eʒevelei gè devei veeni la wo ya, mazɔɔɔ molo ʒulasu alugi ma ʒa wo ʒulani la Ezipete yooi zu.

¹⁹ «Doun mɔungi kpein ka ga nɔno, anee toganii ma yiɔo mɔungi ma zinei, é ʒeni ga nike yiɔo, baá baala zivo.

²⁰ Wa soovale zivo mɔungi unɔɔ ga baala zivoi. Ni wo la unɔɔni, wa kɔɔʒave wolo. Wa zunu loun mɔungi kpein unɔɔ. Nu nɔpe ge mina ʒula keɓema gáazu ga yeɓnaka.

²¹ «Wa botii ʒe folo ɓzita laawu, wo looƆo folo lofelasiei, anee wozawoli ta molo leve ziegi zu ve.

²² «Wa dɔoƆoiti ma vetii ʒula, ga moloi é ga beleegi ma mɔɔ mɔungi, ta molo leve vetii konagi a bena.

²³ Ná zeizu ʒa ʒe sava konagi zu, zunuiti kpein ti ʒula keɓema Maliɓii ʒaazu, ƆooƆo GALAGI, Izelayele ná-GALAGI.

²⁴ Mazɔɔɔ nà ziiti kpeezu wo luƆo, nà wa-ʒwepelemaɔveti ɓɔɔɔzu. Nu nɔpe gaazu la ʒulaa wa-yooi va, siegi zu wo leezu la ga wo ʒula keɓema ƆooƆo GALAGI, wa-GALAGI ʒaazu, ná zeizu ʒa ʒe sava konagi zu.

²⁵ «Bului nii levei su, à mina naa ɓo suai va, wo va kula ga ná-zalaʒai. A mina Pakegi ná-fetii ma zalaʒai make kpidii laawu, é va yesu sobu va zeeli.

²⁶ «Wa va ga wa-yooi va ɓno mɔungiti ƆooƆo GALAGI wa-GALAGI ná-pelei wu.

«À mina boli yivoi ɣili ga dee ná-ɲiimi ɗei.»

²⁷ Ɔooɣɔ GALAGI ɗeni Moize ma: «Wooi niiti seɓe, mazoloo minazefegi gè keɓzu é ɓe, ta Izelayele ɓe, toɗa zoloosu niima wooyi ma.»

²⁸ Moize keɓni Ɔooɣɔ GALAGI ɗoba náɓe ga folo ɓuunaaniɗo (40) ta kpidi ɓuunaaniɗo (40). E la daami woni, ta é la zie ɓoleni. E minazefge gooyi seɓeni kokologiti ma, ti ga to puugoi ma wooyi.

Moize ɗaazuɓe volo vai

²⁹ Moize yeini, é zefge Sinayi gizei ma, zeele woo ɗokolo felegoyi ti ɗeni zea, zeizuuɓe é zefge gizei ma. E la ɗeni kwɛɛ ga gaazuɓe ɗeni volozu, toɓzei ti yeɓeni ta Ɔooɣɔ GALAGI.

³⁰ Aalon ta Izelayele nuiti kpein ti weleni Moize ɓa, pete, gaazuɓe ɗeni volozu, ti ɗeni luazu ga ti ɓa maaɓuɗa ba.

³¹ Moize ti lolini. Aalon ta beɓeiti ta-ɗundiɗiiti kpein ti ɓaani pɔ be, é ɓoeni ti ɓo.

³² Naa ɓoluma, Izelayele nuiti kpein ti maaɓuɗani ba. E deveiti kpein feeni ti ya, niiti é ti zolɓoni Ɔooɣɔ GALAGI ya, Sinayi gizei ma.

³³ Siegi zu Moize ɓeni la ga ɓae ti ɓo, é segei ɓeeni ɗaazu.

³⁴ Siegi zu Moize a la ɗena lea la Ɔooɣɔ GALAGI ɓo be, ga é ɓoe pɔ, é ɗeni segei ɗulazu ɗaazu, eyɛsu é ɗula. Siegi zu a la ɗulana la, é ɗeni naa wosu Izelayele nuiti ma, nii é ga devei é veeni zea.

³⁵ Izelayele nuiti ti ɗeni welezu Moize ɗaazuɓe, ti kaani ga gaazuɓe ɗeni volozu, Moize ɗeni segei ɓeezu ɗaazu volu, eyɛsu é le, é ɓoe Ɔooɣɔ GALAGI ɓo.

GALA NA-SEGE ƲELE NADEGAI LO FAI

35

(35:1–40:38)

Deveiti é lo dooɣo foloi va

¹ Moize Izelayele ɓeɓei kpein tolini, é ɗe ti ma: «À pete, faiti Ɔooɣɔ GALAGI ti leveai ga ti ɗe:

² Folo laɓzita laawu, nu ɗa boti ɗe, keɓe folo lafelasiɛi ɗa ɗe ga dooɣo foloi, feai Ɔooɣɔ GALAGI ɓe. Zoi naɓe a boti ɗeenana naama voloi, ta naama nui ɓaa.

³ A mina abu ɗaazu dooɣo foloi, wo-zeizuuɓe tanɓe.»

Sege ɓele ɲadegai ma ɓeɓaniiti (Egezode 25:1-9)

⁴ Moize ɓoeni Izelayele ɓeɓei kpein pɔ, é ɗe ti ma: «Wele, nii ɗa Ɔooɣɔ GALAGI deveai:

⁵ A ɓeɓanii zefge wo-ɗoligiti ba, Ɔooɣɔ GALAGI ɓe. Nu naɓe faanɛe ɗigi be, naa ɗa ɓa ga ɓeɓanii nii Ɔooɣɔ GALAGI ɓe: zanugi, ta walii, ta kolu ɓoigi,

⁶ ta geze ɓiini, ta ma ɓoigi, ta ma ɓoi ɓooɗi, ta geze ɓagoi kpaliai, ta boli leɗai,

⁷ ta baala sine ɗoloyi, ti loai ga ma ɓoigi, ta nuni ɗoloyi, ta akasia wului,

⁸ ta fitina wulɔi, ta tufa maku neɓeɓegiti ti ga siema wulo ɲadegai, ta ani maku neɓeɓeɗi ɓe,

⁹ ta koɗu zongɔ ɓaagi nii daaseigi ga wonikese, ta koɗu zongɔ ɓaa kiligiti zalaɗa ɗula zefge ma ɓaa zu, ta ma ɗakazu zefge.

*Sege vele nadegai
ma zɔɔlaiti
(Egezode 39:32-43)*

¹⁰ «Wo zaama, niiti kpein ti zoogai faa la, ɲeliɣi vai zu, ti va, ti naa ɣe, nii Gooɣɔ GALAGI deveai:

¹¹ sege vele nadegai, ta ná-sege vele, ta ma veemazeɣei, ta ma ɣalagiti, ta ma beɗegiti, ta ná-gulu zɔkpɔiti, ta ná-tɔkpalaiti, ta ná-dabuiti,

¹² ta kesui ta ná-gulu zɔkpɔiti, ta dakulugi, ta sege zuɣooza golai,

¹³ ta taɓalii, ta ná-gulu zɔkpɔiti, ta ná-sɔɔlaiti kpein, ta buluiti ti veai GALA be,

¹⁴ ta fitina zeii anii, ta ná-sɔɔlaiti, ta ná-fitinaiti, ta gulɔi fitinai vaa zu,

¹⁵ ta ani maku neɛnegiti ma zalaɣa ɣulazuve, ta ná-gulu zɔkpɔiti, ta siema wulo nadegai ta ani maku neɛnegi, ta pelelave ma zege zuɣooza golai, nu leezuve sege vele nadegai wu,

¹⁶ ta gala zalaɣaiti kulazuve, ta kolu veleai é ga kolu boigi, ta ná-gulu zɔkpɔiti, ta ná-sɔɔlaiti kpein, ta maagba anɲakai ta ná-seiga anii,

¹⁷ ta koi ma zasai ma zegeiti, ma lɔkpalaiti, ta ma labuiti, ta sasai laave ma zege zuɣooza golai,

¹⁸ ta sege vele nadegai zuzo koluiti, ta koi ma zasai zuzo koluiti, ta ta-ɣaluiti,

¹⁹ ta zalaɣa ɣula zegeiti ada nadegai vaa ma, zalaɣa ɣula nui Aalon ná-segeiti, ta ná-doun zunuiti ta-zegeiti zalaɣa ɣulazuve ma wotiiti faa zu.»

Izelayele nuiti ta-veɓaniiti

²⁰ Izelayele veɓei kpein ge zegeni Moize ɔɔ be.

²¹ Niiti kpein é beɓeni ti yiima, faanee ɣigi ɣeni ti ve, ti vaani ga veɓanii Gooɣɔ GALAGI ve, GALA daaɣomi sege vele ma wotii ma vaa zu, ná-botii kpein faa zu, ta zalaɣa ɣula zegeiti faa zu.

²² Zunuiti ti vaani, anzanuiti balaa, nu-o-nu nii faanee ɣigi a la ɣe be, naati ti ɣeni vaazu ga kobu aniiti, goizu anigiti, balaɣaegiti, ta balaiti, ta zanu ganiiti ma zii kpein. Eɓe ge zanu veɓanii veeni Gooɣɔ GALAGI ve.

²³ Niiti kpein segeiti ti ɣeni ti ya, geze biinii, ta ma boigi, ta ma boi sɔsɔgi, ta geze vaɣɔi, ta boli leɣai, ta baala sine ɣɔloiti toai ga ma boigi, ta nuni ɣɔloiti, ti vaani ga tiye.

²⁴ Niiti kpein walii ta kolu boigi ma veɓanii ɣeni ti ya, naati ti vaani ga tiye Gooɣɔ GALAGI ɔɔ. Niiti kpein akasia wului ɣeni ti ya, a zoo beɓezu ma vaa ma, ti vaani ga tiye.

²⁵ Anzanui niiti kpein ti zooni faa la, naati ti gezei balini ga yeei, ti vaani ga gezei nii ti kpalini, geze biinii, ta ma boigi, ta ma boi sɔsɔgi, ta geze vaɣɔi kpaliai.

²⁶ Anzanui niiti kpein ti-yii ɣevele beɓeni ga pagɔ, ti zoogai faa la, naati ti boli leɣai balini.

²⁷ Nuɓuseiti ta-ɣundiɣiiti ti vaani ga kotu zongo baagi, nii daaseigi ga wonikese, ta kotu zongo ɓaa kiligiti, zalaɣa ɣula zegei ma vaa zu, ta ma ɣakazu zegei.

²⁸ Ti vaani ga tufa maku neɛnegiti ta gulɔi, fitinai ná-fai zu, ta siema wulo nadegai ta ani maku neɛnegiti kpete vai zu.

²⁹ Izelayele nuiti kpein, zunuiti ta anzanuiti, niiti faanee ɣigi ɣeni ti ve, ga ti va ga ani Gooɣɔ GALAGI ɔɔ, ná-botiiti faa zu é ma levei veeni Moize ya, naati ti vaani ga veɓaniiti Gooɣɔ GALAGI ɔɔ.

*Seŋe vɛlɛ ɲadegai
ma ɲɛɛliŋi nuiti
(Egezode 31:1-11)*

³⁰ Moize ɣɛni Izelayele nuiti ma: «À wɛɛɛ, Ɔooɣɔ GALAGI yeeloge Besaleyɛle va, nii ɛ ga Uli ná-doun zunui, Ɔuul ná-dounloin, Zuda ná-bolodai zu.

³¹ GALA ge daavege ga GALA Zɛnvui, ta ɣimalai, ta kelegelegi, ta soofaalai, botii ma zii kpein faa zu:

³² ɛ zoo faiti kazaɓisu, ɛ zanugi bɛte, ta walii, ta kɔlu ɓoigi,

³³ ɛ kɔtu zɔngɔ ɓaagiti saɗa, ɛ ti ɲɛkpe ti-lɔɔzuwɛti, ɛ gului zaɗa, ta ɛ ɲɛɛliŋi wotii ma zii kpein kɛ.

³⁴ E kalagi ma vebɛanii veeve bɛ, zekana ɓalaa ɛ keai la Wɔɣɔliyaɓe ve, Ayizamake ná-doun zunui, Dan ná-bolodai zu.

³⁵ E ti laavege ga ɣimalai, ga ti botii ma ziiti kpein kɛ, nii ɛ ɣɛni ga ɲɛɛliŋi vai, ta faa niine laaɣula vai, ta seŋe zuvu vai ga geze ɓiinii, ta ma ɓoigi, ta ma ɓai sɔsɔgi, ta geze vagoi kpaliai, ta seŋe vɛlɛ vai. Ti zoogai ɲɛɛliŋi vai ma zii kpein da, ta faa niine laaɣula vai ma zii kpein.

36

¹ «Besaleyɛle ta Wɔɣɔliyaɓe, ta zunuiti kpein ti zooni faa la, niiti Ɔooɣɔ GALAGI ɣimalai ta kelegelegi vuuni ti-yiimave, ti zoo ti botii ɣɛ, eɣvelei seizu ɲadegai naama wotii kpein ga ɣɛ la, ti lɔɔni botii zu, eɣvelei Ɔooɣɔ GALAGI ma levei veeni la.»

² Moize Besaleyɛle ta Wɔɣɔliyaɓe lolini, ta zunuiti kpein ɣigi ɣɛni ti ma, niiti Ɔooɣɔ GALAGI kelegelegi vuuni ti-yiimave, niiti kpein ti-ɣigiti kevele bɛtɛni ga ti ɣolo botiiti keɛ vai zu.

³ Ti vebɛaniiti kpein seŋeni Moize ɣaazu, niiti Izelayele nuiti ti daani ɣisu, ti vaa la, naa ɣa a kɛ, seizu ɲadegai ma wotii ɣɛ. Sobu-o-sobu, nuiti ti ɣɛni vaazu ga vebɛaniiti Moize vɔ bɛ mɔnɔ.

⁴ Názu ɣa ɲɛɛliŋi nuiti kpein ti ɣɛni seizu ɲadegai ma wotii ɣɛɛzu, ti ɣilagilagi ti botiiti zɛni ná la, niiti ti ɣɛni ti ɣɛɛzu,

⁵ ti vaani, ti ɣɛ Moize ma: «Nuɓuseiti ta wola vaazu la, ɛ vuova botiiti keɛ vai ma, nii Ɔooɣɔ GALAGI deveai ga ɛ ɣɛ.»

⁶ Moize devei woni ga ti sezei wo ti-vuuzuve, ga: «Nu nɔpɛ, zunu ɓaa anzanu, ta mina mɔ vebɛani ɣɛvele bɛte seizu ɲadegai vaa zu.» Zekana ti pele leveni la nuɓuseiti tuɣɔ, ti va va ga ta.

⁷ Sɔɔlaiti ti ti bɛtɛni, ti kula ɣɛɛni, ɛ vuova botii kpein ma, ɛ ɣɛni ɣɛɛzu.

*Seŋe vɛlɛ ɲadegai
ma landaiti
ta ma vɛɛmazoleŋi kpeɛ vai
(Egezode 26:1-14)*

⁸ Zunuiti saama, niiti kpein ti zoogai faa la, ɲɛɛliŋi vai zu, ti seŋe vɛlɛ ɲadegai bɛtɛni ga tanda puugɔ, ga geze vagoi kpaliai, ta geze ɓiinii, ta ma ɓoigi, ta ma ɓai sɔsɔgi. Ti suvuni ga seelubeinti ma votoi.

⁹ Tanda ɣilagi zakpai ɣɛni ga metɛle puugɔ maazu naanigɔ (14), kogi ɣɛ ga metɛle felegɔ. Kɔɣɔgi ɣɛni ga ani ɣila nɔ tandaiti kpein faa zu.

¹⁰ Ti tanda ɓɔlugɔiti seini ɓɔɣɔ la, ti zo ɓɔlugɔiti ɓalaa sei ɓɔɣɔ la.

¹¹ Ti galu ɓiiniiti giliɣilini tandai ma ɓɔsu mɔungi laamave. Ti keɛni ɣana nɔ ga tandai ma ɓɔsu velesiei laamave.

12 Ti galu uuuloolugɔ (50) giligilini tandai ma ɔɔsu mɔungi laamaɓe va, ti galu uuuloolugɔ (50) giligili tandai ma ɔɔsu velesiei laamaɓe va. Naama galuuti ti zolooni ɔɔɔ ma ga felefele.

13 Ti zanu kala puuloolugɔ (50) ɓeteni, ti tandai ma ɔɔsuii giligili ɔɔɔ va ga tiye. Sege vele ɓadegai ɓeni ga ani ɓila kpe nɔ.

14 Ti boli leɓa landa puugɔ maazu ɓila (11) kpeteni, ti ti veɛ sege vele ɓadegai ɓoma.

15 Tanda ɓilagi zakpai ɓeni ga metele puugɔ maazu loolugɔ (15), kogi ɓe ga metele felegɔ. Kɔɔɓgi ɓeni ga ani ɓila nɔ tanda puugɔ maazu ɓilagiti (11) ɓe.

16 Ti tanda loolugɔiti giligilini ɔɔɔ va, ta ti zo lozitaiti giligili ɔɔɔ va.

17 Ti galu uuuloolugɔ (50) giligilini tandai ma ɔɔsu mɔungi laamaɓe, ti galu uuuloolugɔ (50) balaa giligili tandai ma ɔɔsu velesiei laamaɓe.

18 Ti kolu ɓoi kala puuloolugɔ (50) ɓeteni, naa ɓa a ke tandai ma ɔɔsuii ti zeida ga tiye, ti ɓe ga ani ɓila nɔ.

19 Ti baala sine ɓolɔiti kpeteni ga peemazeɓei, toai ga ma ɓoigi, sege veleɛ ve, ti nuni ɓolɔiti ma veemazeɓei veɛ maazu.

Sege vele ɓadegai

ma ɓeɓegiti kpete vai
(Egezode 26:15-37)

20 Ti kpeɓegiti kpeteni sege vele ɓadegai ve ga akasia wulu zeweiti. Ti loɓadani sege veleɛ zuzo fai zu.

21 Kpeɓegi zoligɔi ɓeni ga metele loolugɔ, kogi ɓe ga metele ɓaagwesui.

22 Kpeɓegi ɓilagilagi pe kpadɔzuve ɓaazobani ma wulu zewe felegɔi va. Zekana ti keeni la sege vele ɓadegai ma ɓeɓegiti kpein ba.

23 Ti kpeɓe uuufelegɔ (20) ɓeteni sege vele ɓadegai ve, ti ɓeni nu yeezazu veleɛ.

24 Ti dabu uuunaanigɔiti (40) kpeteni ga walii, ti va la kpeɓe uuufelegɔiti (20) gilagilagi wu, kpadɔzu felegɔiti ɓe.

25 Ti kpeɓe uuufelegɔ (20) ɓeteni balaa sege vele ɓadegai ve, nu ɓovezu veleɛ.

26 Ti dabu uuunaanigɔiti (40) kpeteni balaa ga walii, ti va la kpeɓe uuufelegɔiti (20) gilagilagi wu, kpadɔzu felegɔiti ɓe.

27 Ti kpeɓe dozita ɓeteni sege vele ɓadegai bogave, folo liizu veleɛ.

28 Ti kpeɓe felegɔ ɓeteni sege vele ɓadegai ma zoko felegɔiti ɓe, ti kpogave.

29 Ti ɓilini kpeɓegi zaiti ba, ɛ zo buuve, ɛ zeeli bala mɔungi ma ungame. Uele ɓana ɛ ɓeni la ga ti felegɔ, ti vilegai soko felegɔiti su.

30 Kpeɓe doɓava ɓa naazu, ɛ ɓeni sege vele ɓadegai bogave, ɛ veɛ ta-labu puugɔ maazu lozitaiti (16) ba, ti ɓeteai ga walii, kpeɓe gila dabu felegɔ.

31 Ti gulu zɔkpo loolugɔ ɓeteni kpeɓegiti ɓe ga akasia wului, ti besa sege vele ɓadegai ɓakamaɓe ɓilagi,

32 ta gulu zɔkpo loolugɔ sege vele ɓadegai ɓakamaɓe zoɓa veleɛ ma ɓeɓegiti ɓe, ta gulu zɔkpo loolugɔ sege vele ɓadegai bogave ma ɓeɓegiti ɓe, folo liizu veleɛ.

33 Ti zaamazu wulu zɔkpoi ɓeteni, ga ɛ kpeɓegiti maaleve, ɛ zo kwegi ma, ɛ li zoɓa veleɛ.

34 Ti zanugi zieni kpeɓegiti ma. Ti ta-valaiti kpeteni ga zanugi, ga gulu zɔkpoiti ti da lo ti zu. Ti zanugi zieni naama wulu zɔkpoiti ma.

35 Ti sege zuɓooza golai ɓeteni ga geze biinii, ta ma ɓoigi, ta ma ɓoi soɓoigi, ta geze bagɔi kpaliai. Ti suuni ga seelubeinti ma votoi.

36 Ti akasia wulu loɓpala naanigɔ ɓeteni ɓe, ti zanugi zie ti ma. Zanu kalagiti ti ɓeni ti va. Ti walii ɓaawuunni, ti kpete ga ma labu naanigɔiti.

³⁷ Ti sege zufoosa golai taḡili kpeteni sege velei laave, ga geze biinii, ta ma boigi, ta ma bai sasoigi, ta geze vagoi kpaliai, e ḡeni ga sege zuvuai.

³⁸ Ti na-tokpala loolugaiti ta ta-ḡalagiti kpeteni. Ti zanugi zienu ti-unsveti ma, ta ti ti zele koluiti kpete ga zanugi. Ta-labu loolugoi ḡeni ga kolu boigi.

37

Kesui bete vai

(Egezode 25:10-22)

¹ Besaleyele kesui beteni ga akasia wului. Sakpai ḡeni ga metele ḡila taata, kogi ḡe ga metele ḡaafwesui, soligoi ḡe ga metele ḡaafwesui.

² E zanu kitei zienu koozube ta poluve, e dakologi ḡe ga zanugi, e ḡaku ma.

³ E zanugi ḡaawuunni, e bala naanigoiti kpete be. E ti vilini goizu naanigoiti ba, bala felego gilazu velei ta bala felego zoola velei.

⁴ E gulu zokpaiti kpeteni ga akasia wului, e zanugi zie ti ma.

⁵ E gulu zokpaiti dooni balaiti su, kesui ḡakamaḡeti, kesui zefge vai zu.

⁶ E kesui lakulugi beteni ga zanu kitei. Sakpai ḡeni ga metele ḡila taata, kogi ḡe ga metele ḡaafwesui.

⁷ E seelubein felegoiti kpeteni ga zanu doḡai, kesui lakulugi laabe felegoiti ga.

⁸ Seelubein gilagi ḡeni daabegi gilazube ḡa, seelubein gilagi ḡe daabegi zoola velei ḡa. E seelubein felegoiti ta kesui lakulugi beteni ga ani ḡila no.

⁹ Seelubeinti ti ti-ḡovegiti svieni maazube, ti kesui lakulugi maalooḡu ga ti-ḡovegiti, ti ḡaavote boḡo ma. Seelubeinti ti ḡaavoteni kesui lakulugi ma.

Tabalii bete vai

(Egezode 25:23-30)

¹⁰ E tabalii beteni ga akasia wului. Sakpai ḡeni ga metele ḡila, kogi ḡe ga metele lukpegi, soligoi ḡe ga metele ḡaafwesui.

¹¹ E zanu kitei zienu ma, e daabegi bete ga zanugi, e ḡaku ma.

¹² E kakamaḡeti kpete ga nu yeave liegoi ḡeḡala, e naa laabegi bete balaa ga zanugi, e ḡaku ma.

¹³ E zanugi ḡaawuunni, e ke ga balaiti tabalii ve. E ti loni goizu naanigoiti ba, kooḡo naanigoiti tetegi.

¹⁴ Balaiti ti ḡeni kakamaḡeti ba, gulu zokpaiti ti looni ti zu, tabalii zefge vai zu.

¹⁵ E gulu zokpaiti kpeteni ga akasia wului, e zanugi zienu ti ma, ti ḡe ga tabalii zefge aniiti.

¹⁶ E anjakaiti kpeteni ga nu da ti ze tabalii ḡa: diḡiiti, ta tazaiti, puya zalaḡai vaa zu, ta kokoiti, ta ziawoiti. E ti beteni ga zanu kitei.

Fitina zei anii bete vai

(Egezode 25:31-40)

¹⁷ E fitina zei anii beteni ga zanu kitei doḡaai. Ti pe ti ḡeni ga ani ḡila: kooḡo, ta ma wului, ta ma bekegiti, ta maaḡili zoolaiti ti ḡulaai ga gulu vuai.

¹⁸ Fitina zei anii ma beke dozitaiti ti ḡulani kakamaḡeti, ma beke savago ḡeni kakamaḡe gilazube, ta ma beke savago ḡe kakamaḡe zoola velei.

¹⁹ Maaḡili zoolai ḡeni sava ma beke dozitai ḡilagilagi pe ba, ti ḡulaai ga amandegi ma vuai.

²⁰ Maaḡili zoola naanigo ḡeni fitina zei anii ma wului va, ti ḡulaai ga amandegi ma vuai.

²¹ Maaḡili zoolai gila ge ḡeni ma beke felefelegiti todazuwe.

²² Fitina zei anii ḡeni ga zanu kitei doḡaa. Baalobazuweti pe ti ḡeni ga ani ḡila: ma wului, ta ma bekegiti, ta maaḡili zoolaiti.

²³ E ná-fitina lofelaiti kpeteni, ta ná-salava zo soolaiti, ta ná-salava zeḡe anijakaiti, ti pe ti ga zanu kitei.

²⁴ Kilo uususavago (30) ḡa é seḡeni zanu kitei zu, fitina zei anii, ta ma zoolaiti kpein kpete vai zu.

Ani maku neenegi

ma zalaḡa ḡulazuwe bete vai

(Egezode 30:1-5)

²⁵ E ani maku neenegiti ma zalaḡa ḡulazuwe beteni ga akasia wului. E ḡeni ga seki naanigi, sakpai ḡe ga metele valisui, kogi ḡe ga metele valisui, soḡigoi ḡe ga metele ḡila. Ma mineiti ti ḡeni ba, ti ḡe ga ani ḡila.

²⁶ E zanu kitei zieni gaawe, ta kakamaweti, é kaku ma, ta ma mineiti ma. E daabegi beteni ga zanugi, é kaku ma.

²⁷ E zanu bala felego loni ba, daabegi wuwe, kakama felegoiti, gulu zokpoiti ti da lo ti zu, seḡe vai zu.

²⁸ E gulu zokpoiti kpeteni ga akasia wului, é zanugi zie ti ma.

Siema wuloi bete vai

(Egezode 30:22-38)

²⁹ E siema wulo padegai beteni, ta ani maku neenegiti, eḡevelei gulo maku neene kpete nui a da kpete la.

38

Gala zalaḡaiti kulazuwe bete vai

(Egezode 27:1-8)

¹ E gala zalaḡaiti kulazuwe beteni ga akasia wului. Sakpai ḡeni ga metele felego ta tukpe (2,5), kogi ḡe ga metele felego ta tukpe (2,5). E ḡeni ga seki naanigi, soḡigoi ḡe ga metele ḡila ta tukpe (1,5).

² E mineiti kpeteni goizu naanigoiti ba, ma mineiti ti bo ba, ti ḡe ga ani ḡila no. E kolu boigi zieni ti ma.

³ E zalaḡa ḡulazuwe ma zoolaiti kpein kpeteni: zuwu zo anijakaiti, ta peluiti, ta kokoiti, ta sua zoo mite wolaiti, ta abu zeḡe aniiti. E soolai naati kpein kpeteni ga kolu boigi.

⁴ E kolu veleai beteni ga kolu boigi zalaḡa ḡulazuwe. E pileni zalaḡa ḡulazuwe lakolagawe wu, é zo buuwe, eyesu é zeeli zalaḡa ḡulazuwe zoligoi zaamawe.

⁵ E kolu boi balaiti kpeteni, é ti lo kolu veleai va, goizu naanigoiti su, gulu zokpoiti ti va da lo su.

⁶ E gulu zokpoiti kpeteni ga akasia wului, é kolu boigi zie ti ma.

⁷ E gulu zokpoiti dooni balaiti su, zalaḡa ḡulazuwe ḡakamaweti, ti ḡe ga seḡe aniiti. E zalaḡa ḡulazuwe beteni ga gulu zeweiti, é zeḡei ḡe koozu.

Maagba anijakai bete vai

(Egezode 30:17-21)

⁸ Anzanuiti niiti ti ḡeni botii ḡeezu GALA daaḡomi seḡe veleai laawe, naati ti vaani ga ta-ḡolu boi petegiti. Naati ka é ti beteni ga maagba anijakai, é ḡeni ga kolu boigi. Ná-seiga anii balaa ḡeni ga kolu boigi.

*Seŋe vele padegai
ma ɣoizuve bete vai
(Egezode 27:9-19)*

⁹ E koizuve beteni. Nu yeezazu vele, seŋe é ga geze vagoi kpaliai ɣa é ɣeni ná ga sasai. Sasai zakpai ɣeni ga metele vuuloolugo (50).

¹⁰ Tɔkpala vuufelegoiti (20) ti looni dabu vuufelegoiti (20) ga, ti ga kolu boigi. Tɔkpalaíti ma ɣalagiti ta ti zele koluiti ti ɣeni ga walii.

¹¹ Lekpemaŋe nu ɣovezuve, sasai zakpai ɣeni miná balaa ga metele vuuloolugo (50), naa ɣe ga seŋe, ta tɔkpala vuufelego (20), ta ta-labu vuufelegoiti (20), ti ga kolu boigi. Tɔkpalaíti ma ɣalagiti ta ti zele koluiti ti ɣeni ga walii.

¹² Folo liizu vele, sasai ɣogi ɣeni ga metele vuufelego maazu loolugo (25), naa ɣe ga seŋe, ta ta-lɔkpala puugoiti ta ta-labu puugoiti. Tɔkpalaíti ma ɣalagiti ta ti zele koluiti ti ɣeni ga walii.

¹³ Folo ɣulazu vele, sasai ɣogi ɣeni ga metele vuufelego maazu loolugo (25).

¹⁴ Nu leezuve ɣobave ɣilazuve, sasai ɣeni ga metele lofela ta tukpe (7,5), naa ɣe ga seŋe, ta tɔkpala savago, ta ta-labu savagoiti.

¹⁵ Nu leezuve ɣobave zoola vele, sasai ɣeni miná ga metele lofela ta tukpe (7,5), ta tɔkpala savago, ta ta-labu savagoiti.

¹⁶ Seŋe niiti kpein ti ɣeni ga sasai, naati ti ɣeni ga geze vagoi kpaliai.

¹⁷ Tɔkpalaíti ma labuiti ti ɣeni ga kolu boigi. Tɔkpalaíti ma ɣalagiti, ta ti zele koluiti ti ɣeni ga walii, ta walii ɣeni veeni ti-unsuveti ma.

¹⁸ Sasai laave ma zeŋe zuɣooza golai zuwa ɣeni de ga geze biinii, ta ma boigi, ta ma boi soŋgi, ta geze vagoi kpaliai. Sakpai ɣeni ga metele puugo. Soŋgoi ɣeni ga metele felego ta tukpe (2,5), eŋevelei sasai ma zeŋe la.

¹⁹ Sasai laave ma lɔkpala naanigoiti ma labu naanigoiti ti ɣeni ga kolu boigi. Tɔkpalaíti ma ɣalagiti, ta ti zele koluiti ti ɣeni ga walii, ta walii ɣeni veeni ti-unsuveti ma.

²⁰ Seŋe vele padegai zuzo koluiti kpein, ta sasai zuzo koluiti kpein ti ɣeni ga kolu boigi.

*Seŋe vele padegai lo ganiiti
gaalu fai*

²¹ Seŋe vele padegai lo ganiiti ma ɣaalugi vete, seŋe vele nii zeele woo ɣesui ɣeni bu, é loni Moize ná-devei wu, ga Leevi nui ti ta-ɣaaɣaai, Itamaal ná-totuɣlai zu, zalaɣa ɣula nui Aalon ná-doun zunui.

²² Uli ná-doun zunui Besaleyale, Guul ná-dounloin, Zuda ná-bolodai zu, é naa kpein keeni, nii ɣooɣo GALAGI ma levei veeni Moize ya.

²³ Woɣoliyaɣe, naa ɣeni polu, é ga Ayizamake ná-doun zunui, Dan ná-bolodai zu, nii é ɣeni ga ɣeeliɣi nui, faa niine laaɣula nui, ta seŋe zuvu nui ga geze biinii, ta ma boigi, ta ma boi soŋgi, ta geze vagoi kpaliai.

²⁴ Zanugi liegoi nii é looni seizu padegai ma wotiiti kpein su, é ɣeni ga kilo waagila (1 000) keɣala, eŋevelei seizu padegai ma ɣooɣo la.

²⁵ Nuɣuseiti ti ɣaaluni, naati ta-walii ɣeni ga kilo waasavago unnaani puunaanigo (3 440) ɣeɣala, eŋevelei seizu padegai ma ɣooɣo la.

²⁶ Nu ɣilagilagi ɣeni wali ɣaei ma vali saamai veezu, eŋevelei seizu padegai ma wali ɣaei la. Zunu ɣilagilagi naa ɣeeni, niiti kpein ti ɣaaluni, é zo kona vuufelego (20) ma, é le zeemaazu, naa ɣa é ɣeni ga zunu waaundozita maazu savago undoolu puuloolugo (603 550).

²⁷ Walii kilo waasavagɔ unnaani puufelegɔ (3 420), naa ɔa gaawuunni, ɛ ɔe ga seizu ɲadegai ma labuiti, ta seɔe zuɔooza golai ma labuiti. Dabuiti ti ɔetɛai ga walii nii, naati ti ɔeni ga ungila (100).

²⁸ Walii kilo vuufelegɔi (20) mɔtai zɔiti, naati ka ɛ ti ɔaawuunni. E kalagiti ta sele kɔluiti kɔeteni la tɔkpalaiti be, ta ɛ ti-unsuɔeti pɛɛ la.

²⁹ Kɔlu ɔɔigi ɛ ɔeni ga vebɛanii, ɛ ɔeni ga kilo waafelegɔ unnaanigɔ puufele maazu ɔila (2 421) keɔala.

³⁰ Ti GALA daaɔomi seɔe vɛlei laave ma labuiti kɔeteni ga naama ɔɔlu ɔɔigi, ta zalaɔa ɔulazuve, ta nɔ-kɔlu vɛlei, ta zalaɔa ɔulazuve nɔ-sɔɔlaiti kɔein,

³¹ ta koi ma zasai ma labuiti kɔein, ta sasai laave ma labuiti, ta seɔe vɛle ɲadegai zuzo kɔluiti kɔein, ta sasai zuzo kɔluiti.

39

Zalaɔa ɔula zɛɔeti kɔetɛ vai

(Egezode 28:1-14)

¹ Gezei niiti ti loai ga ma ɔiinii, ta ma ɔɔigi, ta ma ɔɔi sɔsɔgi, naa ɔa ti kɔeteni ga zalaɔa ɔula wotii ɔe zɛɔeti ada ɲadegai ma vaa ma. Ti ti ɔeteni ga zalaɔa ɔula zɛɔe ɲadegaiti Aalɔn ve, eɔvelei ɔooɔ GALAGI ma levei veeni la Moize ya.

² Ti zalaɔa ɔula zɛɔe ɔeteni ga geze ɔiinii, ta ma ɔɔigi, ta ma ɔɔi sɔsɔgi, ta geze vaɔi kpaliai. Ti suvuni ga zanu galui.

³ Ti zanugi ma seɔegiti sumaaleni, ti teveleve eɔe galui, ti gezei zuvu ga zanu galui, geze ɔiinii, ta ma ɔɔigi, ta ma ɔɔi sɔsɔgi, ta geze vaɔi kpaliai.

⁴ Ti kpakiga zɛɔeti kɔeteni ba, ti zeini zalaɔa ɔula zɛɔe ɔaabelasu felegɔiti da.

⁵ Ti zalaɔa ɔula zɛɔe ma lokoi ɔeteni ga ma zii nɔ, eɔvelei ɔooɔ GALAGI ma levei veeni la Moize ya. E ɔeni ga zanugi, ta geze ɔiinii, ta ma ɔɔigi, ta ma ɔɔi sɔsɔgi, ta geze vaɔi kpaliai. Ti ɔeni ga ani ɔila ta zalaɔa ɔula zɛɔe.

⁶ Ti kɔtu zɔngɔ ɔaa felegɔiti kɔatani ti-lɔzuɔeti ba, ti ga zanugi, kɔtui nii daaseigi ga wɔnikese, niiti Izelaye le nɔ-down zunuiti daaseigiti ti zɛvɛni ti ma, eɔvelei nu a da kɔtui zaɔa la, eɔe zeevɔzɛba anii.

⁷ Ti ti ɔilini zalaɔa ɔula zɛɔe ma ɔakiga zɛɔe felegɔiti ba, ti ɔe ga Izelaye le nɔ-down zunuiti ta-ɔizɛsui, eɔvelei ɔooɔ GALAGI ma levei veeni la Moize ya.

Kakazu zɛɔe ɔetɛ vai

(Egezode 28:15-30)

⁸ Ti kakazu zɛɔe ɔeteni ga geze ɔiinii, ta ma ɔɔigi, ta ma ɔɔi sɔsɔgi, ta geze vaɔi kpaliai. Ti suvuni ga zanu galui, ga zalaɔa ɔula zɛɔe ɔvelei.

⁹ Kakazu zɛɔe vɛeni su fele, ɛ ɔe ga seki naanigi. Sakpai ɔeni ga zeelo gila, kogi ɔe ga zeelo gila.

¹⁰ Ti kɔtu zɔngɔ ɔaagiti ɲekɔeni ba, ma ɲekɔe naanigɔ zu: ma ɲekɔe mɔungi zu, saaledoane gila, tɔpaze gila, ta emelode gila,

¹¹ ma ɲekɔe velesiei zu, gelenate gila, safil gila, ta diama ɔila,

¹² ma ɲekɔe zavasiɛi zu, wɔpale gila, agate gila, ta amɛetisete gila,

¹³ ma ɲekɔe naanisiei zu, kelizɔlite gila, wɔnikese gila, ta zasepe gila. Niima ɔtu zɔngɔ ɔaagiti ti batani ti-lɔzuɔeti ba, ti ga zanugi.

¹⁴ Ti Izelaye le nɔ-down zunuiti daaseigiti seɔvɛni kɔtu puugɔ maazu felegɔiti (12) ma, eɔvelei nu a da kɔtui zaɔa la, eɔe zeevɔzɛba aniiti. Boloda puugɔ

maazu felegoiti (12) daaseigiti ti gɛni ti ma, kɔtu gɪla, gila daasei, kɔtu gɪla, gila daasei.

¹⁵ Ti zanu galu felegoiti toni kakazu zegei va, ti veleai ga zanu kitei.

¹⁶ Ti zanu doozuɛ felegoiti kpɛteni ta zanu balaɖae felegoiti. Ti balaɖae felegoiti toni kakazu zegei woizu felegoiti ba.

¹⁷ Ti zanu galu felegoiti toni balaɖae felegoiti ba, kakazu zegei woizu felegoiti.

¹⁸ Ti zanu galu felegoiti sokpaiti toni doozuɛti felego va, niiti ti gɪliai zalaɖa gɪla zegei ma bakiga zege felegoiti ba, nii a ke kakazu zegei ye velelave.

¹⁹ Ti zanu balaɖae felego bɛtɛni mɔno, ti ti lo kakazu zegei woizu felego zɔiti ba, koozu velel, nɔ vɛɛzu zalaɖa gɪla zegei ma.

²⁰ Ti zanu balaɖae felego gɪli kpɛteni, ti ti lo zalaɖa gɪla zegei ma bakiga zege felegoiti ba, buuɛ, velela velel, ti-lodazuɛ gɔbaɛ, zalaɖa gɪla zegei ma lokoi maazu.

²¹ Ti kakazu zegei nɔ-balaɖaegiti gilini zalaɖa gɪla zegei nɔ-balaɖaegiti ba, ga galu biinii, naa gɔ a ke kakazu zegei gɛ zalaɖa gɪla zegei ma lokoi maazu, ti yeeɖaa mina gɔwe ta zalaɖa gɪla zegei. E gɛɛni, eɖevelei Gooɖo GALAGI ma levei veeni la Moize ya.

Zalaɖa gɪla zegei zɔiti kpɛte vai

(Egezode 28:31-43)

²² Ti zalaɖa gɪla zegei ma lookɔba wolai bɛtɛni, feleai negelein nɔ ga geze biinii.

²³ Tookɔba wolai naa gɔ tevezuɛ gɛni saamaɛ, daaɖaleai é gaku ma ga segei taɖɪli, naa gɔ a ke é mina vali ga.

²⁴ Gului nii daa ga gelenadegi, naama waai ma votoi gɔ ti gilini tookɔba wolai laamaɛ, ga geze biinii, ta ma boigi, ta ma boi sɔsɔgi, ta geze vaɖoɔi kpaliai.

²⁵ Ti zanu kitei ma lala koiti kpɛteni, ti ti gɪli gelenadegiti zɔɖozuɛti, é gaku tookɔba wolai laamaɛ, gelenadegiti zɔɖozuɛti,

²⁶ tala ko gɪla, gelenade gila, tala ko gɪla, gelenade gila, é gaku tookɔba wolai laamaɛ ma, botii ma vaa zu, eɖevelei Gooɖo GALAGI ma levei veeni la Moize ya.

²⁷ Ti seɖewuzefegiti kpɛteni Aalɔn ta nɔ-doun zunuiti bɛ, ga geze vaɖoɔi,

²⁸ ta boɔɔgiti ga geze vaɖoɔi, ta vele kpuɖagiti ga geze vaɖoɔi kpaliai,

²⁹ ta saamaɖiligiti ga geze vaɖoɔi kpaliai, é ga geze biinii, ta ma boigi, ta ma boi sɔsɔgi, suvuai. Ti naa pɛ kpɛteni, eɖevelei Gooɖo GALAGI ma levei veeni la Moize ya.

³⁰ Ti zanu kitei ma zɛve goi bɛtɛni masa boɔɔo naɖegai va, ti seɛni ga: «Feai Gooɖo GALAGI vɛ.» Seɛvai eɖevelei nu a da zeevozeba anii maazaɖa la.

³¹ Ti galu biinii lo ba, nii a ke ti gɪli boɔɔgi va, maazuɛ, eɖevelei Gooɖo GALAGI ma levei veeni la Moize ya.

Sege vele naɖegai

ma wotii be fai

(Egezode 35:10-19)

³² Vele gɔna sege vele naɖegai ma wotii kpein ge beni la, GALA daaɖomi sege velel. Izelayele nuiiti ti naa kpein keɛni, nii Gooɖo GALAGI ma levei veeni Moize ya, ti keɛni gɔna nɔ.

³³ Ti vaani ga sege vele naɖegai Moize vɔ: nɔ-sege velel, ta nɔ-sɔɔlaiti kpein, kalagiti, kpɛɖegiti, gulu zɔkpɔiti, tɔkpalaɪti, ta dabuiti,

34 ta baala sine ɔ̃loɔi ma veemazegefi toai ga ma boigi, ta nuni ɔ̃loɔiti ma veemazegefi, ta sege zuɔ̃ooza golai,

35 ta zeele woo ɔ̃esui ta ná-gulu zokpɔiti, ta dakulugi,

36 ta taɔ̃alii, ta ná-sɔ̃olaiti kpein, ta buluiti ti veai GALA be,

37 ta fitina zeii anii é ga zanu kitei, ta ná-fitinaiti, ta ná-sɔ̃olaiti kpein, ta fitinai ná-gulɔi,

38 ta zalaɔa ɔ̃ulazuve nii zanugi zieni maave, ta siema wulo ɔ̃adegai, ta ani maku neenengi, ta sege zuɔ̃ooza golai é nu leezuve sege velei wu,

39 ta zalaɔa ɔ̃ulazuve é ga kɔlu boigi, ta kɔlu velei é ga kɔlu boigi, ta ná-gulu zokpɔiti, ta ná-sɔ̃olaiti kpein, ta maagba anɔ̃nakai ta ná-seiga anii,

40 ta kooi ma zasai ma zefei, ta ma lokpalaiti, ta ma labuiti, ta sasai laave ma sege zuɔ̃ooza golai, ta ná-galuiti, ta ná-suzo kɔluiti, ta sege vele ɔ̃adegai wu wotiɔe zɔ̃olaiti kpein, GALA daaɔomi sege velei vaa zu,

41 ta zalaɔa ɔ̃ula zefei ada ɔ̃adegai vaa ma, zalaɔa ɔ̃ula nui Aalɔn ná-sefei, ta ná-doun zunuiti ta-zefei zalaɔa ɔ̃ulazuve ma wotiiti faa zu.

42 Izelayele nuiti ti naama wotiiti kpein keeni, é zoloo ma, egevelei ɔ̃ooɔo GALAGI ma levei veeni la Moize ya.

43 Moize botii kpein feɔ̃lefeɔ̃leeni. E kaani ga ti keeve, egevelei ɔ̃ooɔo GALAGI deveni la. Názu ɔ̃a Moize tuya looni la ti ve.

40

Sege vele ɔ̃adegai lo fai ta fee vai GALA be

1 ɔ̃ooɔo GALAGI boeni Moize wɔ, é ɔe ma:

2 «Alu mɔ̃ungi ma volo mɔ̃ungi, da sege vele ɔ̃adegai lo, GALA daaɔomi sege velei.

3 Da zeele woo ɔ̃esui zeii bu, é maalɔ̃ɔɔu ga sege zuɔ̃ooza golai.

4 Da va ga taɔ̃alii, é ná-sɔ̃olaiti sei ga. Da va ga fitina zeii anii, é fitinaiti kevele be.

5 Da ani maku neenengi ma zalaɔa ɔ̃ulazuve vile, nii zanugi zieni maave, zeele woo ɔ̃esui ɔ̃akalave. Da sege zuɔ̃ooza golai zele nu leezuve sege vele ɔ̃adegai wu.

6 Da gala zalaɔaiti kulazuve vile sege vele ɔ̃adegai ɔ̃akalave, GALA daaɔomi sege velei.

7 Da maagba anɔ̃nakai zeii GALA daaɔomi sege velei ta zalaɔa ɔ̃ulazuve ti yɔ̃ɔ̃zuve, é ziei vu su.

8 Da kooi ma zasai lo, é maaɔooli ná pe, é sege zuɔ̃ooza golai zele sasai laave.

9 «Da siema wulo ɔ̃adegai zefei, é ta zie sege vele ɔ̃adegai ma, ta nii kpein a ɔe ná, é ti ɔade, ta ná-anɔ̃nakaiti kpein. Toɔa ɔade.

10 Da gulo ɔ̃adegai zie gala zalaɔaiti kulazuve ma, ta ná-sɔ̃olaiti. Da zalaɔa ɔ̃ulazuve ve be, naa ɔa a ke, zalaɔa ɔ̃ulazuve wola ɔade.

11 Da gulo ɔ̃adegai zie maagba anɔ̃nakai ma, é veé ná-seiga anii va, é ɔade.

12 «Da Aalɔn ta ná-doun zunuiti maaɔuɔa nu leezuve va, GALA daaɔomi sege velei ɔ̃akalave, é ti maagba ga ziei.

13 Da Aalɔn maaɔili ga zalaɔa ɔ̃ula zefei. Da gulo ɔ̃adegai zie ma, é fe be, é zalaɔa ɔ̃ula losuve ma wotii ɔe be.

14 Da va ga ná-doun zunuiti, é sege wuzefei loo ti ɔaba.

15 Da gulo nadegai zie ti ma, egevelei è gulo ziezuz la ti-ge ma, naa ga a ke ti na-zalağa gula wotii ge. Gulo a ziena ti ma, naa maavele ma, zalağa gula vai ma losuve ga ge ti ya, ti-mavofodaiti kpein su.»

16 Moize naa kpein keeni, nii Goofo GALAGI ma levei veeni zea. Zekana è keeni la.

17 Konagi velesiei ma alu mounji ma volo mounji ga sege vele nadegai loni la.

18 Moize sege vele nadegai loni, é ma labuiti kpete, é ma bedegiti pile, é gulu zokpaiti do ti zu, é tokpalaiti to.

19 E tandai zuvieni, é pee sege vele nadegai ma. E peemazegei veeni maazu, egevelei Goofo GALAGI ma levei veeni la zea.

20 E zeele woo gokolo felegoi zegeni, é ti la kesui zu. E gulu zokpaiti dooni kesui ma valaiti su. E kesui lakulugi zeini kesui la.

21 E liini ga kesui sege vele nadegai wu. E sege zufoozu golai zeleni, nii a ke é zeele woo gesui maaloofo, egevelei Goofo GALAGI ma levei veeni la zea.

22 E tabalii vileni GALA daagomi sege vele wu, nu gboezu vele, sege zufoozu golai gakalave.

23 E buluiti puuni ga ga pagu Goofo GALAGI gaazu, egevelei Goofo GALAGI ma levei veeni la zea.

24 E fitina zei anii vileni GALA daagomi sege vele wu, nu yeezazu vele, tabalii letemave.

25 E ma vitinaiti kevele beteni, Goofo GALAGI gaazu, egevelei Goofo GALAGI ma levei veeni la zea.

26 E zalağa gulazuve vileni, nii zanugi zieni maave, GALA daagomi sege vele wu, sege zufoozu golai gakalave.

27 E ani maku neenegiti galani ga, egevelei Goofo GALAGI ma levei veeni la zea.

28 E sege zufoozu golai zeleni nu leezuve sege vele nadegai wu.

29 E gala zalağaiti kulazuve vileni sege vele nadegai gakalave, GALA daagomi sege vele. E gala zalağai gulani ná ta vebeaniiti, egevelei Goofo GALAGI ma levei veeni la zea.

30 E maagba anihakai zeini GALA daagomi sege vele ta zalağa gulazuve ti yofozuve. E ziei vuuni su maagba vaiti su.

31 Moize ta Aalanni, ta ná-doun zunuiti, ti gfoiti ta ti-yeeiti maagbani náve.

32 Ta la gena lea GALA daagomi sege vele wu, ba a ti va maabuga zalağa gulazuve va, ti geni bofo maagbazu, egevelei Goofo GALAGI ma levei veeni la Moize ya.

33 E koi ma zasai loni sege vele nadegai ta zalağa gulazuve maafoolii zu, é sege zufoozu golai zele sasai laave. Zekana Moize beni da ga botii ge.

Goofo GALAGI ná-lebiyai (Galu Seve 9:15-23)

34 Tonañingi veeni GALA daagomi sege vele ma, Goofo GALAGI ná-lebiyai sege vele nadegai wuulaaveni.

35 Moize la mo geni zoosu é va le GALA daagomi sege vele wu, mazobo tonañingi geni veeni ma, Goofo GALAGI ná-lebiyai geni no sege vele nadegai laavesu fo.

36 Siegi zu tonañingi geni wuzegezu la, é zefe sege vele nadegai maazu, názu ga Izelayele nuiti ti bena siei wo da, ti zefe ti-vuuzuve.

³⁷ Ni tonabiingi la de wuzegeni maazu, ti la geni liizu, eyesu voloi a la wuzegena la.

³⁸ Mazaloo Goofo GALAGI na-tonabiingi geni sege vele nadegai maazu foloi, kele kpidii, abui geni zosu tonabiingi zu, Izelayele nuiti kpein ti geni kaazu kpezekele. Zekana e geni geezu la ta-zie yeegefalalai kpein su.

Leevi Nuiti Ta-Zευει

Puuzu m̄oungi ɟa d̄eezu ga GALA ka yesu GALA daaɟomi seɟe velei wu, é Moize loli, é ɔɔe pɔ. Sevei naati kpein su, GALA ka toɟiti ta deveiti ma m̄ainm̄ain feezu Moize ya, Izelayele nuiti ta-vaa zu, minazeɟegi ɟe ba ga zoi n̄ape a zie ga tiye toɟa zenvui wo (18:5, boge Wol. 10:5).

Ti pe su, GALA ka Izelayele nuiti kalasu ga velei ta faaɟaazagiti maala la, ti nee GALA be, ti ɔɔ faa ma, nii a ɟe seɟe velei ɟe ga komi bosuwe ɟiteɟitegi.

Kenii niiti ti zalaɟaiti kulazu, ti ke eɟevelei deveiti ti la (1:1--7:38).

Unfemai ve zalaɟa ɟula nuiti be, ti luva velei ɟe ga lebiya vaa (8:1--10:20).

Ni toɟa zoo ɟeezu, nuɔusei ɟilagilagi beteve kpusei zu ɟɔzɔba vaiti ba (11:1--16:34).

Ta zenvu zuɟologologi, ta kala ɲɔiti kpein (17:1--27:34).

Nade GALAGI, neebe GALAGI, zenvu su GALAGI, ɟa pɔ é ná-nuɔuseiti p̄ɔɔpe ná-nadedai va (19:2), naa ɟa a ke ti li ga zenvu vai ta neebe vai, ti daazeeli.

Naama ɟisei zu, é devei nii woni Izelayele nuiti ma, nii Yesu ɔalaagi ma vaa wolai looni nuiti kisu ga: «Wo ɟilagilagi maaneve é seiɲɔɟoi nee ve, eɟe to ɔɟoi» (19:18, Mat. 22:39).

Toɟi naati ta ɟulazu niima yeeɟeɟalai zu zεve ɟala nuiti filiba, keke toɟa kidaaleve nuiti toozu ɟisu folo-o-folo, é maafakpa, ga woiti kpein ta neebe ɔfaamai GALA pɔ, toɟa ga zenvu su vai nii nuɔusei ɔedei ba.

TɔGITI E UILE ZALAɟAITI BA

(1:1--7:38)

Gala zalaɟaiti

¹ ɔɔɔɟo GALAGI Moize lolini, é ɔɔe pɔ GALA daaɟomi seɟe velei wu, é ɟe ma:

² «ɔɔe Izelayele nuiti pɔ, é ɟe ti ma: Siegi zu nui ta vebeanii veezu la ɔɔɔɟo GALAGI ve, toɟa seɟe toɟanii ma wolaiti ɔaa ma goiti saama.

³ Ni ná-vebeanii ɟa ga toɟani wolai, é ga gala zalaɟai, toɟa ma zinei ta ve, neevuzu mina ɟe ba. Toɟa kula GALA daaɟomi seɟe velei laave, ga ɔɔɔɟo GALAGI daazo.

⁴ Toɟa yeevee gala zalaɟa loganii unmave, naa ɟa nee ɔɔɔɟo GALAGI ve, ga é ɟe toun be ga koto gba vai.

⁵ Toɟa nike zinei ɟɔdaaleve ɔɔɔɟo GALAGI ɟaazu. Zalaɟa ɟula nuiti, Aalɔn ná-doun zunuiti, ta ma ɲamai le ga ɔɔɔɟo GALAGI, ti pili zalaɟa ɟulazuve ma, é ɟaku ma kpoo, é GALA daaɟomi seɟe velei laave.

⁶ Toɟa gala zalaɟa loganii ɟɔɔɔ, é teveleve, é kpulukpulu.

⁷ Zalaɟa ɟula nui Aalɔn ná-doun zunuiti ta abui la zalaɟa ɟulazuve, ti kovii vu abui ɟa.

⁸ Zalaɟa ɟula nuiti, Aalɔn ná-doun zunuiti, ta ma bulukpulgiti, ta ma ungi, ta ma wulaiti da kovii maazu, zalaɟa ɟulazuve abui ɟa.

⁹ Toɟa koozu zɔɔlaiti ta kɔɟoiti gba ga ziei. Zalaɟa ɟula nui ɟa ti kpein gala zalaɟa ɟulazuve. Gala zalaɟai ve, nii abui galazu, makugi neai ɔɔɔɟo GALAGI ve.

¹⁰ «Ni ná-vebeanii a ɟena ga gala zalaɟai, é ga toɟani goi, baala zivoiti ɔaa boli yivoiti, toɟa ma zinei ɟula ga zalaɟai, neevuzu mina ɟe ba.

¹¹ Toġa kodaaleve zalaġa ġulazuve ġovezuve, Ġooġo GALAGI ġaazu. Zalaġa ġula nuiti, Aalɔn ná-doun zunuiti, ta ma ɲamai vili zalaġa ġulazuve ma, é ġaku ma kpoo.

¹² Toġa teveleve, é kpulukpulu, ta ma ungi, ta ma wulɔi. Zalaġa ġula nui ġa ti la kovii maazu, puai abui ġa, zalaġa ġulazuve.

¹³ Toġa koozu zɔɔlaiti, ta ma ġoġoiti gba ga ziei. Zalaġa ġula nui ġa ti kpein kula ga zalaġai, é gala, zalaġa ġulazuve. Gala zalaġai ve, nii abui galazu, makugi neai Ġooġo GALAGI ve.

¹⁴ «Ni ná-vebeanii Ġooġo GALAGI ve, a ġena ga gala zalaġai, é ga wɔnii, toġa va ga kpumagoi ba poopo kpokpogi.

¹⁵ Zalaġa ġula nui ġa va ga wɔnii zalaġa ġulazuve. Toġa nɔungi volo ba, é gala, zalaġa ġulazuve. Toġa ma ɲamai leda zalaġa ġulazuve laamave.

¹⁶ Toġa ma ġoɔgi ta su aniiti kula su, é ti vili ya zalaġa ġulazuve ġobaave, folo ġulazu velei, zuvu vilisuve.

¹⁷ Toġa wɔni laavali kovegiti zɔġoɔzuve, keke é mina teve su. Zalaġa ġula nui ġa wɔni ġala zalaġa ġulazuve, kovii maazu, puai abui ġa. Gala zalaġai ve, nii abui galazu, makugi neai Ġooġo GALAGI ve.

2

Vebeaniiti ti ga ma vukɔi

¹ «Sięgi zu nui ta vebeani veezu la Ġooġo GALAGI ve, ná-vebeanii ġa ġe ga ani vukɔi vaġɔi. Toġa gulɔi vu ma, é ani maku neęęgi ɔɔ ba.

² Toġa vaa la zalaġa ġula nuiti pɔ, Aalɔn ná-doun zunuiti. Zalaġa ġula nui ġa zeęę gila seġe ani vukɔi zu, nii gulɔi vuai ma, é ɔɔ ani maku neęęgi kpein ba, é gala, zalaġa ġulazuve ga ġizesui. Zalaġai ve, nii abui galazu, makugi neai Ġooġo GALAGI ve.

³ Nii é yeŝu vebeanii volu, naa ġa ġe ga Aalɔn ta ná-doun zunuiti tɔnɔ. Toġa ga anii ɲadega wola zalaġa aniiti saama, ti ġalazu abui ġa, Ġooġo GALAGI ve.

⁴ «Ni vebeani ve, nii é mɔsu fuului zu, é ġe ga bulu velevelegiti leve la su, é kpeke ga bulu vukɔi vaġɔi, gaayɔgai ga gulɔi, ba bulu leveveiti leve la su, gulɔi vuai ma.

⁵ «Ni vebeani ve, nii é ġeesu kɔlui maazu, toġa ġe ga bulu vukɔi vaġɔi leve la su, gaayɔgai ga gulɔi.

⁶ Toġa ġaleġale, é bulukpulu, gulɔi vu maazu. Toġa ga vebeanii.

⁷ «Ni vebeani ve, nii é ġeesu kɔlu liġii ma, toġa ġe ga bulu vukɔi vaġɔi, gaayɔgai ga gulɔi.

⁸ «Ta va ga vebeanii Ġooġo GALAGI vɔ, nii kpekeai ga naama aniiti. Toġa ve zalaġa ġula nui ya, é vaa la zalaġa ġulazuve.

⁹ Nii maaneai, é ġula ga ġizesui, zalaġa ġula nui naa zeġe ba, é gala, zalaġa ġulazuve. Zalaġai ve, nii abui galazu, makugi neai Ġooġo GALAGI ve.

¹⁰ Nii é yeŝu vebeanii volu, naa ġa ġe ga Aalɔn ta ná-doun zunuiti tɔnɔ. Toġa ga anii ɲadega wola zalaġa aniiti saama, ti ġalazu abui ġa, Ġooġo GALAGI ve.

¹¹ «Vebeanii tanɔpe wo ġeezu feezu Ġooġo GALAGI ve, ta la beta ga levei, mazɔɔ wo la ani nɔpe gala, nii levei a ġe su, ba kɔin gulɔi, vebeaniiti saama, ti ġalazu abui ġa, Ġooġo GALAGI ve.

¹² Wa zoo wo ta ġula Ġooġo GALAGI ve, ga zooi va lɔnɔ mɔungiti ma vebeanii, keke é mina ġala zalaġa ġulazuve, eġe vebeanii makugi neai.

13 «Wa kpoloi vu wa-vebeaniiti kpein ba. Kpoloi mina vala wa-vebeanii zu, wa-GALAGI ná-minazegegi ma voogi ve. Keni kpoloi vu wa-vebeaniiti kpein ba.

14 «Ni wa zooli va lonɔ mɔungiti ma vebeanii veena Gooɔɔ GALAGI ve, wa ani ɔɔɔ niineiti gee de, naa volu wo ti wolowolo, ma vukoi gɔla.

15 Wa gulɔi vu ma, ta ani maku neɛɛɛgi. Vebeani ve.

16 Zalaɔa gɔla nui ɔa ma vukoi ɔilazuve ɔala, ta gulɔi, é veɛ ani maku neɛɛɛgi kpein ba, é ɔe ga ɔizesui. Zalaɔai ve, nii abui galazu, Gooɔɔ GALAGI ve.

3

Ziilei zalaɔaiti

1 «Ni nui ta ná-vebeanii a ɔena ga ziilei zalaɔai, ni toɔa ga togani wolai, toɔa ma zinei ɔaa ma zaai gɔla, neɛvuzi mina ɔe ba, Gooɔɔ GALAGI ɔaazu.

2 Toɔa yeeveɛ zalaɔa loganii unmaɛve, é kɔdaaleve GALA daaɔomi seɔe vɛlei laave. Zalaɔa gɔla nuiti, Aalɔn ná-doun zunuiti, ta ma ɔamai vili zalaɔa ɔulazuve ma, é ɔaku ma kpoloo.

3 Naama yiilei zalaɔai zu, nii a kula ba ga zalaɔai, é ɔalazu abui ɔa, Gooɔɔ GALAGI ve, naa ɔa é ga: ma wulɔi felevelegai koozu zoolaiti ma, ta nii kpein giliai ba,

4 ta ma loɔɔ felegoiti, ta ma wulɔi felevelegai ti ma, é veɛzu ma zaamalɔkaeiti ma, ta ma mɔɔin vasuve, a kula ma loɔɔiti kobaɛve.

5 Aalɔn ná-doun zunuiti ta naa veɛ gala zalaɔai va, nii a ɔe kovii maazu, ti gala zalaɔa ɔulazuve. Zalaɔai ve, nii abui galazu, makugi neai Gooɔɔ GALAGI ve.

6 «Ni toɔa ziilei zalaɔai ɔulazu Gooɔɔ GALAGI ve, ga togani goi ta, toɔa ma zinei ɔaa ma zaai gɔla, neɛvuzi mina ɔe ba.

7 Ni baala zivoi ɔa a kula ga zalaɔai, toɔa vaa la Gooɔɔ GALAGI ɔaazu.

8 Toɔa yeeveɛ zalaɔa loganii unmaɛve, é kɔdaaleve GALA daaɔomi seɔe vɛlei laave. Aalɔn ná-doun zunuiti ta ma ɔamai vili zalaɔa ɔulazuve ma, é ɔaku ma kpoloo.

9 Naama yiilei zalaɔai zu, nii a kula ba ga zalaɔai, é ɔalazu abui ɔa, Gooɔɔ GALAGI ve, naa ɔa é ga: ma wulɔi, ta wɔɔngi kpein, a kula saamalɔkaei va, ta ma wulɔi felevelegai koozu zoolaiti ma, ta nii kpein giliai ba,

10 ta ma loɔɔ felegoiti, ta ma wulɔi felevelegai ti ma, é veɛzu ma zaamalɔkaeiti ma, ta ma mɔɔin vasuve, a kula ma loɔɔiti kobaɛve.

11 Zalaɔa gɔla nui ɔa naa ɔala zalaɔa ɔulazuve. Daamiani zalaɔai ve, nii abui galazu, Gooɔɔ GALAGI ve.

12 «Ni ná-vebeanii a ɔena ga bolii, toɔa kula Gooɔɔ GALAGI ɔaazu.

13 Toɔa yeeveɛ zalaɔa loganii unmaɛve, é kɔdaaleve GALA daaɔomi seɔe vɛlei laave. Aalɔn ná-doun zunuiti ta ma ɔamai vili zalaɔa ɔulazuve ma, é ɔaku ma kpoloo.

14 Nii a kula ba ga zalaɔai, é ɔalazu abui ɔa, Gooɔɔ GALAGI ɔaazu, naa ɔa é ga: ma wulɔi felevelegai koozu zoolaiti ma, ta nii kpein giliai ba,

15 ta ma loɔɔ felegoiti, ta ma wulɔi felevelegai ti ma, é veɛzu ma zaamalɔkaeiti ma, ta ma mɔɔin vasuve, a kula ma loɔɔiti kobaɛve.

16 Zalaɔa gɔla nui ɔa naa ɔala zalaɔa ɔulazuve. Daamiani zalaɔai ve, nii abui galazu, makugi neai. Ma wulɔi kpein ka ga Gooɔɔ GALAGI nɔnɔi.

17 «Nii ɔa ga ɔoɔɔ tɔgi wo-mavofodaiti kpein be, ve nɔpe wa zei ná: Wo la sua wulɔi ta ɲamai mia pe.»

4

Koto gba zalaɔaiti

1 Ɔoɔɔ GALAGI beeni Moize vo, é ɔe ma:

2 «Be Izelayele nuiti po, è ɔe ti ma: Siegi zu nui ta kotoi ɔeezu la, é la keeni ga gaafilimai, Ɔoɔɔ GALAGI ná-devei ta laalɔɔma, é fai ta ɔe, nii maa la neeni ga é va ɔe,

3 ni zalaɔa ɔula nui ve, gulo ɲadegai ziaai ma, é nuɓuseiti ke ga sɔba nu, ná-kotoi é keai naa maavele ma, toɔa nike zine bokpangi ɔula ga zalaɔai, nii neevuzu la ba, Ɔoɔɔ GALAGI ve, é ɔe ga koto gba zalaɔai.

4 Toɔa va ga nike zinei GALA daaɔomi seɔe velei laave, Ɔoɔɔ GALAGI ɔaazu, é yeevee nike zinei unmave, é kɔdaaleve Ɔoɔɔ GALAGI ɔaazu.

5 Zalaɔa ɔula nui guloi ziaai ma, naa ɔa nike zinei ma ɲamai ta zeɔe, é lii la GALA daaɔomi seɔe velei wu,

6 toɔa yeebeɔai lo ɲamai wu, é ɲamai vaza daa ɔe lofela, seizu ɲadegai ma zeɔe zuɔooza golai letemave, Ɔoɔɔ GALAGI ɔaazu.

7 Zalaɔa ɔula nui ɔa ɲamai ta zie ani maku neenegiti ma zalaɔa ɔulazuve ma mineiti ma, nii é Ɔoɔɔ GALAGI ɔaazu, GALA daaɔomi seɔe velei wu. Toɔa nike zinei ma ɲamai mɔtai vu ya gala zalaɔaiti kulazuve ɔɔɔave, nii é GALA daaɔomi seɔe velei laave.

8 Toɔa koto gba nike zinei ma wulɔi kpein kula: ma wulɔi felevelegai koozu zɔɔlaiti ma, ta nii kpein gilii ba,

9 ta ma loɔo felegoiti, ta ma wulɔi felevelegai ti ma, é veezu ma zaamalokaekaiti ma, ta ma mooin vasuve, a kula ma loɔoiti kobave.

10 Zalaɔa ɔula nui ɔa tobazuve naati kula, eɔevelei ti ɔulazu la ziilei zalaɔa nike zinei va, é ti ɔala, gala zalaɔaiti kulazuve.

11 Kele nike zinei ma ɔloɔi, ta ma zuai kpein, é ve nɔungi va, ta kɔɔoiti, ta ma ɔoozu zɔɔlaiti, ta ma booiti,

12 woo zubaɔa su, nii kpein zɔgai voluzu nike zinei va, toɔa li ga naa ti-vuuzuve voluve, ada ɲadegai ta, zuvu vilisuve, é gala abui ɔa, kovii maazu. Toɔa gala zuvu vilisuve.

13 «Ni Izelayele vebei kpein ka é kotoi ɔea, ti la gaafilini ma, ti la suɔweeni, ti naa ɔe Ɔoɔɔ GALAGI ná-tɔgi taɔila daalɔɔma, fai nii ti maa la neeni ga ti va ke negelein, ti boɔo ɔe ɔana ga sɔba nu,

14 kotoi ti keai, naa a ɔulana kele zu, bebei ɔa nike zine bokpa gila kula ga koto gba zalaɔai, ta vaa la GALA daaɔomi seɔe velei laave.

15 Izelayele ɔewolaiti ta yeevee nike zinei unmave, ti kɔdaaleve Ɔoɔɔ GALAGI ɔaazu.

16 Zalaɔa ɔula nui nii guloi ziaai ma, naa ɔa li ga nike zinei ma ɲamai ta GALA daaɔomi seɔe velei wu,

17 toɔa yeebeɔai lo ɲamai wu, é faza, ná zeizu ɔe lofela Ɔoɔɔ GALAGI ɔaazu, seɔe zuɔooza golai letemave.

18 Toɔa ɲamai ta zie zalaɔa ɔulazuve ma mineiti su, nii é Ɔoɔɔ GALAGI ɔaazu GALA daaɔomi seɔe velei wu, ta toɔa ɲamai mɔtai vu ya gala zalaɔaiti kulazuve ɔɔɔave, nii é GALA daaɔomi seɔe velei laave.

19 Toɔa nike zinei ma wulɔi kpein kula, é gala, zalaɔa ɔulazuve.

20 Toğa nike zinei naa ǵe, eǵevelei nɔ koto gba nike zinei ǵeezu la. Toǵa ke ǵana nɔ. Zekana zalaǵa ǵula nui a koto gba vai ǵe la ti ve, suvaa ǵa ye ti ve.

21 Toǵa li ga nike zinei ti-vuuzuve voluve, é gala, eǵevelei é nike zine mɔungi ǵalani la. Koto gba zalaǵai ǵana bebei ná-faa zu.

22 «Siegi zu kundigii ta a kotoi ǵeena la, é la gaagilini ma, é ke ná-GALAGI, Ǵooǵo GALAGI ná-devei ta laalɔǵoma, é fai ta ǵe, nii maa la neeni ga é va ǵe, é ɔoǵo ǵe ǵana ga sɔba nu,

23 a ná-kotoi ǵweena, nii é keai, toǵa boli zinei ǵula ga zalaǵai, nii neevuzu la ba.

24 Toǵa yeevee boli zinei unmave, é kɔdaaleve, gala zalaǵa loganiiti kɔdaalevezuve, Ǵooǵo GALAGI ǵaazu. Koto gba zalaǵai ve.

25 Zalaǵa ǵula nui ǵa koto gba zalaǵai ma ɲamai ta zefge ga yeebefai, é ta zie gala zalaǵaiti kulazuve ma mineiti ma, toǵa ɲamai mɔtai vu ya gala zalaǵaiti kulazuve ǵoǵave.

26 Toǵa ma wulɔi kpein gala zalaǵa ǵulazuve, eǵevelei ziilei zalaǵai ma wulɔi la. Zekana zalaǵa ǵula nui a koto gba vai ǵe la kundigii naa ve, ná-kotoi vaa zu, suvaa ǵa ye be.

27 «Ni nui ta ve, nuɓuseiti saama, é kotoi ǵeai, é la gaagilini ma, é naa ǵe Ǵooǵo GALAGI ná-togiti ta laalɔǵoma, é fai ta ǵe, nii maa la neeni ga é va ǵe megelein, é ɔoǵo ǵe ga sɔba nu ǵana,

28 a ná-kotoi ǵweena, é keai, toǵa boli zaai ǵula ga zalaǵai, nii neevuzu la ba, kotoi vaa zu nii é keai.

29 Toǵa yeevee koto gba loganii unmave, é kɔdaaleve, gala zalaǵa loganiiti kɔdaalevezuve.

30 Zalaǵa ǵula nui ǵa suai ma ɲamai ta zefge ga yeebefai, é ta zie gala zalaǵaiti kulazuve ma mineiti ma, é ɲamai mɔtai vu ya zalaǵa ǵulazuve ǵoǵave.

31 Toǵa ma wulɔi kpein kula, eǵevelei ziilei zalaǵai ma wulɔi ǵulazu la, é gala, zalaǵa ǵulazuve, toǵa ǵe ga ani maku neenengi Ǵooǵo GALAGI ve. Zekana zalaǵa ǵula nui a koto gba vai ǵe la be, suvaa ǵa ye be.

32 «Ni sɔba nui a vaana ga baalagi ga koto gba zalaǵai, toǵa ǵe ga ma zaai, nii neevuzu la ba.

33 Toǵa yeevee koto gba zalaǵa loganii unmave, é kɔdaaleve, gala zalaǵa loganiiti kɔdaalevezuve.

34 Zalaǵa ǵula nui ǵa suai ma ɲamai ta zefge ga yeebefai, é ta zie gala zalaǵaiti kulazuve ma mineiti ma, é ɲamai mɔtai vu ya zalaǵa ǵulazuve ǵoǵave.

35 Zalaǵa ǵula nui ǵa ma wulɔi kpein kula, eǵevelei ziilei zalaǵa vaala guli ǵulazu la, é gala, zalaǵa ǵulazuve, naa vee gala zalaǵai zoiti ba, ti ǵalazu Ǵooǵo GALAGI ve. Zekana zalaǵa ǵula nui a koto gba vai ǵe la zunui naa ve, ná-kotoi vaa zu é keai, suvaa ǵa ye be.

5

Kotoi niiti ti zuvaayesu ga koto gba zalaǵai

1 «Ni nui ta a faa ǵaana, ɓaa é faa meni, naa volu é toligi meni ga zeeleiti ti va, kele é la keeni, nii é kwee, é va naama zeele wooi wo, ná-faaǵaaza golai ma ǵasoi ǵa la unma.

² «Siegi zu nui ta vooḡfuzu la kooḡba anii ta va, é la suḡwεε, kooḡba zuai ta ma vooḡmai, é ḡeni ga doḡo zua, 6aa toḡanii ta, 6aa kḡokḡo ḡanii, to 6oḡoi ḡa ḡooḡ, é ḡe ga soḡa nu.

³ «Ni a vooḡfuna nui ta ma zii noḡe ba, kooḡai, nii a zoo to 6alaa kooḡzu, a suḡwεεna no feya, toḡa ḡe ga soḡa nu názu.

⁴ «Ni nui ta a 6oḡna soleyai zu, é ḡona ḡa toḡa faa noḡu ḡeεzu 6aa faa vooḡoi, é la ḡidaani bu, a suḡwεεna no feya, toḡa ḡe ga soḡa nu názu.

⁵ «Deḡemu, zoi é ḡeεzu ga soḡa nu niima vaiti ḡila su, toḡa la zo ga ga ná-kotoi.

⁶ Naa voluma ná-kotoi vaa zu é keai, toḡa va ga baala saa ḡila 6aa boli zaa ḡila, é ḡe ga koto ḡba zalaḡai, faazuḡete vai zu ḡooḡo GALAGI letema. Zekana zalaḡa ḡula nui a koto ḡba vai ḡe la be, ná-kotoi vaa zu.

Bala nuiḡi ta-zalaḡai

⁷ «Ni ani la nu ya, a baala saai zoloo da, 6aa boli zaai, ná-kotoi vaa zu é keai, toḡa va ga kḡumago felego, 6aa poopo kḡokḡa felego, faazuḡete vai zu ḡooḡo GALAGI letema. ḡilagi ḡe ga koto ḡba zalaḡai, zoi ḡe ga gala zalaḡai.

⁸ Toḡa va ga tiye zalaḡa ḡula nui vo, naa ḡa naa ḡula ga zalaḡai moḡnpa, nii maaneai é ḡe ga koto ḡba zalaḡai. Zalaḡa ḡula nui ḡa kooḡi vee ga, kele é mina noḡungi ḡula ga.

⁹ Toḡa ma ḡamai ta vaza zalaḡa ḡulazuve laamave, é ḡamai moḡtai leda zalaḡa ḡulazuve ḡoḡoave. Koto ḡba zalaḡai ve.

¹⁰ Toḡa zooḡa woḡni ḡe ga gala zalaḡai, eḡevelei deveai la toḡi zu. Zekana zalaḡa ḡula nui a koto ḡba vai ḡe la zunui naa ve, ná-kotoi vaa zu é keai, suvaa ḡa ye be.

¹¹ «Ni ani la nu ya, nii a kḡumago felego zoloo da, 6aa poopo kḡokḡa felego, toḡa va ga veeḡanii ná-kotoi ma vaa zu, ga kilo savago bulu vuko vooḡoi zu. E mina ḡulo vo ma ḡeḡelein, ta é mina ani maku neene peε ba 6alaa, mazoloo toḡa ga koto ḡba zalaḡai.

¹² Toḡa vaa la zalaḡa ḡula nui vo. Zalaḡa ḡula nui ḡa zeeḡe ḡila seḡe ga ḡizesui, é gala, zalaḡa ḡulazuve, naa vee zalaḡai zoiḡi ba, ti ḡalazu ḡooḡo GALAGI ve. Koto ḡba zalaḡai ve.

¹³ Zekana zalaḡa ḡula nui a koto ḡba vai ḡe la zunui naa ve, ná-kotoi vaa zu é keai, é lo naama vaiti taḡila ba, suvaa ḡa ye be. Nii a ye voluzu, naa ḡa ḡe ga zalaḡa ḡula nui noḡo, eḡevelei a da ḡe la ga veeḡanii ma zalaḡai.»

Faazuḡete zalaḡai

¹⁴ ḡooḡo GALAGI doḡeni Moize vo, é ḡe ma:

¹⁵ «Siegi zu nui ta ḡeεzu la ga ladalala nu, é kotoi ḡe, é la gaagilini ma, é make aniiti ba 6oḡo ve, niiti ti veai ḡooḡo GALAGI ve, toḡa baala sinei zeeḡe, nii neεvuzu la ba, é kula ga faazuḡete zalaḡai ḡooḡo GALAGI ve, ná-kotoi vaa zu, eḡevelei soḡoi la, é lo seizu ḡadegai ma wali vaiti kevelei va. Faazuḡete zalaḡai ve.

¹⁶ Toḡa fe zalaḡa ḡula nui ya, é peε anii ná zeizu loḡlugoḡi ḡilazuve va, nii feai GALA be. Zekana zalaḡa ḡula nui a koto ḡba vai ḡe la be ga baala sinei, nii kulaa ga faazuḡete zalaḡai, suvaa ḡa ye be.

¹⁷ «Ni nui ta a koto ḡeεna, é la suḡwεε, é naa ḡe ḡooḡo GALAGI ná-devei ḡila daaloḡma, fai niiti maa la neeni, ti va ḡe ḡeḡelein, toḡa 6oḡo ḡe ga soḡa nu, ná-faaḡaaza golai ma ḡasoi ḡa la unma.

¹⁸ Toḡa va ga baala sinei, nii neεvuzu la ba, é fe zalaḡa ḡula nu ya, ga faazuḡete zalaḡai, é seḡe toḡani bulugi zaama, eḡevelei soḡoi la. Zekana

zalaḡa ḡula nui a koto gba vai ḡe la be, ná-kotoi vaa zu é keai, é la suḡwee, suvaa ḡa ye be.

¹⁹ Faazubete zalaḡai ve, zunui naa boḡo ḡeeni ḡiteḡite su ga soba nu Ḣooḡo GALAGI letemazu.»

²⁰ Ḣooḡo GALAGI boeni Moize vo, é ḡe ma:

²¹ «Siḡi zu nui ta koto ḡeezu la, é ḡe ga ladalala nu Ḣooḡo GALAGI letemazu, é zeei vo seiḡoḡi ma, kaliva ma vaa zu, é anii é kalivaai ma ga é make, anii unmaai, baa ta ḡulaai su ga yaavai,

²² baa é laamaḡa ga tooya anii ḡaa vai, baa é zee ḡonai wo, é lo kotoi tanope ba, nubusei a zoo keezu,

²³ siḡi zu a kotoi ḡeena la ḡana, é boḡo ḡe ga soba nu, anii nii é unma, baa é ta ḡula su ga yaavai, toḡa naa votogi ve, baa anii é ḡalivaani ma, baa anii toai ya, é ka,

²⁴ baa anii-yo-anii nii é zee ḡonai wosu, é lo ba. Toḡa gaavonigai ve, é seizu loolusiei ḡilazuve ḡila pee ba, é teve anii kee nui vo, naama voloi no ma, yeei é ná-faa zubete zalaḡai ḡulazu la.

²⁵ Toḡa va zalaḡa ḡula nui vo ga ná-faa zubete zalaḡai, ná-kotoi vaa zu, Ḣooḡo GALAGI ḡaazu, ga baala sinei nii neevuzu la ba, é ḡula togani bulugi zu, eḡevelei songoi la.

²⁶ Zekana zalaḡa ḡula nui a koto gba vai ḡe la be Ḣooḡo GALAGI ḡaazu, suvaa ḡa ye be, é ḡeni ga faaḡaazagi ma zii nape, é boḡo ḡeai su ga soba nu.»

6

Gala zalaḡaiti ta vebeaniiti ma loḡiti

¹ Ḣooḡo GALAGI boeni Moize vo, é ḡe ma:

² «Niima levei ve Aalón ta ná-doun zunuiti zea, é ḡe ti ma: Gala zalaḡai ma loḡi ḡaa: Gala zalaḡai ḡa ye zalaḡa ḡulazuve ma lutui zu, kpidii negelein eyesu sobui, zalaḡa ḡulazuve ma abui ḡa ye sosu.

³ Sobui, zalaḡa ḡula nui ḡa ná-seḡei loo ḡoba, é vele kpugagi le boḡo ma, niiti ti ga gezei. Toḡa zuvui ḡula, nii abui kulaai gala zalaḡai ḡalazuve, toḡa sei zalaḡa ḡulazuve ḡoba.

⁴ Naa voluma toḡa ná-seḡeiti pu, é taḡiligaa loo, ga é li ga zuvui ti-vuuzuve voluve, ada ḡadegai ta zu.

⁵ Abui ḡa ye sosu zalaḡa ḡulazuve, é mina za negelein. Sobu-o-sobu, zalaḡa ḡula nui ḡa abui lo kovii va, é gala zalaḡai bete, é zillei zalaḡaiti ma wuloi ḡala.

⁶ Abui ḡa ye sosu ḡo zalaḡa ḡulazuve, é mina za.

⁷ «Vebeanii ma loḡi ḡaa: Aalón ná-doun zunuiti ta kula Ḣooḡo GALAGI ḡaazu, zalaḡa ḡulazuve ḡakalave.

⁸ Zalaḡa ḡula nui ḡa zeeḡe gila seḡe ani vukoi zu, nii guloi vuai ma, é pee ani maku neeneḡi kpein ba. Toḡa naa ḡala zalaḡa ḡulazuve ga ḡizesui, makugi neai Ḣooḡo GALAGI ve.

⁹ Aalón ta ná-doun zunuiti ta vebeanii motai mi. Ta mi ada ḡadegai ta, GALA daaḡomi seḡe vele ma ḡoizuve, kele leve mina ḡe ba.

¹⁰ Nu mina leve vu ma, é va mo da. Tonoi ḡana ge feai ti ve ná-vebeaniiti su, ti ḡalazu abui ḡa. Ani ve gola ḡadegai, eḡe koto gba zalaḡai baa faazubete zalaḡai.

11 Zunui kpein ka ta mi, Aalɔn ná-doun zunuiti saama. Tɔgi ɣana wɔmavofodaiti kpein bɛ eyɛsu ɣɔ, é lo vɛbɛaniiti ba, ti ɣalazu Gɔɔɣɔ GALAGI vɛ. Nu-o-nu a vɔɔɣu ba, naa ɣa ɲade.»

12 Gɔɔɣɔ GALAGI bɔɛni Moize vɔ, é ɣɛ ma:

13 «Wɛlɛ vɛbɛanii va, Aalɔn ta ná-doun zunuiti ta fe Gɔɔɣɔ GALAGI vɛ, foloi ta gulo ɲadegai ziena la ti ma: kilo savagɔ bulu vuko vagɔi zu, gilazu vɛ sobui, gilazu vɛ kpɔkɔi, eɣɛ folo-o-folo vɛbɛanii.

14 Bulu vukɔi ɣa ɣaayo ga gulɔi, é la gee kɔlui maazu. Da geegai ta teveleveai ɣula ga zalaɣai, makugi nɛai Gɔɔɣɔ GALAGI vɛ.

15 Zalaɣa ɣula nui niigi, Aalɔn ná-doun zunuiti saama, gulo ɲadegai a zie ma ga é zeɪ potogi zu, naa balaa ɣa vɛbɛanii naa ɣula. Gɔɔɣɔ tɔgi vɛ. Toɣa ɣala ɲegelein Gɔɔɣɔ GALAGI ɣaazu.

16 Zalaɣa ɣula nui ná-zalaɣai kpein ka ɣala ɲegelein, tanɔpɛ ge la mia.»

Koto gba zalaɣai

17 Gɔɔɣɔ GALAGI bɔɛni Moize vɔ, é ɣɛ ma:

18 «Bɔɛ Aalɔn vɔ ta ná-doun zunuiti, é ɣɛ ti ma: Koto gba zalaɣai ma lɔgi vɛtɛ. Adavɛ gala zalaɣai ɣɔdaalevezu ná, miná ɣa koto gba zalaɣa zuai ɣɔdaalevezu ná, Gɔɔɣɔ GALAGI ɣaazu. Ani vɛ gola ɲadegai.

19 Zalaɣa ɣula nui é koto gba zalaɣai ɣulazu, naa ɣa mi. Toɣa mi ada ɲadegai ta, GALA daagɔmi seɣe vɛlei ma ɣoizu vɛ.

20 Nu-o-nu a vɔɔɣu ma zuai va, naa ɣa ɲade. Ni ma ɲamai a vazana seɣe ma, vɛ fazagai ná ma, miná ɣa gba ada ɲadegai ta.

21 Pɔlɔ liɣi a ɣili su, naa ɣa wolo. Ni kɔlu bɔi diɣii ɣa a ɣili su, su ɣa bale, é gba ziei wu.

22 Zunui kpein é ga zalaɣa ɣula nui, naa pɛ ka ta mi. Ani vɛ gola ɲadegai.

23 Kɛlɛ nu la zalaɣa zua nɔpɛ mia, nii ma ɲamai a va GALA daagɔmi seɣe vɛlei wu, ga koto gba vai va ɣɛ ada ɲadegai. Ma zuai ɣa ɣala.

7

Faazuɔɛtɛ zalaɣai

1 «Wɛlɛ faazuɔɛtɛ zalaɣa lɔgi va: Ani vɛ gola ɲadegai.

2 Adavɛ ti gala zalaɣai ɣɔdaalevezu ná, miná ɣa faazuɔɛtɛ zalaɣa zuai ɣɔdaalevezu ná. Ma ɲamai ɣa vili zalaɣa ɣulazu vɛ ma, é ɣaku ma kpoo.

3 Ta ma wulɔi kpein kula: ma wɔɔngi, ta ma wulɔi felevelegai koozu zɔlaiti ma,

4 ta ma lɔɣɔ felegoiti, ta ma wulɔi felevelegai ti ma, é vɛɛzu ma zaamalɔkaeiti ma, ta ma mɔɔin vasu vɛ, a kula ma lɔɣɔiti kobavɛ.

5 Zalaɣa ɣula nui ɣa naa ɣala zalaɣa ɣulazu vɛ. Faazuɔɛtɛ zalaɣai vɛ, nii abui galazu, Gɔɔɣɔ GALAGI vɛ.

6 Zunuiti kpein ti wo zaama ga zalaɣa ɣula nuiti, naati ta ta mi, é mi ada ɲadegai ta. Ani vɛ gola ɲadegai.

7 «Toɣa ɣɛ ɣana faazuɔɛtɛ zalaɣai vaa zu, eɣɛvɛlei nɔ é la koto gba zalaɣai vaa zu. Toɣi naa ɣa ga faa ɣila nɔ zalaɣa felegoiti naati faa zu, ma zuai ɣa ɣɛ ga zalaɣa ɣula nui nɔnɔ, nii é kotoi gbazu.

8 Zalaɣa ɣula nui é vaazu gala zalaɣai ɣulazu, nui ta vɛ, nɔnɔi ɣa ɣɛ ga gala zalaɣai ma ɣɔlɔgi, nii é kulaai ga zalaɣai.

⁹ Vebeanii kpein mɔgai fuului zu, ɔaa anii gee kɔlu liɔii ma, ɔaa anii gee kɔlui maazu, naa ɔa ɔe ga zalaɔa ɔula nui nɔnɔ, nii ɛ kulaai.

¹⁰ Vebeanii kpein gaayɔgai ga gulɔi, ɔaa ma vɔɔi, naa ɔa ɔe ga Aalɔn nɔ-doun zunuiti kpein tɔnɔ, ti ɔilagilagi pe.

Ziilei zalaɔai

¹¹ «Ziilei zalaɔai ma lɔgi vete, nii nu a kula ɔɔɔɔ GALAGI ve:

¹² Ni nui ta a ziilei zalaɔai ɔulana ga mama fee zalaɔai, toɔa kula ga bulu vɛlevɛlegiti leve la su, gaayɔgai ga gulɔi, ɛ vee bulu levei va, nii leve la su, gulɔi vuai ma, ta bulu vɛlevɛlegiti, kpeteai ga bulu vukɔ vagɔi, gaayɔgai ga gulɔi.

¹³ Toɔa bului ɔula ɔalaa, nii levei su, ɛ pee nɔ-ziilei zalaɔai va, mama fee vai zu.

¹⁴ Vebeani ɔilagilagi tago ɔa ɔula ma ɔɔɔɔ GALAGI ve. Naa volu ta ɔe ga zalaɔa ɔula nui nɔnɔ, nii ɛ ziilei zalaɔai ma pamai villiai.

¹⁵ Ziilei zalaɔa zuai ɔa mi, naama voloi nɔ ɛ ɔulazu la mama fee vai zu. Nu mina tanɔpe ze sobu va zeeli.

¹⁶ «Ni nui ta a zalaɔa ɔulana minazeɔe daazeeli vaa zu, ɔaa vebeanii vaa zu ɛ daai ɔisu, ma zuai ɔa mi, naama voloi nɔ ɛ kulazu la, nii a ye voluzu, naa ɔa mi poluma zobui.

¹⁷ Nii ɛ yesu ga zalaɔa zuai mɔtai foloi zavasiɛi, naa ɔa ɔala.

¹⁸ Ni nu a naama yiilei zalaɔa zuai ta miina foloi zavasiɛi, zalaɔai laa la mɔ zoga, ɛ la faa vaa naa ma, nii ɛ kula. Toɔa ɔe ga anii kɔzɔai, nu-o-nu a ta miina, nɔ-faaɔaaza golai ma ɔasɔi ɔa la unma.

¹⁹ «Ma zuai ɔɔɔɔuai kɔzɔba anii ta va, nu mina naa mi jɛgelein. Ma zuai ɔa ɔala.

«Nui niiti kpein ti la ɔɔzɔni tɔgi letemazu, naati ta zoo ti ziilei zalaɔa zuai ta mi.

²⁰ Kele nui nii kɔzɔai tɔgi letemazu, naa a ziilei zalaɔa zuai ta miina, ɛ ga ɔɔɔɔ GALAGI nɔnɔi, naama nui be ka leve nɔ-nubuseiti ba.

²¹ Zɔi a vɔɔɔfuna anii ta va, nii kɔzɔai, nubusei kɔzɔai, ɔaa suai kɔzɔai, ɔaa ani nɔpe ɛ ga kɔzɔba anii, ɛ ziilei zalaɔa zuai mi, ɛ ga ɔɔɔɔ GALAGI nɔnɔi, naama nui be ka leve nɔ-nubuseiti ba.»

Tɔgi ɛ lo sua wulɔi

ta pamai mii vai va

²² ɔɔɔɔ GALAGI ɔɔeni Moize vɔ, ɛ ɔe ma:

²³ «Bɔe Izelayele nuiti pɔ, ɛ ɔe ti ma: A mina nike, ɔaa baala, ɔaa boli wulɔi mi jɛgelein.

²⁴ Suai saai ɔɔɔɔ ve, ɔaa ɔɔɔɔ zuai ta paai, naama wulɔi ɔa zoo ɛ ɔe ga wo-maavai ta gee anii nɔ, kele wo la mia jɛgelein.

²⁵ Zɔi a suai ma wulɔi ta mi, ɛ ɔulazu ga zalaɔai, ɛ ɔalazu abui ɔa ɔɔɔɔ GALAGI ve, naama nui be ka leve nɔ-nubuseiti ba.

²⁶ Ve nɔpe wa ɔe nɔ, ɔ mina pamai mi, wɔnii nɔnɔi, ɔaa suai nɔnɔi.

²⁷ Zɔi nɔpe a pamai mi, ma zii nɔpe, naama nui be ka leve nɔ-nubuseiti ba.»

Zalaɔa ɔula nuiti ti-laamiizuve

²⁸ ɔɔɔɔ GALAGI ɔɔeni Moize vɔ, ɛ ɔe ma:

²⁹ «Bɔe Izelayele nuiti pɔ, ɛ ɔe ti ma: Zɔi a nɔ-ziilei zalaɔai ɔula ɔɔɔɔ GALAGI ve, toɔa ɔɔɔɔ GALAGI nɔnɔi zeɔe ba.

30 Zalaḡai nii maaneai é ḡala abui ḡa, Ḡooḡḡ GALAGI ḡaazu, toḡa va ga naa boḡḡ ve, ma wulbi, ta ma ḡekegi, é ti lateḡe vai ma boogi ḡe Ḡooḡḡ GALAGI ḡaazu.

31 Zalaḡa ḡula nui ḡa ma wulbi ḡala zalaḡa ḡulazuve. Ma ḡekegi ḡa ḡe ga Aalɔn ta ná-doun zunuiti tɔno.

32 Wa-yiilei zalaḡaiti ka, wa ma yeezazu balai ve zalaḡa ḡula nui ya.

33 Aalɔn ná-doun zunuiti su, zoi a ziilei zalaḡai ma jamaí ta ma wulbi ḡulana, naa ḡa ma yeezazu balai zɔbo, é ḡe ga noɔo.

34 Mazɔbo ziilei zalaḡaiti su, nii Izelayele nuiti ti kulazu, ma ḡekegi ta ma balai niiti ta da ḡula ga dateḡe vai ma boogi, ná ti zeḡe, gè ti ve zalaḡa ḡula nui Aalɔn ya ta ná-doun zunuiti zea, ga ḡooḡḡ toḡi Izelayele nuiti ta so.»

35 Daamiizuve ḡana, Aalɔn ta ná-doun zunuiti ti sɔboosu, zalaḡaiti su ti ḡalaai abui ḡa, Ḡooḡḡ GALAGI ve, é zo naama voloi ma, yeei ti leezu la ga ti zalaḡa ḡula wotii ḡe.

36 Naa ḡa Ḡooḡḡ GALAGI Izelayele nuiti devezu la, ga é ve ti ya, é zo naama voloi ma, yeei gulo jadegai ziaa la ti ma. Toḡa ḡe ga ḡooḡḡ toḡi ti-mavofodaiti kpein be.

37 Gala zalaḡai ma loḡiti kana, ta vebeanii, ta koto gba zalaḡai, ta faazuḡete zalaḡai, ta nu zei vai ma zalaḡai, ta ziilei zalaḡai.

38 Ḡooḡḡ GALAGI ma leveiti feeni Moize ya, Sinayi gizei ma, voloi é devei veeni la Izelayele nuiti zea, ga ti ta-vebeanii ve Ḡooḡḡ GALAGI ve Sinayi teubai zu.

ZALAGÁ ḠULA NU MɔUNGITI FEE VAI GALA BE

8

(8:1--10:20)

*Aalɔn ta ná-doun zunuiti
fee vai GALA be
(Egezoḡe 29:1-37)*

1 Ḡooḡḡ GALAGI boeni Moize vo, é ḡe ma:

2 «Aalɔn zeḡe ta ná-doun zunuiti booma, ta zalaḡa ḡula zeḡeiti, ta siema wulo jadegai, ta koto gba nike zinei, ta baala sine felegoiti, ta bului leve la su, naama boḡḡi.

3 Bebei kpein toli GALA daaḡomi seḡe velei laave.»

4 Moize naa ḡeeni, nii Ḡooḡḡ GALAGI deveni ga é ke. E bebei ḡaalenni ba GALA daaḡomi seḡe velei laave.

5 Moize ḡeni bebei ma: «À peḡe, nii Ḡooḡḡ GALAGI deveai ga é ḡe.»

6 Moize vaani ga Aalɔn ta ná-doun zunuiti, é ti maagba ga ziei.

7 E seḡewuzegēi looni Aalɔn ḡoba, é saamaḡili ga saamaḡiligi. E tookoba wolai looni kɔba, é zalaḡa ḡula zeḡeí loo maazu, é gili ga zalaḡa ḡula zeḡeí ma lokoi.

8 E kakazu zeḡeí vilini kɔbu, é wuulimegi ta tumimegi vu kakazu zeḡeí zu.

9 E boḡḡi booni noongi va, é zanu seve goi ḡili kakalave, nii é ga fee vai ma boogi GALA be, eḡevelei Ḡooḡḡ GALAGI ma levei veeni la Moize ya.

10 Moize siema wulo jadegai zeḡeni, é sie seḡe velei jadegai ma, ta aniiti kpein ti ḡeni ná, velei ḡana é ti veeni la GALA be.

11 E faza daa ɣeeni lofela zalaɣa ɣulazuwe ma. E gulɔi zieni zalaɣa ɣulazuwe ma, ta ná-sɔɔlaiti kpein, ta maagba anɔpakai ta ná-seiga anii, naa ɣa a ke é ti ve GALA be.

12 E siema wulo ɔnadegai vuuni Aalɔn nɔngi zu, é ta zie ma, nii a ke é fe GALA be.

13 Moize vaani ga Aalɔn ná-doun zunuiti, é ti maagili ga seɣewuzegéiti, é ti zaamaɣili ga saamaɣiligiti, é boɔlogiti do ti unba, eɣevelei ɔooɣo GALAGI ma levei veeni la zea.

14 E vaani ga koto gba nike zinei. Aalɔn ta ná-doun zunuiti ti yeeiti peeni koto gba nike zinei unmaɔe.

15 Moize kɔdaaleveni, é ɔamai zegé, é ta zie ga yeebegai zalaɣa ɣulazuwe ma mineiti ma, é zalaɣa ɣulazuwe ɔade. E ɔamai mɔtai vuuni ya, zalaɣa ɣulazuwe ɣoɣoɔve, é ɔade ga koto gba vai da ɣe ná.

16 E ma wulɔi kpein seɣeni, nii felevelegai koozu zoɔlaiti ma, ta ma mɔɔin vasuwe, ta ma loɣo felegoiti, é bo ti-ma wuloiti ba, é naa ɣalani zalaɣa ɣulazuwe.

17 Kele é nike zinei mɔtai ɣalani ti-vuuzuwe voluwe, eɣevelei ɔooɣo GALAGI ma levei veeni la zea: ma zuai, ta ma ɣɔɔi, naa veɔ ma booiti ba.

18 E vaani ga gala zalaɣai ma vaala sinei. Aalɔn ta ná-doun zunuiti ti yeeiti peeni baala sinei unmaɔe.

19 Moize kɔdaaleveni, é ma ɔamai vili zalaɣa ɣulazuwe ma, é ɣaku ma kpoloo.

20 E baala sinei leveleveni, é kpulukpulu. E ma ungi ɣalani, ta ma bulukpulugiti, naa veɔ ma wulɔi va.

21 E koozu zoɔlaiti gbani ga ziei, ta koɣoiti. E baala sinei pe galani zalaɣa ɣulazuwe. Gala zalaɣai ɣeni de, zalaɣai nii abui galaai, makugi neai ɔooɣo GALAGI ve, eɣevelei ɔooɣo GALAGI ma levei veeni la Moize ya.

22 E vaani ga zɔoma vaala sinei, ti zeɔ vai ma vaala sinei. Aalɔn ta ná-doun zunuiti ti yeeiti peeni baala sinei unmaɔe.

23 Moize baala sinei ɣoɔdaaleveni, é ma ɔamai ta zegé, é sie Aalɔn yeezazu vele woi yɔkpɔgi ma, ta zeezazu yeezine kpotogi ma, ta zeezazu ɣoɣozine kpotogi ma.

24 E vaani ga Aalɔn ná-doun zunuiti, é ɔamai zie ti-yeezazu velei woi yɔkpɔgiti ma, ta ti-yeezazu yeezine kpotogiti, ta ti-yeezazu ɣoɣozine kpotogiti. E ɔamai mɔtai vilini zalaɣa ɣulazuwe ma, é ɣaku ma kpoloo.

25 E ma wulɔi zegeni, ta ma wɔɔngi, ta ma wulɔi kpein felevelegai koozu zoɔlaiti ma, ta ma mɔɔin vasuwe, ta ma loɣo felegoiti, é bo ti-ma wulɔi va, ta zeezazu balai.

26 Bului leve la su, naama boɔlogi, nii seidai ɔooɣo GALAGI ɣakala, é bulu ɣila seɣeni naama boɔlogi zu, ta bulu velevele ɣila gulɔi ba, ta bulu levele ɣila, é ti vuuni zalaɣa zuai ma wulɔi ma, ta ma yeezazu balai ma.

27 E naama aniiti kpein puuni Aalɔn ta ná-doun zunuiti zea waa, ga ti ti lateɣe vai ma voogi ɣe ɔooɣo GALAGI ɣaazu.

28 Naa volu, Moize ti ɣulani ti ya, é ti ɣala, zalaɣa ɣulazuwe, gala zalaɣai maazu. Ti zeɔ vai ma zalaɣai ɣeni de, zalaɣai nii abui galaai, makugi neai ɔooɣo GALAGI ve.

29 Moize ti zeɔ vai ma vaala sinei ma ɣekegi zegeni, é dateɣe vai ma voogi ɣe ɔooɣo GALAGI ɣaazu. Moize nɔnɔi ɣeni ga naa, eɣevelei ɔooɣo GALAGI ma levei veeni la zea.

³⁰ Moize siema wulo padegai ta zefeni, ta jamai ta, nii é feni zalağa gulazuve. E ti vaza Aalón ta ná-segeiti ma, naa veE Aalón ná-doun zunuiti ta ta-zeféiti ba. E Aalón veeni GALA be, ta ná-segeiti, naa veE ná-doun zunuiti ta ta-zeféiti ba.

³¹ Moize feni Aalón ta ná-doun zunuiti ma: «À suai fíli GALA daağomi sege velei laave. Miná ға wa mi ná, é veE bului va, nii é wo zeí vai ma bólgi zu, egevelei gè deveni la, gè ge ma: «Aalón ta ná-doun zunuiti ta mi.»

³² Suai ta bului mótai é yesu, wa naa ғаla.

³³ Wa ye GALA daağomi sege velei laave eyesu folo lófela, wo mina zefé ná, eyesu wo zeí voloi liegói laazeeli, mazóló folo lófela ға é geEzu ga wo zeí voloi.

³⁴ Nii keai za, Góogó GALAGI deveve ga naa ge wo ve ga koto gba vai.

³⁵ Wa yesu değemu GALA daağomi sege velei laave folo lófela, folo veE kpidi va, wa Góogó GALAGI ná-deveiti so, naa ға a ke wo mina za, mazóló naa ға ma levei veeni zèa.»

³⁶ Aalón ta ná-doun zunuiti ti naama vaiti kpein keeni, nii Góogó GALAGI ma levei veeni ga Moize maavele.

9

Aalón ta ná-doun zunuiti ti lóo vai botii zu

¹ Foloi lóvasasiei ma, Moize Aalón ta ná-doun zunuiti tolini, ta Izelayele gefwolaiti,

² é ge Aalón ma: «Nike yivo zine ғаla sege koto gba zalağa vai zu, ta baala sine ғаla gala zalağa vai zu, neevuzu mina ge tanope ba, è ti lo Góogó GALAGI ғаazu.

³ Da bóe Izelayele nuiti pó, è ge ti ma: «A boli zine ғаla sege koto gba zalağai vaa zu, ta nike yivo ғаla, ta baala zivo ғаla, kona gila keleiti, neevuzu mina ge ti va, gala zalağai vaa zu,

⁴ ta nike zine ғаla, ta baala sine ғаla ziilei zalağai vaa zu, naa ға a ke, ti ғаla ga zalağai Góogó GALAGI ғаazu, ta vebeanii, nii é ga ani vukói, gaayogai ga gulói. Mazóló za Góogó GALAGI ға gulazu kelema wo ve.»

⁵ Nii Moize deveni, ti vaani ga naa GALA daağomi sege velei laave. Bebei kpein ge maabugani ná va, ti lo Góogó GALAGI ғаazu.

⁶ Moize feni ma: «Wa naa ge, nii Góogó GALAGI deveai, Góogó GALAGI ná-lebiyai ға vaazu ғаlazu kelema wo ve.»

⁷ Moize feni Aalón ma: «Maabuga zalağa ғаlazuve va. Da-ğotoi gba zalağai ғаla, ta da-ғаla zalağai, è koto gba vai ge bógó ve, ta nuβuseiti be. Nuβuseiti ta-vebeanii ғаla, è koto gba vai ge ti ve, egevelei Góogó GALAGI deveni la.»

⁸ Aalón maabugani zalağa ғаlazuve va, é nike yivoi ғаdaaleve tó bógói ná-kotoi gba vai zu.

⁹ Aalón ná-doun zunuiti ti jamai veeni zea. E yeebefai lóoni jamai wu, é ta zie zalağa ғаlazuve ma mineiti ma. E jamai mótai vuuni ya zalağa ғаlazuve ғаğave.

¹⁰ E ma wulo ғalani zalağa ғаlazuve, ta ma lógóiti, ta koto gba zalağa zuai ma móoin vasuve, egevelei Góogó GALAGI ma levei veeni la Moize ya.

¹¹ Kele é ma zuai ta ma ғólgi ғalani abui ға, ti-vuuzuve voluve.

¹² Aalón gala zalağa loganii ғаdaaleveni. Ná-doun zunuiti ti jamai veeni zea, é pili zalağa ғаlazuve ma, é ғаku ma kpoloo.

13 Ti gala zalaḡai veeni zea, teveleveai, é bulukpulu, é vee ma ungi va, é ti ḡala zalaḡa ḡulazuve.

14 E koozu zoolaiti ta kōḡaiti gbani, é ti ḡala zalaḡa ḡulazuve, gala zalaḡai maazu.

15 Naa volu, é nuḡuseiti ta-zalaḡai ḡulani. E boli zinei zegeni nuḡuseiti ta-ḡoto gba zalaḡai, é kōdaaleve, é kula koto gba vai zu, eḡevelei zalaḡa zua mōungi ḡeni la.

16 E gala zalaḡai ḡulani, eḡevelei deveai la tōgi zu.

17 E vebēanii ḡulani, é zeeḡe gila seḡe su, é naa ḡala zalaḡa ḡulazuve. Naa la ḡoni gala zalaḡai va, nii kulaai sobui.

18 E nike zinei ḡōdaaleveni, ta baala sinei ga ziilei zalaḡai, nuḡuseiti faa zu. Aalōn ná-doun zunuiti ti jamaai veeni zea, é pili zalaḡa ḡulazuve ma, é ḡaku ma kpōloo.

19 Ti nike zinei ta baala sinei ma wulōi veeni zea: ma wōōngi, ta ma wulōi é koozu zoolaiti maaveleveḡai, ta ma lōḡaiti, ta ma mōoin vasuve.

20 Ti ma wulōiti puuni ma ḡekegiti su, é ma wulōi ḡala zalaḡa ḡulazuve.

21 Aalōn ma ḡekegiti ta zeezazu balai zegeni, é ti lateḡe vai ma voogi ḡe ḡōḡḡ GALAGI ḡaazu, eḡevelei Moize ma levei veeni la.

22 Aalōn yeeti teeni geezu nuḡuseiti pō pelei, é tuya loo ti ve. Kpegai ma ga koto gba zalaḡai ḡula, ta gala zalaḡai, naa vee ziilei zalaḡai va, é zegeni zalaḡa ḡulazuve, é yei.

23 Moize ta Aalōn ti leeni GALA daaḡomi seḡe veei wu. Sieḡi zu ti ḡulani la ná, ti tuya looni nuḡuseiti be. ḡōḡḡ GALAGI ná-lebiyai ḡulani kelema nuḡuseiti kpein be.

24 Abui ḡulani ḡōḡḡ GALAGI vō be, é gala zalaḡai ḡala, ta ma wulōiti, niiti ti ḡeni zalaḡa ḡulazuve. Nuḡuseiti kpein ti kaani. Ti kpeeiti tooni ga koozuneei, ti nōkō.

10

Aalōn ná-doun zunu feḡḡaiti

saa vai

1 Aalōn ná-doun zunuiti Nadaḡe ta Aḡiyu ti ta-ani maku neene gala liḡiiti seḡeni, ti abulekaiti pu ti zu, ti ani maku neeneḡi vū maazu. Naazu ti vaani ga abu ḡiligi ḡōḡḡ GALAGI ḡaazu, niigi GALA ge la ḡeni ma leve veeni.

2 Gaamago nō, abui ḡulani ḡōḡḡ GALAGI vō be, é ti ḡala. Ti zaani ḡōḡḡ GALAGI ḡakala.

3 Moize ḡeni Aalōn ma: «Naa ḡa ḡōḡḡ GALAGI boni, sieḡi zu é ḡeni la: «Niiti ti maaḡuḡazu bā, keni ti unfe ná-jadedai ma. Ná lebiyai zōlō nuḡuseiti kpein gaazu.» » Aalōn maaḡeni kpō.

4 Moize Mikayele lolini ta Elesafan, Uzিয়েle ná-doun zunuiti, nii é ga Aalōn keeḡe keeḡeloin, é ḡe ti ma: «À maaḡuḡa bā, wo wo-ḡeḡointi seḡe, wo li ga tiye aḡe-vuuzuve vōlūve, wo ti maaḡooza seizu jadegaai va.»

5 Ti maaḡuḡani ba, ti ti zegē ta-zegewuzegēiti su, ti li ga tiye ti-vuuzuve vōlūve, eḡevelei Moize boni la.

6 Moize ḡeni Aalōn ma, ta Elezaal, ta Itamaal, Aalōn ná-doun zunuiti: «À mina wōundegaiti ze yaḡaba, wo mina wa-zegēiti bali ga, saa wōlō vai zu, naa ḡa a ke, wo mina za, wo va GALA ná-ziiḡaawanai maaloli bebei kpein ma. A wo-ḡeḡointi Izelayele veeḡeḡeiti kpein ze ná, ti wōlō naati ta-vaa zu, niiti ḡōḡḡ GALAGI ti ḡalaai ga abui, nii é gaazogai.

⁷ A mina zeŋe GALA daaŋfomi seŋe velei laave, naa ɟa a ke wo mina za, mazɔɔɔ Gooŋɔ GALAGI ná-siema wuɔ ɲadegai ɟa wo ma.» Ti naa ɟeɛni, nii Moize bogai.

*Devei tanigaani,
é lo zalaɟa ɟula nuiti ba*

⁸ Gooŋɔ GALAGI ɔɔeni Aalɔn ɔɔ, é ɟe ma:

⁹ «Mina dɔɔ bole, ɔaa kpɔleɔle ani naɔɔe, nii a nu ɟaazulati, ɔa-o, è-loun zunuiti-yo, siɛgi zu wa ɟe leɛzu la GALA daaŋfomi seŋe velei wu, naa ɟa a ke wo mina za. Naa ɟa ɟe ga ɟooŋɔ tɔgi wo-mavofodaiti kpein be.

¹⁰ Mazɔɔɔ keɛni wo zoo zeɛɟaaɟweɛzu ɟweɛsu ani ɲadegai ta ɲadetala gelei va, ta nii kɔzɔai ta nii é la ɟɔzɔni.

¹¹ A Izelayele nuiti kala ga tɔgi kpein, nii Gooŋɔ GALAGI feeni ti ya ga Moize maaɔele.»

¹² Moize ɟeni Aalɔn ma, ta doun zunu felegoiti ti yeɛni zea, Eleazaal ta Itamaal: «À vebɛanii mɔtai zeŋe, nii é la ɟalani abui ɟa Gooŋɔ GALAGI ɟaazu. A mi zalaɟa ɟulazuɔe ɟobave, leɔe mina ɟe ba, mazɔɔɔ ani ve ɲadegai.

¹³ Wa mi ada ɲadegai ta, naa ɟa é ga wo-laamiizuɔe, wa è-loun zunuiti, zalaɟa aniiti saama, ti ɟalazu abui ɟa Gooŋɔ GALAGI ɟaazu, mazɔɔɔ devei ɟa naa, é veeni zèa.

¹⁴ Ma ɟekegi ta ma ɔalai niiti ti ɟula ga dateɟe vai ma ɔoogi, wa naati mi ada ɲadegai ta, ɔa-o, è-loun zunuiti-yo, ta è-loun anzanuiti ti è ɔɔ be, mazɔɔɔ ti veeɔe wo ɔe, ga é leve dɔun é ɔe, wa è-loun zunuiti, Izelayele nuiti ta-yiilei zalaɟaiti su.

¹⁵ E ɟula guloiti polu, ti maaneai ti ɟala, Izelayele nuiti ta va ga ma ɟekegi ta ma ɔalai. Ti ɟulaai ma ga dateɟe vai ma ɔoogi, ta ɟe ga dɔnɔ, wa è-loun zunuiti, ti è va, ɟooŋɔ tɔgi ɟa ɟe ga ná, eɟeɔvelei Gooŋɔ GALAGI deveni la.»

¹⁶ Moize koto gba woli zinei ɟaizieni, keɛ galaa ɟeni de niina. E yiɟaawanani naazu Eleazaal ma, ta Itamaal, Aalɔn ná-doun zunuiti ti yeɛni ná, é ɟe ma:

¹⁷ «Leeni vaa zu wo la koto gba zalaɟa zuai miini ada ɲadegai ta? Toɟa ga anii gola ɲadegai, Gooŋɔ GALAGI feai wo ɔe, naa ɟa a ke wo bebɛi ná-faaɟaazagi zeŋe, naa ɟa a ke wo ná-kotoi gba be Gooŋɔ GALAGI ɟaazu.

¹⁸ Weɛ, wo la liini ga zalaɟa zuai ma ɲamai seizu ɲadegai ɟoozuɔe. Wo maaneeni, wo zalaɟai ma zuai mi ada ɲadegai ta, eɟeɔvelei gè ma levei veai la.»

¹⁹ Aalɔn ɟeni Moize ma: «Weɛ, ti ta-ɟoto gba zalaɟai ɟulaa za, ta ta-ɟala zalaɟai Gooŋɔ GALAGI ɟaazu. E suɟweɛni ɔɔ, nii keai ga ze. Ni za gè ɟea koto gba zalaɟai miini, naa a la ɟe ga faa vago Gooŋɔ GALAGI ɟaazu ɔaa?»

²⁰ Moize naama wootti menini, é yeezei ti wu.

KƆZƆBA VAI TA ƆADE FAITI

11

(11:1--16:34)

Sua ɲadegaiti

ta kɔzɔba geleiti

(Tɔ Sevei Velesiɛi 14:3-21)

¹ Gooŋɔ GALAGI ɔɔeni Moize ɔɔ ta Aalɔn, é ɟe ti ma:

² «À 60E Izelayele nuiti pɔ, wo ɟɛ ti ma: Suaiti kpein saama, niiti ti eteai zu, wele niiti ka wa zoo wo ti mi.

³ Wa zoo wo suai ma zii pɛ mi, nii polokagi ɟaavaliai, é miizu, é da te volu.

⁴ Kele niiti wo la ti mia, anee ni ti-volokagi ɟaavalive, ɟaa ti miizu, ti da te volu, naati ta ga niiti: ɲɔmei, anee ni toɟa miizu, é da te volu, kele polokagi ɟaa la valini. Wa deve ga kɔzɔve.

⁵ Fasa wolii ɟalaa, a miizu, é da te volu, kele polokagi ɟaa la valini, wa deve ga kɔzɔve.

⁶ Zabei ɟalaa, a miizu, é da te volu, kele polokagi ɟaa la valini, wa deve ga kɔzɔve.

⁷ Boigi ɟalaa, polokagi ɟaavalive, kele é la miizu, é va da te volu, wa deve ga kɔzɔve.

⁸ A mina ti-ma zuai ta mi, wo mina vɔɔɟu ti-ma vooMai ta va. Wa ti leve ga ti ɟɔzɔve.

⁹ «Zie wu zuaiti kpein su, wele niiti ka wa zoo wo ti mi: niiti ma woekigi ti va, ta maɟalal ti ma, ti zieiti bu, é ɟeni ga kpoloɟeiti ɟaa zie wolaiti.

¹⁰ Kele wa naati deve ga ti ɟɔzɔve, niiti kpein ma woekige la ti va, ɟaa maɟala la ti ma, ti kpein saama, ti yenvuzu ziei wu, é ɟeni ga kpoloɟeiti ɟaa zie wolaiti.

¹¹ Wa ti leve ga ti ɟɔzɔve. A mina ti-ma zuai ta mi, wa ti-ma vooMai leve ga ti ɟɔzɔve.

¹² Wa naati kpein deve ga ti ɟɔzɔve wo ɟaazu, niiti ti zieiti bu, ma woekige la ti va, maɟala la ti ma.

¹³ «Wɔniiti saama, wele niiti ka wa ti leve ga ti ɟɔzɔve, nu la ti mia: duai ma zii pɛ, koɟei ma zii pɛ,

¹⁴ seevei ma zii pɛ,

¹⁵ kalawɔnii ma zii pɛ,

¹⁶ sizigoi ma zii pɛ, buungi ma zii pɛ,

¹⁷ kpoloɟe laawe wɔnii ma zii tanigaa,

¹⁸ zie wɔnii ma zii tanigaa,

¹⁹ ta zegbelutugi, ta devei.

²⁰ «Fuluani goi kpein kovegi ba, é da zie ɟɔɟɔiti ga, wa naati deve ga ti ɟɔzɔve wo ɟaazu.

²¹ Kele fuluaniiti kpein saama, ti ɟovesu, ti da zie ɟɔɟɔiti ga, wa zoo wo naati mi, niiti ti-ɟeɟaiti ti ti-ɟɔɟɔzapalagiti maazuve, ti da vili zooi ma.

²² Pɛte nii wa zoo wo mi: kotogi ta kpazinegi, ta ti-ma ziiti.

²³ Wa fuluani zɔiti deve ga ti ɟɔzɔve, niiti ti ɟovesu, ta koɟɔi ti va.

²⁴ «Suai tanigaa ta ná, ta zoo ti wo ɟɔzɔ, nu-o-nu a vɔɔɟu ti-ma vooMai ta va, naa ɟa ɟɔzɔ eyesu kpɔkɔi zeeli.

²⁵ Nu-o-nu a ti-ma vooMai ta zefe, keni é ná-segeiti gba. Kɔzɔai ɟa ye de, eyesu kpɔkɔi.

²⁶ Wa suai naa kpein deve ga kɔzɔve, nii polokagi ba kele koɟɔi ɟaa la valini, ɟaa é la miizu, é va da te. Nu-o-nu a vɔɔɟu ta va, toɟa ɟɔzɔ.

²⁷ Wa naati kpein deve ga ti ɟɔzɔve, niiti ti-ɟɔɟɔi naani, ti ziezɔ ti-ɟɔɟɔzapalagiti ga. Nu-o-nu a vɔɔɟu ti-ma vooMai ta va, toɟa ɟɔzɔ eyesu kpɔkɔi zeeli.

²⁸ Nu-o-nu a ti-ma vooMai ta zefe, keni é ná-segeiti gba. Kɔzɔai ɟa ye de, eyesu kpɔkɔi. Wa ti leve ga ti ɟɔzɔve.

29 «Pete, sua goiti saama, ti bokposu zooi ma, niiti wa ti leve ga ti ƒɔzɔwe, naati ta ga: inegi ma zii pe,

30 ta zeegoi, ta kooloi ma zii pe.

31 Wa ti leve ga ti ƒɔzɔwe, sua goiti saama. Nu-o-nu a vɔɔƒu ti-ma ɔoomai ta va, toƒa ƒɔzɔ eyesu kpɔkɔi zeeli.

32 Sɔɔla kpein, ti-ma ɔoomai ta a vɔɔƒu ba, naa ƒa ƒɔzɔ: gulu anɔnakai, ɔaa seƒei, ɔaa kɔɔɔ, ɔaa ɔɔɔ, ɔaa anɔnaka kpein nu a ɔede ƒula su. Keni ɛ gba ga ziei, keke kɔzɔai ƒa ye de eyesu kpɔkɔi zeeli, naa ɔolu toƒa ɔade niina.

33 Ni ti-ma ɔoomai a loona pɔɔ liƒii zu, su anii ƒa ƒɔzɔ, wa anɔnakai naa wolo.

34 Daamiani kpein a ƒe ga nu mi, ni pɔɔ liƒii naa zu ɔei ta a ɔuuna ma, naa ƒa ƒɔzɔ. Ni ti-ma ɔoomai a loona anɔnakai nɔpe su, kpɔɔle ani kpein, nii a ƒe su, naa ƒa ƒɔzɔ.

35 Sɔɔla kpein, ti-ma ɔoomai ta a vɔɔƒu ba, naa ƒa ƒɔzɔ. Ni a ƒena ga fuului ɔaa abu laazuɔeti, wa ti ƒologɔlo. Ti ƒɔzɔwe, wa ti leve ga ti ƒɔzɔwe.

36 Ni a ƒena ga zieungi ɔaa zie makesuɔeti, naati ti la ƒɔzɔa, ti ɔadegai ƒa ye de, keke zoi nɔpe a vɔɔƒu ti-ma ɔoomai ta va, naa ƒa ƒɔzɔ.

37 Ti-ma ɔoomai ta a loona ani zuwu ma, nii ɛ vazasu, naa ɔadegai ƒa ye de.

38 Keke ni nu a ziei ɔuuna ani zuwui ma, ta ti-ma ɔoomai ta loo ani zuwui naa ma, wa deve ga kɔzɔwe.

39 «Suaiti ti ƒeezu wo ɔe ga daamianigi, naa ta a zaana, zoi a vɔɔƒu ma ɔoomai va, toƒa ƒɔzɔ eyesu kpɔkɔi zeeli.

40 Zoi a ma zua ɔoomai ta mi, keni ɛ nɔ-seƒeiti gba. Kɔzɔai ƒa ye de, eyesu kpɔkɔi. Zoi a ma ɔoomai zeƒe, keni ɛ nɔ-seƒeiti gba. Kɔzɔai ƒa ye de, eyesu kpɔkɔi.

41 «Wa sua goi naati kpein deve ga ti ƒɔzɔwe, niiti ti bokposu zooi ma. Nu mina ta mi ɔegelein.

42 A mina sua goi naa tanɔpe mi ɔegelein, niiti ti bokposu zooi ma, anee niiti ti bokposu ƒogi ma, anee niiti ti ziezu ƒɔƒɔ naanigɔiti ga, ɔaa ƒɔƒɔ mɔinmɔingiti ga, mazɔɔ wa ti leve ga ti ƒɔzɔwe.

43 A mina ɔɔƒɔ ƒɔzɔ ga naama zuaiti ti bokposu. A mina ɔɔƒɔ ƒe ga ɔadetala nu ga ti maavele.

44 Mazɔɔ nɔ ga ƒɔɔƒɔ GALAGI, wa-ƒALAGI. A ɔɔƒɔ ɔade, wa ɔade, mazɔɔ nɔn ɔadegɛ. A mina ɔɔƒɔ ƒɔzɔ ga naama zua goiti, ti bokposu zooi ma.

45 Mazɔɔ nɔ ga ƒɔɔƒɔ GALAGI, nii ɛ wo ƒula Ezipete yooi va, ga gɛ ƒe ga wa-ƒALAGI. A ɔade, mazɔɔ nɔn ɔadegɛ.»

46 Tɔgi ƒana, ɛ vile suaiti ta-vai va, ta wɔniiti, ta fuluaniiti kpein ti vulua, ti yenvuzu zieiti bu, ta fuluaniiti ti bokposu zooi ma,

47 naa ƒa a ke wo zɔƒɔzu ƒwee ani ɔadegaiti ba, ta niiti ti ƒɔzɔai, suai nu a mi, ta suai nu la mia.

12

Anzanui a doin zɔɔna, naa ɔade fai

1 ƒɔɔƒɔ GALAGI ɔeni Moize ɔɔ, ɛ ƒe ma:

2 «Bɔe Izelayele nuiti pɔ, ɛ ƒe ti ma: Siegi zu anzanui a kogi zeƒena la, ɛ doun zunu zɔɔ, toƒa ƒɔzɔ folo ɔfela laawu. Toƒa ƒɔzɔ eƒe nɔ-alu kaa ziegi ma yeefɛƒalai.

³ Foloji lɔsavasiɛi ma, doungoi ɔa lati pɛlɛvɔlu.

⁴ Toɔa yɛ dɛ mɔnɔ ɔɔɔɔ ɔadesu folo vuusavago maazu savago (33) laawu, nɔ-namai vaa zu, ɛ mina vɔɔɔɔ ani ɔadega ɔila kpalaa ba, ɛ mina li seizu ɔadegai, eyɛsu nɔ-ɔade foloiti daazeeli.

⁵ «Ni a anzanu loun zɔɔɔna, kɔzɔai ɔa yɛ dɛ dɔɔɔɔ felegɔ laawu, eɔɛ nɔ-alu kaa ziegɛ ma yeeɔɛɔalɔai. Toɔa yɛ ɔɔɔɔ ɔadesu folo vuulɔzita maazu lɔzita (66) laawu.

⁶ «Siegi zu nɔ-ɔade foloiti daazeelizu la, zunu loin nɔ-faa zu, ɔaa anzanu loin nɔ-faa zu, toɔa va ga kona gila baala zivɔi zalaɔa ɔula nui vɔ, GALA daaɔomi seɔɛ vɛɛi laave, ga ɛ ke ga gala zalaɔai, ta poopo kpokpa gila, ɔaa kpumago ɔila, ɛ ke ga koto gba zalaɔai.

⁷ Zalaɔa ɔula nui ɔa ti ɔula Gɔɔɔɔ GALAGI ɔaazu, ɛ koto gba vai ɔɛ bɛ. Toɔa ɔade naama ɔama ɔula ba vai ma keai la. Toɔi ɔana anzanui nɔ-faa zu, nii ɛ zunu loin zɔɔɔsu, ɔaa anzanu loin.

⁸ Ni ani la nu ya, a baala zivɔi zɔɔɔ da, toɔa kpumago felegɔ zeɔɛ, ɔaa poopo kpokpa felegɔ, gilagi ɔa ɔɛ ga gala zalaɔai, zɔi ɔɛ ga koto gba zalaɔai. Zalaɔa ɔula nui ɔa koto gba vai ɔɛ bɛ, toɔa ɔade.»

13

Toɔiti ɛ lo kulama zeeɔɛiti ba

¹ Gɔɔɔɔ GALAGI ɔɔɛni Moize ta Aalɔn vɔ, ɛ ɔɛ ti ma:

² «Siegi zu nui ta ɔɔɔɔi maaɔokolosu da, ɔaa pɔvɔɔɔɔɔɔi ɔɛ ma, ɔaa geɔɔɔɔɔɔi, nii ɛ ɔɛɛɛ zu ga kulama zeeɔɛi kɔɔɔɔi ma, ta lii la zalaɔa ɔula nui Aalɔn vɔ, ɔaa nɔ-doun zunui taɔila pɔ.

³ Zalaɔa ɔula nui ɔa seeɔɛi ɔɛvele vɛɛɛ, nii kulaai kɔɔɔɔi ma. Ni ma leɔai ɔɔɔɔvɛ su, ɛ yei, suɔɔɔɔa kɔɔɔɔi va, toɔa ga kulama zeeɔɛi ma zii ta. Zalaɔa ɔula nui ɔa kevele vɛɛɛ, ɛ dɛɛ ga nui naa ɔɔɔɔvɛ.

⁴ Ni ani ɔɔɔɔkɔɔɔi ɛ kɔɔɔɔi ma, ɛ la yeini, su va ɔɔɔɔa kɔɔɔɔi va, ma leɔai la ɔɔɔɔni, zalaɔa ɔula nui ɔa naama nui le pɛɛi wu, ɛ daaɔɔɔɔɔɔ ma, ɛ ye nɔ folo lɔfela laawu.

⁵ Zalaɔa ɔula nui ɔa kevele vɛɛɛ folo lɔfelasiɛi ma. Ni seeɔɛi la ɔɛ liini luɔɔma, ta ɛ la vazani kɔɔɔɔi ma, zalaɔa ɔula nui ɔa te pɛɛi wu mɔnɔ nɔ zeizu velesiɛi, ɛ daaɔɔɔɔɔɔ ma folo lɔfela laawu.

⁶ Zalaɔa ɔula nui ɔa kevele vɛɛɛ, nɔ zeizu velesiɛi folo lɔfelasiɛi ma. Ni tago zuzasaga, ɛ la vazani kɔɔɔɔi ma, zalaɔa ɔula nui ɔa dɛɛ ga nui naa ɔadegɛ, pɔvɔɔɔɔɔɔɔɔ vɛ. Toɔa nɔ-seɔɛiti gba, toɔa ɔade.

⁷ Keɛ ni pɔvɔɔɔɔɔɔɔɔ a vazana kɔɔɔɔi ma, ɛ ɔɔɔɔ lea vɔluma ga zalaɔa ɔula nui, naa dɛɛ ga ɔadegɛ, toɔa ɔɔɔɔ le ga zalaɔa ɔula nui nɔ zeizu velesiɛi.

⁸ Naa ɔa kevele vɛɛɛ. Ni pɔvɔɔɔɔɔɔɔɔ vazagɛ kɔɔɔɔi ma, zalaɔa ɔula nui ɔa dɛɛ ga kɔzɔvɛ. Kulama zeeɔɛi ma zii ta vɛ.

⁹ «Siegi zu kulama zeeɔɛi ma zii ta ɔɛɛɛ zu la nui ta va, ta lii la zalaɔa ɔula nui vɔ.

¹⁰ Naa ɔa kevele vɛɛɛ. Ni kɔɔɔɔi maaɔokologɛ, ɛ ɔɔɔɔ, ta maaɔokolosuvɛ ma leɔai ɔɔɔɔ, ta ma zua letɛgi ɔokolosu,

¹¹ kulama zeeɔɛi vɛ ɛ naama nui ɔɔɔɔi wu. Zalaɔa ɔula nui ɔa dɛɛ ga kɔzɔvɛ, ɛ la teɛ pɛɛ wu, ɛ va daaɔɔɔɔɔɔ ma, mazɔɔɔ kɔzɔvɛ.

¹² Ni kulama zeeɔɛi a ɔulana ma, ɛ kɔɔɔɔi maazeɔɛ, ɛ zo nɔungi ma, eyɛsu ɛ zeeli kɔɔɔɔi ma, vɛti zalaɔa ɔula nui ɔaazulosu naati ba,

13 naa ɗa kevele vete. Ni a kaana ga kulama zeebei kolɔgi maave pe segea, toɗa deɛ ga nui nii seebei ba, ɗadege, tɔɔzei maave ɗolea ɗegelein, ɗadege.

14 Kele voloi ta ma zua letegi ɗaa la toun ba, toɗa ɗɔɔ.

15 Zalaɗa ɗula nui ɗa kevele vete. Ni a ma zua letegi ɗaana, toɗa deɛ ga koɔɔve. Ma zua letegi ɗɔɔve, kulama zeebei ma zii ta ve.

16 Ni ma zua letegi a valibona, ɛ ɗole, toɗa li zalaɗa ɗula nui ɔ be.

17 Naa ɗa kevele vete. Ni kolɔgi maagolea, zalaɗa ɗula nui ɗa deɛ ga nui nii seebei ba, ɗadege.

18 «Siegi zu divologi losu la nui ta va, divologi zeɗe ba, ɛ ɗede,

19 ve divologi ɗeni na, ani buɗo ɗole ga ɗulana na, ɓaa ani ɗolegi maaɓɔikpɔigai, naama nui ɗa ɓɔɗo le ga zalaɗa ɗula nui.

20 Zalaɗa ɗula nui ɗa kevele vete. Ni seebei yeive, suɗooza kolɔgi va, ta ma leɗai ɗole, zalaɗa ɗula nui ɗa deɛ ga koɔɔve. Kulama zeebei ma zii ta ve, nii kulaai divologi zu.

21 Kele ni zalaɗa ɗula nui a kaana ga seebei zusasage, ɛ la yeini, su va ɗooza kolɔgi va, ma leɗai va ɗole, toɗa nui naa le pelei wu, ɛ daaɗulu ma folo lofela laawu.

22 Ni seebei a vazana kolɔgi ma, zalaɗa ɗula nui ɗa deɛ ga koɔɔve. Kulama zeebei ma zii ta ve.

23 Kele ni seebei a yena ada ɗilagi no, ɛ la vazani maave, toɗa ga divologi ma vilii. Zalaɗa ɗula nui ɗa deɛ ga ɗadege.

24 «Siegi zu abui nui ta maaɗalazu la, geɗeɗe kolegi ɗula galazuve vogi zu, ɓaa koleai maaɓɔikpɔi,

25 zalaɗa ɗula nui ɗa kevele vete. Ni ma leɗai a ɗolena geɗeɗeɗe zu, ɛ yei suɗooza kolɔgi va, kulama zeebei ve, nii kulaai gala vilii zu. Zalaɗa ɗula nui ɗa deɛ ga nui naa ɗɔɔve. Kulama zeebei ma zii ta ve.

26 Kele ni zalaɗa ɗula nui a kaana ga seebei zusasage, ɛ la yeini, su va ɗooza kolɔgi va, ma leɗai va ɗole, toɗa nui naa le pelei wu, ɛ daaɗulu ma folo lofela laawu.

27 Zalaɗa ɗula nui ɗa kevele vete foloi lofelasiei ma. Ni seebei vazaga kolɔgi ma, zalaɗa ɗula nui ɗa deɛ ga koɔɔve. Kulama zeebei ma zii ta ve.

28 Kele ni seebei a yena ada ɗilagi no, ɛ la vazani kolɔgi ma, suzasaga, gala vilii maaɓokologi no ve, zalaɗa ɗula nui ɗa deɛ ga ɗadege, mazoloɔ gala vilii ve.

29 «Siegi zu seebei ɗeezu la zunui ta ɓaa anzanui ta noongi zu, ɓaa nekpei va,

30 zalaɗa ɗula nui ɗa seebei ɗevele vete. Ni zeive, suɗooza kolɔgi va, ma leɗai ma ɓɔikpɔigi ɗa su, pelevelegai, zalaɗa ɗula nui ɗa deɛ ga nui naa ɗɔɔve. Geɗeɗeɗe ve, kulama zeebei ma zii ta ve ɛ noongi zu, ɓaa ɛ nekpei va.

31 Ni zalaɗa ɗula nui a kaana ga seebei la yeini, su va ɗooza kolɔgi va, ma leɗa vago la na, toɗa te pelei wu, ɛ daaɗulu ma folo lofela laawu.

32 Zalaɗa ɗula nui ɗa seebei ɗevele vete foloi lofelasiei ma. Ni ma leɗai ma ɓɔikpɔi ge la su ɗegelein, seebei la vazani ma, ɛ va yei, su va ɗooza kolɔgi va,

33 zoɔ seebei ma, naa ɗa noongi wo ta kpelei, kele ɛ la miná woga, ve seebei na. Zalaɗa ɗula nui ɗa te pelei wu moɓo na zeizu velesiei, ɛ daaɗulu ma folo lofela laawu.

34 Zalaɗa ɗula nui ɗa seebei ɗevele vete foloi lofelasiei ma. Ni seebei la vazani ma, ɛ va yei, su va ɗooza kolɔgi va, zalaɗa ɗula nui ɗa deɛ ga ɗadege. Toɗa ná-segeiti gba, toɗa ɗade.

35 Kele ni seebei a vazana kolɔgi ma, deai voluma ga ɗadege,

³⁶ zalaḡa ḡula nui ḡa kevele vete. Ni seebei vazage kologi ma, zalaḡa ḡula nui la mo welea ga ma leḡa boikpoi faa, koʒove.

³⁷ Ni seebei la liini luḡoma gaazu, ma leḡa vagoiti ti vonoga, seebei ḡedeḡa, e nadega. Zalaḡa ḡula nui ḡa dee ga nadegē.

³⁸ «Siegi zu geḡeḡele kolegiti ti ḡulazu la zunui ta baa anzanui ta maave,

³⁹ zalaḡa ḡula nui ḡa kevele vete. Ni geḡeḡelegi ḡaḡolekoleḡe, seebei ve, e la nouni, nui naa nadegē.

⁴⁰ «Siegi zu zunui ta ḡeezu ná la, undeḡa la unma, toḡa ga kpaana nui, nadegē.

⁴¹ Ni undeḡa la unma tosaamave, e va tovala velei, kpaana nui ve kakala velei, nadegē.

⁴² Kele ni seebei koleai maaʒoikpoi naa ḡa kpaanagi zu, kakala velei baa polu velei, kulama zeebei ḡana, kulaai kpaanagi zu.

⁴³ Zalaḡa ḡula nui ḡa kevele vete. Ni seebei bokologe, e ḡole, maaʒoikpoi kpaanagi zu, polu velei baa kakala velei, kulaai ga kulama zeebei kologi ma,

⁴⁴ kulama zeebei ma zii ta ve, koʒove. Zalaḡa ḡula nui ḡa dee ga koʒove. Noungi zu ḡa seebei ná.

⁴⁵ «Seebe nui ḡa ná-seḡei vali ga, e too ḡoba, e noundeḡaiti ze yafaba, e daave maalʒoḡu, e da kpeei loo, e da ḡe: «Koʒove! Koʒove!»

⁴⁶ Eyesu seebei be ba, toḡa ye koʒoyai zu. Toʒzei koʒove, to ḡila ka a zeii ye, seizuve ḡa ḡe ga ti-vuuzuve voluve.

Fuinfungiti maaḡili zoʒlaiti ma

⁴⁷ «Siegi zu fuinfungi vogi a ḡena la seḡei zu, baala deḡa zeḡei zu, baa geze zeḡei zu,

⁴⁸ baa fele zeḡei zu, baa kolʒo zeḡei ta va, baa kolʒo zoʒlai tanope ba,

⁴⁹ ni fuinfungi vogi a ḡiinkpiinna baa e boikpoi seḡei zu, baa kolʒo zu, fuinfungi ve, maaneai e le ga zalaḡa ḡula nui.

⁵⁰ Zalaḡa ḡula nui ḡa kevele vete. Toḡa naama anii le pelei wu, e daaḡulu ma folo lofela laawu.

⁵¹ Toḡa kevele vete foloi lofelasiei ma. Ni fuinfungi vogi a vazana seḡei zu, baa kolʒo ma, toḡa ga fuinfungi, e sumiizu, anii naa ḡoʒove.

⁵² Toḡa seḡei ḡala, baa kolʒo, niigi fuinfungi vogi ba, mazolʒo fuinfungi ve, e sumiizu. Toḡa ḡala.

⁵³ «Kele ni zalaḡa ḡula nui a kaana ga fuinfungi vogi la vazani seḡei zu, baa kolʒo,

⁵⁴ zalaḡa ḡula nui ḡa devei ve ga ti naa gba, nii fuinfungi veai ba. Toḡa te pelei wu, e daaḡulu ma ná zeizu velesiei folo lofela laawu.

⁵⁵ Zalaḡa ḡula nui ḡa fuinfungi naa vete, anii naa gbaai voluma. Ni fuinfungi vogi la zeḡeni ḡevele ma, anee ni e la vazani, anii naa ḡoʒove. Toḡa ḡala, anee ni fuinfungi ḡa gaazu vagoi baa gaazu noii ma.

⁵⁶ Ni a kaana ga fuinfungi vogi ḡaazasaga, anii naa gbaai voluma, toḡa ná leve seḡei va, baa kolʒo.

⁵⁷ Ni fuinfungi vogi a ḡulana monʒo kelema seḡei ma, baa kolʒo, fuinfungi ve, e sumiizu. Nii fuinfungi veai ba, naa ḡa ḡala.

⁵⁸ Seḡei baa kolʒo nii gbaai, fuinfungi vogi zeḡe ba, naa ḡa gba volu ná zeizu velesiei, toḡa nade.»

⁵⁹ Tɔgi ɣana, ɛ vile ani nɔpe ba, nii maave vuinfuinsu, ɛ ɣeni ga baala deɣa zeɣei, ɣaa geze zeɣei, ɣaa fele zeɣei, ɣaa kɔlo zeɣei, ɣaa kɔlo zɔɔlai tanɔpe, pelegi a ɣwee da ni ɣadege, ɣaa ni kɔzɔve.

14

Tɔgi ɛ lo kulama zeebei

ma ɣade fai va

¹ Ɔɔɔɣɔ GALAGI ɔɔeni Moize va, ɛ ɣe ma:

² «Wele pelegi tɔgi a ɣe la, ɛ vile kulama zeebe nui va, na-ɣade foloi vaa zu. Ta vaa la zalaɣa ɣula nui va.

³ Toɣa ɣula ti-uuuzuve va, ɛ kulama zeebe nui ɣevele vete. Ni kulama zeebe nui ɣedega,

⁴ zalaɣa ɣula nui ɣa devei ve ga ti wɔni felegɔ zeɣe, ti vulua, ti ɣadegai, ta sedele gulu buɣai, ta geze ɔɔi sɔsɔgi, ta ɣizɔɔpe tufa biɣɔgi, na-ɣade fai zu.

⁵ Toɣa devei ve ga ti wɔnii gila kɔdaaleve pɔlo liɣii maazu, daavegai ga zieungi zu ɔei.

⁶ Toɣa wɔni vului zeɣe, ta sedele gulu buɣai, ta geze ɔɔi sɔsɔgi, ta ɣizɔɔpe tufa biɣɔgi, ɛ ti lo wɔnii ɣɔdaaleveai ma ɣamai wu.

⁷ Toɣa faza daa ɣe lofela naa ma, nii kulama zeebei ɣea ma, maanɛai ga ɛ ɣade. Naa volu toɣa deɛ ga ɣadegɛ, ɛ yeebe wɔni vului va, ɛ li ɔɔɔi zu.

⁸ «Zɔi ɛ ɔɔɣɔ ɣadesu, naa ɣa na-segeiti gba, ɛ ɔɔɣɔ maaleɣai kpein bo, a maagbana ziei wu, toɣa ɣade. Naa volu toɣa zoo ɛ le ti-uuuzuve, kele ɛ la zeida na-sege ɣotai wu, eyesu folo lofela leve.

⁹ Folo lofelasiei, toɣa maaleɣai kpein bo mɔno, nɔungi ta kpelei, ta gaazu ɣo poluveti. Toɣa na-segeiti gba, ɛ busei maagba ga ziei, toɣa ɣade niina.

¹⁰ «Foloi losavasiei, toɣa baala zivo zine felegɔiti sege, niiti neevuzu la ti va, ta kona gila baala saai, nii neevuzu la ba, ta bulu vuko vagoi kilo taavuuɣo, nii gaayogai ga gulɔi, ta gulɔi litele ɣaagwesui, ɛ ɣe ga veeɔanii.

¹¹ Zalaɣa ɣula nui nii ɛ ɣade fai ɣeezu, naa ɣa zunui ɣula keɛma, nii ɛ ɔɔɣɔ ɣadesu, ta naama aniiti kpein Ɔɔɔɣɔ GALAGI ɣaazu, GALA daagomi sege veei laave.

¹² Zalaɣa ɣula nui ɣa baala zivo zineiti gila sege, ɛ kula ga faazuβete zalaɣai, ɛ vee gulɔi litele ɣaagwesui va. Toɣa ti lateɣe vai ma voogi ɣe Ɔɔɔɣɔ GALAGI ɣaazu.

¹³ Toɣa baala zivoi ɣɔdaaleve, ve ta da koto gba zalaɣa zuaiti kɔdaaleve na, ta gala zalaɣaiti, ada ɣadegai ta, mazɔlo faazuβete zalaɣai ma zuai ɣa ga zalaɣa ɣula nui nɔno, egevelei koto gba zalaɣai ma zuai la, ani ve gola ɣadegai.

¹⁴ Zalaɣa ɣula nui ɣa faazuβete zalaɣa zuai ma ɣamai ta zeɣe, ɛ sie naa yeezazu woi yɔkpɔgi ma, nii ɛ ɔɔɣɔ ɣadesu, ta zeezazu yeezine kpotogi ma, naa vee zeezazu ɣɔɣɔzine kpotogi va.

¹⁵ Toɣa gulɔi ta zeɣe, ɛ pu ɣɔβezu yeei ɣa.

¹⁶ Toɣa yeeβegai lo gulɔi wu, nii ɛ kɔβezu yeei ɣa, ɛ gulɔi vaza daa ɣe lofela ga yeeβegai Ɔɔɔɣɔ GALAGI ɣaazu.

¹⁷ Toɣa gulɔi ta zeɣe, nii ɛ kɔβezu yeei ɣa, ɛ sie naa yeezazu woi yɔkpɔgi ma, nii ɛ ɔɔɣɔ ɣadesu, ta zeezazu yeezine kpotogi ma, naa vee zeezazu ɣɔɣɔzine kpotogi va, ve faazuβete zalaɣa zuai ma ɣamai ziaai na.

¹⁸ Zalaɣa ɣula nui ɣa gulɔi mɔtai zeɣe, zɛgai zea, ɛ sie naa nɔungi ma, nii ɛ ɔɔɣɔ ɣadesu, naa ɣa a ke ɛ koto gba vai ɣe toun be Ɔɔɔɣɔ GALAGI ɣaazu.

19 Naa voluma, toɔɔa koto gba zalaɔɔai ɔɔula, ɛ koto gba vai ɔɔe naa ve, nii ɛ boɔɔo nadesu na-koozoba vai ma. Naa volu toɔɔa gala zalaɔɔa loganii ɔɔodaaleve.

20 Toɔɔa gala zalaɔɔai ta vebeanii ɔɔula zalaɔɔa ɔɔulazuve. Toɔɔa koto gba vai ɔɔe zunui naa ve, naa ɔɔa nade.

*Nadedai ɛ lo bala nui va,
nii kulama zeebei ba*

21 «Ni toɔɔa ga bala nui, na-soloogiti ti la kula ɔɔea su, toɔɔa baala zivo zine ɔɔila no zege, nii a ɔɔula ga faazuβete zalaɔɔai, ɛ dateɔɔe vai ma voogi ɔɔe, koto gba vai ɔɔe la toun be. Toɔɔa bulu vuko vagoi kilo savago zege, gaayogai ga guloi, ta guloi litela ɔɔaafwesui, ɛ ɔɔe ga vebeanii.

22 Toɔɔa kpumago felego zege balaa, baa poopo kpokpa felego, eɔɔevelei na-soloogiti ti la. Gilagi ɔɔe ga koto gba zalaɔɔai, zoi ɔɔe ga gala zalaɔɔai.

23 Folo losavasiei, toɔɔa va ga naama aniiti kpein zalaɔɔa ɔɔula nui vo, GALA daaɔomi seɔe velei laave, ɔɔooɔo GALAGI ɔɔaazu, na-nade fai zu.

24 Zalaɔɔa ɔɔula nui ɔɔa faazuβete zalaɔɔai ma vaala zivoi zege ta guloi. Toɔɔa ti lateɔɔe vai ma voogi ɔɔe ɔɔooɔo GALAGI ɔɔaazu.

25 Toɔɔa faazuβete zalaɔɔai ma vaala zivoi ɔɔodaaleve. Zalaɔɔa ɔɔula nui ɔɔa faazuβete zalaɔɔa zuai ma namai ta zege, ɛ sie naa yeezazu woi yokpogi ma, nii ɛ boɔɔo nadesu, ta zeezazu yeezine kpotogi ma, naa ve zeezazu ɔɔoozine kpotogi va.

26 Toɔɔa guloi ta vu ɔɔovezu yeei ɔɔa.

27 Toɔɔa yeebeɔai lo guloi ɔɔa, nii ɛ kovezu yeei ɔɔa, ɛ guloi vaza daa ɔɔe lofela ga yeebeɔai ɔɔooɔo GALAGI ɔɔaazu.

28 Toɔɔa guloi ta zege, nii ɛ kovezu yeei ɔɔa, ɛ sie naa yeezazu woi yokpogi ma, nii ɛ boɔɔo nadesu, ta zeezazu yeezine kpotogi ma, naa ve zeezazu ɔɔoozine kpotogi va, ve faazuβete zalaɔɔa zuai ma namai ziaai na.

29 Zalaɔɔa ɔɔula nui ɔɔa guloi motai zege, zega zea, ɛ sie naa noongi ma, nii ɛ boɔɔo nadesu, naa ɔɔa a ke ɛ koto gba vai ɔɔe toun be ɔɔooɔo GALAGI ɔɔaazu.

30 Naa volu toɔɔa kpumagoiti gila kula ga zalaɔɔai, baa poopo kpokpagiti gila, nii ɛ zooga ɛ solo,

31 gilagi ɔɔa ɔɔe ga koto gba zalaɔɔai, zoi ɔɔe ga gala zalaɔɔai, ɛ ve vebeanii va. Zalaɔɔa ɔɔula nui ɔɔa koto gba vai ɔɔe ɔɔooɔo GALAGI ɔɔaazu, naama nui ve, nii ɛ boɔɔo nadesu.»

32 Nadedai ma logi ɔɔana, naama nui vaa zu, nii kulama zeebei ba, tama soloogiti ti la kula ɔɔea su.

Fuinfuin pelei nade fai

33 ɔɔooɔo GALAGI boeni Moize vo ta Aalon, ɛ ɔɔe ti ma:

34 «Siegi zu wo lozu la Kanaan yooi zu, nii ge feezu wo ya ga wono, ni na fuinфуинgi veena pelei ta va, zooi zu wo soloosu,

35 zoi nono ga pelei, naa ɔɔa li, ɛ daazeeli zalaɔɔa ɔɔula nui ma, ɛ ɔɔe ma: «Na fuinфуинgi vogi vetesu na-pelei va.»

36 Aisa zalaɔɔa ɔɔula nui va le, ɛ va na ɔɔevele vete, toɔɔa devei ve ga ti pelei zuwo, naa ɔɔa a ke, bu anii pe ɛ mina leve ga ti ɔɔooze. Naa voluma zalaɔɔa ɔɔula nui ga le pelei wu, ɛ na ɔɔevele vete.

37 «Toɔɔa fuinфуинgi vogi ɔɔevele vete. Ni a kaana ga naa vogi ɔɔa pelei va ga zegezegegiti subeingai, baa ti maaβoikpoigai, ti woi pelei zu sugooza,

38 toɔɔa ɔɔula pelei wu, ɛ lo daave, ɛ daaɔulu, ɛ ke ga folo lofela.

39 Zalaḡa ḡula nui ḡa ḡale ma ná, foloi lofelasiai ma. Ni a kaana ga fuinfuingi vogi vazage pelei ma,

40 toḡa deve ga ti kotui naati kula ná, niiti ti vuinfuingai, ti ti vili ya ti-uuzuve voluve, ada ḡozoi ta.

41 Toḡa pelei ḡoozuve kpein foin, fufiligi kpein ti kpalesu, ta naa vili ya ti-uuzuve voluve, ada ḡozoi ta.

42 Ta kotuiti maaleve ga ma niine ḡiliga, ti pobi zeḡe, ti pelei zie.

43 «Ni fuinfuingi vogi a ḡaaḡalena ma, é ḡula pelei ḡoozuve ma, kotuiti kulaa voluma ná, maavoin, ta pelei zie volu,

44 zalaḡa ḡula nui ḡa ḡale ma ná volu. Ni a kaana ga fuinfuingi vogi vazage pelei ḡoozuve, fuinfuingi ve, é sumiizu. Pelei ḡozove.

45 Ta pelei wolo, ti ma ḡotuiti seḡe, ta guluiti, ta sie volobiti kpein, ti li ga tiye ti-uuzuve voluve, ada ḡozoi ta.

46 Zoi a le pelei wu, siegi kpein su daaḡulugai la, naa ḡa ḡozo eyesu kpokoi.

47 Zoi a ḡe laani pelei naa wu, naa ḡa ná-seḡeiti gba. Zoi a laamiina pelei naa wu, naa balaa ḡa ná-seḡeiti gba.

48 «Ni zalaḡa ḡula nui nii é ḡalegai ma pelei wu, naa a kaana ga fuinfuingi vogi la vazani, pelei ziaa voluma, toḡa dee ga pelei naḡeḡe, mazoboo fuinfuingi bega.

49 Pelei naḡe fai zu, toḡa woni felego zeḡe, ta sedele gulu buḡai, ta geze boi sosogi ta ḡizoope tufa bifogi.

50 Toḡa woni gila kodaaleve polo liḡii maazu, daavegai ga zieungi zu dei.

51 Toḡa sedele gulu buḡai zeḡe, ta ḡizoope tufa bifogi, ta geze boi sosogi, ta woni vului, é ti lo woni ḡodaaleveai ma namai wu, é faza daa ḡe lofela pelei wu.

52 Zekana a pelei naḡe da, ga wonii ma namai, é vee zieungi zu dei va, ta woni vului, naa vee sedele gulu buḡai ta ḡizoope tufa bifogi va, ta geze boi sosogi.

53 Toḡa yeebe woni vului va, é li ti-uuzuve voluve, daboi zu. Zekana a koto gba vai ḡe la pelei ve. Pelei ḡa naḡe.»

54 Toḡi ḡana kulama zeebei kpein faa zu, ta gelegēle faiti,

55 ta fuinfuingi é ḡulazu seḡeiti su, baa peleiti ma,

56 ta ada bokolo ba vaiti, ta povogulobiti, ta gelegēlegiti,

57 é kalagi wo, siegi zu anii ḡozoi la, ta siegi zu naḡegai la. Toḡi ḡana kulama zeebei vaa zu.

15

Zunui ná-naḡetala vai

1 ḡooḡo GALAGI boeni Moize ta Aalon vo, é ḡe ti ma:

2 «À boe Izelayele nuiti po, wo ḡe ti ma: Zunu noḡe kalajna kolegi ba, kooze naa maavele ma.

3 Ná-kalajna kolegi maavele ḡa kooze la, é ḡeni ḡulazu kpusei va, baa suzo pa de, kooze.

4 Bete noḡe a la su, naa ḡozove, ta ani noḡe a zei ma, naa ḡa ḡozo.

5 Zoi a vooḡu ná-betei va, keni naa ná-seḡeiti gba, é maagba. Koozei ḡa ye de, eyesu kpokoi.

6 Zoi a zeina ani ma, niigi é ḡea zeini ma, keni naa ná-seḡeiti gba, é maagba. Koozei ḡa ye de, eyesu kpokoi.

7 Zoi a vooḡu kpusei va, keni naa ná-seḡeiti gba, é maagba. Koozei ḡa ye de, eyesu kpokoi.

⁸ A laadɛi vuuna nu ma, nii ɲadegai, keni naa ná-segeiti gba, é maagba. Kɔzɔai ɟa ye de, eyesu kpɔkɔi.

⁹ Seima ani nɔpe a zeɪ ma toɟani ɟɔma, naa ɟa ɟɔzo.

¹⁰ Zɔi a vɔɔɟu ani nɔpe ba, nii é ɟɛa tɔun bu, naa ɟɔzɔai ɟa ye de, eyesu kpɔkɔi. Zɔi a naama anii ta zegena, keni é ná-segeiti gba, é maagba. Kɔzɔai ɟa ye de, eyesu kpɔkɔi.

¹¹ Nu-o-nu nii kalajɲa kolegi ba, é la yeagbani, a vɔɔɟuna nu va, keni naama nui ná-segeiti gba, é maagba. Kɔzɔai ɟa ye de, eyesu kpɔkɔi.

¹² Pɔlo liɟii kpein tɔun ka vɔɔɟuna ba, keni naa wolo, gulu anijakai kpein ka gba ziei wu.

¹³ «Siɛgi zu ná-kalajɲa kolegi a bena la, toɟa folo ɓfela ɟaalu ná-ɲade fai zu, é ná-segeiti gba, é maagba ga zieungi zu ɛi. Naa volu toɟa ɲade.

¹⁴ Folu ɓsavasiɛi ma, toɟa kpumago felegɔ zeɟe, ɓaa poopo kpokpa felegɔ, é li ɠooɟo GALAGI ɟakala, GALA daaɟomi seɟe vɛɛi laave, é ti ve zalaɟa ɟula nui ya.

¹⁵ Naa ɟa gilagi ɟe ga koto gba zalaɟai, é zɔi ɟe ga gala zalaɟai, é koto gba vai ɟe tɔun be ɠooɟo GALAGI ɟaazu, ná-kalajɲa kolegi vaa zu.

¹⁶ «Zunui nii maagɔlogololosu, keni é busei kpein gba. Kɔzɔai ɟa ye de, eyesu kpɔkɔi.

¹⁷ Segei kpein, ta kɔɔi kpein a vu ti ma, naati ta gba ziei wu. Ti ɟɔzɔai ɟa ye de, eyesu kpɔkɔi.

¹⁸ «Ni zunui ta anzanui ta laana, ta maagba ti ɟilagilagi. Ti ɟɔzɔai ɟa ye de, eyesu kpɔkɔi.

Anzanui ná-ɲadetala vai

¹⁹ «Anzanui nii ɲamai ɟulazu ba, tɔzei ná-alugi ɟa é kaazu, toɟa ye ná-ɲadetalai zu folo ɓfela laawu. Nu-o-nu a vɔɔɟu ba, naa ɟɔzɔai ɟa ye de, eyesu kpɔkɔi.

²⁰ Bete nɔpe a la su ná-ɲadetala ziegi zu, naa ɟa ɟɔzo. Ani nɔpe a zeɪ ma, naa ɟa ɟɔzo.

²¹ Nu-o-nu nii a vɔɔɟu ná-betei va, keni naa ná-segeiti gba, é maagba. Kɔzɔai ɟa ye de, eyesu kpɔkɔi.

²² Nu-o-nu nii a vɔɔɟu anii ta va, nii é ɟɛa zeini ma, keni naa ná-segeiti gba, é maagba. Kɔzɔai ɟa ye de, eyesu kpɔkɔi.

²³ Ni anii ɟa betei ɟa, ɓaa ve seidai ná, zɔi a vɔɔɟu ba, kɔzɔai ɟa ye de, eyesu kpɔkɔi.

²⁴ Ni zunu a laana ga anzanui naa, ná-kɔzɔi vɛa tɔun ba. Kɔzɔai ɟa ye de, folo ɓfela laawu. Bete nɔpe a la su, naa ɟa ɟɔzo.

²⁵ «Anzanui nii ɲamai a ye ɟulazu ba folo mɔinmɔin daawu, é ɟula ná-alu kaa yeɛɟɛɟala zoloogaiti polu, ɓaa ɲamai ɛɓi ɟulazu ba, é leve pɔɓɔmai va, kɔzɔai ɟa ye de, ná-ɲama vuu ziegi kpein su, eɟɛvɛɛi nɔ ná-alu kaa yeɛɟɛɟalai la.

²⁶ Bete nɔpe a la su, naama ɲama ɟula ziegi laawu, naa ɟa ɟɔzo eɟe ná-alu kaa vetei, ani nɔpe nii a zeina ma, naa ɟa ɟɔzo, eɟe ná-alu kaa ziegi zu nɔ.

²⁷ Nu-o-nu a vɔɔɟu ba, naa ɟa ɟɔzo, keni é ná-segeiti gba, é maagba. Kɔzɔai ɟa ye de, eyesu kpɔkɔi.

²⁸ «Siɛgi zu é ɲadesu la ná-ɲama vuɪ ma, toɟa foloi ɟaalu ga ɔɓfela. Naati poluma, toɟa ɲade.

²⁹ Foloi ɓsavasiɛi ma, toɟa kpumago felegɔ zeɟe, ɓaa poopo kpokpa felegɔ, é li ga tiye zalaɟa ɟula nui va, GALA daaɟomi seɟe vɛɛi laave.

³⁰ Zalaḡa ḡula nui ḡa gilagi ḡula ga koto gba zalaḡai, é zoi ḡe ga gala zalaḡai. Zalaḡa ḡula nui ḡa koto gba vai ḡe be Ḡooḡo GALAGI ḡaazu, ḡama uui ma vaa zu, nii é ḡea koozu.

³¹ «Wa Izelayele nuiti maḡfooza faiti kpein ba, ta ti ḡoo, naa ḡa a ke ti mina za ta-ḡoo vaiiti su, ni ta ná-seḡe vele ḡadegai ḡooona, nii é ti zaama.»

³² Toḡi ḡana naama zunui ve, nii kalajna kolegi ba, ḡaa maḡfologofologai, é ḡoo,

³³ ḡaa anzanui, nii kooai ga ná-alu kaa ḡamai, ḡaa zunui, ḡaa anzanui, nii ḡamai ḡulazu ba, ḡaa zunui, nii é laazu anzanui ḡoba, kooai.

16

Toḡi é lo koto gba vai va konoḡi zu

¹ Ḡooḡo GALAGI boeni Moize oo, Aalón ná-doun zunu felegoiti saa voluma, niiti ti boḡo leeni ga Ḡooḡo GALAGI.

² Ḡooḡo GALAGI ḡeni Moize ma: «Boe è-lié Aalón oo, naa ḡa a ke, é mina da le yeenope ada ḡadega wolai, seḡe zuḡooza golai voluve, kesui lakulugi ḡakalave, nii é minazeḡe kesui la, naa ḡa a ke é mina za, mazoo ná ḡulazu kelema tonabiingi zu kesui lakulugi maazuve.

³ «Peḡe velegi Aalón a zoo lezu la ada ḡadega wolai: Toḡa nike zine bokpa gila seḡe ga koto gba zalaḡai, ta baala sine ḡila ga gala zalaḡai.

⁴ Toḡa seḡewuzeḡe ḡadegai loo ḡoba, é ga gezei, é ma vele kpuḡagi le boḡo ma, é zaamaḡili ga geze zaamaḡiligi, é ma wooḡi lo unba. Zalaḡa ḡula zeḡeiti kana, niiti a boḡo maḡili ga tiye, é maagba voluma.

⁵ Toḡa boli zine felego ḡula Izelayele vebai ya ga koto gba zalaḡai, ta baala sine ḡila ga gala zalaḡai.

⁶ «Aalón ḡa koto gba vai ḡe ga ná-nike zinei, toḡa ná-kotoi gba ta ná-peleyeḡei.

⁷ Toḡa boli zine felegoiti seḡe, é va ga tiye Ḡooḡo GALAGI ḡakala, GALA daaḡomi seḡe vele laave.

⁸ Aalón ḡa kpakutoomai ḡe ga boli zine felegoiti, gilagi ḡe ga Ḡooḡo GALAGI nonoi, gilagi ḡe ga nii kotoi yesu da, é lii la.

⁹ Aalón ḡa boli zinei maabuḡa va, niigi kpakui loozu ma Ḡooḡo GALAGI ve, é naa ḡula ga koto gba zalaḡai.

¹⁰ Boli zinei niigi kpakui loozu ma, ga kotoi ye da, é lii la, naa ma vului ḡa vile Ḡooḡo GALAGI ḡakala, naa ḡa a ke, é koto gba vai ḡe, ta yeebe ba, é li tevbai zu, kotoi ye da.

¹¹ «Aalón ḡa koto gba vai ḡe ga ná-nike zinei. Toḡa koto gba vai ḡe to boḡoi ve, ta ná-peleyeḡei. Toḡa ná-koto gba nike zinei ḡodaaleve.

¹² Toḡa ani maku neene gala liḡii ta zeḡe, daavegai ga abulekaiti, seḡeai zalaḡa ḡulazuve Ḡooḡo GALAGI ḡaazu, ta é zeeḡe felego zeḡe ani maku neeneḡi ma vukoi zu. Toḡa li ga naama aniiti seḡe zuḡooza golai voluve.

¹³ Toḡa ani maku neeneḡi vu abui ḡa Ḡooḡo GALAGI ḡaazu, naa ḡa a ke ani maku neeneḡi ma luului kesui lakulugi maalooḡu, nii é zeele woo ḡesui maazu, naazu é la mo za pe.

¹⁴ Toḡa nike zinei ma ḡamai zeḡe, é faza ga yeebeḡai kesui lakulugi ḡakala vele, folo ḡulazu vele, é ḡamai vaza ga yeebeḡai, ná zeizu ḡe bofela, kesui lakulugi ḡakala vele.

15 Toḡa koto gba woli zinei ḡḡdaaleve nuḡuseiti be, é li ga ma ḡamai seḡe zuḡooza golai volu velei. Uelei nò é keai la ga nike zinei ma ḡamai, zekana nò a kee la ga naa ma ḡamai, toḡa faza kesui lakulugi ma ta kakala velei.

16 «Uele ḡana a koto gba vai ḡe la ada ḡadega wolai ve Izelayele nuiti ta-ḡḡḡba vaiti faa zu, ta ta-lò koloḡologiti kpein maaḡe ve, ti kotoi ḡeai ga ti maaḡe. Toḡa ke ḡana nò GALA daaḡomi seḡe velei ve, mazòḡḡ toḡa kòḡḡba nuḡuseiti saama.

17 Nu nòḡe ge la ye ga GALA daaḡomi seḡe velei wu, sieḡi zu é leezu la ga é koto gba vai ḡe ada ḡadega wolai, eyesu é ḡula ná. Toḡa koto gba vai ḡe ta ḡḡḡi ve, ta ná-peleyeḡe, ta Izelayele vebei kpein be.

18 «A ḡena ḡulaa, toḡa li zalaḡa ḡulazuve, nii é ḡooḡḡ GALAGI ḡakala, é koto gba vai ḡe, zalaḡa ḡulazuve ve, é nike zinei ta boli zinei ma ḡamai zeḡe, é sie zalaḡa ḡulazuve mineiti ma, maaḡoolii pe su.

19 Toḡa ḡamai vaza ga zeeḡeḡai, ná zeizu ḡe lofela, zalaḡa ḡulazuve ma. Toḡa kole, é ḡade, Izelayele nuiti ta-ḡḡḡba vaiti faa zu.

20 «Sieḡi zu é besu da ga koto gba vai ḡe ada ḡadega wolai ve, ta GALA daaḡomi seḡe velei ve, ta zalaḡa ḡulazuve ve, toḡa boli zinei ma vului maaḡuḡa va.

21 Aalòn ḡa yee feleḡoiti pee boli zinei ma vului unmaḡe, é la zò ga maazu ga Izelayele nuiti ta-vaa ḡoiti kpein, ta ta-lò koloḡologiti kpein, niiti ti kotoi ḡea ga ti maaḡe. Toḡa ti la boli zinei unma, naa volu, é kpe, é li teḡebai zu, zunu ḡila ge ḡò ba, nii kevele ḡeteai.

22 Ta-vaa ḡoiti ta ye boli zinei va, ti kpe, é li teḡebai zu, é li zooli naa zu, ve ná ḡakai.

23 «Aalòn ḡa le GALA daaḡomi seḡe velei wu, é geze zeḡeiti kula, niiti é ḡea ti looni teezuve ada ḡadega wolai. Toḡa ti la ná.

24 Toḡa maaḡba ada ḡadegaḡi ta, é ná-seḡeiti seḡe volu. Naa volu toḡa ḡula, é ná-gala zalaḡai ḡula, ta nuḡuseiti ta-ḡala zalaḡai, é koto gba vai ḡe ḡḡḡ ve, ta nuḡuseiti be.

25 Toḡa koto gba zuai ma wulò ḡala zalaḡa ḡulazuve.

26 «Zò a bolii ḡe, nii kotoi yeḡai da, naa ḡa ná-seḡeiti gba, é maaḡba, naa voluma toḡa le niina ti-vuuzuve.

27 Koto gba zalaḡai ma nike zinei ta koto gba woli zinei niiti ti ti-ma ḡamai zeḡeai, ti vaa la ada ḡadega wolai koto gba vai zu, ta li ga tiye ti-vuuzuve voluḡe, ti ma ḡòḡoiti gala abui ḡa, ta ma zuai, ta ma ḡoiti.

28 Zò a gala, naa ḡa ná-seḡeiti gba, é maaḡba. Naa volu toḡa le niina ti-vuuzuve.

29 «Nii ḡa ḡe wo ve ga ḡooḡḡ ḡḡi, alugi lofelasie ma volo puuḡoi ma, wa zuḡi zo, wo la boti nòḡe kea, é ḡeni ga zou loun, ḡaa weein nii é ga seikòḡma nui wo zaama.

30 Mazòḡḡ naama volo ná, ta koto gba vai ḡe wo ve, naa ḡa a ke wo ḡade. Wa ḡade wa-ḡotoiti kpein faa zu, ḡooḡḡ GALAGI ḡaazu.

31 Toḡa ḡe wo ve ga dooḡḡ folo wolai, wa zuḡi zo. Toḡa ḡe wo ve ga ḡooḡḡ ḡḡi.

32 «Koto gba vai ḡa ḡe zalaḡa ḡula nui ya, nii guloi ziaai ma, feai beḡe ga é vile keeḡe votogì zu zalaḡa ḡula vai zu. Toḡa ḡḡḡ maaḡili ga zalaḡa ḡula zeḡeiti, ti ga gezei.

33 Toḡa koto gba vai ḡe ada ḡadega wolai ve, ta GALA daaḡomi seḡe velei ve, ta zalaḡa ḡulazuve ve. Toḡa koto gba vai ḡe ḡalaa zalaḡa ḡula nuiti be, ta nuḡuseiti kpein be.

34 Toḡa ḡe wo ve ga ḡooḡo tḡgi, koto gba vai ḡa ḡe, naa ḡe ḡila kona-o-kona, Izelayeḡe nuiḡi ta-ḡotoiti kpein faa zu.»

Naa ḡeeni, nii ḡooḡo GALAGI ma levei veeni Moize ya.

IZELAYEḡE NUIḡI TA-ḡAḡEDAI

17

(17:1--27:34)

Zalaḡa ḡulazu ḡila kpegi

¹ ḡooḡo GALAGI bḡeni Moize vḡ, é ḡe ma:

² «Bḡe Aalḡn vḡ, ta ná-doun zunuiḡi, ta Izelayeḡe nuiḡi kpein, é ḡe ti ma: Wéḡe, nii ḡa ḡooḡo GALAGI deveai:

³ «Ni Izelayeḡe nui ta a níkei baa baalagi, baa bolii ḡoḡaaḡeḡena ga zalaḡai ti-vuuzuvḡe, baa ti-vuuzuvḡe voluvḡe,

⁴ é la liini la GALA daaḡomi seḡe vḡlei laaḡe, é va ke ga vḡḡeḡanii ḡooḡo GALAGI vḡ ná-seḡe vḡḡe ḡadegaḡi ḡakalavḡe, naama nui ḡa ḡe ga soba nu, tḡḡeí é ḡamai vua. Kpe ka leve ná-nuḡuseiti ba, é ḡula ti zaama.

⁵ Naa ḡa a ke, Izelayeḡe nuiḡi ti mina mḡ ta-zalaḡa aniiti kula dḡḡoiti su, keḡe ti ḡa va ga tiye zalaḡa ḡula nui vḡ, ḡooḡo GALAGI ḡakala GALA daaḡomi seḡe vḡlei laaḡe, é ti ḡula ga zalaḡai ḡooḡo GALAGI vḡ, ga ziilei zalaḡaiti.

⁶ Zalaḡa ḡula nui ḡa ma ḡamai vaza ḡooḡo GALAGI ná-zalaḡa ḡulazuvḡe ma, GALA daaḡomi seḡe vḡlei laaḡe, é ma wulḡi ḡala, nii makugi a nḡe ḡooḡo GALAGI vḡ.

⁷ Ti la mḡ ta-zalaḡaiti kulaa zḡḡe ḡalagiti bḡ, niiti ti-vaaḡulabaiti ti ga boli zinḡiti, niiti ti ḡea bḡḡo ḡḡozu ga tiye. Toḡa ḡe ga ḡooḡo tḡgi ti vḡ, ta ti-mavofodaiti kpein.

⁸ «ḡa ḡe ti ma mḡḡo: Ni Izelayeḡe nui ta, baa seikḡḡoma nui ta, é ti zaama, a gala zalaḡai ḡulana, baa zalaḡai taḡili,

⁹ é la liini la GALA daaḡomi seḡe vḡlei laaḡe, é va kula ga zalaḡai ḡooḡo GALAGI vḡ, naama nui bḡe ka leve ná-nuḡuseiti ba.

Tḡgi é lo ḡama mii vai va

¹⁰ «Ni Izelayeḡe nui ta, baa seikḡḡoma nui ta, é ti zaama, a ḡamai ma zii tanḡḡe miina, ná voluave naama nui va, nii é ḡamai miizu, ná naama nui betevḡe balaa ná-nuḡuseiti ba, é ḡula ti zaama.

¹¹ Mazḡḡo ḡamai ḡa é ga kpeḡeḡanii kpein zḡnvui. Gḡe feeḡe wo ya, ga wo koto gba vai ḡe la zalaḡa ḡulazuvḡe, wo-yḡnvuiti faa zu, mazḡḡo tei é ga zḡnvui ma voogi, naa maavele ḡa ḡamai a kotoi gba la.

¹² Naa ḡa é ba, gḡe bogḡe Izelayeḡe nuiḡi ma ga, nu nḡḡe ge mina ḡamai mi wo zaama, anḡe seikḡḡoma nui vḡ, é mina ḡamai mi.

¹³ Ni Izelayeḡe nui ta, baa seikḡḡoma nui ta, é ti zaama, a sua zona dḡḡo zie su, baa wḡnii, nii nu a mi, toḡa ma ḡamai vḡ zḡoi ma, é fuḡiligi vḡ gaazu.

¹⁴ Mazḡḡo kpeḡeḡanii kpein, ni nḡ toḡa vulua, zḡnvui ḡa ma ḡamai zu. Naa ḡa é ba, gḡe bogḡe Izelayeḡe nuiḡi ma ga, wo la kpeḡeḡe tanḡḡe ma ḡamai mia, mazḡḡo kpeḡeḡanii kpein zḡnvui ḡa ná-ḡamai zu, nu nḡḡe a ta miina, naa bḡe ka leve Izelayeḡe nuḡuseiti ba.

¹⁵ «Nu nḡḡe, é ḡeni zou loun zu, baa seikḡḡoma nuiḡi su, a sua miina saai bḡḡo vḡ, baa balivaliai ga, toḡa ná-seḡeiti gba, é maagba. Kḡzḡai ḡa ye de, eyḡsu kpeḡoi. Naa volu, toḡa ḡade.

16 Ni é la ná-sefeiti gbani, é va maagba, ná-faaǵaaza golai ma ǵasoi ǵa la unma.»

18

Daa koba vai ma maǵneesi tanigaani

1 Ǵooǵo GALAGI 6oeni Moize ʋo, é ǵe ma:

2 «ʋo Izelayele nuiti pa, é ǵe ti ma: Nà ga Ǵooǵo GALAGI, wa-ǴALAGI.

3 A mina naa ǵe, nii é ǵeezu Ezipete yooi zu, ʋe wo ǵeni zeini ná. A mina naa ǵe, nii é ǵeezu Kanaan yooi zu, ʋe gè liizu ga woye ná. A mina ʋile ta-ǵogiti polu.

4 A ǵolo nà-deveiti be, wo make nà-ǵogiti ma, wo ʋile ti ʋolu. Nà ga Ǵooǵo GALAGI, wa-ǴALAGI.

5 A ǵolo nà-ǵogiti be, ta nà-deveiti, nui nii a ziena ga tiye, naa ǵa zenvui wo naa maavele ma. Nà ga Ǵooǵo GALAGI.

6 «Wo tanope ge mina la ga anzanu, ta nii ti logai 6oǵo ʋa. Nà ga Ǵooǵo GALAGI.

7 «Mina la è-lee ǵoba. Toǵa ǵe ga è-ǵee unfe faa. Toǵa ǵe 6alaa ga è-lee unfe faa, mazɔɔ è-lee ʋe.

8 «Mina la è-ǵee anzai taǵili koba. Toǵa ǵe ga è-ǵee unfe faa.

9 «Mina la è-ʋaazeelai ǵoba, è-ǵee ná-doun anzanui ʋe, 6aa è-lee ná-doun anzanui, anee ni kulaʋe su peleyeǵei taǵili bu.

10 «Mina la ga è-loun zunui ná-doun anzanui, 6aa è-loun anzanui ná-doun anzanui, mazɔɔ ǵa-unfe faa ʋe, ǵa 6oǵoi.

11 «Mina la ga è-ǵee anzai taǵili ná-doun anzanui. Toǵa ga è-ǵee ná-doun anzanui. Toǵa ga è-ʋaazeelai.

12 «Mina la ga è-ǵee ʋaazeelai. Toǵa ga è-ǵee ná-nu ǵiteǵitegi.

13 «Mina la ga è-lee die 6aa deǵe anzanu, mazɔɔ è-lee ná-nu ǵiteǵitegi ʋe.

14 «Mina la ga è-ǵee die 6aa deǵe zunui anzai, mazɔɔ toǵa ga è-lee.

15 «Mina la ga è-loun anzai. Toǵa ǵe ga è-loin unfe faa.

16 «Mina la ga è-ǵee loin anzai. Toǵa ǵe ga è-ǵee loin unfe faa.

17 «Mina la ga anzanui, ta ná-doun anzanui. E la ná-doun zunui ná-doun anzanui zeǵea, 6aa ná-doun anzanui nɔnɔ ma loun anzanui, mazɔɔ ta ga ná-nu ǵiteǵitegiti, naa ǵa ga faa ɲu wola.

18 «Ni è-anzai ǵa de vulua, mina die 6aa deǵe anzanui ta zeǵe ga è-anza. Da toloi lo ti yooǵzu.

19 «Mina la ga anzanui ná-alu kaa ziegi zu, nii é toun koozu.

20 «Mina la ga è-zeijnɔǵoi anzai, ǵa 6oǵo ǵoɔo la.

21 «Mina è-loin tanope kula ga zalaǵa, é ʋa ǵala kooǵo ganigi ʋe daa ga Mɔɔke, ǵebi vaa ma, è la ǵa-ǴALAGI ǵoǵoi ǵologologa. Nà ga Ǵooǵo GALAGI.

22 «Mina la ga zunui, eǵeʋelei nu a laa la ga anzanui. Naa ǵa ga kooɔba vaa.

23 «Mina la ga sua, é ʋa 6oǵo ǵoɔo. Anzanu mina la sua ǵoba. Baaǵulama vaa ʋe.

24 «À mina 6oǵo ǵoɔo ga naama zie ʋelei tanope, mazɔɔ ziiti gè ti 6eezu wo luǵo, naati ti 6oǵo ǵoɔo ʋe ga naama zie ʋeleiti kpein.

25 Zooi kpein ge ǵoɔo, gè ti maǵolo ta-ʋaǵaaza golaiti faa zu, zooi unpiliga ga ná-nuʋuseiti.

26 «Woun wa, wa ǵolo nà-ǵogiti be, ta nà-deveiti, wo mina naama ǵoɔo ʋa vai tanope ke, é ǵeni ga zou loun, 6aa seikooǵoma nui, nii é wo zaama.

²⁷ Mazɔɔ kɔzɔba vaiti kpein kana, zooi zu nuɔuseiti ti ɔeni keɛzu, niiti ti ɔeni zeini zooi ɔa mɔungi wo luɔɔ, zooi ɔzɔa.

²⁸ Naa a ɔɛna, zooi la mɔ unpiliga ga woye, tɔzei wa-ɔzɔba vaiti ba, eɔvelei é unpilini la ga ziiti, ti ɔeni wɔun wo luɔɔ náve.

²⁹ Mazɔɔ niiti kpein ti vaazu naa ɔɛɔala ɔzɔba vaiti ta ɔɛzu, ti be ka leve ta-nuɔuseiti ba, ti ɔula ti zaama.

³⁰ «Wa ɔolo ná-deveiti be, naa ɔa a ke, wo la mɔ naama vaa ɔu wolaiti tanɔpe kea, nii é ɔeni ɔɛzu wo luɔɔ, wo la ɔɔɔ ɔzɔa ga naa ta. Na ga ɔɔɔ GALAGI, wa-ɔALAGI.»

19

A ɔade, mazɔɔ ɔadeɔe

¹ ɔɔɔ GALAGI ɔeni Moize ɔɔ, é ɔe ma:

² «Bɔe Izelaye vebei kpein ɔɔ, é ɔe ti ma: A ɔade, mazɔɔ ɔadeɔe, ná, ɔɔɔ GALAGI, wa-ɔALAGI.

³ «Ese gilagilagi ɔa unfe dee ta keɛɔe ma, é ná-dooɔ foloiti maɔe. Na ga ɔɔɔ GALAGI, wa-ɔALAGI.

⁴ «A mina ɔaavote kooɔ ganigiti ma. A mina galagaa beɔe ɔɔɔ ve ga kolu ɔaawuungi. Na ga ɔɔɔ GALAGI, wa-ɔALAGI.

⁵ «Siegi zu wa ziilei zalaɔai ɔulana la ɔɔɔ GALAGI ve, wa ke, nii a ke é daazo.

⁶ Ma zuai ɔa mi foloi wo kulazu la ga zalaɔai, ɔaa poluma zobui. Nii é yesu ná eyesu foloi zavasiei, naa ɔa ɔala.

⁷ Foloi zavasiei, ni nu a ta miina, toɔa ɔe ga anii kɔzɔai, zalaɔai laa la mɔ zoga.

⁸ Zoi a ta miina, ná-faaɔaa golai ma ɔasoi ɔa la unma, mazɔɔ toɔa naa ɔzɔzu, nii feai ɔɔɔ GALAGI ve, naama nui be ka leve ná-nuɔuseiti ba.

⁹ «Siegi zu wo moloji levezu la wa-yooi zu, wa kpala kpelamaɔe ye ná, wo mina ná leve, wo mina ɔale ma posuyevei ma.

¹⁰ A mina ani ɔɔɔgiti kula ɔalaa, niiti ti yegai wa-leezen belei zu. A mina ma waaiti zeeve, niiti ti loozu. Wa naa ye ná bala nuiti be, ta seikooɔma nuiti. Na ga ɔɔɔ GALAGI, wa-ɔALAGI.

¹¹ «À mina unma wo. A mina zee wo, ɔaa wo va woya beɔe, wo ɔilagilagi wo-zeiɔɔɔi laalooɔma.

¹² A mina zee ɔona wo daaseigi zu, mazɔɔ wa wa-ɔALAGI ɔɔɔi ɔologolo. Na ga ɔɔɔ GALAGI.

¹³ «À mina wo-zeiɔɔɔi maanooɔ vaa ɔe, wo mina unma wo. A mina ɔata nu ná-sala wali ma, é va yesu poluma zobui.

¹⁴ A mina goizuɔɔɔ nui ɔoto, wo mina ani nɔpe kpesa gaazugole nui luɔɔ, nii a ɔɔɔziɔa ba, keɔe wa ɔe ga GALA gaazuluaba nu. Na ga ɔɔɔ GALAGI.

¹⁵ «À mina telebotala vaa nɔpe ke tukɔɔaaaveiti su. A mina topolu ɔe bala nui ɔaa nu wolai ve. Keɔe wa wo-zeiɔɔɔi lukɔɔaaave ga soledai.

¹⁶ A mina ɔɔɔ ɔu vaa veɔe wa-nuɔuseiti ta va. A mina zee zeele woo wo wo-zeiɔɔɔi laalooɔma, a ɔe ga saa zaɔu. Na ga ɔɔɔ GALAGI.

¹⁷ «À mina wo-ɔeɔloin woinzege wo-yiimaɔe. A dama, wa ɔena zeli loga wo-ɔeɔloin ma, wo mina koto la ɔɔɔ unma tɔun ná-faa zu.

¹⁸ A mina nɔnɔ ɔotokula vaa ɔe, wo mina faa ze yiima wa-nuɔuseiti ta laalooɔma. Wa wo-zeiɔɔɔi neɔ ve, eɔe wa ɔɔɔi. Na ga ɔɔɔ GALAGI.

19 «Wa ɔlo nà-deveiti be. A mina sua ma zii felego vu boɔɔ ma, ti va pɛɛpolu wo. A mina ani zuwu zii felego woli wa-ɔalagi va. A mina sege loo ɔɔba feɛai ga gezei ma zii felego.

20 «Siegi zu zunui ta a laana ga duo anzanui ta, nii maazogai zunu ɔili be, é la unmaoni, é la boɔɔ yeema, ta faa zuɔoloɔɔlogi beɛɛ, keɛɛ ti la ti vaa, mazolo anzanui naa la boɔɔ yeema.

21 Zunui ɔa va ga baala sine ɔila, ɔooɔ GALAGI vo, ga ná-faa zuβeɛɛ zalaɔai GALA daaɔomi sege veɛɛi laave.

22 Zalaɔa ɔula nui ɔa koto gba vai ɔe toun be, ɔooɔ GALAGI ɔakala, ná-kotoi vaa zu é keai, é ke ga baala sinei, é kulazu ga faazuβeɛɛ zalaɔai, kotoi naa é keai, suvaa ɔa ye be.

23 «Siegi zu wo liizu la zoi ná zu, wa βena ga gwaa wului ma zii pe siin, wa ti-ma waaiti peɛɛ kona savago laawu ga ti ɔɔzove, à mina ta mi negeɛin.

24 Konagi naanisei ma, wa ti-ma waaiti kpein fe ɔooɔ GALAGI ná-maamuse vaa zu.

25 Konagi loolusiei ma, wa zoo wo ma waaiti ta mi. Ni wa naa ɔena, wafulanumai ɔa li ga woloa. Nà ga ɔooɔ GALAGI, wa-ɔALAGI.

26 «À mina sua nape mi, nii jamaɛ su. A mina boɔɔ lo zoɔo vaa zu, ta ungaizie vaa nape.

27 A mina woungiti buuwo, wo mina wo-ɔakalagiti bo.

28 A mina wen do wo-ɔoɔlogi ma gove ve, wo mina poloɔale lo boɔɔ ma. Nà ga ɔooɔ GALAGI.

29 «À mina wo-loun anzanui ɔaazu unfe sege ga wo va do koloɔlogi zu, galagi tanape deɛi vaa ma, naa ɔa a ke zoi zu nuβuseiti ti mina lo koloɔlogi zu, ná zulaa a va ve ga koɔɔba vai.

30 Wa nà-dooɔo foloiti maape, wo unfe seizu jadegai ma. Nà ga ɔooɔ GALAGI.

31 «À mina li, wo va gove laawooleve nuiti gaazaɔa, ɔaa niiti goveiti ti velela vele vaiti bosu ti ma. A mina ti ɔaizie, wo mina boɔɔ ɔoɔo ga tiye. Nà ga ɔooɔ GALAGI, wa-ɔALAGI.

32 «Wa wuzegɛ un kolegiti kpein be, wo kewola vobi leɛi. Wa lua wa-ɔALAGI va. Nà ga ɔooɔ GALAGI.

33 «Ni seikoɔoma nui ta a vaana wo zaama wa-yooi zu, à mina suziɔa.

34 Wa seikoɔoma nui zo ga pagɔ, ege pelegi wo zou loin zosu da. Wa neɛ ve ege wa boɔɔi. Mazolo wo ɔeni ga seikoɔoma nuiti Ezipete yooi zu. Nà ga ɔooɔ GALAGI, wa-ɔALAGI.

35 «À mina telebotala vaa ɔe, tukpoɔaaleveiti su, anɛɛ koɔogiti su, ɔaa aniiti soɔigoiti su, ɔaa aniiti buɔegiti su.

36 Keni wa-ɔoɔo ganiiti ti zole, bui velei zoloo. Nà ga ɔooɔ GALAGI, wa-ɔALAGI, nii é wo ɔulani Ezipete yooi va.

37 Wa nà-deveiti kpein so, ta nà-toɔgiti, wo ti make, wo zie ga tiye. Nà ga ɔooɔ GALAGI.»

20

Kotoiti ma zalai

1 ɔooɔ GALAGI boeni Moize vo, é ɔe ma:

² «Gε Izelayele nuiti ma: Nu-o-nu é g̃eni Izelayele nuiti saama, 6aa seikɔǰoma nu, nii a ná-doin ta g̃ulana ga zalaǰa salei ve, daa ga Mɔlɔke, ta naama nui vaa. Zoi zu nuɓuseiti ta sɔ ga kɔtui, é za.

³ Nɔ̀un nà ɔluave naama nui va, g̃e kpeteɔve ná-nuɓuseiti ba, tɔɔzei ba é ná-doin ta leɔege salei Mɔlɔke ɔɔ, é seizu ɲadegai g̃ɔɔɔve, é d̃asei ɲadegai gologolo.

⁴ Ni Izelayele nuiti ta gilina ba, ti g̃aazuɔɔɔ ma naama nui letegi, nii é ná-doin ta leɔegai salei Mɔlɔke ɔɔ, ni ti la paani,

⁵ nɔ̀un, nà ɔluave ma nui va, ta ná-peleyeg̃ei, nà kpeteɔve ná-nuɓuseiti ba, é ɔɔɔ naati kpein ba, niiti ti kɔɔǰo gani kɔɔ vai g̃eɔɔzu, eg̃evelei é keɔɔzu la salei Mɔlɔke ɔɔ.

⁶ «Ni nui ta a liina, é g̃ɔve laawooleve nuiti gaazaǰa, 6aa niiti g̃ɔveiti ti ɔlela ɔlela vaiti bosu ti ma, nii é ga kɔɔǰo gani kɔɔ vai ma zii, nà ɔluave naama nui va, g̃e kpeteɔve ná-nuɓuseiti ba.

⁷ A ɔǰo ɲade, wa ɲade, mazɔɔɔ nà ga G̃ɔɔǰo GALAGI, wa-G̃ALAGI.

⁸ A ná-deveiti make, wo zie ga tiye. Nà ga G̃ɔɔǰo GALAGI, nii é wo ɲadesu.

⁹ «Zoi nɔ̀pe é keɔɔg̃e 6aa dee g̃otozu, ta naama nui vaa, tɔɔzei é keɔɔg̃e 6aa dee g̃otoa, ma ɲamai g̃a la tɔ ɔǰo unma.

¹⁰ «Siegi zu zunui ta a w̃eɔɔziɔ bona la ga seijɔǰoɔi ta anza, wa w̃eɔɔziɔ nuiti felego pe paa.

¹¹ «Ni zunui ta a laana ga keɔɔg̃e anzai, é keɔɔg̃e g̃aazu unfe segea, wa naama zunui ta naama anzanuiti paa. Ti-ma ɲamai g̃a la ti unma.

¹² Ni zunui ta a laana ga ná-doun anzai, wa ti felego pe paa. Ti unfetala vai g̃ea, ti-ma ɲamai g̃a la ti unma.

¹³ «Ni zunui ta a laana ga zunui ta, ti kɔɔɔba vai g̃ea, wa ti vaa. Ti-ma ɲamai g̃a la ti unma.

¹⁴ «Ni zunui ta a anzanui ta dee zeg̃ena, é ti felego ze ga anza, naa g̃a ga faa ɲou wola. Ta ti savago g̃ala, naa g̃a a ke faa ɲou wola naa mina ye wo zaama.

¹⁵ «Ni zunui ta a laana ga suai, wa zunui naa vaa, wo suai balaa paa.

¹⁶ «Ni anzanui ta a maabug̃ana suai ta va, é la koba, wa anzanui vaa, wo suai vaa. Ta ti pe paa, ti-ma ɲamai g̃a la ti unma.

¹⁷ «Ni zunui ta a ná-seelai zeina ga anza, keɔɔg̃e ná-doun anzanui, 6aa dee ná-doun anzanui, é naa unfega, ta é ɔǰo unfega. Unfetala vaa wola g̃ana, ti 6e ka leve ta-nuɓuseiti ba, naa g̃a g̃e ta-nuiti pe gaazu. Zunui naa é ná-seelai unfegai, ná-faaǰaaza golai ma g̃asoi g̃a la unma.

¹⁸ «Ni zunui ta a laana ga anzanui ta, é ná-alugi g̃aai, ti felego pe ti 6e ka leve ta-nuɓuseiti ba, mazɔɔɔ ti ná-alugi ma ɲamai g̃aa.

¹⁹ «À mina la ga wo-lee die 6aa deg̃e anzanui ta, 6aa wo-g̃e ná-seelai ta. Ni zunui ta a laana ga ná-nu g̃iteg̃itegi ta, ta-vaag̃aaza golai ma g̃asoi g̃a la ti unma.

²⁰ «Zunui ta a laana ga keɔɔg̃e die 6aa deg̃e zunui ta anza, é zunui naa g̃aazu unfe segea. Ti felego ta ta-g̃otoi ma g̃asoi zeg̃e, ta za g̃ana nɔ, ti la doun zɔɔɔga.

²¹ «Ni zunui ta a keɔɔloin anzai zeina, kɔɔɔba vaa g̃ana, é keɔɔloin unfega, ti la doun zɔɔɔga.

²² «Wa make ná-deveiti ma, ta ná-togiti, wo ti zo kpaan, naa g̃a a ke zoi ve g̃e ɔazu liizu ga woye ná, ga wo ze ná, é la unpiliga ga woye.

²³ A mina zie ga zii naati ta-luvai, niiti g̃e ɔazu ti 6eɔzu wo luǰo, mazɔɔɔ ti naama g̃eɔwotiiti kpein keɔve, naa ɔlezege b̃e.

²⁴ Gè boga wo ma: Wa ɟa wo ta-yooi zɔɔɔsu, nà feezu wo ve ga wɔnɔ, zooi ve, ve nɔnɔi ta kɔin gulɔi ɔoɔɔbaai ná. Nà ga Gooɟɔ GALAGI, wa-GALAGI, nii é wo yeeɟaaɟwɛa, wa zɔɔma ziiti.

²⁵ Wa zɔɟɔzu ɟɛ kɔzɔba zuaiti ta sua ɲadegaiti ba, ta kɔzɔba wɔniiti ta wɔni ɲadegaiti ba, naa ɟa a ke wo mina bɔɟɔ ɟɛ ga kɔzɔba vea, ga suaiti, ɓaa wɔniiti, ɓaa ga naati kpein, niiti ti bokposu zooi ma. Gè ti yeeɟaaɟwɛa, ta suai zɔiti, nii a ke wo kwɛɛ ga ti ɟɔzɔve.

²⁶ «À ɲade nɔn be, mazɔɔɔ ɲadegɛ, nɔn nà, Gooɟɔ GALAGI, gè wo yeeɟaaɟwɛɛve wa zɔɔma ziiti, naa ɟa a ke, wo ɟɛ ga nɔnɔiti.

²⁷ «Zunui ɓaa anzanui nii é ga gɔve laawooleve nui, ɓaa nii gɔveiti ti ɔelela vele vaiti bosu ma, wa sɔ ga kɔtui, é za. Ma ɲamai ɟa la unma.»

21

Deveiti

é lo zalaɟa ɟula nuiti ba

¹ Gooɟɔ GALAGI ɟɛni Moize ma: «Bɔɛ zalaɟa ɟula nuiti ɔɔ, Aalɔn ná-doun zunuiti, é ɟɛ ti ma: Zalaɟa ɟula nui la bɔɟɔ ɟɔzɔa ná-nuɓuseiti saama gɔve maavele ma.

² E ɟula ná-nu ɟiteɟitegiti polu, dee, ɓaa keɛɟɛ, ɓaa ná-doun zunui, ɓaa ná-doun anzanui, ɓaa keɛɟeloin,

³ ɓaa ná-seelai, nii é la de zeini zunu ve. Toɟa zoo é bɔɟɔ ɟɔzɔ ná-seelai naa ve, tɔzei naa ɟa ná-peleyeɟei wu, é la de leɛni zunu ɟili ná-pele wu.

⁴ Toɟa ga kundigii ná-nuɓuseiti saama, é la bɔɟɔ ɟɔzɔa, é va bɔɟɔi ɟologolo.

⁵ «Ni saa ɟa lona zalaɟa ɟula nuiti ma, ti la kpaana peɔ tɔungi zu, ti la ɓakalagiti boga, ti la ɔɔɔpale laa bɔɟɔ ma.

⁶ Ta ɲade ta-GALAGI ve, ti mina ta-GALAGI bɔɟɔi ɟologolo, mazɔɔɔ ta zalaɟaiti kulazu Gooɟɔ GALAGI ve, ná-daamianigi ve é ɟalazu abui ɟa. Ti maanɛve, ti ɲade.

⁷ Ti la kologolo anzanu zeida, ɓaa nii tɔɟɔi ɟologologai. Ti la anzanu zeida, nii sinigi ɟeleai ba, mazɔɔɔ zalaɟa ɟula nui ɲadegɛ ná-GALAGI ve.

⁸ Wa peɛ ga ɲade nu, mazɔɔɔ toɟa é daamianigi ɟulazu ga zalaɟai wa-GALAGI ve. Toɟa ɟɛ ga ɲade nu wo ve, mazɔɔɔ nɔn ɲadegɛ, nɛi gè ga Gooɟɔ GALAGI, nii é wo ɲadesu.

⁹ Ni zalaɟa ɟula nui ná-doun anzanui a bɔɟɔi ɟologolona ga é la kologologi zu, toɟa keɛɟɛ bɔɟɔi ɟologolosu, ta gala, é za.

¹⁰ «Zalaɟa ɟula nui nii kundigilai zea, keɛɟelointi maazu, nii gulɔ ɲadegai ziaai ma, ta nii zalaɟa ɟula zɛɟeiti toai kɔba, é la nɔundɛɟaiti zɛga yaɟaba, ta é la ná-seɟeiti balia ga.

¹¹ E la lia pooma ɟoba, é la bɔɟɔ ɟɔzɔa, anɛ ni keɛɟɛ a zaana, ɓaa dee.

¹² E la ɟula seizu ɲadegai va, naa ɟa a ke é mina seizu ɲadegai ɟɔzɔ, mazɔɔɔ feeve bè ga ná-siema wulɔ ɲadegai maavele. Nà ga Gooɟɔ GALAGI.

¹³ «Zalaɟa ɟula nui naa mina anzanu ze, nii é zunu vaa ɟwɛɛ.

¹⁴ E la poanza zeida, ɓaa anzanui nii sinigi ɟeleai ba, ɓaa kologolo anzanu, ɓaa nii tɔɟɔi ɟologologai, kele anzanui a ɟɛ seizu, keni é ɟɛ ga ná-bolodai zu anzalopo beai, é la de zunu vaa ɟwɛɛ.

¹⁵ Zalaɟa ɟula nui naa la mavofodai bɔɟɔ ɟologologa ná-bolodai zaama, mazɔɔɔ nà ga Gooɟɔ GALAGI, nii é tɔun ɲadesu.»

¹⁶ Gooɟɔ GALAGI bɔɛni Moize ɔɔ, é ɟɛ ma:

¹⁷ «Bɔe Aalɔn ʋɔ, ɛ ɣe ma: E-mavofodai zu zunui tanɔpe, nii neɛvuzu ba, naa mina maaɓuɣa ga ɛ nǎ-GALAGI nǎ-daamianigi ɣula ga zalaɣai.

¹⁸ Zunui tanɔpe, nii neɛvuzu a ɣe ba, naa la maaɓuɣaa nǎ ʋa: gaazuɣole nu, ɓaa meɣele nu, ɓaa nii sokpai maavegai, ɓaa baalobazuwe ta zeɣeai keɛle ma,

¹⁹ ɓaa zunui ta, nii kɔɣɔi ɣaleai, ɓaa zeei,

²⁰ ɓaa zunui ta, nii gɔɣɔi polu, ɓaa ɛ ga kutui, ɓaa gaazu wana nu, ɓaa dɔɣɔi ma, ɓaa kulama zeeɓei ba, ɓaa nii pɔɔɣezɛɣain woloai.

²¹ Zalaɣa ɣula nui Aalɔn mavofodai zu, zunui tanɔpe nii neɛvuzu ba, naa mina maaɓuɣa ga ɛ ʋa zalaɣaiti kula, ti ɣalazu abui ɣa. Tei neɛvuzuɛ ba, ɛ mina maaɓuɣa, ɛ ʋa nǎ-GALAGI nǎ-daamianigi ɣula ga zalaɣai.

²² Toɣa zoo ɛ nǎ-GALAGI nǎ-daamianigi ta mi, aniiti ti wola ɲadegai, ta ani ɲadegaiti.

²³ Keɛ ɛ la lia seɣe zuɣooza golai ʋɔ pelei, ta ɛ la maaɓuɣaa zalaɣa ɣulazuɛ ʋa, mazɔɔɔ neɛvuzuɛ ɣa ba. E la nǎ-ada ɲadegai ɣɔzɔa ta ma zɔɔlaiti, mazɔɔɔ nǎ ga ɣooɣɔ GALAGI, nii ɛ ti ɲadesu.»

²⁴ Moize naama wooyi daazeelini Aalɔn ma ta nǎ-doun zunuiti, ɛ ʋeɛ Izelayeɛ nuiti kpein ba.

22

Maɣɲeɛi ɛ lo zalaɣa aniiti fai ʋa

¹ ɣooɣɔ GALAGI ɓɔeni Moize ʋɔ, ɛ ɣe ma:

² «Aalɔn ta nǎ-doun zunuiti kala ga fai niiti ta ti maɣɲe, ɛ lo veɓeani ɲadegaiti ba, niiti Izelayeɛ nuiti ti ti ɣulazu bɛ, naa ɣa a ke ti mina dǎasei ɲadegai ɣologolo. Nǎ ga ɣooɣɔ GALAGI.

³ «ɣe ti ma: Wo-mavofodaiti saama, zunu nɔpe kɔzɔai a ye de, ɛ maaɓuɣa veɓeani ɲadegaiti ba, niiti Izelayeɛ nuiti ti ti veezu bɛ, naama nui ɣa ɓe, ɛ zeɣe gǎazu. Nǎ ga ɣooɣɔ GALAGI.

⁴ Nu-o-nu Aalɔn mavofodai zu, kulama zeeɓei a ɣe ba, ɓaa kalɲa kolegi, naa la veɓeani ɲadegaiti ta mia, yeɛsu ɛ ɓe ga ɲade. Zekana ɛ la ga zɔi a ʋooɣuna nui ta ʋa, kɔzɔai ga poomai, ɓaa ɛ ɓooɣɔ maaɣologologai.

⁵ Zɔi a ʋooɣuna kpokpo ganii ta ʋa, ɛ kɔzɔi maazɔɔɔ, ɓaa nu vului ta, nii kɔzɔba anii ma zii tanɔpe a ʋeena ba, ɛ ɣɔzɔ ga naa,

⁶ zɔi a ʋooɣuna ta ʋa, naa ɣa ye kɔzɔyai zu yeɛsu kpɔkɔi, ɛ la veɓeani ɲadegaiti ta mia, keɛni ɛ maagba.

⁷ Foloi a ɓena ga da, toɣa ɲade, naa ʋolu toɣa zoo niina ɛ veɓeani ɲadegaiti ta mi, mazɔɔɔ nǎ-daamianigi ʋe.

⁸ E la sua ʋooma mia, ɓaa nii balivaliai ga, nii a ke ɛ mina ɓooɣɔ ɣɔzɔ ga naa. Nǎ ga ɣooɣɔ GALAGI.

⁹ «Zalaɣa ɣula nuiti ta nǎ-deveiti make, naa ɣa a ke ti mina kologolo, koto ʋa la ti unma, ti mina ʋa zaazu. Nǎ ga ɣooɣɔ GALAGI, nii ɛ ti ɲadesu.

¹⁰ «Izelayeɛ nu nɔpe ge mina veɓeani ɲadegai ta mi, ni ɛ la ga zalaɣa ɣula nu. Anɛe zalaɣa ɣula nui ma weɛin ta nǎ-botigɛ nui, ti la veɓeani ɲadegai ta mia.

¹¹ Keɛ duɔi nii zalaɣa ɣula nui geyaa, naa ɣa zoo ɛ ta mi, ta nii ɓalaagi solooɣai nǎ-pelei wu, ta nǎ-daamianigi ta mi.

¹² Zalaɣa ɣula nui nǎ-doun anzanui, sinigi la ga zalaɣa ɣula nu, naa la naa ta mia, nii seɣeai veɓeani ɲadegaiti ba.

13 Kele zalaŋa ʒula nui ná-doun anzanui, nii é ga poanzai, 6aa nii sinigi ʒeŋeai ba, é la doun zólóoni, ta nii é vaazu ʒalesu ma, é ye keeʒe ná-pelei wu, eeʒeŋeai é ʒeni ná la, ná-nu niinelai zu, naa ʒa zoo é keeʒe ná-daamianigiti ta mi. Nu nɔpe ge la ta mia, ni é la ga zalaŋa ʒula nu.

14 «Ni nui ta a veeani ʒadegai miina, ki ge la ba, toʒa veeanii lieʒoi naa ve zalaŋa ʒula nui ya, é ta vee ba ga gaaʒwesu loolugoi zeizu ʒilagi.

15 Zalaŋa ʒula nuiiti ta mina Izelayele nuiiti ta-veeeani ʒadegaiti kɔzo, nii naati ti seʒezu ba ʒooʒo GALAGI ve.

16 Ni naati ta ta-veeeani ʒadegaiti miina, ta ta-vaagaaza golai la 6oʒo unma, ti ʒe ga sɔba nuiiti, mazólóo ná ga ʒooʒo GALAGI, nii é ti ʒadesu.»

Suai niiti ta zoo ʒulazu ga zalaŋai

17 ʒooʒo GALAGI 6oeni Moize uɔ, é ʒe ma:

18 «Bɔe Aalɔn ta ná-doun zunuiiti pɔ, naa vee Izelayele nuiiti kpein ba, é ʒe ti ma: Nu kpein é ga Izelayele nu, 6aa ti ga seikɔʒoma nu Izelayele yooi zu, niiti ta gala zalaŋai ʒula ʒooʒo GALAGI ve, minazeʒe daazeeli vaa zu, 6aa veeanii vaa zu ti daai ʒisu,

19 nii a ke daazo, toʒa va ga togani zine ʒila, nii neevuzu la ba, é kula nikiiti saama, 6aa baalagiti, 6aa boliiti.

20 A mina ani nɔpe kula ga zalaŋai, nii neevuzu a ʒe ba, mazólóo daa la zoga wo ve.

21 Ni zunui ta a toganii ma wolai 6aa ma goi ta ʒulana ga ziilei zalaŋai, é ʒeni ga minazeʒe daazeeli vai, 6aa é ʒeni ga veeanii nii é daai ʒisu, neevuzu mina ʒe zalaŋa anii va, naa ʒa a ke daazo. Neevuzu nɔpe ge mina ʒe ba.

22 A mina sua nɔpe kula ga zalaŋai ʒooʒo GALAGI ve, nii gaazuʒoleai, 6aa maaleʒeʒegai, 6aa koliiti ti ba, 6aa kavai ʒulaai ma, 6aa geleʒeʒegi ʒulaai ma. A mina naa ʒala zalaŋa ʒulazuve ʒooʒo GALAGI ve.

23 Nike zinei 6aa baala zivoi nii baalobazuve ta ʒoozaai, 6aa ta buʒa, wa zoo wo naa ʒula ga zalaŋai 6aa veeanii, nii wo daai ʒisu, kele naa ʒeʒala zuai ma zalaŋai la daazoga minazeʒe daazeeli vaa zu.

24 A mina sua ʒula ga zalaŋai ʒooʒo GALAGI ve, nii poloʒeʒeʒain woloai, 6aa kulaai su, 6aa teveai ga. A mina naa ta ʒe ga zalaŋa wa-yooi zu.

25 A mina suai naa ma zii tanɔpe geya ween ma, wo va kula wa-GALAGI ve ga zalaŋai. Mazólóo ti maaleʒeʒeʒe, neevuzuve ʒa ba, daa la zoga wo ve.»

26 ʒooʒo GALAGI 6oeni Moize uɔ, é ʒe ma:

27 «Siigi zu niki a zólóona da, 6aa baalagi, 6aa bolii, toʒa ye ma leei va, é ke ga folo lofela. E zo folo losavasiei ma, eyesu zɔoma voloiiti, a ʒulana ga zalaŋai, nii abui galazu ʒooʒo GALAGI ve, daa ʒa zo.

28 A mina togani leei ta ma yivoi vaa uɔoma folo ʒila nɔ.

29 Wa ʒena mama fee zalaŋai ʒulaa ʒooʒo GALAGI ve, wa kula vele 6ete, nii a ke daazo.

30 Wa ti pe mi ma voloi nɔ ma, wo la ta ye ga ná, é va yesu sobui va zeeli. Ná ga ʒooʒo GALAGI.

31 «Wa ná-deveiti so, wo zie ga tiye. Ná ga ʒooʒo GALAGI.

32 «A mina dáasei ʒadegai ʒoloʒolo, ná-ʒadedai ʒa maamusei zólóo Izelayele nuiiti saama. Nɔun ná ʒooʒo GALAGI, nii é wo ʒadesu,

33 nēi gē wo ǧulaai Ezipete yooi ʋa, ga gē ǧe ga wa-ǧALAGI. Nà ga ǧooǧo GALAGI.»

23

Feti voloiti

¹ ǧooǧo GALAGI ʋoeni Moize ʋo, é ǧe ma:

² «Bɔe Izelayele nuiti ɔo, è ǧe ti ma: Feti voloi ǧa ga niiti, wo maaneai wo ti ǧula, ti ga nà-feti voloiti. Naati ma vaa zu, wa nuɔuseiti toli, ti gaaleba ɔadegai wo.

³ «Ese ka ná-boti ǧe folo lozita laawu, keke foloi lofelasiei ǧa ga dooǧo foloi, gaaleba ɔadegai ǧa wo ma. Wo la boti nɔpe kea naama voloi. Dooǧo foloi ǧa ǧe de ǧooǧo GALAGI lebi vai ma, ʋe nɔpe wa zeí ná.

⁴ «Wele ǧooǧo GALAGI ná-feti volo ǧiligi tanigaa ʋa, niiti wo maaneai wo nuɔuseiti toli ma, ti gaaleba ɔadegai wo naama ǧuiti ma, ti loǧai.

*Pakegi ta bului leve la su,
naati ma vetii*

(Gaalu Sevei 28:16-25)

⁵ «Alu mɔungi ma volo puugo maazu naanisiei (14) ma ʋokoi, kpidii a ʋeena, naa ǧa é ga ǧooǧo GALAGI ná-Pakegi.

⁶ Alugi naa ma volo puugo maazu loɔlusiei (15), naa ǧa ǧe ga bului nii leve la su, naa ma vetii, ǧooǧo GALAGI lebi vai ma. Folo lofela laawu, wa ye bului miizu, nii leve la su.

⁷ Folo mɔungi, wa gaaleba ɔadegai wo, wo la boti nɔpe kea, eǧevelei wa ǧa ke la.

⁸ Folo lofela laawu, wa zalaǧai ǧula, nii abui galazu, ǧooǧo GALAGI ʋe. Folo lofelasiei ma, wa nuɔuseiti toli, wo gaaleba ɔadegai wo, wo la boti nɔpe kea, eǧevelei wa ǧa ke la.»

*Zooi va loɔ mɔungiti
ma vetii*

⁹ ǧooǧo GALAGI ʋoeni Moize ʋo, é ǧe ma:

¹⁰ «Bɔe Izelayele nuiti ɔo, è ǧe ti ma: Siegi zu wo ʋaazu loɔzu la zooi zu, nii gē feezu wo ya, wa moloji levena, wa ʋa ga ma ǧili ǧila, zalaǧa ǧula nui ʋo, wa-molo levea mɔungi zu.

¹¹ Dooǧo foloi volumna zobui, zalaǧa ǧula nui ǧa molo ǧilii lateǧe vai ma ʋoogi ǧe, ǧooǧo GALAGI ǧakala, naa ǧa a ke daazo wo ʋe.

¹² Voloi wo ʋaazu molo ǧilii lateǧe vai ma ʋoogi ǧeezu la, wa kona gila baala sinei zo, nii neevuzu la ba, wo kula ga gala zalaǧai ǧooǧo GALAGI ʋe.

¹³ Wa bulu vukɔ ʋagɔi kilo lozita ʋee ba, gaayɔgai ga gulɔi, eǧe vebeanii galaai abui ǧa, makugi neai ǧooǧo GALAGI ʋe, ta puya zalaǧai litele ǧila ta tukpe (1,5) dɔɔi zu.

¹⁴ Aisa naama voloi ʋa zeeli, wo ʋaazu ma ga vebeanii wa-ǧALAGI ʋo, à mina bulu mi, ʋaa ani ǧɔɔ geega, ʋaa molo niinei. Naa ǧa ga ǧooǧo togi wo-mavofodaiti kpein be, ʋe nɔpe wa zeí ná.

Pantekote voloi

(Gaalu Sevei 28:26-31)

¹⁵ «Wa dɔɔɔi ǧaalu ga ǧafela, é zo dooǧo foloi volumna voloi ma, yeei wo ʋaazu la ga molo ǧili, wo dateǧe mà.

16 E zo doogfo foloi ma voloi ma, wa folo vuuloolugɔ (50) gaalu, wo molo niinei ma veɛani gili kevele ɔete Gooɔɔ GALAGI ve.

17 Wa va ga bulu felegɔ, wo zeɛe la wo-zeizuve, wo ti lateɛe, ti gɪlagilagi ga ɔete ga bulu vukɔ vagɔi kilo lɔzita, ti mɔ ga levei. Naati ta ga zooi va lɔnɔ mɔungiti Gooɔɔ GALAGI ve.

18 Bului naati poluma, wa kona gila baala zivo ɔfela gɪla ga zalaɣai, neevuzu mina ge ti va, ta nike zine bokpa gila ta baala sine felegɔ, ti gɪla ga gala zalaɣai, ɛ veɛ ta-veɛanii va, ta ta-ɔuya zalaɣai. Zalaɣai ve, nii abui galazu, makugi neai Gooɔɔ GALAGI ve.

19 Wa boli zinei gɪla ga koto gba zalaɣai, ta kona gila baala sine felegɔ, wo kula ga ziilei zalaɣai.

20 Zalaɣa gɪla nui ga ti lateɛe vai ma ɔoogi ge, Gooɔɔ GALAGI ga kala, ɛ veɛ zooi va lɔnɔ mɔungiti ma bului va, ɛ veɛ baala zivo felegɔiti ba. Ta zeɛe, ti ve Gooɔɔ GALAGI ve, ti ge ga zalaɣa gɪla nui nɔnɔi.

21 Naama voloi nɔ, wa nuɔuseiti toli, ti gaaleba ɲadegai wo. Wo la boti nɔpe kea, egevelei wa da ke la. Naa ga ge ga gooɔɔ tɔgi wo-mavofodaiti kpein be, ve nɔpe wa zeɛi nɔ.

22 «Siegi zu wo moloi levezu la wa-yooi zu, wa kpala kpelamave ye nɔ, wo mina nɔ leve, wo mina gale ma posuyevɛi ma. Wa naa ye nɔ bala nuiti be, ta seikɔɔma nuiti. Nɔ ga Gooɔɔ GALAGI, wa-GALAGI.»

Puvu feɛ vetii

(Gaalu Seveɛi 29:1-6)

23 Gooɔɔ GALAGI ɔɔeni Moize ɔɔ, ɛ ge ma:

24 «Bɔɛ Izelayele nuiti pɔ, ɛ ge ti ma: Alugi ɔfelasiei ma volo mɔungi ma, toɣa ge ga doogfo folo wola wo ve, wo gɪtoo sɔ, wa puugiti fe, wo gaaleba ɲadegai wo.

25 Wo la boti nɔpe kea, egevelei wa da ke la. Wa zalaɣai gɪla, nii abui galazu, Gooɔɔ GALAGI ve.»

Koto gba voloi

(Gaalu Seveɛi 29:7-11)

26 Gooɔɔ GALAGI ɔɔeni Moize ɔɔ, ɛ ge ma:

27 «Alugi ɔfelasiei ma volo puugɔi ma, naa ga ge ga koto gba voloi. Wa gaaleba ɲadegai wo, wo zugi zo, wo zalaɣai gɪla, nii abui galazu, Gooɔɔ GALAGI ve.

28 Wo la boti nɔpe kea naama voloi, mazɔɔ koto gba voloi ve, yeei koto gba vai maaneɛi ɛ ge la wo ve, Gooɔɔ GALAGI gaazu, wa-GALAGI.

29 Nu-o-nu nii ɛ la zugi zoni naama voloi, naa be ka leve nɔ-nuɔuseiti ba.

30 Nu nɔpe a boti geena naama voloi, nɔ undaavili nɔ-nuɔuseiti saama.

31 Wo la boti nɔpe kea. Naa ga ge ga gooɔɔ tɔgi wo-mavofodaiti kpein be, ve nɔpe wo zeizu nɔ.

32 Toɣa ge wo ve ga doogfo folo wolai, wa zugi zo. E zo alugi ma voloi laavuuɛi ma ɔɔkɔi ma, ɛ li poluma zobui ma ɔɔkɔi ɔɔ, keni wo loogfo.»

Kota lo fetii

(Gaalu Seveɛi 29:12-39)

33 Gooɔɔ GALAGI ɔɔeni Moize ɔɔ, ɛ ge ma:

³⁴ «Bɔɛ Izelayele nuiti pɔ, è gɛ ti ma: Ma alugi lɔfelasiei nɔ ma volo puugɔ maazu lɔlusiei (15) ma, naa gɛ gɛ ga kota vetii Gooŋɔ GALAGI vɛ, folo lɔfela laawu.

³⁵ Folo mɔungi, gaaleba ɲadegai gɛ wo. Wo la boti nɔpɛ kea, eŋevelei wa ɖa ke la.

³⁶ Folo lɔfela laawu, folo-o-folo wa gala zalaŋai gila kula, Gooŋɔ GALAGI vɛ. Foloji lɔsavasiei, wa gaaleba ɲadegai wo, wo gala zalaŋaiti kula Gooŋɔ GALAGI vɛ. Toŋa gɛ ga gaaleba ɲadegai GALA deɓi vai ma. Wo la boti nɔpɛ kea, eŋevelei wa ɖa ke la.

³⁷ «Feti voloiti kana, Gooŋɔ GALAGI leɓi vai ma, niiti wo maaneai wo nuɓuseiti toli ti ma, ti gaaleba ɲadegai wo. Ti zalaŋaiti kula, ti ɖalazu abui gɛ, ta vebeaniiti, ta zalaŋaiti, ta puya zalaŋaiti, é zoloo foloi ɖilagilagi ma leveiti ma.

³⁸ Wa Gooŋɔ GALAGI ná-dooŋɔ foloiti maɲɛ, wo ti la wa-vebeaniiti maazu, ta wa-minazefegiti, ta wa-vebeaniiti kpein wo ti laai ɖisu, niiti wo ti veezu Gooŋɔ GALAGI vɛ.

³⁹ «Alu dɔfelasiei ma volo puugɔ maazu lɔlusiei (15) ma, siegi zu wo zoi zu ani waaiti kulazu la, wa fetii ɖula Gooŋɔ GALAGI leɓi vai ma. Wa naa gɛ folo lɔfela laawu. Folo mɔungi gɛ gɛ ga dooŋɔgi, dɔsavasiei balaa gɛ ga dooŋɔgi.

⁴⁰ Folo mɔungi, wa gulu vaŋɔiti ma waai zefɛ, ta dɔɔ laagiti, ta gulu bekegiti, ti ɖaaɓiilii, ta ziele ɖulu bekegiti. Wa ɖoozunɛ Gooŋɔ GALAGI ɖaazu, wa-GALAGI, wo naa gɛ folo lɔfela laawu.

⁴¹ Kona-o-kona wa fetii naa ɖula Gooŋɔ GALAGI leɓi vai ma, folo lɔfela laawu. Toŋa ga ɖooŋɔ togi wo-mavofodaiti kpein be. Wa gɛ kulazu alu dɔfelasiei ma.

⁴² Wa zeɓi kotaiti bu folo lɔfela laawu. Izelayele yooɓi zu, zou lointi kpein ta zeɓi kotaiti bu,

⁴³ naa gɛ a ke, wo-mavofodaiti ti kwɛɛ ga gɛ Izelayele nuiti seiɓi kotaiti bu, gɛ ti ɖulaai ma Ezipete yooɓi va. Ná ga Gooŋɔ GALAGI, wa-GALAGI.»

⁴⁴ Uele ɖana Moize kalagiti feeni la Izelayele nuiti zea, é uile Gooŋɔ GALAGI ná-feti voloiti ba.

24

Deveiti

é lo seizu ɲadegai ná-fitinaiti ba

(Egezode 27:20-21)

¹ Gooŋɔ GALAGI ɓɔeni Moize vɔ, é gɛ ma:

² «Devei ve Izelayele nuiti zea, ga ti va è vɔ ga wolive wulo vaŋɔi, kpɛɛai fitinai vaa zu, naa gɛ a ke wo yeeye fitinaiti ba, yeenɔpɛ ti mina za.

³ GALA daaŋomi seŋe vɛlei wu, seŋe zuŋooza golai ɖakalave, nii é zeele woo ɖesui ɖakalave, miná gɛ Aalɔn a sei ná, fitinaiti ti so, é zo kpɔkɔi ma, eyɛsu geelaalao, Gooŋɔ GALAGI ɖaazu. Toŋa ga ɖooŋɔ togi, wo-mavofodaiti kpein be.

⁴ Toŋa fitinaiti kevele beɛɛ, fitina zeɓi anii gɛ, é ga zanu kitei, ti ɖa zo yeenɔpɛ Gooŋɔ GALAGI ɖaazu.

Bului é ɖeni veezu GALA be

⁵ «Da bulu vuko vaŋɔi zefɛ, è bulu puugɔ maazu felegɔ (12) beɛɛ, bului ɖilagilagi gɛ gɛ ga kilo lɔzita.

⁶ Da ti g̃evele b̃ete zanu kitei ma laḅalii g̃a, G̃ooḡo GALAGI g̃aazu, ga seizu felego.

⁷ Da ani maku ñene kitei ta vu seizu g̃ilagilagi ma. Naa volu da ani maku ñene kitei g̃ala G̃ooḡo GALAGI g̃aazu, ḅului ṽotogi zu, eḡe g̃izesui.

⁸ Dooḡo foloi g̃ilagilagi, ta da ḅului naati kevele b̃ete yeenope G̃ooḡo GALAGI g̃aazu. Toḡa ga minazeḡegi é yesu ná ḡo, Izelayele nuiti ta-vaa zu.

⁹ Bului naati ta ḡe ga Aal̃n ta ná-doun zunuiti t̃oḅo, ta ti mi ada ḡadegai ta, maz̃oḅo toḡa ḡe ti ve ga veb̃eni ḡadega wolai, naati saama, niiti ti ḡalazu, G̃ooḡo GALAGI g̃aazu. Toḡa ga ḡooḡo t̃ogi.»

*Woo ḡou wo nuiti
ta nu vaa nuiti so pelei*

¹⁰ Yeeta, Izelayele anzanu ḡila ta Ezipete zunu ḡila, ti-loun zunui vaani Izelayele nuiti saama. Kp̃ei leveni ti-vuuzuve, Izelayele anzanui naa ná-doun zunui ta Izelayele zunui ta ti ỹoḡo zu.

¹¹ Izelayele anzanui naa ná-doun zunui woo ḡoiti boni GALA daaloḡoma, é koto. Ti vaani la Moize vo. Dee laaseigi ḡeni ga Selomite, Diḡeli ná-doun anzanui, Dan ná-bolodai zu.

¹² Ti makeni ga pag̃o, eỹesu deve z̃oḅo G̃ooḡo GALAGI ya.

¹³ G̃ooḡo GALAGI ḅ̃eni Moize vo, é ḡe ma:

¹⁴ «À woo ḡou wo nui ḡula wo-vuuzuve va. Niiti kpein ti gooi menigai, naati ti yeeiti p̃e unma, naa voluma beb̃ei kpein ge so ga k̃otui, é za.

¹⁵ Da ḅ̃e Izelayele nuiti p̃o ga, nu-o-nu a ná-GALAGI ḡotona, naama nui ḡa ná-kotoi ma ḡasoi zeḡe.

¹⁶ Z̃oi ñope a woo ḡou wona G̃ooḡo GALAGI laaseigi laaloḡoma, ta naama nui vaa, beb̃ei kpein ka so ga k̃otui, é za, é ḡeni ga seikoḡoma nu ḅaa zou loun, t̃oḅei é woo ḡoi woga GALA daaseigi laaloḡoma.

¹⁷ «Z̃oi a nu vaana, ta naama nui vaa.

¹⁸ Z̃oi a sua vaana, toḡa potogi ve ga suai ta. Z̃envui ṽoto ka ḡe ga z̃envui.

¹⁹ Ni nui ta a seinoḡoi maawanana, toḡa ḡe la, eḡevelei t̃o ḅoḡoi é kea la ga z̃oi.

²⁰ Nii a nu ḡaei ḡale, naama nui ḡaei ḡa ḡale, nu ḡaazuḡezegi ṽoto ka ḡe ga nu ḡaazuḡezegi, nu niiga ṽoto ka ḡe ga nu niiga. Ta naama maawanai ḡeḡalai ḡe ga naa, nii é kea ga z̃oi.

²¹ Z̃oi a sua vaana, toḡa potogi ve. Kele z̃oi a nu vaana, ta naama nui vaa.

²² «T̃o ḡilagi ño ḡa seidaí wo ma, seikoḡoma nu ṽe zou loun va, maz̃oḅo ná ga G̃ooḡo GALAGI, wa-G̃ALAGI.»

²³ Moize ḅ̃eni Izelayele nuiti p̃o. Ti woo ḡou wo nui ḡulani ti-vuuzuve va, ti so ga k̃otuiti, é za. Izelayele nuiti ti keeni ḡana, eḡevelei G̃ooḡo GALAGI ma levei veeni la Moize ya.

25

Zooi ná-dooḡo konagi

(T̃o Sevei Velesi 15:1-11)

¹ G̃ooḡo GALAGI ḅ̃eni Moize vo Sinayi gizei ma, é ḡe ma:

² «ḅ̃e Izelayele nuiti p̃o, é ḡe ti ma: Siegi zu wo vaazu l̃ezu la zooi naa zu, ḡe feezu wo ve, wa da zooi ỹe ná, é da looḡo yeeḡeḡalai tanigaa zu, naa ḡa ḡe G̃ooḡo GALAGI ná-l̃ebiyai vaa ma.

³ Kona d̃ozita laawu, wa wa-ani zuwui vaza wa-ḅalagiti su. Kona d̃ozita laawu, wa wa-leezen beleti subete ga pag̃o, wo gaawaai ḡula.

⁴ Kele kona dafelasiei, doogfogi ga ve zoi ya, doogfogi ga ge Goofo GALAGI lebi vai ma. Wo la ani zuwu vazaga wa-balagiti ba. Wo la wa-leezen beleiti subeta.

⁵ Wo la molo fofofolu levea, wo mina leezen gula kpelei zu, nii su la beteni. Naa ga ge ga doogfogi neglein zoi ve.

⁶ Zoi na-doogfogi zaala zu, wa fonogi zoloo, woun wa, wa-wotife zunuiti, ta wa-wotife anzanuiti, ta nui nii wo salazu folo-o-folo, ta ween e zeini wo fofofoma,

⁷ ta wa-loganiiti, ta suaiti ti wa-yooi zu, zoi va lonogi kpein ka ge ga daamianigi.

Bofyeemai ta unmo konagi

⁸ «Wa doogo kona dafela gaalu, kona dafela zeizu lufela, naa ga e ga kona uuunaanigo maazu taavuugo (49).

⁹ Alu dafelasiei ma voloi uusiei ma, wa puugi ve, goofula, koto gba voloi, wa puugi ve wa-yooi kpein su.

¹⁰ Wa kona uulolusiei (50) naa leve ga kona jadegai, wo bofyeemai lazeeli zoi zu ze wo nuiti kpein ma. Toga ge wo ve ga bofyeema fonagi, ese gilagilagi na-zoi ga gaafale ma po, ta ese ka gale ma na-peleyegei wu.

¹¹ Kona uulolusiei (50) ga ge wo ve ga bofyeema fonagi: wo la ani zuwu vazaga, wo mina molo fofofolu leve, wo mina leezen gula kpelei zu, nii su la beteni.

¹² Mazoloo bofyeema fonagi ve. Wa deve ga jadega. Anii niiti ti uonosu bofo ve kpalagi zu, wa naati mi.

¹³ «Bofyeema fonagi naa zu, ese gilagilagi na-zoi ga gaafale ma po.

¹⁴ Ni wa zou uodina, baa wo geya Izelayele nui ta ma, a mina tooma vaa ge.

¹⁵ Wa zou uodi zongoi baa geya zongoi fweve, e tazei bofyeema fona gaabelagi ma, konagi liegoi tevegai, ta molo levei liegoi a ge, aisa bofyeema fonagi va zeeli.

¹⁶ Konagi ta a gena laa ta ma, wa songoi ta la ma, konagi ma ge la ge de moinni, wo ta gula songoi la. Mazoloo molo leve laa liegoi ga, e podizu wo ma.

¹⁷ Wo tanope ge mina loo sejnogoi ma. Wa lua wa-GALAGI va, mazoloo na ga Goofo GALAGI, wa-GALAGI.

¹⁸ «A na-togiti so, ta na-deveiti, wo ti make, wo zie ga tiye, wa ze zoi zu ziileigi zu.

¹⁹ Zoi ga na-kulanumaiti fe, wa daami wo, wo yigo, wo ze ziileigi zu.

²⁰ Ni wa gena ma: «Leeni ga ga mi konagi lufelasiei, mazoloo gi la tii geeni, gi la vaazu ani zuwu ma lono kulazu?»

²¹ Na, na-tuyai loo wo ve, konagi lbitasiei, nii a kona savago molo levei liegoi ve wo ya.

²² Wa tii ge konagi lbasasiei ma, ta wa molo volomai mi, eyesu molo levea niinei zeeli, wa ge ma volomai miizu.

Poganiiti unmo fai

²³ «Zoi la uodia, e va yesu fo, mazoloo zoi ga ga nono, wa po be ga weinti, ege nuiti ti vaai zeizu zoi zu yeegefala go laawu.

²⁴ Zoi zu na kpein, ve wo vaazu zeizu na, e ge ga wono, wa togi ze, e zobogi veezu ese pe be ga e na-zoi unmo.

²⁵ «Ni Izelayele nui ta a ʒena zeapakalai zu, é ná-zooi ta vòdi, nii maaneai ga é lo unmmò fai ʒa, é ga ná-nu ʒitegitegi, naa ʒa va, é naa unmmò, nii keeloin pòdia.

²⁶ Ni nui ta ʒa ná, nu la zea, maaneai ga é lo unmmò fai ʒa be, ni a ani zòlòna bòʒò ve, nii a ná-unmmò fai ʒe la,

²⁷ toʒa tòzei ga konagiti gaaluga, é zo pòdi voloi ma, é naa vòtogi ve, nii é laazu maazu geya nui ve, ná-zooi ʒaafale ma pò.

²⁸ Ni é la ani zòlòni, a potogi leve da, zooi ʒa ye geya nui yeezu, eyesu bòʒòyeema ʒonagi zeeli. Toʒa ʒaafale ma, é ʒe zeezu, é ʒe ga nòno názu.

²⁹ «Ni nui ta a daa vèlei vòdina taai ta zu, maalatigai ga sigigi, toʒa zoo é unmmò kona gila daawu, é zo pòdi voloi ma. Ná-unmmò fai ʒa lèbisu ga kona gila nò.

³⁰ Kele pèlei naa togai taai ta zu, maalatigai ga sigigi, ni naa la unmmòni kona gilagi ʒeezu é pile da, toʒa ʒe ga geya nui nòno niina eyesu ʒò, ta nòno mavofodai, ti la mò tevoga, anee bòʒòyeema ʒonagi a zeelina.

³¹ Pèliti ti taaiti su, sigi ge la ti ma, naati ta leve, eʒevelei zooi ma lègiti ti la. Pòdi nui ʒa zoo é unmmò, ni naa laade pèlei ʒa leve ma nui vò bòʒòyeema ʒonagi.

³² «Nii é ga Leevi nuiti ta-vèlèiti ta-vai, niiti ti ta-laaiti su, Leevi nuiti ta zoo ti unmmò fai ʒe eyesu ʒò.

³³ Zoi a pèlei ta ʒeyana Leevi nu ma taai zu, toʒa ʒula pèlei naa wu, pòdiai ma, bòʒòyeema ʒonagi ma. Mazòlò Leevi nuiti ta-vèlèiti ta-laaiti su, ta ga ta-voganii Izelayele nuiti saama.

³⁴ Kpalagiti ti ta-laaiti maafoolii zu, naati maa la neeni, ti va vòdi, mazòlò tiya ʒa ta-voganii ve eyesu ʒò.

Toʒi é lo bala nuiti maaʒuyeyiti ba

³⁵ «Ni Izelayele nui ta a ʒena ga zeapaka nu wo ʒoba, aniiti balagai zea, wa yeezei bu, eʒevelei wo keezu la weeinti ʒaa seikòʒoma nuiti be, naa ʒa a ke é zenvui wo wo ʒoba.

³⁶ A mina talama maaloli ma, ʒaa kulanumai, wa lua wa-GALAGI va, wo-ʒeeloin zenvui wo wo ʒoba.

³⁷ A mina kuye veega ga wa-walii, wo va ta la ma. Wo la wa-laamianigi vea zea ga lòdògi, wo va ta la ma.

³⁸ Nà ga ʒòoʒò GALAGI, wa-GALAGI, nii é wo ʒula Ezipete yooi va, ga é Kanaan yooi ve wo ya, naa ʒa a ke gè ʒe ga wa-GALAGI.

Toʒi é lo nubuseiti unmmò fai va (Egeze 21:2-6;

To Seveì Velesèi 15:12-18)

³⁹ «Ni Izelayele nui ta a ʒena ga zeapaka nu wo ʒoba, é bòʒò vòdi wo ma, à mina duala wotii la unma.

⁴⁰ Toʒa ʒe wo vò be, eʒe nui é botii ʒeezu, wo ʒa sala, é ʒe eʒe seikòʒoma yeeʒeʒala go nò zu. Toʒa ye wa-wotii laawu eyesu bòʒòyeema ʒonagi zeeli.

⁴¹ Toʒa zeʒe názu wo vò be, tò-o, ná-dointi-yo, é ʒale ma ná-bolodai zu, keeʒe voganii zaama.

⁴² Mazòlò nà-botiʒe nuiti be, gè ti ʒulaai Ezipete yooi va, ti la vòdia, eʒevelei duaiti ta vòdi la.

43 E la zeida unda ga maaḅa, keḗ wa lua wa-GALAGI va.

44 «Ziiti ti wo-maaḅoolii zu, naati saama ḡa wa duḅ zunui ḅaa duḅ anzanui zegena, ti ḡe ga wḅḅ, tiya ḡa wa duḅiti geya ti zu.

45 Niiti ti vaai zeizu wo zaama, yeedḡeḡala go laawu, wa zoo wo naati geya, ta ti-mavofodaiti. Ta ḡe ga wḅḅ.

46 Wa ti ye ná, wa zegena ná, ti ḡe ga pogani wo-loun zunuiti be, ti ḡe ga tḅḅ. Wa zoo wo ti make, ti ḡe ga duḅiti eyesu ḡḅ. Keḗ wo-ḡeḡelointi tetemazu, ti ga Izelayele nuiti, wo tanḅe ge mina ze keḡeḡeloin unga ga maaḅa.

47 «Ni wḗen ḅaa seikḅḅoma nu, a ḡena ga kpete nui, Izelayele nui ta ḡe ga zeapaka nu koba, ni a ḅḅḅ vḅdina wḗen naa ma, ḅaa seikḅḅoma nui naa ma, ḅaa wḗen ná-bolodai zu nui ta ma,

48 unḅḅḅgi ma zobogi maanḗeḅe é ḡe be, anḗe ni é bega ga ḅḅḅ vḅdi. Keḡeḡeloin ta ḡa zoo é unḅḅḅ.

49 Keḡeḡe die ḅaa deḡe zunui ta, ḅaa naa ná-doun zunui ta, ḅaa ná-nu ḡiteḡiteḡi ta, é ná-bolodai zu, naa ḡa zoo é unḅḅḅ. Baa ni sḅḅḅ gani ḡa ná, nii zeelaai ma, toḡa ḅḅḅ unḅḅḅ.

50 Ta geya nui ta konagi ḡaalu, é zo pḅdi voloi ma, é zeeli ḅḅḅyeema ḡonagi ma. Unḅḅḅ salai ḡa leve, é zoloo nui ná-folo ḡila wotiḡe zalai ma, naa ḡa gaalusu, é zoloo konagi lieḡi ma.

51 Ni konagi wola mḅinḅe de, ná-unḅḅḅ fai zu, toḡa letemave ma walii ḡula, nii zunui naa geyaa la.

52 Ni kona mḅinḅin ge la mḅ yeḅni, eyesu ḅḅḅyeema ḡonagi zeeli, toḡa gaalugi ḡe, é letemave ma walii ḡaaḡale ma, ná-unḅḅḅ fai zu, é zoloo naama ḡonagiti ma.

53 Toḡa ḡe maliḡii vḅ be eḡe botiḡe nu, é ḡa zalai zede konagi laawu. Naa la zeida unda, é va sopele ḅḅḅ ga maaḅa.

54 Ni é la unḅḅḅni ga naama velei tanḅe, toḡa ye ná, eyesu ḅḅḅyeema ḡonagi zeeli, é ḡe ḅḅḅ yeema, tḅ-o, dointi-yo.

55 Mazḅḅḅ Izelayele nuiti ta ga botiḡe nuiti bḗ, tḅzei ḡe ti ḡulani Ezipete yooi va. Nà ga ḡḅḅḅ GALAGI, wa-GALAGI.»

26

Tuyaiti

(Tḅ Sevei Velesiḗ 7:12-24;

28:1-14)

1 «À mina kḅḅḅ ganigiti kpete ḅḅḅ ve. A mina vololiba vile, ḅaa sale ḡḅḅ ḡḅtu. A mina kḅtui tanḅe saḡa, wo va ḡa nḅḅ bu wa-yooi zu, mazḅḅḅ nà ga ḡḅḅḅ GALAGI, wa-GALAGI.

2 «Wa ná-dooḡḅ foloiti maapḗ, wo unfe sḗizu ḅadegai ma. Nà ga ḡḅḅḅ GALAGI.

3 «Ni wa ziḗna ga ná-deveiti, wo ḡolo ná-tḅḅḅ be, ni wa ti zona,

4 ná tonaiti fe wo ya ma yeedḡeḡalai ma, zooi ḡa ná-kulanumaiti fe, guluiti ta waa.

5 Wa ye ḡḅ moloḅ loḡazu, eyesu dḅḅ beḗe yeedḡeḡalai zeeli, wo ye ḡḅ dḅḅ beḗe vai ḡeḗzu, eyesu ani zuwu vaza yeedḡeḡalai zeeli. Wa daamianigi zḅḅḅ ga mḅinda, wo zeḡ ga pagḅ ziileigi zu, wa-yooi zu.

6 Nà ziileigi lḅ zooi zu, wa ḅiimenii wo, faa nḅe ge la wo ḅḅḅa. Nà sua vileiti kpein kula wa-yooi va, kḅḅ la ḡḅa wa-yooi zu.

7 Wa vile wo zili nuiti polu, wo zobo sḅḅḅ ti ma ga wa-woḡa zḅḅḅ, ti loo.

⁸ Wo zaama, nu loolugɔ ɔa pile sɔlɔɔ nu ungila (100) ma, ta nu ungila (100) ka nu waapuugɔ (10 000) be. Wa-woɔa zɔkpɔi ɔa ɔe wo zili nuiti toozu bu.

⁹ Nà yeeye wo va, gè wo ɔe ga kpuɔu nu, wo wola mo'in. Nà nà-minazefegi make kpaan wo ve.

¹⁰ Wa molo volomai mi, wo motai likpi volɔ, nii a ke wo ma niinei vuuzu zɔlɔɔ.

¹¹ Nà seizuve bete wo zaama, gè la mɔ ɔelea wo va pe.

¹² Nà zie wo zaama, gè ɔe ga wa-GALAGI, wo ɔe ga nà-nubuseiti.

¹³ Nà ga Gooɔɔ GALAGI, wa-GALAGI, nii é wo ɔulani Ezipete yooi va, é wo ɔula duɔlai zu. Gè wa-unbawuluiti galegaleni, wo zie unbuzefei zu.

Foovooiti

(Tɔ Sevei Velesiei 28:15-68)

¹⁴ «Kɛle ni wo la woiloni gɔo ma, wo va zie ga devei niiti kpein,

¹⁵ ni wa nà-deveiti woinzefena, wo ɔele nà-tɔgiti ba, wo la zieni ga nà-deveiti kpein, wo nà-minazefegi ɔologolo,

¹⁶ à wele velegi gè vaazu wo zosu da: Nà ziiɔɔlɔi lo wo zaama, kɔsɔ kolegi ta kɔlɔkpadimai da wo zo, ti da wo-ɔaazuveiti maabidi, ta da ɔula wo-zii la. Wa wa-ani zuwuiti faza fuun nɔ, mazɔlɔɔ wo zili nuiti ta wa-molo leveaiti sege.

¹⁷ Nà ɔale ma wo laalɔɔma, wo-ɔɔnɔɔɔiti ta zobo sɔlɔɔ wo ma. Niiti ti wo woinzefezu, naati ta ze wo unda. Wa vela, anee ni nu la vileni wo volu, é va da wo be.

¹⁸ «Ni naa pe poluma, wo la woiloni gɔo ma, nà wo maɔgolo ná zeizu ɔe lofela wa-ɔotoiti faa zu.

¹⁹ Nà wa-wasogi ma zebɛi ɔologolosu, geezuve ɔa ɔaa wo ma eɔe kolui, wa-yooi ɔe eɔe kɔlu boigi.

²⁰ Wo-zuvikei ɔa be, é ɔula wo ya fuun, wa-yooi la mɔ ná-kulanumaiti fea, zooi ɔa wuluiti ti la mɔ waa.

²¹ «Ni wa ɔelena, wo la keeni, wo va woilo gɔo ma, nà wo loɔa ná zeizu ɔe lofela, eɔevelei wa-ɔotoiti ti la.

²² Nà doɔo zuaiti teve wo laalɔɔma, ti wo-lointi paa, ti wa-loganiiti suwuɔaaleve, ti wo maalɔi, wa-veleiti ta vaazu ɔeezu ga teuebaiti.

²³ «Ni, anee naa ve, wo la vaani bu, gè va wo maɔgolo, wa sàkpena,

²⁴ nà balaa, nà wo zakpe, gè wo loɔa ná zeizu ɔe lofela mɔnɔ, wa-ɔotoiti faa zu.

²⁵ Nà kooiti teve wo laalɔɔma, tɔzei wo minazefegi ɔologologa. Wa ɔaaleena ba wa-laaiti su, gè dofo zeeɛi lo wo zaama, wa lo wo zili nuiti zeezu.

²⁶ Siegi zu gè wo valasu la wo-ɔonɔgi ma, anzanu puugɔ ɔa bului mɔ fuulu ɔila su, ti vaa la wo bo, gaa a ɔweena, wa daami wo, wo la yiɔa.

²⁷ «Ni, anee naa ve, wo la woiloni gɔo ma, wa sàkpena,

²⁸ nà balaa, nà wo zakpe ga ziiɔaawanai, gè wo loɔa ná zeizu ɔe lofela mɔnɔ, wa-ɔotoiti faa zu.

²⁹ Wa wo-loun zunuiti ma zuaiti mi, wo wo-loun anzanuiti ma zuaiti mi.

³⁰ Nà wa-zalaɔa ɔula adaveiti kologolo, ta wa-ani maku neenegiti ma zalaɔa ɔulazuveiti, gè wo-ma voomaiti pu wa-ɔooɔɔ ganigiti ma voomaiti ma, nà ɔele wo va.

³¹ Nà wa-laaiti ke ga teubai, gè wa-ada nɔdegaiti faza, wa-zalaɔa maku neenegiti ti la mɔ zilileida.

³² Nà boɔɔi, nà zooi zugeologolo, wo zili nuiti ti vaai, ti ze ná, naati koozu ɔa vili, ti laavo.

³³ Nà wo vaza ziiti saama, gè vilɛ wo volu ga boġa zəkpaɪ. Wa-yooi zu ġa ġologolo, wa-laaiti ta ġe ga tevebai.

³⁴ «Naazu zooli ġa dooġo səlɔɔ, siɛgi kpein é kɛɛzu gaalei zu, wa ġɛɛzu wo zili nuiti ta-yooi zu. Zooli ġa looġo názu.

³⁵ Siɛgi kpein é kɛɛzu gaalei zu, toġa dooġogi zəlɔɔ, nii é la ġea səlɔɔsu wa-looġo konagiti su, siɛgi zu wo zeini la ná.

³⁶ «Wo zaama, niiti ti ġɛɛzu zeini ti zili nuiti ta-yooiti su, nà ti-yiiti daave ga dualuagi. Daai é niikpisu, naa lugi ġa ti maalua. Ta vela, eġvelei nu a ġa vela la sili nui ná-boġa zəkpaɪ va. Ta loo, anɛɛ ni nu la vilɛni ti volu.

³⁷ Ta bunɛsu bəġo ma, eġvelei nu a ġe la boġa zəkpaɪ ġakala, anɛɛ ni nu la vilɛni ti volu. Wo la ungaloga wo zili nuiti kakala.

³⁸ Wo undaa ġa vili zii ġiligiti saama. Wo zili nuiti ta-yooi ġa wo maaḃili.

³⁹ Niiti ta yɛ vulua wo zaama, naati ta bəġo undaaḃili ti zili nuiti ta-yooi zu, ta-vaagaaza golaiti ta ti-mɛmɛwolani ta-vaagaaza golaiti faa zu.

Ġooġo GALAGI ġa

nà-minazeġegi make kpaan

⁴⁰ «Ta la zə ga, ga ta-vaagaaza golaiti, ta ti-mɛmɛwolani ta-vaagaaza golaiti, é lo wooveledaiti ba, ti ti ġɛɛni ga ze, ta sakpegi ti bogai ga ze,

⁴¹ naa ġa é kɛa gè ti zakpeni, gè li ga tiye ti zili nuiti ta-yooi zu. Ni ta bəġomaayeina, ta ti ta-vaagaaza golai ma ġuyei zala,

⁴² nà ġize nà-minazeġegi zu, gi yəġozu gá ti-mɛmɛwolani, Zakəbe, Izaake, ta Abalaame, nà ġize balaa zooli zu.

⁴³ Mazəlɔɔ ta ġula zooli va, naa ġa dooġo səlɔɔ názu, siɛgi zu é gaalei zu la, ti maaġoozaai ba. Ta ta-vaagaaza golai ma ġuyei zala, təzei ti ġɛɛni nà-deveiti ta nà-təgiti ba.

⁴⁴ Kɛɛ siɛgi zu ti ġɛɛzu la, ti zili nuiti ta-yooi zu, gè la ġɛɛa ti va nɛgelein, gè la ti-ma zuwu ġaalevea, gè la nà-minazeġegi ġologologa ti letemazu, mazəlɔɔ nà ga Ġooġo GALAGI, ta-GALAGI.

⁴⁵ Nà ġize su nà-minazeġe məungi zu ti-mɛmɛwolani tetemazu, niiti gè ti ġulani la Ezipete yooi va, ziiti gaazu, ga gè ġe ga ta-GALAGI. Nà ga Ġooġo GALAGI.»

⁴⁶ Kalagiti kana, ta deveiti, ta təgiti, niiti Ġooġo GALAGI ti zeini, ti yəġozu ta Izelayeɛle nuiti, Sinayi gizei ma ga Moize maavele.

27

Minazeġe daazeeli zəngəi

¹ Ġooġo GALAGI bəɛni Moize vɔ, é ġe ma:

² «Bəɛ Izelayeɛle nuiti pɔ, é ġe ti ma: Ni nui ta a minazeġena ga é nui ta ġe ga Ġooġo GALAGI nənɔ, toġa ná-minazeġegi laazeeli ga səngəi,

³ a lona zunui ta va, nii é kona vuuɛleġo (20) zəlɔɔga, eyɛsu é zeeli kona vuulɔzita (60) ma, səngəi ġa ġe ga wali ġaei vuulɔɔlugɔ (50), é zoloo seizu nadegai ma walii ma.

⁴ Ni anzanu vɛ, səngəi ġa ġe ga wali ġae vuusavəgɔ (30).

⁵ Zunu loungoi, é zo kona dɔɔlugɔ ma, é li kona vuuɛleġo (20) vɔ, səngəi ġa ġe ga wali ġae vuufelɛgɔ (20), anzanu loungoi ma zəngəi ġa ġe ga wali ġae puugɔ.

⁶ E zo alu gila ma, é li kona dɔɔlugɔ vɔ, zunu loungoi ma zəngəi ġa ġe ga wali ġae lɔɔlugɔ, anzanu loungoi ma zəngəi ġa ġe ga wali ġae savəgɔ.

7 E zo kona vuulɔzita (60) ma, é le zeemaazu, zunui ma zɔngɔi ɔa ɔe ga wali ɔae puugɔ maazu loolugɔ (15), ta anzanui ma zɔngɔi ɔa ɔe ga wali ɔae puugɔ.

8 Ni zɔi é minazeɔegi ɔeai, naa ɔa ga zeɔnaka nu, é la zooga é va sɔngɔi zala, toɔa va ga zɔi nii é kalivaai, é deɛ ga zalaɔa ɔula nui. Naa ɔa deve, é soloo ná-sɔloogi ɔevelei ma.

9 «Ni nu a minazeɔena ga é suai ta ve ɔoogɔ GALAGI ve, nii a zoo ɔulazu ga zalaɔa, naa veeve ɔoogɔ GALAGI ve.

10 Nu la maavaliboga, nu la ma vaɔgi votogi ɔea ga ma ɔoi, baa ma ɔoi votogi ɔe ga ma vaɔgi. Ni nu a suai votogi ɔeena ga taɔili, ti felegɔ ta ve ɔoogɔ GALAGI ve.

11 «Ni nu a minazeɔena ga é sua ɔɔzɔai ta ve ɔoogɔ GALAGI ve, nii é la zooga ɔulazu ga zalaɔa, toɔa le ga zalaɔa ɔula nui,

12 naa ɔa sɔngɔi leve, é zoloo pa pelei baa ɔoi velei ma, ná-devei ɔa ta yeezei bu.

13 Ni fee nui ɔa pɔ é unmoɔ, toɔa ta la ma ga doolugɔi zeizu ɔilagi.

14 «Ni nui ta wɔinve ga é ná-pelei ve ɔoogɔ GALAGI ve, é ke ga nɔno, zalaɔa ɔula nui ɔa sɔngɔi leve, é zoloo ná-pagi baa ná-ɔoi ma, ta yeezei naa wu, sɔngɔi nɔpe é devezu.

15 Ni zɔi nii é feai, toɔa pɔ é unmoɔ, toɔa sɔngɔi ma ɔaaɔwesu loolugɔi ɔilazuve la sɔngɔi ma, naa ɔa ɔe ga nɔno volu ga niine.

16 «Ni nui ta a ná-kpalagi veena ɔoogɔ GALAGI ve, sɔngɔi lieɔi ɔa ɔwee, é zoloo ani zuwui lieɔi ma, nii a vaza ba, wali ɔae vuulɔlugɔ (50) moloí é ga woolezegi naama ɔilo unsavagɔ (300).

17 Ni a ná-kpalagi veena boɔɔyeema ɔonagi loozeigi, ta va sɔngɔi lieɔi wu.

18 Ni toɔa ná-kpalagi ve boɔɔyeema ɔonagi a levena, zalaɔa ɔula nui ɔa sɔngɔi ɔaalu, é zoloo konagi lieɔi ma, nii zegaí ná, eyesu boɔɔyeema ɔonagi zoi zeeli, ta ta ɔula sɔngɔi lieɔi la.

19 Ni kpalagi nui ɔa pɔ é ná-kpalagi unmoɔ, toɔa sɔngɔi ma ɔaaɔwesu loolugɔi ɔilazuve ve ba, eɔevelei zalaɔa ɔula nui a ɔida la sɔngɔi lieɔi wu, toɔa kpalagi zefe volu.

20 Ni é la kpalagi unmoɔni, é ɔodi zunui taɔili ma, zobo ge la mo ná, é va unmoɔ,

21 boɔɔyeema ɔonagi a zeelina, kpalagi naa ɔa ɔe ga ɔoogɔ GALAGI nɔno, é ɔe ga zalaɔa ɔula nui nɔno, eɔe kpalagi nii feai ɔoogɔ GALAGI ve eyesu ɔo.

22 «Ni nui ta a kpalagi veena ɔoogɔ GALAGI ve, nii é geyaaí, é la veeni ná-poganiiti ba,

23 zalaɔa ɔula nui ɔa ɔida sɔngɔi lieɔi wu, é zoloo konagi lieɔi ma, a ye ná, eyesu boɔɔyeema ɔonagi zoi zeeli. Zou vee nui ɔa naama walii lieɔi zala, naama voloi no yei deveai la, mazɔbo kpalagi veeve ɔoogɔ GALAGI ve.

24 Kele boɔɔyeema ɔonagi ma, kpalagi ɔa ɔaaɔfale ma naa ma, nii é ɔeyani ma, nii zoi boɔɔi ɔea zea ga poganii.

25 «Sɔngɔi kpein ka wo é zoloo seizu ɔadegaí ma walii ma, nii ma ɔae ɔilagi wuɔegi ga galamu puugɔi.

26 «Nu nɔpe ge la zooga é va ná-togani ma yiɔo moɔngi ve ɔoogɔ GALAGI ve, mazɔbo ma moɔngi kpein ka niina ga ɔoogɔ GALAGI nɔnoi, é ɔeni ga togani goiti baa ma wolaiti ti-ma yiɔoiti.

²⁷ Ni toġa ġe ga sua ġożoai ta, é la ġulaa ga zalaġa, toġa unmo, eġvelei songoi la, é songoi ma ġaaġwesu loolugoi ġilazuve zeġe, é pee ba. Ni é la unmooni, toġa vadi, eġvelei songoi la.

²⁸ «Naa voluma, nii kpein nu a kona Ġooġo GALAGI ma, koligaa zaama ti ga nooi, naa la zooga vadiizu, baa é va unmo, é ġeni ga nu vului, baa toġanii, baa kpalagi é ga zeaqoligi. Nii kpein a ġona Ġooġo GALAGI ma, naa ġa ġe ga noo ta anii gola jadegai.

²⁹ Anee ni nuġusei ve a kona, nu la zooga é va unmo, ta naama nui vaa.

³⁰ «Zooi ná-puusieiti, é ġeni ga zooi va looġgiti, baa guluiti gaawaaiti, ta ga Ġooġo GALAGI noo, ani ve feai Ġooġo GALAGI ve.

³¹ Ni nui ta ġa pə é ná-puusieiti ma anii ta unmo, toġa songoi ma ġaaġwesu loolugoi ġilazuve zeġe, é pee ba.

³² Puusie vai, nii é vilesu nikeiti ba, ta baalagiti, ta boliiti, toġanii a levena puu, tukpoi wu, puusieiti ġa ve Ġooġo GALAGI ve.

³³ Toġani nui la zooga é va ziimazeġe ke, ma vagoi ta ma ġoi zu. Nu la ta maavaliboga ga taġili. Ni nu a ta votogi ġeena ga taġili, ti felego ta ġe ga ani jadegai, ti la zooga unmoosu.»

³⁴ Deveiti kana Ġooġo GALAGI ti veeni Moize ya, Izelayele nuiti ta vaa ma, Sinayi gizei ma.

Gaalu Sevei

Sevei nii laaseigi veeve ga gaalu sevei, toozei toɟa Izelayele nuiti gaalu fai wosu ná zeizu mo'in. Izelayele nuiti kpegai ma ga toɟiti kpein sɔɔɔ, GALA ge feeni ti ya Sinayi gizei ma, ti ɟeni ɟevele ɟezu ga ti vile pelei zu, nii é liizu zooi zu, nii GALA ge ma minazegeni Izelayele nuiti be (1:1--10:10). Ta-ziei ɟa de liizu ga tiye Kadese-Baalenea, nu loozuve ɔɔɔi zooi ná zu.

Kele ti luani ga ti lee vai zooi ná zu, keni mu naazu ti kona vuunaanigo (40) ɟe tevebai zu, ti ɟale ma, ti li volu ga lekpe ma velei nu yeezazuve, nii a ke ti Moabe yooi maazooɔ gaabelasu, ti kaku sie ɟoozagiti bo, kpolodei vo pelei folo ɟulazu velei (10:11--21:35).

Gaaɟwesu ɟaaɔelagiti ta faiti ma ziiti deezu, niiti ti ɔɔi zeidai Moabe yooi va. Miná ɟa Izelayele a zoo é lo ga ná velei Kanaan yooi zu (22:1--36:13).

Sevei nii ɟa vilesu Egezode ta Leevi nuiti ta-zevi ti polu, é GALA ná-nubuseiti kevelei le, ta-nubuselai zu, ve lada vai ta ineine faiti ti ná, ta ipooɔɔi ta ipotevei, ta boɔɔi ta unmaayei. Toɟa GALA ná-woofegiladai leezu balaa, nii é la latiga, é va ɟe ga ma no, ná-nubuseiti tetema, woofegiladai nii é la ná-to kpaangi ta ná-telebodai zeɟa ma.

Moize ɟa tosuve ná baai Maligii ta ná-nubuseiti zoɔɔzu, GALA ná-faiti maabakpa fai, toɟa ga naama ɟeelai, ta nii neebe gilibalai su, toɟa losu toun kakala balaa, é ɟe ga maalobo nui, nii é la balaa woovele nubuseiti ta-vaa zu.

IZELAYELE NUITI KEAI MA SINAYI TEVEBAI ZU

(1:1--10:10)

Izelayele nuiti gaalu faa mɔungi

¹ Gooɔɔ GALAGI ɔɔeni Moize vo Sinayi tevebai zu, GALA daaɟomi seɟe velei wu, alugi velesiei ma volo mɔungi ma, ti ɟulaai ma Ezipete yooi va, ma ɟonagi velesiei. E ɟeni ma:

² «À Izelayele nubuseiti kpein gaalu, eɟevelei ta-wolodamaiti ti la, ta ta-veleyeɟeiti, wo zunuiti kpein gaalu,

³ é zo kona vuufelego (20) ma, é le zeemaazu, nii doin seelii kooɔɔ vai ma Izelayele nuiti saama. Wa Aalɔn, wa ti ɟaalu ga kooɔɔbelei ɟevelei.

⁴ «Zunu ɟilagila ka ɟe wo va, é ɟula bolodai ɟilagilagi zu, zunui nii a ɟe ga peleyeɟe ɟundiɟii.

⁵ Wele zunuiti daaseigiti ba, niiti ta bo wo va:

Luβen vo be, Elisuul, Sedeyuul ná-doun zunui,

⁶ Simiyon vo be, Selumiyele, Sulisadayi ná-doun zunui,

⁷ Zuda vo be, Naason, Aminadaɔe ná-doun zunui,

⁸ Isakaal vo be, Netaneyele, Suaal ná-doun zunui,

⁹ Zaβulɔn vo be, Eliaɔe, Geelon ná-doun zunui,

¹⁰ Zozefe ná-doun zunuiti po be,

Efelayime vo be, Elisama, Amiyude ná-doun zunui,

Manase vo be, Gameliyele, Peedaasuul ná-doun zunui,

¹¹ Benzamen vo be, Aβidan, Gideyoni ná-doun zunui,

¹² Dan vo be, Ayiyeeel, Amisadayi ná-doun zunui,

¹³ Aseeel vo be, Pagiyele, Wokelan ná-doun zunui,

¹⁴ Gade vo be, Eliazafe, Deyuwele ná-doun zunui,

15 Nefetali ɔɔ be, Ayila, Enan ná-doun zunui.»

16 Naati ka ti ɣeni ga nuɓuseiti gaazuɔeti, ti ti lolini. Ti ɣeni ga ta-wolodamaiti ta-lotuɣɔiti. Tiya ɣa ti ɣeni balaa ga Izelayele ɣɔɔɔgi ma ɣundiɣiiti.

17 Moize ta Aalɔn ti zunui niiti kpɔni ɔɔɣɔ va, niiti ziimazegɣegi ɣeni ga tiye ga ti-laaseigiti.

18 Ti nuɓuseiti pe gaalɛni ba, alugi velesiei ma volo mɔungi ma. Ti Izelayele nuiti kpein gaaluni, eɣɛvelei ta-wolodamaiti ti la, ta ta-veleyeɣeiti. Ti zunuiti daaseigiti seveni ga gilagila, é zo kona ɔuufelegɔ (20) ma, é le zeemaazu,

19 eɣɛvelei ɔɔɔɣ GALAGI ma levei veeni la Moize ya. Zekana Moize ta-ɣaalugi woni da Sinayi teɛbai zu.

20 Luɓɛn, Izelayele ná-doun zunu mɔungi, mavofodaiti tetemazu, ti zunuiti gaaluni ga gilagila, eɣɛvelei ta-wolodamaiti ti la, ta ta-veleyeɣeiti, é zo kona ɔuufelegɔ (20) ma, é le zeemaazu, niiti kpein ta la zoo ti li kɔɔmave.

21 Luɓɛn ná-bolodai zu nii gaaluni, naa ɣeni ga zunu waavuunaani maazu lozita undɔɔlugɔ (46 500).

22 Simiyɔn mavofodaiti tetemazu, ti zunuiti gaaluni ga gilagila, eɣɛvelei ta-wolodamaiti ti la, ta ta-veleyeɣeiti, é zo kona ɔuufelegɔ (20) ma, é le zeemaazu, niiti kpein ta la zoo ti li kɔɔmave.

23 Simiyɔn ná-bolodai zu nii gaaluni, naa ɣeni ga zunu waavuulɔɔlu maazu taavuu unsavagɔ (59 300).

24 Gade mavofodaiti tetemazu, ti zunuiti gaaluni ga gilagila, eɣɛvelei ta-wolodamaiti ti la, ta ta-veleyeɣeiti, é zo kona ɔuufelegɔ (20) ma, é le zeemaazu, niiti kpein ta la zoo ti li kɔɔmave.

25 Gade ná-bolodai zu nii gaaluni, naa ɣeni ga zunu waavuunaani maazu loɔlu undɔzita puulɔɔlu (45 650).

26 Zuda mavofodaiti tetemazu, ti zunuiti gaaluni ga gilagila, eɣɛvelei ta-wolodamaiti ti la, ta ta-veleyeɣeiti, é zo kona ɔuufelegɔ (20) ma, é le zeemaazu, niiti kpein ta la zoo ti li kɔɔmave.

27 Zuda ná-bolodai zu nii gaaluni, naa ɣeni ga zunu waavuulɔfela maazu naani undɔzita (74 600).

28 Isakaal mavofodaiti tetemazu, ti zunuiti gaaluni ga gilagila, eɣɛvelei ta-wolodamaiti ti la, ta ta-veleyeɣeiti, é zo kona ɔuufelegɔ (20) ma, é le zeemaazu, niiti kpein ta la zoo ti li kɔɔmave.

29 Isakaal ná-bolodai zu nii gaaluni, naa ɣeni ga zunu waavuulɔɔlu maazu naani unnaani (54 400).

30 Zaɓulɔn mavofodaiti tetemazu, ti zunuiti gaaluni ga gilagila, eɣɛvelei ta-wolodamaiti ti la, ta ta-veleyeɣeiti, é zo kona ɔuufelegɔ (20) ma, é le zeemaazu, niiti kpein ta la zoo ti li kɔɔmave.

31 Zaɓulɔn ná-bolodai zu nii gaaluni, naa ɣeni ga zunu waavuulɔɔlu maazu lofela unnaani (57 400).

32 Zozefe ná-doun zunui Efelayime mavofodaiti tetemazu, ti zunuiti gaaluni ga gilagila, eɣɛvelei ta-wolodamaiti ti la, ta ta-veleyeɣeiti, é zo kona ɔuufelegɔ (20) ma, é le zeemaazu, niiti kpein ta la zoo ti li kɔɔmave.

33 Efelayime ná-bolodai zu nii gaaluni, naa ɣeni ga zunu waavuunaani undɔɔlu (40 500).

34 Manasee mavofodaiti tetemazu, ti zunuiti gaaluni ga gilagila, eɣɛvelei ta-wolodamaiti ti la, ta ta-veleyeɣeiti, é zo kona ɔuufelegɔ (20) ma, é le zeemaazu, niiti kpein ta la zoo ti li kɔɔmave.

³⁵ Manasee ná-bolodai zu nii gaaluni, naa ɣeni ga zunu waabuusava maazu fele unfelego (32 200).

³⁶ Benzamen mavofodaiti tetemazu, ti zunuiti gaaluni ga gilagila, eɣevelei ta-wolodamaiti ti la, ta ta-veleyeɣeiti, é zo kona vuufelego (20) ma, é le zeemaazu, niiti kpein ta la zoo ti li koomave.

³⁷ Benzamen ná-bolodai zu nii gaaluni, naa ɣeni ga zunu waabuusava maazu loolu unnaanigo (35 400).

³⁸ Dan mavofodaiti tetemazu, ti zunuiti gaaluni ga gilagila, eɣevelei ta-wolodamaiti ti la, ta ta-veleyeɣeiti, é zo kona vuufelego (20) ma, é le zeemaazu, niiti kpein ta la zoo ti li koomave.

³⁹ Dan ná-bolodai zu nii gaaluni, naa ɣeni ga zunu waabuulozita maazu fele undofela (62 700).

⁴⁰ Aseel mavofodaiti tetemazu, ti zunuiti gaaluni ga gilagila, eɣevelei ta-wolodamaiti ti la, ta ta-veleyeɣeiti, é zo kona vuufelego (20) ma, é le zeemaazu, niiti kpein ta la zoo ti li koomave.

⁴¹ Aseel ná-bolodai zu nii gaaluni, naa ɣeni ga zunu waabuunaani maazu gila undoolugo (41 500).

⁴² Nefetali mavofodaiti tetemazu, ti zunuiti gaaluni ga gilagila, eɣevelei ta-wolodamaiti ti la, ta ta-veleyeɣeiti, é zo kona vuufelego (20) ma, é le zeemaazu, niiti kpein ta la zoo ti li koomave.

⁴³ Nefetali ná-bolodai zu nii gaaluni, naa ɣeni ga zunu waabuuloolu maazu sava unnaanigo (53 400).

⁴⁴ Naati tiegoi ga Moizeni ta Aalon ti gaaluni. Zunu puugo maazu felegoiti (12) niiti ti ɣeni ga Izelayele woloda ɣundiɣiiti, naati ti boni ti va.

⁴⁵ Izelayele nuiti saama, niiti kpein ti ti ghaaluni, eɣevelei ta-veleyeɣeiti ti la, é zo kona vuufelego (20) ma, é le zeemaazu, niiti kpein ta la zoo ti li koomave,

⁴⁶ ti ɣeni ga zunu waaunderita zunu waasavago undoolu puuloolu (603 550).

Leevi nuiti ta-vai

⁴⁷ Leevi nuiti ta-wolodai zu, ti-ɣee veleyeɣeiti bu, ti gaa la ɣeni luni ti zaama.

⁴⁸ Gooɣo GALAGI boni Moize va, é ɣe ma:

⁴⁹ «Mina Leevi nuiti ta-wolodamaiti gaalu, mina ti gaa Izelayele nuiti saama jeelein.

⁵⁰ Sege vele padegai, nii zeele woo ɣesui bu, naa ma woti ve Leevi nuiti zea, ta ma zoolaiti kpein, ta nii kpein é ga naama vai. Ta sege vele zege, ta ná-soolaiti kpein, ti ná-botii ɣe, ti vu sege vele padegai maaɣoolii zu.

⁵¹ Siegi zu sege vele padegai a ɣena zegea la losuve, é va li ada gili, Leevi nuiti ta kulakula ba, ti to volu ga niine, ve ta ɣe zeizu ná. Zoi nɔpe a maaɣufana ná va, nii é la ga Leevi ná-bolodai zu nui ta, ta naama nui va.

⁵² Izelayele nuiti ta vu ti-vuuzuve ti ɣilagilagi, ná-bolodai ná-poogi ɣobave.

⁵³ Kele Leevi nuiti ta vu sege vele padegai maaɣoolii zu, nii zeele woo ɣesui bu, naa ga a ke ná-ziiɣaawanai mina vuka Izelayele vebai ma. Leevi nuiti ta ɣe sege vele padegai makesu.»

⁵⁴ Izelayele nuiti ti ɣoloni, ti deveiti kpein so, niiti Gooɣo GALAGI ti veeni Moize ya.

2

Izelayele nuiti puu vele

¹ Gooɣo GALAGI boni Moize ta Aalon va, é ɣe ti ma:

² «Izelayele nuiti ti g̃ilagilagi ɟa vu ná-bolodai ná-poogi ɟobave, ta-veleyeɟeiti ta-voogi wu. Ta vu GALA daagomi seɟe velei letema, ta maagoolii zu.

³ «Zuda ná-bolodai ɟa vu folo ɟulazu velei, ná-poogi wu, ga ná-kooɟogiti kevelei. Ná-kundiɟii ɟa ɟe ga Naason, Aminadabe ná-doun zunui.

⁴ Ná-kooɟogi lieɟoi ɟa ɟe ga zunu waavuulɟofela maazu naani undɔzita (74 600).

⁵ Isakaal ná-bolodai ɟa vu kobave. Ná-kundiɟii ɟa ɟe ga Netaneyele, Suaal ná-doun zunui.

⁶ Ná-kooɟogi lieɟoi ɟa ɟe ga zunu waavuulɔlu maazu naani unnaanigo (54 400).

⁷ Zabulon ná-bolodai ɟa vu zɔla velei. Ná-kundiɟii ɟa ɟe ga Eliaɟe, Geelon ná-doun zunui.

⁸ Ná-kooɟogi lieɟoi ɟa ɟe ga zunu waavuulɔlu maazu lofela unnaanigo (57 400).

⁹ Zuda ná-kooɟogiti ti-lieɟoi ɟa ɟe ga zunu waaungila puulɔsava maazu lozita unnaanigo (186 400). Naati ka ta lo siei ma velei la.

¹⁰ «Luben ná-bolodai ɟa vu nu yeezazu velei, ná-poogi wu, ga ná-kooɟogiti kevelei. Ná-kundiɟii ɟa ɟe ga Elisuul, Sedeyuul ná-doun zunui.

¹¹ Ná-kooɟogi lieɟoi ɟa ɟe ga zunu waavuunaani maazu lozita undɔlugɔ (46 500).

¹² Simiyon ná-bolodai ɟa vu kobave. Ná-kundiɟii ɟa ɟe ga Selumiyele, Sulisadayi ná-doun zunui.

¹³ Ná-kooɟogi lieɟoi ɟa ɟe ga zunu waavuulɔlu maazu taavuu unsavago (59 300).

¹⁴ Gade ná-bolodai ɟa vu zɔla velei. Ná-kundiɟii ɟa ɟe ga Eliazafe, Leyuwele ná-doun zunui.

¹⁵ Ná-kooɟogi lieɟoi ɟa ɟe ga zunu waavuunaani maazu loɔlu undɔzita puulɔlugɔ (45 650).

¹⁶ Luben ná-kooɟogiti ti-lieɟoi ɟa ɟe ga zunu waaungila puulɔlu maazu ɟila unnaani puulɔlugɔ (151 450). Naati ka ta ɟe velelaiti poluve sie wo fai zu.

¹⁷ «Naa voluma, Leevi nuiti ta vile ti volu ga GALA daagomi seɟe velei, sie wo fai zu. Ta ɟe kooɟo felego m̃ungiti ta kooɟo felego ɟaabelagiti zɔɟzu. Velei ti vu velei la, pele ɟana ta lii la, ese ge ye losu, ti ɟilagilagi, ta ta-voogiti.

¹⁸ «Efelayime ná-bolodai ɟa vu folo liizu velei, ná-poogi wu, ga ná-kooɟogiti kevelei. Ná-kundiɟii ɟa ɟe ga Elisama, Amiyude ná-doun zunui.

¹⁹ Ná-kooɟogi lieɟoi ɟa ɟe ga zunu waavuunaani undɔlugɔ (40 500).

²⁰ Manasee ná-bolodai ɟa vu kobave. Ná-kundiɟii ɟa ɟe ga Gameliyele, Peedaasuul ná-doun zunui.

²¹ Ná-kooɟogi lieɟoi ɟa ɟe ga zunu waavuusava maazu fele unfelego (32 200).

²² Benzamen ná-bolodai ɟa vu zɔla velei. Ná-kundiɟii ɟa ɟe ga Aɟidan, Gideyoni ná-doun zunui.

²³ Ná-kooɟogi lieɟoi ɟa ɟe ga zunu waavuusava maazu loɔlu unnaanigo (35 400).

²⁴ Efelayime ná-kooɟogiti ti-lieɟoi ɟa ɟe ga zunu waaungila maazu loɟava unɟa (108 100). Naati ka ta ɟe liizu toɟi zavasi zu.

²⁵ Dan ná-bolodai ɟa vu nu ɟovezu velei, ná-poogi wu, ga ná-kooɟogiti kevelei. Ná-kundiɟii ɟa ɟe ga Ayiyezeel, Amisadayi ná-doun zunui.

²⁶ Ná-kooɟogi lieɟoi ɟa ɟe ga zunu waavuulɔzita maazu felego undɔfela (62 700).

²⁷ Aseel ná-bolodai gá vu kobave. Ná-kundiŋii gá gɛ ga Pagiyele, Wəkelan ná-doun zunui.

²⁸ Ná-kɔɔbɔgi liegɔi gá gɛ ga zunu waaɔvuunaani maazu ɣila undɔɔlugo (41 500).

²⁹ Nefetali ná-bolodai gá vu zɔɔla ɔvelei. Ná-kundiŋii gá gɛ ga Ayila, Enan ná-doun zunui.

³⁰ Ná-kɔɔbɔgi liegɔi gá gɛ ga zunu waaɔvuulɔlu maazu sava unnaanigo (53 400).

³¹ Dan ná-kɔɔbɔgiti ti-liegɔi gá gɛ ga zunu waaungila puulɔlugo maazu lofela undɔzita (157 600). Naati ka ta li ga gaabelagi ta ta-ɔoogiti.»

³² Izelayele nuɔuseiti ti ti gɛaaluni ga peleyegei, ta ta-gɔɔbɔgiti keɔvelei, ti-liegɔi gɛni ga zunu waaundɔzita zunu waasavago undɔɔlu puulɔlugo (603 550).

³³ Leevi nuiti gaa la gɛni luni Izelayele nui zɔiti saama, egeɔvelei Gɔogɔ GALAGI ma levei veeni la Moize ya.

³⁴ Izelayele nuiti ti ziɛni ga deveiti pe, egeɔvelei Gɔogɔ GALAGI ma levei veeni la Moize ya. Naa gá é keeni, ti gɛni ɔuuzu ta-ɔoogi gɔba. Ta gɛna ziaa, ti lo ga ta-woloda ɔvelei, ta peleyege ɔvelei.

3

Aalɔn ná-doun zunuiti ta-wotii

¹ Aalɔn ta Moize ti-mavofodai ɔete, siɛgi zu Gɔogɔ GALAGI ɔɔeni la Moize ɔɔ Sinayi gizei ma.

² Aalɔn ná-doun zunuiti daaseigiti kaa: ma mɔungi laaseigi gɛni ga Nadaɔe, naa ɔolumai Aɔiyu ta Eleazaal, ta Itamaal.

³ Ti gɛni ga zalaɣa ɣula nuiti, gulo ɲadegai ziɛni ti ma, zobogi ve ti ya, ga ti zalaɣa ɣula wotii gɛ.

⁴ Kele Nadaɔe ta Aɔiyu ti zaani Gɔogɔ GALAGI gɛazu Sinayi teɔebai zu, tɔɔzei ti ɔaani ga abu ɣiligi. Ti la gɛni dounɣa zɔɔɔni. Eleazaal ta Itamaal ti zalaɣa ɣula wotii gɛeni, ti-gɛze Aalɔn da wele ti ma.

Leevi nuiti kee vai

zalaɣa ɣula nuiti ta-wotii zu

⁵ Gɔogɔ GALAGI ɔɔeni Moize ɔɔ, é gɛ ma:

⁶ «Da ga Leevi mavofodai, é ma nuɔuseiti pu zalaɣa ɣula nui Aalɔn yeema, ga ti dá ɔɔ ba.

⁷ Ta gɛɛzu ná-botii zu, ta nuɔuseiti ta-wotii, GALA daagɔmi sege ɔvelei gɛkala, ti ti-losuɔeti kpein ke, ti daazeeli, é lo sege ɔvele ɲadegai va.

⁸ Ti gaaɔa GALA daagɔmi sege ɔvelei wu zɔɔlaiti ma, ti ti make, ti gɛ Izelayele nuiti ta-wotii zu, ti ti-losuɔe kpein ke, ti daazeeli, é lo sege ɔvele ɲadegai vai va.

⁹ Da Leevi nuiti fe Aalɔn ta ná-doun zunuiti zea. Ta veezu be ɲegelein, ti gɛ ga Izelayele nuiti gaazuɔe.

¹⁰ Da Aalɔn ta ná-doun zunuiti sei, ti zalaɣa ɣula wotii gɛ. Zɔi nɔpe a maabugana sege ɔvele ɲadegai va, nii é la ga ta-ɔveleyegei wu nui ta, ta naama nui ɔaa.»

¹¹ Gɔogɔ GALAGI ɔɔeni Moize ɔɔ, é gɛ ma:

¹² «Wele, gɛ yimazegea ga Leevi nuiti, Izelayele nuiti saama, doun zunu mɔungiti kpein potogi zu, Izelayele anzanuiti ti-loun mɔungiti. Ta ga nɔnɔiti.

¹³ Doun zunu mɔungi kpein ka ga nɔnɔ, é zo naama voloi ma, yeei gɛ Ezipete yooi zu loun zunu mɔungiti paani la, gɛ Izelayele loun zunu mɔungiti

makeni ɔɔɔɔ ve, é zo nuiti ti-lointi ma, é li suaiti ti-yivoiti pɔ. Ta ga nɔnɔ. Nà ga ɔɔɔɔ GALAGI.»

Leevi nuiti gaalu fai

¹⁴ ɔɔɔɔ GALAGI devei veeni Moize ya, Sinayi tevebai zu, é ɔe ma:

¹⁵ «Leevi mavofodaiti gaalu, eɔevelei ta-veleyeɔeiti ti la, ta ta-wolodamaiti. Da zunuiti kpein gaalu, é zo alu gila ma, é le zeemaazu.»

¹⁶ Moize ti ɔaaluni ɔɔɔɔ GALAGI ná-devei zu, eɔevelei é ma levei zɔɔɔni da.

¹⁷ Leevi ná-doun zunuiti daaseigiti ti ɔeni ga: Geleson, Kefate ta Melali.

¹⁸ Geleson ná-doun zunuiti daaseigiti kaa, eɔevelei ta-wolodamaiti ti la: Libeni ta Simeyi.

¹⁹ Kefate ná-doun zunuiti daaseigiti kaa, eɔevelei ta-wolodamaiti ti la: Amelame, Yiseɔaal, Geebelɔn, ta Uziyele.

²⁰ Melali ná-doun zunuiti daaseigiti kaa, eɔevelei ta-wolodamaiti ti la: Maali ta Musi. Leevi ná-bolodamaiti kana, eɔevelei ta-veleyeɔeiti ti la.

²¹ Geleson mavofodaiti ti ɔeni ga Libeni ná-bolodamaiti ta Simeyi nɔnɔiti.

²² Ti-lieɔi ɔeni ga zunu waadɔfela undɔɔlugo (7 500), é zo alu gila ma, é le zeemaazu.

²³ Geleson ná-bolodamaiti ti-vuuzuve ɔeni ga seɔe vele ɔadegai volu vele, folo liizu vele.

²⁴ Geleson ná-bolodamaiti ta-ɔundiɔi ɔeni ga Eliazafe, Layele ná-doun zunui.

²⁵ Ti-losuve ɔeni ga ti ɔaaɔa GALA daaɔomi seɔe vele vaalobazuve niiti ma: seɔe vele ɔadegai, ta ma veemazeɔe, ta seɔe zuɔooza golai, nii é GALA daaɔomi seɔe vele laave,

²⁶ ta kooi ma zasai laave ma zeɔe zuɔooza golai, ta sasai ma zeɔeiti, nii é seɔe vele ɔadegai ta zalaɔa ɔulazuve maaɔoolii zu, é veɔe ta-ɔaluuti ba. Tiya ɔa ti-ɔasɔ ɔeni ga botii, nii togai naama aniiti kpein ba.

²⁷ Kefate mavofodaiti ti ɔeni ga Amelame ná-bolodamaiti, ta Yiseɔaal nɔnɔiti, naa veɔe Geebelɔn ta Uziyele tɔnɔiti ba.

²⁸ Ti-lieɔi ɔeni ga zunu waadɔsava undɔzita (8 600), é zo alu gila ma, é le zeemaazu. Ti pe ka ti ɔeni seizu ɔadegai ma wotii zu.

²⁹ Kefate ná-bolodamaiti ti-vuuzuve ɔeni ga nu yeezazu vele seɔe vele ɔadegai ɔilazuve.

³⁰ Kefate ná-bolodamaiti ta-veleyeɔeiti ta-ɔundiɔi ɔeni ga Elisafan, Uziyele ná-doun zunui.

³¹ Ti-losuve ɔeni ga ti ɔaaɔa GALA daaɔomi seɔe vele ma zɔɔlai niiti ma: minazeɔe kesui, ta taɔalii, ta fitina zeɔe anii, ta zalaɔa ɔulazuveiti, ta seizu ɔadegai ma zɔɔlaiti kpein, niiti botii ɔeni ɔeezu ga tiye, ta seɔe zuɔooza golai. Tiya ɔa ti-ɔasɔ ɔeni ga botii, nii togai naama aniiti kpein ba.

³² Leevi nuiti ta-ɔundiɔi wolai ɔeni ga Elezaal, zalaɔa ɔula nui Aalɔn ná-doun zunui. Togá é ɔeni welezu Leevi nuiti ma, niiti ti ɔeni seizu ɔadegai ma wotii zu.

³³ Melali mavofodaiti ti ɔeni ga Maali ná-bolodamaiti ta Musi nɔnɔiti.

³⁴ Ti-lieɔi ɔeni ga zunu waadɔzita unfelegɔ (6 200), é zo alu gila ma, é le zeemaazu.

³⁵ Melali ná-bolodamaiti ta-veleyeɔeiti ta-ɔundiɔi ɔeni ga Suliyele, Aɔiyayile ná-doun zunui. Ti-vuuzuve ɔeni ga seɔe vele ɔadegai ɔilazu vele nu ɔovezuve.

³⁶ Ti-losuve ʒeni ga ti ʒaaʒa GALA daaʒfomi seʒe velei ʒaalobazuve niiti ma: seʒe vele ʒadegai ma beʒegiti, ta ma wulu zəkpaɪti, ta ma ləpkaɪti, ta ta-labuiti, ta ta-zəɔɔɪti kpein niiti botii ʒeni ʒeezu ga tiye,

³⁷ ta təkpaɪti ti ʒeni ga koi ma zasai, é ʒooli ma, é vele ta-labuiti ba, ta ti zuzo kəɔɔɪti, ta ta-ʒaluiti.

³⁸ Moize-o, Aalɔn ta ná-doun zunuiti-yo, ti vuuni seʒe vele ʒadegai ʒakalave, folo ʒulazu velei, GALA daaʒfomi seʒe velei laave. Ti ʒeni seizu ʒadegai ma wotii ʒeezu Izelaye nuiti daaseigi zu. Zoi nəpe a la maaʒufana ná va, ta naama nui ʒaa.

³⁹ Leevi nuiti kpein, niiti Moizeni ta Aalɔn ti ti ʒaaluni, zunuiti, é zo alu gila ma, é le zeemaazu, eʒevelei ʒooʒo GALAGI ná-devei ʒeni la, é lo peleyeʒeiti ba, ti ʒeni ga zunu waavuufele maazu felego (22 000).

Doun məungiti unmoʒ fai

⁴⁰ ʒooʒo GALAGI ʒeni Moize ma: «Doun zunu məungiti kpein gaalu Izelaye nuiti saama, é zo alu gila ma, é le zeemaazu, é ti-laaseigiti seve.

⁴¹ Da Leevi nuiti fe bə, Izelaye nuiti ti-loun zunu məungiti potogi zu. Ná ga ʒooʒo GALAGI. Leevi nuiti ta-loganiiti ta ʒe ga nənɔ, Izelaye nuiti ta-logani zine məungiti potogi zu.»

⁴² Moize doun zunu məungiti kpein gaaluni Izelaye nuiti saama, eʒevelei ʒooʒo GALAGI ma levei veeni la zea.

⁴³ Doun zunu məungi kpein gaaluni, é zo alu gila ma, é le zeemaazu. Ti-lieʒo ʒeni ga waavuufele maazu fele unfele puuləfela maazu savago (22 273).

⁴⁴ ʒooʒo GALAGI bəeni Moize ʒo, é ʒe ma:

⁴⁵ «Leevi nuiti fe bə, Izelaye nuiti ti-loun zunu məungiti potogi zu, ta Leevi nuiti ta-loganiiti, Izelaye nuiti ta-loganiiti potogi zu. Leevi nuiti ta ʒe ga nənɔ. Ná ga ʒooʒo GALAGI.

⁴⁶ Izelaye nuiti ti-loun zunu məungiti, zunu unfele puuləfela maazu savago (273) unmoʒ fai zu, nii daai ma, ti yəʒozu ma ta Leevi nuiti,

⁴⁷ naa ʒa ga ʒa wali ʒae ləɔɔɔɔɔɔ kula ti ʒilagilagi unmoʒ fai zu. Wali ʒaei naa zoloo seizu ʒadegai ma walii ma, nii buɔpegi ga galamu puugo.

⁴⁸ Da walii naa ve Aalɔn ta ná-doun zunuiti zea, ga naati unmoʒ gani, niiti ti-lieʒo a leve Leevi nuiti tieʒo va.»

⁴⁹ Moize unmoʒgi ma walii zoni, é ʒula naati zea, niiti ti-lieʒo budeni Leevi nuiti maazu, ti unmoʒgai,

⁵⁰ é walii zoni, é ʒula Izelaye nuiti ti-loun zunu məungiti zea, é ʒe ga wali ʒaei waagila unsava puuləzita maazu ləɔɔɔɔ (1 365), eʒevelei seizu ʒadegai ma walii la.

⁵¹ Moize unmoʒgi ma walii veeni Aalɔn ta ná-doun zunuiti zea, é zoloo ʒooʒo GALAGI ná-devei ma, eʒevelei ʒooʒo GALAGI Moize bəʒo leveni la.

4

Kefate ná-doun zunuiti ta-wotii

¹ ʒooʒo GALAGI bəeni Moize ta Aalɔn ʒo, é ʒe ti ma:

² «Kefate mavofodaiti gaalu, Leevi ná-doun zunuiti saama, eʒevelei ta-wolodamaiti ti la, ta ta-veleyeʒeiti,

³ é zo kona vuusavago (30) ma, é li kona vuuləɔɔɔɔ (50) ʒo, nii nəpegi a zoloo GALA daaʒfomi seʒe velei ma wotii ta ʒee vai ma.

4 «Kefate mavofodaiti ta-wotii vete, ta gɛ keɛzu GALA daagfomi sege vɛɛi wu: ada ɲadega wolai ma ɣasɔi ɣa gɛ ti unma.

5 Siɛgi zu ta gɛ liizu la, ti zɛgɛ ti-ɔuuзуvɛ, Aalɔn ta nά-doun zunuiti ta sege zuɣooza golai ɣula, ti zeele woo ɣesui maavelevele la,

6 nuni ɣɔɔi vɛɛ ma, ti sege biinii vɛɛ maazu, naa ɔolu ti kesui zɛgɛ wulu zɔkpɔiti to ba.

7 «Ta sege biinii vɛɛ taɓalii ma, nii bului laazu ga GALA bɛ, ti digiiti sei maazu, ta tazaiti, puya zalaɣai vaa zu, ta kokoiti, ta ziawoiti. Buluiti ti veai GALA bɛ, naati ta ye nά taɓalii ɣa.

8 Ta pɛɛmazege ɔɔi sɔsɔgi vɛɛ ma aniiiti ma, naa ɔolu ti nuni ɣɔɔi velevele ti ma, naa ɔolu ti taɓalii zɛgɛ wulu zɔkpɔiti to ba.

9 «Ta sege biinii zɛgɛ, ti felevele fitina zeɪ anii ma, wozagala fai zu, ta nά-fitinaiti, ta nά-salava zo sɔɔlaiti, ta nά-salava zɛgɛ anijakaiti, ta nά-gulo anijakaiti, nά-botii ɣɛɛ vai ma.

10 Ta ti maavelevele, ta nά-sɔɔlaiti kpein, nuni ɣɔɔi zu, ti ti la kasɔ zɛgɛ wului ma.

11 «Ta pɛɛmazege biinii vɛɛ zalaɣa ɣulazu vɛɛ ma, nii zanugi ziɛni maave, ti maavelevele ga nuni ɣɔɔi, naa ɔolu ti sege wulu zɔkpɔiti to ba.

12 Ta anijakaiti kpein sege, niiti ti botii ɣɛɛzu ga tiye seizu ɲadegai zu, ti ti ɔu sege biinii zu, ti ti maavelevele ga nuni ɣɔɔi, naa ɔolu ti ti la kasɔ zɛgɛ wului ma.

13 «Ta zalaɣa ɣulazu vɛɛ ma yuvui ɣula su, ti pɛɛmazege ɔɔigi vɛɛ niina gaazu,

14 naa ɣa ti sɔɔlaiti kpein puuzu maazu, niiti ti ga nά-botigɛ aniiiti: abu zɛgɛ aniiiti, sua zɔɔ mite wolaiti, peluiti, ta kokoiti. Naa voluma ta nuni ɣɔɔi vɛɛ ti pɛ maazu, ti sege wulu zɔkpɔiti to ba.

15 «Siɛgi zu Aalɔn ta nά-doun zunuiti ti besu la ga seizu ɲadegai ta sɔɔlaiti maavelevele, ti lii ziɛgi zu, ti va zɛgɛ ɔuuзуvɛ, Kefate nά-nuiti ta va niina, ti ti zɛgɛ. Keɛ ti mina yevevɔɣu ada ɲadegai ma anii ta va, ti va za. Kefate mavofodaiti tosu vɛɛ ɣana, GALA daagfomi sege vɛɛi nά-fai zu.

16 «Zalaɣa ɣula nui Aalɔn nά-doun zunui Eleazaal losu vɛɛ ɣa ga, ɛ da weɛ fitinai nά-gulɔi ma ta ani maku nɛɛnɛgi, ta vɛɛanii ɛ ɣulazu folo-o-folo, ta siɛma wulo ɲadegai. Toɣa sege vɛɛ ɲadegai ma weɛma vai kpein ke, ta bu anii kpein, ta seizu ɲadegai, ɛ vɛɛ ma zɔɔlaiti kpein ba.»

17 ɔooɣo GALAGI ɔɔɛni Moize ta Aalɔn ɔɔ, ɛ gɛ ti ma:

18 «A mina va bu ga Kefate nuiti ta-wolodai ma vɛɛyɛgɛiti ma zuwu ɣaaleve Levi nuiti saama.

19 Weɛ pelegi maaneai wo ke la ti vɛ, nii a ke ti zɛnvui wo, ti mina za: Siɛgi zu ti vaazu la ani ɲadegaiti pɔ bɛ, ɔɛi ɛ ga Aalɔn, wa ɛ-loun zunuiti, wa le, wo ɛɛɛ tosu vɛɛ leɛ la, nii maaneai ɛ ke.

20 Kefate nuiti ti maa la nɛɛni, ti va le ada ɲadegai eyɛsu pɛ, naa vɛɛ faa zu, anɛɛ yeɛgɛɣala go nɔ laawu, ti va za.»

Gɛɛleson nuiti ta-wotii

21 ɔooɣo GALAGI ɔɔɛni Moize ɔɔ, ɛ gɛ ma:

22 «Gɛɛleson mavofodai gaalu, eɣɛveleɪ ta-wolodamaiti ti la, ta ta-vɛɛyɛgɛiti.

23 Da zunuiti kpein gaalu, ɛ zo kona ɔuusavagɔ (30) ma, ɛ li kona ɔuulɔɔlugo (50) ɔɔ, nii nɔpɛgi a zoloo GALA daagfomi sege vɛɛi ma wotii ta ɣɛɛ vai ma.

24 Weɛ nii ɣa ɛ ɣɛɛzu ga Gɛɛleson nuiti ta-vɛɛyɛgɛiti tosu vɛɛ, nii ta ke, ta nii ta sege:

25 ta da seŋe veŋe ɲadegai ma landaiti seŋe, ta GALA daaŋfomi seŋe veŋei, ta ma veemazeŋeiti, ta nuni ɠolɔi é veɛzu ti maazu, ta seŋe zuŋooza golai é GALA daaŋfomi seŋe veŋei laave,

26 ta kooi ma zasai, nii é seŋe veŋe ɲadegai ta zalaŋa ɠulazuve maaŋfoolii zu, ta sasai laave ma zeŋe zuŋooza golai, é veɛ ta-ɠaluuti ba, ta naama zoɔlaiti kpein. Ta botii kpein ke, nii togai naa va.

27 Geɛleson mavofodaiti ta ta-wotii kpein ke Aalɔn ta ná-doun zunuiti ta-levi wu, ti naama ɠasɔi zeŋe, nii maaneai ti seŋe, ti ti-losuve laazeeli.

28 Pele ɠana Geɛleson nuiti ta-veleyeŋeiti ta-wotii a ɠe la, é lo GALA daaŋfomi seŋe veŋei vai va. Ta ke, ti daazeeli zalaŋa ɠula nui Aalɔn ná-doun zunui Itamaal ná-devei wu.

Melali nuiti ta-wotii

29 «Da Melali mavofodaiti gaalu ɠalaa, eŋevelei ta-wolodamaiti ti la, ta ta-veleyeŋeiti.

30 Da zunuiti kpein gaalu, é zo kona vuusavago (30) ma, é li kona vuulɔɔlugo (50) ɔɔ, nii nɔpegi a zoloo GALA daaŋfomi seŋe veŋei ma wotii ta ɠee vai ma.

31 «Wele, nii ɠa maaneai ga ti da seŋe, GALA daaŋfomi seŋe veŋei ma zoɔlaiti su: seŋe veŋe ɲadegai ma beɛɛgiti, ta ma wulu zoɔkpɔiti, ta ma loɔkpalaity, ta ma labuiti,

32 ta toɔkpalaity ti ɠeni ga kooi ma zasai, é ɠooli ma, é veɛ ta-labuiti ba, ta ti zuzo koɔluiti, ta ta-ɠaluuti, ta soɔlai nii kpein fi zoŋai ti loda vai zu. Wa eɛe ná-soɔla leɛ la, nii a ɠe sezezu.

33 Pele ɠana Melali nuiti ta-veleyeŋeiti ta-wotii a ɠe la, ta ti-losuve, é lo GALA daaŋfomi seŋe veŋei vai va. Naa ɠa ta ɠe keɛzu Itamaal yeezu, nii é ga zalaŋa ɠula nui Aalɔn ná-doun zunui.»

Leevi nuiti gaalu fai,

nii ti ɠeni botii zu

34 Moize ta Aalɔn ta nuɔuseiti ta-ɠundiŋiiti ti Keŋate mavofodaiti gaaluni, eŋevelei ta-wolodamaiti ti la, ta ta-veleyeŋeiti,

35 é zo kona vuusavago (30) ma, é li kona vuulɔɔlugo (50) ɔɔ, nii nɔpegi a zoloo GALA daaŋfomi seŋe veŋei ma wotii ta ɠee vai ma.

36 Nii gaaluni ta-wolodamaiti su, naa ɠeni ga zunu waafelego undɔfela puulɔɔlugo (2 750).

37 Keŋate ná-bolodamaiti kana, ti ti ɠaaluni, nii kpein é ɠeni botii ɠeezu GALA daaŋfomi seŋe veŋei wu. Moize ta Aalɔn ti ti ɠaaluni, eŋevelei ɠooŋo GALAGI ma levei veeni la Moize ya.

38 Geɛleson mavofodaiti ti ɠaaluni, eŋevelei ta-wolodamaiti ti la, ta ta-veleyeŋeiti,

39 é zo kona vuusavago (30) ma, é li kona vuulɔɔlugo (50) ɔɔ, nii nɔpegi a zoloo GALA daaŋfomi seŋe veŋei ma wotii ta ɠee vai ma,

40 nii gaaluni, eŋevelei ta-wolodamaiti ti la, ta ta-veleyeŋeiti, naa ɠeni ga zunu waafelego undɔzita puusavago (2 630).

41 Geɛleson ná-bolodamaiti kana, ti ti ɠaaluni, nii kpein é ɠeni botii ɠeezu GALA daaŋfomi seŋe veŋei wu. Moize ta Aalɔn ti ti ɠaaluni, eŋevelei ɠooŋo GALAGI ma levei veeni la ti ya.

42 Melali ná-bolodamaiti ti ɠaaluni, eŋevelei ta-wolodamaiti ti la, ta ta-veleyeŋeiti,

⁴³ é zo kona vuusavago (30) ma, é li kona vuuloolugo (50) va, nii napegi a zoloo GALA daafomi sefe velei ma wotii ta gee vai ma,

⁴⁴ nii gaaluni, egevelei ta-wolodamaiti ti la, naa geni ga zunu waasavago unfelego (3 200).

⁴⁵ Melali ná-bolodamaiti kana, ti ti gaaluni. Moize ta Aalon ti ti gaaluni, egevelei Goofo GALAGI ma levei veeni la Moize ya.

⁴⁶ Leevi nuiti, Moize ta Aalon ta Izelayele nuiti ta-gundiñiti ti ti gaaluni, egevelei ta-wolodamaiti ti la, ta ta-veleyegeiti,

⁴⁷ é zo kona vuusavago (30) ma, é li kona vuuloolugo (50) va, nii napegi a zoloo GALA daafomi sefe velei ma wotii ta gee vai ma,

⁴⁸ ti-liegoi geni ga zunu waadasava undoolugo puulsava (8 580).

⁴⁹ Goofo GALAGI ga é devei veeni ga ti ti gaalu, Moize ese ná-boti leeni la, nii maanei é ke, ta kasoi nii maanei é sefe, egevelei Goofo GALAGI ma levei veeni la Moize ya.

5

Togi é lo nade fai va

¹ Goofo GALAGI boeni Moize va, é ge ma:

² «Devei ve Izelayele nuiti zea ga ti naati kpein kula bofo zaama ti-vuuzuve, niiti ti gfozoi ga gee zeebei, baa kalaja kolegi, baa ti voofoai poomai ta va.

³ E geni ga zunu baa anzanu, wa ti gula wo-vuuzuve va, ti mina wo-vuuzuve gozo, ve ge zeini ná wo zaama.»

⁴ Izelayele nuiti ti wozogi geeni, ti naama nuiti kpein kulani ti-vuuzuve va, ti li ná voluve, egevelei Goofo GALAGI ma levei veeni la Moize ya.

Unmai ma vaazubetei

⁵ Goofo GALAGI boeni Moize va, é ge ma:

⁶ «Boe Izelayele nuiti po, é ge ti ma: Ni zunu baa anzanu a baafona nui ta ma, tofa ge ga ladalala nu Goofo GALAGI letema, keni é leve ga soba nu.

⁷ Tofa la zo ga ga kotoi é keai. Tofa ma anii gaafoale ma naa va, nii é baafogai ma, é kpo ba ga ma gaafwesu boolugoi zeizu gilagi.

⁸ Ni nui nii kpaafomai wogai la, naa za, tama ná-pogani zefe nu la ná, nii faazubetei a wo zeezaama, aniiti kpein ta ve Goofo GALAGI ve, naa ga ga zalafo gula nui ga ta ve zea, é bo baala sinei va, é ga koto gba zalafoi soba nui ve.

⁹ Vebani padegai kpein Izelayele nuiti ta kula, faanee gelei nii a zefe ba, é ve zalafo gula nui ya, naa ga ge ga naa nono.

¹⁰ Nii nui feezu Goofo GALAGI ve, naa ga ve zalafo gula nui ya, nii nui a fe zalafo gula nui ya, naa nono gana.»

Tolo vai é vile anzanui va

¹¹ Goofo GALAGI boeni Moize va, é ge ma:

¹² «Boe Izelayele nuiti po, é ge ti ma: Wele nii maanei wo ke, ni anzanui ta a sinigi yaavana, é ge be ga ladalala nu.

¹³ Ni zunu gili ka laana la, sinigi la goleni ma, taozei é bofo gfozove doofuzu, zeele la ná, a zeele woo wo daalofoma, tama é la zoni ná keezuve,

¹⁴ siegi zu tolo gigi geezu la sinigi ve, é zoovi anzai ma, é geni ga gite vaa baa zee,

¹⁵ tofa vaa la zalafo gula nui va be, moloi nii é ga woolezegi, tofa naama gefzei kilo savago zefe, é ke be ga zalafoi, é mina gulo vu ma, é mina ani maku

nεεne pu ma, mazɔɔ toɟa ga tolo zalaɟai, vεεanii nii é faaɟaaza golai ma vai loozu nu ɟisu.

¹⁶ «Zalaɟa ɟula nui ɟa maabuɟa ga anzanui seizu ɲadegai va, é lo Ɔooɟo GALAGI ɟakala.

¹⁷ Toɟa zie ɲadegai zaɟa polo liɟi zu, é seɟe vele ɲadegai ma vufiligi yeve, é pu su.

¹⁸ Toɟa anzanui ɟaalɔ Ɔooɟo GALAGI ɟaazu, é nɔungi vie, é vεεanii ve zea, nii é ná-faaɟaazagi ma ɟizesui wosu, naa ɟa é ga tolo zalaɟai, kele zalaɟa ɟula nui ɔɟɔi ɟa foovoo de wanai zo ya.

¹⁹ Toɟa ɟe anzanui ma: «Da ɟonazu ga: Ni zunu ɟili ge la de laani ga de, é la de ɔɟɔ ɟɔzɔni, é va è-zinigi yaava, kaipa é zeini be, naazu foovoo de wanai nii mina faa ɲu nɔpe ke ga de.

²⁰ Kele tama, é zeidai ma zini be, ni é è-zinigi yaava, é ɔɟɔ ɟɔzɔ, é la zunu ɟili koba,

²¹ da ɟonazu, é yeezei niima voovooiti bu: Ɔooɟo GALAGI è-balaiti fo, é è-ɟogi le da, eyesu da-nubuseiti ta ɟena foovoo loa, ti pokɔɟo é ma.

²² Foovoo dei tai ge lo é ɟoozu, é è-ɟogi le da, é è-balaiti fo!» Anzanui ɟa gooɟaavote, é ɟe ma: «Ungo, é ɟe ɟana!»

²³ «Zalaɟa ɟula nui ɟa foovoo vai niiti seve sevei zu, é gba zie wanai wu.

²⁴ Toɟa zie wanai naa lo anzanui la, nii é ga foovoo dei, é kpole, é yei koozu.

²⁵ Aisa naa va ɟe, zalaɟa ɟula nui ɟa tolo zalaɟai zeɟe anzanui ya, é dateɟe vai ma voogi ɟe Ɔooɟo GALAGI ɟaazu, naa volu é vaa la zalaɟa ɟulazuve.

²⁶ Zalaɟa ɟula nui ɟa zeeɲe gila seɟe ba, é make ga ɟizesui, é gala, zalaɟa ɟulazuve, naa voluma, é ziei ve anzanui ya, é kpole.

²⁷ Ni gaama ve ga é ɔɟɔ ɟɔzɔve, é ɟe ga ladalala nui sinigi ve, foovoo dei ɟa yei koozuve, é naa wona, kogi le da, kpalaiti ta vo, eyesu ná-nubuseiti ta ɟena foovoo loa, ti pokɔɟo ma.

²⁸ Kele ni anzanui la ɔɟɔ ɟɔzɔni, ni ɲadegε, faa ɲu nɔpe ge la ɟea la, toɟa zoo é dounɟa zɔɔ volu.

²⁹ «Naa ɟa é ga tɔgi é vile tolo vai va, siegi zu anzanui é zini be, é sinigi yaavazu la, é ɔɟɔ ɟɔzɔ,

³⁰ ɔaa ni tolo yii a laɔna zunui ta yiima, é zoovi anzai ma koloɟolo fai zu. Toɟa ɟula la Ɔooɟo GALAGI ɟakala. Zalaɟa ɟula nui ɟa naa ɟe, nii kpein seveai tɔgi zu.

³¹ Anzazinigi ɟa ɟe ga sobalala nu naazu, anzanui ná-faaɟaaza golai ma ɟasɔi ɟa la to ɔɟɔi unma.»

6

Nuiti ti ɔɟɔ ɟalivaazu

Ɔooɟo GALAGI ma

¹ Ɔooɟo GALAGI ɔɔeni Moize vo, é ɟe ma:

² «Bɔε Izelayele nuiti po, é ɟe ti ma: Siegi zu zunui ta, ɔaa anzanui ta ɔɟɔ ɟalivaazu la Ɔooɟo GALAGI ve, é ɔɟɔ ɟalivaa minazεɟegi wo,

³ keni é ɔɟɔ zo, é mina dɔɔ ɔɔle, ɔaa kpɔɔle ani nɔpe a nu ɟaazulati, é mina dɔɔ laɔa ɔɔle, anεε kpɔɔle ani laɔai ta ma zii nɔpe nii a nu zo, é mina leezein ma dei ta ɔɔle, é mina leezein ta mi, ma undui ɔaa ma voɔi.

⁴ Eyesu kalivaa ziegi be, é mina leezein vaalobazuve tanɔpe mi, é zo ma ɟaei ma, é li ma ɟɔɔ po.

⁵ «Naama yeedefgalai kpein daawu, niiti kalivaai ti zu Gooḡo GALAGI ma, nɔngi mina wo, eyesu naama yeedefgalaiti daazeeli, toḡa ḡade niina, é nɔundedgai ta kpeleiti ze ná.

⁶ «Yeedefgalai kpein daawu, é deveai ga é boḡo ḡaliva Gooḡo GALAGI ma, é mina maabuḡa nu vooma va.

⁷ E mina boḡo ḡozi toḡi letemazu, keeḡe ve, ɓaa dee, ɓaa keeḡeloun zunu ve, ɓaa baazeela ve, ni naa ta a zaana, mazɔɔ ná-kalivaa vai GALA ma, naama voogɔ ḡa unmave.

⁸ Kalivaa ziegi kpein daawu, toḡa ga nu ḡadegai Gooḡo GALAGI ve.

⁹ «Ni nui ta a zaana koba kpaun, nɔngi é kalivaai, naa ḡozaa, toḡa nɔngi wo ta kpelei, folo lofelasiei ma, ná-ḡade foloi.

¹⁰ Foloi loɓavasiei, toḡa li ga kpmago felego ɓaa poopo kpokpa felego zalaḡa ḡula nui vo, GALA daaḡomi seḡe veleli laave.

¹¹ Zalaḡa ḡula nui ḡa gila kula ga koto gba zalaḡai, é zoi ḡe ga gala zalaḡai, kotoi keai ga é yeevooḡu poomai va, naa gbaai ḡana. Naama voloi no zu, toḡa nɔngi ḡaliva mɔno ga niine.

¹² Toḡa boḡo ḡaliva volu ga niine Gooḡo GALAGI ma, ná-kalivaa yeedefgalaiti faa zu é ḡea deveni. Toḡa kona gila baala sinei ḡula ga faazuβete zalaḡai. Foloiti ti leuegai, é mina mo naati gaalu, tɔzei ná-kalivaa voloiti ti ḡozoni.

¹³ «Toḡi vete é vile boḡo ḡalivaa vai va: foloi ná-kalivaa vai βesu la, naama voloi ta vaa la GALA daaḡomi seḡe veleli laave.

¹⁴ Toḡa ná-zalaḡai ḡula Gooḡo GALAGI ve: kona gila baala sine ḡila, nii neevuzu la ba, naa ḡa ḡe ga gala zalaḡai, ta kona gila baala saa ḡila, nii neevuzu la ba, naa ḡa ḡe ga koto gba zalaḡai, ta baala sine wolai, nii neevuzu la ba, naa ḡa ḡe ga ziilei zalaḡai.

¹⁵ Bului leve la su, toḡa va ɓalaa ga naama boḡo: bului kpeḡai ga bulu vuko vagoi, gaayogai ga guloi, ta bulu leveiti leve la su, guloi vuai ma, é bo ta-veβanii ba, ta ta-vuya zalaḡaiti.

¹⁶ Zalaḡa ḡula nui ḡa va ga ti pe Gooḡo GALAGI ḡakala, é ná-koto gba zalaḡai ḡula, ta ná-gala zalaḡai.

¹⁷ Toḡa baala sine wolai ḡula ga ziilei zalaḡai Gooḡo GALAGI ve, ta bului leve la su, naama boḡo, é kpo ná-veβanii va ta ná-puya zalaḡai.

¹⁸ Nui kalivaai, naa ḡa nɔngi wo, GALA daaḡomi seḡe veleli laave. Toḡa nɔundedgai zeḡe ta kpelei, é ti vili abui ḡa, nii é ziilei zalaḡai wu.

¹⁹ Zalaḡa ḡula nui ḡa baala sine wolai ma ɓakigi zeḡe, nii giliai, ta bulu ḡila leve la su, ta bulu levei ḡila leve la su, é fe nui naa ya, nii é boḡo ḡalivaai, naa a βena ga nɔngi wo.

²⁰ Naa volu, zalaḡa ḡula nui ḡa ti lateḡe vai ma voogi ḡe Gooḡo GALAGI ḡaazu. Daamianigi naati ḡadegɔ, ta ḡe ga zalaḡa ḡula nui nɔno, é bo ma ḡekegi ta ma ɓalai va, niiti ti ḡula ga dateḡe vai ma voogi. Naa ḡea volumna, nii é boḡo ḡalivaai, naa ḡa zoo é dɔoi bole niina.

²¹ «Toḡi ḡana é vile naama nui va, nii é boḡo ḡalivaazu, é minazeḡegi ḡeai, nii maaneai é kula ga zalaḡai Gooḡo GALAGI ve kalivaa vai zu, gaalu ge la naa va, nii a ḡe ga faaneai ma zobogi be ga é ke. Toḡa ke eḡevelei a minazeḡe la, é bo naa va, nii toḡi bogai, é vile nui ḡalivaa vai va.»

Tuyai loo veleli

²² Gooḡo GALAGI boeni Moize vo, é ḡe ma:

²³ «Bøe Aaløn ta ná-doun zunuiti pø, è gje ti ma: «Wèle, vele gja wa gje tuya loozu la Izelayele nuiti bε, wa gje ti ma:

²⁴ Goojō GALAGI tuya loo wo ve, é wo make!

²⁵ Goojō GALAGI yeezei wo wu ga pagø!

E zaalai la wo ma!

²⁶ Goojō GALAGI wèle wo ma!

E ziileigi ve wo ve!»

²⁷ Zekana ta woofula la mà, Izelayele nuiti ta-vaa zu, nðun nà, nà tuya loo ti ve.»

7

Botii bøzei vai

sege vele jadegai wu

¹ Yeei Moize beni da ga sege vele jadegai lo, é gulo jadegai ziēni ma, é fe GALA bε. E keēni gjana nø ga ma zoolaiti, naa veε zalağa gūlazuve va, ta ma zoolaiti.

² Peleyege gundigūiti, ti ga bolodaiti ta-gundigūiti ti maabugani. Teiti ti loni gaalugi untuğø.

³ Ti vaani ga vebeaniiti Goojō GALAGI ve: wotolo løzita ti maazuveai, ta nike puugø maazu felegø (12), kundigūi felegø wotolo gila, nike gilagila. Ti vaani ga tiye sege vele jadegai laave.

⁴ Goojō GALAGI bøeni Moize vø, é gje ma:

⁵ «Ta-vebeaniiti so. Wotoloi niiti, ta nikei niiti, ta lø GALA daagfomi sege vellei ma wotii zu. Da kaliva Leevi nuiti ma, egevelei ti gīlagilagi ta-wotii bεdema vai la.»

⁶ Moize yeezeini wotoloiti bu, ta nikeiti, é ti gaağwe Leevi nuiti ba.

⁷ E wotolo felegø zegeni, ta nike naanigø, é fe Geēleson ná-nuiti zea, egevelei ta-wotii bεdema vai gēni la.

⁸ E wotolo naanigø ta nike lōsava ve Melali ná-nuiti zea, tøzei botii liegi va, ti gēni keezu Itamaal yeezu, zalağa gūla nui Aaløn ná-doun zunui.

⁹ E la gēni ta veeni Kegate ná-nuiti zea, mazlōø naati ka ani jadegaiti ma gasøi gēni ti unma, keni ti bēna ti zegje gōma.

Zalağa gūlazuve laalao fai

ma vebeaniiti

¹⁰ Kundigūiti ti vaani ga ta-vebeaniiti, voloi ti zalağa gūlazuve veeni la GALA bε, ti daalao, ti gulo jadegai zie ma. Kundigūiti ti vaani ga ta-vebeaniiti zalağa gūlazuve gakalave.

¹¹ Nāzu gja Goojō GALAGI gēni la Moize ma: «Kundigūiti ti va ga ta-vebeaniiti, ti gīlagilagi pe, nu gila, folo gila, zalağa gūlazuve laalao fai zu.»

¹² Folo mōungi, Naason, Aminadaβε ná-doun zunui vaani, é ná-vebeanii le. Naa gja é gēni ga Zuda mavofodai nønøi.

¹³ E vaani ga tazai, é ga walii, buņegi ga kilo gila ta tukpe (1,5), ta koko gila, é ga walii, buņegi ga galamu undōsava (800), egevelei seizu jadegai ma gōgōgi gēni gēezu la, ti felegø pe daavega gēni de ga bulu vuko vagoi, gaayogai ga guloi, é va gje ga vebeanii,

¹⁴ La zanu anijaka gila, buņegi ga galamu ungila puugø (110), daavegai ga ani maku neņegi.

¹⁵ E vaani balaa ga nike zine bøkpa gila, ta baala sine wola gila, ta kona gila baala sine gila, gala zalağai vai zu,

16 ta boli zine ɣila, koto gba zalaɣai vai zu,

17 ta nike felego, ta baala sine wola loolugo, ta boli zine loolugo, ta kona gila baala sine loolugo, ti ɣe ga ziilei zalaɣai. Aminadaɓe na-doun zunui Naason na-veɓanii ɣeni ga naa.

18 Foloi velesiei, Netaneyele, Suaal na-doun zunui, Isakaal mavofodaiti ta-ɣundiɣii vaani, e na-veɓanii le.

19 E ɣeni ga tazai, e ga walii, buɓegi ga kilo ɣila ta tukpe (1,5), ta koko ɣila, e ga walii, buɓegi ga galamu undosava (800), eɣevelei seizu ɲadegai ma ɣɔɣɔgi ɣeni ɣeezu la, ti felego pe daavega ɣeni de ga bulu vuko vagoi, gaayogai ga guloi, e va ɣe ga veɓanii,

20 ta zanu anɲaka ɣila, buɓegi ga galamu ungila puugo (110), daavegai ga ani maku neɓegi.

21 E vaani balaa ga nike zine bokpa gila, ta baala sine wola ɣila, ta kona gila baala sine ɣila, gala zalaɣai vai zu,

22 ta boli zine ɣila, koto gba zalaɣai vai zu,

23 ta nike felego, ta baala sine wola loolugo, ta boli zine loolugo, ta kona gila baala sine loolugo, ti ɣe ga ziilei zalaɣai. Suaal na-doun zunui Netaneyele na-veɓanii ɣeni ga naa.

24 Foloi zavasiei, Eliaɓe, Geelon na-doun zunui, Zaɓulon mavofodaiti ta-ɣundiɣii vaani, e na-veɓanii le.

25 E ɣeni ga tazai, e ga walii, buɓegi ga kilo ɣila ta tukpe (1,5), ta koko ɣila, e ga walii, buɓegi ga galamu undosava (800), eɣevelei seizu ɲadegai ma ɣɔɣɔgi ɣeni ɣeezu la, ti felego pe daavega ɣeni de ga bulu vuko vagoi, gaayogai ga guloi, e va ɣe ga veɓanii,

26 ta zanu anɲaka ɣila, buɓegi ga galamu ungila puugo (110), daavegai ga ani maku neɓegi.

27 E vaani balaa ga nike zine bokpa gila, ta baala sine wola ɣila, ta kona gila baala sine ɣila, gala zalaɣai vai zu,

28 ta boli zine ɣila, koto gba zalaɣai vai zu,

29 ta nike felego, ta baala sine wola loolugo, ta boli zine loolugo, ta kona gila baala sine loolugo, ti ɣe ga ziilei zalaɣai. Geelon na-doun zunui Eliaɓe na-veɓanii ɣeni ga naa.

30 Foloi naanisiei, Elisuul, Sedeyuul na-doun zunui, Luɓen mavofodaiti ta-ɣundiɣii vaani, e na-veɓanii le.

31 E ɣeni ga tazai, e ga walii, buɓegi ga kilo ɣila ta tukpe (1,5), ta koko ɣila, e ga walii, buɓegi ga galamu undosava (800), eɣevelei seizu ɲadegai ma ɣɔɣɔgi ɣeni ɣeezu la, ti felego pe daavega ɣeni de ga bulu vuko vagoi, gaayogai ga guloi, e va ɣe ga veɓanii,

32 ta zanu anɲaka ɣila, buɓegi ga galamu ungila puugo (110), daavegai ga ani maku neɓegi.

33 E vaani balaa ga nike zine bokpa gila, ta baala sine wola ɣila, ta kona gila baala sine ɣila, gala zalaɣai vai zu,

34 ta boli zine ɣila, koto gba zalaɣai vai zu,

35 ta nike felego, ta baala sine wola loolugo, ta boli zine loolugo, ta kona gila baala sine loolugo, ti ɣe ga ziilei zalaɣai. Sedeyuul na-doun zunui Elisuul na-veɓanii ɣeni ga naa.

36 Folo loolusiei, Selumiyele, Sulisadayi na-doun zunui, Simiyon mavofodaiti ta-ɣundiɣii vaani, e na-veɓanii le.

37 E ɣeni ga tazai, é ga walii, buɣɛgi ga kilo ɣila ta tukpɛ (1,5), ta koko ɣila, é ga walii, buɣɛgi ga galamu undɔsava (800), eɣɛvelei seizu ɲadegai ma ɣɔɣɔgi ɣeni ɣɛɛzu la, ti felego pɛ daavega ɣeni de ga bulu vuko vagoi, gaayɔgai ga gulɔi, é va ɣɛ ga vɛɛanii,

38 ta zanu anɲaka ɣila, buɣɛgi ga galamu ungila puugɔ (110), daavegai ga ani maku nɛɛɛgi.

39 E vaani balaa ga nɪkɛ zɪnɛ ɔkpa gila, ta baala sinɛ wola ɣila, ta kona gila baala sinɛ ɣila, gala zalaɣai vai zu,

40 ta boli zɪnɛ ɣila, koto gba zalaɣai vai zu,

41 ta nɪkɛ felego, ta baala sinɛ wola ɔɔlugɔ, ta boli zɪnɛ ɔɔlugɔ, ta kona gila baala sinɛ ɔɔlugɔ, ti ɣɛ ga ziilei zalaɣai. Sulisadayi ná-doun zunui Selumiyɛle ná-veɛanii ɣeni ga naa.

42 Foloi ɔzɪtasɪɛi, Eliazafe, Deyuwele ná-doun zunui, Gade mavofodaiti ta-ɣundiɣii vaani, é ná-veɛanii ɛ.

43 E ɣeni ga tazai, é ga walii, buɣɛgi ga kilo ɣila ta tukpɛ (1,5), ta koko ɣila, é ga walii, buɣɛgi ga galamu undɔsava (800), eɣɛvelei seizu ɲadegai ma ɣɔɣɔgi ɣeni ɣɛɛzu la, ti felego pɛ daavega ɣeni de ga bulu vuko vagoi, gaayɔgai ga gulɔi, é va ɣɛ ga vɛɛanii,

44 ta zanu anɲaka ɣila, buɣɛgi ga galamu ungila puugɔ (110), daavegai ga ani maku nɛɛɛgi.

45 E vaani balaa ga nɪkɛ zɪnɛ ɔkpa gila, ta baala sinɛ wola ɣila, ta kona gila baala sinɛ ɣila, gala zalaɣai vai zu,

46 ta boli zɪnɛ ɣila, koto gba zalaɣai vai zu,

47 ta nɪkɛ felego, ta baala sinɛ wola ɔɔlugɔ, ta boli zɪnɛ ɔɔlugɔ, ta kona gila baala sinɛ ɔɔlugɔ, ti ɣɛ ga ziilei zalaɣai. Deyuwele ná-doun zunui Eliazafe ná-veɛanii ɣeni ga naa.

48 Foloi ɔfelasɪɛi, Elisama, Amiyude ná-doun zunui, Efelayime mavofodaiti ta-ɣundiɣii vaani, é ná-veɛanii ɛ.

49 E ɣeni ga tazai, é ga walii, buɣɛgi ga kilo ɣila ta tukpɛ (1,5), ta koko ɣila, é ga walii, buɣɛgi ga galamu undɔsava (800), eɣɛvelei seizu ɲadegai ma ɣɔɣɔgi ɣeni ɣɛɛzu la, ti felego pɛ daavega ɣeni de ga bulu vuko vagoi, gaayɔgai ga gulɔi, é va ɣɛ ga vɛɛanii,

50 ta zanu anɲaka ɣila, buɣɛgi ga galamu ungila puugɔ (110), daavegai ga ani maku nɛɛɛgi.

51 E vaani balaa ga nɪkɛ zɪnɛ ɔkpa gila, ta baala sinɛ wola ɣila, ta kona gila baala sinɛ ɣila, gala zalaɣai vai zu,

52 ta boli zɪnɛ ɣila, koto gba zalaɣai vai zu,

53 ta nɪkɛ felego, ta baala sinɛ wola ɔɔlugɔ, ta boli zɪnɛ ɔɔlugɔ, ta kona gila baala sinɛ ɔɔlugɔ, ti ɣɛ ga ziilei zalaɣai. Amiyude ná-doun zunui Elisama ná-veɛanii ɣeni ga naa.

54 Foloi ɔsavasiɛi, Gameliyɛle, Peedaasuul ná-doun zunui, Manasee mavofodaiti ta-ɣundiɣii vaani, é ná-veɛanii ɛ.

55 E ɣeni ga tazai, é ga walii, buɣɛgi ga kilo ɣila ta tukpɛ (1,5), ta koko ɣila, é ga walii, buɣɛgi ga galamu undɔsava (800), eɣɛvelei seizu ɲadegai ma ɣɔɣɔgi ɣeni ɣɛɛzu la, ti felego pɛ daavega ɣeni de ga bulu vuko vagoi, gaayɔgai ga gulɔi, é va ɣɛ ga vɛɛanii,

56 ta zanu anɲaka ɣila, buɣɛgi ga galamu ungila puugɔ (110), daavegai ga ani maku nɛɛɛgi.

57 E vaani balaa ga nike zine bokpa gila, ta baala sine wola gila, ta kona gila baala sine gila, gala zalaɗai vai zu,

58 ta boli zine gila, koto gba zalaɗai vai zu,

59 ta nike felego, ta baala sine wola loolugo, ta boli zine loolugo, ta kona gila baala sine loolugo, ti ge ga ziilei zalaɗai. Peedaasuul na-doun zunui Gameliyele na-vebeanii geni ga naa.

60 Foloi laavuusiei, Aɓidan, Gideyoni na-doun zunui, Benzamen mavofodaiti ta-gundiɗii vaani, e na-vebeanii le.

61 E geni ga tazai, e ga walii, buɓegi ga kilo gila ta tukpe (1,5), ta koko gila, e ga walii, buɓegi ga galamu undosava (800), egevelei seizu padegai ma gɗɗɗɗi geni geezu la, ti felego pe daavega geni de ga bulu vuko vagai, gaayogai ga guloi, e va ge ga vebeanii,

62 ta zanu aninjaka gila, buɓegi ga galamu ungila puugo (110), daavegai ga ani maku neɛɛegi.

63 E vaani balaa ga nike zine bokpa gila, ta baala sine wola gila, ta kona gila baala sine gila, gala zalaɗai vai zu,

64 ta boli zine gila, koto gba zalaɗai vai zu,

65 ta nike felego, ta baala sine wola loolugo, ta boli zine loolugo, ta kona gila baala sine loolugo, ti ge ga ziilei zalaɗai. Gideyoni na-doun zunui Aɓidan na-vebeanii geni ga naa.

66 Foloi vuusiei, Ayiyezeel, Amisadayi na-doun zunui, Dan mavofodaiti ta-gundiɗii vaani, e na-vebeanii le.

67 E geni ga tazai, e ga walii, buɓegi ga kilo gila ta tukpe (1,5), ta koko gila, e ga walii, buɓegi ga galamu undosava (800), egevelei seizu padegai ma gɗɗɗɗi geni geezu la, ti felego pe daavega geni de ga bulu vuko vagai, gaayogai ga guloi, e va ge ga vebeanii,

68 ta zanu aninjaka gila, buɓegi ga galamu ungila puugo (110), daavegai ga ani maku neɛɛegi.

69 E vaani balaa ga nike zine bokpa gila, ta baala sine wola gila, ta kona gila baala sine gila, gala zalaɗai vai zu,

70 ta boli zine gila, koto gba zalaɗai vai zu,

71 ta nike felego, ta baala sine wola loolugo, ta boli zine loolugo, ta kona gila baala sine loolugo, ti ge ga ziilei zalaɗai. Amisadayi na-doun zunui Ayiyezeel na-vebeanii geni ga naa.

72 Folo puugo maazu filasiei (11), Pagiyele, Wokelan na-doun zunui Aseel mavofodaiti ta-gundiɗii vaani, e na-vebeanii le.

73 E geni ga tazai, e ga walii, buɓegi ga kilo gila ta tukpe (1,5), ta koko gila, e ga walii, buɓegi ga galamu undosava (800), egevelei seizu padegai ma gɗɗɗɗi geni geezu la, ti felego pe daavega geni de ga bulu vuko vagai, gaayogai ga guloi, e va ge ga vebeanii,

74 ta zanu aninjaka gila, buɓegi ga galamu ungila puugo (110), daavegai ga ani maku neɛɛegi.

75 E vaani balaa ga nike zine bokpa gila, ta baala sine wola gila, ta kona gila baala sine gila, gala zalaɗai vai zu,

76 ta boli zine gila, koto gba zalaɗai vai zu,

77 ta nike felego, ta baala sine wola loolugo, ta boli zine loolugo, ta kona gila baala sine loolugo, ti ge ga ziilei zalaɗai. Wokelan na-doun zunui Pagiyele na-vebeanii geni ga naa.

⁷⁸ Folo puugɔ maazu velesiei (12), Ayila, Enan ná-doun zunui, Nefetali mavofodaiti ta-ɔundiɔii vaani, é ná-vebeanii le.

⁷⁹ E ɔeni ga tazai, é ga walii, buɔegi ga kilo ɔila ta tukpe (1,5), ta koko ɔila, é ga walii, buɔegi ga galamu undosava (800), eɣevelei seizu ɔadegai ma ɔɔɔɔɔi ɔeni ɔeezu la, ti felego pe daavega ɔeni de ga bulu vuko vagoi, gaayogai ga gulɔi, é va ɔe ga vebeanii,

⁸⁰ ta zanu anɔpaka ɔila, buɔegi ga galamu ungila puugɔ (110), daavegai ga ani maku neɔneɔi.

⁸¹ E vaani balaa ga nike zine bokpa gila, ta baala sine wola ɔila, ta kona gila baala sine ɔila, gala zalaɔai vai zu,

⁸² ta boli zine ɔila, koto gba zalaɔai vai zu,

⁸³ ta nike felego, ta baala sine wola loolugo, ta boli zine loolugo, ta kona gila baala sine loolugo, ti ɔe ga ziilei zalaɔai. Enan ná-doun zunui Ayila ná-vebeanii ɔeni ga naa.

⁸⁴ Voloi ti zalaɔa ɔulazuve lateɔeni la ɔooɔo GALAGI ma, ti gulo ɔadegai zie ma, kundɔiiti ta-vebeaniiti ti ɔeni ga: wali laza puugɔ maazu fele (12), wali ɔoko puugɔ maazu fele (12), zanu anɔpaka puugɔ maazu fele (12).

⁸⁵ Wali lazai ɔilagilagi wuɔegi ɔeni ga kilo ɔila ta tukpe (1,5), wali ɔoko ɔilagilagi ɔeni ga galamu undosava (800), nii ti kulani, ti pe ge ɔeni ga kilo vuufele maazu lofela ta tukpe (27,5) walii zu, eɣevelei seizu ɔadegai ma ɔɔɔɔɔi la.

⁸⁶ Zanu anɔpakai ɔilagilagi wuɔegi ɔeni ga galamu ungila puugɔ (110), daavegai ga ani maku neɔneɔi, nii ti kulani, naa kpein ge ɔeni ga galamu waagila unsavago (1 300) zanugi zu, eɣevelei seizu ɔadegai ma ɔɔɔɔɔi la.

⁸⁷ Nii ti vaani la ga gala zalaɔai, naa ɔeni ga: nike zine puugɔ maazu fele (12), baala sine wola puugɔ maazu fele (12), kona gila baala sine puugɔ maazu fele (12), é vebebeaniiti ba, ti ɔeni peezu ti va. Ti vaani balaa ga boli zine puugɔ maazu fele (12), koto gba zalaɔai vai zu.

⁸⁸ Ziilei zalaɔai ma vai zu, nii ti kulani, naa ɔeni ga: nike zine vuufele maazu naanigo (24), baala sine wola vuulɔzita (60), boli zine vuulɔzita (60), ta kona gila baala sine vuulɔzita (60). Vebeaniiti keni ga naati, ti ɔilani zalaɔa ɔulazuve laalaosuve, ti begai ma ga fe GALA be, ti gulo ɔadegai zie ma.

⁸⁹ Siegi zu Moize ɔeni leezu la GALA daaɔomi sege velei wu, ga é va boe ɔooɔo GALAGI va, é ɔeni wooi menisu, é da boe po, é zege kesui lakulugi maazuve seelubein felegoiti zɔɔɔzuve, ti zeidai zeele woo ɔesui maazu. E ɔeni boezu po.

8

Fitinaiti sei velei ti-zeizuveti

¹ ɔooɔo GALAGI boeni Moize va, é ɔe ma:

² «Boe Aalon va, é ɔe ma: Siegi zu é fitina lofelaiti seizu la ti-zeizuveti, da ti zei ga pago, nii a ke ti-ma zezei da ɔula fitina zei anii ɔakala, velela velei.»

³ Aalon keeni ɔana. E fitinaiti seini, fitina zei anii ɔa velela velei, eɣevelei ɔooɔo GALAGI ma levei veeni la Moize ya.

⁴ Pete velei fitina zei anii beteni la, é ɔeni ga zanu doɔai, é zo kooi ma, é le ma wulu vaaiti po. Ti fitina zei anii beteni, é zoloo naama ɔazavigi ma, nii ɔooɔo GALAGI deeni ga Moize.

Leevi nuiti fee vai GALA be

⁵ ɔooɔo GALAGI boeni Moize va, é ɔe ma:

⁶ «Leevi nuiti seŋe Izelaye le nuiti saama, è ti ɲade.

⁷ Wele velegi da ti ɲade da. Da ziei vaza ti ma, nii è ga ɲade dei, ti kpekai zeŋe, ti ti-ɓusei maave pe bo da, ti ta-zeŋeiti gba. Tɔgi letemazu ti ɲadegai ɲana.

⁸ Ta nike zine bokpa gila seŋe, è ve veheanii va, nii soloogai ma, naa ɲa è ga bulu vukɔ vagoi, gaayɔgai ga gulbi. Doun da nike zine bokpangi velesiei zeŋe, è ɲe ga koto gba zalaɲai.

⁹ Da li ga Leevi nuiti GALA daaɲomi seŋe velei laave, è Izelaye le nuɓuseiti kpein toli.

¹⁰ Da Leevi nuiti maaɓuɲa Ɔooɲo GALAGI va, Izelaye le nuiti ti yeei la ti ma.

¹¹ Aalɔn ɲa Leevi nuiti fe nɔn be, Ɔooɲo GALAGI, Izelaye le nuiti be, ta lo niina na-botii zu.

¹² Leevi nuiti ta yeei ve e nike zine felegɔiti unmaave. Da ti ɲula ga zalaɲai, gilagi ɲe ga koto gba zalaɲai, zoi ɲe ga gala zalaɲai, naa ɲa a ke koto gba zalaɲai ɲula Leevi nuiti be, eɲevelei tɔgi la.

¹³ Da Leevi nuiti to Aalɔn ta na-doun zunuiti kakala, è ti ve Ɔooɲo GALAGI ve.

¹⁴ Pele ɲana, da Leevi nuiti sei la ye, Izelaye le nuiti saama, ta ɲe ga nɔnɔiti.

¹⁵ E zo na zu ma niina, ta lo botii zu, ti da ke GALA daaɲomi seŋe velei wu.

«Maaneve è Leevi nuiti ɲade, è ti ve be ɲana.

¹⁶ Mazɔɔ ti veeve be ɲegelein Izelaye le nuiti saama, ga Izelaye le nuiti ti-loun zunu mɔungiti potogi. Ge Leevi nuiti seŋeve ga nɔnɔiti.

¹⁷ Mazɔɔ doun zunu mɔungiti kpein ka ga nɔnɔ, Izelaye le nuiti saama, nuiti ti-lointi, ta suaiti ti-ma yiivoiti. Voloi ge doun zunu mɔungiti paani la Ezipete yooi zu, naama yeei ɲa ge ti makeni la ɓoɲo ve.

¹⁸ Ge Leevi nuiti seŋeve, ga Izelaye le nuiti ti-loun zunu mɔungiti potogi.

¹⁹ Ge ti veeve Aalɔn ta na-doun zunuiti be Izelaye le nuiti saama, ga ti Izelaye le nuiti ta-wotii ɲe GALA daaɲomi seŋe velei wu, ta botii ɲe ti ya, koto gba vai zu. Naazu faa ɲou la ɲea ga Izelaye le nuiti, mazɔɔ ti la maaɓuɲazu seizu ɲadegai va.»

²⁰ Moize ta Aalɔn, ta Izelaye le nu vebei kpein, ti naa ɲeeni Leevi nuiti ta-vaa zu, nii kpein Ɔooɲo GALAGI ma levei veeni Moize ya, è vile ti va.

²¹ Leevi nuiti ti ɓoɲo ɲadeni, ti ta-zeŋeiti gba. Aalɔn ti veeni Ɔooɲo GALAGI ve, è tɔgi ma ɲade fai laazeeli koto gba vai zu ti ve, nii a ke ti ɲade.

²² Naa voluma, Leevi nuiti ti looni botii zu, GALA daaɲomi seŋe velei wu, Aalɔn ta na-doun zunuiti zeezu. Ti keeni ta-vaa zu, eɲevelei no Ɔooɲo GALAGI ma levei veeni la Moize ya.

Leevi nuiti ta-wotiɲe ɲonagi lieɲi

²³ Ɔooɲo GALAGI ɓeeni mɔno Moize va, è ɲe ma:

²⁴ «Leevi nuiti ti kona vuufelego maazu loolugoi (25) zolooɲai, eyesu è le zeemaazu, ta lo botii zu, ti da ke GALA daaɲomi seŋe velei wu.

²⁵ Zoi a kona vuuloolugɔ (50) zolooɲa, naa na-botii ɲa ɲwe niina, è la mo botii ɲea.

²⁶ Toɲa zoo è da ɓo keeɲeleaiti ba GALA daaɲomi seŋe velei wu, naati ta-wotiiti su, kele to ɓoɲoi la mo botii ɲea. Pele ɲana da Leevi nuiti ta-boti vaiti so da.»

¹ Konagi velesiei ma alu mǎungi ma, ti ǧula voluma Ezipete yooi va, Ǫooǧo GALAGI bǎeni Moize vǎ, Sinayi gizee ma levebai zu. E ǧeni ma:

² «Kenii Izelayele nuiiti ti Pake fetii ǧula ma ǧu logai ma.

³ Wa ma vetii ǧula niima alugi ma volo puugo maazu naanisiei (14) ma, kpǎkǎi. Wa ma vetii ǧula, eǧevelei nǎ deveiti ta tǎgiti feai la, é lo ba.»

⁴ Moize bǎeni Izelayele nuiiti pǎ ga ti Pake fetii ǧula.

⁵ Ti ma vetii ǧulani Sinayi tevebai zu, alu mǎungi ma volo puugo maazu naanisiei (14) ma, kpǎkǎi, ti ke nǎ kpein, eǧevelei Ǫooǧo GALAGI ma levei veeni la Moize ya.

Nuiiti ti la ǧadeni, é va zoloo tǎgi ma

⁶ Nui tanigaani ti ǧeni ná, ti la zooni ti va Pake fetii ta ǧula, tǎzei ti bǎǧo ǧǎzǎni ga ti vǎǧfu vai poomai ta va. Ti liini ma volo ná nǎ Moize vǎ be ta Aalon,

⁷ ti ǧe ma: «Tǎgi maavele ma gi bǎǧo ǧǎzǎve, tǎzei gi vǎǧfuve poomai va. Leeni vaa zu gi maa la neeni, gi va va ga gǎ-vebeanii, gi va fe Ǫooǧo GALAGI ve vǎǎma, gǎ Izelayele nuii zǎiti, ma ǧu logai ma?»

⁸ Moize ǧeni ti ma: «À maabǎun ve, gǎ li, gǎ woilo Ǫooǧo GALAGI wooi ma, nii é bosu wa-vaa zu.»

⁹ Ǫooǧo GALAGI ǧeni Moize ma:

¹⁰ «Bǎe Izelayele nuiiti pǎ, è ǧe ti ma: Ni nui ta a ǧena ná wo zaama, niizu baa yeegǧeǧalaiti su ti vaazu, a bǎǧo ǧǎzǎna tǎgi letemazu, tǎzei fǎǧfuve poomai ta va, baa é sie ma ǧoozama, toǧa zoo nǎ é Pake fetii ǧula Ǫooǧo GALAGI lebi vai ma.

¹¹ Alugi velesiei ma volo puugo maazu naanisiei (14) ma, kpǎkǎi ǧa ta Pake fetii ǧula la, ti baala zivoi mi, ta bului nii leve la su, ti pee tufa wanaiti ba.

¹² Ti mina tanǎpe ze sobu va zeeli, ti mina ma ǧaei tanǎpe gale. Ta zie eǧevelei deveiti ti la, é lo Pakegi va.

¹³ Kele zǎi nǎpe ǧadegai tǎgi letemazu, é la sie ma, é Pake feti vai ǧe ga faalakobai, naa be ka leve ná-nubuséiti ba, ná-faagǎazagi ma ǧasǎi ǧa la unma, tǎzei é la ná-vebeanii veeni Ǫooǧo GALAGI ve ma ǧui ma.

¹⁴ Ni weeni ta ǧa zeini wo zaama, é pǎ é Ǫooǧo GALAGI ná-Pake fetii ǧula, toǧa zie eǧevelei Pakegi ma lǎgi la ta ma leveiti. Seikǎǧoma nu veé zou nu va, niima lo gila kpe nǎ ǧa a zeii ti ma.»

Tonabiingi nii é ǧeni ga poogi ga GALA ka ti zaama (Egezode 40:34-38)

¹⁵ Voloi seǧe vele ǧadegai ǧaalǎni da, nii zeele woo ǧesui ǧeni bu, tonabiingi veeni ma. Kpǎkǎi, eyesu sobui, é ǧeni seǧe vele ǧadegai ma eǧe abuzogi.

¹⁶ E ǧeni ǧana nǎ yeenǎpe su: Foloji, tonabiingi ǧeni veézu seǧe veleii ma, kpidii ma ziegi zu, é ǧeni ǧulazu eǧe abuzogi.

¹⁷ Siegi zu tonabiingi ǧeni wuzegezu la, é zeǧe seǧe veleii maazu, názu ǧa Izelayele nuiiti ti bena lii la, ve a la lona ná, ti vu miná.

¹⁸ Ǫooǧo GALAGI ná-devei ǧa Izelayele nuiiti ti bena zeǧe la ti-vuuzuve, a la ná-devei veena, ti vu mǎnǎ. Ni nǎ tonabiingi ǧa de veeni seǧe vele ǧadegai ma, ti la ǧeni zeǧezu ná.

¹⁹ Anee tonabiingi a la lebi pa seǧe vele ǧadegai maazu suǧooza, Izelayele nuiiti ti ǧeni ǧolozu Ǫooǧo GALAGI wooi ve, ti la ǧeni liizu.

²⁰ Tanisu tonañiingi ġeni foloi tanigaani nō ġeezu seġe veġe ñadegai maazuve, sienōpe su, ti ġeni nō Ġooġo GALAGI ná-devei maabōunsu, ti va vu ti-vuuzuve, ġaa ti va wuzeġe ti-vuuzuve.

²¹ Tanisu ġalaa tonañiingi bena ye adave ta nō kpōkoi eyesu geelaalao, ġaa é ke nō ga folo ġila, kpidi ġila, é bena wuzeġe nō feya, Izelayele nuiti ti wuzeġe ti-vuuzuve.

²² Ni a la yena seġe veġe ñadegai ma, é ke ga folo feleġo, ġaa alu ġila, ġaa é wola lebi suġooza, Izelayele nuiti ti la ġeni ti-vuuzuve valibosu, eyesu tonañiingi wuzeġe.

²³ Ġooġo GALAGI bena devei ve pe, Izelayele nuiti ti va vu ti-vuuzuve, ġaa ti va wuzeġe ti-vuuzuve. Ti ġeni ti-losuveti kpein keezu, ti ġolo Ġooġo GALAGI ná-deveiti be, eġevelei é devei veeni la Moize ya.

10

Puvu feleġoiti

ti beṭeni ga wali

¹ Ġooġo GALAGI bōeni Moize vō, é ġe ma:

² «Puvu feleġo beṭe ga wali loġai. Ta ġe è ya, è da bebei loli da, é ġe ga poogi nuiti be sie wo fai zu, wa ġena zeġea wo-vuuzuve.

³ Ta uvu feleġoiti feena vōma, bebei kpein ka maabō è vō be, GALA daaġomi seġe velei laave.

⁴ Ni ta uvu gilagi nō veena, Izelayele ġundiġiiti, bolodama ġundiġiiti nō ġa, ta maabō è vō be.

⁵ Sieġi zu wo feezu la ga goo ġaaġaingai, niiti ti vuuni folo ġulazu velei, naati ta wuzeġe, ti siei lōzei.

⁶ Sieġi zu wo feezu la ga goo ġaaġaingai, ná zeizu velesiēi, niiti ti vuuni nu yeezazu velei, naati ta wuzeġe, ti siei lōzei. Puvu goo ġaaġaingai ġa ġe ga sie wo fai ma voogi.

⁷ Wa da fe ġalaa bebei loli fai ma, keke názu wo la puuġi vea ga goo ġaa va ġain.

⁸ «Zalaġa ġula nuiti ti ga Aalōn mavofodaiti, naati ġila nō ġa ta da puuġiti fe. Naa ġa ġe ga ġooġo toġi, wo-mavofodaiti kpein be.

⁹ «Sieġi zu wa ġena la wa-yooi zu, wa ġena lia kōomave wo zili nuiti daalōġoma, ti laale wo wu, wa puuġi ve, wo goo ġaaġain, naazu ná ġize wo zu, nei ġe ga Ġooġo GALAGI wa-ĠALAGI. Nà wo unmō, ġe wo ġula wo zili nuiti zea.

¹⁰ Wa puuġi ve, wa-ġoozunee voloiti, ta wa-volo wolaiti, ta alugi ma volo mōungiti, sieġi zu wo ġala zalaġaiti kulazu la, ta ziilei zalaġaiti. Toġa ġe ga zaḅui, wa-ĠALAGI ġize wo zu. Nà ga Ġooġo GALAGI, wa-ĠALAGI.»

SIEI E ZO SINAYI GIZEI MA,

E ZEELI MOABE ĠW&PELEMAUÈ

(10:11–21:35)

Izelayele nuiti seġe vai

Sinayi ġizei vō be

¹¹ Konagi velesiēi, ma alugi velesiēi ma volo vuufeleġo (20) ma, tonañiingi zeġeni seġe veġe ñadegai maazu, nii zeele woo ġesu ġeni bu.

¹² Izelayele nuiti ti zeġeni Sinayi teḅebai zu, ti li, eġevelei devei veeni la, é vile ta-zie vai va. Tonañiingi loni Palan teḅebai zu.

13 Ma moun ge feni ga nii ti va zege ti-vuuzuve, egevelei Goofo GALAGI ná-devei feni la, nii ti sɔlɔni Moize ya.

14 Nu bulugi nii gaaleai ba Zuda ná-poogi wu, naa mounpa ka é vileni pelei ma. Zuda mavofodaiti ta-nu bulugiti ti feni Aminadafe ná-doun zunui Naason ná-deveiti bu.

15 Isakaal mavofodaiti ta-nu bulugi feni Suaal ná-doun zunui Netaneyele ná-deveiti bu.

16 Zabulon mavofodaiti ta-nu bulugi feni Geelon ná-doun zunui Eliafe ná-deveiti bu.

17 Naa voluma, ti sege vele padegai fulakulani ba, Geleson mavofodaiti ta Melali mavofodaiti ti sege, ti vile pelei ma.

18 Naa volu, nu bulugi nii gaaleai ba Luβen ná-poogi wu, naa vileni pelei ma. Luβen mavofodaiti ta-nu bulugi feni Sedeyuul ná-doun zunui Elisuul ná-deveiti bu.

19 Simiyon mavofodaiti ta-nu bulugi feni Sulisadayi ná-doun zunui mavofodai Selumiyele ná-deveiti bu.

20 Gade mavofodaiti ta-nu bulugi feni Deyuwele ná-doun zunui Eliazafe ná-deveiti bu.

21 Naa volu, Kegate mavofodaiti ti ada padegai ma zɔlaiti sefeni, ti vile pelei ma. Leevi nui zɔiti ti feni sege vele padegai vepeezu ba, ti to, aisa Kegate nuiti ti va va.

22 Naa volu, nu bulugi nii gaaleai ba Efelayime ná-poogi wu, naa vileni pelei ma. Efelayime mavofodaiti ta-nu bulugi feni Amiyude ná-doun zunui Elisama ná-deveiti bu.

23 Manasee mavofodaiti ta-nu bulugi feni Peedaasuul ná-doun zunui Gameliyele ná-deveiti bu.

24 Benzamen mavofodaiti ta-nu bulugi feni Gideyoni ná-doun zunui Aβidan ná-deveiti bu.

25 Naa volu, nu bulugi nii gaaleai ba Dan ná-poogi wu, naa feni ga voluzui, é vile pelei ma. Dan mavofodaiti ta-nu bulugi feni Amisadayi ná-doun zunui Ayyezeele ná-deveiti bu.

26 Aseel mavofodaiti ta-nu bulugi feni Wokelan ná-doun zunui Pagiyele ná-deveiti bu.

27 Nefetali mavofodaiti ta-nu bulugi feni Enan ná-doun zunui Ayila ná-deveiti bu.

28 Izelayele nuiti ta-nu bulugiti ta-zeikpasui feni ga ná, siegi zu ta la fena siei woga da, ti va zege ti-vuuzuve.

Ti zege vai Sinayi

29 Moize feni nekoi, Madiyan nui Leyuwele ná-doun zunui Gɔbafe ma: «Gá ga li zooli naa zu, nii Goofo GALAGI minazefeni la gi ve, ga tofa fe gi ve. Va, ade li, da fe gaane zu, mazɔlɔ Goofo GALAGI minazefeni ga tofa faa vago fe Izelayele ve.»

30 Gɔbafe feni ma: «Gè la vilesu é volu. Ziimai fa ga gè gale ma nà-zooli zu, nà-nubuseiti pɔ be.»

31 Moize gilini ma, é fe ma: «Nà è maanenezu, mina zege gi volu, mazɔlɔ è tevebai nii zugwee gola, ta adaveti gá zoo gi vu ná, da fe gi ve ga totugɔi.

32 Ni da gi maazaana, da dɔnɔ zɔlɔ naama ani vagoiti kpein su, nii Goofo GALAGI vazu ti veezu gi ve.»

³³ Izelayele nuiti ti liini, ti zefɛ Ɔooɔɔ GALAGI ná-gizei ma, ti folo savago ziei woni. Naama volo savagoiti daawu, Ɔooɔɔ GALAGI ná-minazeɛɛ kesui ɣeni loni ti luɔɔ, é da ada ɣaizie ti ve, ve ta looɔɔ ná.

³⁴ Siɛgi zu ta la zefɛna la ti-vuuzuve, Ɔooɔɔ GALAGI ná-tonabiingi ɣeni zeleɛsu ti maazu foloi.

³⁵ Minazeɛɛ kesui lii la ɣilagila, Moize ɣeni GALA falii ɣeezu, é da ɣe: «Wuzefɛ Ɔooɔɔ GALAGI, é zili nuiti ti vaza, niiti ti é woinzeɛɛzeɛ, naati ti vɛla è va!»

³⁶ Siɛgi zu ta la zeina la, é ɣeni ɣeezu ma: «Va volu Ɔooɔɔ GALAGI, da-nubuse bulu moinmɔingiti saama, ti ga Izelayele nuiti!»

11

Izelayele nuiti ta-unsuyeli lo fai

¹ Foloi ta, nubuseiti ti unsuyeli loni, ti daazeeli Ɔooɔɔ GALAGI ma. Siɛgi zu Ɔooɔɔ GALAGI naa menini da, é yiiɣaawanani. Ɔooɔɔ GALAGI ná-abui soni ti-vuuzuve, é naa ɣobaɛ ɣala.

² Nubuseiti ti woodjulani Moize ma, naa Ɔooɔɔ GALAGI maaneɛɛɛ, abui za.

³ Ti naama adave laasei peeni ga Tabeyela (nii poluve ga «ada ɣalai»), mazɔɔɔ ná ɣa Ɔooɔɔ GALAGI ná-abui soni ná ti-vuuzuve.

Bɛɛi suai maaloli fai

⁴ Nu ɣiligiti ti ɣeni ga wɛɛinti Izelayele nuiti saama, naati ti-yiimave laaveni ga gaazuɣulapo vaiti. Názu ɣa Izelayele nuiti ti tɔzeini la ga kpeeɛ loa, ti da ɣe: «Ni gá la zoo gi da sua zɔɔɔ, gi mi!»

⁵ Gá ɣitoozu kalei zu, gi ɣeni miizu Ezipete yooi zu, geya la ba, ta kilikamaiti, ta pasetekegiti, ta yava laa kpaazagiti, ta yava baazagiti, ta yava vɛlevɛɛgiti!

⁶ Niizu gá ga ɣana. Gi valage anii kpein ma, keni nɔ manegi, yeenɔpe nɔ manegi!»

⁷ Manegi ma ɣazaɔigi ɣeni eɣe kɔliandeleɛgi ma ɣaei, gaazuve ɣe eɣe gulu mana maku neɛneɛgi, daaseigi ga bedeliwume.

⁸ Nubuseiti ti bena ɣula, ti vaza, ti da zɛve, ti da golowolo ga daamiani siɣa ɣotui, baa ti siɣa kodai zu, ti gili digii zu, ti ke ga bulu vɛlevɛɛgiti. Ná-neɛi ɣeai eɣe bulu vɛlevɛɛgiti gulo ba.

⁹ E ɣeni vuuzu kpidii ti-vuuzuve, ta nɔɔai.

¹⁰ Pɛɛyɛɛɛ ɣilagilagi vuuni ná-seɛɛ ɣotai laave, é da kpeeɛ loo. Moize nubuseiti gooi menini, ti da wɔɔ. Ɔooɔɔ GALAGI wola yiiɣaawanani. Moize wola ɣaazuɣilini.

¹¹ E ɣeni Ɔooɔɔ GALAGI ma: «Lee vaa ɣa è kɛɛzu ga ze, nɛi gè ga da-wotiɣe nui? Lee vaa zu gè la zaalai zɔɔɔni è ɣaazu? Da zoo ɣale è niima nubuseiti kpein ta-ɣasɔi la nɔun unma?»

¹² Nà ɣa gè niima nubuseiti kpein sɔɔɔga baa? Nà ɣa gè ti vilɛga etea baa, è ɣeezu mà: «Ti vɛɛ yii la, eɣevɛɛi doun deei a da ná-yiimibɔɔlegi zo la,» gè naa ɣe eyesu gi zeeli naama yooi zu, nii è ma minazeɛɛ boni ti-mɛmɛwolani bɛ, ga da feezu ti ya?»

¹³ Mini ɣa nà suai zɔɔɔna, gè va gaagwɛ niima nubuseiti kpein ba, ti wɔɔzu kɔba, ti da ɣe ma: «Suai ve gi ya, gi mi!»

¹⁴ Gè la zooga, nà ɣila ko, gè va niima nubuseiti kpein ta-ɣasɔi zefɛ. Gola wuiɛ mà!

¹⁵ Ni da pɔ è zaalai la mà, zɛnvui zefɛ, aisa è va sò ɣani, gè mina nà-maanɔɔɔi ɣa!»

Kundiḡi vuulḡelaiti (70) pɛɛ vai**Moize va**

¹⁶ Gooḡḡ GALAGI ḡeni Moize ma: «Zunu vuulḡela (70) ḡaale ba bè, è ti ḡula Izelayeḡe ḡundiḡiiti saama, zunui niiti è ti ḡwɛɛ ga ta ga sɔbelama nua, nubuseiti ta-ḡundiḡiiti. Va ga tiye GALA daaḡomi seḡe velei laave, wo lo ná vɔɔma, wa tiye.

¹⁷ Nà yeizu ná, ḡè bɔɛ è vɔ, nà ta zeḡe zenvui naa va, nii é è va, ḡè fe ti ya, naa ḡa a ke, wo niima nubuseiti ta-ḡasoi zeḡe vɔɔma, da ḡila è mina mɔ seḡe.

¹⁸ Da ḡe nubuseiti ma: «A bɔḡḡ naḡe lina voloi vaa zu, wa vaazu suai miizu, tɔɔzei wo wɔlɔɛ Gooḡḡ GALAGI woizu ga: Ee, ni ḡá la zoo gi sua mi! Gi ḡɛa gaane zu Ezipete yooi zu! Naa ḡa é ba, Gooḡḡ GALAGI ḡa vaazu suai veezu wo ya, wo mi.

¹⁹ Wa vaazu miizu ḡḡ, é la nɔ ga folo ḡila faa, 6aa folo felegɔ, 6aa folo lɔɔlugɔ, 6aa folo puugɔ, 6aa folo vuufelegɔ (20).

²⁰ Kele wa yesu miizu eyesu alu gila, eyesu é ḡula wo-zokpai zu, unpili wɔin da wo zo. Mazɔlɔ wo Gooḡḡ GALAGI veleviliga, nii é wo zaama, wo wɔlɔa gaazu, wo ḡe ma: Leeni vaa zu deḡemu gi zeḡeai Ezipete yooi zu?»

²¹ Moize gooḡaavoteni, é ḡe ma: «Niima nubuseiti ḡè ti zaama, ḡá ga zunu waaundɔzita (600 000), è minazeḡe naati be ga ta suai mi alu gila daawu neḡeḡin!

²² Ta baalagiti paa ti ve, ta nikeiti, é va kula ḡe ti va? Anɛɛ ni nu ḡa kpoloḡei wu ḡaleiti kpein kpeezu ti ve, toḡa kula ḡe nei?»

²³ Gooḡḡ GALAGI gooḡaavoteni, é ḡe ma: «Gooḡḡ GALAGI yee ḡa wola buḡa 6aa? Su la mɔ ḡoozani, da naa ḡa, ni ḡite ve, 6aa zɛɛ ve, ga ni nii ná bo, toḡa da vile su.»

GALA Zenvui yei vai**kundiḡi vuulḡelaiti (70) ma**

²⁴ Moize ḡulani, é Gooḡḡ GALAGI laawooi wo nubuseiti ma. Naa volu, é zunu vuulḡelaiti (70) gaaleeni ba, ta-ḡundiḡiiti saama, é ti lo seḡe velei maḡoolii zu.

²⁵ Gooḡḡ GALAGI yeini tonaḡiingi zu, é bɔɛ pɔ. Zenvui nii é ḡeni Moize va, é ta zeḡeni naa va, é fe kundiḡi vuulḡelaiti (70) zea. Siḡi zu zenvui yeini la ti ma, ti tɔɔzeini ga bɔɛa eḡe GALA goo wo nua, kele ti la ḡeni leḡbini ga.

²⁶ Zenvui yeini balaa zunu felegɔ ma ti-vuuzuve, ḡilagi laaseigi ḡeni ga Eledade, zoi laaseigi ḡe ga Meedade. Zenvui yeini ti ma, mazɔlɔ ti-laaseigi zɛveni zunu vuulḡelaiti (70) saama, kele ti la ḡeni zeḡeni ti-vuuzuve, ti va li seḡe velei vɔ be. Ti tɔɔzeini ga bɔɛa eḡe GALA goo wo nua.

²⁷ Zunu loungoi ta bizeni, é li, é bo Moize ma, é ḡe ma: «Eledade ta Meedade ta GALA ná-kulakelɛma vaiti bosu ade-vuuzuve.»

²⁸ Nun ná-doun zunui Zozuwe, nii é ḡeni ga Moize ná-kpɔba nui, é zo ná-doungo zieḡi zu ma, naa ḡeni ma: «Màliḡii, Moize, pele leve ti luḡḡ, ti be naa ḡeezu!»

²⁹ Moize ḡeni ma: «Da mà lolo ḡulazu? Gooḡḡ GALAGI ná-Zenvui yei Izelayeḡe nubuseiti pe ma, ti ḡe ga GALA goo wo nui!»

³⁰ Moize ta Izelayeḡe ḡundiḡiiti ti ḡaleni ma ti-vuuzuve.

Kakalogiti

³¹ Gooḡḡ GALAGI filei leveni kpoloḡei ḡa, é va ga kakalogiti, ti vu ti-vuuzuve maḡoolii zu, é ḡaku ná ma ga folo ḡila siɛ lieḡo. Ti zoi maḡidini, eyesu é le ga meteḡe ḡila soligɔ.

³² Nuɓuseiti ti loni ɗoɗɗoma naama voloi, ta ma bidii kpein, ta mɔnɔ poluma voloi ɲegelein, ti da kakalogiti so. Nu nɔpe ge la ɗeni seɗeni, é va yei kilo waasavagɔ (3 000) zeeɗɗoɗwu. Ti ti zuvieni, ti da fo ti-ɔuuzuve maagoolii kpein su.

³³ Suai naa yeni nɔ ti-laave, ti la de numani, eyesu ɓooɗɗo GALAGI yiiɗaawana ti ma, é maanɔɗɔi uɛɛ nuɓuseiti ba.

³⁴ Ti naama adave laaseigi uɛɛni ga Kibelɔte-Gataava (nii poluve ga «gaazugulapɔ ɗabayegfeiti»), mazɔlɔ miná ɗa ti naati ma mɔinmɔin maaguluni ná, niiti daamii vai ma ɗaazugulapɔ ti zoni.

³⁵ Nuɓuseiti ti siei lɔzeini, ti zeɗe Kibelɔte-Gataava, ti va Gaseelɔte, ti ɔu miná.

12

Miliyame ta Aalɔn

ti vaa vai Moize ma

¹ Moize Kuse anzanui ta zeɗeni ga anza. Miliyame ta Aalɔn ti ɗeni vaazu ma.

² Ti ɗeni ma: «Moize ɗila nɔ lei ɓooɗɗo GALAGI ɔɔɛai pɔ! Kpɔuve gá balaagi gi ɔɔ!» ɓooɗɗo GALAGI ti-wooi menini.

³ Tama Moize ɗeni ga ɔɗɗomaayi nu gola, é leve nui pe ba eteai zu.

⁴ Gaamago nɔ, ɓooɗɗo GALAGI Moize lolini, naa uɛɛ Aalɔn va, ta Miliyame, é ɗe ti ma: «À ɗomi, wo savago, GALA daaɗomi seɗe uɛɛi ɔɔ be.» Ti liini ná.

⁵ ɓooɗɗo GALAGI yeini tonaɓiingi zu, é lo seɗe uɛɛi laave maazuve. E Aalɔn ta Miliyamini tolini. Ti felegɔ ti vaani.

⁶ E ɗeni ti ma: «À woilo, nii é bè, gè bo wo ma! Siegi zu GALA goo wo nu a ɗena la wo zaama, nà, ɓooɗɗo GALAGI, nà da ɔɗɗo lee la kulakelɛmai zu, gè ɔɔɛ pɔ segi zu.

⁷ Keɛ é la ɗana ga nà-botiɗe nui Moize, nii é ga lada nui nà-pelewu vai kpein su.

⁸ Nà da ɔɔɛ pɔ ga wooi koleai, faa zuɓidi laade, gè ɔɗɗo lee la, é kà. Lee vaa zu wo la luani, wo da va nà-botiɗe nui Moize ma?»

⁹ ɓooɗɗo GALAGI yiiɗaawanani ti laalɔɗɗoma, é li.

¹⁰ Tonaɓiingi zeɗeni nɔ feya seɗe uɛɛi maazuve, geei uɛɛ Miliyame ma mee, koleai eɗe kobe kolegi. Aalɔn weleni ba, é ka ga é ɗea ga gee nu.

¹¹ Aalɔn ɗeni Moize ma: «Soma málifii, é mina gá-ɗotoi ma ɗasɔi la gi unma, gi keai ɗimalalai zu!

¹² Ee, de-vaazeelai mina ɗe eɗe doin saai, é va zɔlɔ, nii kpusei ta luulaai, aisa é va zɔlɔ.»

¹³ Moize woogulani ɓooɗɗo GALAGI ma, é ɗe ma: «Ee, GALA, nà é maanɛɛɛzu, keɗe!»

¹⁴ ɓooɗɗo GALAGI ɗeni Moize ma: «Ni keɛɗe a la ɗeni laaɗei ɔuuni gaazuve, é la bena ye ma unfegi zu, eyesu folo lofela? A kpe, é gula wo-ɔuuzuve va, é ke su ga folo lofela, naa ɔoluma, wa yeezei bu niina, é va wo zaama.»

¹⁵ Miliyame ɗulani ti-ɔuuzuve va, é ke ga folo lofela. Nuɓuseiti ti yeni ti-ɔuuzuve, eyesu é va, é lo ti zaama mɔnɔ.

¹⁶ Naa ɔoluma, ti zeɗeni Gaseelɔte, ti li, ti ɔu Palan tevebai zu.

13

*Kanaan yooi zuvete fai**(Tɔ Sevei Velesiei 1:19-33)*

¹ Gɔɔɔɔ GALAGI ɔɔɔɔni Moize ɔɔ, ɛ ɔɔ ma:

² «Zunuiti tɔvɛ, ti Kanaan yooi zuvete, gɛ feezu Izelayele nuiti bɛ. Yeelo nu ɔɔla ba, bolodai ɔɔlagilagi zu, segeai kundigiti saama.»

³ Moize Gɔɔɔɔ GALAGI wooi zoni, ɛ zunuiti tɔvɛni, ti zɛge Palan tɔvɛbai zu. Izelayele nuiti ta-ɔɔfundigiti ti ɔɔni ga tiye.

⁴ Ti-laaseigiti ti ɔɔni ga:

Luɔɔn nɔ-bolodai nɔnɔi ɔɔni ga: Samua, Zakuul nɔ-doun zunui.

⁵ Simiyɔn nɔ-bolodai nɔnɔi ɔɔni ga: Safate, Gɔli nɔ-doun zunui.

⁶ Zuda nɔ-bolodai nɔnɔi ɔɔni ga: Kalɛɔ, Yefunee nɔ-doun zunui.

⁷ Isakaal nɔ-bolodai nɔnɔi ɔɔni ga: Yigale, Zozefe nɔ-doun zunui.

⁸ Efelayime nɔ-bolodai nɔnɔi ɔɔni ga: Gɔsea, Nun nɔ-doun zunui.

⁹ Benzamen nɔ-bolodai nɔnɔi ɔɔni ga: Paleti, Lafu nɔ-doun zunui.

¹⁰ Zaɔulɔn nɔ-bolodai nɔnɔi ɔɔni ga: Gadiyɛle, Sɔdi nɔ-doun zunui.

¹¹ Zozefe nɔ-bolodai ta Manasee, tɔnɔi ɔɔni ga: Gadi, Susi nɔ-doun zunui.

¹² Dan nɔ-bolodai nɔnɔi ɔɔni ga: Amiyɛle, Gemali nɔ-doun zunui.

¹³ Aseel nɔ-bolodai nɔnɔi ɔɔni ga: Setuul, Mikayele nɔ-doun zunui.

¹⁴ Nɛfetali nɔ-bolodai nɔnɔi ɔɔni ga: Naaɔi, Vɔfesi nɔ-doun zunui.

¹⁵ Gade nɔ-bolodai nɔnɔi ɔɔni ga: Geyuwɛle, Maki nɔ-doun zunui.

¹⁶ Zunuiti daaseigiti kana, niiti Moize ti tɔvɛni ga ti Kanaan yooi zuvete.

Moize Nun nɔ-doun zunui Gɔsea laasei pɛɔni ga Zozuwe.

¹⁷ Moize ti tɔvɛgai ma ga ti Kanaan yooi zuvete, ɛ ɔɔni ti ma: «À tɔvɛ ga lekɔɔmɔvɛ nu yeezazuve yooi zu vɛle, wo zeeli gize yooi ɔɔ pelei,

¹⁸ wo ɔɔida zooi nɔ-fai wu. Wo ka vɛlei ɛ la, ta nuiti ti zeini nɔ, wo ti vɛte ni ti zuloɔ, ɔɔa ni zɛbɛ la ti ya, ni ti mɔɔnɔvɛ, ɔɔa ni ti la mɔɔinni.

¹⁹ Wo zooi vɛte, vɛ ti zeini nɔ, ni page, ɔɔa ni jɔvɛ, ta-laa wolaiti ta ɔɔale, ni sigigi ɔɔa ti ma, ɔɔa ni ɛ la ti ma,

²⁰ ani ɔɔete you vɛ, ɔɔa ani la ɔɔete ga, gulua ta ga, ɔɔa ti la nɔ? A yiilɔ! A zooi zu wulu waai tanigaa zɛge.»

E ɔɔni ga leezen waa mɔɔngi ma yeeɔɔɔɔɔɔ.

²¹ Zunui naati ti liini, ti zooi zuvete, ɛ tɔzei Sin tɔvɛbai zu eyɛsu Leɔɔɔɔ, Leɔɔ-Gamate ɔɔvɔvɛ.

²² Ti tɔɔni lekɔɔmɔvɛ nu yeezazuve yooi zu, ti zeeli Geeɔɔɔɔɔɔ. Ayiman ta Seesayi ta Talemayi nuiti ti zeini nɔ, Anake mavofodaiti. Geeɔɔɔɔɔɔ laai lɔni, ɛ ke ga kona ɔɔfela aisa Soan va lo, nii ɛ Ezipete yooi zu.

²³ Ti zeeli ai ma Esekɔle nɛmɛi zu, ti leezen ansaɔɔɔɔ ma ɔɔke gila tɔvɛni ba, nii leezen ɔɔpɔɔɔɔ ɔɔni zelɛni ba. Bui vɛlei ma, ti dɔɔni gului ɔɔa, nu felegɔ da ɔɔma, ti sege. Ti gelenade wului ma waaiti segeni ɔɔalaa, ta kooleɔɔɔɔɔɔ.

²⁴ Ti naama adavɛ laasei pɛɔni ga Esekɔle nɛmɛi (nii poluɔvɛ ga «anii ɔɔpɔɔɔɔ ma nɛmɛi»), tɔzei leezen ɔɔpɔɔɔɔ va, Izelayele nuiti ti tɔvɛni nɔ.

²⁵ Ti ɔɔaleni ma, ti zɛge zooi vɛtesuvɛ, folo vuunaanigɔ (40) ɔɔa ti keɔni.

*Nɛnɛ puugɔ maazu felegiti (12)**ta-voluvaawo gooi*

²⁶ Ti vaani, ti Moize ɔɔa, ta Aalɔn, ta Izelayele vɛbɛi kpein, Palan tɔvɛbai zu Kadese. Ti voluvaawo ti ma ga nii kpein ti kaani, ti zooi zu wulu waaiti dɛɛ ga tiye.

²⁷ Wɛlɛ poluvaawo gooi va, ti boni Moize ma: «Gi zeelini zooi naa zu, vɛ è gi lɛvɛni ná. Gaama zu, zou vɛ, vɛ nɔnɔi ta kɔin gulɔi vɔvɔbaai ná, naa wulu waaiti pete.

²⁸ Kɛlɛ-o, nuiti ti zeini ná, ti wola zuɓaavɛ. Taaiti bɔɔlɔvɛ, sigɔgi ti ma. Gi Anake mavofodaiti balaa petege ná.

²⁹ Amalɛke nuiti ta zeini nu yeezazu vɛlei. Gɛte nuiti, ta Yeeɓuse nuiti, ta Amɔɔl nuiti ta zeini gize yooi zu. Kanaan nuiti ta zeini Kpolodɛ Wolai laavɛ, ta Zuludɛn nɛmɛi zu.»

³⁰ Názu gɛ Kaleɓe gɛabaani la ga é nuɓuseiti gaabɛ, niiti ti tɔɔzeini niina ga wuzɛgea Moize laalɔɓma. E gɛni ti ma: «Ade li ná! Ada vɔni zooi ma, de sege. Mazɔlɔɔ ma gɛabaai gɛ ade ya.»

³¹ Kɛlɛ zunuiti ti gɛni ga ná-siepoluiti, naati ti gɛni gɛɛzu ma: «Ma zobo ge la ade vɛ, de va laale nuuma nuɓuseiti bu, mazɔlɔɔ ti zuɓaavɛ de va.»

³² Ti tɔɔzeini Izelayele nuiti gaazu ga zooi naa ná-fai zuvalaga, nii ti liini ti ka, ti gɛni ma: «Zooi nii gi subizaai, gi suvɛte, toɓa ga zooi nii é naati paazu, niiti ti vaazu, ti zeɪ ga. Nuiti kpein gi ti gɛni ná, ta ga nu gɔozagiti.»

³³ Gi kooza nuiti kaavɛ ná balaa, Anake mavofodaiti, nu gɔozagiti ma zuwuzui. Gi gɛa ti gɔba, é gɛ gi gɛazu, ege gá gɛ ga kotogiti nɔ, tiya balaa, ti gɛazu, gi gɛni ege kotogaa nɔ!»

14

Izelayele nuiti kpaka fai

¹ Izelayele nuɓuseiti kpein ti kpeei looni, ti jii wɔlɔzu naama gidii.

² Ti unsuyeliɪ loni Moize ta Aalɔn laalɔɓma. Nuɓuseiti kpein ti gɛni ti ma: «Ni suɓila gi zaani Ezipete yooi zu, baa tevɛbai zu!

³ Leeni vaa zu Gɔɔɓɔ GALAGI pɔ ga é va ga giye niima yooi zu, ti va gi vaa ga kɔɔi, gi-anzaiti, ta gi-lointi, ti va gɛ ga gi zili nuiti daamianigi? E la gɛa gi vɛ ga faa vagɔ baa, ga gi gale ma Ezipete yooi zu?»

⁴ Ti gɪlagilagiti ti gɛni gɛɛzu bɔɓɔ ma: «Ade yeelo kundigɪ gɪla ba, de gale ma Ezipete yooi zu!»

⁵ Moize ta Aalɔn ti looni zooi ma, ti laavɛɛ Izelayele nuɓuseiti kpein gaazu, ti gɛalɛai ba.

⁶ Zozuwe, Nun ná-doun zunui, ta Kaleɓe, Yefunee ná-doun zunui, nu felegɔi naati, ti gɛni zɔiti ba, tɛiti ti liini zooi zuvɛtesu, ti felegɔi ti ta-zegeiti balini ga,

⁷ ti gɛ Izelayele nuɓuseiti kpein ma: «Zooi nii gi subizaai, gi suvɛte, toɓa ga zou vagɔ wola.

⁸ Ni Gɔɔɓɔ GALAGI gɛ ade vɛ, toɓa ade lɔ zooi naa zu, é fe de vɛ, vɛ nɔnɔi ta kɔin gulɔi vɔvɔbaai ná.

⁹ Toɓa nɔ ga, à mina wuzɛge Gɔɔɓɔ GALAGI laalɔɓma. A mina lua zooi naa zu nuiti ba, mazɔlɔɔ ta gɛɛzu nɔ ga ade-gɔnɔ, niinigi é gɛa ti makesu, naa maaɓooza ti va, tama Gɔɔɓɔ GALAGI gɛ ade va. Deɓɓemu, à mina lua ti va pa!»

¹⁰ Nuɓuseiti kpein ti gɛni gɛɛzu, ti ti zɔɔ ga kɔtui, ti ti vaa, keɛ gaamanɔ Gɔɔɓɔ GALAGI ná-lebiyai gɪlani keɛma Izelayele nuiti bɛ GALA daagɔmi sege vɛlei maazu.

¹¹ Gɔɔɓɔ GALAGI gɛni Moize ma: «Niima nuɓuseiti ta yesu bɛlɛvilisu eyɛsu siegi begele zu? Ta yesu gɛlezu ga ti mina la dà, eyɛsu siegi begele zu? Anɛɛ gɛ poo gola mɔinmɔin kea ti zaama.

¹² Nà dɔfɔ zeeɓɛi vɛɛzu ti va, gɛ ti-ma zuwu gɛalevɛ, naa vɔlu nà zii gɛtezu, é gɪla è zu, nii sɛɓɛi a wɔɔlɔ, ta é mɔin Izelayele va!»

13 Moize Gooḡo GALAGI wooḡaavoteni, é ḡe ma: «Ezipete nuiti ti kwεε ga da ḡa é niima nuḡuseiti kula ta-yooi va ga da-zεbei.

14 Ti bogε niima you zu nuiti kpein ma. Ti menige ga da, Gooḡo GALAGI, da niima nuḡuseiti saama, da boḡo leεzu kpezekele. Ti menige ga da-lonaḡiingi ḡa zeleni ti maazu, da losu ti luḡo foloi tonaḡiingi zu, ta kpidii abuzogi zu.

15 Ni da niima nuḡusei kpein paana eḡe nu ḡila, zooiti ti è-ḡεevaiti ma woomeniga, è ti ḡeai, naati ta vaazu ḡεεzu ma:

16 «Gooḡo GALAGI la βena zobo sɔlɔ, é va li ga nuḡusei teiti zooi naa zu, nii é ma ḡona woni ga é fe ti ya, naa ḡa é keai é ti vaa tevebai zu.»

17 Niizu Mǎliḡii, nà è maanεεnezu, da-zobogi ḡula kelema ga zεbei pe, eḡevelei è boni la gi ma ga:

18 «Gooḡo GALAGI yii la da ga ḡula fala, kpeṽe woḡeḡiladai zu, toḡa da faaḡaaza golai zuvaaye ta tɔ kologologi. Kele é la da ga sɔba nui levea ga sɔbalala nu, toḡa down keeḡeiti ta-vaḡaaza golai zala ti-lointi ma, eyesu yamani zavasié baanisiéi.»

19 Nà è maanεεnezu, niima nuḡuseiti suvaaye ga ta-vaḡaaza golai, da-woḡeḡiladai maavele ma, eḡevelei nɔ è niima nuḡuseiti suvaayεsu da, è zo ti ḡula voloi ma Ezipete yooi va, é zeeli za ma.»

20 Gooḡo GALAGI ḡeni ma: «Gè ti maavaayεga, eḡevelei è falia la.

21 Kele eḡevelei ḡe vulua la ga ḡite, nɛi ḡe ga Gooḡo GALAGI, nà-lebiyai eteai pe daavegai, ḡe ḡonaa ga:

22 Nui niiti ti nà-lebiyai ḡaani, ta poo golaiti ḡe ti ḡeeni Ezipete yooi zu, ta tevebai zu, ti sùḡoḡo daa ḡea puu, ti la ḡoloni bè,

23 ti taḡila kpala, ti la zooi naa ḡaa, nii ḡe ma minazeḡe boni, ḡe ḡona su ti-mεmεwolani be. Teiti kpein ti bèleviligai, taḡila kpala ga la lea nà.

24 Kele nà-botiḡe nui Kalebe, ḡi kili ka é ḡeni naa ve, keεve bè ga woḡeḡila nu eyesu ḡo. Naa ḡa é ba, nà le ga naa, ma yooi zu, ve é liini ná, mavofodaiti ta naa zɔlɔ.

25 Tei Amaleke nuiti ta Kanaan nuiti ti zeini nεmei zu, lina sobu nɔ, wa nuiti gaḡalesu ma tevebai zu, wo li ga Seeli Kpoloḡei vɔ pelei.»

26 Gooḡo GALAGI ḡeni Moize ta Aalɔn ma:

27 «Nà niima nuḡusei joiti zesu ná, ti da unsuyelii lo dàalɔḡoma, eyesu yeelε? Mazɔlɔ ḡe Izelayele nuiti ta-unsuyeliiti menige, ti tosu dàalɔḡoma.

28 ḡe ti ma: «Gooḡo GALAGI wooi ḡaa: Eḡevelei ḡe vulua la ga ḡite, nà wo zosu, eḡevelei wo wooiti bogai la ḡoizu.

29 Wa za tevebai tei su, wo-ma vooomaiti ti la ná. Woiti dɔin ti wo ḡaaluni, é zo kona vuufeḡo (20) ma, é le zeemaazu, mazɔlɔ wo unsuyelii loge dàalɔḡoma,

30 wo la mɔ la zooi naa zu, nii ḡe ma minazeḡegi woni, ḡe ḡona ga wa ze ga, keeni Kalebe, Yefunee ná-doun zunui, ta Zozuwe, Nun ná-doun zunui.

31 Kele wo-lointi, wo ḡeni ḡεεzu ma ta ḡe ga wo zili nuiti daamiani, nà liizu ga tiye ma yooi zu, ta zooi naa ḡwεε, nii wo beleviligai.

32 Kele wɔun, wa zaazu tevebai tei su.

33 Wo-lointi ta ḡεεzu ga teṽeteve nuiti, kona vuunaanigo (40) laawu. Ta wawoaladai ma zalai zɔlɔ ḡana, nii wo kea ga ze, eyesu wo pe wo za tevebai zu.

34 Folo vuunaanigo (40) ḡa wo keeni zooi zuveṽesuve, tama, wa wa-vaḡaaza golai ma zalai zɔlɔ kona vuunaanigo (40) laawu, kona gila, folo ḡilagi votogi zu. Wa kwεε naazu ga wa ḡelena bà, wa bala.

35 Nà, Góogó GALAGI, nà gá kpòèai. Ungo, zekana gè vaazu niima nuḅuse nòiti sosu da, ti gíliai va, ti wuzege dàalógóma. Ta n̄eleezu tevebai tei su, ti za ná.»

36 Zunuiti Moize ti leveni ga ti zoi zuvete, ti galegai ma ma, ti nuiti unsuleveni, ti unsuyelii lo daalógóma, ga zoi zu vaiti suvala pelei.

37 Góogó GALAGI zunui naati doḡani, ti za, t̄ozei ti zoi ná-fai zuvalani.

38 Zunuiti ti liini zoi zuvetesu, ti p̄e ti zaani, keni Zozuwe, Nun ná-doun zunui, ta Kaleḅe, Yefunee ná-doun zunui, naati n̄o gá ti yeḅi vulua.

Woozotala niinei

(T̄o Sevei Velesi 1:41-46)

39 Siegi zu Moize Góogó GALAGI laawooi woni da Izelayele nuiti ma, nuḅuseiti gola ḡaalèini.

40 Poluma zobui, ti wuzegeni ga sobuzobui, ti le gize yooi v̄o pelei, ti ḡe ma: «Gi koto ḡea, keḅe gá ga le, ve Góogó GALAGI ḅèai, é vile ná va.»

41 Moize ḡeni ti ma: «Leeni vaa zu wo zegezu Góogó GALAGI wooi v̄olu? Wo la zobo s̄al̄oga!

42 A mina le, maz̄al̄o Góogó GALAGI la wo zaama. Wo zili nuiti ti mina wo vaa fuun.

43 Maz̄al̄o wa Amaleke nuiti kaazu luḡo, ta Kanaan nuiti, wa ḅogó vaa. Ulei wo v̄oluavegai da Góogó GALAGI va, é la m̄o ḡea wo va.»

44 Ti daani m̄e, keni ti leeni gize yooi v̄o pelei, keḅe Góogó GALAGI ná-minazeḡe kesui la ḡeni liini, ta Moize ḅalaa, ti va ḡula ti-v̄uuzuve va.

45 Amaleke nuiti ta Kanaan nuiti ti ḡeni v̄uuni gize yooi zu, naati ti yeini, ti Izelayele nuiti sakpe, ti ti ḡologolo, ti vile ti v̄olu, eyesu ti li, ve ná laaseigi ga Góolema.

15

T̄ogi é lo vebèaniiti ba,

ta puya zalaḡaiti

1 Góogó GALAGI ḅèeni Moize v̄o, é ḡe ma:

2 «B̄e Izelayele nuiti p̄o, è ḡe ti ma: Siegi zu wo zeelizu la zoi naa zu, gè vaazu feezu wo ve ga wo zeí ná,

3 wa ḡena p̄o wo zalaḡaiti kula Góogó GALAGI ve, nii abui galazu, gala zalaḡai, ḅaa minazeḡe daazeeli zalaḡai, ḅaa vebèanii nui daai ḡisu, ḅaa zalaḡai nii é v̄ilesu wa-GALA fai ma veti voloi ta va, wa ke ga n̄ikei, ḅaa baalagi, ḅaa bolii, nii é ḡalazu, makugi n̄eai Góogó GALAGI ve.

4 Wa vebèaniiti kp̄o zalaḡa zua ḡilagilagi p̄e ba. Wa bulu vuk̄o v̄aḡoi kilo savaḡo ḅo ba, gaayogai ga guloi litel̄e ḡila ta tukpe (1,5),

5 ta puya zalaḡai ḡe ga d̄oi litel̄e ḡila ta tukpe (1,5), ni zalaḡa zuai ḡa ga baala zivoi.

6 Ni baala sine wolai ve, wa vebèanii ḡe ga bulu vuk̄o v̄aḡoi kilo l̄ozita, gaayogai ga guloi litel̄e feleḡo,

7 ta puya zalaḡai ḡe ga d̄oi litel̄e feleḡo. Naama zalaḡaiti makugi ḡa n̄e Góogó GALAGI ve.

8 Ni n̄ike zinei ḡa wo kulazu ga zalaḡai Góogó GALAGI ve, é ḡe ga gala zalaḡai, ḅaa minazeḡe daazeeli zalaḡai, ḅaa é ḡe ga ziilei zalaḡai,

9 wa bulu vuk̄o v̄aḡoi kilo taav̄uugo ḅo ba ga vebèanii, gaayogai ga guloi litel̄e savaḡo,

10 ta puya zalaɣai ɣe ga ɗooi litelɛ savago. Zalaɣai ve, nii abui galazu, makugi neai Ɔooɣo GALAGI ve.

11 «Pele ɣana wo maaneai wo nike zine zalaɣai ɣula la, ɓaa baala sinei, ɓaa baala sine yivooi, ɓaa boli yivooi.

12 Toganii mo'in va vele-o-vele, vebeanii ɣa veɛ ti ɣilagilagi va.

13 Izelayele nu ɓooɓoɣi kpein maaneve é naama lɔgi zo, a ɣena zalaɣai ɣulaa, nii abui galazu, makugi neai Ɔooɣo GALAGI ve.

14 To gilagi naa no ɣa a ze'i nuɓusei pe ma, ga faa ɣila no anee weein é ga seikooɣoma nui, ɓaa ná-peleyeɣei wo zaama wo-mavofodaiti kpein su, ni ta po to zalaɣa ɣula, nii abui galazu, makugi neai Ɔooɣo GALAGI ve.

15 Nuɓusei pe ka togi naa zo, ga faa ɣila no toɣa la ese gilagilagi pe ma, Izelayele nu veɛ seikooɣoma nu va. Naa ɣa ɣe ga ɣooɣo togi, wo-mavofodaiti kpein be, ta seikooɣoma nui, Ɔooɣo GALAGI ɣaazu.

16 To gilagi, ta deve gilagi no ɣa a ɣe ná wo pe be, wa seikooɣoma nui.»

Bulu mɔungiti ma vebeanii

17 Ɔooɣo GALAGI ɣeni Moize ma:

18 «Bee Izelayele nuiti po, é ɣe ti ma: Siegi zu wo zeelizu la zooi zu, ve ge losu wo luɣo, wo li ná,

19 wo ma you zu bului miizu, wa gilazu zeɣe ba ga vebeanii Ɔooɣo GALAGI ve.

20 Siegi zu wo bului mo'su da, wa ma mɔungi zeɣe ba, wo kula be ga zalaɣai, eɣvelei wa da molo niinei nonoi zeɣe ba la.

21 Vebeanii ɣana, wa fe Ɔooɣo GALAGI ve, é ɣula wa-vuului ná-botii ɣea mɔungi zu, wo-mavofodaiti kpein su.

Tevezee ɣotoi ma zalaɣai

22 «Ni wa koto ɣeena, wo la gaagilini ma, wo la togi niiti kpein soni, niiti Ɔooɣo GALAGI ti veai Moize ya,

23 é zo naama voloi ma Ɔooɣo GALAGI deveiti feeni la, eyesu é li wo-mavofodaiti po velela velei,

24 ni faaɣaazagi a ɣeena, é la ɣeeni ga gaagilima, é ɣe ga nuɓuseiti kweetala zu vaa, nuɓusei kpein ka nike zine bokpa gila kula ga zalaɣai, makugi neai Ɔooɣo GALAGI ve, é ɓo vebeanii va, ta puya zalaɣai, eɣvelei deveai la togi zu, ta boli zinei, nii a ɣe ga koto gba zalaɣai.

25 Zalaɣa ɣula nui ɣa kotoi gba Izelayele nuɓuseiti kpein be, suvaa ɣa ye ti ve, toozei faaɣaazagi ve, ti keai, ti la gaagilini ma. Siegi zu ti vaazu la ga ta-zalaɣai, nii abui galazu, Ɔooɣo GALAGI ve, ta koto gba zalaɣai Ɔooɣo GALAGI ɣaazu, toozei ta-vaagaaazagi vaa va, ti keai, ti la gaagilini ma,

26 suvaa ɣa ye Izelayele nuɓuseiti kpein be, ta seikooɣoma nuiti, mazooɓo nuɓuseiti ti naama vaagaaazagi ɣeeve, ti la gaagilini ma.

27 «Ni nu ɣila kpe no ve, é kotoi ɣeai, é la gaagilini ma, toɣa kona gila boli zaai ɣula ga koto gba zalaɣai.

28 Zalaɣa ɣula nui ɣa kotoi gba Ɔooɣo GALAGI ɣaazu, nui naa ve, nii é kotoi ɣeai, é la gaagilini ma. Siegi zu é kotoi gbazu la be, naa zuvaa ɣa ye be.

29 Siegi zu nu a koto ɣeena la, nii é la gaagilini ma, to gilagi nii no ɣa a ze'i nui pe ma, Izelayele nuiti ti ga zou lointi, ta seikooɣoma nuiti.

30 «Kελε nu-o-nu, nii a gaagili ma, ε kotoi γε, Izelayele nui, ε ga zou loin, 6aa seikαfoma nui, ε Goofo GALAGI lofoi fologologa, kpe ka leve na-nufuseiti ba, ε gula ti zaama.

31 E GALA daawooi veleviliga, ε na-deveiti kologolo, keni kpe ge leve na-nuiti ba. Na-faagfaaza golai ma gasai fa la unma.»

Doofo foloi zo fai

32 Tei Izelayele nuiti ti feni tevebai zu, ti zunui ta jaani, ε da kovii gale doofo foloi.

33 Teiti ti soni na, ti vaani la Moize υ ta Aalαn, ta nufuseiti kpein pα.

34 Ti makeni ma ga pago, tαzei faa nape ge la feni de leveni, ε va vile naa va, nii a zoo ε γε la.

35 Goofo GALAGI feni Moize ma: «Ta naama zunui vaa. Wa lii la wo-υuuzuυe voluυe, nufusei kpein ge sα ga kotui.»

36 Nazu fa nufuseiti ti gulari la la, ti-υuuzuυe voluυe, ti sα ga kotui, eyesu ε za, egevelei Goofo GALAGI ma levei veeni la Moize ya.

Geze yiizayizagi ma levei

37 Goofo GALAGI feni Moize ma:

38 «Bo Izelayele nuiti ma ga, tiya-o, ti-mavofodaiti-yo, ti geze yiizayizagi lo ta-υeεkoma zegeiti goizuυe, ta geze gaali biinii.

39 Siegi zu wo geze yiizayizagiti kaazu la, wa gize Goofo GALAGI na-deveiti su, wo da ke, wo la bofo jakaga, wo va vile wo yiima vaiti polu, ta wa-gaazufulapaiti, niiti ti wo lozu woovalada zu.

40 Naazu wa gize na-deveiti kpein su, wo golo ti υe. Wa jade wa-GALAGI υe.

41 Na ga Goofo GALAGI, wa-GALAGI, nii ε wo gulari Ezipete yooi va, ga ε γε ga wa-GALAGI. Ungo, na ga Goofo GALAGI, wa-GALAGI.»

16

Kolee baka fai

1 Kolee, Yisefaal na-doun zunui, Kefate na-peleyegei wu, Leevi na-bolodai zu zunui ta feni de, ε Luβen na-bolodai zu zunu savago veeni bofo va, Datan ta Aβilame, Eliaβe na-doun zunuiti, ta Won, Peelete na-doun zunui,

2 ti wuzegeni Moize laalofoma, ti Izelayele nuiti nu unfelego puuloolugo (250) veeni bofo va, niiti ti feni ga nufuseiti ta-gundijiti, ti feni ga balaa nuiti tene nuiti maaβogiti su, ti ga nuiti unfemai ti υe.

3 Ti gaaleeni ba Moize ta Aalαni daalofoma, ti γε ti ma: «E kula gea! Nufusei kpein ka jadegai, Goofo GALAGI fa ade pe ba. Zobogi βegele fa ε wo ya, ga wo ze Goofo GALAGI na-bebei fa nii?»

4 Siegi zu Moize naama yelilomaiti menini da, ε laaveeni zooi ma.

5 Naa vυlu ε βeni Kolee υ, ta polu nuiti, ε γε ma: «Lina sobu, Goofo GALAGI fa naa le, nii ε ga nonai ta nii jadegai, a zoo maaβufazu ba, nii ε yiimazegezu la.

6 Wele nii wo vaazu keezu, Kolee ta polu nuiti kpein ta ani maku neene gala ligiiti sege,

7 ti ti laave ga abulekaiti, ti ani maku neenegei υu ga, Goofo GALAGI gaazu. Nii Goofo GALAGI a yiimazege la, naa fa jadegai. E kula gea, Leevi ma zuwuzuiti!»

8 Moize feni Kolee ma mαnα: «A woilo gooi ma ga pago, Leevi nuiti!

⁹ Naa ɔa wo ɔaazu ga faa go ɔaa, ga Izelayele ná-GALAGI yiimazeɔe ga woye ye, Izelayele nuɔuseiti saama, é zobo fe wo ve, wo maaɔuɔa ba, wo da botii ɔe ɔooɔo GALAGI ná-seɔe vele naɔegai wu, wo lo nuɔuseiti untuɔo, wo botii ɔe toun be?

¹⁰ E ma zobogi veeve wo ve ga wo da maaɔuɔa ba, wa è-ɔeeleaiti, Leevi nuiti. Naa ɔa wo zalaɔa ɔula nui losuve ɔaiziezu mɔno?

¹¹ Naa ɔa é kea da-o, da-nuiti-yo, wo gilia ba, wo wuzeɔe ɔooɔo GALAGI laalɔoɔma! Mazoɔo Aalɔn ɔa ga be, wo va ɔe unsuyelii losu daalɔoɔma?»

¹² Moize nu leveni ga ti Datan loli ta Aɔilame, Eliaɔe ná-doun zunuiti. Kele ti ɔeni ma: «Gi la liizu!

¹³ E gi ɔula zou vaɔoi va, ve nɔnoi ta koin gulɔi voovaai ná, é va ga giye tevebai zu ga gi za, faa go ɔana ɔaa? Da ɔeezu mɔno, è zeɔi gi unda ɔaa?

¹⁴ E la vaani ga giye zou zu, ve nɔnoi ta koin gulɔi voovaai ná! E la kpalagaa veeni gi ya, ɔaa kpelea ga ɔno. Da niima nuiti kpein kaazu ga gaazugole nuiti? Ba-o, gi la liizu pe!»

¹⁵ Moize wola yijaawanani, é ɔe ɔooɔo GALAGI ma: «Mina yeezei ta-veɔanii wu! Gé la ta-ɔoli nɔpe kulani zea, folo ɔila ɔalaa, anee soovale gila pa, gé la de faa ɔno ɔeeni ga taɔila ɔalaa!»

¹⁶ Moize ɔeni Kɔlee ma: «Da-o, è volu nuiti-yo, é ɔo Aalɔn va, à ɔula kelema lina ɔooɔo GALAGI ɔakala.

¹⁷ Wo ɔilagilagi, ani maku neene gala liɔii zeɔe, è ani maku neeneɔi vu su, è va ɔooɔo GALAGI ɔakala. Wa va ga ani maku neene gala liɔi unfelego puuloɔlugo (250), da-o, Aalɔn-o, wo ɔilagilagi ɔa nɔnoi zo ya.»

¹⁸ Ti ɔilagilagi, ti ta-ani maku neene gala liɔii zeɔeni, ti abulekaiti pu su, ti ani maku neeneɔi vu ga. Ti pe ti loni GALA daaɔomi seɔe veleɔi laave, Moize balaagi ta Aalɔn.

¹⁹ Kɔlee bebei ɔaaleeni ba ti laalɔoɔma GALA daaɔomi seɔe veleɔi laave.

Naazu, ɔooɔo GALAGI ná-lebiyai ɔulani kelema bebei kpein be.

²⁰ ɔooɔo GALAGI ɔeni Moize ta Aalɔn ma:

²¹ «À ɔula niima nuɔuseiti saama, ná ti undaavilisu ɔaniɔanigi no!»

²² Kele Moize ta Aalɔn ti laaveeni zooi ma, ti maaneeni wo, ti ɔe ma: «Ee, GALA! GALAGI nii deve kpeɔeaniiti kpein zenvui ma, da vaazu bebei kpein sosu ga nu ɔilagi ná-kotoi?»

²³ ɔooɔo GALAGI ɔeni Moize ma:

²⁴ «Boe nuɔuseiti ɔo, è devei ve ti ya ga ti maaɔooza Kɔlee ta Datan ta Aɔilameni ta-zeɔe ɔotaiti ba.»

²⁵ Moize wuzeɔeni zooi ma. Izelayele ɔundiɔiiti ti vileni polu, ti li Datan ta Aɔilame vo be.

²⁶ E ɔeni nuɔuseiti ma: «À maaɔooza kotoba nui teiti ta-zeɔe ɔotaiti ba. A mina voɔɔu ti-yeaɔoligi tanɔpe ba, ni wo la woinni, wo undaa va vili ta-ɔotoiti faa zu!»

²⁷ Naazu, ti maaɔoozani Kɔlee ta Datan ta Aɔilameni ta-zeɔe ɔotaiti ba.

Datan ta Aɔilame ti ɔulani, ti lo ta-zeɔe ɔotaiti daave, ta ti-anzaiti, ta ti-loun zunuiti, ta ti-loun lointi.

²⁸ Moize ɔeni ma: «Nii ɔa wa kwee da ga ɔooɔo GALAGI ɔa é tèvega, ga gé keewotii niiti ke, gé la faa nɔpe keezu ɔooɔo ve ɔana no.

²⁹ Ni niima nuɔuseiti ta zaana ga nu zaa vele no, eɔevelei deveai la nuɔusei ma ga é za, naazu ɔooɔo GALAGI laade é va vali má, é va tève.

³⁰ Kεε ni Gooḡo GALAGI a fai ta ḡεεna, nii keḡala la de ḡεεni, ni zooi a laalaona, é ti bōle ta ti-yeaḡoligiti kpein, ti ma vului yei ḡovealaazu, wa kwεε naazu ga nui niiti ti neeḡulave Gooḡo GALAGI zu.»

³¹ Moize beni nō ga woo ḡaaβela, zooi valini ga Datan ta Aβilameni koḡwu.

³² Zooi laalaoni, é ti bōle, ta ta-veleyeḡeiti, ta Kōlee ná-nuiti, ta ti-ḡoligiti.

³³ Naama nuiti ti yeini ḡovealaazu ga ti ma vului, ta tōnōiti kpein. Zooi laaḡuluni ti ma volu. Pele ḡana ti ḡaalani da, nuβuseiti saama.

³⁴ Ta-βee wooi menigai ma, Izelaye le nuiti kpein ti ḡeni loni ná maaḡoolii zu, ti bizeni, ti da kpee loo, ti ḡe ma: «Ade bize, zooi mina ade bōle, ada βalaa!»

³⁵ Abui ḡulani Gooḡo GALAGI vō be, é zunu unfeleḡo puulōlugōiti (250) gala, niiti ani maku neeḡeḡi ḡeni ti ya.

17

Be ḡa a zoo

é maaβuḡa GALA ba?

¹ Gooḡo GALAGI bōeni Moize vō, é ḡe ma:

² «Bōe Eleazaal vō, zalaḡa ḡula nui Aalōn ná-doun zunui, bo ma ga é ani maku neeḡeḡe gala liḡiiti kula abui zu, é abulekaiti pu ya ḡoozama, mazōlō diḡii naati ti jadega.

³ Nui niiti, ti zaai ta-ḡotoi maaβe le ma, à ta-ani maku neeḡeḡe gala liḡiiti seḡe, wo ti loḡa, wo ti βete ga kōlu bōi seḡegiti, nii a vee zalaḡa ḡulazuve ma. Diḡii naati ti jadega, mazōlō ti vaave ga tiye pō. Ta ḡe ga poogi Izelaye le nuiti be.»

⁴ Zalaḡa ḡula nui Eleazaal ani maku neeḡeḡe gala liḡiiti seḡeni, niiti ti ga kōlu bōigi, zunuiti niiti ti vaani ga tiye, abui naati galani. Ti ti loḡani, ti ti ḡe ga ma zeḡegiti, ti pēe zalaḡa ḡulazuve ma.

⁵ Naa ḡa é ga ḡizesui Izelaye le nuiti be, ga nu nōpe nii é la ga Aalōn mavofodai, maa la neeni, é va maaβuḡa Gooḡo GALAGI va, é va ani maku neeḡeḡe kula ga zalaḡai gaazu, a va ḡe eḡe Kōlee ta ná-nuβuseiti, eḡeβelei Gooḡo GALAGI devei veeni la Moize ya ga é bo ma.

Nuβuseiti ti zeli lo fai

Moize ta Aalōn ma

⁶ Poluma zobui Izelaye le nuβuseiti kpein ti ḡeni zeli losu Moize ta Aalōn ma, ti ḡe ma: «Wo Gooḡo GALAGI ná-nuβuseiti paave!»

⁷ Ti maaβōni ba Moize ta Aalōn maaḡoolii zu. Ti ḡeai ma latisu GALA daaḡomi seḡe βelei vō pelei, peḡe, tonabiingi veeeni galani, Gooḡo GALAGI ná-leβiyai ḡulani keḡema.

⁸ Moize ta Aalōn ti liini, ti lo GALA daaḡomi seḡe βelei laave.

⁹ Gooḡo GALAGI ḡeni Moize ma:

¹⁰ «À ḡula beβei tei saama, nà ti-ma zuwu ḡaaleβezu ḡani nō.» Ti laaveeni zooi ma.

¹¹ Naa volu Moize ḡeni Aalōn ma: «Da-ani maku neeḡeḡe gala liḡii zeḡe fala, abulekaiti seḡe zalaḡa ḡulazuve, è pu su, è ani maku neeḡeḡe vū ga. Suvile, è lii la nuβuseiti pō be, è koto ḡba vai ḡe, mazōlō Gooḡo GALAGI ná-ziiḡaawanai lokolevea, niizu maanḡoi tōzeida.»

¹² Aalōn naa ḡeeni, nii Moize boni ma. E ani maku neeḡeḡe gala liḡii zeḡeni, é bize, é li nuβuseiti saama. Naazu maanḡoi tōzeini niina ga zeelia nuβuseiti ma. E ani maku neeḡeḡe galani, é koto ḡba vai ḡe nuβuseiti be.

¹³ E loni nuiti saama, niiti ti zaa ɣeni de na, ta niiti ti ɣeni vulua, maanɔɣɔi beni.

¹⁴ Nui lieɣɔi é zaani naama maanɔɣɔi zu, é ɣeni ga nu waapuugɔ maazu naanigɔ undɔfela (14 700), é ɣula niiti polu, ti undaavilini Kɔlee ná-fai zu.

¹⁵ Aalɔn ɣaleni ma Moize ɔɔ bɛ GALA daaɣomi seɣe ɔɔɔɔ laaɔɔ, siegi zu maanɔɣɔi beni la.

Aalɔn ná-tukpɔi

¹⁶ Ɔɔɔɣɔ GALAGI ɔɔɔni Moize ɔɔ, é ɣɛ ma:

¹⁷ «Devei ve Izelayele nuiti zea, ga bolodama ɣundiɣii ɣilagilagi tukpɔi ɣila fe è ya. Tukpɔ puugɔ maazu felegɔ (12) ɣa bolodama ɣundiɣiiti ta fe è ya. E ti ɣilagilagi laaseigi zɔɔɔɔ ɔɔɔɔ ma.

¹⁸ Da Aalɔn laaseigi zɔɔɔɔ Leevi ná-bolodai ná-tukpɔi ma, mazɔɔɔ bolodama ɣundiɣii ɣilagilagi ná-tukpɔi ɣa ɣɛ ná.

¹⁹ Da ti la GALA daaɣomi seɣe ɔɔɔɔ wu, zeele woo ɣesui ɣakalaaɔɔ, ɔɔ ada ɣɛ ɣomisu ná.

²⁰ Zunui nii gè yiimazeɣezu la, naa ná-tukpɔi ɣa ɔɔɔɔ ba, naa ɣa a ke gè Izelayele nuiti ta-unsuyelií ɔɔ, nii ti bosu gòizu yeenɔɔɔ wo laalɔɣɔma.»

²¹ Moize naama leveiti feeni Izelayele nuiti zea, é ɣɛ ga tukpɔ puugɔ maazu felegɔ (12). Aalɔn ná-tukpɔi ɣeni tɔɔɔɔi saama.

²² Moize ti laani Ɔɔɔɣɔ GALAGI ɣaazu, seɣe ɔɔɔɔ wu, nii zeele woo ɣesui ɣeni bu.

²³ Poluma zobui, Moize kɔɔni seɣe ɔɔɔɔ wu. E kaani ga Aalɔn ná-tukpɔi, nii é laani Leevi ná-bolodai laaseigi zu, é ɔɔɔɔni ba, fulɔɔɔi gaabuyɔɔ, gulu waai é ga amandegi, naa ma ɔɔiɣi ɣeni ba.

²⁴ Moize tukpɔi kpein seɣeni ɔɔɔɔ seɣe ɔɔɔɔ wu, Ɔɔɔɣɔ GALAGI ɣaazu, é li, é deɔɔ ga Izelayele nuiti. Ti naa ɣaani nii keai, ɔɔɔ ge ná-tukpɔ zɔɣeni.

²⁵ Ɔɔɔɣɔ GALAGI ɣeni Moize ma: «Aalɔn ná-tukpɔi la ɔɔɔ zeele woo ɣesui ɣakalaaɔɔ. Toɣa makeɔu ná eɣɛ poogi niiti bɛ, ta ɣɛ ti ɔaka, naa ɣa a ke è ti ɔɔɔɔɔɔ unsuyeli lo fai ɔa gaaazu, ti ɔa za.»

²⁶ Moize kɔɔni ɣana. E Ɔɔɔɣɔ GALAGI wooi zoni, eɣɔɔɔɔɔɔ naa deveni la.

²⁷ Izelayele nuiti ti ɣeni Moize ma: «Wɔɔɔ, gi loa ya, gá zaazu ɣeɣeɔɔɔɔ!»

²⁸ Nu-o-nu a maaɔɔɣa Ɔɔɔɣɔ GALAGI ná-seɣe ɔɔɔɔ ɔa, naa ɣa zaazu! Zekana gi pɛ gi ɣaaɔɔɔɔɔɔ la?»

18

Zalaɣa ɣula nuiti

ta Leevi nuiti tosuɔɔ

¹ Ɔɔɔɣɔ GALAGI ɣeni Aalɔn ma: «Da-o, è-loun zunuiti-yo, ta è-ɣɔɔɔ mavofodaiti, faaɣaaza golaiti kpein ti ɣɔɔɔ zu seizu ɣadegai laalɔɣɔma, ma ɣasɔi ɣa la wo unma. Da-o, è-loun zunuiti-yo, faaɣaaza golaiti kpein ti ɣɔɔɔ zu, wa-zalaɣa ɣula wotii ma ziegi zu, wa ɣa naama ɣasɔi a la wo unma.

² E-ɣɔɔɔɔɔɔɔɔ maaɔɔɣa ɔɔɔɔ ɔa, Leevi ná-bolodai, è-ɣɔɔɔ ná-bolodai, ti ɣili è ɔa, ti ɔɔ è ɔa, wa è-loun zunuiti wo ɣɛ botii zu seɣe ɔɔɔɔ wu, nii zeele woo ɣesui bu.

³ Ta ɔa-levei zo, ti ɔa seɣe ɔɔɔɔ kpein make, keɔɔ ti la maaɔɔɣaa seizu ɣadegai ma zɔɔɔɔi ba, anɔɔ zalaɣa ɣulazuɔɔ ɔalaa, wa ɔa lia zaazu, tiya-o, wa-o.

4 Ta gɛ wo va, da-wotii zu, ta gɛ GALA daagfomi sege velei wu wotii kpein su, ti da botii pe ke, nii maaneai ga ti ke. Kele nu gili nape ge la maaɓuɓaa wo va.

5 Wa ga seizu ɲadegai ma gasai a gɛ wo unma, ta zalaɓa gɗulazuwe, na-ziifaaawanai loko la levea naazu, e va yei Izelayele nuiti daalɓɓoma.

6 A wele, ge yiimazegeni ga wo-gɛeleaiti, Leevi nuiti, Izelayele nui zaiti saama, ta ga ndoni, ge ti veeve wo ya ga ti GALA daagfomi sege velei ma wotii gɛ.

7 Doun da Aalon, wa e-mavofodaiti, wa wa-zalaɓa gɗula wotii gɛ, naa kpein su nii e vilesu zalaɓa gɗulazuwe va, ta nii e ada ɲadega wolai, sege zuɓooza golai voluwe, wo-gasai gana. Ge wa-zalaɓa gɗula wotii veeve wo ve ga faaneɛi. Zoi nape a maaɓuɓana na va, ga wo gɛvele, ta naama nui vaa.»

Zalaɓa gɗula nuiti ti-laamiizuve

8 Gooɓo GALAGI gɛni Aalon ma: «Woi!o, nii doin Izelayele nuiti ti kulazu vebani ɲadegaiti ba, na ɓoɓi ge naa make fai galiva e ma. Ge fea e ve, wa e-mavofodaiti, wɔnɔi ga na, naa ga gɛ ga gɓoɓo togi.

9 Wele nii a gɛ ga wɔnɔi vebani ɲadegaiti su, nii e ga ndoni, naa a zegena ba, e gɗala: nii doin Izelayele nuiti ti keezu be ga vebaniiti moloi zu, ta koto gba zalaɓaiti, ta na-faa zuɓete zalaɓaiti, ti vaaazu ga tiye po. Naama ani ɲadega wolaiti ta gɛ ga dono, wa e-loun zunuiti.

10 Wa ti mi ada ɲadegai ta. Zunuiti no ga ta mi. Ta gɛ ga ani ɲadega wolaiti wo ve.

11 «E buɗe naa maazu, vebanii niiti Izelayele nuiti ti feezu be, da naa gilazuwe zege. Ge naa kpein fea e ve, wa e-loun zunuiti, ta e-loun anzanuiti, naa ga ga gɓoɓo togi. Nuiti kpein ta gɛ da-velei wu, ti la to kologoloni, ta zoo ti ta mi.

12 Zoi va lono mungiti ti feezu be, ge naati balaa fea wo ve, naa ga e ga gulɔi, ta doo niinei, ta moloi,

13 zoi va lono mungu kpein ti vaaazu la Gooɓo GALAGI vo. Nuiti kpein ta gɛ da-velei wu, ti la to kologoloni, ta zoo ti ta mi.

14 «Nii kpein Izelayele nuiti ta konana ma ga ndoni, naa gɛa balaa ga wɔnɔ.

15 Doun mungiti, ta togani mungiti, ta ti ve Gooɓo GALAGI ve, naati ta gɛ ga dono. Keni e doun zunu mungu unmo, e togani yivo zine mungu balaa unmo, nii e la zooga e va gɗula ga zalaɓa.

16 Zunu loin unmo gani ga gɗula, a alu gila solɔna, songai ga gɛ ga wali gae loolugo, seizu ɲadegai ma valibogi zu, naama wali gae gilagi ga ga galamu puugo.

17 Kele mina va bu, ti va nika yivo mungu unmo, baa baala zivo mungu, baa boli yivo mungu, ta ga zalaɓa ani ɲadegaiti. Wa ti-ma ɲamai vaza zalaɓa gɗulazuwe ma, wo ti-ma wulɔi gɗula ga zalaɓai, nii abui galazu, makugi neai Gooɓo GALAGI ve.

18 Ti-ma zuai ga gɛ ga dono, egevelei zalaɓa zuaiti ta da gɛ la, ma gɛkegi ta ma balai e ga zeezazu velei, niiti ti gɗula ga datege vai ma voogi.

19 Ani ɲadegaiti kpein Izelayele nuiti ti segezu ba Gooɓo GALAGI ve ta-vebaniiti su, ge naati fea wo ve, da-o, e-loun zunuiti-yo, e-loun anzanuiti-yo, naa ga ga gɓoɓo togi. Toɓa ga minazegegi e la gɗologologa ta e la valiboga, wo yoozu wa Gooɓo GALAGI ta e-mavofodaiti.»

20 Gooɓo GALAGI gɛni Aalon ma: «E la zou zolɔga, ga e ɓoɓo gele, Izelayele yooi zu, dono nape ge la gɛa na, ti zaama. Na ga ge ga donoi ta da-betai Izelayele nuiti saama.

Leevi nuiti ti-laamiizuve

²¹ «Puusiei nii kpein Izelayele nuiti ti kulazu, gè naa vea Leevi nuiti be ga tɔnɔ, botii vaa zu ti keezu, nii ti keezu GALA daagomi sege velei wu.

²² Izelayele nuiti ti la mɔ maabuɔɔaa GALA daagomi sege velei va, ti va koto zefe, ti va za.

²³ Leevi nuiti nɔ ɔa ta ɔe GALA daagomi sege velei wu wotiiti keezu, ni faaɔaaza gola ɔa ɔeena ná, tiya ɔa ma ɔasɔi a la ti unma. Toɔa ɔe ga ɔoɔɔ tɔgi, wo-mavofodaiti kpein be. Ti la zou zɔɔɔga Izelayele nuiti saama,

²⁴ mazɔɔɔ nà puusiei kpein feezu Leevi nuiti be ga tɔnɔ, nii Izelayele nuiti ti kulazu ɔoɔɔ GALAGI ve. Naa ɔa é kea, gè boni ti ma ga ti la zou zɔɔɔga Izelayele nuiti saama.»

Leevi nuiti ta-vuusiei

²⁵ ɔoɔɔ GALAGI ɔeni Moize ma:

²⁶ «Bo Leevi nuiti ma ga: «Siegi zu Izelayele nuiti ti vaazu ga puusieiti wo vɔ, gè feezu wo ya ga wɔnɔ, wa puusiei ɔula ba ga vebeanii ɔoɔɔ GALAGI ve, naa ɔa é ɔeezu ga puusiei ma vuusiei.

²⁷ Wɔnɔ ma ɔuladai naa ɔa levezu ga, eɔevelei naa la, nii é ɔulazu molo loɔazuve ta dɔɔ betezuvɛ.

²⁸ Pele ɔana wa ta ɔula da la, wa balaagi, é ɔe ga vebeanii ɔoɔɔ GALAGI ve, é ɔula puusiei kpein ba, wo sɔɔɔsu Izelayele nuiti zea. Wa fe zalaɔa ɔula nui Aalɔn ya, é ɔe ga zalaɔai ɔoɔɔ GALAGI ve.

²⁹ Faanɛi kpein wo sɔɔɔsu, wa vebeanii zefe ba ɔoɔɔ GALAGI ve, wa ma vagoi zefe ba, é ɔe ga ma vagoi naɔegai seɔeai ba ye.»

³⁰ «Da ɔe ti ma mɔnɔ: «Wa ma vagoi ɔulana ba, mɔtai ɔa ɔe wo ve, Leevi nuiti, eɔevelei naa la, nii é ɔulazu molo loɔazuve ta dɔɔ betezuvɛ.

³¹ Wa mi, ve nɔpe ná neai wo ve, wa wa-veleyeɔeiti, mazɔɔɔ wo-zalai ɔana, botii kpein faa zu nii wo keezu GALA daagomi sege velei wu.

³² Wo la faaɔaaza nɔpe kea ga naa, tɔzei wo ma vagoi zefeve ba bè. Naazu wo la Izelayele nuiti ta-vebeanii naɔegaiti kɔzɔa neɔeɔin, wo va za.»

19*Nade dei ná-fai*

¹ ɔoɔɔ GALAGI bɔeni Moize ta Aalɔn vɔ, é ɔe ti ma:

² «Pete, devei nii ɔa é ɔoɔɔ GALAGI ná-tɔgi zu: A bo Izelayele nuiti ma, ti va ga nike zaa bɔigi, nii neevuzu la ba, ɔaa maa va leɔefe, nii é la de wozawolini.

³ Wa fe zalaɔa ɔula nui Eleazaal ya. Naa balaagi ɔa lii la wo-vuuzuvɛ voluvɛ, ti kɔdaaleve gaazu.

⁴ Toɔa ma naɔai ta zo, é yeebeɔai lo bu, é faza ná zeizu ɔe lofela GALA daagomi sege velei letema velei.

⁵ Naa volu, ta nike zaai naa ɔala gaazu: ma ɔɔɔi, naa veɛ ma zuai va, ta ma naɔai, naa veɛ ma booiti pe ba.

⁶ Naa volu, zalaɔa ɔula nui ɔa seɔele gulu buɔai zefe, ta ɔizɔope tufa bɔiɔgi, ta geze bɔi sɔɔɔgi, é ti vili abuzogi zaamave, ve nike zaa bɔigi ɔalazu ná.

⁷ Naa pe poluma, zalaɔa ɔula nui ɔa ná-seɔeiti gba, é bɔɔɔ maagba, aisa é va ɔale ma wo-vuuzuvɛ, anɛɛ naa ve, kɔzɔai ɔa ye de tɔgi letemazu eyesu kpɔkɔi zeeli.

⁸ Zoi balaagi a nike zaai ɔala, naa ɔa ná-seɔeiti gba, é bɔɔɔ maagba, kɔzɔai ɔa ye de eyesu kpɔkɔi zeeli.

⁹ Zunu gila nii padegai tōgi letemazu, naa gā nika zaai ma yuvui gaaɛ ba, é lii la wo-ɔuvuɔve volu velei, é pu ada padegai ta, ve a make ná Izelayele nuɓuseiti be, jade dei bete vai zu, koto gba vai zu.

¹⁰ Zoi a nika zaai ma yuvui gaaɛ ba, naa balaa gā ná-segeiti gba, kɔzɔai gā ye de eyesu kpɔkɔi zeeli. Izelayele nuiti ta seikɔfɔma nuiti, ta tōgi nii zo eyesu gɔ.

¹¹ «Nu-o-nu a vɔɔɔɔ nu voooma va, kɔzɔai gā ye de, tōgi letemazu, folo lofela laawu.

¹² Ni a ɔɔɔɔ padena foloi zavasiei ta dɔfelasiei, ga niima dei, toɔa jade. Ni naa la gɛeni, kɔzɔai gā ye de.

¹³ Nu-o-nu nii a vɔɔɔɔ nu voooma va, é la ɔɔɔɔ jade fai gɛeni, toɔa Gooɔɔ GALAGI ná-sege vele padegai gɔzɔzu. Naama nui be ka leve Izelayele nuiti ba. Tɔzei jade dei la vazani ma, kɔzɔai gā ye de.

¹⁴ «Tōgi bete, nii maɛɛai ga wo so: Ni nu a zaana sege gɔtai wu, niiti kpein ti læezu ná, ta niiti kpein ti gɛni ná, ti gɔzɔai gā ye de folo lofela laawu.

¹⁵ Anijakai kpein daalaogai, dakulu ge la veeni da, naa gā gɔzɔ.

¹⁶ Ni nu a vɔɔɔɔna nu voooma va dɔbɔi zu, nu paa, baa é za ɔɔɔɔ ve, baa é vɔɔɔɔ nu gaei baa kabai va, kɔzɔai gā ye de folo lofela laawu.

¹⁷ «Nii a ke é jade, ta nika zaai ma yuvui sege, nii kulaai ga zalaɔai, é gala, koto gba vai zu, ti pu anijakai zu, ti zieuŋgi zu dei vu ma.

¹⁸ Zunui nii padegai tōgi letemazu, naa gā gɔzɔɔpe tufa biɔgi gila sege, é do ziei wu, é ta vaza sege gɔtai wu, ve nui ta zaai ná, ta anijakaiti ma, ta nuiti kpein ma ti gɛni ná. Toɔa ke gāna nɔ naama nui ve, nii fɔɔɔɔai nu gaeiti ba, baa nu vooomai va, nii nui ta paai, baa saai ɔɔɔɔ ve, baa nii fɔɔɔɔai kabai va.

¹⁹ Nui nii padegai tōgi letemazu, naa gā a ziei vaza zoi ma nii kɔzɔai. Toɔa naa ge foloi zavasiei ta dɔfelasiei ma. Folo lofelasiei, zunui kɔzɔai, naa gā ná-segeiti gba, é ɔɔɔɔ maagba. Kpɔkɔi, toɔa jade.

²⁰ «Kele ni zunui nii kɔzɔai, é la ɔɔɔɔ padeni, kpe ka leve Izelayele nuiti ba, mazɔɔ toɔa Gooɔɔ GALAGI zeizu padegai gɔzɔzu. Tɔzei jade dei la vazani ma, kɔzɔai gā ye de.

²¹ «Izelayele nuiti ta niima loɔgi zo eyesu gɔ. Zoi a jade dei vazana, naa gā ná-segeiti gba. Zoi a vɔɔɔɔna naama dei va, naa gā gɔzɔ eyesu kpɔkɔi zeeli.

²² Zunui kɔzɔai, anii kpein a vɔɔɔɔ ba, naati ta gɔzɔ, nu-o-nu a vɔɔɔɔ nui va, nii kɔzɔai, tɔ ɔɔɔɔi gā gɔzɔ eyesu kpɔkɔi.»

20

Miliyame zaa vai ta Meeliba dei (Egezode 17:1-7)

¹ Konagi ma alu moŋgi, Izelayele nuɓuseiti ti zeelini Sin teɔebai zu, ti vu Kadese. Miná gā Miliyame zaani ná, ti maaɔulu ná.

² Zie la gɛni ná. Nuɓuseiti ti gaaɛɛni ba Moize ta Aalon laalɔfɔma.

³ Ti kpɔɛi veeni Moize va, ti ge ma: «Ee, ni gá la gɛni zaani, siegi zu gi-geleaiti ti gɛni zaazu la, Gooɔɔ GALAGI gaaazu!

⁴ Leeni vaa zu wo vaai ga Gooɔɔ GALAGI ná-nuɓuseiti niima levebai zu, gi za gá-gá-loganiiti?

⁵ Leeni vaa zu wo zegeai ga giye Ezipete yooi zu, wo va ga giye niima adave nimizai zu? Nu la zooga é va ani nɔpɛ sin ve. Nu la koolegoole gulu gaazu ve, baa kpelei, baa gelenade gului. Zie vɔlɔ ɔa é la ná, nu va bɔɔle.»

⁶ Moize ta Aalɔn ti maagoozani bebei va, ti li GALA daagomi sege velei laave, náve ɔa ti looni ná, ti laavee zooni ma. Názu ɔa Gooɔɔ GALAGI ná-lebiyai ɔulani la ti ve kelema.

⁷ Gooɔɔ GALAGI bɔeni Moize vɔ, é ɔe ma:

⁸ «Da-lukpoi zege, wa è-liɛ Aalɔn, wo nuɔuseiti gaale ba. Wa bɔe fasa ɔɔtui vɔ ti gaazu, é ziei ve. Da ziei ɔulazu fasa ɔɔtui naa va, è fe nuɔuseiti zea, ti bɔɔle ta ta-loganiiti.»

⁹ Moize liini, é ná-tukpoi zege Gooɔɔ GALAGI gaazu, eɔevelei naama levei veeni la zea.

¹⁰ Moize ta Aalɔn ti bebei lolini fasa ɔɔtui vɔ be, nii é leeni ga tiye. Moize ɔeni ti ma: «À woilo, wɔiti wo ga kololala nuiti! Wo laave da baa, ga gá zoo gi ziei ɔula fasa ɔɔtui tei ba wo ve?»

¹¹ Moize yeewuzeɔeni, é fasa ɔɔtui loɔa la ɔe fele ga ná-tukpoi. Ziei ɔulani ga bɔɔla. Nuɔuseiti ta toganiiti ti zooni ti bɔɔle.

¹² Kele Gooɔɔ GALAGI ɔeni Moize ta Aalɔn ma: «Tɔɔzei wo la laani dà, wo va ná-nadedai wɔɔɔ Izelayele nuiti gaazu, naa maavele ma, wa la mɔ de, wa lo niima vebei luɔɔ, wo va lii la naama yooi zu, nii gè feezu ti ve.»

¹³ Meeliɔa ɔeiti kana, Meeliɔa laaseigi ɔa é ga «sakpegi.» Ná ɔa Izelayele nuiti ti kpɔei veeni ná Gooɔɔ GALAGI va. Ná ɔa mɔnɔ é ná-lebiyai ɔulani ná kelema ti ve.

Edome masagi ɔe lei vai

Izelaye le ve fai va ná-zooi zu

¹⁴ Moize keelai ti teveni, ti zege Kadese, ti li Edome masagi vɔ be. Ti ɔeni ma: «È-ɔe loin Izelaye ɔe, è kpɔɔiti kpein kwɛɛ, nii gi sɔɔɔgai.

¹⁵ Kaite gi-memɛwolani ti liini Ezipete yooi zu, gi zeini ná kona mɔinmɔin daawu. Kele Ezipete nuiti ti gi zopele ɔɔuni, eɔevelei ti gi-memɛwolani sopele ɔɔuni la.

¹⁶ Gi bainni Gooɔɔ GALAGI woizu, é gi woomeni. E ná-geezuɔe lai leveni, é gi ɔula Ezipete yooi va. Niizu gá Kadese, taai nii é vɔuni da-yooi ma ɔwepelema ve.

¹⁷ Va bu, gi leve da-yooi zu. Gi la ziezu kpalagaa zu, baa kpelea, gi la wa-ɔɔyege de bɔlezu. Gá vilesu nɔ pele wolai nɔ ma, gi la zegezu ba, gi va li ga yeezazu vele, baa ɔvɛzu vele, eyɛsu gi da-yooi maazubude.»

¹⁸ Edome masagi googaaɔoteni, é ɔe ma: «Wo la levesu ná-zooi zu. Ni naa laade, ná kɔɔi ve wo va.»

¹⁹ Izelaye ɔe lai ti ɔeni ma: «Gá ziezu nɔ ga pele wolai, ni gá da-dei ta bɔlena, gá gá-loganiiti, gá songoi ve è ya. Gi la faa ɔili nɔpɛ maagaaɔaɔabosu é ma, keni nɔ è va bu, gi zie ɔɔɔa, gi leve da-yooi zu.»

²⁰ Masagi ti woogaaɔoteni, é ɔe ti ma: «Wo la levesu ve!»

Edome nuiti ti Izelaye laaɔomini ga kɔɔɔɔgi, ti wola mɔin, ti wola yeeɔaabaai,

²¹ ti pele besa ti luɔɔ, ti va leve ta-yooi zu, naa ɔa é keeni Izelayele nuiti ti liini la ga pele ɔili.

Aalɔn zaa vai

²² Izelaye nuɔuseiti kpein ti zeɔeni Kadese, ti zeeli Gooɔ gizei ma.

²³ Gooḡo GALAGI b̄œni Moize ta Aalɔn v̄o, Ḡool gizeɪ ma, Ed̄ome yooi ma ḡwɛpelemave, é ḡɛ ti ma:

²⁴ «Aalɔn ḡana va liizu mɛmɛwolani p̄o, ti zaai. E la l̄oɔzu z̄ooi naa zu, nii ḡɛ vaazu feezu Izelaye n̄uiti zea, maz̄ɔl̄oɔ wo woozotalai ḡœni ga n̄a-deveiti, Meeliḡa dei ná-faa zu.

²⁵ Aalɔn zɛḡe ta ná-doun zunui Eleazaal, è lɛ ga tiye Ḡool gizeɪ ma.

²⁶ Da Aalɔn ná-zalaḡa ḡula zɛḡeiti kula k̄oba, è ti loo ná-doun zunui Eleazaal ḡoba. Naazu Aalɔn ḡa li niina mɛmɛwolani p̄o, toḡa za miná.»

²⁷ Moize naa ḡœni, nii Gooḡo GALAGI deveni la. Ti savago, ti l̄œni Ḡool gizeɪ ma, nuḡuseiti gaazu.

²⁸ Moize Aalɔn ná-seḡeiti kulani k̄oba, é ti loo ná-doun zunui Eleazaal ḡoba. Aalɔn zaani ná, gize unmave. Moize ta Eleazaal ti yeini, ti zɛḡe gize unmave.

²⁹ Izelaye nuḡuseiti kpein ti suḡwœni ga Aalɔn zaa. Nuḡuseiti kpein ti ná-w̄ɔl̄ɔi woni folo vuusavago (30) laawu.

21

Izelaye n̄uiti ti zob̄o s̄ɔl̄ɔ fai

Kanaan n̄uiti ma

¹ Masagi Alade, Kanaan nui, é ḡœni zeini lɛkpɛmave nu yeezazuve yooi zu, é m̄enini ga Izelaye n̄uiti ta l̄evesu ga Atalime v̄elei. E laal̄œni ti wu, é tanigaa zo ti zaama ga dūɔi.

² Izelaye n̄uiti ti minazɛḡeni Gooḡo GALAGI v̄ɛ, ti ḡɛ ma: «Ni da niima nuḡuseiti d̄œna gi yeezu, ḡá ta-laaiti kpein koloḡolo metu.»

³ Gooḡo GALAGI Izelaye n̄uiti gooi zoni, é zobogi ve ti v̄ɛ, ti pile s̄ɔl̄ɔ Kanaan n̄uiti ma. Izelaye n̄uiti ti ti zuwuḡaalev̄eni, ti ta-laaiti koloḡolo. Ti naama adave laaseigi v̄œni ga Ḡoolɛma (nii poluve ga «é ḡoloḡologa»).

Kaali n̄uiti ta-vai

⁴ Izelaye n̄uiti ti zɛḡeni Ḡool gizeɪ ma, ti li ga Seeli Kpoloḡei v̄o pelei, nii a kɛ ti Ed̄ome yooi maala. Kɛlɛ nuḡuseiti iḡo ge leveni pelei zu.

⁵ Ti t̄œzeini ga b̄œa GALA daalḡɔma ta Moize, ti da ḡɛ ma: «Lee vaa zu wo gi ḡulaai Ezipete yooi va, wo va ga giye, gi va za tev̄ebai zu? Maz̄ɔl̄ɔɔ bulu la ná, zie la ná, niima maan̄oḡo laamianigi w̄oinzeḡea gi ma!»

⁶ Názu ḡa Gooḡo GALAGI kaali n̄uiti tev̄eni la nuḡuseiti daalḡɔma, ti da ti ni. Izelaye nuḡusei zaani ga gola.

⁷ Nuḡuseiti ti vaani, ti Moize ḡa, ti ḡɛ ma: «Gi kotoi ḡœni, siḡi zu gi b̄œa la Gooḡo GALAGI laalḡɔma ta da b̄oḡɔi. Niizu, soma è Gooḡo GALAGI maan̄ɛnɛ, é kaali teiti kula gi ma!» Moize maan̄ɛnɛi woni nuḡuseiti b̄ɛ.

⁸ Gooḡo GALAGI gooḡaav̄oteni, é ḡɛ ma: «Kaalii b̄ɛte ga k̄olui, è sele gulu ḡoozagi va. Z̄ɔi n̄ɔpɛ kaali a niina, é ḡaazuwuzɛḡe, é wɛlɛ kaalii t̄ona ba, naa la zaa.»

⁹ Moize kaalii b̄ɛtɛni ga k̄olu b̄oḡi, é sele gulu ḡoozagi va. E zo názu ma, nu n̄ɔpɛ kaalii a la niina, é ḡaazuwuzɛḡe, é wɛlɛ kaalii va, é ga k̄olu b̄oḡi, naa la mo ḡœni za.

Minazɛḡe z̄ooi ma ḡwɛpelemave

¹⁰ Naa v̄oluma, Izelaye n̄uiti ti zɛḡeni ti-vuuzuv̄ɛ, ti li, ti vu W̄oḡɔte.

¹¹ Ti zɛḡeni miná, ti li Iye-Aḡalime, nii é tev̄ebai zu, gaav̄otegai Moaḡe yooi ma, folo ḡulazu v̄elei.

¹² Naa v̄oluma, ti liini, ti vu Zeelɛde n̄ɛm̄ɛi zu,

13 naa volu ti liini, ti vu zie wolai Aalenon volu velel, ziei naa ga e yeizu tevebai zu, e da gula Amool nuiti ta-yooi zu, e ga kwepelegi Moabe yooi ta Amool nuiti ta-yooi yofozu.

14 Naa ga e ba, boge e ghole, Goofo GALAGI na-koo vaiti ma zeei zu ga: «Wafgebe nii e Sufa, ta ma bekegiti, ta Aalenon,

15 e bo ma bekegiti ba, ti yeizu Aal taai vo pelei, tiya ga ti ga Moabe gwepelegiti.»

16 Ti zegeni miná, ti li Beel. Koloyegefi naa na-fai ga e keeni Goofo GALAGI geni Moize ma: «Nubuseiti gaale ba, na ziei veezu ti ya.»

17 Izelayele nuiti ti niima wuyei looni, ti ge ma:

«Ziei gula koloyegefi zu, e le!

A maamusei wol!

18 A koloyegefi vete,

nii kundigiiti ti booni,

nii nu wolaiti ti booni

ga ta-lukpoi ta ta-bakoti.»

Ti zegeni tevebai zu, ti li Matana,

19 ti li Naqaliyele, ta Bamote.

20 Ti liini nemei zu, nii e Moabe yooi zu, gizei nii daaseigi ga Pizega, naa unmave, ve na zelegai tevebai maazu.

Izelayele pile sábo fai masagi

Sifon ma ta masagi Woge

(To Sevei Velesie 2:26--3:11)

21 Izelayele nuiti ti keelaiti teveni Amool nuiti ta-masagi Sifon ma, ti ge ma:

22 «Va bu, gi leve da-yooi zu. Gi la ziezu kpalagaa zu, baa kpelea, gi la wa-goloyege de bolezu. Ga vilesu no pele wolai no ma, eyesu gi da-yooi maazu bude.»

23 Anee naa ve, Sifon geleni, e la beni ti va, ti va zie na-zooi zu. E na-koofo nuiti pe gaaleeni ba, e li Izelayele nuiti daalofoma tevebai zu, e kooi ve ti va Yafase.

24 Kele Izelayele nuiti ti vonini ma, ti na-zooi pe sege, e zo zie wolai Aalenon ma, nu yeezazu velel, e li zie wolai Yabake vo pelei, nu govezuvu, eyesu e li Amoon nuiti ta-gwepelemave, folo gfulazu velel, na makega geni de kpekpe.

25 Izelayele Amool nuiti ta-laaiti kpein soni, e ze ti zu, Gesebon taai la ma mee, ta maafoolii zu geleiti pe.

26 Mazobo Gesebon geni ga taa wola, ve Amool nuiti ta-masagi Sifon geni zeini na, e zo naama ziegi zu ma, e kooi veeni la Moabe masagi va, e zooi kpein segeni, e zeeli zie wolai Aalenon ma.

27 Naa ga e ba, faafwe nuiti ti boni la, ti ge ma:

«À va Gesebon!

Sifon na-taai lo volu,

e lo volu!

28 Mazobo abui ga vukazu, e da gula Gesebon,

abuzogi vazaga, e da gula Sifon na-taazuvu,

e Aal gála Moabe yooi zu,

ta Aalenon ada gaafoozagiti maligiiti.

29 Maanofoi ga e ve, Moabe!

E loa ya, Kemose na-nubusei!

E-loun zunuiti ti v̄ela.
 E-loun anzanuiti ti ɟɛa ga
 Am̄ɔl nuiti ta-masagi ná-duɔiti,
 ungo, Siɟon masagi.
³⁰ Gi gá-mɛɛinti pilini Am̄ɔl nuiti ma!
 Niizu zooi pɛ ge ɟologologa,
 é zo ƒɛseɓon, eyɛsu é zeeli Diɓon.
 Eyɛsu é li Nɔfa, é li ɟite Meedeɓa,
 gi ti kpein kologoloni!»

³¹ Zekana Izelayele nuiti ti zeini la Am̄ɔl nuiti ta-yooi zu.

³² Moize zou zuvete nuiti teveni, ti li, ti Yazeeɛ taai vete. Taaiti kpein ti ɟɛni ba, Izelayele nuiti ti naati soni, ti Am̄ɔl nuiti kpɛ ná.

Izelayele nuiti ti pile sɔɔɔ fai

Basan masagi Wɔge ma

³³ Naa v̄olu ti latini, ti li ga Basan vele. Basan masagi Wɔge ɟulani, ta ná-k̄ɔɔɟo nuiti kpein, ti ti laaɟomi, ti va k̄ɔɔi vee ti va Edeleyi.

³⁴ Ḡooɟo GALAGI ɟɛni Moize ma: «Mina lua t̄oun ba, mazɔɔɔ gè d̄ɔa è yeezu, ta ná-k̄ɔɔɟo nuiti kpein, é vee ná-zooi va. Da so, eɟev̄elei è Am̄ɔl nuiti tamasagi Siɟon zoni da, nii é ɟɛni zeini ƒɛseɓon.»

³⁵ Izelayele nuiti ti Wɔge vaani ta ná-doun zunuiti, ta ná-k̄ɔɔɟo nuiti kpein. Nu ɟila kpalaa ge la ɟulani. Ti ná-zooi zoni.

**IZELAYELE NUITI KEAI MA
MOABE NEMEI ZU**

22

(22:1--36:13)

Balaame ta Balake ta-vai

¹ Izelayele nuiti ti liini m̄ɔnɔ, ti vu Moabe nemei zu zie wolai Zuludɛn folo ɟulazu v̄elei, Zeeliko letemaɛ.

² Sip̄ɔl ná-doun zunui Balake naa kpein kaani, nii Izelayele keeni ga Am̄ɔl nuiti.

³ Moabe nuiti ti wola luani nuɓuseiti m̄ɔin vai va. Moabe nuiti sasuɓalini Izelayele nuiti tuɟɔ.

⁴ Ti ɓɔɟo ɟaani ta Madiyan nuiti ta-ɟundij̄iti, ti ɟɛ naati ma: «Niima v̄ebe wolai ɟa vaazu, ti zooi ta maɟoolii kpein kologolo, eɟev̄elei n̄ikeiti ta d̄a tufaiti gaamii la d̄ɔɔiti su.» Naama ziegi zu Sip̄ɔl ná-doun zunui Balake ɟɛni masadai ɟeezu Moabe yooi unda.

⁵ E keelaiti teveni Beȳɔl ná-doun zunui Balaame ma Pet̄ɔl, zie wolai Ufelate ɟobaɛ, zooi naa ɟa é z̄ɔɔni su, é ɟɛ naa ma: «W̄ele nuɓuseiti kulaaɛ Ezipete! Ti vazaga adaɛ pɛ, ti zeida ná-zooi letemaɛ.

⁶ Niizu ná è maaneɛɛzu ga è va. Niima nuɓuseiti foovo b̄è, mazɔɔɔ ti-zeɓei w̄ɔɔɔɛ n̄ɔni va. Tanisu ná zoo naazu gè vala ti va, gè v̄oni ti ma, gè ti ɓɛ, ti ɟula zooi va. Mazɔɔɔ gè kw̄ee, z̄oi d̄a tuya loo ɓɛ, tuyai ɟa naa v̄e, z̄oi d̄a foovo, naa voovooɛ.»

⁷ Moabe ɟɛwolaiti ta Madiyan ɟɛwolaiti ti liini ga lob̄anii, ungaiz̄ie vai zu, ti va fe Balaame ya. Ti zeelini Balaame v̄ɔ ɓɛ, ti Balake laawooi wo ma.

⁸ Balaame ti woogfaavoteni, é gɛ ma: «À ye ve za kpəkɔi. Lina, nà nà-gooɣaavotegi ve wo ya, eɣevɛlei Gooɣɔ GALAGI a bɔe la pà.» Moaɓe ɣundiɣiiti ti jiini pɔ be.

⁹ GALA ge vaani Balaame vɔ be, é gaazaɣa, é gɛ ma: «Nui begele ɣa ga niiti ti è vɔ be?»

¹⁰ Balaame gooɣaavoteni, é gɛ ma: «Nuiti be Sipɔɔl ná-doun zunui Balake, Moaɓe masagi ti levegai, ga ti gɛ mà:

¹¹ «Nuɓuseiti ti ɣulaai Ezipete yooi va, niizu ti vea zooi zu mɛɛ. Va, è ti voovo bɛ, tanisu nà zoo naazu gè ti zakpe, gè ti be.» »

¹² Kele GALA ge ɣeni Balaame ma: «Mina vile ti volu, wo va li. E la niima nuɓuseiti foovoa, mazɔɔɔ tuyai ɣa ti ma.»

¹³ Poluma zobui, Balaame liini, é gɛ kundigiiti ma, niiti Balake ti leveni: «À ɣale ma wa-yooi zu, mazɔɔɔ Gooɣɔ GALAGI la yeezeini bu ga gè vile wo volu.»

¹⁴ Moaɓe zou zu ɣundiɣiiti ti wuzegeni, ti ɣale ma Balake vɔ be, ti ɣeni ma: «Balaame la kenɛni, é va vile gi volu, gi va va.»

¹⁵ Balake kundigi ɣiligaa leveni, ti moin gola, é leve ma mɔungi va, ta unfemai veezu ti ve, é leve moun keleiti ba.

¹⁶ Ti vaani Balaame vɔ be, ti gɛ ma: «Sipɔɔl ná-doun zunui Balake gɛ: «Soma, è mina ɣele, è va è bɔ bà.

¹⁷ Nà è wola wɔɔɔ, nà naa pe ke, nii da maaɣaazaɣabo mà. Kele kenɛni è va, è nuɓusei teiti foovo bɛ.» »

¹⁸ Balaame Balake ná-botiɣe nuiti gooɣaavoteni, é gɛ ti ma: «Anɛɛ ni Balake ɣa vaazu ga walii ta zanugi, nii é ná-masa pelei laavegai, é fe zèa, gè la Gooɣɔ GALAGI, nà-GALAGI ná-devei tanɔpe koloɣologa, ma wola, baa ma go.

¹⁹ Kele tama, wa balaa, à ye ve za kpəkɔi. Nà pɔ gè naa ɣweɛ, nii Gooɣɔ GALAGI ɣa pɔ é fai ta wo mà de.»

²⁰ Kpidii GALA ge vaani, é gɛ Balaame ma: «Ni niima zunuiti ti vaa è lolisu, à li wa tiye. Kele mina faa nɔpe ke, kenɛni nii nà bona è ma.»

²¹ Balaame wuzegeni sobui, é ná-soovale saai maaɣili, ti li ta Moaɓe ɣundiɣiiti.

Geezuɣelai pele leve vai

Balaame luɣɔ

²² GALA ge yiiɣaawanani siɛ vai naa zu. Gooɣɔ GALAGI ná-geezuɣelai loni pelei zu, é besa tuɣɔ. Balaame ɣeni ná-soovale saai ɣɔma, ná-botiɣe nu felegɔ vilegai polu.

²³ Soovale saai geezuɣelai ɣaani, boɣa zɔkpɔi zea, kulaai maalaɣagi zu, é loni pele zaamave. E zegeni pelei va, é li ga doɔɔi zu vele. Balaame tɔozeini ga doɣaa, é vaa la pelei zu.

²⁴ Geezuɣelai liini, é lo ɣoozama pele zokogi zu, leezen beleiti zɔɣɔzu, kɔtu zidigi zɔɔla vele, é zɔɔla vele.

²⁵ Soovale saai Gooɣɔ GALAGI ná-geezuɣelai ɣaani, é zidɣa kɔtu zidigi va, é Balaame ɣɔɣɔi bata kɔtu zidigi va. Naa balaa tɔozeini ga doɣaa.

²⁶ Gooɣɔ GALAGI ná-geezuɣelai leveni ti va mɔno, é li, é lo pele boɣologi zu, ve nu la zooga é va leve ná, ga nu yeezazu vele, baa nu ɣɔvezu vele.

²⁷ Siegi zu soovale saai kaani la, é veeni zooi ma, Balaame wu. Balaame yiiɣaawanani, é tɔozei ga suloɣaa ga ná-tukpɔi.

²⁸ Gooɣɔ GALAGI soovale saai laave vieni, é bɔe Balaame vɔ, é gɛ ma: «Leeni ɣa gè keai ga de, è doɣa ná zeizu ɣea sava?»

29 Balaame googaavoteni, é gɛ ma: «Mazɔlɔ è ɲɛɛɖulaɤɤ sù. Ee, ni bogɔ zɔkpɔ ɖɛni zèa, gè ɖɛa é vaazu ɖani nɔ!»

30 Soovale saai googaavoteni, é gɛ ma: «Nà laade gè va ɖɛ ga ɖa-zoovale saai, nii ɖa ɖa zei kɔma yeenɔpɛ? Zekaa ɲɛi nà ɖa è zo da pɔlɔmazu ɖaa?» E googaavoteni, é gɛ ma: «Ba!»

31 Gaamago nɔ, Gooɖɔ GALAGI Balaame ɖaazuɤ zɛɖɛni ma, é Gooɖɔ GALAGI ná-geezuɖɛelai ɖa, é loni pele zaamaɤɤ, ná-bogɔ zɔkpɔi zea, kulaai maalaɖagi zu. Balaame vilɛni ɲiibiɖa, é nɔkɔ, é unpilɛ zooi ma.

32 Gooɖɔ GALAGI ná-geezuɖɛelai ɖɛni ma: «Leeni vaa zu è ɖa-zoovale saai loɖaai ná zeizu ɖɛ sava? Nà ɖa pàai, gè pele levɛ è luɖɔ, mazɔlɔ siei nii è tɔzeidai, undaavili pelei ɤɤ.»

33 Soovale saai kàaɤɤ, é màala ná zeizu ɖɛ sava. Ni é la ɖɛni màalaani, é ga gè è vaa, gè tɔn zɛ vulua.»

34 Balaame ɖɛni Gooɖɔ GALAGI ná-geezuɖɛelai ma: «Gè gaazuɤɤ, mazɔlɔ gè la ɖɛa kwɛɛ ga ɖa loni tɔɖɔ pelei zu. Ni siei nii wanaɤɤ è ma, gè ɖale ma.»

35 Gooɖɔ GALAGI ná-geezuɖɛelai ɖɛni ma: «À li wa zunui tɛiti, keɛ keɛni nɔ è ɖa woo ɖilagi nɔ wo, nii nà bo è ma.» Balaame ta kundigiiiti Balake ti leveni, ti vilɛni pelei zu, ti ɖa li.

36 Siegi zu Balake menini da ga Balaame vaa, é liini, é daaɖomi Moabe taa wolai zu, nii é zou ɖwɛmaɤɤ ɖɔbaɤɤ, zɛ wolai Aalenɔn ɖɔbaɤɤ.

37 Balake Balaame ɖaazaɖani, é gɛ ma: «Gè la keela mɔungiti teveni ɖaa, ga è va? Leeni vaa zu è la vaani gaamago nɔ pɔ bɛ? E ɖɛni ɖisiɛzu ga gè la zooga gè va è wɔɔlɔ?»

38 Balaame Balake woogaavoteni, é gɛ ma: «Wɛɛ, gè vaa è ɔ bɛ. Da kaazu niina ga nà zoo bɛɛzu è ɔ bɔɖɔ ɤɤ ɖana nɔ? Wooi nii GALA ka pu ɖa, naa nɔ ɖa nà bo è ma.»

39 Balaame vilɛni Balake volu, ti li Kiliyate-Gutesɔte.

40 Balake nɛkɛiti ta baalagiti kulani ga zalaɖai, é Balaame nɔnɔi levɛ ma, ta kundigiiiti ti yeni polu, ti va.

Balaame tuya loo vai

Izelayɛɛ nuiɛ bɛ

41 Poluma zobui, Balake vaani, é Balaame laaɖomi, ti lɛ Bamɔte-Baale, ɤɤ é ɖɛni Izelayɛɛ nuɔusei ɖilazuɤ ɖaazu ná.

23

1 Balaame ɖɛni Balake ma: «Zalaɖa ɖulazu lofela lo bɛ ɤɤ, è nɛkɛ zɛnɛ lofela ta baala sinɛ lofela ɖɛvele ɔɛɛ bɛ ɤɤ.»

2 Balake naa ɖɛɛni, nii Balaame boni. Balake ta Balaame ti nɛkɛ zɛnɛ ɖɛla ta baala sinɛ ɖɛla kulani ga zalaɖai, zalaɖa ɖulazuɤ ɖilagilagi.

3 Balaame ɖɛni Balake ma: «Gaalɔ, è lo ɖa-ɖala zalaɖai ɖɔba. Nà maagoozazu, tanɛsu Gooɖɔ GALAGI ɖa vaazu é ɖaaɖomi. Nà naama wooi laazeeli è ma, nii a kula keɛma bɛ.» E liini gizei ta ma, nii gulu la ma.

4 GALA ge ɖulani keɛma Balaame ɤɤ, naa ɖɛni ma: «Gè zalaɖa ɖulazu lofela loɖɛ, gè nɛkɛ zɛnɛi ta baala sinɛi ɖulave ga zalaɖai, zalaɖa ɖulazuɤ ɖilagilagi.»

5 Gooɖɔ GALAGI wooi ɔuuni Balaame la, é gɛ ma: «Gale ma Balake ɔ bɛ, è bɔɛ pɔ ɖani.»

6 Balaame ɖaleni ma Balake ɔ bɛ, nii é ɖɛni ná-gala zalaɖai ɖɔba, ta Moabe ɖundigiiiti.

⁷ Balaame faalaalii nii woni, é gɛ ma:

«Moabe masagi Balake zegeve ga ze
Sili yooi zu gizeiti su.

E gɛ ma: «Ua, é Zakabe mavofodai voovo bɛ!

Ua, é da-yiigaawanai yei Izelayele laalɔɔma!»

⁸ Nà naa voovoozu gale, nii GALA ge la foovooni?

Nà yijula gale nubuseiti ma, siegi zu Gooɔɔ GALAGI yii la gɔlani la?

⁹ Nà yesu fasa gizeiti unmaɛ, gè pɛɛ,

nà yena gizeiti unmaɛ, gè pɛɛ,

nubuse ve é zeizu ye,

zɔɔɔzu gɔ ti va ta zii zɔiti.

¹⁰ Bɛ gɔ a zoo é Zakabe mavofodai ma vɛbei gaaɔ,

baa é Izelayele nu bulugi gaaɔ?

Gè za, egɛvelei sɔle nui zaa velei la.

Gaaɔbela velei gɛ ga nɔnɔi gɛvelei.»

¹¹ Balake gɛni Balaame ma: «Leeni gɔ è kea ga ze? Gè è zegeve ga è sili nuiti foovo, wele da ba, é da tuya loo ti vɛ!»

¹² E gɛni ma: «Nà gɛna bɔɛa, gè la naa woga baa, nii Gooɔɔ GALAGI pua dà?»

Balaame ná-tuyai velesiei

¹³ Balake gɛ ma: «Ua pɔ bɛ, de li ada taɓili, vɛ da ti gɔ ná. Da ti gɔlazuɛ nɔ gɔ, é la ti pɛ kaa, miná gɔ da ti voovo ná nɔnɔn bɛ.»

¹⁴ E liini la Sɔfime kpalagave, Pizega gizei unmaɛ, é zalaɔa gɔlazu bɔfela lo, é nika zine gɔla ta baala sine gɔla kula ga zalaɔai, ti gɔlagilagi maazu.

¹⁵ Balaame gɛni ma: «Lo vɛ da-gala zalaɔai goba, gè li munu, gè Gooɔɔ GALAGI laaɔɔmi.»

¹⁶ Gooɔɔ GALAGI gɔlani keɛma Balaame vɛ, é wooi vu da, é gɛ ma: «Gale ma Balake vɔ bɛ, è bɔɛ pɔ gani.»

¹⁷ Balaame gɛleni ma Balake vɔ bɛ, naa gɛni loni ná-gala zalaɔai gɔbave, ta Moabe gɔndiɔiti. Balake gɛni ma: «Leeni gɔ Gooɔɔ GALAGI bogai?»

¹⁸ Balaame faalaalii nii woni, é gɛ ma:

«Balake wuzegɛ, è woilo!

Sipɔɔl ná-doun zunui, woilo gɔoi ma!

¹⁹ GALA ge la ga nubusei, é va zɛɛi wo,

baa nu vulu, é va zegɛ kpɔɛ wooi va.

Nii é bogai, é la naa gɛa baa?

Toɔa woo wo, é la su vai gɛa?

²⁰ Wele, gè devei zɔɔɔga ga gè tuya loo,

GALA ge tuya loa, gè la segezu ma.

²¹ E la telebotala vaa gaaɔni Zakabe va,

é la sɔletala vaa gaaɔni Izelayele nubuseiti ba.

Gooɔɔ GALAGI, é ga ná-GALAGI, naa gɔ tɔn polu,

toɔa masadai ma gɔozunɛɛi zɔɔɔ ti vɔ bɛ.

²² GALA ge ti gɔlani Ezipete yooi va,

suvikei gɔlavɛ ga tegui zuvikei ti vɛ.

²³ Zoɔɔlɔai la ga faa nɔpɛ Zakabe mavofodai gaaɔ,

baa adɔbɛɛ vai Izelayele laalɔɔma.

Yeegɛgala vaɔɔi ma, toɔa da wo Zakabe ta Izelayele ma,

nii kpein GALA ge keɛzu.

24 Niima nuḅuseiti ta wuzejezu eḡe zalai,
toḡa ḡaalḅsu eḡe zalai,
é ḡa ná-sua zogai mi,
é ḡa ná-sua zogai ma ḡamai ḅole,
naa ḅoluma ḡa niina a ḡa laa la.»

25 'Balake ḡeni 'Balaame ma: «Ni è la ti voovooni, mina tuya loo ti ve, ga tago balaa.»

26 'Balaame gooḡaavoteni, é ḡe ma: «Gè la boni è ma ḡaa ga ná naati kpein nḅ ḡe, nii ḡooḡḅ GALAGI bosu?»

Balaame ná-tuyai zavasièi

27 'Balake ḡeni 'Balaame ma: «Oa deḡemu, ná liizu ga de adaḅe taḡili, tanisu GALA ka peḡe názu ga ḡa nuḅusei niiti foovo nḅun be.

28 'Balake liini ga 'Balaame Peyḅol gizei unmaḅe, nii é zeleni teḅebai maazu.

29 'Balaame ḡeni 'Balake ma: «Zalaḡa ḡulazu lofela lo bè, è nike zine lofela ta baala sine lofela ḡevele beḡe bè ve.»

30 'Balake naa ḡeeni, nii 'Balaame boni. E nike zine ḡila ta baala sine ḡila kulani ga zalaḡai, zalaḡa ḡulazuḅe ḡilagilagi.

24

1 'Balaame peḡeni ga neḅve ḡooḡḅ GALAGI ve ga tuyai loo Izelayeḡe ve, é la mḅ ḡeni liini kulakelema ḡili gaiziezu, eḡe pelegi é ḡeni keezu la zḅoma zieḡiti su, keḡe é ḡaazu latini teḅebai letema vele.

2 E ḡaazuwuzegeni, é Izelayeḡe ḡa ḅuuni, eḡevelei ná-bolodaiti ti la. Názu ḡa GALA Zenvui yeini la toun ma.

3 'Balaame faalaalii nii laazeelini, é ḡe ma:

«Beyḅol ná-doun zunui 'Balaame ná-keela wooi ḡaa,
zunui nii gaazuzegēai ma, ná-keela wooi ḡaa,

4 nui nii é GALA gooiti menisu, naa ná-keela wooi ḡaa,
é Zebei-Pe-Maliḡii ná-kulakelemai ḡaazu,
sieḡi zu é loozu la suḡili, gaazuzegē ma:

5 Ee Zakḅe, ḡa-zegē ḡotaiti wola vaḡe,
ta è-niizuveti balaa, Izelayeḡe!

6 Ti ḡa yei ga zuviega eḡe laasamagiti,
eḡe kpeleiti, ti zie ḡobave,
eḡe alḅwe gului, Maliḡii siingai,
eḡe seḡele gului, ti zieleve.

7 Zieḡi ḡa yeizu, é ḡa ḡula seizuve,
zie moinmḅingiti ta ná-ani zuwuiti fae.
Ná-masagi ḡa zobogi zḅḅḅ Agage ma,
ná-masadaḡi zebei ḡa wḅḅḅ.

8 GALA ge kulave Ezipete yooi va,
teḡui zebei ḡeḡalai ḡa é zea,
toḡa zobo sḅḅḅ ziti ma, ti ga sili nuiti,
é ti-ma ḡaeiti golowolo,
é ti zḅ ga ná-mēcinti.

9 Toḡa bili, é veḡe eḡe zala zinei,
eḡevelei zala zaai la,
be ḡa a kata ga é wuzegē?

Nui nii a tuya loo è ve, tuya ḡa naa ve,

nui nii a è voovo, foovooi gfa naa zo.»

¹⁰ Balake yigfaawanani Balaame ma, é yealofani, é gfeni Balaame ma: «Gè è lolige ga è va, è sili nuiti foovo, wεε, ná zeizu gfa sava, è da tuya loo ti ve.

¹¹ Tei è gfa gana, liina da-yooi zu! Gè boni ga ná faanεε moinmoin ke è ve, keε Goofo GALAGI è valage faanεεiti soloo fai ma.»

Balaame GALA ná-kulakεmaiti bo fai

Izelayele ná-faa zu

¹² Balaame Balake woogaaivoteni, é gfe ma: «Gè bōeni gfan keelaiti po, è ti leveni mà:

¹³ Anεε ni Balake gfa vaazu ga walii ta zanugi, nii è ná-masa pelei laavegai, é fe zèa, gè la zooga faa nōpe keεzu ga ma vago, baa ma juu, Goofo GALAGI ná-devei laalofoma. Nà naa nō wo, nii Goofo GALAGI a bo mà.»

¹⁴ Niizu nà ga li ná-nubuseiti po. Ua, nà naa lεεzu ga de, nii Izelayele nubuseiti ti vaazu keεzu ga da-nubuseiti, yeegefalaity su ti vaazu.»

¹⁵ Balaame faalaalii nii laazeelini, é gfe ma:

«Beyool ná-doun zunui Balaame ná-keela wooi gfaa, zunui nii gaazuzegfaei ma, ná-keela wooi gfaa,

¹⁶ nui nii è GALA gooit menisu, naa ná-keela wooi gfaa,

nii è Anii-Pε-Unda ná-faa gwegiti feai zea,

é Zεbei-Pε-Mali gii ná-kulakεmaiti gfaazu,

siegi zu è loozu la sufili, gaazuzegfe ma:

¹⁷ Nà petesu, keε niizu laade de, nà sumosu, keε maa la de bufani, velela velei, somidegai ta gfa gfulazu Zakobe mavofodai zu,

masadai ma lukpoi gfa gfe Izelayele zaama,

nii a gfe Moabe nuiti goizu lofazu,

tofa Sete ná-doun zunuiti kpein dofa tungi zu.

¹⁸ Tofa Edome yooi zo, é gfe ga nōnō,

sili nuiti su, Seyiil yooi gfa zo,

Izelayele gfa ná-zee gfaabaai le.

¹⁹ Nui nii è gfulazu Zakobe mavofodai zu, naa gfa masadai gfe,

tofa naati undaavili, niiti ti velazu, ti gfula taaiti ba.»

Balaame Izelayele zili nuiti

kologolo fai wo fai

²⁰ Balaame Amaleke gfaani. E faalaalii nii laazeelini, é gfe ma:

«Amaleke gfa é ga ziiti pe ti-ma mōungi.

Keε gaabelasu, tofa gologolosu.»

²¹ E Ken nuiti kaani. E faalaalii nii laazeelini, é gfe ma:

«È-zeizuve logε kpe,

è-lafagi logε fasa gize ma.

²² Keε Ken nuiti ta gfe ga abui laamianigi.

Gaabelasu, Asuul nuiti ta li ga woye, ti wo gfe ga kasoga nuiti.»

²³ Gaabelasu, é faalaalii nii laazeelini, é gfe ma:

«Ee, maanofai nii è vaazu! Be gfa a ye vulua GALA ná-keεwotii lugfo?

²⁴ Keε keingiti ti ziei gfa, ti vaazu, ti zεge Kitime,

ta Asuul nuiti maanofa, ti Ebeel nuiti maanofa.

To balaa tofa liizu undaaviligi zu.»

²⁵ Balaame liini, é gale ma ná-zooi zu. Balake balaagi liini ga vo pelei.

25

*Izelayele nuiti ti bɔɔŋ lɔɔ vai
kɔɔŋ gani kɔɔ vaiti su*

¹ Izelayele nuiti ti zeini Sitime. Nuɓuseiti ti tɔɔzeini ga bɔɔŋ lɔɔ kologologi zu, ta Moaɓe anzanu lointi.

² Naati ti ti lolini ga ti zalaɗai ɗula ta-ɗalagiti be. Nuɓuseiti ti vaani bu, ti zalaɗa laamii wo, ti nɔko naati ta-ɗalagiti bu.

³ Ti ɔɔɓɓeɓeni naati ta-ɗalagi Baale-Peyɔɔl lebi vai va. Naama vai ɓooŋ GALAGI yiiɗaawanani ti laalɔɗɔma.

⁴ ɓooŋ GALAGI ɗeni Moize ma: «Nuɓuseiti kpein gaale ba, e ta-ɗundiɗiiti seɓe guluiti ba, foloi ɗa, gaazu, naa ɗa a ke na-ziiɗaawanai zeɗe Izelayele maala.»

⁵ Moize ɗeni Izelayele lukɓɓaaleɓe nuiti ma: «Wo ɗilagilagi na-nuiti paa, niiti ti ɔɔɓɓeɓe Baale-Peyɔɔl lebi vai va.»

⁶ Zunu ɗila ge ɗeni Izelayele nuiti saama, e vaani ga Madiyan anzanu ɗila keɗɗelointi saama, Moize ta Izelayele ɔɓɓe kpein gaazu, naazu naati ti da wɔɔ, GALA daaɗomi seɗe ɔɓɓe laaɓe.

⁷ Zalaɗa ɗula nui Aalɔn na-doun zunui Elezaal na-doun zunui Finease naama vai ɗaai ma, e wuzegeni ɓɓeɓe zaama, e kpeɓin zeɗe,

⁸ e ɔɓɓe Izelayele zunui ɔɓɓe na-seɗe ɗotai wu, e ti feleɗo pe sɔ ɔɓɓoma, kpeɓin zunui volokula, e anzanui zo kobuɓe. Naazu nimiza vai ɓeni Izelayele nuiti saama.

⁹ Nu waaɔuufelegɔ maazu naanigɔ (24 000) ɗa e zaani nimizai naa zu.

¹⁰ ɓooŋ GALAGI ɓɓeɓe Moize ɔɓɓe, e ɗe ma:

¹¹ «Zalaɗa ɗula nui, Aalɔn na-doun zunui Elezaal na-doun zunui Finease ɗa e na-ziiɗaawanai zeɗe Izelayele nuiti maala, na-ziiɓoolei ɗa e ma ti zaama, naa ɗa e kea, nei ge ga GALAGI, na po ga ti na ɗila no deɓi, na-ziiɗaawanai zu, ge la mo Izelayele nuiti ma zuwu ɗaaleɓeni.

¹² Naa ɗa e ba, da ɗe ma: «Ge minazegegi ɗe tɔun be, nii a ɗe ga ziileigi ma ungi.

¹³ Toɗa ɗe ga tɔun nɔnɔ, ta mavofodaiti. Zalaɗa ɗula wotii ɗa ɗe ga tɔnɔ, yeeɗɗeɗalal pe su, tɔɔzei e na-ziiɓoolei ɗulaɓe keɓema na-GALAGI ɔɓɓe, e koto gba vai ɗeɓe Izelayele nuiti ta-vaa zu.»

¹⁴ Izelayele zunui ti paani ta Madiyan anzanui ɔɓɓoma, daaseigi ɗeni ga Zimeli, Salu na-doun zunui. E ɗeni ga Simiyan na-peɓeɓe ɗundiɗii ta.

¹⁵ Madiyan anzanui nii ti paani, daaseigi ɗeni ga Kozeɓi, keɗɗe laaseigi ɗeni ga Suul, nii e ɗeni ga bolodama mɔinmɔin ma ɗundiɗii, kulaai bolodai gila su Madiyan yooi zu.

¹⁶ ɓooŋ GALAGI ɓɓeɓe Moize ɔɓɓe, e ɗe ma:

¹⁷ «Vala Madiyan nuiti ba, e ti-ma zuwu ɗaaleɓe.

¹⁸ Mazɔɔɔ ti ɗeni ga wo zili nuiti, ti laavegai ga keɗeɗe ɗɔi, Peyɔɔl na-fai zu, ta Kozeɓi, nii e ɗeni ga Madiyan ɗundiɗii ta na-doun anzanui, nii e zaani, Peyɔɔl na-nimiza voloi.»

Izelayele nuiti gaalu daa velesii

¹⁹ Nimiza vai naa leɓega ɔɓɓoma,

26

¹ Gooḡo GALAGI ḡeni Moize ta zalaḡa ḡula nui Eleazaal ma, nii é ga Aalón ná-doun zunui:

² «À Izelayele vebei kpein gaalu, é zo kona vuufelego (20) ma, é le zeemaazu, eḡevelei ta-veleyeḡeiti ti la, Izelayele nui ti kpein su, niiti ta zoo ti li kooḡave.»

³ Moize ta zalaḡa ḡula nui Eleazaal, ti boeni ti vo Moabe nemei zu, Zuluden ḡobave, Zeeliko letemave, ti ḡe ma:

⁴ «Ada vaazu gaalugi wosu, é zo kona vuufelego (20) ma, é le zeemaazu, eḡevelei Gooḡo GALAGI ma levei veeni la Moize ya.»

Izelayele nubuseiti pete, niiti ti ḡulani Ezipete yooi va:

⁵ Izelayele nii daa ga Zakobe, ná-doun zunu mounḡi é soloni, daaseigi ḡeni ga Luḡen. Luḡen ná-doun zunui ti-mavofodaiti, ti ḡeni ga: Geenoke mavofodaiti, Palu mavofodaiti,

⁶ Geselon mavofodaiti, ta Kaalemi mavofodaiti.

⁷ Luḡen mavofodaiti tieḡi ḡeni ga zunu waavuunaani maazu savago undofela puusavago (43 730).

⁸ Palu ná-doun zunui ḡeni ga Eliaḡe.

⁹ Naa ḡa é ḡeni ga Nemuwele keeḡe, ta Datan, ta Aḡilame. Datan naa, ta Aḡilame ti ḡeni ga kundigiti bebei untuḡo, ti wuzegeni Moize ta Aalón laalḡoma, ta Kolee ná-nu bulugiti, sieḡi zu ti wuzegeni la Gooḡo GALAGI laalḡoma.

¹⁰ Zoi laavalini, é ti maalooḡu, ta Kolee, sieḡi zu ná-nu bulugiti ti zaani la, ta sieḡi zu abui zunu unfelego puuloolugo (250) ḡalani la. Ti ḡeni nubuseiti be ga kizesu vai.

¹¹ Kele Kolee ná-doun zunui ti la ḡeni zaani.

¹² Simiyon ná-doun zunui, eḡevelei ti-mavofodaiti ti la, ti ḡeni ga: Nemuwele mavofodaiti, Yamin mavofodaiti, Yakin mavofodaiti,

¹³ Zeela mavofodaiti, ta Sayile mavofodaiti.

¹⁴ Simiyon mavofodaiti tieḡi ḡeni ga zunu waavuufele maazu fele unfelego (22 200).

¹⁵ Gade ná-doun zunui, eḡevelei ti-mavofodaiti ti la, ti ḡeni ga: Sefon mavofodaiti, Gagi mavofodaiti, Suni mavofodaiti,

¹⁶ Wozeni mavofodaiti, Eli mavofodaiti,

¹⁷ Alode mavofodaiti, ta Aleeli mavofodaiti.

¹⁸ Gade mavofodaiti tieḡi ḡeni ga zunu waavuunaanigoo undoolugo (40 500).

¹⁹ Zuda ná-doun zunui ti ḡeni ga Eel ta Wonan. Eel ta Wonan ti zaani Kanaan yooi zu.

²⁰ Zuda ná-doun zunui, eḡevelei ti-mavofodaiti ti la, ti ḡeni ga: Seela mavofodaiti, Peelése mavofodaiti, ta Zeela mavofodaiti.

²¹ Peelése ná-doun zunui ti-mavofodaiti ti ḡeni ga: Geselon mavofodaiti ta Gamule mavofodaiti.

²² Zuda mavofodaiti tieḡi ḡeni ga zunu waavuulofela maazu lozita undoolugo (76 500).

²³ Isakaal ná-doun zunui, eḡevelei ta-wolodamaiti ti la, ti ḡeni ga: Tola mavofodaiti, Puva mavofodaiti,

²⁴ Yasube mavofodaiti, ta Simelon mavofodaiti.

²⁵ Isakaal mavofodaiti tieḡi ḡeni ga zunu waavuulozita maazu naani unsavago (64 300).

²⁶ Zabuḷon ná-doun zunuiti, eḡevelei ti-mavofodaiti ti la, ti ḡeni ga: Seelēde mavofodaiti, Elon mavofodaiti, ta Yaaleyēle mavofodaiti.

²⁷ Zabuḷon mavofodaiti tieḡoi ḡeni ga zunu waavuulozita undōlugō (60 500).

²⁸ Zozefe ná-doun zunuiti, eḡevelei ti-mavofodaiti ti la, ti ḡeni ga: Manasee ta Efelayime.

²⁹ Manasee ná-doun zunuiti ti-mavofodaiti ti ḡeni ga: Makiil mavofodaiti, Galaade mavofodaiti, nii é ḡeni ga Makiil ná-doun zunui.

³⁰ Galaade ná-doun zunuiti ti-mavofodaiti ti ḡeni ga: Yeezeel mavofodaiti, Geelēke mavofodaiti,

³¹ Aseliyēle mavofodaiti, Sikeme mavofodaiti,

³² Semida mavofodaiti, ta Geefeel mavofodaiti.

³³ Geefeel ná-doun zunui Selofegade la ḡeni doun zunua zōḷoni, kelē é doun anzanuiti sōḷoni, ti-laaseigiti kaa: Maala, Noa, Gōgela, Mileka ta Tiilesa.

³⁴ Manasee mavofodaiti tieḡoi ḡeni ga zunu waavuulōlugō maazu felegō undōfela (52 700).

³⁵ Efelayime ná-doun zunuiti, eḡevelei ti-mavofodaiti ti la, ti ḡeni ga: Suteela mavofodaiti, Beekēel mavofodaiti, ta Taḡan mavofodaiti.

³⁶ Suteela ná-doun zunuiti ti-mavofodaiti ti ḡeni ga: Elan mavofodaiti.

³⁷ Efelayime mavofodaiti tieḡoi ḡeni ga zunu waavuusavagō maazu felegō undōlugō (32 500). Zozefe ná-doun zunuiti kana, eḡevelei ti-mavofodaiti ti la.

³⁸ Benzamen ná-doun zunuiti, eḡevelei ti-mavofodaiti ti la, ti ḡeni ga: Beela mavofodaiti, Asebele mavofodaiti, Ayilame mavofodaiti,

³⁹ Sufame mavofodaiti, ta Gufame mavofodaiti.

⁴⁰ Beela ná-doun zunuiti ti-mavofodaiti ti ḡeni ga: Aalede mavofodaiti ta Naaman mavofodaiti.

⁴¹ Benzamen mavofodaiti tieḡoi ḡeni ga zunu waavuunaani maazu lōlugō undōzita (45 600).

⁴² Dan ná-doun zunuiti, eḡevelei ti-mavofodaiti ti la, ti ḡeni ga: Suḡame mavofodaiti.

⁴³ Suḡame mavofodaiti tieḡoi ḡeni ga zunu waavuulozita maazu naanigō unnaanigō (64 400).

⁴⁴ Aseel ná-doun zunuiti, eḡevelei ti-mavofodaiti ti la, ti ḡeni ga: Yimena mavofodaiti, Yisevi mavofodaiti, ta Belia mavofodaiti.

⁴⁵ Belia ná-doun zunuiti ti-mavofodaiti ti ḡeni ga: Geebeel mavofodaiti ta Malekiyēle mavofodaiti.

⁴⁶ Anzanu loun ḡeni Aseel ya, daaseigi ḡeni ga Seela.

⁴⁷ Aseel mavofodaiti tieḡoi ḡeni ga zunu waavuulōlugō maazu savagō unnaanigō (53 400).

⁴⁸ Nefetali ná-doun zunuiti, eḡevelei ti-mavofodaiti ti la, ti ḡeni ga: Yaaseyēle mavofodaiti, Guni mavofodaiti,

⁴⁹ Yeezeel mavofodaiti, ta Sileeme mavofodaiti.

⁵⁰ Nefetali mavofodaiti tieḡoi ḡeni ga zunu waavuunaanigō maazu lōlugō unnaanigō (45 400).

⁵¹ Izelayēle nuiti tieḡoi ḡeni ga zunu waaundōzita maazu ḡila undōfela puusavagō (601 730).

Zooi ḡaaḡwe vai

⁵² Gōogō GALAGI bōeni Moize ḷō, é ḡe ma:

⁵³ «Zooi ḡaaḡwe bolodaiti ba, é zoloo nuiti tieḡoit ma.

⁵⁴ Bolodaiti ti mɔɔndai, ɔa zooti ve ti ya ga bɔɔɔa, niiti ti laɔɔai, ɛ zooti tago ve ti ya. Eɛe gilagilagi nɔ-zooti ɔa ve zea, ɛ zoloo ti-lieɔi ma.

⁵⁵ Kele zooti ɔaa ɔa ɔwe ga kpakutoomai. Ta ti zɔɔɔ ga tɔnɔ, eɔevelei ti-ɔeni ta-wolodaiti daaseigi la.

⁵⁶ Zooti ɔaa ɔa ɔwe ga kpakutoomai, naati zɔɔzu, niiti ti wola mɔɔndai, ta niiti ti wola la mɔɔnni.»

Leevi nuiti gaalu daa velesi

⁵⁷ Leevi nuiti, ti ɔaaluni, eɔevelei ti-mavofodaiti ti la, ti ɔeni ga: Geleson mavofodaiti, Keɔate mavofodaiti, ta Melali mavofodaiti.

⁵⁸ Leevi mavofodaiti ti ɔeni ga: Liɔeni mavofodaiti, Geeɔelɔn mavofodaiti, Maali mavofodaiti, Musi mavofodaiti, ta Kɔlee mavofodaiti. Keɔate Ame-lame zɔɔɔni.

⁵⁹ Amelame anzai laaseigi ɔeni ga Yɔkeeeɔede, Leevi nɔ-doun anzanui, nii ɛ zɔɔɔni Leevi ve Ezipete yooi zu. E dounɔa zɔɔɔni Amelame ve ga Aalɔn ta Moize, ta Miliyame, nii ɛ ɔeni ga ti-vaazeelai.

⁶⁰ Niiti ti zɔɔɔni Aalɔn ve ti ɔeni ga Nadaɔe, Aɔiyu, naa ve Elezaal va, ta Itamaal.

⁶¹ Nadaɔe ta Aɔiyu ti zaani, naa ɔeni siegi zu ti vaani la ga abu ɔiligi ɔɔɔɔ GALAGI ɔakala.

⁶² Niiti ti ɔaaluni, zunuiti kpein ɛ zo alu gila ma, ɛ le zeemaazu, zunuiti ta zunu lointi, ti ɔeni ga zunu waafelegɔ maazu savagɔ (23 000). Ti la ɔeni ti veeni Izelayele nuiti ba, ti va ti ɔaaluni, mazɔɔɔ zou la ɔeni veeni ti ya Izelayele nuiti saama.

Gaalugi unseizuve

⁶³ Naati ka Moize ta Elezaal ti ti ɔaaluni Moaɔe nemeiti su, Zuludɛn ɔɔɔve, Zeeliko letemave.

⁶⁴ Niiti kpein Moize ta zalaɔa ɔula nui Aalɔn ti ti ɔaaluni Sinayi tevebai zu, naa ta nɔpe ge la mɔ ɔeni niiti saama.

⁶⁵ Mazɔɔɔ ɔɔɔɔ GALAGI ɔeni ti ma: «Ta zaazu tevebai zu.» Gila kpalaa ge la ɔeni yeeni vulua, ɛ ɔula Yefunee nɔ-doun zunui Kaleɔe volu, ta Nun nɔ-doun zunui Zozuwe.

27

Tɔgi ɛ lo anzanuiti ta-vogani zege vaiti ba

¹ Anzanu loun laɔlugo ɔeni nɔ, ti-laaseigi ga: Maala, Noa, ɔɔgela, Mileka, ta Tiilesa. Ti-ɔee laaseigi ɔeni ga Selɔfɔɔade, Geeɔeel nɔ-doun zunui. Keeɔe wolani ti ɔeni ga Galaade, ta Makiil, ta Manasee, ta Zozefe. Anzanu naati ka ti vaani,

² ti lo Moize ɔakala, ta Elezaal, ta kundijiti, ta bebei kpein, GALA daaɔomi sege velei laave, ti ɔe ma:

³ «Gi-ɔee zaave tevebai zu, kele ɛ la ɔeni naati ta-ɔɔgi zu, niiti ti wuzegeni ɔɔɔɔ GALAGI laalɔɔma, Kɔlee nɔ-nu bulugiti, kele ɛ zaani ga kɔɔɔ ɔtooi maavele, doun zunu la ɔeni zea.

⁴ Leeni vaa zu gi-ɔee laaseigi a ɔula nɔ-bolodai zaama, tɔɔzei doun zunu valagi maavele ma? Gi-ɔɔɔda ve, gi-ɔee keeɔelointi saama.»

⁵ Moize liini ga ti-maavai ɔɔɔɔ GALAGI ɔakala.

⁶ ɔɔɔɔ GALAGI ɔeni Moize ma:

⁷ «Gaamai ɣa Selɔfɛɣade ná-doun anzanuiti ti bosu. Da zooi ve ti ya, é ɣɛ ga tɔnɔi, ti-ɣɛɛ kɛɛɣɛlointi saama. Tiya ɣa da ti-ɣɛɛ nɔnɔi leve ti ɔɔ.

⁸ Da bɔɛ Izelayele nuiti pɔ, è ɣɛ ti ma: Siɛgi zu zunui ta zaazu la, é la doun zunu yɛni, wa ná-poganii ve ná-doun anzanui ya.

⁹ Ni doun anzanu la zea, wa ná-poganii ve kɛɛɣɛlointi zea.

¹⁰ Ni kɛɛɣɛlounɣa ti la bɛ, wa ná-poganii ve kɛɛɣɛ kɛɛɣɛlointi zea.

¹¹ Ni kɛɛɣɛlounɣa ti la kɛɛɣɛ ɔɛ, wa ná-poganii leve ná-nu ɣitedɣitegi ta ɔɔ bolodai zu, naa ɣa a yɛ zea. Toɣa ɣɛ ga devei ta tɔgi Izelayele nuiti bɛ, eɣɛvelei ɔɔɔɣɔ GALAGI ma levei veeni la Moize ya.»

Zozuwe ɣɛɛ vai ga Moize votogi

(Tɔ Sevei Veleɛɛ 31:1-8)

¹² ɔɔɔɣɔ GALAGI ɣɛni Moize ma: «Le Abalime ɣizei nii ma, è wɛɛ zooi ɔɔ, gɛ feezu Izelayele nuiti bɛ.

¹³ Da wɛɛzu ba, keɛ da balaagi da zaazu, è li è-memewolani pɔ, ti zaai, eɣɛvelei è-ɣɛɛloin Aalɔn zaani la, è li memewolani pɔ ti zaai.

¹⁴ Mazɔɔ wo ɣɛɛve ga kololala nuiti ná-devei laalɔɣma, Sin tevebai zu, siɛgi zu bebei zu nubuseiti ti maɣaalii ɣɛni la, ti kpɔɛi ɔɛɛ bà. Wo la ɣɛni ná-nadedai maawuini nubuseiti gaazu, é lo ziei vai ɔɔ, ti ɣɛni maalolisu.» (Naa ɣɛni ga Meeliɔa dei ná-fai é ɣɛni Kadese, Sin tevebai zu.)

¹⁵ Moize bɔɛni ɔɔɔɣɔ GALAGI ɔɔ, é ɣɛ ma:

¹⁶ «ɔɔɔɣɔ GALAGI é ga kpusei kpein ta-zɛnvuiti ta-GALAGI, da bɔɣɔi yi-imazeɣe ga nu, è sei bebei unda, é ɣɛ ga kundigii,

¹⁷ nui nii a ɣɛ losu ti untuɣɔ kɔɔɣɔzuveti, é da li ga tiye, é da ɔɔ ga tiye, nii a ke ɔɔɔɣɔ GALAGI ná-nubuseiti ti mina ɣɛ eɣɛvelei baalagiti ti la, ti make nu la ná.»

¹⁸ ɔɔɔɣɔ GALAGI ɣɛni Moize ma: «Nun ná-doun zunui Zozuwe zɛɣe, zunu ve nii zɛnvui zeini su, da yeela ma.

¹⁹ Da lii la, è sei zalaɣa ɣula nui Elezaal ɣakala, ta bebei kpein, è deveiti fe zea ti ɣaazu.

²⁰ Da da-ɣundiɣilai ma zobogi ta ve zea, naa ɣa a ke Izelayele ɔɔɔɣɔ bɛ.

²¹ Toɣa ze zalaɣa ɣula nui Elezaal ɣakala, naa ɣa da gaazaɣa tɔun bɛ, ga anii nii daaseigi ga wuulimegi. Nii nɔɔɛ a bona, ɔɛɛ ɣana Zozuwe ta Izelayele nubuseiti ta ta-ɣɔɔɣɔ vaiti so da.»

²² Moize kɛɛni, eɣɛvelei ɔɔɔɣɔ GALAGI ma levei veeni la zea. E Zozuwe zeini zalaɣa ɣula nui Elezaal ɣakala, ta bebei kpein.

²³ E yeeiti daani ma, è deveiti fe zea, eɣɛvelei ɔɔɔɣɔ GALAGI boni la ma.

28

Tɔgi é lo zalaɣaiti ba

(Egeɣɔde 29:38-46)

¹ ɔɔɔɣɔ GALAGI bɔɛni Moize ɔɔ, é ɣɛ ma:

² «Niima levei laazeeli Izelayele nuiti ma, è ɣɛ ti ma: Wa dama kpe, wo nɔnɔ ma veɛanii ve, yeeɣɣɔla ɔɔɔɣɔ zu, é ga ná-zalaɣaiti, daamianigiti ti ɣalazu abui ɣa, ti bɛ ga ani maku nɛai.

³ Da ɣɛ ti ma: Folo-o-folo, wa kona gila baala sine felegɔ ɣula, nii nɛɛɔvuzu la ba, ɔɔɔɣɔ GALAGI ɔɛ ga gala zalaɣai, nii abui galazu.

⁴ Da baala zivo ɣilagi ɣula ga zalaɣai sobui, è zɔɔma ɔɔaala zivoi ɣula kpɔkɔi,

⁵ naa vee vebeanii va, nii e ga bulu vukɔ vagoi kilo savago, gaayogai ga wolive wulo vagoi litele gila ta tukpe (1,5).

⁶ Gala zalaɣai gana, folo-o-folo, nii e geezu gɣulazu, egevelei deveai la Sinayi gizei ma. Zalaɣai ve, nii abui galazu, makugi neai Gooɣo GALAGI ve.

⁷ Wa puya zalaɣai bo baala zivo mɔungi va, ga doo baagi litele gila ta tukpe (1,5), ada nadeagai zu ga wa puya zalaɣai naa gɣula na, ga doo baagi Gooɣo GALAGI ve.

⁸ Baala zivoi velesiei ga gɣula ga zalaɣai kpɔkɔi, vebeanii ta puya zalaɣai, niiti ti bogai sobu gelei va, naa ma ziiti no bo ba. Zalaɣai ve, nii abui galazu, makugi neai Gooɣo GALAGI ve.

Dooɣo foloi ma zalaɣaiti

⁹ «Dooɣo foloi, wa baala zivo felego gɣula ga zalaɣai, niiti ti kona gila no gea, neevuzu nɔpe ge la ba, e vebeanii vu ma ga bulu vukɔ vagoi kilo lozita, gaayogai ga guloi, puya zalaɣai vu ma.

¹⁰ Wa gala zalaɣai naa gɣula dooɣo foloi gɣilagilagi. Naa kpein ge bo gala zalaɣai va, e gɣulazu folo-o-folo, ta na-puya zalaɣai.

Alugi laaɣulazuve ma zalaɣai

¹¹ «Alugi laaɣulazuve, wa nike zine bokpa felego gɣula ga gala zalaɣai Gooɣo GALAGI ve, ta baala sine gila, ta kona gila baala sine lofela, neevuzu mina ge ti va.

¹² Wa vebeanii vee gala zalaɣa zuaiti ba, toga ge ga bulu vukɔ vagoi, gaayogai ga guloi: kilo taavuugo nike zinei gɣilagilagi ve, ta kilo lozita baala sinei ve,

¹³ ta kilo savago baala zivoi gɣilagilagi ve. Gala zalaɣai ve, zalaɣai nii abui galazu, makugi neai Gooɣo GALAGI ve.

¹⁴ Puya zalaɣaiti ta geezu ga doo litele savago, e vee nike zine gɣilagi va, litele felego vee baala sinei va, ta litele gila ta tukpe (1,5) ge vee baala zivoi va. Gala zalaɣaiti kana, ta ge gɣulazu alugi laaɣulazuve, alu-o-alu, konagi zu.

¹⁵ Wa boli zinei gɣula balaa ga koto gba zalaɣai Gooɣo GALAGI ve. Naa kpein ge bo gala zalaɣai va, e gɣulazu folo-o-folo, ta na-puya zalaɣai.

Pakegi ma zalaɣaiti

(Leevi Nuiti 23:5-14)

¹⁶ «Alu mɔungi ma volo puugo maazu naanisiei (14) ga geezu ga Gooɣo GALAGI na-Pakegi.

¹⁷ «Alugi naa ma volo puugo maazu loolusiei (15) ga fetii loozeizu ma. Bului nii leve la su, naa ga wa ge miizu eyesu folo lofela.

¹⁸ Folo mɔungi, wa gaaleba nadeagai wo, wo la boti nɔpe kea, egevelei wa da ke la,

¹⁹ wa nike zine bokpa felego gɣula ga gala zalaɣai Gooɣo GALAGI ve, ta baala sine gila, ta kona gila baala sine lofela, neevuzu mina ge ti va.

²⁰ Wa vebeanii vee gala zalaɣa zuaiti ba, toga ge ga bulu vukɔ vagoi, gaayogai ga guloi: kilo taavuugo nike zinei gɣilagilagi ve, ta kilo lozita baala sinei ve,

²¹ ta kilo savago baala zivoi gɣilagilagi ve.

²² Wa boli zine gila kula ga koto gba zalaɣai, naa ga a ke koto gba vai ge wo ve.

²³ Naati kpein ta laazu gala zalaɣai maazu, e gɣulazu sobu-o-sobu.

²⁴ Folo-o-folo, folo lofela laawu, wa naama laamianigiti kula, nii abui galazu, makugi neai Gooɣo GALAGI ve. Wa ti gɣula ga zalaɣai, e bo gala zalaɣai va, e gɣulazu folo-o-folo, ta na-puya zalaɣai.

²⁵ Foloji lofelasiei, wa gaaleba jadegai wo, wo la boti nape kea, egevelei wa da ke la.

Pantekote voloi ma zalaḡaiti

(Leevi Nuiti 23:15-22)

²⁶ «Zooi va lonḡ mḡungiti ma ḡoozunee voloi, wo vaazu vebanii veezu la ḡooḡḡ GALAGI ve, ga ani niineiti, doḡḡoiti ma vetii, wa gaaleba jadegai wo, wo la boti nape kea, egevelei wa da ke la.

²⁷ Wa nike zine bokpa felegḡ ḡula ga gala zalaḡai, ta baala sine ḡila, ta kona gila baala sine lofela, makugi neai ḡooḡḡ GALAGI ve.

²⁸ Wa vebanii vee gala zalaḡa zuaiti ba, toḡa ḡe ga bulu vuko vagoi, gaayogai ga guloi: kilo taavuuḡo nike zinei ḡilagilagi ve, ta kilo lozita baala sinei ve,

²⁹ ta kilo savago baala zivoi ḡilagilagi ve.

³⁰ Wa boli zinei ḡula balaa, naa ḡa a ke koto gba vai ḡe wo ve.

³¹ Wa suai niiti kula, neevuzu mina ḡe ti va, ta ta-vuya zalaḡaiti. Naa kpein ge bo gala zalaḡai va, e ḡulazu folo-o-folo, ta na-veebanii.

29

Puvu fee vetii ma zalaḡaiti

(Leevi Nuiti 23:23-25)

¹ «Alugi lofelasiei ma volo mḡungi, wa gaaleba jadegai wo. Wo la boti nape kea, egevelei wa da ke la. Toḡa ḡe wo ve ga puvu fee yeei.

² Wa nike zine bokpa gila kula ga gala zalaḡai, ta baala sine ḡila, ta kona gila baala sine lofela, neevuzu mina ḡe ti va, makugi neai ḡooḡḡ GALAGI ve.

³ Wa vebanii vee gala zalaḡa zuaiti ba, toḡa ḡe ga bulu vuko vagoi, gaayogai ga guloi: kilo taavuuḡo nike zinei ve, ta kilo lozita baala sinei ve,

⁴ ta kilo savago baala zivoi ḡilagilagi ve.

⁵ Wa boli zine ḡila kula ga koto gba zalaḡai, naa ḡa a ke koto gba vai ḡe wo ve.

⁶ Naama zalaḡaiti ta bo gala zalaḡaiti ba, niiti ti ḡulazu alu-o-alu ta folo-o-folo, ta ta-veebaniiiti, ta ta-vuya zalaḡaiti, egevelei deveai la toḡi zu ta-vaa zu. Zalaḡaiti be, niiti abui ti ḡalazu, makugi neai ḡooḡḡ GALAGI ve.

Koto gba voloi ma zalaḡaiti

(Leevi Nuiti 23:26-32)

⁷ «Alugi lofelasiei ma volo puugoi ma, wa gaaleba jadegai wo. Wa zugi zo, wo la boti nape kea.

⁸ Wa nike zine bokpa gila kula ga gala zalaḡai, ta baala sine ḡila, ta kona gila baala sine lofelaiti, neevuzu mina ḡe ti va, makugi neai ḡooḡḡ GALAGI ve.

⁹ Wa vebanii vee gala zalaḡa zuaiti ba, toḡa ḡe ga bulu vuko vagoi, gaayogai ga guloi: kilo taavuuḡo nike zinei ve, ta kilo lozita baala sinei ve,

¹⁰ ta kilo savago baala zivoi ḡilagilagi ve.

¹¹ Wa boli zinei ḡula balaa ga ga koto gba zalaḡai. Naa kpein ge bo koto gba zalaḡai va, nii e ḡulazu koto gba voloi, ta gala zalaḡai, nii e ḡulazu folo-o-folo, ta na-veebanii, ta ta-vuya zalaḡaiti.

Kota lo fetii ma zalaḡaiti

(Leevi Nuiti 23:33-44)

12 «Alugi lofelasiei ma volo puugo maazu naanisiei (14) ma, wa gaaleba nadeagai wo, wo la boti nape kea, egevelei wa da ke la. Wa fetii gula Goofo GALAGI lēbi vai ma, wa naa ge folo lofela laawu.

13 Wa nike zine bokpa puugo maazu savago (13) gula ga gala zalaƒai, ta boli zine felego, ta kona gila baala sine puugo maazu naanigo (14), neevuzu mina ge ti va, makugi neai Goofo GALAGI ve.

14 Wa vebeanii veē gala zalaƒa zuaiti ba, toƒa ge ga bulu vuko vagoi, gaayogai ga guloi: kilo taavuugo nike zinei gilagilagi ve, ta kilo lozita baala sine gilagilagi ve,

15 ta kilo savago baala zivoi gilagilagi ve.

16 Wa boli zinei gula balaa ga koto gba zalaƒai. Naa kpein ge bo gala zalaƒai va, e gūlazulu folo-o-folo, ta na-vebeanii, ta na-puya zalaƒai.

17 «Foloi velesiei ma, wa nike zine bokpa puugo maazu felego (12) gula ga zalaƒai, ta baala sine felego, ta kona gila baala sine puugo maazu naanigo (14), neevuzu mina ge ti va.

18 Wa vebeaniiti ta puya zalaƒaiti peē zalaƒa zuaiti ba, koƒogi liegoi zoloo ti-liegoi ma, egevelei deveai la togi zu.

19 Wa boli zinei gula balaa ga koto gba zalaƒai. Naa kpein ge bo gala zalaƒai va, e gūlazulu folo-o-folo, ta na-vebeanii, ta na-puya zalaƒai.

20 «Foloi zavasiei ma, wa nike zine puugo maazu gila (11) kula ga zalaƒai, ta baala sine felego, ta kona gila baala sine puugo maazu naanigo (14), neevuzu mina ge ti va.

21 Wa vebeaniiti ta puya zalaƒaiti peē zalaƒa zuaiti ba, koƒogi liegoi zoloo ti-liegoi ma, egevelei deveai la togi zu.

22 Wa boli zinei gula balaa ga koto gba zalaƒai. Naa kpein ge bo gala zalaƒai va, e gūlazulu folo-o-folo, ta na-vebeanii, ta na-puya zalaƒai.

23 «Foloi naanisiei ma, wa nike zine puugo gula ga zalaƒai, ta baala sine felego, ta kona gila baala sine puugo maazu naanigo (14), neevuzu mina ge ti va.

24 Wa vebeaniiti ta puya zalaƒaiti peē zalaƒa zuaiti ba, koƒogi liegoi zoloo ti-liegoi ma, egevelei deveai la togi zu.

25 Wa boli zinei gula balaa ga koto gba zalaƒai. Naa kpein ge bo gala zalaƒai va, e gūlazulu folo-o-folo, ta na-vebeanii, ta na-puya zalaƒai.

26 «Foloi loklusiei ma, wa nike zine taavuugo gula ga zalaƒai, ta baala sine felego, ta kona gila baala sine puugo maazu naanigo (14), neevuzu mina ge ti va.

27 Wa vebeaniiti ta puya zalaƒaiti peē zalaƒa zuaiti ba, koƒogi liegoi zoloo ti-liegoi ma, egevelei deveai la togi zu.

28 Wa boli zinei gula balaa ga koto gba zalaƒai. Naa kpein ge bo gala zalaƒai va, e gūlazulu folo-o-folo, ta na-vebeanii, ta na-puya zalaƒai.

29 «Foloi lozitasiei ma, wa nike zine losava gula ga zalaƒai, ta baala sine felego, ta kona gila baala sine puugo maazu naanigo (14), neevuzu mina ge ti va.

30 Wa vebeaniiti ta puya zalaƒaiti peē zalaƒa zuaiti ba, koƒogi liegoi zoloo ti-liegoi ma, egevelei deveai la togi zu.

31 Wa boli zinei gula balaa ga koto gba zalaƒai. Naa kpein ge bo gala zalaƒai va, e gūlazulu folo-o-folo, ta na-vebeanii, ta na-puya zalaƒai.

32 «Foloi lofelasiei ma, wa nike zine lofela gula ga zalaƒai, ta baala sine felego, ta kona gila baala sine puugo maazu naanigo (14), neevuzu mina ge ti va.

³³ Wa vebeaniiti ta puya zalaɣaiti peɛ zalaɣa zuaiti ba, koɣoɣi lieɣoi zoloo ti-lieɣoi ma, eɣvelei deveai la toɣi zu.

³⁴ Wa boli zinei ɣula baɫaa ga koto gba zalaɣai. Naa kpein ge bo gala zalaɣai va, e ɣulazu folo-o-folo, ta na-vebeanii, ta na-puya zalaɣai.

³⁵ «Foloi lasavasiei ma, wa GALA debi gaalɛbaɪ wo. Naama voloi, wo la boti nope kea, eɣvelei va da ke la.

³⁶ Wa nike zine ɣila kula ga gala zalaɣai, baala sine ɣila, ta kona gila baala sine lafela, neevuzu mina ge ti va, makugi neai ɔooɣo GALAGI ve.

³⁷ Wa vebeaniiti ta puya zalaɣaiti peɛ zalaɣa zuaiti ba, koɣoɣi lieɣoi zoloo ti-lieɣoi ma, eɣvelei deveai la toɣi zu.

³⁸ Wa boli zinei ɣula baɫaa ga koto gba zalaɣai. Naa kpein ge bo gala zalaɣai va, e ɣulazu folo-o-folo, ta na-vebeanii, ta na-puya zalaɣai.

³⁹ «Naa ɣa wa ke ɔooɣo GALAGI ve, wa-veɪi voloiti su, e ɣula wa-vebeaniiti polu, wo ti laai ɣisu, ta wa-minazege daazeeli zalaɣaiti, ti ga wa-ɣala zalaɣaiti, ta wa-vebeaniiti, ta wa-uuya zalaɣaiti, ta wa-yiilei zalaɣaiti.»

30

¹ Moize devei naati kpein boni Izelayele nuiti ma, niiti ɔooɣo GALAGI ti veeni zea.

Toɣi e lo minazefegiti ba

² Moize boeni Izelayele nuiti ma wolodama ɣundiɣiiti po, e ɣeni ti ma: «Devei vete, nii ɔooɣo GALAGI feai:

³ Sieɣi zu zunui ta minazegezu la ɔooɣo GALAGI ve, baa e konai wo, e vile fai ta va, nii e po ga e ke, e la mo daawooi zegea ma. Toɣa naa kpein ke, niiti ti ɣulaai da, e bo.

⁴ «Ni anzalopoi ta, nii e keeɣe na-pelei wu de, a minazege keena ɔooɣo GALAGI ve, e boɣo ɣili ga naa,

⁵ ni keeɣe a na-minazege fai ta na-kona vai zuɣweena, e boɣo ɣiliali la, ni keeɣe a maagena kpo, e la faa woni toun tetegi, na-minazefegiti ta na-konaiti kpein ta ye ma, niiti e boɣo ɣiliali ga tiye.

⁶ Kele ni keeɣe la yeezeini bu, yeei no e faa ɣweegai la su, minazefegiti ta konai kpein e boɣo ɣiliali la, naati ti la mo yega ma. ɔooɣo GALAGI ɣa suvaaye, mazoboo keeɣe la yeezeini ti wu.

⁷ «Ni toɣa zini be, e minazefegaa ɣeai na, baa e boɣo ɣiliali na, ga kpoei ta nii kulaai na da, e bo,

⁸ ta sinigi a faa ɣweena su, e maage kpo toun tetegi voloi no e faa ɣweegai la su, na-minazefegiti ta ye ma, ta konaiti e boɣo ɣiliali ga tiye, ta ye ma.

⁹ Kele ni sinigi la yeezeini bu, voloi no e suɣweesu da, e minazefegi ɣaava, nii e keai, ta kpoei kulaai daave, niiti e boɣo ɣiliali ga tiye, ɔooɣo GALAGI ɣa suvaaye.

¹⁰ «Poanzai, baa anzanui ti ɣeleai ba, minazefegi naa a bo, baa konai nope kulaai daave, nii e boɣo ɣilizu la, ɣiliali ɣa ye de.

¹¹ «Anzanui nii e zini be, naa a minazefegaa ɣeena, baa e boɣo ɣili ga konai ta, ¹² sinigi a faa ɣweena su, e maage kpo, e la yeeɣulani bu, e va ɣele, na-minazefegiti kpein ta ye ma, ta kona wooi nope e boɣo ɣiliali la.

¹³ Kele ni sinigi a ɣelena, voloi no e suɣweesu da, na-minazefegi kpein ta kona wooi kpein e lo to boɣoi va, baa daawooi va, naati ti la yega ma. Sinigi ti ɣaavaa, ɔooɣo GALAGI ɣa suvaaye.

¹⁴ Sinigi ɔa zoo é ti ye ma, ɔaa é minazefegi kpein kologolo, ɔaa konai kpein nii a zoo ɔelezu la anii ta va.

¹⁵ Ni sinigi la ɔeleni, a maafena kpɔ eyesu poluma zobui zeeli, anzai ɔa ɔili minazefegi kpein su, ta kona woointi kpein su, é ti woga. E vaa bu ga é ti make, tɔzei é maafega kpɔ, é la faa woni, foloi é meniga da.

¹⁶ Kele ni toɔa ti zege ma, foloi tanigaani tevega voluma, kpega voluma ga suɔwee, toɔa anzai ná-faaɔaaza golai ma ɔasɔi zege.»

¹⁷ Tɔgiti kana, niiti ɔooɔo GALAGI ti veeni Moize ya, é vile zunui ta anzai ti yooɔzuvɛ va, doun keeɔɔi ta ná-doun anzanui ti yooɔzuvɛ va, siegi zu é ga nu niinei, é keeɔɔi ná-pelei wu de.

31

Pile ɔolɔ fai Madiyan nuiti ma

¹ ɔooɔo GALAGI ɔɔeni Moize vɔ, é ɔe ma:

² «Izelaye nuiti tɔnɔi votokula Madiyan nuiti ma, naa volu, ɔa li niina è-memewolani pɔ, ti zaai.»

³ Moize ɔɔeni nuɔuseiti pɔ, é ɔe ti ma: «À zunui tanigaani maaɔili ga kooɔo zɔolaiti wo zaama, ti li Madiyan nuiti daalɔɔoma, naa ɔa a ke, ɔooɔo GALAGI ná-potokulai laazeeli Madiyan nuiti ma.

⁴ Bolodai ɔilagilagi zu, wa zunu waagila (1 000) kula ti zaama, wo ti leve kooɔave.»

⁵ Ti ziimazefegi woni Izelaye nuɔuseiti saama, bolodai ɔilagilagi zu, zunu waagilagi (1 000), ti-lieɔi ɔeni ga zunu waapuugo maazu felego (12 000) ti maaɔilii kooɔo vai ma.

⁶ Moize ti leveni kooɔave, é Finease vee ti va, zalaɔa ɔula nui Elezaal ná-doun zunui, naa ɔa é ɔeni seizu ɔadegai ma zɔolaiti segezu, ta puugiti é va ɔa poogiti dee la.

⁷ Ti kooɔo zɔolaiti seɔeni, ti li Madiyan nuiti daalɔɔoma, eevelei ɔooɔo GALAGI devei veeni la Moize ya. Ti zunuiti kpein paani,

⁸ é ɔo Madiyan nuiti ta-masa ɔoolugo va, ti ga: Evi, Leekeme, Suul, Guul, ta Leeɔa. Ti Beyool ná-doun zunui Balaame balaagi vaani ga boɔa zokpoi.

⁹ Izelaye nuiti ti Madiyan anzanuiti ta ti-lointi soni ga duɔiti, ti li ga tiye. Ti ta-zuaiti soni, ta ta-logani bulugiti kpein, é vee ti-yeaɔɔiligi kpein ba.

¹⁰ Ti abui loni ta-laaiti kpein ba, veti ti ɔeni zeini ná, ta ti-vuuzuveti kpein.

¹¹ Ti liini ga aniiiti kpein ti ti zoni kooɔave, nuiti ti vee togniiiti ba.

¹² Ti liini ga duɔiti, ta koozoganiiiti, ta kooi zu aniiiti Moize vɔ, ta zalaɔa ɔula nui Elezaal, ta Izelaye veebei, naati ti ɔeni vuuni Moabe nemei zu, Zuluden ɔobave, Zeeliko letemave.

Kooɔo nuiti ɔade fai

¹³ Moize ta zalaɔa ɔula nui Elezaal ta bebei ná-kundigiiti kpein ti wuzegeni, ti li, ti laaɔomisuvɛ, ti-vuuzuvɛ volu velei.

¹⁴ Moize yiigaawanani kooɔulubaiti ma, nu waagilagila kundigiiti, ta nu ungilagila kundigiiti, niiti ti vaani, ti zege kooɔave.

¹⁵ Moize ti ɔaazaɔani, é ɔe ti ma: «Lee vaa zu wo niima anzanuiti kpein zegai vulua?

¹⁶ A ɔize su ga, tiya ɔa ti Balaame ná-tene gooi zoni, ti Izelaye nuiti ɔo woovaladai zu, ɔooɔo GALAGI laalɔɔoma, Peyool ná-fai zu, naa ɔa é vaani ga maanooɔi ɔooɔo GALAGI ná-nuɔuseiti saama.

17 Niizu niina, à zunu loungoiti kpein paa, wo anzanui kpein paa, niiti ti zunu vaa gƵwεgai na.

18 Anzanu loungoiti, niiti ti la de zunu laakoba vaa gƵwεε, naati nɔ gɔa wa ti ye ná, wo ti make bɔɔɔ vε.

19 «Wɔun wa, à li, wo bu ada gɔla ade-uuuzuvε voluvε, wo ye ná folo lɔfela laawu, waiiti wo nu vaai, ɔaa wo vɔɔɔɔ pooma va, wa bɔɔɔɔ ɔade foloi zavasiɛi, ta foloi lɔfelasiɛi, wa-o, wa-luɔiti-yo.

20 Wa segeiti kpein ɔade balaagi, sɔɔla kpein kpetɛai ga kɔɔi, ɔaa boli leɔa zegei kpein, ta anɔpaka kpein é ga gului.»

21 Zalaɔa gɔla nui Eleazaal bɔeni kɔɔɔɔ nuiti pɔ, ti zɛɔeni kɔɔmavε, é gɛ ti ma: «À wεle faazeikpasui va, é tɔgi zu, Gɔɔɔɔ GALAGI ma levei veai Moize ya:

22 zanugi, walii, kɔlu bɔɔgi, kɔlui, foɔɔgi, ta bɔbɔgi,

23 anii kpein nii a zoo lɔɔzu abui gɔa, é la gɔla, wa naa lɔ abui gɔa, é ɔade. Naa volu, wa ti lɔ bala zɛ ɔadegai wu. Kele, sɔɔla kpein é la zooga lɔɔzu abui gɔa, wa naati dɔ nɔ zɛ ɔadegai wu.

24 Wa wa-zegeiti gba, foloi lɔfelasiɛi, wa ɔade niina, naa voluma, wa zoo lɔɔzu ade-uuuzuvε.»

Kɔɔzoganiiiti gaaɔwεε vai

25 Gɔɔɔɔ GALAGI gɛni Moize ma:

26 «Zalaɔa gɔla nui Eleazaal zege, é vεε è va, ta nuɔuseiti ta-veleyegeiti ma gundɔgiiti, wo kɔɔzoganiiiti gaalu, duɔiti ta togoniiiti.

27 Da kɔɔzoganii naati gaaɔwεε su fele, ma vali saamai ve kɔɔɔɔ nuiti zea, ma vali saamai ve nuɔusei zɔiti kpein zea.

28 Nii é gɛεzu ga kɔɔɔɔ nuiti tɔnɔi, veɔeanii gɔa zege ba, é gɛ ga Gɔɔɔɔ GALAGI nɔnɔi, nu gɔla ka zege nu undɔɔlugɔi (500) zaama, togoni gɔla ka zege togoni undɔɔlugɔi (500) zaama, ma wolaiti ta ma goiti ta soovalegiti saama.

29 Ma vali saamai nii feai ti ya, da sege naa va, è fe zalaɔa gɔla nui Eleazaal ya, é gɛ ga veɔeanii segeai ba Gɔɔɔɔ GALAGI vε.

30 Ma vali saamai nii é gɛεzu ga Izelayεle nuiti tɔnɔi, da nu gɔla sege nu uuulɔlugɔi (50) zaama, è togoni gɔla sege togoni uuulɔlugɔi (50) zaama, ma wolaiti ta ma goiti ta soovalegiti saama, è ti ve Leevi nuiti zea, niiti Gɔɔɔɔ GALAGI ná-sege vεle ɔadegai make fai gɔlivaai ti ma.»

31 Moize ta zalaɔa gɔla nui Eleazaal ti keeni, eɔεvelei Gɔɔɔɔ GALAGI ma levei veeni la Moize ya.

32 Kɔɔzoganiiiti niiti kɔɔɔɔ nuiti ti vaani la, naa gɛni ga: baalagi ta bolii waaundɔzita waauuulɔfela maazu lɔɔlu (675 000),

33 nike waauuulɔfela maazu felegɔ (72 000),

34 soovale waauuulɔzita maazu gɔla (61 000),

35 anzanu loungoi niiti ti la gɛni de zunu laakoba vaa gƵwεε, naati ti gɛni ga nu waauusavagɔ maazu felegɔ (32 000).

36 Ma vali saamai nii é gɛni ga kɔɔɔɔ nuiti tɔnɔi, tiegɔi gɛni ga: baalagi ta bolii waaunsavagɔ waauusavagɔ maazu lɔfela undɔɔlu (337 500),

37 naa gɔa undɔzita puulɔfela maazu lɔɔlugɔi (675) zɛɔeni ba, é gɛ ga Gɔɔɔɔ GALAGI nɔnɔi,

38 nike waauusavagɔ maazu lɔzitai (36 000), naa gɔa puulɔfela maazu felegɔi (72) zɛɔeni ba, é gɛ ga Gɔɔɔɔ GALAGI nɔnɔi,

39 soovale waauusavagɔ undɔɔlugɔi (30 500), naa gɔa puulɔzita maazu gɔlagi (61) zɛɔeni ba, é gɛ ga Gɔɔɔɔ GALAGI nɔnɔi,

⁴⁰ nuḅuse waapuugɔ maazu lɔzитай (16 000), naa ɟa nu vuusavagɔ maazu felegɔi (32) zegeni ba, é ɟe ga Gooɟɔ GALAGI nɔnɔi.

⁴¹ Veḅeanii kpein é ɟeni ga Gooɟɔ GALAGI nɔnɔi, Moize naa zegeni, é pu zalaɟa ɟula nui Elezaal yeezu, eɟeḅelei Gooɟɔ GALAGI ma levei veeni la zea.

⁴² Ma ɔali saamai é ɟeni ga Izelayele nuḅuseiti tɔnɔi, nii Moize puuni ye, kooɟɔ nuiti tɔnɔi ɔluma,

⁴³ naa ɟeni ga: baalagi ta bolii waaunsavagɔ waavuusavagɔ maazu lɔfela undɔɔlu (337 500),

⁴⁴ nike waaavuusavagɔ maazu lɔzita (36 000),

⁴⁵ soovale waaavuusavagɔ undɔɔlu (30 500),

⁴⁶ nuḅuse waapuugɔ maazu lɔzita (16 000).

⁴⁷ Ma ɔali saamai é ɟeni ga Izelayele nuiti tɔnɔi, Moize nu ɟilagilagi zegeni nu vuulɔɔludɔɔlugi (50) kpein ba, é togani ɟilagilagi ɟula togani vuulɔɔludɔɔlugi (50) kpein saama, é ti ve Leevi nuiti zea, niiti ti Gooɟɔ GALAGI ná-seɟe ɔele ɲadegai makɛsu, eɟeḅelei Gooɟɔ GALAGI ma levei veeni la zea.

Faanɛ wuuɟwɛɛ fai

ma veḅeaniiti

⁴⁸ Kooɔɔgiti deve ɟundiɟiiti, waagilagila kundigiiti, ta nu ungilagila kundigiiti, naati ti ɔaani naazu,

⁴⁹ ti ɟe Moize ma: «Gei gi ga da-wotiɟe nuiti, gi kooɟɔ nuiti gaaluga, niiti ti ɟea gá-leveiti bu, ti ɟaavɔnige, zunu ɟila kpalaa ge la yeɔni ná ɔolu gi zaama.

⁵⁰ Gi ɟilagilagi gá ɔaazu ga zanu ɔɔɔlaiti Gooɟɔ GALAGI ɔɔ, ti ɟe ga veḅeaniiti, nii gi ka, zanu balaiti, yoɔɔɟiti, balaɟaegiti, goizu anigiti, ta kɔbu ansaiti, é ɟe ga koto gba anii togi letemazu, gi-ḅuseiti faa zu, Gooɟɔ GALAGI ɟaazu.»

⁵¹ Moize ta zalaɟa ɟula nui Elezaal ti yeezeini naama ɔɔɔlaiti bu, ti ti veeni ti ya, ti ɔeɛai ga zanugi.

⁵² Zanugi kpein nu waagilagila kundigiiti ta nu ungilagila kundigiiti ti gaaluni Gooɟɔ GALAGI ɔe, buɲegi ɟeni ga kilo ungila puulɔsava maazu naanigɔ (184).

⁵³ Kooɟɔ nuiti eɛe ge ná-koozoganii zegeni ɔoɟɔ ɔe.

⁵⁴ Moize ta zalaɟa ɟula nui Elezaal ti zanugi zegeni, nu waagilagila kundigiiti ta nu ungilagila (kundigiiti zea, ti lii la GALA daaɟomi seɟe ɔelei wu, é ɟe ga ɟizɛsui Izelayele nuiti ɔe, Gooɟɔ GALAGI ɟaazu.

32

Galaade yooi vee vai

Gade ta Luḅen mavofodaiti zea

(Tɔ Sevei Velesie 3:12-22)

¹ Togani ɔulu golai ɟeni Luḅen mavofodaiti ta Gade mavofodaiti zea. Ti kaani ga Yazɛɛl yooi ta Galaade yooi ta ga ada ɔagɔ toganiiti to fai zu.

² Ti ɔaani, ti zeeli Moize ma, ta zalaɟa ɟula nui Elezaal, ta nuḅuseiti ta-ɟundiɟiiti, ti ɟe ti ma:

³ «Taaiti ti ga, Atalɔte, Diḅon, Yazɛɛl, Nimela, Gɛseḅon, Elealee, Seɟame, Neeḅo ta Beyon,

⁴ zoonii nii Gooɟɔ GALAGI feai Izelayele ɔe, toɟa ga zoonii pagai togani lo fai ma. Tama, toganii wola moɔnɔe gi ya gei gi ga da-wotiɟe nuiti.»

⁵ Ti ɟeni ma: «Ni gi zaalai ɔoɔɔge è ɟaazu, yeezei bu, è zoonii ve gi ya, gei gi ga da-wotiɟe nuiti. Mina gi ɔude ga Zuludɛn ɔolu ɔelei.»

6 Moize bolodama felegoi niiti googfaavoteni, é gɛ ti ma: «Wa pɔ wo yɛ vɛ, wo-gɛlointi ta gɛena lia kɔɔmavɛ, naa gɛ gɛ gale?»

7 Lee vaa zu wo pɔ Izelayele nuiti iɲɔtɔvɛ ti lɛɛ vai zu zɔoi zu, nii Gɔɔgɔ GALAGI feezu ti ya?

8 Zekana kpein nɔ wo-gɛeni ti kɛeni la, siɛgi zu gɛ ti leveni la, ti zege Kadese-Baalena, ti li, ti zɔoi vɛtɛ.

9 Ti lɛɛni, ti zeeli Esekale nɛmei zu, ti begai ma ga zɔoi vɛtɛ, ti Izelayele nuiti iɲɔtɔveni ga ti mina li zɔoi zu, nii Gɔɔgɔ GALAGI feezu ti ya.

10 Gɔɔgɔ GALAGI yiiɲaawanani naama voloi, é gɔna, é gɛ ma:

11 «Zunui niiti ti gɲlaai Ezipete yooi va, é zo kona vuufelegɔ (20) ma, é le zeemaazu, naati ti la gɲazulaa zɔoi ma, nii gɛ ma gɔna woga ga na feezu Abalaame ya, ta Izaake, ta Zakɔbe, mazɔɔɔ ti la vilɛni gɔoi volu, ti va gɔlo bɛ,

12 é gɲla Kalɛbe volu, Yefunee ná-doun zunui, nii é ga Keenize nui, ta Nun ná-doun zunui Zozuwe, niiti ti vilɛni Gɔɔgɔ GALAGI laawooi volu, ti gɔlo bɛ.»

13 «Gɔɔgɔ GALAGI yiiɲaawanani Izelayele nuiti ma, é ti levɛtɔvɛ tevɛbai zu kona vuunaanigɔ (40) laawu, eyɛsu naama yamanii kpein ge zege ná, niiti ti Gɔɔgɔ GALAGI wanama vai gɛeni.

14 Wɛɛ, wa gɛ wo wo-gɛeni tosubɛ zegea, egevelei wo la ga kotoba nuiti ti zɔɔɔgɛi, wo Gɔɔgɔ GALAGI ná-ziiɲaawanani gɲaalɛzu ba Izelayele laalɔgɔma.

15 Mazɔɔɔ ni wo la gɛ kɛeni, wo va gɔlo tɔun bɛ, toɲa Izelayele yɛ nɔ tevɛbai zu, wa gɛ ga zabui wo niima nubusei kpein undaavili.»

16 Ti Moize woogfaavoteni, ti gɛ ma: «Ba-o, gá sasaiti nɔ losu vɛ, gá-logani bulugiti faa zu, gi taaiti to gá-velɛyɛgeiti bɛ.

17 Gɔun gi letegi, gá bɔgɔ maaɲili ga kɔɔgɔ zɔɔlaiti gaazuvilei zu, gi lo Izelayele nuiti untugɔ, eyɛsu gi lo ga tiye naama adavɛ, vɛ ná veai ti ya. Gá-velɛyɛgeiti gila nɔ gɛ ta gɛ yɛsu taaiti su, sigigiti ti ti ma, nii a kɛ ti maalɔɔɲu zɔoi zu nubuseiti ba.

18 Gi la gɲalega ma gá-velɛiti bu, eyɛsu Izelayele nuiti gilagilagiti ti tɔnɔ ma yooiti sɔɔɔ.

19 Kɛɛ gi la mɔ zou zɔɔɔga Zuludɛn volu vɛlei, anɛɛ ná maaɲooza va, tɔzei gi gɔnɔ ma yooi zɔɔɔga Zuludɛn gɲakamavɛ folo gɲlazɔ vɛlei.»

20 Moize gɛni ti ma: «Ni wa minazege gooi naa laazeelina, ni wa bɔgɔ maaɲilina ga wo kɔoi gɔ Gɔɔgɔ GALAGI gɲaazu,

21 ni wa-gɔɔgɔ nuiti kpein ta bɔgɔ maaɲili, ti Zuludɛn buɔɔ, Gɔɔgɔ GALAGI gɲaazu, eyɛsu é sili nuiti kpein kpe gɲaazu,

22 ni wa gɲale ma, siɛgi zu nɔ zɔoi maaɲolozu la Gɔɔgɔ GALAGI gɲaazu, faa la mɔ gɲea wo va, wa vie naazu Gɔɔgɔ GALAGI gɲaazu, ta Izelayele letegi. Naazu, niima ada yɔgɔzuvɛ gɛ gɛ ga wɔnɔ Gɔɔgɔ GALAGI gɲaazu.

23 Kɛɛ ni wo la gɛ kɛeni gɲana, wo koto gɲea Gɔɔgɔ GALAGI laalɔgɔma. A sugwɛɛ ga wa-gɔtoi gɛ wo gɔgɔzumen!

24 A taaiti to wa-velɛyɛgeiti bɛ, wo sasaiti to wa-logani bulugiti bɛ. Nii é gɲalaa wo-la, wo bo, à zie ga naa.»

25 Gade mavofodaiti ta Luɛn mavofodaiti ti gɛni Moize ma: «Da-wotiɲɛ nuiti gá kɛ, egevelei mɔliɲii devei wogai la.

26 Gi-lointi, gi-anzaiti, gá-loganiiti, ta gá-logani bulugiti ta yɛ Galaade taaiti su.

27 Gei gi ga da-wotiɲɛ zunuiti, gi pɛ gi maaɲilii ga kɔɔgɔ zɔɔlaiti, gá Zuludɛn buɔɔ, gi kɔoi gɔ Gɔɔgɔ GALAGI gɲaazu, egevelei mɔliɲii bosu da.»

²⁸ Moize devei veeni ta-vaa zu zalaḡa ḡula nui Eleazaal ya, ta Nun ná-doun zunui Zozuwe ya, é veé Izelayele wolodama veleyeḡe ḡundigiti ba.

²⁹ E ḡeni ti ma: «Ni wa Gade mavofodaiti ta Luḡen mavofodaiti, wa Zuludén maazuḡudéna vóoma, ti maagililai ga kóḡḡ zóolaiti, ti kóḡi ḡḡ Góḡḡ GALAGI ḡaazu, eyésu zóoi maagolo wo ve, wa Galaade yóoi ve ti ya ga tónó.

³⁰ Kele ni ti la Zuludén búdeni, ti ḡevele betéai va ḡe de, ga wo kóḡi ḡḡ vóoma, ta zeí wo zaama Kanaan yóoi zu.»

³¹ Gade mavofodaiti ta Luḡen mavofodaiti ti goḡḡaavoteni, ti ḡe ma: «Gá naa ḡe, nii Góḡḡ GALAGI bogai gi ma, ḡei gi ga dá-wotiḡe nuiti.

³² Gá búde, gi maagililai ga kóḡḡ zóolaiti, Góḡḡ GALAGI ḡaazu, Kanaan yóoi zu, kele gá ḡónó ma yóoi zóḡḡ Zuludén ḡakala velei.»

³³ Amóol nuiti ta-masagi Sigón, ta Basan nuiti ta-masagi Wóge, Moize naati ta-masadaí ta ta-yóoiti feeni Gade mavofodaiti zea, ta Luḡen mavofodaiti, é veé Manasee ná-bolodai ḡilazuve va, nii é ga Zozefe ná-doun zunui, é veé ta-laaiti ba, ta ma yóoiti ti ḡeni ti va.

³⁴ Taai niiti Gade mavofodaiti ti ti loni, ti ḡeni ga: Diḡon, Atalóte, Alóweel,

³⁵ Atelote-Sofan, Yazéel, Yógebeḡa,

³⁶ Bete-Nimela, ta Bete-Galan, taaiti sigigi ti ma. Ti sasaiti toni togani búlugiti faa zu.

³⁷ Taai niiti Luḡen mavofodaiti ti ti loni, ti ḡeni ga: Géseḡon, Elealee, ta Kiliyatayime,

³⁸ Neeḡo, ta Baale-Meyon, naati ti-laaseigi valiboni, ta Siḡema. Ti daaseigiti pḡeni taaiti ba, niiti ti ti loni.

³⁹ Makiil mavofodaiti, nii é ga Manasee ná-doun zunui, naati ti liini Galaade laalḡḡoma, ti vóni ma, ti zobo sóḡḡ Amóol nuiti ma, ti ḡeni zeini ná, ti ti zeḡe.

⁴⁰ Moize Galaade yóoi veeni ti ya, ti zeini ná.

⁴¹ Yayiil é ga Manasee ná-dounloin ta, naa wuzegeni, é li, é balagaiti so, é ti-laasei pḡeni ga Yayiil ná-taaiti.

⁴² Nóḡa laalḡeni Kenate wu, é so, ta taaiti ti ḡilini ba, é tó ḡóḡi daaseigi veé ti va.

33

Izelayele nuiti tevesuḡeti

¹ Peleiti pete Izelayele nuiti ti leveni da, ti ḡulaai ma Ezipete yóoi va, ti zeidai kpasu, Moize ta Aalón ti loni ti luḡḡ.

² Moize ti-vuuzuveti ta ti-ziezuveti seveni, eḡevelei Góḡḡ GALAGI ná-devei ḡeni la.

³ Alu mḡungi ma volo puugḡ maazu lóḡḡḡi (15) ma, Pakegi vóluma zobui, ti liini, ti zeḡe Lamesése. Izelayele nuiti ti ḡulani ḡóḡḡ yeema zóoi va, Ezipete nuiti kpein gaazu ḡeni ti va.

⁴ Ezipete nuiti ti ḡeni ti-loun zunu mḡungiti maagiluluzu, niiti Góḡḡ GALAGI ti vaani. Tukpói ḡana é daalḡeni ta-ḡalagiti bu.

⁵ Izelayele nuiti ti zegeni Lamesése, ti li, ti vu Sukóte.

⁶ Ti zegeni Sukóte, ti li, ti vu Etame, nii é teḡebai ḡaaḡelazuve.

⁷ Ti zegeni Etame, ti ḡaaḡale ma ga vógi Pi-Gaḡilóte vele, Baale-Sefon folo ḡulazu velei, ti li, ti vu Migedále letemaḡe.

8 Ti zegeni Pi-Gagfilote, ti leve Seeli Kpolodei zaamaue, tevebai vo pelei. Ti folo savago zie woni Etame tevebai zu, ti li, ti vu Mala.

9 Ti zegeni Mala, ti zeeli Elime, ve zie un puugo maazu felego (12) feni na, ta ddo wulu vuulofela (70), miná ga ti vuuni ná.

10 Ti zegeni Elime, ti li, ti vu Seeli Kpolodei gobave.

11 Ti zegeni Seeli Kpolodei gobave, ti li, ti vu Sin tevebai zu.

12 Ti zegeni Sin tevebai zu, ti li, ti vu Dofeka.

13 Ti zegeni Dofeka, ti li, ti vu Aluse.

14 Ti zegeni Aluse, ti li, ti vu Lefidime, ve nuбусити ti la feni zie zoloni ná ga ti va boole.

15 Ti zegeni Lefidime, ti li, ti vu Sinayi tevebai zu.

16 Ti zegeni Sinayi tevebai zu, ti li, ti vu Kibelote-Gataava.

17 Ti zegeni Kibelote-Gataava, ti li, ti vu Gaseelote.

18 Ti zegeni Gaseelote, ti li, ti vu Litema.

19 Ti zegeni Litema, ti li, ti vu Limon-Peelése.

20 Ti zegeni Limon-Peelése, ti li, ti vu Liβena.

21 Ti zegeni Liβena, ti li, ti vu Lisa.

22 Ti zegeni Lisa, ti li, ti vu Kejeelata.

23 Ti zegeni Kejeelata, ti li, ti vu Safeel gizei ma.

24 Ti zegeni Safeel gizei ma, ti li, ti vu Galada.

25 Ti zegeni Galada, ti li, ti vu Makeelote.

26 Ti zegeni Makeelote, ti li, ti vu Tagate.

27 Ti zegeni Tagate, ti li, ti vu Tala.

28 Ti zegeni Tala, ti li, ti vu Miteka.

29 Ti zegeni Miteka, ti li, ti vu Gasemona.

30 Ti zegeni Gasemona, ti li, ti vu Moseelote.

31 Ti zegeni Moseelote, ti li, ti vu Binee-Yaakan.

32 Ti zegeni Binee-Yaakan, ti li, ti vu Gool-Gidegade.

33 Ti zegeni Gool-Gidegade, ti li, ti vu Yotebata.

34 Ti zegeni Yotebata, ti li, ti vu Abelona.

35 Ti zegeni Abelona, ti li, ti vu Esiyon-Geeβeel.

36 Ti zegeni Esiyon-Geeβeel, ti li, ti vu Sin tevebai zu, toga é ga Kadese.

37 Ti zegeni Kadese, ti li, ti vu Gool gizei ma, Edome yooi gwemave.

38 Egevelei Goofo GALAGI ná-devei woni da, zalaqa gula nui Aalon leeni Gool gizei ma, é za, Izelayele nuiti kulaai ma Ezipete yooi va ma fonagi vuunaanisiei (40) ma, alugi lolusiei ma volo maungi ma.

39 Aalon ná-konagi feni ga kona ungila kona vuufele maazu savago (123), siegi zu é zaani la Gool gizei ma.

40 Názu ga Alade masagi, Kanaan yooi zu nui, nii é feni zeini zooi unda lekremave nu yeezazuve, naa menini da ga Izelayele nuiti ta vaazu.

41 Ti zegeni Gool gizei ma, ti li, ti vu Salemona.

42 Ti zegeni Salemona, ti li, ti vu Punon.

43 Ti zegeni Punon, ti li, ti vu Wobote.

44 Ti zegeni Wobote, ti li, ti vu Iye-Abalime, Moabe kwepemave.

45 Ti zegeni Iye-Abalime, ti li, ti vu Diβon-Gade.

46 Ti zegeni Diβon-Gade, ti li, ti vu Alemon-Dibelatayime.

⁴⁷ Ti zegeni Alemon-Dibelatayime, ti li, ti vu A6alime gizeiti zoḡoʒuʒe, Nee6o gizee ḡakalave.

⁴⁸ Ti zegeni A6alime gizeiti ma, ti li, ti vu Moa6e nemei zu, Zuluden ḡobave, Zeeliko letemave.

⁴⁹ Ti vuuni Zuluden ḡobave, é zo ʼBete-Ḡayesimote, é li A6ele-Sitime, Moa6e nemeiti su.

Kanaan yooi zo fai ma levei

⁵⁰ Ḡooḡo GALAGI 6oeni Moize ʒo, Moa6e nemeiti su Zuluden ḡobave, Zeeliko letemave,

⁵¹ é ḡe ma: «Bæ Izelaye nui ti pæ, è ḡe ti ma: Siegi zu wo Zuluden budezu la, wo lo Kanaan yooi zu,

⁵² wa zooi zu nui ti kpein kpe luḡo, wo ta-ḡooḡo ganigiti kpein koloḡolo, ti ti 6eteai ga kotui, wo ta-vololibaiti kpein koloḡolo, ti 6eteai ga kolui gaawuungai, wo ta-zalaḡa ḡula adaæti kpein koloḡolo.

⁵³ Wa zooi zefge ga wæno, wo zeí ná, mazloḡo gè zooi vea wo ya, é ḡe ga wæno.

⁵⁴ Wa zooi ḡaaḡwe ʒa, wa ke ga kpakutoomai, eḡevelei wa-wolodamaiti ti la. Niiti ti mæindai, wa ta-yooi wælo, wo fe ti ya, niiti ti la mæinni, wa ta-yooi ve ti ya, keke gola mina wælo. Eɛe ka naa zoloo, nii a ve zea ga kpakutoomai, wa ti zefge ga wæno, eḡevelei wo-ḡeeni ta-wolodamaiti ti la.

⁵⁵ Kele ni wo la zooi zu nui ti kpeeni luḡo, ti zaama, niiti wa ti ye ná, ta ḡeezu ga ḡaingi, ti da vu wo-ḡaazuæti, ta ani ḡaazobagiti ti da wo-ḡo kakamæveti kpota, ta ḡe ga wo zili nui ti zooi naa zu, ve wo ʒaazu zeizu ná.

⁵⁶ Názu ḡa ná wo zo da, eḡevelei gè deveni la ga gè ti zo da.»

34

Kanaan yooi ma ḡwepelegiti

¹ Ḡooḡo GALAGI 6oeni Moize ʒo, é ḡe ma:

² «Devei nii ve Izelaye nui ti zea, è ḡe ti ma: Siegi zu wo ʒaazu leezu la Kanaan yooi zu, wele zooi ʒa, nii é ʒaazu veezu wo ya ga wæno, Kanaan yooi, é veæ ná-kwepelegiti ba.

³ Lekpemave nu yeezazuæ, wa-you ḡwegi loḡo ḡa zeí Sin teʒebai zu, é le ga Edome yooi zakpai. Folo ḡulazu velei, wo-ḡwegi sogai lekpemave nu yeezazuæ, naa ḡa liizu, é lo Kpoloḡe Wanai ʒa,

⁴ wo-ḡwegi zu ḡa bilisu gize ʒoḡoʒuʒe Akela6ime, lekpemave nu yeezazuæ, é leve ga Sin vele, é zeeli Kadese-Baalenea, lekpemave nu yeezazuæ. E li ga Ḡasaal-Adaal vele, é leve ga Asemon vele,

⁵ é zo Asemon, é lati, é li, é zeeli Ezipete ḡotuḡei ma, é vile Kpoloḡe Wolai ʒa.

⁶ «Wa-ḡwepelemave é folo liizu velei, naa ḡa ḡe ga Kpoloḡe Wolai.

⁷ «Wele nii é ḡeezu ga wa-ḡwepelemave lekpemave nu ḡovezuæ, é zo Kpoloḡe Wolai ma, wa kwegi la, eyesu é zeeli Ḡool gizee ma.

⁸ Wa ḡwegi la, é zo Ḡool gizee ma, é li Le6o-Ḡamate, é vile Sedade ʒa,

⁹ é zo miná, é li ga Zifelon vele, é li, é vile Ḡasaal-Enan ʒa. Lekpemave nu ḡovezu vele ḡwepelegi ḡana.

¹⁰ «Wa ḡwepelemave leve ba folo ḡulazu velei, é zo Ḡasaal-Enan, é li Sefame vele,

¹¹ é zo miná, é yei Li6ela, Ayen folo ḡulazu velei, kwepelemave ḡa yeizu, é vile Kineelete 6oloḡei ʒa, folo ḡulazu velei,

¹² é yei mǎnǎ ga zǐe wolai Zuludɛn, é vǐlɛ Kpolodɛ Wanai va. Wa-yooi ǰwɛgiti kana.»

¹³ Moize Izelayele nuiti kalani ga niima vaiti, é ǰɛ ti ma: «Zooi ǰana nii wo vaazu gaaǰwɛɛzu ga kpakutoomai, ǴooǰǴ GALAGI devea ga é ve boloda taabuugoi ta ma lukpɛgi ya.

¹⁴ Mazǎlǎ Lubɛn nuiti ta-wolodamaiti, eǰɛvelei ta-velɛyɛgɛiti ti la, ti ta-yooiti seǰɛa, ta Gade nuiti ta-wolodamaiti balaa, eǰɛvelei ta-velɛyɛgɛiti ti la, Manasee ná-bolodai ǰilazuve balaaǰi ná-zooi zeǰɛa.

¹⁵ Boloda felegoi naati ta boloda lukpɛgi, ti tǎnǎi zeǰɛa Zuludɛn volu velei, Zeeliko letemaɛɛ, folo ǰulazu velei.»

Seikpasui é lo

zooi ǰaaǰwɛɛ vai va

¹⁶ ǴooǰǴ GALAGI bǎɛni Moize va, é ǰɛ ma:

¹⁷ «Wɛlɛ zunuiti daaseigiti ba, ti vaazu zooi ǰaaǰwɛɛzu wo yǴǴzu: zalaǰa ǰula nui Eleazaal, ta Nun ná-doun zunui é ga Zozuwe.

¹⁸ Wa bolodama ǰundǰii ǰilagilagi zeǰɛ ga ti zooi ǰaaǰwɛɛ.

¹⁹ Naama zunuiti daaseigiti ta ga:

Zuda ná-bolodai zu, Yefunee ná-doun zunui Kalɛbe,

²⁰ Simiyǎn nǎnǎi, Amiyude ná-doun zunui Samiyɛle,

²¹ Benzamɛn nǎnǎi, Kiselon ná-doun zunui Elidade,

²² Dan nǎnǎi, YǴgeli ná-doun zunui Buki é ga kundǰii,

²³ Zozɛfe mavofodaiti su,

Manasee nǎnǎi, kundǰii Ǵaniyɛle, Efɔde ná-doun zunui,

²⁴ Efelayime nǎnǎi, kundǰii Kemuwɛle, Sifetan ná-doun zunui,

²⁵ ZaǴulǎn nǎnǎi, kundǰii Elisafan, Paalenake ná-doun zunui,

²⁶ Isakaal nǎnǎi, kundǰii Paletiyɛle, Azan ná-doun zunui,

²⁷ Asɛɛl nǎnǎi, kundǰii Ayiyude, Selɔmi ná-doun zunui,

²⁸ Nɛfetali nǎnǎi, kundǰii Pedaǰɛle, Amiyude ná-doun zunui.»

²⁹ Naati ka ǴooǰǴ GALAGI devei veeni ti ya, ga ti Kanaan yooi ǰaaǰwɛɛ Izelayele nuiti zǴǴzu.

35

Leevi nuiti ta-laaiti

¹ ǴooǰǴ GALAGI bǎɛni Moize va, Moaɛbe nɛmeiti su, Zuludɛn ǰɔbaɛɛ, Zeeliko letemaɛɛ.

² E ǰɛni ma: «Devei ve Izelayele nuiti zea, ga ti va bu, ti taai tanigaa ve Leevi nuiti zea ta-yooi zu, nii ti solǴgai ga tǎnǎ, vɛti ta zoo ti zeǐ náti. Wa náti maaǰooliiti fe Leevi nuiti zea.

³ Naama laaiti ta ǰɛ ga ti-zeǐzuɛ. Ti-maaǰooliiti su ǰɛ ga ta-logani losuɛti, ti-yeaǰǴigiti ti ǰɛ ná, ta ta-logani bulugiti.

⁴ Taaiti maaǰooliiti su, niiti wo ti veezu Leevi nuiti zea, zooi ǰa ǰɛ ba, é ǰaku ma ga mɛtele undǴulugǴ (500), é tǴzeǐ siǰigiti ma, é li polu velei maaǰooliiti kpein su.

⁵ Wa kǴǴ, wo kwɛgi la taa volu velei, ga mɛtele waagila (1 000), é ǰaku ma kpɔloo, taai ǰa ǰɛ zaamazuve. Uele ǰana zooi a ǰɛ la, ta-laaiti maaǰooliiti zu.

⁶ Wa yeelo taa lǴzita va, wo fe Leevi nuiti bɛ, ti ǰɛ ga maaɛla wosuɛ, nui niiti ti nu vaazu, ti la gaaǰilini ma, ta zoo ti vɛla, ti li ná, é vɛɛ taa vuunaanigǴ maazu felegǴ (42) ǰiligaa va.

⁷ Taaiti wo vaazu ti veezu Leevi nuiti be, tiegoŋa ɟa ɟe ga puunaanigo maazu losava (48), é vee ti-maaɟoolii ma yooiti ba, ti ɟilagilagi pe.

⁸ Taaiti wo vaazu ti zegezu Izelayele nuiti ta-yooiti su, moinda ɟa ɟula naati zea, niiti gola ti ya, tago no ɟa a ɟula naati zea, niiti é la moinni ti ya. Bolodai ɟilagilagi ɟa ná-taai ta ve Leevi nuiti be, eɟevelei a zoloo da solooɟi ma, é vaazu bosu.»

Maavela laaiti

(To Sevei Velesie 4:41-43;

19:1-13;

Zozuwe 20:1-9)

⁹ Gooɟo GALAGI boeni Moize vo, é ɟe ma:

¹⁰ «Boe Izelayele nuiti po, é ɟe ti ma: Siegi zu wo Zuluden buɟezu la, wo le Kanaan yooi zu,

¹¹ wa yeelo taai tanigaani ba, ta ɟe wo ve ga maavela laaiti, ni nu a nu vaana, é la gaagilini ma, é vela, é li ná.

¹² Naama laaiti ta ɟe wo ve ga maavela laaiti, namai votokula nui va, naa ɟa a ke nu vaa nui mina za, aisa é va ɟula kelema nuɟuseiti gaazu, ná-tukpoi ɟaa va leve.

¹³ Wa yeelo taa lozita va, ti ɟe ga maavela laaiti,

¹⁴ wa taa savago ve Zuluden volu velei, wo taa savago ve Kanaan yooi zu. Naati ta ɟeezu ga maavela laaiti.

¹⁵ Naama laa lozitaati ta ɟeezu ga maavela laaiti Izelayele nuiti be, ta weeinti, naa vee seikooɟoma nuiti ba, nu-o-nu nii a nu vaana, é la gaagilini ma, miná ɟa a vela, é li ná.

¹⁶ «Ni zunui ta a seijoɟoi loɟana ga kolu ani, naa za, toɟa ga nu vaa nu. Ta nu vaa nui naa vaa.

¹⁷ Ni a soona ga kotu, naa za, toɟa ga nu vaa nu. Ta nu vaa nui naa vaa.

¹⁸ Ni a doɟana ga gulu, naa za, toɟa ga nu vaa nu. Ta nu vaa nui naa vaa.

¹⁹ Namai votokula nui ɟa nu vaa nui naa vaa, siegi zu é maazoloo su da.

²⁰ Ni zunui ta a soona seijoɟoi va ga woinzegemai, baa é ani zeɟe, é pili ma ga kisie noi, saa vaa ɟula su,

²¹ baa ni a doɟana ga yeei, sili vaa zu, saa vaa ɟula su, toɟa ga nu vaa nu, ta paa. Namai votokula nui naa ɟa nu vaa nui naa vaa, siegi zu é yeezeelizu la ma.

²² «Kele ni zunui ta a soona seijoɟoi va, é la gaagilini ma, é la daani ɟisu, baa é anii ta vili ma, é la daani ɟisu,

²³ baa é la naa ɟaazu, eyesu é kotui loo ma, naa volu ɟe ga saai, é la ga silijoɟo, é la faa noo beɟezu daalooɟoma,

²⁴ nuɟuseiti ta tukpoɟaaleve, é zoloo togi ma, nu vaa nui ta namai votokula nuiti zoɟo zu.

²⁵ Nuɟuseiti ta nu vaa nui ɟizo, ti kula namai votokula nui ya. Nuɟuseiti ta gaagale ma maavela laai zu, ve pelaai, é li ná. Toɟa ye ná eyesu zalaɟa ɟula ɟundiɟi wolai, nii gulɟadegai ziaai ma, naa za.

²⁶ «Ni nu vaa nui a buɟena maavela laai ma ɟweɟiti maazu, ve pelaai, é li ná,

²⁷ ni ta ɟomina ta namai votokula nui taa voluve, naa paa, é la ɟe ga soɟa nu, nu vaa vaa zu.

²⁸ Mazoloo, nu vaa nui maaneve, é ye maavela laai zu, eyesu zalaɟa ɟula ɟundiɟi wolai za. Zalaɟa ɟula ɟundiɟi wolai zaa voluma, nu vaa nui ɟa zoo é ɟale ma ná-poganii unda.

²⁹ «Deveiti kana wo ma vaa zu, wo-mavofodaiti kpein su, ve nope wa zeí ná.

³⁰ Ni nui ta a nu loƒana, é za, ta nu vaa nui vaa, zeeleiti gooi ma. Kéle zeele ƒila ge la kula ƒea, peelalai va ve nui ya ga ti paa.

³¹ «À mina yeezei walii wu, nu vaa nui yenvui vaa zu, nii maaneai ga é za, mazóló keni ti naama nui vaa.

³² A mina yeezei walii wu, wo va pelei ve zea, é va ƒula maavele laai va, é va ƒale ma ná-zooi zu, aisa zalaƒa ƒula ƒundiƒi wolai va za.

³³ A mina zooi ƒózo, ve wo vaazu zeizu ná, mazóló ƒamai ƒa ƒa zooi ƒózo. Koto gba vaa la ƒea ƒamai ná-faa zu nii puai, keni naama nui ƒamai, nii é ƒamai vuai.

³⁴ Wo la zooi naa ƒózoa, ve wo vaazu zeizu ná, ve ná ƒalaagi gè vaazu zeizu ná, mazóló ná ga Góoƒo GALAGI, nii é zeini Izelayele nuiti saama.»

36

Tógi é lo

peleyeƒeiti ta-you vaiti ba

¹ Peleyeƒe ƒundiƒiiti ti ƒulaai Galaade ná-bolodai zu, Makiil ná-doun zunui, Manasee ná-doun zunui, Zozefe ná-doun zunuiti ta-wolodamaiti saama, ti vaani Moize vó be, ti 6e pó, ta Izelayele nuiti ta-veleyeƒe ƒundiƒiiti,

² ti ƒe ti ma: «Góoƒo GALAGI devei veeni máliƒii ya, ga é zooi ƒaaƒwe Izelayele nuiti ba ga kpakutoomai. Naa voluma, máliƒii devei zólóni Góoƒo GALAGI ya, ga é gi-ƒeeloín Selbefƒade ná-poganii ve ná-doun anzanuiti zea.

³ Ni ta vuluna Izelayele nuiti ta-wolodamai taƒili ma, ta-voganii ƒa zeƒe gi-memewolani ta-voganii va, é veé bolodai naa, ná-poganii va, nii ti ƒiliai ba, naa maavele ma, ta ƒa ƒulazu poganii la, nii gaaƒweai gi va ga kpakutoomai.

⁴ Baƒoyeema ƒonagi a zeelina Izelayele nuiti be, ta-voganii ƒa veé bolodai naa nónó va, nii ti ƒilizu ba, toƒa zeƒe gá-wolodai nónó ma gelei va.»

⁵ Moize Góoƒo GALAGI ná-deveiti daazeelini Izelayele nuiti ma, é ƒe ti ma: «Zozefe mavofodaiti ta-wolodai ƒa gaamai wosu.

⁶ Peƒe nii Góoƒo GALAGI deveai Selbefƒade ná-doun anzanuiti ma: Ta zeí naama nuiti be, niiti ta ƒe ti vó, ni nó ta zeí ti-ƒeeni ta-wolodai zu.

⁷ Izelayele yooi zu, poganii tanope ge la ƒulaa bolodai ta zu, é va li bolodai zoi zu, kéle Izelayele nui ƒilagilagi ƒa ƒili kéƒeƒeni ta-wolodai ma voganii va.

⁸ Anzanu loín ƒilagilagi kpein poganii a ƒe zea, Izelayele nuiti ta-wolodaiti su, keni naa zeí zini be, kéƒeƒe ná-bolodai zu, naa ƒa a ké Izelayele nuiti gilagilagiti ti ti-memewolani ta-voganii zóló.

⁹ Poganii tanope ge la ƒulaa bolodai ta va, é va li bolodai taƒili su, kéle Izelayele nuiti ta-wolodaiti ta ƒili ti ƒilagilagi ta-voganii va.»

¹⁰ Selbefƒade ná-doun anzanuiti ti kéeni, eƒevelei Góoƒo GALAGI ma levei veeni la Moize ya.

¹¹ Selbefƒade ná-doun anzanuiti ti ga Maala, Tiilesa, Gógela, Mileka ta Noa, ti zeini ti-ƒeé kéƒeƒelointi ti-loun zunuiti be,

¹² ti zeini Zozefe ná-doun zunui Manasee mavofodaiti be, ta-voganiiti ti yeni ti-ƒeeni ta-wolodai zu.

¹³ Deveiti ta tógiti kana, niiti Góoƒo GALAGI feeni Izelayele nuiti zea, ga Moize maavele, Moaƒe neƒeí zu, Zuludén ƒobave, Zeeliko letemave.

Tɔ Sevei Velesiei Sevei loozeizuwe ma woo mɔngiti

Gaalu Sevei gaabelazuwe ɔa deezu ga adeye, ga Izelayele nuiti ti zeelia zou ɔwemawe, ti loo vai ve niina minazeɔe zooti zu. Tɔ Sevei Velesiei ɛ vilesu polu, Moize boe la ɔeni su sava Izelayele nuiti po (1:1–4:43; 4:44–28:68; 28:69–30:20). Moize ti looni ɔisu ga GALA na-keewotiiti, na-nebeɛi zu, nii kwɛ ge la ba, ɛ keeni na-nubuseiti tetegi: ɛ minazeɔe bo ti ve, ɛ lo ti luɔɔ kona vuunaanigo (40) laawu tevebai zu, ɛ ti make ti zili nuiti ti la zieni ti wu, ɛ na-deveiti ta na-minazeɔegiti fe ti ya.

Anɛɛ naa ve, ɛ la no ga faiti ti ɔeai, ɔaa togi ɛ veeni naa ɔweɛ fai no volu. Kele Moize ɔa boezu eɔe tenebo nui, nii zebɛi ba, ɛ ti loli ga ti ɔize ti-Maliɔii na-woogɛɔiladai zu, ti lo naa ma, ti GALA kitei na-kpɔfaamai ɔaizie. «Woilo, Izelayele! ɔooɔo GALAGI ada-GALAGI ɔa ɛ ga GALA gila kpegɛ. Da ɔooɔo GALAGI da-GALAGI neɛ ve ga ɛ-yii pe, ta ɛ-yenvui pe, ta ɛ-zuvikei pe» (6:4-5, bogɛ Mat 22:37 zu). Niima wooi ɔa keai ga dologi loozeizuwe Izelayele nuiti be, ɛ lo kidaaleve velei va, ta folo-o-folo GALA fali vai.

Sevei nii ma ɔaagwesu naanigo ma ɔaabelagiti, felego ɔa koozugele boe wosu, ta kizesu vaa felego: mɔnpa maamuse wuyei ɛ lolisu ga «Moize na-guyei» (ɔaagwesu 32), ta tuyai Moize tooni Izelayele woloda puugo maazu felegoiti (12) be (ɔaagwesu 33), naa volu, ve na deezu velei ziimazeɔegɛi ɔeni la ga Zozuwe, ɛ lo Moize votogi zu, ɛ va li ga Izelayele minazeɔe zooti zu (ɔaagwesu 31), ta Moize na-saa vai (ɔaagwesu 34).

Tɔ Sevei Velesiei tei su vaa wolai ɔa ga, «Tɔ Sevei,» nii ɛ ɔaani GALA sei velei wu Zeeluzalame, masagi Zɔziase na-masadai ma ziegi zu (2Ma 22), naa ɔa ɛ ɔeni ga faiti falibo fai loozeigi GALA pelei ma, nii masa niinei toozeini. Su wooi ɔa ɔalasu seve moinmoin su minazeɔe poloi zu (Masagiti, Zeeleemi), eyesu ɛ zeeli minazeɔe niinei zu (Mat 4:4, 7, 10; Mak 12:32).

Niiti ti kalasu niizu, ta moun keleiti, Tɔ Sevei Velesiei ɔa deezu ga undaanɛi nii nubusei pe ge ɔaiziezu, keeni nu ɔolo GALA be pe, nii ɛ ga Kizo Nui ta Unmoo Nui, ɛ va lega soloɔ, fai pe su.

MOIZE NA-KPɔEZUGULA MɔUNGI

(1:1–4:44)

¹ Sevei nii ɔa wooyi bosu, niiti Moize ti laazeelini Izelayele nuiti kpein ma, Zuluden folo ɔulazu velei, tevebai zu, petu nemei zu Sufe letemawe. Nemei naa ɔa Palanni zoɔozuwe ta taa naanigo zɔiti: Tofele ta Laban, naa veɛ Gaseelote ta Di-Zaɔaɔe va.

² (Folo puugo maazu ɔila (11) sie ɔa ɛ na, ɛ zo ɔoolebe gizei ma, ɛ va ga Seyiil ɔize ma velei, ɛ zeeli Kadese-Baalenea.)

³ Kona vuunaanisei (40) ma alu puugo maazu ɔilagi (11) ma volo mɔngi ma, ti ɔula vɔluma Ezipete yooi va, Moize boeni Izelayele nuiti po, eɔevelei ɔooɔo GALAGI devei veeni la zea ta-vaa zu.

⁴ Naa ɔeɛni, siegi zu ɛ beni da ga voni Amool nuiti ta-masagi Sigon ma, nii na-taa wolai ɔeni ga Gesebon, ta Basan masagi Woge, nii ɛ ɔeni zeini Asetalote ta Edeleyi.

⁵ Zuluden volu velei, Moaɔe yooi zu, mina ɔa Moize toozeini na ga togi nii yoɔozulea ga tiye, ɛ ɔe ti ma:

⁶ Gooḡo GALAGI da-GALAGI bōeni de vō Gōolebe gizei ma, é ḡe ma: «Wo wola lebigē zeini gizei nii vō be.

⁷ A latina, wo li Amōl nuiti ta-ḡize yooi zu, ta ná maḡooliiti su, ve Kanaan nuiti ti zeini ná, Zuludēn ma vetu nemei zu, ta gizeiti ma, naa veē zielave ma nemei zu va, ta lekpeḡave nu yeezazuve, ta Kpolode Wolai ḡobaveti, eyesu é zeeli Liḡan ḡizeiti ma, ta zie wolai Ufelate ma.

⁸ A peḡe, ḡe zōoi tei fea wo ve. A li, wo zōoi naa zeḡe ga wōnō, nii nōun ná Gooḡo GALAGI ḡe ma ḡona woni wo-memewolani be, Abalaame, ta Izaake, naa veē Zakōbe va, ga ḡe fe ti ve, ta ti-mavofodaiti, ta zefena ná.»

Moize tukpōḡaaleve nuiti sei vai
(Egezode 18:13-27)

⁹ Moize ḡeni ma mōnō: naama zieḡi zu, ḡe bōeni wo vō ḡani, ga: «Gè la zooga, ná ḡila, ḡe va lo wo luḡo.

¹⁰ Gooḡo GALAGI wa-GALAGI, wo maamōinda, za wo mōinda eḡe geēḡōlogi ma zomideḡaiti.

¹¹ Gooḡo GALAGI, wo-memewolani ta-GALAGI, ta bō wo va ná zeizu ḡe ga waagila (1 000), é tuya loo wo ve, eḡevelei é minazegeni la!

¹² Ná ḡila, ná wa-ḡasai zeḡe ḡale, ḡe wa-vaiti gaḡḡula ba, ta wa-bōe vaiti?

¹³ A yeelo zunui tanigaani ba, wa-wolodaiti su, ti ga ḡima nuiti, ti gelegelegai, ta luḡo vagoi ti va, ḡe ti ze wo unda.»

¹⁴ Wo ḡōḡaavoteni, wo ḡe mā: «Nii è ḡisiaa su ga è ke, naa ḡa ga faa vago.»

¹⁵ Gè wa-wolodama ḡundiḡiiti seḡeni, ḡima nuiti, luḡo vagoi ti va. Gè tanigaa ze wo unda ga nu waagilagila kundiḡiiti, nu ungilagila kundiḡiiti, nu vuulōludōlu kundiḡiiti, ta nu vuupuu kundiḡiiti. Gè zōiti ke ga faaḡaḡulaba nuiti wa-wolodaiti su.

¹⁶ Gè devei veeni naama zieḡi zu, wa-lukpōḡaaleve nuiti zea, ḡe ḡe ti ma: «À woilo wo-ḡeēleaiti goo ma, wo ti lukpōḡaaleve ti yōḡozu vaiti su, ta ti-ḡeēleaiti, ta weēinti, ga telebodai.

¹⁷ A mina zeelzōḡōzu ḡe nuiti su, wa woilo mōne nuiti goo ma, ta zobobe nuiti. A mina lua nu nōpe ba, mazōlō GALA ka po ge ga tukpōḡaaleve vai. Ni fai ta a baana wo ya gola, wa vaa la pō be, ḡe gaḡḡula ba.»

¹⁸ Pele ḡana naama zieḡi zu ḡe devei veeni la, ga nii kpein wa ke.

Kpakagi é ḡeēni Kadese
(Gaalu Sevei 13:1-33;

14:20-45)

¹⁹ Ade zefeni Gōolebe gizei vō be, de zie teveba wolai zu, nii maayikiai, de li ga Amōl nuiti ta-ḡize yooi zu velei, eḡevelei Gooḡo GALAGI ade leveni la. Ade zeelini Kadese-Baalenea.

²⁰ Gè ḡeni wo ma: «Wo zeelia Amōl nuiti ta-ḡize yooi zu, nii Gooḡo GALAGI da-GALAGI fea de ve.

²¹ Peḡe, Gooḡo GALAGI wa-GALAGI zōoi laa wo ḡakala. A le, wo seḡe ga wōnō, eḡevelei Gooḡo GALAGI, wo-memewolani ta-GALAGI boni la wo ma. A mina lua. A mina bali.»

²² Wo pe wo maabuḡani bā, wo ḡe mā: «Ade zunui tanigaa leve, ti zōoi zuveḡe, ti va, ti vōluvaavo ade ma, pelei da zie la, taaiti ve da li ná, ti naati deē.»

²³ Wo ḡisu vai naa neēni bē. Naa ḡa é keēni, ḡe yeelo zunu puḡō maazu felegō (12) va wo zaama, boloda ḡila, zunu ḡila.

²⁴ Ti liini, ti le ga gize yooi vō pelei, eyesu ti li Esekole nemei zu, ti náti sumōni.

25 Ti vaani ga ma yooi ma wulu waaiti ya, ti dɛɛ ga adeye, ti voluvaawo, ti ɔɛ ma: «Zou vagɔ ve, nii Gɔɔɔɔ GALAGI da-GALAGI feezu de ve.»

26 Kele wo la keeni, wo va le. Wo bakani wa-GALAGI Gɔɔɔɔ GALAGI ná-devei laalɔɔɔma.

27 Wo bɔɛni unsu wa-zɛɛ ɔɔtaiti bu, wo ɔɛ ma: «Tei ade wɔnzɛɛɛɛ Gɔɔɔɔ GALAGI ma, naa ɔa é de ɔɔlaai la Ezipete yooi va, é va de lo Amɔɔl nuiti zeezu, ti de undaavili.

28 Mini ɔa ade liizu ná? Ade-ɔɛɛɛɛɛti ti de iɔɔtevea, ti ɔɛ ma: «Nubusea ve ti wola mɔɔndai, ti wola ɔɔozakoozagai ade va, taaiti be ti wola wɔɔɔɔai, siɔɔɔɔi ti ma, é zeɛi geei va, gi Anake mavofodaiti kaave ná ɔɔte.» »

29 Gɛ ɔɛni wo ma: «À mina bali. A mina lua ti va.

30 Gɔɔɔɔ GALAGI wa-GALAGI, nii é loni wo luɔɔ, tɔ bɔɔɔi ɔa a kɔɔi ɔɔ wo ve, eɔɔvelei é keeni la wo ve, wo ɔaazu, Ezipete yooi zu,

31 naa volu tevebai zu, wo kaani miná, Gɔɔɔɔ GALAGI wa-GALAGI wo zɛɛɛni, eɔɔvelei zunui a dá ná-doun zunui zɛɛɛ la, pelei kpein su, eyɛsu wo zeeli niima adave.»

32 Anɛɛ naa ve, wo la ɔɛni laani Gɔɔɔɔ GALAGI la, wa-GALAGI,

33 nii é ɔɛni losu wo luɔɔ pelei zu, ga é wo-vuuzu ɔaizɛ, é ɔɛni losu wo luɔɔ kpidi abuzogi zu, é pelei le ga woye, nii wo zɛɛzu la, foloi é lo wo luɔɔ tonaɔɔiingi zu.

34 Gɔɔɔɔ GALAGI wo ɔɔsu vai ɔɔwɛɛni, é yiiɔaawana, é minazɛɛɛ ɔɔni:

35 «Niima yamanii zu nubuse ɔɔti taɔɔla kpala ge la zooi naa ɔa, nii gɛ ma ɔɔna woga ga gɛ fe wo-mɛmɛwolani zea,

36 keni Kalɛbe, Yefunee ná-doun zunui, tɔ ɔa a ka. Ná zooi naa ve zea, nii siaai su, ta ná-doun zunuiti, tɔɔzei siɛve ga ziiimai.»

37 Gɔɔɔɔ GALAGI yiiɔaawanani mà balaa wa-vaa zu, é ɔɛ ma: «Da balaagi, é la mɔ lea ná.

38 Kele Nun ná-doun zunui Zozuwe, dá-bɔba nui, naa ɔa le ná. Naa iɔɔɔ, mazɔɔɔ toɔa é vaazu losu Izelayeɛ nuiti tuɔɔ zooi zo fai zu.

39 Wo-lointi, wo ɔɛni ɔɛɛzu ma ta ɔɛ ga wo zili nuiti daamiani, ta wo-loun zunuiti, niiti ti la faa vagɔi ta faa ɔɔi yɔɔɔzuɔɔwɛɛ za, naati ka ti leɛzu ná, naati ka gɛ feezu ti ve, ti seɛɛ ga tɔɔɔ.

40 Kele wɔun, à ɔale ma, wo li volu tevebai zu, Seeli Kpoloɔɔi va pelei.»

41 Wo ɔɔɔɔavoteni, wo ɔɛ ma: «Gi koto ɔɛa Gɔɔɔɔ GALAGI laalɔɔɔma. Gá leɛzu, gi kɔɔi ɔɔ, eɔɔvelei Gɔɔɔɔ GALAGI gá-GALAGI devei vea la gi ya.» Wo ɔɔilagilagi wo wa-ɔɔɔɔ zɔɔlaiti seɛɛni, wo ka ga faa go, wo leɛ vai gize yooi zu.

42 Kele Gɔɔɔɔ GALAGI ɔɛni mà: «Gɛ ti ma: A mina le, ta à mina kɔɔ ɔɔ, mazɔɔɔ gɛ la wo zaama ɔɔɛɛɛɛin, wo zili nuiti ta wo ɔɔɔɔɔɔ nɔ fuun.»

43 Anɛɛ naa ve, gɛ bɔɔɔni ga bɔɔa wo va, wo la woiloni, wo bakani Gɔɔɔɔ GALAGI ya, wo leɛni ga goizuɔɔɔi gize yooi zu.

44 Názu ɔa Amɔɔl nuiti ti zeini gize yooi zu, ti ɔɔlani, ti wo laaɔɔomi, ti vile wo volu eɔɛ koingiti, ti laale wo wu, é zo Seyiil lugi zu, eyɛsu é zeeli Gɔɔlema.

45 Wo ɔalegai ma ma, wo wɔɔɔni Gɔɔɔɔ GALAGI ɔakala, kele Gɔɔɔɔ GALAGI la ɔɛni woiloni wo-wooi ma, é woizuɔɔɔni.

46 Naa ɔa é keeni wo yɛni Kadese, wo wola lebi ná.

2

*Edome ta Moabe ta Amɔn yooiti
maazubude vai*

¹ Ade latini, de li ga tevebai zu vele, de Seeli Kpoloɔɔi ma velei zo, eɣevelei Ɔooɔɔ GALAGI boni mà la. Ade folo mɔnmɔn keeni, de ɔa lati Seyiil gize yooi ma.

² Ɔooɔɔ GALAGI ɣeni mà:

³ «Wo lebiga latusu gize yooi tɛi ma. A latina ga lekɔemave nu ɣɔvɛzu velei.

⁴ Dveii nii ve nuɔuseiti zea, ga wa vaazu leveɔu wo-ɣeeleaiti Ezawu ná-doun zunuiti ta-ɣwepelemave, ti zeini Seyiil yooi zu. Ta lua wo va, kele à dama ga ɔooɔɔ.

⁵ A mina laale ti wu, mazɔɔɔ gè la wo-ɣooɔɔ losu nɔpe feezu ta-yooi zu, tɔzei gè Seyiil gize yooi veeve Ezawu ve ga nɔnɔ.

⁶ Wa daamianigi zɔɔɔ ti ya, ga wo geya ga walii, wo mi, anee ziei wa ɣe kɔɔlezu, wa sɔɔɔ ti ya ga wo geya ga walii.»

⁷ Mazɔɔɔ Ɔooɔɔ GALAGI wa-ƆALAGI tuya looɔve wo ve, wo-yeavaiti pe su, gwelɛve wo ma wa-ziei zu, teveba wolai nii zu. Kona vuunaanigo (40) ɣa Ɔooɔɔ GALAGI wa-ƆALAGI ɣa wo va, wo la valani ani nɔpe ma.

⁸ Ade-ɣeeleaiti Ezawu ná-doun zunuiti ti zeini Seyiil yooi zu, ade ti yeni ɣoozama, de leve ti va, de lago maaɣoozani Zuluden ma vetu nemɛi zu velei va, ta Elate, ta Esiyon-Geeɔeɛl. Naa volu, ade latini, de li ga Moabe tevebai zu velei.

⁹ Ɔooɔɔ GALAGI ɣeni mà: «À mina laale Moabe nuiti bu, wo mina kɔɔ veɛ ti va, mazɔɔɔ gè la ada nɔpe feezu wo ya ná-zooi zu, Lote ná-doun zunuiti ka gè Aal yooi veai ti ya ga tɔnɔ.»

¹⁰ (Eme mavofodaiti ka ti ɣeni zeini ná mɔungi, ma nuɔuseiti ti wɔɔlɔni, ti wola mɔin, ti ɣoozakooza eɣe Anake mavofodaiti.

¹¹ Tiya balaagi ti ɣeni ti vetesu eɣe Leefa mavofodaiti, velei nɔ Anake mavofodaiti ti la, kele Moabe nuiti ti ɣeni ti lolisu ga Eme mavofodaiti.

¹² Ɔooɔɔ nuiti ka ti ɣeni zeini Seyiil, Ezawu ná-doun zunuiti ti ti zoni, ti ti-ma zuwu ɣaaleve luɣɔ, ti zeii ti-votogi zu, eɣevelei Izelayele keeni la zooi naa zu, nii é zea, nii Ɔooɔɔ GALAGI feeni zea.)

¹³ Ɔooɔɔ GALAGI ɣeni ma mɔnɔ: «À wuzegena niizu, wo Zeelɛde ɣɔtudei buɔɔ.» Názu ɣa ade Zeelɛde ɣɔtudei buɔɔni la.

¹⁴ Yeeɣeɣalai ade keeni, de ɔa zie, é zo Kadese-Baalenea, é li Zeelɛde ɣɔtudei maazubude voloi va, é ɣeni ga kona vuusava maazu lɔsava (38), eyesu zunuiti ti zeelini kooɔɔ vai ma, naati kpein ti jeele de zaama, eɣevelei Ɔooɔɔ GALAGI ma ɣonai woni la ti ve.

¹⁵ Ɔooɔɔ GALAGI ɔooɔɔ ɣeni ti laalɔɔoma, é ɔa ti vaa, eyesu ti jeele de zaama.

¹⁶ Siegi zu kooɔɔ nuiti kpein ti jeele ni la nuɔuseiti saama ga ti za,

¹⁷ Ɔooɔɔ GALAGI ɣeni mà:

¹⁸ «Wa Moabe ɣwepelemave maazuɔubudezu za, wo leve ga Aal taai ɣoba velei,

¹⁹ wa vaazu maabuɣazu Amɔn nuiti ba. A mina laale ti wu, wo mina kɔɔ veɛ ti va, mazɔɔɔ gè la ada nɔpe feezu wo ya Amɔn nuiti ta-yooi zu, Lote ná-doun zunuiti ka gè naa veai ti ya ga tɔnɔ.»

²⁰ (Naama adave leveni ga Leefa mavofodaiti ta-yooi, Leefa mavofodaiti ka ti ɣeni zeini ná mɔungi, Amɔn nuiti ti ɣeni ti lolisu ga Zamezume nuiti,

21 ti ɣɛni ga nuɓuseiti ti wɔɔloni, ti wola mɔin, ti ɣoozakooza eɣɛ Anake mavofodaiti. Gooɣɔ GALAGI ti ɣologoloni Amɔn nuiti, naati ti ti zo, ti zeɪ ti-ɔotogi zu.

22 Vele ɣana Gooɣɔ GALAGI keɛni la Edome nuiti be, ti ga Ezawu mavofodaiti, niiti ti zeini Seyiil, siegi zu e Gool nuiti kologoloni la, naati ti ta-yooi zoni, ti zeɪ na ti-ɔotogi zu, eyɛsu zaaɣaza.

23 Avi nuiti ti zeini taa goiti su, eyɛsu e zeeli Gaza, Kafetool nuiti ti vaani, ti naati kologolo, ti zeɪ ti-ɔotogi zu.)

24 Gooɣɔ GALAGI ɣɛ ma: «À wuzɛɣɛ, wo pele zo, wo zie wolai Aalenɔn buɗɛ. Wɛɛɛ, gɛ Gɛseɓon masagi Sigon Amool nui la wo yeezu, ta na-zooi. A toozei ga kooi veɛ ba, wo na-zooi zeɣɛ ga wɔnɔ.

25 Za, na toozeizu ga wo-vaaluabai la nuɓuseiti kpein su, niiti ti zeini geɣɣolɔgi wu, ta lua wo va. Siegi zu ti wo-maawooi menisu da, ta ɓali, ti ɣɛ no unga wuulee wo luɣɔ.»

*Gɛseɓon masagi Sigon na-zooi zo fai
(Gaalɔ Sɛvɛi 21:21-30)*

26 De yeɪni Kedeemote teɓɛbai zu, gɛ keelaiti teɓɛ Gɛseɓon masagi Sigon ma, ga ziilei kpɔɛiti. Gɛ boni ma ga:

27 «Va bu, gi leve da-yooi zu. Gá levesu ga pele zakpai nɔ, gi la zeɣɛzu ba, gi va li ga yeezazu vele, ɓaa ɣɔɓɛzu vele.

28 Daamiani kpein gá mi, da ti ɔodi gi ma, ziei nii kpein gá kpole, da ti ɔodi gi ma, gá levesu nɔ ná ɣɣɣa.

29 Naa ɣa Ezawu ná-doun zunuiti ti keɛni gi ve, niiti ti zeini Seyiil, zenɔ ɣana Moaɓe nuiti ti keɛni la gi ve, niiti ti zeini Aal taazuɓɛ. Va bu gi leve, eyɛsu gi Zuluden maazuɓuɗɛ, gi lo zooi naa zu, nii Gooɣɔ GALAGI gá-GALAGI feezu gi ve.»

30 Keɛɛ Gɛseɓon masagi Sigon la ɣɛni keɛni, e va va bu, ade va leve pɔ be, mazoloo Gooɣɔ GALAGI wa-GALAGI kigi ɓaani, e ɣaazumaavɔ, nii a ke e lo wo yeezu, eɣɛvelei wo petesu la za.

31 Naa ɔoluma, Gooɣɔ GALAGI ɣɛni mà: «Wɛɛɛ, gɛ toozeida ga gɛ Sigon ta na-zooi lo wo yeezu. A toozei ga na-zooi zeɣɛ ga wɔnɔ.»

32 Sigon ɣulani ga ná-kooɓɔgi pe, ti laale ade wu, ti kooi veɛ ade va Yaɣase.

33 Gooɣɔ GALAGI ada-GALAGI dooni de yeezu, de zobogi zolooni ma, ta ná-doun zunuiti, ta ná-nuɓuseiti pe.

34 Naama ziegi zu, ade ná-taaiti kpein soni da, de ti ɣologolo. Ade nuɓuseiti suwuɣaaleveni ti zu, zunuiti, ta anzanuiti, ta doungoiti, gila kpala ge la ɣulani.

35 Toganiiti nɔ ɣa ade ti makɛni ɓɔɣɔ ve, ta koozoganiiiti, ade ti yeɓeni taaiti su, niiti ade ti zoni.

36 E zo Alɔweɛɛɛ, zie wolai Aalenɔn ɣomaɓɛ, ta taai naa nii e nemei zu, eyɛsu e zeeli Galaade, taa nɔpe ge la ɣɛni ná, nii ade la vonini ma, mazoloo Gooɣɔ GALAGI da-GALAGI ti pe dooni de yeezu.

37 Keɛɛ wo la ɣɛni maabuɣani Amɔn nuiti ta-yooi va, anɛɛ zie wolai Yaɓɔke ɣomaɓɛ, ta taaiti ti gize yooi zu, ta naama adaɓɛti tanɔpe, niiti Gooɣɔ GALAGI ma levei veeni ade ya ga de ɓaa ti maazu.

3

Basan masagi Wɔge ná-zooi zo fai
(*Gaalu Sɛvɛi 21:31-35*)

¹ Ade latini, de li ga Basan vele. Basan masagi Wɔge ɟulani, ta ná-kooɟɔ nuiti kpein, ti ade laaɟɔmi, ti va kooi vɛɛ ade va Edeleyi.

² Gooɟɔ GALAGI ɟɛni mà: «Mina lua toun ba, mazaloo gè dɔa è yeezu, ta ná-kooɟɔ nuiti kpein, é vɛɛ ná-zooi va. Da so, eɟɛvelei è Amool nuiti ta-masagi Siɟon zoni da, nii é ɟɛni zeini Gɛsebon.»

³ Gooɟɔ GALAGI da-GALAGI Basan masagi Wɔge lɔoni ade yeezu, é bo ná-kooɟɔ nuiti kpein ba. De ti pɛ paani. Nu ɟila kpalaa ge la ɟulani.

⁴ Názu ɟa de ná-taaiti pɛ soni da, taa vuulɔzita (60) ɟa é ɟɛni Aaleɟɔbe yooi maaɟoolii zu, niiti Wɔge ɟɛni masadai ɟɛɛzu ti unda, Basan yooi zu. Taa ɟila kpalaa ge la ɟɛni yeni, nii de la ɟɛni soni.

⁵ Naama laa wolaiti toga ɟɛni de gola, siɟi gaaɟoozagiti ti ti ma, ta kolu bogiti nu ti loozu. Taaiti ti ɟɛni ná balaa, ti mɔindai, niiti siɟi ge la ɟɛni ti ma.

⁶ Ade taai naati pɛ koloɟoloni, eɟɛvelei de keeni la ga Gɛsebon masagi, Siɟon, nonaiti. Ade nubuseiti pɛ suwugaaleveni ti zu, zunuiti, ta anzanuiti, ta doungoiti.

⁷ Kele ade toɟaniiti soni boɟɔ vɛ, ta koozɔganiiti niiti ti ɟɛni taai naati su.

⁸ Zekana, naama ziegi zu, ade adaɔvɛ náti kulani la Amool nuiti ta-masa felegoiti zea, zooi nii é Zuluden volu velei, é zo zie wolai Aalenon ma, eyɛsu é zeeli Gɛelemon gizei ma.

⁹ (Sidon nuiti ti Gɛelemon gizei laasei pɛɛvɛ ga, Siliyon, Amool nuiti ti daasei pɛɛ ga Seniil.)

¹⁰ Ade zooi kpein soni, niiti ti ɟɛni Basan masagi Wɔge ná-masadai zu: gize nɛmɛ zu laaiti kpein, ta Galaade yooi kpein, naa vɛɛ Basan yooi va, eyɛsu é zeeli Saleka taai ta Edeleyi taai ma.

¹¹ (Basan masagi Wɔge ɟila kpe ka é yeni vulua, Leefa mavofodaiti saama. Ná-pooma ɟesui kpetɛai ga kɔtui, naa ɟa de Laɔa, Amon nuiti ta-laa wolai zu. Sakpai ɟa ga metele naanigo, kogi ɟɛ ga metele felego.)

Zuluden folo ɟulazu vele yooi
ɟaaɟwɛɛ vai

(*Gaalu Sɛvɛi 32:1-42*)

¹² Naama ziegi zu, ade beni ga zooi naati kpein so. Luɔɛn ta Gade nuiti ta-wolodamaiti ka gè zooi naa veeni ti ya, nii é Alɔwɛɛl letemaɔvɛ lekpeɛma nu ɟɔvɛzuvɛ, zie wolai Aalenon ma, ta Galaade ɟize yooi ɟilazuɔvɛ, é bo ná-taaiti ba.

¹³ Manasee ná-bolodai ɟilazuɔvɛ ɟa gè Galaade yooi mɔtai veai zea, ta Basan yooi kpein, nii Wɔge ɟɛni masadai ɟɛɛzu unda. (Aaleɟɔbe maaɟoolii kpein, é bo Basan kpein ba, naa ɟa é ɟɛni lolisu ga Leefa mavofodaiti ta-yooi.)

¹⁴ Yayii é ga Manasee ná-dounloin ta, naa ɟa é Aaleɟɔbe yooi kpein seɟeni, eyɛsu é zeeli Gesuul nuiti ta Maakate nuiti ta-ɟwɛpelemaɔvɛ, é daaseigi vɛɛni Basan laaiti ba, zaagaza ta lolisu ga Yayii ná-taaiti.)

¹⁵ Gè Galaade yooi veeni Makiil vɛ.

¹⁶ Gè Galaade ɟilazuɔvɛ veeni Luɔɛn nuiti bɛ, ta Gade nuiti, eyɛsu é zeeli zie wolai Aalenon ma, toɟa é ga kwɛpelegi, eyɛsu é zeeli zie wolai Yaɔoke ma, Amon nuiti ta-ɟwɛpelemaɔvɛ.

17 Folo liizu fwepelemave feni ga Zuluden ma vetu nemei, é zo Kineelele va, é zeeli Kpolodé Wanai ma. Folo gúlazu fwepelemave feni ga Pizega gizei fofobave.

18 Naama zięgi zu, gè niima levei veeni wo ya, ga: «Goofo GALAGI wa-GALAGI niima yooi vea wo ve, nii a ke é fe ga wano. Woitii kpein wo ga zunuiti, wa da bofa maagili ga koofo zoolaiti, wo leve wo-geleleaiti tugfo, Izelayele nuiti.

19 Wo-anzaiti, wo-lointi, ta wa-loganiiti no ga ta ye ná, naama laaiti su gè ti veai wo ya. (Wa-loganiiti moineve, gè naa zufwee.)

20 Wa bo wo-geleleaiti ba, eyesu Goofo GALAGI doofo fe ti ve, egevelei é keai la wo ve, tiya balaagi ti zooi zoloo ga tonoo, nii Goofo GALAGI wa-GALAGI feezu tiya Zuluden volu vele. Názú ga wa gale ma la wa-yooiti su, niiti gè ti veai wo ya.

21 Naama zięgi zu, gè devei veeni Zozuwe ya, gè fe ma: «È-gaazuve naa kpein kaani, nii Goofo GALAGI wa-GALAGI keeni ga masa felegoiti, pele gana Goofo GALAGI a ke la ga masadai kpein, ve é baazu lavesu ná.

22 A mina lua ti va, mazoloo Goofo GALAGI wa-GALAGI bofoi ga é kooi fozu wo ve.»

Moize la lea Kana minazeje zoi zu

23 Naama zięgi zu, gè Goofo GALAGI maaneneneni, gè fe ma:

24 «Maliqii, Goofo GALAGI, è taozeida ga è woolo vele ta è-zebai lea ga ze, nēi gè ga da-wotige zunui, mazoloo galagi begele ga é geegolgi zu, baa zoi ma, nii a zoo é vokoofo da-geewotiti ma, ta da-vaa wolaiti?

25 Nā è maanenezu ga è va bu, gè Zuluden maazufove, gè zou vagoi naa ga, nii é zoolo vele, naama gize you vagoi, ta Liban.»

26 Kele Goofo GALAGI yigaawanani mā wa-vaa zu, é la mo feni po ga é va goomeni. E feni mā: «É kula fea! Mina mo boe po ga naama vai ta.

27 Le Pizega gizei ma, è gaazuzie, folo liizu vele, ta lekpema vele nu fovezuve, ta nu yeezazuve, ta folo gúlazu vele, è pete ga gaazuve, mazoloo è la Zuluden nii maazufovea pe.

28 Deveiti fe Zozuwe ya, è jnodoo, è sebeloo, mazoloo toga é losu niima nubuseiti tugfo, é zoi nii ve tiya ga tonoo, nii è baazu petesu.»

29 Ade yeni nemei zu, Bete-Peyool letemave.

4

Nu folo vai GALA ná-togiti be

1 Niizu, Izelayele nubuseiti, à woilo togiti ta deveiti ma, gè wo galasu da. A ti zo, wo make ti ma, naa ga a ke wo zenvui wo, wo zoi zoloo ga wano, nii Goofo GALAGI, wo-memewolani ta-GALAGI feezu wo ve.

2 A mina ta veve devei naa va, nii gè feezu wo ya, à mina tanope sege ba. Wa folo Goofo GALAGI wa-GALAGI ná-deveiti be, vele gè feezu la wo ya.

3 Wo-gaazuve naa gaani, nii Goofo GALAGI keeni, é lo Baale-Peyool va. Goofo GALAGI wa-GALAGI naati kpein undaavilini wo zaama, niiti ti voopeeni Baale-Peyool lebi vai va.

4 Woitii wo gilini Goofo GALAGI wa-GALAGI va, wo pe wa vulua za.

5 Wo sufwee ga gè wo galage ga togiti, ta deveiti, egevelei Goofo GALAGI ná-GALAGI ma levei veeni la zèa, naa ga a ke wo so, wo make naama yooi zu, ve wo baazu leezu ná, wo soloo ga wano.

⁶ A so, wo make, naa ɟa a wo ɟe ga ɟima nuiti, ta kelegele nuiti, nuiti gaazu, ta naama vaiti menì, ti ɟe ma: «Zii wolai nii ɟa ga ɟima nu, ti ɟelegelege.»

⁷ Zii begele ɟa é ná, anɛɛ zou wolaiti saama, nii ná-galagiti maaɓuɟaai ba, eɟevelei Ɔooɟo GALAGI da-ƆALAGI maaɓuɟaai la de va, siegi zu de woogulazu la ma?

⁸ Zii wolai begele ɟa é ná, nii tɔgiti ta deveiti ti zea, ti zolegai, eɟevelei niima logi la, gè feezu wo ya za?

Kulakelɛmaiti ti veai

Sinayi gizei ma

⁹ Kele à dama ga ɓoɟo, wo ɓaa wo-yenvui maazu, wo-zii ma voloi pe su, wa va yeema naama vaiti ma, niiti ti ɟeeni wo ɟaazu, wo ga ti-ma zeeleiti, ti mina ɟula wo ɟisu. A ti le ga wo-lointi, ta wo-lounlointi.

¹⁰ A mina yeema naama voloi ma, yeei wo loni da Ɔooɟo GALAGI wa-ƆALAGI ɟakala, Ɔooɛbe gizei ma, siegi zu Ɔooɟo GALAGI ɟeni mà la: «Niima nuɓuseiti gaale ba kàkalawe, gè dàawooi le ga tiye, naa ɟa a ke ti tɔzei ga lua bà, ti-zii ma voloi pe su eteai zu, ti ti-lointi kala da.»

¹¹ Wo maaɓuɟani gizei va, wo lo kɔɟawe. Abui soni gizei va, eyesu é le geezuwe. Kpidii veeni, ta tonaɓiingi, ta ɓumugi.

¹² Ɔooɟo GALAGI ɓoeni abui zaamawe wo ɔɔ. Wo kpɔe woointi menini, keke wo la ɟeni gaazuwe ɟaani, wooi na ɟa é ɟeni ná.

¹³ E ná-minazegegi ɟulani keɛma wo ve, nii é wo leveni ga wo so, naa ɟa é ga to puugɔiti. Naa ɔulu é ti zeeveni kɔtu ɟokolo felegoiti ma.

¹⁴ Naama ziegi zu, Ɔooɟo GALAGI devei veeni zèa, ga gè wo ɟala ga deveiti ta tɔgiti, naa ɟa a ke, wo ti zo, wo da zie ga tiye zooi naa zu, nii wo ɔaazu leezu su, wo seɟe, é ɟe wo ve ga wɔno.

Kooɟo ganigiti koo vai

maɲee vai

¹⁵ Tɔzei wo la ɟeni nu nɔpe gaazu ɟaani, voloi Ɔooɟo GALAGI ɟeni ɓeezu la wo ɔɔ, abui zaamawe, Ɔooɛbe gizei ma, à dama ga ɓoɟo,

¹⁶ wo mina ɓoɟo yaava, wo va kooɟo ganigi ta beɛe ɓoɟo ve, é va ɟe ga anii tanɔpe baagɟulaba, zunu ɟevele, ɓaa anzanui,

¹⁷ ɓaa suai ta ɟevele, nii é vulua eteai zu, ɓaa wɔnii, nii é ɟovesu geezuwe,

¹⁸ ɓaa suai ta ɟevele, nii é ɓokposu zooi ma, ɓaa kalei ta ɟevele, nii é ziei wu zooi wu.

¹⁹ A mina ungi wuzegɛ, wo va wele geezuwe, wo va foloi vete, ta alugi, ta somideɟaiti, ta niiti kpein ti volozu geezuwe, wo va nɔko ti wu, wo va da ti lebi. Ɔooɟo GALAGI wa-ƆALAGI naama vai yege nuɓusei zoiti zea, zooi ma geeɟɔlɔgi wu ná pe.

²⁰ Kele woun, Ɔooɟo GALAGI liini, é wo ɟaizie, é wo volo abu zulugi naa zu, nii é ɟeni ga Ezipete yooi, é wo ɟe ga ná-nuɓuseiti, wo ɟe ga nɔnoiti, eɟevelei wo la za.

²¹ Ɔooɟo GALAGI yiiɟaawanani mà wa-vaa zu, é ɟona, é ɟe, gè la Zuluden maazuɓudea, gè va lo zou ɔagɔi zu, nii Ɔooɟo GALAGI wa-ƆALAGI feezu wo ya ga wɔno.

²² Nɔun ná, ná zaazu degemu niima yooi zu, gè la Zuluden maazuɓudea negelein, keke woun, wa kpudezu, wo zou ɔagɔi naa zegɛ ga wɔno.

²³ A dama, wo mina yeema minazɛfɛgi ma, nii Gɔɔɔɔ GALAGI wa-GALAGI sɛgeni wo vɛ, wo va kɔɔɔɔ ganigi ta bɛtɛ bɔɔɔ vɛ, ɛ va ɔɛ ga anii tanɔpɛ baaɔulaba, nii a ɔɛ Gɔɔɔɔ GALAGI wa-GALAGI nɔ-deveiti daalɔɔma.

²⁴ Mazɔlɔɔ Gɔɔɔɔ GALAGI wa-GALAGI ɔɛvɛ ɛɔɛ abui, nii ɛ anii pɛ galazu, GALAGI nii toloai.

²⁵ Siɛgi zu wo dointi sɔlɔɔsu da, ta dounlointi, wo lebi zeini zɔɔi zu, wa ɔakana, wo kɔɔɔɔ ganigi ta bɛtɛ ga ani nɔpɛ baaɔulaba, wo wa-GALAGI Gɔɔɔɔ GALAGI wanama vai ɔɛɛni, wo ziiɔaawana,

²⁶ gɛ gɛɔɔɔlɔgi ta zɔɔi zoga za ga zeeleiti wo laalɔɔma, kulafiliba zaa baungi ɔa zeeli wo ma, wo jɛɛɛ zɔɔi ɔa, wo vaazu sɔlɔɔsu ga wɔnɔ, wa Zuludɛn budɛna, wo-zii zu la ɔoozaa nɔ, mazɔlɔɔ wa ɔloɔɔlo jɛɔɛɛin.

²⁷ Gɔɔɔɔ GALAGI ɔa wo vaza nuɔuseiti saama, wo wola ɔaɔɔalɔi zii ɔiligiti saama, vɛ Gɔɔɔɔ GALAGI a li ga woye nɔ.

²⁸ Minɔ, wa ɔɛ gala kiligiti debizu, nii nuɔusei yɛɛi kpɛɛai ga gului ɔaa kɔtui, ɛ la zɔoga ɛ va wozaɔa, ɔaa ɛ va faa mɛni, ɔaa ɛ va daami wo, ɔaa ɛ va ani maku mɛni.

²⁹ Minɔ ɔa ɔalaagi wo vaazu Gɔɔɔɔ GALAGI wa-GALAGI ɔaizɛzu nɔ volu, wa ka, ni wa ɔaizɛna ga wo-yiimavɛ pɛ, ta wo-yɛnvui pɛ.

³⁰ Niima vai kpein ka zeeli wo ma, wa-ɔidaaviligiti su. Naama ziegiti su ti vaazu, wa ɔale ma Gɔɔɔɔ GALAGI wa-GALAGI vɔ, wo ɔlo gooi vɛ.

³¹ Mazɔlɔɔ Gɔɔɔɔ GALAGI wa-GALAGI ɔa ga maawɔingaa GALAGI, ɛ la ɔɛɛa wo va, ɛ la wo ɔloɔɔloga, ɛ la yeemaa minazɛfɛgi ma, nii ɛ ma ɔonai woni wo-mɛmɛwolani bɛ.

Gɔɔɔɔ GALAGI ɔila kpe nɔ ɔa ɛ ga GALAGI

³² A ɔigaizɛ ɛɛ su, fai niiti kpein ti ɔɛai, aisa wo va zɔlɔɔ, kaipa GALA ge nuɔusei bɛtɛni, ɛ kula etea, ɛ zo gee belɔ, ɛ li zɔla vɛle, fai nii kɛɔala la de ɔɛɛni ga laavɔɔ vai, ta ɔɛa ɔaa? Nu nii ɔɛɔala vaa mɛniga ɔaa?

³³ Nuɔusei galagi ta laawoo mɛniga nɛi ɔaa, ɛ da bɔɛ abui zaamavɛ, ɛ la zaani, ɛɔvɛlele keai la ga woye?

³⁴ Galagi bɛgele ɔa ɛ lia nɔ-nuɔuseiti ɔaizɛzu, zii ɔiligiti saama, ga voluɔulaiti, ta laavɔɔ vaiti, naa vɛɛ maaɔɛle vaiti ba, ɛ kɔɔi ɔɔ ga yɛɛi, ɛ maalua vaiti ke, ɛɔvɛlele Gɔɔɔɔ GALAGI wa-GALAGI kɛɛni la wo vɛ, Ezipete yooi zu, wo-ɔaazuvɛ naa ɔa?

³⁵ E naa kpein dɛɛni ga woye, wo ɔɛ kwɛɛ ga Gɔɔɔɔ GALAGI ɔa ɛ ga GALA, taɔili nɔpɛ ge la nɔ tɔun polu.

³⁶ Daawooi zɛgeni geezuvɛ, wo mɛni, ɛ wo ɔala, ɛ nɔ-abu wolai ɛ ga woye zɔɔi ma. Wo daawooiti mɛnini, ɛ ɔula abui zaamavɛ.

³⁷ Tɔɔzei ɛ wo-mɛmɛwolani nɛɛni vɛ, ɛ yiimazɛɔɛ ga ti-mavɔfodaiti, ta yɛ nɔ ti volu vɛlele, naa ɔa ɛ kea, tɔ bɔɔɔi wo ɔula Ezipete yooi va, ga nɔ-zɛbɛ wolai,

³⁸ ɛ ziiti kpe wo luɔɔ, ti wola wɔlɔbai, ti zuɔa wo va, ɛ wo lɔ ta-yooi zu, ɛ fe wo ya ga wɔnɔ, ɛɔvɛlele wo pɛtesu da za.

³⁹ A suɔvɛɛ dɛɔɔmu za, wo make ɔɔ wo-yiimavɛ, ga Gɔɔɔɔ GALAGI ɔa ɛ ga GALA gila kpegi, geezuvɛ ta zɔɔi ma, taɔili nɔpɛ ge la nɔ tɔun polu.

⁴⁰ Wa nɔ-tɔgiti so, wo ti make, ta nɔ-deveiti, gɛ ti veezu wo ya za, naa ɔa a ke, wo undaane, wa wo-lointi ti yɛsu nɔ wa zaana, wo-zii zuɔooza zɔɔi naa zu, nii Gɔɔɔɔ GALAGI wa-GALAGI feezu wo vɛ ga wɔnɔ eyɛsu ɔɔ.

Maavela wo taa savagɔiti

41 Moize yeeloni taa savagɔ va Zuludɛn folo ɣulazu velei,

42 ti ɣe ga maavela laai naama nui ve, nii ɛ la gaagilini ma, ɛ nu va, ɛ la wɔnzegɛni pɔlɔma, nu vaa nui ɣa vɛla, ɛ li taai naa gila su, zɛnvui ɣa ye zea.

43 Luβɛn nɔ-bolodamaiti tɔnɔi ɣɛni ga Beesɛɛl, nii ɛ ɣɛni tevebai zu gize nɛmɛi ma, Gade nuiti tɔnɔi ɣɛni ga Lamɔte, Galaade yooi zu, Manasee nuiti balaa tɔnɔi ɣe ga Golan, Basan yooi zu.

MOIZE NA-KPɔEZUGULAI VELESIEI

(4:45--11:32)

44 Tɔgi vɛte Moize deɛni ga Izelayele nuiti.

45 Ti ɣɛni ga deveiti, ta tɔgiti, ta kala gooitɛ ɛ ti veeni Izelayele nuiti zea, ti ɣulaai ma Ezipete yooi va.

46 Naa ɣɛni Zuludɛn vɔlu velei, nɛmɛi zu, Bete-Peyɔɔl letemaɛve, Amɔɔl nuiti ta-masagi Siɣon nɔ-zooi zu, nii ɛ ɣɛni zeini ɣeseβon, nii Moize ta Izelayele nuiti ti kɔɔi vɛni ba, ti vɔni ma, ti ɣulaai ma Ezipete yooi va.

47 Ti nɔ-zooi zɛɣɛni ga tɔnɔ, ta Basan masagi Wɔge nɔ-zooi. Amɔɔl nuiti ta-masa felegɔi naati ti ɣɛni Zuludɛn vɔlu velei, folo ɣulazu velei.

48 Izelayele zeini nɔ kpein, ɛ zo Alɔwɛɛl, zie wolai Aalenɔn ɣomave, ɛ zeeli Siyon gizei ma, nii ɛ ga ɣeelemɔn,

49 ɛ βɔ Zuludɛn ma vɛtu nɛmɛi kpein ba, Zuludɛn folo ɣulazu velei, ɛ zeeli Kpolode Wanai ma, Pizega ɣizei ɣɔɣɔave.

5

Tɔ Puugɔiti

(Egeɔde 20:1-17)

1 Moize Izelayele nuiti pɛ tolini, ɛ ɣe ti ma: A woilo, Izelayele nuβuseiti, deveiti ta tagiti kaa, gɛ feezu wo ya za. A ti ɣala, wo ti zo, wo da ti ɣe.

2 ɣɔɔɣɔ GALAGI da-ɣALAGI minazeɣe boni de ve, ɣɔɔɛβe gizei ma.

3 E la ga de-mɛmɛwolani gila nɔ ɣa ɣɔɔɣɔ GALAGI minazeɣɛni ti ve, keɛ dea balaa, deɛ pɛ de ve za, de vulua.

4 ɣɔɔɣɔ GALAGI βɔni wo vɔ, ɣaazuni ta ɣaazu, gizei ma, abui zaama.

5 Naama ziegi zu, gɛ loni wo yɔɣɔzu, wa ɣɔɔɣɔ GALAGI, gɛ daawooi laazeeli wo ma. Mazɔɔɔ wo luani abui va, wo la ɣɛni lɛni gizei ma. Pete nii ɛ boni, ɛ ɣɛni:

6 «Nɔ ga ɣɔɔɣɔ GALAGI da-ɣALAGI, nii ɛ ɛ ɣulani Ezipete yooi va, duɔla vɛɛi wu.

7 «Gala kiligaa ti mina ɣe ɛ ve nɔn polu.

8 «Mina ani maaniini saɣa βɔɣɔ ve neɣelein, ga anii tanɔpe baaɣulaba, niiti ti geeɣɔɔlɔgi zu, ɣaa niiti ti zooi ma, ɣaa zieiti bu zooi wu.

9 Mina nɔkɔ ti wu neɣelein, mina ti lebi neɣelein, mazɔɔɔ nɔ, ɣɔɔɣɔ GALAGI, da-ɣALAGI, nɔ ga GALAGI toloai, nii a da ɣeeɣɛiti ta-vaa ɣoi votokula ti-lointi ma, eyesu ɛ zeeli yamanii zavasiɛi ta naanisiɛi ma, niiti ti maayoseɣezu ve.

10 Keɛ nɔ da woɔɣɛɣiladai ɣe, eyesu ɛ zeeli yamani waagilasieɛi (1 000) ma, naati be, niiti ti nɛezu ve, ta ti nɔ-deveiti sosu.

11 «Mina ɣɔɔɣɔ GALAGI da-ɣALAGI laaseigi wo fuun neɣelein, mazɔɔɔ ɣɔɔɣɔ GALAGI ɣa naama nui leve ga sɔba nu, nii ɛ daaseigi wosu fuun.

12 «Doɔɣɔ foloi leve ga maajɛeba voloi, eɣɛvelei ɣɔɔɣɔ GALAGI da-ɣALAGI ma levei veai la ɛ ya.

13 Da botii ɣe folo lɔzitai zu, ɛ da-wotii kpein ke.

14 Kɛlɛ folo lɔfelasɛɪ ɟa ga Ɔooɟo GALAGI da-ƆALAGI ná-dooɟo foloi. Mina boti nɔpɛ kɛ ma, da-o, è-loun zunuiti-yo, è-loun anzanuiti-yo, da-wotigɛ zunuiti-yo, da-wotigɛ anzanuiti-yo, da-wotigɛ nɪkɛiti-yo, da-zoovalɛgiti-yo, anɛɛ da-logania kpein, anɛɛ wɛɛinti niiti ti zeini è ɟooɟoma, naa ɟa a kɛ, da-wotigɛ zunuiti ta da-wotigɛ anzanuiti ti la looɟo ga è ɟɛvele.

15 Da ɟize su ga è ɟɛni ga duɔi Ezipete yooi zu, Ɔooɟo GALAGI da-ƆALAGI ɟa è è ɟulani ná ga ná-zeeɟaaɓaai. Naa ɟa é ba, Ɔooɟo GALAGI da-ƆALAGI è levea ga è dooɟo foloi maɟɛɛ.

16 «È-ɟɛɛ lɛbi ta è-lee, eɟɛvelei Ɔooɟo GALAGI da-ƆALAGI ma levei veeni la è ya, naa ɟa a kɛ è-zii ma voloiti suɟooza, è da-eteai zie undaanɛɛi zu, naama yooi zu nii Ɔooɟo GALAGI da-ƆALAGI feezu è vɛ.

17 «Mina nu vaa ɲɛɛlɛin.

18 «Mina wɛɛnzɛ bo ɲɛɛlɛin.

19 «Mina unma wo ɲɛɛlɛin.

20 «Mina zɛɛ zeele woo wo ɲɛɛlɛin è-zeiɲooɟoi laalooɟoma.

21 «Mina ɟaazuɟula ɲɛɛlɛin è-zeiɲooɟoi anzai va. Mina ɟaazuɟula è-zeiɲooɟoi ná-pelei va, anɛɛ ná-kpalagi, ɓaa ná-botigɛ zunui, ɓaa ná-botigɛ anzanui, ɓaa ná-nɪkɛi, ɓaa ná-soovalegi, ɓaa ani nɔpɛ è ga è-zeiɲooɟoi nɔnɔ.»

22 Wooiti kana, Ɔooɟo GALAGI ti woni wa-nuɓuseiti ma, é woogula la gizei ma, abui zaamaɓɛ, tonabiingi zu, ta ɓumugi, é la tanɔpɛ daani ma. E ti zɛvɛni kɔtu ɟokolo felegɔiti ma, é ti ve zèa.

Moize, GALA daa vaa wo nui (Egezɛde 20:18-21)

23 Wo wooi menigai ma, nii é ɟɛni ɟulazu kpidiɪi zu, tama abui gizei va, wo vaani pɔ bɛ, wa wa-wolodama ɟundiɟiiti kpein, ta wa-ɟɛwolaiti,

24 wo ɟɛni: «Wɛlɛ, Ɔooɟo GALAGI gá-ƆALAGI ná-lɛbiyai lɛa ga giye, ta ná-bɔɔbi ɟɛvelei, gi gooi meniga abui zaama, za gi kwɛɛga ga GALA ka zoo é ɔɔɛ nui vɔ, naa zoo é yɛ ná, é yɛ vulua.

25 Kɛlɛ niizu, lee vaa zu gá li ɔooɟo ɔoozu saai zu? Mazɔɔɔ abu wolai nii ɟa gi undaavili. Ni gá yena Ɔooɟo GALAGI gá-ƆALAGI wooi menisu, gá za.

26 Nu ɟila ɓalaa ka ná nɛi eteai zu, nii é zɛnvu su ƆALAGI wooi meniga ga gi ɟɛvele, é da ɔɔɛ abui zaama, é yɛ vulua, é la zaani?

27 Li da ɔooɟoi, è woilo naa kpein ma, nii Ɔooɟo GALAGI gá-ƆALAGI bosu, naa volu è ti wo gi ma, gá woilo ma, gi kɛ.»

28 Ɔooɟo GALAGI wo-wooiti menini, wo ɟɛai ma ɔɔɛzu pɔ, é ɟɛ mà: «Gè niima nuɓuseiti daawooiti meniga, ti bogai è ma, gè vaa bu.

29 Ni nɔ ta la kɛvele vagɔi naati makɛna, ti lua bà ti-yiimavɛ, ti ná-deveiti so yeenɔpɛ, nii a kɛ tiya-o, ti-mavofodaiti-yo, ti undaanɛ eyɛsu ɟo!

30 Li, è ɟɛ ti ma, ti ɟale ma ta-zɛɟɛ ɟotaiti bu.

31 Kɛlɛ dɔun, da yesu bà vɛ, ná deveiti, ta tɔgiti, ta faliiti bosu è ma, nii da ti ɟala da, ti so, ti da kɛ zɔoi naa zu, nii gè feezu ti vɛ ga tɔnɔ.»

32 Nii Ɔooɟo GALAGI wa-ƆALAGI ma levei vea wo ya, wa naa zo, wo da kɛ, à mina zɛɟɛ gila kpalaa ba.

33 Wa zie ga pelei naa nɔ ɲɛɛlɛin, nii Ɔooɟo GALAGI wa-ƆALAGI wo leveai ma, naa ɟa a kɛ wo da-eteai zie undaanɛɛi zu, wo-zii zuɟooza, zɔoi naa zu, nii wo sɔɔɔsu ga wɔnɔ.

6

*A wa-ĠALAGI nēē vē,
wo ná-deveiti so*

¹ A wēlē deveiti ba, ta tǎgiti, ta faliiti, nii Ġooġo GALAGI wa-ĠALAGI dēveni ga gè wo ġala da, nii a kē wo so, wo da kē, zooi naa zu wo loozu su, wo seġe ga wǎnǎ,

² wo lua Ġooġo GALAGI va, wa-ĠALAGI, wo ġolo wo-zii ma voloi pē su ná-deveiti bē, ta ná-tǎgiti, gè ti veai wo ya. Ta ga wǎnǎ, wa wo-lointi ta timavofodaiti, naa ġa a kē wo-zii zuġooza.

³ Naa ġa é ba, Izelayele nuḃuseiti, à woilo ti ma, wo ġaaḃa wo ġolo ti vē, wo ti ġē, nii a kē wo undaanē, wo wola mǎin naama yooi zu, vē nǎnǎi ta kǎin ġulǎi vooḃaai ná, eġvelei Ġooġo GALAGI, wo-mēmewolani ta-ĠALAGI boni la wo ma.

⁴ A woilo, Izelayele nuḃuseiti! Ġooġo GALAGI ada-ĠALAGI ġa é ga GALA gila kpegi.

⁵ Da Ġooġo GALAGI da-ĠALAGI nēē vē ga è-yii pē, è-yenvui pē, ta è-zuvikei pē.

⁶ Woi niiti gè ti veezu è ya za, ta ġē è-yiimavē.

⁷ E-lointi kala ga tiye, è yepe la ti ma, da ġena zeini da-velei wu, ta da ġena ziaa pelei zu, da ġena laa, ta da wuzegena.

⁸ Ti ġē ga poogi, ti vee è-yei va, ti ġē ga poogi è-loḃalavē.

⁹ Da seve da-velei ma laamasagi ma, ta da-laa ziġidavē ma.

*Izelayele maa la nēēni,
é va yeema ná-GALAGI ma*

¹⁰ Siēgi zu Ġooġo GALAGI wa-ĠALAGI lēezu la ga woye zooi naa zu, nii é ma ġonai woni wo-mēmewolani bē, Abalaame, ta Izaake, naa vee Zakǎbe va, ga é fe wo vē, ta taa wolaiti ti vaġai, niiti wo la ti loni,

¹¹ pēleitī ti laaveġai ga ani vaġaiti, wa laade wo va naati pu ti wu, kǎlyeġeiti ti wǎai, wa laade wo va ti wǎ, leezen beleiti, ta wolive wuluiti, wa laade wo va ti zin,

¹² siēgi zu wo laamiizu la, wo yiġo, à dama ga ḃoġo, wa va yeema Ġooġo GALAGI ma, nii é wo ġulaai Ezipete yooi va, duḃla veleri wu.

¹³ A lua Ġooġo GALAGI va, wa-ĠALAGI, tǎ ġila kpe ka wa dēbi, wo ġona daaseigi zu.

¹⁴ A mina vǎḃpeē gala kiligiti ta-vaa va, nuḃuseiti ti wo-maaġoolii zu ta-ġalagiti,

¹⁵ mazǎḃḃ Ġooġo GALAGI wa-ĠALAGI ġa wo zaama, ga GALAGI nii toloi. Toġa yiġaawana wo laalḃoḃma, é wo-ma zuwu ġaaleve eteai zu.

¹⁶ A mina Ġooġo GALAGI wa-ĠALAGI zuġoġo, eġvelei wo kēeni la Masa.

¹⁷ Kēlē à ġolo Ġooġo GALAGI wa-ĠALAGI ná-deveiti ta ná-tǎgiti bē, ta faliiti é ti woni wo ma.

¹⁸ Wa naa ġē, nii Ġooġo GALAGI devezu ga soġeġe, ta page, naa ġa a kē wo undaanē, wo zoo wo zou vaġoi zǎḃḃ ga wǎnǎ, nii Ġooġo GALAGI ma ġona woni wo-mēmewolani bē,

¹⁹ é wo zili nuiiti kpein kpe wo luġo, eġvelei Ġooġo GALAGI boni la.

²⁰ Siēgi zu, velela veleri, wo-loun zunuiti ti wo ġaazaġasu da ga: «Lee vaa zu Ġooġo GALAGI da-ĠALAGI kala gooi niiti, ta deveiti, ta tǎgiti feai wo ya?»,

²¹ wa ti woġaaḃote ga: «Gi ġeni ga duḃiti Falagǎn ya Ezipete yooi zu, Ġooġo GALAGI ġa é gi ġulani ná ga ná-zēbei.

²² E laavoo vaiti keeni gi gaaazu, ta poo golaiti, nii é gēni ga Ezipete yooi nimiza vai, é gēni Falagōn ta ná-pelēyēgei kpein daalōgōma.

²³ Kele goun, é gi gūlani ná va, é va ga giye ve, é zooi ve gi ve, nii é ma minazēgegi woni, é gōna gi-mēmewolani bē.

²⁴ Gōogō GALAGI devei veeni ade ya, ga de togi teiti so, de ke, de lua Gōogō GALAGI da-GALAGI va, naa gā a ke de undaanē eyesu gō, é de-yenvui makē, egēvelei é keezu la zaagāza.

²⁵ Adoun de letema, togā ga telebo faa, ni da Gōogō GALAGI da-GALAGI ná-deveiti sona, de makē, egēvelei é boni la de ma.»

7

Kanaan nuiti ta ta-gōogō ganigiti

(Egezode 34:11-16)

¹ Siēgi zu Gōogō GALAGI wa-GALAGI vaazu la ga woye, zooi naa zu wo segezu ga wōnō, é ziiti kpein kpe wo luō, Gēte nuiti, ta Giilegase nuiti, ta Amōl nuiti, ta Kanaan nuiti, ta Feeleeze nuiti, ta Geeve nuiti, ta Yeebuse nuiti, zii lofela ti mōindai, ti-zēbei wōlō wōnōi va,

² a ti lōna wo yeezu, wa zobo sōlōna ti ma, wa ti zuwugaaleve. A mina minazege nōpe ke ti ve, à mina ti maawinḡa.

³ A mina vulu bōgō ma wa nuḡusei naati. A mina wo-loun anzanu ve ti-loun zunu ve, wo mina ti-loun anzanu zege wo-loun zunu ve.

⁴ Ni naa laade, ta wo-lointi segezu Gōogō GALAGI va, ti da gala kiligiti dēbi. Gōogō GALAGI gā yiiḡaawana wo laalōgōma, é wo-ma zuwu gāaleve gaamago nō.

⁵ Welē velei wa ti zo da: Wa ta-zalaḡa gūlazuḡeti golo, wo ta-zale gōo gōtuiti kpezegele, wo ta-zale gōo wuluiti teve ga, wo ta-gōogō ganigiti gala.

⁶ Mazōlō wa ga nuḡuseiti ti ḡadegai Gōogō GALAGI wa-GALAGI ve. E yimazeḡeni ga woye ziiti kpein saama eteai zu, ga wo gē ga nuḡuseiti ti wola vizogai.

Maliḡi ná-woogēḡiladai

ná-minazege fai zu

⁷ E la ga wo mōin gā bogai zōoma nuḡuseiti ba, naa gā é keai, Gōogō GALAGI ḡilīai la wo va, é yimazege ga woye, mazōlō wōun ka wo lōidai nuḡuseiti kpein saama.

⁸ Kele tōzei Gōogō GALAGI wo nēve ve, tōzei toḡa pō ga é ná-minazege konai laazeeli, nii é boni wo-mēmewolani ma, naa gā é kea, é wo gūla ga ná-zēgāaḡai duḡla velei wu, é wo gūla Ezipete masagi Falagōn ya.

⁹ A suḡwēe deḡemu ga Gōogō GALAGI wa-GALAGI gā é ga gaama GĀLA gila kpegi. Woogēḡila GALAGI, é ná-minazegegi ta ná-woogēḡiladai makēsu eyesu é zeeli yamani waagilasiei (1 000) ma, naati bē, niiti ti nēezu ve, ta ti ná-deveiti sosu.

¹⁰ Kele toḡa da naati sala gaamago nō, é zoloo ta-gēwotiiti ma, niiti ti maayosegezu, é ti undaavili. Toḡa naama nui zala gaamago nō, nii é maayosegezu, é zoloo ná-keewoti ma.

¹¹ Wa deveiti so mu, ta toḡiti, ta kala gooiti, wo ti makē, niiti gē ti veezu wo ya za, wo da zie ga tiye.

Tuyai é koloi zu

(Tō Sevei Velesiei 28:1-14)

ƒɛɛni, nii a kɛ é wo ƒoozu vaa ƒitei ƒwɛɛ, ni wa ƒolo ná-deveiti bɛ, 6aa ni wa ƒɛɛ.

³Ungo, é vaani bu, wo baladai ƒwɛɛ, ta pului, é wo laamianigi ve ga manegi, nii wo la ƒɛni kwɛɛ, wo-mɛmɛwolani balaa ti la ƒɛni kwɛɛ. Naa maavele ma, é ƒɛni pɔ é wo ƒala ga nui la zɛnvui woga ga daamianigi nɔ, kɛɛ kɛni balaa ga wootti pɛ maavele ti ƒulazu Gooƒɔ GALAGI la.

⁴Wa-zeƒe la ƒɛni zaƒani wo ƒɔba, wo-ƒɔƒɔ la veni wo wu, naama ƒona uuunaanigɔ (40) laawu.

⁵A suƒwɛɛ wo-yiimaɓɛ ga Gooƒɔ GALAGI ƒa wo maafolozu, eƒɛvelei zunui ná-doin maafolozu la.

⁶A Gooƒɔ GALAGI wa-GALAGI ná-deveiti so mu, wo zie ga ná-peleiti, wo lua ba.

Suƒɔƒɔgiti ta wo minazeƒe zooti zu

⁷Mazɔɔɔ Gooƒɔ GALAGI wa-GALAGI ƒa wo lɔɔzu zou ɓagɔi zu, zooti nii ziei mɔindai su, zieungiti ta zou ɔɛiti ti laani nɛmɛiti su, ta ti ƒulazu gizeiti ba.

⁸Zou ɓɛ, nii moloiti kpein ti ɓɛɛzu ga, ti-laa ga belee ta wɔɔlezegi, ta leezɛn belei, ta kooleƒoole gului, ta gelenade gului, ta wolive wului, ta kɔin gulɔi,

⁹ɓɛ wo la kpala laamii woga ná, zou ɓɛ wo la ɓalaga ani nɔpɛ ma ná, kɔlui ƒa ma vasaiti su, wa zoo wo kɔlu ɓɔigi ƒula ma ƒizeiti su.

¹⁰Wa daami wo, wo yiƒo, wa Gooƒɔ GALAGI wa-GALAGI mama zou ɓagɔi vaa zu, nii é feai wo ya.

¹¹A dama, wo mina yeema Gooƒɔ GALAGI wa-GALAGI ma, wo ɓa ɓɛ ná-deveiti sosu, ta ná-fali wootti, ta ná-tɔgiti, niiti gè ti veezu wo ya za.

¹²Siɛgi zu wo daami wosu la, wo yiƒo, siɛgi zu wo pɛɛ ɓagɔiti tosu da, wo ɔa ɓi ti wu,

¹³siɛgi zu wa-loganii ma wolaiti ta ma goiti ti moinzu la, walii ta zanugi mɔin wo ya, wo-yeaƒɔligi kpein ge mɔin,

¹⁴à dama, wo yiilaa mina ve ga wasogi, wo ɓa yeema Gooƒɔ GALAGI wa-GALAGI ma, nii é wo ƒulani Ezipete yooi ɓa, duɔla ɓɛɛi wu.

¹⁵E loni wo luƒɔ, wo zie teɓɛba wolai zu, nii maayikiai, sulaavegai ga kaali nɔiti, ta akuƒɔtɔkaaliiti, ada vɔɔi, zie la ná, miná ƒa é ziei ƒulani ná fasai ɓa.

¹⁶Teɓɛbai naa zu, é wo ƒɔnɔkulani ga manegi, nii wo-mɛmɛwolani ti la ƒɛni kwɛɛ. E naa pɛ kɛeni, nii a kɛ é zeapakalai lɛ ga woye, é wo ɓolugula, naa ɓoluma é faanɛ ƒɛ wo ɓɛ.

¹⁷A dama, wo mina ƒɛ ma wo-yiimaɓɛ: «Nà ɓɔƒɔi ná-zobogi ta ná-zɛɓɛi ƒa gè niima naavoloiti sɔɔɔgai da.»

¹⁸Wa ƒize Gooƒɔ GALAGI zu, wa-GALAGI, mazɔɔɔ toƒa é zobogi vea wo ɓɛ, wo naama naavoloiti sɔɔɔ, eƒɛvelei é dɛɛzu la za mɔnɔ, ga ná-minazeƒegi maavele, nii é ma ƒonai woni wo-mɛmɛwolani ɓɛ.

¹⁹Ni gaama wa yeemana Gooƒɔ GALAGI ma, wa-GALAGI, wo ɓilɛ gala kiligiti polu, wo ɔa ti lebi, wo ɔa nɔkɔ ti wu, ná dɛɛzu ga woye za, ga wo undaa ƒa ɓili.

²⁰Ungo, wo undaa ƒa ɓili, eƒɛvelei Gooƒɔ GALAGI ziiti undaavilisu da wo luƒɔ, ni wo la woiloni Gooƒɔ GALAGI wooi ma, wa-GALAGI.

1 A woilo, Izelayele nuɓuseiti! Wa ga va Zuludɛn maazuɓudɛzu za, wo li, wo ziiti kpe, ti wɔɔɔvɛ wo va, ti-zɛbɛi wɔɔɔ wɔnɔi va, ta taa wolaiti su, siɖigi ti ma, ɛ zeɪ geei va,

2 ta ga nuɓuseiti ti wɔɔɔbɛi, ti wola ɖoozakooza, Anake mavofodaiti, wo ti ɖwɛɛ, wo ti-maawoo mɛnini ga: «Be ɖa a zoo ɛ Anake nɔ-doun zunuiti sakpe?»

3 A suɖwɛɛ vɔlu za, ga Gooɖɔ GALAGI wa-GALAGI ɓɔɖɔi ɖa losu wo luɖɔ eɖe abui nii ɛ galai wosu. Toɖa niima nuɓuseiti koloɖolo, ɛ ti unmaayei wo vɛ, wa zobo sɔɔɔ ti ma, wo ti undaavili gaamago nɔ, eɖɛvɛlei Gooɖɔ GALAGI boni la wo ma.

4 Siɛgi zu Gooɖɔ GALAGI wa-GALAGI ti ɓɛɛzu la wo luɖɔ, à mina bo wo-yiimavɛ: «Ada-zoledai vɛ, ɛ kɛɛzu Gooɖɔ GALAGI zooi veezu la de ya, ga adɔnɔ.» Mazɔɔɔ zii niiti ta-vaa ɲɔi ɖa Gooɖɔ GALAGI ti ɓɛɛzu la wo luɖɔ.

5 E la ga wo leleboge, ɓaa wo zolege wo-yiimavɛ, naa ɖa ɛ kɛɛzu wo vaazu ta-yooi zɔɔɔsu da ga wɔnɔ, keɛ zii naati ta-vaa ɲɔi ɖa ɛ kea, Gooɖɔ GALAGI wa-GALAGI, ti ɓɛɛzu la wo luɖɔ, ɛ daawooi laazeeli, nii ɛ ma ɖona woni womemɛwolani bɛ, Abalaame, ta Izaake, naa vɛɛ Zakɔbe va.

6 A suɖwɛɛ deɖɛmu ga, ɛ la ga wo leleboge, naa ɖa ɛ kɛɛzu, Gooɖɔ GALAGI wa-GALAGI niima you vagoi veezu la wo ya, ga wɔnɔ, mazɔɔɔ wa ga nuɓuseiti ti zuvɔai.

Nuɓuseiti ta-vaaɖaazagi ɛ lo nɛkɛ yivoi va

7 A ɖize su, wo mina yeema, vɛlegi wo ɖɛni Gooɖɔ GALAGI wa-GALAGI yiiɖaawana vaiti kɛɛzu la tevɛbai zu. E zo wo ɖula voloi ma Ezipete, eyɛsu wo zeeli adavɛ tɛi, wo ɖɛni wuzɛgezu Gooɖɔ GALAGI laalɔɖɔma.

8 Wo Gooɖɔ GALAGI yiiɖaawanani Gooɔɛbe gizei ma, ɛ yiiɖaawanani, wɔin ɖɛni ma ga ɛ wo-ma zuwu ɖaaleve.

9 Siɛgi zu gɛ lɛni la gizei ma, ga gɛ minazɛɖe kɔtu ɖokologiti seɖe, minazɛɖegi nii Gooɖɔ GALAGI kɛɛni wo yɔɖɔzu wa tiye, gɛ yɛni nɔvɛ, eyɛsu folo vuunaanigɔ ta kpidi vuunaanigɔ (40), gɛ la daami woni, gɛ la ɓɔɔleni.

10 Gooɖɔ GALAGI kɔtu ɖokolo felegɔiti feeni zɛa, GALA ge ti zɛvɛai ga yeeɖɛɖai, ti zoloo woiti kpein ma, ɛ ti woni wo ma gizei ma, abui zaamavɛ, gaaleba voloi.

11 Folo vuunaanigɔ (40) ta kpidi vuunaanigɔi (40) laawu, Gooɖɔ GALAGI minazɛɖe kɔtu ɖokolo felegɔiti feeni zɛa.

12 E ɖɛni mɔ: «Wuzɛɖe, ɛ yei gaamanɔ, ɛ zeɖe gizei ma, mazɔɔɔ ɖa-nuɓuseiti, ɛ logai ti luɖɔ, ɛ ti ɖula Ezipete yooi va, ti koto wola ɖɛa. Ti zeɖea pelei va fala, nii gɛ deveni ga ti zie la. Ti kɔlu ɖaawuungai ɓɛtɛa ga kooɖɔ ganigi.»

13 Gooɖɔ GALAGI ɖɛni mɔ: «Gɛ niima nuɓuseiti petega, ti zuvɔvɛ.

14 Be bɔ, gɛ ti-ma zuwu ɖaaleve, gɛ ti-laaseigi ɓale, ɛ ɖula geɖɔɖɔgi wu. Zii niiti ta-zobogi wɔɔɔbɛi, ti wola maɪndai, ti leve niiti ba, nɔ ɛ ɖɛ ga naati ti-ɖɛɛ.»

15 Gɛ yeini, gɛ zeɖe gizei ma, minazɛɖe kokolo felegɔiti ti zoni zɛa, abui ɖa so gizei va.

16 Gɛ wɛleni, petɛ, wo kotoi ɖɛni Gooɖɔ GALAGI wa-GALAGI laalɔɖɔma. Wo nɛkɛ yivoi ɓɛtɛni ga kɔlu ɖaawuungi. Wo zɛɖeni gaamago nɔ naama vɛlei va, nii Gooɖɔ GALAGI nɔ-fai zɛvɛni.

17 Gɛ kokolo felegɔiti soni ga yee felegɔi, gɛ ti vili zooi ma, ti wolowolo wo ɖaazu.

¹⁸ Naa ɔluma gɛ laani Gɔɔɔɔ GALAGI ɔɔɔɔwu, gɛ yɛni nɔ, eɣɛvɛlei nɔ ɛ ɣɛni la mɔungɪ, folo ɔuunaaniɔ (40) ta kpɪdi ɔuunaaniɔ (40), gɛ la daami woni, gɛ la ɔɔleni, tɔzei koto wolai va, wo Gɔɔɔɔ GALAGI wanama vai ɣɛni, wo ziiɣaawana.

¹⁹ Mazɔɔɔ gɛ luani ziiɣaawanai naa va, ziiɣulagi nii Gɔɔɔɔ GALAGI ɣɛni su wo laalɔɔɔma, ɛ ɣɛni pɔ ga ɛ wo-ma zuwu ɣaaleve. Kɛɛ nɔzu mɔnɔ, Gɔɔɔɔ GALAGI ɔɔɔɔaavoteni.

²⁰ Gɔɔɔɔ GALAGI wola yiiɣaawanani Aalɔn ma balaa, ɛ ɣɛni pɔ ga ɛ undaavili. Gɛ maɛɛɛni Aalɔn balaa ve naama ziegi zu.

²¹ Nii ɛ ɣɛni ga wa-ɣotoi ɣɛ ungi, nɪkɛ yivoi naa wo kpeteni, gɛ galani, gɛ fuko, gɛ kɛ ga fufiligi, gɛ ma vukɔi vili kɔtudei ɣa, nii ɛ yeizu gizei ma.

Nubuseiti ta-vaaɣaaza kiligiti

²² Wo Gɔɔɔɔ GALAGI yiiɣaawanani mɔnɔ Tabeyela, ta Masa, ta Kɪbɛlɔte-Gataava.

²³ Siegi zu Gɔɔɔɔ GALAGI wo leveni la ga wo zeɣe Kadese-Baalenea, ɛ ɣɛ wo ma: «À ɛ, wo zoi zeɣe ga wɔnɔ, nii gɛ feezu wo ya,» wo woɔzotalai ɣɛni ga Gɔɔɔɔ GALAGI wa-GALAGI, wo la ɣɛni laani tɔun da, wo la ɣɛni woiloni goo ma.

²⁴ Kaipa gɛ wo ɣwɛɛni, wo la ɣoloni Gɔɔɔɔ GALAGI ve.

²⁵ Siegi zu Gɔɔɔɔ GALAGI ɣɛni ɣɛɛzu la, ɛ wo-ma zuwu ɣaaleve, gɛ laani Gɔɔɔɔ GALAGI ɔɔɔɔwu, gɛ yɛni nɔ eyɛsu folo ɔuunaaniɔ (40) ta kpɪdi ɔuunaaniɔ (40).

²⁶ Gɛ falini, gɛ ɣɛ ma: «Maliɣii, Gɔɔɔɔ GALAGI, mina da-nubuseiti ma zuwu ɣaaleve, ɔnɔiti ɛ ti unmɔɔgai ga da-zobogi, ɛ kulaai Ezipete yooi va ga ɛ-yeei nɔ-zɛɛi.

²⁷ Gize da-wotiɣɛ nuiti su, Abalaame, ta Izaake, naa veɛ Zakɔɔɔ va. Mina niima nubuseiti so ga ti-zɔ nɔi, ta ta-vaa nɔi, ta ta-ɣotoi maavele!

²⁸ Ni naa laade, zoi nii ɛ gi ɣulaai su, naama nubuseiti ta ɣɛ ma: Gɔɔɔɔ GALAGI ti ɣulaɔve Ezipete yooi zu, ɛ va ti vaa teebai zu, tɔzei zobo ge la ɣɛni ɛ, ɛ va li ga tiye zoi naa zu, nii ɛ ma vaa woni ti ma.

²⁹ Tama, ta ga da-nubuseiti, ɔnɔiti, niiti ɛ ti ɣulaai ga da-zobo golai, ta da-yeɣaabaai.»

10

GALA ge nɔ-nubuseiti maavaayɛ fai (Egeɔde 34:1-10)

¹ Naama ziegi zu, Gɔɔɔɔ GALAGI ɣɛni mɔ: «Kɔtu ɣokolo felegɔ zaɣa ga ma mɔungiti kɛvele, ɛ ɛ pɔ ɛ, gizei ma, ɛ kesui ɛɛɛ balaa ga gului.

² Nɔ woɔiti seɔɛzu naama ɣɔtu ɣokologiti ma, woɔi niiti ti ɣɛni ma mɔungiti ma, niiti ɛ ti wolowoloni, da ti la kesui zu.»

³ Gɛ kesui ɛɛɛni ga akasia wului, gɛ kɔtu ɣokolo felegɔi zaɣani, eɣɛvɛlei ma mɔungiti ti ɣɛni la, gɛ ɛɛni gizei ma, kokolo felegɔiti ti zoni zɛa.

⁴ Gɔɔɔɔ GALAGI seɔɛi ɣɛni kokolo niineiti ma ga ma mɔungiti kɛvelei, tɔ puugɔiti ɛ ti veeni wo ya gizei ma abui zaamaɔve, voloi wo ɣaalɛni ba la. E feeni zɛa.

⁵ Gɛ ɣaleni ma, gɛ gizei yei, gɛ kokologiti daani kesui zu, nii gɛ kpeteni. Ti yeɣɛ laani su, eɣɛvɛlei Gɔɔɔɔ GALAGI ma levei veeni la zɛa.

⁶ (Izelaye le nuiti ti zeğeni Beelote-Benee-Yaakan, ti li Mòseela. Miná ġa Aalòn zaani ná, ti maagulu. Ná-doun zunui Elezaal zeini potogi zu ga zalağa ġula ġundiği wolai.

⁷ Ti zeğeni miná, ti li Gudegoda, ti zeğe miná, ti li Yotebata, zoi ve ziei wola maındaí ná.

⁸ Naama ziegi zu ġa Ğooğo GALAGI yimazeğeni la ga Leevi ná-bolodai, ga ti da Ğooğo GALAGI ná-minazeğe kesui zeğe, ti lo kakala, nii a ke ti ná-botii ġe, ti tuya loo nuğuseiti be daaseigi zu, naa ġa ti keezu zaagaza.

⁹ Naa ġa é ba, Leevi nuiti ti la tònò zəlòni la zoi zu ti-ğeeleaiti saama: Ğooğo GALAGI ġa é ga tònò, eğevelei Ğooğo GALAGI wa-GALAGI boni la ti ma.)

¹⁰ Gè yeini gizei ma, eğevelei é ġeeni la ma məungi, folo vuunaanigò (40) ta kpidi vuunaanigò (40). Ğooğo GALAGI gòoğaabotenii mònò niizu, é zeğe wo undaavili fai volu.

¹¹ E ġeni má: «Wuzeghe, li, è lo niima nuğuseiti tuğo. Ti li zoi naa zu, ti seğe ga tònò, nii gè ġonani ti-memewolani be ga ná fe ti ya.»

*Təgi é lo neebéi
ta koloi ma vai va*

¹² Niizu Izelaye le nuğuseiti, leeni ġa Ğooğo GALAGI wa-GALAGI pò ga wo ke be? Toğa nò ga wo lua ba, wo zie ga ná-peleiti kpein, wo nee ve, wo debi ga wo-yii pe, ta wo-yenvui pe,

¹³ wo Ğooğo GALAGI ná-deveiti so, ta ná-təgiti, gè ti veezu wo ya za, naa ġa a ke wo undaané.

¹⁴ Wele, geegolò sebele golai maagoozaai, naa ġa ga Ğooğo GALAGI wa-GALAGI nònò, naa ve zoi ta gaa aniiti kpein ba.

¹⁵ Anee naa ve, wo-memewolani nò ġa Ğooğo GALAGI ġilini ti va, wo ti nee ve, ti voluma, wa ve wo ga ti-mavofodaiti, wa ġa é yimazeğea ga woye ziiti saama, eğevelei wo kaazu la za.

¹⁶ A valibo mu wo-yimave, wo mina ġoği ba ga Ğooğo GALAGI laaləğoma.

¹⁷ Mazəlò Ğooğo GALAGI wa-GALAGI ġa é ga GALAGI nii é galagiti unga, maliğiiti ti-Maliğii, GALAGI nii bəlòbai, zeeğaaabaai, maayiki, é la zeeləzəğozu ġeezu, é la lobeani zoga,

¹⁸ é telebodai ġeezu podoin ve, ta poanzai, seikəğoma nui neai be, é kəngi ta seğei veezu zea.

¹⁹ A seikəğoma nui nee ve, mazəlò wo ġeni ga seikəğoma nuiti Ezipete yoi zu.

²⁰ A lua Ğooğo GALAGI wa-GALAGI va, wo da debi, wo ġili tò ġila kpe nò va, wa ġena ġonaa, wo ġona daaseigi zu.

²¹ Tò ġa é ga wa-maamusei ma ungi, toğa ga wa-GALAGI, toğa é keewoti wolaiti kea wo ve, ti maayiki, wo-ğaa zu ve ti ġa.

²² Wo-memewolani ti yeini Ezipete yoi zu, ti liegi ġeni ga nu vuuləfela (70), niizu Ğooğo GALAGI wa-GALAGI wo ġea ga maamoin nu, eğevelei geegoləği ġaa ve zomideğaiti ti la.

11

*A Ğooğo GALAGI nee ve,
wo folo ná-deveiti be*

¹ Wa Ğooğo GALAGI wa-GALAGI nee ve, wo ná-deveiti so yeenəpe, ta ná-təgiti, ta ná-kala gooiiti, ta ná-fali wooiti.

² Wo la ga wo-lointi kevele, niiti ti la niima vaiti kwεε, ti la ti ɣaani, wɔi wo nɔ za, wo naa ɣweε, nii Gooɔɔ GALAGI wo ɣalani da, boɔbo velei, nɔ-zeɣaaɔaai, ta nɔ-zebei,

³ laavoo boogiti, ta keewotiiti ε ti laazeelini Ezipete yooi zu, Falagɔn laalɔɔma, Ezipete masagi, ta nɔ-zooi kpein daalɔɔma,

⁴ nii ε keeni ga Ezipete ɣooɔɔ nuiiti, ta ta-zooiti, ta ta-wotoloiti, velei ε Seeli Kpolodei ɣaagaleni ma la, ε vu ti ma, siegi zu ti ɣeni wo zaɣalabosu la, ε ti maalɔɔɣuni, ti ɣeele ɣegelein.

⁵ Wo naa kpein kwεε, nii ε keeni wo ve tevbai zu, eyesu wo va zeeli niima adave,

⁶ velei ε Datan zoni da, ta Abilame, Eliabe nɔ-doun zunuiti, Luβen nɔ-bolodai zu, siegi zu zooi laalaoni da ti ɣooɔɔwu, ε ti maagulu ta ta-veleyeɣeiti, ta ta-zeɣe ɣotaiti, ta niiti kpein ti ɣeni loni ti volu, Izelayele nuiti saama.

⁷ Mazɔbo wo keewoti wolai naa kpein kaani, nii Gooɔɔ GALAGI keeni.

⁸ Naa ɣa ε ba, a deveiti kpein so, ge feezu wo ya za, nii a ke wo zebei zɔbo, wo li, wo zooi zo, ve wo liizu, wo nɔ zeɣe ga wɔno,

⁹ wo-zii zu ɣa ɣooza zooi naa zu, nii Gooɔɔ GALAGI ma ɣonai woni womemewolani be, ta ti-mavofodaiti, zooi ve nonɔi ta kain gulɔi boovaai nɔ.

¹⁰ Mazɔbo zooi nii wo liizu, wo seɣe ga wɔno, ε la ga Ezipete yooi ɣevele, ve wo ɣulaai nɔ. Minɔ wa la ani zuwui vazana, keeni wo βena ko, eɣe guulu kpelei.

¹¹ Zooi nii wo levesu, wo li, wo seɣe ga wɔno, toɣa ga zooi nii gizeiti ti su ta nemεiti, ε yeβezu ga tona dei ε zeɣezu geezuve.

¹² Zou ve nii Gooɔɔ GALAGI wa-GALAGI daazɔbosu, ε ɣaaba ma, ε zo konagi ma volo mɔungi ma, ε li ma ɣaabelagi bo.

¹³ Ni wa ɣolona deveiti be, ge ti veezu wo ya za, wo Gooɔɔ GALAGI wa-GALAGI neε ve, wo da lebi ga wo-yii pe, ta wo-yenvui pe,

¹⁴ toɣa tonai vu wa-yooi zu, siegi zu maaneai ε vu la, sama gelei ta foɣo gelei, wa wa-moloi ɣaale ba, nii ε ga beleegi, ta wa-ɔo niinei, ta wa-wulɔi,

¹⁵ toɣa tufa vaɣoiti pu wa-ɔoɔi zu, wa-loganiiti daamii vai zu, wa daami wo, wo yiɣo.

¹⁶ Wa dama ga boɣo, wo mina boɣo ye nɔ, wo va ɣaka, wo va li ga gala kiligiti po pelei, wo va ti lebi, wo va noko ti wu.

¹⁷ Gooɔɔ GALAGI ɣa yiiɣaawana wo ma, ε geeɣolɔgi laaɣulu, tona la vua, zooi la aniiti pɔnɔga, wo undaa ɣa vili gaamanɔ zou vaɣo naa zu, nii Gooɔɔ GALAGI fea wo ve.

¹⁸ Toɣi niiti ge ti veezu, wa ti zεve wo-yiimave, ti ɣe wo ɣisu, ti ɣili wo-yeeiti ba eɣe poogi, poogi ɣe wo-lovalave va.

¹⁹ A wo-lointi kala ga tiye, wo yepe la ti ma, wa ɣena zeini wa-velei wu, ta wa ɣena ziaa pelei zu, wa ɣena laa, ta wa wuzegena.

²⁰ Wa ti zεve wa-velei ma laamasagi ma, ta wa-laa ziɣidave ma.

²¹ Wo-ziiiti ta wo-loun zunuiti siiti su ɣa ɣooza, eɣe geeɣolɔgiti siiti, niiti ti zεlegai zooi maazu, naama yooi zu, nii Gooɔɔ GALAGI ma ɣona woni womemewolani be, ga ε fe ti ya.

²² Mazɔbo ni wa ɣolona devei niiti pe be, ge feezu wo ya ga wo make, wo Gooɔɔ GALAGI wa-GALAGI neε ve, wo zie ga pelei kpein ε wo ɣalaga da, wo ɣili to ɣilagi va,

²³ toɣa zii niiti kpein kpe wo luɣɔ, wa ziiti ta-yooi zeɣe ga wɔnɔ, niiti ti mɔindaɪ wo va, zebei ti va ti leve wo va.

²⁴ Adave kpein wo ɣɔɣɔlosu ná ma, miná ɣa ɣe ga wɔnɔ, wa-ɣwɛpelemave ɣa zeeli Liɓan tevebai ma, ta zie wolai Ufelate, eyɛsu é zeeli folo liizu vele bolodei ma.

²⁵ Nu nɔpe ge la zooga é va wo zakpe, eɣevelei é boni la wo ma, ɔooɣɔ GALAGI wa-ƐALAGI ɣa dualuagi lɔ nuiti su wo luɣɔ, ti zasu da ɓali, zooi kpein su ve wo levesu ná.

Tuyai ta foovooi

²⁶ Gè tuyai ta foovooi zeida wo luɣɔ za, wo yimazeɣe:

²⁷ wa tuyai zɔlɔɔ, ni wa ɣolona ɔooɣɔ GALAGI wa-ƐALAGI ná-deveiti be, gè feezu wo ya za,

²⁸ wa foovooi zɔlɔɔ, ni wo la ɣoloni ɔooɣɔ GALAGI wa-ƐALAGI ná-deveiti be, ni wa zeɣena pelei va, gè ma levei veezu wo ya za, wo ɣili gala kiligiti ba, niiti wo la ti ɣwɛɛ.

²⁹ Siɛgi zu ɔooɣɔ GALAGI wa-ƐALAGI liizu la ga woye zooi naa zu, ve wo ná zeɣezu ga wɔnɔ, wa tuyai loo Galizime gizei ma, wo foovooi loo Eɓale gizei ma.

³⁰ Naama ɣize felegɔiti pe ta Zuluden volu velei, pelei nii é folo liizu velei naa voluve, Kanaan nuiti ta-yooi zu, niiti ti zeini Zuluden ma vetu nemei zu, Gilegale letemave, Mɔlee sene gului, naati kobave.

³¹ Mazɔlɔɔ wa ga va Zuluden buɗezu, wo li, wo zooi zo, nii ɔooɣɔ GALAGI wa-ƐALAGI feezu wo ya. Wa seɣe ga wɔnɔ, wo zei ná.

³² Wa dama, wo ɣolo deveiti be ta tɔgiti, gè ti veezu wo ya za.

TɔGITI TA DEVEITI

12

(12:1--26:19)

¹ Wɛle tɔgiti ta deveiti ba, niiti wa ti zo, wo da zie ga tiye wo-zii ma voloi pe su, zooi naa zu, ɔooɣɔ GALAGI, wo-mɛmɛwolani ta-ƐALAGI feezu wo ve, ga wo seɣe ga wɔnɔ.

GALA falizuve ɣe ɣila nɔ

² Wa naama adaveiti pe kpezeɣele, ve zii naati wo vaazu ti beɛzu, ti ɣeni taɣalagiti debizu ná, gize ɣaaɣoozagiti ma, ta gize goiti, ta gulu wolaiti bu.

³ Wa ta-zalaɣa ɣulazuveiti toka, wo ta-zale ɣɔɔ ɣɔtuuti kpezeɣele, wo ta-zale ɣɔɔ wuluiti gala, wo ta-ɣooɣɔ ganigiti galeɣale, ti ga ta-ɣalagiti, wo ti-laaseigi ɓale, é ɣula adave náti, é neɛɛ.

⁴ A mina ti ɣe woti naama zii ta ɣe ga ɔooɣɔ GALAGI wa-ƐALAGI.

⁵ Kele ɔooɣɔ GALAGI wa-ƐALAGI ɣa yimazeɣezu ga adave ta, wo-mavofodaiti kpein saama, ve ná a ɣe ga seizuve, miná ɣa wa li ná, wo da nɔko bu.

⁶ Miná ɣa wa gala zalaɣaiti kula ná, ta zalaɣaiti, ta puusieiti, ta ɣuladaiti, ta minazeɣe daazeeli zalaɣaiti, ta veɓaniiti wo daai ɣisu, ta wa-loganii ma wolaiti ta ma goiti ma yivo mɔungiti.

⁷ Miná ɣa ɓalaa wa daami wo ná, ɔooɣɔ GALAGI wa-ƐALAGI ɣaazu, wa-o, wa-veleyeɣeiti-yo, wo ɣoozunɛ naama ani vaɣoi pe faa zu a ɣe wo ya, niiti ɔooɣɔ GALAGI wa-ƐALAGI a tuyai loo wo ve ti zu.

8 A mina faiti ke, egevelei ade keezu la za ve, ese ka naa geezu no, nii pagai gaazu.

9 Tɔɔzei wo la de zeelini doogɔ bosuɔe, ta zoi zu, nii Gɔogɔ GALAGI wa-GALAGI feezu wo ve ga wɔnɔ.

10 Wa ga va Zuluden maazuɔudezu, wo ze zoi zu, nii Gɔogɔ GALAGI wa-GALAGI feezu wo ve ga wɔnɔ, toɔa doogɔgi ve wo ya, e wo gɔla wo zili nuiti kpein zea, ti wo-maagoolii zu, wa ze zoi naa zu ziilegi zu.

11 Adave ga ge miná, nii Gɔogɔ GALAGI wa-GALAGI a yiimazege ga ná, ve daaseigi a ye ná va. Miná ga wa naati kpein kula ná, niiti ge wo levezu ti ma, wa-gala zalaɔfai, ta wa-zalaɔfai, ta wa-ɔuusieiti, ta wa-gɔladaiti, ta vebaniiti wo minazegezu ga tiye Gɔogɔ GALAGI ve.

12 Wa gɔozune Gɔogɔ GALAGI wa-GALAGI gaazu, wa wo-loun zunuiti, ta wo-loun anzanuiti, ta wa-wotiɔe zunuiti, ta wa-wotiɔe anzanuiti, naa ve Leevi nuiti ba, ti zeini wa-laaiti su, mazɔɔ naati ti la zou nɔpe sɔɔɔni wo zaama.

13 A dama ga bɔgɔ, wo mina wa-gala zalaɔfai kula adave tanɔpe no, wa ná ga,

14 kele wa wa-gala zalaɔfai kula naama adave, ve Gɔogɔ GALAGI a yeelo ná va, wa-wolodai ta zu, miná ga wa naa kpein ke ná, nii ge wo levezu ma.

15 Anee naa ve, siegi zu wɔin a wo zo da, wa zoo wo toɔani ta ɔaa, wo ma zuai mi, e zoloo tuyai ma, nii Gɔogɔ GALAGI wa-GALAGI bosu wo ve, ve nɔpe wa ze ná. Nui nii kɔzɔai, ɔaa nii ɔadegai, ta zoo ti ta mi, ege no velei nu dopa zuai ɔaa goe suai miizu la.

16 A mina no ɔamai mi, kele wa pu ya zoi ma ege ziei.

17 A mina wa-moloi ma ɔuusie mi wo-zeizuve, ta wa-lɔɔ niinei, ta wa-wulɔi, ta wa-loganii ma wolaiti ta ma goiti ma yiɔiti, anee minazege ganii gila kpala, ɔaa wa-vebaniiti wo daai gisu, ta wa-gɔladaiti.

18 Wa ge no Gɔogɔ GALAGI wa-GALAGI gaazu, naama adave, ve e yeelosu ná va, miná ga wa ti mi ná, wa wo-loun zunuiti, ta wo-loun anzanuiti, ta wa-wotiɔe zunuiti, ta wa-wotiɔe anzanuiti, ta Leevi nuiti ti zeini wa-laaiti su, wa gɔozune Gɔogɔ GALAGI wa-GALAGI gaazu, wa-wotii ma lonɔgiti kpein su.

19 A mina yeema Leevi nuiti ma, eyesu pe wo-zii ma voloi pe su, wa-yooi zu.

20 Siegi zu Gɔogɔ GALAGI wa-GALAGI wa-yooi zuwɔɔɔzu la, egevelei e minazegeni la wo ve, ni sua wɔin a wo zona, wa zoo wo naa kpein mi, nii a ne wo ve.

21 Ni adave Gɔogɔ GALAGI wa-GALAGI yeelosu ná va ga daaseigi ge ná, ná maagoozave wo va, wa-loganiiti Gɔogɔ GALAGI feezu wo ve, wa zoo wo ta zega ma wolaiti su, ɔaa ma goiti su, wo paa, egevelei ge devei veeni la wo ya, wa zoo wo mi, ve wo zeini ná, egevelei wo pɔ la.

22 Wa mi, egevelei nu a da dopa zuai ɔaa goe suai mi la, nui kɔzɔai, ɔaa nii ɔadegai, naa felegɔ pe ka zoo e ta mi.

23 A dama no, wo mina ɔamai mi, mazɔɔ ɔamai ga e ga zenvui, a mina zenvui bɔ suai va, wo va mi.

24 A mina ta mi ɔegelein, wa pu ya zoi ma ege ziei.

25 A mina mi, naa ga a ke wo undaane, wa wo-mavofodaiti, tɔzei wo naa gea, nii sɔlegai Gɔogɔ GALAGI gaazu.

26 Kele wa-loganiiti wo ti veezu GALA be, ta minazege daazeeli zalaɔfai, wa li ga naati naama adave, ve Gɔogɔ GALAGI yeelosu ná va.

²⁷ Wa gala zalaɣfai ti kula, suai veɛ ma ɲamai va, Gooɣɔ GALAGI wa-GALAGI ná-zalaɣa ɣulazuve. Wa-zalaɣai zoiti ma ɲamai ɣa vaza Gooɣɔ GALAGI wa-GALAGI ná-zalaɣa ɣulazuve, wa zoo wo ma zuai ta mi.

²⁸ A ɣize devei niiti kpein su, gè feezu wo ya, à ɣolo ti pe be. Naazu wo undaa ɣa ne, wa wo-mavofodaiti, tɔzei nii pagai, é zɔle Gooɣɔ GALAGI ɣaazu, wa naa ɣeezu.

Nu mina vokɔɣɔ

Kanaan nuiti ma

²⁹ Siegi zu Gooɣɔ GALAGI wa-GALAGI ziiti ma zuwu ɣaalevezu la wo luɣɔ, niiti wo liizu ti vɔ be, wo ti zo, siegi zu wo ti beezu la, wo zeɪ ta-yooi zu,

³⁰ à dama ga bɔɣɔ, wo mina ɣɔ ga ta-valii, wo va vokɔɣɔ ti ma, ti undaaviliga voluma wo luɣɔ. A mina vɔɔpɛɛ ta-ɣalagiti ta vaa va, wo va gaazaɣa bo ga: «Nuɓusei niiti ti ɣeni ta-ɣalagiti deɓizu ɣale? Gá pɔ gá balaagi gi ke ga ti ɣevele.»

³¹ Wo ɣevelei mina ɣe ɣana Gooɣɔ GALAGI wa-GALAGI letema. Mazɔɔ zii naati ti ɣeni fai ma zii pe keezu, niiti ti Gooɣɔ GALAGI ɣaazu ga kɔzɔba vaiti, ti woin la ma. Ti yeni liizu la, ti da ti-loun zunuiti ta ti-loun anzanuiti gala ga zalaɣai ta-ɣalagiti be.

13

¹ Wa ɣolo devei kpein be, nii gè feezu wo ya, wo make, à mina tanɔpe da ma, à mina tanɔpe seɣe ba.

Kɔɣɔ gani kɔɔ nuiti maɣɔlo vai

Izelayeɛle nuiti saama

² Tanisu GALA goo wo nui ta ɣa wuzeɣe wo zaama, ɓaa kulakeɛma ɣaa nui, é poogi ta ve wo ya, é wo laavɔ, é maabeɛle vai ta le ga woye.

³ Ni poogi ɓaa maabeɛle vai é bogai, naa laa a zeelina, é ɣe wo ma: «Ade li, de vile gala kiligiti polu, de ti lebi,» tama wo la galagi naati kwɛɛ,

⁴ à mina woilo GALA goo wo nui naa wooi ma, ɓaa kulakeɛma ɣaa nui naa wooi ma, mazɔɔ Gooɣɔ GALAGI wa-GALAGI seɣeve ga é wo voluɣula la, nii a ke é kwɛɛ ni neɛve wo ve, gaamai zu, ga wo-yii pe, ta wo-yenvui pe.

⁵ Gooɣɔ GALAGI wa-GALAGI ɣila kpe nɔ ɣa wa vile polu, wo lua ba, wo ɣolo ná-deveiti be, wo woilo goo ma, wo deɓi, wo ɣili tɔun ba.

⁶ Maaneɛve ga ti GALA goo wo nui naa vaa, ɓaa kulakeɛma ɣaa nui naa, mazɔɔ kpɔɛve ga nuiti ti kololalai ɣe Gooɣɔ GALAGI wa-GALAGI laalɔɣma, nii é wo ɣulani Ezipete yooi zu, é wo ɣula duɔla veɛi wu, mazɔɔ é ɣeni pɔ ga é wo zeɣe pelei va, nii Gooɣɔ GALAGI wa-GALAGI ma levei veeni ga wo zie la. Wa faa ɲɔi lɔɣula ɣana bɔɣɔ zaama.

Wo wɔla mina wo ɣaka

⁷ Ni è-ɣɛɛloin, è-lee ná-doun zunui, ɓaa è-loun zunui, ɓaa è-loun anzanui, ɓaa è yiima anzai, ɓaa è-wɔlai neai é ve, naa ta a suɣɔɣona dɔɣfuzu ga é è le ga, é ɣe è ma: «De li, de gala kiligiti deɓi,» tama da-o, è-mɛmɛwolani-yo, wo la ɣeni galagi naati kwɛɛ,

⁸ galagiti ti weɛn nuɓuseiti saama, ti buɣama, ɓaa ɣoozama, ti zeini, é zo zou beɣa ga, é li zou beɣa ga,

⁹ mina kisu vai zo, mina woilo goo ma, mina maawɔingɣa, mina maazasa, mina ná-kakagi lɔɣu.

¹⁰ E maanεευε ga è paa. Yeewuzege daalɔɔɔma mounpa, ga è paa, naa voluma, nuɔuseiti ti ɔɔ è va.

¹¹ Da sɔ ga kotui, é za, tɔɔzei wɔin ɟea ma ga è è zege Ɔɔɔɔɔ GALAGI va, ɟa-ƆALAGI, nii é è ɟulani Ezipete yooi va, duɔla velei wu.

¹² Izelayele nuiti kpein ta meni, ti lua, nu nɔpe ge la mɔ naama ɟεεwoti ɟɔi ma zii ta ɟea wo zaama.

Kololala nuiti maaɟolo vai

Izelayele nuiti saama

¹³ Ni wa menina taai taɟila ná-faa zu, nii Ɔɔɔɔɔ GALAGI wa-ƆALAGI feai wo ve ga wo zeɪ su,

¹⁴ nu ɟakaiti kulave wa-nuɔuseiti ɔɔɔɔi nɔ zaama, ti ta-laazu nuiti kala ga: «Ade li, de gala kiligiti deɔbi,» tama wo la ɟeni galagi naati kwεε,

¹⁵ wa naa wuuzumɔ, wo ɟida bu, wo nuiti gaazaɟa ga pagɔ. Ni fai naa ɟa ga gaama, daazu ɟa ve nei, naama vaa ɟɔu wolai ɟεεve nei wo zaama,

¹⁶ wa taa nuiti kpein paa ga boɟa zɔkpɔi, ta toganiiti. Wa koloɟolo ta su anii kpein.

¹⁷ Wa kɔɔzoganii kpein gaale ba zaamazuve, wo taai ɟala ɟεɟεlein, é veε ná-kɔɔzoganii va ga zalaɟai Ɔɔɔɔɔ GALAGI ve. Adave ná ɟa ɟe ga ve ná ɟoloɟologai, taai la mɔ loga volu eyεsu pe.

¹⁸ A mina anii naa tanɔpe sege, nii maɟεε veai ba, naa ɟa a ke, Ɔɔɔɔɔ GALAGI ná-ziiɟaawanai ɟaayeɪ, é wo maawɔinɟa, é wo maamɔin, eɟεvelei é ma ɟonai woni la wo-mεmεwolani be,

¹⁹ wa woilona Ɔɔɔɔɔ GALAGI wa-ƆALAGI woo ma, wo ɟolo ná-deveiti be, ge ti veezu wo ya za, wo naa ɟe, nii sɔlegai Ɔɔɔɔɔ GALAGI wa-ƆALAGI ɟaazu.

14

Fai niiti tɔgi zeidai ti ma,

é lo saa vai va

¹ Wa ga Ɔɔɔɔɔ GALAGI wa-ƆALAGI ná-dointi. Saai a loona, à mina wεn ɔaa pɔɔpale lɔ ɔɔɔɔ ma, ɔaa wo va wɔungi buye wo-lovala velei ga saa wɔlɔi ma voogi.

² Mazɔɔɔ wa ga nuɔuseiti ti ɟadegai Ɔɔɔɔɔ GALAGI wa-ƆALAGI ve, Ɔɔɔɔɔ GALAGI yimazeɟεve ga woye, é wo ɟula ziiti kpein saama eteai zu, ga wo ɟe ga nɔnɔ ye.

Sua ɟadegaiti ta ɟadetala geleiti

(Leevi Nuiti 11:1-47)

³ A mina kɔzɔba ani nɔpe mi.

⁴ A wele suai niiti ka wa zoo ti miizu: nikiεi, baalagi, ta bolii,

⁵ dopai ma zii pe, goegi ma zii pe, gize wolii, dɔɔɔ vaalagi, dɔɔɔ wolii,

⁶ suai nii kpein polokagi ɟaavalai, é miizu, é da te volu.

⁷ Kele niiti wo la ti mia, anεε ni ti-volokagi ɟaavalive, ɔaa ti miizu, ti da te volu, naati ta ga niiti: ɟɔmei, zabeɪ, ta fasa wolii, anεε ni ta miizu, ti da te volu, kele ti-volokagi ɟaa la valini. Wa ti leve ga ti ɟɔzɔve.

⁸ Boigi ɔalaa, polokagi ɟaavalive, kele é la miizu, é va da te volu, wa deve ga kɔzɔve. A mina ti-ma zuai ta mi, wo mina vɔɔɟu ti-ma voomai ta va.

⁹ Ziε wu zuaiti kpein su, nii wa zoo wo mi, naa ɟa ga, niiti ma woekegi ti va, ta maaɟalai ti ma.

10 Kɛɛ à mina naati mi, niiti ma woeke ge la ti va, ɔaa maaɣala la ti ma, wa naati deve ga ti ɣɔzɔve.

11 Wa zoo wo wɔni ɲadegai kpein mi.

12 Kɛɛ weɛ niiti wo la zooga wo va ti mi: ɖuai ma zii pe, koɣei ma zii pe,

13 seevei ma zii pe,

14 ta kalawɔnii ma zii pe,

15 sizigoɣi ma zii pe, buungi ma zii pe,

16 ma wolaiti ta ma goiti,

17 kpoloɖe laave wɔnii ma zii tanigaa,

18 zie wɔnii ma zii tanigaa, ta zɛgbɛlutugi, ta ɖɛvei.

19 Fuluani goi kpein koɖegi ba, wa naati deve ga ti ɣɔzɔve, à mina naati mi.

20 Kɛɛ wa zoo wo naati mi, niiti ti ɣɔvesu, ta ti ɲadegai.

21 A mina sua mi, nii saai ɔɔɣɔ ve. Wa zoo wo fe seikɔɣɔma nui ta ya, é wo ɔɔ be, ga é mi, ɔaa wo ɲɔdi weɛin ta ma. Mazɔɔɔ wa ga nuɔuseiti ti ɲadegai wa-ƐALAGI ve.

A mina boli yiɔvi ɣili ga dee ná-ɲiimi ɖei.

Puusie ɣula vai ma ɔɣi

22 Kona-o-kona wa wa-ɔalagɔ zu aniiti kpein ma vuusiei zeɣe ba.

23 Wa mi Ɔɔɔɣɔ GALAGI wa-ƐALAGI ɣaazu, naama adaɔve, ve daaseigi a zeɣi ná, é ɣeni ga wa-moloi ma vuusiei, ta ɖɔɔ niinei nɔnɔi, ta gulɔi nɔnɔi, é veɛ wa-loganiiti ma wolaiti ta ma goiti ma yiɔv mɔungiti ba, naa ɣa a ke wo lua Ɔɔɔɣɔ GALAGI wa-ƐALAGI va eyɛsu ɣɔ, wo-zii ma voloi pe su.

24 Siɛgi zu Ɔɔɔɣɔ GALAGI wa-ƐALAGI tuya loozula wo ve, é vuɔva gola, tanisu wo la zooga wo va lii la, ve Ɔɔɔɣɔ GALAGI wa-ƐALAGI yeelosu ná va ga daaseigi ɣe ná, tɔzeɣi ná maaɣooza vai va,

25 wa vuusiei ɔɔdi, wo ma walii zeɣe, wo lii la naama adaɔve, ve Ɔɔɔɣɔ GALAGI wa-ƐALAGI yeelosu ná va.

26 Miná, wa zoo wo naa kpein geya, nii woin wo ma, toganii ma wolaiti ta ma goiti, ta ɖɔɔi, ta kpɔleɔɔle ganiiti ta nu ɣaazulati, nii nɔpe neai wo ve, wo daami wo ná, Ɔɔɔɣɔ GALAGI wa-ƐALAGI ɣaazu, wo ɣoozune, wa-o, wa-veɣeɣeiti-yo.

27 A mina yeema Leevi nuiti ma, ta ɣe wo zaama, mazɔɔɔ ti la ada nɔpe sɔɔɔni zoɔi zu ga tɔnɔ ga wo ɣeɛvele.

28 Kona zavaɔavagi ma, wa konagi zavaɔasi ma vuusiei zeɣe wa-ɔalagɔ zu aniiti kpein ba, wo pu wa-laazuve.

29 Leevi nuiti, ti la ada nɔpe sɔɔɔni zoɔi zu ga tɔnɔ, naati ta va, ta seikɔɣɔma nuiti, ta podointi, ta poanzaiti ti zeini wa-laazuve, ti daami wo, ti yiɣo. Naazu Ɔɔɔɣɔ GALAGI ɣa tuya loo wa-wotii kpein ma, niiti wa ɣe ti ɣeɛzu.

15

Kuyeiti suvaaye konagiti

(Leevi Nuiti 25:1-7)

1 Konagi ɔfelasiɛiti kpein ma, wa kuyeiti suvaaye.

2 Weɛ kuyeiti suvaaye pelei va: Siɛgi zu kuyeɣi zuvaaye konagi ma zezeɣi wosu da, Ɔɔɔɣɔ GALAGI ɔɔbi vai ma, nu kpein é kuye veai seɣiɔɣɔi ma, é ga zou loin ga tɔun kevele, é mina ani nɔpe maaloli ma.

³ Wa zoo wo ɔɔi weɛinti da ga ti ta-ɔyeyeti sala, keɛ wa wo-zeiɔɔɔiti, zou lointi tɔnɔi ye nɔ, wo mina ani nɔpe maaloli ti ma.

⁴ Tama maa la neeni ga bala nu va ɔe wo zaama, mazɔɔɔ Gɔɔɔɔ GALAGI wa-GALAGI ɔa pɔ ga é tuyai loo wo ve, é ɔɔɔɔ, zooi naa zu, nii é feezu wo ve ga wɔnɔ,

⁵ ni nɔ wa woilo Gɔɔɔɔ GALAGI wa-GALAGI wooi ma, deveiti gè ti veezu wo ya za, wo ti zo, wo da zie ga tiye.

⁶ Mazɔɔɔ Gɔɔɔɔ GALAGI wa-GALAGI ɔa tuya loo wo ve, eɔevelei é minazeɔeni la. Naazu wa da wali ɔyeyei veɛ zou ɔiligaa ma, wo la ɔɔɔ boga eyesu pe. Wa zeɛ zii mɔinmɔin unda, keɛ tanɔpe ge la zeɛda wo unda.

⁷ Ni wo-zeiɔɔɔi, zou loin ta a ɔɔna baladai zu, naama yooi zu nii Gɔɔɔɔ GALAGI wa-GALAGI feezu wo ve, à mina ɔaazumaavɔ be, wo va be kuyei veɛzu ma.

⁸ Keɛ wa naa veɛ ma ga kuyei, nii a kula kpeɛ ma vai zu negelein.

⁹ A dama, kisie ɔɔi mina ɔ wo-yiimave, wo va ɔe ma: «Konagi ɔfelasieci maabɔɔa, kuyeyeti suvaaye konagi,» naa maavele ma, wo ɔaazu ɔɔi lo wo-zeiɔɔɔi zou loin va, é ga bala nui, wo la ani nɔpe fea zea. Mazɔɔɔ toɔa baazaɔa ga wo-ɔɔɔ Gɔɔɔɔ GALAGI ma, wa ɔe ga sɔba nu.

¹⁰ A kuyei veɛ ma, wo fe zea ga koozunɛi. A mina ke ga bala vaa. Naa a ɔɛna, Gɔɔɔɔ GALAGI ɔa tuya loo wa-woti ɔɛai kpein ma, ta wa-woti ɔɛɛzuɔeti kpein.

¹¹ Bala nuiti ta ɔe nɔ ɔ wo zaama zooi zu, naa ɔa é ba, gè wo levea ga wo ɔe ga faanɛ ɔe nu, wo yeavie gola wo-zeiɔɔɔi zou lointi be, ta maanɔɔi nuiti, ta bala nuiti ti zooi zu.

Duɔiti kula vai duɔlai zu

(Egezɔde 21:1-11;

Leevi Nuiti 25:39-46)

¹² Ni wo-ɔɛɔloin Eɔulu nui ta, zunu ɔaa anzanu, a ɔɔɔ ɔɔdina wo ma, toɔa botii ɔe wo ve kona ɔɔzita laawu. Keɛ konagi ɔfelasieci ma, wa fie, é zeɔe wo ɔɔ be, é li.

¹³ Siegi zu wo fiesu la, ga é ɔe ɔɔɔ yeema, é zeɔe wo ɔɔ be, é li, à mina be ba, é va li ga yeapaka.

¹⁴ Wa faanɛ ɔe be, é zoloo tuyai ma, nii Gɔɔɔɔ GALAGI wa-GALAGI toa wo ve, wo seɔe wa-logani goiti ba, ta wa-moloi é ga beleegi, ta wa-ɔɔi.

¹⁵ A ɔɛɛ su ga wa ɔɔɔi wo ɔeni ga duɔiti Ezipete yooi zu, Gɔɔɔɔ GALAGI wa-GALAGI ɔa é wo unmɔni. Naa ɔa é keɛzu, gè niima levei veezu la wo ya za.

¹⁶ Ni wa-luoi a ɔɛna, é la pɔ é zeɔe wo ɔɔ be, tɔzeɛ é ɔilia wo va, wa wa-veleyeɔe, toɔa gaane zu wo ɔɔ be,

¹⁷ naazu wa kalu ɔaazɔɔbagi zeɔe, wo goii veɛ wa-ɔɔi va, wo ɔɔ. Naazu toɔa ɔe ga wa-wotiɔe nui eyesu ɔɔ. Wa ke ɔana nɔ ga wa-wotiɔe anzanui.

¹⁸ Naa mina ɔe wo ve ga faaba, duɔ vie fai zu wo ve, é va li ɔɔɔ yeema, é zeɔe wo ɔɔ be, mazɔɔɔ é botii ɔe wo ve kona ɔɔzita laawu, é botii ɔe wo ve, nii a ɔe ga sala zeɔe nui nɔnɔi zeizu feleg ɔevele. Gɔɔɔɔ GALAGI wa-GALAGI tuya loo wo ve, naa kpein su, nii wo keɛzu.

¹⁹ Wa-loganii ma wolaiti ta ma goiti ma yiɔ mɔungiti, ti ga ma zineiti, à naati fe Gɔɔɔɔ GALAGI wa-GALAGI ve. A mina boti ɔe ga wa-nikeiti ma yiɔ mɔungiti. A mina wa-vaalagiti ma yiɔ mɔungiti maaleɔai leve.

²⁰ Wa-o, wa-veleyegeiti-yo, wa da mi konagi leve daa gilagila, Gooḡo GALAGI wa-GALAGI ḡaazu, naama adave, ve é yeelosu ná va.

²¹ Ni neevuzu ḡa ba, ni toḡa lekpuzu, ḡaa gaazugolea ve, ḡaa neevuzu wola ḡili ge ḡe ba, à mina naa ḡula ga zalaḡa Gooḡo GALAGI wa-GALAGI ve.

²² Wa mi, ve wo zeini ná, nui nii kəzəai, ḡaa nii ḡadegai, naati seizu felegəiti pe ta zoo ti ta mi, eḡevelei nə nu a da dopai ḡaa goegi mi la.

²³ Kele à mina ma ḡamai mi eyesu pe. Wa pu ya zooi ma, eḡe ziei.

16

Pake fetii

(Egezode 12:1-20)

¹ A ḡaaba, molo ḡulasu alugi ma, wo Pake fetii ḡula Gooḡo GALAGI wa-GALAGI lebi vai ma, mazəbə naama alugi ma bidii ta ḡa Gooḡo GALAGI wa-GALAGI wo ḡulani la Ezipete yooi va.

² Wa nikei ḡula ga Pake zalaḡai, ḡaa baalagi, ḡaa bolii, Gooḡo GALAGI wa-GALAGI lebi vaa ma, naama adave, ve a yeelo ná va, ga daaseigi ḡe ná.

³ Bului levei su, à mina naa bə Pake daamianigi va, wo va mi, kele folo ləfela laawu, wa ye bului miizu, nii leve la su. Ziizoolə bului naa ḡa wo ḡitoo su ga wo zeḡeni Ezipete yooi zu ga gaazuvilei. Naa maavele ma, wo-zii ma voloi pe su, wo-ḡi ka ye wo zeḡe voloi zu Ezipete yooi zu.

⁴ Naama volo ləfelai kpein daawu, maa la neeni nu va levei vo gila kpalaa ka wo-zeizuve wa-yooi kpein su. Nii é ga suai é ḡulazu ga zalaḡai folo məungi ma bəkəi, nu mina tanope make, é va yesu sobui va zeeli.

⁵ Wo la zooga wo va Pakegi ma zalaḡa zuai vaa taaiti pe nə zu, niiti Gooḡo GALAGI wa-GALAGI ti veezu wo ya ga wo-zeizuve.

⁶ Keni nə ve Gooḡo GALAGI wa-GALAGI yeelosu ná va, ga daaseigi ḡe ná, miná ḡa wa Pake zalaḡai ḡula ná. Wa zalaḡa zuai ḡodaave foloi daa ziegi zu, siegi zu wo wuzegeni la Ezipete yooi zu.

⁷ Wa suai ḡili, wo mi naama adave, ve Gooḡo GALAGI wa-GALAGI yeelosu ná va. Poluma zobui, wa zoo wo li wa-zeḡe ḡotaiti bu.

⁸ Folo ləzita laawu, wa ye bului miizu, nii leve la su. Folo ləfelasiei, wa maa bə ḡadegai wo Gooḡo GALAGI wa-GALAGI lebi vai ma. A mina boti nəpe ke naama volo ná.

Pantekote voloi ma vetii

(Egezode 34:22;

Leevi Nuiti 23:15-21)

⁹ Wa dəḡəi ḡaalu ga dəfela. Wa gaalu fai ləzei, siegi zu moloi é ga beleegi, wa naa leve vai ləzeina la, wo wəbətəi lə su nə feya.

¹⁰ Naa volu, wa dəḡəiti ma vetii ḡula Gooḡo GALAGI wa-GALAGI lebi vaa ma. Wa vebeaniiti fe be, wo daai ḡisu, é zoloo tuyai ma, nii wa-GALAGI a too wo ve.

¹¹ Wa ḡoozunə Gooḡo GALAGI wa-GALAGI ḡaazu, wa wo-loun zunuiti, wa wo-loun anzanuiti, wa wa-wotiḡe zunuiti, wa wa-wotiḡe anzanuiti, wa Leevi nuiti ta ḡe zeini wa-laaiti su, ta seikəḡoma nuiti, ta podointi, ta poanzaiti ta ḡe wo zaama, naama adave, ve Gooḡo GALAGI wa-GALAGI yeelosu ná va ga daaseigi ḡe ná.

¹² Wa ḡize su ga wo ḡeni ga duəiti Ezipete yooi zu. Wa ḡaaba, wo devei teiti so, wo zie ga tiye.

*Kota lo fetii**(Leevi Nuiti 23:33-43)*

¹³ Siegi zu wo besu la ga moloi loɟa, nii é ga beleegi, ta dɔɔ bɛtɛ vai, wa kota vetii ɟula, wa naa ɟɛ folo lofela laawu.

¹⁴ Wa ɟɛ koozunɛɛi zu, wo da fetii ɟula, wa wo-loun zunuiti, wa wo-loun anzanuiti, wa wa-wotigɛ zunuiti, wa wa-wotigɛ anzanuiti, é vɛɛ Leevi nuiti ba, ta seikɔɟɔma nuiti, ta podointi, ta poanzaiti ti zeini wo zaama.

¹⁵ Folo lofela ɟa wa ke fetii ɟa Ɔɔɔɟɔ GALAGI wa-ƆALAGI lebi vaa ma, naama adavɛ, vɛ é yeelosu ná va, tɔɔzei toɟa vaazu tuya loozu kpalagi zu anii kpein ma, ta botii kpein wa ke, naa ɟa a ke, wo ɟɛ koozunɛɛi zu, nii kwe ge la ba.

¹⁶ Ná zeizu ɟa ɟɛ sava konagi zu, zunuiti kpein ti ɟula kelema Ɔɔɔɟɔ GALAGI wa-ƆALAGI ɟaazu, naama adavɛ, vɛ a yeelo ná va: bului nii leve la su naama vetii zu, ta dɔɔɟɔiti ma vetii zu, ta kota vetii zu. Nu nɔpɛ ge mina ɟula kelema Ɔɔɔɟɔ GALAGI ɟaazu ga yeapaka.

¹⁷ Kele eɛɛ gilagilagi ɟa va ga gala kɔɔi, é zoloo ná-sɔɔɔɟi ma, eɟɛvelei Ɔɔɔɟɔ GALAGI wa-ƆALAGI tuya loa bɛ la.

Tukpɔɟaaleve nuiti sei vai

¹⁸ Taaiti kpein Ɔɔɔɟɔ GALAGI wa-ƆALAGI ti veezu wo vɛ, wa tukpɔɟaaleve nuiti sei naati, ta kundigiiti wa-wolodaiti su, ti da nuɔuseiti tukpɔɟaaleve ga telebodai.

¹⁹ A mina tukpoi maavɛ, à mina zeelɔɔɟɔzu ɟɛ, à mina lobɛani zo, wo va yaava, mazɔɔ lobɛanii ɟa da ɟima nuiti gaazugole, é sɔbalala nuiti ta-vai maavɛ.

²⁰ A ɟaaɓa, wo tukpɔɟaaleve ga soledai, naazu wa zoo wo wa-eteai zie, wo zoi zɛɟɛ ga wɔnɔ, nii Ɔɔɔɟɔ GALAGI wa-ƆALAGI feezu wo vɛ.

Faiti tɔɟi zɛidai ti ma

²¹ A mina sale ɟɔɔ wului ta lo zalaɟa ɟulazuvɛ ɟobavɛ, nii wo vaazu kpetezu Ɔɔɔɟɔ GALAGI wa-ƆALAGI vɛ.

²² A mina sale ɟɔɔ ɟotu ɟaalɔ naa ɟobavɛ, mazɔɔɔ naama ɟɛɛwotii ma ziiti wɔnzɛɟɛvɛ Ɔɔɔɟɔ GALAGI wa-ƆALAGI ma.

17

¹ A mina sua ɟula ga zalaɟa Ɔɔɔɟɔ GALAGI wa-ƆALAGI vɛ, nii nɛɛvuzuvɛ tanɔpɛ ge ba, é ɟɛni ga niki, ɓaa baalagi, ɓaa bolii, mazɔɔɔ toɟa ɟɛ ga kɔzɔba ani Ɔɔɔɟɔ GALAGI wa-ƆALAGI vɛ.

² Tanisu taaiti Ɔɔɔɟɔ GALAGI wa-ƆALAGI ti veezu wo vɛ, zunui ta, ɓaa anzanui ta ɟa ɟɛ ta zu, é da wa-ƆALAGI Ɔɔɔɟɔ GALAGI wanama vai ɟɛ, é ná-minazɛɟɛgi ɟologolo,

³ é li, é da gala kiligiti dɛbi, é da nɔko ti wu, é da nɔko foloi wu, ta alugi, ɓaa somideɟaiti kpein, nii é devei laalɔɟɔma nii gɛ feeni.

⁴ Wa ma woo menina feya, wo ɟwɛɛ faa ɟɛ su, à ná wola wuuɓɛ ga pagɔ. Ni gaama vɛ, fai naa ɟolevɛ, faa ɲɔi naa ɟɛvɛ Izelaye nuiti saama,

⁵ nu ɲɔi naa, é ɟɛni ga zunu ɓaa anzanu, wa vaa la nu leɛzuvɛ taazuvɛ, wo so ga kɔtuiti, é za.

⁶ Nii maaneai é za, zeele felegɔ ɓaa savagɔ ná-zeele wooi ɟa wa lo ma, wo paa, zeele ɟila ná-zeele woo la kula ɟɛa su.

⁷ Zeeleiti ta ɟɛ ga ma mɔungi ti kɔtuiti pili ma, paa vai zu, nuɔusei mɔtaiti ta ɓɔ ti va niina. Wa faa ɲɔi ɟula ɓɔɟɔ zaama ɟana.

*Faabaagiti ka**ti-ma lukpɔi faa a leve**GALA seizwe*

⁸ Ni fai ta a vaana, é vile nu vaa vaa va, ɔaa kpɔe vaa, ɔaa nu maawana vaa, ɔaa faa ta, nii kpaai, wa li ga naa, ve Gooɔɔ GALAGI wa-GALAGI yeelosu ná va.

⁹ Wa li, wo zalaɔa ɔula nui, Leevi nuii peɛe, ta tukpɔɔaaleve nui é ná. Wa ti ɔaazaɔa, ti tukpɔɔi ɔaaleve wo ve.

¹⁰ Wa ke ɔana, eɔevelei ta tukpɔɔi ɔaaleve la wo ve, ve Gooɔɔ GALAGI yeelosu ná va. Wa ɔaaba, wo zie ga naa, nii ta wo ɔala da.

¹¹ Wa zie ga tɔ gooi, ta wo ɔala da, ta tukpɔɔi naa ti gaalevezu, wo mina zeɔe ta-levei gila kpalaa ba.

¹² Ni nui ta a ɔelena ga ná-wasogi maavele, é la woiloni zalaɔa ɔula nui wooi ma, nii é Gooɔɔ GALAGI wa-GALAGI ná-botii zu, ɔaa tukpɔɔaaleve nui é ná, zunui naa ɔa za. Wa faa ɔɔi ɔula ɔana Izelayele nuii saama.

¹³ Nuɔuseiti ta menina, dualuagi ɔa ti kpein so, nu nɔpe ge la mɔ waso fai naa ma zii ta ɔea.

Masadai

¹⁴ Siɛgi zu wo leezu la naama yooi zu, nii Gooɔɔ GALAGI wa-GALAGI feezu wo ve, wo seɔe ga wɔnɔ, wo zeii su, tanisu wa vaazu ɔeezu ma: «Ade masa sei ɔɔɔ unda, eɔevelei zii zɔiti ti la, ti de-maaɔoolii zu.»

¹⁵ Wa masagi naa zeii ɔɔɔ unda, nii Gooɔɔ GALAGI wa-GALAGI a yiimazeɔe la. Zou loin ta ɔa wa seɔe, wo sei ɔɔɔ unda, wo la zooga wo va yeelo ween va ga wa-masagi.

¹⁶ Masagi naa mina sooi wola mɔin ɔɔɔ ya, é mina nuɔuseiti teve Ezipete yooi zu, ga ti li, ti soo mɔinda ɔeya ná. Mazɔɔ Gooɔɔ GALAGI ɔeni wo ma: «À mina mɔ ɔale ma, wo va zie ga pelei ná.»

¹⁷ Anzai mina mɔin, kigi a va vote, a va zeɔe GALA ba. E mina walii wola ɔaale ba, ɔaa zanugi.

¹⁸ Siɛgi zu a zeina la masa kpɔkpɔgi ɔa, toɔa tɔ sevei zeve ɔɔɔ ve, sevei ta zu, toɔa ho zalaɔa ɔula nuii ma, ti ga Leevi nuii, ga ti fe zea.

¹⁹ Naama zevei mina ɔula zea, é da kala sii ma voloi pe su, naa ɔa a ke é Gooɔɔ GALAGI ná-GALAGI ɔaazuluaba vai maaɔɔi, é tɔ gooi kpein so, ta deveiti, é da zie ga tiye,

²⁰ naa ɔa a ke, é mina vili kibɔɔlɔmai zu, é va waso zou nuii ma, é va zeɔe devei gila kpalaa ba, nii a ke, sii zuɔooza ná-masadai zu, ta mavofodaiti, Izelayele nuii saama.

18*Zalaɔa ɔula nui**Leevi nuii daamiizuve*

¹ Zalaɔa ɔula nui Leevi nuii, ta Leevi mavofodai zɔiti kpein, ti la zou nɔpe solɔɔga ga tɔnɔ, eɔevelei Izelayele nui zɔiti ti la. Ta ti-ɔnɔgi zɔɔɔ gala zalaɔaiti su, ta ani vaɔɔi kpein niiti ti veezu Gooɔɔ GALAGI ve.

² Zou la ɔea ti ya ga tɔnɔ, zou lointi saama. Gooɔɔ GALAGI ɔa é ga tɔnɔi, eɔevelei tɔ ɔɔɔi boni la wo ma.

³ Wele, ve ná a ɔe ga zalaɔa ɔula nuii daamiizu, nuɔuseiti ta fe ti ya, niiti ta niki ɔula ga zalaɔai, ɔaa baalagi, ta ma bakigi ve zalaɔa ɔula nuii zea, ta ma ɔabitii, ta ma ɔudegi.

4 Wa zɔɔi vɑ lɔnɔ mɔungiti kpein fe ti ya, ga mɔloi nii ɛ ga beleeɣi, ta dɔɔ niineɪ, ta gulɔi, ta baala deɣa mɔungi wa teve wa-vaalagiti ma.

5 Mazɔlɔɔ wa-wolodamaiti saama, Gɔɔɣɔ GALAGI wa-GALAGI yiimazeɣevɛ Leevi nuiɪ ta ti-mavofodaiti, ɛ ti lo seizu ɲadegai ma wotii untuɣɔ daaseigi vaa zu eyɛsu ɣɔ.

6 Siɛɣi zu Leevi nui ta zeɣɛzu la Izelayele laai ta zu, vɛ ɛ ɣɛni zeini nɑ, tɔɔzei wɔɪnvɛ ga ɛ li vɛ Gɔɔɣɔ GALAGI yeelogai nɑ vɑ,

7 ɛ da botii ɣɛ, Gɔɔɣɔ GALAGI, nɑ-GALAGI laaseigi zu, eɣɛvelei nɔ keɛɣɛleaiti, Leevi nui zɔiti ti losu da Gɔɔɣɔ GALAGI ɣakala.

8 Toɣa nɔnɔ ma laamianigi zɔlɔɔ, ɛ zoloo naati tɔnɔi lieɣi ma, naa la ɔni pogani vɑ lɔnɔɣi vɑ, ɛ pɔdizu, nii ɛ sɔlɔɔni keɛɣɛni zea.

Zɛɛ ɣala goo wo nuiɪ ta-vai

9 Siɛɣi zu wo lɛɛzu la zɔɔi naa zu, nii Gɔɔɣɔ GALAGI wa-GALAGI feezu wo vɛ, ɑ mina vɔkɔɣɔ keɛwoti ɲɔi naati ma, niiti zɔɔi naa zu nuɔuseiti ti ti ɣɛɛzu.

10 Nu nɔpɛ ge mina ɣɛ wo zaama, nii a nɑ-doun zunui ɔaa nɑ-doun anzanui ɣula ga zalaɣai, ɛ vɑ gala abui ɣa. Nu nɔpɛ ge mina ungaizɛ vaa ɣɛ, ɔaa adɔɔɛɛ vaa, ɔaa zɔɣɔ vaa, ɔaa mɔta vaa,

11 ɔaa foovoo vaa, ɔaa zɛnvu ɣaazaɣa faa, ɔaa sale vili ma vaa, ɔaa ɣovɛ ɣaazaɣa faa.

12 Mazɔlɔɔ niiti ti naama vaiti keɛɛzu, naati wɔɪnzeɣevɛ Gɔɔɣɔ GALAGI ma, tɔɔzei zɔɔi nii wo vaazu lɔɔzu su, nuiɪ ti zeini nɑ, naati ti ɔɔɣɔ veeni naama vaiti zea, naa ɣa ɛ keɛɛzu Gɔɔɣɔ GALAGI wa-GALAGI ɣa ti ɔɛɛzu wo luɣɔ.

13 Wɔun wo leteɣi, ɑ ɔɔɣɔ ve Gɔɔɣɔ GALAGI wa-GALAGI vɛ, peelalazu mina ɣɛ wo vɑ.

14 Mazɔlɔɔ zii naati wo vaazu ti ɔɛɛzu, ta ɔa woilo adɔɔɛɛ nuiɪ gooi ma, ta ungaizɛ nuiɪ, keɛ wɔun wa, Gɔɔɣɔ GALAGI wa-GALAGI la pɔ ga wo vɑ naa ma zii tanɔpɛ ke.

GALA goo wo nu ɣiteiti

15 Gɔɔɣɔ GALAGI wa-GALAGI ɣa GALA goo wo nui ta wuzɛɣɛzu wo vɛ ga nɔun kevele, wo-ɣɛɛleaiti saama. A woilo goo ma.

16 Naa zolooge naa ma, nii wo maɣfaazaɣaboni Gɔɔɣɔ GALAGI wa-GALAGI ma, voloi wo ɣaaleeni ba la Gɔɔleɛbe gizeɪ ma, wo ɣɛni ma: «Gi la mɔ pɔ ga gi vɑ Gɔɔɣɔ GALAGI gɑ-GALAGI wooi mɛni, gi la mɔ pɔ gi vɑ niima abu wolai ɣa. Gi la pɔ gi vɑ za.»

17 Gɔɔɣɔ GALAGI ɣɛni mɑ naazu: «Gɛ vaa naa wu, nii ti bosu ɣani.

18 Nɑ GALA goo wo nui ta wuzɛɣɛzu ti vɛ, ti-ɣɛɛleaiti saama, ga ɛ ɣɛvele. Nɑ daawooi vɔ da, toɣa naa kpein bo ti ma, nii nɑ deve ma.

19 Ni nui ta a ɣɛlena, ga ɛ mina woilo naa ma, nii ɛ bosu daaseigi zu, nɑ ɔɔɣɔi, nɑ su ɔlo ve zea.

20 Keɛ ni gala goo wo nui ta a ɔɔena daaseigi zu ga gaazumaanɛɛi, ɛ wooi ta wo, nii gɛ la deveni ga ɛ bo, ɔaa ɛ ɔɔɛ gala kiligiti daaseigi zu, gala goo wo nui naa ɣa za.»

21 Tanisu, wa ɔɔɣɔ ɣaazaɣasu, ga: «Gɑ wooi naa ɣwɛɛ ɣale, nii ɛ la zɛɣeni Gɔɔɣɔ GALAGI vɔ?»

22 Siɛɣi zu gala goo wo nui ɔɔɛzu la Gɔɔɣɔ GALAGI laaseigi zu, gooi la vileni su, naa la ɣɛni, nii ɛ bogai, Gɔɔɣɔ GALAGI laade ɛ vɑ naama wooi wo. Gaazuleɛi nɔ ɣa gala goo wo nui naa, a naa wo da. A mina va bu, ɛ vɑ wo laavɔ.

19

*Maavela laaiti**(Gaalu Sevei 35:9-34;**Zozuwe 20:1-9)*

¹ Siēgi zu Gooḡo GALAGI wa-GALAGI vaazu ziiti kpεezu la, niiti é pō é ta-yooi ve wo ya, siēgi zu wo ti bεezu la, wo zeī ta-laaiti su, ta ta-veleiti bu,

² wa taa savagō yε ná yε zōoi zu, nii Gooḡo GALAGI wa-GALAGI feezu wo ve ga wōnō.

³ Wa peleiti to ti va, nii a ke nu vaa nui da bōḡufuzu ḡaizie ná, wa zōoi valisu ga savagō, nii Gooḡo GALAGI wa-GALAGI feezu wo ve ga wōnō.

⁴ Wεle veleī nu vaa nui maaneai la, é bōḡo maavela la, taai naati gila su, zenvui va ḡizo: ni é seiḡoḡoi vaaue, é la gaagilini ma, naa ná-wōinzeḡema ḡi ge la ḡea kisu kaipa.

⁵ A ḡena nō ga tanisu ti li ta bōlai dōbōi zu, gulu levezuve, a yena gului vōsu, zōovēi ḡula ma ungi ḡa, é bōlai zaḡa, é za. Zunui naa ḡa zōo é vela, é li taai naati gila su, zenvui ḡizo,

⁶ naa ḡa a ke, ḡamai vōtokula nui mina lia vilēsu polu, ná-ziiḡaawana wolai zu, é va so, ni siē ḡooza ka a wo, é va zeeli taai naa ma, a va paa, tama zunui naa maa la nēni, é va za. Wōinzeḡema vaa la ḡea ti yōḡozu kaipa ta seiḡoḡoi, é paai.

⁷ Naa ḡa é ba, gē devei vea wo ya, ga wo yeelo taa savagō va bōḡo ve yε.

⁸ Ni Gooḡo GALAGI wa-GALAGI a wa-yooi zuwōlōna, eḡvelei é minazeḡeni wo-mεmεwolani be, é zōoi kpein fe wo ya, nii é minazeḡea ga é fe wo ya,

⁹ ni nō wa devei niiti so, wo da zie ga tiye, nii gē feezu wo ya za, wo Gooḡo GALAGI wa-GALAGI nēe ve, wo zie siēnōpe su ga ná-pelei, wa taa savagō la taa savagōi niiti ma bōḡo ve,

¹⁰ naa ḡa a ke, nu la sōbalala nu vaa, ma ḡamai va vū zōoi nii zu, nii Gooḡo GALAGI wa-GALAGI feezu wo ve ga wōnō, nu vaa ḡama ḡotoi la ḡea wo va naazu.

¹¹ Kele ni wōinzeḡemai ḡa nui ta ḡisu seiḡoḡoi laalōḡoma, é da gaaveene, é so, é doḡa, naa za, é vela, é li, é zeī naama laai taḡila su,

¹² ná-taazu ḡewolaiti ta nu leve kalama, a vaana, ti fe ḡamai puai, naa vōtokula nui ya, naa ḡa a ke é za.

¹³ A mina maawōiḡa, wa Izelayeḡe ḡade ḡana sōbalala nui ḡamai ma puai, wa ḡe gaanēi zu.

*Kwεmave ma maḡeε**ta zεε zeele vai*

¹⁴ Siēgi zu wo zeizu la zōoi naa zu, Gooḡo GALAGI wa-GALAGI feezu wo ve ga wōnō, à mina kwε ma ḡotui zeḡe daazuve, nii é wo-zeiḡoḡoi ḡwεgi kεezu, nii nu mōungiti ti daani, ti vaai ma.

¹⁵ Zeele ḡilagi ná-zeele wooi la zoga nu ḡilagi laalōḡoma, é va lo ná-faaḡaazagi va, baa ná-faa ḡoi, baa kotoi tanōpe nu a ke. Fai pε gaa ḡa ḡula ba nō, ga zeele felegō baa zeele savagō ná-zeele wooi maavele.

¹⁶ Ni zεε zeelei a zεei vεena nui ta ma, faa ḡoi ta ma vaa zu,

¹⁷ nu felegōiti ti zakpegai, naati ta va Gooḡo GALAGI ḡakala, zalaḡa ḡula nuiti ta tukpōḡaaleve nuiti kakala, niiti ti botii zu naama ziegi zu.

¹⁸ Tukpōḡaaleve nuiti ta naa wuuβε ga pagō gola. Ni ta kaana ga zeelei zεei woni, zεε zeele wooi nō ḡa é boni kεεḡeloin laalōḡoma,

¹⁹ naazu wa naa gē la, nii é wōinni ga é gē ga keēgēloin. Uele gāna wa faa jōi gūla la bōgō zaama.

²⁰ Zoiti ta menina, ta lua, nu nōpe ge la mō naa gēgāla vaa jōi ta gēa wo zaama.

²¹ A mina maawōingā gē, devei gā gē ga: Zenvui voto ka gē ga zenvui, nu gāazuēzēgi voto ka gē ga nu gāazuēzēgi, nu jūiga voto ka gē ga nu jūiga, nu yēi voto ka gē ga nu yēi, nu gōgōi voto ka gē ga nu gōgōi.

20

Kōōgō vai ma lōgiti

¹ Siēgi zu wo liizu la kōōmave wo zili nuiti daalōgōma, wo sooiti ka, ta kōōgō wotoloiti, ta kōōgō nuiti, ti mōindai wo va, à mina lua ti va. Mazōō Gōōgō GALAGI wa-GALAGI nii é wo gūlani Ezipete yooi va, naa gā wo va.

² Wa gēna gēvele bēta ga wo va kōōi lōzei, zala gā gūla nui gā maaōu gā wo va, é bōē kōōgō nuiti pō.

³ To gā gē ma: «À woilo ma, Izelayele nuiti! Wo vaa za, ga wo kōōi gō wo zili nuiti daalōgōma. A mina i jōteve wo-yiimave. A mina lua, wo zasu mina bali, wo-gīgi mina zupu ti gāazu.

⁴ Mazōōō Gōōgō GALAGI wa-GALAGI gā losu wo lu gō, é kōōi gō wo ve wo zili nuiti daalōgōma, naa gā a ke é wo gīzo.»

⁵ Naa voluma, kundigīiti ta bōē kōōgō nuiti pō, ti gē ti ma: «Nui ta gā wo zaama nei baa, nii é pele logai, é la de niinēni? E gāle ma ná-taazu, a va za kōōmave, nu gīli ge va niine mōunpa.

⁶ Nui ta gā wo zaama nei, nii é leezen belei leveai, é la de ma waa mōungi gūlani? E gāle ma ná-taazu, a va za kōōmave, nu gīli ge va ná-leezen belei ma waa mōungi gūla.

⁷ Nui ta gā wo zaama nei, nii é anzanui ta maazogai, é la de fuluni? E gāle ma ná-taazu, a va za kōōmave, tagīli ge va ná-anzanu maazogai ze.»

⁸ Kundigīiti ta bōē kōōgō nuiti pō mōnō, ti gē ti ma: «Nui ta gā wo zaama nei, nii é luazu, i jōteveai? E gāle ma ná-taazu, a va keēgēleaiti i jōteve ga bōgō gēvele.»

⁹ Siēgi zu kundigīiti ti besu da ga bōē kōōgō nuiti pō, ta kundigīiti sei niina nu bulugiti unda.

¹⁰ Siēgi zu wo liizu la taai zosu, wo bo taazeigiti ma ga, ti bōgō ve wo ya, kōōgō vaa mina gē ba.

¹¹ Ni ta vaana wo gīsu vai wu, ti taai laalao wo ve, ta-nubuseiti kpein ta gē ga wa-wotigē nuiti, ti gē ga wa-luaiti.

¹² Ta gēlena wo gīsu vai va, ti kōōi laale wo wu, wa lati taai ma, wo sei kele su.

¹³ Gōōgō GALAGI wa-GALAGI gā dō wo yeezu, wa zunuiti kpein paa ga bōgā zōkpōi.

¹⁴ Kele anzanuiti, ta dōungoiti, ta toganiiti, ta kōōzōganiiti wa ka taazuve, wa naati kpein sege bōgō ve. Kōōzōganiiti wa ti gūla wo zili nuiti zea, wa naa zēge, Gōōgō GALAGI wa-GALAGI gā é naa veezu wo ve.

¹⁵ Zekana wa ke la ga naama laaiti kpein ti maagōōzaai wo va, niiti ti la bōni naama yooi va, nii wo zeini su.

¹⁶ Kele naama laaiti ma nubuseiti, niiti Gōōgō GALAGI wa-GALAGI ta-yooi veai ga é gē wo ve ga wōnō, nii kpein é yēnvuzu ná, à mina tanōpe ze vulua.

17 Wa niiti kpein suwuɔaaleve, niiti ti ga Gete nuiti, ta Amool nuiti, ta Kanaan nuiti, ta Feeleeze nuiti, ta Geeve nuiti, ta Yeebuse nuiti, egevelei Gooɔɔ GALAGI wa-GALAGI ma levei veeni la wo ya,

18 naa ɔa a ke, ti mina wo ɔala ga ta-goloɔolo keewotiiti ti keezu, ta-galagiti debi vai zu, wo va ta ɔe ti ɔevele, wo va kotoi ɔe Gooɔɔ GALAGI wa-GALAGI laaloɔɔma.

19 Siɛgi zu wo taai zeizu la kele su, sugooza, aisa wo va so, a mina zoove veɛ maɔoolii zu wuluiti ba, ti waazu. Wa zoo wo ti-ma waaiti ta mi, kele a mina ti vo. Mazoloo doɔzu wului la ga nuɔusei, nii wa li kooi loozu ma.

20 Gului niiti ti la gwaa woga, nu va ma waai mi, naati no ɔa wa zoo wo ti vo. Wa zoo wo ti zege, ti ɔe ga gului, wo kooɔɔ zoolaiti kpete ga tiye taai naa laaloɔɔma, nii wo maalatigai, wo zei ma, e kooi ɔoozu wo laaloɔɔma, eyesu e loo bu.

21

Ni ta nu vaana, nu la paa nui ɔweɛ

1 Zooi nii Gooɔɔ GALAGI wa-GALAGI feezu wo ya ga wano, ni ta nui ta vaana na, wo ma voomai ɔa doɔi zu, wo la nu vaa nui ɔweɛni,

2 wa-gundiɔiiti ta wa-lukpoɔaaleve nuiti ta li naama adave, ti na yooɔzuve ɔoɔ, e zo poomai vo be va, e zeeli maɔoolii ma laaiti su,

3 ti ɔe kweɛ nii maabuɔaai. Naama laai ma gundiɔiiti ta nike zaa yivoi zege, nii e la de botii ɔeɛni, unbawulu la de vilini unba.

4 Ta lili la kotudei ta vo be, nii e la da ga voo eyesu ɔo, ve nu la de wozawolini na, baa nu va ani vaza na. Miná ɔa ta nike yivoi ma zaai boɔoɔave wolo na, kotudei wu.

5 Názuve ɔa zalaɔa ɔula nuiti, Leevi nuiti ta maaɔuɔa la na va, mazoloo tiya ɔa Gooɔɔ GALAGI wa-GALAGI yiimazeɔeai ga tiye, ga ti ɔe ná-botii zu, ti da tuyai loo daaseigi zu. Tiya ɔa ti maaneai, ti kpoe vaiti gaɔɔula ba, ta doɔa vaiti, ta nu maawana vaiti.

6 Naa volu, kundiɔiiti ti taai naa zu, nii deai ga maaɔuɔave poomai va, ta yagba nike zaa yivoi maazu, nii kpooɔoɔave woloai kotudei wu.

7 Ti ɔe ma: «Gi-yeeti ti la ɔeɛni ga, nui nii ma pama vu nua, gi ɔaazuve la faa nope kaani, e va lo ba, ga ɔe su ga zeele.

8 Ee, Gooɔɔ GALAGI, da-nuɔuseiti maavaaye, Izelayele nuiti, e ti unmoogai. Mina sobalala nu vaa vai ma ɔasoi la ti unma.» Pele ɔana pamai puai ma ɔoto gba vai a ɔe la ti ve.

9 Wa sobalala nu vaa vai ma ɔasoi zege boɔɔ unma ɔana, toozei wo naa ɔea, nii solegai Gooɔɔ GALAGI ɔaazu.

Duo anzanuiti ta-vai

10 Siɛgi zu wo liizu la, wo kooi loo wo zili nuiti ma, Gooɔɔ GALAGI wa-GALAGI ti lo wo yeezu, niiti wo ti ɔeezu ga duɔiti, tanisu ti zaama,

11 wo zaama ta a duo anzanu vago ta ɔana, woin so, e po ga e ze be ga anza.

12 Toɔa lili la ná-pelei wu. Anzanui ɔa noongi buye, ta e zeezaingiti teve.

13 Toɔa ná-duo zegei vu, nii e ɔeni koba. Toɔa ze sinigi ná-pelei wu, e wolo keeɔe ta dee ta-vaa zu, alu gila daawu. Naa a levena, toɔa vile polu niina, e ɔe ga sinigi, naa ɔe ga anzai.

¹⁴ Su a ƣoozana, wain a zefena zunui ma, toƣa be ba, é li ve ná neai be. Zunui la zooga é va pōdi, 6aa é va dō duola zu, tōzei é laa koba, ti bō faa ma.

Doun zunu mōungiti tosuve

¹⁵ Ni anza felegō a ƣena zunui ta ya, tanisu toƣa gilagi nee ve, é leve zoi va. Ni ti felegō ta dointi sōlōna be, tanisu doun zunu mōungi ƣe ga anzanui naa nōnōi, nii gola la ziimani.

¹⁶ A ƣena pogani ƣaaƣwea ná-doun zunuiti zōƣōzu, é la zooga é va doun mōun tosuve ve anzanui naa ná-doun zunui ya, nii gola neai be, é va kula naa ná-doun zunui ya, nii gola la ziimani, ni naa ƣa é ga doun mōungi.

¹⁷ Keni anzanui naa gola la neeni be, é ná-doun zunui ƣwee ga doun zunu mōungi, é pogani ma veeda felegōi ve zea, zeaƣōligi kpein su. Mazōlō doun zunui naa ƣa é ga suvikei ma mōungi, doun mōun tosuve ƣa ga toun nōnō.

Doun zunui nii kpakagai

¹⁸ Ni zunui ta ƣa ná, doun zunui ta zea, kpakagai, gaazule, é la ƣoloni keeƣe ta dee ve, ni ta maaƣolona, kee é la ƣoloni,

¹⁹ keeƣe ta dee ta so, ti lii la taa ƣundiƣiiti pō be, taa zifidave.

²⁰ Ta ƣe kundifiti ma: «Gi-loun zunui vete, kpakagai, gaazule, é la ƣoloni gi ve, é ƣea ga kologolo nu, ta dōō bōle nu.»

²¹ Ná-taazu zunuiti kpein ta sō ga kōtui, é za. Wa faa nōi bōƣula ƣana bōƣō zaama. Izelayele nuiti kpein ta ma wooi menina, ta lua.

Nu zelegai ma voomai ná-fai

²² Ni zunui ta a faa nōi ta ƣeena, soloogai ga é za, wo sele gului va,

²³ ma voomai maa la neeni é va kpidii ƣe zeleni gului va. Wa maaƣulu ma yeei nō, mazōlō nii selegai gului va, naa ƣa ga foovooi GALA gaazu. A mina zōoi ƣōzō, nii Ƣōōƣō GALAGI wa-GALAGI feezu wo ve ga wōnō.

22

A lua wo-wōlaiti kōligiti ba

¹ Wa wo-ƣeeloīn ná-nikei 6aa ná-baalagi ƣaana, toai ya, à mina gaazu-maavō ƣe, keni wo lii la pō.

² Ni wo la zeini ada ƣila wa wo-ƣeeloīn naa, maaƣoozave wo va, 6aa wo la kweeni, à li ga toganii wa-velei wu, wo make ba wa-velei wu, eyesu é maaƣaazaƣabō, názu wa fe zea.

³ Zekana wa ke la ga ná-soovalegi, 6aa ná-seƣei, 6aa ani nōpe nō wo-ƣeeloīn a toona ya, wo ka, à mina gaazumaavō vaa ƣe la.

⁴ Ni wa wo-ƣeeloīn ná-soovalegi ƣaana, 6aa ná-nikei, toai pelei zu, à mina ƣaazumaavō, wo va leve ba, wa bō ba, wo buzeƣe.

Tōgiti é lo faa mōinmōin ba

⁵ Anzanu mina zunu zeƣe loo ƣōba, zunu mina anzanu zeƣe loo ƣōba, niiti kpein ti naama vai ƣeezu, naati ta ga etea ƣologolo nuiti Ƣōōƣō GALAGI ƣaazu.

⁶ Ni wa wōni laƣa kaana pelei zu, é gului zu, 6aa zōoi ma, ma leei veeni ma ƣainti ma, 6aa ma yivoiti, à mina ma leei ta ma yivoiti kpōsu, wo va ti zeƣe.

⁷ A be ma leei va, é ƣove, é li. Wa zōo wo ma yivoiti seƣe. Wa ziena ƣana, wo undaa ƣa nee, wo-zii zuƣōoza.

⁸ Ni wa pele niine lona, kōmave ƣaanemeai, keni wo sasai lo pele ƣōmave, é ƣaku ma, nu a va ƣula ná, é va loo, a zaana, ma loƣō a va ve wo va.

9 A mina ani giligaa zin wa-leezen belei zu, ni naa laade, nii nɔpe a zɔɔɔna ná, leezeinti, ta ani waai zɔiti, tɔgi ɔa ɔe ti ma.

10 A mina nike zinei ta soovale sinei ɔosu, wo va ti lo unbawulu gɔlaga wu, ti va wozai woli wo ve.

11 A mina sege loo ɔɔba, nii feleai zupuai ga baala deɔai ta gezei.

12 Segei nii wo fevelesu ɔɔɔ ma, wa geze yiizayiizagi lo goizu naanigɔiti ba.

Vulu vai ma maape tanigaani

13 Ni zunui ta a anzanui ta zeina, ti ɔo faa ma, naa voluma, naa wɔinzege ma,

14 é zee vaiti kpete anzanui laalɔɔma, é kisiɛ ɔoi wo, é lo ba, é ɔe ma: «Gè la ɔeni ma bea zefeni, gè fuluai ma, gè vile polu.»

15 naazu, anzanui keeɔe ta dee ta ma bea voogi zefɛ, ti lii la taa ɔundiɔiti po taa zifidave, ti-zeizuve.

16 Keeɔe ɔa ɔe ti ma: «Gè doun anzanui veeni zunui tei be ga vului, kele é maaboa,

17 é tɔzeida ga maaboa, ga weenziɛ nu ve, é la ma bea zefeni. Kele poogi vete, nii é deezu ga doun anzanui ma beai ɔeni de.» Ta maazaa kpidii ma lasuzefɛi zuvie taa ɔundiɔiti gaazu, nii ɔamai vazagai su.

18 Taa ɔundiɔiti ta zunui naa zo, ti faa la ma,

19 tɔzei é Izelaye anzanu beai ta maaboa, keni ti alamanii loo ma, ga wali ɔaei ungila (100), é fe anzanu loungoi keeɔe ya. Toɔa ye zea ga anzaɔi eyesu saai, ma zobo nɔpe ge la mo ɔea be, é va ɔele ba.

20 Kele tama, ni keeve ga gaama, anzanu loungoi ná-kpea vai ma voogi la ɔaani,

21 ta anzanu loungoi ɔula, ti to keeɔe ná-pelelave, ná-taazuiti ta so ga kɔtui, é za, tɔzei é etea ɔoloɔolo faa ɔea Izelaye nuiti saama, é koloɔologi ɔe, keai ma keeɔe ná-pelei wu. Pele ɔana wa faa ɔoi ɔoɔula la ɔoɔ zaama, nii é wo ɔozu.

Dakoba vaiti maape ti va

22 Ni ta zunui ta zona, é da la ga anzanui é zini be, ta ti felego pe paa, zunui ta anzanui. Wa faa ɔoi ɔoɔula ɔana Izelaye nuiti saama.

23 Ni anzalopoi ta maazoge zunui ta ve, ta ɔomina ta zunui taɔili taazuve, é la koba,

24 wa li ga ti felego taa zifidave, wo ti zoo ga kɔtui, ti za. Anzanu loungoi ɔa za, tɔzei é la kpee looni, anee ni taazuve ve, zunui ɔa za, tɔzei é baafulaa seiɔoɔi anzaɔi ma. Wa faa ɔoi ɔoɔula ɔana ɔoɔ zaama.

25 Ni dɔɔi zu ɔa zunui ɔomigai ná ga anzanu loungoi, nii maazogai, ni a sona, é la koba, zunui é dakobai wogai, naa ɔila no ɔa za.

26 A mina faa nɔpe ke ga anzalopoi, mazoo é la faafaa faa nɔpe keeni, nii soloogai saai ma. E ɔoɔ ɔaani faabaagi laawu no, egevelei zunu a vala la seiɔoɔi va, é paa.

27 Anzalopoi maazogai, zunui ɔomigai da dɔɔi zu, é kpee loove, kele nu la vaani, é va ɔo ba.

28 Ni zunui ta anzalopoi ta ta ɔomina, nii nu la de maazoni, é so zee va, é laa la, ti ti zo ná,

29 zunui daai la, naa ɔa wali ɔae vuuloolugo (50) ve doun keeɔe ya, toɔa sege, é ɔe ga anza, tɔzei toɔa é ma bea zefɛai. Kele é la pilega, sii ma voloi pe su.

23

1 Nu nɔpe ge la keɛge anzai tanɔpe seida ga anza, ɛ mina baagfula keɛge ma gana.

Nui niiti maaneai ga ti gfula maaɔɔgi zaama

2 Zunu nɔpe nii polɔgefɛzefain woloai, baa seɛfagai, naa la la Gɔɔgɔ GALAGI nɔ-maaɔɔgi zu.

3 Wɛɛn loun la la Gɔɔgɔ GALAGI nɔ-maaɔɔgi zu, anɛ ti-mavofodai vuusiei ve, ɛ la la Gɔɔgɔ GALAGI nɔ-maaɔɔgi zu.

4 Aman nuiiti ta Moaɔbe nuiiti ti la la Gɔɔgɔ GALAGI nɔ-maaɔɔgi zu, anɛ ti-mavofodai vuusiei ve, ɛ la la la Gɔɔgɔ GALAGI nɔ-maaɔɔgi zu.

5 E ge gana eyɛsu gɔ, tɔzei wo gfulazuve Ezipete yooi va, ti la gɛni vaani wo vɔ pelei zu ga bulu baa zie, kele ti Beyɔɔl nɔ-doun zunui Balaame lɛeni ga wo laalɔɔma, nii ɛ gɛni Petɔɔl, Meezɔpɔtami yooi zu, ga ɛ wo voovo.

6 Kele Gɔɔgɔ GALAGI wa-GALAGI la gɛni keɛni, ɛ va woilo Balaame wooi ma, ɛ foovooi latini wo ve ga tuyai, mazɔɔɔ Gɔɔgɔ GALAGI wa-GALAGI wo nɛɛɛɛ ve.

7 Wa-eteai pe su, ɛ mina yiizoolɛ ga ta-yiilei faa, baa ta-undaanɛ vaa.

8 A mina Edome nuiiti wɔnzɛge, mazɔɔɔ wo-gɛɛlointi be, ɛ mina Ezipete nuiiti wɔnzɛge, mazɔɔɔ wo gɛni ga seikɔɔfoma nuiiti ta-yooi zu,

9 doun zunuiti ti ti zɔɔsu ti-mavofodai zavasiei zu, naati ta zoo ti la Gɔɔgɔ GALAGI nɔ-maaɔɔgi zu.

Kɔɔgɔ nuiiti puuzuve nade fai

10 Siegi zu wo liizu la kɔɔmaɛ wo zili nuiiti daalɔɔma, wa wa-gɔɔlaɔfai vuuna, ɛ dama, wo mina faa nɔpe ke, a wo gɔzo.

11 Ni zunui ta a gɛna nɔ, ɛ gɔzo tɔgi letemazu, maaɔɔɔɔɔ kpidii, toga gfula wo-vuuzuve va, ɛ mina ɛ nɔ ga foloi.

12 Kpɔkɔ voloi, toga maagba, foloi a daana, toga zoo niina ɛ la volu wo-vuuzuve.

13 Wa adave ta leve ba wo-vuuzuve voluve, eteave, minɔ gɔ wa ge liizu nɔ dɔɔzu.

14 Kɔɔgɔ nuii gɔlagilagi gɔ sɔɔlai ta make nɔ-kasɔi zu, siegi zu maaɔɔlasu da, toga zɛgei wɔ, naa volu a bɛna, ɛ nɔ-kpooi maaɔɔfulu.

15 Mazɔɔɔ Gɔɔgɔ GALAGI wa-GALAGI gɔ ziezu wo-vuuzuve, ɛ da wo make, ɛ zobogi ve wo ve, wo pile sɔɔɔ wo zili nuiiti ma. Wo-vuuzuve kpein maaneɛve, ɛ nade, GALA ge mina faa zolootala nɔpe ka wo zaama, nii a ge ga zaɔu, ɛ voluave wo va.

Tɔgi ɛ lo duɔiti ba

16 Duɔi a velana, ɛ zeɛge maligii vɔ be, ɛ va, ɛ laɔɔɔ wo vɔ be, ɛ mina gaagale ma volu maligii vɔ be.

17 Toga ye wo zaama wa-yooi zu, ve nɔ a nɛ be, wa-laai ta zu, ve a ge nɔ gaane zu. A mina suziɔa.

Walii nuii sɔɔsu koloɔɔlogi zu

18 Koloɔɔɔ anzanu nɔpe baa koloɔɔɔ zunu nɔpe ge mina ge Izelayele nuiiti saama, galagi tanɔpe dɛbi vaa ma.

19 Anzanui baa zunui a koloɔɔɔlogi gɛɛna, ti sala, ɛ mina va ga ma walii tanɔpe Gɔɔgɔ GALAGI wa-GALAGI nɔ-pelei wu, minazege daazeeli vaa zu. Mazɔɔɔ ti felegɔ pe ti maayo ge la Gɔɔgɔ GALAGI wa-GALAGI ve.

Kuyei maalamai ba

²⁰ A mina wo-ƒɛɛloin ƒata ga é maalamai la walii ma, ɓaa daamianigi ma, ɓaa ani nɔpɛ ma, nii nu a seƒe ga é ta la ma.

²¹ Wa zoo wo wɛɛn ƒata ga é maalamai la ma, kɛɛ à mina maalama ƒula wo-ƒɛɛloin ya, naa ƒa a kɛ Ɔooƒɔ GALAGI wa-ƆALAGI tuya loo wo ɔɛ, wo-yeavaiti kpein su, zooi naa zu, nii wo liizu wo seƒe ga wɔnɔ.

Minazeƒe faiti

²² Wa minazeƒe bona Ɔooƒɔ GALAGI wa-ƆALAGI ɔɛ, à mina suƒooza, wo daazeeli. Mazɔɔɔ Ɔooƒɔ GALAGI wa-ƆALAGI ƒa ma ƒuyei ɓɛ wo ma, wa koto zeƒe ga naa.

²³ Ni wa ɓɔƒɔ zona, wo la minazeƒe boni, wo la koto ƒɛɛni.

²⁴ Kɛɛ minazeƒe goo a ƒulana wo-laavɛ, wo bo, kɛni wo so, wo daazeeli Ɔooƒɔ GALAGI wa-ƆALAGI ɔɛ, eƒɛvelei wo kulaa la yiima, wo boga wo-laavɛ.

Siɛ velei zu laamii

²⁵ Ni wa ɓɔna wo-zeiƒɔƒɔi ná-leezen ɓelei zu, wa zoo wo ma waai ta mi, wo yiƒɔ, kɛɛ à mina ta ɔu wa-anijaka zu, wo ɔa lii la.

²⁶ Ni wa ɓɔna wo-zeiƒɔƒɔi ná-kpalagi zu, moloí é ga ɓeleegi, wa zoo wo ma ƒɔpɔgi ta ƒaavolososo ga yeei, kɛɛ à mina wɔɔɔɔ lo wo-zeiƒɔƒɔi ná-moloí zu, wo ɔa ta leve.

24*Vulu zaa vai*

¹ Ni tanisu zunui ta a anzanui ta zeina, ti ye liizu la, wainzeƒe ma, tɔzei é fai ta ƒa naa ɔa, nii é la nɛeni ɓɛ, toƒa vulu zaa zevei ɓɛɛ, é fe zea, é pile, é ƒula ná-pelei wu,

² naa a zɛƒena pɔ ɓɛ, é li, é zeí ɔlu zunu ƒili ɓɛ,

³ ni woin a zɛƒena naama zunui ma, é vulu zaa zevei ɓɛɛ, é fe zea, é kula ná-pelei wu, ɓaa zunu ƒaabelagi ná, nii é ƒɛa seini, naa za,

⁴ zunu mɔungi é pilɛni, naa la mɔ zooga é ɔa sei ga anza, kɔzɔa ɔoluma, mazɔɔɔ naa ƒa ga fai kɔzɔai Ɔooƒɔ GALAGI ƒaazu. A mina zooi zulaave ga kotoi, nii Ɔooƒɔ GALAGI wa-ƆALAGI feezu wo ɔɛ ga wɔnɔ.

Tɔgi zeikɔlgiti

⁵ Siɛgi zu zunui anzai zeizu la ga niine, suvaa ƒa ye ga kooƒɔ vai, daaloba woti vaa la laa unma, toƒa ye ná-peleyeƒeí yeema, eyɛsu kona ƒila, anzai é fuluai, é naa ƒoozunɛɛ vai ƒɛ.

⁶ A mina wo-zeiƒɔƒɔi ná-molo ziga ƒɔdai ta etei ti felegɔ zeƒe ɔɔma ga kpɔunma. A mina ɔɔɔ ƒite etei ƒula zea, mazɔɔɔ wa naa ƒɛɛna, kɛɛve eƒɛ wa zenɔvui ƒula zea.

⁷ Ni wa zunui ta ƒaana, é nu vului ta unmaai wo-ƒɛɛlointi Izelayɛle nuiti saama, é dɔ duɔlai zu, ɓaa é pɔdi, kɛni unma nui naa za. Wa faa ƒɔi ɓooƒula ƒana ɓɔƒɔ zaama.

⁸ A dama ga gee zeeɓei, wo naa kpein so, wo zie la, nii zalaƒa ƒula nui Leevi nuiti ti wo ƒalasu da. Wa devei naati so, wo zie ga tiye, nii gè feeni ti ya.

⁹ A ƒize naa zu, nii Ɔooƒɔ GALAGI wa-ƆALAGI kɛɛni ga Miliyame, wo ƒɛai ma siei wosu, wo ƒulaai ma Ezipete yooi ɔa.

¹⁰ Wa kuyei ɔɛɛna wo-zeiƒɔƒɔi ma, à mina ɛ ná-pelei wu, wo ɔa ma ɓounma ani zeƒe,

11 wa kuye zo nui maaboun eteave, é va ga ná-kpounma anii wo vo eteave.

12 Ni bala nui ve, é ná-sege wolai veai wo ya ga kpounmai, aisa wo va la, keni wo ná-kpounma anii gaaɣale ma, wo fe zea.

13 A mina be tevesu pɔ pa, foloi a ɣena daa, naa ɣa a ke a ɣena laa, é pee boɣɔ ma, é tuya loo wo ve. Gooɣɔ GALAGI wa-GALAGI ɣa naama vai leve wo ve ga telebodai.

14 A mina tooma vaa ɣe ga zeɔnaka nui, ɣaa maanɔɣɔ nui, wo va ná-folo wotii ma zalai ɣologolo, é ɣeni ga Izelayele nu, ɣaa seikɔɣɔma nui nii é zeini wo zaama, wa-yooi zu.

15 Keni wo salai ve zea, folo-o-folo aisa foloi va da, mazɔbo toɣa ga zeɔnaka nui, kpalave ga zalai zɔbo fai. Ni naa laade, toɣa kpee loo Gooɣɔ GALAGI woizu wo laalɔɣɔma, ma ɣotoi ɣa la wo unma.

16 Nu la doun keɣɣeiti paa ti-lointi ta-ɣoto ɣeai vaa zu, nu la dointi paa ti zɔbo nuiti ta-ɣoto ɣeai vaa zu. Eɣe gilagilagi ɣa za to boɣɔi ná-kotoi vaa zu, nii é keai.

17 A mina tukpɔɣaaleve ga zeelɔzɔɣɔzu, wo va seikɔɣɔma nui lo, ɣaa podoin. A mina poanzai ná-segei zo ga kpounma.

18 A ɣize su ga wo ɣeni ga duɔiti Ezipete yooi zu, Gooɣɔ GALAGI wa-GALAGI wo unmɔni. Naa ɣa é kea, gè devei nii veezu ga wo zie la.

19 Siegi zu wo moloi levezu la wa-balagave, wa yeemana molo ɣili ta ma kpalagi zu, à mina ɣale ma, wo va sege. A ze ná. Toɣa ye ná seikɔɣɔma nuiti be, ta podointi, ta poanzaiti, naa ɣa a ke Gooɣɔ GALAGI tuya loo wo ve, fai kpein su wo keezu.

20 Wa wolive wului ma waai loɣana ga, à mina zie vogi zu, niiti ti yegai ma bekegiti ga, naati ta ɣe ga seikɔɣɔma nuiti tɔno, ta podointi, ta poanzaiti.

21 Zeno ɣana, siegi zu wo leezɛinti kulazu la, à mina ɣale ma vogi zu, wo va ma ɣɔpɔgi mɔtaiti kula, niiti ti yegai ma bekegiti ba, naa ɣa ɣe ga seikɔɣɔma nuiti tɔno, ta podointi, ta poanzaiti.

22 A ɣize su ga wo ɣeni ga duɔiti Ezipete yooi zu. Naa ɣa é ba, gè devei nii veezu wo ya, ga wo so, wo zie la.

25

1 Krɔe a ɣena zunu felegɔiti zɔɣɔzu, ta li tukpɔɣaalevezuve, zoi peai, faa la ɣea naa va, sɔba nui veelala.

2 Ni maaneveve ga é loɣa, tukpɔɣaaleve nui ɣa pee zooli ma, é doɣa pee nui ɣaazu ga kpakɔ je tieɣi, nii soloogai ná-faa ɣologologi ma.

3 Kele é la loɣaa, é va bude kpakɔ je vuunaanigɔi (40) maazu, ti va ye doɣazu, ti va poova ma gola, wo va wo-ɣeeloin ɣaazu unfe sege.

4 A mina nikei laave ɣili, a ɣena moloi ɣaaliaga.

Poanza zeɔ vai, nii é la de doun zɔboɔni

5 Geɣɣelointi ta zeina ada ɣila, gilagi za, é la doun zunu yeni, nii saai, naa anzaɔ la ɣula kooi va, é va zeɔ nu ɣili be, kele keɣɣeloin ɣa vile polu, é sei ga anza, é keɣɣeloun vai laazeeli.

6 Doun zunu mɔungɔ anzanui naa sɔboɔsu, toɣa leve ga keɣɣeloin saai naa ná-doun zunui, naa ɣa a ke daaseigi naa mina loo ya Izelayele nuiti saama.

7 Ni wɔin la zunui naa ma ga é va nimɔɣɔi zeɔ, anzanui ɣa li taa ɣundiɣiiti pɔ be taa zigidaave, é ɣe ti ma: «Nimɔɣɔi ɣeleve ga é mina keɣɣeloin laaseigi ye Izelayele nuiti saama, é la pɔ é va sei, nei gè ga nimɔɣɔi.»

⁸ Taa ɣundiɣiiti ta toli, ti bɔɛ pɔ. Ni a lona kpaan, ɛ ɣɛ: «Gè la pɔ gè va seɣe,»

⁹ nimɔɣoi ɣa maaɔɣa ba taa ɣundiɣiiti gaazu, ɛ naa ná-savalagi ɣula kɔɣɔ va, ɛ laadei vu gaazu. Toɣa bo, ɛ woɔɣula la, ɛ ɣɛ: «Zunui nii ɛ la pɔ ga keɛɣeloin ná-pelei ɣaa va lo, naama nui ɣa ɣɛ ga nii ɣevelei.»

¹⁰ Daaseigi ɣa veɛ ba Izelayele nuiti saama ga: «Zunui nii kɔɣɔa zavalagi ɣulaai kɔɣɔa, naa ná-pelei.»

Nepi lɔgi

¹¹ Siɛgi zu zunu felegɔiti ti nepii ɣɔɔzu la, ni gilagi anzai a maaɔɣana ti va, ɛ ɣɛ ɛ sinigi ɣula zoi ya, naa be doɣazu, anzanui naa a yeemaalena, ɛ zunui zo tuɣɔ,

¹² wa zeei leve ba. A mina maawɔingfa.

Zɛɛ ɣɔɣɔganiiiti

¹³ Kilo ɣɔtui ma zii felegɔ mina ɣɛ wo ya wa-bɔɔi zu, gilagi wui, zoi wuɣɛgi veɣa.

¹⁴ Kɔɣɔganii ma zii felegɔ mina ɣɛ wo ya wa-velei wu, gilagi wola wɔɔlo, zoi wola loi.

¹⁵ Kilo ɣɔtui ta kɔɣɔganii, niiti ta ɣɛ wo ya, keɛni ti zɔle, ti zoloo su kpein nɔ, naa ɣa a ke wo-zii zuɣooza naama yooi zu, nii ɣooɣɔ GALAGI wa-ɣALAGI feezu wo ve.

¹⁶ Mazɔɔɔ nu nɔpe ɛ ziezɔ ɣana, nu nɔpe ɛ yaava vai naa ɣeezu, naa maayo ge la ɣooɣɔ GALAGI wa-ɣALAGI ve.

Amaleke nuiti ta-vai

¹⁷ A ɣize su velei Amaleke nuiti ti wo zoni da pelei zu, wo ɣulazuve Ezipete yooi zu,

¹⁸ velei ti vileni la wo ɔolu, ti ɔoluzu nuiti so, fike la ɣeni wo zu, wo bɔɔai, tɔzei ti la ɣeni luazu GALA ba.

¹⁹ Siɛgi zu ɣooɣɔ GALAGI wa-ɣALAGI dooɣɔ feezu la wo ve, ɛ wo ɣula wo zili nuiti zea, ti wo-maaɣoolii zu, zooi naa zu ɛ feezu wo ve ga wɔnɔ, à Amaleke nuiti ma zuwu ɣaaleve geɣɔlɔgi wu, ti-laaseigi bale, ta-ɣisiei jeele. A mina yeema naa ma pa, wo ke.

26

Minazeɣe zooi zu wulu waa mɔungiti

¹ Siɛgi zu wo zeelizu la naama yooi zu, nii ɣooɣɔ GALAGI wa-ɣALAGI feezu wo ve ga wɔnɔ, siɛgi zu wo seɣezu la, wo zeí ná,

² wo ɣilagilagi ɣa ta zeɣe zooi ma lɔnɔ mɔungi va, ɛ vaazu sɔɔɔsu zooi naa zu, nii ɣooɣɔ GALAGI wa-ɣALAGI feezu wo ya, toɣa ti vu kpɔɔlɔgi zu, ɛ li ve ɣooɣɔ GALAGI wa-ɣALAGI yeelosu ná va ga daaseigi ɣɛ ná.

³ Toɣa li, ɛ zalaɣa ɣula nui ɣa, nii ɛ botii zu naama ziegi zu, ɛ ɣɛ ma: «Nà deɛzu za ga ɣooɣɔ GALAGI da-ɣALAGI ga gè la zooi naa zu, nii ɣooɣɔ GALAGI ɣonani ade-memewolani be ná-faa zu, ga ɛ fe de ve.»

⁴ Zalaɣa ɣula nui ɣa kpɔɔlɔgi ɣula zea, ɛ sei ɣooɣɔ GALAGI ná-zalaɣa ɣulazuve ɣakalave.

⁵ Zunui ɣa bɔɛ ɣooɣɔ GALAGI ná-ɣALAGI ɣaazu, ɛ ɣɛ: «Kèwola ɣeni ga Alame nui, siezie nu, ɛ yeini Ezipete yooi zu ga nu ɔulu ko nɔ, ɛ zeí ná, ti ɣɛ ga zii wola ná, ti zebe, ti wola mɔin.

⁶ Kɛlɛ Ezipetɛ nɛiti ti gi zopele nɔuni, ti gi wainzeɣe, ti gi lɔ duɔla ɔaa golai zu.

⁷ Názu ɣa gi kpee looni la Gɔɔɔɔ GALAGI woizu, gi-mɛmɛwolani ta-GALAGI. E gi bala gooiti mɛnini, é gá-maawɔin ɣa, ta gá-bɔlɔi, ta gá-voluɣulai,

⁸ é gi ɣulani Ezipetɛ va ga ná-zeeɣaaɔaai, naa ɣɛni ga kiteve vaa wola Ezipetɛ nɛiti be, ta poogiti, ta laavɔɔ vaiti.

⁹ Naa volu, é loni gi luɣɔ, é va ga giye niima yooi zu, é zooi nii ve gi ve ga faaneɛ, ve nɔnɔi ta kɔin gulɔi vɔɔvaai ná.

¹⁰ Naa ɣa é ba, ee, Gɔɔɔɔ GALAGI, gɛ vaa é vɔ za ga zooi ná-tɔnɔ mɔungiti, zooi nii é fea bè.» Naa vɔluma, toɣa kpɔɔlɔgi zeɪ Gɔɔɔɔ GALAGI ná-GALAGI ɣakala, é nɔkɔ bu.

¹¹ Naa volu, wa ɣoozune, wa Leevi nɛiti, ta seikɔɣɔma nɛiti ti wo zaama, ani vaɔɔiti kpein su, nii Gɔɔɔɔ GALAGI wa-GALAGI fea wo ve, wa wa-veleyeɣeiti.

Kona savagɔ vuusieiti

¹² Siɛgi zu wo besu la ga wo zɔɔɔ ganiiti kpein ma vuusieɪ zeɣe ba, konagi zavaɔsieɪ ma, puusieɪ ɣonagi ma, wa feena Leevi nɛiti zea, ta seikɔɣɔma nɛiti ti wo zaama, ta podointi, ta poanzaiti, ti ani zɔɔɔ, ti mi, ti yiɣɔ, ve wo zeini ná,

¹³ naazu, wa nii wo Gɔɔɔɔ GALAGI wa-GALAGI ɣaazu, wo ɣɛ ma: «Nii kpein é ga ɔnɔ ná-pelei wu, gɛ naa ɣula ná, gɛ fe Leevi nɛiti zea, ta seikɔɣɔma nɛiti, ta podointi, ta poanzaiti, é zoloo deveiti kpein ma, é feeni zèa. Gè la da-leveiti taɣila kpala koloɣoloni, ɔaa gɛ va yeema ta ma.

¹⁴ Gè la puusieɪ nii ta zeɣeni ba, gɛ va mi saa wɔɔ wo faa zu, gɛ la ta zeɣeni ba, siɛgi zu kɔzɔa ɣɛni de la, gɛ la ta veeni ɣove ya. Gè Gɔɔɔɔ GALAGI ná-GALAGI wooi zoge, gɛ zie ga da-leveiti kpein, é ti veeni zèa.

¹⁵ Ye geezuve, é ɣaazulo è-zeizu nadegai va, geeɣɔlɔgi ungame, tuya loo ɔa-nubuseiti be, Izelayele nɛiti, ta zooi nii é feai gi ve, eɣevelei é ma ɣonai woni la gi-mɛmɛwolani be, zooi ve nɔnɔi ta kɔin gulɔi vɔɔvaai ná.»

Minazeɣe goo ɣaabelagi

¹⁶ Za, Gɔɔɔɔ GALAGI wa-GALAGI ɣa ɔɔɔɔ wo vɔ, ga wo ná-deveiti so, ta ná-tɔgiti. Wa ɣɔlo ti ve, wo ti zo ga yiimave pe, ta wo-yenvui pe.

¹⁷ Wo minazeɣea za Gɔɔɔɔ GALAGI ve, ga toɣa ɣɛ ga wa-GALAGI, ta wa zie ga pelei naa, nii é dea ga woye, wo ziima vaiti ke, wo ɣɔlo ná-deveiti ta ná-tɔgiti be, wo woilo gooi ma.

¹⁸ Gɔɔɔɔ GALAGI letemazu, é minazeɣea wo ve za, ga wa ɣɛ be ga nubuseiti ti wola vizɔgai, niiti ti ɣolozu ná-deveiti be.

¹⁹ Ungo, Gɔɔɔɔ GALAGI wa-GALAGI ɣa pɔ wo yeeleve ziiti pe ba, é ti ɔɛɛai, wo lebiyai zɔɔɔ, wo-lɔɣɔi ɣula, wo-losuve wɔɔɔ, wo ɣɛ ga nubuseiti ti nadegai be, eɣevelei é boni la.

MINAZEGE NIINE VAI

27

(27:1--28:68)

Tɔgi zɛve vai

¹ Nubuseiti ta-ɣewolaiti ti vileni Moize volu, é tɔgi veeni Izelayele nɛiti zea, é ɣɛ ti ma: Wa deveiti kpein so, nii gè feezu wo ya za.

² Foloi wa Zuluden ɔude la, wo lɔ zooi naa zu, nii Gɔɔɔɔ GALAGI wa-GALAGI feezu wo ve, wa kɔtu ɔaazagi ma zifigi ɣaale ba, wo kobegi zie ma.

3 Wa zie wolai budena, wo tɔ gooi kpein seve kɔtui naati ma. Wa lo ɣana naama yooi zu, nii Gooɔɔ GALAGI wa-GALAGI feezu wo ve, ve nɔnɔi ta kɔin gulɔi ɔɔɔbaai ná, eɣevelei Gooɔɔ GALAGI, wo-memewolani ta-GALAGI minazeɣeni la wo ve.

4 Wa Zuluden budena, wa kɔtu zigigi lo Ebale gizei ma, eɣevelei gè ma levei veezu la wo ya za, wo kobegi zie ti ma.

5 Naama adave nɔ ɣa wo zalaɣa ɣulazuve losu ná Gooɔɔ GALAGI wa-GALAGI ve, ga kɔtuiti, nii kɔlu ani la de vɔɔɣuni ba.

6 A mina Gooɔɔ GALAGI wa-GALAGI ná-zalaɣa ɣulazuve lo ga kɔtu zaɣaai. Wa gala zalaɣaiti kula be naama zalaɣa ɣulazuve.

7 Wa ziilei zalaɣaiti kula, wo naa mi náve nɔ, wo ɣoozune Gooɔɔ GALAGI wa-GALAGI ɣaazu.

8 Wa niima lo gooitɔ kpein seve kɔtu zigigi ma ga pagɔ, nu da zoo é kala ga pagɔ.

9 Naa voluma, zalaɣa ɣula nui Leevi nuiti ti vileni Moize ɔlu, é bɔeni mɔno Izelayele nuiti kpein pɔ, é ɣe ti ma: Izelayele nuɔuseiti, à maaɣe kpɔ, wo woilo! Za, wo ɣea ga Gooɔɔ GALAGI wa-GALAGI ná-nuɔuseiti.

10 A ɣolo deɣemu Gooɔɔ GALAGI wa-GALAGI laawooi ve. A ná-deveiti so kpaan, ta ná-tɔgiti gè ti veezu wo ya za.

11 Naama volo ná nɔ ɣa Moize niima levei veeni la nuɔuseiti zea, é ɣe ti ma: 12 Siegi zu wo Zuluden budezu la, Simiyɔn ná-bolodamaiti, ta Leevi nɔnɔiti, ta Zuda nɔnɔiti, ta Isakaal nɔnɔiti, ta Zozefe nɔnɔiti, ta Benzamen nɔnɔiti, ta lo Galizime gizei ma, ti tuyai loo nuɔuseiti be.

13 Luɔen ná-bolodamaiti, ta Gade nɔnɔiti, ta Aseel nɔnɔiti, ta Zabulun nɔnɔiti, ta Dan nɔnɔiti, ta Nefetali nɔnɔiti, ta lo Ebale gizei ma, ti foovooi loo.

Foovooiti

14 Leevi nuiti ta kpɔei zeɣe, ti bo Izelayele nuiti ma ga woo wola, ti ɣe ma:

15 «Foovoo nu ɣa ga nui naa, nii é kooɔɔ ganigi ta betezu, é pɔne, ɔaa é vololibai betezu ga kɔlu ɣaawuungai, ga é to ada maalooɣuai ta zu, naa ɣeɣala ani beteitɔ, maayo ge la Gooɔɔ GALAGI ve.» Nuɔusei kpein ka ɣe ma: «Amina!»

16 «Foovoo nu ɣa ga naa, zoi é ɔaaɣulazu keeɣe ta dee ma.» Nuɔusei kpein ka ɣe ma: «Amina!»

17 «Foovoo nu ɣa ga naa, zoi é ti ɣwepelemave ma ɣɔtui zeɣezu daazu ta seɣnɔɣi, é ta vili ɔɔ pelei zu.» Nuɔusei kpein ka ɣe ma: «Amina!»

18 «Foovoo nu ɣa ga naa, zoi a gaazuɣole nui ɣaka.» Nuɔusei kpein ka ɣe ma: «Amina!»

19 «Foovoo nu ɣa ga naa, zoi é tukpɔɣaaleve vai maavesu seikooɣma nui laalooɣma, ɔaa podoin, ɔaa poanzai.» Nuɔusei kpein ka ɣe ma: «Amina!»

20 «Foovoo nu ɣa ga naa, zoi a la ga keeɣe anzai ta, mazoo é ɔaaɣula keeɣe ma.» Nuɔusei kpein ka ɣe ma: «Amina!»

21 «Foovoo nu ɣa ga naa, zoi a la ga suai ma zii nɔpe.» Nuɔusei kpein ka ɣe ma: «Amina!»

22 «Foovoo nu ɣa ga naa, zoi a la ga baazeelai, keeɣe ná-doun anzanui, ɔaa dee ná-doun anzanui.» Nuɔusei kpein ka ɣe ma: «Amina!»

23 «Foovoo nu ɣa ga naa, zoi a la ga mɔein.» Nuɔusei kpein ka ɣe ma: «Amina!»

24 «Foovoo nu ɣa ga naa, zoi é seɣnɔɣi vaazu dɔooɣuzu.» Nuɔusei kpein ka ɣe ma: «Amina!»

25 «Foovoo nu ɣa ga naa, zoi a lobeani zo, ga é soɔbalala nui ɔaa.» Nuɔusei kpein ka ɣe ma: «Amina!»

²⁶ «Foovoo nu ɟa ga naa, zoi nɔpɛ é la ɟɛ unfema veeni tɔ gooi niiti be, é ti zo yooɟe, é la ziɛni ga tiye.» Nuɓusei kpein ka ɟɛ ma: «Amina!»

28

Tuya loo vaiti

(Leevi Nuiti 26:3-13;

Tò Sevei Velesiei 7:12-24)

¹ Ni wa ɟolona ga pago Ɔooɟɔ GALAGI wa-ƆALAGI ve, wo ná-deveiti so, wo zie ga tiye, niiti gè ti veezu wo ya za, Ɔooɟɔ GALAGI wa-ƆALAGI ɟa wo ɟɛ ga ma mɔungi, wo wɔɔɔ ziiiti kpein ba eteai zu.

² Ni wa ɟolona Ɔooɟɔ GALAGI wa-ƆALAGI ve, wele tuyaiti ba, é vaazu ti loozu wo ve:

³ Toɟa tuya loo wo ve taazuve, ta balaɟai zu.

⁴ Toɟa tuya loo wo ve, é doun mɔinmɔin fe wo ya, é daamianigi ve wo ya ga bɔɔɔa, é wa-nikeiti gaawɔɔɔ, ta wa-vaalagiti, ta wa-woliiti.

⁵ Toɟa tuya loo wa-ɓɔɔgiti ta wa-ɓaɟa liɟiiti ma.

⁶ Toɟa tuya loo wo ve, wa ɟena lia, ta wa ɟena vaa.

⁷ Ɔooɟɔ GALAGI ɟa wo zili nuiti suvaza, ta vaana laalezu wo wu. Ta zie ga pele ɟila nɔ, ta ɟena vaa wo laalɔɟoma, kele ta vela wo va, ti li ga pele lofela.

⁸ Ɔooɟɔ GALAGI ɟa tuya loo wo ve, é molo ɟotaiti daave, wo ɓɔɟɔ zɔɔɔ wo-yeavai pɛ su. Ungo, Ɔooɟɔ GALAGI wa-ƆALAGI ɟa tuya loo wo ve zoi naa zu, nii é feezu wo ve.

⁹ Ni wa ɟolona Ɔooɟɔ GALAGI wa-ƆALAGI ná-deveiti be, wo zie ga pelei naati, é ti lea ga woye, toɟa wo ɟɛ ga ná-nuɓuseiti ti naɓegai be, eɟevelei é minazeɟeni la.

¹⁰ Eteai zu nuɓuseiti kpein ta ka ga Ɔooɟɔ GALAGI laaseigi ɟa wosu wo ve. Ta unfema ve wo ve.

¹¹ Ɔooɟɔ GALAGI ɟa ani vaɟai kpein gaavɔni wo ve, zoi naa zu, nii é minazeɟea, é ɟona ma vaa zu wo-mɛmɛwolani be, ga é fe wo ya: toɟa doun mɔinmɔin fe wo ya, wa-loganiiti ti buɟu, ti mɔin, é daamianigi ve wo ya ga bɔɔɔa.

¹² Ɔooɟɔ GALAGI ɟa ná-naavolo makeɓu vaɟai laalao wo ve, geezuve, é tonai vu wa-yooi zu ma yeeɟeɟalai ma, é tuya loo botii kpein ma, nii wo-yei keezu. Wa kuyei veɛ zou mɔinmɔin ma, kele wa ɓɔɟi wo beɛɛ la ɟea ba ga wo kuye zeɟe.

¹³ Ɔooɟɔ GALAGI ɟa tosu mɔungi ve wo ya ziiiti kpein saama, wo la ɟea ga ma ɟaabela. Wa ye loni velelavɛ nɔ, wo la yeida bu, ni nɔ wa woilosu Ɔooɟɔ GALAGI wa-ƆALAGI ná-deveiti ma, gè ti veezu wo ya za, wo ɟolo ti ve, wo zie ga tiye,

¹⁴ wo mina zeɟe gila kpala ba, devei nii kpein gè feai wo ya za, wo mina ɟili gila kiligiti ba, wo va ti lebi.

Foovooi taɟiligaa

(Leevi Nuiti 26:14-46)

¹⁵ Kele ni wo la ɟɛ ɟoloni Ɔooɟɔ GALAGI wa-ƆALAGI ve, ni wo la ɟaabaaani, wo va ná-deveiti ta ná-tɔgiti so, wo va zie ga tiye, niiti gè ti veezu wo ya za, wele foovooiti ba, ti vaazu zeelizu wo ma:

¹⁶ Toɟa wo ɟoto taazuve, ta balaɟai zu.

¹⁷ Toɟa wa-ɓɔɔgiti ta wa-ɓaɟa liɟiiti koto.

18 Toɣa wo ɣoto, ɛ la doun mainmɔin fea wo ya, ɛ va daamianigi ve wo ya ga baɔɔa, ɛ va wa-nikeiti gaawɔɔɔ, ta wa-vaalagiti, ta wa-woliiti.

19 Toɣa wo ɣoto, wa ɣena lia, ta wa ɣena vaa.

20 Gɔɔɣɔ GALAGI ɣa yeeɛ maanɔɣɔi va, ɛ va wo laalɔɣɔma, ta faazupui, ta wo ɣoloɣolo fai, fai kpein su wa ɣe keezu, eyesu wo ɣoloɣolo metu, su la ɣooza wo ɣeeɛ, tɔzei wo ɣeɛa ba, wo faa ɣiti ke.

21 Gɔɔɣɔ GALAGI ɣa ɔɔɔ zeeɛɛi ɣili wo va, nii a wo-ma zuwu ɣaaleve zoi naa zu, nii wo vaazu sɔɔɔsu ga wɔnɔ.

22 Toɣa wo ɔɔɔ ga kɔsɔ kolegi, kɔlɔkpadimai, ta kpɔɔɔɔɔɔɔ ma zii pɛ. Toɣa ɔɔɔɔɔi vili wa-ɔalagiti su, ta siinziin ganigiti ta-zeeɛeiti. Naama maanɔɣɔiti kpein ta vile wo vɔlu, eyesu wo undaavili.

23 Geɛɣɔɔɔɔ ɛ wo maazuve, naa ɣa ɔaa eɣe kɔlu ɔɔɔi, zoi wo ma, naa ɔaa eɣe kɔlu.

24 Gɔɔɣɔ GALAGI ɣa fufiligi ta ɣaɣaegi leve wa-yooi zu tonai vɔtogi zu, naati ka ta ɣe vuuzu wo ma, ti zeɣe geezuve, eyesu wo-ma zuwu ɣaaleve.

25 Toɣa va bu, wo ɔize wo zili nuiti ba, ni wa ziɛna ga pele ɣila nɔ, wo da li ti laalɔɣɔma, pele lafela ɣa wa vela la ti va. Fai niiti ta ɣe zeelizu wo ma, naati ta eteai ma masadaiti kpein maalua.

26 Wo-ma vooaiti ta ɣe ga wɔniiti ta ɔɔɔ zuaiti daamianigi, nu nɔpɛ ge la vaa, ɛ va ti ɣiikpi wo maazu.

27 Gɔɔɣɔ GALAGI ɣa divologi lo wo va, eɣevelei ɛ ɣeni la ga Ezipete nuiti, ta puzeɣulagi, ta ɔɔɔi, ta maabelegi niiti ti la zalea.

28 Toɣa titi seeɛɛi vili wo ma, ta gaazuɣolei, ta ɣimalalai,

29 wo da yeevɛɛ memɛ foloi, eɣevelei gaazuɣolei nuiti ta da ke la kpidi zu. Wo-ɣeevai tanɔpɛ su la betɛa. Yeenɔpɛ, keni nɔ nuiti ti da loo wo ma, ti wo yeaɔale, nu nɔpɛ ge la ɔɔga wo va, ɛ va wo maalobo.

30 Ni zunui ta a anzalopo maazona, zunui taɣili ka naa ɔea. Nui ta a pele lona, taɣili ka a ze i naa wu. Nui ta a kpele levena, tɔ ɔɔɔi la ma waai ta mia.

31 Ta wa-nikeiti paa wo ɣaazu, keɛ wo la ma zuai tanɔpɛ mia. Ta wa-zooalegiti unma wo ɣaazu, wo la sɔɔɔga vɔlu ɣeeɛɛin. Wo zili nuiti ta wa-vaalagiti ta wa-woliiti kula wo ya, nu nɔpɛ ge la ɔɔga wo va.

32 Wo-loun zunuiti ta wo-loun anzanuiti ta lɔ zii ɣiligiti zeezu, wa ɣe naa ɣaazu, ti wɔin da wo zo, keɛ wo la zooga wo va faa nɔpɛ ke.

33 Zii wo la kwɛɛ, naa ɣa a wa-yooi ma lɔnɔgi mi, ta botii kpein wo keezu, naama lɔnɔgiti, nuiti ta ɣe nɔ loozu wo ma ɣɔ, ti da wo ɣoloɣolo.

34 Naama vaiti ta ɣena ɣea wo ɣaazu, wo da ti ɣa, wo-ɣigi ɣa ɣula wo ya.

35 Gɔɔɣɔ GALAGI ɣa divologi lo wo-ɣiibiiti ba, ta wo-ɔalaiti, toɣa lo wo-busei kpein ba, ɛ zo wo-ɣɔɔvɛ, ɛ le wɔungi zu, nii ɛ la ɣeɣega eyesu pɛ.

36 Gɔɔɣɔ GALAGI ɣa wo lɔ duɔlai zu, wa wa-masagi wa sei ɔɔɔ unda, wo li zii ta zaama, nii wa-o, wo-memɛwolani-yo, wo la ɣeni kwɛɛ ɣeeɛɛin. Wa lɔ gala kiligiti debi vai zu, niiti ti ga guluiti, ta kɔtuiti.

37 Nuɔuseiti kpein Gɔɔɣɔ GALAGI a li ga woye ti vɔ be, wa-vai ɣa ti laavɔ, wo ɣe ti ve ga faalaalii, ti da ɣeeɣula wo zu.

38 Wa ani zuwu mɔinmɔin faza wa-ɔalagiti zu, keɛ tago nɔ ɣa wa sɔɔɔ, mazɔɔɔ kotogiti ta ti pɛ koloɣolo.

39 Wa leezen beleiiti teve, wo boti ɣe ti zu, keɛ wo la ɔɔɔ zɔɔɔga ba, wo va kpɔle, wo la ma waa ɣila kpalaa sɔɔɔga, wo va kula, mazɔɔɔ belekpelegiti ta ti pɛ mi.

40 Wolive wului ɔa ɔe wa-yooi ɔa ná pɛ, keɛ wo la gulɔ zɔɔɔga ma waai va ga mɔinda, anɛɛ nii wa ɔe siezu ɔɔɔ ma, mazɔɔ wa-wolive ma vuai ɔa a ɔe vuuzu ya.

41 Wa doun zunuiti ta doun anzanuiti sɔɔɔ, keɛ ti la ɔea ga wɔnɔ, mazɔɔ ta ti lɔ duɔlai zu.

42 Kotogiti ta wa-wuluiti kpein gaami, ta zooi ɔaa lufaiti.

43 Seikɔɔma nuiti ta ɔe wo zaama, ti-losuve ɔa li ga wɔɔɔa wɔnɔi va, wɔun wa ye nɔ yeizu bu ɔɔ.

44 Tiya ɔa ta ɔe kuyei veɛzu wo ma, keɛ wɔun wo la ani nɔpɛ sɔɔɔga, wo va kuye veɛ ti ma. Ta ɔe wo luɔɔ, wo ɔe ga ti volu velei.

45 Naama voovooi kpein ka la wo unma, é vile wo volu, é wo zo, eyɛsu wo-ma zuwu ɔaaleve, tɔɔzei wo la ɔolozu ɔɔɔɔ GALAGI wa-GALAGI ve, wo va ná-deveiti so, ta ná-tɔgiti, niiti é ti veeni wo ya.

46 Ta ɔe wo ve wa wo-mavofodaiti ga poogiti ta maabele vaiti, wa ɔisɔɔɔ ga ti maavele.

47 Tɔɔzei wo la botii ɔeni ɔɔɔɔ GALAGI wa-GALAGI ve ga koozunɛɛi, wo-yiimave va zɔle, siegi zu anii pɛ ge ɔea vuuvani la wo ya,

48 wo zili nuiti ɔɔɔɔ GALAGI ti levesu wo laalɔɔma, wa botii ɔe ti yeezu, pului zaama, ta kpɔɔle wɔin, wo ɔe sege veɛloi zu, wo vala anii kpein ma, unbawului nii é ga kɔlu gelei, naa ɔa ta pili wo ɔɔba, eyɛsu wo-ma zuwu ɔaaleve.

49 ɔɔɔɔ GALAGI ɔa va ga zii ta wo laalɔɔma, é zege ɔoozama, zou bela ga, nii wo la daawooi menisu, toɔa loo wo ma, eɔe koɔe a ɔe loozu ná-daamianigi ma.

50 Toɔa ɔe ga zii ná, zunuiti ti su, ti ɔaazumaavɔai, ti la unfema vea kewola vɔɔ ve, ti la doungo maawɔingaa.

51 Ta wa-loganiiti mi, ta wa-yooi va lɔnɔgiti, eyɛsu ti wo-ma zuwu ɔaaleve. Wa za ga pului, mazɔɔ ti la molo yeɔa wo ya, ɔaa ɔɔɔi, ɔaa gulɔi, ɔaa nikiiti, ɔaa baalagiti, ɔaa boliiti, eyɛsu ti wo pɛ wo undaavili.

52 Ta wa-laaiti sei keɛ su, eyɛsu siɔi gaagoozagiti wo ɔigi ti va, naati ti loo bu, wa-yooi zu ná pɛ, ta wa-laaiti kpein sei keɛ su zooi zu ná pɛ, nii ɔɔɔɔ GALAGI wa-GALAGI feezu wo ve.

53 Siegi pɛ daawu wo zeidai la keɛ su, wo zili nuiti ta ye ɔoizu wo la, eyɛsu voluɔulai naa zu, wo ɔa wo-lointi mi, ungo, wa wo-loun zunuiti ta wo-loun anzanuiti ma zuaiti mi, niiti ɔɔɔɔ GALAGI wa-GALAGI vaazu ti veezu wo ve.

54 Zunui nii ná-fai wola ɔaanɛai wo zaama, naa ɔa wele keɔɔɔloin va ga ɔɔɔa, ta nɛɛɛ anzai, ta doin niiti ta ye de zea,

55 ga é mina ná-dointi ma zuai ta ve ti tanɔpɛ zea, make fai zu be ga tɔ ɔɔɔi ná-daamianigi, mazɔɔɔ ani nɔpɛ ge la mɔ zea, tɔɔzei voluɔulai va, wo zili nuiti ta da wo ma, ga wa-laaiti kpein sei vai va keɛ su.

56 Anzanui nii ná-fai wola ɔaanɛai wo zaama, é la ɔeni zoosu é va ɔɔɔɔve veɛ zou ɔakai ma, naa ɔa ɔaazu ɔi lo nɛɛɛ zinigi va, ta ná-doun zunui, ta ná-doun anzanui,

57 mazɔɔɔ toɔa wɔin ga é doun ɔegi ta doun laɔaɔi mi ɔɔɔɔfuzu, nii é sɔɔɔgai, wɔin galui leveai nɔ feya, tɔɔzei voluɔulai va, wo zili nuiti ta da wo ma, ga wa-laaiti kpein maalati fai.

58 Ni wo la tɔ gooi teiti kpein soni, ti sevei zu, wo va zie ga tiye, wo va naa lebi, nii lebiyai be, maayikiai, ɔɔɔɔ GALAGI wa-GALAGI,

59 Gooŋɔ GALAGI ɔa wo loŋa ga laavɔɔ vai, wa wo-mavofodaiti, ga dɔfo zeeɓeiti taŋili wo ma, ta seeɓe ɲɔiti taŋili wo ma.

60 Dɔfo zeeɓei kpein ɛ peeni Ezipete nuiti ba, wo ɔeni luazu ti va. Toŋa naa kpein peɛ wo va.

61 Naa ɔoluma, toŋa va ga seeɓei ma zii pe ta dɔfoi niiti ti-laasei ge la woni to sevei nii zu, eyesu wo-ma zuwu ɔaaleve.

62 Wo moɪn va ga somideɓaiti tieɔɔ, wo wola maa ɔa loi, tɔzei wo la ɔoloni Gooŋɔ GALAGI wa-GALAGI laawooi ve.

63 Eɓeɓelei no ɛ neeni la Gooŋɔ GALAGI ve ga ɛ faanɛi ɔe wo ve, wo wola moɪn, zenɔ ɔana a ne la be moɪnɔ ga ɛ wo undaavili, wo ɔologolo, wo ɔula zooi naa va, nii wo vaazu laazu su, wo soɔɔ ga wɔno.

64 Gooŋɔ GALAGI ɔa wo vaza eteai zu na pe, nuɓuseiti saama. Wa gala kiligiti deɓi, nii wa ɔoɔoi wo la ɔeni kweɛ, ɓaa wo-memɛwolani, galagiti ti ga gului, ta koɲui.

65 Zii naati saama, wo la ɔea gaane zu, wo la zeida ada, ve wa dooŋɔ soɔɔ na. Gooŋɔ GALAGI ɔa wo lo ziizoolɛi zu, wo ɔaazu da zoole, iɲɔtevei da ɓoi wo la,

66 gaa nope ge la ɔea wo luɔo vele vaiti ba, wa ɔe dualuagi zu, kpidi veɛ folo va, kito ge la ɔea wo ve wa-eteai vaa zu.

67 Sobui a zeelina, wo da ɔe: «Ee, ni kɔkɔi ɔeni de!» Kɔkɔi wo ɔe ma: «Ee, ni sobui ɔeni de!» Tɔzei dualuagi maavele ma, nii wo soɔɔsu wo-yiimave, ta naama vaiti maavele wa ɔe ti ɔaazu.

68 Gooŋɔ GALAGI ɔa wo vile Ezipete velei ma, wo li keingiti su ga pelei naa, nii ge ɔeni wo ma: «Wo la mo ka ɔolu pe.» Miná, zinaa pe ta anzaa pe, wa ɔoɔo ve wo zili nuiti be, ga ti wo ɔeya, wo ɔe ga duɔiti. Kele, nu nope ge la wo ɔeyaa.

MOIZE NA-KPɔEZUGULA ɔAA BELAGI

(28:69–30:20)

69 Wele minazegɛ gooiti ba Gooŋɔ GALAGI feeni Moize ya, naa ɔeɛni Izelaye le ná-faa ma Moabe yooi zu, ɛ ɓo minazegɛgi va, nii ɛ boni ti ve ɔoɔleɓe gizeɪ ma.

29

*Faiti GALA ge ti ɔeɛni
Izelaye nuiti be*

1 Moize Izelaye le nuiti kpein tolini, ɛ ɔe ti ma: Wo naa kpein kaani ga wa ɔoɔoi wo-ɔaazuve, nii Gooŋɔ GALAGI keeni Ezipete yooi zu, ga masagi Falaɔɔn, ta ná-botigɛ nuiti kpein, ta ná-zooi pe.

2 Wo ɔoluɔula vaa wolai ɔaani, nii ɛ seini ti ma, wo ɔeni ga zeeleɪ poogiti ta maabele vaiti su, ɛ ti ɔeɛni.

3 Kele zaagaza, Gooŋɔ GALAGI la kweɛ kigi veeni wo ve, ɓaa wozaga ɔaazuve, ɓaa faa meni goiyegɛi.

4 Toɔe wo luɔo teɓebai zu eyesu kona ɔuunaaniɔo (40), wa-zegɛ la zaɔani wo ɔoɓa, wa-zavala ge la zaɔani wo ɔoɔa.

5 Wo ɓede la vileni ɓulu mii vaa va, ɓaa doo ɓole vaa, anɛe gaazulati gani nope, naa ɔa a ke wo kweɛ ga ná ga Gooŋɔ GALAGI, wa-GALAGI.

6 Ade zeeliani ma adave tei, Geɓeɓon masagi Sigon ta Basan masagi Wɔge, naati ti ɔulani, ti ade laaɔomi, ti kooi veɛ ade va, ade pile soɔɔni ti ma.

7 Ade ta-yooi zoni, de fe Luɓen ná-bolodaiti zea ga tɔno, ta Gade ná-bolodaiti, naa veɛ Manasee ná-bolodai ɔilazuve va.

⁸ A ɣolo minazefegi tei ma woointi be, wo zie ga tiye, naa ɣa a ke wo-ɣeevaiti pe subete.

Minazefegi ɣa ga sabelama vaa

GALA gaazu

⁹ Wa za losu ɔooɔo GALAGI wa-ɔALAGI ɣaazu, wo pe, bolodama ɣundigiiiti, kewolaiti, ta kundigiiiti, Izelayele zunuiti kpein,

¹⁰ wo-lointi, wo-anzaiti, ta seikoɔoma nuiti ti wo zaama wo-uuuzube, ti gului levezu wo ve, ɣaa ti ziei zaɣazu wo ve.

¹¹ Wa za ve, ga wo lo minazefegi zu, nii ɔooɔo GALAGI wa-ɔALAGI po e bo wo ve za, ga konaiti,

¹² naa ɣa a ke wo ɣe ga na-nubuseiti, to ɔooɔo ɣe ga wa-ɔALAGI, eɣevelei e boni la wo ma, eɣevelei e ma ɣonai woni la wo-memewolani be, Abalaame, ta Izaake, naa veɛ Zakobe va.

¹³ Wa ɣila no laade, ɔooɔo GALAGI va ɣe niima minazefegi wosu wo ve, ga konaiti,

¹⁴ toɣa wosu wo ve, woiti wo loni za ɔooɔo GALAGI da-ɔALAGI ɣaazu, ta zoiti balaa ti ga de-mavofodaiti ti la de zoloni.

Maayee ɣa kooɔo gani koo vai va

¹⁵ Wo kwee velei ade ɣeni la Ezipete yooi zu, velei ade ziiti ta-yooiti maazuɔudeni la, ve wo zieni na.

¹⁶ Wo kooɔo gani noyooɔugiti kaani, ti ga gului, ta kotui, naa veɛ wali ɣaei va, ta zanugi.

¹⁷ Nu nope ge mina ɣe wo zaama, zunu, ɣaa anzanu, ɣaa peleyeɣe, ɣaa bolodai ta, nii kigi a zefɣe za ɔooɔo GALAGI ada-ɔALAGI va, e va li zii naati ta-ɣalagiti debizu. A lua, ga nu nope ge mina ɣe wo zaama, eɣe gului nii ma zapei ga nu vaa ani, ɣaa ani wana.

¹⁸ Nu nope ge mina ɣe wo zaama, niima ɣona woointi meniga volumna, e va ɔooɔo maamuse, e va ɣe: «Fai pe ka zoloo noon be, anee ni na vilesu kisu vaiti no volu.» Ni zooi nii zebɣai naa a maanoɔoi zolona, zoi nii foai naa balaa ɣa ta zoloo.

¹⁹ ɔooɔo GALAGI la vaa bu, e va maavaaye. Kele na-ziiɣaawanai ɣa zeeli ma zunui naa, na-ladalalai maavele ma, foovoo vaiti kpein ti zevɣai niima zevɣe tei su, naati ta la unma, toɣa daaseigi ɣaava, e kula eteai zu.

²⁰ Nii a ke maanoɔo, ɔooɔo GALAGI ɣa kpetevɣe Izelayele wolodamaiti kpein ba, eɣevelei minazefegi zu voovoo vaiti kpein sevɣai la, niima lo sevɣe zu.

Kooɔo gani koo vai ma zalai

²¹ Wo-mavofodaiti ti vaazu, wo-loun zunuiti ti wuzefezu, wa zefena na, ta weein e vaazu, e zefɣe zou ɣili su ɣoozama, ta zooi nii zu maanoɔoiti kaana, ta seeɣeiti ɔooɔo GALAGI ti vɣai ba,

²² zooi pe galaai ga timinigi, ta kpoloi, nu la zooga e va ani nope sin na, ani nope ge la voo ga, tufa nope ge la mo betea ga, e ɣea ga faazupui ɣevele nii e ɣeni Sodome, ta Gomoal, ta Adema, ta Sebɔyime, ve ɔooɔo GALAGI na ma vaiti supuni, na-ziiɣaawanai ta na-ziiɣulagi zu,

²³ ziiti kpein ta ɣe ma: «Leeni vaa zu ɔooɔo GALAGI niima yooi zogai ɣani? Leeni ɣa e ga niima yiiɣaawana wolai?»

24 Ta ti woofaavote, ti gɛ ma: «Nii gɛɛvɛ, tɔɔzei ti gɛlɛvɛ minazegɛgi va, nii ti-mɛmɛwolani ta-GALAGI Gɔɔgɔ GALAGI keeni ti yɔgɔzu, ɛ ti gɔlaai ma Ezipete yooi zu.

25 Tɔɔzei ti liivɛ, ti gala kiligiti dɛbi, ti nɔkɔ gala kiligiti bu, ti la gɛni ti gɔwɛ kaipa, ɛ la veeni ti ya ga tɔnɔ.

26 Naa gɛ ɛ kea, Gɔɔgɔ GALAGI nɔ-ziiɛfaawanai va zooi nii laalɔgɔma, ɛ va ga maanɔgɔ vai kpein, nii sevei niima lo sevei zu.

27 E ti laɔgɔlani ta-yooi zu ga nɔ-ziiɛfaawanai, ta nɔ-ziiɛgulagi, naa vɛɛ nɔ-ziiɛmalevei va. E ti bɛ, ti li zou gɛli su, vɛ ti zeini nɔ dɛ za.»

28 Fai niiti ti laɔguai, Gɔɔgɔ GALAGI da-GALAGI gɛ ɛ naati kwɛɛ. Kele niiti ti gɔlaai keɛma, naati ta ga adɔnɔ, da de-lointi eyɛsu gɔ, naa gɛ ɛ ga tɔgi nii zu wooti, nii maanɛai, de so, de zie la.

30

Galema volui GALA pɔ

1 Wooi niiti gɛ ti wogai wo ma, tuyai ta foovooi, ta vaazu gɛɛzu. Ni wa ti zona volu ga niine wo-yiimavɛ, nubuseiti saama, vɛ Gɔɔgɔ GALAGI wa-GALAGI vaazu wo bɛɛzu, wo vaza nati,

2 ni wa gɛlena ma, wo va volu Gɔɔgɔ GALAGI wa-GALAGI vɔ, ni wa woilona gooi ma, wo gɔlo bɛ ga wo-yiimavɛ pɛ, ta wo-yɛnvui pɛ, wa wo-lointi, nii kpein nɔ gɛ feezu wo ya za,

3 naazu, Gɔɔgɔ GALAGI wa-GALAGI gɛ wo niine, ɛ wo maawɔingɛ, toɛga wo gaale ba, ɛ va ga woye, wo gɔla nubuseiti saama, vɛ wo gɛa vazani nɔ.

4 Anɛɛ ni wa gɛ pela velei zu, zou bela ga, Gɔɔgɔ GALAGI wa-GALAGI gɛ li, ɛ wo gɛaizɛ nɔvɛ, ɛ wo gaale ba,

5 ɛ va ga woye naama yooi zu, nii wo-mɛmɛwolani ti sɔlɔɔgai, wa seɛge ga wɔnɔ. Toɛga wo undaane, ɛ wo mɔin, wo leve wo-mɛmɛwolani ba.

6 Gɔɔgɔ GALAGI wa-GALAGI gɛ wo valibo wo-yiimavɛ, wa wo-mavofodaiti, naa gɛ a ke wo nɛɛ vɛ ga wo-yiimavɛ pɛ, ta wo-yɛnvui pɛ, naazu, wa zɛnvui wo.

7 Foovoo vai niiti kpein gɛ ti zɛvɛai wo vɛ, naa gɛ zeeli wo zili nuiti ma, niiti ti wo maayoseɛgezu, ti wo wɔinzeɛge.

8 Wɔun wa, wa gale ma, wo va tɔun pɔ volu, wo woilo gooi ma, wo nɔ-deveiti kpein so, nii gɛ feezu wo ya za.

9 Gɔɔgɔ GALAGI wa-GALAGI gɛ undaanɛi gɛ wo vɛ, ɛ wo-gɛɛvaiti kpein subɛtɛ, wo buɛu ga doun mɔinmɔin, wa-loganiiti gola gɛawɔlɔ, daamianigi vɔvɔa wo ya. Mazɔlɔ Gɔɔgɔ GALAGI gɛ wɔin ga wa-undaanɛi volu, eɛvelei ɛ wɔinni la ga wo-mɛmɛwolani ta-undaanɛi,

10 ni nɔ wa woilo gooi ma, wo gɔlo nɔ-tɔgiti bɛ, ta nɔ-deveiti, niiti ti zɛvɛai to sevei nii zu, siegi zu wo galesu ma la, wo va pɔ, ga wo-yiimavɛ pɛ, ta wo-yɛnvui pɛ.

Tɔgi gɛ nu yiimavɛ

11 Devei gɛ feezu wo ya za, ɛ la baani, ɛ va buɛɛ wa-zɛbɛi maazu, ɛaa maa va gɔoza wo va.

12 E la geegɔlɔgi zu, wa va gɛ ma: «Bɛ gɛ a lɛ geegɔlɔgi zu gi vɛ, ɛ vaa la gi vɛ, ɛ va su vai wo gi ma, naa gɛ a ke, gi so, gi zie la?»

13 E la kpoloɛi volu velei, wa va gɛ ma: «Bɛ gɛ a buɛɛ gi vɛ kpoloɛi volu velei, ɛ vaa la gi vɛ, ɛ su vai wo gi ma, naa gɛ a ke gi so, gi zie la?»

14 Wooi gɛ wo gɔba nɔ, toɛga wo-laaɛ, ta wo-yiimavɛ, ga wo so, wo zie la.

Zɛnvui ta saai

¹⁵ A wɛlɛ, za gɛ zɛnvui ta undaanɛɛi zɛɪɔa wo luɔɔ, gɛ saai ta maanɔɔɔɔi ɔalaa seɪɔa wo luɔɔ.

¹⁶ Devei gɛ feezu wo ya za, naa ɔa ɛ ga, wo Gɔɔɔɔ GALAGI wa-GALAGI nɛɛ vɛ, wo zɛ ga pelei, nii ɛ dɛa ga woye, wo ɔolo nɔ-deveiti bɛ, ta nɔ-tɔgiti, ta nɔ-kala gooti, naa ɔa a kɛ wo zɛnvui wo, wo mɔin, wo tuyai zɔlɔɔ Gɔɔɔɔ GALAGI ya, wa-GALAGI, naama yooi zu, vɛ wo liizu nɔ, wo seɔe ga wɔnɔ.

¹⁷ Kɛlɛ ni wo-ɔigi a zɛfɛna tɔun ba, ni wo la kɛɛni, wo va ɔolo bɛ, wa ɔɔɔɔ yɛna nɔ, wo da nɔkɔ gala kiligiti bu, wo da ti lɛbi,

¹⁸ nɔ wo loozu ɔisu naa luɔɔ za ga wo undaa ɔa vili. Wo-zii zu la ɔooza naama yooi zu Zuludɛn vɔlu vɛlei, vɛ wo vaazu liizu nɔ, wo seɔe ga wɔnɔ.

¹⁹ Gɛ geɔɔɔɔɔɔɔɔ ta zooi zoga za ga zeelei wo laalɔɔɔɔma, ga wo yimazeɔe zɛnvui ta saai ti yɔɔɔzu, tuyai ta foovooi ti yɔɔɔzu. A yimazeɔe ga zɛnvui, naa ɔa a kɛ, wo zɛnvui wo, wa wo-mavofodaiti.

²⁰ A yimazeɔe ga wo Gɔɔɔɔ GALAGI wa-GALAGI nɛɛ vɛ, wo ɔolo tɔun bɛ, wo ɔili ba ɔɔ, mazɔlɔɔ toɔa ɛ ga wo-yɛnvui, ɛ wo-zii zuɔoozazu, wo va zɛi zooi naa ɔa, nii ɛ ma ɔona woni ga ɛ fe wo-mɛmɛwolani zɛa, Aɔalaame, ta Izaake, naa vɛɛ Zakɔbe va.

MOIZE NA-FALIMAI TA SAA VAI

31

(31:1–34:12)

¹ Moize ɔɛni Izelayele nuiti kpein pɔ ɔani, ɛ ɔe ti ma:

² «Nii zu gɛ kona unɔila puufɛlɔɔ (120) zɔlɔɔga, gɛ la mɔ zooga gɛ va lo wo luɔɔ. Gɔɔɔɔ GALAGI ɔeni mɔ, gɛ la Zuludɛn nii maazuɔudɛa.

³ Gɔɔɔɔ GALAGI wa-GALAGI ɔɔɔɔi ɔa lo wo luɔɔ. Zii naati ti zɛini nɔ, toɔa naati koloɔolo wo luɔɔ, wo zoo wo ta-yooi zɛɔe ga wɔnɔ. Zozuwe ɔa ɛ losu wo untuɔɔ, eɔvɛvɛlei Gɔɔɔɔ GALAGI bogai la.

⁴ Gɔɔɔɔ GALAGI ɔa ti ɔoloɔolo, eɔvɛvɛlei ɛ Amɔl masagiti koloɔoloni da, Sigon ta Wɔge ta ta-yooi.

⁵ Toɔa zobogi ve wo vɛ, wo vɔni zii naati ma, wa ti zo kpein nɔ, eɔvɛvɛlei gɛ wo leveni la.

⁶ A yiilɔɔ, wo zɛbɛzɛɔe! A mina lua, ti mina wo zasuɔali, mazɔlɔɔ Gɔɔɔɔ GALAGI wa-GALAGI ɔɔɔɔi ɔa liizu wo vɔlu, ɛ la yɛɛbega wo va, ɛ la ɔɛlɛa wo va.»

Zozuwe vɛlɛ fai Moize votogi zu

⁷ Naa vɔlu, Moize Zozuwe lolini, ɛ ɔe ma Izelayele nuiti kpein gaazu: «Yiilɔɔ, ɛ zɛbɛzɛɔe, mazɔlɔɔ da ɔa ɛ lɛɛzu ga niima nuɔuseiti naama yooi zu, nii Gɔɔɔɔ GALAGI ma ɔona woni ti-mɛmɛwolani bɛ, ɛ va fe ti ya. Da ɔa ɛ vaazu liizu ga tiye, ti seɔe ga tɔnɔ.

⁸ Gɔɔɔɔ GALAGI ɔɔɔɔi ɔa lo ɛ luɔɔ, toɔa ɔe ɛ va, ɛ la yɛɛbega ɛ va, ɛ la ɔɛlɛa ɛ va. Mina lua ani nɔpe ba, ɛ zasu mina bali.»

Tɔ Sɛvɛi ɔala yɛɔeɔɔalaiti

⁹ Moize niima lɔ gooiti kpein sɛvɛni, ɛ kaliva zalaɔa ɔula nuiti ma, Leevi mavofodaiti, ti-losuvɛ ɔeni ga ti da Gɔɔɔɔ GALAGI nɔ-minazeɔe kesui zɛɔe, ta Izelayele ɔundigiti kpein.

¹⁰ E niima levei veeni ti ya, é ǵɛ ti ma: «Konagi lofelasici ǵilagilagi kpein ma, kuye zuvaayɛ konagi laawu, kota vetii ma ziegi zu,

¹¹ siegi zu Izelayele nuiti kpein ti vaazu la, ti lo Ǵooǵo GALAGI wa-ǴALAGI ǵakala, naama adave, ve é yeelosu ná va, wa tɔ gooi nii ǵala ná Izelayele nuiti kpein be.

¹² Wa nuɓuseiti kpein gaale ba, zunuiti, ta anzanuiti, ta doungoiti, ta weɛinti ti seikoǵomai zu wo zaama, naa ǵa a ke ti pe ti tɔgi ǵala gooi meni, ti Ǵooǵo GALAGI wa-ǴALAGI ǵaazuluabai maalele, ti niima lo gooiti kpein so, ti da zie la,

¹³ ti-lointi balaa, niiti ti la kwɛɛ, naati ta meni, ti Ǵooǵo GALAGI wa-ǴALAGI ǵaazuluabai maalele, yeenɔpe, wo-zii ma voloi pe su, naama yooi zu wo vaazu seǵezu ga wɔnɔ, wo Zuluden ɓudea voluma.»

Izelayele nuiti ta ǵɛ ga

woovalada nuiti

¹⁴ Ǵooǵo GALAGI ǵeni Moize ma: «Wele, è-zii ǵaabelazuve maaɓuǵa. Va ga Zozuwe, wo lo GALA daaǵomi seǵe velei wu, miná ǵa gè ná-deveiti feezu zea ná.» Moize ta Aalɔn ti liini, ti lo GALA daaǵomi seǵe velei wu.

¹⁵ Ǵooǵo GALAGI ǵulani kelema ti ve miná, tonabiingi zu, é lo GALA daaǵomi seǵe velei laave.

¹⁶ E ɓɛni Moize ɔ, é ǵɛ ma: «Wele, nágo ve na, è li è-memɛwolani pɔ, ti zaai. E zaa voluma, niima nuɓuseiti ta vaazu koloǵologi ǵɛezu ta gala kiligiti, naama yooi zu, ve ti vaazu liizu ná. Ta ǵele bá, ti minazɛǵegi ǵoloǵolo, nii gè keɛni ti ve.

¹⁷ Naa maavele ma, ná yiiǵaawana ti ma naama voloi zu. Ná ǵele ti va, gè voluave ti va. Naazu, nuɓuseiti ta ǵɛ ga zii taǵili daamiani, kpɔlo mɔinmɔin ka zeeli ti ma, ta faabaagiti. Naama voloi, Izelayele nuiti ta ǵɛ ɓoǵo ma: «Gaamazu, tei ada-ǴALAGI la mɔ de zaama, naa ǵa é keɛzu, niima maanɔǵoiti ti zeelizu la de ma.»

¹⁸ Ungo, naama ziegi zu ná voluave ti va negelein, faa noi kpein faa zu, nii ta ke, ta ǵaavotena gala kiligiti ma.

¹⁹ «À guyei nii zɛve niizu. Da ve Moize, Izelayele nuiti kala da, ti da too, naa ǵa a ke, guyei naa ǵɛ bè ga zeelei ti laaloǵoma.

²⁰ Ná liizu ga tiye zooi naa zu, ve nɔnɔi ta koin gulɔi ɔoovaai ná, gè minazɛǵeni, gè ǵona ti-memɛwolani be, ta daami wo, ti yiǵo, ta zeí ná, anii pe ge ɔoova ti ya, názu ǵa ta ǵaavote da gala kiligiti ma, ti da ti lebi, ta zii ǵoloǵolo, ti ná-minazɛǵegi ǵoloǵolo.

²¹ Siegi zu maanɔǵo mɔinmɔingi zeelizu la ti ma, ta faabaagi, naazu guyei nii ǵa ǵɛ ga zeelei ti laaloǵoma. Mazɔlɔ ti-mavofodaiti ti la yeema, ti va be too vai va. Gè ti-yiimave ǵevelei ǵweɛ niina, aisa gè va li ga tiye zooi naa zu, nii gè minazɛǵeni, gè ma ǵona wo ti ve.»

²² Naama volo ná nɔ ǵa Moize guyei naa zɛveni la, nii é Izelayele nuiti kalani da.

²³ Naa voluma, Ǵooǵo GALAGI ná-deveiti feeni Nun ná-doun zunui Zozuwe ya, é ǵɛ ma: «Yiilɔ, è zɛbezeǵe, mazɔlɔ da ǵa è vaazu liizu ga Izelayele nuiti naama yooi zu, nii gè minazɛǵeni ma vaa zu, gè ǵona. Nɔun ná, ná ǵɛɛzu é va.»

²⁴ Siegi zu Moize beni da ga tɔ gooiti kpein seve, seve ǵila su, ta la yeɛni voluzu,

²⁵ é niima levei veeni Leevi nuiti zea, niiti ti ǵeni Ǵooǵo GALAGI ná-minazɛǵe kesui zeǵezu, é ǵɛ ti ma:

²⁶ «À tò sɛvɛi nii zɛfɛ, wo da Gɔɔɔɔ GALAGI wa-GALAGI ná-minazɛfɛ kesui ɔɔɔɔvɛ. Toɔa yɛsu ná, é ɔfɛ ga zeelei Izelayɛle nuɔuseiti daalɔɔɔma.

²⁷ Tɔɔzei ba ga, gè kwɛɛ wa ga kololala nuiti, wo ɔakagɛ. Ni za, ná vulua wo zaama, wo da wuzɛfɛ Gɔɔɔɔ GALAGI laalɔɔɔma, wa vaazu kɛɛzu ɔale, sàa voluma!

²⁸ Niizu, à wa-wolodama ɔfɛwolaiti gaale ba maaɔoolii zu, ta kundigɔiti kpein, gè guyei ma woointi bo ti ma, ná geɔɔɔɔɔɔgi ta zooi zosu ga zeelei ti laalɔɔɔma.

²⁹ Gè kwɛɛ, gè ɔfɛ, sàa voluma, keni nɔ wo ɔɔɔɔ ɔɔɔɔ, wo zɛfɛ pelei va, nii gè ná-fai zɛvɛai. Naazu kpɔloi ɔa zeeli wo ma vɛlela vɛlei, tɔɔzei wa Gɔɔɔɔ GALAGI wanama vai ɔfɛ, wo zie vɛleiti ta vaazu ná-ziiɔaawanai maalolisu wo ma.»

³⁰ Naa voluma, Moize guye woointi kpein dɛɛni ga Izelayɛle nu vɛbei, ti ti pɛ mɛnini.

32

Moize ná-guyei

¹ Ee, geɔɔɔɔɔɔgi, woilo, ná ɔɔɛzu.

Da vɛ, ee, zooi, dâawooiti mɛni!

² Ná-faaɔɔwɛgi vu eɔfɛ tonai,

gɔoi zie eɔfɛ nɔɔai,

eɔfɛ duɔui é tufa lɛtei ɔa,

eɔfɛ sabalagi é tufai ɔa.

³ Mazɔɔ ná Gɔɔɔɔ GALAGI laaseigi wosu.

A ada-GALAGI maamuse!

⁴ Toɔa ga fasai, ná-kɛɛwotii laazeelive,

ná-peleiti pɛ sɔleɔɔ,

wooɔfɛɔila GALAGI vɛ, telebotala vaa la ziima,

toɔa telebogai, é zɔle.

⁵ Wɔun wa, tɔun tetemazu, wo yaavaɔvɛ,

wo la mɔ ga ná-dointi,

tɔɔzei sɔɔi ɔa wo va,

wa ga yaava nuiti, ta sɔletala nuiti.

⁶ Gimalala nuɔuseiti, ɔi ge la ti ma,

Gɔɔɔɔ GALAGI zopelei ɔana wo vɛ?

Wo-ɔfɛ laade ɔaa, wo ɔɛte nui?

Tò laade é va wo ɔɛte, é va wo ze?

⁷ A ɔize wɔɔwɔɔ voloiti su,

wo ɔida yeeɔfɛɔala ɔilagilagi ma ɔonagiti bu.

A wo zɔɔɔ nuiti gaazaɔa, ta dɛɛ ga woye.

A wa-nu vɔloiti gaazaɔa, ta wo ɔala da.

⁸ Siegi zu nii é Anii-Pɛ-Unda, é zooi veeni la nuɔuseiti ɔɛ,

é nuɔuseiti gaagwɛ, ti vaza zooi ɔa,

é zooiti kwɛgi la,

é zoloo GALA dointi tieɔi ma.

⁹ Gɔɔɔɔ GALAGI nɔnɔi ɔa é ga ná-nuɔuseiti,

Zakɔbe ná-dointi ka ti ga nɔnɔ.

10 E Izelayele ɟaani tevebai zu, ná zujakai,
 ve nu la zeini ná, keni suaiti kpain gooi nɔ.
 E seseboni, é seɟe, é kula su,
 é ɟaaba ma, eɟe gaazuleegi.

11 Keveve eɟe koɟei nii paai ma yivoiti maaloɟazu,
 é ɟovesu ná-zivoiti maazu,
 é ɟovegi zuvie, é ti zeɟe,
 é ti zo ga ɟovedeɟaiti, é da li ga tiye.

12 Gooɟo GALAGI ɟila kpe nɔ ɟa é loni ti luɟo,
 gala kili gila kpalaa ge la ɟeni boni ba.

13 E leeni ga tiye zooli ɟaaɟoozazuve,
 é ti ɟonɔkulani ga kpalaga aniiti.
 E ti ɟonɔkulani ga koin gulɔi, é ɟulazu fasai va,
 é wolive wuluiti pɔnɔni kotuɟotu zooli zu.

14 E ti ɟonɔkulani ga nike zaaiti ta-nɔnɔi,
 ta boli zaaiti ta-nɔnɔi,
 é veɛ baala suai ma wuloiti ba,
 ta Basan yooi zu vaala golaiti, ta ma woli zineiti,
 ta molo vɔpagi é ga beleegi,
 ta daa boi papagi.

15 Su la ɟoozani, Yesulun, nii é ga Izelayele,
 é boɟo maalɔtai ma, é bakani.
 E wɔɔloni, é bakpa, gaazuve da volo.
 E ɟeleni GALAGI va, nii é toun kpeteai,
 é ná-kizo fasai velevili.

16 Izelayele nuiti ti GALA diini toloi ma,
 tɔzei ti gaaveeni,
 ti vile gala kiligiti polu,
 ti ziiɟaawanani ga ti zie vele noiti.

17 Ti ɟea zalaɟaiti kulazu inegiti be,
 niiti ti la vɔbɔ ga gala,
 niiti ti la ti ɟwee, ti ɟulaai ga niine,
 niiti wo-memewolani ti la ɟeni ti lebizu.

18 Izelayele, é yeema é make vasai ma, nii é zɔbɔgai la,
 é yeema GALA ma, nii é zenvui veai é ya.

19 Siegi zu Gooɟo GALAGI naa ɟaani la, é yiiɟaawanani,
 tɔzei ná-doun zunuiti ta ná-doun anzanuiti ti baaɟoni ma.

20 E boni, é ɟe ma: «Nà voluavesu ti va,
 fai nii é vaazu ti zɔbɔsu, ná naa vete názu.
 Mazɔbɔ nubuseiti be, ti yaavaai,
 dointi be, ti la ga woogɛɟila nu.

21 Ti kɛa ga tolo nu ga naa maavele, nii é la ga gala,
 ti ziiɟaawana ga kooɟo ganigiti.
 Ná balaa, ná ti ɟeezu ga tolo nuiti ga naa maavele, nii é la ga zii nɔpe.
 Ná ti yiiɟaawanazu ga zii ta, nii ɟi ge la ma.

22 Mazɔbɔ ná-ziiɟaawana abui soga,
 toɟa galai wosu, eyesu é zeeli gɔvealaazu boɟi zu,
 toɟa zooli ta gaa aniiti miizu,

é soga gizeiti kpogiti ba.

²³ Nà maanɔŋɔi ɔ̄iizisu ti ma,
nà nà-mɛɛinti kpein pilisu ti ma.

²⁴ Pului ɔ̄a ti ɔ̄ologolo,
kɔ̀lɔ̀kpadimai vɛɛ ti va, ɔ̄ɔ̄ɔ̄i ti vaa.
Gè suaite teve ti ma, ti ɔ̄a ti vali ga ga ti-ɔ̄iigai,
ta kaali ɔ̄ɔ̄iti ma wanai.

²⁵ Koi yɔ̄ɔ̄ɔ̄zuweti, boɔa zɔ̀kpɔ̄i ɔ̄a ɔ̄ɛ ti vɔlu miná,
é ɔ̄a ti vɔla ti-lointi ma,
peleiti bu, dualuagi ɔ̄a zeeli ti pɛ ma,
zunu loungoiti, ta anzanu loungoiti,
ta ɔ̄iimiɔ̀bɔ̀legiti, ta kɛwola vɔ̀lɔ̀iti, ti pɛ.

²⁶ Wɔ̄in ɔ̄ɛni mà ga gè ti pɛ ma zuwu ɔ̄aaleve,
nuɔ̄useiti ti mina mɔ̀ ɔ̄isie ti zu eteai zu.

²⁷ Kɛɛ gè luani ga ti zili nuiti ti mina ɔ̄ɛɛɔ̄ula nɔ̀un su,
ti va ɔ̄isie ga ta-zobogi ɔ̄a é naa ɔ̄ɛa,
Gɔ̀oɔ̄ɔ̄ GALAGI laade, é va naati kpein kɛ.

²⁸ Izelayɛɛ ɔ̄a ga zii, nii balagai ɔ̄i pagɔ̄i ma,
ti vɔlage keleɔ̄eɔ̄eɔ̄e ma.

²⁹ Ni ti ɔ̄ɛni ga ɔ̄ima nu,
ta la ɔ̄ɛ faiti zɔ̀ɔ̀ɔ̀zuɔ̄aazu,
ti ɔ̄ida velela vele vaiti bu.

³⁰ Kɔ̀oɔ̄ɔ̄ nu ɔ̄ilagi ɔ̄a zoo ɔ̄ale é nu waagila (1 000) kpɛ?
Baa nu felegɔ̄i nɔ̀ nu waapuugɔ̄i (10 000) ɔ̄ɛ?
Naa la ɔ̄ɛ naa ɔ̄ɛ, ni ti make vasai la ɔ̄ɛni ti vɔdini,
ni Gɔ̀oɔ̄ɔ̄ GALAGI la ɔ̄ɛni yeezeɔ̄ɛni ti maazu.

³¹ Mazɔ̀ɔ̀ ti zili nuiti ti kwɛɛ ga,
ta-ɔ̄alagai é ti makesu, naa la ga Izelayɛɛ ná-GALAGI ɔ̄ɛvele.

³² Ti ɔ̄ɛɛɛ ɛɔ̄ɛ kpelei, nii ma zuwui zeɔ̄ɛai Sɔ̀ɔ̀ɔ̀me,
ta ga kpelei nii seɔ̄ɛai Gɔ̀mɔ̀ɔ̀.

Ma lɔ̀bɔ̄i gwaai wanaɛ,
leezen belei ma waai wanaɛ.

³³ Ta-lɔ̀ɔ̀i ɔ̄a ga kaali wanai,
toɔ̄a ga pɛɛɔ̄aali wana ɔ̄ɔ̀.

³⁴ Kɛɛ pɛɛɛ, nɔ̀un nà, Gɔ̀oɔ̄ɔ̄ GALAGI,
nii gè kevele ɔ̄ɛɛai ɔ̀oɔ̄ɔ̄ɔ̀,
gè make ba ti laalɔ̀ɔ̄ma.

³⁵ Nà ɔ̄a gè ga potokula nui, gè ti zala, velei soloogai la ti ma,
siegi zu ti-ɔ̀ɔ̀ɔ̀i ɔ̄unɛsu la.
Mazɔ̀ɔ̀ ti ɔ̄ologolo foloi maaɔ̄uɔ̄a gola,
nii deveai ti ma, naa wola maaɔ̄uɔ̄a.»

³⁶ Ungo, Gɔ̀oɔ̄ɔ̄ GALAGI ɔ̄a ná-nuɔ̄useiti tukpɔ̄aaleve ga telebodai,
toɔ̄a ná-botigɛ nuiti maawɔ̄ingɔ̄a,
siegi zu é kwɛɛsu la ga ti-zɛɛɛi ɔ̄ɛga,
nu la mɔ̀ ti zaama a ɔ̄ɛ ga duɔ̀, ɔ̄aa ɔ̀ɔ̄ɔ̄yeema nu.

³⁷ Názu, toɔ̄a ɔ̄ɛ ma:

«Wa-yeε ɣalagiti ta mini mu?

Mini ɣa fasai ná, nii wo ɣeni ɣitosu ba?

³⁸ Galagiti ti ɣeni wa-zalaɣa zua wuloiti miizu,

ti da wa-ɔuya zalaɣai ma looi bole,

ti wuzeɣe leε, ti bo wo va.

Ti ɣe wo ve ga wo make anii.

³⁹ A suɣweε deɣemu, ga na ɣila kpe ka ge ga GALAGI,

taɣili ge la ná nɔn polu.

Nà ɣa ná da paai wo,

nà ɣila kpe nɔ ɣa ná da zenvui ve,

nà ɣa ge maawanai woni, ná ɣa ge kedesu,

nà sona, nu nɔpe ge la zooga é va kula zèa.

⁴⁰ Mazɔbo ge yelea geezu,

ge deε, ge ɣe ma:

«Eɣevelei ge vulua la ga ɣite, eyesu ɣo,

⁴¹ ge ná-boɣa zɔkpɔi ɣaalia,

ge wuzeɣea potokulai ma,

nà nɔnɔ ɔotokulazu maayosege nuiti ma,

ge naati kpein sala, niiti ti wɔnzɛɣeai.

⁴² Sili nuiti ti-ɣamai ɣa ná-meεinti so eɣe dooi,

nà-boɣa zɔkpɔi ɣa yiɣo ga nuiti ma zuai,

ta nu maawanaiti ta duɔiti ti-ma ɣamai,

ta sili nuiti ta-ɣundiɣiiti tɔungiti.»

⁴³ Zii ɣiligiti, à ɣoozune ná-nubuseiti ma!

Goɣo GALAGI ɣa ná-botiɣe nuiti ti zaa vai ɔotokulazu,

toɣa potokulai ɣeezu sili nuiti ma,

toɣa koto gba vai ɣeezu zooi ve, ná-nubuseiti be.

⁴⁴ Moize ta Nun ná-doun zunui Zozuwe ti vaani, ti niima wuye woiti kpein kala nubuseiti be, naati ti menini.

Keni nuiti ti ɣolo

⁴⁵ Moize begai ma ga niima woiti kpein bo Izelayele nuiti ma,

⁴⁶ é ɣeni ti ma: «À ɣize niima woiti kpein su, nii ge keezu ga zeele wooi wo laalɔɣoma za. Wa wo-lointi kala ga tiye, naa ɣa a ke, ti ɣolo tɔgi ná-deveiti kpein bu, ti zie la.

⁴⁷ Mazɔbo é la ga wafuun goo wo ve, wa-eteai ɣa su, niima wooi maavele ma, wo-zii zu ɣa ɣooza naama yooi zu, nii wo vaazu sɔboosu ga wɔnɔ, wa Zuluden buɣena.»

Moize zaa vai wo fai

⁴⁸ Naama volo ná nɔ, Goɣo GALAGI boeni Moize ɔɔ, é ɣe ma:

⁴⁹ «Le Abalime ɣize ɣekpeiti ma, è le Neebo gize ma, nii é Moafe yooi zu, Zeeliko letema ve, è Kanaan yooi ve, nii ge feezu Izelayele nuiti be ga tɔnɔ.

⁵⁰ Da zaazu gize naa ma, nii è vaazu lezu ma, é li è-memewolani pɔ, ti zaai, eɣevelei è-liε Aalon zaani la Goɣol gize ma, é li memewolani pɔ ti zaai.

⁵¹ Tɔɔzei wo la ɣeni ga lada nu be Izelayele nuiti saama, Meeliba deiti pɔ be, Kadese, Sin tevbai zu. Wo la ɣeni vaani bu, ná-ɣadedai va ɣula kelema Izelayele nuiti gaazu.

⁵² Da ye ɣoozama, è zooli naa ɣa ga ɣaazu, nii gè feezu Izelayele nuiti be, kele è la lea ná.»

33

Moize tuya loo vai

Izelayele nuiti be

¹ Tuyai veɛ, nii GALA nui Moize tooni Izelayele nuiti be, aisa é va za.

² E ɣeni ma:

Ɔooɣɔ GALAGI vaave, é zeɣe Sinayi gizei ma,
é wuzeɣeɛ ti ve, eɣe foloi, é zeɣe Seyiil yooi zu,
toɣa volozu, é zo Palan ɣizei ma zoligo,
paave, é ɣula ná-geezuɣeela naɗegai waawaagiti saama,
tɔ sevei ɣeni zea, abui ba.

³ Ungo, nuɓuseiti neɛve è ve,
ɗa makesu naati ma, niiti ti ga ɗonɔiti,
ta vuuni è ɣɔɣwu, ti ɗa è-laawooi meni.

⁴ Ada-vaa ɣa é togi veeni la Moize ya,
Zakɔbe ná-nuɓuseiti ti sɔlɔ ga tɔnɔ.

⁵ E ɣeni ga masagi Yesulun unda,
siegi zu nuɓuseiti ta-ɣundiɣiiti ti maaɓoni da,
ta Izelayele wolodamaiti.

⁶ Luɓen zii zuɣooza, é mina za,
ná-nuɓuseiti ti la moinni, naati ye ná ɣɔ.

⁷ Wele nii ɣa é boni, é lo Zuda va:

Ee, Ɔooɣɔ GALAGI, woilo Zuda wooi ma.

Lo tuɣɔ, è lii la ná-nuɓuseiti pɔ.

Zeeiti ti maalobo,
ɗa ɓɔɣoi ɣe ga ná-kpɔba nui sili nuiti daalɔɣma.

⁸ Leevi letegi, é ɣeni ma:

Ee, Ɔooɣɔ GALAGI! E wuulimegi ta tumimegi veeni ɗa-lada wotiɣe nuiti zea,

Leevi mavofodaiti,
niiti è ti voluɣulaai Masa,
è ti zakpe Meeliɓa ɗeiti pɔ be.

⁹ Leevi, nii é ɣeezu keɛɣe ta dee ta-vaa ma:

«Gè la welezu ti va!»

Teigi é la zeelɔɗɔzu ɣeeni ná-doun zunuiti ta keɛɣelointi ɔɗɔzu,
keai ga woɗeɣila nu è-laawooi ɣila nɔ ve, ta ɗa-minazeɣegi.

¹⁰ Leevi nuiti ta ɗa Zakɔbe ná-nuiti kala ga ɗa-levei,
ti Izelayele nuiti kala ga ɗa-lɔgi,
ti ani maku neɛneɣiti gala è ve,
ti gala zalaɣai ɣula ɗa-zalaɣa ɣulazuve.

¹¹ Ee, Ɔooɣɔ GALAGI, ta ɓɔ ta-zebei va,
è tuya loo botii kpein ma, ti keezu ga yeei.
Ti zili nuiti ta-ɣaaɓaai ɣologolo,
niiti kpein ti ti wɔinzeɣezu,
tanɔpe ge mina ungi wuzeɣe mɔnɔ eyesu pe.

12 Benzamen letegi, é gjeni ma:

Goofo GALAGI neebe nui, tofa zeini ziileigi zu toun koba,
GALA ka é makesu yeenope,
tofa zeini ná-gizeiti saama.

13 Zozefe letegi, é gjeni ma:

Goofo GALAGI tuya loove ná-zooi ve,
ga noda vagoi é zegezu geezuve,
ta zou wu de wolaiti,

14 ta gulu waa vagoiti, foloi ti boizu,

ta gulu waai kpein neai, ti vonosu alu-o-alu,

15 ta vebani vagoiti, gize wolzafagiti ti feezu,

ta wolvwobi zu gizeiti ta-lono pagoti.

16 Tonogi nii fizogai gola, é zooi laavegai.

GALA nii é gulaní kelema kpovo goi zu,

nii abui gjeni sosu ba, naa ná-faaneei va,

é ge ga masa boologi Zozefe unba, teigi ziimazefegi wogai da,

é ge ga keefelointi ta-gundigii.

17 Unfemai ga Zozefe ve!

Suzeelive efje nike zinei.

Mine felegoi ga ba, efje wolvwolo lejui,

naati ka a da ziiti sifa la,

é ti laavili, é li ga tiye zou bela ga.

Minei gilagi ga é ga Efelayime nubuse waawaagiti,

zoi ga é ga Manasee ná-nubuse moimmoingiti.

18 Zabulon letegi, é gjeni ma:

Zabulon, goozune da-vodi loo vaiti su.

Isakaal, don zeí kpe da-zege gotaiti bu.

19 Wa nubuseiti toli wa-gize gaagoozagi ma,

wa zalaifaiti kula ga telebodai,

kpolordei ta zielave najfaegi ta ge ga zabu,

wo naavolo moimmoim soloo.

20 Gade letegi, é gjeni ma:

Maamusei ga Goofo GALAGI ve, nii é zou wolai veezu Gade ve.

Gade ga loogosu efje zala zaai,

a da ná-sua zogai vali ga, é so kagoti ma, é li nunkalagi vo.

21 E yiimazefeni ga ma vagoi,

ve ná makagai be, kundigí laamiizuve gana.

Tofa é loni nubuseiti untugo,

é telebodai zie, efjevelei GALA ge po la,

é zoloo faa zolegaiti ma, ti wogai Izelaye ná-faa zu.

22 Dan letegi, é gjeni ma:

Dan ga ga zala bokpagi,

nii é vilisu, é zege Basan yooi zu.

23 Nefetali letegi, é gjeni ma:

Nefetali yifoa ga faaneei,

é Gɔɔɔɔ GALAGI ná-tuyaiti pɛ sɔlɔɔga.
 Ná-zooi é segezu ga nɔnɔ,
 toɔa zo folo ɔulazu, é li lekɛma nu yeezazuve.

²⁴ Aseɛl letegi, é ɔɛni ma:

Aseɛl ɔa ga tuya nu, Zakɔbe ná-doun zunuiti saama.
 Undaanɛ ɔɛ be ye, keɛɔelointi saama,
 kɔɔi ɔa lɔ gulɔi wu.

²⁵ Ná-taazuve, sɔɔɔgiti ta ɔɛ ga kɔlui ta kɔlu bɔigi,
 ná-keɛyayi ye zea, sii ma voloi pɛ su.

²⁶ Ee, Yesulun, GALA pokɔɔɔma la ná!

Toɔa geeɔɔlɔgi botasu, é va é bɔ è va,
 maayikiwe, toɔa tonabiingiti su.

²⁷ Gɔɔɔɔ GALAGI ɔa ga nu lɔɔɔfuzuve,

toɔa ga da-bɔba nui ɔɔɔɔ zooi ma.

Toɔa è zili nui bɛ è luɔɔ,

é ɔɛ è ma: «Suwuɔaale!»

²⁸ Naazu Izelayɛle zeini ziileigi zu,

Zakɔbe ná-dointi ta-ɔɛungi ɔa ɔulazu ga pagɔ ye,

zooi ná zu, ve moloji, é ga beleegi, naa vɔnɔsu ná, leezen belei ná,
 geezuve da nɔdai vaza ná ma.

²⁹ Izelayɛle nuiti, wo undaanɛve! Beni ka ti wo ɔɛvele,

woi wo ga nuɔuseiti Gɔɔɔɔ GALAGI ti ɔizogai?

Toɔa ga wa-ɔɔɔɔ zɛɛɛgi, nii é vaazu é bɔ wo va.

Toɔa balaa ga boɔa zɔkpɔi, nii wo pile sɔlɔɔsu da.

Wo zili nuiti ta vaana wo vɔ ga bɔɔmaayeii,

wa ɔɔɔlɔ ta-ada ɔaɔɔozagiti kpein ma.

34

Moize zaa vai

¹ Moize zegeni Moaɔbe nɛmɛi zu, é le Neeɔo gizei ma, Pizega unmaɔve, Zeeliko letemaɔve. Gɔɔɔɔ GALAGI zooi kpein deeni la, é zo Galaade yooi zu, eyɛsu é zeeli Dan taai ma,

² Nɛfetalɔ yooiti, ta Efelayime ta Manasee, ta Zuda yooi, é zeɛ folo liizu vele bolodɛi va,

³ ta lekɛmaɔve nu yeezazuve yooi, ta Zeeliko nɛmɛi, taai nii dɔɔ wuluiti ti su, é zeeli Sɔwaal.

⁴ Gɔɔɔɔ GALAGI ɔɛni ma: «Zooi ɔana, gè minazegeni la, gè ɔona Abalaame ve, ta Izaake, ta Zakɔbe, gè ɔɛ ti ma: «Nà feezu wo-mavofodaiti bɛ.» Gè deɛve ga de, é ka ga ɔaazuve, keɛle é la laa ná pɛ.»

⁵ Miná ɔa Gɔɔɔɔ GALAGI ná-botigɛ nui Moize zaani ná, Moaɔbe yooi zu, eɔɛvelei Gɔɔɔɔ GALAGI ná-devei ɔɛni la.

⁶ Gɔɔɔɔ GALAGI maɔɔuluni miná, nɛmɛi zu, Moaɔbe yooi zu, Bete-Peyɔɔ letemaɔve. Nu nɔpɛ ge la ná-kabayɛɛi ɔwɛɛni, eyɛsu niizu.

⁷ Moize kona ungila puufelɔɔ (120) zɔlɔɔni, siegi zu é zaani la. Gaazu maa la ɔni bidini, ta la ɔɛni ɔulani ná-zɛbɛi la.

⁸ Izelayɛle nuiti ti Moize ná-saa wɔlɔi woni folo vɔusavagɔ (30) laawu, Moaɔbe nɛmɛi zu. Naa volu, ɔɔlɔi ta gaanɛɛni é woni Moize ná-fai zu, naati gaabelani.

⁹ Nun ná-doun zunui Zozuwe laaveni ga ɣɪma yɛnvui, mazɔɔ Moize yeelaani ma. E zo názu ma, Izelayeɛ nuiti ti ɣoloni bɛ, ti zɪɛ é zoloo deveiti ma, niiti Ɔɔɔɣɔ GALAGI ti veeni Moize ya.

¹⁰ Kaipa, GALA goo wo nu la mɔ wuzɛɣɛni Izelayeɛ nuiti saama ga Moize ɣɛvele, nii Ɔɔɔɣɔ GALAGI ɣɛni kaazu ɣaazuni ta ɣaazu.

¹¹ Nu nɔpɛ ge la vɔkɔɣɔga ma, poogiti ta maabeɛ vaa wolaiti su, nii Ɔɔɔɣɔ GALAGI teveni ga é ti ɣɛ, Ezipete masagi Falaɣɔn ɣaazu ta ná-botɪɣɛ nu wolaiti, ta ná-nuɓusɛiti kpein,

¹² ta zɛbɛsu ɣɛɛwotiiti ti maayikiai, niiti Moize ti ɣɛɛni Izelayeɛ nuiti gaazu.

Zozuwe Ná-Sɛvɛi Sɛvɛi lɔzeizuve ma woo mɔungiti

Zozuwe ná-sɛvɛi ɔ́a Kanaan yooi zo fai læzu, ta Izelayele wolodamaiti sei velei zooi naa zu. Zozuwe, nii é ɔ́eni ga Moize votogi, naa ɔ́a é loni ti luɔ́.

Sɛvɛi nii zu vaiti ti ɔ́eni, é zo kona waagila unnaanigo (1 400) ma, é li kona waagila unfelego puunaanigo (1 240) ziegi zu ɔ́, aisa Yesu Kilista va zɔ́lɔ. Naa kpein ge ɔ́eni kona vuusavago (30) ɔ́eɔ́ala laawu (14:10).

Izelayele nuɔ́sɛiti kulaai ma Ezipete yooi zu, ti keeni ga kona vuunaanigo (40), aisa ti va lɔ minazeɔ́e zooi zu, nii é ga Kanaan yooi.

Kanaan yooi zo fai ɔ́evele beteni ga faa savago:

1 Kanaan yooi zo fai, (gaagwɛsu 1 é li 12 ɔ́).

2 Zooi ɔ́aagwɛe vai, (gaagwɛsu 13 é li 21 ɔ́).

3 Zozuwe ná-eteai ɔ́aabelagi, (gaagwɛsu 22 é li 24 ɔ́).

GALA ge zooi veeni ná-nuɔ́sɛiti zea, é ná-minazeɔ́egi laazeelini, nii é boni ti-mɛmɛwolani bɛ, é niine ga Moize maavele.

GALA ta Izelayele nuiti zɔ́ɔ́zɔ́ve, é lo Kanaan yooi vai va, faa ve bɔ́lɔbai, eɔ́e ti ɔ́ula vai Ezipete yooi zu. Ti ɔ́ula vai Ezipete yooi va, GALA bɔ́ɔ́i ɔ́a é ti maaloboni, é kɔ́i ɔ́ ná-nuɔ́sɛiti bɛ, ti li luɔ́oma pile sɔ́lɔgai zu.

Zooi ɔ́aagwɛe vai, nii sɔ́lɔgai, ta nii é la de zɔ́lɔni, é va ve eɛe gilagilagi ya, naa ɔ́a GALA ná-nɛɛbei læzu, ga Izelayele nuiti pe ge bɔ́ɔ́ you zɔ́lɔ ga tɔ́. Naama ɔ́isɛi ɔ́a de adaveti daaseigiti kalasu la, gaagwɛsui tanigaani su (gaagwɛsu 13, 15 ta 16 zu).

Kanaan yooi zo fai, ta gaagwɛe vai, ɔ́a GALA ná-wooɔ́eɔ́ɔ́iladai læzu, ná-minazeɔ́egiti daazeeli vai zu, keɛe Zozuwe ná-sɛvɛi ɔ́a deɛzu balaa ga keni nuɔ́sɛiti ti zɛbezeɔ́e. Izelayele nuiti sei vai zii ɔ́iligiti saama, niiti ti la GALA kwɛɛ, naa ɔ́eni ga faabaagi, é ti li kidaalevelalai ma. Naa ɔ́a é keeni Zozuwe nuiti gaalɛni ba Sikeme, ti minazeɔ́e ɔ́olu ga niine, naa ɔ́a bogai ga kpɔe ɔ́aabelagi gaagwɛsu 24 zu. Nuɔ́sɛiti ti minazeɔ́eni ga ti botii ɔ́e GALA bɛ. Izelayele nuiti, ta ta-yooi ná-faa ɔ́lɔmai, ma bɔ́ezufulai lɔzeizuve ɔ́ana, sienɔ́pe su keni Izelayele nuiti ti loo ɔ́isu ga ziimazeɔ́egi ti boni, ti lɔ va faabaagi zu, keni ti naa laazeeli.

Zozuwe zɛi vai nuɔ́sɛiti unda

1 ɔ́oɔ́ɔ́ GALAGI ná-botige nui Moize zaa ɔ́oluma, ɔ́oɔ́ɔ́ GALAGI ɔ́eni Nun ná-doun zunui Zozuwe ma, Moize ná-kpɔba nui:

2 «Nà-botige nui Moize zaa. Niizu, ɔ́evele betena, da-o, niima nuɔ́sɛiti-yo, wo Zuluden buɛ, wo lɔ zooi naa zu, nii gɛ feezu Izelayele nuiti zea.

3 Adave nɔ́pe wo-ɔ́ɔ́i a lona ná ma, gɛ miná vea wo ve, eɔ́evelei gɛ boni la Moize ma.

4 Wa-yooi ɔ́a zo teɛebai ma, eyesu é zeeli Liɔ́an ɔ́izeiti ma, ta zie wolai Ufelate, ɔ́ete nuiti ta-yooi kpein ka ɔ́e su, é zɛi Kpoloɛ Wolai va, folo liizu velei.

5 Nu nɔ́pe ge la loga è luɔ́, è-zii ma voloi pe su. Nà ɔ́e è va, eɔ́evelei gɛ ɔ́eni la Moize va, gɛ la yeebega è va pe, gɛ la ɔ́leka è va neɔ́lein.

⁶ Yiiloo, è zebzegefe, mazoloo è-zaalai zu ga niima nubuseiti ti zooi zolobosu da ga tano, nii gè ma minazegefe boni ti-memewolani be, ga nà feezu ti ya.

⁷ Keni no è yiiloo, è zebzegefe ga pagò, è golo to gooi kpein be, nii nà-botigfe nui Moize seveni è ve, è zie la, è mina zege ba, è va li ga yeeza, baa gòvei, naazu da zobo soloo fai kpein su, è keezu.

⁸ E da to sevei nii gála, è da yepe ga su wooiti, è gisie ti zu folo ve kpidi va, naa ga a ke è golo su wooi pe be, mazoloo nazu ga è-geevaiti subetezu la, è zobo soloo fai kpein su, è keezu.

⁹ Gè la boni è ma baa ga, yiiloo, è zebzegefe? Mina lua ani nape ba, è zasu mina bali, mazoloo nà, Goofo GALAGI, da-GALAGI, nà gè è va, ve nape è liizu nà.»

Zuluden bude vai ma fevele betei

¹⁰ Zozuwe niima leveiti feeni nubuseiti ta-gundigiiti zea, é gè ti ma:

¹¹ «À zie ade-uuuzuve ná pe, wo devei ve nubuseiti zea, ga ti daamianigi fevele bete bofo ve, mazoloo folo savago voluma, wa Zuluden nii budezu, wo li, wo zooi zege ga wano, nii Goofo GALAGI wa-GALAGI feezu.»

¹² Zozuwe boeni Luben ná-bolodai vo, ta Gade ná-bolodai, ta Manasee ná-bolodai gilazuve, é gè ti ma:

¹³ «À gize devei zu, nii Goofo GALAGI ná-botigfe nui Moize feeni wo ya, é gè wo ma: «Goofo GALAGI wa-GALAGI zooi vea wo ya, é doogofi ve wo ya.»

¹⁴ Wo-anzaiti, ta wo-lointi, ta wa-loganiiti ta ye Zuluden voluve folo gulazu velei, zooi naa zu nii Moize feeni wo ya, ke zenuiti kpein, ti ga koofo nuiti, wa bude, wo lo wo-geleaiti untufo komave, wo yeeve ti ve,

¹⁵ eyesu Goofo GALAGI wa-GALAGI doofo fe ti ve ga wo fevele, ti zooi naa zoloo, nii è feezu ti ve. Naa voluma, wa gale ma niina wano ma yooi zu, wo zeí ná pe, Zuluden folo gulazu velei, egevelei Goofo GALAGI ná-botigfe nui Moize boni la.»

¹⁶ Ti Zozuwe woogaavoteni, ti gè ma: «Devei kpein è fea, gá naa kpein so, ve nape è gi levesu ná, gá li miná.

¹⁷ Gá golo è ve, egevelei gi giloni la Moize ve. Goofo GALAGI, da-GALAGI gè è va, egevelei é gèni la Moize va.

¹⁸ Zoi nape a bakana da-gundigilai laalofoma, è la giloni da-leveiti kpein be, ta naama nui vaa. Yiiloo no, è zebzegefe!»

2

Zeeliko zuvete fai

¹ Nun ná-doun zunui Zozuwe nene felego leveni daofuzu, ti zege Akasia nemei zu, é gè ti ma: «À li, wo zooi zuvete, ta Zeeliko boobo.» Ti liini, ti ni kologolo anzanui ta ná-pelei wu, nii daaseigi gèni ga Laqabe.

² Ti gèni Zeeliko masagi ma: «Wele, Izelayele nuiti seelive ve kpidii, ga ti zooi zuvete.»

³ Zeeliko masagi keelai leveni Laqabe ma, é gè ma: «Zunuiti fe gi ya, ti njiai da-velei wu, mazoloo zooi zuvete fai ga ti vaai ma.»

⁴ Kele anzanui zunui felegoiti segeni, é ti bofo, é gè ma: «Gaamazu, zunui naati ti vaani pò be, kele gè la gèni ti-zegezu gwæe.

⁵ Sigi daave laafulu ziegi zu, fitilimave, ma zunuiti ti gulani, ti li, gè la kwæe, ve ti liai ná. A suvile, wo vile ti volu, wa ti gogozumensu.»

⁶ Toun é ti leeni pele gɔmave dooɔɔ bosuve, é ti lɔɔɔɔ geze baku zidigi wu, nii é kevele beteni baɔɔ ve ná-pele gɔmave.

⁷ Masagi ná-keelaity ti vileni ti volu pelei naa zu, nii é liizu Zuluden maalevesu velei. Ti gɔlani nɔ taai va feya, ti sigigi laaɔɔɔɔlu ti volu velei.

*Laɔɔabe ta nɛnɛ felegɔiti
ta-woolaamai*

⁸ Laɔɔabe leeni pele gɔmave dooɔɔ bosuve, é ma weinti ka, aisa ti va la.

⁹ E gɛni ti ma: «Gè kwɛɛni ga Gooɔɔ GALAGI niima yooi veeve wo ve, dualuagi gi zoga, ve yooɔɔzuve nuɔuseiti kpein sasu ga balizu wo luɔɔɔ.

¹⁰ Mazɔɔɔ gi menini ga Gooɔɔ GALAGI Seeli Kpoloɔɔi vɔɔni su wo luɔɔɔ, siegi zu wo gɔlani la Ezipete yooi va. Gi naa menini, velei wo Amɔɔɔ nuiti ta-masa felegɔiti soni da, Sigon ta Wɔge, ti gɛni masadai gɛɛzu Zuluden volu velei, folo gɔlazu velei, wo ti zuwuɔaaleve ta ta-nuɔuseiti, wo ta-yooi gɔloɔɔɔlo.

¹¹ Gi naama vaiti menigai ma, gi iɔɔ ge levea. Nu nɔɔɔ zii la lɔa, é va lo wo luɔɔɔ. Tɔɔzei Gooɔɔ GALAGI wa-GALAGI ga é ga GALA, geeɔɔɔɔgi zu ta zooi ma.

¹² Niizu, à gɔnana bè, Gooɔɔ GALAGI laaseigi zu, ga faanɛi gè keai wo ve, wa buuɔwee, wa balaagi wo faanɛe gɛ ná-peleyegei ve. A poogi ta ve zèa, nii nà la da.

¹³ A minazegɛ bè ga wa kèe ye vulua, ta dèe, ta kèe ná-dointi, ta tɔnɔiti kpein, wo la vaa bu, gi va za.»

¹⁴ Zunui niiti ti gɛni ma: «Ni nɔ wo la gi maalɔɔni, gi gɔnaa gi-yɛnvui ma, gá gɛ ga woogɛɔila nu gá-minazegɛgi zu, gá gɛ ga faanɛe wuuɔwee nu é ve, siegi zu Gooɔɔ GALAGI zooi veezu la gi ve.»

¹⁵ Laɔɔabe ná-pelei gɛni loni taai ma zidigi va, sigigi gɔozuve baɔɔɔi ga é gɛni zeini ná. Naa ga é keeni, é zooni é zunu felegɔiti kula fenetelei laave, é ti yei ga galui.

¹⁶ E gɛni ti ma: «À li ga gize yooi zu velei, ni naa laade, wo la gɔlaa wo bɛɛ nuiti zea. A lɔɔɔɔ ná folo savagɔ laawu, eyɛsu ti gale ma. Naa volu, wa pele zo niina.»

¹⁷ Zunu felegɔi naati ti gɛni ma: «Wele, velei gá minazegɛgi a ye ma la, nii é boga ga gi ke è ve, faa la gɛa gi va:

¹⁸ Aisa gi va va zooi zu, galu baigi nii gɔli fenetelei laave, nii gi gɔlaai daave, gi vile, é è-gɛɛ, ta è-lee, ta è-gɛɛleaiti, ta da-veleyegei kpein gaale ba da-velei wu.

¹⁹ Nu nɔɔɔ a buɔɔna da-velei ma bofalagi maazu, é gɔla eteave, naa ma namai ga la to baɔɔɔi unma, faa la gɛa gi va. Kele ni gá yeevɔɔɔɔuna naa taɔila kpala ba, niiti ti è va pelei wu, naa ma namai ga la gi unma.

²⁰ Ni da gi maalɔɔna, faa la gi va, é lo konai va, gi bogai è ve.»

²¹ E gɛni ti ma: «É gɛ, egɛvelei wa-minazegɛgi la!» E bɛni ti va, ti li. E galu baigi gɔlini ná-fenetelei laave.

²² Ti liini, ti zeeli gize yooi zu, ti ye ná, eyɛsu folo savagɔ, eyɛsu ti gɔaizɛ nuiti ti gale ma. Ti gɔaizɛ nuiti ti ti gɔaizɛni pele gɔbave ná pe, ti la ti gɔaani.

²³ Zunu felegɔiti ti yeini volu, ti zegɛ gize yooi zu, ti Zuluden buɔɔ. Ti zeelini Zozuwe vɔ be, Nun ná-doun zunui, ti voluvaawo ma ga nii kpein é zieni.

²⁴ Ti gɛni Zozuwe ma: «Gaama ve, Gooɔɔ GALAGI zooi kpein feeve ade ve, mazɔɔɔ zooi zu nuɔuseiti kpein sasu ga balizu ade luɔɔɔ.»

¹ Zozuwe wuzegeni poluma zobui, ta Izelayele nuiti kpein ti zefge ti-uuuzube Akasia nemei zu, ti li, ti bu Zuluden zieleve, ti ni miná, aisa ti va bude.

² Folo savago voluma, nubuseiti ta-gundigiiti ti ti-uuuzube maagakuni,

³ ti devei niiti fe ti ya: «Sięgi zu wa zalađa đula nuiti kaana la, Leevi nuiti ti Goođo GALAGI wa-GALAGI ná-minazefge kesui zefgeai, wa zefge niina wo-uuuzube wo ná, wo vile ti volu.

⁴ Wa zodđođu ge bđođo va wa minazefge kesui, ga kilo đila. A mina maabuđa ba. Wa pelei đwεε naazu, nii wa zie la, mazłło kaipa wo la de zieni ga ná velei.»

⁵ Zozuwe đeni nubuseiti ma: «À bđođo jnade, mazłło lina, Goođo GALAGI đa laavoo vaa wolaiti keezu wo zaama.»

⁶ E đeni zalađa đula nuiti ma: «À minazefge kesui zefge, wo lo nubuseiti tuđo siei zu.» Ti minazefge kesui zefeni, ti lo nubuseiti tuđo.

⁷ Goođo GALAGI đeni Zozuwe ma: «Za no, ná toozeizu ga e woolba Izelayele nuiti gaazu, ti kwεε ga ná đeezu e va, egεvelei ge đeni la Moize va.

⁸ Devei nii ve zalađa đula nuiti zea, niiti ti minazefge kesui zefgezu, ga ta zeelina Zuluden zie wolai laave, ti-đođo a lona ziei wu, ti lo miná.»

⁹ Zozuwe bđeni Izelayele nuiti kpein po, e đe ti ma: «À maabuđa, wo woilo Goođo GALAGI wa-GALAGI laawooiti ma.

¹⁰ Peεε velei wa kwεε da ga zenvu su GALAGI, tođa wo zaama, tođa Kanaan nuiti kpe wo luđo, ta Gete nuiti, ta Geeve nuiti, ta Feeleeze nuiti, ta Giilegase nuiti, ta Amool nuiti, ta Yeebuse nuiti:

¹¹ Eteai pe Maligii ná-minazefge kesui đa Zuluden budezu wo đaazu.

¹² A yeelo zunu puugoo maazu felego (12) va niina, Izelayele wolodaiti su, boloda đila, nu đila.

¹³ Sięgi zu zalađa đula nuiti ti Goođo GALAGI, eteai pe Maligii ná-minazefge kesui zefgezu, naati ti-đođo vilesu la Zuluden wu, zie wolai đa levesu fele, ziei e zefgezu maazu velei, naa đa lo, gaale ba egε sigđi.»

¹⁴ Nubuseiti ti ta-zefge gotaiti peeni su, Zuluden bude vai zu. Zalađa đula nuiti ti minazefge kesui zefeni, ti lo ti luđo.

¹⁵ Molo leve zięgi zu đeni de, Zuluden a da ve yeenope, e bude ma Jakegiti maazu. Sięgi zu zalađa đula nuiti ti minazefge kesui zefgezu la, ti-đođo maayeđeni la ziei wu,

¹⁶ ziei nii e đeni yeizu, e da zefge maazu velei, naa zuzoni, e la mo đeni yeizu, e loni gaagooza egε sigđi, e li goozama, e zo Adame taai ma, e li Saaletan vele. Kele toun, buu velei, ziei nii e yeizu Kpolode Wanai vo pelei, Zuluden ma vetu nemei zu, naa đeni yeizu, eyesu e vo. Nubuseiti ti leveni Zeeliko letemaεe.

¹⁷ Zalađa đula nuiti ti đeni Goođo GALAGI ná-minazefge kesui zefgezu, ti loni Zuluden zie laazube, ná vđai. Ti yeni loni ná kpaan, eyesu nuiti kpein ti leve, ti-đođo maavđai.

4

Kizesu đotu puugoo maazu felegoiti (12)

¹ Nubuseiti kpein kpegai ma ga Zuluden bude, Goođo GALAGI đeni Zozuwe ma:

² «À yeelo zunu puugoo maazu felego (12) va, boloda đila, nu đila.

³ A bo ti ma, ti li, ti kotu puugoo maazu felego (12) zefge, Zuluden zie laazube, ve zalađa đula nuiti ti đea loni ná, wo li ga tiye adaεe wo jiiizu ná, za bidii.»

4 Zozuwe zunu puugo maazu felegoiti (12) tolini, niiti é yeeloni ti va, Izelayele nuiti saama, boloda gila, nu gila,

5 é gfe ti ma: «À levee Gooḡo GALAGI ná-minazeḡe kesui ḡakalave, wo li Zuludən zie laazuve, wo ḡilagilagi kətui ḡaizie, é da ḡoma, wo seḡe ga Izelayele wolodai lieḡo,

6 naa ḡa a ke, é gfe ga poogi wo zaama. Siənəpe su wo-loun zunuiti ta wo ḡaazaḡana la ga: «Niima ḡotuiti ta ga leeni wo ve?»,

7 wa gfe ti ma: «Zuludən leveni su fele Gooḡo GALAGI ná-minazeḡe kesui luḡo, sieḡi zu é ḡeni zie wolai buḡezu la. Niima ḡotuiti ta ga ḡizesui Izelayele nuiti kpein be eyesu ḡo, é dee ga Zuludən leveni su fele.» »

8 Izelayele nuiti ti naa ḡeeni, nii Zozuwe boni ti ma. Ti kətu puugo maazu felego (12) zegeni Zuludən zie laazuve, kətu ḡilagila Izelayele wolodai ḡilagilagi ve, eḡevelei Gooḡo GALAGI deeni la ga Zozuwe. Ti liini ga tiye ti-uuzuve, ti ti la ná.

9 Zozuwe kətu puugo maazu felego (12) ḡiligaa loni Zuludən zie laazuve, ve zalaḡa ḡula nuiti ti ḡeni loni ná, niiti minazeḡe kesui ḡeni ti ya. Kətui naati ta ná zaaḡaza.

10 Zalaḡa ḡula nuiti ti ḡeni minazeḡe kesui zeḡezu, ti yeeni loni Zuludən zie laazuve, eyesu devei nii kpein Gooḡo GALAGI boni Zozuwe ma, nuḡuseiti ti naati kpein ke. Zozuwe deveiti kpein keeni, eḡevelei Moize feeni la zea. Nuḡuseiti ti ḡaazuvileni, ti leve.

11 Sieḡi zu nuḡuseiti kpein ti leveni da zie volu velei, Gooḡo GALAGI ná-minazeḡe kesui ta zalaḡa ḡula nuiti ti leveni, ti lo nuḡuseiti untuḡo.

12 Luḡen ná-bolodai, ta Gade ná-bolodai, ta Manasee ná-bolodai ḡilazuve, naati ta-zunuiti ti ḡeni ziezu Izelayele nui zəiti tuḡo, ti maaḡiliai ga kəoḡo zəolaiti, eḡevelei Moize ma levei veeni la ti ya.

13 Kəoḡo nu waabuunaanigə (40 000) ḡeḡala, ti maaḡiliai ga kəoḡo zəolaiti, naati ka ti liini kəoḡo vai ma, Gooḡo GALAGI ḡaazu, Zeeliko neḡeēi zu.

14 Naama voloi, Gooḡo GALAGI Zozuwe wəəḡəni Izelayele nuiti gaazu, ti unfema veeni ná-kundiḡilai ve, eḡevelei nə ti keeni la Moize ve, sii ma voloi pe su.

15 Gooḡo GALAGI ḡeni Zozuwe ma:

16 «Devei ve zalaḡa ḡula nuiti zea, ti zeele woo ḡesui zeḡezu, ti ke, ti ḡula Zuludən zie laazuve.»

17 Zozuwe naama levei veeni zalaḡa ḡula nuiti zea, é gfe ti ma: «À ke, wo ḡula Zuludən zie laazuve.»

18 Sieḡi zu zalaḡa ḡula nuiti, niiti ti Gooḡo GALAGI ná-minazeḡe kesui zeḡezu, ti ḡulani la zie laazuve, ti-ḡoḡoi lo kakei ma, Zuludən deī laani su volu, é náti pe daave, é da yei, eḡevelei é ḡeni la poləḡazu.

19 Nuḡuseiti ti Zuludən buḡeni, alu məungi ma volo puugəi ma. Ti liini, ti vu Gilegale, Zeeliko ḡwəpelemave, folo ḡulazu velei.

20 Kətu puugo maazu felegoiti (12) ti ti zegeni Zuludən zie laazuve, Zozuwe naati toni Gilegale.

21 Naa volu é ḡeni Izelayele nuiti ma: «Ni yeēi ta, wo-mavofodaiti ti ti-ḡeeni gaazaḡasu da ga kətui niiti ta ga leeni?»

22 Wa gaale ga tiye, velei Izelayele nuḡuseiti ti Zuludən buḡeni la ga ḡoḡoa vəəi,

23 mazəḡə Gooḡo GALAGI wa-GALAGI Zuludən vəəni su daazuve, eyesu wo leve, eḡevelei é keeni la ga Seeli Kpolodei gi luḡo, nii a ke gi buḡe.

24 E naa gʼeeni, nii a ke eteai zu nuʼbuseiti kpein ti kwεε velei ná-zεbei wɔɔɔbai la, naa ɔa a ke wa ɔalaagi wo lua ɔɔɔɔ GALAGI wa-ɔALAGI va, wo ɔa ɔebi.»

5

1 Amɔɔɔ nuiti ta-masagiti kpein ti zeini Zuludεn folo liizu velei, ta Kanaan masagiti ti zeini Kpolodε Wolai laave, ti menini ga ɔɔɔɔ GALAGI Zuludεn vɔɔni su Izelayele nuiti tuɔɔ, eyεsu ti leve. Ti iɔɔ ge leveni, nu nɔpe zii la ɔɔni ɔɔni, é va lo Izelayele nuiti tuɔɔ.

Buzeɔe niinegiti

tati fai pelevolu

2 Naama ziegi zu nɔ, ɔɔɔɔ GALAGI ɔɔni Zozuwe ma: «Kɔtuiti kpetε ga boɔai, é tatipelevolu vai ɔɔzei volu Izelayele nu niinei niiti ta-vaa zu.»

3 Zozuwe kɔtuiti kpeteni ga boɔai, é Izelayele nuiti tatini pelevolu gizei ɔɔbave, Alalɔte (nii poluve ga «tatipelevolui»).

4 Peɔe, lee vaa zu Zozuwe ti latini pelevolu: Zunui nii kpein ná-konagi zeelini kɔɔɔ vai ma, ti ɔɔlani Ezipete yooi zu, naati pe ti zaani pelei zu, teɔebai zu, ti ɔɔlaai ma Ezipete yooi va.

5 Ti pe ti latini pelevolu. Kele zunu loin kpein é zɔɔɔni pelei zu, teɔebai buɔe ziegi zu, ti ɔɔlaai ma Ezipete yooi va, nu la ɔɔni naa tanɔpe tatini pelevolu.

6 Izelayele nuiti ti yeni ziezu teɔebai zu, é ɔɔe ga kona vuunaanigɔ (40), eyεsu zunuiti, ma ɔɔɔalamaiti, niiti ti zeelini kɔɔɔ vai ma, ti ɔɔlazuve Ezipete yooi va, naati ti za. Tɔɔzei ti la ɔɔni ɔɔɔɔ GALAGI wooi zoni. ɔɔɔɔ GALAGI ɔɔnani ga é la ti yeɔa ná, ti va zɔɔi naa ɔa ga ɔaazu, nii é minazegeni, é ɔɔna ná-faa zu ti-mεmεwolani be, ga é fe ade ve, ve nɔnɔi ta kɔin gulɔi vuɔvaa ná.

7 Ti-loun zunuiti ka é ti zeini ti-votogi zu. Zozuwe ti latini pelevolu, tɔɔzei ti la ɔɔni ɔe latini pelevolu, ta-zie wo siegi zu teɔebai zu.

8 Siegi zu ti zunuiti pe tatini da pelevolu, ti yeni ada ɔɔlagi, ti-vuuzuve, eyεsu ti ɔɔe.

9 Naa voluma, ɔɔɔɔ GALAGI ɔɔni Zozuwe ma: «Za, ge Ezipete unfegi zeɔea wo ɔaazu.»

Naa ɔa é ba, adave ná laaseigi veeni ga Gilegale.* Daaseigi naa ɔa é ba zaafaza.

Pake fetii

ta manegi ɔe fai

10 Siegi zu Izelayele nuiti ti ɔɔni vuuni la Gilegale, ti Pake fetii ɔɔlani alugi ma volo puugɔ maazu naanisiei (14) ma ɔɔkɔi, Zeeliko nemei zu.

11 Poluma voloi nɔ, ti zɔɔi va ɔnɔgi ta miini, ɔɔlui nii leve la su, ta ani ɔaε ɔeegi.

12 Poluma voloi nɔ ɔa manegi beteveni la vuu vai va, tɔɔzei ti ɔɔni zɔosu ti ɔɔnɔ sɔɔɔ ga zɔɔi zu ziinziin ganigiti ma waaiti. Mane ge la mɔ ɔɔni ná Izelayele nuiti be, ti ɔɔni niina Kanaan yooi zu ziinziin ganigiti miizu naama ɔnagi.

ɔɔɔɔ GALAGI ná-kɔɔ ɔundigii

vaa vai

* 5:9 **Gilegale**: daaseigi nii ti maabuɔaai va ta «seɔeai.»

¹³ Foloji ta, Zozuwe ɣeni Zeeliko ɣobave, é ɣaazuwuzegeni, é zunui ta ɣa, é loni kakalave, ná-bogɣa zɔkpɔi ɣɔlaai maalaɣagi zu, é zoni zea. Zozuwe maaɔɣani ba, é gaazaɣa, é ɣe ma: «Da ga ɣá-nui ta, ɣaa ɣi zili nuiti ti ta?»

¹⁴ Zunui gooɣaavoteni, é ɣe ma: «Ba-o. Ná ga ɔooɣɔ GALAGI ná-kɔɔ ɣundigii, unkula vele ɣa gè su.»

Zozuwe nɔkɔni, é unpilɛ zoi ma, é ɣe ma: «Máliɣii, ná ga ɔa-wotigɛ nui, ɔa-levɛi ɣa ga ɔegeleni?»

¹⁵ ɔooɣɔ GALAGI ná-kɔɔ ɣundigii gooɣaavoteni, é ɣe ma: «Da-zavalagiti kula ɣoɣɔa, mazɔɔɔ adaɔe è loni ná, naa ɣadeɣe.» Zozuwe gooi zoni, é ke ɣana.

6

Zeeliko zo fai Izelayele nuiti be

¹ Zeeliko taai laaɣuluni kpekpe, Izelayele nuiti maavele ma. Nu la ɣeni lɛɛzu, nu la ɣeni ɣɔlazɔ.

² ɔooɣɔ GALAGI ɣeni Zozuwe ma: «Wɛɛ, gè Zeeliko laa è yeezu, ta ná-masagi, ta ná-kɔɔɣɔ nu ɣezeɣezeɣiti kpein.

³ Folo laɔzita laawu, ɔa-o, ɔa-ɣooɣɔ nuiti-yo, folo-o-folo wa ɔa lati taai ma, naa ɣe ɣɔla folo ɣɔla.

⁴ Zalaɣa ɣɔla nu lafela, niiti baala mine vuɔugi ti ɣɔlagilagi ya, naati ta lo minazeɣe kesui luɣɔ. Folo lafelasiɛi, wa lati taai ma, ná ɣe lafela, zalaɣa ɣɔla nuiti ta puɔugi ve niina.

⁵ Siɛgi zu nuɔuseiti ti baala sine vuɔugi ve wooi menisu da suɣoozaai, eɛe pe ka kpeei loo vuɔma, taai ma zigigiti ta wolo gaamago nɔ. Nuɔuseiti ta taai zo, eɛe ge lo ga letegi.»

⁶ Nun ná-doun zunui Zozuwe zalaɣa ɣɔla nuiti tolini, é ɣe ti ma: «À minazeɣe kesui zeɣe, zalaɣa ɣɔla nu lafela baala sine vuɔu ɔafela zeɣe, ti lo ɔooɣɔ GALAGI ná-minazeɣe kesui luɣɔ.»

⁷ Naa vuɔuma é ɣeni nuɔuseiti ma: «À li, wo lati taai ma, kooɣɔ zunu ɣezeɣezeɣiti kpein ti lo ɔooɣɔ GALAGI ná-minazeɣe kesui luɣɔ.»

⁸ Nuɔuseiti ti keeni, eɣevelei Zozuwe devei veeni la. Zalaɣa ɣɔla nu lafelaiti, ti puɔu ɔafelaiti seɣeni, kpeɛai ga baala sine mineiti. Ti loni ɔooɣɔ GALAGI ná-minazeɣe kesui luɣɔ, ti tɔzei ga puɔugi vea. ɔooɣɔ GALAGI ná-minazeɣe kesui vileni ti volu.

⁹ Kooɣɔ nui tanigaa ti ɣeni loni zalaɣa ɣɔla nuiti tuɣɔ, niiti ti ɣeni puɔugi veɛzu, ta kooɣɔ nui zɔiti ti vileni kesui volu. Ti ɣeni ziezu puɔugi wooi ma.

¹⁰ Zozuwe naama levei veeni nuɔuseiti zea, é ɣe ti ma: «À mina kpee loo pa, nu mina wo woomeni, woo ɣɔla kpala minaa ɣɔla wo-laave, eyeɛsu foloi ná devei ve la wo ya, ga wo kpeei loo. Wa woɔɣɔla niina.»

¹¹ ɔooɣɔ GALAGI ná-minazeɣe kesui latini taai ma, ná ɣe ɣɔla. Naa volu ti liini ti-vuuzɔve, ti ɣi ná kpidi.

¹² Zozuwe wuzegeni ga sobuzobui. Zalaɣa ɣɔla nuiti ti ɔooɣɔ GALAGI ná-minazeɣe kesui zeɣeni.

¹³ Zalaɣa ɣɔla nu lafelaiti, ti puɔu ɔafelaiti seɣeni, niiti ti ɔeɛai ga baala sine mineiti, naati ti vileni pelei zu mɔnɔ, ɔooɣɔ GALAGI ná-minazeɣe kesui luɣɔ, ti ɔa ti ve. Kooɣɔ nui tanigaa ti loni ti luɣɔ, kooɣɔ nui zɔiti ti vileni ɔooɣɔ GALAGI ná-minazeɣe kesui volu. Ti ɣeni ziezu puɔugi wooi nɔ ma.

14 Ti latini taai ma, ná gɛ ɟila, foloi velesiei. Naa volu ti ɟale ma ti-uuuzuve. Ti keeni ɟana nɔ folo lɔzitai kpein su.

15 Foloi lɔfelasiei ma, ti wuzegeni ga gosui, ti lati taai ma, ná gɛ lɔfela ɟana nɔ. Naama volo ɟila kpegi nɔ ti latini taai ma ga dɔfela.

16 Dɔfelasiei ma, zalaɟa ɟula nuiti ti puubugi vɛeni, Zozuwe ɟeni nuɓuseiti ma: «À kpeei loo, mazɔlɔ Gooɟo GALAGI taai vea wo ve!

17 Taai ɟa ɟulazu ga zalaɟai Gooɟo GALAGI ve, ta su aniiti kpein. Keni koloɟolo anzanui Laɟabe ɟila kpe nɔ ɟa a ye vulua, ta niiti kpein ta ɟe ba ná-pelei wu, mazɔlɔ toɟa é zunuiti dɔɟuni, niiti ade ti leveni.

18 Kele à dama! A bɔɟo zo, wo dama ga nii maɲɲei ba Gooɟo GALAGI ve. A mina naa tanɔpe seɟe, nii maɲɲei ba, wo va Izelayele uuuzuve lo nimizai zu, wo va maanɔɟi vee ba.

19 Walii kpein, ta zanugi, ta kɔlu ɓoi sɔlaiti, ta kɔlu zɔlaiti, naa kpein feeve Gooɟo GALAGI ve. Ta uuuzu Gooɟo GALAGI ná-naavolo makesuve.»

20 Ti puubugi vɛeni. Nuɓuseiti ti menigai ma, ti kpeei looni, ti woɟula la, sigɟi woloni gaamago nɔ. Nuɓuseiti ti vilini taazuve, ese ge lo ga letegi, ti taai zo.

21 Ti taai zu nuɓuseiti pe suwuɟaaleveni, zunuiti ta anzanuiti, nu niineiti ta nu vɔbiti. Anɛe nikiiti pe ka ti ti zuwuɟaaleveni, ta baalagiti, ta soovalegiti.

Laɟabe ta ná-nuiti make fai

22 Zozuwe ɟeni zunu felegoiti ma, niiti ti zooi zuvɛteni: «À li koloɟolo anzanui ná-pelei wu, wo anzanui naa ɟula, ta nɔnɔiti kpein, eɟevelei wo minazegeni la be, wo ɟona.»

23 Zunu felegoiti ti liini zou zuvɛte fai ma, naati ti liini, ti Laɟabe ɟula, ta keɛɟe, ta dee, ta keɛɟeleaiti, ta nɔnɔiti kpein, ti ná-nuiti pe kula. Ti ɓaa ti maazu, ti ti vu Izelayele nuiti puuzuve voluve.

24 Ti taai ɟalani, ta nii kpein é ɟeni ná. Keni walii, ta zanugi, ta kɔlu ɓoi sɔlaiti, ta kɔlu zɔlaiti, ti naati puuni Gooɟo GALAGI ná-naavolo makesuve.

25 Zozuwe koloɟolo anzanui Laɟabe yenvui makeni, ta ná-peleyeɟe, ta niiti kpein ti ɟeni ga nɔnɔ. E zeini Izelayele nuiti saama eyesu zaɟaza. Mazɔlɔ é keelaiti dɔɟuni ga pagɔ, niiti Zozuwe ti leveni Zeeliko vete fai ma.

26 Naama ziegi zu, Zozuwe niima ɟonai woni, é ɟe ma:

«Naama zunui ɟa ga foovoo nu Gooɟo GALAGI ɟaazu, nii a wuzegɛ, é ɟe é Zeeliko taai lo volu.

Ná-doun zunu mɔungi yenvui ɟa
a ye buulaagi ma yeɟe wɔɔ vai zu.
Ná-doun zunu ɟaaɓelagi yenvui ɟa
a ye kpogiti too vai zu.»

27 Gooɟo GALAGI ɟeni Zozuwe va, tɔɟi ɟulani zooi pe su.

7

Akan ná-kotoi

1 Izelayele nuiti ti woɔvalada vaa wola ɟeeni, é lo aniiti ba, niiti Gooɟo GALAGI maɲɲei vɛeni ti va, ga nu mina ta zeɟe. Zuda ná-bolodai zu nui ta, nii daa ga Akan, Kaalemi ná-doun zunui, nii é ga Zaɓedi ná-doun zunui, Zaɓedi nɔnɔ ma ɟeeɟe ɟeni ga Zeela. Akan naa ɟa é ma anii tanigaa zegeni ɓɔɟo ve. Gooɟo GALAGI wola yiɟaawanani Izelayele nuiti ma.

² Zozuwe yeni Zeeliko, é zunuiti tebe Ayi taazuve, Beete-Aven jobave, Beetele folo gúlazu velei, é valini ti ma ga ti ma yooi zuvete. Nenegi naati ti liini, ti Ayi vete.

³ Ti galeni ma Zozuwe vo be, ti ge ma: «Nuβusei kpein ge mina li, zunu waafelego (2 000) baa waasavago (3 000) no li, ta voni Ayi ma. Mina nuβusei kpein kpolo, de-zakpepogoti ti la moinni.»

⁴ Naa ga é keeni ti koofo nu waasavago (3 000) leveni, ti li, ti laale taai wu, kele Ayi laaveaiti ti ti beeni.

⁵ Ayi nuiti ti zunu vuusavago maazu lozita (36) gefala vaani ti va. Ti vileni zoiti polu, ti zefe nu leezuve taazuve. Ti vonini ti ma taai ma gizei yeizuve, eyesu ti zeeli zanu kulazuve. Nuβuseiti ti jno ge leveni, ti vala ta-zobogi pe ma.

⁶ Zozuwe ta Izelayele gefwolaiti ti ta-zefeiti balini ga, ti fufiligi vu tzungiti ma, ti la zoi ma Goofo GALAGI ná-minazefge kesui fakalave, ti yeni ná, kpoko zeeli.

⁷ Zozuwe geni ma: «Ee, Málifii, Goofo GALAGI, lee vaa zu è Zuluden maazuβudeai ga niima nuβuseiti, gi lo vai ve Amol nuiti zeezu baa, ga ti gi undaavili? Ni gi yeni sufila Zuluden zie wolai volu velei!

⁸ Noun ná, Málifii, leeni ga ná bo, niizu Izelayele nuiti ti velaa ti zili nuiti ba?

⁹ Kanaan nuiti ta zii zoiti ti zeini zoi zu, ta sugweesu, ta gi maagoolizu, ti gi-laaseigi gaava, é gúla zoi ga. Naazu leeni ga é keezu ga è-laasei golai?»

¹⁰ Goofo GALAGI geni Zozuwe ma: «Wuzefe! Lee vaa zu è yesu laani zoi ma, è laabadai?

¹¹ Izelayele kotoi gefeve. Ti minazefegi gologologe, nii gé boni ti ve. Ti maapeba aniiti segeve, ti ga nnoniti, ti ti unma, ti zeei wo, ti do bofo aniiti saama.

¹² Naa ga é ba, Izelayele nuiti ti la loga ti zili nuiti tufo, ti va zie ti wu. Ta ye velazu no fo ti zili nuiti ba, mazolo tiya bofo ti gea ga maapeba anii. Gé la yesu fo gefezu wo va, ni wo la naa gologoloni, nii é wo zaama ga maapeba anii.

¹³ Wuzefe, è nuβuseiti toli, è ti nade. Bo ti ma ga ti bofo nade lina vaa ma, mazolo wele nii ga Goofo GALAGI, Izelayele ná-GALAGI bosu: Maapeba anii ga wo zaama, Izelayele nuiti. Wo la zooga wo va zie wo zili nuiti bu, ni wo la naa gulari bofo zaama.

¹⁴ Lina sobu, wa vaazu, wo lo gaazu ga boloda velei. Naa volu bolodai nii Goofo GALAGI a yeelona ba, naati ta bofo le ga koi velei. Peleyefei nii Goofo GALAGI a yeelona ba, naama zunuiti ta bofo le niina ga gilagila.

¹⁵ Zoi nape a zona ga soba nui, ga toga é maapeba anii zefgai, toga gála ta nnoniti kpein, toozei é Goofo GALAGI ná-minazefegi gologologe, é baagula ma vaa gea Izelayele nuiti saama.»

Akan ná-kotoi ma zalai

zoloo fai

¹⁶ Poluma zobui, Zozuwe wuzefeni ga sobui, é Izelayele nuiti toli ga boloda velei. Zuda ná-bolodai ga é zoni.

¹⁷ E ti lolini ga koi velei. Zeela ná-koi ga é zoni. E Zeela ná-koi lolini. Zaβedi ná-peleyefei ga é zoni.

¹⁸ E naama peleyefei lolini ga zunui gilagilagi. Akan ga é zoni, Kaalemi ná-doun zunui, nii é ga Zaβedi ná-doun zunui, Zaβedi nono ma gefefei geni ga Zeela, Zuda ná-bolodai zu.

¹⁹ Zozuwe ɣeni Akan ma: «Dòun zunu, ɛbiyai ve Ɔooɔɔ GALAGI ve, Izelayele ná-GALAGI, unfemai ve be, naa ɛ ga ze, nii é keai, mina dɔɔɔɔ bā.»

²⁰ Akan Zozuwe woɔɔaavoteni, é ɣe ma: «Gaama ve, gè kotoi ɣeeve Ɔooɔɔ GALAGI laalɔɔɔma, Izelayele ná-GALAGI. Wele nii ɔa gè keai:

²¹ Gè seɣeungi ɔaani Babilɔne zeɣei, pagai gola, é kɔɔzoganiiiti saama, ta wali ɔae unfelegɔ (200), ta zanu pagɔi nii buɣeɣi ga galamu undɔɔlugɔ (500), gɔazɔɔɔɔɔɔɔni ti va, gè ti zeɣe. Ti ɔɔɔɔɔve niina zɔoi wu, ná-seɣe ɔɔtai wu, wali ɔaei ɔa bu.»

²² Zozuwe numaa leveni Akan ná-seɣe ɔɔtai wu. Ti ɔizeni, ti li, ti aniiti dɔɔɔɔɔɔɔi ɔa seɣe ɔɔtai wu, wali ɔaei laani bu.

²³ Ti ti pe kulani seɣe ɔɔtai wu, ti vaa la Zozuwe vɔ, ta Izelayele nuiti pe, ti ti vɔ Ɔooɔɔ GALAGI ɔakala.

²⁴ Zozuwe ta Izelayele nuiti ti Zeela ná-dounloin Akan zoni, ta walii, ta seɣeungi, ta zanu kpui, ta ná-doun zunuiti, ta ná-doun anzanuiti, ta ná-nikeiti, ta ná-soovalegiti, ta ná-baalagiti, ta ná-seɣe ɔɔtai, é ɔɔ zeagɔligi kpein ba, ti li ga tiye Akɔɔɔ nemei zu.*

²⁵ Zozuwe ɣeni Akan ma: «Lee vaa zu é maanɔɔɔi zeidai gi ma? Ɔooɔɔ GALAGI maanɔɔɔi ze é ma za!» Gaamanɔ Izelayele nuiti pe ti sɔɔni ga kɔtui, é za. Ti ná-nuiti pe sɔɔni ga kɔtui, ti za. Naa volu, ti ti pe gala ta zeagɔligiti.

²⁶ Naa voluma ti kɔtu zigiɣi loni maazu, nii é ná zaagɔza. Ɔooɔɔ GALAGI yeeɣulani ná-ziiɣaawanai zu. Naa ɔa é kea naama adaave laasei peai la ga Akɔɔɔ nemei zu, daaseigi naa ɔa é ba zaagɔza.

8

Ayi taai zo fai

¹ Ɔooɔɔ GALAGI ɣeni Zozuwe ma: «Mina lua, é zasu mina ɔali neɣelein. Kɔɔɔɔ nuiti kpein seɣe, wo li, wo laale Ayi taai wu. Mazɔɔɔ gè Ayi masagi ɔa é yeezu, ta ná-nubuseiti kpein, ná-taai ta ná-zooi pe.

² Da Ayi zo ta ná-masagi, eɣevelei é Zeeliko ta ná-masagi zoni da. Kele niizu, niiti ta ɣe ga wɔɔɔ kɔɔzoganii zu, naa ɔa ɣe ga ti-yeagɔligiti, ta ta-loganiiti. Kɔɔɔɔ nui tanigaa ɔɔɔɔ taa voluve.»

³ Zozuwe ná-kɔɔɔɔɔɔɔ nuiti kpein seɣeni, ti vile pelei ma, ti li, ti laale Ayi taai wu. Zozuwe yeeloni kɔɔɔɔ nu ɣeZeɣeZe waaɔuusavagɔ (30 000) va, é ti leve kpidii.

⁴ E niima levei veeni ti ya, é ɣe ma: «À li, wo ɔɔɔɔ taai voluve. A mina maagɔɔza gola taai va, wo ɣevele ɔete wo pe.

⁵ Nɔun ná, gá nubuseiti ti bā, gá maabugazu taai va. Ayi nuiti ta ɔulana gi laagomis, eɣevelei ti keeni la mɔungi, gá velazu ti va.

⁶ Ta ɔula, ti vile gi volu, eyesu gi ti yeeleve taai va, mazɔɔɔ ta ɣe ma: «Ta velazu gi va, eɣevelei é ɣeeni la zɔi zu.»

⁷ Wa ɔula dɔɔɔɔ velei zu, wo taai zo. Ɔooɔɔ GALAGI wa-GALAGI dɔa wo yeezu.

⁸ Siegi zu wo vɔnisu da taai ma, wa abui lo ba. Wa ke, eɣevelei Ɔooɔɔ GALAGI laawooi la. A zie ga devei, nii gè fea wo ya.»

⁹ Zozuwe ti leveni, ti li, ti ɔɔɔɔ Beeteleni zɔɔɔɔve ta Ayi, Ayi folo liizu velei. Zozuwe yeni nubuseiti saama naama bidii.

* **7:24 Akɔɔɔ:** daaseigi nii ti maabugaa va ta «maanɔɔɔi.»

¹⁰ Zozuwe wuzegeni sobuzobui, é ná-kóóǵó nuiti pɛtɛ, naa volu é loni ti untuǵó, ta Izelayele ǵundiǵiiti, ti li Ayi laalóǵóma.

¹¹ Kóóǵó nuiti kpein ti vileni polu, ti yeni liizu ǵana, eyɛsu ti zeeli taai letemaɓɓe. Ti ɓuuni Ayi lekɓemaɓɓe nu ǵóɓɛzube, nemei ǵeni ti yóǵózu ta Ayi.

¹² Zozuwe zunu waadóolugó (5 000) zegeni, é ti lóǵu Beetele ta Ayi ti yóǵózuɓe, taa voluɓe folo liizu ɓelei.

¹³ Kóóǵó nuiti ti zeini ti-ɓuuzu ǵiingi, lekɓemaɓɓe nu ǵóɓɛzube. Niiti ti ǵeni ti makɛsu voluzu ɓelei, naati ti ǵeni taa voluɓe folo liizu ɓelei. Zozuwe jiini naama ǵidii nemei zaamaɓɓe.

¹⁴ Siɛgi zu Ayi masagi suǵwɛɛni da, é ná-zunuiti buzegeni gaamanó, ti suvile, ti ǵula taai ɓa, ti li kóóǵózuɓe, ti lo Izelayele laalóǵóma, Zuludɛn ma ɓetu nemei letemaɓɓe. Masagi ǵi ge la ǵeni ba ga ni nua lóǵuɓe taa voluɓe tɔun daalóǵóma.

¹⁵ Zozuwe ta Izelayele nuiti ti kɛɛni eǵɛ ta vóni ti ma, ti ɓela, ti li ga teɓɓebai zu ɓele.

¹⁶ Ti taazu nuɓuseiti kpein tolini ga ti ɓile ti ɓolu. Ti vileni Zozuwe ɓolu, ti yeɓɓe taai ɓa.

¹⁷ Nu nɔɓe ge la ǵeni yeni Ayi ta Beetele taazubeti, nii é la ǵeni ǵulani, é ɓa li Izelayele nuiti kɛɛzube. Ti taa laalaogai yeni, ti ɓile Izelayele nuiti polu.

¹⁸ Ǵóóǵó GALAGI ǵeni Zozuwe ma: «Da-ɓɛɛin maale Ayi letema ɓelei, mazóóó ná dóózu é yeezu.» Zozuwe kɛɛin maalenii taai letegi.

¹⁹ Zozuwe yeemaalegai ma nɔ feya, zunuiti ti lóǵuni, naati ti ǵulani, ti ɓili taai zu. Ti lɛɛni, ti so, ti abui ɓili ba.

²⁰ Ayi nuɓuseiti ti wɛɛni ɓolu ɓelei, ti duului ǵa, é da ǵula taai ɓa, é da le geezube. Ti la mɔ ǵeni zobo nɔɓe sáɓɓoni, ti ɓa ɓela ga yeezazu ɓele ɓaa ǵóɓɛzu ɓele. Pele leveni ti luǵó ná pɛ, mazóóó Izelayele nuiti ti ǵeni ɓelazu, ti da li ga teɓɓebai zu ɓele, naati ti ǵaleni ma ti ɓɛɛ nuiti daalóǵóma.

²¹ Zozuwe ta Izelayele nuiti kpein ti kaai ma ga zunuiti ti lóǵuni, naati ti ǵulaa, ti taai zo, taai ǵala luului ǵeni lɛɛzu, ti ǵaavoteni Ayi nuiti ma, ti laale ti wu.

²² Kóóǵó nui zóiti ɓalaa, ti ǵulani taai ɓa, ti li, ti ɓɛɛ zóiti ba. Izelayele nuiti ti Ayi nuiti kalini. Ti zobo sáɓɓoni ti ma, nu ǵila kpalaa ge la ǵulani, ti la gila kpalaa zeni vulua.

²³ Kele ti Ayi masagi ma vului zoni, ti ɓaa la Zozuwe ɓo.

²⁴ Izelayele nuiti ti Ayi nuiti kpein paani, niiti ti ǵeni ɓalaǵaiti su, ta teɓɓebai zu, ɓeti ti vileni ti ɓolu náti, ti ti pɛ paani ga ta-woǵa zokpóiti, é zeeli ma ǵaaɓelagai ma. Naa voluma, Izelayele zunuiti kpein ti lɛɛni taazube, ti taazu nuɓuseiti mɔta zuwuǵaaleɓe.

²⁵ Veɓe ǵana, naama voloi, nu waapuugo maazu felegó (12 000) undaavilini da, zunu, anzanu, nii kpein é ǵeni ga Ayi nuɓuse.

²⁶ Zozuwe ná-kɛɛin maalegai yeni de, eyɛsu Ayi nuɓuseiti kpein suwuǵaaleɓe.

²⁷ Anɛɛ naa ɓe, Izelayele nuiti ti toganiiti ta ani ɓagóiti soni ga kóozoganiiti, niiti ti ǵeni taazube, eǵɛvelei Ǵóóǵó GALAGI ma levei veeni la Zozuwe ya.

²⁸ Zozuwe Ayi ǵalani, é ná ǵologolo, ná ǵɛ ga teɓɓebai eyɛsu ǵó, zekana ná la zaǵaza.

²⁹ Ti Ayi masagi zeɓeni gului ɓa, é yeni ná eyɛsu kpókoi zeeli. Folo ǵɛai ma daazu, Zozuwe devei veeni ga ti ma ɓooma yei, ti kula gului ma. Ti pilini ya nu lɛɛzube taazube, ti kótu zigigi ɓuuni ma, naa ǵa ná zaǵaza.

*Tɔ sɛvɛi ɣala fai
nubusei kpein gaazu*

³⁰ Zozuwe zalaɣa ɣulazuve loni Eɓale gizei ma, Gooɣɔ GALAGI ve, Izelayele ná-GALAGI.

³¹ E toni, eɣevelei Gooɣɔ GALAGI ná-botigɛ nui Moize ma levei veeni la Izelayele nuii zea, niiti ti zɛvɛai Moize ná-tɔgi zu: zalaɣa ɣulazuve nii togai ga kɔtuiti, niiti kalu ani la vooɣuni ti va. Ti gala zalaɣaiti ta ziilei zalaɣaiti kulani ná Gooɣɔ GALAGI ve.

³² Tɔgi nii Moize sɛvɛni, Zozuwe naa zu woointi sɛvɛni kɔtuiti ma, Izelayele nuii gaazu.

³³ Naama ziegi kpein su, Izelayele nuii kpein, kewolaiti, ta kundigɛiti, ta tukpɔɣaaleve nuii, ti ɣeni loni Gooɣɔ GALAGI ná-minazeɣe kesui maagoolii zu, Leevi nuii ti ga zalaɣa ɣula nuii naati gaazu, teiti ti seɣze. Seikɔɣma nuii ta Izelayele nu ɓooɓogiti, ti ɣeni ná. Ti ɣilazuve ɣeni loni Galizime gizei letemave, ti ɣilazuve ɣeni Eɓale gizei letemave, eɣevelei Moize, Gooɣɔ GALAGI ná-botigɛ nui boni la kaite, ga ti da tuyai loo la Izelayele nubuseiti be.

³⁴ Naa voluma, Zozuwe tɔ goointi kpein kalani, tuya loo ɓoɛiti ta foovoo geleiti, eɣevelei nɔ e ɣeni la tɔgi ma zɛvɛi zu.

³⁵ Zozuwe ti pe kalani Izelayele nu vɛbeiti kpein gaazu, nii kpein nɔ Moize feeni ga devei, e la tanɔpe zeni voluzu, naa ɣeni anzaiti gaazu, ta doungoiti, ta seikɔɣma nuii.

9

Gabaɣɔn nuii ta-geleɣele ɲɔi

¹ Ma wooi zeelini masagiti kpein ma, niiti ti zeini zooiti su, niiti ti Zuluden folo liizu velei, gize yooiti su, ta Kpolode Wolai laave ma nemei, eyesu e zeeli Liban yooi ma ɣizeiti ma. Geɣe masagiti, ta Amool geleiti, ta Kanaan geleiti, ta Feeleeze geleiti, ta Geeve geleiti, ta Yeebuse geleiti,

² ti ɣaaleeni ba, ti zooloo su ga ti laale Zozuwe ta Izelayele nuii bu.

³ Gabaɣɔn nuii ti naa kpein menini, nii Zozuwe keeni ga Zeeliko ta Ayi.

⁴ Ti keleɣele ɲɔi beɣeni, ti li, eɣe ta ti leve sie ma, ti ɓolo zaɣaiti pee ta-zoovalegiti kɔma, ti kolo woole voozaɣagiti seɣe, baliai ga, ti daɣa.

⁵ Savala polomaiti ti ɣeni ti ɣoɣɔa, ti ti laɣagai, ti ɓoɣɔ maagili ga seɣe volomaiti. Buluiti ti ti beɣeni, naati ti vooɲi niina, ti vuinfuin.

⁶ Ti vaani Gilegale, ti Zozuwe vete, ti ɓoɣe ti vo ta Izelayele zunuiti, ti ɣe ma: «Gi zeɣeve goozama zooi ta zu, gi va, gi wo maaneene ga ade minazeɣe bo yooɣzu.»

⁷ Izelayele zunuiti ti Geeve nui naati googaavoteni, ti ɣe ti ma: «Be ɣa e kwee, ni wo la ga gi-zeiɲooɣiti ta? Niizu gi la zooga gi va minazeɣe bo wo ve.»

⁸ Ti ɣeni Zozuwe ma: «Ga pɔ gi ɣe ga da-wotigɛ nuii.» Zozuwe ɣeni ti ma: «Be ɣa ga woye, mini ɣa wo zeɣeai ná?»

⁹ Ti googaavoteni, ti ɣe ma: «Da-wotigɛ nuii gi zeɣeve zooi ta zu, goozama, gi va, tɔozei Gooɣɔ GALAGI, da-GALAGI maawooi va. Gi maawooi menige, ta nii kpein e keeni Ezipete yooi zu,

¹⁰ velei e Amool nuii ta-masagiti soni da, niiti ti ɣeni masadai ɣeezu Zuluden volu velei, Geɣeɓon masagi Siɣon, ta Basan masagi Wɔge, nii e ɣeni zeini Asetalote.

11 Gá-g̃ewolaiti, ta gá-you zu nuiti kpein ti ɣeni gi ma: «À sie ɣonɔgiti seɣe ya, wo li, wo Izelayele nuiti ka, wo ɣe ti ma: «Gá p̃o gi ɣe ga wa-wotig̃e nuiti. Ade minazeɣe bo yɔɣɔzu.»

12 Gá-buluiti peɣe, ti badia ɣeni de, siegi zu gi ti zegeni la ga sie ɣonɔgi, gi da ɣula gá-veleiti bu, foloi gi siei lɔzeini la, ga gi va wo vɔ be. Wele, niizu ti vɔa, ti da vuinfuin.

13 Niima lɔ wooleiti peɣe, ti ma niine ɣeeve de, gi ti laave, ti valia ga. Gá-zegeiti peɣe, ta gá-zavalagiti, ti pe ti vɔlɔzaɣaga, tɔzei sie ɣoozagi va.»

14 Izelayele nuiti ti ta-laamianigiti seɣeni, keke ti la ɣeni ɣooɣo GALAGI gaazaɣani.

15 Zozuwe ziilei fai ma minazeɣegi ɣeeni ti yɔɣɔzu, é ɓaa ti-yenvui maazu. Nuɓuseiti ta-ɣundiɣiiti ti minazeɣeni, ti ɣona.

16 Folo savago levegai ma, minazeɣegi woga voluma ti ve, peɣe nii é ɣeeni, Izelayele nuiti ti kweeini ga ti-zeinɔɣɔiti be, ti ɣeni zeini ɣoba.

17 Izelayele nuiti ti zegeni ti-zeizuve, ti folo savago zie wo, ti zeeli ta-laazuveɣe. Naama laaiti ta ga: Gabaɣon, Kefila, Beelote, ta Kiliyate-Yeyalime.

18 Izelayele nuiti ti la ɣeni ti vaani, tɔzei konai va beɣeiti ta-ɣundiɣiiti ti boni, ɣooɣo GALAGI, Izelayele ná-GALAGI laasegi zu. Keke nuɓuseiti ti unsuyelii loni kundiɣiiti daalɔɣoma.

19 Kundiɣiiti kpein ti deeni ga nuɓuseiti, ti ɣe ti ma: «Giya ɣa gi konai woni ti ve, ɣooɣo GALAGI, Izelayele ná-GALAGI laasegi zu, niizu ade la zooga ade va vɔɣu ti va.

20 A wele, veleide vaaazu ti zosu da, da ti yesu vulua, de mina ɣooɣo GALAGI ɣaazu ɲu lo ɓoɣo va, tɔzei konai va, gi boni ti ve.»

21 Kundiɣiiti ti ɣe ti ma: «Ta yesu vulua. Keke keeni ti da kovii ɣale, ti da ziei zaɣa nuɓuseiti kpein be.» Naa ɣa é ɣeni ga kundiɣiiti ta-leveli.

22 Zozuwe Gabaɣon nuiti tolini, é ɣe ti ma: «Leeni vaa zu wo gi yaavani, wo kula eɣe wa ɣe ɣeni zeini ɣoozama, tama wo zeini gi ɣobave no?»

23 Niizu, wo voovoove, wo la ma ɣula duɣlai zu, eyesu ɣo, wa kovii ɣale, wo da ziei zaɣa, ná-GALAGI ná-peleiwu.»

24 Gabaɣon nuiti ti googaaɣoteni, ti ɣe ma: «Gi keeni ɣana, tɔzei ti gi ɣobavaawoni, ga ɣooɣo GALAGI, da-GALAGI devei veeni ná-botig̃e nui Moize ya, ga toɣa zooli kpein feezu wo ya, é ɣe wo gaa nui kpein undaavili, wa ɣena lia ga zeida ga. Wo vaaazuve, gi wola luani, é lo gi-yenvui va. Naa ɣa é keeni, gi naa ɣeeni.

25 Gá niina é yeezu, gi zo, eɣeveleii soloogai la é ɣaazu, nii solegai.»

26 Pele ɣana Zozuwe ɓaani la ti maazu, ga Izelayele nuiti ti mina ti vaa.

27 E ti losuve ɣeeni ga ti da kovii ɣale, ti da ziei zaɣa nuɓuseiti be, ta ɣooɣo GALAGI ná-zalaɣa ɣulazuve, naama adave, ve é vaaazu yeelosu ná va. Naa ɣa ti yeɣai keezu eyesu zaɣaza.

10

Kooi é ɣoni Gabaɣon ta maaɣoolii zu

1 Zeeluzalome masagi Adoni-Seedeke menini ga Zozuwe taai zoga, nii é ga Ayi, é kologolo metu, nii é keeni ga Zeeliko taai ta ná-masagi, naa ɣeɣalai ɣa é keeni ga Ayi ta ná-masagi. E menini ɓalaa ga Gabaɣon nuiti ti yɔɣɔzuɣeteni ta Izelayele nuiti, ta zeini ti zaama.

² E wola luani, mazɔlɔ Gabaɔɔn ɔeni ga taa biin gola, eɣeɣelei nɔ masa taaiti ti la, ɛ wɔlɔni Ayi va, naa veɛ, zunuiti kpein ti ɔeni ga kɔɔɔ nu ɣeɣeɣeɣegiti.

³ Naa ɔa ɛ keɛni, Zeeluzalɛme masagi Adɔni-Seedeke keelaiti teveni ɔeebelɔn masagi ɔɔɔame ma, ta Yaalemute masagi Pileyame, ta Lakise masagi Yafia, ta Egelon masagi Debiil, ga ɛ wo ti ma ga:

⁴ «A va, wo yeeve bɛ, ade Gabaɔɔn zakpe, tɔɔzei nɔ-nuiti ti ziilei minazeɣegi woga yɔɔɔzu ta Zozuwe, ta Izelayeɛ nuiti.»

⁵ Naa ɔa ɛ keɛni, Amɔɔl nuiti ta-masa dɔɔlugɔiti, ti woolaani ma, Zeeluzalɛme gelei, ta ɔeebelɔn gelei, ta Yaalemute gelei, ta Lakise gelei, ta Egelon gelei, ti lo ta-zalɔvusuiti untuɔɔ, ti li Gabaɔɔn laalɔɔɔma. Ti Gabaɔɔn zeini keɛ su, ti laale taai wu.

⁶ Gabaɔɔn nuiti ti keelaiti teveni Zozuwe ma ti-vuuzuve Gilegale, ti ɣe ma: «Mina ɣele da-wotiɣe nuiti gi va. Va fala, ɛ bɔ gi va, ɛ gi ɔizo, mazɔlɔ Amɔɔl nuiti ta-masagiti ti zeini gize yooi zu, ti yeezoga, ti va gi laalɔɔɔma.»

⁷ Zozuwe ta kɔɔɔ nuiti kpein ti keɛni, ti zeɣe Gilegale, ta nɔ-kɔɔɔ nu ɣeɣeɣeɣegiti.

⁸ ɔɔɔɔ GALAGI ɔeni Zozuwe ma: «Mina lua naama masagiti ba, mazɔlɔ ɣe zobogi vea ɛ ve, ɛ vɔni ti ma, ti taɣila kpala ge la zooga ɛ va ɛ zakpe.»

⁹ Zozuwe niini piin ziezue, ɛ zo Gilegale. E ɔulani ti viliba, ɛ loo ti ma.

¹⁰ ɔɔɔɔ GALAGI ti zuvazani Izelayeɛ nuiti tuɔɔ, kɔɔi ɔolɔɔloni ti ya Gabaɔɔn ɔakalave. Izelayeɛ nuiti ti pile sɔlɔni ti ma, ti vile ti vɔlu pelei zu, ɛ leɛzu gize yɔɔɔzue Bete-ɔolon, eyesu ti zeeli Azeeka ta Makeeda.

¹¹ Siɛgi zu Amɔɔl nuiti ti ɔeni vɛlazu la Izelayeɛ nuiti ba, ti da yei ga pelei, ɛ gize yɔɔɔzue Bete-ɔolon, ɔɔɔɔ GALAGI sakɔtu wolai yeini ti ma, ɛ zeɣe geezue, ɛ da vu ti ma, eyesu ɛ zeeli Azeeka. Naa nui wola vaani, ɛ leve Izelayeɛ nuiti ta-nu vaai va ga boɔa zɔkpɔi.

¹² Naama volo nɔ, Zozuwe woɔɔulani ɔɔɔɔ GALAGI ma, yeei ɔɔɔɔ GALAGI feeni la Izelayeɛ nuiti be ga ti pile sɔlɔ Amɔɔl nuiti ma. Zozuwe woɔɔulani Izelayeɛ nuiti kpein gaazu, ɛ ɣe:

«Foloi, lo kpe Gabaɔɔn maazuve!

Alugi, lo Ayalon nemɛi maazuve!»

¹³ Foloi lɔni, ɛ la niikpini. Alugi balaa lɔni, eyesu nuɔuseiti ti potokulai ɣe ti zili nuiti ma. Naa zeɣe «Telebo nui nɔ-sevei» zu. Foloi lɔni, ɛ teai ma, ɛ la daani eyesu folo ɔila kpalan.

¹⁴ Foloi ɔila kpala ge la de ɣeɛni ga naama voloi ɣeɣele, naa luɔɔ baa naa vɔluma, ga ɔɔɔɔ GALAGI va woilo nui woo ma ɔana, mazɔlɔ ɔɔɔɔ GALAGI ɔa ɛ ɔeni kɔɔi ɔɔɔzu Izelayeɛ nuiti be.

¹⁵ Zozuwe ta Izelayeɛ nuiti kpein ti ɔaleni ma ti-vuuzuve Gilegale.

Zozuwe masagiti paa vai

¹⁶ Masa dɔɔlugɔi naati ti vɛlani, ti luɔɔɔ Makeeda, pugɔ zu.

¹⁷ Nui tanigaani ti Zozuwe ɔobavaawoni, ti ɣe ma: «Masa dɔɔlugɔiti dɔɔɔuve Makeeda, pugɔ zu.»

¹⁸ Zozuwe ɔeni ma: «A kɔtu wolaiti kilikili, wo da pugɔ laave, wo zunuiti sei nɔ, ti naa make.»

¹⁹ Wɔun wa, a mina looɔɔ, a vile wo zili nuiti polu, a pele leve ti luɔɔ, ti mina le ta-laazuveiti, mazɔlɔ ɔɔɔɔ GALAGI wa-GALAGI ti ba wo yeezu.»

²⁰ Zozuwe ta Izelayeɛ nuiti ti beɛni ga yeezeeli ti ma, nɔgo ti va ti-ma zuwu ɔaaleve, keɛni pela geleiti nɔ, niiti ti liini ta-laaiti su, niiti siɔiɔi ti ma.

²¹ Naa ɔɔlu, nuɔuseiti kpein gaazolegai ɔaani ga pagɔ ti-ɔuuzuɔɔ, Zozuwe ɔɔ ɔɔ, Makeeda. Naa ɔɔluma, ma yooi kpein su, nu nɔɔɔ ge la mɔ ɔɔni ɔɔɔɔɔ Izelayele nuiti daalɔɔɔma.

²² Zozuwe ɔɔni ti ma: «À pugi laalao, wo masa dɔɔlugɔiti kula su, wo ɔa ga tiye pɔ.»

²³ Zekana ti kɛɛni la, ti masa dɔɔlugɔiti kulani pugi zu, ti li ga tiye pɔ, Zeeluzalame masagi, Geeɔɔɔɔɔ masagi, ta Yaalemute masagi, naa ɔɔɔ Lakise masagi ɔa, ta Egelon masagi.

²⁴ Siɛgi zu ti masagi naati kulani la, ti ɔa ga tiye Zozuwe ɔɔ, Zozuwe Izelayele zunuiti kpein tolini, ta kɔɔɔɔɔ nu ɔɔɔɔɔɔɔti niiti ti ɔɔni ba kɔɔɔɔɔɔɔɔ, ɛ ɔɔ ti ma: «À maaɔɔɔɔɔ ba, wo ɔɔɔɔɔ masagi niiti kɔɔɔ.» Ti maaɔɔɔɔɔni ba, ti ɔɔɔɔɔɔɔ ti-ɔɔɔɔɔɔɔ.

²⁵ Zozuwe ɔɔni ti ma: «À mina lua, wo zasu mina ɔali. A yiilɔɔ, wo zɛɔɔɔɔɔ, mazɔɔɔ ɔɔɔɔ ɔana ɔɔɔɔɔ GALAGI wo zili nuiti sosu da, niiti wo ɔaazu ti zakpesu.»

²⁶ Naa ɔɔluma, Zozuwe ti ɔaani, ɛ ti zɛɔɔ gulu lɔɔlugɔiti ba. Ti yɛni zɛɔɔni nɔ eyɛsu kpɔkɔi.

²⁷ Foloji daa ziɛgi zu, Zozuwe devei veeni, ga ti ti-ma ɔɔɔɔɔ kula guluiti ba, ti ti ɔili ya pugi zu, ɔɔ masagiti ti lɔɔɔɔni nɔ. Naa ɔɔluma, ti daaɔɔɔ ga katu wolaiti. Naati ta nɔ zaaɔɔɔ.

Zooi lekɔɔɔɔɔ nu yeezazuɔɔ zo fai

²⁸ Zozuwe Makeeda zoni naama voloi nɔ. E taa ɔɔaiti kpein suwuɔaaleveni ta ta-masagi, ɛ la ɔɔni gila kpalaɔ zɛni vulua. E Makeeda masagi zoni, eɔɔɔɔɔ ɛ Zeeliko masagi zoni da.

²⁹ Zozuwe ta Izelayele nuiti ti zɛɔɔni Makeeda, ti li Liɔɔni, ti laale bu.

³⁰ ɔɔɔɔɔ GALAGI taai naa ta taa masagi lɔɔni Izelayele nuiti zeezu. Ti taa ɔɔaiti kpein suwuɔaaleveni, ti la gila kpalaɔ zɛni vulua. Zozuwe ma masagi zoni, eɔɔɔɔɔ ɛ Zeeliko masagi zoni da.

³¹ Zozuwe ta Izelayele nuiti ti zɛɔɔni Liɔɔni, ti li Lakise. Ti seini kɛɔɔ su, ti laale bu.

³² ɔɔɔɔɔ GALAGI Lakise lɔɔni ti yeezu, ti naa zoni foloi velesɛi. Ti taa ɔɔaiti kpein suwuɔaaleve, niiti ti ɔɔni nɔ, eɔɔɔɔɔ ɛ kɛɛni la ga Liɔɔni.

³³ Geezɛɔɔ masagi ɔɔɔɔɔ ɔaani Lakise maalobosu. Kɛɔɔ Zozuwe ɔɔni ni ma, ta nɔ-nuɔuseiti, ɛ la gila kpalaɔ zɛni vulua.

³⁴ Zozuwe ta Izelayele nuiti ti zɛɔɔni Lakise, ti li Egelon. Ti seini kɛɔɔ su, ti laale bu.

³⁵ Ti soni ma volo ɔɔlagi nɔ. Ti taa ɔɔaiti kpein suwuɔaaleveni, niiti ti ɔɔni nɔ. Zozuwe nɔ zuɔɔɔɔɔɔɔni ma yee nɔ, eɔɔɔɔɔ ɛ kɛɛni la ga Lakise.

³⁶ Zozuwe ta Izelayele nuiti ti zɛɔɔni Egelon, ti li Geeɔɔɔɔɔ, ti laale bu.

³⁷ Ti taai zoni, ti masagi ta nuɔuseiti pɔ suwuɔaaleve, ta taa goiti ti ɔɔni ba, naati su nuɔuseiti, eɔɔɔɔɔ ɛ kɛɛni la ga Egelon. Zozuwe taai ɔɔɔɔɔɔɔni mɔɔtu, ɛ la ɔɔni nu ɔɔla kpalaɔ zɛni vulua.

³⁸ Naa ɔɔluma, Zozuwe ta Izelayele nuiti ti ɔɔni ni ma Deɔɔɔ ɔɔɔ, ti laale bu.

³⁹ Ti taai zoni, ti taa masagi zo, ta taa goiti kpein ti ɔɔni ba. Ti nuɔusei kpein suwuɔaaleveni, niiti ti ɔɔni nɔ, ti la gila kpalaɔ zɛni vulua. Zozuwe Deɔɔɔ ta nɔ-masagi zoni, eɔɔɔɔɔ ɛ Geeɔɔɔɔɔ zoni da, ta nɔ-masagi, ta Liɔɔni ta nɔ-masagi.

⁴⁰ Zozuwe zooli pɛ soni, ɛ pile sɔlɔni masagiti ma, ti ɣeni gize yooi zu, ta lekɛmavɛ nu yeezazuve yooi zu, ta zielavɛ ma nɛmɛi, ta niiti ti ɣeni gize ɣaaɣoozagiti ma. E nu vului kpein suwuɣaaleveni, ɛ la nuɔusei ɣila kpalaa zɛni nɔ, eɣɛvelei ɔooɣɔ GALAGI, Izelayele nɔ-GALAGI ma levei veeni la.

⁴¹ E naa yɔɣɔzuvɛ ma yooi pɛ soni, ɛ zo Kadese-Baalenea, ɛ zeeli Gaza, ta ɔson lugi zu, ɛ zeeli Gaɓaɣɔn.

⁴² Kula laa ɣila kpegi nɔ zu, ɛ zobo sɔlɔni masagiti kpein ma, ɛ ta-yooiti pɛ so, mazɔlɔ ɔooɣɔ GALAGI, Izelayele nɔ-GALAGI ɣeni kooi ɣoozu nɔ-nuɔuseiti bɛ.

⁴³ Naa voluma, Zozuwe ta Izelayele nuiti ti ɣaleni ma ti-vuuzuvɛ Gilegale.

11

Koo wolai ɣoo vai

Meelome dei ɣobavɛ

¹ Siegi zu ɔasool masagi Yaɓin mɛnini da ga Zozuwe pile sɔlɔɣɛ, ɛ keelaiti tevɛni Madon masagi Yɔɓaɓɛ ma, ta Simelon masagi, ta Akese masagi,

² ta naati ma ti ɣeni zeini gize yooi zu lekɛmavɛ nu ɣovezuvɛ, ta Zuludɛn ma vetu nɛmɛi zu, zie wolai Zeeneezalɛte lekɛmavɛ nu yeezazuve, ta zielavɛ ma nɛmɛi zu, ta folo liizu velei, Dool yooi zu.

³ E ta levɛni Kanaan nuiti ma, folo ɣulazu velei, ta folo liizu velei, ta Amool nuiti, ta ɔɛte nuiti, ta Feeleeze nuiti, ta Yeebuse nuiti ti gize yooi zu, ta ɔeeve nuiti ti ɔeelemɔn gize ɣooɣavɛ, Misepa yooi zu.

⁴ Naama masagiti ta ta-ɣooɣɔ nuiti kpein ti ɣulani. Ti ɣeni ga bebei nii mɔindaɪ, eɣɛ kpolodei ɣoba naɣaegi. Soo bulugi ta wotoloiti ti ɣeni ti ya, ti wola mɔinni gola.

⁵ Naama masagiti kpein ti yeezoni, ti li, ti-vuuzuvɛ bɛte Meelome dei ɣobavɛ, ga ti kooi ɣoo Izelayele laalɔɣoma.

⁶ ɔooɣɔ GALAGI ɣeni Zozuwe ma: «Mina lua ti va, mazɔlɔ lina, niima yeeɣɣalalɔ ma, nɔ ti lɔoozu Izelayele nuiti zeezu, ti maawana, ti za. Da ta-zooiti kooɣoolu natai leve, ɛ ta-wotoloiti gala.»

⁷ Zozuwe ta nɔ-kooɣɔ nuiti ti ɣulani ti viliba, ti laale ti wu Meelome dei ɣobavɛ.

⁸ ɔooɣɔ GALAGI ti lɔoni Izelayele nuiti zeezu, ti vɔni ti ma, ti vile ti volu, eyɛsu ti zeeli Sidon taa wolai vɔ bɛ, eyɛsu ti zeeli Miselefote-Mayime, eyɛsu ti zeeli Misepa nɛmɛi zu, folo ɣulazu velei. Ti pile sɔlɔni ti ma, eyɛsu ti la nu vulu ɣila kpalaa zɛni nɔ.

⁹ Zozuwe ti zoni, eɣɛvelei ɔooɣɔ GALAGI ma levei veeni la zea. E ta-zooiti kooɣoolu natai tevɛni, ɛ ta-wotoloiti gala.

Masagiti ta-laaiti so fai

¹⁰ Naama ziegi zu, Zozuwe ɣalesuvɛ ma ga vogi, ɛ ɔasool zoni, ɛ ma masagi vaa ga boɣa zɔkpɔi. Toun, mɔungi ɔasool ɣa ɛ ɣeni ga masadai naati kpein ma laa wolai.

¹¹ Ti naa ɣologoloni, ti nuɔusei kpein suwuɣaaleve, nu vulu nɔpɛ ge la ɣeni yenɪ nɔ. Ti ɔasool ɣalani.

¹² Zozuwe masagi naati ta-laa wolaiti kpein soni balaa, ɛ ti ɣologolo, ɛ ma masagiti ta ta-nuɔuseiti kpein suwuɣaaleve, eɣɛvelei ɔooɣɔ GALAGI nɔ-botigɛ nui Moize ma levei veeni la.

¹³ Anɛɛ naa ve, Izelayele nuiti ti la ɣeni taa wolai taɣila kpalaa galani, niiti ti buuni gizeiti ma, keni Gasool no, nii Zozuwe galani.

¹⁴ Izelayele nuiti ti naavoloi kpein segeni boɣo ve, ta taazuve ma loganiiti, kele ti nuɔusei kpein ma zuwu ɣaaleveni, ti la nu vulu ɣila kpalaa zeni na.

¹⁵ Devei nii kpein Gooɣo GALAGI feeni na-botigɛ nui Moize ya, Moize feeni ɣana no Zozuwe ya, naa ma ge ti pe keeni ɣana no. E la ɣeni devei naa tanɔpe soni ga faavalagaazu vaa.

Zooi niiti Zozuwe ti zoni

¹⁶ Zozuwe zooi kpein soni: gize yooi, ta zooi nii é lekɔemave nu yeezazuve, ta Gosen yooi kpein, ta zieleve ma nemei kpein, ta Zuluden ma vetu nemei, ta gize yooi pe, ta lekɔemave nu ɣovezuve ma nemei pe.

¹⁷ E masagiti soni, é ti vaa, é zo Galake gizei, nii é Seyiil ɣobaɔve, lekɔemave nu yeezazuve, eyɛsu é zeeli Baale-Gade, Liban vetugi zu, Gɛelemɔn gizei ɣoɣoɔve, lekɔemave nu ɣovezuve.

¹⁸ Kooi naa Zozuwe peeni naama masagiti ba, ti lebini ga ga gola.

¹⁹ Taa nɔpe ge la ɣeni na, niiti ti zolooni ziilei faa ma ta Izelayele nuiti, keni Gabagɔn, ve Geeve nuiti ti ɣeni zeini na. Izelayele nuiti ti kooi ɣooni, ti taai pe so.

²⁰ Ti-ɣigiti kpaɔ vai zegeni Gooɣo GALAGI bo, ga ti kooi ɣo Izelayele laalɔɣoma, nii a ke naa ti vaa, é mina ti maawɔingɔ, kele keni é ti zuwuɣaaleve, eɣevelei Gooɣo GALAGI ma levei veeni la Moize ya.

²¹ Naama ziegi no zu, Zozuwe liini, é Anake mavofodaiti sakpe, niiti ti ɣeni zeini Geebelɔn ɣizeiti ma, ta Debiil, ta Anaɔe, ta Zuda gize yooi zu, ta Izelayele gize yooi zu. E ti zuwuɣaaleveni, é ta-laa wolaiti kologolo.

²² Zii nii é ga Anake, naama nu nɔpe ge la ɣeni yeni Izelayele yooi zu negelein. Tanigaani ti ɣeni zeini no Gaza laai zu, ta Gate, ta Asedode.

²³ Zozuwe zooiti pe segeni, eɣevelei Gooɣo GALAGI faiti kpein boni la Moize ma. Zozuwe feeni Izelayele nuiti be ga tɔno, é gaagwe ti va, ga ti zeii velei bolodaiti su. Ziileigi booni zooi zu, kooɣo vai be.

12

Masagiti niiti Moize vɔnini ti ma

¹ Masagiti peɛe, niiti Izelayele nuiti ti vɔnini ti ma, Zuluden folo ɣulazu velei, ti zeii ta-yooiti su, é zo zii wolai Aalenɔn ma, eyɛsu é zeeli Gɛelemɔn gizei ma, folo ɣulazu velei, Zuluden ma vetu nemei zu.

² Ma mɔungi ɣeni ga Sigon, Amool nuiti ta-masagi, nii é ɣeni zeini Gesebon, na-masadaɔ zoni Alɔweel ma, nii é zii wolai Aalenɔn ma vetugi laave, é zeeli Galaade yooi ɣilazuve, eyɛsu zii wolai Yaɔoke bo be, nii é ɣeni ga Amɔn nuiti ta-ɣwepelemave.

³ Zuluden ma vetu nemei ɣeni zea, folo ɣulazu velei, ta zii wolai Zee-neezaɛte, lekɔemave nu ɣovezuve, é zeii Kpolode Wanai va, Beɛe-Yesimote ɣobaɔve, ta lekɔemave nu yeezazuve, zooi nii é Pizega gizei ɣoɣoɔve.

⁴ Basan nuiti ta-masagi Woge, nii é ɣeni ga Leefa mavofodai ma ɣaabelagi ta, é ɣeni masadaɔ ɣeezu Asetalote ta Edeleyi unda.

⁵ E ɣeni masadaɔ ɣeezu Gɛelemɔn gizei ta Saleka ta Basan yooi pe unda, eyɛsu é zeii Gesuul nuiti ta Maakate nuiti ta-ɣwepelemave va, ta Galaade ɣilazuve unda, eyɛsu é zeii Gesebon masagi Sigon na-kwepelemave va.

⁶ Ḑooḑo GALAGI ná-botiḑe nui Moize ta Izelayele nuiti ti vɔnini naama masa felegoiti ma. Moize ta-yooi veeni ga tɔno Luβen ná-bolodai ya, ta Gade ná-bolodai, ta Manasee ná-bolodai ḑilazuve.

Masagiti niiti Zozuwe vɔnini ti ma

⁷ Masagiti peṭe, niiti Zozuwe ta Izelayele nuiti ti vɔnini ti ma Zuluden folo liizu vele, é zo Baale-Gade, Liβan veṭugi zu, é zeeli Galake gizei ma, nii buzeḑeai Seyiil vele. Zozuwe ti veeni Izelayele wolodaiti zea ga tɔno, é gaafwe ti va.

⁸ Naama yooiti ti ḑeni gize yooi, ta zieleve ma nemei, ta Zuluden ma veṭu nemei, ta gize wolaiti ma, ta Zudee tevebai zu, ta lekpeṃave nu yeezazuve yooi zu. Zooi naati ti ḑeni ga Geṭe nuiti ta-yooiti, ta Amool nuiti, naa veḑe Kanaan nuiti ta Feeleeze nuiti ba, ta Geeve nuiti, ta Yeebuse nuiti.

⁹ Masagiti ti pile sɔlɔni ti ma, ti ḑeni ga niiti: Zeeliko masagi, Ayi masagi Beetele ḑobave,

¹⁰ Zeeluzalɛme masagi, Geebelon masagi,

¹¹ Yaalemute masagi, Lakise masagi,

¹² Egelon masagi, Geezeel masagi,

¹³ Deβiil masagi, Geedeel masagi,

¹⁴ Ḑoolema masagi, Alade masagi,

¹⁵ Liβena masagi, Adulame masagi,

¹⁶ Makeeda masagi, Beetele masagi,

¹⁷ Tapua masagi, Geeḑeel masagi,

¹⁸ Aḑeke masagi, Lasalon masagi,

¹⁹ Madon masagi, Gasool masagi,

²⁰ Simelon-Melon masagi, Akesafe masagi,

²¹ Taanake masagi, Megido masagi,

²² Keedeṣe masagi, Yokeneyame masagi é ḑeni Kaalemele,

²³ Dool masagi é ḑeni Dool yooi zu, Goyime masagi é ḑeni Gilegale ḑobave,

²⁴ Tiilesa masagi. Masagiti tieḑo ḑeni ga nu vuusavago maazu ḑila (31).

13

Zooi niiti ti la de zoni

¹ Zozuwe vɔlɔzaḑani niina. Ḑooḑo GALAGI ḑeni ma: «Wele, é vɔlɔzaḑaga, tama zooi wɔlɔve de ná, nii é la de zoni.

² Zooi veṭe, zegai ná: Filiseti nuiti ta-yooiti kpein, ta Gesuul nuiti ta-yooi kpein.

³ E zo Sigool dei ma, é yeizu Ezipete yooi zu vele, Ekelon kwɛṃave lekpeṃave nu ḑovezuve, naama adave pe ka levezu ga Kanaan nuiti ta-yooi. Miná ḑa Filiseti nuiti ta-masada lɔlugoiti ma laa wolaiti ti ná, Gaza, Asedode, Asekalon, Gate, ta Ekelon, ta Avi nuiti ta-yooi lekpeṃave nu yeezazuve.

⁴ Kanaan yooi pe ka de ná balaa, maanɛai é zo, é zo Meyala ma, nii é ga Sidon nuiti tɔno, eyesu é zeeli Aḑeke, Amool nuiti ta-ḑwepelemaṃve,

⁵ ta Geebale nuiti ta-yooi, ta Liβan kpein, folo ḑilazu vele, é zo Baale-Gade, Geelemɔn gizei ḑḑobave, eyesu é zeeli Leβo-Gamate,

⁶ nuiti kpein ti zeini gize yooi zu, é zo Liβan, é zeeli Miselefote-Mayime, Sidon nuiti kpein. Ná ti beezu Izelayele nuiti tuḑo. Naa ḑa é ba, naati kpein fe Izelayele ya ga kpakutoomai, eḑevelei ge ma levei veeni la,

⁷ zooi tei gaafweena, é fe boloda taavugooiti zea, ta Manasee ná-bolodai ḑilazuve.»

*Zooi gaaƿwee vai
Zuluden folo ɣulazu velei*

⁸Manasee ná-bolodai ɣilazuve zoi ta Luβen ná-bolodai, ta Gade nɔnɔi, naati ti ta-yooi zɔlɔɔni. Gooƣo GALA ná-botiƣe nui Moize feeni ti ya Zuluden folo ɣulazu velei,

⁹é zo Alɔweel, zie wolai Aalenɔn laave, eyesu é zeeli taa wolai ma, é ɓetugi zaamaɓe, é ɓo gize nɛmei kpein ba, é zo Meedeɓa, eyesu é zeeli Diβon,

¹⁰ta Amɔɔl nuiti ta-masagi Siƣon, nii é ɣeni masadai ɣeezu Ƣeseβon, naa ná-taa wolaiti kpein, é zeeli Amɔn nuiti ta-ɣwepelemaɓe.

¹¹E ɓo Galaade yooi ɓalaagi va, ta Gesuul nuiti ta-yooi, ta Maakate nuiti, ta Ƣeeleman ƣizei, ta Basan kpein é zeeli Saleka,

¹²ta Wɔge ná-masadai kpein Basan yooi zu, nii é ɣeni ga Leefa mavofodai ma ƣaaβelagi, é masadai ɣeeni Asetalɔte ta Edeleyi. Moize zobogi zɔlɔɔni niima masagiti ma, é ti ɓe ta-yooi ɣa.

¹³Kele Izelayeɓe nuiti ti la ɣeni Gesuul nuiti ta Maakate nuiti kpeeni, naa ɣa é kea ti zeini Izelayeɓe nuiti saama, zaaƣaza.

¹⁴Leevi ná-bolodai ɣila kpe ka é la ɣeni zou zɔlɔɔni ga nɔnɔ. Kele gala zalaƣaiti, ti ga Gooƣo GALAGI Izelayeɓe ná-GALAGI nɔnɔi, naa ɣa é ga tɔnɔi, eƣeɓelei é woni la tɔun ma.

Lubɛn ná-bolodai ná-zooi

¹⁵Moize Luβen ná-bolodai nɔnɔi veeni zea, eƣeɓelei ta-ɓeɓeyegɛiti ti la.

¹⁶Zooi ti zɔlɔɔni, é zoni Alɔweel, zie wolai Aalenɔn laave, ta taa wolai é ɓetugi zaamaɓe, gize nɛmei kpein ma Meedeɓa ɣɔbaɓe,

¹⁷é li Ƣeseβon, ta ma laa wolai kpein ti gize nɛmei ma: Diβon, Bamɔte-Baale, Bete-Baale-Meyon,

¹⁸Yaasa, Kedeemɔte, Meefaate,

¹⁹Kiliyatayime, Siβema, Seelɛte-Ƣasaƣaal ɓetugi ma ƣizei ma,

²⁰Bete-Peyɔɔl, Pizega ƣizei ƣɔƣɔɓe, ta Bete-Ƣayesimɔte.

²¹Gize nɛmei maɓe laa wolai naati kpein poluma, ti Amɔɔl nuiti ta masagi Siƣon ná-masadai ma yooi kpein zɔlɔɔni, nii é ɣeni masadai ɣeezu Ƣeseβon. Moize zobogi zɔlɔɔni Siƣon ma, ta Madiyan ɣundigiiti, ti ɣoloni Siƣon ɓe, ti zeini zooi zu: Evi, Leekeme, Suul, Ƣuul, ta Leɓa.

²²Unƣaizie nui Balaame, Beyɔɔl ná-doun zunui ɣeni naati saama, niiti Izelayeɓe nuiti ti ti ɓaani ga boƣa zɔkpɔi.

²³Luβen mavofodaiti ta-ɣwepelemaɓe ɣeni ga Zuluden, ta zielave.

Luβen mavofodaiti ta-wolodai nɔnɔi ɣana, eƣeɓelei ta-ɓeɓeyegɛiti ti la, taa wolaiti ta ma laa goiti.

Gade ná-bolodai ná-zooi

²⁴Moize Gade ná-bolodai nɔnɔi veeni zea, eƣeɓelei ta-ɓeɓeyegɛiti ti la.

²⁵Nii ti zɔlɔɔni ga zooi ná ɣeni ga: Yazeeɓ, ta Galaade laa wolaiti kpein, ta Amɔn nuiti ta-yooi ɣilazuɓe, é zeeli Alɔweel, Laβa letemaɓe,

²⁶é zo Ƣeseβon, é zeeli Lamate-Misepee, ta Betɔnime, é zo Maƣanayime, é zeeli Deβiil ɣwepelemaɓe,

²⁷ta nɛmei zu, Bete-Ƣalame, Bete-Nimela, Sukɔte, ta Safon, Ƣeseβon masagi Siƣon ná-masadai ma yooi mɔtai. Naama yooi kpein é ɣeni zie wolai Zuluden ɓoluɓe. Zuluden ɣeni zou ɣwepelemaɓe, nii é folo liizu ɓelei, eyesu é zeeli zie wolai Zeeneezalɛte ƣaaβelazuɓe, lekɓemaɓe nu ɣɔɓezuɓe.

²⁸ Gade mavofodaiti ta-wolodai nɔnɔi ɣana, eɣɛvelei ta-veleyeɣeiti ti la, taa wolaiti ta ma laa goiti.

*Manasee ná-bolodai ɣilazuve ná-zooi,
nii é folo ɣulazu velei*

²⁹ Naa voluma, Moize Manasee ná-bolodai ɣilazuve nɔnɔi veeni zea, gaagwe ti va, velei ta-veleyeɣeiti ti la.

³⁰ Zooi ti sɔlɔni, naa ɣeni ga Basan, é zo Maɣanayime, Basan masagi Wɔge ná-masadai ma yooi kpein, ta Yayii ná-taa go vuulɔzita (60), ti kpein ti vuuni ma yooi zu.

³¹ Naa voluma, ti Galaade yooi ɣilazuve zɔlɔni, ta Asetalɔte ta Edeleyi, Basan masagi Wɔge ná-masadai ma laa wolaiti. Ti ti pɛ ɣaagwe Makiil mavofodaiti ba, Manasee ná-doun zunui, velei ta-veleyeɣeiti ti la.

³² Zooi ɣana, nii Moize feeni Moabe yooi ma nemɛiti su, Zuludɛn volu velei, Zeeliko letemaɛ, folo ɣulazu velei.

³³ Moize la ɣeni zou veeni Leevi mavofodaiti zea. ɔɔɔɔ GALAGI, Izelaye ná-GALAGI ɣa é ga tɔnɔi, eɣɛvelei é boni la ti ma.

14

*Kanaan yooi ɣaagwe vai
Zuludɛn folo liizu velei*

¹ Wele nii Izelaye nui ti sɔlɔni ga tɔnɔ, Kanaan yooi zu, nii zalaɣa ɣula nui Elezaal, ta Nun ná-doun zunui Zozuwe, ta boloda veleyeɣeiti ta-ɣundiɣiiti ti feeni ti ya.

² Zou ɣaagwe vai ná, boloda taaɔuugɔi ta ma lukpegi va, naa ɣeni ga kpakutoomai, eɣɛvelei ɔɔɔɔ GALAGI ma levei veeni la Moize ya.

³ Mazɔlɔ Moize zooi veeni niina boloda felegɔiti ta ma lukpegi ya, Zuludɛn volu velei, folo ɣulazu velei, é la ɣeni ta veeni Leevi nui zea.

⁴ Zozefe mavofodaiti ti ɣeni ga boloda felegɔi, Manasee ta Efelayime, kele ti la ɣeni zou veeni Leevi nui zea, keni nɔ ta-laaiti, ta ná maaɣooliiti, ta-loganiiti faa zu, ta ve ta ti-ɣɔligiti make ná.

⁵ Izelaye nui ti keeni, eɣɛvelei ɔɔɔɔ GALAGI ma levei veeni la Moize ya, ti zooi ɣaagwe ni.

*Geebelɔn laai ta ma yooi
vee vai Kalebe ya*

⁶ Zuda ná-bolodamaiti ti maaɔugani Zozuwe va Gilegale. Kalebe, Yefunee ná-doun zunui, nii é ɣeni ga Keenize nui, naa ɣeni ma: «È naa ɣwe, nii ɔɔɔɔ GALAGI boni GALA nui Moize ma, nɔnɔn ná-faa zu, ta dɔun da-vaa zu, siegi zu ade ɣeni la Kadese-Baalenea.

⁷ Gè kona vuunaaniɔ (40) zɔlɔni niina, siegi zu ɔɔɔɔ GALAGI ná-botiɣe nui Moize tɛveni la, gè zeɣe Kadese-Baalenea, gè li zooi zuvete fai ma. Gè voluvaawoni ma, ga sɔledai ziimaɛ.

⁸ Kele zunui ti ɣeni bà, naati ti nuɔuseiti inɔtɛveni. Kele nɔnɔn, gè zieni ga woɔɣɣiladai ɔɔɔɔ GALAGI, ná-GALAGI ná-pelei.

⁹ Naama volo ná, Moize niima ɣonai woni, é ɣe ma: «Gaamazu, zooi nii é ziaa su, naa ɣa ɣe ga dɔnɔi, wa è-mavofodai, eyesu ɣɔ, tɔzei è zieve woɔɣɣiladai zu ga ɔɔɔɔ GALAGI, da-GALAGI ná-pelei.»

¹⁰ Niizu pete, é gɛa ga kona vuunaanigɔ maazu loolugɔ (45), siɛgi zu Gooɔɔ GALAGI bɔeni la Moize vɔ, Izelayele gɛai ma siei wosu teɛɛbai zu, é mã vului makega ga ná-minazefegi maavele. Za, gè kona vuulosava maazu loolugɔ (85) zolooɔa.

¹¹ Suloɛ de, eɛɛ naama voloi nɔ, yeei Moize tɛveni da siei ma, zebei gɛa de bà kooɔɔ vaa zu, eɛɛvelei é gɛni bà la naama ziegi zu, nà zoo de gè dà li, gè dà va.

¹² Niizu, gize yooi naa ve zèa, nii Gooɔɔ GALAGI ma minazefegi woni bè ma volo ná. Mazoloo è menini naama voloi nɔ ga Anake mavofodaiti ta ná, taa wolaiti ta ná, sigigi ti ma. Gooɔɔ GALAGI gɛ bà nɔ, nà ti bɛ, eɛɛvelei Gooɔɔ GALAGI boni la.»

¹³ Zozuwe tuya looni Kalebe ve, Yefunee ná-doun zunui, é Geebelɔn ve zea ga nɔnɔ.

¹⁴ Vele gɛana Kalebe, Yefunee ná-doun zunui, Keenize nui, Geebelɔn zolooɔni da ga nɔnɔ eyesu zaafaza, tɔzei é zieni ga woodɛɛɛɛladai, Gooɔɔ GALAGI ná-pelei zu, Izelayele ná-GALAGI.

¹⁵ Mɔungi, Geebelɔn laaseigi gɛni ga Kiliyate-Aaleba. Aaleba gɛni ga zunui nii unfemai gɛni bɛ gola, Anake mavofodaiti saama.

E zo názuve ma niina, kooi beni zooi zu, ziileigi gɛni ná pɛ.

15

Zuda ná-bolodai ná-zooi

¹ Zooi nii kpakutoomai feeni Zuda ná-bolodai ma veleyeɛgeiti zea, é zeelini Edame gɛwɛpelemaɛ Sin teɛɛbai zu, lekɛmaɛ nu yeezazuve.

² Pele gɛana, ta-gɛwɛpelemaɛ lekɛmaɛ nu yeezazuve, naa liini la Kpoloɛ Wanai gaaabelazuve, é ze lekɛmaɛ nu yeezazuve yooi va,

³ é li, é too ma lekɛmaɛ nu yeezazuve, gize yɔɔɔzuve Akelaɔime, é leve ga Sin vele, é lekɛmaɛ nu yeezazuve Kadese-Baalenea, é leve miná ga Geselon vele, é lekɛ Adaal, é lati Kaalékaa vele,

⁴ é leve naa volu ga Asemon vele, é lo Ezipete gɛtudei va, kwɛpelegi loni Kpoloɛ Wolai va. Naa gɛa é ga wo-gɛwɛgi lekɛmaɛ nu yeezazuve.

⁵ Folo gɛulazu velei, kwɛpelemaɛ gɛni ga Kpoloɛ Wanai, eyesu é ze ti loolave va ta Zuluden.

Lekɛmaɛ nu gɛɔvezuve, kwɛmaɛ zoni kpoloɛi zuzeizuve, nii é ti loolave ta Zuluden.

⁶ E leeni ga Bete-Gogela vele, é leve Bete-Alaba, lekɛmaɛ nu gɛɔvezuve, é lo kotui va, ti gɛezu ma Bɔɔɔan, Luɔɔn ná-doun zunui taɔila daasei kana,

⁷ kwɛpelemaɛ liini Debiil, é leve Akool nemei zu, é li lekɛmaɛ nu gɛɔvezu velei Gilegale, é gize yɔɔɔzuve Adumime letemaɛ, kotudei vɔ bɛ, lekɛmaɛ nu yeezazuve. Naa volu é leve En-Seemese zieungiti pɔ bɛ, é too ma En-Loge.

⁸ Kwɛpelegi leeni, é leve ga Bene-Ginome vɛtugi zu vele, Yeeɛve nuii ta-gizei gɛɔɔave, nii é ga Zeeluzalame, lekɛmaɛ nu yeezazuve. Kwɛpelegi untɛni gizei ma, nii é vuuni folo liizu velei, Ginome vɛtugi zu, Lefayime vɛtugi gaaabelazuve, lekɛmaɛ nu gɛɔvezuve.

⁹ E zo gize unmaɛ, é yei, é zeeli Nefetɔa deungiti ma, é li Efelon gizei ma laaiti pɔ pelei, aisa é va li ga Baala vele, nii é ga Kiliyate-Yeyalime.

¹⁰ E zo Baala, kwɛpelemaɛ, é lati folo liizu velei, Seyiil gizeiti pɔ pelei, é leve Dabɔ gizei gɛɔɔave, lekɛmaɛ nu gɛɔvezuve, naa gɛa é ga Kezalon, é yei Bete-Seemese, é leve Timena.

¹¹ E zege miná, é zeeli Ekelon gize gɔgɔave, lekɔemave nu gɔvɛzuvɛ, é va Sikelon, é leve Baala gizee vɔ be, é li Yaabeneyele, é lo Kpolodɛ Wolai va.

¹² Folo liizu vɛlei ma gɔwemave gɛni ga Kpolodɛ Wolai laave. Uele gana kwɛpelemaveti ti gɛni la, é lo zooi va, é veeni Zuda mavofodaiti zea, egevelei ta-vɛleyegeiti ti la.

*Kalɛbe ná-zooi zo fai bɔgɔ vɛ
(Tukɔɔgaaleve Nuiti 1:10-15)*

¹³ Ti Yefunee ná-doun zunui Kalɛbe nɔnɔi veeni zea Zuda mavofodaiti saama, egevelei Gooɔɔ GALAGI ma levei veeni la Zozuwe ya: Kiliyate-Aaleba, nii é ga Geebelon. Aaleba gɛni ga Anake memɛwolai.

¹⁴ Kalɛbe Anake mavofodaiti kɔɛɛni: Seesayi nuiti, Ayiman nuiti, ta Talemayi nuiti.

¹⁵ E zegeni miná, é li é Debiil nuiti sakpe. Mɔungi Debiil laaseigi gɛni ga Kiliyate-Seefɛɛl.

¹⁶ Kalɛbe gɛni ma: «Nà dòn anzanui Akesa ve naama nui vɛ ga anza, nii a Kiliyate-Seefɛɛl zakpe, é so.»

¹⁷ Kalɛbe keegɛloin Kenaze ná-doun zunui Wɔteniyɛle gɛ é ná zoni. Kalɛbe ná-doun anzanui Akesa veeni be ga anza.

¹⁸ Seeliai ma sinigi vɔ be, é deɛni ga naa, ga naa kpalagi ta vali keegɛ Kalɛbe ma. Naa volu, Akesa vilini, é zege ná-soovalegi gɔma. Kalɛbe gaazaɣani, é gɛ ma: «Leeni gɛ woin è ma?»

¹⁹ E gooɣaavoteni, é gɛ ma: «Faaneɛ gɛ bè! Zieungaa ve bè, mazɔɔ zooi é sèidai su, lekɔemave nu yeezazuvɛ, naa vɔvɛ.» Kalɛbe zieungiti feeni be maazu vɛlei, ta buu vɛlei.

Zuda mavofodaiti ta-laaiti

²⁰ Zuda mavofodaiti ta-wolodai nɔnɔi gana, egevelei ta-vɛleyegeiti ti la.

²¹ Zuda mavofodaiti ta-laaiti ti gɛni lekɔemave nu yeezazuvɛ, Edɔme gɔwɛpelemave letegi, naati ti gɛni ga: Kabeseyɛle, Edɛɛl, Yaguul,

²² Kina, Dimona, Adada,

²³ Keedɛse, Gasɔɔ, Itan,

²⁴ Zife, Teelɛme, Bealɔte,

²⁵ Gasɔɔl-Gadata, Keliyɔte-Gɛselon, nii é ga Gasɔɔl,

²⁶ Amame, Sema, Mɔlada,

²⁷ Gasaal-Gada, Gɛsemon, Bete-Palɛte,

²⁸ Gasaal-Suale, Beel-Seeɓa, Biziyɔtiya,

²⁹ Baala, Iyime, Aseme,

³⁰ Eletɔlade, Kezile, Gɔolema,

³¹ Sikelage, Mademana, Sansana,

³² Lebayɔte, Sileɣime, Ayɛn, ta Limon. Taa wolai liegoi gɛni ga taa uvufelego maazu taavuuɔ (29), ta ma laa goiti.

³³ Taai niiti ti gɛni zielave ma nɛmɛi zu, naati ti gɛni ga niiti: Esetawole, Sɔleya, Asena,

³⁴ Zanoa, En-Ganime, Tapua, Ename,

³⁵ Yaalemute, Adulame, Soko, Azeeka,

³⁶ Saalayime, Aditayime, Gedeela, ta Gedeelɔtayime. Taa wolai liegoi gɛni ga puuɔ maazu naanigɔ (14), ta ma laa goiti.

³⁷ Senan, Gadasa, Migedale-Gade.

³⁸ Dileyan, Misepee, Yɔketeyɛle,

³⁹ Lakise, Bōsekate, Egelon,

⁴⁰ Kaḥon, Laamase, Kitelise,

⁴¹ Gedeelote, Bete-Dagon, Naama, ta Makeeda. Taa wolai liegōi ḡeni ga puugō maazu lōzita (16), ta ma laa goiti.

⁴² Liḡena, Eteel, Asan

⁴³ Yifeta, Asena, Nesibe,

⁴⁴ Keyila, Akeziḡe, ta Maleesa. Taa wolai liegōi ḡeni ga taavuuḡō, ta ma laa goiti.

⁴⁵ Ekelon ta ma laa goiti, ta ma ḡalaḡaiti,

⁴⁶ taa wolai nii kpein é Asedōde ḡobave, ta ma laa goiti, Ekelon ta Kpolode Wolai ti yōḡōzuve.

⁴⁷ Asedōde ta ma laa goiti, ta ma ḡalaḡaiti, ta Gaza ta ma laa goiti, ta ma ḡalaḡaiti, eyesu é zeeli Ezipete ḡotudei ma, é li Kpolode Wolai laave.

⁴⁸ Gize yooi ma vele geleiti ti ḡeni ga: Samiil, Yatiil, Soko,

⁴⁹ Dana, Kiliyate-Sana, nii é ga Deḡiil,

⁵⁰ Anaḡe, Esetemo, Anime,

⁵¹ Ḡōsen, Ḡolon, ta Gilo. Taa wolai liegōi ḡeni ga puugō maazu ḡila (11), ta ma laa goiti.

⁵² Alaḡe, Luma, Eseyan,

⁵³ Yanume, Bete-Tapua, Afeeka,

⁵⁴ Ḡumeta, Kiliyate-Aaleḡa, nii é ga Ḡeeḡelōn, ta Siyōl. Taa wolai liegōi ḡeni ga taavuuḡō, ta ma laa goiti.

⁵⁵ Maon, Kaalemele, Zife, Yuta,

⁵⁶ Zizeleyele, Yōkedeyame, Zanoa,

⁵⁷ Kayen, ḡiḡea, ta Timena. Taa wolai liegōi ḡeni ga puugō, ta ma laa goiti.

⁵⁸ Ḡaleḡule, Bete-Suul, Gedōl,

⁵⁹ Maalate, Bete-Anote, ta Eletekon. Taa wolai liegōi ḡeni ga dōzita, ta ma laa goiti.

⁶⁰ Kiliyate-Baale nii é ga Kiliyate-Yeyalime, ta Laḡa. Taa wolai liegōi ḡeni ga felegō, ta ma laa goiti.

⁶¹ Tevebai zu geleiti ti ḡeni ga: Bete-Alaḡa, Midin, Sekaka,

⁶² Niḡesan, Iil-Meela, ta En-Geedi. Taa wolai liegōi ḡeni ga dōzita, ta ma laa goiti.

⁶³ Zuda mavofodaiti ti la ḡeni zooni ti va Yeeḡuse nuiti kpe, niiti ti ḡeni zeini Zeeluzalame, naati ta de zeini ná zaaḡaza ta Zuda nuiti.

16

Zozefe mavofodai ná-zooi

¹ Zozefe mavofodai ná-zooi é sōḡoni ga kpakutoomai, ma ḡwepelei tōzeini Zuluden va, Zeeliko ḡobave, folo ḡulazu velei, zieungi letemave, nii é kpōle deḡi veezu taa nuiti zea. E zegeni miná, é le ga gize yooi zu velei, tevebai zu, é li Beetele.

² E zegeni Beetele, é li ga Luze vele, é leve Aaleke nuiti ta-ḡwepelemave Atalote vele.

³ Naa volu é yeini folo liizu velei, ga Yafelēte nuiti pō pelei, eyesu Bete-Ḡolon ná ḡōḡwu velei, é zeeli Geezeel, é lo Kpolode Wolai va.

⁴ Zooi ḡana, nii é ḡeni ga Zozefe mavofodaiti tōnōi, Manasee ta Efelayime.

Efelayime ná-bolodai ná-zooi

⁵ Zooli vete, nii é veeni Efelayime mavofodaiti zea, egevelei ta-veleyegeiti ti la: Folo gfulazu velei, ta-gwepelemave zoni Atalote-Adaal, é zeeli Bete-Golon ná maazu velei.

⁶ E loni Kpolode Wolai va, folo liizu velei. Lekpeleve nu govezuve, kwepelemave liini ga Mikemetate vele, é lati ga folo gfulazu velei, é Taanate-Silo maaleve, é li ga Yanoa vele.

⁷ Miná ga é yeini ná ga Atalote vele, ta Naalata, é lo Zeeliko va, é vile Zuluden va.

⁸ E zoni Tapua, é li folo liizu velei, Kana kotudei vo be, é lo Kpolode Wolai va. Naa ga é gjeni ga Efelayime mavofodai nono, egevelei ta-veleyegeiti ti la,

⁹ é bo taa wolaiti ba, ta ma laa goiti, niiti ti makeni ti ve, Manasee mavofodai ná-zooi zu.

¹⁰ Efelayime nuiti ti la gjeni zooni ti va Kanaan nuiti kpe, niiti ti gjeni zeini Geezeel. Naati ta zeini ti zaama, zaagaza, kele Efelayime nuiti ti boti baagi kpein daani ti unma.

17

Manasee ná-bolodai gilazuve ná-zooi, nii é folo liizu velei

¹ Zooli ta veeni Manasee mavofodai ya, toga é gjeni ga Zozefe ná-doun zunu mzungi. Makiil gjeni ga Manasee ná-doun zunu mzungi, é gje ga Galaade keege, toga é Galaade ta Basan yooiti sɔɔɔni, Zuluden folo gfulazu velei, mazɔɔ é gjeni ga koofo nu wola.

² Manasee mavofodai zoiti ti zooiti sɔɔɔni, Zuluden folo liizu velei, egevelei ta-veleyegeiti ti la. Abiyezeel mavofodaiti ti ta zɔɔɔni, ta Geeleke mavofodaiti, ta Aseliyele mavofodaiti, ta Sikeme mavofodaiti, ta Geefeel mavofodaiti, ta Semida mavofodaiti. Zozefe ná-doun zunui Manasee mavofodaiti kana, egevelei ta-veleyegeiti ti la.

³ Manasee wolodamai ta gjeni ná, daa ga Selsefade, doun zunu la gjeni zea, keni no anzanu lointi, ti-laasegiti kaa: Maala, Noa, Gogela, Mileka, ta Tiilesa. Selsefade gjeni ga Geefeel ná-doun zunui. Keege wolani ti gjeni ga Galaade, ta Makiil, ta Manasee.

⁴ Ná-doun anzanui naati ti vaani zalaqa gula nui Elezaal vo be, ta Zozuwe, Nun ná-doun zunui, ta kundigiti, ti gje ti ma: «Goofo GALAGI devei veeni Moize ya, ga é zou ve gi ya, gi-gje keegelointi saama.» Ti zou veeni ti ya, ti-gje keegelointi saama, egevelei Goofo GALAGI ná-devei gjeni la.

⁵ Manasee ná-bolodai zou puugo zɔɔɔni, Galaade ta Basan yooiti ti la naama gaalugi zu, niiti ti Zuluden folo gfulazu velei,

⁶ mazɔɔ Manasee ná-doun anzanuuti ti zou zɔɔɔni ná-doun zunuiti saama. Galaade yooi ma ge gje ga Manasee ná-doun zunui zoiti tɔɔ.

⁷ Manasee ná-kwepelemave zoni Aseel ma, é li Mikemetate nii é Sikeme letemave, é zege miná, é yei Yamin vele, En-Tapua nuiti po be.

⁸ Tapua yooi gjeni ga Manasee mavofodaiti tɔɔ, kele Tapua taai, nii é gjeni Manasee kwepelemave, miná gjeni ga Efelayime mavofodaiti tɔɔ.

⁹ Kwepelemave loni Kana kotudei va nu yeezazuve. Kele taa wolai niiti ti gjeni ga kotudei volu velei nu yeezazuve, naati ti gjeni ga Efelayime nono, ane ni ti ti gjeni Manasee yooi ma. Manasee ná-kwepelegi leveni kotudei goba, lekpeleve nu govezuve, é zeil Kpolode Wolai va.

¹⁰ Naa ɔa é keeni, Efelayime ná-zooi liini ga lekpeɔma ɔelei nu yeezazuwe, Manasee nɔnɔi ma ge li ga lekpeɔma ɔelei nu ɔɔɔɔɔɔɔɔ. Kpoloɔe Wolai ɔeni ga kwemaɔe, folo liizu ɔelei. Lekpeɔmaɔe nu ɔɔɔɔɔɔɔɔ, é zeini Aseel ɔa, folo ɔɔɔɔɔɔɔɔ ɔelei, é zeɩ Isakaal ɔa.

¹¹ Manasee taa wola mɔinmɔin sɔɔɔni balaa Aseel ná-zooi zu ta Isakaal. Ta ga Bete-Seyan ta ma laa goiti, Yiɔeleɔyame ta ma laa goiti, é ɔee Dɔɔl balaaɔi ɔa, ta ná-kovi savagoiti, niiti ti ga En-Dɔɔl, Taanake, ta Megido, ta ma nuɔuseiti pe, ta ma laa goiti pe.

¹² Aneɔ naa ɔe, Manasee ná-nuiti ti la ɔeni zooni ti ɔa taa wolai naati su nuiti so, Kanaan nuiti ti yeni zeini ma yooi zu.

¹³ Siɔgi zu Izelayeɔe nuiti ti zeɔeɩ zɔɔɔni da, ti Kanaan nuiti dɔɔni boti baagiti keɔ vai zu, keɔe ti la ɔeni zooni ti ɔa ti ɔe.

Ta ɔɔɔɔɔ Zozefe mavofodai ná-zooi ɔa

¹⁴ Zozefe mavofodaiti ti ɔaani, ti baazaɔa Zozuwe ma, ti ɔe ma: «Leeni vaa zu é zooi tago nɔ veai gi ya, ga kpakutoomai? Tama ɔɔɔɔɔ GALAGI tuya loa gi ɔe gola, niizu gi wola mɔinda gola.»

¹⁵ Zozuwe ti woɔɔaɔɔɔeni, é ɔe ti ma: «Ni wo wola mɔinda gola, ni Efelayime ɔize yooi la mɔ kula ɔea wo ɔa, à li Feeleeze nuiti ta-lɔɔɔiti su, ta Leefa mavofodaiti, wo ná ta maazaɔa ɔɔɔɔ ɔe.»

¹⁶ Zozefe mavofodaiti ti ɔeni ma: «Gaamai ɔe gize yooi la kulaa gi ɔa, naa ɔolu kolu wotoloiti ta Kanaan nuiti zea, ti zeini petugi zu, niiti ti Bete-Seyan, ta niiti ti logai ba, ta niiti ti zeini Zizeleyeɔe petugi zu.»

¹⁷ Zozuwe ɔeni Efelayime nuiti ta Manasee nuiti ma, ti ga Zozefe mavofodaiti: «Wa ga nuɔuseiti ti wola mɔindaɩ, wo-zeɔeɩ wɔɔɔa, wo la mɔ ɔniga zou go nɔ ma.

¹⁸ Keɔe wa gize yooi zeɔe, nii dɔɔɔi ma. Wa maazaɔa, wo zeɩ ná pe. Wa Kanaan nuiti kpe, aneɔ kolu wotoloiti ta ti ya, zeɔeɩ ɔe ti ɔa.»

18

Zooi ɔaafweɔe vai boloda lɔfelai zɔiti ba

¹ Izelayeɔe nuiti ti zooi zogai ma, ti maagolo, ti ɔaaleeni ba Silo. Ti GALA daagomi seɔe ɔelei loni ná.

² Boloda lɔfela ɔa é yeni Izelayeɔe nuiti saama, niiti ti la ɔeni de tɔnɔi zɔɔɔni.

³ Zozuwe ɔeni naazu Izelayeɔe nuiti ma: «Yeɔeɔɔɔɔɔ lielegɔ ɔa de wo keɔzu faalakobai zu, wo ɔa li, wo ɔa zooi zeɔe ga wɔnɔ, nii ɔɔɔɔɔ GALAGI, wo-memewolani ta-GALAGI feai wo ɔe?»

⁴ A yeelo zunu savago ɔa bolodai ɔilagilagi zu, ná ti levesu ada. Ta wuzegɔzu, ti zooi zuɔize, ti ta-wolodamai nɔnɔi ɔete, ti ná-fai zeɔe, ti vaa la pɔ ɔe.

⁵ Ta keɔzu su lɔfela, ti gaafwe ɔɔɔɔ ɔa. Zuda ɔa yesu ná-kwepelemawe, lekpeɔmaɔe nu yeezazuwe. Zozefe ná-peɔeɔeɔe ɔa yesu ná-kwepelemawe, lekpeɔmaɔe nu ɔɔɔɔɔɔɔɔ.

⁶ Wa zooi ɔaafweɔe zu su lɔfela, wo ɔa ɔe pɔ ga ma zeɔe. Ná kpakutoomai ɔee zu wo ɔe, ɔe nɔ ɔɔɔɔɔ GALAGI da-GALAGI ɔaazu.

⁷ Keɔe Leevi mavofodai la zou nɔpe sɔɔɔga ga nɔnɔ wo zaama, mazɔɔɔ ɔɔɔɔɔ GALAGI ná-zalaɔa ɔula vai ɔa é ga tɔnɔi. Nii é ga Gade ná-bolodai, ta Luɔen ná-bolodai, ta Manasee ná-bolodai ɔilazuwɔe, naati ti tɔnɔi zɔɔɔe na, Zuludɔn

volu ɔvelei, folo ɔɖalazu ɔvelei, nii Moize, Ɔooɔɔ GALAGI ná-botiɖe nui feeni ti ya.»

⁸ Zunuuti ti yeeloni ti va ga ti zooi ɔaaɖwe, naati ti pele zoni. Aisa ti va li, Zozuwe niima leveiti feeni ti ya, é ɖe ti ma: «À li, wo zie zooi zu, wo ɔaaɖwe sevei zu, naa volu wo ɖale ma pɔ be. Silo ve nɔ ɖa, gè kpakutoomai ɖeezu ná wo ve, Ɔooɔɔ GALAGI ɖaazu.»

⁹ Zunui naati ti liini, ti zie zooi zu, ti ɔaaɖwe sevei zu, ti ke su lofela, eɖevelei taa wolaiti ti la. Ti ɖaleni ma Zozuwe ɔɔ be, ti-ɔuuzuve Silo.

¹⁰ Zozuwe zooi ɔaaɖweeni Izelayele nuiti ba ga kpakutoomai Silo, Ɔooɔɔ GALAGI ɖaazu, é bolodai ɖilagilagi nɔnɔi ve zea.

Benzamen ná-bolodai ná-zooi

¹¹ Zooi ma mɔungi kpakui looni ma, naa ɖeni ga Benzamen mavofodaiti ta-wolodai nɔnɔi, eɖevelei ta-veleyeɖeiti ti la. Ná-zooi ɖweɖe ɖeni Zuda ná-bolodai ta Zoze fe mavofodaiti ta-wolodaiti zɔɔzuve.

¹² Lekpɛmave nu ɖovezuve, ti ɖweɖe zoni Zuluden va, é le Zeeliko ɖoba ve, lekɛmave nu ɖovezuve, é le gize yooi zu folo liizu velei, é li, é vile Bete-Aven levebai va.

¹³ Kwɛpelemave leveni ga Luze vele, nii daa ga Beetele, lekɛmave nu yeezazuve, naa volu é yeini ga Atalɛ-Adaal vele gize maazuve, nii é Bete-Ɔolon ná ɖɔɖɔwu velei, lekɛmave nu yeezazuve.

¹⁴ Folo ɖalazu velei, kwɛpelemave liini, é lati kpolodei ɔɔ pelei, é zo gizei va, nii é Bete-Ɔolon letemave, lekɛmave nu yeezazuve, é li, é lo Kiliyate-Baale va, nii é ga Kiliyate-Yeyalime, Zuda mavofodaiti ta-laa wolai. Folo liizu vele ɖwepelegi ɖana.

¹⁵ Lekɛmave nu yeezazu velei ma ɖweɖe zoni Kiliyate-Yeyalime va, é liini folo liizu velei Nefetɔa deungiti pɔ be,

¹⁶ miná ɖa é yeini ná gize ɖɔɖɔave, nii é zelɛni Bene-Ɔinɔme vetugi maazu, Lefayime vetugi zu, lekɛmave nu ɖovezuve. E yeini Ɔinɔme vetugi zu, Yeebuse nuiti ta-ɖize ɖobuve, lekɛmave nu yeezazuve, eyesu é zeeli En-Loge.

¹⁷ E latini lekɛma velei nu ɖovezuve, é lo En-Seemese va, naa volu é lo Gelilote va, gize yɔɔzuve Adumime letemave. E zo miná, é yeini kotui naa ɔɔ be, nii daa ga Bɔɖan, Luɓen ná-doun zunui taɖila daasei kana.

¹⁸ E leveni gizei ɖobuve lekɛmave nu ɖovezuve, nii selegai Zuluden ma vetu nemei maazu, é yeini petu nemei zu.

¹⁹ E liini Bete-Ɔogela ɖoba, lekɛmave nu ɖovezuve, é li, é lo Kpolode Wanai va ga nu ɖovezu velei tosuve Zuluden va. Lekɛmave nu yeezazuve vele ɖwepelegi ɖana.

²⁰ Folo ɖalazu velei, Zuluden ɖa é ɖeni ga kwɛmave.

Benzamen mavofodaiti ta-wolodai nɔnɔi ɖana, eɖevelei ta-veleyeɖeiti ti la, ta ta-ɖwepelemaveti é lati ti ma.

²¹ Benzamen mavofodaiti ta-laa wolaiti ti ɖeni ga niiti, eɖevelei ta-veleyeɖeiti ti la: Zeeliko, Bete-Ɔogela, Emeke-Kesise,

²² Bete-Alaba, Semalayime, Beetele,

²³ Avime, Pala, Wɔfela,

²⁴ Kefaal-Amɔnayi, Wofeni, ta Geeɓa. Taa wolai lieɔi ɖeni ga puugo maazu felego (12), ta ma laa goiti.

²⁵ Gaɓaɖon, Lama, Beelote,

²⁶ Misepee, Kefila, Mɔsa,

²⁷ Leekeme, Yiilepeyele, Taleyala,

²⁸ Seela, Elefe, Yeebuse, nii é ga Zeeluzalame, Giéate, ta Kiliyate. Taa wolai liegɔ ɣeni ga puugɔ maazu naanigɔ (14), ta ma laa goiti.

Benzamɛn mavofodaiti ta-wolodai nɔnɔi ɣana, eɣevelei ta-velɛyɛɣeiti ti la.

19

Simiyɔn ná-bolodai ná-zooi

¹ Zooi velesiei kpakui looni ma, naa ɣeni ga Simiyɔn ná-bolodai nɔnɔi, eɣevelei ta-velɛyɛɣeiti ti la. Ta-yooi ɣeni Zuda nɔnɔi zaamave.

² Ta-yooi zu laaiti ti ɣeni ga niiti: Beel-Seeba, Seeba, Mɔlada,

³ Gasaal-Suale, Bala, Aseme,

⁴ Eletɔlade, Betule, Gɔɔlema,

⁵ Sikelage, Bete-Maalekaɔte, Gasaal-Suza,

⁶ Bete-Lebayɔte, ta Saluɣɛn. Taa wolai liegɔ ɣeni ga puugɔ maazu savagɔ (13), ta ma laa goiti.

⁷ Ayɛn, Limon, Etɛɛl, ta Asan. Taa wolai liegɔ ɣeni ga naanigɔ, ta ma laa goiti,

⁸ ta taa goiti kpein ti naama laa wolaiti maagoolii zu, eyɛsu é zeeli Baalate-Beel, nii é ga Lamate, lekɔmave nu yeezazuve yooi zu.

Simiyɔn mavofodaiti ta-wolodai nɔnɔi ɣana, eɣevelei ta-velɛyɛɣeiti ti la.

⁹ Simiyɔn mavofodai ná-zooi zegeni Zuda nuiti tɔnɔi va, mazɔɔɔ Zuda mavofodaiti ta-yooi ti sɔɔnɔi, gola baagɔni ti ma. Naa ɣa é kɛɛni, Zuda ná-zooi Simiyɔn mavofodaiti maalatini.

Zaɓulɔn ná-bolodai ná-zooi

¹⁰ Zooi zavasiéi kpakui looni ma, naa ɣeni ga Zaɓulɔn mavofodaiti ta-wolodai nɔnɔi, eɣevelei ta-velɛyɛɣeiti ti la. Ta-yooi ma ɣwepelemave zeelini Salide.

¹¹ E ɛɛni folo liizu velei, Maleyala vele, é zeí Daɓeesete va, naa volu kɔtuɗi nii é yeizu Yɔkeneyame ɣakalave.

¹² E zo Salide, é latini folo ɣulazu velei, Kiselɔte-Taɓɔɔl ɣwepelemave, é vile Daɓelate va, é le Yafia.

¹³ E zegeni miná, é leve folo ɣulazu velei ga Gita-Geefɛɛl vele ta Ita-Kasin, é lo Limon va, é lati, é zeeli Neyá.

¹⁴ Lekɔmave nu ɣɔvezuɔve, kwepelemave latini, é li Ganaton, é lo Yifeta-Ele vetugi va.

¹⁵ E ɓɔ Katate va, ta Naɣalale, ta Simelon, ta Yideyala, ta Beteleyeme. Taa wolai liegɔ ɣeni ga puugɔ maazu felegɔ (12), ta ma laa goiti.

¹⁶ Zaɓulɔn mavofodaiti ta-wolodai nɔnɔi ɣana, eɣevelei ta-velɛyɛɣeiti ti la, taa wolaiti ta ma laa goiti.

Isakaal ná-bolodai ná-zooi

¹⁷ Zooi naanisiei kpakui looni ma, naa ɣeni ga Isakaal mavofodaiti ta-wolodai nɔnɔi, eɣevelei ta-velɛyɛɣeiti ti la.

¹⁸ Ta-yooi zu laaiti ti ɣeni ga niiti: Yizeleyele, Kezulɔte, Suneme,

¹⁹ Gaɣalayime, Siyon, Anaɣalate,

²⁰ Laɓite, Kisiyon, Aɓese,

²¹ Leemete, En-Ganime, En-Gada, ta Bete-Pasese.

²² Ta-ɣwepelemave loni Taɓɔɔl va, Saɣasima, ta Bete-Seemese, é lo Zuludɛn va. Taa wolai liegɔ ɣeni ga puugɔ maazu lozita (16), ta ma laa goiti.

²³ Isakaal mavofodaiti ta-wolodai nɔnɔi ɣana, eɣevelei ta-veleyeɣeiti ti la, taa wolaiti ta ma laa goiti.

Aseel na-bolodai na-zooi

²⁴ Zooi loɔlusiei kpakui looni ma, naa ɣeni ga Aseel mavofodaiti ta-wolodai nɔnɔi, eɣevelei ta-veleyeɣeiti ti la.

²⁵ Ta-yooi zu laaiti ti ɣeni ga niiti: ɔ̄lekate, ɔ̄ali, Beetɛn, Akese, safe,

²⁶ Alameeleke, Ameade, Miseyale. Folo liizu velei ta-ɣwepelemaɛ zeini Kaalemele va, ta Sigɔɔl-Libeɛnate.

²⁷ Naa volu, folo ɣulazu velei, e latini ga Bete-Dagon vele, e lo Zabulon yooi va, ta Yifeta-Ele vetugi, e li lekɛmaɛ nu ɣovezu velei, e zeeli Bete-Emeke ta Neyiyale, e loni Kabule va nu ɣovezuve,

²⁸ Ebelon vele, ta Legɔbe, ta Gamon, ta Kana, eyesu e zeeli Sidon wolai ma.

²⁹ Kwepelemaɛ lati mɔnɔ Lama vele, e lo Tiil taa wolai va sigigi ma, ɔza vele, e li, e lo Kpolode Wolai va, ga Akeziɔbe yooi va pelei,

³⁰ e lo Uma va, ta Afeke, ta Legɔbe. Taa wolai lieɣoi ɣeni ga puufelego maazu felego (22), ta ma laa goiti.

³¹ Aseel mavofodaiti ta-wolodai nɔnɔi ɣana, eɣevelei ta-veleyeɣeiti ti la, taa wolaiti ta ma laa goiti.

Nefetali na-bolodai na-zooi

³² Zooi lozitasiei kpakui looni ma, naa ɣeni ga Nefetali mavofodaiti ta-wolodai nɔnɔi, eɣevelei ta-veleyeɣeiti ti la.

³³ Ta-ɣwepelemaɛ zeelini Geelefe zoli, e zo Saananime sene gului, ta Adami-Neekefe, ta Yaɛneyele, e zeeli Lakume, e lo Zuluden va.

³⁴ E latini folo liizu velei, ga Azenote-Taɔɔl vele, e zefe miná, e li, e lo Gukoke va, e ze Zabulon yooi va ga nu yeezazu velei, e lo Aseel yooi va folo liizu velei, ta Yefuda, Zuluden ɣeni ga folo ɣulazu velei.

³⁵ Taa wolaiti sigigi ɣeni ti ma, naati ti ɣeni ga: Sidime, Seel, Gamate, Lakate, Kineelete,

³⁶ Adama, Lama, Gasɔɔl,

³⁷ Keedese, Edeleyi, En-Gasɔɔl,

³⁸ Yileyon, Migedale-Ele, ɔɔleme, Bete-Anate, ta Bete-Seemese. Taa wolai lieɣoi ɣeni ga puugo maazu taabuugo (19), ta ma laa goiti.

³⁹ Nefetali mavofodaiti ta-wolodai nɔnɔi ɣana, eɣevelei ta-veleyeɣeiti ti la, taa wolaiti ta ma laa goiti.

Dan na-bolodai na-zooi

⁴⁰ Zooi lofelasiei kpakui looni ma, naa ɣeni ga Dan mavofodaiti ta-wolodai nɔnɔi, eɣevelei ta-veleyeɣeiti ti la.

⁴¹ Ta-yooi zu laaiti ti ɣeni ga niiti: Soleya, Esetawole, Iil-Seemese,

⁴² Saalaɓin, Ayalon, Yitela,

⁴³ Elon, Timenata, Ekelon,

⁴⁴ Eletekee, Gibeton, Baalate,

⁴⁵ Yefude, Benee-Belake, Gate-Limon,

⁴⁶ Yaalekon dei, ta Lakon, e lo zooi va, e Zafa letemaɛ.

⁴⁷ Dan mavofodaiti ti valani ta-yooi ma. Dan mavofodaiti ti leeni naazu, ti kooi ve Leeseɛme va. Ti vɔnini taai naa ma, ti su nubusei pe pa ga bogɔ zokpoi, ti sege ga tɔnɔ, ti ze na. Ti ti-memewolai Dan laaseigi vɛeni Leeseɛme va.

⁴⁸ Dan mavofodaiti ta-wolodai nɔnɔi ɣana, eɣevelei ta-veleyeɣeiti ti la, taa wolaiti ta ma laa goiti.

Timenate-Seela laai
vee vai Zozuwe ya

⁴⁹ Siɛgi zu Izelayele nuiti ti ɓeni la ga zooi ɗaagƴwe ɓoɗɓo va, ti kwɛgiti da, ti zooi ta veeni Zozuwe ve, Nun ná-doun zunui, é ɗɛ ga nɔnɔi ti zaama.

⁵⁰ Eɗɛvelei Ƴooɗɓo GALAGI ná-devei ɗɛni la, taa wolai é yimazeɗɛni la, naa ɗa ti feeni zea, Timenate-Seela, nii é ɗɛni Efelayime ɗize yooi zu. E taai naa loni volu, é zeí ná.

⁵¹ Zooti kana, niiti zalaɗa ɗula nui Eleazaal, ta Nun ná-doun zunui Zozuwe, ta peleyeɗe ɗundiɗiiti ti Izelayele wolodaiti su, ti gaagƴweeni ga kpakutoomai, Ƴooɗɓo GALAGI ɗaazu, Silo, GALA daaɗomi seɗe velei laawe. Pele ɗana ti zooi gaagƴwee vai ɗaabelani la.

20

Maavela wo taa lɔzitaiti

(Gaalu Sevei 35:9-34;

Tɔ Sevei Velesie 4:41-43;
19:1-13)

¹ Ƴooɗɓo GALAGI ɓoeni Zozuwe ɔɔ, é ɗɛ ma:

² «Ɓɔɛ Izelayele nuiti po, é ɗɛ ti ma: «A taaiti kpɛte ɓoɗɓo ve ga maavela laaiti, nii gɛ ma vai woni wo ma ga Moize maavele.

³ Nu ɔaa nui nii a nu ɔaana, é la gaagɗilini ma, é ga tevezea vaa nɔ, toɗa zoo é ɔela, é li ná. Toɗa ɗɛ ga wo-velazuve, ɗamai ɔotokula nui ɔa.

⁴ Nu ɔaa nui ɗa ɔela, é li ma laai taɗila su, toɗa lo sigidave, é ná-fai le ga taa ɗundiɗiiti. Naati ta yeezei bu, é ye ti ɔɔ be taazuve, ti ada ve zea, ve a ye ná.

⁵ ɗamai ɔotokula nui a ɔilena polu, ti la nu ɔaa nui vea zea. Mazoɔɔ é la gaagɗilini ma, é ɔa seɗɗoɗɓo ɔa, é la ɗɛni ga naa zili nu poloma zu.

⁶ Toɗa ye naama laazuve, eyɛsu é ɗula keɓema nuɓuseiti gaazu, ti ná-tukɓi ɗaaleve, ɓaa eyɛsu zalaɗa ɗula ɗundiɗi wolai, nii é botii zu naama yeeɗɗɗalai, naa za. Naama ziegi zu ɗa nu ɔaa nui a ɗale ma la ná-pelei wu, ná-taazuve, ve é ɔelani, é zeɗe ná.»

⁷ Ti yimazeɗɛni ga Keedese, taai nii é Galilee, Neɗetali ɗize yooi zu, ta Sikeme, nii é Efelayime ɗize yooi zu, ta Kiliyate-Aaleɓa, nii é lolisu ɓalaa ga Ƴeeɓelɔn, é Zuda ɗize yooi zu.

⁸ Zuludɛn voluve, Zeeliko folo ɗulazu velei, ti yeeloni Beeseel ɔa, é zelɛni tevebai maazu, Luɓɛn yooi zu, ta Lamote, nii é Galaade, Gade yooi zu, ta Ƴolan, nii é Basan, Manasee yooi zu.

⁹ Taaiti kana, ti yeeloni ti ɔa, ti ɗɛ ga maavela laaiti, Izelayele nuiti be, ta seikoɗoma nuiti ta ɗɛ ti zaama, nu-o-nu nii a nu ɔaana, é la gaagɗilini ma, naa ɗa zoo é ɔela, é li ná, ɗamai ɔotokula nui la pa, aisa é ɔa ɗula keɓema nuɓuseiti gaazu, ná-tukɓi ɗaa ɔa leve.

21

Leevi nuiti ta-laa wolaiti

¹ Leevi nuiti ta-veleyeɗe ɗundiɗiiti ti ɔaani zalaɗa ɗula nui Eleazaal ɔɔ be, ta Nun ná-doun zunui Zozuwe, ta Izelayele wolodai zɔiti ta-veleyeɗe ɗundiɗiiti,

² Silo, Kanaan yooi zu. Ti ɓoeni ti ɔɔ, ti ɗɛ ma: «Ƴooɗɓo GALAGI devei veeni Moize ya, ga taaiti ti ve gi ya, ga gi zeí ti zu, ta ti-maaɗooliiti, ve gá-loganiiti ta ɗɛ laamiizu ná.»

³ Izelayele nuiti ti taai tanigaa zefeni ta-yooiti su, ta ti-maafooliiti, ti fe Leevi nuiti zea, egevelei Gooḡo GALAGI ná-devei ḡeni la.

⁴ Kpakutoomai zolooni mounpa su Kefate mavofodaiti ta-veleyegeiti ma. Ti zaama, Leevi nuiti ti ḡeni ga zalaḡa ḡula nui Aalɔn mavofodaiti, naati ti taa puugɔ maazu savagɔ (13) zɔɔɔni kpakutoomai zu, niiti ti Zuda, Simiyɔn, ta Benzamenni ta-wolodaiti ta-yooiti su.

⁵ Kefate mavofodai zɔiti ti taa puugɔ zɔɔɔni kpakutoomai zu, Efelayime ná-bolodai ná-zooi zu, ta Dan ná-bolodai ná-zooi zu, ta Manasee ná-bolodai ḡilazuve ná-zooi zu.

⁶ Geeleson mavofodaiti ti taa puugɔ maazu savagɔ (13) zɔɔɔni kpakutoomai zu, Isakaal ná-bolodai ná-zooi zu, ta Aseel ná-bolodai ná-zooi zu, ta Nefetali ná-bolodai ná-zooi zu, ta Manasee ná-bolodai ḡilazuve ná-zooi zu, nii é zeini Basan yooi zu.

⁷ Melali mavofodaiti, egevelei ta-veleyegeiti ti la, ti taa puugɔ maazu felegɔ (12) zɔɔɔni Luβen ná-bolodai ná-zooi zu, ta Gade ná-bolodai ná-zooi zu, ta Zabalun ná-bolodai ná-zooi zu.

⁸ Izelayele nuiti ti naama laaiti ta ti-maafooliiti feeni Leevi nuiti zea ga kpakutoomai, egevelei Gooḡo GALAGI ma levei veeni la Moize ya.

Kefate mavofodai ná-taa wolaiti

⁹ Zuda ná-bolodai ná-zooi zu, ta Simiyɔn ná-bolodai ná-zooi zu, taai niiti ti ti veeni naati zea, ti-laaseigiti kaa,

¹⁰ ti ḡeni ga Kefate ná-peleyegeiti tɔnɔ, Aalɔn mavofodaiti saama, Leevi ná-bolodai zu. Mazɔlɔ tiya ḡa kpakutoomai ti zoni mounpa.

¹¹ Ti Kiliyate-Aaleba veeni ti ya, nii é ga Geebelɔn, Zuda ḡize yooi zu, ta maaḡoolii. Aaleba ḡeni ga Anake keeḡe.

¹² Kele kpalagiti ta taa goiti ti ḡilini ma laai va, naati ti veeni Yefunee ná-doun zunui Kalebe ya ga nɔnɔ.

¹³ Taai niiti ti veeni zalaḡa ḡula nui Aalɔn mavofodaiti zea, ta ti-maafooliiti, naati ti ḡeni ga: Geebelɔn, taai naa ḡeni ga nu vaa nuiti maavelazuve ta, Liβena,

¹⁴ Yatiil, Esetemoa,

¹⁵ Ḣolon, Deβiil,

¹⁶ Ayen, Yuta, é veε Bete-Seemese va. Taa wola taavuugɔ ḡana, ti sɔɔɔni Zudani ta Simiyɔn ta-wolodaiti ta-yooi zu.

¹⁷ Taai niiti ti ti zɔɔɔni Benzamen ná-bolodai ná-zooi zu, ta ti-maafooliiti, naati ti ḡeni ga: Gabaḡɔn, ta Geeba,

¹⁸ é veε Anatɔte va, ta Alemon, taa wola naanigɔ.

¹⁹ Taa wolai lieḡɔi zalaḡa ḡula nuiti Aalɔn mavofodaiti ti sɔɔɔni, é ḡeni ga taa wola puugɔ maazu savagɔ (13), é veε ti-maafooliiti ba.

²⁰ Leevi nuiti ti ga Kefate mavofodai zɔiti ta-veleyegeiti, naati ti taa wolaiti sɔɔɔni ga kpakutoomai, Efelayime ná-bolodai ná-zooi zu.

²¹ Taai niiti ti ti zɔɔɔni, ta ti-maafooliiti, naati ti ḡeni ga: Sikeme, taai naa ḡeni ga nu vaa nuiti maavelazuve ta, Efelayime ḡize yooi zu, naa veε Geezeel va,

²² ta Kiβesayime, é veε Bete-Ḣolon va, taa wola naanigɔ.

²³ Taai niiti ti ti zɔɔɔni Dan ná-bolodai ná-zooi zu, ta ti-maafooliiti, naati ti ḡeni ga: Eletekee, ta Giβeton,

²⁴ ta Ayalon, é veε Gate-Limon va, taa wola naanigɔ.

²⁵ Taai niiti ti ti zɔɔɔni Manasee ná-bolodai ḡilazuve ná-zooi zu, ta ti-maafooliiti, naati ti ḡeni ga: Taanake, é veε Gate-Limon va, taa wola felegɔ.

²⁶ Taa wolai lieḡoi Keḡate mavofodai zṓiti ti sṓlṓni, é ḡeni ga taa wola puuḡo, é vee ti-maaḡooliiti ba.

Geelesome mavofodai ná-taa wolaiti

²⁷ Leevi velleḡeḡeiti ti ga Geeleson mavofodaiti, taai niiti ti ti zṓlṓni Manasee ná-bolodai ḡilazuve ná-zooi zu, ta ti-maaḡooliiti, naati ti ḡeni ga: Ḡolan, nii é Basan yooi zu, taai naa ḡeni ga nu vaa nuiti maavelazuve ta, é vee Beesetela va, taa wola feleḡo.

²⁸ Taai niiti ti ti zṓlṓni Isakaal ná-bolodai ná-zooi zu, ta ti-maaḡooliiti, naati ti ḡeni ga: Kisiyon, ta Daḡelate,

²⁹ ta Yaalemute, é vee En-Ganime va, taa wola naanigṓ.

³⁰ Taai niiti ti ti zṓlṓni Aseeḡ ná-bolodai ná-zooi zu, ta ti-maaḡooliiti, naati ti ḡeni ga: Misesale, Aḡedon,

³¹ Ḡelekate, é vee Leḡṓbe va, taa wola naanigṓ.

³² Taai niiti ti ti zṓlṓni Neḡetali ná-bolodai ná-zooi zu, ta ti-maaḡooliiti, naati ti ḡeni ga: Keedese, nii é Galilee yooi zu, taai naa ḡeni ga nu vaa nuiti maavelazuve ta, ta Ḡamṓte-Dṓḡ, é vee Kaaletan va, taa wola savagṓ.

³³ Taa wolai lieḡoi Geeleson mavofodaiti ti sṓlṓni, é ḡeni ga taa wola puuḡo maazu savagṓ (13), é vee ti-maaḡooliiti ba.

Melali mavofodai ná-taa wolaiti

³⁴ Taai niiti ti ti veeni Leevi ná-peḡeḡeḡe mṓtaiti zea, ti ga Melali mavofodaiti, Zaḡulṓn ná-bolodai ná-zooi zu, ta ti-maaḡooliiti, naati ti ḡeni ga: Yṓkeneyame, Kaaleta,

³⁵ ta Dimena, é vee Naḡalale va, taa wola naanigṓ.

³⁶ Taai niiti ti ti zṓlṓni Luḡen ná-bolodai ná-zooi zu, ta ti-maaḡooliiti, naati ti ḡeni ga: Beeseeḡ, Yaasa,

³⁷ ta Kedeemṓte, é vee Meefaate va, taa wola naanigṓ.

³⁸ Taai niiti ti ti zṓlṓni Gade ná-bolodai ná-zooi zu, ta ti-maaḡooliiti, naati ti ḡeni ga: Lamṓte, nii é Galaade yooi zu, taai naa ḡeni ga nu vaa nuiti maavelazuve ta, ta Maḡanayime,

³⁹ ta Ḡeseḡon, é vee Yazeeḡ va, taa wola naanigṓ.

⁴⁰ Taa wolai lieḡoi Melali mavofodaiti ti sṓlṓni kṓakutoomai zu, ti ga Leevi ná-peḡeḡeḡe mṓtaiti, é ḡeni ga taa wola puuḡo maazu feleḡo (12).

⁴¹ Taa wolai lieḡoi Leevi nuiti ti sṓlṓni, Izelayele nui zṓiti saama, é ḡeni ga taa wola vuunaanigṓ maazu lṓsava (48), é vee ti-maaḡooliiti ba.

⁴² Taa wolai naa ḡilagilagi pe, zṓoi ḡeni maaḡoolii zu, pele ḡana é ḡeni la, é lo taa wolai naati kṓein ba.

GALA ge ná-minazefegi laazeeli vai

⁴³ Vele ḡana Ḡṓḡḡ GALAGI zṓoi kṓein feeni la Izelayele nuiti be, nii é ma ḡonai woni ti-memeḡolani be. Ti seḡeni ga tṓnṓ, ti zei ná.

⁴⁴ GALA ge dooḡogi veeni ti ya ta-you ḡwemaveti pe, eḡevelei é ma ḡonai woni la ti-memeḡolani be. Ti zili nu nṓpe ge la vṓnini ti ma, é ḡoni ti va, ti pile sṓlṓ ti zili nuiti kṓein ma, ta la lṓni ti luḡṓ.

⁴⁵ Faaneei kṓein Ḡṓḡḡ GALAGI ma minazefeni ga é ke Izelayele nuḡuseiti be, vele ḡana naa pe daazeelini la, tanṓpe suraka la ḡeni yeni.

22

*Bolodai niiti ti zeini
Zuludɛn folo ɣilazu velei*

¹ Zozuwe Luβen zunuiti tolini ta Gade zunuiti, ta Manasee ná-bolodai ɣilazuve ma zunuiti,

² é ɣɛ ti ma: «Wo naa kpein keɛve, nii Ɔooɣɔ GALAGI ná-botiɣɛ nui Moize ma levei veeni wo ya, wo ɣolove ná-devei kpein be.

³ Wo la beteveni wo-ɣɛɛleaiti ba sienɔpe su, eyɛsu zaafaza, wo devei naa zoge, wo zie la, nii Ɔooɣɔ GALAGI wa-ƆALAGI feeni wo ya.

⁴ Niizu, Ɔooɣɔ GALAGI wa-ƆALAGI dooɣo fea wo-ɣɛɛleaiti be, eɣevelei é boni la ti ma. A pele zona, wo li wa-zegɛ ɣotaiti bu, wa-yooi zu, nii Ɔooɣɔ GALAGI ná-botiɣɛ nui Moize feeni wo ya ga wɔnɔ, Zuludɛn volu velei.

⁵ A dama, wo zie ga devei, wo tɔgi zo, nii Ɔooɣɔ GALAGI ná-botiɣɛ nui Moize feeni wo ya. A Ɔooɣɔ GALAGI wa-ƆALAGI neɛ ve, wo zie ga ná-peleiti kpein, wo ná-deveiti so, wo zie la, wo ɣili tɔun ba, wo deɓi ga wo-yiimaɛ pe, ta wo-yenvui pe.»

⁶ Zozuwe tuya looni ti ve, é ti vile, ti li ta-laaiti su.

⁷ Moize zou veeni Manasee ná-bolodai ɣilazuve ya ga nɔnɔ, Basan yooi zu. Zɔɔma lukpegi nɔnɔ ma yooi zɔɔni Zuludɛn folo liizu velei, ti ze ná ta ti-ɣɛɛleaiti. Siɛgi zu Zozuwe ti vileni da, ga ti li ta-zegɛ ɣotaiti bu, é tuya looni ti ve,

⁸ é ɣɛ ti ma: «À ɣale ma, wo li wa-zegɛ ɣotaiti bu ga naavolo wolaiti, ta togani bulu golaiti, ta wali mɔinmɔin gola, ta zanugi, ta kɔlu ɔoigi, ta kɔlui, ta seɣeiti. Wa wo-ɣɛɛleaiti, à kɔzoganii ɣaagwe va, nii wo kulaai wo zili nuiti zea.»

⁹ Luβen ná-bolodai, ta Gade ná-bolodai, naa veɛ Manasee ná-bolodai ɣilazuve va, naati ti zegeni Izelayeɛle nuiti pɔ be Silo, Kanaan yooi zu, ti ɣale ma Galaade yooi zu, zoi nii ti sɔɔni ga tɔnɔ Moize ya, Ɔooɣɔ GALAGI ná-devei zu.

*Zalaɣa ɣilazuve,
é ɣɛni Zuludɛn volu velei*

¹⁰ Siɛgi zu ti zeelini la Zuludɛn laave, ti ɣɛni de Kanaan yooi zu vele, Luβen ná-bolodai, ta Gade ná-bolodai, ta Manasee ná-bolodai ɣilazuve, ti zalaɣa ɣilazuve loni zelaave, gola maayikini.

¹¹ Izelayeɛle nui zɔiti ti menini ga Luβen ná-bolodai, ta Gade ná-bolodai, ta Manasee ná-bolodai ɣilazuve, ti zalaɣa ɣilazuve logɛ Zuludɛn laave, Kanaan yooi zu vele, Izelayeɛle nui zɔiti koba velei.

¹² Izelayeɛle nui zɔiti ti menigai ma, ti kpein ti ɣaaleeni ba Silo, ti va li ga kɔɔi ti laalɔɣma.

¹³ Ti zunuiti tevɛni Luβen ná-bolodai vɔ be, ta Gade ná-bolodai, ta Manasee ná-bolodai ɣilazuve, Galaade yooi zu. Nuiti ti ti leveni, ta ɣɛni ga Finease, zalaɣa ɣila nui Eleazaal ná-down zunui,

¹⁴ kundiɣi puugɔ ɔni ba, boloda ɣila kundiɣi ɣila. Ti pe ti ɣɛni ga kundiɣi ta-veleyeɣeiti bu, Izelayeɛle wolodamaiti su.

¹⁵ Ti liini Luβen ná-bolodai vɔ be, ta Gade ná-bolodai, ta Manasee ná-bolodai ɣilazuve, Galaade yooi zu, ti ɔɔni ti vɔ, ti ɣɛ ti ma:

¹⁶ «Wele nii ɣa Ɔooɣɔ GALAGI ná-nuɓuseiti ti boga: Lee vaa zu wo woɔvaladai ɣɛzu, wo wuzegɛ Izelayeɛle ná-GALAGI laalɔɣma? Lee vaa zu

wo zezefzu Gooḡo GALAGI volu niizu? Mazoboo wa zalaḡa ḡulazu lona boḡo ve za, wo la wuzefeni Gooḡo GALAGI laalobḡoma baa?

17 Ade faaḡaaza gola ḡeeni Peyool, de la de beni ga nade naa ma zaḡaza, anee nii é kpoboi laani de ma. Naa la kulani baa?

18 Wa ga voluave za Gooḡo GALAGI va! Ni wa wuzefena za Gooḡo GALAGI laalobḡoma, lina, zii ḡa ḡula Izelayele nubusei kpein ma.

19 Zooi nii feai wo ya ga wono, ni naa ḡozove wo ḡaazu, à va naama yooi zu, nii é ga Gooḡo GALAGI nonoi, ve é seizuve betelai ná, wo zei gi zaama. Kele à mina wuzefe Gooḡo GALAGI laalobḡoma, à mina wuzefe gi laalobḡoma, wo va boḡo zalaḡa ḡulazu lo, é ḡula Gooḡo GALAGI da-GALAGI nonoi volu.

20 Siegi zu Zeela ná-doun zunui Akan faaḡaaza golai ḡeeni la, é vile aniiti ba, niiti Gooḡo GALAGI maapei veeni ti va, é ti zefeni, Izelayele nubuseiti kpein ti Gooḡo GALAGI ná-ziiḡaawanai zoloboni, wo naa zuḡwee ga pagó. Tó ḡila ta ḡeni de, undaa va vili ná-faa noi vaa zu.»

21 Luḡen ná-bolodai, ta Gade ná-bolodai, ta Manasee ná-bolodai ḡilazuve, naati ti Izelayele wolodai zóiti ta-ḡundiḡiiti gooḡaavoteni, ti ḡe ti ma:

22 «Gooḡo GALAGI, GALAGI ḡeḡala la ná, ungo GALAGI ḡeḡala la ná, Gooḡo GALAGI naa ḡwee! Izelayele balaa ka kwee! Ni kpaka faa ḡa gi keai ma, baa woovlada vaa, é mina gi ḡizo za voloi!

23 Ni gi zalaḡa ḡulazuve loge, nii a ke gi zefe Gooḡo GALAGI va, gi va da gala zalaḡaiti kula ná, ta vebeaniiti, ta ziilei zalaḡaiti, Gooḡo GALAGI boḡoi gi zakpe!

24 Kele ba-o, naa laade! Gi nii ḡeeve, gi ḡoozuvilini, gi da ḡisie ga lina ḡa lina, wo-mavofodaiti ti mina ḡe gi-mavofodaiti ma: «Lee boḡaama ḡa é wo yobozu, wa Gooḡo GALAGI, Izelayele ná-GALAGI?

25 Luḡen ná-bolodai, ta Gade ná-bolodai, Gooḡo GALAGI boḡoi la Zuluden ḡeeni ga kwepemave ade yobozu baa? Wono la Gooḡo GALAGI ná-faiti sul! Wo-mavofodaiti ta ḡe ga zaḡu, gi-mavofodaiti ti beteve Gooḡo GALAGI lebi vai va.

26 Naa ḡa é keeni, gi ḡe boḡo ma: «Ade zalaḡa ḡulazuve lo.» E la ga gi va ḡe gala zalaḡa ḡulazu ná, baa zalaḡa ḡiligaa,

27 é ḡe no ga zeele vaa ade yobozu, ta ade-mavofodaiti zobozu, ada zefena ná, gi Gooḡo GALAGI lebi vai ḡe to boḡoi ḡaazu, ga ḡa-ḡala zalaḡaiti, ta ḡa-yiilei zalaḡaiti, ta ḡa-zalaḡa ḡiligiti. Nii gi po ga é mina ḡe, naa ḡa ga, yeeta, wo-mavofodai mina ḡe ḡonoi ma: «Wa-vaa la Gooḡo GALAGI ná-faa zu!»

28 Gi ḡeni ma, ni yeeta ta naama boei wona gi ma, baa gi-mavofodaiti ma, ḡa ti woḡaavote, gi ḡe ti ma: «A Gooḡo GALAGI ná-zalaḡa ḡulazuve ma zii vete, nii gi-memewolani ti kpeteni, é la ga gala zalaḡaiti ti va da ḡula ná, baa zalaḡa ḡiligaa, kele é ḡe ga zeelei ade yobozu.»

29 Naa maḡooza gi va, gi va wuzefe Gooḡo GALAGI laalobḡoma, gi va voluave Gooḡo GALAGI va za, gi va zalaḡa ḡulazuve lo, gi va da gala zalaḡaiti kula ná, ta vebeaniiti, ta zalaḡa ḡiligiti, gi va bude Gooḡo GALAGI, ḡa-GALAGI ná-zalaḡa ḡulazuve maazu, nii é seizuve ḡakalave.»

30 Siegi zu zalaḡa ḡula nui Finease ta kundigiiti, ta peleyege ḡundiḡiiti, ti naama woouzḡula gooiti kpein menini da, nii Luḡen ná-nuiti ti boni ta Gade ná-nuiti, ta Manasee ná-nuiti, ti yiileini.

31 Zalaḡa ḡula nui Elezaal ná-doun zunui Finease ḡeni Luḡen ná-nuiti ma, ta Gade ná-nuiti, ta Manasee ná-nuiti: «Gi kwee ga za ga Gooḡo GALAGI ḡa

ade zaama, tɔɔzei wo la woɔvalada vaa ɣɛɛni Ɔɔɔɔɔ GALAGI laalɔɔɔma. Wo la Izelayele nuiti dɔɔni Ɔɔɔɔɔ GALAGI yeezu, ɛ va faa ɲɔu ɣɛ ga tiye.»

³² Zalaɣa ɣɔla nui Elezaal ná-doun zunui Finease ta kundigiiti, ti zegeni Luβen ná-nuiti pɔ βɛ, ta Gade ná-nuiti, Galaade yooi zu. Ti ɔaani Kanaan yooi zu, Izelayele nuiti pɔ βɛ, ti ɔoluvaawo.

³³ Poluvaawogi naa Izelayele nuiti ziilɛini, ti GALA mama, ti la mɔ ɣɛni faa woni ga ti va li, ti va kɔɔ ɔɛɛ Luβen ná-nuiti ba, ta Gade ná-nuiti, ti va zooi naa gologolo, nii ti zeini su.

³⁴ Luβen ná-nuiti ta Gade ná-nuiti ti daaseigi ɔɛɛni zalaɣa ɣɔlazuvɛ naa va, ga «zeelei,» mazɔlɔɔ ti ɣɛni ma: «Toɣa ga zeelei ade yɔɔɔzu ga Ɔɔɔɔɔ GALAGI ɣɔla kpe ka ɛ ga GALAGI.»

23

Zozuwe ná-falima woo ɣaabelagiti

¹ Kona mɔinmɔin ge leveni, Ɔɔɔɔɔ GALAGI dooɣɔgi veai ma Izelayele nuiti zea, ɛ ti ɣɔla ti zili nuiti zea, niiti ti ɣɛni ti-maagoolii zu. Zozuwe wola ɔlɔɔɔɣani niina.

² Zozuwe Izelayele nuiti kpein tolini, ta-ɣɛwolaiti, ta-ɣundigiiti, ta-lukpɔɣaaleve nuiti, ta-ɣɔɔɔɔ nu ɣundigiiti. E ɣɛni ti ma: «Gɛ wola ɔlɔɔɔɣaga.

³ Wɔun, wo naa kpein kaa, nii Ɔɔɔɔɔ GALAGI wa-ƆALAGI kɛɛni ga zii ɣiligiti, wa-vaa zu. Mazɔlɔɔ Ɔɔɔɔɔ GALAGI wa-ƆALAGI ɣa ɛ kɔɔi ɣɔɔni wo ɔɛ.

⁴ Wele, gɛ zooi veeni wo ya ga kpakutoomai, eɣɛvelei wa-wolodaiti ti la, zii naati ti zo fai yɛgai ɔoluzu, ta ziiti kpein gɛ ti-ma zuwu ɣaaleveni, ɛ zo Zuludɛn va, eyɛsu ɛ zeeli Kpolɔɔɔ Wolai ma, folo liizu velei.

⁵ Ɔɔɔɔɔ GALAGI wa-ƆALAGI ti laavili, ti maagooza wo va, ɛ ti βɛ wo luɣɔ, wa ta-yooi zɛɣe ga wɔnɔ, eɣɛvelei Ɔɔɔɔɔ GALAGI wa-ƆALAGI boni la wo ma.

⁶ «À ɣaaba ga zɛbei pɛ, wo naa kpein so, wo zie la, nii seɔɔɔɔ, Moize ná-tɔ seɔɔɔɔ zu, wo mina zɛɣe ba ga yeezai, baɔ ga ɣɔɔɔɔ.

⁷ A mina zupu, wa zii niiti ti yɛgai wo zaama. A mina ta-ɣalagiti daasei bo. A mina ta wo wa-ɣona wo faiti su. A mina ti lɛbi. A mina nɔkɔ ti wu.

⁸ Kele à ɣɔli Ɔɔɔɔɔ GALAGI wa-ƆALAGI va, eɣɛvelei wo kɛɛzu la zaɔɣaza.

⁹ «Naazu Ɔɔɔɔɔ GALAGI ɣa nuβuse mɔinmɔingiti kpe wo luɣɔ, niiti ti zɛbei wola woɔlɔɔɔɔ, eyɛsu ta zeeli, nu nɔpɛ ge la de loni wo luɣɔ, ɛ va zoo wo la.

¹⁰ Wo zaama, nu ɣilagi ɣɛni nu waagilagi (1 000) βɛɛzu, mazɔlɔɔ Ɔɔɔɔɔ GALAGI wa-ƆALAGI ɣɛni kɔɔi ɣɔɔzu wo ɔɛ, eɣɛvelei ɛ boni la.

¹¹ A dama ga βɔɔɔɔ gola, à Ɔɔɔɔɔ GALAGI wa-ƆALAGI nɛɛ ɔɛ.

¹² «Mazɔlɔɔ ni wa ɔoluavena tɔun ba, wo ɣɔli ziiti ba, ti de wo zaama, wo wulu βɔɔɔ ma wa tiye, ni wa zupuna wa tiye,

¹³ à suɣwɛɛ ga Ɔɔɔɔɔ GALAGI wa-ƆALAGI la yɛga zii niiti kpeɛzu wo luɣɔ, kele ta ɣɛ wo ɔɛ ga tumɔi, ta balli, ta kpakɔi ɛ wo loɣazu, ta ɣaingi ɛ wo-ɣaazuvɛ, eyɛsu wo undaavili zou ɔagɔi zu, nii Ɔɔɔɔɔ GALAGI wa-ƆALAGI feeni wo ɔɛ.

¹⁴ «Nɔun nà, nà ga va zaazu. Niizu à suɣwɛɛ ga pagɔ wo-yiimaɔɔ ta wa-ɣisiei zu, ga Ɔɔɔɔɔ GALAGI wa-ƆALAGI ná-minazɛɣe kpɔɔɔ ɔagɔiti ma wooi ɣɔla kpalaɔ suɲaka la yenɔ. Ti pɛ daazeeliɔɔ wo ɔɛ, ɣɔla kpalaɔ suɲaka la yenɔ.

¹⁵ Eɣɛvelei Ɔɔɔɔɔ GALAGI wa-ƆALAGI ná-minazɛɣe kpɔɔɔ ɔagɔiti boni la wo ma, ti laazeeli wo ɔɛ, toɣa maanɔɔɔ vaiti daazeeli wo laalɔɔɔma, eyɛsu ɛ wo-ma zuwu ɣaaleve, wo ɣɔla zou ɔagɔi ɣa, nii ɛ feai wo ɔɛ.

16 Ni wa minazefegi gʊloḡolona, nii Gʊoḡo GALAGI wa-GʊLAGI boni wo ve, wo li, wo da gala kiligiti dɛbi, wo da nɔkɔ ti wu, Gʊoḡo GALAGI ɟa yiiḡaawana wo ma, toḡa wo ḡula zou vagoi naa va, nii é feai wo ve, wo undaavili.»

24

Gaalɛba ɟaabelagi ti boni Sikeme

1 Zozuwe Izelayele wolodamaiti kpein gaalɛni ba Sikeme. E Izelayele ɟɛwolaiti tolini, ta kundigʊiti, ta tukpɔḡaaleve nuiti, ta kɔoḡo nu ḡundigʊiti. Ti Ioni GALA gaazu.

2 Zozuwe ɟeni nuɓuseiti kpein ma: «Gʊoḡo GALAGI, Izelayele ná-GʊLAGI wooi ɟaa: «Suḡooza gola, wo-mɛmɛwolani, Teela ɓɔɓɓɔ, Aɓalaame ta Naḡɔɔlni ti-ɟɛɛ, naati ti zeini zie wolai Ufelate volu vele yooi zu, ti ɟeni gala kiligiti dɛbizu.

3 Gè wo-mɛmɛwola Aɓalaame zefeni zie wolai Ufelate volu vele yooi zu. Gè zieni la Kanaan yooi zu ná pɛ. Gè mavofodai mɔinni gola, gè Izaake ve zea ga doun zunui.

4 Gè Zakɔbe ta Ezawu veeni Izaake ya. Gè Seyiil ɟize yooi veeni Ezawu ve ga nɔnɔ. Zakɔbe ta ná-doun zunuiti ti liini Ezipete yooi zu.

5 « «Suḡoozaai ma, gè Moizeni ta Aalɔn lɛveni, gè maanɔḡo vaa mɔinmɔin daa Ezipete yooi ma, naa voluma gè wo ḡula ná.

6 Gè wo-mɛmɛwolani kulani Ezipete yooi va, wo zeeli kpoloɗei ma. Ezipete nuiti ti vileni wo-mɛmɛwolani polu ga wotoloiti, ta soo bize zalaɓusuiti, ti zeeli Seeli Kpoloɗei vɔ bɛ.

7 Wo-mɛmɛwolani ti kpeei looni gòizu. Gè kpidiil lɔni wo yɔḡozu wa Ezipete nuiti, gè kpoloɗei ɟaaḡale ma, gè pu ti ma, é ti maalɔɔḡu. Wo naa kpein suḡwɛɛ ga pagɔ, nii gè kɛɛni ga Ezipete nuiti. Wo yeni zeini teɓebai zu, eyɛsu suḡooza.

8 « «Gè liini ga woye Amɔɔl nuiti ta-yooi zu, niiti ti zeini Zuludɛn volu veleil, folo ḡulazu veleil. Ti kɔɔi vɛɛni wo va, kɛɛ gè zobogi veeni wo ve, wo pile sɔɓɔ ti ma. Wo ta-yooi zefeni ga wɔnɔ, gè ti ḡoloḡoloni wo luḡo.

9 Sipɔɔl ná-doun zunui Balake, Moaɓe masagi wuzeɟeni, é Izelayele zakpe. E Beyɔɔl ná-doun zunui Balaame lolini, ga é wo voovo.

10 Kɛɛ gè la ɟeni kɛɛni, gè va woilo Balaame wooi ma, tuyai ɟa é tooni wo ve. Gè wo ḡulani Balake yeezu.

11 « «Wo Zuludɛn maazuɓudeni, wo va Zeeliko. Naama laa wolai zu nuiti ti wo zakpeni, gè zobogi ve wo ve, wo pile sɔɓɔ ti ma. Pele nɔ ɟana wo sɔɓɔni la Amɔɔl nuiti ma, ta Feeleeze nuiti, ta Kanaan nuiti, ta Gɛte nuiti, ta Giilegase nuiti, ta Geeve nuiti, ta Yeeɓuse nuiti.

12 Gè kaogiti teveni wo luḡo, ti Amɔɔl nuiti ta-masa felegoi tɛiti kɛɛni wo luḡo, ti ti maaḡooza wo va, wa-woḡa zɔkpɔi baa wa-mɛɛin laade, wo va ti ɓɛɛ la.

13 Gè zoi veeni wo ve, nii wo la tii ɟɛɛni ma, ta taa wolaiti wo la ti Ioni, wo zeizu ti zu, ta leezɛn beleiti, ta wolive wuluiti, niiti wo la ti ziinni, kɛɛ wo ma waaiti miizu.» »

Izelayele nuiti ti yimazeɟe vai ga Gʊoḡo GALAGI lɛbi vai

14 Zozuwe ɟeni ti ma: «Niizu, à lua Gʊoḡo GALAGI va, wo dɛbi ga sɔledai ta woɔḡɛḡilada. A gala kiligiti kula ɓoḡo zaama, niiti wo-mɛmɛwolani ti ɟeni ti lɛbizu zie wolai Ufelate volu veleil ta Ezipete yooi zu. A Gʊoḡo GALAGI lɛbi.

15 Ni é la nɛɛni wo ʋe ga wo ƆooƆo GALAGI lebi, à yiimazeƆe za ga galagi naa, nii wa debi, ɓaa naati niiti wo-mɛmɛwolani ti ti lebini zɛ wolai Ufelate volu vele yooi zu, ɓaa Amɔɔl nuiti ta-Ɔalagiti, niiti wo zeini ta-yooi zu. Nà-o, nà-pɛɛyeƆeji-yo, gá ƆooƆo GALAGI lebi.»

16 Nuɓuseiti ti gooƆaavoteni, ti Ɔe ma: «Naama Ɔisɛi maafooza gi va, gi va Ɔe ƆooƆo GALAGI va, gi va gala kiligiti debi!

17 Mazɔɔ ƆooƆo GALAGI, gá-GALAGI Ɔa é gi ɟulani Ezipete yooi va, gá gi-mɛmɛwolani, zooi nii gi Ɔeni su ga duɔiti. E poo golaiti kɛɛni gi Ɔaazu, é gi makeni pelei zu, ʋe kpein gi zieni ná, ta nuɓuseiti kpein saama, niiti gi ta-yooi maazubudeni.

18 ƆooƆo GALAGI Ɔa é nuɓuseiti kpein kpeɛni gi luƆo, ma un ge da ma mɛɛ ga Amɔɔl nuiti ti Ɔeni zeini zooi tɛi su. Gá ɓalaagi, gá ƆooƆo GALAGI lebi, mazɔɔ toƆa ga gá-GALAGI.»

19 Zozuwe Ɔeni nuɓuseiti ma: «Wo la zooga wo va ƆooƆo GALAGI lebi, mazɔɔ GALAGI ʋe ɲadegai, GALAGI ʋe toloai, é la wa-lɔ koloƆologiti su-vaayɛga, ta wa-Ɔotoiti.

20 Wa Ɔelena ba, wo ɗa gala kiligiti debi, toƆa Ɔale ma wo laalɔɔma, é faa ɲoi Ɔe ga woye. E faanɛi Ɔea voluma wo ʋe, toƆa wo-ma zuwu Ɔaleue.»

21 Nuɓuseiti ti Zozuwe woɔaavoteni, ti Ɔe ma: «Ba-o! ƆooƆo GALAGI Ɔa gá debi.»

22 Zozuwe Ɔeni ti ma: «Wo Ɔea ga zeeleiti, wa ɓɔɔi wo laalɔɔma, ga wa Ɔa wo yiimazeƆea ga ƆooƆo GALAGI, ga wo debi.» Ti gooƆaavoteni, ti Ɔe ma: «Gá ga ma zeeleiti.»

23 Zozuwe Ɔeni ti ma: «Ni naa ʋe, à beteʋe gala kiligiti ba, ti wo zaama, wo lati ƆooƆo GALAGI ma, Izelayele ná-GALAGI, ga wo-yiimave pe.»

24 Nuɓuseiti ti gooƆaavoteni, ti Ɔe ma: «Gá ƆooƆo GALAGI lebi, gá-GALAGI, gi Ɔolo ná-deveiti be.»

MinazeƆegi unso fai

25 Naama volo ná Sikeme, Zozuwe minazeƆegi unsoni nuɓuseiti be, é togi ve ti ya, ta deveiti.

26 Zozuwe niima vaiti kpein seʋeni GALA ná-Tɔ Seʋeɪ zu. E kɔtu wolai zeƆeni, é gaalɔ sene gului wu, nii é Ɔeni ƆooƆo GALAGI zeizu ɲadegai.

27 Zozuwe Ɔeni nuɓuseiti ma: «Wele, kotui nii Ɔa Ɔeezu ga zeele ade laalɔɔma, mazɔɔ woɔi kpein ƆooƆo GALAGI bogai ade ma, é naati pe menige. Ungo, toƆa Ɔe ga zeele wo laalɔɔma, ga wo mina Ɔele wa-GALAGI va.»

28 Ti begai ma, Zozuwe yeebeni nuɓuseiti ba, eɛ ge li, é zeɪ ná-poganii unda.

Zozuwe zaa vai

29 Naama vaiti poluma, Nun ná-doun zunui Zozuwe, ƆooƆo GALAGI ná-botigɛ nui zaani, ná-konagi Ɔeni ga kona ungila kona puugɔ (110).

30 Ti maafuluni zooi naa zu, nii é sɔɔni ga nɔnɔ, Timenate-Seela, Efelayime Ɔize yooi zu, Gaase gizeɪ lekpeɛmave nu Ɔɔʋezuwe.

31 Izelayele nuiti ti Ɔeni ƆooƆo GALAGI lebizu, Zozuwe zii ma voloi pe su, saa voluma ɓalaa, keɔwolai naati sii ma voloi pe su, niiti ti yeni vulua Zozuwe ná-siɛgi kpein su, ti naama vaa wolaiti kpein kaai, niiti ƆooƆo GALAGI ti Ɔeni Izelayele ʋe.

32 Zozefe ma Ɔaɛiti Izelayele nuiti ti ʋaani ga tiye, ti zeƆe ga tiye Ezipete yooi zu, ti naati maafuluni Sikeme taazuʋe, zou goi naa zu, nii Zakɔbe geyani ga

wali g̃ae ungiła (100), G̃amɔɔl mavofodaiti ma, nii é g̃eni ga Sikeme keεg̃e. Ná g̃eni ga Zozefe mavofodaiti tɔnɔ ma yooi ta.

³³ Aalɔn ná-doun zunui Eleazaal b̃alaagi zaani. Ti maaḡuluni gize ma, nii é veeni ná-doun zunui Finease ya, Efelayime g̃ize yooi zu.

Tukpɔɔfaaleve Nuiti Ta-Zɛvɛi Sɛvɛi lɔɔzeizuvɛ

Faiti ti zɛvɛai Tukpɔɔfaaleve nuiti ta-zɛvɛi zu, naati toge naama vaiti ba, niiti ti ɣɛɛni Izelayele nuiti keai ma zeizu ga niine Kanaan yooi zu, Zozuwe ɣɛai ma loni ti untuɣɔ, eyɛsu naama ɣonagiti ti be niiti ti ɣɛɛni Samiyɛle nɔ-siegi zu, aisa masadai lɔɔ va ze.

Niima vaiti ti ɣɛɛni kona waagila unsavago puulɔsava (1 380) ta kona waagila puulɔlugɔ (1 050) yɔɣɔzuvɛ, ɔaa kona waagila unfele puufelegɔ (1 220) ta kona waagila puulɔlugɔi (1 050) yɔɣɔzuvɛ, aisa Yesu Kilista va zɔlɔɔ.

Naama laaseigi, ga tukpɔɔfaaleve nuiti, naa ɣa ga nuiti ti zobogi zɔlɔɔni GALA ɔɔɣɔi yeezu, ɛ la ga faawo bo faa ɣila nɔ, keɛ ti loni nuɔuseiti untuɣɔ faiti pɛ su, ti ɣɛ ga ta-ɣundiɣiiti. Ti bolodamai tanigaani kula ɔalaa faaɔaagiti su.

Tukpɔɔfaaleve nuiti ta-zɛvɛi ɣaagfwɛvɛvɛ su ga faa wola savago:

1) Ma mɔungi ɣa naama vaiti dɛɛzu, niiti ti ɣɛɛni Izelayele nuiti keai ma zeizu ga niine Kanaan yooi zu, eyɛsu Zozuwe za (1:1 ɛ li 2:10).

2) Fai velesiei ɣa dɛɛzu, vɛlegi GALA ga ɔa nɔ-nuɔuseiti unmdɔ da, ɛ yeelo nuiti ba, ɛ ti leve ti unmdɔ fai naa ɣɛ (2:11 ɛ li 16:31).

3) Fai zavasiei ɣa dɛɛzu ga faazupui ɣeni ɣɛɛzu Izelayele wolodama nuiti saama, aisa masadai va ze kpasu (gaagfwɛsu 17 ɛ li 21).

Faiti kpein ti ɣɛɛni ga Izelayele nuiti, tukpɔɔfaaleve nuiti ta-zɛvɛi zu, naati ti ɣɛɛni tɔɔzei ti yɔɣɔzuvɛ ɣɛvelei va ta GALA. Siegi zu ta la woɔaladai ɣɛɛna la ga GALA, nuɔuseiti ti bɛna ti maanɔɣɔ, niiti ti zeini ti zaama, ta ti-maaɣoolii zu geleiti ɔalaa. Keɛ ta la ɣalena ma GALA ma, ti woɔɣula ma ga ɛ ɔɔ ti va, GALA ge ɣeni ti unmdɔsu. Yeenɔpɛ nɔ, tegai ɣeni ti volu ga ti nɔkɔ gala kiligiti bu, niiti ti ɣeni Kanaan yooi zu, ɔaa ti vɛle GALA polu ta ɔɔɣɔi ta-ɣulagaaneɛzui vaa ma (gaagfwɛsu 17 ɛ li 18), ɔaa ti yeema GALA nɔ-deveiti ma (gaagfwɛsu 19 ɛ li 21). Ta la ɣena naa ɣɛa, undaavili pelei ɣa ti bɛna so, ni GALA ge la vaani, ɛ va ɔɔ ti va.

Fai zavasiei ɣa naa lɛɛzu, vɛlei Izelayele nuiti ta la ɣɛ la, ni ta ɔɔɣɔ yeema nɔ, ti volu la zeini GALA ba. Togɔ dɛɛzu deɣɛmu ga, GALA nɔ-nuɔuseiti, gaazaɣagi ɣa ga, kɛni ɛ ɣwɛɛ, ga zobogi begele ɣa ti wɔinni ti ta-eteai zie su? Soloo faa ɣa ga nɔ nei, ga ɛɛ ge nɔ-eteai zie, eɣɛvelei soloogai la nɔ gaazu?

*Lɛkpɛmavɛ nu yeezazu vɛle wolodaiti
ta-yooi zo fai*

¹ Zozuwe zaai ma, Izelayele nuiti ti ɣooɣɔ GALAGI gaazaɣani, ti ɣɛ ma: «Gi zaama, be ɣa a li mɔunpa, ɛ kɔɔi vɛɛ Kanaan nuiti ba?»

² ɣooɣɔ GALAGI ɣeni ma: «Zuda mɔunpa ka a li, gɛ zooi lɔa zeezu.»

³ Zuda nuiti ti ɣeni ti-ɣɛɛloin Simiyɔn nɔ-nuiti ma: «Ade lɛ wo ɔɔ gi va zooi naa vaa zu, nii feai gi ya, ade Kanaan nuiti sakpe, gɔ ɔalaa gɔ vɛle wo volu, ade li naama yooi zu, nii feai wo ya.»

Simiyɔn nɔ-nuiti ti vɛleni ti volu ti li.

⁴ Zuda nuiti ti lɛɛni, ɣooɣɔ GALAGI Kanaan nuiti dɔɔni ti yeezu, ta Feeleeze nuiti. Ti zunu waapuugɔ (10 000) vaani naati ba Beezeke.

⁵ Ti masagi Adɔni-Beezeke ɣaani Beezeke, ti sakpeni, ti zobogi zɔlɔɔni Kanaan nuiti ma, ta Feeleeze nuiti.

⁶ Adɔni-Beezeke bizeni, keke ti vileni polu, ti so, ti zeezinekpotogiti ta kɔɔzinekpotogiti teveni ba.

⁷ Adɔni-Beezeke ɣeni ma: «Masa puulɔfela (70), niiti ti ti-yeezinekpotogiti, ta ti-ɔɔzinekpotogiti teveni ba, naati ti ɣeni daamianigi matai yeezezu, nii é ɣeni loozu, é da ɣula ná-tabalii ɣa. GALA ge naa ɣea ga ze, nii gè keeni.» Ti liini la Zeeluzalɛme, miná ɣa é zaani ná.

⁸ Zuda nuiti ti laaleeni Zeeluzalɛme wu, ti soni. Ti ma laai zu nuɔuseiti pe paa, ti abui lo taai va.

⁹ Naa voluma, ti liini ti kɔɔi veɛ Kanaan nuiti ba, niiti ti ɣeni zeini gize yooi zu, ta lekɛmaɔve nu yeezazuve yooi zu, ta zielave ma nemei zu.

¹⁰ Zuda nuiti ti kɔɔi veɛni Kanaan nuiti ba, niiti ti ɣeni zeini Geeɓelɔn, nii daaseigi ɣeni mɔungi ga Kiliyate-Aaleɓa. Ti zobo sɔlɔɔni Seesayi nuiti ma, ta Ayiman nuiti, ta Talemayi nuiti.

¹¹ Ti zegeni miná, ti li ti Deɓiil nuiti sakpe. Mɔungi, Deɓiil laaseigi ɣeni ga Kiliyate-Seefɛɛl.

¹² Kaleɓe ɣeni ma: «Nà dɔun anzanui Akesa ve naama nui ve ga anza, nii a Kiliyate-Seefɛɛl zakpe, é so.»

¹³ Kaleɓe degei Kenaze ná-doun zunui Wɔteniyɛle ɣa é ná zoni. Kaleɓe ná-doun anzanui Akesa veeni be ga anza.

¹⁴ Seelii ma sinigi vɔ be, é deeni ga naa, ga naa kpalagi ta vali keɛge Kaleɓe ma. Naa volu, Akesa vilini, é zefɛ ná-soovalegi ɣoma. Kaleɓe gaazaɣani, é ɣe ma: «Leeni ɣa wɔin è ma?»

¹⁵ E gooɣaavoteni, é ɣe ma: «Faanee ɣe bè! Zieungaa ve bè, mazɔlɔɔ zooi é seidai su, lekɛmaɔve nu yeezazuve, naa vɔɔve.» Kaleɓe zieungiti feeni be maazu vele, ta buu vele.

¹⁶ Ken nuiti, Moize nekoi mavofodaiti, ti zegeni Zeeliko, Dɔza Taa Wolai, ta Zuda nuiti, ti li ti ze nuɔuseiti saama, tevebai zu Zuda yooi zu, ve ná Alade lekɛmaɔve nu yeezazuve.

¹⁷ Zuda nuiti ti ɓoni ti-ɣeloin Simiyɔn ná-nuiti ba, ti li ti Kanaan nuiti sakpe, niiti ti ɣeni zeini Sefate. Ti nuɔuseiti kpein suwuɣaaleveni, ti taai ɣologolo jegelein. Ti taai naa laasei peeni ga Gɔɔlema (nii poluve ga «é ɣologologa»).

¹⁸ Zuda nuiti ti Gaza zoni ɓalaa, ta Asekalɔn, ta Ekelɔn, ta naama laa wolaiti maɣoolii ma yooiti.

¹⁹ Gooɣɔ GALAGI ɓɔɣɔi ɣeni ti va, naa ɣa é keeni Zuda nuiti ti zoo, ti gize yooi zo. Keke ti la ɣeni zooni, ti va petugi zu nuiti kpe, mazɔlɔɔ naati, kɔɔɣɔ wotoloiti ti ɣeni naati zea, nii é ga kɔlu geleiti.

²⁰ Kaleɓe Geeɓelɔn zɔlɔɔni, eɣvelei Moize ma levei veeni la. E Anake mavofoda savagɔiti kpeeni ná.

²¹ Benzamen mavofodai la ɣeni Yeeɓuse nuiti kpeeni, niiti ti ɣeni zeini Zeeluzalɛme, naati ta de zeini Zeeluzalɛme zaaɣaza, ta Benzamen mavofodai.

Leɛɛmaɔve nu ɣovezu vele wolodaiti ta-yooi zo fai

²² Zozeɛ mavofodai ɓalaa liini, é laale Beetele wu, Gooɣɔ GALAGI ɣeni ti va.

²³ Ti nuiti teveni ga ti Beetele taai vete, nii mɔungi daaseigi ɣeni ga Luze.

²⁴ Keelaiti ti zunu ɣila kaani, é da ɣula taazuve, ti ɣeni ma: «Pele le ga giye, ve gá lo ná taazuve, gá faanee ɣe é ve.»

²⁵ Pelel ta ɛɛ la taazuwe, ɛ naa ɛɛni ga tiye. Ti taa nuiti kpein paani, keɛ ti zunui naa ta ná-peleyegei yeni ná, naati ti li.

²⁶ Zunui naa liini Gete nuiti ta-yooi zu, ɛ taai loni ná, ɛ daasei pɛɛni ga Luze, daaseigi naa ɔa ɛ ba zaafɔza.

²⁷ Manasee nuiti ti la ɔɛni Bete-Seyan nuiti kpɛɛni, ta Taanake nuiti, ta Dɔɔl nuiti, ta Yiɔeleyame nuiti, ta Megido nuiti, ta ti-ɔaalobaiti kpein. Kanaan nui naati ti yeni zeini ma yooi zu.

²⁸ Siɛgi zu Izelayele nuiti sebei wɔɔloni la, ti ɔɛni boti baagi veezu ti ya, ti ɔa ke, keɛ ti la ɔɛni ti bɛɛni.

²⁹ Efelayime nuiti ti la ɔɛni Kanaan nuiti kpɛɛni, niiti ti ɔɛni zeini Geeɛɛl, naati ti yeni zeini Efelayime nuiti saama.

³⁰ Zaɓulɔn nuiti ti la ɔɛni zooni ti ɔa Kitelon nuiti kpɛ, ta Naɔalɔle nuiti. Kanaan nui naati ti yeni zeini Zaɓulɔn nuiti saama, keɛ naati ti ɔɛni boti baagi veezu ti ya, ti ɔa ke.

³¹ Aɛɛl nuiti ti la ɔɛni Ako nuiti kpɛɛni, ta Sidɔn nuiti, ta Aalaɓe nuiti, ta Akeziɓe nuiti, ta Geleɓa nuiti, ta Afike nuiti, ta Legɔɓe nuiti.

³² Aɛɛl mavofodaiti ti zeini Kanaan nui naati saama, niiti ti ɔɛni zeini zooni naa zu, mazɔɔ ti la ɔɛni ti bɛɛni.

³³ Nɛfetali nuiti ti la ɔɛni Bete-Seemese nuiti kpɛɛni, ta Bete-Anate, ti yeni zeini Kanaan nui naati saama, niiti ti ɔɛni zeini zooni naa zu. Keɛ ti ɔɛni boti baagi veezu taa wola felegoi naati su nuiti zea, ti ɔa ke.

³⁴ Amɔɔl nuiti, ti Dan ná-nuiti kpɛɛni, ti le gize yooi zu, ti la ɔɛni vaani bu ga ti yei nemei zu.

³⁵ Amɔɔl nuiti ti yeni zeini Gaal-Geese, ta Ayalon, ta Saaleɓime, keɛ Zozefe mavofodai zebɛi ɔɛni liizu ga wɔɔɔa ti laalɔɔma, ti ɔɛni boti baagi veezu ti ya, ti ɔa ke.

³⁶ Amɔɔl nuiti ta-ɔwɛpelemawe liini gize yɔɔɔzuwe Akelaɓime, ɛ zo Seela, ɛ li ná volu ɔelei.

2

Izelayele nuiti ti la ɔɛni ɔɛɛni ga woogɛɔila nu

¹ Gooɔɔ GALAGI ná-keelai zɛɛni Gilegale, ɛ ɔa Bɔkime, ɛ ɔɛni Izelayele nuiti pɔ, ɛ ɔɛ ti ma: «Gɛ wo ɔɔlani Ezipete yooi ɔa, gɛ ɔaani ga woye zooni naa zu, nii gɛ minazɛɛni ná-faa zu, gɛ ma ɔonai wo, wo-mɛmɛwolani bɛ. Gɛ ɔɛni ma: «Eyesu ɔɔ, gɛ la ná-minazɛɛgegi ɔolooɔloga wo letema.

² Wɔun wa, wo la minazɛɛge boga niima yooi ma nuɓuseiti bɛ, wa ta-zalaɔa ɔɔlazuɔeti toka.» Keɛ wo la woiloni ɔooi ma. Lee vaa zu wo naa ɔɛɛni?

³ Názu ɔa gɛ ɔɛni la ma, gɛ la ti bɛɛzu wo luɔɔ, ta yesu wo ɔɔba, ta-ɔalagiti ti ɔɛ ga baliiti wo luɔɔ.»

⁴ Siɛgi zu Gooɔɔ GALAGI ná-keelai niima woiti boni la Izelayele nuiti ma, nuɓuseiti ti tɔzeini ga wɔɔɔa.

⁵ Ti naama adawe laasei pɛɛni ga Bɔkime (nii poluwe ga «ɔolɔ nuiti»). Ti zalagaiti kulani ná Gooɔɔ GALAGI ɔɛ.

Zozuwe zaa vai

⁶ Zozuwe yeeɓeni nuɓuseiti ba, Izelayele nuiti ti liini ti zooni zɛɛge, ti ɔilagilagi zɛi ná-poganii unda.

7 Nuɓuseiti ti ɣeni Ɔɔɔɔɔ GALAGI leɓizu, Zozuwe zii ma voloi pɛ su, ta keɛwolai naati kpein ta-ziegi zu, niiti ti ɣeni ma ta Zozuwani, ti keɛwoti wolaiti kpein kaani, niiti Ɔɔɔɔɔ GALAGI ti ɣɛɛni, Izelayele nà-faa zu.

8 Nun nà-doun zunui Zozuwe, Ɔɔɔɔɔ GALAGI nà-botidɛ nui zaani, siegi zu nà-konagi ɣeni la ga ungiɓa puugo (110).

9 Ti maagfuluni nà-zooi ma, nii é sɔlɔni ga nɔnɔ Timenate-Geelɛse, Efelayime ɣize yooi zu, Gaase gizei lekɛmaɓe nu ɣɔɓezuve.

10 Ma ɣɛɣalamaiti kpein balaa ti zegeni ná, ti za, ti li ti-memɛwolani pɔ, ti zaai. Ɔɛɣalama ɣili ge wuzegeni naati poluma, nii é la ɣeni Ɔɔɔɔɔ GALAGI ɣwɛɛ, anɛɛ keɛwotii nii é keɛni Izelayele nà-faa ma.

Nuɓuseiti ti ɣɛle vai

Ɔɔɔɔɔ GALAGI va

11 Názu ɣa Izelayele nuiti ti Ɔɔɔɔɔ GALAGI wanama vai ɣɛɛni la, ti Baale ɣalagiti deɓini.

12 Ti ɣɛɛni Ɔɔɔɔɔ GALAGI va, ti-memɛwolani ta-ƆALAGI, nii é ti ɣulani Ezipete yooi va, ti vile gala kiligiti polu, nuɓuseiti ta-ɣalagiti saama, niiti ti ti-maaɣoolii zu. Ti ɣeni nɔkɔsu ti wu, ti da Ɔɔɔɔɔ GALAGI yiiɣaawana.

13 Vele ɣana ti ɣɛɛni Ɔɔɔɔɔ GALAGI va, ti da Baaleni deɓi ta Asetaateiti.

14 Ɔɔɔɔɔ GALAGI yiiɣaawanani Izelayele nuiti ma. E ɓeni ti va, toosu nuiti ti loo ti ma, é la ti maaloboni. E ti laɔni ti zili nuiti zeezu, niiti ti ɣeni ti-maaɣoolii zu, ti la zobo sɔlɔni, ti va lo ti zili nuiti daalɔɣma.

15 Siɛnɔpɛ su ta la liina la kɔɓaɓe, Ɔɔɔɔɔ GALAGI ɣeni suɣologolosu ti ya, eɣɛvelei é boni la ti ma, é ma ɣonai wo. Vele ɣana ti laɔni la iɓoteɓe wolai zu.

16 Ɔɔɔɔɔ GALAGI tukpɔɔgaaleve nuiti buzegeni, niiti ti ti ɣizoni, ti ti ɣula ti zili nuiti zea, niiti ti ɣeni loozu ti ma.

17 Kele ti la ɣeni woilosu ta-lukpɔɔgaaleve nuiti gooi ma. Ti ɣeni nɔ ɓɔɣɔ ɣɔzɔzu ga gala kiligiti, ti da nɔkɔ ti wu. Ti ɣeni zegɛzu gaamanɔ naama velei va, nii ti-memɛwolani ti zieni la, niiti ti ɣoloni Ɔɔɔɔɔ GALAGI nà-devei ve, ti la ɣeni uokɔɣani naati ma, ti zie velei ɣeni ye.

18 Siɛnɔpɛ su Ɔɔɔɔɔ GALAGI ɣeni tukpɔɔgaaleve nui levesu da, é ɣeni ɣeezu naa va, é ti unmoɔ, é ti ɣula ti zili nuiti zeezu, tukpɔɔgaaleve nui naa nà-yeɣɛɣalal kpein su. Mazɔɔɔ Ɔɔɔɔɔ GALAGI a la nà-nuɓuseiti kaana, ti da kpeei loo unbawului wu, ti zili nuiti zea, ti da ti maanɔɣɔ, ti maawɔin ɣeni sosu.

19 Kele siegi zu tukpɔɔgaaleve nui a la zaana la, nuɓuseiti ti ɓena tɔzei ga ɓɔɣɔ ɣɔzɔa mɔnɔ, é leve ti-memɛwolani tɔnɔi va, ti vile gala kiligiti polu, ti da ti leɓi, ti da nɔkɔ ti wu, ti la ɣeni yeeɓesu ti-zɔ ɓoiti ba, ta ta-ɣikpaiti.

GALA ge Izelayele laɔ vai

voluɣulai zu

20 Ɔɔɔɔɔ GALAGI yiiɣaawanani Izelayele ma, é ɣe ma: «Tɔzei niima nuɓuseiti ti nà-minazedeɣi ɣologologa, nii gɛ boni ti-memɛwolani be, tɔzei ti la ɣoloni gɔoi ve,

21 nɔun nà, gɛ la mɔ zii niiti gila kpalaa kpɛa, teiti ti yeɣai ná, eyɛsu Zozuwe za,

22 naa ɣa a ke gɛ ti ɣe ga Izelayele voluɣula anii, gɛ kwɛɛ, ni ta zie ga nà-pelei, eɣɛvelei ti-memɛwolani ti zieni la, ti ɣolo bè.»

²³ Gooɔɔ GALAGI zii naati zeni ná, ti zeii ziileigi zu, é la ɔaazuvileni ga ti bea, teiti é la ɔeni ti looni Zozuwe yeezu.

3

¹ Ziiti pete, niiti Gooɔɔ GALAGI ti yeii zooi zu, ga ti ɔe ga voluɔɔula anii Izelayele ve, tiya ɔa ti la ɔeni Kanaan yooi zo fai ma ɔooi ta ɔooi.

² Naa ɔe ungi ɔeni ga ɔeɔalama niinei, é wuzegezu Izelayele nuiti saama, niiti ti la kooɔɔ vaa ɔwee, naati ti kooɔɔ vai maalele.

³ Gooɔɔ GALAGI Filiseti nuiti ta-masada looɔɔɔ ma nuɔuseiti zeni zooi zu, ta Kanaan nuiti kpein, ta Sidon nuiti, ta Geeve nuiti ti ɔeni zeini Liban ɔizeiti ma, é zo Baale-Geelemon gizei ma, eyesu é zeeli Lebo-Gamate.

⁴ Zooi naati ti ɔeni ná, Izelayele voluɔɔula vai ma, ni ta ɔolo deveiti be, niiti Gooɔɔ GALAGI ti veeni ti-memewolani zea ga Moize maavele.

⁵ Izelayele nuiti ti zeini Kanaan nuiti saama, ta Gete nuiti, ta Amool nuiti, ta Feeleeze nuiti, ta Geeve nuiti, ta Yeebuse nuiti.

⁶ Ti zooi naati su nuiti ti-loun anzanuiti seini ga ti-anzaiti, ti ti-loun anzanuiti fe naati ti-loun zunuiti be ga ti-anzaiti, ti da ta-ɔalagiti debi.

Wɔteniyele,

tukpɔɔfaaleve nui Izelayele unda

⁷ Izelayele nuiti ti Gooɔɔ GALAGI wanama vai ɔeeni. Ti yeemani Gooɔɔ GALA ma, ta-GALAGI, ti li ti da noko Baaleni bu, ta Aseelani.

⁸ Gooɔɔ GALAGI yiiɔaawanani Izelayele ma, é ti ɔodini Meezɔpɔtami masagi Kusan-Liseyatayime ma. Ti duolai ɔeeni Kusan-Liseyatayime yeezu ga kona doosava.

⁹ Ti kpeei looni Gooɔɔ GALAGI woizu, naa unmoɔ nu wuzegeni Izelayele nuiti be, naa ti ɔizoni, Wɔteniyele ɔeni ga naa, nii é ɔeni ga Kenaze ná-doun zunui, Kalébe deɔei.

¹⁰ Gooɔɔ GALAGI ná-Zenvui ɔeni toun ba. E ɔeni ga tukpɔɔfaaleve nui Izelayele unda. E liini ga kooi Kusan-Liseyatayime laalɔɔma, Meezɔpɔtami masagi, Gooɔɔ GALAGI zobogi veeni be, é pile sɔlo naa ma.

¹¹ Ziileigi ɔeni zooi zu ná pe, kona ɔuunaanigo (40) laawu. Kenaze ná-doun zunui Wɔteniyele zaani.

Eɔfude,

tukpɔɔfaaleve nui Izelayele unda

¹² Izelayele nuiti ti Gooɔɔ GALAGI wanama vai ɔeeni mɔno. Naa maavele ma, Gooɔɔ GALAGI Moabe masagi Egelon inoɔoɔni, é wuzegé Izelayele laalɔɔma.

¹³ Egelon Amon nuiti kponi ɔooɔ va, ta Amaleke nuiti, ti li ti laale Izelayele wu, ti zobogi zɔoɔni ma, ti kpe ti kula Zeeliko va, Doza Taa Wolai, ti so.

¹⁴ Izelayele nuiti ti looni duolai zu, Moabe masagi Egelon yeezu, kona puugo maazu losava (18) laawu.

¹⁵ Izelayele nuiti ti kpeei looni Gooɔɔ GALAGI woizu, naa unmoɔ nu leveni ti ma ga Eɔfude, Benzamen nui, Geela ná-doun zunui, nii é ɔeni ga kooe nui. Izelayele nuiti ti valini ma ga é li ga maazoloo ganii Egelon ɔo, Moabe masagi.

¹⁶ Eɔfude boɔa zɔkpɔi beeni ɔooɔ ve, ga gaavelegi, é ɔe ga zeelo felego ta tukpe (2,5), é gilini ná-saamaɔiligi va ná-seɔei wu, ga zeezazu vele kpalai ma.

¹⁷ E liini é maazoloo ganii ve Egelon ya, Moabe masagi. Tama Egelon ɔeni ga zunui, nii gola wooloni.

¹⁸ Siegi zu é bení da ga maazooloo ganii ve zea, é yeebeni zunuiti ba, ti li, teiti ti vaani ga anii naati.

¹⁹ Seelíai ma kooŋɔ ganigiti pɔ be, ti ga kɔtui, Gilegale ɔbave, é ɔleni ma volu, é ɔe masagi ma: «Ee, masagi, keela woo ɔa zèa, è ve, é ga dooɔfuzu vaa.» Masagi devei veeni ga ti be ba, niiti kpein ti ɔeni ná, naati pe ti ɔulani pelei wu.

²⁰ Názu ɔa Eɔɔde maabuɔani la masagi va, é ɔeni zeini sangasoi wu maazuve, nii é makeni boɔɔ ve dooɔɔ bosuve maazuve, fiilei ɔa. Eɔɔde ɔeni ma: «GALA ná-keela wooi ɔa é zèa, ga é wo è ma.» Masagi wuzefeni ná-kpɔkpɔgi zu.

²¹ Eɔɔde ɔovei maalení yeezazu velei, é boɔa zɔkpɔi meenni, é pu ba kogi zu.

²² Ma ungi balaa looni, ma meengi loa voluma, mawulbi zieni ma meengi ma, é naa laaɔulu. Mazolo boɔa zɔkpɔi folokulani ga polu velei, é la ɔeni meenni, é va kula.

²³ Eɔɔde ɔulani ga pelei volu velei, é daaɔulu, é soɔɔgi loo.

²⁴ Siegi zu é ɔulani la, masagi ná-botiɔe nuiti ti liini ti naa veɔe, ti kaani ga sangasoi ma velelaveti daaɔuluni, soɔɔgi loo. Ti ɔeni ma: «Tanisu, toɔa ɔe latini pelei volu.»

²⁵ Ti booni ga maabounga, keɔe tei é la ɔeni sangasoi ma velelaveti daalaoni maazuve, ti kpakui zefeni, ti daalao, peɔe ti-maliɔii ɔeni laani zoi ma, saai.

²⁶ Tei ti wola lebiní maaboungi ɔa, Eɔɔde velani. Kooŋɔ ganigiti ti ga kɔtui, é naati pɔ be maazuɔudeni, é vela é li Seyila.

²⁷ Seelíai ma miná feya, é puuɔgi veeni Efelayime ɔize yooi zu. Izelayele nuiti ti yeini, ti zeɔe gize yooi zu, é loni ti untuɔɔ.

²⁸ E ɔeni ti ma: «À vile pòlu, mazolo, ɔooŋɔ GALAGI Moaɔe nuiti doa wo yeezu, wo zili nuiti.» Ti vileni polu, ti Zuluden maalevesuɔeti so Moaɔe yooi letemave, ti la nu nope zeni ná, é va zie wolai maazuɔude.

²⁹ Naama voloi, ti zunu waapuugɔ (10 000) vaani Moaɔe nuiti ba, ti pe ti ga zunuiti ti zuloga, kooŋɔ nu ɔeɔeɔeɔegiti, gila kpala ge la ɔulani.

³⁰ Naama voloi, Moaɔe unmaayeini Izelayele yeewu. Ziileigi looni zoi zu, eyesu kona vuuloosava (80) laawu.

Samegaal,

tukpɔŋaaleve nui Izelayele unda

³¹ Toum poluma, Anate ná-doun zunui Samegaal ɔa é wuzefeni. E zunu undozita (600) vaani Filiseti nuiti ba, ga nike maaɔee lukpɔi kɔlu ɔaazobagi ga. To balaa é Izelayele nuɔuseiti unmooni.

4

Deɔbola,

tukpɔŋaaleve nui Izelayele unda

¹ Eɔɔde zaa voluma, Izelayele nuiti ti toozeini ga ɔooŋɔ GALAGI wanama vai ɔea.

² ɔooŋɔ GALAGI ti looni Kanaan masagi Yaɔin yeezu, nii é ɔeni masadai ɔeɔe ɔasool taa wolai unda. Ná-kooŋɔ ɔundidɔii ɔeni ga Sisela, é ɔeni zeini ɔalɔsete-ɔoyime.

³ Kɔlu wotolo untaavuugɔ (900) ɔa é ɔeni Yaɔin ya, é Izelayele nuiti gola zopele nooni, kona vuufelegɔ (20) laawu. Naati ti kpeei looni ɔooŋɔ GALAGI woizu ga é bo ti va.

4 Naama zięgi zu, Lapidote anzai Deeɓola, GALA goo wo anzanui, ɛ ɣeni ga tukpɔgaaleve nui Izelayele yooi zu.

5 E ɣeni zeizu dɔɔ wului wu, ti daasei pɛeni ga Deeɓola ná-dɔɔ wului, Lama ta Beetele ti yɔɔzuvɛ, Efelayime ɣize yooi zu. Izelayele nuiti ti ɣeni liizu pɔ be faawo bo fai ma.

6 Foloji ta, ɛ keela leveni Balake ma, Aɓinoame ná-doun zunui, Keedɛse nui, Nɛfetali yooi zu, ɛ ɣe ma: «Wɛle, Gɔɔɣɔ GALAGI, Izelayele ná-GALAGI devei, nii veeve ɛ ya: «Li ɛ zunu waapuugɔ (10 000) laasei sɛve, Nɛfetali ná-bolodai zu, ta Zabulon ná-bolodai, ɛ lo ti luɣɔ, wo li Taɓɔɔl gizei ma.

7 Nà vaazu ga Yaɓin ná-kɔɔɣɔ ɣundiɣii Sisela ɛ vɔ, zie wolai Kison vɔ bɛ, ta ná-wotoloiti, ta ná-salavusuiti, nà ti laazu ɛ yeezu.» »

8 Balake Deeɓola woogaaivoteni, ɛ ɣe ma: «Ni da vile pɔlu, nà li, kele ni ɛ la vileni pɔlu, gè la lia.»

9 E googaaivoteni, ɛ ɣe ma: «Nà vilɛsu ɛ volu, de li, kele ɛ la lebiya zɔɔɔga pelei naa zu, ɛ ɓɔɣɔ laazu su, mazɔɔɔ Gɔɔɣɔ GALAGI ɣa Sisela laazu anzanu yeezu.» Deeɓola vileni Balake volu, ti li Keedɛse.

10 Balake Nɛfetali ná-bolodai lolini Keedɛse, ta Zabulon ná-bolodai. Zunu waapuugɔ (10 000) vileni polu, Deeɓola vɛeni ti va, ti li.

11 Ma zięgi nɔ zu, Geeɓeel, Ken nui, betoveni Ken nui zɔiti ba, Gɔɓaɓe mavofodaiti, Moize nekoi, ɛ liini ɛ ná-sege ɣotai lo Keedɛse, Saananime sɛne gului ɣobaɛ.

12 E woni Sisela ma, ga Aɓinoame ná-doun zunui Balake lea Taɓɔɔl gizei ma.

13 Sisela ná-salavusuiti gaalɛni ba, ta kɔlu wotolo untaavuugɔ (900). Ná-kɔɔɣɔ nuiti kpein ti liini Galɔsete-Gɔyime, zie wolai Kison vɔ bɛ.

14 Deeɓola ɣeni Balake ma: «De liina! Za ɣa Gɔɔɣɔ GALAGI Sisela laazu la ɛ yeezu, ɛ pile sɔɔɔ ma. Gɔɔɣɔ GALAGI ɓɔɣɔi ɣa losu ɛ luɣɔ.» Balake loni zunu waapuugɔ (10 000) untuɣɔ, ti Taɓɔɔl gizei yei.

15 Gɔɔɣɔ GALAGI Sisela ɓɛeni ta ná-wotoloiti, ta ná-salavusuiti, ɛ ti pɛ kpɛeni ga boɣa zɔkpɔi Balake luɣɔ. Sisela ɣulani ná-wotoloi zu, ɛ vile ɣɔɣɔa, ɛ vɛla.

16 Balake vileni wotoloiti polu, ta salavusuiti, eyɛsu ti zeeli Galɔsete-Gɔyime, ti Sisela ná-salavusuiti kpein paani. Nu ɣila kpalaa ge la ɣeni ɣulani.

17 Sisela ɓizeni ɣɔɣɔa, ɛ li Ken nui Eɓeel anzai Yayele ná-sege ɣotai wu, mazɔɔɔ ziileigi ma minazɛɣegi ɣeni ɣasɔɔl masagi Yaɓin ta Geeɓeel ná-peleyeɣei ti zɔɣɔzu.

18 Yayele ɣulani, ɛ Sisela laaɣomi, ɛ ɣe ma: «Le vɛ, màliɣii, le pɔ bɛ. Mina lua!» E leeni ná-sege ɣotai wu, naa pɛemazɛɣei vɛeni ma.

19 E ɣeni ma: «Soma ɛ zie ve zɛa, gè ɓɔɔle, kpɔɔle woin ɣa mà.» E kɔɔ woolei laalaoni nɔnoi su, ɛ fe zea, ɛ ɓɔɔle, naa volu, ɛ segei vɛɛ ma.

20 Sisela ɣeni ma: «Li ɛ lo sege ɣotai laave, ni nu a vaana, ɛ ɛ ɣaazaɣa ga: «Nu ɣa vɛ?», da ɣe ma: «Ba-ol!» »

21 Sisela wola ɓɔɔa ɣeni de, ɛ jiini poun. Geeɓeel anzai Yayele, sege ɣotai ma wulu ɣaazɔɓagi ta zɛɣeni, ɛ pɛɛ malitoi va, ɛ maaɓuɣa ba vaavaa, ɛ kpado nɔungi va, ɛ folokula ɛ zooli zo, ɛ zaani.

22 Balake yeni Sisela ɓɛɛzu, ɛ va ná, Yayele ɣulani ɛ daaɣomi, ɛ ɣe ma: «Va gè zunui le ga de, nii ɛ gaizɛzu.» E leeni naa vɔ bɛ, ɛ Sisela ɣa laani zooli ma, saai, sege ɣotai ma wulu ɣaazɔɓagi nɔungi volokulaai.

23 Zekana, naama volo ná, GALA ge zobogi veeni la Izelayele nuiti bɛ, ti pile sɔɔɔ Kanaan masagi Yaɓin ma.

²⁴ Izelayele nuiti ta-zobogi liini ga wɔɔɔɔa, Kanaan masagi Yaβin laalɔɔɔma, eyesu ti-ma zuwu ɔaaleve.

5

Deebola ná-guyei

¹ Naama voloi Deebola ta Aβinoame ná-doun zunui Balake ti guyei looni, ti ɔe ma:

² Izelayele, ese nɔungi viege, kevele βete ga é kɔɔi ɔɔ,
nuβuseiti ti βɔɔɔ veeve ga ti kɔɔi ɔɔ:

Ɔɔɔɔ GALAGI mama!

³ Masagiti, à woilo mà! Kundigiti, à woilo!

Nà guyei loozu, ungo, nɔun, nà guyei loozu Ɔɔɔɔ GALAGI ve,
gè guyei loo Ɔɔɔɔ GALAGI lɛbi vai ma, Izelayele ná-GALAGI!

⁴ Ee, Ɔɔɔɔ GALAGI, siegi zu è Seyiil ɔize yeini la,
è vaai ma, è zeje Edame yooi zu,
zooi balini, tonabiingi yeebeni tonai va, é vu.

⁵ Gizeiti ti βuseni è luɔɔ,
Sinayi gizei ná-Ɔɔɔɔ GALAGI, Izelayele ná-GALAGI.

⁶ Anate ná-doun zunui Samegaal ná-siegi zu,
Yayele ná-siegi zu, peleiti kpein ti laaɔɔuluni,
sie wo nuiti ti ɔeni ziezu ga kaku peleiti.

⁷ Ese pe ge ɔeleni Izelayele laa wolaiti ba,
ti ɔeleni ti va,
eyesu nà, Deebola, gè wuzegɛ,
gè wuzegɛ, eɔe doun deei Izelayele ve.

⁸ Izelayele nuiti ti yimazeɔeni ga gala kiligiti,
gaamago nɔ, kɔɔi vaani ta-velelaveti.
Kɔɔɔɔ nui waaβuunaanigɔ (40 000) ɔa é Izelayele,
kele kɔɔɔɔ zɛpe gila kpala ge la ná, anee meen ɔila kpala.

⁹ Zii ɔa zoolɛzu Izelayele ɔundiɔiti ta-vaa zu,
ti βɔɔɔ veai nuβuseiti saama, ga ti kɔɔi ɔɔ.

A mamagi ve Ɔɔɔɔ GALAGI ve!

¹⁰ Wɔiti wo lɛɛzu soovale saa ɔolegiti kɔma,
wɔiti wo zeini sege wolaiti su,
wɔiti wo ziezu peleiti su, à ɔigaizie!

¹¹ Niiti ti zieungiti kobave, ti da ziei ɔaaɔwe,
ta Ɔɔɔɔ GALAGI ná-faanɛiti maamusezu,
ná-faanɛiti Izelayele ɔundiɔiti tetema,
siegi zu Ɔɔɔɔ GALAGI ná-nuβuseiti ti yeini la, taa wolai ma zigidaveti.

¹² Wuzegɛ Deebola, wuzegɛ!

Ɔaalɔ, guye ɔila too!

Aβinoame ná-doun zunui Balake, wuzegɛ!
Li ga da-luɔiti.

¹³ Nui mɔtai zegai zobobe nuiti su,
GALA ge feeni naati be, ga ti ze nuβuseiti unda,

Gɔɔɔɔ GALAGI feeni bɛ, ga nɔn gɛ ɔɛ kɔɔ ɔɔndiɔɔti saama!

14 Niiti ti pilɛ sɔɔɔɔgai Amaleke ma, naati kulaɔɔ Efelayime.

Benjamin vileni ti volu, toɔa ta-ɔɔɔɔɔɔ nuiti saama.

Makiil nɔ-pɛɛɛɛɛɛ kundiɔɔti kulani.

Zaɔɔɔɔ nɔ-bolodai ma ge gaalu bo nuiti fe, ti sevei ɔɛ ga seve ɔɛ nui nɔ-tukpɔi.

15 Isakaal nɔ-kundiɔɔti ti ɔɛni Deeɔɔla va,

Isakaal ɔa Balake va,

ti yeini nɛmɛi zu.

Luɔɔ nɔ-nuiti saama, ɔɔɔɔɔɔai woni,

kpɔɔɔɔɔɔɔɔai woni, goolaama la ɔɔɔɔai su.

16 Lee vaa zu ɛ yeini loni togani make su felegɔi yɔɔɔɔɔɔ,

ɛ ɔa woilo togani make nuiti kpain gooi ma?

Luɔɔ nɔ-nuiti saama, ɔɔɔɔɔɔai woni,

kpɔɔɔɔɔɔɔɔai woni, goolaama la ɔɔɔɔai su.

17 Galaade yeini Zuludɛn volu velei.

Dan la zeɔɔni nɔ-batoiti koba.

Aseɛl yeini zeini kpɔɔɔɔɔɔi laaɔɔ,

ɛ zeini kpe, ziileigi zu, nɔ-bato losuɔɔ.

18 Zaɔɔɔɔ ɔa ga nuɔɔɔɔɔɔ, nii teɔɔɔɔ saai zu,

Nɛfetalɔi balaagi, zenɔ ɔana ɛ la, kɔɔɔɔɔɔɔɔ.

19 Masagiti, ti ziliai ga giye, Kanaan masagiti,

ti kɔɔi veeni gi va Taanake, Megido ɔɔti pɔ bɛ,

kele ti la liini ga ani nɔɔɔ, wali baa kɔɔɔɔɔɔni.

20 Geeɔɔɔɔɔɔ zu, somideɔɔti ti kɔɔi ɔɔni,

ti vileni ti zie veleiti ba, ti Sisela zakpe.

21 Zie wolai Kison ti yeveni, ɛ yei ga tiye,

wɔɔwɔɔɔɔ ɔɔ wolai, zie wolai Kison.

De zie ga zebei!

22 Sooitɔi ti leveni ga kpizeɔi,

ti-vɔɔɔɔɔɔɔɔ tugi ɔa ɔɔɔɔ, ti-lugi ɔa ɔɔɔɔ zɔoi ma.

23 Gɔɔɔɔ GALAGI nɔ-geezuɔɔɔɔɔɔ ɔɔni ma:

«À Meelze voovo! A foovo, wo nɔ-taai zu nuiti foovo!

Mazɔɔɔɔ ti la vaani, ti va ɔɔ Gɔɔɔɔ GALAGI va,

ti va ɔɔ Gɔɔɔɔ GALAGI va, kɔɔɔɔ ɔɔndiɔɔti saama!»

24 Yayɛle ɔa ga tuya nu anzanuiti saama,

Ken nui Geeɔɔɔɔ anzai!

Tuyai ɔa bɛ, anzanuiti saama,

niiti ti zeini sege ɔɔtɔiti bu!

25 Sisela zieɔi valini ma,

ɛ nɔnɔi veeni naa ya.

E nike niimi ɔɔi ma wulɔi veeni zea lebiya ɔɔɔɔ nakai zu.

26 E gulu ɔaazɔɔɔɔ zoni ga yei gilagi,

ɛ botiɔɔɔɔ nuiti ta-malitoi zege ga yeezai.

E Sisela loɔɔni ga malitoi, ɛ naa nɔnɔngi valini su!

E tooni, ɛ nɔnɔngi bota.

27 E zeini Yayɛle ɔɔɔɔɔɔ,

ɛ looni, ɛ la.

E zeini kɔɔɔɔ, ɛ looni.

Uɛ é zeini ná, miná ɔ́a é looni ná, é zumaale, é za.

²⁸ Maazuwe, fenetele laawe,
miná ɔ́a Sisela dee weleni ná, daavo, é ɔ́e:
«Lee vaa zu ná-wotoloi lebisu, é la vaazu?
Lee vaa zu ná-wotoloi ti liizu vaa?»

²⁹ E ɔ́eni naa wosu nɔ ɔ́o,
nii ná-botige ɔ́ima anzanuiti ti boni:
³⁰ «Salawusuiti ti koozoganiiti ka ga booba,
ti da ti ɔ́aafwe bofo va:
Anzalopo ɔ́ila, ɔ́aa anzalopo felego,
naa ve koofo nui ɔ́ilagilagi ya.
Sisela ɔ́a sefe zupu vagoi zolobosu,
sefeiti ti vodaa, ti zuvuai,
sefe zuvua felegoi ɔ́a loo zobo soloo nui ɔ́oba.»

³¹ Ee, ɔ́oofo GALAGI, é zili nuiti undaavili ɔ́ana!
Kele niiti ti é neai ve,
naati ti volo ga foloi ɔ́evele, a ɔ́ena toa gola!

Ziileigi looni zoi zu kona vuunaanigo (40) laawu.

6

Madiyan nuiti ti Izelayele bo lo vai

¹ Izelayele nuiti ti ɔ́oofo GALAGI wanama vai ɔ́eeni manoo. Naa ti looni Madiyan nuiti zeezu, kona dafela laawu.

² Madiyan nuiti ti Izelayele wola bo looni. Madiyan nuiti ta-vaa ɔ́a é keeni, Izelayele nuiti ti loofuzuweti kpeteni la gizeiti ba, ta pugiti, ta fasaiti.

³ Siɛgi zu Izelayele nuiti ta la tii ɔ́ena la, Madiyan nuiti ti ɔ́eni leezu ta Amaleke nuiti, siɛziɛ nuiti ti ga folo ɔ́ulazu vele nuiti, ti li ti laalofo ma.

⁴ Ti vuuzuwe beteni zoi zu, ti da zoi zu ɔ́ulanumai kpein kolofo, Gaza maafoolii zu. Ti la ɔ́eni daamiani nope zesu Izelayele nuiti zea, anee baalagiti, ɔ́aa nikeiti, anee soovalegiti.

⁵ Ti ɔ́eni vaazu ga ta-loganiiti, ta ta-zefe ɔ́otaiti, ege koto kpulugiti, nu la ɔ́eni zooga, é va ti ɔ́aalu, tiya-o, ta-ɔ́omeiti-yo, ti ɔ́eni vaazu zoi zu, zoi ɔ́ologolo fai ma.

⁶ Izelayele wola balani, toozei Madiyan nuiti ba, Izelayele nuiti ti kpee looni ɔ́oofo GALAGI woizu.

⁷ Siɛgi zu ti kpee looni la ɔ́oofo GALAGI woizu, Madiyan ná-faa zu,

⁸ é GALA goo wo nui leveni ti ma, naa ɔ́eni ti ma: «ɔ́oofo GALAGI, Izelayele ná-GALAGI wooi ɔ́aa: <Gé leeni ga woye, gé wo ɔ́ula Ezipete yooi va, gé wo ɔ́ilani duolai ma vele wu.

⁹ Gé wo ɔ́izoni, gé wo ɔ́ula Ezipete nuiti zea, ta niiti kpein ti ɔ́eni wo maanofozu, gé ti be wo lufo, gé ta-yooi ve wo ya.

¹⁰ Gé ɔ́eni wo ma: Nà ga ɔ́oofo GALAGI, wa-GALAGI, à mina noko Amool nuiti ta-ɔ́alagiti bu, niiti wo zeini ta-yooi zu. Kele wo la woiloni gooi ma.» »

*GALA ge vali vai Zeedeyan ma
ga é Izelayele unmo*

11 Gooɣɔ GALAGI ná-geezuɣeelai ɔaani Wɔfela taazuve. E zeini sene gului wu, nii é ɣeni loni Zoase ná-zooi zu, Aɓiyezeel ná-peleyeɣei wu nui. Ná-doun zunui Zeedeyɔn ɣeni moloi loɣazu, dɔɔ ɓoigi betezuve, é ɗa dɔɔɣu Madiyan nuiti ba.

12 Gooɣɔ GALAGI ná-geezuɣeelai ɣulani keɓema be, é ɣeni ma: «Gooɣɔ GALAGI ɣa é ɔa, kooɣɔ nu wolai!»

13 Zeedeyɔn goɔɣaavoteni, é ɣe ma: «Ee, mǎliɣii, ni Gooɣɔ GALAGI ɣa gi ɔa, lee vaa zu niima maanɔɣɔ vaiti kpein ti zeizu gi ma? Poo golai naati ta mini, niiti gi-memewolani ti-ma vaiti boni gi ma, siegi zu ti ɣeni la gi ma: «Gooɣɔ GALAGI ɣa é gi ɣulani Ezipete yooi zu?» Niizu é ɣelea gi ɔa, é gi lo Madiyan nuiti zeezu.»

14 Gooɣɔ GALAGI ɣaavoteni ma, é ɣe ma: «Li ga naama zebɛi, nii é é ɔa, ɗa Izelayeɓe nuiti unmoɔ, é ti ɣula Madiyan nuiti zeezu. Ná laade ɓaa, gɛ ɔa ɣe é levesu?»

15 Keɓe Zeedeyɔn ɣeni ma: «Ee, mǎliɣii, leeni ɣa ná Izelayeɓe nuiti kizo da? Ná-peleyeɣei ɣa gaalɔɗai Manasee ná-bolodai zu, ná ɣa gɛ ga doungoi keɓe ná-doun zunuiti saama.»

16 Gooɣɔ GALAGI ɣeni ma: «Keɓe ná ɣe é ɔa, ɗa zobo sɔloɔ Madiyan nuiti ma, eɣe zunu ɣila nɔ.»

17 Zeedeyɔn ɣeni ma: «Ni é zaalai laa mà, poo fe zèa, nii ná kwɛɛ da, ga Mǎliɣii, ɗa ɣa é ɓɛzu pɔ.»

18 Ná è maanɛnɛzu, mina maaɣooza ve ɔa, eyesu gɛ ɔa ga ná-veɓɛanii, gɛ da è ɣɔɣɔwu.»

Naa ɣeni ma: «Nà yeɓu ve, eyesu è ɣale ma, è ɔa ve.»

19 Zeedeyɔn liini é boli ɓokpangi ɓete, é ɓɔ bulu vukɔi kilo vuusavagɔ (30) ɔa, é naa ɓeteni ga bului, nii leve la su. E suai vuuni kpɔlɔgi zu, é sua ɗei vu pɔlo liɣii zu, é li ga tiye pɔ sene gului wu, é sei kakala.

20 GALA ná-geezuɣeelai ɣeni ma: «Suai zɛɣe ta bului nii leve la su, ti la kɔtu wolai tei maazu, è sua ɗei vu ti ma.» Zeedeyɔn gooi zoni.

21 Tukpɔi é ɣeni Gooɣɔ GALAGI ná-geezuɣeelai ya, é naa zokpai loni suai ɔa, ta bului nii leve la su. Abui soni kɔtu wolai ɔa, é suai ɣala, ta bului nii leve la su. Naa volu, Gooɣɔ GALAGI ná-geezuɣeelai ɣeɓeni gaazu.

22 Zeedeyɔn kwɛɛni ga Gooɣɔ GALAGI ná-geezuɣeelai ve. E kpeei looni, é ɣe: «Màanɔɣɔa, Mǎliɣii, Gooɣɔ GALAGI! Mazɔloɔ gɛ Gooɣɔ GALAGI ná-geezuɣeelai ɣaa, ga gàazuve.»

23 Keɓe Gooɣɔ GALAGI ɣeni ma: «Yiilei, mina lua, è la zaazu.»

24 Zeedeyɔn zalaɣa ɣulazuve loni náve Gooɣɔ GALAGI ve, é daasei ɣeɓeni ga: «Ziilei GALAGI.» Toɣa ɗe ná, zaaɣaza Wɔfela taazuve, Aɓiyezeel ná-peleyeɣei zaama.

Zeedeyɔn Baale ná-zalaɣa ɣulazuve ɣologolo fai

25 Ma ɓɔkɔi nɔ, Gooɣɔ GALAGI ɣeni Zeedeyɔn ma: «È-ɣɛɛ ná-nike zinei zo, kona ɗɓfela gelei. Baale ná-zalaɣa ɣulazuve ɣologolo, nii é ga è-ɣɛɛ nɔnɔi, sale ɣɔɔ wului é loni koba, naa ɓalaa ɣologolo.»

26 Naama ɣizei maazuve ɣa é zalaɣa ɣulazuve ɓetezu ná, ga pago, Gooɣɔ GALAGI, ɗa-GALAGI ve. Da nike zinei velesiei zo, è kula ga gala zalaɣai, sale ɣɔɔ wului nii è kologolosu, naa ɣa ɗa seɣe, è ke ga kovii.»

²⁷ Zeedeyɔn zunu puugɔ zɛfɛni nǎ-botigɛ nuiti saama, ɛ naa gɛɛni nii kpein Gooɔɔ GALAGI boni ma. Kele ɛ la gɛni zooni, ɛ va naa gɛ ga foloi, keni kpidii, tɔɔzei ɛ gɛni luazu keɛɛɛ nǎ-peleyegɛi va, ta taaveaiti.

²⁸ Siegi zu taaveaiti ti wuzegɛni la ga sobuzobui, ti pɛtɛni ga Baale nǎ-zalaɔa ɔulazuwe ɔlogɔloni, sale ɔɔ wului ɔlogɔloni, nika zinei ɔilagi ɔulani ga gala zalafai zalaɔa ɔulazuwe, naa bɛɛa niinei.

²⁹ Ti gɛni bɔɔɔ ɔaazaɔasu, ti da gɛ: «Bɛ ɔa ɛ naa gɛai?»

Siegi zu ti gɛni gaazaɔagi wosu da, ti gɛni ti ma: «Zeedeyɔn ve, Zoase nǎ-doun zunui, naa ɔa ɛ naa gɛɛni.»

³⁰ Gaamanɔ, taaveaiti ti gɛni Zoase ma: «È-loun zunui ɔula, keni ɛ za, mazlɔɔ ɛ Baale nǎ-zalaɔa ɔulazuwe ɔlogɔloga, ta sale ɔɔ wului ɛ gɛni nǎ ɔobave.»

³¹ Zoase maɔoolii zu nuɔuseiti gooɔaavoteni, ɛ gɛ ti ma: «Wa ɔa wa Baale maalogi wo bɛ baa? Wa ɔa wa bɔ ba, wo kizo? Nu-o-nu a Baale maalobona, ta naama nui vaa, aisa lina sobu. Ni Baale ɔa ga gala, ɛ bɔɔɔ maalogi wo bɔɔɔ ve, tɔɔzei ti nǎ-zalaɔa ɔulazuwe bezegelega.»

³² E zo naama voloi ma, ti Zeedeyɔn laasei pɛɛni ga Yelubaale (nii poluwe ga «baale bɔɔɔ maalobo»), tɔɔzei ti gɛ ma: «Baale bɔɔɔ maalobo tɔun daalɔɔma, tɔɔzei ɛ nǎ-zalaɔa ɔulazuwe ɔlogɔloni.»

Zeedeyɔn poogi ɔaizie vai

³³ Madiyan nuiti ta Amaleke nuiti, siezie nuiti ti ga folo ɔulazu vele nuɔuseiti, ti ɔaaleɛni ba, ti Zuluden bude, ti li ti vu Zizeleyele nɛmɛi zu.

³⁴ Gooɔɔ GALAGI nǎ-Zenvui yeini Zeedeyɔn ma, ɛ lo su. E puuugi vɛɛni, ɛ Abiyezele nǎ-peleyegɛi lolini, ti vile polu.

³⁵ E keelaiti tɛveni Manasee nǎ-zooi zu, ti naati tolini ti vile polu. E keelaiti tɛveni Aseel nǎ pɛ, ta Zabalɔn, ta Nɛfetali, naati ti lɛɛni ti ti laaɔomi.

³⁶ Zeedeyɔn gɛni GALA ma: «Ni da pɔ, ɛ Izelayele ɔizo ga ze, eɔvelei ɛ bogai la,

³⁷ wele, nii ɔa gɛ falizu ɛ ma, nǎ baala kɔloi vɛɛzu zooi ma, molo loɔazuve. Ni nɔɔai a vuuna baala kɔloi nɔ ma, zooi nii ɛ maɔoolii zu, nǎ pɛ maavɔai ye de, nǎ kwɛɛ gɛ gɛ da pɔ ɛ Izelayele ɔizo ga ze, eɔvelei ɛ bogai la.»

³⁸ Vele nɔ ɔana ɛ gɛɛni la. Poluma zobui, ɛ wuzegɛni ga sobuzobui, ɛ li ɛ baala kɔloi luɔa, ma nɔɔai kokoi laaveni.

³⁹ Zeedeyɔn gɛni GALA ma: «Mina yiiɔaawana ma, gaazaɔa gila kpe nɔ ɔa gɛ bosu ga de, poo gaabelagi ɛ vile baala kɔloi va, tɔ ɔila kpe nɔ vɔai ye de, kele nɔɔai zooi maave kpein zɛbɛ maɔoolii zu.»

⁴⁰ GALA ge naa nɔ gɛɛni mɔno kpidii naa. Baala kɔloi ɔila kpe nɔ ɔa ɔai yeini de, nɔɔai vuuni zooi ma nǎ pɛ.

7

Zeedeyɔn

ta kɔɔɔ nu unsavagɛiti (300)

¹ Poluma zobui, Yelubaale, nii ɛ ga Zeedeyɔn, ta nǎ-kɔɔɔɔ nuiti ti vilɛni pelei zu, ti liini ti vu Galɔbe zieungi ɔobave. Madiyan nuiti ti vuuni ti ɔvɛɛzu velei, ɛ zo Mɔlee ɔizee va, eyesu ma nɛmɛi zu.

² Gooɔɔ GALAGI gɛni Zeedeyɔn ma: «Nuɔusei ɛ ɛ volu, naati gola mɔinve, gɛ va va bu, ti va pile sɔlɔ Madiyan nuiti ma. Naa a gɛɛna, Izelayele nuiti ta waso nɔun ma, ti ɔisɛ ga ti bɔɔɔ zɛbɛi ɔa ti bɔɔɔ unmɔɔgai da.

³ Niima ɔaazaɔɔɔɔ wo ɔa-ɔɔɔɔɔɔ nuiti saama, ɛ ɔɛ ma: «Be ɔa ɛ wo zaama, ɛ luazu sasu ɔa ɔali? E maagooza Galaade gizei va, ɛ li na-taazu.» » Na-kooɔɔɔɔ nui zunu waaɔuuufele maazu felegɔ (22 000) ɔa ɛ ɔaleni ma, ɛ yeini na ga zunu waapuugɔ (10 000).

⁴ Kele ɔooɔɔ GALAGI ɔeni Zeedeɔɔn ma: «Kooɔɔɔ nuiti gola moɔnve de. Yei ga tiye kɔtudei va be, miná ɔa suweengi wosu ná. Nii ná ɔɛ ɛ ma: «Nii ɔa vile ɛ volu,» naa ɔa vile ɛ volu. Kele nii kpein ná ɔɛ ɛ ma: «Nii mina vile ɛ volu, wo va li,» naa mina vile ɛ volu, wo va li.»

⁵ Zeedeɔɔn yeini ga ná-zunuiti kɔtudei laave. ɔooɔɔ GALAGI ɔeni ma: «Nui nii kpein a laave ziei ɔa, ɛ ɔa kpole ga gilei ɔevele, naati sege zoiti ba, ti vilɛsu ɔiɔiɔa, ti ɔa ɔole, ɛ ti vu ye.»

⁶ Nui niiti ti ɔeni ziei ɔolezu, ti sege ga yeei, ti to la, naati ti ɔeni ga zunu unsavagɔ (300). Zoiti kpein ti vilɛni ɔiɔiɔa, ti laave ziei ɔa, ti ɔa kpole.

⁷ ɔooɔɔ GALAGI ɔeni Zeedeɔɔn ma: «Zunu unsavagɔi (300) niiti ti ziei ɔolea ga yeei, naati ka gè wo unmoosu ga ti maavele, gè Madiyan nuiti ɔo wo yeezu. Nuɔusei mataiti ti ɔale ma ta-veleiti bu.»

⁸ Naa volu, Zeedeɔɔn Izelayele zunuiti kpein gaagaleni ma, ɛse ge li ná-sege ɔotai wu, ɛ zunu unsavagɔ (300) nɔ make, naati ma ti ta-laamianigiti seɔeni, ta ta-ɔuugiti. Tama Madiyan nuiti ti ɔeni vuuni ti yeeɔɔɔwuwɛ nɔ nemei zu.

Zeedeɔɔn zili nuiti ta-ɔooɔɔ nui ta segi wo fai

⁹ Naama ɔidi ná, ɔooɔɔ GALAGI ɔeni Zeedeɔɔn ma: «Li, ɛ laale Madiyan nuiti bu ta-ɔooɔɔɔɔ zu, mazolo gè ti la ɛ yeezu.

¹⁰ Ni ɔa luazu ga ɛ yei ná, à yei ta-ɔooɔɔɔɔ zu, wa ɔa-wotigɛ nui Pula.

¹¹ Woilo, ɛ naa meni nii ti bosu, naa ɔa ɛ zebelo, ɔa yei naa volu ɛ laale ta-ɔooɔɔɔɔ wu.» Zeedeɔɔn ni yeini ta ná-botigɛ nui Pula, naati ta-ɔooɔɔɔɔ ma moungi va be.

¹² Madiyan nuiti, ta Amaleke nuiti, ta folo ɔulazu vele nuiti, ti vazaga ɔeni de nemei zu, ti moɔn gola, eɔɛ kotogiti, nu la bena zoo ɛ va ta-ɔooɔɔɔɔ gaalu, ti moɔn ni eɔɛ kpolodei ɔobaave naɔaegi.

¹³ Zeedeɔɔn zeelii ma ná, wele zunui ta ɔeni segi zuɔulazu ɔoolai ta ma. E ɔeni ma: «Sesuve, wele woolezegi ma bului gila ge ɔilikilini, ɛ li ɛ loo Madiyan nuiti ta-ɔooɔɔɔɔ zu, seelii ma sege ɔotai va be, ɛ loɔani maazuve ta buuve va, ɛ toka zoi ma.»

¹⁴ ɔoolai gooɔaavoteni, ɛ ɔɛ ma: «Ani ɔili nɔpe ta ga ná, keni Zoase ná-doun zunui Zeedeɔɔn ná-boɔa zokpɔi, Izelayele zunui, nii GALA ge zobogi veai be, ga ɛ pile soloo Madiyan ma, ta ná-kooɔɔɔɔ nuiti.»

¹⁵ Siɛgi zu Zeedeɔɔn segi zu wooi menini ɔa, ta poluwo gooi, ɛ nɔkani, ɛ ɔale ma Izelayele nuiti ta-ɔooɔɔɔɔ zu, ɛ ɔɛ ti ma: «À wuzegɛ, mazolo ɔooɔɔ GALAGI zobogi vea wo ve, wo pile soloo Madiyan nuiti ta-ɔooɔɔɔɔ nuiti ma.»

¹⁶ Zeedeɔɔn zunu unsavagɔiti (300) gaagweeni su sava, ɛ puugui veeni kooɔɔɔ nui ɔilagilagi pe zea, ta pɔlo liɔi zuɔakai, nii ti ɔeni somogɔ gaazosu, ti ɔo su.

¹⁷ E ɔeni ti ma: «Wa ɔɛ nɔn petesu, wo ɔa naa nɔ ɔɛ, nii gè keezu. Nà zeelina nɔ feya ta-ɔooɔɔɔɔ ɔobaave, nii gè keezu, wo naa ɔɛ.»

¹⁸ Siɛgi zu gè puugui veezu la, niiti kpein ti bà, wa puugui ve wa ɔalaagi ta-ɔooɔɔɔɔ maagoolii zu, wo ɔɛ ma: «ɔooɔɔ GALAGI ve, Zeedeɔɔn ve!» »

ɔooɔɔ GALAGI zobogi vee vai Izelayele ya

¹⁹ Zeedeyɔn ta zunu ungilagiti (100) ti zeelini Madiyan nuiti ta-ƣɔlaƣai zu, aisa kua zaamai. Naati ti kɔɔlaƣa maaɓee nuiti maavaliboni nɔ feya. Gaamago nɔ, Zeedeyɔn ta ná-nuiti ti puuugi veeni, ti pɔɔɔ liƣiiti golo, niiti ti ƣeni zoni ti ya.

²⁰ Ti-zeizu savagɔiti pe ti puuugi veeni, ti ta-ɔɔɔ liƣiiti golo. Ti sɔmɔgi zoni ga ti-ƣɔɔɔ, puuugi ƣe ti-yeezai ƣa, ti da fe, ti da kpeeɪ loo, ti ƣe ma: «À sogi wo ga wa-woƣa zɔkpɔi Ƣooƣo GALAGI ve, ta Zeedeyɔn ve!»

²¹ Ti ƣilagilagi pe ge yeni loni losuve, kɔɔlaƣai maaƣoolii zu, zunuiti kpein ti velani ti ƣula kɔɔlaƣai va ga kpizeɪ, ti da kpeeɪ loo.

²² Zunu unsavagɔi (300) ƣeai ma puuugi veezu, Ƣooƣo GALAGI vaani bu, ga teiti ti ƣeni kɔɔlaƣai zu, ti veɛ ɓoƣo ma ga boƣa zɔkpɔiti. Kɔɔlaƣai zu nui mɔtɔiti ti biɓeni, eyesu ti li Bete-Sita, ti li ga Seleela vele, ti zeeli Aɓele-Meƣɔla taa wolai ɔɔ be, Taɓate ƣɔɔave.

Izelaye ƣooƣo nui zɔiti ti vaa vai kpɔɔai ma

²³ Izelaye zunuiti ti ƣaalɛeni ba, Nefetali geleiti, ta Aseɛl ta Manasee geleiti, ti vileni Madiyan nuiti polu.

²⁴ Zeedeyɔn keelaiti teveni Efelayime ƣize yooi zu ná pe, ti ƣe ma: «À yei wo Madiyan nuiti daaƣomi, wo zie levesuveɪti so ti luƣo, eyesu Bete-Bala, ta Zuluden levesuveɪti.» Ti Efelayime zunuiti kpein tolini, ti yeini ti zie levesuveɪti so, eyesu Bete-Bala, ta Zuluden levesuveɪti.

²⁵ Ti Madiyan nuiti ta-ƣundiƣi felego zoni, Wɔleɓe ta Zeeɓe, ti Wɔleɓe vaani fasai ma, daasei peai ga Wɔleɓe vasai, ti Zeeɓe vaani doo ɓai kpɛɛzuvɛ, nii daasei peai ga Zeeɓe ná-doo ɓai kpɛɛzuvɛ. Ti vileni Madiyan nuiti polu, ti liini ga Wɔleɓe nɔungi, ta Zeeɓe nɔungi, ti fe Zeedeyɔn ya, Zuluden volu velei, folo ƣulazu velei.

8

Efelayime nuiti ta-yiiƣaawana vai

¹ Efelayime zunuiti ti ƣeni Zeedeyɔn ma: «Leeni vaa ƣa è keai ga giye? Lee vaa zu è la gi lolini, è liizuvɛ Madiyan nuiti sakpesu?» Ti laalɛeni bu, ti ɓee gola.

² Zeedeyɔn ti woƣaavoteni, é ƣe ti ma: «Lee vaa wola ƣa gè keai, nii nu a pokɔƣona wɔnɔ ƣeai ma? Efelayime nuiti, wo-losuve wo naa ƣeai, posuyevɛi naa la wɔɔɔni, é va leve Aɓiyeeɛɛl ná-peleyeƣeɪi nɔnɔ ma loo ɓai kpɛɛɛi va?»

³ Naa pe poluma, wa ƣa GALA ge Madiyan ƣundiƣiiti Wɔleɓe ta Zeeɓe looni wo yeezu. Lee ɔkɔƣoma vaa ƣa gè keeni ga woye naazu?» Zeedeyɔn ná-gooƣaavotegi ti yiilɛini, ti zeƣe ziiƣaawanai volu.

Zobo sɔɔɔ fai Madiyan masagiti ma

⁴ Zeedeyɔn zeelii ma Zuluden ma, ta zunu unsavagɔiti (300), ti maazuɓudɛni, ti wola ɓoɔɔai, keɛe ti ƣeni nɔ ti zili nuiti kpɛɛzu.

⁵ Zeedeyɔnni seelii ma Sukɔte taa wolai zu, é ƣeni taaveaiti ma: «Nà wo maaneɛɛzu, à bulua ve zunuiti zea, niiti ti maaazaas, mazɔɔɔ ti ɓoɔa, tama nà de Zeeɓa ta Salemuna ɓeezu, niiti ti ga Madiyan masagiti.»

⁶ Sukɔte ƣundiƣiiti ti gooƣaavoteni, ti ƣe ma: «Leeni vaa zu gá daamianigi ve da-ƣooƣo nuiti zea? E yeezie Zeeɓa ta Salemunani bu, ɓaa ti lo è yeezu?»

7 Zeedeyɔn ɣeni ti ma: «Ni é ɣea ɣana, siegi zu Gɔɔɔɔ GALAGI Zeeba ta Salemuna ɔɔzu la zèezu, nà wo zuvala ga tevebai zu ɣaingiti ta ɣaingi ma zii pɛ.»

8 Zeedeyɔn zɛɣeni ná, é li Penuwele, é fali ɣilagi naa nɔ woni ma laaveaiti ma. Penuwele nuiti ti goɔɔaavote gilagi naa nɔ woni da, nii Sukɔte nuiti ti boni la.

9 E ɣeni Penuwele nuiti ma: «Siegi zu kɔɔi a bena la, nà ɣalena ma ziileigi zu, nà wa-laaveaiti ta-vele ɣaaɣooza golai loka.»

10 Zeeba ta Salemuna ti ɣeni Kaalekɔɔl ta ta-ɣɔɔɔɔ nuiti, ti-liegɔi ɣeni ga zunu waapuugɔ maazu ɔɔlu (15 000). Naa nɔ ɣa é yeni ti ya, folo ɣulazu vele nuiti ta-ɣɔɔɔɔ nuiti su zunu waaungila waaɔvuufeleɔ (120 000) kpein ge zaani, niiti ti ɣeni kɔɔi ɣɔɔzu ga boɣa zɔkpɔi.

11 Zeedeyɔn ɛɛni ga teveteve nuiti ta-velei, Nɔba folo ɣulazu velei ta Yɔgebeɣa, é liini é kɔɔlaɣai zakpe, nii é laani ɔɔɔɔ la, maagili la ɣeni ma.

12 Madiyan masa felegɔiti, Zeeba ta Salemuna, ti belani. Zeedeyɔn vileni ti volu, ti ti zo, dualuagi ɔɔni ta-ɣɔɔɔɔ nuiti su, ti vaza.

Sukɔte ta Penuwele nuiti suloga vai

13 Zoase ná-doun zunui, Zeedeyɔn zɛɣezuve kɔɔmave, é ɛɛni ga pelei, é gize yɔɔɔzuve Geelɛse.

14 E zunu lounɔi ta zoni, Sukɔte nuiti saama, é gaazaɣa, naa Sukɔte ɣundiɣiiti ta kɛwolaiti daaseigi zɛveni, é fe zea, ti ɣeni ga zunu ɔɔluɔfela maazu ɔɔfela (77).

15 Naa volu, é vaani Sukɔte nuiti pɔ be, é ɣe ti ma: «À wele Zeeba ta Salemuna va, niiti wo pɔomuni ta-vaa zu, wo da ɣe má: «Zeeba ta Salemuna ti ɔba è yeezu baa, gi va daamiani fe ɔa-nuiti zea, niiti ti ɔɔɔai?» »

16 E Sukɔte taa ɣɛwolaiti soni, é tevebai zu ɣaingiti kula, ta ɣaingi ma zii pɛ, é ti zuvala da.

17 E Penuwele taaveaiti ta-vele ɣaaɣooza golai lokani balaa, é zunuiti paa.

18 Zeedeyɔn ɣeni Zeeba ta Salemuna ma: «Zunuiti ti ɣeni ɣale, niiti wo ti vaani Taɔɔɔl?»

Ti goɔɔaavoteni, ti ɣe ma: «Ti ɣeni ga è ɣevele, ti ɣevelei ɣeni eɣe masa dounɣa.»

19 Zeedeyɔn ɣeni ti ma: «Kɛɛleaiti kana, gi dee ma. Nà ɣonazu Gɔɔɔɔ GALAGI ma, nii é vulua, ni wo ti yeni vulua, wo la ti vaani, gè la bena wo vaa pɛ!»

20 E ɣeni ná-doun zunu mɔungi Yeeteɛɛl ma: «Wuzɛɣe, è ti vaa!» Kɛɛ zunu lounɔi la ɣeni ná-boɣa zɔkpɔi ɣulani su, tɔɔzei é ɣeni luazu, mazɔɔ zunu lounɔi nɔ ɣeni de de.

21 Zeeba ta Salemuna ti ɣeni Zeedeyɔn ma: «Wuzɛɣe, è gi vaa da ɔɔɔi! Mazɔɔ velei zunui la, zekana ná-zɛbei la!» Zeedeyɔn wuzɛɣeni, é Zeeba ta Salemuna vaa. Naa volu, é ta-ɔɔmeiti kɔbu yɔɔɔɔ vagoiti seɣeni.

Zeedeyɔn ɣɛle vai masadai va

22 Izelayɛle zunuiti ti ɣeni Zeedeyɔn ma: «Zei ga masagi gi unda, da zɛɣena ná è-loun zunui, naa volu è-lounlɔin, mazɔɔ è gi ɣizoga gi ɣula Madiyan nuiti zea.»

23 Zeedeyɔn ɣeni ti ma: «Gè la zeizu wo unda ga masa, anɛɛ doun zunui ve, baa dounlɔin. Gɔɔɔɔ GALAGI ɣa é zeizu wo unda ga masagi.»

²⁴ Zeedeyɔn ɣeni ti ma mɔnɔ: «Nà faa ɣila bosu wo ma ga wo ke: Wo ɣilagilagi zanu goizu anigi gila fe bɛ, aniiti su ti zogai kɔɔi zu.» Zanu goizu anigiti ti ɣeni Madiyan nuiti zea, tɔɔzei ɔele ɣana teɔebai zu nuiti ti ɣeni la.

²⁵ Ti ɣeni ma: «Gá ti ve ga koozunɛ.» Ti seɣe wolai zuvieni, ɛse ge da goizu anigi vili su, é ɣula naa zu, nii é sogai kɔɔi zu.

²⁶ Zanu goizu anigi Zeedeyɔn sɔbɔni, ti pɛ buɔnɛgi ɣeni ga kilo ɔuufelegɔ (20). E kɔbu yɔlɔɣɔiti sɔbɔni balaa, ta seɣe ɔɔi pagɔiti, niiti Madiyan masagiti ti bɛna too ɣɔba, ta yɔlɔɣɔ vagoiti, ti ɣeni ta-ɲɔmɛiti kɔbu.

²⁷ Zeedeyɔn zalaɣa ɣula zɛɣei ɛɛɛni la, nii é ga kakazu gelei, é daani ná-taazuwɛ, Wɔfela. Miná ɣa Izelayele nuiti ti ɔɔɣɔ ɣɔzɔni ná, tɔɔzei ti ɣeni nɔkɔsu bu. E ɣeni ga balii Zeedeyɔn ɔe ta ná-peleyeɣei.

Zeedeyɔn zaa vai

²⁸ Madiyan ɣoloni Izelayele ɔe, ti la mɔ ungi wuzɛɣeni pɛ. Zooi zeini ziileigi zu, kona ɔuunaanigɔ (40) laawu Zeedeyɔn zii ma voloi pɛ su.

²⁹ Zoase ná-doun zunui Yelubaaale, nii é ga Zeedeyɔn, ɣaleni ma, é zeɪ ná-pelei wu.

³⁰ Zeedeyɔn doun zunu ɔuulɔfela (70) zɔbɔni, kpɔɣɔ gelei, mazɔlɔɔ anzai wola mɔinni.

³¹ Anzai Sikeme, nii é la ɣeni vuluni ga zɔiti keɔele, naa doun zunu ɣila sɔbɔni bɛ balaa, é naa laasei pɛɛni ga Abimeeleke.

³² Zoase ná-doun zunui, Zeedeyɔn zaani, keɛ é pɔlɔzaɣagi woni undaanɛɛi zu. Ti maagɔluni keɛɣɛ Zoase ná-kabayɛɣei zu, Wɔfela taazuwɛ, nii é ɣeni ga Abiyɛzɛɛl ná-peleyeɣei nɔnɔi.

³³ Siɛgi zu Zeedeyɔn zaani la, Izelayele nuiti ti tɔɔzeini ga kologɔlogi ɣɛa ta Baaleni, ti Baale-Belite ɣeni ga ta-ɣalagi.

³⁴ Izelayele nuiti ti la ɣeni ɣizeni ɣɔɔɣɔ GALAGI zu, ta-ɣALAGI, nii é ti vieni, é ti ɣula ti zili nuiti kpɛin zeezu, niiti ti ɣeni ti-maagɔoolii zu.

³⁵ Ti la ɣeni faanɛɛl wuugwɛɛni, ga tago nɔpɛ, é ɔa lo Zeedeyɔn ná-peleyeɣei ɔa, nii é ga Yelubaaale, faa vagoi nii kpɛin é keɛni Izelayele letema.

9

Abimeeleke zeɪ vai ga masagi Sikeme

¹ Yelubaaale, nii é ga Zeedeyɔn, naa ná-doun zunui gila, nii é ga Abimeeleke, naa ɣa é liini kekeni pɔ bɛ Sikeme, é ɔɔe dee ná-peleyeɣei wu nuɔuseiti pɔ, é ɣɛ ti ma:

² «À Sikeme nu wolaiti gaazaɣa, wo ɣɛ ti ma: «Leeni ɣa fizɔgai wo ma, Yelubaaale ná-doun zunu ɔuulɔfelaiti (70) ti zeɪ wo unda, ɔaa nu ɣila nɔ zeɪ wo unda?» A ɣize su ga wo ta ɣa ga ze, ada ga ɲama ɣilagi.»

³ Kekeni ti liini ti naama woointi daazeeli Sikeme nu wolaiti kpɛin ma. Naati kpɛin ti ɣitoni Abimeeleke ɔa, mazɔlɔɔ ti ɣeni ma: «Gi ta ɔe.»

⁴ Ti wali ɣae ɔuulɔfela (70) veeni zea, ti seɣe Baale-Belite leɔi ɔelei wu. Abimeeleke nu ɲakaiti ta teɔteɔe nuiti seɣeni ga naama walii, ti ɔile polu.

⁵ Naa ɔoluma, é liini keɛɣɛ ná-taazuwɛ Wɔfela, é keɛɣɛ Yelubaaale ná-doun zunu ɔuulɔfelaiti (70) paa, é ti pɛ paani kɔtu ɣilagi maazu. Keni Yɔtame ɣila kpe, Yelubaaale ná-doun zunui, nii gola loini ti zu, naa la ɣeni zaani, tɔɔzei é ɔɔɣuni.

⁶ Sikeme nu wolaiti kpein ta Bete-Milo nuɓuseiti kpein ti ɔaalɛeni ba, ti Aɓimeeleke zeɪ ga masagi, ti naa ɔeni sene gului wu Sikeme, zalaɔa ɔɔtu ɔaaɔoozagi ɔɔbaɛ.

Yɔtame nã-faalaalii

⁷ Naa kpein ge woni Yɔtame ma. E liini é lo Galizime gizei unmaɛ, é ɔɔeni ti ɔɔ, é woɔɔɔla la, é ɔɔe ma:

A woilo ɔɔo ma, Sikeme nu wolaiti,
ni wa pɔ ga GALA ge wo woomeni!

⁸ Gulu wolaiti ti liini,
ga ti gulɔi zie masagi ma, é zeɪ ti unda.
Ti ɔeni wolive wului ma:

«Zeɪ gi unda ga masagi.»

⁹ Kele wolive wului ti woɔɔaaɔoteni, é ɔɔe ti ma:

«Gè ɔe mà waai ma wulɔi vee vai ɔa ɔaa,
nii ta ɔa GALA ta nuɓuseiti ɔɔbi la,
gè li gè ɔɔɔɔ ɔɔɔ ga gè zeɪ guluiti unda?»

¹⁰ Guluiti ti ɔeni naazu kooleɔoole gului ma:

«ɔa, è zeɪ gi unda ga masagi!»

¹¹ Kele kooleɔoole gului ɔeni ti ma:

«Gè ɔe mà nɛɛi ɔa, ta mà waa ɔaɔɔi,
gè li gè ɔɔɔɔ ɔɔɔ ga gè zeɪ guluiti unda?»

¹² Guluiti ti ɔeni leezen ansaɔɔgi ma:

«ɔa, ɔɔun è zeɪ gi unda ga masagi.»

¹³ Kele leezen ansaɔɔgi ɔeni ti ma:

«Gè ɔe nã-ɔɔɔi ɔa,
nii é GALA ta nuiti koozunɛɛzu,
gè li gè ɔɔɔɔ ɔɔɔ ga gè zeɪ guluiti unda?»

¹⁴ Názu ɔa guluiti kpein ti ɔeni la ɔain ba wului ma:

«ɔa, è zeɪ gi unda ga masagi.»

¹⁵ ɔain ba wului ti woɔɔaaɔoteni, é ɔɔe ti ma:

«Ni wo-yiimai ɔana, wo gulɔi zie mà,
wo kè ga masagi wo unda,
à ɔa wo ɔɔɔɔ mà niinigi wu.
Ni wa ɔelena, abui ɔa ɔula mà ɔaingiti su,
é Liɓan seɔele guluiti gala.»

¹⁶ Yɔtame ɔeni ma mɔɔɔ: «Niizu ɔeɔemu, kisie ɔaɔɔi ɔa wo bogai nei, ta soledai, Aɓimeeleke zeɪ vai zu ga masagi? Faa ɔaɔɔi ɔana nei wo keai Yelubaale nã-peleyeɔeɔi letema? Wo unfemai veeɔe be nei, é zoloo nã-keɛwoti ɔaɔɔiti ma, niiti é ti ɔeɔeni?»

¹⁷ Mazɔɔɔ kèɛ kɔɔi ɔɔɔni wo ɔe, é ɔikulani zenɔvui zu kɔɔmaɔe, é wo ɔulani Madiyan nuiti zea.

¹⁸ Wɔun, wo wuzeeɔa kèɛ nã-peleyeɔeɔi laalɔɔma za, wo ná-doun zunuiti paani, zunu ɔuulɔfela (70), kɔtu ɔilagi maazu. Wo ná-botigɛ anzanui ná-doun zunui Aɓimeeleke lo Sikeme ga masagi, tɔɔzeɪ toɔa ga wo-ɔeɔloin.

¹⁹ Ni kisie ɔaɔɔi ɔana wo bogai za, ta soledai, Yelubaale letema, ta nã-peleyeɔeɔi, Aɓimeeleke wo yiima vai ɔe wo ɔe, wa ɔalaa wo ziima vai ɔe!

20 Ni naa laade, abu gila ka gila A6imeeleke zu, nii a Sikeme nu wolaiti gala, ta Milo velayegei, abu gila ka gila Sikeme nu wolaiti su, ta Bete-Milo nuiti, nii a A6imeeleke gila!»

21 Yotame velani é li é loofu Beel, miná ga é yeni ná, é maagooza keefeloin A6imeeleke va.

Nuiti ti wuzefe vai

A6imeeleke laalofoma Sikeme

22 A6imeeleke feni ga kundigii Izelayele unda kona savago laawu.

23 Naa voluma, GALA ge googaaaalala yenvui looni A6imeeleke ta Sikeme nu wolaiti zofozu, naati ti wuzefeni daalofoma,

24 toozei faa joi va é keeni ga Yelubaale ná-doun zunu vuulfelaiti (70), naa ga a ke ti ma namai la A6imeeleke unma, toozei ti-geeloin ve, toga é ti vaani, Sikeme nu wolaiti ti bo ba.

25 Nii a ke ti zoo A6imeeleke la, Sikeme nuiti, ti nuiti seini gizeiti unmave, ti ti loofu taa wolai jobave, naama zunuiti ti feni loozu nuiti ma, niiti ti feni levesu ti jobave. Ma wooi woni A6imeeleke ma.

26 Yeeta, Ebede ná-doun zunui Gaale, ta keefelointi ti feni levesu Sikeme. Sikeme nu wolaiti kpein ti laani da.

27 Ti liini ta-leezen beleiti su, ti ma waaiti kula, ti ti bete, ti koozune vetii gila, ti li ta-galagi ná-pelei wu, ti daamii wo, ti boole, ti A6imeeleke goto.

28 Ebede ná-doun zunui Gaale feni geezu ma: «Be ga é ga A6imeeleke, be ga é ga Sikeme, gi va botii ge A6imeeleke ve? Yelubaale ná-doun zunui laade baa, Zebule laade é va ge ga ná-keelai? A botii ge Gamool zunuiti be, nii é ga Sikeme keefé. Goun, leeni vaa zu ga botii ge A6imeeleke ve?»

29 Ni nui ta a niima nubuseiti ta-gundiilalai veena zèa! Nà la A6imeeleke maagooza. Nà la ge A6imeeleke ma: «Li é ta bo da-zalausuiti ba, é va é kooi go!» »

30 Zebule taa masa golai, naa menini nii Gaale boni, Ebede ná-doun zunui, gola yijaaawanani.

31 E keelaiti teveni doofuzu A6imeeleke ma, é ge ma: «Wele, Ebede ná-doun zunui Gaale, ta keefelointi ti vaave Sikeme, ti taai wuzefea é laalofoma.

32 Keni niina é baqa ga kuai, wa nubuseiti ti é va, à loofu ti va balaqai zu.

33 Sobui, foloi a gularana, da wuzefe é yei ti ma taa wolai zu. Siegi zu Gaale ta polu nubuseiti ta wuzefena la é laalofoma, da naa ge la, nii da-zebai a zoo da.»

34 A6imeeleke ta nubuseiti ti feni polu, ti wuzefeni ga kuai, ti li ti loofu Sikeme jobave, ti bofo zeini su ga naanigo.

35 Ebede ná-doun zunui, Gaale gularani, é lo taa zigidave. A6imeeleke ta nubuseiti kpein ti feni polu doofu velei zu, ti gularani keléma.

36 Gaale ti gaani, é ge Zebule ma: «Wele nubuseiti ba, ti gizei yeizu.»

Zebule googaavoteni, é ge ma: «Gizeiti ma niinigi ga é kaazu ga numaa ve.»

37 Gaale feni ma mɔno: «Nubuseiti be ti yeizu zou zaamaave, bebei ga vaazu ga ungaizie sene gului ma velei.»

38 Zebule googaavoteni, é ge ma: «Da-boezufula vagoiti ta mini, dei é feni geezu ma: «Be ga é ga A6imeeleke, gi va botii ge be?» Nubuseiti ta ga naa, é feni ti velevelesu? Liina niina é kooi veé ba!»

39 Gaale loni Sikeme nu wolaiti tugfo, é kooi veé A6imeeleke va.

40 A6imeeleke vileni polu, é vela naa va. Nu moinmoin maawanani ti za, tanigaa ti looni, aisa ti va zeeli taa zigidave.

⁴¹ Aɔimeeleke ɔwɛni Aluma. Zebule Gaale ɔɛɛni ta keɛɔɔleaiti, ti la zooni ti va ye Sikeme.

Aɔimeeleke Sikeme ɔolololofai

⁴² Poluma zobui, Sikeme nuɔuseiti ti ɔulani ɔalaɔai zu. Naa woni Aɔimeeleke ma,

⁴³ ɛ na-kooɔɔ nuiti seɔeni, ɛ ti ɔaaɔwe su ga seizu savago, ɛ looɔɔ ɔalaɔai zu, ti pelei ɔoun. E kaai ma ga nuɔuseiti ta ɔulazu taa wolai zu, ɛ wuzɛɔeni ti laaloɔɔma, ɛ ti zakpe.

⁴⁴ Aɔimeeleke ta nu zeizu lieɔoi ɛ polu, ti vazani, ti loni taa zigidave, nu bulu feɔɔiti ti vuuni naati kpein ma, niiti ti ɔeni ɔalaɔai zu, ti ti zakpe.

⁴⁵ E laaleɛni taai wu, ɛ luva loni ba folo ɔila meɔelein. Yovɛɛɛ ɛ va leɔa taai zo, ɛ zu nuɔuseiti pe paa ti ɔeni na. E taai lokani, ɛ kpoloi vaza na.

⁴⁶ Siegi zu Migedale-Sikeme nu wolaiti ti naa menini da, ti velani ti li ti looɔɔ zeɔei zu, ta-ɔalagi Belite na-pelei wu.

⁴⁷ E woni Aɔimeeleke ma ga Migedale-Sikeme nu wolaiti pe ti ɔaalɛni ba.

⁴⁸ Aɔimeeleke beɛni Salemon gizei ma, ta nuɔuseiti ti ɔeni polu. E zoovɛi zeɔeni, ɛ gulu bekegi levega, ɛ kula ba, ɛ da ɔoma. Naa volu, ɛ ɔeni polu nuɔuseiti ma: «Wo naa ɔaa, nii ge keai, a suvile wo ke, eɔvelei ge keai la.»

⁴⁹ Nuɔuseiti kpein ɛɛ ge gulu beke gilagila teveni, ti vile Aɔimeeleke volu. Ti liini ti gulu bekegiti pu zeɔei laave, ti abui lo ba, ti naa ɔala, ta nii kpein ɛ ɔeni na. Zekana ti Migedale-Sikeme taaveaiti kpein undaavilini la, nu waagila (1 000) keɔala ɔeni de, zunuiti ta anzanuiti.

Aɔimeeleke zaa vai

⁵⁰ Naa voluma, Aɔimeeleke liini Teeɔese. E laaleɛni taai wu, ɛ so.

⁵¹ Pele ɔaaɔooza golai ɔeni taa zaamave, ve zunuiti ta anzanuiti ti ɔeni looɔɔzu na, ta taa nu wolaiti. Ti daaɔuluni ɔooɔ ma, ti le komave.

⁵² Aɔimeeleke vaani pele ɔaaɔoozagi vo be, ve na ɔeni ga ti-looɔɔzuvɛ, ɛ laaleɛni bu, ɛ maabuɔa pelelave va, ga ɛ abui lo ba.

⁵³ Naazu ɔa anzanui ta molo zigɔ ɔotui looni la Aɔimeeleke noongi zu, ɛ nounkalagi wolowolo.

⁵⁴ Gaamago no, ɛ zunu loungoii lolini, nii ɛ ɔeni na-kooɔɔ zoalɔi zeɔezu, ɛ ɔe ma: «Da-wogɔ zokpoi ɔula su, ɛ paa, naa ɔa a ke ti mina da ga ɔe ma: «Anzanu ɔa ɛ paani.» » Zunu loungoii booni, ɛ za.

⁵⁵ Izelaye le zunuiti ti kaai ma ga Aɔimeeleke za, ɛɛ ge liini na-taazu.

⁵⁶ Vele ɔana GALA ge Aɔimeeleke na-faa noii zalani la to ɔooɔi ma, nii ɛ keeni ga keeɔe, toozei keeɔeloun vuulofelaiti (70) paa vai va.

⁵⁷ GALA ge Sikeme nuiti ta-vaa noii votokulani tiya ɔooɔi ma. Vele ɔana Yelubaale na-doun zunui Yotame na-foovooi laazeelini la.

10

Tɔla ta Yayiiil,

tukpɔɔaaleve nuiti Izelaye unda

¹ Aɔimeeleke zaa voluma, Pua na-doun zunui Tɔla, nii ɛ ɔeni ga Dodo na-dounloin, Isakaal na-bolodai zu nui ta, naa ɔa ɛ wuzɛɔeni ga ɛ Izelaye unmo. E ɔeni zeini Samiil, Efelayime ɔize yooi zu.

² E ɔeni Izelaye ga tukpɔɔaaleve nui kona vuufelego maazu savago (23) laawu. Naa voluma ɛ zaani, ti maaɔuluni Samiil.

³ Yayiil Galaade nui ɔa é zeini potogi zu, ga tukpɔɔfaaleve nui Izelayele unda, kona vuufelegɔ maazu felegɔ (22) laawu.

⁴ Ná-doun zunui ɔeni ga puusavagɔ (30), ti ɔeni zeizu soovale vuusavagɔiti (30) kɔma, taa vuusavagɔ (30) ɔa é ɔeni ti ya, ti ti-laaseigi veeni ga Yayiil ná-taaiti, zaaɔaza naa nɔ ɔa é ti va, ta vuuni Galaade yooi zu.

⁵ Yayiil zaani, ti maaɔuluni Kamon.

Amɔn nuiti ti Izelayele nuiti kpɔɔ vai

⁶ Izelayele nuiti ti Gɔɔɔɔ GALAGI wanama vai ɔeeni mɔnɔ. Ti Baaleni deɓini, ta Asetaateiti, ta Siili nuiti ta-ɔalagiti, ta Sidɔn nuiti ta-ɔalagiti, ta Moabe nuiti ta-ɔalagiti, ta Amɔn nuiti, ta Filiseti nuiti. Ti ɔeleni Gɔɔɔɔ GALAGI va, ti la mɔ ɔeni deɓizu.

⁷ Gɔɔɔɔ GALAGI yijfaawanani Izelayele ma, é ti vɔdi Filiseti nuiti ma, ta Amɔn nuiti.

⁸ E zo naama ɔonagi ma, eyesu kona puugɔ maazu losava (18) laawu, ti Izelayele nuiti maanɔɔni, ti ti nimiza. Teiti ti ɔeni Zuluden folo ɔulazu velei, Amɔl nuiti ta-yooi zu Galaade.

⁹ Amɔn nuiti ti Zuluden buɔeni, ti kɔɔi veɛ Zuda va, ta Benzamen, ta Efelayime veleyeɔei. Izelayele nuiti ti ɔeni kidaavili golai zu.

¹⁰ Izelayele nuiti ti ɔainni Gɔɔɔɔ GALAGI woizu, ti ɔe ma: «Gi kotoi ɔea è laalɔɔma, mazɔɔɔ gi ɔelea è va, gá-GALAGI, gi da Baaleni deɓi.»

¹¹ Gɔɔɔɔ GALAGI ɔeni Izelayele nuiti ma: «É zo Ezipete nuiti ma, é li Amɔl nuiti pɔ, ta Amɔn nuiti, ta Filiseti nuiti,

¹² ta Sidɔn nuiti, ta Amaleke nuiti, ta Maon nuiti, naati kpein ti wo nimizani, kele siegi zu wo kpee looni la ɔoizu, gè la ɔeni wo ɔizoni, gè va wo ɔula ti ya ɔaa?

¹³ Kele wa ya, wo ɔeleni bà, wo da gala kiligiti deɓi. Naa ɔa é ba, gè la mɔ wo ɔizosu mɔnɔ.

¹⁴ A li wo kpee loo gala kiligiti goizu, niiti wo yiimazeɔeai ga tiye, ti wo ɔizo wa-maanɔɔ Ziegi zu!»

¹⁵ Izelayele nuiti ti ɔeni Gɔɔɔɔ GALAGI ma: «Gi kotoi ɔea, gi zo, eɔevelei è pɔ la. Kele yiilɔ, è gi ɔizo za!»

¹⁶ Ti gala kiligiti kulani ɔɔɔɔ zaama, ti Gɔɔɔɔ GALAGI leɓi. Gɔɔɔɔ GALAGI la ɔeni vaani bu, ga Izelayele ye kpɔɔi zu.

¹⁷ Amɔn nuiti ti ɔaaleeni ba, ti ta-ɔɔɔɔɔɔɔɔ vai vu Galaade, Izelayele nuiti ti ɔaaleeni ba balaa, ti ta-ɔɔɔɔɔɔɔɔ vai Misepa.

¹⁸ Nubuseiti ta Galaade ɔundiɔiiti ti ɔɔɔɔ ɔaazaɔani ga: «Zunui ɔe ɔa a laale Amɔn nuiti bu? Toɔa ɔe ga Galaade nuiti kpein ta-ɔundiɔi.»

11

Zefetee,

tukpɔɔfaaleve nui Izelayele unda

¹ Galaade nui Zefetee ɔeni ga kɔɔɔɔ nu wola. E ɔeni ga kologolo anzanui ná-doun zunui, ti yɔɔɔɔ zu ta zunui daa ɔeni ga Galaade.

² Zunui naa ɔɔɔɔ anzai balaa ge zunu lointi sɔɔɔni. Naati ti wɔɔɔni, ti Zefetee ɔeeni peleyeɔei wu, ti ɔe ma: «É la pogani zɔɔɔga gi-ɔee ná-pelei wu, mazɔɔɔ da ga anzanu ɔili ná-doun zunu.»

³ Zefetee velani, é maaɔooza keeɔeleaiti ba. E liini é zeɛ Tɔɔe yooi zu. Nu nakaiti ma ɔulugi vileni polu, ti da siepolui wo.

⁴ Yeeɣɛɣalalai tanigaa ɔluma, Amɔn nuiti ti kɔɔi ɔɛɛni Izelayɛle ɔa.

⁵ Tei Amɔn nuiti ti kɔɔi ɔɛɛni Izelayɛle ɔa, Galaade ɣɛwolaiti ti liini, ti Zɛfetee loli Tɔɔe yooi zu.

⁶ Ti ɣɛni Zɛfetee ma: «Ɔa ɛ ɣɛ ga gá-ɣɔɔɣulubai, ade Amɔn nuiti sakpe.»

⁷ Zɛfetee Galaade ɣɛwolaiti googaaɔoteni, ɛ ɣɛ ti ma: «Wo la ɣɛni wɔinzeɣeni ɔaa, wo ɔa kpɛ, wo kɔla kɛɛ ná-pɛleyeɣɛi ɔa? Lee ɔaa zu wo ɔaazu pɔ niina, tei wo kidaaviligi zu ɔaa?»

⁸ Galaade ɣɛwolaiti ti ɣɛni Zɛfetee ma: «Naa mu ka ɛ kɛai gi ɔaai ɛ ɔa ɔɛ ɔlu niizu, ɛ lo gi luɣɔ, ɛ Amɔn nuiti sakpe, ɛ ɣɛ ga gá-ɣundigii, ɛ ɔa Galaade nuiti kpein ba.»

⁹ Zɛfetee Galaade ɣɛwolaiti googaaɔoteni, ɛ ɣɛ ti ma: «Wa liina ga ze ɔlu, gɛ Amɔn nuiti sakpe, ni ɔɔɔɣɔ GALAGI a ti lɔɔna zɛɛzu, ná ɣa ga ɣɛ ga wá-ɣundigii.»

¹⁰ Galaade ɣɛwolaiti ti ɣɛni Zɛfetee ma: «ɔɔɔɣɔ GALAGI ɣa ga zeelei, nii gi bosu gá zie ga ɛ-wooi.»

¹¹ Zɛfetee ɔilɛni Galaade ɣɛwolaiti polu, ti li. Nuɔuseiti ti yeeloni ba, ti ke ga kundigii, ta kɔɔɣulubai ɔɔɣɔ unda. Zɛfetee naa kpein sugulani, nii ti zolooni ma ta kɛwolaiti, ɔɔɔɣɔ GALAGI ɣaazu Misepa.

Zɛfetee ná-keela wooi leve fai

Amɔn nuiti ma

¹² Zɛfetee keelaiti teveni Amɔn masagi ma, ɛ ɣɛ ma: «Leeni ɣa ɛ ɛ ɣisu dɔalɔɣɔma, ɛ ɔaazu ɛ da kɔɔi ɔɛɛ ná-zooi ɔa?»

¹³ Amɔn nuiti ta-masagi keelaiti googaaɔoteni, ɛ ɣɛ ti ma: «Tɔɣa ga Izelayɛle ɣulazuɔɛ Ezipete yooi ɔa, ti ná-zooi zeɣeni, ɛ zo zie wolai Aalenɔn ɔa, ɛ li zie wolai Yaɔɔke ɔa ɔɛ, ɛ zeeli Zuludɛn ma nɛmi ma. A mináti fe zɛa, ziileigi zu.»

¹⁴ Zɛfetee keelaiti teveni ɔlu ga niine Amɔn nuiti ta-masagi ma,

¹⁵ ti liini ti ɣɛ ma: «Zɛfetee bogɛ ga: Izelayɛle la Moaɔe you zeɣeni, ɔaa Amɔn nuiti ta-you.

¹⁶ Tɔɔzei Izelayɛle ɛɛni ɛ zeɣe Ezipete, ɛ zieni ga tevebai zu velei, eyɛsu ɛ zeeli Seeli Kpoloɔɛi ma, ɛ zeeli Kadese.

¹⁷ Názu ɣa Izelayɛle nuiti ti keelaiti teveni la Edɔme masagi ma, ti ɣɛ ma: «Soma gi leve ga da-yooi zu vele.» Kɛɛ Edɔme masagi la ɣɛni kɛɛni, ɛ ɔa woilo. Ti ta leveni ɔalaa Moaɔe masagi ma, naa ɔalaa ɣɛɛni. Izelayɛle nuiti ti yenɛ Kadese.

¹⁸ «Ti zieni tevebai zu, ti latini Edɔme yooi ma, ta Moaɔe yooi, ti ɔa ga Moaɔe yooi folo ɣulazu velei, ti ɔuuni zie wolai Aalenɔn ɔluluɔɛ, ti la ɛɛni Moaɔe yooi zu, mazɔɔɔ Aalenɔn ɣa ɛ ga Moaɔe you ɣwɛgi.

¹⁹ «Izelayɛle nuiti ti keelaiti teveni Amɔl nuiti ta-masagi Siɣɔn ma, ɔɛɛɔɔn masagi, ti ɣɛ ma: «Soma, gi zie da-yooi zu, gi leve, gi li ve gi liizu ná.»

²⁰ Kɛɛ Siɣɔn la ɣɛni wola laani Izelayɛle la, ɛ ɔa va bu ga naa ɔa leve ná-zooi zu. E ná-nuɔuseiti kpein gaalɛɛni ba, ti ti ɔɔun Yaɣase, ti kɔɔi ɔɛɛ ti ɔa.

²¹ «ɔɔɔɣɔ GALAGI, Izelayɛle ná-GALAGI, Siɣɔn ta ná-nuɔuseiti dɔɔni Izelayɛle yeezu, ɛ pile ɔɔɔɔ ti ma. Izelayɛle zooi kpein soni, ɔɛ Amɔl nuiti ti ɣɛni ná.

²² Ti Amɔl nuiti ta-yooi kpein soni, ɛ zo zie wolai Aalenɔn ma, eyɛsu ɛ zeeli zie wolai Yaɔɔke ma, ɛ zo tevebai ma, ɛ zeeli Zuludɛn ma.

²³ «Niizu niina, ni ɔɔɔɣɔ GALAGI, Izelayɛle ná-GALAGI, Amɔl nuiti kpea ná-nuɔuseiti Izelayɛle luɣɔ, da pɔ ɛ ti ɔɛ ná ɔaa?»

24 Nii nɔpɛ ɗa-ɗalagi Kemɔse feezu ɛ ya ga ɛ so, ɛ la naa zoga ɓaa? Nii kpein Gooɔɔ GALAGI, gá-GALAGI seizu gi luɔɔ ga gi seɓe, gi la naa zeɓea ɓaa?

25 E vizɔge mu ʼBalake va ɓaa, Sipɔɔl ná-doun zunui, Moaɓe masagi? E Izelayele zakpeni nei ɓaa, ɓaa ɛ koo veeni ba?

26 E ɓea ga kona unsavagɔ (300) Izelayele zeini Geseɓon, ta Alɔweel, ta taaiti ti ɗiliati ti va, ta taa wolaiti kpein ti zie wolai Aalenon laave. Leeni vaa zu wo la ɓeni ti ɗilani ti ya naama ziegi zu?

27 Nɔun na, gɛ la kotoba vaa nɔpɛ keeni ɛ laalɔɔɓoma, ɗa ɓa ɛ faa jɔi ɓeezu ga ze, ɛ kooi veɛ vai nɔun ba. Gooɔɔ GALAGI, tukpɔɔjaaleve GALAGI, ɓe za ga tukpɔɔjaaleve nui Izelayele nuiti ta Amɔn nuiti zoɔɔzu!»

28 Amɔn nuiti ta-masagi la ɓeni woiloni naama woointi ma, niiti Zefetee ɓeni ti wosu ma.

Zefetee ná-minazeɓegi ta ná-pile sɔɔɔ fai

29 Naazu ve, Gooɔɔ GALAGI ná-Zenvui yeini Zefetee ma, ɛ Galaade ta Manasee yooiti maazubudeni, ɛ leve Misepa Galaade yooi zu, seɓeai ma miná, ɛ liini luɔɔ, ɛ laale Amɔn nuiti bu.

30 Zefetee minazeɓeni Gooɔɔ GALAGI ve, ɛ ɓe: «Ni gaamazu ɗa zobo feena bɛ, gɛ pile sɔɔɔ Amɔn nuiti ma,

31 ná nu mɔungi naa ve ɛ ve, gɛ kula ga gala zalaɓai, nii a ɓila ná-pelei wu, ɛ va ɗaɓomisu, ná zobo sɔɔɔna Amɔn nuiti ma kooi zu, gɛ ɓale ma.»

32 Zefetee leveni ɛ li Amɔn nuiti daalɔɔɓoma, ɛ kooi veɛ ti va, Gooɔɔ GALAGI ti ɓoni zeezu.

33 E ti wola zuɓoloɓoloni taa wola vuufelegɔ (20) zu, ɛ zo Alɔweel, Minite vele, eyesu ɛ zeeli Aɓele-Kelamime. Amɔn nuiti ti ɓoloni Izelayele nuiti be.

Zefetee ná-doun anzanui ná-fai

34 Zefetee ɓaleni ma volu ná-pelei wu Misepa. Wele, ná-doun anzanui ɓa ɛ ɓulani, ɛ daaɓomi ga tamadegiti ta kua wo faiti. Ná-doun ɓila kpegi ɓeni de, zunu loun la ɓeni zea, ɓaa anzanu loun.

35 E kaani nɔ feya, ɛ ná-segeiti balini ga, ɛ ɓe ma: «Ee, doun anzanu! E kpɔɔa, ɗa maanɔɔɔ nuiti saama! Gɛ minazeɓe bogɛ Gooɔɔ GALAGI ɓaazu, gɛ la zeɓea ná-minazeɓei volu.»

36 E ɓeni ma: «Kɛɛ, ni ɛ minazeɓe boga, Gooɔɔ GALAGI ɓaazu, nii kulaai ɛ laave, ɛ bo, naa ɓe ga ze, niizu Gooɔɔ GALAGI ɗonɔ ɓotokula ɛ zili nuiti ma, Amɔn nuiti.»

37 E ɓeni keeɓe ma: «Faa ɓila ka gɛ falizu ɛ ma, ɛ ke bɛ, alu felegɔ ve bɛ, gɛ li ga ɓɔɔlaiti gizei ma, gi ná-kpea wɔɔi wo.»

38 Zefetee gooɓaavoteni, ɛ ɓe ma: «Li!» E valini ma ga alu felegɔ. E liini gizei ma, ta ɓɔɔlaiti, ti ná-kpea wɔɔi wo.

39 Alu felegɔi ɓoluma, ɛ ɓaleni ma keeɓe ɓo be, naama ge ná-minazeɓegi laazeelini la. E la ɓeni de zunu vaa ɓwee.

Naama yei ɓa ma logi zeini la Izelayele zaama ga,

40 kona-o-kona, Izelayele anzalopoitɔ ti ɗa li, ti wɔɔ ga folo naanigɔ Zefetee ná-doun anzanui ná-faa zu, nii ɛ ga Galaade nui.

¹ Efelayime wolodai ma zunuiti ti ɔaaleɛni ba, ti Zuludɛn ɓude, ti li Safon, ti ɔeni Zefetee ma: «Leeni vaa zu è levegai, è li, è kooi veɛ Amɔn nuiti ba, è la gi lolini, gi va vile è volu? Gá pɔ gi dá-velei ɔala, gi è ɓɔ ba, è ɔala.»

² Zefetee ti woɔɔaavoteni, é ɔe ti ma: «Kpɔe wola ɔa é ɔea loni gi va gá nà-nubuseiti, é lo gi yɔɔɔzuvɛ va gá Amɔn nuiti. Siɛgi zu gè wo lolini la, ga wo va wo ɓɔ bà, wo la vaani wo va ɓɔ bà, wo va kùla ti ya.»

³ Siɛgi zu gè kaani la ga gè la zooga ɔitosu wo va, gè ɔikulani zènvui zu, gè liini nà ɔila, gè Amɔn nuiti sakpe. Gooɔɔ GALAGI ti looni zèezu. Lee vaa zu za wo vaazu dàalɔɔma, ga wo koo veɛ bà?»

⁴ Efelayime nuiti ti ɔeni ɔeezu: «Wa ya, Galaade nuiti, wa ga Efelayime nuiti ti velaai, ti li Manasee.» Naa ɔa é keeni, Zefetee Galaade zunuiti kpein gaale ba, è kooi veɛ Efelayime nui naati ba, ti pile sɔlɔɔ ti ma.

⁵ Galaade nuiti ti Zuludɛn maalevesuveti soni Efelayime letemaɓe. Pela nuiti ti ɔeni zegezu Efelayime, naa ta a la ɔena: «Nà pɔ gè leve,» Galaade nuiti ti ɔeni gaazaɔasu, ti ɔe ma: «Da ga Efelayime nuiti ta?» A la ɔena ti ma: «Ba-o,»

⁶ ti ɔeni ɔeezu ma: «Da ɔe «Siɓɔlete.» » E ɔeni ɔeezu «Ziɓɔlete,» mazɔlɔɔ ti la ɔeni zoosu ti va bo ga pagɔ. Naa ɔa é ɔeni keezu, Galaade zunuiti ti ɔeni ti zosu, ti dá ti ɔɔdaaleve Zuludɛn maalevesuve. Efelayime zunuiti ti undaavilini naama vai zu, é ɔeni ga nu waavuunaani maazu fele (42 000).

⁷ Zefetee ɔeni ga tukpɔɔaaleve nui Izelaye yooi zu kona dɔzita laawu. Naa voluma Galaade nui Zefetee zaani, ti maaɔuluni Galaade laa wolai ta zu.

Ibesan ta Elon ta Aɓedon, tukpɔɔaaleve nuiti

⁸ Toun poluma, Beteleyeme nui Ibesan ɔeni ga tukpɔɔaaleve nui Izelaye yooi zu.

⁹ E doun zunu vuusavagɔ (30) zɔlɔɔni, ta doun anzanu vuusavagɔ (30), é ti veeni Izelaye wolodama ɔiligiti be ga anzai, é anzanuiti fuluni ná-doun zunuiti be, ti ɔula Izelaye wolodama ɔiligiti su. E ɔeni ga tukpɔɔaaleve nui Izelaye yooi zu, kona dɔfela laawu.

¹⁰ Naa volu, Ibesan zaani, ti maaɔulu Beteleyeme.

¹¹ Toun poluma, Zaɓulɔn nui Elon ɔeni ga tukpɔɔaaleve nui Izelaye yooi zu kona puugɔ laawu.

¹² Saai ma, ti maaɔuluni Ayalon, Zaɓulɔn yooi zu.

¹³ Toun poluma, Aɓedon, Pilaton nui Gilele ná-doun zunui ɔeni ga tukpɔɔaaleve nui Izelaye yooi zu.

¹⁴ E doun zunu vuunaanigɔ (40) zɔlɔɔni, ná-dounloin ɔeni ga puusavago (30), ti ga zunuiti, ti pe ti ɔeni zeizu soovale vuulɔfela (70) ɔma. E ɔeni ga tukpɔɔaaleve nui Izelaye yooi zu kona dɔsava laawu.

¹⁵ Naa volu, Pilaton nui Gilele ná-doun zunui Aɓedon zaani, ti maaɔulu Pilaton, Efelayime yooi zu, Amaleke nuiti ta-ɔize yooi zu.

13

Samesan zɔlɔɔ fai

¹ Izelaye nuiti ti Gooɔɔ GALAGI wanama vai ɔeeɛni mɔnɔ. Gooɔɔ GALAGI ti looni Filiseti nuiti zeezu kona vuunaanigɔ (40) laawu.

² Zunui ta ɔeni Sɔleya, Dan ná-bolodai zu, daa ɔeni ga Manoa. Anzai ɔeni ga doun zɔlɔɔtala nui, é la ɔeni zooni é va doun zɔlɔɔ.

³ Foloji ta, Gooɔɔ GALAGI ná-geezuɔfeelai ɔɔlani keɔema anza nui naa ve, é ɔɔe ma: «Wele, da ga doun zɔɔɔtala anzai, è la de doun zɔɔɔni, da kogi zeɔezu, keɔe è doun zunu zɔɔɔ.»

⁴ Niizu, dama ga ɔɔɔɔ, mina dɔɔ ɔɔle, ɔɔa ani nɔɔe a nu ɔɔazulati, ta è mina ani mi, nii kɔɔzɔai.

⁵ Mazɔɔɔ da vaazu kogi zeɔezu, è doun zunu zɔɔɔ. Dounɔi naa ɔɔa yeɔu dee ɔɔoɔu, é ɔɔaliva GALA ma, eyeɔu pe, maa la neeni, é va nɔɔngi wo, ɔɔa kpɔei. Toɔa a tɔɔzei ga Izelaye ɔɔula Filiseti nuiti zeezu.»

⁶ Anzanui liini ná-koizu, é ɔɔe sinigi ma: «GALA nui ta vaave pɔɔ be, é ɔɔe ɔɔlani ga GALA ná-geezuɔfeelai ta, gaamazu maayikiwe. Gè la gaazaɔani ga ve seɔeai ná, ta é la laasei deeni ga ze.»

⁷ Keɔe keɔve ma: «Wele, da vaazu kogi zeɔezu, è doun zunu zɔɔɔ. Niizu mina dɔɔ ɔɔle, ɔɔa gaazulati gani, ta mina ani mi, nii kɔɔzɔai, tɔɔzei dounɔi naa yeɔe dee ɔɔoɔu, é ɔɔaliva GALA ma, eyeɔu saa voloi zeeli.»

⁸ Manoa Gooɔɔ GALAGI valini, é ɔɔe ma: «Ee, Mɔliɔii, GALA nui è teveni, é vaana mɔnɔ gi vɔ be, é gi ɔɔala ga nii maaneai gi ke dounɔi ná-fai zu, nii è zɔɔɔsu!»

⁹ GALA ge Manoa wooi menini, GALA ná-geezuɔfeelai vaani mɔnɔ anzanui vɔ be, siegi zu é ɔɔeni zeini la kpalagaɔe, sinigi Manoa la ɔɔeni ba ná.

¹⁰ E suvileni è bize, é li, é bo sinigi ma, é ɔɔe ma: «Wele, zunui nii è vaani pɔɔ be zɔɔzu, é ɔɔula keɔema bè mɔnɔ.»

¹¹ Manoa wuzɔɔeni, é vile anzai vɔlu, ti li zunui vɔ be, é ɔɔe naa ma: «Da ɔɔa nei è ɔɔeai anzanui nii vɔ?»

Naa gooɔaavoteni, é ɔɔe ma: «Nà ve.»

¹² Manoa ɔɔeni ma: «Niizu è-laawooi a vilena su, tɔɔi begele ɔɔa ɔɔa so dounɔi ná-faa zu, leeni ɔɔa ɔɔa ke?»

¹³ Gooɔɔ GALAGI ná-geezuɔfeelai gooɔaavoteni, é ɔɔe ma: «È-anzai maaneɔve è ɔɔɔ zo naa pe su, nii gè boni ma.»

¹⁴ E mina leezen ansaɔɔgi ma waai mi, é mina dɔɔ ɔɔle, ɔɔa gaazulati gani, é mina ani nɔɔe mi, nii kɔɔzɔai, é zie ga devei naa, eɔeɔelei gè boni ma la.»

¹⁵ Manoa ɔɔeni Gooɔɔ GALAGI ná-geezuɔfeelai ma, naazu: «Va bu gi è zuzo, gi boli yivo ɔɔala kpɔe è ve.»

¹⁶ Gooɔɔ GALAGI ná-geezuɔfeelai gooɔaavoteni, é ɔɔe ma: «Aneɔ ni da sɔɔosu, gè la da-laamianigi ta mia, keɔe ni da pɔɔ è gala zalaɔa ɔɔula Gooɔɔ GALAGI ve, naa ɔɔe!» Manoa la ɔɔeni kwee ga Gooɔɔ GALAGI ná-geezuɔfeelai ve.

¹⁷ E geezuɔfeelai ɔɔazaɔani, é ɔɔe ma: «È-laaseigi? Naa ɔɔa a ke, nii è bogai, naa laa a zeelina, gi zoo gi è wɔɔɔ.»

¹⁸ Gooɔɔ GALAGI ná-geezuɔfeelai gooɔaavoteni, é ɔɔe ma: «Lee vaa zu è ɔɔazaɔasu dɔaseigi ma? Daasei be maayikiai.»

¹⁹ Manoa boli yivoi zeɔeni, é kpɔ vebeanii va, é gala zalaɔa ɔɔula kɔtu wolai ma Gooɔɔ GALAGI ve. Laavɔ vaa ɔɔeni, siegi zu Manoa ta anzai ti ɔɔeni weɔezu la,

²⁰ abuzogi ɔɔeni leezu geezu velei, é da zeɔe zalaɔa ɔɔulazuve, Gooɔɔ GALAGI ná-geezuɔfeelai leeni zalaɔa ɔɔulazuve ma abuzogi zu. Manoa ta anzai ti naa ɔɔa ma, ti looni zoi ma, ti laave.

²¹ Gooɔɔ GALAGI ná-geezuɔfeelai la mɔ ɔɔeni ɔɔlani keɔema Manoani be ta anzai. Manoa kweeni naazu ga Gooɔɔ GALAGI ná-geezuɔfeelai ɔɔeni de.

²² Manoa ɔɔeni anzai ma: «Da zaazu ti, mazɔɔ de GALA kaa.»

²³ Anzai googaaɓoteni, é gɛ ma: «Ni Gooɔɔ GALAGI ɣeni pɔ ga é de vaa, é la bena da-vebeanii ta gala zalaɣai zo, é la bena naama vaiti kpein deɛ ga deye, é la bena naama vaiti kpein bo de ma.»

²⁴ Anzanui doun zunu zɔɔni, é daasei pɛɛ ga Samesɔn. Doungoi wɔɔloni, Gooɔɔ GALAGI tuya looni be.

²⁵ Gooɔɔ GALAGI ná-Zenvui tɔzeini ga botii gɛa la Maɣanee-Dan, Soleya ta Esetawɔle ti yɔɔzuvɛ.

14

Samesɔn Filiseti anzanui vulu vai

¹ Foloi ta, Samesɔn yeini Timena, é Filiseti nuiti ta-anzalopoi ta gaaani.

² E galegai ma ma, é boni keɛgɛ ta dee ma, é gɛ ti ma: «Gɛ anzanui ta gaaɓe Timena, Filiseti anzalopoi saama, à li wo naa vulu bè ga anza.»

³ Keɛgɛ ta dee ti gɛni ma: «Anzanu la è-gɛɛleaiti ti-loun anzanuiti saama baa, ta da-nuɓuseiti kpein, é liizu anzanu zɛgɛzu Filiseti nuiti pɔ be, naama latipɛɛvolulala nuiti?»

Samesɔn ɣeni keɛgɛ ma: «À naa zɛgɛ bè, mazɔɔ naa zoloogɛ mà.»

⁴ Keɛgɛ ta dee ti la ɣeni kwɛɛ ga Gooɔɔ GALAGI gɛ é loni naama vaiti untuɔɔ, mazɔɔ naa ɣeni kpɔɛ gɛɛgɛle gaizɛzu é lo Filiseti nuiti ba. Naama zɛgɛ zu Filiseti nuiti ka ti ɣeni zeini Izelayele nuiti unda.

⁵ Samesɔn yeini Timena ta keɛgɛni ta dee, ti zeelini leezen belei vɔ be, gaamago nɔ zala bokpɔgi ɣulani, é da zikɔ, é daagomi.

⁶ Gooɔɔ GALAGI ná-Zenvui yeini Samesɔn ma, zɛa jakai, é zalai zoni, é bali ga, eɣvelei nu a da boli yivoi vali ga la. Keɛ é la ɣeni naa woni keɛgɛ ta dee ma.

⁷ E yeini é bɔɛ anzanui vɔ, naa ná-fai wola nɛeni be.

⁸ Foloi tanigaani tevegai ma, é ɣaleni ma ga é li é vului gɛ, é zɛgɛni pelei vɔ, é li é zalai ma vɔomai vɛte. E kɔingiti kaani, ti zalai ma vɔomai zu, ta kɔin gulɔi.

⁹ E ta zɛgɛni ya, é da zɛɛ, é da kɔmɔ pelei zu. Siɛgi zu é zeelini la keɛgɛ ta dee vɔ be, é ta veeni ti ya, naati ti ta miini. Keɛ é la ɣeni boni ti ma ga é kɔin gulɔi ɣulani zala vɔomai zu.

Samesɔn faalaalii wo fai

Filiseti nuiti ma

¹⁰ Samesɔn keɛgɛ yeini anzanui vɔ be. Samesɔn vulu vai ma laagolii woni, mazɔɔ zekana nu niineiti ti ɣeni keɛzu la.

¹¹ Ti kaai ma, ti yeeloni nu vuusavago (30) va ga ná-sɛpoluiti, ti gɛ ba.

¹² Samesɔn ɣeni ti ma: «Nà faalaalii ta wosu wo ma. Ni wa poluwona mà, aisa fetii ma volo lɔfelai va be, nà seɣewuzɛgɛ vuusavago (30) ve wo ya, ta seɣe wola vuusavago (30).

¹³ Keɛ ni wo la zooni wo va poluwo mà, wa gɛ wa seɣewuzɛgɛ vuusavago (30) ve zèa, ta seɣe wola vuusavago (30).»

Ti ɣeni ma: «Da-vaalaalii wo, gi mɛni.»

¹⁴ E ɣeni ti ma:

«Nii é mii wosu, nu laamianigi ɣulaɓe naa zu,
Nii subaai, nɛɛ gelei ɣulani naa zu.»

Folo savago laawu, nu niineiti ti la ɣeni zooni ti va faalaalii voluwo.

¹⁵ Foloji naanisiei, ti ɔeni Samesɔn anzai ma: «È-zinigi neeneso, é faalaalii voluwe wo é ma, é va é bo gi ma, ni naa laade, gá é ɔalazu, da-o, da-veleyeɔeiyo. Wo gi lolige ga wo loo gi zu baa?»

¹⁶ Samesɔn anzai tɔzeini ga wɔla daalɔɔma, é da ɔe: «È la nɛeni ve! Wɔin la é ma! E faalaalii woga na-zou zu nuiti ma, é la poluwe leeni ga ze!»

Kele é ɔeni ma: «Gè la poluwoni kɛe ma, anee dɛe balaa, da ɔa ga poluwo é ma?»

¹⁷ E ɔeni wɔlɔzu goizu fetii ma volo lɔfelaiti kpein daawu, foloi lɔfelasiei é faalaalii voluwe woni ma, mazɔɔ anzanui bɔini da. Naa liini gaamanɔ é bo ná-nubuseiti ma.

¹⁸ Foloji lɔfelasiei, aisa foloi va da, taazuwe nu niineiti ti ɔeni Samesɔn ma: «Leeni ɔa nemigai koin gulbi va, be ɔa subaai zalai va?»

E ti woɔɔaavoteni, é ɔe ti ma: «Ni wo la ɔeni wozai wolini ga ná-nike zaai, wo la bena goɔɔaavote sɔɔɔ.»

¹⁹ Ɔoɔɔ GALAGI ná-Zenvui yeini ma, é yeini Asekalɔn. E zunu vuusavago (30) vaani, é ta-zɔɔlaiti seɔeni, é seɔe wolaiti feeni naati zea, niiti ti faalaalii voluwe woni. Naa volu, gola yiiɔaawanai ɔa é ɔaleni ma la keeɔe ná-pelei wu.

²⁰ Ti Samesɔn anzai veeni zunu loungoi naa ya, nii é ɔeni ga bɔɔlai vulu vai zu.

15

Samesɔn potokulai wo fai

Filiseti nuiti ma

¹ Yeeɔeɔalati tanigaa levegai ma, moloi é ga beleegi, naa leve ziei zu, Samesɔn liini laaliizu anzai ma ga boli yivoi, é da ɔe: «Nà leezu anzai ná-pelei wu.» Kele anzai keeɔe la ɔeni keeni, é va le ná.

² Naa ɔeni ma: «Gè ɔea laani da ga wɔin la é ma, gè fea è-wɔɔlai ya ga anza. Deɔe anzanui la vani, é va leve tɔun ba baa? Naa zeɔe tɔun potogi zu.»

³ Samesɔn ɔeni ti ma: «Niizu gè la mɔ ɔea ga sɔba nu Filiseti nuiti ta-vaa zu, ni ná faa ɔu ɔeena ga tiye.»

⁴ Samesɔn liini, é kove unsavago (300) zo, é felefelegiti wɔɔngiti gili ɔoɔɔ va, é sɔmɔgi ɔili ti-wɔɔn felegiti saama.

⁵ E abui loni sɔmɔgiti ba, é yeebe koveiti ba, ti vile Filiseti nuiti ta-moloiti su, nii é ga beleegi, ma ɔiliiti ta ma mɔɔiti ti ɔala, ta wolive beleiti.

⁶ Filiseti nuiti ti ɔeni ma: «Be ɔa é niima vai ɔeai?»

Ti ɔeni ti ma: «Samesɔn ve, Timena nui nekoi, tɔzei naa anzai zeɔe, é fe bɔɔlai ya ga anza.» Filiseti nuiti ti liini, ti anzanui naa ɔala, ta keeɔe.

⁷ Samesɔn ɔeni ti ma: «Zekana wo keezu la baa? Gè la mɔ looɔoga eyesu gè nɔnɔ ɔotokula wo ma.»

⁸ E laaleeni ti wu, é ti zuloɔani gola. Naa volu, é li é zeɔe Etame pugi zu.

Samesɔn vee vai

Filiseti nuiti zea

⁹ Filiseti nuiti ti liini ti vu Zuda yooi zu, ti vaza Leyi vele.

¹⁰ Zuda nuiti ti gaazaɔagi woni, ti ɔe ma: «Lee vaa zu wo leai gi laalɔɔma?»

Ti ɔeni ti ma: «Gi vaave ga gi Samesɔn ɔili, gi naa ɔotokula, nii é keai ga giye.»

¹¹ Naa ɔa é keeni, Zuda yooi zu zunu waasavago (3 000) liini Etame pugi zu, ti ɔe Samesɔn ma: «È la suɔwee baa ga Filiseti nuiti ta zeini ade unda? Leeni ɔa é keai ga giye?»

E ti woɔɔaavoteni, é ɔe ti ma: «Gè ti zogɛ, eɔevelei ti sɔɔgai la.»

12 Ti ɔeni ma: «Gi vaave gi è ɔili, naa volu gi è ve Filiseti nuiti zea.»

Samesɔn ɔeni ti ma: «À ɔona bè, ga wo la paa wa bɔɔɔi.»

13 Ti gooɔaavoteni, ti ɔe ma: «Ba-o, gá pɔ nɔ ga gi è ɔili, gi è leve ti vɔ, kele gi la è vaazu.» Ti gilini ga galu niine felegɔ, ti kula pugi zu.

14 Siegi zu ti zeelini la Leyi, Filiseti nuiti ti kpeei looni ga koozunɛɛi, ti daaɔomi. Gooɔɔ GALAGI ná-Zenvui yeini Samesɔn ma gaamanɔ. Galuiti ti ɔeni zee va, naati ti ɔeni eɔe gezei, nii abui galaai, gili ɔaluiti pɛ ti vuuni ya, ti ɔula zee va.

15 E soovalegi nekpɛ ɔae niinei ɔaani, é yeemaaleni, é seɔe, é zunu waagila (1 000) paani ga naa.

16 Samesɔn ɔeni ma:

«Gè poomaiti gaale ba
ga soovale nekpɛ ɔae gilagi,
ungo gè zunu waagila (1 000) paa,
ga soovale nekpɛ ɔae gilagi.»

17 Siegi zu é beni la ga bɔe, é soovale nekpɛ ɔaegi vilini ya. Ti naama adave laasei pɛeni ga Lamate-Leyi.

18 Kpɔɔle wɔin wola bɔini da, é woɔɔɔlani Gooɔɔ GALAGI ma, é ɔe: «Da ɔa é kizo faa wolai nii ɔeai ga zɛei, nɛi gè ga da-wotigɛ nui, niizu ná ga za ga kpɔɔle wɔin, ná ga loo tatipeleɔvolulala nuiti zeezaama?»

19 Gaamanɔ, GALA ge kotui ma yɛɔei laalaoni, nii é Leyi, ziei ɔulani ná, Samesɔn bɔaleni, ziilei tɔon, ziila é zɛbei zɔɔɔ volu. Naa ɔa é keeni ti zieuŋgi naa laasei pɛeni ga En-Gakolee, naa ná-zieuŋgi, toɔa de ná zaagaza Leyi.

20 Samesɔn ɔeni ga tukpɔɔaaleve nui Izelayeɛe yooi zu, Filiseti nuiti ta-ziegi zu kona vuufelegɔ (20) laawu.

16

Samesɔn ná-fai Gaza taazuve

1 Samesɔn liini Gaza taazuve, é koloɔolo anzanui ta ɔaani ná, é leeni naa ná-pɛlei wu.

2 Ti ɔeni Gaza nuiti ma: «Samesɔn zeelive taazuve.» Ti nu ɔulazuve kpein makeni kpidi, ti da maaɔon taa zigidave. Anɛɛ naa ve, ti ɔaaleini kpidi jɛɔɛlein, ti deve ga ti paa sobui.

3 Samesɔn yeini laani doin eyɛsu kua zaamai. Kua zaamai, é wuzɛɔeni, é taai ma zigigi ma bo seɛvɛiti soni ta daamasa felegoiti, é kpo sɔɔɔgi va, é ti pɛ pu ɔoma, é li ga tiye gize unmaɛ Geebelɔn letemaɛ.

Dalila Samesɔn yaava vai

4 Tago zuɔoozaai ma, Samesɔn anzanui ta neeni ve, nii daa ɔeni ga Dalila, é ɔeni zeini Sɔleke nɛmei zu.

5 Filiseti nuiti ta-ɔundiɔiiti ti liini naa vɔ be, ti ɔe ma: «Nɛɛneso deɛ, é kwɛɛ ve ná-zɛbe wolai zeɔezu ná, ta velei ga zobo sɔɔɔ da ma, gá gilizu, gi vɔni ma, gi ɔilagilagi ɔa wali ɔaei waagila unɔla (1 100) fe é ma.»

6 Dalila ɔeni Samesɔn ma: «Nà è maanɛnezu, ve da-zɛbe wolai zeɔezu ná, soma è ná le ga ze, ta leeni ɔa nu a è ɔili la, nu vɔni è ma.»

7 Samesɔn gooɔaavoteni, é ɔe ma: «Ni nu a gilina ga kilɛ galu niine lofela, niiti ti la de vɔni, zɛbei ɔa ɔula zɛa, ná ɔe nɔ eɔe nui mɔtaiti kevele.»

⁸ Filiseti nuiti ta-ɔundɔɔɔtiiti ti vaani ga kilɛ galu niine ɔfelaiti Dalila va, niiti ti la ɔeni de vaani. E gilini ga naati.

⁹ Kele ti nuiti daɔɔɔni koba pelei wu. Anzanui ɔeni ma: «Filiseti nuiti ta ga è zo, Sameson!» E kilɛ galui naati suleveleveni eɔe nɔ geze vuɔe ga ɔala abu ɔa. Na-zɛbei zeɔezuve la ɔeni ɔwɛeni.

¹⁰ Dalila ɔeni Sameson ma: «Wele, è gaaboloɔazu, zɛiti ka è ti woga ma. Niizu na è maanɛɛɛzu, soma è naa le ga ze, nii nu ɔa è ɔili la.»

¹¹ E ɔeni ma: «Ni ta gilina ga galu vaɔɔ niineiti, ti la de botii ɔɛeni ga tiye, zɛbei ɔa ɔula zɛa, na ɔe nɔ eɔe nui mɔtaiti kevele.»

¹² Dalila galu vaɔɔ niineiti seɔeni, è gili ga tiye. Naa vɔluma, è ɔe ma: «Filiseti nuiti ta ga è zo, Sameson!» Nuiti ma ti ɔeni loni koba pelewuve. Kele galuiti ti ɔeni zeei va, è ti leveniga eɔe geze ɔaali ɔila nɔ.

¹³ Dalila ɔeni Sameson ma: «Zaaɔaza da gaaboloɔazu, zɛiti nɔ ɔa è ti wosu ma. Dee ga ze, nii nu ɔa è ɔili la.»

Sameson ɔeni ma: «Ni da nɔun kpaɔa ɔfelaiti felena geze vele bakogi zu, è ti ze da ga pagɔ ga gului, na vala na-zɛbei ma, na ɔe eɔeɔvelei nuɔusei mɔtaiti ti la.»

¹⁴ Keai ma niizu, Dalila nɔun kpaɔa ɔfelaiti feleni geze vele bakogi zu, è ti ze da ga pagɔ ga gului. E ɔeni ma: «Filiseti nuiti ta ga è zo, Sameson!»

E wuunni, è ɔula na-niimenii zu, è kpaɔo guluiti taɔɔɔlani.

¹⁵ Dalila ɔeni ma: «Da zoo ɔale è ɔe ma: «Gè è nɛɛɛɛ ve.» E la laani da! Wele, na zeizu ɔea sava, è da gaaboloɔa, è la keeni, è va da-zɛbe wolai zeɔezuve le ga ze.»

¹⁶ Tei folo-o-folo è ɔeni kpɔɔɔzu, è da zeli lo ma ga daawooiti, saa wɔin soni.

¹⁷ E ɔoozu vai pe boni ma, è ɔe ma: «Kpeka la de vaɔɔɔni nɔungi va, taɔzei ge yei deɛ ɔoozu, ge ɔaliva GALA ma. Ni nɔungi a wona, na vala na-zɛbei ma, na ɔe eɔeɔvelei nuɔusei mɔtaiti ti la.»

¹⁸ Dalila kaai ma ga è ɔoozu vai pe boga ma, è wooleveni, ti Filiseti nuiti ta-ɔundɔɔtiiti toli, è ɔe ti ma: «A vaana niizu, mazɔɔ è ɔoozu vai pe boga ma.» Filiseti nuiti ta-ɔundɔɔtiiti ti liini pɔ be, ga waliiti ya.

¹⁹ E Sameson laani ɔɔɔi ma, naa ni, naa vɔlu è zunui ta lolini, naa nɔundeɔa vele ɔfelaiti teve ga. Pele ɔana è taɔzeini la ga vaɔniga ma, taɔzei na-zɛbei ɔulani zea.

²⁰ E ɔeni ma: «Filiseti nuiti ta ta è zo, Sameson!»

E wuunni, è ɔula na-niimenii zu, è ɔe ɔɔɔ ma: «Na ɔulazu, eɔeɔvelei ge keai la mɔungiti su, ge ɔɔɔ vie!» E la ɔeni kwɛɛ ga ɔɔɔɔ GALAGI zeɔea polu.

²¹ Filiseti nuiti ti soni, ti gaazuɔeɛ felegɔiti kulani su. Ti yeini la Gaza, ti gili ga kɔlu ɔoi vaɔɔɔi, ti pili kasoi ɔa, è da molo ziɔa ɔɔtui lati.

Sameson na-potokulai ta saa vai

²² Anɛɛ naa ve, nɔungi buyega vɔluma, nɔundeɔai taɔzeini ga lea nɔungi ma.

²³ Tama, Filiseti nuiti ta-ɔundɔɔtiiti ti ɔaaleeni ba, ga ti zalaɔa wola ɔula ta-ɔalagi Dagon ve, ti ɔoozune. Ti ɔeni ɔɛɛzu: «Gá-ɔalagi gi zili nui Sameson laa gi yeezu.»

²⁴ Siegi zu nuɔuseiti ti kaani la, ti ɔoozuneeni, ti ta-ɔalagi maamuse, ti ɔe ma:

«Gá-ɔalagi gi zili nui laa gi yeezu,
toɔa è ɔeni gá-yooi ɔoloɔolosu,
è da gá-nu mɔinmɔingiti paa.»

²⁵ Tei ti wola ɔ̄oozunɛɛni, ti ɔ̄ɛni ma: «À Samesɔn loli, é va é ɔ̄aogi wo gi ve!» Ti Samesɔn lolini, é ɔ̄ɗla kasoi ɔ̄a, é da ɔ̄aogi wo ti ɔ̄aazu. Ti toni pelei ma beɔ̄ɔgiti zoɔɔzuve.

²⁶ Samesɔn ɔ̄ɛni zunu loungoi ma, nii é ɔ̄ɛni sosu zee va: «Lo tũɔ̄ɔ, è zèe veɛ kpeɔ̄ɔgiti ba, niiti pelei zeini ti ɔ̄a, gè yeeve ti ve.»

²⁷ Pele wolai naa laaveni ga nuɔ̄busei, zunuiti ta anzanuiti, Filiseti nuiti ta-ɔ̄ɗundiɔ̄iiti kpein ti ɔ̄ɛni ná. Seizeibosuve pele ɔ̄ɔmaɔ̄ve, miná pe ka naa laaveni, nu waasavagɔ (3 000) ɔ̄a é ɔ̄ɛni ná, zunuiti ta anzanuiti, ti ɔ̄ɛni welezu Samesɔn va, é da ɔ̄aogi wo.

²⁸ Samesɔn woogɔɗlani Gooɔɔ GALAGI ma, é ɔ̄ɛ ma: «Màliɔ̄ii, Gooɔɔ GALAGI! Nà è maanɛɛɛɛzu, ɔ̄ize sù, ee, GALA, zɛbei ve bè, niizu, naa ɔ̄ɛ ɔ̄ila kpe nɔ, gè gaazuɔ̄ɛɛ felegoi vaa votokula Filiseti nuiti ma!»

²⁹ Samesɔn yeeveeni zaamazɔ beɔ̄ɛ felegoi be, pelei ɔ̄ɛni zeini ga, é vooɔɔɔu ti va, zoɔ ɔ̄ɛni zeezazuve, zoɔ ɔ̄ɛ kooɛzuve.

³⁰ Naa volu é ɔ̄ɛni ma: «Gi za vooɔma gá Filiseti nuiti!» E ti laavilini ga zɛbei pe, pelei woloni Filiseti nuiti ta-ɔ̄ɗundiɔ̄iiti ma, ta bebei, nii é ɔ̄ɛni ná. Nii é paani saazuve, naa moinni é leve keai ma vulua gele va.

³¹ Keeɔ̄ɔleaiti ta ná-nuiti kpein, ti yeini, ti ma vooɔmai zeɔe, ti lii la, ga ti maagɔɗulu Soleya ta Esetawole ti yoɔɔzuve, keeɔ̄ɔe Manoa ná-kabayegɛi zu. E ɔ̄ɛni ga tukpɔɔaaleve nui Izelaye yooi zu kona vuufelego (20) laawu.

17

Mika ná-zalaɔa ɔ̄ulazuve

¹ Zunui ta ɔ̄ɛni zeini Efelayime ɔ̄ize yooi zu, daaseigi ɔ̄ɛni ga Mika.

² E ɔ̄ɛni dee ma: «È-ɔ̄i ka su ga ti wali ɔ̄aei waagila unɔ̄ila (1 100) unmani é ya, é unma nui voovooni gaazu. Nà ɔ̄a gè walii naa ɔ̄ɗlani é ya, toɔa pò be.»

Dee ɔ̄ɛni ma: «Gooɔɔ GALAGI tuya loo doun zunui ve!»

³ E wali ɔ̄aei waagila unɔ̄ilagi (1 100) veeni dee ya, naa ɔ̄ɛni ma: «Nà niima wali ɔ̄aei veezu Gooɔɔ GALAGI ve ga nà boɔɔi zeei, é ɔ̄ɛ doun zunui ve, ga vololibai ta kooɔɔ ganigi é ga kolu gaawuungai. Zekana gè feezu la è ya volu.»

⁴ E wali ɔ̄aei veeni dee ya. Dee wali ɔ̄aei unfelegoi (200) zɛɔeni, é fe kolu gaawuun nui ya. Naa vololibai ta kooɔɔ ganigi beɛni ga kolu gaawuungai. Ti ti uuni Mika ná-pelei wu.

⁵ Mika naa, ada zolooɔni ná-pelei wu, ve é ɔ̄ɛni nokoɔsu ná ti wu. E zalaɔa ɔ̄ula zeɔe ta pele wu zalei taɔ̄iligaa beɛni, é ná-doun zunui ta zeɔe ga ná-zalaɔa ɔ̄ula nui.

Mika ná-zalaɔa ɔ̄ula nui

⁶ Naama ziegi zu, masa ge la ɔ̄ɛni Izelaye unda. Eɛe ge ɔ̄ɛni naa nɔ ɔ̄ɛɛzu, nii pagai gaazu.

⁷ Zunu loungoi ta ɔ̄ɛni Beteleyeme laai zu, Zuda yooi zu, Zuda ná-bolodai zu. E ɔ̄ɛni ga Leevi nui ta, é ɔ̄ɛni seikoɔɔmai zu.

⁸ Zunui naa zɛɔeni Beteleyeme taazuve, Zuda yooi zu, é li zeizu adaɔe ta, ve a zeɔe ná. E yeɔni ziezu pelei zu, é zeeli Efelayime ɔ̄ize yooi zu, eyɛsu é zeeli Mika ná-pelei wu.

⁹ Mika ɔ̄ɛni ma: «Da zeɔezu mini?»

E gooɔaavoteni, é ɔ̄ɛ ma: «Nà ga Leevi nui, Beteleyeme, Zuda yooi zu, nà liizu gè zeɔe ve nà zoo zeizu ná.»

10 Mika ɔeni ma: «Ye pɔ be, e ge ga kee, ta zalaɔa ɔula nui be, na wali ɔae puugo ve e ya kona gilagi laawu, e bo segeiti ba, ta daamianigi.»

Leevi nui na-botii loozeini.

11 E vaani bu ɔana, e ye zunui naa bo be, naa balaa yeezeini bu, e deve ga na-doun zunui ta.

12 Mika Leevi nui zeini zalaɔa ɔula wotii unda, zunu loungoi naa ɔeni ga na-zalaɔa ɔula nui. E naa laazuweeni na-pelei wu.

13 Mika ɔeni ma: «Niizu, ge kweega ga Gooɔo GALAGI ɔa faanee ge be, toozei Leevi nui nii ɔa ba ga zalaɔa ɔula nui.»

18

Zou ɔaize vai Dan mavofodaiti be

1 Naama ziegi zu, masa ge la ɔeni Izelayele unda. Dan mavofodaiti ti ɔeni zou ɔaizezu, ve ta zeini na. Mazolo eyesu naama ziegi zu zeeli, ti la ɔeni de zou zoloni Izelayele veleyeɔei zoti saama.

2 Dan mavofodaiti ti zunu gezegeze doolugo ɔulani boɔo zaama, ti zege Soleyta ta Esetawole, ti li ti zooti veze, ti ziezi su. Ti ɔeni ti ma: «A li, wo zooti zuve.»

Ti zeelini Efelayime gize yooi zu, eyesu ti li Mika na-pelei wu, ti ji na.

3 Ti maaɔoɔaai ma Mika na-pelei va, ti Leevi zunu loungoi wooi vaagolabai ɔweeni, ti ɔale ma, ti ge ma: «Be ɔa paai ga de ve? Leeni ɔa e keezu ve? Leeni vaa zu e yesu ve?»

4 Nii kpein Mika keeni be, e naati boni ti ma, e ge ti ma: «Toɔa da sala, ge ɔea ga na-zalaɔa ɔula nui.»

5 Nazu ɔa ti ɔeni ma la: «Ga e maaneenzu, GALA gaazaɔa de, gi kwee ni siei gi toozeida, toɔa zoloo.»

6 Zalaɔa ɔula nui ti woogaaivoteni, e ge ti ma: «A li ziileigi zu, Gooɔo GALAGI ɔa wo va, siei zu wo toozeizu.»

7 Zunu loolugoi naati ti liini, ti zeeli Layise. Ti nuɔuseiti kaani ti zeini na, ti laai boɔo la, ga Sidon nuiti kevele, ti yiileidai kitogi zu. Nu nope ge la ɔeni ti bolozu ti-maagoolii zu, baa e va zeini unda. Ti maagoozani Sidon nuiti ba, kpɔfaama la ɔeni ti yoozozu ta nu nope.

8 Zunu loolugoi naati ti ɔaleni ma, ti li ti-geleaiti po be Soleyta ta Esetawole, naati ti ɔeni ti ma: «Lee vaa ɔa siei ma?»

9 Ti ɔeni ti ma: «A wuzege! Ade le ti laalooɔoma, mazolo gi zooti ɔaave, gola vage. Toɔa ɔale! Wa zeini no, wo la faa wosu! A mina ge ga doove nui. A pele zo, wo li wo zooti naa zo!

10 Wa zeelina nave, wa nuɔuseiti ka na, ti laai boɔo la. Zou ve gola woolbai, GALA ge fea wo ya, ada ve nu la valaga ani nope ma na, anii nii kpein no e eteai zu.»

11 Zunu undozita (600), Dan mavofodaiti su, naati ka ti ta-ɔooɔo zoolaiti segeni, ti zege Soleyta ta Esetawole.

12 Ti leeni, ti koolagai bu Kiliyate-Yeyalime voluve, Zuda yooi zu. Naa ɔa e ba, naama adave laasei peai ga Maɔanee-Dan, zaagaza (nii poluve ga «Dan na-koolagai»).

13 Ti zegeni miná, ti li Efelayime gize yooi zu, eyesu ti zeeli Mika na-pelei wu.

14 Zunu loolugoi niiti ti liini Layise yooi zuveesu, naati ti ɔeni ti-wolaiti ma: «Wo sugwee nei baa, ga zalaɔa ɔula zegei ɔa pelei nii ta wu, ta pele wu zaleiti,

ta vololibai, ta kooɔɔ ganigi taɣili, nii é ga kɔlu ɣaawuungai? A naa leve, nii wa ke.»

¹⁵ Ti ɣaleni ma miná, ti le Leevi zunu loungoi ná-pelei wu, Mika ná-pelei wu, ti tuvɔgi wo.

¹⁶ Názu niina, Dan mavofodaiti, nu undɔzitai (600) niiti kooɔɔ zɔɔlai ɣeni ti ya, ti ɣevele βeteai kooɔɔ vai ma, naati ti ɣeni loni peleeave.

¹⁷ Zunu loolugoi niiti ti liini zooli zuβetsu, naati ti leeni, ti vololibai zeɣe, ta zalaɣa ɣula zeɣei, ta pele wu zaleiti, ta kooɔɔ ganigi, nii é ɣeni ga kɔlu ɣaawuungai. Zalaɣa ɣula nui ɣeni loni peleeave ta nu undɔzitaiti (600) niiti kooɔɔ zɔɔlai ɣeni ti ya.

¹⁸ Zalaɣa ɣula nui zɔiti kaai ma, ti le Mika ná-pelei wu, ti vololibai zeɣe, ta zalaɣa ɣula zeɣei, ta pele wu zaleiti, ta kooɔɔ ganigi é ga kɔlu ɣaawuungai, é ɣeni ti ma: «Leeni ɣa wo keezu miná?»

¹⁹ Ti googaaɔvoteni, ti ɣe ma: «Maagɛ kpɔ! Yeevee la, è vile gi volu, ɣe ga ɣeeɣei gi ve, ta zalaɣa ɣula nui. Fizogɛ è ma nei baa, è ɣe ga zalaɣa ɣula nui zunu ɣilagi nɔ ve, baa è ɣe ga zalaɣa ɣula nui bolodai ve, ta peleyeɣei ve, Izelayele yooi zu?»

²⁰ Zalaɣa ɣula nui wola ɣoozunɛ naama vai zu. E zalaɣa ɣula zeɣei zeɣeni, ta pele wu zaleiti, ta vololibai, é vile nuβuseiti saama.

²¹ Ti pele zoni, ti da li, ti doungoiti toni luɣɔ, ta toganiiti, ta kasɔiti.

²² Ti maagoozaai ma Mika ná-pelei va, Mika zejɔɔɔiti ti βɔɔɔ lolini, ti vile Dan ná-nuiti polu.

²³ Ti ɣeni kpeei loozu Dan ná-nuiti polu, naati ti ɣaleni ma, ti ɣe Mika ma: «Leeni ɣa keai, è toligi wosu ɣana?»

²⁴ E ti woogaaɔvoteni, è ɣe ti ma: «Nà-galagiti gè ti βeteni, wo ti zeɣea, é ve zalaɣa ɣula nui va, wo lia ga tiye, lee ɣili ka niina zegai zèa, wa gaazaɣa mà vaa zu?»

²⁵ Dan ná-nuiti ti googaaɔvoteni, ti ɣe ma: «Mina gi woizubɔɔ! Tanisu gi zaama, nui tanigaa yiiɣaawana, ti loo è ma. Toɣa ɣe ga è undaavili faa, wa da-veleyeɣei.»

²⁶ Dan ná-nuiti ti pele zoni, ti da li. Mika kaai ma ga ta-zobogi wɔɔɔve nɔnɔi va, é ɣaleni ma, é li ná-pelei wu.

Dan mavofodaiti ti zeɣi vai Layise

²⁷ Nii kpein Mika kpeteni, zekana Dan ná-nuiti ti naati seɣeni la, ti li ga tiye, é ve zalaɣa ɣula nui va, é ɣeni zea. Naa voluma, ti laaleeni Layise wu, ti nuβuseiti paa, niiti ti ɣaaleini, ti laai βɔɔɔ la, ti zeini ziileigi zu, naa volu ti abui loni taai va.

²⁸ Nu nɔpe ge la ɣeni vaani, é va βɔ ti va, mazɔɔ ti maagoozani Sidɔn yooi va, kpɔfaama la ɣeni ti yɔɔzu ta nu nɔpe, ná ɣeni nemɛi zu, nii é Bete-Leɣɔbe.

Dan ná-nuiti ti taai loni volu, ti zeɣi ná.

²⁹ Ti taai laasei peeni ga Dan, ti-memɛwola Dan laaseigi, Izelayele ná-doun zunui, kele mɔungi daaseigi ɣeni ga Layise.

³⁰ Dan ná-nuiti ti vololibai naa ɣaalɔni ná, ti Zonatan zeɣi ga zalaɣa ɣula nui, Dan mavofodaiti be, nii é ɣeni ga Geelesome ná-doun zunui, Moize ná-dounloin. Naa mavofodaiti ka ti ɣeni naama wotii ma, eyɛsu ti li ga tiye duɔlai zu.

³¹ Vololibai nii Mika kpeteni, ti naa makeni, GALA pelei nii é ɣeni Silo, naa ná-yeɣeɣalai kpein daawu.

19

Gíbea laaveaiti ta-vaa jɔi

¹ Naama ziegi zu, masa ge la ɣeni Izelaye le unda. Leevi nui ta ɣeni ná, é ɣeni zeini Efelayime ɣize yooi ɣaaɓelazuwe, é anzai ta zeɣeni Beteleyeme Zuda yooi zu, nii é la vuluni ga zoiti kevele.

² Kele anzanui naa ɓoɣo ɓoni kologologi zu, é zeɣeni pɔ be, é ɣale ma keeɣe ɔɔ be Beteleyeme, é keeni ná ga alu naanigo.

³ Sinigi wuzegeni, é li pɔ be, é va ɓɔe pɔ, é ziila, é lii la. Ná-botiɣe zunu loungoi ɣeni ba, ta soovale felego. Anzanu loungoi naa leeni keeɣe ná-pelei wu, siegi zu keeɣe zunui ɣaani la, é yeezeini bu ga koozune.

⁴ Nekoi, anzanu loungoi keeɣe, naa yeevilini su, é ye naa ɔɔ be, é ke ná ga folo savago. Ti da daamii wo, ti da ɓoole, ti da jɔi ná.

⁵ Foloi naanisiei, ti wuzegeni ga sobuzobui, Leevi nui ɣevele ɓeteni ga é li. Kele anzanu loungoi keeɣe ɣeni nekoi ma: «Ani go mi, é zebe zɔɓɔ, wa li niina.»

⁶ Ti zeini, ti daamii wo, ti ɓoole ɔɔoma ti felego. Naa ɔolu anzanu loungoi keeɣe ɣeni anza zinigi ma: «Deve, é jɔi ve, é yiilei.»

⁷ Anza zinigi wuzegeni ga é li, kele nekoi ɣilini ma, é kpidi ɣila keeni ná mɔno.

⁸ Foloi ɓɔlusiei, é wuzegeni ga sobuzobui ga é li. Anzanui keeɣe ɣeni ma: «Nà è maaneɛnezu, ani go mi, wo naa maaɓoun, foloi gaayei.» Ti felego pe ti daamii woni.

⁹ Anza zinigi wuzegeni, ga ti li ta anzai nii é la ɣeni fuluni ga zoiti kevele, ta ná-botiɣe zunu loungoi, kele anzai keeɣe ɣeni ma: «Wele foloi gaayeiɗa, woza lia, à jɔi ve, foloi lia. A jɔi ve, é yiiɣaalei, lina wa wuzegeni ga sobuzobui, wo vile pelei zu, é li da-laazu.»

¹⁰ Anza zinigi la ɣeni pɔ ga é va jɔi ná, é wuzegeni, é li. E zeelini Yeebuse ɣakalawe, nii é ga Zeeluzalame, ta soovale felegoiti ti maaɣiliai, ta anzai nii é la ɣeni vuluni ga zoiti kevele.

¹¹ Siegi zu ti zeelini la Yeebuse, foloi wola liini niina. Botiɣe zunu loungoi ɣeni maliɣii ma: «Ade li, de lati Yeebuse nuiti ta-laai tei ma, ade jɔi ná.»

¹² Maliɣii gooɣaavoteni, é ɣe ma: «Ba-o, ade la laazu zii ɣiligiti ta-laazu, ve Izelaye nu la ná, ada jiiizu Gíbea.»

¹³ E ɣeni mɔno ná-botiɣe zunu loungoi ma: «Ade li, de maaɓuɣa nuuma adaveti ta va, Gíbea ɓaa Lama, de jɔi ná.»

¹⁴ Ti yeni ziezu eyesu foloi da, siegi zu ti maaɓuɣani la Gíbea va, nii é Benzamen yooi zu.

¹⁵ Ti latini eyesu ti zeeli miná, ti jɔi Gíbea. Leevi nui leeni, é lo taa zaamave. Nu nɔpe ge la ɣeni suzoni, é va daazuwe ná-pelei wu, ga é jɔi ná.

¹⁶ Gaabelasu, kewola ɔɔɓi ta vaani kpɔkɔi, é zege boti ɣeezuwe kpalagave, zunui naa ɣeni ga Efelayime ɣize yooi zu nui ta, é ɣeni zeini Gíbea, kele náve nuiti ti ɣeni ga Benzamen nuiti.

¹⁷ E ɣaazuwuzegeni, é weein ɣa taa zaamave. Kewolai ɣeni ma: «Da liizu mini? Da zegezu mini?»

¹⁸ E gooɣaavoteni, é ɣe ma: «Gá zegezu Beteleyeme Zuda yooi zu, gá liizu Efelayime ɣize yooi ɣaaɓelazuwe, miná ɣa gè zɔɓɓoni ná. Pàave, gè zege Beteleyeme Zuda yooi zu, na liizu Gooɣo GALAGI ná-pelei wu, kele nu nɔpe ge la ná, nii é yeezeizu bu.

¹⁹ Tama, tufai ɣa gi ya soovalegiti kɔno fai zu, ta ɓului ɓalaa, ta dɔɔi, gi ve ga anzai ta ná-botiɣe nui, gi ɓede la ani nɔpe ba.»

²⁰ Kewolai ɣeni ma naazu: «Ziileigi ɣe è ve! Gè minazeɣea ga è-maavai pe, é la pia taa zaamaɔe.»

²¹ E ti leeni ná-pelei wu, é tufai ve soovalegiti zea. Sieveaiti ti ɣɔɣɔiti maagbani, naa volu ti daamii wo, ti boole.

²² Siegi zu ti ɣeni ɣoozuneezu la, taazuɔe zunuiti, nu jakaiti, ti vaani ti ɣaku pelei ma, ti da daa ziga, ti da ɣe kewola volbi ma, pele kee nui: «Zunui ɣula, nii teai è ɔɔ be, gi beɔe ɣula la!»

²³ Pele kee nui ɣulani, é li ti ɔɔ be, é ɣe ti ma: «Ba-o, kèeleaiti, à mina faa ɲɔu ɣe, nà wo maaneɛnezu, tɔɔzei zunui nii ɣa ga mà ween, à mina tɔɣɔ ɣologolo faa ɣe.

²⁴ Wele doun anzanui va, kpeaai, ta zunui anzai, nà ɣulazu ga naati. A loo naati ma, wo naa ɣe nii wo wɔinni wo ke. Kele à mina tɔɣɔ ɣologolo faa wolai naa ɣe ga zunui nii.»

²⁵ Zunui naati ti la ɣeni woiloni goo ma. Názu ɣa Leevi nui anzai zoni la, é kula eteɔe. Ti vuuni ma, ti ɔɔɔɔa ma, é zo kpidií ma eyesu sobui, naa volu sobuzobui ti yeebe ba.

²⁶ Sobui, anzanui naa vaani, é loo zunui naa ná-pelelaɔe, ve sinigi ɣeni ná, eyesu woza ɣala.

²⁷ Sobui sinigi wuzegeni, é pelei laalao, é ɣula, é va li ná-siei ma. Kele anzanui naa, é ga anzai nii é la ɣeni fuluni ga zɔiti kevele, é naa ɣaani laani nu leezuɔe pelei wu, zeeiti peai kɔɔfalagi ma.

²⁸ E ɣeni ma: «Wuzegɛ, de li!» Kele googfaavote ge la ɣeni veeni. Sinigi seɣeni, é pee soovalegi gila kɔma, é vile pelei zu, é da li ná-taazu.

²⁹ Seelii ma ná-pelei wu, é boɣai zegeni, é anzai leveleɔe, é ke ga ma bulukpulu puugɔ maazu felegɔ (12), é teveni Izelayele yooi zu ná pe.

³⁰ Niiti kpein ti naa ɣaani, ti ɣeni ma: «Nii ɣeɣala vaa nɔpe ge la de ɣeeni, nu la de ta ɣaani, kaipa Izelayele nuiti ti leeni, ti ɣula Ezipete yooi va, eyesu zaagaza. A ɣisie su, wo boɣɔ ɣa, wo deve wo!»

20

Izelayele nuiti ti devei wo fai

Benzamen nuiti daalɔɣɔma

¹ Izelayele nuiti kpein ti vaani, é zo Dan é li Beel-Seeba, eyesu Galaade yooi zu, bebei ɣaalɛni ba Gooɣɔ GALAGI ɣakala eɣe nu ɣila nɔ Misepa.

² Nuɔuseiti ta-ɣundiɣiiti kpein, ti ga Izelayele wolodamaiti, ti ɣeni GALA ná-nuɔuseiti ta-maaɔɔgi zu, zunu waaunnaanigɔ (400 000) ɣeni ná, niiti ti ɣeni ziezɔ ɣɔɣɔa, boɣa zɔkpɔi ɣeni ti ya.

³ Benzamen nuiti ti menini ga Izelayele nuiti ti leeni Misepa. Izelayele nuiti ti ɣeni ma: «Delei faa ɲɔi nii vaai la, à naa wo lee gi ma.»

⁴ Leevi nui nii ti anzai vaani, naa ɣeni ti ma: «Anzai nii é la ɣeni vuluni ga zɔiti kevele, gá naa ɣa gi vaani Giɔea Benzamen yooi zu, ga gi ɲi ná.

⁵ Taaɔeaiti ti laalɛni nɔn bu. Kpidii, ti pelei maalatini, ve gè ɣeni ná, ti ɣe ti paa. Ti vileni anzai volu, ti ye laazu la eyesu ti paa.

⁶ Gè ma ɔɔoma zegeni, gè teveleɔe, gè sei su puu maazu fele (12), gè teve Izelayele yooi zu ná pe. Tɔɔzei ɲamaba vai é ga tɔɣɔ ɣologologi niima zii ɣea Izelayele yooi zu.

⁷ Wele, Izelayele nuiti wo kpein ka, wo ɣaalɛi ba, à unpilɛna, wo faa ɣila deve!»

8 Nuɓusei kpein ge wuzegeni sɔ gilagi zu, ti gɛ ma: «Nu gɪla kpalaa ge la galesu ma nά-sege gɔtai wu, nu gɪla kpalaa ge la liizu nά-pelei wu.

9 Wele nii ade keezu niina ga Gibeа nuiti, ada kpakutoomai geezu, ade kwee nii da ke ga tiye.

10 Izelayele wolodai kpein su, ada nu puugɔ zefezu nu ungilagi (100) zu, ta nu ungila (100) nu waagilagi (1 000) zu, ta nu waagila (1 000) nu waapuugoi (10 000) zu, ta liizu ti daamiani gaizie nuɓuseiti be, naa gɪa a ke ta galena ma, ade Gibeа zo, nii e Benzamen yooi zu, egevelei ta-ɲamaba vaa ɲoi la, ti keai Izelayele yooi zu.»

11 Zekana Izelayele zunuiti kpein ti gaaleeni ba la taai laalɔgɔma, ege zunu gɪla kpe nɔ.

12 Izelayele wolodaiti ti zunuiti teveni Benzamen nά-peleyegei ma, ti gɛ ma: «Namaba vai, nii ɲoudai, naa geeve gale wo zaama?

13 Gaamago nɔ, su mina gɔoza, a nu ɲakaiti fe gi ya, niiti ti Gibeа, gi ti undaavili, gi faa ɲoi gɪla Izelayele zaama gɪana!»

Benzamen nuiti ti la gɛni keeni, ti va woilo ti-gɛeleaiti goo ma, Izelayele nuiti.

14 Benzamen nuiti ti zegeni ta-laa wolaiti su, ti gaale ba Gibeа, ti va li ga kɔoi Izelayele laalɔgɔma.

15 Benzamen nuiti gaaluni ma volo nά, ti gɛni ga, zunu waavuufele maazu lɔzita (26 000), niiti boɲa zɔkpɔi gɛni ti ya, Gibeа taaveaiti ti la naama gaalugi zu, tɔzei naati tiegi gɛni ga nu undɔfela (700), ti ga kɔoɲo nu gɛzegɛzegiti.

16 Naama gɔoɲo nuiti saama, kɔve nui gɛni ti zaama ga nu undɔfela (700), naati kpein ti gɛni zoosu ti kotui vili ga felevelegi, ti la voola nu undega gɪla kpegi va.

17 Ti Izelayele nuiti gaaluni balaa, ti gɛni ga nu waaunnaanigo (400 000), niiti boɲa zɔkpɔi ti ya, ti ga kɔoɲo nuiti, Benzamen nuiti ti la naama gaalugi zu.

Kɔoi gɔo vai

Benzamen nuiti daalɔgɔma

18 Izelayele nuiti ti wuzegeni, ti le Beetele, ti GALA gaazaɲa, ti gɛ ma: «Gi zaama be gɪa a le de mounpa, e Benzamen nuiti sakpe?»

Gooɲo GALAGI gɛni ma: «Zuda nuiti ka ta le ti tɔzei.»

19 Geelaalaoni nɔ feya, Izelayele nuiti ti wuzege ti ta-gɔoɲagai vu Gibeа gɔbave.

20 Ti gɪlani, ti li ga ti kɔoi ve Benzamen nuiti ba, ti boɲo zeini su, ti lo Gibeа laawu.

21 Benzamen nuiti ti gɪlani Gibeа, ti Izelayele nui vaani kɔoɲozuve naama volo nά ga nu waavuufele maazu fele (22 000).

22 Nuɓuseiti, Izelayele nuiti, ti boɲo ɲɔdɔoni, ti gɛvele beteni kɔoɲo vai ma mɔnɔ ga niine naama adave nɔ, ve ti gɛni vuuni nά folo mɔungi.

23 Izelayele nuiti ti leeni, ti wolo Gooɲo GALAGI gaazu, eyesu kpɔkɔi zeeli. Ti Gooɲo GALAGI gaazaɲani, ti gɛ ma: «Gi maaneve nei gi koo laale Benzamen nuiti bu, gi-gɛeleaiti?»

Gooɲo GALAGI gɛni ti ma: «A li ti laalɔgɔma.»

24 Poluma zobui, Izelayele nuiti ti laaleeni Benzamen nuiti bu volu, nά zeizu velesiei.

25 Nά zeizu velesiei naa, Benzamen nuiti ti gɪlani Gibeа, ti ti laagomi, ti nu waapuugɔ maazu lɔsava (18 000) vaani Izelayele gɔoɲo nuiti ba, kɔoɲozuve, ti zoogai boɲa zɔkpɔi vilisu.

²⁶ Izelayele nuiti kpein, ti ma vɛbɛiti ti ɛɛni Beetele. Ti yɛni zeini ná, Gɔɔɔfɔ GALAGI ɔakala, ti ɔa wɔlɔ, ti zugi zo eyɛsu kpɔkɔi, ti gala zalafaiti kula, ta ziilɛi zalafaiti Gɔɔɔfɔ GALAGI ɔakala.

²⁷ Ti Gɔɔɔfɔ GALAGI ɔaazaɔani mɔnɔ. Naama ziegi zu, miná ɔa Gɔɔɔfɔ GALAGI ná-minazeɣe kesui ɔeni ná.

²⁸ Eleazaal ná-doun zunui, Finease, nii é ga Aalɔn ná-dounloin, naa ɔa é ɔeni botii zu naama ɔonagi. Ti ɔe ma: «Gi maanɛɛve gi li mɔnɔ, gi gi-ɔeeleaiti sakpe, Benzamen mavofodaiti, ɔaa gi looɔfo?»

Gɔɔɔfɔ GALAGI ɔeni ti ma: «À li, mazɔlɔ lina, ná zobo feezu wo vɛ, wo pile sɔlɔ ti ma.»

²⁹ Izelayele nuiti, ti zunuiti seini dɔɔɔfuzu Gibeaa maaɔoolii zu.

³⁰ Naa volu, ti liini, ti laale Benzamen nuiti bu ná foloi zavasiɛi. Ti ɔɔɔfɔ zeini su kɔɔɔfo vai ma Gibeaa luɔɔ, eɣevɛlei ma mɔun felegɔi ɔeni la.

³¹ Benzamen nuiti ti ɔulani kɔɔɔfo vai ma, ti beni ɔɔɔfo va, ti yeebeteve taai va. Ti tɔɔzeini ga nuiti paa nuɔuseiti saama, eɣevɛlei nɔ ti keeni la mɔungiti su, pelei naati su, nii gilagi ɛɛzu ga Beetele vɛle, gilagi ɔa li ga Gibeaa vɛle ɔalafai zu. Izelayele zunui ti paani, é ɔeni ga nu vuusavagɔ (30).

³² Benzamen nuiti ti ɔeni ɔɛɛzu ma: «Ade vɔniga ti ma ga mɔungi nɔ ɔevɛlei.»

Kele Izelayele nuiti ti ɔeni ɔɛɛzu: «Ade vɛla ti va, de ti beteve taai va, de li ga tiye pelei zu.»

³³ Izelayele zunui kpein ge zɛɣeni losuɔeti, ti ɔɔɔfɔ ɔevɛle ɔete Baale-Tamaal. Izelayele ná-nuiti ti lɔɔɔfuni, naati ti zɛɣeni Maalee-Geeɔa, vɛ ti ɔeni ná.

³⁴ Kɔɔɔfo nu ɔɛɛɛɛɛ waapuugɔ (10 000), niiti zeelobai woni ga tiye Izelayele zaama, naati ti zeelini Gibeaa ɔakalavɛ. Kɔɔi wola ɔini, kele Benzamen nuiti ti la ɔeni kwee ga maanɔɔi ɔa vaazu ti vɔ.

³⁵ Gɔɔɔfɔ GALAGI Benzamen nuiti sakpeni Izelayele vɛ, naama voloi, Izelayele zunui waavufelɛgɔ maazu lɔlɔgɔ ungiila (25 100) paani, ti pɛ ti zoogai kɔɔi ɔɔɔzu ga boɣa zɔkpɔi.

³⁶ Benzamen nuiti ti kweeni ga Izelayele nuiti ti pile sɔlɔɔga ti ma. Izelayele zunuiti ti keeni, eɣe ta ɔe vɛlazɔ Benzamen nuiti ba, kele ti-ɔigi ɔeni ta-ɔɔɔfo nuiti ba, niiti ti lɔɔɔfuni Gibeaa ɔobavɛ.

³⁷ Názu ɔa nui naati ti lɔɔɔfuni, ti ɔulani la, ti loo Gibeaa zu, ti vaza taazuvɛ, ti nuiti undaavili.

³⁸ Ti zolooni ma ta Izelayele ɔɔɔfo nui zɔiti, ga ti abui lo, ma luului wuzɛɣe taazuvɛ, é ɔa le geezuvɛ.

³⁹ Izelayele zunuiti ti ɔaavoteni volu ti ma, ga kɔɔɔfoi. Benzamen nuiti ti nu vuusavagɔ (30) ɔɛɣala vaani niina ti va, naa maavele ma, ti ɔeni ɔɛɛzu ma: «Ti voluazoga, ti ɔa vɛla ade va, eɣevɛlei é ɔeni la kɔɔɔfo volo mɔungi zu.»

⁴⁰ Gaamanɔ, duulu wolai tɔɔzeini ga wuzɛɣe taazuvɛ. Benzamen nuiti ti latini, ti ka ga abuzogi ɔa ta-laai va, ma abuzogi ɔa le geezuvɛ.

⁴¹ Názu ɔa Izelayele zunuiti ti ɔaleni ma la Benzamen nuiti daalɔɔoma, naati ti wola zuluani. Mazɔlɔ ti undaaviligi ɔaani, nii é ɔeni ti luɔɔ.

⁴² Ti voluaveni Izelayele zunuiti ba, ti ɔa li ga tevbai zu vɛle. Kele kɔɔi la ɔeni buɔeni ti maazu, niiti ti zɛɣeni taazu vɛle, naati ti ɔeni ti vaazu, tɔɔzei ti ɔeni ti yɔɔɔzu.

⁴³ Izelayele nuiti ti Benzamen nuiti maalatini, ti vileni ti volu, ti ɔa ti vaa, vɛ kpein ti ɔeni ɔɛɛzu ti looɔfo ná, eyɛsu Gibeaa letemavɛ, folo ɔulazu vɛle.

⁴⁴ Ti Benzamen zunui waapuugɔ maazu lɔsava (18 000) vaani, ti pɛ ti ga kɔɔɔfo nu ɔɛɛɛɛɛgiti.

⁴⁵ Niiti ti yɛni vulua, naati ti ɓizeni, ti li teɓebai zu, Limon fasai ɔɔ pelei, ti nu waadɔɔlugo (5 000) ɔaani naati saama pelei zu, ti ɔile ti ɔolu, eyɛsu ti zeeli Gidome, ti nu waafelegɔ (2 000) vaa ti va miná.

⁴⁶ Benzamɛn nui liegɔi é zaani, é ɓeni ga zunu waavuufele maazu ɓɔlu (25 000), ti pɛ ti ga kɔɔɓɔ nu ɓezeɓezeɓegiti.

⁴⁷ Zunu undɔzita (600), niiti ti ɔoluaveni, ti ɔela ti li teɓebai zu, Limon fasai ɔɔ pelei, naati ti yɛni miná eyɛsu alu naanigo.

⁴⁸ Naa ɔoluma, Izelayele nuiti ti ɓaavoteni Benzamɛn nuiti daalɔɓɔma, ti ɗa zunuiti paa ga boɓa zɔkpɔi taaiti su, ta toganiiti, ta niiti kpein nɔ ti ɓeni ti ɓaazu lugɔ. Ti abui loni taaiti kpein ba, ma yooi zu, niiti ti ti ɓaani.

21

Benzamɛn mavofodai vuu vai su ɔolu

¹ Zunuiti ti ɓonani Misepa ga ti la mɔ ti-loun anzanu vea Benzamɛn nu ɔɛ ga vulu.

² Nuɓuseiti ti ɔaani Beetele, ti yɛni zeini ná GALA kakala eyɛsu kpɔkɔi. Ti yɛni zɔngɔzu, ti ɗa wɔɔ gola,

³ ti ɗa ɓe ma: «Leeni vaa zu, ɓooɓɔ GALAGI, Izelayele ná-GALAGI, niima vaa ɓuu zii ɓeai Izelayele? Leeni vaa zu Izelayele ɔalagai za ná-bolodai gila ma?»

⁴ Poluma zobui, nuɓuseiti kpein ti wuzɛɓeni ga sobuzobui, ti zalaɓa ɓulazu ɔɛ loni náve. Ti gala zalaɓaiti kulani ta ziilei zalaɓaiti.

⁵ Naa ɔolu, Izelayele nuiti ti ɓeni ɓɔɓɔ ma: «Izelayele wolodai kpein su, ma ɓeɓele ɓa é laade zaama, gaalebai zu, ɓooɓɔ GALAGI ɓaazu?» Mazɔɔɔ ti konai woni naama nui laalɔɓɔma, nii é la ɔaani ɓooɓɔ GALAGI ɓakala Misepa, é woni ga ta naama nui vaa.

⁶ Izelayele nuiti ti-ɓeɓeloin Benzamɛn ná-fai ma maawɔin ti zoni, ti ɗa ɓe ma: «Za, bolodai gila kpeteɓeɓe Izelayele ɔa.

⁷ Leeni ɓa ada ke ti ɔɛ, nii a ke niiti ti yɛgai vulua, naati ti anza zɔɔɔ? Tɔɔzei de ɓonani ɓooɓɔ GALAGI ɔɛ, ga de la de-loun anzanuiti ta vea ti ya ga anza.»

⁸ Ti ɓeni ma: «Nui ta ɓa ná nei ɓaa, Izelayele ná-bolodaiti saama, nii é la ɓeni Misepa, ɓooɓɔ GALAGI ɓakala?» Ti kaani ga Yaɓeese nii é Galaade, naa ná-nu ɓila kpalaa ge la ɓeni ɔaani kɔɔɓaɓai zu, ta maabɔgi zu.

⁹ Ti nuɓuseiti gaalugai ma, Yaɓeese nii é Galaade, ti la ɓeni naa ná-nu ɓila kpalaa kaani.

¹⁰ Nuɓuseiti ti kɔɔɓɔ nu waapuugɔ maazu felegɔ (12 000) leveni, ti devei ve ti ya, ti ɓe ti ma: «À li Galaade yooi zu, wo Yaɓeese laaɓeaiti pɛ paa, anzanuiti pɛ ta doungeiti.

¹¹ Wɛɛ ɔɛlei wa ke la, à zunuiti kpein suwuɓaaleve, ta anzanui kpein niiti ti zunu vaa ɓweɛ.»

¹² Kɔɔɓɔ nui naati ti anzalopo ɓea unnaanigo (400) ɓaani Yaɓeese taɓeaiti saama, Galaade yooi zu, niiti zunu la ɓeni de ɔɔɓɓuni ti ɔa. Ti liini ga tiye, Silo kɔɔɓaɓai zu, Kanaan yooi zu.

¹³ Nuɓuseiti kpein ti keelaiti teveni Benzamɛn nuiti ma, niiti ti ɓɔɓɓuni Limon fasai ma, nii a ke ti yɔɓɔzuɓeɓe, ziileigi ɓe ti zaama.

¹⁴ Benzamɛn nuiti ti ɓaleni ma. Ti anzanuiti feeni ti ya, niiti ti la ɓeni ti ɔaani Yaɓeese, Galaade yooi zu, keɛ é la ɓeni kula ɓeɓeni ti ɔa.

¹⁵ Benzamɛn nuiti maawɔin nuɓuseiti soni, tɔɔzei ɓooɓɔ GALAGI zeɓe ɓaka wɔɔni Izelayele wolodamaiti saama.

¹⁶ Bɛbei ma ɣundiɣiiti ti ɣɛni ma: «Ada ke ɣale, de va anzanu zɔɔɔ zɔiti be, ti yɛgai vulua, tɔzei Benzamen anzanuiti kpein undaavilige?»

¹⁷ Ti ɣɛni ma mɔnɔ: «Niiti ti yɛgai vulua Benzamen nuiti saama, naati ti ta-voganiiti make, naa ɣa a ke bolodai ta ɣaa mina vala ba Izelayeɛle zu.

¹⁸ Keɛ ade la zooga de va de-loun anzanui ta ve ti ve ga anza.» Mazɔɔɔ Izelayeɛle nuiti ti konai woni, ti ɣɛ ma: «Naama nui ɣotove, nii a anza ve Benzamen nui ta ya!»

¹⁹ Ti ɣɛni ma: «Weɛ kona-o-kona Ɔɔɔɣɔ GALAGI ná-fetii ɣa da ɣula Silo, nii é Beetele lekpɛmaɛ nu ɣɔvɛzuvɛ, é lo pelei naa va folo ɣulazu velei, nii é zegezu Beetele é da li Sikeme, ta Leɔna lekpɛmaɛ nu yeezazuvɛ.»

²⁰ Naa volu, ti niima levei veeni Benzamen nuiti zea, ti ɣɛ ti ma: «À li wo lɔɔɣu ná, leezen beleiti su.

²¹ Siegi zu wo Silo anzalopoiiti kaazu la, ti da kuai wo, ti da lati, wa ɣula leezen beleiti zu, wo ɣilagilagi ɣa anzalopo ɣila so ɔɔɣɔ ve ga anza, wo li ga tiye Benzamen yooi zu.

²² Ni ti-ɣɛeni, ɔaa ti-ɣɛeleaiti, ta vaana ti ɔaazaɣa gi vɔ be, gá ɣɛ ti ma: «A gi maawɔingá, mazɔɔɔ gi la anzanu zɔɔɔni ti ve kɔɔi zu. Wa laade wo va fe ti ya, ni wa ɣɛni de, wa la ɣɛ ga sɔba nu.» »

²³ Zekana Benzamen zunuiti ti keeni la, ti anzanuiti seɣeni ga ti-lieɣɔi, é ɣula anzalopoiiti saama, niiti ti ɣɛni kuai wosu Silo, naa volu ti li ga tiye. Ti ta-laaiti to volu, ti zeí ná, ta-voganiiti saama ti ɣilagilagi pɛ.

²⁴ Naama ziegi nɔ zu, Izelayeɛle nui zɔiti ti liini ta-wolodaiti su, ta-veɛyɛɣeiti bu, ti ɣilagilagi ti zeí ta-voganii unda.

²⁵ Naama ziegi zu, masa ge la ɣɛni Izelayeɛle unda. Eɛe ge ɣɛni naa nɔ ɣɛezu, nii pagai gaazu.

Lute Ná-Sɛvɛi Lute ná-sɛvɛi lɔzei vɛlei

Be ɟa é ga sɛvɛi nii ɟe nui: Nu la kwɛɛ.

Sɛvɛi nii zu bɔɛ ma ungi: GALA ná-zaalai ta ná-gaazumaawɔingɟai ɟa naati kɔnɔ fe, niiti ti ɟigi losu ba.

Sɛvɛi nii ɟe zɛgi: Kona waagila kona ungila (1 100) siɛgi zu, Yesu Kilista zɔlɔ siɛgi yeelugɔ.

Lute ná-fai zɛ vɛlei ɟa de ɟigi loozu tukpɔɟaaleve nuiti ta-zɛgi zu, ti ɟɛai ma Izelaye nɔbuseiti untugɔ.

Sɛvɛi nii ɟe ungi ta ɟa ga, é deɛ eɟɛvɛlei anzanu ɟili ge vaani la, é zɛi GALA ná-nɔbuseiti saama. Naa maavele ma, sɛvɛi nii ɟaa: Lute ná-woɔɟɛɟiladai maabakpasu, nii nu ɟa vɔkɔɟɔ ma, é lo sinigi ná-peleyeɟei va, é vɛɛ Izelaye ná-GALAGI va. Toɟa naa ɟɛvɛlei lɛɛzu, eɟɛvɛlei GALA ge Moabe nui Lute mɔɛin veeni la, ná-woɔɟɛɟiladai vaa zu. Lute ta deemɔɔin Naomi ti maanɔɟɔni mɔungɟi ti ɟɛni ga maawɔin nuiti, keɛ ti ɟulani naa zu, ti ɟe zillɛigi zu ta undaanɛi. Sɛvɛi nii zu vai zɔɟula ve ga pagɔ, toɟa lɔɟɔ vagɔ wosu, é lo woɔɟɛɟiladai va ga nɔbuseiti zɔɟɔzu nɛɛbɛi maavele, ta é vile GALA ná-kitogi va é nui zu.

Boaze ɟɛvele bɛteni ga é Lute unɔmɔ, tɔzei ba: Elimeeleke nii é ɟɛni ga ná-nu bɔɔbɔgi, zobo ge la ɟɛni be, é va unɔmɔ. Boaze ɟa ga Kilista ma vɔogi, nii paai naa laazeelizu, nii tɔgi la zooni é va ke: E nuiti unɔmɔni.

Lute ná-doun zunui zɔlɔ fai ɟa ga sɛvɛi nii zu vai ma biingi: Doin naa ɟa é ɟɛni ga masagi Davide keɛɟe wolai, toɟa ga keɛɟe wolaiti ti ta.

Lute Moabe anzanui ɟa Yesu Kilista bɔɟɔi mavofodai zaama. (Matiyo 1:5)

Elimeeleke ná-peleyeɟei ná-maanɔɟɔ vai

¹ Tukpɔɟaaleve nuiti ta-zɛgi zu, pului looni Izelaye nuiti ta-yooi zu. Beteleyeme laai é Zuda yooi zu, naama zunui ta liini ta anzai ta ná-doun zunui felegɔiti, ga ti lago zɛi Moabe yooi zu.

² Zunui naa laaseigi ɟɛni ga Elimeeleke, anzai laaseigi ɟɛni ga Naomi, ta ná-doun zunui felegɔiti daaseigiti ti ɟɛni ga Maalon ta Kiliyon. Ti ɟɛni ga Efelata nuiti, Beteleyeme laai zu Zuda yooi zu. Ti zeeliai ma Moabe yooi zu, ti zeizuve bɛteni ná.

³ Naomi zinigi Elimeeleke zaani, anzanui ɟila ko yɛni niina ná, ta ná-doun zunui felegɔiti.

⁴ Ti Moabe anzanuiti seini. Gilagi laaseigi ɟɛni ga Wɔɔlepa, felesiei laaseigi ɟe ga Lute. Ti zeini ná kona puugɔ laawu.

⁵ Maalon ta Kiliyon ti zaani balaa ti felegɔ pɛ. Naomi yɛni ná, balagai ná-doun felegɔiti ma ta sinigi.

Lute ta Naomi ti lii vai Beteleyeme

⁶ E yɛni Moabe yooi zu, é mɛni ga Gɔɔɟɔ GALAGI undaanɛɛ laa ná-nɔbuseiti be, é daamianigi vea ti ya. E wuzɛɟɛni, tɔ-o, ná-doun anzaiti-yo, ga ti zɛɟe Moabe yooi zu.

⁷ Ti zegeni ti-zeizuve, ta ná-doun anza felegoiti, ti vile pelei ma, ga ti gale ma Zuda yooi zu.

⁸ Naomi gjeni naazu ná-doun anza felegoiti ma: «À gale ma, ese ge li dee ná-pelei wu. Goofo GALAGI faaɔfo ge wo ve, velei wo kea la wo-zinigiti be, niiti ti zaii, ta wo kea la ná balaa be.

⁹ Goofo GALAGI wo gilagilagi zeivele bete zini pelei wu, wa ge bu!» E ti neɛneni. Ti tɔzeini ga wɔla.

¹⁰ Ti gjeni ma: «Ba-o, ada liizu uɔma da-nubuseiti pɔ be.»

¹¹ Naomi gjeni ti ma: «À gale ma, doun anzanuiti! Lee vaa zu wa vile pɔlu? Doun zunua ta koozu mɔnɔ baa, ta ge ga wo-zinigiti?

¹² A gale ma, doun anzanuiti. A li! Mazɔlɔ gɔla vɔlɔve na, ge va ze zini be. Aneɛ balaa ná geezu ma: «Kito ka bɛ, ga za bidii, ge ve zini be ga ge zunu lounɔa zɔlɔ.»

¹³ wa naati maaboun ga ti wɔlɔ, wa gele wo ze vai va zini be naazu baa? Ba-o, doun anzanuiti! Mazɔlɔ ná-kpɔbi wɔlɔve wɔnɔi va, ta mɔnɔ Goofo GALAGI yeewuzegewe daalɔfo ma.»

¹⁴ Ti wɔlɔni mɔnɔ. Wɔlepa deemɔn neɛneni, ti bali ma, kele Lute gilini ba.

¹⁵ Naomi gjeni Lute ma: «Pete, e-zeebɔi galega ma ná-nubuseiti pɔ ta ná-galagiti. Gale ma, e vile e-zeebɔi volu.»

¹⁶ Kele Lute gjeni ma: «Mina bɔi dà ga ge zefe e volu, ga ge gele e va! Ue da li ná, ná li miná, ve da ze ná, ná ze miná. Da-nubuseiti ta ge ga ná-nubuseiti, da-GALAGI ga ge ga ná-GALAGI.

¹⁷ Ue da za ná, ná za miná, maafulu ná. Goofo GALAGI sɔ ná-ziiɔaawanai pe su, ni ani gili ka kpɛtevena e va, e gɔla saai volu!»

¹⁸ Naomi kaai ma ga wɔinve ga ti li uɔma, e zeni kana niina.

¹⁹ Ti felego ti zieni uɔma, eyesu ti zeeli Beteleyeme. Siegi zu ti leeni la Beteleyeme, taai kpein ge buseni ti maavele ma, anzanuiti ti gjeni geezu ma: «Naomi ga nei baa?»

²⁰ E gjeni ti ma-o: «À mina mɔ tɔli ga Naomi,* keni Mala.† Mazɔlɔ Zebɛi-Pɛ-Maliɔii eteai baa mà.

²¹ Diizuve, zɛei laavega gjeni de, Goofo GALAGI vaa ga ze zɛɔnakai. Lee vaa zu wa tɔli ga Naomi? Tɔzei Goofo GALAGI vɔluavega bà, Zebɛi-Pɛ-Maliɔii màanɔfo a.»

²² Zekana Naomi ta ná-doun anza Lute, Moabe nui, ti vaani la, ti zefe Moabe yooi zu. Ti zeelini Beteleyeme, moloi nii daa ga wɔlezegi, naa leve vai lɔzeidai nɔ kpein.

2

Lute molo ɔpɔgi yewe vai

Boaze ná-kpalagave

¹ Naomi zinigi ná-nui ta gjeni ná. E gjeni ga zobobe nu kpɛtai, Elimeeleke ná-peleyegei wu, daaseigi gjeni ga Boaze.

² Moabe nui Lute gjeni Naomi ma: «Nà e maanɛɛnezu ga e va bu, ge li molo ɔpɔ gaizezuve kpalagave, naama nui wosu, nii a màawɔnɔa.» E gjeni ma: «Li, doun anzanu.»

* **1:20 Naomi:** daaseigi nii poluve ga «koozuneɛ anzanui.» † **1:20 Mala:** daaseigi nii poluve ga «ziiɔlɔ anzanui.»

³ E liini molo ɔpɔ gaiziezube kpalagi ta zu, molo leve nuiti pogi zu. E zooloni nɔ kpein ga kpalagi naa ɔeni ga Boaze nɔnɔi, nii é ɔeni ga Elimeeleke ná-peleyeɔei wu nui.

⁴ Ná tago keai ma, Boaze vaani, é zeɔe Beteleyeme, é ɔe molo leve nuiti ma: «Gɔɔɔ GALAGI ɔe wo va!» Ti gooɔaavoteni, ti ɔe ma: «Gɔɔɔ GALAGI tuya loo é ve!»

⁵ Boaze ɔeni ná-botigɔe zunui ma, nii é ɔeni welezu molo leve nuiti ma: «Anzanu loungoi nii ɔa ga be ná-doun?»

⁶ Botigɔe zunui é ɔeni welezu molo leve nuiti ma, naa gooɔaavoteni, é ɔe ma: «Moabe anzanu loungoi ta ve, nii ti vaai ta Naomi, ti zeɔe Moabe yooi zu.

⁷ E boge mà ga gè va bu, é da molo ɔpɔgiti gaizie, molo ɔiliiti zoɔɔzu, molo leve nuiti polu velei, é da ti ɔaale ba. Paa yee ma za sobui, toɔa loni nɔ eyesu niizu, é lago looɔɔge nɔ kotai wu.»

⁸ Boaze ɔeni Lute ma: «Woilo, dɔun anzanu, mina li molo ɔpɔ gaiziezu kpala kilu su, mina maagooza ve va, ye ná-botigɔe anzanuiti ba.

⁹ Wele ve moloji levezu ná kpalagi zu, é li ti volu. Gè ná-botigɔe zunuiti tenege ga ti mina vɔɔɔɔu é va. Siegi zu kpɔɔle wɔin é zosu da, da li zie liɔiti pɔ be, é ɔɔɔle ga nii botigɔe zunuiti ta saɔa.»

¹⁰ E vileni jiiibiga zooi ma, é nɔkɔ, é ɔe ma: «Gè zaalai zɔɔɔge ɔale é ɔaazu, ga é ɔeezu mà bebe, nɛi gè ga ween anzanui?»

¹¹ Boaze gooɔaavoteni, é ɔe ma: «Ti naa kpein boge mà, nii é kea è-leemɔɔn ve, è-zinigi zaa voluma, velei é zeɔeai la è-ɔee ta è-leeni ba, ta zooi é zɔɔɔgai su, ga é va nubuseiti pɔ, nɛi é la ɔe ti ɔwee pɔlomazu.

¹² Gɔɔɔ GALAGI naa ɔe é ve, nii é kea. Gɔɔɔ GALAGI, Izelayele ná-GALAGI, nii é vaa, é looɔɔu kovegi wu, naa é ɔɔnɔkula ga gola.»

¹³ Lute ɔeni ma: «Ee, Màligii, gè zaalai zɔɔɔga é ɔaazu! Mazɔɔɔ é ɔaanenee, ta é ɔɔea pɔ, é ziiila, nɛi, gè ga da-wotigɔe anzanui. Anee naa ve, nɔun, gè la ga da-wotigɔe anzanuiti gila kpala kevele.»

¹⁴ Daamii ziegi zu, Boaze ɔeni ma: «Maabuɔa, é daamii wo, da-bulu buɔai lo guulu dabai wu.» E zeini molo leve nuiti kobave. Boaze ani ɔae ɔeɔgai veeni zea. E miini, é yiɔo, é mɔtai make.

¹⁵ Naa volu é wuzegeni posuyevɛi ma. Boaze niima levei veeni ná-botigɔe zunuiti zea, é ɔe ti ma: «À yeezei bu ga é posuyevɛi ɔe balaa molo ɔiliiti zoɔɔzu. A mina kpɔɔ.

¹⁶ Anee wa ma ɔpɔgi tanigaa ɔula ma ɔiliiti ba, ga wo ze ná, é zevɛ, wo mina zelilo ma.»

¹⁷ E posuyevɛi ɔeeni kpalagave eyesu kpɔkɔi. E naa loɔani, nii é zevɛni. E kilo vuusavagɔ (30) ɔɔɔ ɔila daaveni ga molo ɔaamagi nii daa ga wɔɔlezegi.

¹⁸ Nii é zevɛni, é naa zegeni, é lii la taa zu, é deeni ga deemɔɔn. E ná-daamianigi mɔtai balaa ɔulani, é ti ve zea.

¹⁹ Deemɔɔn ɔeni ma: «Mini ɔa é posuyevɛi ɔeai ná za? Mini ɔa é botii ɔeai ná za? Tuya ɔa naa ve, zɔi é é zesebogai!» E naa kpein sugulani deemɔɔn ma, nii kpein é zieni su. Naa volu, é ɔeni ma: «Zunui nii gè botii ɔeai pɔ be, daa ɔa ga Boaze.»

²⁰ Naomi ɔeni ná-doun anzai ma: «Gɔɔɔ GALAGI tuya loo naama nui ve, teigi é maawɔinɔai ɔeezu naati be, ti vulua, ta naati be, niiti ti zaai!» Naomi ɔeni ma mɔnɔ: «Zunui naa ɔa ga da-nu ɔiteɔite, toɔa ga naati ti ta, niiti ti-losuve ga ti de unmɔɔ.»

²¹ Moaḡe nui Lute ta laani ma, é ḡe ma: «Κεεβε mà balaa: «Ye nà-botigē nuiti ba, eyesu ti be ga nà-moloi leve.» »

²² Naomi ḡeni ná-doun anzai Lute ma: «Naa vage, doun anzanu, ga è ḡe ná-botigē anzanuiti ba, naa ḡa a ke nu mina è ɓɔɓɔ kpalagi taḡili su.»

²³ Naazu, é yeini Boaze ná-botigē anzanuiti ba, é da posuyeyei ḡe, eyesu moloi nii daa ga wɔɔlezegi ta moloi nii daa ga beleegi, naati ti leve vaiti kpein ti be. Naa pe su é ḡeeni deemɔɔn ɔɔ be.

3

Lute ná-maanɛni

¹ Yeeta Lute deemɔɔn Naomi ḡeni ma: «Doun anzanu, nà pɔ ḡè è zeivele beɛɛ, naa ḡa a ke è ḡe undaanɛi zu.

² E kwɛɛni ga Boaze nii è ḡe ná-botigē anzanuiti ba, naa ḡa ga da-nui ta. Tama za kpɔkɔi, toḡa liizu moloi ḡaavɛɛzu, ná-molo loḡazuve.

³ Maagba, è gulɔ maku neɛnɛgi zie ɓɔḡɔ ma, è da-zegfe vagoiti too, è yei molo loḡazuve. Mina ɓɔḡɔ lee la, eyesu é be ga daamii wo, é ɓɔɓɔ.

⁴ Siegi zu é liizu la, é la, ná veɛɛ, ve é laazu ná. Naa ɔɔlu maabuḡa ba, è seḡei tago wuzegfe kɔḡɔiti ma, è la. Tɔ ɓɔḡɔgo, toḡa naa wo è ma, nii maanɛai ga è ke.»

⁵ Lute gooḡaavoteni, é ḡe ma: «Nà naa kpein ke, nii è boga mà.»

⁶ E yeini molo loḡazuve, é naa kpein keɛni, nii deemɔɔn deveni ma.

⁷ Boaze laamiini, è ɓɔɓɔle, koozunɛeni ziimave. E liini, é la molo ḡiliiti poluɔɔ. Lute vaani naazu vaavaa, é seḡei zegfe kɔḡɔiti ma, é la.

⁸ Kua zaamai, zunui naa wuunni kami, é lati, é ka ga anzanui ta ḡa laani kɔḡɔiti bu.

⁹ E ḡe ma: «Be ḡa ga de?» Naa gooḡaavoteni, é ḡe ma: «Nà ve, Lute ve, da-wotigē anzanui. 'Baa màazu, mazɔɓɔ velei è la ga gi ɓɔḡɔ nu, unɔɔ fai ma losuve veeve è ya nɔn tetema.»

¹⁰ E ḡeni ma: «Ḣɔḡɔ GALAGI tuya loo è ve, doun anzanu! Faa ḡaabelagi nii ḡa da-woogefiladai leeɛzu mɔnɔ, é leve ma mɔngi va, mazɔɓɔ è la nu niinɛiti gaizieni, bala nua, ɓaa kpete nua.

¹¹ Niizu, doun anzanu, mina lua neḡeɛin. Nà naa kpein ke è ve, nii è bosu, mazɔɓɔ nubuse pe ge sugwɛɛ ga da ga anzanu zɔbelama.

¹² Gaamai ve ga unɔɔ fai ma losuve ḡa zèa, kele taḡili ka ná, nii é nɔn tuḡɔ.

¹³ Ni ve. Lina, ni toḡa pɔ è unɔɔ fai ma losuve ḡe è ve, é ke. Kele ni è la neɛni be ga é ke è ve, ḡè ḡona Ḣɔḡɔ GALAGI ma, nii é vulua, nɔn, nà ke è ve. Ye laani eyesu sobu.»

¹⁴ E yeini laani kɔḡɔiti bu eyesu sobui. E wuzegeni ga kpidiɔidigi, nu la de zooga è va nu maabeḡaga ḡa. Mazɔɓɔ Boaze ḡeni ma: «Maa la neɛni ga nu va sugwɛɛ ga anzanu leeɛve molo loḡazuve.»

¹⁵ E ḡeni ma: «Da-zegfe wolai zuvie, è so.» E soni. Naa su lozita ḡɔḡɔni moloi zu, é pu su, é daale bu. Naa ɔɔlu é leeɛni taa zu.

¹⁶ Lute vaani deemɔɔn ɔɔ be. Naomi ḡeni ma: «Da ve ɓaa, doun anzanu?» Lute naa kpein sugulani, nii zunui naa keɛni be.

¹⁷ E ḡeni ma: «É su lozita veeve bè moloi zu, é ḡe mà: «E la lia ga yeapaka è-leemɔɔn ɔɔ be.» »

¹⁸ Naomi ḡeni ma: «Ye ve, è yiilei, doun anzanu, eyesu è kwɛɛ velei niima vai vaazu besu da, mazɔɓɔ zunui nii la doogɔ nɔpe boga neḡeɛin, keni a niima vai ḡaabelana za.»

4

Lute vulu vai Boaze ve

¹ Boaze liini taa zigidaave, é zeí ná. Pette, zoi unmoó fai ma losuve gjeni zea, nii Boaze ná-fai woni, naa vaani, é da leve. Boaze gjeni ma: «Uaa lee ve, zeí lee ve.» Naa vaani, é zeí.

² Boaze nu puugó zefeni taa gfwolaiti saama, é gjeni ti ma: «À zeí lee ve.» Ti zeini.

³ Naa volu é gjeni naama nui ma, nii unmoó fai ma losuve gjeni zea: «È sugfwéeni ga Naomi va, é zefé Moabe yooi zu. Toğa pó é zou bujai vódi, nii é ga ade-géeloin Elimeeleke nónoi.

⁴ Gè gísiéve ga gè naa wo è ma, ga è geya taa veaiti gaazu, ta ná-nubuseiti ta-gfwolaiti gaazu. Ni da pó è unmoó, unmoó. Ni è la unmoósu, dee ga ze, gè gfe kwéé, mazóó da ga mounpa ma losuve è ya. Nà gá é zèa doun è voluma.» E googaavoteni, é gfe ma: «Nà pó gè zoi unmoó.»

⁵ Boaze gjeni ma: «Foloi é zoi geyazu la Naomi ma, da Moabe nui Lute balaagi zeí naama zięgi zu, nii é ga poanzai, nii a ke vofoda gfe sinigi va, nii saai, niiti ta ná-poganii zefé.»

⁶ Zoi unmoó fai ma losuve gjeni zea, naa googaavote, é gfe ma: «Ni naa ve, gè gfelea unmoó tosuve va, gè mina va ná-poganii goloğolosu. Unmoó fai ma losuve zefé ga dóno, mazóó gè la zooga gè va unmoó.»

⁷ Izelayele nuiiti saama moungi, faa nape a la gena gilia ba, é lo unmoó faa va, 6aa anii maavallo faa va, gilagi bena ná-savalagi gula gogoi gá, é fe zoi ya, naa bena gfe ga poogi Izelayele nuiiti be ga naama vai betea.

⁸ Zoi unmoó fai ma losuve gjeni zea, naa gjeni Boaze ma: «Zoi geya bógó ve,» é ná-savalagi gfulani gogóa.

⁹ Boaze gjeni naazu kwolaiti ta nubuseiti kpein ma: «Wo gfa ga zeeleiti za, ga nii kpein é gfa ga Elimeeleke nóno ta Kiliyon, naa veé Maalon va, gè naati pe geyaa Naomi ma.

¹⁰ Gè Moabe nui Lute zeida balaa, é gfe ga ànza, nii é gjeni ga Maalon anzai, ga nii saai naa laaseigi mina peele ná-poganii zaama, naa gá a ke nii saai naa laaseigi ye gó keegfeleaiti saama, sóó taa zigidaave. Wo gfa ga ma zeeleiti za.»

¹¹ Nubusei niiti kpein ti gjeni taa zigidaave ta kwolaiti, ti gjeni ma: «Gá ga naama zeeleiti! Anzanui é leezu da-velei wu, Góogó GALAGI ke ga Zakóbe anzaiti Laséle ta Leani kevele, niiti ti felegóiti ti Izelayele veleyegei logai! Da bógó balaa, tuyai gfe é ma Efelata, ta è lógó zóó Beteleyeme!

¹² Vofodai nii Góogó GALAGI feezu é ya ga anzanu loungoi nii maavele, é da-veleyegei gfe ga Peelese ná-peleyegei gfevele, nii Tamaal sóóoni Zuda ve!»

¹³ Boaze Lute zefeni, é ke ga anza, é daani volu. Góogó GALAGI vaani bu Lute kogi zefé, é doun zunu zóó.

¹⁴ Anzanuiti ti gjeni Naomi ma: «Mamagi gá Góogó GALAGI ve, nii é la vaani bu, è va vala za peleyegei make nui ma, GALA ge ke daaseigi wóó Izelayele nuiiti saama faan!

¹⁵ Doin nii gá è-yenvui niine, é è make da vólzafana, mazóó è-loun anzai nii é neai be, ta fizógai è ve zunu loun lófela va, naa gá é sóóogai.»

¹⁶ Naomi doin zefeni, é peé yii la. Tó gá é kulani su.

¹⁷ Anzanuiti ti gjeni ga seioğóiti, naati ti gfe ma: «Doun zunu zóóga Naomi ve!» Ti daasei peeni ga Wóbede. Toğa é gjeni ga Izayi keegfe, é gfe ga Davide keegfwola.

Davide memewolaiti

- 18 Peelese mavofodaiti ta ga: Peelese Geselon zoloni,
- 19 Geselon Lame zoloo, Lame Aminada6e zoloo,
- 20 Aminada6e Naason zoloo, Naason Salema zoloo,
- 21 Salema Boaze zoloo, Boaze Wod6ede zoloo,
- 22 Wod6ede Izayi zoloo, ta Izayi Davide zoloo.

Samiyele Ná-Sɛvɛ Mɔungɪ SAMIYELE NA-FAI

(1:1--7:17)

Ane lii vai GALA sei vɛlɛi wu Silo

¹ Efelayime zunui ta ɣɛni Lama, Sɔfe ɣovii ma, Efelayime ɣize yooi zu. Daaseigi ɣeni ga Elekana. E ɣeni ga Yelɔɣame ná-doun zunui, kɛwola ɣeni ga Tɔɣu ná-doun zunui Eliyu. Tɔɣu naa, kɛɛɣɛ ɣeni ga Sufe.

² Anza felegɔ ɣa Elekana seini. Ma mɔungɪ laa ɣeni ga Ane, felesiei laa ɣɛ ga Penina, dointi ti ɣeni Penina vɛ, keɛ ta la ɣeni Ane vɛ.

³ Kona-o-kona Elekana bena zɛɣɛ ná-taazuve, é li Silo, é nɔko Ɔoɔɣɔ GALAGI wu, Fai-Pɛ-Maliɣii. Eli ná-doun zunu felegoiti, Ɔɔfeni ta Finease, naati ti ɣeni ga Ɔoɔɣɔ GALAGI ná-zalaɣa ɣula nuiti Silo taazuve.

⁴ Zalaɣai ɣula laa ɣilagila, Elekana vɛ, é bena ma zuai ta ɣaaɣwe Penina ta ná-dointi ba.

⁵ Keɛ Ane nɔnoi bena wɔɔɔ ga seizu felegɔ, tɔɔzei Ane wola nɛeni Elekana vɛ, anɛɛ ni GALA ge la ɣeni doun veeni naa vɛ.

⁶ Sinianzai Penina la ɣeni looɣosu ga gaazu unfe seɣeai, mazɔɔɔ Ɔoɔɣɔ GALAGI la ɣeni doun veeni be.

⁷ Kona-o-kona, naa nɔ ɣa ti ɣeni daawu. Penina ɗa Ane yiiɔɔɔ, tɛɛ laa ɣilagila Ɔoɔɣɔ GALAGI zeɪ vɛlɛi wu.

Ti yeni naazu konagi ta, Ane tɔɔzei ga é ɗa wɔɔɔ, é ɗa ɣɛɛ daami wo fai va.

⁸ Sinigi Elekana gaazaɣani, é ɣɛ ma: «Ane, lee vaa zu è wɔɔɔzu, è ɗa ɣɛɛ daamianigi va? Toɣa ɣale, è ɔɔɣɔ maawɔinzu? Nà ɣila gè la vizɔni doun puugo va è vɛ ɓaa?»

Ane ná-GALA maanɛɛni

⁹ Ti daamii wogai ma, ti ɔɔɔle Silo, Ane wuzɛɣeni, é li zalaɣa ɣulazu vɛlɛi, zalaɣa ɣula nui Eli ɣeni zeini ná-kpɔkpɔgi ɣa, Ɔoɔɣɔ GALAGI zeɪ vɛlɛi laa vɛ.

¹⁰ Tɔɔzei ziiɔɔɔa ɣeni de koozu gola, é Ɔoɔɣɔ GALAGI maanɛɛnɛni, é ɗa wɔɔɔ gola.

¹¹ E minazɛɣegi woni, é ɣɛ: «Ee, Ɔoɔɣɔ GALAGI, Fai-Pɛ-Maliɣii! Ni ɗa ná-kpɔɔi vɛtɛna, è gaazumaawɔinɣa, ni è la yeemani mà, ni ɗa doun zunu veena bɛ, ná fe è vɛ, Ɔoɔɣɔ GALAGI, sii ma voloi pɛ su, kpeka la vɔɔɣua nɔundɛgai ta kpɛlɛi va eyɛsu pɛ.»

¹² Tei Ane leɓini Ɔoɔɣɔ GALAGI valizu, Eli ɣeni dakɔɔɔgiti ɣiikpi pelei zumɔsu.

¹³ E ɣeni naa lakɔɔɔgiti kaazu, ti ɗa ɣiikpi, keɛ nu la ɣeni woo nɔpɛ menisu, mazɔɔɔ Ane ɣeni GALA falizu yii mavɛ. Eli ɣisieni ga ɗɔɔi ɣa é Ane zogai.

¹⁴ Eli ɣeni Ane ma: «Ɖa ɣulazu niima ɣɛvɛlɛi zu yeele? Li, è ɗa-lɔɔi ɣula ɣaazu ada ɣili pele.»

¹⁵ Ane gooɣaavoteni, é ɣɛ ma: «Ba-o, màliɣii, ɗɔɔ lei é va ɣɛ bà, gè la ɗɔɔ ɔɔleni, ɓaa gaazulati gani nɔpɛ. Keɛ zii ɣa é ɔɔɔzu koozu. Nà vɛ ga gè ná-ziiɔɔɔlɛi le ga Ɔoɔɣɔ GALAGI.»

¹⁶ Mina pɛte ga anzanu ɣakai, ziiɔɔɔ latevɛgai ɣa é kea gè leɓiga ná-GALA falii zu.»

¹⁷ Eli googaaʋoteni, é gɛ ma: «Ni naa ʋe, li, ziileigi gɛ è ʋe, Izelayele ná-GALAGI é woogaaʋote, nii é falia ma, é naa ʋe é ya!»

¹⁸ Ane Eli woogaaʋoteni, é gɛ ma: «Da-nuɓɔɔɔlai zoo é yɛ bà.» Naa woga voluma Ane ʋe, é liini, é daamii wo, gaazuuɛ zeɪ ga pago.

¹⁹ Poluma zobui, kpidiɓidigi, Elekana ta ná-peleyeɣei pe ti liini, ti nɔkɔ Gooɔɔ GALAGI wu, naa ʋoluma, ti gɛleni ma, ti li ta-laazu Lama.

Elekana beɗeni anzai Ane ma, Gooɔɔ GALAGI ge naa maawoingfaani.

²⁰ Ane kogi zegeni naama gɔnagi nɔ laawu, é zunu loun zɔɔɔ, é gɛ ma: «Doin nii laa gɛ ga Samiyele, mazɔɔɔ gè falive Gooɔɔ GALAGI ma.»

Ane ná-doin gɛlivaai vai GALA ma

²¹ Naa ʋoluma, Elekana ta ná-peleyeɣei pe ti gɛni liizu mɔnɔ Silo, ga ti naama zalaɣai gɛla, nii ta da kula kona-o-kona, Gooɔɔ GALAGI ʋe, ta é ná-minazeɣegi laazeeli, nii é keeni.

²² Kele Ane la gɛni ʋileni ti ʋolu naama ziei zu, é gɛni sinigi ma: «Nà naa maabɔunsu, eyesu doin laaɣɫa niimii ʋa, naazu nà lii la niina Silo, gè fe Gooɔɔ GALAGI ʋe, nii a ke doin tei ge yɛ Gooɔɔ GALAGI ya, sii ma voloi pe su.»

²³ Sinigi Elekana gɛni ma: «Ke eɣɛvelei é devea la, naa maabɔun eyesu é doin laaɣɫa niimii ʋa. Gooɔɔ GALAGI ge ke, nii é minazeɣeja la, naa laazeeli.» Ane yeni ná, é da niimii ve doungoi ya, eyesu naa laaɣɫa niimii ʋa.

²⁴ Doin laaɣɫaai ma niimii ʋa, dee Ane seɣeni, é lii la Silo, anee ni doungoi laida gɛni de de. E kona savagɔ nike zinei zegeni, é ʋee bulu vukoi kilo ʋuusavagɔ (30) ʋa, ta kɔɔ woole gɫa daavegai ga dɔɔi.

²⁵ Ti niki ʋaani, ti kula ga zalaɣai, naa ʋoluma, ti liini ga doungoi Eli ʋɔ.

²⁶ Ane gɛni ma: «Ee, mǎligii, è-gi ka naa zu nei ɓaa, ga anzanui ta ʋaani, é da Gooɔɔ GALAGI vali é gɔbaʋe? GALA ka káazu, eɣɛvelei é vulua la ga gɫe, gaamazu nà gɛni de.

²⁷ Wele, doin nii gɛ gè gɛni falizu GALA ma. Tama Gooɔɔ GALAGI fea zèa.

²⁸ Nà ɓalaagi, nà pɔ ga gè kaliva Gooɔɔ GALAGI ma, toɣa ga nɔnɔ sii ma voloi pe su.» Ti nɔkɔni ná Gooɔɔ GALAGI wu.

2

Ane ná-mama guyei

¹ Ane GALA falini gɛni:

«Zii laaveɣe ga koozuneei, Gooɔɔ GALAGI zaalai zu.

Gè unbuzeɣei zɔɔɔga Gooɔɔ GALAGI zaalai zu, nà zoo niina gè ɓɔe, gè sili nuiti googaaʋote, koozuneeɛɛ, tɔɔzei GALA ge ɓɔga bà.

² Gooɔɔ GALAGI gɛgɫa la ná, tɔ gɫa kpe ka maɗegai.

E gɫa tɔun polu, gala kili ge la ná,

gala kili ge la ná, é ʋa gɛ ga fasai, ga gɔnɔ ma GALAGI gɛvele.

³ A wa-waso kpɛiti kpelana mu peɫe zu,

ta poomu gooiti ti gɛa gɫazu wo-laaveti.

Mazɔɔɔ Gooɔɔ GALAGI gɫa ga GALAGI, nii é fai pe kwɛɛ,

toɣa é nuɓɛɛiti ta-gɛɛwotiiti buyɛgi gɫɫɔsu.

⁴ Kooɣɫuluɓa wolaiti ta-gɫɛgiti ti gɫɛgɫealea,

kele zebesulala nuiti ti zɛɛi zɔɔɔga.

⁵ Zóiti ti yigfoa fea de, naati ta laamiani gaiziezu. Kele niiti mu pului fea ti ma, ti la mo bedeni ga ti boti fe pe, ti va fonó sòlo. Doun zòlòtala anzanui doun lofela zòlòga, zó ma doin fea móinni zea, naa maaloga.

⁶ Góogó GALAGI ga a da paai wo, é lati, é zenvui ve, to ga a da nui yenvui yei góvealaazu, to no ga balaa a da nui yenvui gfula góvealaazu.

⁷ Góogó GALAGI gfula kpe ka a da baladai ve, é kpètei balaa fe.

To ga a da nui maayei, kele toga da nui unbuzefe balaa.

⁸ Toga da bala nui wuzefe, é kula fufiligi zu, é zepaka nui wuzefe, é kula kpoɔɔgi zu, é seizu ve ti ya, seizumaanegiti saama, é unfema losuve ve ti ya.

Zooi ma bedegiti, ta ga Góogó GALAGI nónó, tiya ga é eteai zeini ti ma.

⁹ Góogó GALAGI ga da baa ná-woogefila nuiti maazu, ti-ziezuve pe. Kele faa ɔɔu fe nuiti undaa ga vili kpidiu zu, mazòlo nu nɔpe ge la voniga faa ma, ga to bɔɔɔi zebèi.

¹⁰ Zóiti ti wuzefezu Góogó GALAGI laalɔɔma, ti kpein ti zu ga gɔlogolo.

Góogó GALAGI ga yesu geeɔɔlɔgi zu, é bain ga tiye, ege geebade lugi. Toga eteai lukpoɔgaaleve, é zeeli zou bela ga naa pe.

Toɔa zobogi ve ná-masagi ya, nii é gulbi ziaai ma, é ta vee sebei va.»

¹¹ Naa pe poluma, Elekana galeni ma, ná-taazu Lama, kele zunu loungoi Samiyele yeni Silo, é da botii fe Góogó GALAGI ve, zalaɔa gfula nui Eli gɔbave.

Eli ná-dointi ta-vai

¹² Eli ná-doun zunuiti ti ɔeni ga nu jakaiti, ti la ɔeni unfesu Góogó GALAGI ma.

¹³ Wele, ti zie velei ɔeni ga nii, nii ti ɔeni keezu ga bebèi: nu nɔpe é vaazu ga zalaɔai kula vai ma, zalaɔa gfula nui ná-botigfe nui ɔeni liizu, naama nui vo be, siegi zu zalaɔa zuai gfeezu la abui ga, é da gili, a ɔena lia sua zò mite wolai ga zea, nii niigai ga ga savagò.

¹⁴ E bena mite wolai lo anɔpakai zu, nii é ga digii, baa pòlo ligii, ni naa laade kokoi, nii nɔpe mitei naa a lóna ba, naa ga é ga zalaɔa gfula nui nónó. Naa ga ti ɔeni keezu ga Izelayele nuiti kpein, niiti ti ɔeni vaazu Silo zalaɔa gfula vai ma.

¹⁵ Yeeta bena gfele gite, ti va ge ti zalaɔa zuai ma wuloiti gala, zalaɔa gfula nui ná-botigfe nui bena va, naama nui vo be, é ge ma: «Zalaɔa gfula nui ná-mò suai ve, mazòlo é la vaazu gilii ta zosu, ma undui no ga é pò.»

¹⁶ Ni zunui nii ti ná-zalaɔai gfulazu, naa a ɔena ma: «Zena de, gi be ga ma wuloi gfula, da va niina, nii nɔpe è pò, è naa zefe,» zalaɔa gfula nui ná-botigfe nui bena ge ma: «Ba, keni è fe niizu, è la na keeni, ná ta zefe ga zeeɔaabaai.»

¹⁷ Niima zunu loungoiti soɔgi wola ɔòuni, Góogó GALAGI gaazu, tòozei vebèanii niiti nuiti ti ɔeni feezu Góogó GALAGI ve, zunu loungoi niiti ti ɔeni naa gfeezu ga fuun gani.

18 Kele doungoi Samiyele feni ná-botii fεεzu Goofo GALAGI ve, koba zefei feni ga zalaqa gula zefei.

Samiyele ta sɔlɔ nuiti

19 Kona kula laa fɔlagila, Samiyele dee bena sefe maavonigi bεte be, ta la fena lia ta sinigi Silo, zalaqa gula vai ma, é feni liizu ga naama zefei ná-doin vɔ.

20 Eli tuya looni Elekana ta anzai ve, é fε ti ma: «Goofo GALAGI va bu ga é doun fɔligaa zɔlɔ è-anzai nii va, niiti ta fε ga Samiyele vɔtogi, nii é fea Goofo GALAGI ve.» Naa voluma, ti fɔleni ma ta-laazu.

21 Goofo GALAGI Ane maawɔɔɔaani, polu fε ga Ane zunu loun savago, ta anzanu loun felego fɔligaa zɔlɔɔni vɔlu. Naama zεgi zu Samiyele feni ba, é da wɔlɔ, Goofo GALAGI fɔaazu.

Eli ta ná-dointi

22 Eli vɔlɔzafani niina ga gola. E ná-doun zunuiti siε velei ma woo menini, é vile Izelayele nuiti ba, é menini ga ná-doun zunuiti ta vɔlɔ laazu ga anzanuiti, niiti ti fɔalεεzu ba GALA daafomi sefe velei laave.

23 Eli feni ná-doun zunuiti ma: «Leeni fɔ gè menisu, é vile wo va? Eεe pε ka wo-lɔfo nɔi wosu, tɔzei wo zε velei la vani. Leeni vaa zu wo naa fεεzu?»

24 Dòun zunuiti, à yeeɔula naazu, nii gè menisu é vile wo va, naa la vani. Wa Goofo GALAGI ná-nubuseiti diizu tɔ kologlogiti ma.

25 Ni nui ta a koto fεena bɔla nubusei ta laalɔfoma, GALA ka é ga tukpɔfaaleve nui naazu, kele zɔi é kotoi fεεzu, Goofo GALAGI bɔfoi laalɔfoma, bε fɔ a naama nui maavaawo?» Eli nii kpein boni, kele ná-doun zunuiti ti la feni keeni, ti va ti-fεε wooi zo, tɔzei Goofo GALAGI deveni niina ga ti za.

26 Samiyele ma zunu loungoi feni wɔlɔzu, é da GALA ta nubuseiti ziilaa.

Nimizai é zeini

Eli ná-peleyefei ma

27 Yeeta GALA goo wo nui ta vaani, é fε Eli ma: «Woi lo niima nii GALA ge bosu é ma: «E suɔfwεε kala, ga è-memewolani keai ma Ezipete yooi zu, Falagɔn ná-pelei wu ga duɔiti, gè bɔfo leeni ga tiye, tiya-o, ta-veleyefei-vo.

28 Izelayele veleyefei kpein saama, è-memewola Aalɔn fɔ gè yiimazefeni la, ga é fε ga ná-zalaqa gula nui. E da lo ná-zalaqa fɔlazuvε, é da ná-zalaɔfai ti daazeeli mà, é da ani maku neεnegiti gala bè, ta é da gáazaɔa. Gè ti-laamiizu veeni, tɔ-o, mavofodai-o, zalaqa zuaiti ba, niiti Izelayele nuiti ti vaazu la.

29 Toɔa fɔale mu, wo bele fɔlazu ná-zalaɔfai ta ná-vebaniiti ba, nii gè ma levei veai, ga é da fε ná-pelei wu? Lee vaa zu è è-loun zunuiti fizɔsu bà? Wo da bɔfo fɔnɔkula ga zalaqa zuai vasuɔeti, niiti ná-nubuseiti, Izelayele nuiti, ti vaazu la pɔ?

30 « «Naa fɔ é ba, tei é fεa fana, nèi gè ga Izelayele ná-GALAGI, gòoi fɔ é ga nii: Gè minazefeni è ve, da-o, da-veleyefei-vo, ta è-memewolani tɔnɔ ma veleyefei balaa, ga wa fɔ wo ga ná-botiɔfε nuiti yeenɔpe eyesu fɔ. Kele, nɔun ná, Goofo GALAGI, ná bosu é ma ga minazefegi naa li poun. Mazɔlɔ ná da fɔaazu unfegi ve naati be, niiti ti dèbizu, kele niiti ti bèlɔlɔlazu, unfegi fɔ da yei ga tiye.

31 Su la fɔoza, ná vaazu da-veleyefei, ta è-memewola nɔnɔ ma veleyefei zuvikei fɔlazu ti ya, naa fɔ a ke, nu vɔlɔzafɔ nɔpe ge mina mɔ fε da-veleyefei wu.

³² Da wele, è è zili nui gá, é dá gaaáa sèi vélei ma. Fai pe ka gfe ga pagó Izelayele véleyeje ve, naama ziegi zu nu la mó kewola wólo nópe kaa, dá-velei wu.

³³ Naa pe ge gfee va, ná vaazu è-mavofodai gila makesu, ná-zalağa gúlazuve jobave, nii a ke é dá nimiza bógó ma, ga toloi ta kitevei. Názu ma, dá-veleyejei wu nui mótaiti kpein ta za, ti-ma niinelai zu.

³⁴ « Nii é vaazu gfeezu ga è-loun felegoiti, Gofeni, ta Finease, naa gá é gfeezu ga poogi é ve, ga nii gè bosu gaamai ve, tózei, ti felego pe ta zaazu folo gila kpe.

³⁵ Naa voluma, ná yimazeje ga zalağa gúla nu bógó ve, gè sei, nii a gfe ga lada nu, toğa zie ga ná-kisieiti, ta ziimai vaiti. Ná mavofodai bete ba, nii a ye ná gó, é gfe ga zalağa gúla nui, masagi joba, nii gè yimazejezu la, gè guloi zie ma.

³⁶ Zoi a ye vulua è-mavofodai zu, naa gá va zalağa gúla nui naa vó be, é vile niibiğa kakala, nii a ke é va wali gílagi zóló, 6aa bulu buğa gila ko. Toğa zalağa gúla nui naa maaneé, é gfe ma: Soma, è boti ve zèa, zalağa gúlazuve, nii a ke gè bulu buğa go zóló ga kónogi.» »

3

Samiyele loli fai GALA be

¹ Zunu loungoi Samiyele gfeni Góogó GALAGI ná-botii gfeezu, Eli jobave. Naama ziegi zu, Góogó GALAGI la gfeni bóeni nuiti pó, valafala, ti la mó gfeni ná-kulakelema vaiti sólósu valafala.

² E gfeni ga kpidii ta, zalağa gúla nui Eli gfeni laani daazuve, naama ziegi zu Eli gaaazuve ti maabidini niina. E la mó gfeni wozagaa zu foon.

³ Samiyele balaa gfeni GALA sei vélei wu, é gfeni laani minazeje kesui jobave, naazu GALA ná-fitinai dá zo de.

⁴ Naama ziegi zu, Góogó GALAGI Samiyele lolini, Samiyele gfe ma: «Nà gaa!»

⁵ Samiyele bizeni, é li Eli vó be, é gfe ma: «Nà gaa, mazóló è tòligé.»

Eli googaaivoteni, é gfe ma: «Gè la toli boni, gale ma, è li, è la.» Samiyele liini, é la volu.

⁶ Góogó GALAGI Samiyele lolini volu. Samiyele wuzefeni, é li Eli vó be, é gfe ma: «Nà gaa, mazóló è tòligé.»

Eli googaaivoteni, é gfe ma: «Dòun zunu! Gè la toli boni, li, è la.»

⁷ Samiyele ma ge la gfeni de Góogó GALAGI gfwé, tózei kaipa naa la gfeni de bóeni tó bógó vó.

⁸ Góogó GALAGI Samiyele lolini volu, ná zeizu zavasiei. Samiyele gfeni ma Eli vó be, é gfe ma: «Nà gaa, mazóló è tòligé.»

Eli gaağaani niina ga Góogó GALAGI gá é doungei lolisu.

⁹ Eli gfeni Samiyele ma naazu: «Liina, è la, ni dá toli kili menina, dá gfe ma: «Béna, Góogó GALAGI, dá-wotigé nui woilogé.» » Samiyele liini, é la daazuve.

¹⁰ Góogó GALAGI vaani, é lo kobave, é toli ga ma mungiti kevele, é gfe ma: «Samiyele! Samiyele!»

Samiyele googaaivoteni, é gfe ma: «Béna, mazóló nèi gè ga dá-wotigé nui góilogé.»

¹¹ Góogó GALAGI gfeni Samiyele ma: «Nà vaazu faa laazu Izelayele nu búseiti ma, nu-o-nu a ma wooi menina, daa gá vó.

¹² Naama voloi, maanógó nii kpein gè deveai Eli ta ná-peleyejei ve, ná ti pe daazeeli, gè la gila kpalaa zéga voluzu.

¹³ Gè dεευε la ga, nà ná-pelēyegēi veelalazu eyesu ɔ̄, mazɔɔ é ɔ̄εa suɔ̄wεε ga ná-dointi ta bēlɛlalazu, kεε é la kεeni, é va naati maagolo.

¹⁴ Naa ɔ̄a é ba, gè ɔ̄ona Eli ná-pelēyegēi υε, gè ɔ̄ε ma: «Zalaɔ̄ai ɔ̄aa vebaniiti ti la zooga ti va Eli ná-pelēyegēi ná-kotoi gba eyesu pε.» »

¹⁵ Samiyele yeni laani eyesu geelaalao. Naa vɔluma, é wuzegēni, é GALA sei vɛlei ma vɛlɛlaveti daalao. Kεε nii GALA ge boni ma, é ɔ̄eni luazu ga é va naa wo Eli ma.

¹⁶ Kεε Eli tolini, é ɔ̄ε ma: «Samiyele, dɔ̄un zunui!»

Doungoi googaaɔvoteni, é ɔ̄ε ma: «Nà ɔ̄aa.»

¹⁷ Eli ɔ̄ε ma: «Lee ɔ̄a ɔ̄ooɔ̄ GALAGI bogai è ma? Mina tanɔ̄pε dɔɔɔɔ bà. GALA ka è zo ná-ziiɔ̄aawanai pε su, ni ɔ̄a gila kpala dɔɔɔɔuna bà!»

¹⁸ Samiyele daani ma kpe, é ti pε daazeeli ma, é la ɔ̄eni tanɔ̄pε dɔɔɔɔni Eli va. Eli ɔ̄eni ma: «Tɔ ɔ̄a é ga ɔ̄ooɔ̄ GALAGI, é naa ɔ̄ε, nii pagai gaazu.»

¹⁹ Samiyele ɔ̄eni wɔɔlazu, ɔ̄ooɔ̄ GALAGI ɔ̄eni ba yeenɔ̄pε, wooi ɔ̄ilagilagi kpein é ɔ̄eni bosu, ɔ̄ooɔ̄ GALAGI laaseigi zu, ti pε daa ɔ̄eni zeelizu.

²⁰ Naa ɔ̄a é kεeni, Izelayele kpein, é lɔɔzei Dan, é zeeli Beel-Seeɔ̄a, ti pε ti kwεeni, ga Samiyele ɔ̄a ga ɔ̄ooɔ̄ GALAGI ná-keelai.

²¹ ɔ̄ooɔ̄ GALAGI la ɔ̄eni beni ɔ̄ula vai va keɛma Silo, mazɔɔ miná ɔ̄a é ɔ̄eni ɔ̄ooɔ̄ lεezu ná ga Samiyele, é ɔ̄a daawooi lεε la.

4

¹ Samiyele ɔ̄eni naama wooi laazeelizu Izelayele pε ma, nii é ɔ̄eni sɔɔɔsu ɔ̄ooɔ̄ GALAGI ya.

Minazeɔ̄e kesui zeɔ̄e vai

Filiseti nuiti bε

Izelayele nuiti ti ɔ̄ulani ga ti Filiseti nuiti daaɔ̄omi ga kɔɔi, Izelayele ná-kɔɔvɛbɛi vuuni Eɔ̄en-Ezεεl. Filiseti nuiti ti tɔnɔi vu Afeke taazuυε.

² Filiseti nuiti ti lopele ɔ̄εtɛni kɔɔɔɔ vai ma, ti kɔɔi lɔɔzeini ta Izelayele nuiti. Kɔɔi ɔ̄ini ga gola, Filiseti nuiti ti zeelini Izelayele nuiti ma, ti nu waanaanigo (4 000) ɔ̄εɔ̄ala vaani ti zaama, kɔɔɔɔzuυε.

³ Zɔiti ti vɛlani, naati ti ɔ̄alegai ma ma kɔɔlaɔ̄ai zu, Izelayele lotuɔ̄iti ti ɔ̄eni ɔ̄ooɔ̄ ɔ̄aazaɔ̄asu ga: «Lee vaa zu ɔ̄ooɔ̄ GALAGI ade yεgana Filiseti nuiti ti ɔ̄a vɔni ade ma?» Ti ɔ̄eni ɔ̄ooɔ̄ ma: «Ade li Silo, ade va ga GALA ná-minazeɔ̄e kesui. Naa a ɔ̄ena ade zaama, toɔ̄a ade ɔ̄izo ade zili nuiti zeei ma.»

⁴ Ti numaa lɛvɛni Silo, ɔ̄ooɔ̄ GALAGI ná-minazeɔ̄e kesui ɔ̄alama, Fai-Pε-Maliɔ̄ii, nii é zeini seeluɔ̄einti unda. Zalaɔ̄a ɔ̄ula nui Eli ná-doun zunu felegɔiti ɔ̄ɔ̄fɛni ta Finease ti yeni minazeɔ̄e kesui vɔlu, ti va.

⁵ Ti zeeliai ma ga minazeɔ̄e kesui kɔɔlaɔ̄ai zu, Izelayele ɔ̄ɔ̄vɛbɛi wooɔ̄ulani ga koozunεεi, eyesu zooi ɔ̄ali ti wu, υε ti ɔ̄eni ná.

⁶ Filiseti nuiti ti zongɔ wooi naa mɛnigai ma, ti ɔ̄eni ɔ̄ooɔ̄ ɔ̄aazaɔ̄asu, ti ɔ̄a ɔ̄ε ma: «Kpɛε wolai nii vɔluυε ɔ̄a ga leeni, Ebulu nuiti ta-ɔ̄ooɔ̄laɔ̄ai zu?» Ti mɛnini ga ɔ̄ooɔ̄ GALAGI ná-minazeɔ̄e kesui ɔ̄a ti vaai la Izelayele ná-kɔɔlaɔ̄ai zu.

⁷ Ti wola luani, ti ɔ̄a ɔ̄ε ɔ̄ooɔ̄ ma: «Ade maanɔ̄ɔ̄a, tɔɔzei GALA ge va Ebulu nuiti ta-ɔ̄ooɔ̄laɔ̄ai zu, é la ɔ̄εa ɔ̄ana pɔɔɔma.

⁸ Ade maanɔ̄ɔ̄a-o! Bε ɔ̄a a ade ɔ̄ula zεbɛsu ɔ̄alagi niiti zea? Galagi teiti ka ti maanɔ̄ɔ̄i ma zii mɔinmɔin seini Ezipete nuiti ma, tevbai zu.

⁹ A zasulo! Filiseti nuiti, wo gē ga zunu bəḡḡbəḡḡ! Wo mina va ləʒzu duʔlai zu, Ebulu nuiti zea, eḡvelei ti gēa la wo ya duʔlai zu, naa gā é ba, à zunuyai gēna, wo kəʔi gə.»

¹⁰ Filiseti nuiti ti kəʔi ləʒzeini, ti vənini Izelayele ma, eḡe pē ge dā bize ga ləḡjua ná-seḡe ḡotai wu. Ti vənini Izelayele ma ga gola, nu waaʒuusavəḡə (30 000) gā é zaani Izelayele va.

¹¹ Filiseti nuiti ti GALA ná-minazeḡe kesui zeḡeni, Eli ná-doun zunu feleḡəiti ma, Gəfeni ta Finease, naati ti za kəʔi zu.

Eli ta ná-doun anzai ti zaa vai

¹² Naama volo ḡilagi nə, zunu ḡila ge bizeini, é ḡula kəʔlaḡai zu, é ḡeni ga Benzamen mavofodai zu nui ta, é vaani Silo, ná-seḡeiti balivaliai ga, fufiligi nəungi pē unma, ziiḡəbi maavele ma.

¹³ Teai ma taazuve, Eli ḡeni zeini ná-kpəkpəḡi gā, pele ḡobaʒe, é dā maaḡəungi wo, təʒzei zii ḡeni zoolezu ga GALA ná-minazeḡe kesui ma vai. Zunui tei paai ma, é nuuma wooi wo taazuve, nuḡuseiti pē ti kpeei ḡulani bu.

¹⁴ Eli naama beei menigai ma, é gaazaḡagi woni, ga: «Lee ma bee ḡa é loozu?»

Zunui tei ge vaani, ga é naama vai laazeeli Eli ma.

¹⁵ Naama ziegi zu, Eli zii ma voloi ḡeni ga kona ʒuutaʒuu maazu ləsaʒa (98), gaazuḡoleni niina.

¹⁶ Zunui ḡeni Eli ma: «Pəlaʒe, gē zeḡe kəʔḡəzuve za nə.»

Eli ḡeni ma: «Leeni ḡa keai, dəun zunu?»

¹⁷ Keelai ḡoḡaʒəʒəteni, é gē ma: «Izelayele bizaʒ Filiseti nuiti ba, gi looʒe bu ga gola. E-loun zunu feleḡəiti saʒe vəʒə kəʔi zu, Gəfeni ta Finease. GALA ná-minazeḡe kesui balaagi zeḡeʒe Filiseti nuiti be.»

¹⁸ Siegi zu keelai bəʒni la, é vile minazeḡe kesui va, Eli ḡulani ná-kpəkpəḡi gā, é buḡe bəḡḡ maazu, é loo kpəḡi ḡobaʒe, kpəḡoi woloni, é za. Mazəʒə, Eli vəʒəḡani niina, é wuini bəḡḡ ma balaa. Eli Izelayele luptəḡaaleʒeni kona ʒuunaaniḡə (40) laawu.

¹⁹ Ná-doin, Finease anzai ḡəḡi ḡaawəʒni niina. E menigai ma, ga ti GALA ná-minazeḡe kesui zeḡeʒe, naa ʒoluma, keeməʒin ta sinigi ti zaa, anzanui nii zeini ḡəḡəʒəʒə, é doin zəʒə, təʒzei koozu wanai soni gaamanə.

²⁰ Tei é ḡenina zaazu, anzanui niiti ti ḡeni koba, naati ti ḡeni ma: «Mina lua, mazəʒə é zunu loun zəʒəḡa.» Kele é la vəʒə ḡeni woiloni naa ma, é va ta zeḡe ba ti ve.

²¹ E doin laasei pəʒeni ga I-Kaḡəde (nii poluʒe ga «lebiya la mə ná»). Mazəʒə é ḡeni ma: «GALA ná-lebiyai zeḡeʒe Izelayele va.» Keai ma naa wosu, é ḡisieni, é vile GALA ná-minazeḡe kesui va, nii Filiseti nuiti ti seḡeni, ta keeməʒin ta sinigi ti zaa vai.

²² E woḡḡulani, é gē ma: «Ungo, lebiyai ḡula Izelayele va, mazəʒə Izelayele zili nuiti ti lia ga GALA ná-minazeḡe kesui.»

5

Minazeḡe kesui vai

Filiseti nuiti pə be

¹ Filiseti nuiti ti GALA ná-minazeḡe kesui zeḡeni Eḡen-Ezeel, ti lii la Asedəde taazuve.

² Ti teeni ta-ḡalagi Dagon ná-pelei wu, ti da maaniini saḡai naa ḡobaʒe.

³ Asedode nuiti ti wuzegeni sobuzobui, ti ka ga Dagon g̃a laani daaveai zooi ma, Gooḡo GALAGI ná-minazeḡe kesui ḡakalave. Ti buzegeni, ti to tosuve.

⁴ Poluma zobui m̃oño, ti wuzegeni kpidiḡidigi, ti ka ga Dagon g̃a laani daaveai m̃oño zooi ma, Gooḡo GALAGI ná-minazeḡe kesui ḡakalave, ñongi ta zee feleg̃iti teveai ba, ti vazagai kpofalagi maazu, kpusei ño g̃a é yeni ná niina.

⁵ Naa g̃a é kea, Dagon ná-zalaḡa ḡula nuiti, ta niiti kpein ti leezu Dagon ná-pelei wu Asedode, ti la ḡa ga zie kpofalagi ma, zaag̃aza.

⁶ Gooḡo GALAGI ná-zeb̃ei leeni ga Asedode nuiti, é dualuagi looni ti zu, é puzeḡulagi veeni ti va, Asedode ta ná-zooi pe su.

⁷ Asedode nuiti ti naama vai g̃aai ma, é ḡa ḡe ga tiye, ti ḡeni ma: «Izelaye ná-GALAGI ná-minazeḡe kesui la lebiga ada-laazuve, maz̃l̃oo zeei ná-zeb̃ei g̃a ade laalḡoma, ada-o, ada-ḡalagi Dagon-o.»

⁸ Ti Filiseti ḡundiḡiiti tolini Asedode taazuve, ti ti g̃aazaḡa, ti ḡe ma: «Lee g̃a ada ke ga Izelaye ná-GALAGI ná-minazeḡe kesui ni?»

Naati ti ti woḡaavoteni, ti ḡeni ti ma: «Keñi Izelaye ná-GALAGI ná-minazeḡe kesui leve Gate.» Ti liini ga GALA ná-minazeḡe kesui miña.

⁹ Kele ti lia voluma la, Gooḡo GALAGI wuzegeni Gate taai laalḡoma. Dualua golai looni ti pe su, puzeḡulagi ti zoni, é loozei doungoiti ma, é li kpakogiti p̃o.

¹⁰ Gaamago ño, ti GALA ná-minazeḡe kesui ḡulani naa va, ti lii la Ekel̃ñ. Kele ti zeel̃iai ma la Ekel̃ñ, Ekel̃ñ nuiti ti kpee wolai looni, ti ḡe ma: «Ti va ga Izelaye ná-GALAGI ná-minazeḡe kesui ada-laazuve, nii a ke ade za, adeya-o, ada-nubuseiti-o!»

¹¹ Tiya balaa, ti Filiseti ḡundiḡiiti tolini, ti ḡe ti ma: «À Izelaye ná-GALAGI ná-minazeḡe kesui g̃aag̃ale ma ná-zooi zu, ni naa laade, gi kpein g̃a vaazu zaazu, giya-o, g̃a-nubuseiti-o!» Maz̃l̃oo nuiti ti ḡeni zaazu ga duoi taazuve ná pe. Maz̃l̃oo GALA ge ná-zeb̃ei leeni ga tiye gola.

¹² Nui niiti saai a la vola ti va, puzeḡulagi g̃a é bena naati so, naa maavele ma, taai zu nubuseiti kpain gooi leeni geeḡolagi zu.

6

GALA ná-minazeḡe kesui g̃aag̃ale ma vai Izelaye yooi zu

¹ Gooḡo GALAGI ná-minazeḡe kesui keeni ga alu dofela Filiseti nuiti ta-yooi zu.

² Filiseti nuiti, ti ta-zalaḡa ḡula nuiti ta velela vele vaa wo nuiti gaaleeni ba, ti ḡe ti ma: «Leeni g̃a g̃a ke ga Gooḡo GALAGI ná-minazeḡe kesui? A pele le ga giye, nii g̃a leve da, gi daazeeli ná-zooi zu.»

³ Naati ti ti woḡaavoteni, ti ḡe ma: «Ni wa Izelaye ná-GALAGI ná-minazeḡe kesui levesu ná-zooi zu, à mina ma jakai ño leve. Keñi wo faazubete zalaḡaa ḡula be. Wa naa ḡeena, wa ḡede, wa kwee leeni vaa zu é wuzeg̃ezu wo laalḡoma sieñope.»

⁴ Filiseti nuiti ti ti g̃aazaḡani volu ga: «Faazubete zalaḡai ma zii begele g̃a g̃a kula?»

Zalaḡa ḡula nuiti ta velela vele vaa wo nuiti ti ti woḡaavoteni, ga: «À zanu soola loolug̃o bete, é ḡe ga puzeḡulagi vaag̃ulabai, ta zanu soola loolug̃o, nii é ḡeezu ga ineg̃iti baaḡulabai, naa g̃a é zoloosu Filiseti ḡundiḡi loolug̃oiti tieḡoi ma, maz̃l̃oo k̃pako ḡilagi ño g̃a seel̃iai wo ma, wa-o, wa-ḡundiḡiiti-yo.

⁵ A wa-vuzegfulagiti ta inegiti baafulabaiti kpete, niiti ti faa zufologologi gɛɛzu zooti zu, wo zeba wo lebiyai ve Izelayele ná-GALAGI ve, tanisu toɟa ná-ziigaaawanai ye ná, é bosu wo laalɔɟoma, wa-o, wa-ɟalagiti-yo, ta wa-yooi.

⁶ A mina ɟikpa ga Falaɟon ta Ezipete nuiti kevele. Wo ɟize su, ga GALAGI nii ɟa é naati kpɔloni ga kevele mɔinmɔin, eyesu naati ti be Izelayele va, é ɟula dualai zu.

⁷ «A wotolo niinei betena, wo nike zaa felego zeɟe, niiti ti-ma yivoiti ti niimii bolezu, nike zaai niiti unbawulul laade laani ti unma kaipa. Wo ti ɟili wotoloi va, kele wo li ga ti-ma yivoiti togani make pelei wu.

⁸ A Gooɟo GALAGI ná-minazeɟe kesui zeɟe, wo da wotoloi zu, wo zeba wo kesui taɟili seɟe, wo zanu soolaiti pu su, niiti wo ti ɟulaai ga wa-vaa zubeɛe zalaɟai, Gooɟo GALAGI ve, à naama ɟesui la minazeɟe kesui ɟoba, wotoloi zu, wo be wotoloi va, é da li.

⁹ Wa losu, wo da wele nikeiti ba. Ni ta liina ga Izelayele yooi zu vele, kwepelama vele, ve vele Bete-Seemese ná, wa kwɛɛ naazu, ga Izelayele ná-GALAGI ɟa é maanɔɟi niiti seida ade ma. Kele, ni ti la liini ga naa vele, ada ɟe ma naazu: «To laade zee va ɟe ade va, kele niima vai vaave no boɟo ve.»

¹⁰ Filiseti nuiti ti zieni ga naama lenɛ gooi. Ti koima nike felego zeɟeni, ti ti ɟili wotoloi va, ti nike yivoiti te togani make pelei wu.

¹¹ Ti Gooɟo GALAGI ná-minazeɟe kesui laani wotoloi zu, ta kesui nii zanu soolaiti ti su, puzegfulagi ta inegiti baafulabai.

¹² Nike zaaiti ti liini ga Bete-Seemese vele, ti lete no tein, ti da li ga bainga, ti la ɟeni zeɟeni pelei va, ti va li ga yeezazu vele, baa ɟovezu vele. Filiseti ɟundiɟiiti ti yeni ti volu, eyesu ti zeeli Bete-Seemese ɟwepelema ve.

¹³ Bete-Seemese nuiti ti ɟeni neme wolai zu, molo levezuve. Ti minazeɟe kesui ɟaai ma, ti wola ɟoozunɛɛni.

¹⁴ Wotoloi zeelini Bete-Seemese nui, Zozuwe ná-kpalagi zu, wotoloi loni kotu wolai ɟobave. Nuiti ti wotoloi ma wuluiti teveleveni, ti balivali, ti zeba ti nike felegoiti ke ga gala zalaɟai Gooɟo GALAGI ve.

¹⁵ Leevi nuiti ti Gooɟo GALAGI ná-minazeɟe kesui ɟulani wotoloi zu, ta kesui nii zanu soolaiti ti ɟeni su, ti ti la kotu wolai maazu. Naama volo ɟilagi no, Bete-Seemese nuiti ti gala zalaɟaiti kulani Gooɟo GALAGI ve, ta zalaɟai taɟiligaa.

¹⁶ Siegi zu Filiseti ɟundiɟiiti ti miná ɟaai ma la, ti ɟaleni ma naama voloi no Ekelon.

¹⁷ Filiseti nuiti ti faazubeɛe zalaɟai ɟulani Gooɟo GALAGI ve. Zanu soola loolugo ɟeni de, nii é ɟeni ga ta-vuzegfulagi baafulabai, é zoloo ta-laa wola loolugo niiti tieɟi ma: Aseɔɔde, Gaza, Asekalon, Gate, ta Ekelon.

¹⁸ Inegiti baafulabaiti balaa ti ɟeni ná, naa balaa zolooni taai naati ma, niiti Filiseti ɟundiɟi loolugoiti ti zeini ti unda, é loozei taa wolaiti ma, niiti siɟigi ti ma, é li taa goiti pa, niiti siɟi ge la ti ma. Kotu wolai nii Leevi nuiti ti Gooɟo GALAGI ná-minazeɟe kesui laani ma, Bete-Seemese nui Zozuwe ná-kpalagi zu, naa ɟa de ná, zaaɟaza, ga niima vaiti ma zeelei.

¹⁹ Gooɟo GALAGI yeeveni Bete-Seemese nuiti ma, nu vuulɔfela (70) ɟa é zaani ti zaama, mazoloo ti weleni minazeɟe kesui zu. Bebei kpein ge naama zaa woloi woni, toozei Gooɟo GALAGI vooɟuni ti va gola.

²⁰ Bete-Seemese nuiti ti ɟeni ma: «Be ɟa a zoo é lo Gooɟo GALAGI ɟaazu, GALA naɟagai nii? Be vooɔa ɟa ada zoo ade ná-minazeɟe kesui leve ná, nii a ke é zeɟe ade vo be?»

21 Ti keelaiti teveni Kiliyate-Yeyalime nuiti ma, ti gɛ ti ma: «Filiseti nuiti ti Gooɔɔ GALAGI ná-minazeɛfe kesui gaaɔalega ma, à va, wo seɛfe, wo lii la wa-laazuvɛ.»

7

1 Kiliyate-Yeyalime nuiti ti vaani, ti Gooɔɔ GALAGI ná-minazeɛfe kesui zeɛfe, ti lii la, ti te Abinadaɛe ná-pelei wu, gizeɛ ma. Ti yimazeɛfeni ga ná-doun zunui Eleazaal, ga é da make Gooɔɔ GALAGI ná-minazeɛfe kesui va.

Izelayele nuiti paa vai volu

Gooɔɔ GALAGI va

2 E laɔzei minazeɛfe kesui va voloi ma Kiliyate-Yeyalime, suɔoozani gola, kona vuufeleɔ (20) leveni niina. Naazu Izelayele nuiti kpein ti ɛeni balakpalasu, mazolɔ woin ɛeni ti ma, ga ti va volu Gooɔɔ GALAGI va.

3 Samiyele ɛeni Izelayele vɛleyeɛfe pe ma: «Ni wa galesu ma Gooɔɔ GALAGI ma ga wo-yii pe, à gala kiligiti kula boɔɔ zaama, ta saleiti ti-laa ga Asetaatee, wo ɔili Gooɔɔ GALAGI va ga wo-yii pe, wo to ɔila kpe debi, naazu toɔa wo ɔizo, é wo ɔula Filiseti nuiti zea.»

4 Izelayele nuiti ti Baaleni ta Asetaateiti kpein kulani boɔɔ zaama, ti la mo ɛeni ani ɔili nope debini, keni Gooɔɔ GALAGI ɔila kpe na.

5 Samiyele ɛeni ti ma: «À Izelayele nuiti kpein gaale ba Misepa, gè Gooɔɔ GALAGI maanɛɛne wa-vaa zu.»

6 Ti gaaɛɛni ba Misepa, ti da ziei zaɔa, ti da pu ya zooli ma, Gooɔɔ GALAGI gaa zu. Ti zugi zoni naama voloi, ti laani zo ga ga ta-ɔotoiti, ti gɛ ma: «Gi kotoi gɛa Gooɔɔ GALAGI laalɔɔma.» Misepa ɔa Samiyele ɛeni ná ga Izelayele ná-tukpɔɔfaaleve nuiti.

Izelayele vɔni fai Filiseti nuiti ma

7 Siegi zu Filiseti nuiti ti menini da ga Izelayele gaaɛɛve ba Misepa, ta-ɔundigi laɔlugɔiti ti deveni ga ti va ti kooi vɛɛ Izelayele va. Izelayele nuiti ti ma wooi menigai ma, ti luani ga gola Filiseti nuiti ba.

8 Ti ɛeni Samiyele ma: «Mina maaɛ keɔ, é da woogula ade vɛ Gooɔɔ GALAGI ma, ada-GALAGI, nii a ke é ade ɔizo Filiseti nuiti ma.»

9 Samiyele baala zivooi zegeni, nii é ɛeni de jiumii bolezu, é kula ga gala zalafai Gooɔɔ GALAGI vɛ. Naa vɔluma, é Gooɔɔ GALAGI maanɛɛneni Izelayele vɛ, Gooɔɔ GALAGI googfaavoteni.

10 Siegi zu Samiyele ɛeni gala zalafai ɔulazu la, Filiseti nuiti ti maaɔufani Izelayele va, ga ti kooi vɛɛ ba. Kele naama volo ná, Gooɔɔ GALAGI geeɔade lu golai vilini ti zaama, é ti be, ti vɔluazo. Izelayele nuiti ti vɔnini ti ma.

11 Izelayele nuiti ti ɔulani Misepa va, ti vile Filiseti nuiti polu, ti da ti be, ti da ti vaa, ti yeni Filiseti nuiti polu, eyɛsu ti zeeli Bete-Kaal taa ɔɔɔwuvɛ.

12 Samiyele woogulani, é gɛ ma: «Gooɔɔ GALAGI boɛɛ ade va, eyɛsu ade zeeli vɛ.» E kotu wola ɔila seɛfeni, naazu é kpaɔ Misepani zoɔɔzuve, ta Seen, é daaseigi vɛɛ ga Eɛen-Ezeel (nii poluve ga «kpɔba ɔotui»).

13 Filiseti nuiti gaazu unfegi zegeni naazu pa, ti la mo ɛeni buɔeni ta-ɔwɛpelemave maazu, ti va vili Izelayele yooi zu vɛɛ. Mazolɔ Gooɔɔ GALAGI yeewuzegeni ti laalɔɔma Samiyele zii ma voloi pe daawu.

14 Izelayele laa wolaiti kpein, niiti ti ɛeni Filiseti nuiti zea, naati kpein, ti gaaɔaleni ma volu, ti zeeli Izelayele ya, é zo Ekelon, é li Gate, é vɛɛ naa

maaḡoolii ma yooi pɛ ba, ti ḡulani ti ya. Ziileigi ḡeni Izelayele nuiti zɔḡozu ta Amɔol nuiti.

¹⁵ Samiyele ḡeni ga tukpɔḡaaleve nui, sii ma voloi pɛ daawu, Izelayele yooi zu.

¹⁶ Kona-o-kona, Samiyele bena leve zooli zu, é tɔzei Beetele, é li Gilegale, é zeeli Misepa, é da Izelayele nuiti tukpɔḡaaleve, naama laaiti su.

¹⁷ Naa pɛ poluma, é bena ḡale ma Lama, ve ná-pelei ḡeni ná, miná ḡa é bena Izelayele nuiti tukpɔḡaaleve ná. Ná nɔ ḡa é zalaḡa ḡulazuve beteni ná Ḣooḡo GALAGI ve.

MASA FAI LɔɔZEI VELEI

8

(8:1--12:25)

Masa gaizie vai Izelayele ve

¹ Samiyele vɔlɔzaḡagai ma, é ná-doun zunuiti seini votogi zu, tukpɔḡaaleve vai ma, Izelayele yooi zu.

² Ná-doun zunu mɔungi laaseigi ḡeni ga Zowele, felesiei laaseigi ḡe ga Aḡiya. Ti zeini Beel-Seeḡa, ga ti da tukpɔḡaaleve miná.

³ Kele ti la ḡeni vileni ti-ḡee Samiyele zie velei volu. Tei walii ná-neebei ḡeni ti-yiimave ga gola, ti ḡeni lobeaniiti sosu, ti da tukpɔi ḡaaleve ga telebotalai.

⁴ Naa ḡa é keeni, Izelayele ḡundiḡiiti kpein ti maaḡoni Lama, Samiyele vɔ be.

⁵ Ti ḡeni Samiyele ma: «Da ḡaa, é vɔlɔzaḡagai, tama è-lointi ti la ziezuzo ga pagɔ, ga é ḡevele. Naa ḡa é ba, masa seina gi unda, nii a ḡe gi levezu, egḡevelei é ḡeezu la zɔoma yooiti su.»

⁶ Naama wooi wanani Samiyele ma, ga ti ḡee vai ma: «Masa sei gi unda, nii a ḡe gi levezu.» Samiyele Ḣooḡo GALAGI valini.

⁷ Ḣooḡo GALAGI Samiyele wooḡaavoteni, é ḡe ma: «Woilo Izelayele nuiti gooi ma, nii ti maaḡaazaḡaboga, yeezei naa wu. Mazɔlɔɔ da laade ti va ḡe ḡelezu é va, ná ḡa ti ḡelezu bà, ga gè mina mɔ ḡe ga masagi ti unda.

⁸ Nii ti keezu ga de, naa nɔ ḡa ti keezu ga ze kaite, é lɔzei voloi gè ti ḡulani la Ezipete yooi va, duḡalai zu, ta da ḡele bà, ti da gala kiligiti debi.

⁹ Naa ḡa é ba, nii ti boga naa ḡe ti ve, kele ti lene ga gola, è naati deɛ ga tiye, nii kpein a ḡe ga masagi zɔgiti.»

¹⁰ Samiyele liini, é Ḣooḡo GALAGI wooi pɛ daazeeli bebei ma, niiti ti ḡeni ḡeezu ma, é masa sei ti unda.

¹¹ Samiyele ḡeni ti ma: «À woilo fai niiti ma, niiti ti ḡeezu ga masagi zɔgi: mɔunpa, toḡa wo-loun zunuiti seḡe, é ti ḡe ga ná-salavusuiti. Ti ḡe ga ná-kɔḡo wotolo biɛe nuiti, baa ná-sooiti kpize nuiti, baa niiti ti ziezuzo tɔ bɔḡoi ná-wotoloi ḡakalave.

¹² Toḡa yiimazeḡe ga tanigaa, é ti ḡe ga nu waagilagilagiti ta-ḡundiḡiiti, é tanigaa ḡe ga nu vuulɔludɔlugiti ta-ḡundiḡiiti salavusuiti saama. Toḡa tanigaa ḡe ga ná-wozawoli nuiti, zɔiti ti ḡe ga ná-molo leve nuiti. Toḡa taḡiligaa zeḡe, é ti ḡe ga ḡain bo nuiti, ti da kɔḡo zɔolaiti gain, ta ma wotoloi va zɔolaiti.

¹³ Toḡa wo-loun anzanuiti seḡe, é tanigaa ḡe ga gulo maku neene kpete nuiti, baa daaḡoli wo nuiti, baa bulu bete nuiti.

¹⁴ Toḡa wa-balagiti seḡe, ta wa-leezen beleiti, ta wa-wolive bele vapagiti, é ti ve ná-botigɛ nu wolaiti zea.

15 Toḡa puusiei ḡula wa-ani zuwuiti ba, ta wa-leezen beleiti, é ti ve ná-nu wolaiti zea, ta ná-botiḡe nu wolaiti.

16 Toḡa wa-wotiḡe nuiti, zunuiti ta anzanuiti seḡe, naa bo wa-nu niineiti ba, niiti ti ga zebesu geleiti, ta wa-zoovalegiti, ti da botii ḡe be.

17 Toḡa wa-loganiiti ma vuusieiti seḡe, wa boḡoi, wa ḡe ga ná-duḡiti.

18 Naama voloi, wa kpeei loo ga wa-masagi laaloḡoi, nii wo yimazeḡeai la, keḡe Ḡooḡo GALAGI la woiloga wo-wooi ma.»

19 Izelayele nuiti ti la ḡeni keeni, ti va Samiyele wooi zo, ti ḡeni ma: «Gá vaa ḡana! Gi ḡe masagi ḡe no gi unda,

20 naa ḡa a ke, gá balaa gi ḡe ga zoma yooiti kevele, gá-masagi da gi lukpoḡaaleve, é da lo gá-ḡoovebeiti tuḡo, gi da kooi ḡo voma.»

21 Samiyele beḡai ma ga Izelayele nuiti ta-boei naati meni, é ti pe daazelini Ḡooḡo GALAGI ma.

22 Ḡooḡo GALAGI ḡeni Samiyele ma: «Yeezei naa wu, nii ti maḡaazaḡaboga é ma, masagi zei ti unda.»

Naa voluma, Samiyele ḡeni Izelayele nuiti ma: «Ese pe ge liina ná-taazu.»

9

Sayile soovale saaiti gaizie vai

1 Zunui ta ḡeni Benzamen mavofodai zu, nii daa ḡeni ga Kise, Abiyele ná-doun zunui ḡeni de, Abiyele keeḡe ḡeni ga Selḡol, Selḡol keeḡe ḡe ga Bekolate, Bekolate keeḡe ḡe ga Afia, Afia balaa ḡeni ga Benzamen mavofodai zu nui ta ná-doun zunu. Kise ḡeni ga zebesu nu.

2 Zunu loun ḡila ge ḡeni Kise nii ya, nii daaseigi ḡeni ga Sayile, zunu lounḡo vapa ge ḡeni de. Izelayele nuiti saama, tanope ge la ḡeni zeelini su pagi zu, é ḡoozani é leve ti pe ba.

3 Yeeta, Kise ná-soovale saaiti ti looni ya, é da ḡe ná-doin Sayile ma: «Botiḡe nui ḡila seḡe, wo li, wo soovale saaiti gaizie.»

4 Sayile ta ná-botiḡe nui ti Efelayime ḡize yooi zuḡizeni, ti leve miná va, ti li ga Salisa yooi zu vele, ti la soovale saaiti kaani. Ti liini mḡo ga Saalime yooi zu vele, ta Benzamen yooi zu vele, keḡe ti la ti ḡaani pe.

5 Ti zeelii ma Sufe yooi zu, Sayile ḡeni ná-botiḡe nui ma: «De ḡale ma taazu, ni naa laade, keḡe ḡa vaazu yeemazu soovale saaiti fai ma, é yizoolḡe ga deye.»

6 Ná-botiḡe nui ḡeni ma: «GALA goo wo nui ta ḡa taai nii zu é de luḡo, tḡoi wola ḡulave, nii nape é bosu, naa ḡa da vilesu. De li, de gaazaḡa, bafo toḡa de lii vele le da-ziei niizu.»

7 Sayile ḡeni ná-botiḡe nui ma: «Ungo, keḡe leeni ḡa de liizu la zunui tona po? Daamianigi beḡa da-boḡoiti su, veḡeani ḡili ge la de ya, nii da fe GALA goo wo nui ya. Leeni ḡa é de ya?»

8 Ná-botiḡe nui ḡeni ma: «Wali ḡila ka de zèa, nà naa ve GALA goo wo nui ya, é pelei le ga deye, nii da zie la.»

9 (Mḡungi, Izelayele nuiti po be, ta la ḡena lia GALA gaazaḡasu, ti bena ḡe boḡo ma: «À va, ade li wozaḡaa nui vo be.» Mazḡoḡo nii daaseigi ga «GALA goo wo nui» za, naa laa ḡeni ga «wozaḡaa nui.»)

10 Sayile ḡeni ná-botiḡe nui ma: «Gaama ḡa é ya, de liina.» Ti liini ga taai naa zu vele, ve GALA goo wo nui ḡeni ná.

11 Ti ḡeai ma taa ḡizei leezu, ti ḡomini ga anzalopoiti, ti da gizei yei zie zaḡazuve, ti naati gaazaḡani, ti ḡe ma: «Wozaḡaa nui ḡa nei taazuve?»

12 Anzalopoiti ti ti wooḡaaʋoteni, ti ḡe ma: «Ungo, paa ḡa feya wo luḡo, paave za ḡá-laazuve, tɔzei taai kpein ka za zalaḡa ḡulazu, zalaḡa ḡula adave ma. A li fala.

13 Wa vaazu kaazu, wa leena nɔ feya taazuve, é va ḡe é li zalaḡa ḡula adave daamii vai ma. A liina fala, wa ka, tɔzei nuḡuseiti ti la daami woga tɔun polu, mazɔɔɔ toḡyai loo zalaḡai ma pe, niiti ti loligai, naati ti va daami wo.»

Sayile lii vai

Samiyele vɔ be Lama

14 Ti liini taazuve, nu leezuve taai zu, Samiyele ḡa ḡula ga ti vɔ pelei, é va li zalaḡa ḡula adave.

15 Tama Sayile va ḡe é va, folo ḡila ge yeeni naa luḡo, Ḡooḡo GALAGI niima vai le ga Samiyele.

16 E ḡe ma: «Lina, niima yeeḡeḡalalai nɔ zu, ná zunui ta levesu è ma, é ḡula Benzamen yooi zu. Da ḡulɔi zie ma, è ke ga masagi ná-nuḡuseiti unda, Izelayele nuiti. Toḡa ti unmoɔ, é ti ḡula Filiseti nuiti zea. Mazɔɔɔ ḡe ná-nuiti ta-ḡɔɔi ḡaa, ḡe ti baín gooi meniga.»

17 Samiyele Sayile ḡaai ma, Ḡooḡo GALAGI ḡeni ma: «Zunui nii ḡa ḡe ḡeni ná-fai wosu è ma, nii ḡa é masadai ḡeezu ná-nuḡuseiti unda.»

18 Sayile maaḡugani Samiyele va, nu leezuve taazuve, é ḡe ma: «Wozagaa nui ná-pelei le ga ze.»

19 Samiyele gooḡaaʋoteni, é ḡe ma: «Ná ḡa ḡe ga wozagaa nui, lo tuḡo, de li zalaḡa ḡula adave. Ada laamiizu vɔɔma za, lina sobu, ná bena ga ḡa-ḡidaavili faiti kpein suḡula è ma, ná be niina è va, è ḡa li.

20 Nii é ga soovale saaiti, ti loaí ya ma volo zavasié ḡa, mina mo yiizoolé ga naati, mazɔɔɔ ti naati kaave na. Kele é buḡe naa maazu, ani vagoi niiti kpein ti Izelayele yooi zu, naati ta ga be nono? Da laade baa? Da-o, è-ḡee ná-peleyeḡei-yo?»

21 Sayile gooḡaaʋoteni, é ḡe ma: «Lee vaa zu è naa wosu má? Nèi ḡe ga Benzamen mavofodai zu nui ta nɔ, nii gaalɔidai Izelayele wolodai kpein su. Kèe ná-pelei lei è va loí Benzamen wolodamai kpein saama baa?»

22 Samiyele leeni ga Sayile, ta ná-botigé nui, daamii wo pelei wu, é seizu vago ve ti ya velelavé, naama nu vuusavagoiti (30) saama, niiti ti lolini daamii wo fai ma.

23 Samiyele ḡeni daaḡoli wo nui ma: «Va ga suai ḡe ḡea feeni è ya, ga è make ba ye.»

24 Daaḡoli wo nui sua balai zefeni, é veé baalobai pe ba, é vaa la, é da Sayile ḡakala. Samiyele ḡeni Sayile ma naazu: «Nii ḡa ḡe ḡea makeni è ve, siegi zu ḡe nuiti toligai ma la daamii vai ma, toḡa ná, miina.» Zekana é ḡeeni la Sayile ta Samiyele ti daamii woni vɔɔma naama voloi.

25 Naa vɔluma, ti zefeni zalaḡa ḡula adave, ti yei ga taazu vele. Samiyele ta Sayile ti liini, ti zeí dooḡo bosuve, pelei maazuve, ti ḡa yepe.

Samiyele ḡulɔi zie vai Sayile ma

26 Poluma zobui, Sayileni ta ná-botigé nui ti wuzeḡeai ma, Samiyele Sayile lolini dooḡo bosuve pelei maazuve, é ḡe ma: «De liina, ḡe è vu ga pele.» Sayileni ti vileni pelei ma ta Samiyele, ti ḡa li.

27 Ti zeelíai ma taai ḡwemave, Samiyele ḡeni Sayile ma: «Bo ḡa-wotigé nui ma, é leve velelavé.» Naa liini ga velela velei. Samiyele ḡeni Sayile ma: «Lo deé, nii Ḡooḡo GALAGI bogai, ḡe naa le ga de.»

10

1 Samiyele ná-gulɔ woolei laalaoni, nii é ɣeni zea. E gulɔi uuuni Sayile nɔungɪ ma. E neɛnɛni ga daaɓe komagai, é ɣe ma: «Gɔɔɔɔ GALAGI gulɔi ziaa é ma, é ɓa ɣe ga ná-nufuseiti ta-lotuɔɔi.

2 Za, da balina ma, da liizu, é ɣula zunu felegɔ ma Lasele ná-kabai ɣobaɓe, Selesa Benzamen yooi zu, ta ɓaazu ɣeezu é ma: «Soovale saai niiti é ɣea liini ti ɣaiziezu, ti ti ɣaa. E-ɣee la mo yiizoolɛzu ga naati, wa-yiizoolɛi ɣa é ma niina, é da ɓɔɔɔ ɣaazaɣa ga: Toɣa ke ɣale, é ɓa ná-doun zunui ɣa?»

3 «Da zɛɣena miná, da lago liizu poun, é zeeli gulu wolai ma, é Taɓɔɔl. Wa ɣomisu miná, wa zunu savagɔ, ti da li Beetele GALA ɔbi vai ma, boli yiɔ savagɔi ɣa ma mɔungɪ ya, bulu savagɔi zoni felesiei ya, kɔɔ woole ɣila ge zoni savasiei ya, daavegai ga ɔɔi.

4 Ta ɓaazu laaliizu é ma, ti bulu felegɔ ve é ɓe, yeezei bu.

5 «Naa ɓoluma da zeelizu Giɓea-Elɔyime, ɓe Filiseti nuiɪ ta-ɣundiɣii gila ge zeini ná. Da ɣena lea taazɓe, wa ɣomisu wa GALA goo wo nuiɪ ma bulugi, ti da zeɣe zalaɣa ɣula adaɓe, ɣeingein gani ɣein nuiɪ ti ti luɔɔ, ti da kɔnigi ɣein, ta papai, ta tamadegiti, ti da koolei ɓe. GALA goo wo nui naati, ti da GALA ná-kulakelɛma vaiti bo.

6 Gɔɔɔɔ GALAGI ná-Zenvui ɣa yeizu é ma, da ɓalaagi, é da GALA ná-kulakelɛma vaiti bo ga ti ɣevele, da valibosu, é ɣe ga nu niine.

7 Niima vaiti kpein daa ɣa zeelina, da kwɛɛ naazu ga GALA ka é ɓa. Naazu nii maɛɛai ga é ke, naa ɣe.

8 «Naa ɓe poluma da tosu da tuɔɔ, é li Gilegale, ná ɓaazu, ɣe é ɣa ná, gala zalaɣaiti kula vai ma, ta ziilei zalaɣaiti. Da máaɓounsɩ ná folo lofela laawu, eyesu ɣe ɓa, ɣe naa le ga ɔe, nii maɛɛai ga é ke.»

9 Sayile ɓoluaveni nɔ feya Samiyele ɓa, é da li, GALA ge zii maavaliboni, nii kpein Samiyele boni ma, ti ɓe daazeelini naama voloi nɔ.

10 Seeliai ma Giɓea, GALA goo wo nu bulugi daaɣomini, GALA Zenvui yeini ma, tɔ ɓalaa é ɓili ti zaama, é da GALA ná-kulakelɛma vaiti bo.

11 Zɔiti kpein ti ɣeni kwɛɛ kaite, ti kaai ma, é da GALA ná-kulakelɛma vaiti bo, GALA goo wo nuiɪ saama, ti ɣeni ɓɔɔɔ ɣaazaɣasu, ga: «Leeni ɣa keai ga Kise ná-doun zunui? Sayile ɓalaa kana GALA goo wo nuiɪ saama ɓaa?»

12 Naama nui ta ɣeni ma: «Be ɣa mu é ga ta-ɣalamɔin?» Miná ɣa faalaalii naa zɔɔɔni ná, ga: «Sayile ɓalaa kana GALA goo wo nuiɪ saama ɓaa?»

13 Sayile ɓegai ma ga GALA ná-kulakelɛma vaiti bo, é liini zalaɣa ɣula adaɓe.

14 Sayile keeɣe keeɣeloin ɣeni ma: «Mini ɣa wo ɣea liini ná, wa da-wotiɣe nui?»

E ɣeni keeɣe keeɣeloin ma: «Gi ɣea liini soovale saaiti gaiziezu, kele gi la ti ɣaani, naa ɣa é kea, gi lia, gi Samiyele ɣaazaɣa.»

15 Keeɣe keeɣeloin ɣeni ma: «Leeni ɣa mu Samiyele boga wo ma?»

16 Sayile gooɣaavoteni, é ɣe ma: «Keeɓe nɔ gi ma, soovale saaiti kaave na.» Keele Sayile la ɣeni keeni, é ɓa naa wo keeɣe keeɣeloin ma, nii Samiyele boni, é ɓile masa fai ɓa.

*Sayile zai vai
ga masagi Izelayele unda*

17 Samiyele Izelayele nufuseiti ɓe tolini Gɔɔɔɔ GALAGI ɣaazu Misepa,

18 é ɣe ti ma: «Gɔɔɔɔ GALAGI, Izelayele ná-GALAGI wooi ɣaa: «Ná ɣa ɣe Izelayele ɣulani Ezipete yooi zu, ɣe lee la. Gè wo unmoɔ, ɣe wo ɣula Ezipete nuiɪ zea, ta zɔɔma masa zɔoiti, niiti ti ɣeni wo woinzeɣezu.»

19 Wa g̃a za, wo g̃elezu wa-GALAGI va, tama ka é wo g̃izoni wa-yiibolai yeegegalai, ta wa-maanog̃o voloiti su. Wo g̃e n̄un ma: «Masa sei gi unda.» Naa g̃a é ba, à g̃aalé ba G̃ooḡo GALAGI g̃akala ga bolodama vele, ta peleyege vele.»

20 Samiyele Izelayele nuiti teveni ga bolodama vele, Benzamen ná-bolodamaiti ka zeelobai woni ga tiye.

21 Samiyele Benzamen ná-bolodamaiti teveni ga peleyege vele, ziimazefegi zolooni Mateli ná-peleyegei ma, naati saama, Kise ná-doun zunui Sayile g̃a ziimazefegi zolooni ma. Ti gaizieni, kele ti la kaani.

22 Ti G̃ooḡo GALAGI g̃aazaḡani volu, ti g̃e ma: «Zunui taḡili kana baa, nii paai ve?»

G̃ooḡo GALAGI ti woog̃aavoteni, é g̃e ti ma: «À wele, d̄ooḡuḡe kas̄oiti poluve.»

23 Ti bizeni, ti li, ti vaa la, é lo bebei zaama, gaag̃oozani ti pe ba.

24 Samiyele g̃eni bebei pe ma: «À wele, zunui tei ka G̃ooḡo GALAGI yi-imazefeni la, keḡala n̄pe ge la wo zaama.»

Ti pe ti woog̃ulani, ti da g̃e ma: «Masagi lebi g̃eke faan!»

25 Naa voluma, Samiyele daani ma kpe é naa le ga tiye, niiti maaneai ti g̃e ga masagi laamiizuve ta tosuve, é lati, é seve, é da G̃ooḡo GALAGI lebizuve. Kpegai ma, é nubuseiti pe gaḡaleni ma, ese ge li ná-taazu.

26 Sayile balaa ge ḡaleni ma ná-taazu, Gibeá, soḡelama nui tanigaa ti vileni polu, niiti GALA ge puuni ti yiima, ga ti ḡili toun ba.

27 An̄e naa ve, nu n̄akai tanigaa ti g̃eni ná, ti da g̃e ma: «Lee ma b̄oba g̃a nii a zoo keezu ade ve?» Ti g̃eni belelalazu, ti la g̃eni veb̄eani n̄pe feeni be. Kele Sayile la g̃eni faa woni.

11

Sayile v̄oni fai Am̄n nuiti ma

1 Am̄n nuiti ta-masagi Naḡase vaani ga ná-k̄ooḡebe, é Yabeese taai zei kele su, nii é Galaade yooi zu. Yabeese nuiti ti g̃eni Naḡase ma: «Ade minazefge bo ȳoḡozu, g̃á ḡolo è ve.»

2 Kele Naḡase ti woog̃aavoteni, ga: «Ni wa p̄o ade minazefge bo ȳoḡozu, keni wo va bu, g̃é wo yeezazu vele gaazuḡezegiti kula su, wo ḡilagilagi pe, g̃é unfegi vu Izelayele nuiti pe gaazu ga naa.»

3 Yabeese g̃ewolaiti ti g̃eni Naḡase ma: «D̄ooḡo ḡila ku ve gi ve, gi keelaiti teve Izelayele yooi zu ná pe. Ni nu n̄pe ge la z̄ol̄oni, nii a kp̄oba ve gi ve, g̃á b̄oḡo ve é ya naazu.»

4 Keelaiti ti zeelini Gibeá, Sayile ná-taazuve, ti naama vai pe bo taazuve nui pe ma. Bebei pe ge w̄ol̄oni.

5 Naa zolooni n̄o Sayile da zefge kpalagave ga ná-nikeiti. E gaazaḡagi woni, é g̃e ma: «Lee g̃a keai ga nubuseiti ti w̄ol̄ozu?» Ti Yabeese nuiti daawooi laazeelini ma.

6 Naama wooiti menigai ma Sayile ve, GALA Zenvui yeini ma, ziig̃aawanani ga gola.

7 Sayile n̄ike feleḡo zoni, é ti vaa, é suḡulukpulu, é fe keelaiti zea, é ti leve Izelayele yooi zu ná pe, é vali ti ma ga: «Nu n̄pe é la keeni, é va li k̄ooḡozuve Sayile ta Samiyele volu, zekana ma nui ná-nikeiti ta ḡulukpulu da.» GALA maapeigi yeini Izelayele nuiti pe ma, ti lua gola, ti ḡulani, ti da li ná, eḡe nu ḡila n̄o.

8 Sayile ti g̃aaluni Beezeke. Izelayele wolodamai zoiti ti g̃eni ga nu waaunsavago (300 000), Zuda wolodamaiti ti g̃e ga nu waaunsavago (30 000).

⁹ Ti ɣeni Yaʒeese ɣeelaiti ma: «À li, wo ɣe Yaʒeese nuiti ma, Galaade yooi zu: «Lina, wa unmoʒgi zɔlɔ, siegi zu foloi gaalɔsu da.» » Keelaiti ti liini, ti naama wooi wo Yaʒeese nuiti ma, é ɣeni ga koozunee wola ti ve.

¹⁰ Ti ɣeni Amɔn nuiti ma: «Lina gá bɔɔɔ ve wo ya, nii nɔpe wo pɔ, wo naa ɣe ga giye.»

¹¹ Poluma voloi, Sayile ná-kɔɔvebei ɣaafwɛeni su ga savago. Ti lɔni Amɔn nuiti ta-ɣɔlaɣai zu ga gosui, ti yeni naati paazu, eyesu folo gaalogai. Zɔiti ti la ɣeni zaani, naati ti vazani ga gilagila, ti tanɔpe ti la ɣeni volu fele.

¹² Izelayele nuiti ti ɣeni Samiyele ma: «Beni ka ti ɣeni ɣeezu ma: «Sayile la masadai ɣea gi unda?» A ti ve gi ya, gi ti vaa.»

¹³ Kele Sayile ɣeni ti ma: «À mina nu nɔpe paa za ɣeɣala foloi, mazɔlɔ Gɔoɔɔ GALAGI fɔnifaamai vea ade ve za, Izelayele nuiti.»

¹⁴ Samiyele ɣeni Izelayele nuiti ma: «À va, ade li Gilegale, ade laa la Sayile ná-masadai maazu, ade maabakpa.»

¹⁵ Bebei pe ge ɣaalɛni ba Gilegale. Ti bo Gɔoɔɔ GALAGI ɣaazu, ti maabakpa, ga Sayile ɣa ga masagi. Ti ziilei zalaɣaiti kulani Gɔoɔɔ GALAGI ve. Sayile ta Izelayele nuiti pe ti wola ɣoozunɛni.

12

Samiyele ná-falima bɔɛiti

¹ Samiyele ɣeni Izelayele nuiti ma: «Wo kaa, gè woiloga wo-woo ma, nii wo ɣea pɔ, gè naa pe kea wo ve, gè masagi zeida wo unda.

² Za voluma, masagi nii ɣa a da lo wo luɣɔ niina. Nɔun gè lo ga wo luɣɔ, é lɔzei mà loungo yee ma, é zeeli za ma. Gè vɔlɔzaɣa ga, nɔundeɣaiti ti ɣolea, dɔinti balaa kana ti wo zaama.

³ Ná losu za wo ɣaazu, gè wo ɣaazaɣa, à gɔoɣaavote, Gɔoɔɔ GALAGI ɣaazu, ta masagi nii é gulɔi ziaai ma. Wo zaama, be ɣa gè ná-nike, baá ná-soovale kula zea? Be ɣa gè mɔnea, baá gè suziɣaa, wafuun? Be ɣa é lobɛani vea zèa, nii a ke gè ɣaazu veɛ ma, ná-faagaaazagiti ma? A bo deɛ mà, ni ná ɣe ani nɔpe kulani nu ya teletotala maazu, ná ti pe gaagale ma.»

⁴ Ti goɔɣaavoteni ga: «È la gi mɔneni, è va gi zuziɣa fuun, è la balaa lobɛani nɔpe kulani nu ya.»

⁵ Samiyele ɣeni ti ma volu: «Gɔoɔɔ GALAGI, ta wa-masagi, ta ga zeelei, ga wo la sɔ kaani bà, nii wa pèelala su.»

Ti ɣeni ma: «Ungo, zekana é la.»

⁶ Samiyele ɣeni nubuseiti ma, mɔno: «Gɔoɔɔ GALAGI ɣa é yiimazegeni ga Moize ta Aalɔni ga ti wo-memɛwolani kula Ezipete yooi zu.

⁷ Naa ɣa é ba, à ɣaalɛna ba Gɔoɔɔ GALAGI ɣakala, gè wo ɣitoo naama vaa wolaiti zu, niiti é ti ɣea wo ɣizo faa zu, wa-o, wo-memɛwolani-yo.

⁸ «Zakɔbe ta ná-nubuseiti, ti liai ma Ezipete yooi zu, kpɔlɔi yeni zeizu ti ma, ti Gɔoɔɔ GALAGI lolini, ga é bɔ ti va, naa ɣa é keɛni Gɔoɔɔ GALAGI Moize ta Aalɔni tɛveni, ti ti ɣula Ezipete yooi va, ti va ga tiye, ti ze zoi nii zu, ve ade ná za.

⁹ Kele wo-memɛwolani ti ɣeleni Gɔoɔɔ GALAGI va, ta-GALAGI. Naa ɣa é keɛni, Gɔoɔɔ GALAGI yeebeni ti va la, ti lo Gasɔɔl ɣɔɔɣuluɔai Sisela yeezu, ta Filiseti nuiti, ta Moabe masagi, niiti ti kɔɔi veɛni ti va.

¹⁰ Ti woogulani mɔno Gɔoɔɔ GALAGI ma, ti la zɔ ga ga ta-ɣotoiti, ti ɣe ma: «Gɔoɔɔ GALAGI, gá ga sɔba nu, mazɔlɔ gi ɣelea é va, gi da kɔoɔɔ ganigiti debi,

Baaleni, ta Asetaateiti. Kele gi unmoo niizu, e gi fula gi zili nuiti zea, naa a gfeena, ga e lebi.»

11 Naa voluma, Goofo GALAGI Zeedeyon leveni, e Bedan leve, ta Zefetee, e gaabela ga ze, na Samiyele, ga e wo gizo wo zili nuiti ma, niiti ti feni womaagoolii zu, naa ga e kea, wo zeini ziileigi zu zooi zu.

12 «Wo Amon nuiti ta-masagi Nagase faai ma, e da va kooi veezu wo va, wo feni ma: «Masa sei gi unda.» Wo naa ge, ege Goofo GALAGI lei, e va ge ga wamasagi.

13 Wa-masagi faa mu, egevelei wo yimazegea la da, ta wo maagaazaqaboga da ma. Goofo GALAGI ga e seida wo unda.

14 E lozei za ma, ni wa Goofo GALAGI lebina, wo botii ge be, wo golo be, ni wo la wuzefeni na-togiti daalofoma, ni wa-o, wa-masagi-yo, wa vilena Goofo GALAGI volu, fai pe ka ge ga pagoo.

15 Kele ni wo la woiloni gooi ma, wa wuzefena na-deveiti daalofoma, Goofo GALAGI ga yeewuzefe wo laalofoma ga gola, egevelei e keeni la ga womewolani.

16 «A ye losuветi, wo laavoo vaa wolai ga, nii Goofo GALAGI vaazu keezu wo faazu.

17 Fofoi lei ade va ge su baa? Na Goofo GALAGI valizu, e yeebe geebadei va, ta tonai, ti va, wo kwee ga naati ga faa nou wola ga wo kea Goofo GALAGI faazu, ga wo masa gaizie bofo ve.»

18 Samiyele Goofo GALAGI valini, naama voloi Goofo GALAGI tonai vuuni, e geebadeiti too. Izelayele nuiti pe ti luani Goofo GALAGI va, ta Samiyele.

19 Ti pe ti feni Samiyele ma: «Da-GALAGI maanene gi ve, nii e ga Goofo GALAGI, nii a ke gi mina za, mazoboo ga-gotoi zoiti pe poluma, gi ta laa ma, ga gi masa gaizie bofo ve.»

20 Samiyele feni ti ma: «A mina lua. Wa ga wo niima vaa noi gea, kele a mina voluave Goofo GALAGI va, kele a debi ga wo-yii pe.

21 Wa voluavena ba, naa volu ga ga wo vile koofo ganigiti polu, niiti zobo ge la ti ve, ti va bo nu va, baa ti va nu gizo, mazoboo ta ga fuun ganiiti.

22 Neuve Goofo GALAGI ve, ga e wo ge ga na-nubuseiti, naa ga e ba, e la gelea wo va, mazoboo tofa po ga lebiyai ve daasei golai ve.

23 Niima e ga nun tetegi, GALA ge kizo naama goto wolai gee vai ma, tun daalofoma, ga ge va be maanenei wosu wo ve. Na yesu wo galasu ga pelei pagai, ta salegai.

24 Wa ma, a lua Goofo GALAGI va, wo debi gaamai zu, ga wo-yii pe. Mazoboo a gize faa wolaiti su, e ti geai wo faazu.

25 Kele ni wa faa noi gfeena, wo undaa ga vili, wa-o, wa-masagi-yo.»

SAYILE NA-MASADAI

13

(13:1–31:13)

Izelayele baka fai

Filiseti nuiti daalofoma

1 Sayile na-konagi feni ga puusavago (30), siegi zu e zeini la ga masagi. Kona vuunaanigo maazu felego (42) ga e keeni masadai zu, Izelayele unda.

2 Sayile yeeloni salaavusu waasavago (3 000) va, Izelayele nuiti saama, nu waafelegoi (2 000) yeni koba Mikemase ta Beetele gize yooi zu, mota waagilagi

(1 000) vileni ná-doun zunui Zonatan volu, ti li, ti zeí Gíbea, Benzamén yooi zu. Sayile nuḅusei mótaiti gaagaleni ma, eše ge li ná-peleí wu.

³ Yeeta, Zonatan Filiseti nuiti ta-ḡḡalaḡai zoni, nii é ḡeni Geeḃa. Naama wooi zeelini Filiseti nuiti ma. Sayile ḡeni ti puuḡi ve Izelayele yooi zu ná pe, mazḡḡó é ḡeni bosu, é ḡa ḡe ma: «Keni Eḃulu nuiti pe ti suḡwee.»

⁴ Izelayele nuiti pe ti menini ga Sayile Filiseti nuiti ta-ḡḡalaḡai zoge, naa maavele ma, Izelayele wainzeḡea Filiseti nuiti ma. Izelayele ḡḡḡebeí pe ge ḡaaleeni ba Sayile ḡoba, Gilegale.

⁵ Filiseti nuiti balaa, ti ta-ḡḡḡebeí ḡaaleeni ba, ga ti kḡḡi veé Izelayele va. Kḡḡḡ wotolo waasavago (3 000) ḡa é ḡeni ti ya, soo bíze zalavusu waadḡzita (6 000), salavusuiti ti mḡin, é ḡe kpolodeí laave naḡaḡaegi. Ti tḡnḡ ma ḡḡalaḡai vuuni Mikemase, folo ḡulazu veleí Bete-Aven letemave.

⁶ Izelayele nuiti ti kaai ma ga faabaagi ḡa ti daawu, mazḡḡó ti zili nuiti ti ti ḡatani, ti ḡeni lḡḡuzu pugiti su, petugiti su, zedeḡiti su, kḡtu yeḡeiti su, ta zieyeḡeiti su niiti ti zuvḡai.

⁷ Eḃulu nuiti saama, tanigaa ti Zuludén maalevesuve ḡudeni, ga ti li, ti lḡḡu Gade ta Galaade yooi zu.

Naazu Sayile ḡeni de Gilegale, ná-kḡḡebeí koba, ti ḡa balí ga dualuagi.

⁸ Folo lḡfela laawu, ti ḡeni Samiyele ḡḡḡḡ, mazḡḡó é boni ga toḡa vaazu. Kele é la ḡeni de vaani Gilegale, kḡḡḡ nuiti ti tḡzeini ga ti ḡa vaza, ti ḡa zedeḡe Sayile ḡoba.

Sayile ná-faaḡaazagi

⁹ Sayile ḡeni ti ma: «À va ga zalaḡa loganiiti pḡ, gala zalaḡaiti, ta ziileí zalaḡaiti.» Tḡ ḡḡḡi é gala zalaḡai ḡulani.

¹⁰ Kpesuve ga kula, Samiyele ḡa zeeli ná. Sayile liini, é daaḡomi, é tuḡḡ.

¹¹ Samiyele ḡeni ma: «Lee ḡa é keai?»

Sayile gooḡaavoteni, é ḡe ma: «Sieḡi zu ge kaa la, ga ná-kḡḡḡ nuiti ta ta zedeḡe kḡba, ḡa ma, é la vaani fala toliḡi ma, nii bogai, Filiseti nuiti ma gaaleai na ba Mikemase,

¹² ge ḡeni ma: «Filiseti nuiti ta vaazu ti loo gi ma Gilegale, aisa gi va ḡḡḡḡ GALAGI maaneene!» Naa ḡa é kea, ge ḡeelala vaa ḡea, ge gala zalaḡai ḡula.»

¹³ Samiyele ḡeni Sayile ma: «È ḡimalala vaa ḡeeve, é la ḡoloni devei naa ve, nii ḡḡḡḡ GALAGI, ḡa-ḡALAGI feai é ya. Ni é ná-devei zoni, é ḡea vaazu bu ḡaveyeḡeí ye masadai zu eyesu ḡḡ, Izelayele unda.

¹⁴ Kele tei é la ḡoloni ḡḡḡḡ GALAGI ná-deveiti be, ḡa-masadai la yeḡa ná ḡḡ. ḡḡḡḡ GALAGI devea ga é ziima nui ḡaizie, é naa zeí ná-nuḅuseiti unda, Izelayele nuiti.»

Kḡḡḡ nuiti ti ḡevele beḡe vai

¹⁵ Naa voluma, Samiyele zedeḡeni koba Gilegale, é li Gíbea, Benzamén yooi zu. Sayile ná-kḡḡḡ nuiti gaaluni, niiti ti ḡeni koba, ti ḡe ga nu undḡzita (600).

¹⁶ Sayile ta ná-doun zunui Zonatan, ta ta-ḡḡḡḡ nuiti, niiti ti ḡeni ti va Geeḃa, Benzamén yooi zu, ti lopele beḡeni kḡḡḡ vai ma, naazu Filiseti nuiti balaa, ti lopele beḡea Mikemase.

¹⁷ Faa zuḡolḡḡo kḡḡḡebeí ḡulani Filiseti nuiti ta-ḡḡalaḡai zu, ti ḡaaḡwe su ga savago, ma mḡungiti ti Wḡfela veleí zoni, Suale yooi zu vele.

¹⁸ Felesieiti ti li ga Bete-ḡolon vele, savasieiti ti li ga kwepelema veleí nii é liizu ga petugi zu vele, nii daa ga Seḃoyime vetugi, teḡebai vḡ peleí.

19 Naama ziegi zu, g̃ain bo nu nɔpɛ ge la g̃eni Izelayele yooi zu ná tanɔpɛ, mazɔlɔɔ Filiseti nuiti ti g̃eni ma: «Ade pele besa Ebulu nuiti tuɔɔ, ga ti mina boɔa zɔkpɔ baa kpɛɛn bɛte bɔɔɔ vɛ.»

20 Kɛni, Izelayele nuiti pɛ ti bɛna li Filiseti nuiti pɔ bɛ, ga ti ta-wozawoli nikeiti ta-g̃aliiti gaali, ta zoovɛiti, naa vɛɛ zɛgɛ wɔɔ g̃ɔlɔuiti ba, ta kɔtu wolo g̃ɔlɔuiti.

21 Siegi zu wozawoli nikeiti ta-g̃aliiti, ta kɔtu wolo g̃ɔlɔuiti, ta gaazava kɔlɔuiti, ta zoovɛiti, ti-g̃aa a la zaana, baa togani makɛ nuiti ta-g̃ɔlu g̃aazobagi zokpai zɔle fai zu, kɛni ti li Filiseti nuiti pɔ bɛ.

22 Kɔɔɔɔ voloi zeelɔi ma, boɔa zɔkpɔ nɔpɛ ge la nu nɔpɛ zea, anɛɛ kpɛɛin, kɛni Sayile ta Zonatanni nɔ g̃a ta g̃eni ti ya.

23 Filiseti g̃ɔvɛɛbɛi gila ge vaani, é gize yɔɔɔzu vɛlei zo Mikemase g̃obavɛ.

14

Zonatan kɔɔi vɛɛ vai Filiseti nuiti ta-g̃ɔlaɔɔai gila ba

1 Yeeta, Sayile ná-doun zunui Zonatan g̃eni ná-kɔɔɔɔ zɔɔla zɛgɛ nui ma: «Da, de li Filiseti g̃ɔvɛɛbɛi nii vɔ bɛ, nii é kwɛpelegi vɔlu vɛlei.» Kɛlɛ Zonatan la g̃eni faa woni kɛɛɔɔ ma.

2 Sayile g̃eni zeini Gibeaa taa g̃wɛmavɛ, gului ta wu, nii daa ga gɛɛnade gului, nii é Migelon. Kɔɔɔɔ nu undɔzita (600) g̃ɛg̃ala g̃a é g̃eni zea.

3 Zalaɔa g̃ula nui, nii é g̃eni loni naa g̃oba, zalaɔa g̃ula zɛgɛi kɔba, daa g̃eni ga Ayiya, Ayitubɛ ná-doun zunui. Ayitubɛ kɛɛg̃ɛloin g̃eni ga I-Kabode. Ti-g̃ɛɛ laaseigi g̃eni ga Finease, Eli nii é g̃eni ga zalaɔa g̃ula nui Silo, naa ná-doun zunui. Nu nɔpɛ ge la g̃eni suɔwɛɛ ga Zonatan lia ada.

4 Pelei nii Zonatan soni, nii a kɛ é zeeli Filiseti g̃ɔbɔɔgi ma, ma vɛlei g̃eni laani fasa g̃aazobaa felegɔi yɔɔɔzuɛ, niiti ti-laa ga Bɔsɛɛ, ta Seneɛ.

5 Ma mɔungɔi g̃eni loni lɛkpɛmavɛ nu g̃ɔvɛzuvɛ Mikemase letemavɛ, felesieɔi g̃eni loni lɛkpɛmavɛ nu yeezazuvɛ Geeba letemavɛ.

6 Zonatan g̃eni zunu loungoi ma: «Da, de vala tatipɛɛvɔlulala nui tɛiti ta-g̃ɔlaɔɔai va, tanisu Gɔɔɔɔ GALAGI g̃a vaazu bɔsu de va. Mazɔlɔɔ zobogi g̃a bɛ, é kizogi wo, ga nu bulu ko nɔ, eɔvɛvɛlei a kɛɛ la ga nu bulu golai.»

7 Zunu loungoi g̃eni ma: «Nii é é g̃isu, de naa g̃ɛ. De li, kɔvɛle bɛtɛvɛ ga gɛ vile é vɔlu, vɛ nɔpɛ é pɔ ga de li ná.»

8 Zonatan g̃eni ma: «Da ziezɔ vaavaa, de zeeli nui niiti ma, eyesu de g̃ula ti viliba.

9 Ni ta de g̃aana, ti g̃ɛ de ma: «A lo miná, à mina zɛgɛ ná, eyesu gi zeeli wo ma,» da ye de-losuvɛ, de la lia ti vɔ bɛ.

10 Kɛlɛ ni ta g̃ɛɛna de ma: «A lɛ vɛ,» da liizu, naa g̃a é dɛɛzu ga Gɔɔɔɔ GALAGI g̃a vaazu bu, de vɔni ti ma.»

11 Siegi zu ti bɔɔɔ lɛɛni la, ga Filiseti nui naati, niiti ti g̃eni kɔɔlaɔɔai naa zu, naati ti bainni, ti g̃ɛ ma: «À wɛlɛ Ebulu nuiti ba! Ti g̃ula zɛgɛiti su, vɛti ti g̃ɛa lɔɔɔuni náti.»

12 Ti g̃eni Zonatan ta zunu loungoi ma, nii é kɔɔɔɔ zɔɔlɔiti seɔgɛzu: «À lɛ vɛ, gi bɔɔɔ lɛ ga woyɛ.»

Zonatan g̃eni ná-botigɛ nui ma: «Vilɛ pɔlu, de lɛ gize unnavɛ. Mazɔlɔɔ Gɔɔɔɔ GALAGI zobogi vɛa Izelayele ya, ga é vɔni ti ma.»

13 Zonatan vɛɛni ya, ɛ da zie. Filiseti nuiti ti ɣeni loozu Zonatan ɣɔɣwu, zunu loungoi ná-kɔɔɣɔ zɔɔlaiti ti ɣeni zea, naa da ti vaa ga polu vɛlei.

14 Nu vuufelegɔ (20) ɣa Zonatan ta ná-kɔɔɣɔ zɔɔla zeɣe nui, ti paani ada laɪlaɪ koi miná.

15 Filiseti ɣɔɔlaɣai zu ɣeni nɔ wuulee, bebeiti kpein ti ɣeni ná maagoolii zu laaiti su, ti pɛ ti luani. Dualuagi taa make kɔɔbɔgi zoni, ta ɲɛpi ɣɔɔ gelei nii ɛ ɣeni Filiseti nuiti zea. Naa pɛ poluma, zooi tɔɔzeini ga ɛ da bali, naa ti mɔta ɣe unga wuulee.

16 Taa maaɣɛ nuiti, niiti Sayile ti vileni Gíbea taai ma, nii ɛ Benzamen yooi zu, naati ti Filiseti nu búlugi ɣaani, ti da vaza, ti da li pele ungi pɛ su.

17 Sayile ɣeni ná-kɔɔɣɔ nuiti ma, niiti ti ɣeni koba: «À gaalugi wo dɛɛ, wo ka niiti ti ɣulaai ade zaama, ti li.» Ti gaalugi woni, ti ka ga Zonatan ta ná-kɔɔɣɔ zɔɔla zeɣe nui, ti la ti zaama.

18 Sayile ɣeni Ayiya ma: «Maabuɣa ga Gɔɔɣɔ GALAGI ná-minazeɣe kesui.» Mazɔɔɔ naama voloi minazeɣe kesui ɣeni Izelayele nuiti zea.

19 Siɛgi zu Sayile ɣeni bɔɛzu la zalaɣa ɣula nui vɔ, zɔngɔi wola ɣeni wɔɔɔzu Filiseti nuiti saama. Sayile ɣeni zalaɣa ɣula nui ma: «Yeegula niina naa zu.»

20 Sayile ná-kɔɔɣɔ nuiti gaaleɛni ba, ti li kɔɔɣɔzuve. Ti ti zili nuiti kaani, ti da bɔɣɔ vaa ga boɣa zɔkpɔiti, ɛ ɣeni ga faazupu wolai.

21 Eɓulu nuiti ti ɣeni Filiseti nuiti zea de, duɔlai zu, ti yɛni ti vɔlu, ti li kɔɔlaɣai zu, naati ti latini ga Izelayele nuiti pɔ pele, ti vɛɛ naati ba, niiti ti ɣeni Sayile ta Zonatan vɔlu.

22 Izelayele nuiti balaa, niiti ti lɔɔɣuni Efelayime ɣize yooi zu, naati ti menini ga Filiseti nuiti ti vɛlani, ti ɣulani, ti da Filiseti nuiti kpe, ti da ti vaa.

23 Naama voloi Gɔɔɣɔ GALAGI unmaɔgi veeni Izelayele ve, ti yɛni kɔɔi ɣa eyesu ti leve Bete-Aven va.

24 Ma voloi Izelayele nuiti ti wola bɔɔni, mazɔɔɔ Sayile ti vileni foovooi laawu, ɛ ɣɛ ma: «Ni gè la de wanaɣulani sili nuiti ba, zoi nɔpɛ a daami wona, kpɔkɔ va ɣɛ ɛ zeeli, ma nui voovoove.» Naa maavele ma, nu nɔpɛ ge la ɣeni daamiani nɔpɛ miini.

25 Ti pɛ ti zeeli dɔɔɔi ta zu, ve gului ta ɣeni ná, kɔin gulɔi ma yeɣei zu, ɛ da vu ya zooi ma.

26 Ti zeelii ma gului naa ma, ti pɛ ti kaani, kɔin gulɔi da yei la. Kele tanɔpɛ ge la ɣeni yeevileni ga, ɛ va te la, mazɔɔɔ ti ɣeni luazu foovooi va, nii Sayile tooni.

27 Kele Zonatan la ɣeni keeɣe wooi menini, siɛgi zu naa ɣeni foovooi loozu la bebeɪ laalɔɣɔma. Kpakui ɛ ɣeni zoni zea, ɛ naa lɔɔni kɔin gulɔi ɣa, ɛ dɔ la, gaamago gaazuzeini ga pago.

28 Kɔɔɣɔ nui gila ge ɣeni ma: «È-ɣɛɛ foovooi loove ga: Zoi a daami wona za, naama nui voovoove. Toɣa ɛ kea, ɛɛɛ pɛ suvikei ɣulaai.»

29 Zonatan ɣeni ma: «Kèɛ ɣa ɛ kpɔɔi zeida bebeɪ ma. A welɛna, vɛlei gè zebɛi zɔɔɔga la, kɔin gulɔi nii ta ɣɔmɔgai ma bè.

30 Ni kɔɔɣɔ nuiti pɛ ti daami woni za, ga aniiti ti zogai kɔɔi zu, ade ɣɛa Filiseti nuiti paazu, ɛ leve nii va keai.»

31 Naama voloi Izelayele vɔnini Filiseti nuiti ma, ti ye ti vɔlu ti zeɣe Mikemase, ti zeeli Ayalon. Ti zuvikei pɛ ge ɣulani niina ti ya.

32 Ti looni ani naati su ti zogai kɔɔi zu. Ti baalagiti ta nikeiti ta nike yivoiti soni, ti ti vaa náve nɔ, ti da suai vɛɛ ma ɲamai va, ti da mi.

33 Nui ta vaani, é gɛ Sayile ma: «Nubuseiti ta ga kotoi gɛ Ɔooɔɔ GALAGI laalɔɔɔma, ta suai veɛzu ma ɲamai va, ti da mi.»

Sayile ɓainni ga tiye, é gɛ ti ma: «Wa ga woovalada nuiti! A kɔtu wolai ta ɓilikili fala, wo vaa la ve.»

34 Naa voluma, à leve ga boga ese pe ma, ga ti ɔaale ba pò be, ese ga ɓena vaa, é va ga ná-nikei, ɓaa ná-baalagi, ve ɔa maaneai ga ti ta-loganiiti kodaaleve ná, ta da mi niina, naa ɔa a ke, ti mina kotoi naa ma zii gɛ Ɔooɔɔ GALAGI laalɔɔɔma, ga ti da suai veɛ ma ɲamai va, ti da mi.» Naama ɓɔkɔi, ese pe ge vaani ga ná-toganii, ti kodaaleve miná.

35 Sayile zalaɔa ɔulazuve ɓeteni miná Ɔooɔɔ GALAGI ve. Naa ɔa é ɓeni ga ma mɔungi, nii é kpeteni Ɔooɔɔ GALAGI lebi vaa ma.

36 Sayile gɛ ma: «Ade li za bidii, ade loo Filiseti nuiti su, eyesu geelaalao, ade ti-ɔɔligiti sege ga zeeɔaaɓaai, ade mina be nu ɔila kpala ba, zenvui va ye su.» Nuiti ti ɓeni ma: «Nii neai é ve, naa gɛ.»

Kele zalaɔa ɔula nui gɛ ma: «Ade Ɔooɔɔ GALAGI ɔaazaɔa de.»

37 Sayile Ɔooɔɔ GALAGI ɔaazaɔani, é gɛ ma: «Nà zoo nei gè yei Filiseti nuiti polu? Nà liina, da ke nei ɓaa, é ti lo gi yeezu, gi vɔni ti ma?» Kele GALA ge la ɓeni gooɔaaɔoteni naama voloi.

38 Sayile Izelayele ɔundigiiti pe gaaleeni ba, é gɛ ti ma: «À faiti buuvete ga pagɔ, wo gɛ kwee kotoi nii keai za.

39 Gè ɔonaa Ɔooɔɔ GALAGI ma, nii é vulua, Izelayele ná-unmɔɔ GALAGI, ga: Zoi é niima vaa ɲoi ɔeai, keɓi é za, anee ɓalaa dɔun zunui Zonatan ve.» Kele bebei zaama, nu nɔpe ge la ɓeni gooɔaaɔoteni.

40 Sayile da gɛ ti ma: «Wo pe à lo ga vepema ɔila pele, ná-o, dɔun zunui Zonatan-o, gi lo ga vepema ɔila pelei, gi felegɔ.»

Nuiti ti ɓeni ma: «Nii nɔpe è pɔ, naa gɛ.»

41 Sayile ɓeni Ɔooɔɔ GALAGI ma: «Izelayele ná-GALAGI! Gaamai ɔula kelema.» GALA ná-gooɔaaɔotegi é feeni, naa Sayile ta Zonatan zoni, faa zefɛ nubuseiti ba niina.

42 Sayile devei veeni, ga kpakutoomai gɛ ti yɔɔɔzu ta ná-doun zunui Zonatan. Naa ɔeai ma, Zonatan ɔa é zoni.

43 Sayile ɓeni Zonatan ma: «Nii è keai, bo deɛ mà.»

Zonatan ɓeni ma: «Gè kɔin guloi tago ɔɔɔge ga tukpoi bogi, nii é ɔea zèa. Nà ɔaa, kèvele ɓetevɛ ga gè za.»

44 Sayile gɛ ma: «È gaamai woga, keɓi è za, Zonatan. GALA ge sò ná-ziiɔaawanai pe su, ni è la zaani.»

45 Kooɔɔ nuiti ti ɓeni Sayile ma: «È gɛ ma lee? Zonatan za! Naa li poun! Nii é ɔea ga zaɓui, é zobogi ve Izelayele ve sili nuiti ma. Gi ɔonaa Ɔooɔɔ GALAGI ma, nii é vulua, ga gi la vaa bu pe, ga nɔundɔai gila kpala ge va loo zooi ma, mazɔɔɔ, nii é keai za, é naa ɔeeve GALA ná-kpɔbai zu.» Naa ɔa é keeni kooɔɔ nuiti ti Zonatan ɔizoni da saai ma.

46 Sayile la mɔ ɓeni vileni Filiseti nuiti polu, naati ti ɔaleni ma ta-yooi zu.

Sayile ná-ɓnifaamaiti sili nuiti ma

47 Sayile masadai zɔɔɔgai ma Izelayele unda, é kooi veeni sili nuiti pe ba, ti ɓeni maɔɔoolii zu, Moabe nuiti, Amɔn nuiti, Edome nuiti, Soɓa yooi zu masadaiti, ta Filiseti nuiti. Naama ɔooi pe su, é ɓeni vɔnisu sili nuiti ma.

48 E ná-zebesulai leeni, siegi zu é vɔnini da Amaleke nuiti ma, é Izelayele ɔula naati zea, niiti kpein ti ɓeni zeaɔɔligiti segezu ga zeeɔaaɓaai.

⁴⁹ Sayile zunu lounfa zolooni, ti-laaseigiti ti feni ga: Zonatan, Yisevi, ta Malekisua. E doun anzanu felego zolooni balaa, ma moungi laa feni ga Meelafe, felesiei laa fe ga Mikale.

⁵⁰ Sayile anzai laa feni ga, Ayinoame, Ayimaase ná-doun anzanui feni de. Sayile ná-kooǵuluɓa wolai laa feni ga, Abenēel, Nēel ná-doun zunui, Nēel naa feni ga, Sayile keefē degei.

⁵¹ Tōzei, Kise nii é ga Sayile keefē, naati ta Nēel fa ti feni fēe ma, ti-fēe laa feni ga, Abiyēle.

⁵² Siēgi kpein Sayile keeni masadai zu, kooi feni no ti yooǵu ta Filiseti nuiti ga zeedaaba. Naa fa é keeni, Sayile a la zunui ta gaana, é ga zebesu nu, baa é ga ziiloo nu, é feni naa zejezu, é do ná-kooǵo zi zaama.

15

GALA kele vai Sayile va

¹ Yeeta, Samiyele feni Sayile ma: «Nà fa Gooǵo GALAGI tēveni, ga gē guloi zie è ma, è fe ga Izelayele ná-masagi, niiti ti ga ná-nuiti. Woilo naa ma, nii é pō gē bo è ma.

² Gooǵo GALAGI Fai-Pē-Maliǵii wooi faa: «Ki ka su ga Izelayele zejezuve Ezipete yooi zu, Amaleke nuiti ti pele besani tuǵo.

³ Naa fa é ba, li, è vala ti va, è ti-yeaǵoligiti pē kona GALA ma. Nii kpein é ga fuluani, naati pē suwuǵaaleve, è mina gaazumaawoinǵaa nōpē ke, tōzei zunuiti ma, é li anzanuiti pō, ta doungoiti, naa veē niimiǵolegiti pē ba, nikiiti balaa, ta baalagiti, jōmeiti, ta soovalegiti.»

⁴ Sayile ná-kooǵubei faaleeni ba, é ti faalu Telayime taazuve. Izelayele wolodai zōiti ta-fōoǵo nuiti ti feni ga nu waauñfelego (200 000), Zuda wolodai zu geleiti ti feni ga, nu waapuugo (10 000).

⁵ Sayile loni ti luǵo, eyesu ti zeeli Amaleke nuiti ta-laai fōbaue, é zēba é nuiti pile, ti loǵu, ti pelei boun, ti luǵo nemei zu.

⁶ Sayile feni Ken nuiti ma: «À mina ye Amaleke nuiti saama, à maaǵooza ti va. Gē la pō ga nii gē seizu ti ma, wa va wōno zoloo su, mazoloo, wo feni ga woofēfīla nu Izelayele nuiti be, ti zejezuve Ezipete yooi zu.» Ken nuiti ti fulani Amaleke nuiti saama.

⁷ Sayile Amaleke nuiti paa vai loozeini Gavila, é ye ti volu, ti zeeli Suul, taai nii é Ezipete fōbaue, folo fulazu vele.

⁸ Sayile Amaleke nuiti ta-masagi Agage zoni ga ma vului, é nuǵusei mōtaiti suwuǵaaleve ga boǵa zōkpai.

⁹ Kele Sayile ta ná-kooǵo nuiti ti Agage ye ni vulua, ta togani vaǵōiti, niiti ti zoni kooi zu, baalagiti, nikiiti, boliiti, togani niiti ti wola wuloi, ta baala zivoiti, ti la feni keeni, ti va naati suwuǵaaleve. Kele zōiti ti la feni vāni, tosu la ti va, naati ka ti ti zuwuǵaaleve.

¹⁰ Gooǵo GALAGI bōeni Samiyele vo, é fe ma:

¹¹ «Gē nimizaa bōǵo ma, ziimazege vai zu ga Sayile, ga gē ke ga masagi, mazoloo é voluavega bā, ná-devei nii gē fea zea, é la ziēni ga naa.» Samiyele yiiǵoloni koozu, kpidiu jēgelein, é feni Gooǵo GALAGI maanenēzu.

¹² Poluma zobui, Samiyele wuzefeni ga sobuzobui, é li é Sayile fa. E ye ni pelei zu, é meni ga Sayile leeni Kaalemēle gizei ma, ga é gize su ani vile ná, naa voluma, é galeni ma, é yei ga Gilegale vele.

13 Samiyele zeeliai ma Sayile ma, naa daagfomini, é gfe ma: «Gooḡo GALAGI tuya loo é ve! Devei nii Gooḡo GALAGI feai zèa, gè kea.»

14 Samiyele gfeni ma: «Mini gfa baalagiti kpain gooi zegezu ná, nii gè menisu, ta nikeiti kpain gooi, é loozu gòizu?»

15 Sayile gfeni ma: «Kooḡo nuiti ka ti yimazegeai ga baalagiti ta nikeiti ma vapagiti, ti zege ga tiye Amaleke nuiti pò be, ga ti va gfe ga zalaḡai, da-GALAGI, Gooḡo GALAGI ve. Gi mótaiti suwuḡaaleve jεgεlein.»

16 Samiyele gfeni Sayile ma: «Gwe mina! Naa kula gfa su. Be gè naa wo é ma, nii Gooḡo GALAGI deeni ga ze kpidii tevegai.»

Sayile gfeni ma: «Awa, bɔena.»

17 Samiyele gfeni ma: «Siegi zu é la gfeni bɔḡo gfaazu la ga sɔbelama nu, názu gfa é gfa la ga masagi Izelayele wolodamaiti unda, Gooḡo GALAGI gfa é gulɔi zie é ma, é gfe ga masagi Izelayele unda.

18 Tama Gooḡo GALAGI é zie velei léa, é devei ve é ya, ga é li, é Amaleke nuiti suwuḡaaleve, kotoba nui naati, é kooi veε ti va, eyesu é ti zuḡologolo.

19 Lee vaa zu é la ḡoloni Gooḡo GALAGI ná-devei ve? Lee vaa zu é Gooḡo GALAGI wanama vai gfezu, é da aniiti sege, niiti ti zogai kooi zu?»

20 Sayile gfeni Samiyele ma: «Nà ma, kòlove Gooḡo GALAGI ná-devei ve, nii é fea zèa, nii é tèvegai kèevai ma, gè naa gfeve, gè ḡale ma ga Agage, Amaleke nuiti ta-masagi, gè nui mótaiti suwuḡaaleve Gooḡo GALAGI ve.

21 Kele kooḡo nuiti ka ti baalagiti ta nikeiti ma vapagiti segeai, anii naati su ti zogai kooi zu, niiti maaneε gfeni de ga maapei veε ti va Gooḡo GALAGI ve, ti naati seḡeve ga ti va gfe ga zalaḡai Gilegale Gooḡo GALAGI ve, nii é ga da-GALAGI.»

Woozogi vizḡe zalaḡai va

22 Samiyele goodaavoteni, é gfeni ma:

«Gooḡo GALAGI woinve nei ga zalaḡaiti ta gala zalaḡaiti, eḡevelei wòindai la ga nu ḡolo daawooi ve?»

Wεle, woozogi vizḡe zalaḡaiti ba, koloji vizḡe é leve baala sineiti ma wulɔi va.

23 Mazɔɔ zoi é kololalai gfezu, naa jɔuve eḡevelei ungaizie wo fai la.

Bḡḡomaayeilalai jɔuve, ta ga gfevelei nɔ ta ani ḡoo vai.

Tei é Gooḡo GALAGI laawooi viliga ya, tɔ balaa é é viliga ya, é masadai ḡula é ya.»

24 Sayile kpɔei zefeni, é gfe Samiyele ma: «Gè kotoi gfa, mazɔɔ gè Gooḡo GALAGI ná-devei ḡologologa, ta dɔnɔ ma lenε gooiti, é ti veai zèa. Gè sumḡa dualuagi ma, ga gè mina kooḡo nuiti ziiḡaawana, gè woiloga naa ma, nii ti maagaaazagaboga mà.

25 Nii gè é maaneεnezu la, naa gfa ga, é soma é nà-kotoi nii zuvaaye, é va, de li, gè nɔkɔ Gooḡo GALAGI wu.»

26 Samiyele goodaavoteni, é gfe ma: «Ba-o, de la liizu vɔɔma, mazɔɔ é Gooḡo GALAGI ná-deveiti daaviligε, naa gfa é kea, tɔ balaa é é laaviliga, é masadai ḡula é ya Izelayele unda.»

27 Tei Samiyele gfeni voluavesu, ga é ḡale ma, Sayile soni ná-segei lakɔlɔgi va, é vali ga, ma buḡai ye zea.

²⁸ Samiyele ɣeni ma: «Ɖele ɣana Ɔooɣɔ GALAGI Izelayele masadai ɔalizu ga la, é kula é ya za, é fe taɣili zea, nii fizɔgai è ɔa.

²⁹ Suɣwɛɛ ga Maliɣii nii é ga Izelayele ná-lebiyai, é la zɛɛ woga, é la nimiza ɔɔɣɔ ma ga nuɔusei ɣeɔvele.»

³⁰ Sayile ɣeni ma ɔolu: «Gè kotoi ɣeɔve, keɛ anɛɛ naa ɔe, soma è unfema ve zèa ná-nuɔuseiti ta-ɣundiɣiiti gaazu, ta Izelayele nuiti pɛ gaazu. Soma è ɔile ɔolu, de li, gè nɔkɔ da-ƆALAGI wu, nii é ga Ɔooɣɔ GALAGI.»

³¹ Samiyele ɔileni Sayile ɔolu, ti li, Sayile nɔkɔ Ɔooɣɔ GALAGI wu.

³² Samiyele ɣeni ti ma: «À ɔa ga Amaleke masagi Agage ɔò.» Agage ɣeni ɔaazu koozuneai, é da ɣisiɛ ga saai ɣa na a ɔude maazu.

³³ Keɛ Samiyele ɣeni Agage ma: «Da-woɣa zɔkpɔi ɣa é anzanui ma mɔinmɔin balani ti-lointi ma, naa maavele ma, da ɔalaa è-lee ɣa ɔala è ma za.» Samiyele Agage ɔaani Gilegale, Ɔooɣɔ GALAGI ɣaazu.

³⁴ Naa ɔoluma, Samiyele ɣaleni ma Lama, Sayile ɔalaa ge ɣaleni ma ná-taazu Ɔiɔea.

³⁵ Samiyele la mɔ ɣeni ɣaleni ma ɔolu, é ɔa li Sayile ɣa vaa ma, eyɛsu saa voloi zeeli. Keɛ Sayile ma yiizoolɛi ɣeni ma, mazɔlɔ Ɔooɣɔ GALAGI ɣelɛni niina Sayile ɔa, é ɣe Sayile mina mɔ ɣe ga masagi.

16

GALA ge yimazeɣe vai ga Davide ga masa niinei

¹ Ɔooɣɔ GALAGI ɣeni Samiyele ma: «Da yeɔsu wɔlɔzu, eyɛsu yeɛɛ, Sayile ná-faa zu? Nɔun gè ɣɛɛa ba, nii a ke gè Izelayele masadai ɣula zea. Da-wulo minei laave, è li Beteleyeme taazuɔe. Nà è leɔesu Izayi ná-peɛi wu, mazɔlɔ gè yimazeɣeɔe ga ná-doun zunui gila, ga é ɣe ga masagi.»

² Samiyele ɣeni ma: «Naa ɣa zoo é ɣe ɣale? Sayile a menina, toɣa pàa.» Ɔooɣɔ GALAGI ɣeni ma: «Nikɛ ɔokpa gila seɣe, è lii la, da ɣeɛzu ma: «Pàaɔe zalaɣa ɣulazu Ɔooɣɔ GALAGI ɔe.»

³ Da Izayi loli zalaɣa ɣulazuɔe. Nii gè ɔò ga è ke, nà naa le ga de niina. Nui nii gè deɛzu ga de, naa ɣa é gulɔi ziezu ma bè.»

⁴ Samiyele ɣoloni Ɔooɣɔ GALAGI wooi ɔe, é liini Beteleyeme. Taa ɣewolaiti ti Samiyele ɣaai ma, ti yiizoolɛni, ti gaazaɣa, ti ɣe ma: «È ɔaa ungi ɣa ga faa ɔaɔ ɔaa?»

⁵ Samiyele ɣeni ti ma: «Ungo, pàaɔe zalaɣa ɣulazu Ɔooɣɔ GALAGI ɔe. A ɔɔɣɔ ɣadɛna zalaɣa ɣula vai ma, wa ɔa niina ɔò peɛi.» Samiyele Izayi ta ná-dointi tolini ga ti ɔɔɣɔ ɣade, ti ɔa zalaɣa ɣulazuɔe.

⁶ Naati paai ma, Samiyele Eliaɔe ɣaani, é da ɣe ɔɔɣɔ ma: «Tanisu nii ɣa Ɔooɣɔ GALAGI yimazeɣeai la.»

⁷ Keɛ Ɔooɣɔ GALAGI ɣeni Samiyele ma: «È ɣaazu mina ɣula kpusei ta kooza ɔelei ɔa, mazɔlɔ gè la yimazeɣeni la. Gè la faiti pɛtesu ga eɣeɔvelei nuiti ti kaazu la. Nuɔusei ɔelagi ɣa nɔ ga nii é kaazu ga ɣaazuɔe, keɛ nɔun, nà da wɛɛ niu yimave.»

⁸ Naa ɔoluma, Izayi Aɔinadaɔe lolini, é deɛ ga Samiyele, keɛ Samiyele ɣeni ma: «Ɔooɣɔ GALAGI la yimazeɣeni ga nii ɔalaa.»

⁹ Naa ɔoluma, é ɔaani ga Sama. Samiyele ɣeni ma ɔolu: «Ɔooɣɔ GALAGI la yimazeɣeni ga nii ɔalaa.»

10 Izayi ná-doun lofela leeni ga Samiyele fana nɔ, keke Samiyele feni ma: «Goofo GALAGI la yimazefeni ga nii tanɔpe.»

11 Samiyele Izayi gaazafani, e fe ma: «È-loun zunuiti tie ka ná baa?» Izayi feni ma: «Ti-ma loungoi ga dɔboi zu, e da baalagiti make.» Samiyele feni ma: «Nu leve, ti toli, e va, tɔzei ade la zalaɗa laamii loozeizu polu, keni a vaana.»

12 Izayi nu leveni, ti Davide loli, e va. Davide feni ga zunu loungoi, e feni ga kpɔi nu, gaazufezeti seidai su ga pagɔ, dɔɔai balaa ga pagɔ. Goofo GALAGI feni Samiyele ma: «Tɔ gaa, wuzefe, e gulɔi zie ma.»

13 Samiyele gulɔ minei zefeni, e gulɔi zie Davide nɔngi ma, kegefɛlɔinti gaazu. Goofo GALAGI ná-Zenvui yeini Davide ma naama voloi, e yeni ba fo. Samiyele begai ma, e galeni ma Lama.

GALA Zenvui zefe vai Sayile va

14 Goofo GALAGI ná-Zenvui zefeni Sayile va, zenvu jɔi ta levega feni de Goofo GALAGI ve, naa da nɔngi zefe ma.

15 Sayile ná-botife nuiti ti feni ma: «Gi sugwee ga GALA ge zenvu jɔi ta levega, nii e dɔngi zefezu ma.

16 Naa ga e ba, ni da devei veena nɔ gi ya, ga nu gaiziezu, nii soogai kɔnigi feinsu, naa ga a ke, siegi zu zenvu jɔi a dɔngi zefena ma, geingein gani gein nu ga kɔnigi fein, naazu dɔngi zu ga la ga pagɔ.»

17 Sayile feni ti ma: «Zee ga bu, a geingein gani gein nu gaiziena bɛ, wo vaa la pɔ.»

18 Ná-botife nui gila ge kpɔei zefeni, e fe ma: «Gè zunu loungoi ta gaave Beteleyeme taazuve, Izayi ná-dointi saama, sooge kɔnigi feinsu. Toɗa ga koofo nu wola, e bude naa maazu, sooge boezu ga pagɔ, page gola, Goofo GALAGI ga ba.»

19 Sayile keelaiti teveni Izayi ma ga ti fe ma: «Masagi fe e Davide leve ma, e-lɔin nii e baalagiti make su.»

20 Izayi bului tanigaa zefeni, ta kɔlo woole gila, nii dɔoi su, ta holi yivo gila, e ma gasɔi la soovalegi volu, ná-doin Davide li ga tiye Sayile va.

21 Davide zeelini nɔ feya Sayile va be, e lo naa ná-botii zu. Davide ná-fai ne vele ma Sayile ve, e sefeni, e ke ga ná-koofo zɔɔlaiti sefe nui.

22 Sayile keela leveni Izayi ma, e fe ma: «È-lɔin Davide ná-fai wola neeve bɛ, be e ye kɔba, e da boti fe bɛ.»

23 E loozei naama voloi ma, zenvu jɔi GALA ge feni tevesu, naa a la Sayile nɔngi zefena ma, Davide bena kɔnigi zefe, e da gein. Sayile nɔngi zu feni laazu ga pagɔ, e lago vizɔ, zenvu jɔi maafɔoza ba.

17

Gɔliate malimasakɛi leve fai

Izelayele nuiti ma

1 Filiseti nuiti ti ta-fɔɔbɔgiti gaaleeni ba, ti va kɔoi loo. Ti bɔfo gaaleeni ba Soko, Zuda yooi zu. Ti ta-fɔɔlafai vuuni Efese-Damime, Soko ta Azeeka ti yɔfozuve.

2 Sayile ta Izelayele fɔɔbɔgiti balaa ti bɔfo gaaleeni ba. Ti ta-fɔɔlafai vu Ela vetugi zu, ti lopele beteni koofo vai ma, Filiseti nuiti daalɔfoma.

3 Naa fɛai ma, Filiseti nuiti ti feni gize gila ma, Izelayele nuiti balaa ti fe gizei tafili ma, zɔɔla vele, petugi fe ti yɔfozu.

⁴ Filiseti nuiti ta-ḡooḡfulubai ḡila ge ḡulani ti zaama. Gate taazuwε nu ḡeni de, daaseigi ḡeni ga ḡoliate, sɔligi ḡeni ga, metele savagɔ.

⁵ Maagilia ḡeni de ga kɔlu boi baalogi, kɔlu zegɛi nii ε ga kaka make gele, naa balaa ḡeni ga kɔlu boigi, buyegi ḡeni ga kilo vuulozita (60).

⁶ Kpekazuweti makega ḡeni de ga kɔlu boi kokologiti, kpeεn goi ε ḡeni zeleni kpakɔ poluwε, naa balaa ḡeni ga kɔlu boigi.

⁷ Nά-kpeεn wolai ma wului baagfoni, eḡe seḡe vele nui nά-gba gului, nii a da seḡei vu ma, kpeεin ma meεngi wuyegi ḡeni ga kilo lofela. Nά-kooḡo zεpε seḡe nui ḡeni loni tuḡo.

⁸ Filiseti nui loni Izelayele ḡooḡo nuiti daawu, ε ḡe ti ma: «Lee vaa zu wo lopele βetezu kooḡo vai ma? Nɔun nά ga Filiseti nui, wa ma, wa ga Sayile nά-duoiti. A nu ḡila kula, ε va gi kooi ḡo gά tɔ.

⁹ Ni a vɔnina mά, ε paa, gά ḡe ga wa-luoiti, kele ni nά ḡa ga vɔni ma, gε paa, wa ḡe ga gά-luoiti.

¹⁰ Za, gε malimasakεεi levea ga Izelayele ḡooḡoigi! A nu ḡila kula, gi kɔ gά tɔ.»

¹¹ Siegi zu Sayile ta nά-kooḡoigi ti Filiseti nui naa wooi menini da, ti zasubalini, ti wola lua.

Davide lii vai Izelayele ḡooḡafai zu

¹² Davide ḡeni ga Efelata vεleyeḡei wu nu, Izayi nά-doun zunui ḡila, nii ε ḡeni zeini Beteleyεme, Zuda yooi zu, doun zunu losava ḡa ε ḡeni zea. Sayile nά-siegi zu, Izayi vɔlozafani niina ga gola.

¹³ Izayi nά-doun zunu mɔun savagɔiti ti vileni Sayile vɔlu kooḡozuwε. Ma maungi laa ḡeni ga Eliaβe, felesiεi laa ḡeni ga Aβinadaβe, savasiεi laa ḡeni ga Sama.

¹⁴ Davide ḡa ε ḡeni ga dounḡo ti pε su. Diε savagɔiti ti vileni Sayile vɔlu kooḡozuwε.

¹⁵ Davide ḡeni liizu kooḡafai zu, ε da ḡale ma Beteleyεme, keεḡe nά-baalagiti make fai zu.

¹⁶ Sobu ḡilagila, kpɔkɔ ḡilagila, Filiseti nui ḡeni losu Izelayele laawu. E keeni ga folo vuunaanigɔ (40).

¹⁷ Nάzu ḡa Izayi ḡeni la nά-doun zunui Davide ma: «Kilo vuusavagɔ (30) zεḡe, ani ḡae ḡeegai zu, ε lii la, ta bulu puugɔi, ε ti ve ε-lieni zea, kooḡafai zu.

¹⁸ Folomaze puugɔi niiti balaa seḡe, ε li, ε fe ta-ḡoo ḡundigii ya, nii ε nu waagila (1 000) unda. Li, ε ka, ni ε-lieni keδεḡe, da ḡena vaa, ti sabaliva ve ε ya, ε vaa la pɔ.

¹⁹ Da ti ḡaazu Sayile vɔ βε, ta Izelayele ḡooḡoigi pε, Ela vεtugi zu. Ta kooi ḡa, ta Filiseti nuiti.»

²⁰ Poluma zobui, Davide wuzegeni ga sobuzobui, ε keεḡe nά-baalagiti kaliva nu ḡili ma, ga naa da ti make. Kasɔi nii maanεeni ga ε lii la, ε naa zegeni, eḡevelei keεḡe boni ma la. Davide zeelini nɔ kpein, siegi zu kooḡobei ḡeni lopele βetezu la kooḡo vai ma, ta ti da koo βeei loo.

²¹ Izelayele nuiti ti lopele βεteni, Filiseti nuiti ti lopele βεte, kooḡo vai ma.

²² Davide nά-kasɔiti kalivaani kasɔ make nui ma, ε li ga kooḡozu vεlei, ε dieni tuuɔ.

²³ Davide ḡeai ma βεzu dieni pɔ, ε kaani ga, zunu ḡila ka ḡulazu Filiseti nuiti saama, daa ga ḡoliate, Gate nu ḡeni de, ε da ma βεε ḡilagi nɔ wo. Davide gooi menini.

²⁴ Izelayele ḡooḡo nuiti kpein ti kaai ma, ti wola luani, ti vεla.

25 Ti da ɔɛ ɔɔɔ ma: «Wa zunui nii ɔaazu? Toɔa na va mɔnɔ, ga é Izelayele ɔoomu, zɔi nɔpɛ a zoo é zunui nii ɔaa, masagi ɔa naavolo mɔinmɔin fe ma nui ya, é ná-doun anzanui ve bɛ ga vului, naa ɔulu é ma nui kɛɛɛ ná-pɛleyɛɛɛ ɔula mului zu, Izelayele yooi zu.»

26 Davide zunuiti gaazaɔani, niiti ti ɔɛni koba, é ɔɛ ti ma: «Leeni ɔa ta fe naama nui ya, nii a zoo é Filiseti nui nii ɔaa, é unfe kasɔi zɛɛ Izelayele unma? Filiseti nui nii ɔa leeni, tatipeleɔolulala nui tɛi, a zɛnvu su GALAGI ná-kɔɔɔɔɔ ɔoomu?»

27 Ti Davide woɔɔaavoteni, ga minazɛɛ gooi nii bogai naama nui vaa ma, nii a zoo é paa.

28 Diɛ Eliabe goomenini, ti da yɛpɛ ta zunuiti. E yiiɔaawanani, é ɔɛ Davide ma: «Lee ɔa é ɔaai kɛɛzu ɔɛ? Bɛ ɔa é baala kpulu koi yɛgai zea, tevebai zu? ɛ-da-wasogɔ ɔwɛɛ, ta kibɔɔlomai, nii é è-yiimavɛ. E ɔaavɛ ga é kɔɔɔɔɔzuɛ ɔa.»

29 Davide diɛ ɔaazaɔani, é ɔɛ ma: «Leeni ɔa gɛ kɛa ga faa ɔai? Gaazaɔa nɔ ɔa gɛ boga.»

30 Davide ɔoluaveni diɛ ɔa, é gaazaɔagi wo ga kɔɔɔɔɔ nui taɔili, é ma ɔaazaɔa gilagi nɔ woni, ga nu mɔinmɔin, ti da gooɔaavote gilagi nɔ ve zea.

Davide ɔɔɔ ɔula vai ga ti kɔ ta Goliate

31 Davide ɔɔɛ wooi zeelini ɛɛɛ pɛ ma, Sayile ɔɔɔi balaa mɛnini, é Davide lolini.

32 Davide ɔɛni Sayile ma: «Màliɔii, nu nɔpɛ ge mina ɔɔɔ ɔɔɔɔɔ Filiseti nui tɛi ná-faa zu, nɛi gɛ ga ɔa-wotiɔɛ nui, ná liizu, gi kɔ gá tɔ.»

33 Sayile ɔɛni Davide ma: «Ba! E la zooga liizu laalɛɛzu Filiseti nui nii wu, mazɔɔɔ ɔa ga zunu louno nɔ, tama toɔa ga kɔɔɔɔ nu kaite ma louno zie su.»

34 Davide ɔɛni Sayile ma: «Siɛgi zu nɛi gɛ ga ɔa-wotiɔɛ nui, ná la ɔɛna kɛɛ ná-baala kpulugiti makɛsu la, zalai ɔaa file zuai ta a la ɔaana ga é togani gila kula baala kpulugi zaama,

35 gɛ bɛna ɔile polu, gɛ toganii naa ɔula daavɛ. Ni zalai ɔaa file zuai a la ɔalena ma, é laale bù, gɛ bɛna so kɔma leɔai ɔa, gɛ yɛ dogazu, gɛ paa.

36 Vele ɔana gɛ zalai ta file zuai ma mɔinmɔin paani la. Zekana nɔ gɛ kɛɛzu la ga Filiseti nui nii, tatipeleɔolulala nui tɛi, mazɔɔɔ é zɛnvu su GALAGI ná-kɔɔɔɔɔ ɔoomuga.

37 ɔɔɔɔɔ GALAGI nii é kula zalai ta file zuai zaingiti zea, naa ɔa zoo é kula Filiseti nui tɛi zea.»

Sayile ɔɛni Davide ma: «Liina, ɔɔɔɔɔ GALAGI yɛ é ɔa.»

38 Naa woga ɔoluma, Sayile Davide maaɔilini ga tɔ ɔɔɔɔɔ ná-kɔɔɔɔɔ zɔɔlaiti, é kɔlu ɔai ɔɔɔɔɔ ɔ unba, é kaka makɛ kɔlu zɛɛɛ loo kɔba.

39 Kɔɔɔɔɔ maaɔili zɔɔlai naati poluma, Davide Sayile ná-bogɔa zɔkpɔi ɔilini zaama, é ɔɛ é zie la, kɛɛ é la ɔɛni zooni é ɔa zie. Tɔɔzei, é la ɔɛni naa ma pɔɔma. E ɔɛni Sayile ma, naazu: «Gɛ la zooga gɛ ɔa zie ga niiti pɛ, gɛ la ma pɔɔma.» Davide ti kpein kula ɔɔɔ ma.

40 E ná-tukpɔi zɛɛɛni, é yei kɔtuɔɔi ɔobavɛ, é yimazɛɛ ga kɔtu ɔɔlugɔ návɛ, niiti ti maaloungai, é ti ɔ ná-ɔɔɔi zu, é ná-fɛɛvɛɛɛɛ zɛɛɛ, é li Filiseti nui laalɔɔma.

Davide ɔɔni fai Goliate ma

41 Filiseti nui ta ná-kɔɔɔɔ zɛpɛ seɛɛ nui balaa, nii é ɔɛni tukɔ, ti ɔɛni maaɔuɔazu Davide ɔa, ɔaavaa.

⁴² Filiseti nui weleni ga pagó, é Davide gaa ma, é lefeni su, mazóó zunu loungo gaaazu gjeni ba, é ga kpoi nu, pagai, dátai.

⁴³ Filiseti nui bainni ga Davide, é gje ma: «Da kàazu ga gile baa, è vaazu dàalófoma ga kpakuiti?» Kpegai ma ga Davide voovo, ná-galagiti kpein daaseigi zu,

⁴⁴ é gjeni Davide ma: «Ua ve, gè è-ma zuai ve wóniiti zea, ta dóbó zuaiti, ga ti-gónógi.»

⁴⁵ Davide googaaavoteni, é gje ma: «Doun dá vaazu dàalófoma ga bofja zókpó, ta kpeein, naa ve kpein goi va, kele ndun ná vaazu è laalófoma Góogó GALAGI laaseigi zu, Fai-Pe-Maliqii, Izelayele góóbógi ná-GALAGI, nii è poomugai.

⁴⁶ Za, Góogó GALAGI zaalai zu, ná wónisu è ma, gè è vaa, gè doungi leve è va. Foloji va gje é li za, ná Filiseti góóvebeiti ma voomaiti keezu ga wóniiti, ta dóbó zuaiti kónógi. Naazu etea pe ka kwee ga GALA ka Izelayele ve.

⁴⁷ Bebei nii pe ka kwee ga Góogó GALAGI gja dá nu gizo, bofja zókpó vaa la ba, baa kpeein. Mazóó, Góogó GALAGI gja po ge ga kóó, tofja wo lóózu za gi yeezu.»

⁴⁸ Gaamago nó, Filiseti nui tóozeini ga gjevele betea, é va maaóuga Davide va. Davide suvileni ga bízaa kóóóózuve, é dá li Filiseti nui laafomi su.

⁴⁹ Davide yeelóni ná-bóó zu, é kótu gila sege, é pili ga ná-felevelegi. Kótu li nó, é vile Filiseti nui lovalave, é lo nóungi zu, Filiseti nui gúla unga, é laave zóó ma.

⁵⁰ Davide wóni pelei gjana Filiseti nui ma, bofja zókpó la gjeni zea, keni ná-felevelegi nó, ta kótu gila kpe naa nó gja é Filiseti nui zóóni la, é paa.

⁵¹ Davide bízeni, é zeeli Filiseti nui ma, é naa ná-bofja zókpó gúla ma lafagi zu, é nóungi leve ba. Filiseti nuiti ti kaai ma ga, ta-góógúluóbai zaa, ti velani.

⁵² Izelayele ta Zuda góogó nuiti ti vileni Filiseti nuiti polu, ti dá kóó beei loo, ti yeni Filiseti nuiti kpeezu, eyesu ti zeeli petugi gjobave, ta Ekelón taa zigídaave. Filiseti nui niiti ti ti vaani, naati ma voomai vazani Saalayime velei ma, eyesu é zeeli Gate ta Ekelón.

⁵³ Izelayele nuiti ti zegeni Filiseti nuiti polu, ti gale ma naati ta-góólaofai zu, ti dá naati zeaólogiti sege.

⁵⁴ Davide Filiseti nui nóungi zegeni, é lii la Zeeluzaleme. Kele é naa ná-kóogó zóólaiti puuni ná-sege gótai wu.

⁵⁵ Siegi zu Sayile Davide gjaani la, é dá li Filiseti nui laalófoma, é ná-kóógúluóbai Abeneel gjaazagani, é gje ma: «Zunu loungoi nii gja ga be ná-doun zunu?» Abeneel gjeni ma: «Ee, masagi, GALA ka kàazu, egevelei é vulua la ga gíte, gaamazu gè la naama vai gwee.»

⁵⁶ Masagi gjeni ma: «Gaazaóga bo, è gje zunu loungoi nii keege gwee.»

⁵⁷ Davide galegai ma ma, kpegai ma ga Filiseti nui vaa, Abeneel loni tuóó, ti li Sayile vó be. Filiseti nui nóungi gjeni de zoni Davide ya.

⁵⁸ Sayile Davide gjaazagani, é gje ma: «Doungo, be doun zunu gja ga de?» Davide googaaavoteni, é gje ma: «Nà ga dá-wotigje nui Izayi ná-doun zunui, Beteleyeme nui.»

18

Zonatan ná-nebei é vile Davide va

¹ Davide begai ma ga bóe Sayile vó, Zonatan gílini Davide va ziimaave. E Davide neeni ve, ege to bóógi.

² Naama voloi, Sayile la g̃eni beni Davide va, é va li keeɖe vɔ be, é Davide makeni goba.

³ Zonatan ta Davide ti minazege boni yɔɖɔzu, tɔzei Zonatan Davide neeni ve, ege tɔ boɖɔi.

⁴ E ná-sege wolai g̃ulani g̃oba, é fe Davide ve, naa veé ná-kooɖɔ zegeiti ba, é ná-boɖa zɔkpɔi ta ná-kilegiti feeni Davide ve, ta ná-saamaɖiligi.

⁵ Ue nɔpe Sayile a la Davide leve ná kooɖa, Davide g̃eni vɔnisu naa ma, naa g̃a é keeni, Sayile pileni da ná-kooɖɔ nuiti unda. Davide ná-fai wola neeni bebei ve, ta Sayile ná-botig̃e nu wolaiti.

Sayile toloi g̃ula vai ga Davide

⁶ Davide begai ma ga Filiseti nui vaa, ti g̃alegai ma ma, ti zege kooɖɔzuvu, anzanuiti ti g̃ulani Izelayele laaiti pe su, ti masagi Sayile laaɖomi, ti da kuai wo, ti da g̃uyei loo, ga koozune woo wolai, ti da tamadegiti ta geing̃ein ganigi taɖiligaani g̃ein.

⁷ Ti pe ti g̃eni g̃uyei loozu vɔɔma ga koozuneei, ti da g̃e ma:
«Sayile vɔnini nu waagilagilagiti ma,
Davide ma ge vɔni nu waavuupuugiti ma!»

⁸ Sayile naama vai zegeni ga faa ɲɔu, é yiiɖaawana ga gola, é da g̃isie ga:
«Ta waa seizu vuupuugiti feezu Davide ya, ti da waa seizu g̃ilagilagiti fe z̃ea.
Masadai nɔ g̃a é la de zea.»

⁹ E loozei naama voloi ma, Sayile g̃eni welezu Davide va niina ga toloi.

¹⁰ Poluma voloi, GALA ge zenvu ɲɔi gila teveni, é lo Sayile zu, é tɔzei ga é da kulakelama vaiti bo ná-pelei wu. Davide g̃eni ná-kɔnigi g̃einsu, egevelei é g̃eni keezu la zɔɔma voloiti su. Sayile ná-kp̃ein g̃eni zoni zea.

¹¹ Sayile ná-kp̃ein vilini, é da g̃e boɖɔ ma: «Nà sɔɔzu, g̃e kpadɔ pelei va.» Kele ná zeizu g̃eni fele, Davide da zege tuɖɔ.

¹² Sayile luani Davide va, mazɔɔ Gooɖɔ GALAGI g̃eni Davide volu, kele é zegea tɔun polu.

¹³ Naa g̃a é keeni, Sayile Davide maag̃oozani la boɖɔ va, é sei salaɔusu waagila (1 000) unda. Davide ta ná-salaɔusuiti, ti b̃ena li kooɖɔzuveti.

¹⁴ Ue nɔpe Davide a la li ná, é g̃eni zobogi zɔɔsu fai pe su, mazɔɔ Gooɖɔ GALAGI g̃eni polu.

¹⁵ Sayile naama vɔnifaama wolaiti kaai ma, ta veeni ná-duai va.

¹⁶ Kele Davide ná-fai wola neeni Izelayele ve, ta Zuda nuɔuseiti pe be, mazɔɔ toɖa é g̃eni losu ti luɖɔ ta-g̃ooɖɔ vaiti su.

Davide Mikale vulu vai

¹⁷ Yeeta, Sayile g̃eni Davide ma: «Wɔin g̃a mà ga g̃e d̃oun anzanu m̃oungi Meelaɔe ve é ve ga vului, ni da g̃ena b̃e ga kooɖɔluɔa wola, é da lo Gooɖɔ GALAGI ná-kooiti tuɖɔ.» Naa wosuɔe be, é g̃eni g̃isiezu ga: «Nà boɖɔi g̃e la paazu, Filiseti nuiti ka ti paazu.»

¹⁸ Davide gooɖaaɔoteni, é g̃e ma: «Nà ga leeni, ɔaa tosuɔe begele g̃a é k̃e ṽelei va, Izelayele yooi zu, g̃e g̃e ga masagi nekoi?»

¹⁹ Kele siegi zeelii ma, ga Sayile ná-doun anzanui Meelaɔe ve Davide ya ga anzai, keeɖe tatini, é fe Meɖɔla nui Adeliyele ya ga vului.

²⁰ Sayile ná-doun anzanui velesiei, nii daa g̃eni ga Mikale, naa Davide neeni ve. Sayile menigai ma, koozuneei ga gola.

²¹ Mazɔɔ é ɣeni ɣeezu ɔɔɔ ma: «Nà feezu be ga vului, nii a ke, é ɣe be ga balii, Filiseti nuiti ti paa.» Sayile ɣeni Davide ma volu: «Da zoo é ɣe ga nekoi niina.»

²² Sayile ɣeni ná-botigɛ nu wolaiti ma, ti ɔɔe Davide ɔɔ ga pagɔ, ti ɣe ma: «Da-vai nea masagi ta ná-nubuseiti be. Va bu za ga é ɣe ga masagi nekoi.»

²³ Sayile ná-botigɛ nu wolaiti ti liini, ti naama wooiti daazeeli Davide ma. Kele Davide ti woogaaivoteni ga: «Toɣa wo ɣaazu ga faa go ɔaa, ga nɔn gè ɣe ga masagi nekoi? Nà ga bala nu nɔ, ta tosu wola la bà.»

²⁴ Sayile ná-botigɛ nu wolaiti ti liini, ti Davide ná-gooɣaavotegi laazeeli Sayile ma.

²⁵ Sayile ɣeni ti ma: «À ɣe Davide ma: «Masagi la vulu zɔngɔ ɣaiziezu ná-doun anzanui vaa zu. Nii nɔ wɔin ma, naa ɣa é ga, zunu ani laayɔɔ ungila (100), Filiseti nuiti saama, naa ɣa é ɣeezu ga ná-wanaɣulai sili nuiti ba.» » Sayile naa woni, nii a ke, é Davide undaavili Filiseti nuiti zea.

²⁶ Sayile ná-botigɛ nu wolaiti ti vaani, ti naa wo Davide ma. Naama wooi Davide enekeni, nii a ke, é ɣe ga masagi nekoi. Kui nii masagi toni, naa va ɣe é zeeli,

²⁷ Davide ta ná-kooɣɔ nuiti ti liini ti Filiseti nu unfelegɔ (200) va, ti naati tazunu aniiti daayɔɔgiti tebe. Davide vaani ga ti pe gaavnigai, é fe masagi ya, nii a ke, é ɣe ga naa nekoi. Sayile ná-doun anzanui Mikale veeni Davide ve ga anza.

²⁸ Sayile gaɣaai ma ga ɔooɣɔ GALAGI ɣa Davide va, ta Davide neɛve tɔ ɔɔɣɔi ná-doun anzanui Mikale ve,

²⁹ Sayile ná-dualuagi wɔɔloni, é lo Davide va, é ɣeni naa wɔinzegɛzu niina nɔ yeenɔɛ.

³⁰ Naama ziegi zu, Filiseti ɣundiɣiti ti ɣeni liizu ga kooi, Izelayele nuiti daalɔɣoma. Kele ti lii laa ɣilagila ga kooi, Davide bena zobo sɔɔɔ gola, é leve Sayile ná-kooɣulubaiti pe ba. Naa ɣa é keeni, toɣɔi ɣulani gola.

19

Zonatan Davide maalobo fai

¹ Sayile ɔɔeni ná-doun zunui Zonatan ɔɔ, ta ná-botigɛ nu wolaiti, ga ti Davide va. Kele Sayile ná-doun zunui Zonatan Davide neeni ve ga gola.

² E Davide ɣoba vaa woni, é ɣe ma: «Kèe Sayile ɣa pɔ ga é è va. Naa ɣa é ba, wele ɔɔɣɔ ma, lina sobu, mina ɣula kelema, lɔɣu.

³ Gá kèe, gá vaazu ɣulazu, gi ziezie kpalagi naazu, ve è looɣuai ná. Nà ɔɔezu kèe ɔɔ ga da-vai, gè kisu vai ɣwee, é vile è va, gè va, gè bo è ma.»

⁴ Zonatan ɣeni Davide maamuse ɔɔeiti bosu keeɣe Sayile ɣoba, é ɣe ma: «Masagi mina ɔɔɣɔ ɣe ga sɔba nu ná-botigɛ nui Davide ná-faa zu, mazɔɔ é la faa ɣaazani è ma. Kele ná-botii pe keeɛ ga undaane è ve.

⁵ E ɣikulani zenvui zu, é li, é Filiseti nui va, naa ɣeni ga unɔɔ faa wola, nii ɔooɣɔ GALAGI keeni Izelayele pe be. Da ɔɔɣɔi è miná ɣaani, é ɣoozunɛ naama vai zu. Lee vaa zu mu dá li ɔɔɣɔ lɔɔzu kotoi naama zii zu, ga é sɔbalala nui ma jamai vu, lee vaa zu dá Davide va nɔ fuun?»

⁶ Sayile woiloni Zonatan ná-kpɔeiti ma, é ɣe ma: «Gè ɣonaa ɔooɣɔ GALAGI ma, nii é vulua, ga Davide la zaa.»

⁷ Zonatan Davide lolini, é naama ɔɔeiti pe bo ma, é lo Davide luɣɔ, é lii la Sayile ɔɔ be. Davide ná-botii lɔɔzeini Sayile ɔɔ be ga mɔungi ɣevele.

Davide ɣizo fai anza Mikale ve

⁸ Tei kooi loozeyini volu, Davide liini, é kooi veε Filiseti nuiti ba, é vóni ti ma ga gola, naati ti vela ba.

⁹ Zenvu n̄oi nii Gooḡḡ GALAGI teveni, naa looni Sayile zu, é ḡeni zeini ná-pelei wu, ná-kp̄ein zoni zea. Davide ḡeni zeini, é da k̄onigi ḡein.

¹⁰ Sayile ḡeni p̄o ga é Davide zo, é kp̄ad̄o pelei va ga ná-kp̄ein. Kele Davide lek̄p̄eni kp̄ein luḡḡ, kp̄ein baḡo pelei va. Davide biz̄eni, é vela. Ma bid̄ii n̄o,

¹¹ Sayile keelaiti teveni Davide ná-pelelav̄e, ga ti ná make, ti va paa sobui. Kele Davide anzai Mikale boni ma, é ḡe ma: «Ni é la velani za bid̄ii, lina, é zaa.»

¹² E kulani fenetelei laave, é ze. Davide velani, é li. Pele ḡana é ḡulani la.

¹³ Naa voluma, Mikale pele wu zalei zegeni, é da betei zu. E boli ḡoloi zeḡe, é da unba, é seḡei veε ma.

¹⁴ Siegi zu Sayile keelaiti teveni da, ga ti Davide zo, é ḡeni ti ma: «É la ḡed̄eni.»

¹⁵ Sayile ti ḡaagalani ma, ga ti Davide veε. E ḡeni ti ma: «À ze ná-betei zu, wo vaa la p̄o, nii a ke ḡe paa.»

¹⁶ Keelaiti ti ḡaleni ma volu, wele, pele wu zalei ḡa é ḡeni laani betei zu, boli ḡoloi laani unbu.

¹⁷ Sayile ḡeni Mikale ma: «Lee vaa zu é yávaai ḡani, é be sili nui va, é vela?» Mikale goḡaavoteni, é ḡe ma: «To ḡa keai m̄a: «Z̄ena, ḡe li. Ni naa laade, ná é vaazu.» »

Davide vela vai Samiyele vo be

¹⁸ Davide vela velei ḡana, é li Samiyele vo be Lama. Nii pe Sayile keeni, é naati pe boni Samiyele ma. Naa voluma, ti feleḡo ti liini, ti ze. Nayote.

¹⁹ Nuiti ti liini ti ḡe Sayile ma: «Wele, Davide ḡa Nayote, Lama ḡobav̄e.»

²⁰ Sayile nuiti teveni ga ti Davide zo. Kele ti liai ma, ti GALA goo wo nu bulugi ḡaani, ti da kulakel̄ema vaiti bo, Samiyele loni ti luḡḡ, GALA Zenvui yeini ti ma, tiya balaa, ti da kulakel̄ema vaiti bo.

²¹ Sayile menigai ma, é taḡiligaa leveni m̄ono, naati balaa, ti da kulakel̄ema vaiti bo. Sayile taḡiligaa leveni ná zeizu zavaiei, naati balaa, ti da kulakel̄ema vaiti bo.

²² Sayile boḡoi liini Lama. Seel̄iai ma zieyeḡe wolai ma, nii é Seeku taazuve, é gaazaḡagi woni, é ḡe ma: «Mini ḡa Samiyele ta Davide ti ná?» Ti goḡaavoteni, ti ḡe ma: «Ta Nayote, Lama ḡobav̄e.»

²³ Diizuve miná, GALA Zenvui yeini ma, to balaa pelei zu, é ḡeni kulakel̄ema vaiti bosu, é da li, eyesu é zeeli Nayote, Lama ḡobav̄e.

²⁴ Seel̄iai ma, é seḡei ḡulani ḡoba to balaa, é da kulakel̄ema vaiti bo, to balaa Samiyele ḡaazu. E looni suḡili, maan̄akai yeini laani zoi ma, naama voloi, ta ma bid̄ii. Naa ḡa é kea, ti ḡeni ma: «Sayile balaa kana GALA goo wo nuiti sama baa?»

20

Davide ta Zonatan ta-woolaamai

¹ Davide velani, é zeḡe Nayote, Lama ḡobav̄e. E liini, é Zonatan ḡaazaḡa, é ḡe ma: «Leeni ḡa ḡe kea? Ná-faaḡaazagi ḡa ga leeni, kotoi beḡele ḡa ḡe kea é-ḡe laal̄oḡma, é ḡeezu é p̄aa?»

² Zonatan goḡaavoteni, é ḡe ma: «Naa li poun! E la zaa. K̄e la de faa n̄ope keeni, ni é la boni m̄a. Lee vaa zu mu k̄e nii loḡḡfuzu b̄a? Faa n̄ope ge la naazu.»

³ Davide ḡeni ma: «Nà ḡonazu é ve ga é-ḡe kw̄eeni ga b̄olai ḡa ga de, toḡa ḡe ḡis̄ieni n̄o ga: «Keni Zonatan mina faa ḡw̄e niima vai zu, ni naa laade, zii ḡa

6b.› Kελε gè gónaa Góogó GALAGI ma, nii é vulua, ta da balaa ma, dei é vulua, ná bosu é ma ga kəgə lo daa gila nə gə é gi yəgəzu gá saai.»

4 Zonatan gəni Davide ma: «Nii nəpε é pə, bo mǎ, ná kε é vε.»

5 Davide gəni ma: «Lina gə é ga alu niinei ma vetii, maanεvε gè daami wo masagi ná-tabalii gə. Kεle va bu, gè li, gè ləogfu dəbəi zu, eyεsu foloi zavasiεi kpəkə.»

6 Ni è-gεε a kaana ga gè la ná, da gε ma: «Davide mǎanεnεvε ga gè 6ε ba, é li fala ná-taazu Beteleyεme. Mazəbə ná-peleyεgəi pε ka zalaɣai gɣulazu, nii ta da kula kona-o-kona.»

7 Ni a gəna ma: «Naa vage,» naazu ziileigi gə bè da-wotigε nui. Kεle, ni a yiigaawanana, kwεε ga é devea ga é paa.

8 Da woogεgɣiladai lε ga ze naazu, nɛi gè ga da-wotigε nui, mazəbə de minazεgea bəgə vε ga nεεbei, Góogó GALAGI laaseigi zu. Ni ná gε ga səba nu faa nəpε su, paa da bəgəi, kεle mina li ga ze è-gεε və.»

9 Zonatan gəni ma: «Naama gɣigi maagooza bà poun! Ni ná kwεena ga kèε gə pə é faa nɔu gε ga de, ná bo é ma.»

10 Davide gəni Zonatan ma: «Ni è-gεε gə é woogaaɔotena ga nɔudá, 6ε gə é tevesu ga é bo mǎ?»

11 Zonatan gəni Davide ma: «Va, de li dəbəi zu.» Ti felegə ti liini dəbəi zu.

12 Zonatan gəni ma: «Gè minazεgea Góogó GALAGI laaseigi zu, Izelayεle ná-GALAGI, ga lina, 6aa lina a levena, niima yeεgεgɣalai nə ma, ná kèε goozu gaazagasu, gè ná-kisiεiti kwεε. Ni ná-kisiεiti page, é vile é va, naazu ná bo é ma.»

13 Kεle, ni kèε gə pə é faa nɔu gε ga de, gè la kεeni, gè va bo é ma, Góogó GALAGI sò ná-ziiɣaawanai pε su. Ná 6ε é va, é li ziileigi zu. Góogó GALAGI gε é va, εgεvelei é gəni la kèε va.

14 Ni ná dε vulua, zie bè ga Góogó GALAGI ná-woogεgɣiladai, nii a kε gè mina za.

15 Da-woogεgɣiladai mina zεgε mǎvofodaiti ba, anεε balaa, Góogó GALAGI gə é zili nuiti pε kulazu eteai zu.»

16 Zonatan minazεgεgi gεeni ti yəgəzu ta Davide ná-peleyεgəi. Kpegai ma, é gε ma: «Ni da minazεgεgi nii gologolona, Góogó GALAGI gə é loɣa ga é zili nuiti ta-6akəi.»

17 Naa vɔluma Zonatan gəni Davide ma, é góna ga toɣa nεε vε eyεsu gə. Mazəbə Zonatan Davide nεeni vε εgε tə bəgəi.

18 Zonatan gəni ma: «Lina, ta kwεesu ga é la vaani alu niinei ma vetii zu, təzεi è-zeizuvε nakaɣi gə gεεzu lee.»

19 Lina a levena, li vε é ləogfuni ná, siegi zu niima vaiti pε təzεini la, da ləogfu Ezele gətui gəbavε.

20 Ná kilεgi vilisu sava kətui və pelei, gè da tete anii ta ma.

21 Naa vɔluma, ná ná-botigε zunu loungoi levesu, ga é ti zεgε. Ni ná gəna ma: «Wεle, kilε kaeiti ta é vɔlu velei, gəle ma, é ti zεgε,» naazu, da zoo vaazu, mazəbə fai pε page é luɣə. Gè gónaa Góogó GALAGI ma, nii é vulua, ga faa nəpε gε la ná, nii da lua ba.

22 Kεle ni ná gəna zunu loungoi ma: «Li poun, kilε kaeiti maagoozavε é va,» naazu, li, mazəbə Góogó GALAGI gə é pə ga é li.

23 Wooi gəna de giliai ba, bəgə yəgəzu, da-o, ná-o, Góogó GALAGI va bu, de yε woogεgɣiladai zu, eyεsu gə.»

Sayile deve vai ga é Davide va

²⁴ Davide liini, é ɓɔɔɓu dɔɓɔi zu. Alu niinei ma vetii ɗula yeei, kpɔkɔi, masagi liini, é zai taɓali ɗakala daami wosuwe.

²⁵ Masagi zeini seizuwe, we a ɗa ɗe ná pɔɓma, é voluzei pelei va, Zonatan zeí é ɗaavote ma, Abenael zeí Sayile ɗoba, keke Davide zeizuwe jakai ɗeni de.

²⁶ Sayile la ɗeni faa nɔpe boni naama voloi, é ɗeni ɗisizu ga naa ɗa ɗe kɔzɔba vai ta ɗeni kazemazu.

²⁷ Keke, fetii ma voloi velesi, Sayile Davide zeizuwe jakai ɗaai ma mɔno, é Zonatan ɗaazafani, é ɗe ma: «Togɗa ɗale gè la Davide ɗaazu daami wosuwe, wogi, ta za?»

²⁸ Zonatan gooɗaavoteni, é ɗe ma: «Davide gɔla maaneneneve ga gè ɓe ba, é li Beteleyeme.

²⁹ Keewe ma: «Nà è maanenenezu, yeeɓe bà, gè li. Mazɔɔɔ, gá zalaɗa ɗulazu peleyegei wu, gá-laazu, ɗiɛ tɔlige ma vai ma. Naa ɗa é ba, va bu bè, gè li gè ɗaazula ná-nuiti ma.» Naa ɗa é kea, Davide la feti laamii woni è ɔɔ be.»

³⁰ Sayile wola yiɗaawanani Zonatan ma, é ɗe ma: «Da ga tuva vele ɗuu anzanui ta kololala anzanui ná-doun zunui. Gè suɗwee ga é Izayi ná-doun zunui ɗea ga è-wɔɔlai, ɗa-unfe kana, è-lee ná-unfe ge ɗe lee.

³¹ Keke, woilo nii ma, gè bosu è ma: ni nu laali nuu ɗa vulua, è la ɗea ziilei su pe, è la masadaí zɔɔɔga eyesu pe. Naa ɗa é ba, nu leve naa luɗɔ, ti so, ti vaa la pò, keni é za.»

³² Zonatan keeɗe Sayile woɗaavoteni, é ɗe ma: «Lee vaa zu é zaazu? Lee ɗa é kea?»

³³ Sayile ná-kpeɛin vilini ga é Zonatan zɔ. Zonatan gaaɗaani naazu ga keeɗe deveve ga é Davide vaa.

³⁴ E wuzegeni ga ziiɗaawanai, é la daami woni naama voloi. Tɔzei zii ɗeni zoolezu ga Davide ná-faa, keeɗe ɗeni poomusu ga gola.

Davideni ti vali vai ta Zonatan

³⁵ Poluma zobui, Zonatan liini dɔɓɔi zu, we ti zolooni ná ma, ta Davide. Botiɗe zunu loungo ɗila ge ɗeni polu.

³⁶ E ɗeni naa ma: «Bize, è li, kilɛ kaeiti gè ti vilisu, è ti yeve.» Botiɗe zunu loungoi bizeni, Zonatan kilɛ kae ɗila pilini, é kpude naa maazu.

³⁷ Zunu loungoi maaɓuɗaai ma, kilɛ kaei ɓaɗɔzuwe va, Zonatan ɗeni ma: «Kilɛ kaei maaɗoozave è va.

³⁸ Li ga suvile, mina ye miná!» Zonatan ná-botiɗe zunu loungoi meeinti gaaleeni ba, é li ga tiye maliɗii ɔɔ.

³⁹ Zunu loungoi la ɗeni faa nɔpe gaaɗaani, keni Zonatanni ta Davide ɗa ti ɗeni gaaɗaazu yɔɗɔzu.

⁴⁰ Zonatan ná-kilɛgi, ta ná-meenti feeni ná-botiɗe zunu loungoi ya, é ɗe ma: «Li ga tiye taazu.»

⁴¹ Zunu loungoi liai ma, Davide ɗulani dɔɗɗuzuwe kɔtu ziqiqi voluwe, é nɔko ná zeizu ɗe sava, Zonatan ɗakala, é unpile zooi ma. Ti felegɔ ti ɓɔɗɔ neeneni, ti lebi wɔɔzu, Davide ɓaɓɓo ge wola wɔɔni.

⁴² Naa ɔoluma, Zonatan ɗeni Davide ma: «Li ziileigi zu. Gize ɓɔɔla vai ma minazegegi zu, de felegɔ de boga yɔɗɔzu, Gooɗɔ GALAGI laaseigi zu, de ɗe ma: «Gooɗɔ GALAGI va bu, de ye woɗɗeɗiladaí zu, eyesu ɗɔ, ɗa-o, ná-o, ta demavofodaiti!» »

21

1 Davide wuzegeni, é li, Zonatan balaa ge gale ma, é le taazu.

Davide vela vai Ayimeeleke vo be

2 Davide liini Nobe, zalaqa gula nui Ayimeeleke vo be. Naa kaai ma, é daagomini ga kpalii, é gaazaqa, é ge ma: «Lee vaa zu da jila é vaazu, nu nape ge la é volu?»

3 Davide googaavoteni, é ge ma: «Masagi tèvege keela ma, é ge: «Nu nape ge mina faa jwee niima vai zu, nii gè è levesu ma, ta devei nii gè feezu è ya.» Naa ga é kea, gè ada lea ga na-nubuseiti ga gi gomi ná.

4 Daamiani kpegele ga é è ya gani? Bulu bolugvo ve zèa, baa nii nape da soloo.»

5 Zalaqa gula nui googaavoteni, é ge ma: «Bulu gili ge la zèa, keni nii makegai Goofo GALAGI ve. Da zoo ti zegezu, è li ga tiye da-nuiti be, ni ti la anzanu vaa gèeni niizuve.»

6 Davide googaavoteni, é ge ma: «Siè nape su gi nii gègala vai ta ma la, to ka gi ma, é vile anzanu vai va. Ni gá gèna lia koofozuve ta no, na-siepoluiti pe ta-goofo zoolaiti pe padege, tofa bude naa maazu, niima ziei zu.»

7 Zalaqa gula nui bulu padegai naati feeni Davide ya, mazaloo tagili ge la gèni ná. Bului naati fea gèni de Goofo GALAGI ve, naa voluma ti ti gulani zalaqa gula labalii ga, ti maavalibo fai zu ga ma niinei.

8 Naama voloi, Sayile ná-botige nui ta gèni Goofo GALAGI ná-zalaqa gfulazuve, ga é fai ta gaaqula ba, ti yofozu ta GALA. E gèni ga Edome nu, daa ga Dwege, to ga é gèni ga Sayile ná-baala make nui ta-gundigii.

9 Davide zalaqa gula nui Ayimeeleke gaazagani volu, é ge ma: «Kpein la è ya, baa bofa zokpo? Masagi ná-keela ziegi nii gèeve ga gaazuvile vaa, to ga é kea gè la ná maazalooni, gè va ná-bofa zokpoi zefge, baa koofo zoolai tagili.»

10 Zalaqa gula nui googaavoteni, é ge ma: «Filiseti nui Goliata ná-bofa zokpoi ga é ve, nii è paani Ela petugi zu. Maavelevege segei ta zu, tofa laani zalaqa gula zefgei voluve. Ni da po ga è sege, sege, tozei tagili ge la gi ya ve, keni to no.» Davide gèni ma: «Fe zèa, tozei kegala la ná.»

Davide lii vai

Filiseti nuiti po be Gate

11 Davide wuzegeni, é vela Sayile va, naama voloi no. E liini Akise vo be, Gate masagi.

12 Akise ná-botige nu wolaiti ti gèni ma: «Davide la ga nii baa, zoi ma masagi? Nii lei ti gèni guyei loozu be, ti da kuai wo, ti da ge ma: «Sayile vonini nu waagilagilagiti ma, Davide ma ge voni nu waavuupuugiti ma?» »

13 Davide naama woiti segeni ga sobelama vaa, é wola lua Gate masagi Akise va.

14 Davide bofo gèni ga bologfa nui Filiseti nuiti gaazu, é da zeevozebaiti ke kpogiti ma, é da be daade pagi va, naa da yei kpelei ga.

15 Akise gèni ná-botige nu wolaiti ma: «Wa kaazu wa bofoi ga zunui tei noongi zefga ma! Lee vaa zu wo vaazu la po?»

16 Bologfa nu vala ka é má baa, wo vaazu ga niima gelei ga é da bologfa vaiti ke gaazu? Wa gisiezú ga nii ga leezu ná-pelei wu baa?»

22

Davide gèe vai ga koo lotugoi

1 Davide zegeni miná, é li, é lóogfu Adulame uugi zu. Keeɗfeloointi ta ná-peleyeɗei wu nuiti pe ti menigai ma, ti liini pɔ be.

2 Naa voluma, maanɔɗɔ nuiti pe, ta niiti kuyei ɗeni ti ma, ta niiti ti ɗoozu la ɗeni neeni, naati pe ti ɗaaleeni ba Davide ɗoba, é ɗe ga ta-ɗundiɗii. Ti ɗeni ga nu unnaanigo (400) ɗeɗala.

3 Davide zegeni miná, é li Misepee, Moaɓe yooi zu. E ɗeni Moaɓe masagi ma: «Nà è maanenɛzu, ga kɛeni ta dèe ti va, ti zeɪ ve, eyesu gè da sò pelei ɗa, ɗooɗɔ GALAGI ve.»

4 Davide liini ga keeɗɗe ta dee, Moaɓe masagi ná-koizuve. Ti yeni miná siegi naa pe su Davide keeni dɔɗɗui zu.

5 Yeeta, GALA goo wo nui Gade ɗeni Davide ma: «Gula dɔɗɗui nii zu, ɗale ma, é li Zuda yooi zu.» Naazu Davide liini, é lo Geelete lɔɔi zu.

Sayile Ayimeeleke vaa vai ta ná-peleyeɗei wu nuiti

6 Sayile ɗeni Giɓea, é zeini gizei ma, tamalise wului ma niinigi wu, ná-kpeɛin zoni zea, ná-botiɗe nuiti kakugai ma. E menini ga ti Davide ta ná-nuiti kaave.

7 E ɗeni ná-botiɗe nuiti ma: «Benzamen nuiti, à woilo gòoi ma! Wa ɗisiezu ga Izayi ná-doun zunui nuu ɗa kpalagiti fe wo pe zea, ta leezen ɓeleiti? Wa ɗisiezu ga toɗa wo zeɪ nu ungilagilagiti unda, ta nu waagilagilagiti unda ɓaa?»

8 Lee vaa zu mu, wo pe wo yaavai lɔɔzu mà? Mazɔɔ wo tanɔpe ge la boni mà ga dɔun zunui ti, ta Izayi ná-doun zunui, Davide, ti minazeɗeni yoɗɔzu. Wo tanɔpe ge la yiizooleni ga é va deɛ ga ze, ga dɔun zunui ɗa ná-botiɗe nui laaivilisu mà, nii a ke é bali le tɔɗɔ, eɗevelei ade kaazu la za.»

9 Edome nui Dowege, nii é ɗeni Sayile ná-botiɗe nu wolaiti saama, naa Sayile woogaaivoteni, é ɗe ma: «Gè Izayi ná-doun zunui ɗaave, é va Nɔɓe, Ayituɓe ná-doun zunui Ayimeeleke vɔ be.

10 Ayimeeleke ɗooɗɔ GALAGI ɗaazaɗage Davide ve, é daamianigiti fe zea, é Filiseti nui Galiata ná-boɗa zɔkpɔi ve zea.»

11 Masagi nuiti teveni, ga ti va ga Ayituɓe ná-doun zunui Ayimeeleke, nii é ɗeni ga zalaɗa ɗula nui, ta ná-peleyeɗei wu nuiti pe, ti ga zalaɗa ɗula nuiti Nɔɓe. Ti pe ti vaani, ti ɓoɗɔ le ga masagi.

12 Sayile ɗeni ma: «Woilo ga pagɔ, Ayituɓe ná-doun zunui!» Naa googaaivoteni, é ɗe ma: «Gòɪ loge, màliɗii.»

13 Sayile ɗe ma: «Lee vaa zu wa Izayi ná-doun zunui wo woyai lɔɔzu mà? Lee vaa zu è bului ta boɗa zɔkpɔi veai zea, è ɗooɗɔ GALAGI ɗaazaɗa be, nii a ke, é wuzeɗe dɔalɔɗma, é bali le tɔɗɔ, eɗevelei é keɛzu la za?»

14 Ayimeeleke masagi woogaaivoteni, é ɗe ma: «Da-wotiɗe nuiti saama, ɓe ɗa é ga woogɗila nu, ga Davide ɗevele? E ga è-nekoi, é ga è make nui, naa pe poluma tɔ lei unfema wolai va ɗe zea da-velei wu ɓaa?»

15 Ma moun ge la ga nuu balaa, gè va ɗe GALA gaazaɗasu be. Keele naa li poun! Gè la ɗisieni kaipa ga gè woya lo è ma. Tɔ ɗa é ba, mina niima ɗasɔi la unma, ɓaa ná-peleyeɗei wu nuɓuseiti unma, mazɔɔ gè la faa nɔpe kweɛ niima vai zu.»

16 Masagi ɗeni ma: «Ayimeeleke, da zaazu, wa da-veleyeɗei wu nuiti pe.»

17 Naa voluma masagi ɗeni make nuiti ma, ti ɗeni kobaave: «À li, wo ɗooɗɔ GALAGI ná-zalaɗa ɗula nuiti paa, mazɔɔ tiya balaa ti ɓoɗe Davide va, ti ɗea

kwεeni ga toɣa velazu, ti la boni mà.» Kele, masagi ná-botigε nuiti ti la ɣeni keeni, ti va yeevɔɔɣu Gooɣo GALAGI ná-zalaɣa ɣula nuiti ba.

¹⁸ Masagi ɣe vele ɣana Dɔwege ma: «Li, è zalaɣa ɣula nuiti paa.» Edome nui Dɔwege ɣa é latini, é zalaɣa ɣula nuiti paa. Naama voloi, zunu vuulosava maazu loolugɔ (85) ɣa é paani, niiti zalaɣa ɣula zεgei ɣeni ti ɣɔba.

¹⁹ E Nɔbe nuiti paani mɔnɔ ga boɣa zɔkpɔi, zalaɣa ɣula nuiti ta-laazuve. E tɔzeini zunuiti ma, é li anzanuiti, ta doungoiti pɔ, naa veε niimiɔlegiti ba, ta balaa nikeiti, ta soovalegiti, ta baalagiti, é ti pe paani.

²⁰ Keni Aɓiataal, nii é ɣeni ga Ayimeeleke ná-doun zunui, é ga Ayituɓe ná-doun loin, naa ɣila kpe nɔ ɣa é zooni é vela, é li Davide vɔ be.

²¹ Aɓiataal boni Davide ma ga Sayile Gooɣo GALAGI ná-zalaɣa ɣula nuiti paave.

²² Davide ɣeni Aɓiataal ma: «Gè gaagaani ga Edome nui Dɔwege ɣa li nɔ ti, é niima vaiti daazeeli Sayile ma, tɔzei é ɣeni Nɔbe naama voloi. Da-veleyεgei wu nuiti saa vai ma ungi ɣa é ga ze.

²³ Naa ɣa é ba, ye kɔba, mina lua, mazɔlɔ zɔi é zènvui ɣaiziezu, toɣa da balaa è-yenvui ɣaiziezu. Kele ni da kɔba, nà è make ga pagɔ.»

23

Davide Keyila taai unmoɔ vai

¹ Ti vaani, ti ɣe Davide ma: «Filiseti nuiti ti kɔɔi laalea Keyila taai wu, ti da moloi unma molo loɣazuve.»

² Davide Gooɣo GALAGI ɣaazaɣani, é ɣe ma: «Nà zoo nei gè li, gè kɔɔi veε Filiseti nui niiti ba?» Gooɣo GALAGI gooɣaavoteni, é ɣe ma: «Ungo, li, da vɔnisu ti ma, è Keyila taai ɣula ti ya.»

³ Kele Davide ná-nuiti ti ɣeni ma: «Zuda yooi zu mu ka gi ná dualuagi zu, gá liina laaleezu Filiseti nuiti bu Keyila, ta la vea dualuagi va ɓaa?»

⁴ Davide Gooɣo GALAGI ɣaazaɣani volu, Gooɣo GALAGI gooɣaavote, é ɣe ma: «Wuzege, è li Keyila, mazɔlɔ nà Filiseti nuiti dɔɔzu è yeezu.»

⁵ Davide ta ná-kooɣo nuiti ti da li Keyila, ti kɔɔi veε Filiseti nuiti ba, ti naati ta-logani bulugi zo, ti vɔni naati ma ga gola. Uele ɣana Davide Keyila nuiti unmoɔni da.

⁶ Siεgi zu Ayimeeleke ná-doun zunui, Aɓiataal ɣeni velazu la Davide vɔ be Keyila, é liini ga zalaɣa ɣula zεgei ya, ti ɣeni Gooɣo GALAGI ɣaazaɣasu da.

⁷ Ti liini, ti ɣe Sayile ma: «Davide ɣa Keyila.» Sayile ɣe ma: «GALA ge dɔa zèezu, mazɔlɔ é ɔɔɣo laa bali ɣa, ga dii vai é le taai naa zu, kpogi da, ta pilisuiti.»

⁸ Sayile ná-nuiti pe gaaleeni ba, ga ti li, ti Davide ta ná-kooɣo nuiti sei kele su, Keyila taazuve.

⁹ Davide suɣwεeni ga Sayile maaɔtevea, é ɣeni zalaɣa ɣula nui Aɓiataal ma: «Va ga zalaɣa ɣula zεgei.»

¹⁰ Davide ɣeni ma: «Gooɣo GALAGI, Izelayele ná-GALAGI, gè meniga ga Sayile ɣa ɣevele ɓetezu ga é va, é Keyila taai ɣologolo ndun maavele ma.

¹¹ Keyila ɣundigiiti ta vaazu fèezu zea ɓaa? Tɔun ka vaazu ga ɣite, eɣevelei gè menigai da, nɛi gè ga da-wotigε nui? Gooɣo GALAGI, Izelayele ná-GALAGI, zoo è naa le ga ze.» Gooɣo GALAGI gooɣaavoteni, é ɣe ma: «Ungo, toɣa vaazu.»

¹² Davide ɣeni ma volu: «Sayile ɣa vaana, Keyila ɣundigiiti ta vaazu gi levesu pɔ ɓaa, nà-o, nà-nuiti-yo?» Gooɣo GALAGI ɣe ma: «Ta wo levesu pɔ.»

13 Davide ta ná-kooḡḡ nuiti ti ḡulani Keyila taai va. Ti ḡeni ga nu undoozita (600) ḡeḡala, ti li ve ta zoo ti li ná. Sayile menigai ma ga Davide ḡulaa taai va, é ná-kooḡḡḡ ḡaḡaleni ma.

Zonatan ná-daalimai

14 Davide zeelini Zife tevebai zu, é ze gize ḡakama ve ná zeleḡai. Sayile ḡeni gaizizu folo-o-folo, keḡ GALA ge la ḡeni feeni zea.

15 Davide suḡweeni ga Sayile vilega polu, ga é paa. E yeni Ḣoolesa, Zife tevebai zu.

16 Názu ḡa Sayile ná-doun zunui Zonatan wuzegeni la, é vile pelei ma, ga é li Ḣoolesa, é Davide iḡooḡ GALA ná-fai zu.

17 E ḡe ma: «Mina lua, mazooḡo keḡ Sayile, yee la zeelia è ma pe. Da masadai ḡeezu Izelayele unda, nḡun ḡe ḡe ga da-zeikobai. Keḡ boḡoi suḡwee ga zekana é ḡeezu la.»

18 Ti feleḡo ti minazegegi ḡeeni yooḡo, Ḣooḡo GALAGI ḡaazu. Davide yeni Ḣoolesa, Zonatan ḡale ma ná-taazu.

Sayile voola vai Davide va

19 Zife nui tanigaa ti liini Ḣiḡea, Sayile vo be, ti ḡe ma: «Davide boḡu ve gi zaama, doḡu ve Ḣoolesa, ada zeleḡiti Ḣakila ḡizei ma, tevebai zu lekpe ma ve nu yeezazu ve.»

20 Ee, masagi, ni da po ga è Davide zo, va no, ḡa fe è ya.»

21 Sayile ti woḡḡaavoteni, é ḡe ti ma: «Ḣooḡo GALAGI tuya loo wo ve, wai maawoin wo zogai.»

22 Nà wo maaneenu, à li de, wo tevesu veti kwee, be ḡa é kaa? Mazooḡo ḡe menige ga keleḡeḡe gola.

23 A faiti buu ve te, wo doḡuzuveti kwee, naa voluma wo va, wo ma ḡaamai wo ma. Nà ye wo volu, naazu ade li. Ni toḡa zooi zu, nà gaizie Zuda yooi ma zokogi pe su.»

24 Zife nuiti ti toni da Sayile luḡo, ti da li Zife. Naazu Davide ta ná-kooḡḡ nuiti, ti ḡeni Maon tevebai zu, Zuluden ma vetu nemei zu, nii é tevebai zu lekpe ma ve nu yeezazu ve.»

25 Sayile ta ná-kooḡḡ nuiti ti liini gaizizu. Davide menigai ma, é yeini, é ze fasa ḡizeiti saama, Maon tevebai zu. Sayile menigai ma, é vileni Davide volu tevebai zu.

26 Sayile ta ná-kooḡḡ nuiti ti ḡeni ziezu gizei ḡakama ve gilazu velei, Davide ta nḡoiti ti da zie zoolo velei. Davide ḡeni velazu ga suvile Sayile va. Sayile ta ná-kooḡḡ nuiti ti ḡenina zeelizu Davide ta ná-kooḡḡ nuiti ma, ti va ti maḡaku, ti ti zo,

27 eyesu keela zeeli Sayile ma, é ḡe ma: «Va fala! Filiseti nuiti ti kooi vea zooi va.»

28 Sayile ḡaleni ma ga volu velei, é zeḡe Davide volu, é li, é Filiseti nuiti daaḡomi, ga kooi. Naa ḡa é keeni ti miná laasei peeni ga Zeeḡaḡwe Vasai.

24

Davide ḡele vai Sayile vaa vai va

1 Davide zegeni miná, é li, é ze En-Geedi, ada veti náti maazooloosu ḡaai.

2 Sayile ḡalegai ma ma, é zeḡe Filiseti nuiti polu, é menini ga Davide ḡa En-Geedi yooi ma levebai zu.

3 E yeeloni nu waasavago (3 000) va, niiti ti ga salavusu g̃ezeg̃ezegiti Izelayele yooi ná p̃e su. T̃o-o, naati-yo, ti li Davide ta ná-k̃ooḡo nuiti gaiziezu, eyesu ti zeeli D̃oḡo Woliiti Ta-Vasaiti ma.

4 E zeelini baala sasai ma, nii é ḡeni pele ḡobave, pugi ta ḡeni miná. Sayile looni pugi naa zu, ga é lo d̃oḡo zu. Davide ta ná-nuiti ti ḡeni pugi naa b̃omave.

5 Davide ná-k̃ooḡo nuiti ti ḡeni ma: «Pet̃e yeeḡḡalai ḡa nii ḡooḡo GALAGI ma minazeḡe boni, ga é è zili nui lo è yeezu, nii a ke nii neai è ve, è naa ḡe la.» Davide wuzeg̃eni, é li, é Sayile ná-seḡei laave ta leve ba, Sayile la looni ga naa.

6 Davide naa ḡeai ma, zii doḡani, t̃oozei é Sayile ná-seḡe wolai ta leve ni ba.

7 E ḡe ná-k̃ooḡo nuiti ma: «ḡooḡo GALAGI máke, ga ḡe mina nii ḡḡgala vai ta ḡe eyesu p̃e, ḡe va yeeloo máliḡii ma, nii ḡooḡo GALAGI guloi ziaai ma, maz̃oḡo ḡooḡo GALAGI ḡa é guloi ziaa ma.»

8 Davide ná-k̃ooḡo nuiti suzoni ga naama wooi, é la keeni, naati ti va vala Sayile va. Sayile wuzeg̃eni, é ḡula pugi zu, é ḡa li.

9 Naa voluma, Davide wuzeg̃eni, é ḡula pugi zu, é vile Sayile volu, é ḡa toli, é ḡe ma: «Ee, masagi! Máliḡii!» Sayile weleni volu, Davide vileni niibig̃a, é unpile zooi ma, é ñko.

10 Davide ḡeni Sayile ma: «Lee vaa zu è woilosu naati goo ma, niiti ti ḡeezu è ma: «Davide ḡa p̃o é faa ḡoḡe ḡe ga de?»

11 Da b̃oḡoi è naa ḡaa za ga è-ḡaazuḡeḡeiti, ga ḡooḡo GALAGI ḡea za è looni z̃eezu, pugi zu. Ti ḡea ḡeni mà, ḡe è vaa, keke ḡe è yeḡe ná, ḡe ḡe ma: «ḡe la yeeloozu máliḡii ma, maz̃oḡo toḡa ḡooḡo GALAGI yiimazeḡeai la, nii é guloi ziaai ma.»

12 Ee, k̃e, weleni ḡa-zeg̃e wolai lak̃oḡi va, é z̃ea. Ni ḡe ḡa-zeg̃e wolai lak̃oḡi ta levea ba, keke ḡe la è vaani, gaḡa ga naa ga sili vaa la k̃isu, baa buzeḡe daaloḡoma vaa, ḡe la balaa koto ḡeeni è laaloḡoma. D̃oun ka è gaiziezu ga è p̃aa.

13 ḡooḡo GALAGI ḡa é ḡeezu ga tuk̃oḡaaleve nui de yoḡozu, ḡa-o, ná-o. ḡooḡo GALAGI ḡa ñonoi ṽotokula è ma, keke ñoun ḡe la yeeṽooḡozu è va.

14 Eg̃evelei faalaalii vol̃omai bosu la ga: «Suño nuiti no ḡa suñoi ḡa ḡa ḡula ti zu.» Keke, ñoun, z̃eei la ḡea è laaloḡoma.

15 Be ḡa mu Izelayele masagi liizu daaloḡoma ga k̃ooi? Be ḡa è vilesu polu? Gile ṽoomai, koe f̃oḡo goi no.

16 ḡooḡo GALAGI ḡa telebodai ḡe, to ḡa é ḡeezu ga tuk̃oḡaaleve nui de yoḡozu, ḡa-o, ná-o, toḡa máalobo, toḡa tuk̃p̃oi lo b̃è, é k̃ula è ya.»

17 Davide begai ma ga naama b̃oḡeiti bo Sayile ma, Sayile gaazaḡani, é ḡe ma: «D̃oun zunu Davide, ḡa b̃oḡoḡoḡo ka ḡe è woomenisu nei baa?» Sayile t̃oozeini ga é ḡa w̃oḡo gola.

18 Naa voluma, é ḡeni Davide ma: «È leleboge, é leve ñoun ba, maz̃oḡo è nuḡoḡolai ḡea b̃è, ñoun ḡe faa ḡoi ḡe ga de.

19 E nuḡoḡolai ḡula kelema za, nii é keezu b̃è, t̃oozei ḡooḡo GALAGI ḡea f̃eeni è ya, keke è la p̃aani.

20 Ni nui ta a ḡulana sili nui viliba, toḡa ḡa ze ná, é li b̃oḡo yeema baa? Nii è kea b̃è za, ḡooḡo GALAGI b̃oḡoi naama ḡulanumai ve è ya.

21 ḡe k̃weega niina ga, ḡa ḡeezu ga masagi, Izelayele masadai ḡa ze ga pago è yeezu.

22 ḡonana b̃è, ḡooḡo GALAGI laaseigi zu, ga è la mávofodai ḡaalevea, naa voluma, è la k̃e velei laaseigi balega.»

²³ Davide ɣonani Sayile ve. Sayile ɣaleni ma ná-taazu, Davide balaa ta ná-kooɣo nuiti ti ɣale ma ti-looɣuzuve.

25

¹ Naama ziegi zu Samiyele zaani. Izelayele nuiti pe ti ɣaaleeni ba, ti ná-saa wolo wo, ti maaɣuluni ná-taazuve Lama.

Nabale faanɛ wuuɣweetalai ɣe vai ga Davide

Naa voluma, Davide vileni pelei ma, é li ga Palan tevebai zu vele.

² Zunui ta ɣeni Maon, é ga kpete nu wola, koligiti ti ɣeni Kaalemele taa goi zu. Baalagi ɣeni zea ga waasavago (3 000), bolii ɣe zea ga waagila (1 000). Niima ziegi zu é ɣeni Kaalemele, é da ná-baalagiti maaleɣai leve.

³ Zunui nii ɣeni ga Kalebe mavofodai zu nui ta, daa ɣeni ga Nabale, anzai laa ɣe ga Abigayile. E ɣeni ga ɣima anzanu, pagai balaa, keke sinigi ná-fai baani, suɣu.

⁴ Davide menini tevebai zu ga Nabale ɣa ná-baalagiti maaleɣai levezu.

⁵ E yeeloni zunu loungo puugo va, ná-nuiti saama, é ɣe ti ma: «À li Kaalemele, wo Nabale luoo be.

⁶ Wo ɣe ma: «E-zii zuɣooza! Ziileigi ɣe è ve, da-o, da-veleyegei-yo, ta nii pe é ga dono.

⁷ Gè menige ga da da-baalagiti maaleɣai levezu. Tama da-vaala make nuiti ti ɣea gi va, gi la faa ɣu ɣeni ga tiye, ti la valani ani nape ma, yeeɣeɣalai naa pe su, nii ti kea Kaalemele.

⁸ Ti ɣaazaɣa ma, ta zoo ti bo è ma. Naa ɣa é ba, yeezei ná-zunu loungoiti bu ga pagoo, toozei gi vaa gi zoloo feti voloi ma. Naa maavele ma, nii nape é è ya, naa ve gi ya, ɣei gi ga da-wotige nuiti, ga è-loun zunui Davide.» »

⁹ Davide ná-zunu loungoiti seeliai ma, ti naama woiti pe daazeelini Nabale ma, Davide laasegi zu. Naa voluma ti maaɣe kpoo.

¹⁰ Nabale ti woɣaavoteni, é ɣe ti ma: «Be ɣa é ga Davide? Be ɣa é ga Izayi ná-doun zunui? Niizu botige nu moimoin ka velazu, ti zege ta-luo keeɣeiti po be.

¹¹ Noun gè ná-bululi, ta ná-ziei zege, ta ná-suai, nii gè kevele beɣeai ná-baala maaleɣa leve nuiti be, gè fe naama nuiti zea, niiti gè la ti-zegezu ɣwee?»

¹² Davide ná-zunu loungoiti ti voluazoni, ti ɣale ma, ti Nabale ná-kpoeiti pe daazeeli Davide ma.

¹³ Davide ɣeni naazu ná-kooɣo nuiti ma: «Wo ɣilagilagi pe ge ná-boɣa zokpoi ɣili zaama.» Davide ta ná-nuiti pe ti ta-woɣa zokpoeiti gilini zaama. Nu unnaanigo (400) ɣa é vileni polu, nu unfelego (200) ye kasoti koba.

Abigayile bo fai Davide va ga ná-ɣimalai

¹⁴ Nabale ná-botige nu ɣila ge liini, é naama vaiti pe daazeeli Nabale anzai Abigayile ma, é ɣe ma: «Davide keelai ti tevege, ti zege tevebai zu, ga ti ga-ɣalamoin luoo, keke é la yeezeini ti wu ga pagoo.

¹⁵ Nui naati ma, ti ɣeni ga nu vago gi ve, ti la faa ɣu nape keeni ga giye, ani nape ge la ɣulani gi ya, yeeɣeɣalai naa pe su, nii gi keeni ti ɣoba.

¹⁶ Kpidii ve folo va, ti ɣea gi ma ga sigigi, yeeɣeɣalai naa pe su, nii gi keeni ti ɣoba, gi da baalagiti konokula.

17 Naa ɔa é ba, ɔsiɛ naazu ga pagɔ, nii da ke, mazɔlɔ ni è la faa ɔɛni, maanɔɔi ɔa é vaazu gá-ɔalamɔin vɔ, ta ná-peleyeɔei. Tɔ ma, toɔa ga nu ɔaka, nu la zooga faa nɔpe bosu ma.»

18 Aɔigayile suvileni, é bulu unfelegɔ (200) zede, kɔlɔ woole felegɔ dɔɔi zu, baala dɔɔlugɔ niiti ti ɔevele betea ɔeni de niina, kɔɔɔ ganii zu lɔɔlugɔ ani ɔae ɔeegai zu, leezen vɔɔi zeeɔe ungila (100), ta kooleɔfoole fɔɔi ma buun ba unfelegɔ (200), é ti pe daani soovalegiti kɔma.

19 E ɔe ná-botige nuii ma: «À lo tɔɔɔ, nà wo vɔlu.» Sinigi Nabale la ɔeni faa nɔpe kwɛɛ naama vaiti su.

20 E ɔeni zeini ná-soovalegi ɔoma, é da yei, gizei ɔeni gaazu luɔɔ. Naazu ma Davide ta ná-kɔɔɔ nuii ti da va ga pɔ pelei, gaamago é ɔɔɔ ɔaani naati kakala.

21 Naazu Davide begai ga ɔe ɔɔɔ ma: «Gè nii ɔɔligiti makeɔe nɔ fuun tevɔbai zu, ga ta mina loo ya, é nà-faa vagoi zuloa ga faa ɔi.»

22 GALA ge sò ná-ziiɔaawanai pe su, ni é zo za ma, é li lina vɔ, nà zunu ɔila kpalaa ze ná vulua Nabale ná-pelei wu.»

23 Aɔigayile Davide ɔai ma, é ɔulani ná-soovalegi ɔoma ga suvile, é ɔaazuyei zoi ma, é nɔko Davide ɔɔɔwu.

24 Naa vɔluma é looni kɔɔɔwu, é ɔe ma: «Màligii, va bu ga niima vaa ɔi pe ge ɔe ga unma ɔasɔ! Va bu, nɛi gè ga da-wotige anzanui, gè ɔɔɔ è vɔ, woilo ɔɔɔ ma.»

25 Màligii, mina wele nu ɔakai Nabale va, mazɔlɔ daaseigi sogɛ ɔeɔeɔe: daa ɔa ga Nabale, poluvɛ ga nu ɔakai, tama vele ɔana é ziezu la. Nɛi gè ga da-wotige anzanui, gè la zunu lɔngɔiti kaani, niiti é ti leveni.

26 Kele gè ɔonaa ɔɔɔɔ GALAGI ma, nii é vulua, ta da balaa ma dei é vulua, ga ɔɔɔɔ GALAGI ɔa é pele besaga è luɔɔ ga è mina lɔ nu vaa vaa zu, baa è va potokulai ɔe ɔɔɔ vɛ. Màligii è zili nuii pe ti ɔe ga Nabale ɔevele.

27 Yeezei vɛɛanii nii wu, gè vaa la, è gaagwe zunu lɔngɔiti ba, niiti ti è vɔlu, màligii.

28 Soma è nà-faa ɔi zuvaaye bè, nɛi gè ga da-wotige anzanui. Dàave da ga ɔɔɔɔ GALAGI ɔa masadai veezu è ya, da-o, da-veleyeɔei-yo, mazɔlɔ màligii da losu ɔeezu ɔɔɔɔ GALAGI ná-kɔɔɔ vaiti su. Ni nu a wɛlena è zie velei va, è-zii ma voloiti su, nu la è ɔa ga ɔɔba nu.

29 Ni nui ta a vilena è vɔlu ga é è vaa, ɔɔɔɔ GALAGI da-GALAGI ɔa màligii è-yenvui make ɔoba, nii a ke è ye fulu nuii saama. Kele toɔa è zili nui yenvui vili ya poun, eɔe felevele ka ani vili ya.

30 Siegi zu ɔɔɔɔ GALAGI besu la ga faa vagoi naati pe ke è vɛ, niiti é minazɛɔeai ga tiye è vɛ, é è ɔe ga Izelayele ná-totɔɔi,

31 màligii è-yii la ɔɔba è ɔoozu, baa è va nimiza ɔɔɔ ma ga è va ɔe nu vaani nɔ fuun, baa è va potokulai ɔe ɔɔɔ vɛ. Siegi zu ɔɔɔɔ GALAGI besu la ga faa vagoi ɔe è vɛ, màligii, ɔize sù, nɛi gè ga da-wotige anzanui.»

32 Davide ɔeni Aɔigayile ma: «Mamagi ɔa ɔɔɔɔ GALAGI vɛ, Izelayele ná-GALAGI, nii é è levega za daaɔomisu.»

33 Tuya ɔa è ma da-ɔimala vagoi ma vaa zu, tuya ɔa è ma balaa è pele besa fai zu tɔɔɔ ga gè mina nu vaa, gè mina potokulai ɔe ɔɔɔ vɛ.

34 Gaamazu gè ɔonaa ɔɔɔɔ GALAGI ma, Izelayele ná-GALAGI, nii é vulua, ga è pele besage tɔɔɔ ga gè mina faa ɔi ɔe ga de. Ni naa laade, ni è la ɔeni

dàaḡomini fala, é zo niizu ma, é li lina sobui ʋɔ, zunu ḡila kpalaa ge la mɔ ḡeni yeḡa vulua Naḡale ná-pelei wu.»

³⁵ Davide yeezeini vebeanii wu, nii Aḡigayile ʋaani la pɔ, é ḡe naa ma: «ḡale ma, é li da-ʋelei wu, ziileigi ḡe è ʋe. ḡè è woomɛniga, ḡe yeezei bu, eḡeʋelei è bogai la mà.»

Davide Aḡigayile zeḡe vai ga anza

³⁶ Aḡigayile zeelii ma, é kaani ga Naḡale ḡa fetii ḡulazu eḡe masa. Gola ḡoozuneeɛni, dɔɔi sogai, é la ḡeni faa nɔpe boni naa ma, eyesu sobui.

³⁷ Kele sobui, Naḡale ná-dɔɔi ḡulaai ma gaazu, anza naama vaiti pe boni ma, niiti ti leʋegai. Naḡale yii doḡani, suvidi.

³⁸ Folo puugɔ leʋegai ma, ḡooḡɔ GALAGI doḡani, é za.

³⁹ Davide menigai ma ga Naḡale zaa, é ḡeni ma: «Mamagi ḡa ḡooḡɔ GALAGI ʋe, nii é maaɓoboga, siegi zu Naḡale ḡeni pɔomusu la. Mamagi ḡa be, é pele besaga tũḡɔ, ga ḡe mina faa ɲɔu ḡe. Tɔ ḡa é Naḡale ná-faa ɲɔu ḡasɔi la tɔ boḡɔ unna.»

Naa ʋoluma, Davide keela leʋeni Aḡigayile ma ga naa ḡe ga anza.

⁴⁰ Ti zeelini Aḡigayile ʋɔ be Kaalemele, ti ḡe ma: «Davide gi leʋege è ʋɔ be, mazɔɔ toḡa pɔ ga è ḡe ga anza.»

⁴¹ E wuzegeni gaamano, é nɔkɔ zooli ma, é ḡe ma: «Kèʋele beʋeʋe, ga ḡe ḡe ga duɔi, ḡe da mǎliḡii ná-botiḡe nuiti kɔḡɔiti maagba.»

⁴² Naa ʋoluma é wuzegeni, é zeii soʋalegi ḡoma, é ʋile pelei ma ta Davide ná-keelaiti, ná-botiḡe anzanu loolugɔ ḡa é maazaani. Uele ḡana é ḡeeni la ga Davide anza.

⁴³ Tei Davide Zizeleyele nui Ayinoame zegeni, ti felego ti ḡeni ga Davide anza.

⁴⁴ Mikale nii é ḡeni ga Davide anza mɔungi, naa keeḡe Sayile feeni Paleti ʋe ga vului, Layise ná-doun zunui, nii é ḡeni ga Galime nui.

26

Davide ḡele vai ʋolu

Sayile ʋaa vai ʋa

¹ Zife nuiti ti liini ḡibeaa, ti ḡe Sayile ma: «Davide loḡʋe ḡakila ḡizeii ma, teʋebai ḡobaʋe.»

² Sayile liini Zife teʋebai zu, ga é Davide ḡaizie. Nu waasaʋaḡɔ (3 000) ḡa é ḡeni polu, niiti ti ga salaʋusu ḡezeḡezegiti Izelayele yooi ná pe su.

³ E ná-kooḡaḡai ʋuuni ḡakila ḡizeii ma, teʋebai ḡobaʋe pele laaʋe. Naama ziegi zu Davide ḡeni niizu teʋebai zu. E menigai ma ga Sayile ʋileḡe polu, é da ḡaizie teʋebai zu.

⁴ É nenegiti teʋeni dɔɔḡuzu, é kweeni naazu ga Sayile ʋaa ga ḡite.

⁵ Davide wuzegeni, é ʋile pelei ma, é zeelini ʋe Sayile ná-kooḡɔgi ʋuuni ná, é wele ga pagɔ, é Sayileni daazuʋe ḡa, ta ná-kooḡuluḡai Aḡeneel, Neel ná-doun zunui. Sayile ḡeni laani kooḡaḡai zaamaʋe, ná-salaʋusuiti ti laani maaḡoolii zu.

⁶ Davide ḡete nui Ayimeeleke lolini, ta Aḡisayi, Seluya ná-doun zunui, Zoabe keeḡeloin, é ti ḡaazaḡani, é ḡe ti ma: «Wo zaama, ḡa be ḡa gi liizu Sayile ʋɔ be, kooḡaḡai zu?» Aḡisayi ḡe ma: «Nɔn, kèʋele beʋeʋe ga de li.»

⁷ Davide ta Aḡisayi ti looni kooʋebeii zaama ga kpidii, ti Sayile ḡaani laani zaamaʋe, kooḡaḡai zu, ná-kpeein baḡɔai unbuʋe zooli ma. Aḡeneel ta salaʋusuiti ti laani maaḡoolii zu.

⁸ Aḅisayi ǵe Davide ma: «GALA ge è zili nui lɔa za è yeezu. Va bu gè sɔ ga kpeɛin, ná ǵe ǵila nɔ, felesie vaa la ba.»

⁹ Kele Davide ǵeni Aḅisayi ma: «Mina paa! Mazɔɔɔ bɛ ǵa a yeeloo naama nui ma, nii GALA ge yimazeǵeai la, é gulɔi ziaai ma, ma nui ǵe ga sɔbalala nu?»

¹⁰ Gè ǵonaa Gɔɔǵɔ GALAGI ma, nii é vulua, ga Gɔɔǵɔ GALAGI bɔǵɔi ǵa é nii yɛnvui zeǵezu ga saai, ɓaa é undaavili kɔɔi zu.

¹¹ Gɔɔǵɔ GALAGI kizo naa ma, gè va yeevɔɔǵu naama nui va, nii é gulɔi ziaai ma. Kpeɛin nɔ zeǵe, nii é unbuave, ta zie woolei, de li.»

¹² Davide kpeɛin ta zie woolei zeǵeni, niiti ti ǵeni Sayile unbuave, ti ɗa li. Nu nɔpe ge la ti ǵaani, nu la looni ga ná, tanɔpe ge la ɓalaa wuunni, ti pe ti ǵeni niizu, mazɔɔɔ Gɔɔǵɔ GALAGI niimɛni wolai leveni ga tiye.

¹³ Davide petugi maaleveni, é lo gize unmauve ǵoozama, ti yɔǵɔzu ǵooza ta Sayile ná-kɔlaǵai.

¹⁴ E tɔɔzeini ga woɔǵula Neel ná-doun zunui Aḅenɛel ma ta ná-kɔɔvebei, é ǵe ma: «Aḅenɛel, è la ǵooǵaavotesu?» Aḅenɛel ǵeni ma: «Be ǵa ga de, dei é ɓainsu masagi woizu?»

¹⁵ Davide kpeɛi zeǵeni volu, é ǵe Aḅenɛel ma: «Da ga zunu ǵiteǵite, è ǵeǵala nɔpe ge la Izelayele, lee vaa zu mu è la masagi makɛni, è-maliǵii? Mazɔɔɔ nuɓuseiti saama nui ta vaaue, ga é è-maliǵii da-masagi vaa.

¹⁶ Nii è keai, é la vani. Gè ǵonaa Gɔɔǵɔ GALAGI ma, nii é vulua, ga wo maanɛuve ga wo za, mazɔɔɔ wo la masagi makɛni, wo-maliǵii, nii Gɔɔǵɔ GALAGI gulɔi ziaai ma. Welena! Mini ǵa masagi ná-kpeɛin ta ná-zie woolei ti ná, niiti ti ǵea unbuave?»

¹⁷ Sayile Davide wooi ǵwɛeni, é ǵe ma: «Dòun zunu Davide, è-wooi ǵa gè menisu ɓaa?» Davide gooǵaavoteni, é ǵe ma: «Ungo, masagi maliǵii, ǵooi ǵa è menisu.»

¹⁸ E ǵeni ma: «Lee vaa zu maliǵii vilesu pòlu, nèi gè ga ná-botiǵe nui? Lee ǵa gè kea? Faa ɲɔi begele ǵa é ga sɔǵi?»

¹⁹ Niizu, maliǵii, soma é woilo ǵooi ma, nèi gè ga ná-botiǵe nui: Ni Gɔɔǵɔ GALAGI ǵa é la laavilisu mà, naazu é soma é yeezei zalaǵa ǵila bu, naa ziilei, kele ni nuiti ka ti è laavilisu mà, Gɔɔǵɔ GALAGI ǵa ma nuiti foovo, mazɔɔɔ ta kpèezu ga ti kùla zooli va za, nii Gɔɔǵɔ GALAGI feai ná-nuɓuseiti zea ga tɔnɔ, keɛuve eǵe ta ǵe ǵeezu mà: «Li, è gala kiligiti debi.»

²⁰ Kele, ee! Mà ɲamai mina vu kae Gɔɔǵɔ GALAGI ǵaazu ǵɔpoluma, mazɔɔɔ Izelayele masagi liive ga kɔɔi koe ɓɔɓ go nɔ laalǵoma, eǵe ta ǵe kakalo kpeɛzu gizeiti ma.»

²¹ Sayile ɓainni, é ǵe ma: «Gè kotoi ǵea. Gale ma è va, dòun zunu Davide, mazɔɔɔ gè la mɔ faa ɲou nɔpe kea ga de, tɔzei zɛnvui vizɔga za è ǵaazu. Gimalala vaa ǵa gè keai, gè faaǵaaza golai ǵea.»

²² Davide gooǵaavoteni, é ǵe ma: «Masagi, da-beɛin ǵa é ve, da-wotiǵe nui gila ge va é seǵe.

²³ Gɔɔǵɔ GALAGI ǵa ɛse pe ná-telebodai, ta ná-wooǵeǵiladai zulɔnɔgi ve zea, mazɔɔɔ Gɔɔǵɔ GALAGI ǵea è veeni zèa za, kele gè la vaani bu, gè va yeevɔɔǵu naa va, nii ná-gulɔi ziaai ma.

²⁴ Eǵevelei è-yɛnvui vizɔga la ǵaazu za, nà ɓalaa zɛnvui vizɔ ǵana kae Gɔɔǵɔ GALAGI ǵaazu, é kùla kidaaviligi pe su.»

²⁵ Sayile fɛni Davide ma: «Gɔɔɔɔ GALAGI tuya loo ɛ vɛ, dɔun zunu Davide. Da vaazu faa wola mɔinmɔin keɛzu, nii nɔpɛ da tɔɔzei, ti pɛ su fɛ nɛɛ.» Naa voluma Davide liini ga vɔ pelei, Sayile balaa gɛ li nɔ-taazu.

27

Davide lɔɔɔɔ vai volu Filiseti nuiti pɔ bɛ

¹ Davide fɛsieni, ɛ fɛ bɔɔɔ ma: «Yeeta Sayile fɛ vaazu vɔnisu mɔ, ɛ pɔa. Nii pagai ga gɛ kɛ, naa fɛ ga gɛ vɛla, gɛ li, gɛ lɔɔɔɔ Filiseti nuiti ta-yooi zu, nii a kɛ Sayile looɔɔ gɔizizu Izelayele yooi zu, naazu kɔla fɛna zea.»

² Davide wuzɛfɛni, ta nu undɔzitai (600) niiti ti fɛni ba, ti li Maoke nɔ-doun zunui Akise vɔ bɛ, Gate masagi.

³ Davide ta nɔ-kɔɔɔɔ nuiti ti liini, ti ze Gate masagi Akise fɛba, ɛɛ pɛ ta nɔ-pɛɛyɛfɛ, Davide balaa, anza felegɔiti ti fɛni zea, Ayinoame Zizeleyele nui, ta Kaalemɛle nui Aɔbigayile poanzai, nii Naɔale zɛni.

⁴ Ti liini, ti naa laazeeli Sayile ma, ga Davide vɛla, ɛ li Gate. Sayile looɔɔni Davide fɛzizɛ vai vɔ.

⁵ Davide fɛni Akise ma: «Ni da kɛ ɛ faabɔɔɔ fɛ bɛ, seizu vɛ zɛa dɔbɔzu laai ta zu, vɛ nɔ li, gɛ ze nɔ. Mazɔɔɔ ɛ la ga faa vago ga nɛi gɛ ga da-wotigɛ nui, gɛ ze ɛ fɛba, masa taai zu.»

⁶ Naama voloi nɔ Akise Sikelage laai veeni zea. Tɔ fɛ ɛ kɛa Sikelage fɛni la ga Zuda masagiti tɔnɔ eyɛsu za.

⁷ Davide kɛɛni Filiseti yooi zu ga kona gila, alu naanigo.

⁸ Davide ta nɔ-kɔɔɔɔ nuiti ti fɛni liizu, ti da kɔɔi vɛɛ Gesuul nuiti ba, ta Giileze nuiti, ta Amaleke nuiti, nuɔusei niiti ti fɛni zɔoi naazu kaite Suul letegi, ɛ zeeli Ezipete yooi fɛwɛpelemɔɛ.

⁹ Davide fɛni naama yooi zuɔoloɔolosu, ɛ la fɛni zunu baa anzanu yɛsu vulua. E fɛni vaazu ga baalagiti, boliiti, nikɛiti, soovalegiti, jɔmɛiti, ta segeiti, a la fɛlena ma, ɛ fɛni liizu Akise vɔ bɛ.

¹⁰ Akise bɛna Davide fɛaazaɔa, ɛ fɛ ma: «Bɛni ka za wo kɔɔi vɛai ti va?» Davide fɛni gooɔaavotesu, ɛ fɛ ma: «Zuda yooi lekɔemɔvɛ nu yeezazuɔɛ,» baa «Yelaameyɛle yooi lekɔemɔvɛ nu yeezazuɔɛ,» baa «Ken yooi lekɔemɔvɛ nu yeezazuɔɛ.»

¹¹ Davide la fɛni nu nɔpɛ zɛsu vulua, ɛ fɛni ga zunu, baa anzanu, ɛ va lii la Gate vɔ, mazɔɔɔ ɛ fɛni fɛɛzu bɔɔɔ ma: «Ti mina poluvaawo bo ga sɔgi fɛ nii baa nii.» Naa nɔ fɛ Davide fɛni keɛzu, yeeɔɔɔɔɔalɛ pɛ daawu, nii ɛ kɛɛni Filiseti nuiti ta-yooi zu.

¹² Akise laani Davide la ga gola, ɛ da fɛ bɔɔɔ ma: «Davide bɔɔɔ wɔinzeɔɛa nɔ-nuiti ma, Izelayele nuiti, toɔa yɛsu bɔ fɛ, ɛ da botii fɛ bɛ.»

28

¹ Naama zizigi zu Filiseti nuiti ti ta-fɔɔvɛbɛi fɛalɛɛni ba, ga ti kɔɔi vɛɛ Izelayele vɔ. Akise fɛni Davide ma: «Kɛni ɛ kwɛɛ ga da-o, da-nuiti-yo, wa fɛɛzu gi vɔ pelei kɔɔi nii zu.»

² Davide fɛni Akise ma: «Naa vage, da vaazu kaazu, nɛi gɛ ga da-wotigɛ nui, nii gɛ vaazu keɛzu.» Akise fɛni Davide ma volu: «Gɛ ɛ zeɔɛa ga mɔkɛ nui, eyɛsu fɛ.»

Sayile lii vai

gɔvɛ laawooleve anzanui ta vɔ be

³ Ná laa yɔɔɔzu, Samiyele zaani, Izelayele pe ge ná-saa wɔlɔi wo, ti maagulu ná-taazuve Lama. Sayile gɔvɛ laawooleve nuiti pe kulani Izelayele yooi va, ta niiti gɔvɛiti ti velela vele vaiti bosu ti ma.

⁴ Filiseti nuiti ti gɔaaleeni ba, ti ta-gɔɔlaɔɔfai vu Suneme. Sayile Izelayele pe gaaleeni ba, ti ta-gɔɔlaɔɔfai vu Gileboa.

⁵ Sayile Filiseti nuiti ta-gɔɔlaɔɔfai gɔaai ma, dualuagi soni, sasubalini gola.

⁶ Sayile Gɔɔɔɔ GALAGI gɔaazaɔɔfani, keɛle Gɔɔɔɔ GALAGI la keeni, é va gooɔaavote, ga segiti, ɔaa gaazaɔa sɔɔlaiti, ɔaa GALA goo wo nuiti maavele.

⁷ Sayile gɛni ná-botigɛ nuiti ma: «À anzanui ta gɔaizie bɛ, nii a zoo é gɔvɛiti daawooleve, gɛ li pɔ bɛ, gɛ gaazaɔa.» Ná-botigɛ nu wolaiti ti gɛni ma: «Anzanui ta gɛ En-Dɔɔl, nii a da gɔvɛiti gaazaɔa.»

⁸ Sayile ɔɔɔɔ maavaliboni, é seɛe gɛligaa loo gɔba, é zunu felego vile volu, ti li En-Dɔɔl, ti zeelini anzanui vɔ be ga kpidi, Sayile gɛ ma: «Nà pɔ ga é velela vele vaiti bo bɛ, ga é gɔvɛi ta laawooleve bɛ, nii gɛ gɛɛzu, è toli.»

⁹ Anzanui gɛni ma: «È suɔwɛɛ sɔ ga Sayile gɔvɛ laawooleve nuiti kulave zooi va, ta niiti gɔvɛiti ti velela vele vaiti bosu ti ma, da gɛɛzu è balii le tɔgɔ ɔaa? Saa vai gɛ è pɔ ɔaa?»

¹⁰ Sayile gɔnani Gɔɔɔɔ GALAGI laaseigi zu, é gɛ ma: «Gɛ gɔnaa Gɔɔɔɔ GALAGI ma, nii é vulua, ga faa jɔu nɔpe ge la gɔla niima vai zu, é va zeeli è ma.»

¹¹ Anzanui gɛni ma: «Be gɛ è gɛɛzu gɛ toli è ve?» Sayile gɛ ma: «Samiyele loli bɛ.»

¹² Siɛgi zu anzanui Samiyele gɔani la, é wola ɔainni, é gɛ Sayile ma: «Lee vaa zu è yaavazu? Da gɛ è ga Sayile.»

¹³ Masagi gɛni ma: «Mina lua, keɛle ɔeɛgele gɛ è kaazu?» Anzanui gɛ ma: «Galagi ta ma zii gɛ gɛ kaazu, é da gɔla zooi wu.»

¹⁴ Sayile gɛ ma: «Kevelei gɛ gale?» Anzanui gooɔaavoteni, é gɛ ma: «Ke wola volɔi ve de, é leɛzu, maavelevelegai ga seɛi.» Sayile kwɛeni ga Samiyele ve, é unpilɛni zooi ma, é nɔkɔ.

¹⁵ Samiyele gɛni Sayile ma: «Lee vaa zu è ná-dooɔgɔgi zuɔɔɔɔɔɔɔɔɔɔ? Lee vaa zu è tɔlisu?» Sayile gooɔaavoteni, é gɛ ma: «Nà ziiɔɔɔ wola zu, Filiseti nuiti ti kɔɔi laalea bù, Gɔɔɔɔ GALAGI ma ge zɛgea bà, é la gɔɔaavoteni ga GALA goo wo nuiti ɔaa segiti maavele. Gɛ è lolige ga nii nà ke, è naa le ga ze.»

¹⁶ Samiyele gɛ ma: «Lee vaa zu mu è tɔlisu, ni Gɔɔɔɔ GALAGI gɛle è va, é gɛa ga è zili nui?»

¹⁷ Gɔɔɔɔ GALAGI naa laazeelia, nii é gɛni gɛ bo è ma. E masadai gɔlana è ya, é fe è gɔba nui ta ya, Davide ya.

¹⁸ Tei è la keeni, è va gɔlo Gɔɔɔɔ GALAGI ná-devei ve, velei é gɛni gɛɛzu, é yeeve la Amaleke nuiti ma, ná-ziiɔaawanai zu, è la naa gɛeni. Naa gɛ é kea, Gɔɔɔɔ GALAGI è zosu la gani za.

¹⁹ Gɔɔɔɔ GALAGI gɛ vɔlɔ wo loozu Filiseti nuiti zeezu, da-o, Izelayele nuiti-yo. Da-o, è-lointi-yo, wa vaazu pɔ pelei lina, Gɔɔɔɔ GALAGI gɛ Izelayele gɔvɛitei pe do Filiseti nuiti zeezu.»

²⁰ Gaamago Sayile yeni loni, é loo zooi ma, mazɔɔɔ é wola luani Samiyele laawooi va. Naa volu, tei é la gɛni daami woni foloi, ta kpidi, zɛbe la ma gɛni zea.

²¹ Anzanui vaani Sayile goba, é ka ga naa wola luave, é gjeni Sayile ma: «Pete, nei gè ga da-wotigé anzanui, gè woiloga è-woo ma, gè gikula zenvui zu, gè naa gè, nii è boga mà.»

²² Da balaa woilona, da-wotigé anzanui wooi ma: be gè bulu bufa gila kevele bete è ve, è mi, nii a ke è zebe zoloo, è wuzegé, è vile pelei ma, è da li.»

²³ Sayile gjeni, é gè ma: «Gè la daami wosu.» Kele ná-botigé nuiti, ta anzanui, ti bini da, Sayile ma ge woilo ti-woo ma. E wuzegeni zooi ma, é zeì betei zu.

²⁴ Anzanui nike bokpangi vaani, nii é gjeni zea, é da make, é bulu vukoi zegé, é gaayo, é kpete ga buluiti, nii leve la su.

²⁵ Anzanui daamianigi naati feeni Sayile ta ná-botigé nuiti zea. Ti begai ma ga daamii wo, ti wuzegeni, ti li ma bidi naa no.

29

Filiseti nuiti ti Davide gaagale vai ma

¹ Filiseti nuiti ti ta-goovebei pe gaaleeni ba Aféke, Izelayele ná-koolagai vu zie ungi gobave, nii é Zizeleyele.

² Filiseti gundigiiti ti maaɓufani ga ta-nu ungilagiti, ta ta-nu waagilagiti. Davide ta ná-koofo nuiti ti vileni masagi Akise volu, ti gjeni voluzu velei.

³ Filiseti gundigiiti ti gjeni ma: «Beni ka ga Ebulu nui niiti?» Akise ti woogaaɓoteni, é gè ti ma: «Davide ve, Izelayele masagi Sayile ná-botigé nui, é folo moinmoin, ta kona moinmoin kea koba, gè la de so kaani, nii nu a peelala su, é lozei paa yee ma, é zeeli za ma.»

⁴ Kele Filiseti gundigiiti ti yigaawanani Akise ma, ti gè ma: «Zunui nii gaagale ma, ve è seidaí ná. E mina yei gi volu koofozuve, é mina va gèezu ga gi zili nui koofo ziegi zu. Nii la vaazu maligii enekesu, keni é gá-nuɓusei ta leve naa vo.»

⁵ Davide nii no laade ti gjeni guyei loozu be, ti da kuai wo, ti da gè ma: «Sayile vɔnini nu waagilagilagiti ma, Davide ma ge vɔni nu waavuuɓuugiti ma?»

⁶ Akise Davide lolini, é gè ma: «Gè gonaa Goofo GALAGI ma, nii é vulua, ga da ga sole nu, neeve bè ga gè da è ga koba, ade da lo, ade da gula, ada koovebei, mazoloo kaipa è vaani koba, gè la de è-zo kaani, è ye ga su za zeelia. Kele, è maayo ge la Filiseti gundigiiti be.»

⁷ Naa ga é ba, gale ma, è li, ziileigi gè è ve, nii a ke Filiseti gundigiiti wanama vaa mina gè.»

⁸ Davide gjeni Akise ma: «Lee ga gè kea mu, leeni ga è kaai bà, nei gè ga da-wotigé nui, é lozei paa yee ma è goba, é zeeli za ma, nii a ke gè mina li, gè va kooi go maligii zili nuiti daalofoma?»

⁹ Akise Davide woogaaɓoteni, é gè ma: «Gè kwèeni ga è neeve bè, egè GALA ná-geezuɓeela, kele Filiseti gundigiiti ka ti gèai mà: «E la vilesu gi volu koofozuve.»

¹⁰ Naa ga é ba, à wuzegé lina sobuzobu, da-o, da-galamoin ná-botigé nuiti-yo, niiti ti vilegai è volu, à wuzegé sobui, woza zu a gèena kala, wo da li.»

¹¹ Poluma voloi sobuzobui, Davide ta ná-koofo nuiti ti wuzegeni fala, ti gale ma Filiseti nuiti ta-yooi zu. Filiseti nuiti ti liini Zizeleyele.

30

Amaleke nuiti ti loo vai Sikelage zu

¹ Amaleke nuiti ti kooi veeni Sikelage va, ta Zuda yooi va, lekpehave nu yeezazuve. Siegi zu Davide ta ná-koofo nuiti ti zeelini la foloi zavasiei Sikelage, ti kaani ga ti taai dogologoge, ti galaai ga abui.

² Ti anzanuiti soni, ta niiti pe ti geni taazuve, doungo ve kpakolo ba. Ti la geni nu nape paani, kele ti ti zoni, ti pele zo, ti da li.

³ Davide ta ná-koofo nuiti ti zeelii ma taazuve, ti taai gaani galaai. Ti-anzanuiti, ta ti-loun zunuiti, ta ti-loun anzanuiti, ti zogai ga koo luoitii, ti li ga tiye.

⁴ Davide ta nuuseiti ti geni polu, ti toozeini ga bainga, ti da wole, eyesu zebai pe ge gula ti ya.

⁵ Ti Davide anza felegoiti pe soni ga duoi, Ayinoame Zizeleyele nui, ta Abigayile poanzai, nii Kaalemele nui Nabale zeni.

⁶ Davide yii wola boloni, mazolo nuuseiti ti geni geezu, ti so ga kotui, e za, toozei ti dilagilagi pe ti yii geni zoolazu ga ti-loun zunuiti, ta ti-loun anzanuiti ta-vai. Kele Davide bofo galivaani Goofo GALAGI ma, ná-GALAGI, e zebe niine zoloni volu.

⁷ Davide geni zalafo gula nui Ayimeeleke ná-doun zunui Abiataal ma: «Da ga zalafo gula zegei, nii Goofo GALAGI gaazaasu da.» Abiataal vaani la, e fe zea.

⁸ Davide Goofo GALAGI gaazaani, e ge ma: «Nà zoo nei ge vile niima nuiti polu? Nà vilena ti volu, nà ti dogozumen nei?» Goofo GALAGI googaavoteni, e ge ma: «Vile ti volu, da ti dogozumensu, nii pe ti liai la, e ti pe unmo.»

⁹ Davide ta ná-nu undozitaiti (600) ti vileni pelei ma. Ti zeelii ma Bezool kotudei ma, tanigaa ti yeni miná.

¹⁰ Davide vileni no pelei ma, nui naati polu, ta nu unnaanigo (400), nu unfelego (200) zoitii ti boloni, ti la zooni ti va Bezool kotudei bude, naati ti yeni miná.

¹¹ Ti Ezipete zunui ta gaani doboi zu, ti so, ti lii la Davide vo. Ti bului veeni zea, e mi, ti ziei ve zea, e boole,

¹² ti koolegoolegi ma waa vooi ta veeni zea, ta zeepe felego leezen vooi zu. Kpegai ma ga daamii wo, e zebe zoloni, mazolo e keeni ga folo savago, ta kpidi savago, e la daami wosu, e la boolezu.

¹³ Davide gaazaani, e ge ma: «Be ná-nu ga ga de? Mini ga e zegezu ná?» E googaavoteni, e ge ma: «Nà ga Ezipete zunu loungo, Amaleke zunui ta ná-duo ga ga ze, folo savago ga ná-duo keefei toai ya, mazolo ge la gedeni.

¹⁴ Kooi ga gi liai gi too, Kelele yooi zu lekpehave nu yeezazuve, Zuda yooi, ta Kalebe yooi lekpehave nu yeezazuve, gi abui loge balaa Sikelage va.»

¹⁵ Davide gaazaani, e ge ma: «Da ke e lo tugfo, de zeeli koofo ngi naa ma?» Ezipete zunu loungoi geni Davide ma: «Gona be GALA daaseigi zu, ga e la paá, ta e la fea ná-duo keefei ya, naa a gena, ná lo e lugfo, de zeeli ti ma.»

Davide zie vai Amaleke nuiti bu

¹⁶ E loni Davide lugfo, ti zeeli Amaleke nui naati ma, ti vazagai naama you dogozu, ti da daamii ta kpolei wo, ti da fetii gula, koozuneei maavele ma, e bozei naama ani moimongi vaa va, nii ti soni kooi zu, Filiseti yooi, ta Zuda yooi zu.

17 Davide kooi veeni ti va gosui, é ye ti vaazu, eyesu poluma voloi kpakoi. Tanope ge la gulanu zea, keni zunu loungo unnaanigoti (400), niiti ti zeini nemeiti koma, ti vela.

18 Davide naati pe unmaoni, niiti Amaleke nuiti ti ti zefeni, é anza felegoti balaa unmaoni.

19 Ti la geni balani nu gila kpalaa ma, doungoa zu, kpakologaa zu, zunu loungo, baa anzanu loungo, nii pe é zoni kooi zu, ti la balani gilazu balaa ma. Nii pe ti kulani ti ya, Davide galeni ma ga ti pe.

20 Davide togani veevelegiti, ta ma baazagiti soni, nui niiti ti geni loni togani bulugi naati tugo, ti geni geezu ma: «A ka, nii ga Davide sogai kooi zu.»

Koozoganii gaagwe vai

21 Davide zeelini nu unfelegoti (200) ma, niiti ti boloni, ti la geni zooni ti va vile polu, ti yeni Bezool kotudei vo be. Naati ti vaani Davide laagomisu, ta nui niiti ti geni polu. Davide maaufani ti va, é ti luwo.

22 Nui niiti ti geni Davide volu, nu noiti ta nu jakai tanigaa ti geni ti zaama, ti da ge ma: «Tei ti la ade maazaani koofozuve, nii pe ade sogai kooi zu, tonu la ba, keni ti-anzaite, ta ti-lointi no ga ta ve ti ya, ti da li.»

23 Kele Davide geni ti ma: «Keelointi, a mina naa ge, ga nii Goofo GALAGI feai ade ya, mazobo é ade makega, é naati do ade yeezu, niiti ti laaleai ade wu.

24 Be ga é woilosu wo-woo ma niima vai zu? Zoi diai koofozuve, ta nii zegai kasoti koba, tonu ga geezu ga gevele, ti gaagwe yofozu voma.»

25 Vele gana é geeni la, é bozei naama voloi ma, é li ga naa lugo velei, ti naa geeni ga tugi, ta devei Izelayele yooi zu, zaagaza tugi naa ga na.

26 Davide liai ma Sikelage, aniiti ti zogai kooi zu, é naati gaagweeni, é ta leve boolaiti ma, Zuda gundiiti, é ge ti ma: «Wo-zabai gaa, kulaai anii naati su, ti zogai kooi zu, nii koi Goofo GALAGI zili nuiti daalofoma.»

27 Vele gana é keeni la Beetele geleiti be, é ta leve Lamote gundiiti ma ti lekpehave nu yeezazuve yooi zu, é ta leve Yatiil gundiiti ma.

28 E ta leve Alowel gundiiti ma, ta Sifemote gundiiti, é ta leve Esetemoa gundiiti ma.

29 E ta leve Lakale gundiiti ma, é ta leve Yelaameyele laa wolaiti su gundiiti ma, ta Ken laa wolaiti su gundiiti ma.

30 E ta leve Goolema gundiiti ma, ta Bool-Asan gundiiti, é ta leve Atake gundiiti ma.

31 E ta leve Geebelon gundiiti ma, ta ve kpein Davide ta na-koofo nuiti ti leveni na.

31

Sayile zaa vai

(1 Dolo Seve 10:1-12)

1 Filiseti nuiti ti kooi veeni Izelayele nuiti ba. Izelayele nuiti ti velani ti va, ti-ma moinmoin ge zaani ti zaama, Gileboa gize ma.

2 Filiseti nuiti ti gaavoteni ga ditegite Sayile ma, ta na-doun zunuiti. Ti na-doun zunuiti paani: Zonatan, Abinadafe, naa ve Malekisua va.

3 Kooi gaavoteni Sayile no ma niina. Kile pili nuiti ti kaani, é wola lua.

4 Sayile geni na-koofo zoola zefge nui ma: «Da-wogfa zokpoi gula ma lafagi zu, é paa, nii a ke tatipelevolulala nui niiti ti mina va paazu, ti va gaagula ma.»

Kele naa la gɛni keeni, tɔzei é gɛni balizu ga dualuagi. Sayile bɔɔɔi da ná-bɔɔa zɔkpɔi zege, é lo ga.

⁵ Ná-kɔɔɔɔ zɔɔla zege nui kaai ma ga é zaa, tɔ balaa é looni nɔnɔ ma woɔa zɔkpɔi ga, ti pe ti za.

⁶ Uele gana Sayile ta ná-doun zunu savagɔiti ti zaani la folo gila kpegi, ta ná-kɔɔɔɔ zɔɔla zege nui, é we ná-kɔɔɔɔ nuiti ba.

⁷ Izelayele nui niiti ti gɛni petugi volu vele, ta zɔiti ti gɛni Zuluden volu vele zɔɔma gakei ma, ti kaai ma ga Izelayele gɔɔwebei vela, ta Sayile we ná-dointi ba, ti za, tiya balaa ti gɔlani ta-laaiti su, ti vela. Filiseti nuiti ti vaani, ti ze naama laaiti su.

⁸ Poluma voloi Filiseti nuiti ti vaani kɔɔ loɔɔi zu, nii a ke ti poomaiti koligiti sege. Ti Sayile ta ná-doun zunu savagɔiti ma voomaiti kaani Gileboa gizei ma.

⁹ Ti Sayile nɔungi leveni ba, ti ná-kɔɔɔɔ zɔɔlaiti sege. Naa volu ti ta-vɔnifaamai ma wooi laazeeli Filiseti yooi ná pe su, daazeeli nuɔuseiti ma ta ta-gɔɔɔɔ ganigiti ta-veleiti bu.

¹⁰ Ti Sayile ná-kɔɔɔɔ zɔɔlaiti daani Asetaateiti ta-velei wu, ti ma voomai zele Bete-San zidigi va.

¹¹ Siegi zu Galaade yooi zu Yaɔeese laaveaiti, ti naa menini da, nii Filiseti nuiti ti keai ga Sayile,

¹² kɔɔɔɔ nu gɛzegezegegi ti va, naati ti vileni pele ma, ti ni piin ziezu, ti va, ti Sayile ma voomai gɔla Bete-San zidigi va, ti ná-doun zunu savagɔiti ma voomaiti sege balaa, ti li ga tiye Yaɔeese, ti ti gɔla miná.

¹³ Ti ti-ma gaeiti segeni, ti naati maaɔulu, tamalise wului wu, nii é Yaɔeese. Naa voluma, ti zugi zoni folo lofela laawu.

Samiyele Ná-Seyei Velesi DAVIDE NÁ-MASADAI

Sayile ta Zonatan

ti zaa vai wo fai Davide ma

¹ Sayile ɣɛnina zaani, siegi zu Davide ɣaleni ma la, é va, é zei Sikelage, kpegai ma ga vɔni Amaleke nuiti ma. E folo felego ɣɛeni Sikelage.

² Foloi zavasiɛi, zunui ta ɣulani Sayile ná-kɔɔlagai zu, é va, kɔba zeɣeiti balivaliai ga, fufiligi vuuni nɔungi ma. Seeliai ma Davide ɣoba, é looni zooi ma, é nɔkɔ Davide ɣɔɣɔwu.

³ Davide gaazaɣani, é ɣɛ ma: «Mini ɣa è zeɣezu ná?» E gooɣaavoteni, é ɣɛ ma: «Pèlave, gè zeɣe Izelayele ná-kɔɔlagai zu.»

⁴ Davide ɣɛni ma: «Lee ɣa kɛai? Nà è maanɛɛnezɔ, bo dɛɛ mà.» Naa ɣɛni ma: «Izelayele ɣɔɔvɛbei bɪzaa kɔɔi va, ti zunu mɔinmɔin paa ti zaama. Sayile bɔɣɔi ta Zonatan ti zaa.»

⁵ Davide zunu loungoi naa ɣaazaɣani, nii é ɣɛni poluvaawogi wosu, é ɣɛ ma: «È kwɛɛge ɣale ga Sayile ta ná-doun zunui Zonatan ti zaa?»

⁶ Zunu loungoi gooɣaavoteni, é ɣɛ ma: «Solooge nɔ kpein ga gè ɣea Gileboa gizei ma, gè Sayile ɣa, é da zele ga ná-kpɛɛin ma ungi, kɔɔɣɔ wotoloiti ta soo bize zalaususiti ti da maaɔɣa ba.

⁷ E wɛleni volu, é kà, é tòli, gè ɣɛ ma: «Yoo, masagi.»

⁸ E gaazaɣani, é ɣɛ mà: «Be ɣa ga dɛ?» Gè ɣɛ ma: «Nà ga Amaleke nu.»

⁹ E ɣɛni mà: «Maaɔɣa bà, è paa. Mazɔɔɔ gaazulatigi sɔga, anɛɛ ni zɛnvui ɣa dɛ sù.»

¹⁰ Gè maaɔɣani ba, gè paa, mazɔɔɔ gè kaani ga é la mɔ yɛnvua ná-tooi volu ma. Naa voluma gè masa bɔɔlogi ɣula unma, gè balai ɣula zeei va. Tiya ɣaa, pàave ga tiye màlɔgii vɔ.»

¹¹ Davide ɣoba zeɣeiti soni, é ti balivali ga. Koba nuiti pɛ ti ta-zeɣeiti balivalini ga ga kɛvele.

¹² Ti saa wɔɔbi woni, ti bɔɣɔ maawɔin, ti zugi zo eyɛsu kpɔkɔ, Sayile ta Zonatan ta-vaa zu, naa vɛɛ ɣooɣɔ GALAGI ná-kɔɔvɛbei va, ta Izelayele nuiti pɛ ta-vaa zu, niiti ti zaani kɔɔi zu.

¹³ Davide zunu loungoi ɣaazaɣani volu, nii é poluvaawogi woni ma, é ɣɛ ma: «Mini nu ɣa ga dɛ?» Naa gooɣaavoteni, é ɣɛ ma: «Kèɛ ɣa ga Amaleke zunui ta, nii paai seikɔɣɔmai ma zooi nii zu.»

¹⁴ Davide ɣɛni ma volu: «Lee vaa zu è la luani, è yeemaalega, è naama nui vaa, nii ɣooɣɔ GALAGI yimazeɣeai la, é guloi ziaai ma?»

¹⁵ Davide ná-kɔɔɣɔ nui gila tolini, é ɣɛ ma: «Va, è paa.» Kɔɔɣɔ nui Amaleke nui naa vaani.

¹⁶ Davide ɣɛni ma: «È zaa vai ma ungi ɣa ga da bɔɣɔi, mazɔɔɔ da bɔɣɔ ɣa è bɔɣɔ maalɔba, siegi zu è ɣea la ma: «Nà ɣa gè naama nui vaa, nii ɣooɣɔ GALAGI yimazeɣeai la, é guloi ziaai ma.» »

Saa wɔɔb wuyei Davide tooni

Sayile ta Zonatan ma

¹⁷ Davide saa wɔɔb wuyei nii bɛtɛni, é too Sayile ta Zonatan ma.

18 E devei veeni ga ti Zuda mavofodaiti pe kala ga ma guyei. Guyei ve daa ga «Kilegi.» Seveve «Telebo nui ná-sevei» zu.

19 Izelayele, da-góógo nu wolaiti ti zaa, da-gizeiti ma!

Toḡa ḡale kóóḡuluḡa wolaiti toai?

20 A mina ma wooi laazeeli Gate,

ma wooi mina wo Asekalon koi yóóḡzuveti,

nii a ke Filiseti anzanu loungoiti ti mina ḡoózune,

nii a ke tatipelevolulala nuiti ti-loun anzanuiti ti mina guyei loo, ti va da kuai wo.

21 Ee, Gileḡoa gizeiti, duḡu mina mo vu wo ma, ta tona,

tii nope ge mina mo ḡe wo-ḡakamaḡeti, é va da bete.

Mazḡḡo ná ḡa baagulaai ná kóóḡo nuiti ta-ḡóóḡo zepēgiti ma,

Sayile ná-kóóḡo zepēgi, nii guloi la mo ziaa ma eyesu pe.

22 Zonatan ná-kilegi la ḡea ḡulazu volu, aisa é va sili nuiti paa,

é la ḡea zepēzu kóóḡḡḡiti sebei luḡo,

Sayile ná-boḡa zḡkpai la ḡea ḡaagalesu ma,

keni a la losuve ḡena.

23 Sayile ta Zonatan ti ḡea neeni nuiti be, ti-zii ma voloi pe su,

ti la balaa ḡaagweeni saai zu.

Ti zuvileni, é leve koḡeiti ba,

ti ḡaaba, é leve zalaite ba.

24 Izelayele anzanu loungoiti, à wḡḡ Sayile ná-faa zu,

nii é ḡea seḡe biingiti toozu wo ḡba, ti vagai,

é ḡea zanu soḡlaiti gilizu wa-zepēiti ba.

25 Toḡa ḡale kóóḡuluḡa wolaiti toai kóoi zaama?

Naa ḡeeve ḡale, Zonatan zaaḡi gize unmaḡe?

26 Zii ḡa ḡḡḡzu kóozu da-vaa zu, Zonatan,

keḡeloin, bḡḡa vagoi nii gola ḡea neeni bē.

Da-wḡḡa vai wola ḡea vani nḡun be,

é va é leve anzanui ná-nebei va.

27 Toḡa ḡale kóóḡuluḡa wolaiti toai?

Toḡa ḡale kóóḡo nu wolai niiti undaaviligai?

2

Davide zeivai ga Zuda masagi Geebelon

1 Naama vaiti poluma, Davide ḡóóḡo GALAGI ḡaazaḡani, ga ni toḡa zoo liizu, é ze Zuda laa wolai gila su. ḡóóḡo GALAGI gooḡaavoteni, é ḡe ma: «Ungo, da zoo liizu.» Davide ḡe ma: «Taai ma beḡele zu?» ḡóóḡo GALAGI ḡe ma: «Geebelon.»

2 Davide liini zeizu miná ta anza felegḡiti, Zizeleyele nui Ayinoame, ta Aḡigayile, poanzai nii Kaalemele nui Nabale zeni.

3 E liini balaa ga ná-kóóḡo nuiti pe, ta ta-veleyeḡeiti, ti li, ti ze Zeebelon maḡoolii zu laaiti su.

4 Zuda nuiti ti vaani miná, ti guloi zie Davide ma ga é ḡe ga Zuda masagi.

Davide menini ga Yaḡeese nui niiti ti Galaade, ti Sayile maḡḡuluve.

5 Davide keelaiti teveni ti ma, é ḡe ti ma: «ḡóóḡo GALAGI tuya loo wo ve, toozei woḡeḡiladai naa va, nii wo kea wo-maliḡii Sayile ve, ga wo maḡḡulua.

⁶ Gooḡo GALAGI boḡoi balaa zoo é nuḡoḡolai ta woogefiladai ḡe wo ve. Nà wa-nuḡoḡolai ḡefala ḡe wo ve.

⁷ A zebzeḡe, wo ḡe ga gaabaa nu wolaiti. Wo-maliḡii Sayile zaa, keḡe à suḡwee ga Zuda nuiti ti ḡuloi ziewe mà, ga ḡe ḡe ga ta-masagi.»

*Isebaale zei vai
ga Izelayele masagi*

⁸ Naama zieḡi zu, Sayile ná-kooḡuluḡai, Neel ná-doun zunui Aḡeneel liini ga Sayile ná-doun zunui Isebaale Maḡanayime taazuwe.

⁹ E liini, é dee ga naa ḡa é ga masagi Galaade, Asuul, Zizeleyele, Efelayime, ta Benzamen yooiti unda, suḡuḡa zu Izelayele yooi kpein.

¹⁰ Sayile ná-doun zunui Isebaale ná-konagi ḡeni ga puunaanigoo (40), sieḡi zu é zeini la ga Izelayele masagi. Kona felegoo ḡa é keeni masadai zu. Keḡe Zuda wolodamaiti ti ḡilini Davide va.

¹¹ Davide masadai ḡeeni Zuda wolodai unda kona doḡfela, alu doḡita laawu Geeḡelɔn.

Tetele kooi Zuda ta Izelayele yooḡo zu

¹² Neel ná-doun zunui Aḡeneel ta Sayile ná-doun zunui Isebaale ná-kooḡo nuiti ti zeeḡeni Maḡanayime, ti da li ga Gaḡaḡon vele.

¹³ Seluya ná-doun zunui Zoaḡe ta Davide ná-kooḡo nuiti balaa ti vileni peleii ma, ti zeizu felegoo pe ti ḡomi kpoigi ḡobaḡe nii é Gaḡaḡon, ti lopele ḡete, zoiti ti lo zie voluwe, zoiti balaa ti lo zie voluwe.

¹⁴ Aḡeneel ḡeni Zoaḡe ma: «Nà po ga da-zunu loungoi tanigaa ta nɔnoi tanigaa ti ko ga gilagila.» Zoaḡe ḡeni ma: «Zee ḡa bu.»

¹⁵ Kooḡo nu puugoo maazu felegoo (12) ḡulani Benzamen ma wolodamaiti saama, ta Sayile ná-doun zunui Isebaale letegi, salaḡusu puugoo maazu felegoo (12) ḡula Davide ná-kooḡo nuiti saama.

¹⁶ Kooḡo nui ḡilagilagi zili nu zoni nɔungi va, é boḡa zokpoo lo ko kakamaḡe, eyesu ti pe ti loo uoma. Ti Gaḡaḡon ḡobaḡe miná laasei peeni ga Boḡa Zokpoo Balagi.

¹⁷ Kooi wuzeeḡeni ti yooḡo zu, é boi. Davide ná-nuiti ti zieni Aḡeneel ta Izelayele nuiti bu naama voloi.

¹⁸ Seluya ná-doun zunu saḡaḡo ḡeni salaḡusuiti saama: Zoaḡe, Aḡisayi, ta Azayele. Azayele vegani boḡo ma, é biḡe, eḡe dopai é doḡoi zu.

¹⁹ E vileni Aḡeneel volu, é da kpe. E vileni naa volu, é la zeeḡeni polu, é va li ga yeezazu vele baa ḡovezu vele.

²⁰ Aḡeneel ungi latini, é gaazaḡagi wo, é ḡe ma: «Azayele, da ḡa é polu?» Azayele ḡe ma: «Ungo, nà ve.»

²¹ Aḡeneel ḡeni ma: «Li ga yeezai, baa ḡovei, é vile salaḡusu zunu loungoi nii gila polu, é ná-kooḡo zoḡlaiti kula zea.» Keḡe Azayele la ḡeni keeni, é va zeeḡe polu.

²² Aḡeneel ḡeni ma volu: «Zeeḡe polu, lee vaa zu é diizu é vaa vai ma? Nà zoo ḡale ḡe wele e-lii Zoaḡe ḡaazu?»

²³ Keḡe Azayele la ḡeni keeni, é va zeeḡe polu. Aḡeneel ná-kpeein ma ungi lo Azayele ḡogi zu, é ḡula ga polu vele. E looni gaama, é za ná nɔ. Nu nɔpe a la zeelina ve Azayele zaai ná, keeni a la lo.

²⁴ Zoaḡe ta Aḡisayi ti vileni nɔ Aḡeneel volu, foloi daazuwe kpein ti da zeeli Ama ḡizei ma, Giya letemaḡe, Gaḡaḡon tevebai zu vele.

²⁵ Benzamen nuiti ti gaaɓeni ba, ti bun ɓoɓo ma Aɓeneel gobaɓe, ti gize unmaɓe zo.

²⁶ Aɓeneel da woogula Zoabe ma, é gɛ ma: «Ade la loogoga kooi gɔɔzu ɓoɓo laalɔɓma ga boɓa zɔkpɔi? E la gaagaaazu ga niima vaiti gaabelagi ga ga faa jɔu? Lee ga é maabɔunsu, è va bo da-nuiti ma ga ti zɛgɛ ti-gɛɛlointi polu?»

²⁷ Zoabe googaaɓoteni, é gɛ ma: «Gè gɔnaa Gooɓo GALAGI ma, nii é vulua, ni è la gɛni ɓɛni gana, na-nuiti ti gɛa yesu wo ɓɛɛzu eyɛsu lina sobu.»

²⁸ Zoabe puugi vɛɛni, kooɓɛɛɛi pɛ ge lɔni, ti loogo kooi va ta Izelayele nuiti kpɛɛ vai va.

²⁹ Aɓeneel ta ná-kooɓo nuiti ti zieni naama gidii jɛgɛɛɛin, Zuludɛn ma vetu nɛmɛi zu, ti zeeli Zuludɛn ma, ti kpudɛ, ti Bitelon maaleɓe, ti zeeli Maɗanayime.

³⁰ Zoabe zɛgɛai ma Aɓeneel volu, é ná-kooɓɛɛɛiti pɛ gaɓɛɛni ba. E gɛla Azayele volu, nu puugo maazu taabuugo (19) giligaa ga ti la gɛni ɓɛni toligi ma, Davide ná-nuiti saama.

³¹ Kɛɛ Davide ná-nuiti ti nu unsavago nu ɓuulɔzita (360) vaani Benzamen nuiti ta Aɓeneel ná-nuiti saama.

³² Ti liini ga Azayele ma ɓoomai, ti maaɗulu kɛɛgɛ ná-kabai zu Beteleyeme. Zoabe ta ná-kooɓo nuiti ti jini piin ziezu, ti zeeli Gɛɛɓɛɓɛn geelaalaosɓɓe.

3

¹ Kooi ɓɛbini Sayile ná-pɛɛyɛgɛi ta Davide ná-pɛɛyɛgɛi yooɓzu, kɛɛ Davide ná-pɛɛyɛgɛi zɛɓɛi gɛni liizu ga wɔɔɓa, Sayile ná-pɛɛyɛgɛi zɛɓɛi da li ga vɛɛvɛɛɛga.

Davide ná-doun zunuiti ti zɔɓɓɔni Gɛɛɓɛɓɛn

² Davide doun zunua zɔɓɓɔni Gɛɛɓɛɓɛn. Ma mɔungi laa gɛni ga Amenɔn, Zizeleyele nui Ayinoame ná-doun zunui.

³ Felesiei laa gɛ ga Kileyaaɓe, Aɓigayile ná-doun zunui, Kaalemele nui Naɓale ná-poanzai. Savasiei laa gɛni ga Aɓesalɔme, Maaka ná-doun zunui, Gesuul masagi Talemayi ná-doun anzanui.

⁴ Naanisiɛi laa gɛ ga Adɔniya, Gagite ná-doun zunui. Dɔɔɓusiei laa gɛni ga Sefatiya, Aɓitale ná-doun zunui,

⁵ ta dɔzitasiei laa gɛ ga Yiteleyame, Davide anzai Egela ná-doun zunui. Davide ná-doun zunuiti kana, ti zɔɓɓɔni ɓɛ Gɛɛɓɛɓɛn.

Aɓeneel gili vai Davide va

⁶ Kooi gɛai ma Sayile ná-pɛɛyɛgɛi ta Davide ná-pɛɛyɛgɛi yooɓzu, Aɓeneel losuɓe maaɓakpani Sayile ná-pɛɛyɛgɛi wu.

⁷ Anzai gɛni Sayile ya, nii é la vuluni ga zɔiti kɛɓɛɓe, daa ga Lisepa, Aya ná-doun anzanui. Isebaale da zeli lo Aɓeneel ma, é gɛ ma: «Lee vaa zu è laai kɛɛ anzai goba?»

⁸ Naama wootti ti wola wanani Aɓeneel ma, é gɛ Isebaale ma: «Da kaaazu ga gile, nii é botii gɛɛzu Zuda ɓɛ ɓaa? Kaite na woogɛgɛɓɛɓɛɓɛɓɛ gɛɛzu è-gɛɛ Sayile ná-pɛɛyɛgɛi ɓɛ, naa ɓɛɛ kɛɛgɛɛlointi ba, ta ɓɔɔlaiti. Gè la vaani bu, è va loo Davide yeezu. Da ga é faagaa za daazu unma za, anzanui nii maavele ni.

⁹ GALA gɛ sò ná-ziiɗaawanaiti pɛ su, ni gè la losuɓe kpɛin kɛɛni, naa laazeeli vai zu, nii Gooɓo GALAGI minazɛgɛa la Davide ɓɛ, é konai wo maazu,

¹⁰ é gɛ toɗa Izelayele ta Zuda masadai gɛɓɛɓɛɓɛɓɛɓɛ Sayile ná-pɛɛyɛgɛi ya, é fe Davide ya, é ɓɔzei Dan, é li Beel-Seeɓa.»

11 Isebaale la ɣeni zooni é va googaaavote ga woo ɣila kpalaa, mazɔɔ é ɣeni wola luazu ba.

12 Aɓenɛel keelaiti teveni Davide ma, é ɣe ma: «Be ɣili ka nɔnɔ ga zooti nii? De minazege ke yɔɔɔzu, nà zoo gè ɔ é va, gè Izelayele pe tati é ma.»

13 Davide ɣeni ma: «Zee ɣa bu, da minazege ɔɔɔ yɔɔɔzu, keɛ faa ɣila kpe maazu: da ɣena vaa, keɛni é va deɛ ga Sayile ná-doun anzanui Mikale.»

14 Naama ziegi zu, Davide keelaiti teveni Sayile ná-doun zunui Isebaale ma, é ɣe ma: «Ànzai Mikale ve zèa, nii gè fuluai ga Filiseti nuiti ta-zunu ani laayɔɔ ungilagi (100).»

15 Isebaale Mikale zegeni sinigi Paletiyele ɔ be, Layise ná-doun zunui.

16 Paletiyele ɔleni polu, é da wɔɔ, é yeni polu, ti zeeli Baɣulime. Ti zeeliai ma niina, Aɓenɛel ɣeni ma: «Galena ma, é li.» E ɣaleni ma.

17 Aɓenɛel ɔeni Izelayele ɣewolaiti ɔ, é ɣe ti ma: «Kaite woin ɣea wo ma ga Davide ɣe ga wa-masagi.

18 Yeedeɣalal zeelia, wo naama ɣeevotiiti ke. Mazɔɔ Gooɔɔ GALAGI minazegeve, é ɣe ma: «Nà-botidɛ nui Davide ɣa gè ná-nuiti Izelayele nuiti unmoosu ga maavele, gè ti ɣula Filiseti nuiti zea, ta ti zili nuiti pe zea.»

19 Aɓenɛel ɔeni ɣana nɔ Benzamen mavofodai ɔ. Naa vɔluma é liini Geeɓelɔn, é naama vaiti daazeeli Davide ma, nii ti zooloni ma ta Izelayele nui mɔtaiti, naa veɛ Benzamen mavofodai zu nuiti ba.

20 E zeelini Davide ɔ be Geeɓelɔn, ta zunu vuufelegoiti (20), niiti ti maazani. Davide daami wola ɣevele ɓeteni ti pe be.

21 Aɓenɛel ɣeni Davide ma: «Nà liizu, gè Izelayele nuiti pe gaale ba da-zobogi wu, málígíí masagi, minazegegi ɣa ɣe wo yɔɔɔzu, da masadai ɣe, velei nɔpe é ɔ la.» Naa vɔluma Davide yeebeni Aɓenɛel va, é li ziileigi zu.

Zoaɓe Aɓenɛel vaa vai

22 Su la ɣoozani, Zoaɓe ta Davide ná-nuiti ti da unkula, ti zege koɔmave ta. Ti vaani ga ani moinmoin, niiti ti ti zoni koɔi zu. Aɓenɛel la mɔ ɣeni Davide ɔ be Geeɓelɔn, mazɔɔ Davide ɓeni ba, é li ziileigi zu.

23 Siegi zu Zoaɓe ta ná-siepoluuti ti zeelini la, ti ɣeni ma: «Nɛel ná-doun zunui Aɓenɛel ɣea vaani masagi ɔ be, naama ge ɓe ba, é li ziilei su.»

24 Zoaɓe liini masagi ɔ be, é ɣe ma: «Lee ɣa é keai? Aɓenɛel vaaɓe é ɔ be, ɔɔn é ze ná, é li ɔɔɔ yeema.

25 E Nɛel ná-doun zunui Aɓenɛel ɣweɛ ɔ! Ni paave é ɔ be, naa ɣa nɔ ga é é yaava, é é lii veleiti ta é vaa veleiti kweɛ, naa vɔluma é naa pe kweɛ, nii é keɛzu.»

26 Zoaɓe ɣulani masagi ɔ be, é keelaiti teve Aɓenɛel ɔlu. Ti Aɓenɛel ɣaagaleni ma, é zege zieyegɛi ɔ be zɔligɔ, nii é Sila. Davide ɣweɛ faa la ɣeni naa zu.

27 Aɓenɛel ɣalegai ma ma Geeɓelɔn, Zoaɓe liini la dooguzu, taai ma zigidave goozu velei, ege a ɣee dooguzu vaa wosu naa ma. Ti zeeliai ma miná, Zoaɓe boɣai ɔni Aɓenɛel ɣogi zu, é paa, nii a ke é degei Azayele vaa vai ɔtokula.

28 Davide naama wooi menigai ma, nii keai, é ɣeni ma: «Nà-o, ná-masadai-yo gi-zo ge la Nɛel ná-doun zunui Aɓenɛel zaa vai zu Gooɔɔ GALAGI ɣaazu eyɛsu ɣɔ.

29 Ma ɣasoi pe ka laazu Zoaɓe ta ná-peleyegɛi unma! Mavofodai zu mina vala pe ga: kalajna kole nu, ɓaa gee nu, ɓaa nui a ɣe zeɛsu ga tukɔi, é da zie, ɓaa nii a za ga boɣa zɔkɔi, ɓaa nui daamianigi a ɓe valasu zea.»

³⁰ Zoabe ta degei Abisayi ti Abenael vaani, mazɔɔ é ti-legfei Azayele vaani Gaɓaɓɔn ɔɔi zu.

³¹ Davide ɔeni Zoabe ta kooɔɔ nuiti pe ma, ti ɔeni polu: «À wo ɔɔba zegeiti bali ga, wo ɔɔɔ maagili ga saa wɔɔ wo segei, wo Abenael ná-saa wɔɔi wo.» Davide ɔeni ziezu pooma ɔesui ɔolu velei.

³² Ti Abenael maaɔuluni Geebelɔn, Davide kpeei ɔulani bu. Eyesu nuɔuseiti pe ti ɔeni koba, ti da wɔɔ.

³³ Masagi saa wɔɔ wuyei nii looni Abenael ma, é ɔe ma:

«Lee vaa zu é zaai, Abenael, ga nu ɔakaiti saa velei?»

³⁴ E-yeeiti su la ɔea ɔilini, yɔɔɔ la ɔea è-ɔɔɔiti su, keɔe è-ma ɔoomai looɔe, eɔe nui nii toosu nuiti ti valaai ba.»

Nuɔuseiti pe ti tɔzeini ga wɔɔa ɔolu.

³⁵ Naa voluma eɔe pe ge ɔoini Davide la ga é daami wo, siegi zu foloi ɔeni ná la de, keɔe é konai nii woni, é ɔe ma: «GALA ge sò ná-ziiɔaawanai pe su, ni ná bulu buɔa ɔila kpala miina, ɔaa ge daamiani nɔpe mi, foloi va ɔe é da.»

³⁶ Nuɔuseiti pe ti faa ɔweeni, é lo naa va, ti va bu, eɔevelei ti ɔeni vaazu la masagi ɔee vai pe bu.

³⁷ Kooɔeɔeiti pe ti Izelayele pe ge kweeni naama voloi ga masagi zɔ ge la Neel ná-doun zunui Abenael ná-saa vai zu.

³⁸ Masagi ɔeni ná-botige nuiti ma: «Wo suɔwee nei ɔaa, ga masa ɔila ta é ga nu wola ɔila, naa ɔa toai za Izelayele?»

³⁹ Masa ɔulɔi zieɔe mà, keɔe zeɔe wola la de zèa. Seluya ná-doun zunui niiti ma, ta ga zeɔesu nu wolaiti. ɔooɔ GALAGI ɔɔɔi faa ɔu ɔe nui zala, é zoloo ná-faa ɔoi ma.»

4

Isebaale zaa vai

¹ Siegi zu Sayile ná-doun zunui Isebaale menini la ga Abenael zaa Geebelɔn, zeɔei ɔulani zèa, ta dualuagi Izelayele nuiti pe soni.

² Zunu felegɔ ɔeni Isebaale ná-devei wu, ti ga kooɔo kundigiti, gilagi laa ɔeni ga Baana, zoi laa ga Leekabe, ti-ɔee ɔeni ga Benzamen nui Limon, Beelote taazuɔe nu ɔeni de. (Beelote ɔeni ga Benzamen nuiti po.)

³ Beelote nuiti ti velani, ti li, ti zeɔi Gitayime, ti-mavofodaiti ta de miná zaaɔaɔa.)

⁴ Zunu loun ɔila ge ɔeni Sayile ná-doun zunui Zonatan ɔe, kooɔo felegɔi pe maaleɔefegai. Zizeleyele ɔɔi ma ziegi zu, kona dɔɔlugɔ ɔa é ɔeni zèa. Sayile ta Zonatan ti zaa wooi vaai ma, doun zo anzanui seɔeni, é vela la, é ye gaazuvilei zu, é too, naa ɔoo felegɔiti ti gula bu. Daa ɔeni ga Mefibaale.

⁵ Beelote nui Limon ná-doun zunu felegɔiti Leekabe ta Baana ti leeni Isebaale ná-peɔi wu folo gaalogai, naa ɔeni laani folo niimenii zu.

⁶ Ti leeni peɔe ɔoozuɔe eɔe ta ɔe molo zegezu, ti boɔi ɔu kogi zu. Naa ɔolu Leekabe ta keɔefeloin Baana ti velani, ti li.

⁷ Ti leeni peɔe ɔoozuɔe, siegi zu é ɔeni laani la, é da looɔo ná-betei zu daa velei wu, ti paa. Ti nɔungi leɔeni ba, ti bize la, ti ni piin ziezu Zuluden ma ɔetu nemei zu.

⁸ Ti liini ga Isebaale nɔngi masagi Davide ɔ Gɛɛbelɔn, ti ɔe ma: «Sayile nɔ-doun zunui Isebaale nɔngi ɔa, ɛ zili nui Sayile nii ɛ ɔea ɛ ɔaizizɛzu ga ɛ ɛ ɔaa. Gooɔɔ GALAGI mɔliɔii masagi nɔnɔi ɔotokulaa Sayile ta mavofodaiti ma za.»

⁹ Davide Beelɔte nui Limon nɔ-doun zunu felegɔiti gooɔaavoteni, Leekaɔe ta Baana, ɛ ɔe ti ma: «Gɛ ɔonaa Gooɔɔ GALAGI ma, nii ɛ vulua, nii ɛ unɔmɔgai, ɛ kula kidaaviligiti pe su,

¹⁰ zɔi ɛ ɔaani pɔ Sikelage, ɛ Sayile zaa vai wo mɔ, ɛ ɔeni kaazu ga woo niine ɔagɔ ɔa ɛ daazeelizu mɔ, gɛ ɔeni ti so, ti paa, naa ɔa ɛ ɔeni ga nɔ-woo niine ɔagɔi zulɔngi, nii gɛ feeni zea.

¹¹ Siegi zu mu faa ɔɔu ɔe nuiti wo sɔbalala nui ɔaazu la nɔ-pelei wu, daazuɔe, gɛ la ma ɔamai maagaaazagaboga wo ma ɔaa, nii ɛ wo-yeeiti ma? Nɔ wo ɔulazu zɔoi ɔa!»

¹² Gaamago Davide devei veeni nɔ-nuiti zea, ti ti ɔaa, naa ɔoluma ti ti-yeeiti ta ti-ɔɔɔiti teve ti ɔa, ti ti zele Gɛɛbelɔn kpoigi ɔɔabaɔe. Ti Isebaale nɔngi zegeni, ti maagulu Aɔenɛɛl nɔ-kabai zu Gɛɛbelɔn.

5

Izelayele masagi Davide

(1 Dɔɔ Sevei 11:1-3)

¹ Izelayele wolodamai zɔiti pe ti ɔaani Davide ɔ bɛ Gɛɛbelɔn, ti ɔe ma: «Ada ga zii ɔila, ta ɔama ɔila.

² Kaite Sayile nɔ-masadai ma ziegi zu gi unda, da ɔa ɛ ɔeni losu Izelayele nɔ-kɔɔiti tuɔɔ. Gooɔɔ GALAGI minazegeni ɛ ɔe, ɛ ɔe ma: «Da ɔa ɛ ɔeezu ga nɔ-nufusei Izelayele maaɔee nui, ɛ ɔe ga nɔ-totugɔi.»

³ Izelayele ɔewolaiti pe ti ɔaani masagi Davide ɔ bɛ Gɛɛbelɔn. Minɔ ɔa ti minazegɛ keeni nɔ yɔɔɔzu Gooɔɔ GALAGI ɔaazu. Ti gulɔi zieni ma, kee vai zu ga Izelayele pe ma masagi.

⁴ Davide nɔ-konagi ɔeni ga puusavagɔ (30), siegi zu ɛ zeini la ga masagi. Kona ɔuunaaniɔ (40) ɔa ɛ keeni masadai zu.

⁵ E kona dɔfela ta alu dɔzita ɔeeni Gɛɛbelɔn, Zuda wolodamaiti unda, ɛ ke ga kona ɔuusavagɔ maazu savagɔ (33) masadai zu Zeeluzalɛme, Zuda ta Izelayele wolodamaiti pe unda.

Zeeluzalɛme zo fai

(1 Dɔɔ Sevei 11:4-9;

14:1-2)

⁶ Masagi ta nɔ-kɔɔɔɔ nuiti ti liini Zeeluzalɛme laalɔɔma, nii a ke ti kɔɔi ɔee Yeebuse nuiti ba, niiti ti ɔeni zeini naama yooi zu. Naati ti ɔeni Davide ma: «È la lea taai nii zu pe! Mazɔɔɔ anee gaazuɔole nuiti ta dekpɔ nuiti ta ɛ laavili.» Naa ɔolu ɔeni ga Davide la lea taazuɔe pe.

⁷ Kele Davide Siyɔn zoni, taai nii makegai ga siɔi gaagoozagiti, ti nɔ laasei peɛ ga «Davide nɔ-taa wolai.»

⁸ Naama voloi, Davide ɔeni nɔ-kɔɔɔɔ nuiti ma: «Zɔi ɛ pɔ ɛ zie Yeebuse nuiti bu, ɛ leve nɔ ga zie yei veleɛ, ɛ zɔoi wu, toɔa zeeli ti ma, dekpɔ nui ta gaazuɔole nui niiti wɔinzegeɔe mɔ.» Minɔ ɔa faalaalii naa zegeni nɔ ga: «Gaazuɔole nui ta dekpɔ nui ti la lea pelei wu.»

⁹ Davide zeini taazuɔe, ɛ nɔ laasei peɛ ga «Davide nɔ-taa wolai.» E ta ɔoni taai zebei ɔa ga peleiti ta siɔigiti, niiti ɛ ti loni maagoolii zu.

¹⁰ Davide zεbei ƒeni liizu ga wɔɔɔba, tama Ɔɔɔɔɔ GALAGI Fai-Pε-Maliƒii ƒeni ba.

Tiil masagi ƒilame nά-keelaiti

(1 Dɔɔɔ Sevei 14:1-2)

¹¹ Tiil masagi ƒilame keelaiti teveni Davide ma, ε sεdele guluiti teve ma, ta peɛ maaleε nuiti, naa veε kotu zaƒa nuiti ba. Ti masa peɛi loni Davide υε.

¹² Davide kwεeni naazu ga Ɔɔɔɔɔ GALAGI toun toga ga Izelayele masagi, ta ε ƒeni nά-masadaɪ ƒaawɔɔɔɔzu, nά-nubuseiti maavele ma, Izelayele nuiti.

Davide nά-doun zunuiti

ti zɔɔɔni Zeeluzalεme

(1 Dɔɔɔ Sevei 3:5-9;

14:3-7)

¹³ Davide zeƒeai ma Geebelɔn, ε li zeizu Zeeluzalεme, ε anza ƒiligaa vuluni, ta ε tanigaa zeɪ, niiti ti la vuluni ga zɔiti kevele. E doun zunuiti ta doun anzanuiti sɔɔɔni naati ba.

¹⁴ Davide nά-doun zunuiti daaseigiti kaa, niiti ti zɔɔɔni Zeeluzalεme: Samua, Sɔɔaɔe, Natan, Salɔmɔn,

¹⁵ Yiɔaal, Elisua, Neefεge, Yafia,

¹⁶ Elisama, Eliada, ta Elifeeɛte.

Davide nά-ƒɔnifaamaiti Filiseti nuiti ma

(1 Dɔɔɔ Sevei 14:8-16)

¹⁷ Siεgi zu Filiseti nuiti ti mεnini la ga ti Davide zeɪda ga Izelayele masagi, ti gulbi ziε ma, ti lεeni gaizie vai ma. Davide ma wooɪ mεnini, ε yei kɔɔɔƒai zu.

¹⁸ Filiseti nuiti ti vaani ga kɔɔi, ti υu Lefayime υetugi zu.

¹⁹ Davide Ɔɔɔɔɔ GALAGI ƒaazaƒani, ε ƒε ma: «Nά zoo nei gε li Filiseti nuiti daalɔƒoma? Da ti lo nei zεezu ɔaa?» Ɔɔɔɔɔ GALAGI gooƒaavoteni, ε ƒε ma: «Li, tɔzei zeƒe ma nɔpe ge la ba, nά Filiseti nuiti dɔɔzu ε yeezu.»

²⁰ Davide zeelini Baale-Pelasime, ε vɔni ti ma minά. Davide ƒeni ma: «Ɔɔɔɔɔ GALAGI zeƒe wɔɔυε sili nuiti ta-ƒɔɔɔɔgi va tɔgɔ, eƒεvelei ziei a da kaɔƒai ƒolo la.» Naa ƒa ε keeni, ti nά laaseɪ pεeni ga Baale-Pelasime (nii poluυε ga «Maliƒii nii ε zeƒe wɔɔzu»).

²¹ Filiseti nuiti ti ta-ƒɔɔɔɔ ganigiti tooni ya minά, Davide ta nά-kɔɔɔɔ nuiti ti naati seƒe.

²² Filiseti nuiti ti ƒaleni ma υolu ga kɔɔi, ti υu Lefayime υetugi zu.

²³ Davide Ɔɔɔɔɔ GALAGI ƒaazaƒani υolu. Naa gooƒaavoteni, ε ƒε ma: «Mina ti laaƒomi. Gula ga ti υolu velei, da zeelizu ti ma guluiti tetemave.

²⁴ Siεgi zu ε nu ƒɔɔɔ lugi mεnisu da guluiti saama, zuvile, ε υa, mazɔɔɔ nάzu ƒa gε losu da ε luƒɔ, nii a ke gε vɔni Filiseti nuiti ma.»

²⁵ Davide naa ƒεeni, nii Ɔɔɔɔɔ GALAGI boni ma. E vɔnini Filiseti nuiti ma, ε da ti ɔε, ε zo Geeɔa, ε zeeli Geezεεl.

6

Davide lii vai

ga minazeƒe kesui Zeeluzalεme

(1 Dɔɔɔ Sevei 13:1-14)

¹ Davide Izelayele ƒɔɔɔɔ nu υapagiti gaaleeni ba υolu, ti ƒε ga nu waaυυusavagɔ (30 000).

² Naa voluma, é vileni pelei ma ta naama ǃɔɔbeiti pe, ti da li Baalee-Zuda ga ti va ga GALA ná-minazeǃe kesui, nii ǃɔɔǃ GALAGI laaseigi maalolisu ma, Fai-Pe-Maliǃi, é zeini seeluǃeinti unda.

³ Ti minazeǃe kesui ǃulani Aǃinadaǃe ná-pelei wu gize unmaue, ti da wotolo niinei zu. Aǃinadaǃe ná-doun zunuiti Uza ta Ayiyo ǃa ti ǃeni loni wotoloi luǃɔ.

⁴ Ti minazeǃe kesui zeǃeni Aǃinadaǃe ná-pelei wu gize unmaue, ti da lii la. Ayiyo ǃeni ziezu wotoloi luǃɔ.

⁵ Davide ta Izelayele nuiiti pe ti ǃeni ǃoozuneezu ǃɔɔǃ GALAGI ǃaazu, ti da ǃeingein ganigi ma ziiti pe ǃein, niiti ti beǃeai ga sipele gului, naa uee kǃnigiti ba, ta papaiti, tamadegiti, sekeiti, ta kǃteḡiti.

⁶ Ti zeeliai ma Nakon ná-molo loǃazuue, nikeiti ti buneni, ti ǃeni ǃeezu, ti GALA ná-minazeǃe kesui loo. Uza yeemaaleni, é so.

⁷ ǃɔɔǃ GALAGI yiiǃaawanani Uza ma, é doǃa náue nǃ, tǃǃzei ná-faaǃaazagi va. Uza zaani miná, GALA ná-minazeǃe kesui ǃǃabave.

⁸ Davide yiiǃaawanani, mazǃǃ ǃɔɔǃ GALAGI nii ǃǃǃala loǃai woni ga Uza. Ná laasei ge ueeni ga Peelese-Uza (nii poluue ga «é ǃulaue Uza ma»), naama laaseigi ǃa de é ba zaaǃaza.

⁹ Naama voloi Davide wola luani ǃɔɔǃ GALAGI va, é da ǃǃǃ ǃaazaǃa ga: «Nà zoo ǃale gè le ga ǃɔɔǃ GALAGI ná-minazeǃe kesui pǃ be?»

¹⁰ Davide la ǃeni vaani bu, é va li ga ǃɔɔǃ GALAGI ná-minazeǃe kesui pǃ be, Davide ná-taa wolai zu. Ti liini la Gate nui Wǃǃede-Edǃme ná-pelei wu.

¹¹ ǃɔɔǃ GALAGI ná-minazeǃe kesui yeeni ná alu savagǃ laawu. ǃɔɔǃ GALAGI tuya looni Gate nui Wǃǃede-Edǃme ue ta ná-peleyeǃei pe.

Minazeǃe kesui zeeli vai Zeeluzaleme

(1 Dǃǃ Sevei 15:25--16:3)

¹² E woni Davide ma ga ǃɔɔǃ GALAGI tuya looue Wǃǃede-Edǃme ná-peleyeǃei ue ta nǃnǃiti pe, GALA ná-minazeǃe kesui maavele ma. Názuue Davide liini, é GALA ná-minazeǃe kesui zeǃe Wǃǃede-Edǃme ná-pelei wu, é lii la Davide ná-taa wolai zu, koozunee wolai zaama.

¹³ Minazeǃe kesui zeǃe nuiiti ti kǃǃ lo dǃzita ǃǃai ma, Davide nike zine wola ǃila ta nike ǃǃkpa gila kulani ga zalaǃai.

¹⁴ Davide ǃeni kuai wosu ga zebe pe ǃɔɔǃ GALAGI ǃaazu, maǃǃilii nǃ ga geze zeǃei, kulaai ga zalaǃa ǃula nuiiti ta-zeǃei.

¹⁵ Uele ǃana Davide ta Izelayele nuiiti pe ti liini la ga ǃɔɔǃ GALAGI ná-minazeǃe kesui Zeeluzaleme, ga koozune wooiti ta puu fee wooiti.

¹⁶ Tei ǃɔɔǃ GALAGI ná-minazeǃe kesui ǃeni leezu Davide ná-taa wolai zu, Sayile ná-doun anzanui Mikale loni, é da wele fenetele laave. E masagi Davide ǃaani, é da vili, é da kuai wo ǃɔɔǃ GALAGI ǃaazu. E Davide velevele ni yimave.

¹⁷ Ti vaani ga GALA ná-minazeǃe kesui, ti da seǃe ǃotai wu, nii Davide toni be. Davide gala zalaǃaiti ta ziilei zalaǃaiti kulani ǃɔɔǃ GALAGI ue.

¹⁸ Davide begai ma ga zalaǃai naati kula, é tuya looni nuǃuseiti be, ǃɔɔǃ GALAGI Fai-Pe-Maliǃi laaseigi zu.

¹⁹ E zeba é daamianigi ǃaǃǃwe Izelayele nuiiti pe ba, zunuiti ta anzanuiti, ese gilagilagi bulu ǃilagila solǃoni, ta sua mǃgai, é uee leezen vǃǃi ma buun gilagila ba. Naa voluma, ese pe ge ǃaleni ma ná-pelei wu.

²⁰ Davide ǃaleni ma ná-pelei wu ga é tuya loo ná-pele wu nuiiti be. Sayile ná-doun anzanui Mikale daǃǃomini, é ǃǃe ma: «Ee! Gaamazu Izelayele masagi

lebiya zolooɛ za, é ɔɔba jakai ɔɔlavɛ ná-botigɛ nuiti ta-wotigɛ anzanuiti gaazu, eɛ zunu jakai ta nɔ!»

²¹ Davide Mikale woogaaivoteni, é ɔɛ ma: «Gooɔɔ GALAGI ɔɔa gè ná-koozunɛi ɔɔɔlaai gaazu, nii é yimazeɛɛai ga ze, é è-ɔɛ yɛ ná, ta ná-peleyeɛɛi pɛ, é kè ga ná-nubuseiti Izelaye nuiti ta-lotuɔɔi. Ná koozunɛi ɔɔɔla dɛ volu, dɛbi vai ma.

²² Ná dɛ ɔɔɔɔ vɛlevɛɛsu volu, é leve nii va kɛai, gè ɔɔɔɔmaayei. Kɛɛ naa pɛ ge ɔɛ va, lebiyai ɔɔa ve bè, botigɛ anzanui naati zea, niiti é vaazu ti ma.»

²³ Sayile ná-doun anzanui Mikale la ɔɛni doun zolooɔni, eyɛsu é za.

7

GALA ná-minazeɛɛgi

Davide mavofodaiti bɛ

(1 Dolo Seveɛi 17:1-15)

¹ Tei masagi Davide zeini ná-pelei wu, ta Gooɔɔ GALAGI dooɔɔ feeni zea, é kula sili nuiti pɛ zea, niiti ti ɔɛni maaɔoolii zu,

² é ɔɛni GALA goo wo nui Natan ma: «Wɛɛ! Ná niizu masa pelei wu, nii togai ga sɛdele gului, GALA ná-minazeɛɛ kesui ma ge da ni seɛɛ vɛɛ wu.»

³ Natan masagi woogaaivoteni, é ɔɛ ma: «Li, nii nɔpɛ é é yimaa, è kɛ, mazoloo Gooɔɔ GALAGI ɔɔa è va.»

⁴ Kɛɛ naama bidii, Gooɔɔ GALAGI ɔɔni Natan va ɔɛni:

⁵ «Li, è ɔɛ ná-botigɛ nui Davide ma: «Gooɔɔ GALAGI wooi ɔɔa: Da ɔɔa è ɔɛɛɛɛɛ zu è peɛ lo bè, vɛ ná zeɛ ná?»

⁶ E lozeɛ Izelaye nuiti kula yee ma bè Ezipete yooi zu, é zeeli za ma, sɛizu la ga peɛ wu, gè ɔɛni ti va seɛɛ vɛɛi wu, GALA daaɔomi seɛɛ vɛɛi wu.

⁷ Yeɛɛɛɛɛgalai nii pɛ gè kɛni Izelaye nuiti polu, gè ɔɛni totuɔɔiti seizu, kɛɛ ti zaama ɔɛ ɔɔa gè ɔɛni ma: Lee vaa zu wo la peɛ losu bè ga sɛdele gului?»

⁸ «Pɛɛ, nii ɔɔa è liizu niina, è bo ná-botigɛ nui Davide ma: «Gooɔɔ GALAGI Fai-Pɛ-Maliɔɔii wooi ɔɔa: Ná ɔɔa gè è zeɛni baala makeɛsuɛ tufa letɛiti su, gè è ɔɛ ga ná-nubuseiti Izelaye nuiti ta-lotuɔɔi.

⁹ Nii pɛ é yeevua bu, zɛɛ è va naati pɛ su, gè è zili nuiti pɛ suwuɔaaleve. Ná lebiya laasei feezu è ya, ga etea nu wolaiti tonoi ɔɛvele.

¹⁰ Ná seizu veezu ná-nubusei Izelaye nuiti zea, vɛ ta zeɛ ná, ti la luaa ani nɔpɛ ba, telebotala nuiti ti la mɔ tɔzeida ga ti va da ti ɔɔɔ ga ma mɔungi zu ɔɛvele,

¹¹ eɛveleɛi tukɔɔaaleve nuiti ta-zieɛi ɔɛni la, niiti gè ti zeini ná-nubusei Izelaye nuiti unda. Ná dooɔɔi veezu é ya, gè é unmo è zili nuiti ma. Naa voluma, nɔn ná, Gooɔɔ GALAGI, ná dɛɛɛɛɛ ga dɛ ga da-veleyeɛɛi ɔɔa ɔɛɛɛɛɛ ga masa peleyeɛɛi.

¹² « «Siɛɛi zu è lii voloi zeelizu la è-mɛɛɛwolani pɔ, ná è-mavofodai ta ɔɔɔɔɔɔ sei ga è-votogi masadaɛi zu, gè ná-masadaɛi zeɛi.

¹³ Tɔ ɔɔa é vaazu peɛ losu bè, ná ɔɔa ná-masa kɔkɔpɔgi maazu eyɛsu ɔɔa.

¹⁴ Ná ɔɔɔi ná ɔɛ be ga ɔɛɛɛɛi, tɔn ge ɔɛ bè ga doun zunu. Ni a faa ni ɔɛɛna, ná maaɔolo, eɛveleɛi doun kɛɛɛi a da ná-doin maaɔolo la.

¹⁵ Kɛɛ gè la ná-nubɔɔɔɔlai maaɔoozaa ba pɛ, eɛveleɛi gè maaɔoozani la Sayile va, nii gè dikpini, gè è vile ga potogi.

¹⁶ Da-veleyeɛɛi ta da-masadaɛi ta zeɛi ga pagɔ gaaazu eyɛsu ɔɔa, da-masa kɔkɔpɔgi la niikpiga eyɛsu ɔɔa.» »

17 Natan liini, é niima bœiti pe ta ma ðulakelemaiti pe daazeeli ga pagô Davide ma.

Davide ná-maanεεηεi
(1 Dôlo Sevei 7:16-27)

18 Naa ðeai ma, Davide liini, é zeî Gôoðo GALAGI ðaazu, é GALA fali ðani: «Mâliðii, Gôoðo GALAGI, ná ga leeni, ná-peleyeðei balaa ka ga leeni, é liizu dàazeelizu, ve gè ná?

19 E la mō naa ðaani ga faa wola, Mâliðii, Gôoðo GALAGI, è minazeðea volu bē, nèi gè ga da-wotiðe nui, ga velela vele vaiiti ti maagoozaai, é vile ná-masa peleyeðei va. Mâliðii, Gôoðo GALAGI, velei ðana ða ða nuðusei zo da nei?

20 Lee ðili ka ná bo é ma, é veε nii va? Mâliðii, Gôoðo GALAGI, ða bôðoi é kwεε, nèi gè ga da-wotiðe nui.

21 Da-minazeðegi ta da-leveiti maavele ða é kea, è niima vaa wolaiti kea, è lati, è ti ðula bē kelema, nèi gè ga da-wotiðe nui.

22 «Ee, Mâliðii, Gôoðo GALAGI, è wôlôve! Nu nôpe ge la ga è ðevele, gaamazu gala kili nôpe ge la ná, é ðula è volu, eðevelei nō gi menigai la ga gi-woiyeðeiti.

23 Eteai zu, zii ðegele ða é ga da-nuiti Izelayele nuiti kevele, nii é liai, è ti unmō, ti ðe ga da-nuðuseiti, ta è bôðo wôlô? E la zii ðiligi tanigaa ðeeni baa ta ta-ðalagiti da-nuðuseiti tuðo, niiti è ti unmōgai, è ti ðula Ezipete yooi va.

24 E da-nuðusei Izelayele nuiti seida ga ti ðe ga da-nuðuseiti eyesu ðo. Da ma, Gôoðo GALAGI, è ðea ga ta-GALAGI.

25 «Niizu niina, Mâliðii, Gôoðo GALAGI, soma kae, è baa da-minazeðegi maazu, nii kea bē, nèi gè ga da-wotiðe nui, ta ná-masa peleyeðei ve. Ke, eðevelei è boga la.

26 Naazu ða lebiyai zôlô eyesu ðo, ta nuiti ti ðe ma: «Gôoðo GALAGI, Fai-Pε-Mâliðii ða é ga Izelayele ná-GALAGI!» Nèi gè ga da-wotiðe nui Davide, ná-masa peleyeðei mina niikpi pe è ðaazu.

27 Mazôlô, ee, Gôoðo GALAGI Fai-Pε-Mâliðii, Izelayele ná-GALAGI, ða bôðoi ða é dea ga ze, nèi gè ga da-wotiðe nui, ga ða masa peleyeðei losu bē, naa ða é kea gè gaabaa zôlôga, gè niima maanεεηε wooi laazeeli è ma.

28 «Niizu niina, Mâliðii, Gôoðo GALAGI, ða ða è ga GALA, è-laawooiti ta ga gaamai, ða ma ka è minazeðea bē ga undaanεi nii, nèi gè ga da-wotiðe nui.

29 Soma mu niina, è tuya loo ná-masa peleyeðei ma, nii a ke é ye ná ðo è ðaazu. Mazôlô, Mâliðii, Gôoðo GALAGI, ða ða è minazeðea, da-luyai maavele nō ða a ke, nèi gè ga da-wotiðe nui, ná-masa peleyeðei tuya zôlô.»

8

Davide zobo sôlô fai
zôma ziiti ma, ti maagoolii zu
(1 Dôlo Sevei 18:1-13)

1 Naa voluma Davide vônini Filiseti nuiti ma, é ti ðaazu unfe sege, é ta-ðaaðai ðula ti ya.

2 E vônini balaa Moabe nuiti ma. Niiti é ti zoni, é ti laani zooli ma, é ti ðaagwe su ga seizu savago ga galui. Nu zeizu savagô zaama, é seizu felegoiti paani, é seizu ðilagi ye vulua. Moabe nuiti ti ðoloni Davide ve, ti ða mului zala ma.

3 Naa voluma Davide vônini Sôba masagi Gadadeezεi ma, Leðôbe ná-doun zunui, siegi zu é ðeni liizu la ga ná-masadaï zeida volu zie wolai Ufelate maave.

4 Davide soo bize zalavusu waagila undofela (1 700) zoni, ta sie kogoa zalavusu waavuufelego (20 000). E wotolo bize zoo ungila (100) makeni. E mataiti kogobolu nataiti teveni.

5 Siili yooi zu nuiti ti feni Damase, naati ti vaani bosu Soba masagi Gadadeezel va. Davide nu waavuufelego maazu felego (22 000) vaani ti va.

6 Naa voluma, Davide kundigiiti seini Damase yooi zu Siili nuiti saama. Siili nuiti ti gholoni Davide ve, ti da mului zala ma. Goofo GALAGI feni fonifaamai veezu Davide ve, ve kpein e feni liizu na ga kooi.

7 Davide zanu kogof zepigiti sefeni, niiti ti feni Gadadeezel na-salavusuiti zea, e li ga tiye Zeeluzalame.

8 Davide kolu boi mainmoin sefeni masagi Gadadeezel na-taa wolaiti su, Beeta ta Beelotayi.

9 Siegi zu Gamate masagi Toyi menini da ga Davide vonige Gadadeezel na-kooibeti pe ma,

10 e na-doun zunui Yolame leveni Davide ma ga e tuoo, ta e mama fala vai zu Gadadeezel va, e voni ma, toozei Toyi ta Gadadeezel ti feni kooi ga no fo. Yolame liizuve, e liini ga soolai ma zii pe, niiti ti feni ga walii, zanugi, ta kolu boigi.

11 Masagi Davide ti veeni Goofo GALAGI ve, egevelei e keeni la niina ga walii ta zanugi, nii e kulani zooma zii giligiti zea, niiti e vonini ti ma:

12 Edome nuiti, Moabe nuiti, Amon nuiti, Filiseti nuiti, ta Amaleke nuiti, ta nii kpein e soni kooi zu, e kula Soba masagi Gadadeezel ya, Lefobe na-doun zunui.

13 Davide bofi mata gulani, siegi zu e galeni la ma, fonigai ma Edome nu waapuugo maazu losavai (18 000) ma, Kpolo Uetugi zu.

14 Naa voluma, e kundigiiti seini Edome yooi na pe su. Edome nuiti pe ti gholoni Davide ve. Goofo GALAGI feni fonifaamai veezu Davide ve, ve kpein e feni liizu na ga kooi.

Davide na-botife nu wolaiti daaseigiti

(1 Dolo Sevei 18:14-17)

15 Davide masadai feni Izelayele pe unda, e feni tukpoi gaalevezu ga soledai na-nubuseiti pe be.

16 Seluya na-doun zunui Zoabe ga e feni na-kooibei unda, Ayilude na-doun zunui Zozafate ge ga seve make nui,

17 Ayitube na-doun zunui Sadoke, ta Abiataal na-doun zunui Ayimeeleke ti ge ga zalafo gula nuiti, Selaya ge ga seve ge nui.

18 Yefoyada na-doun zunui Benayafu ga e feni Kelete nuiti ta Peelete nuiti unda, niiti ti feni ga masa make nuiti. Davide na-doun zunuiti ti feni ga zalafo gula nuiti.

9

Davide yeezei vai

Zonatan na-doun zunui Mefibaale wu

1 Davide gaazafagi woni, e ge ma: «Sayile na-pele wu nui ta yege nei vulua? Na po ge woogefilada ge be, Zonatan maavele ma.»

2 Sayile na-peleyejei wu botife nui gila ge feni na, daa ga Si6a. Ti vaani la masagi oo be. Davide gaazafani, e ge ma: «Da ga e ga Si6a?» E googaaoteni, e ge ma: «Na ga ge ga Si6a, da-wotife nui.»

³ Masagi da gaazaɗa, é ɗe ma: «Nu wulu nɔpe ge la yɛni Sayile ná-pɛleyɛɗeɗi wu, nii ná zie be ga GALA ná-wooɗɗɛɗiladaɗi?» Siɓa gooɗaavoteni, é ɗe ma: «Zonatan ná-doun zunui gila ka ɗe ná, nii kɔɗɔ felegɔi pɛ maaleɗɗefɛgai.»

⁴ Masagi ɗeni ma: «Mini ɗa é ná?» Siɓa gooɗaavoteni, é ɗe ma: «Toɗa Lodebaal, Makiil ná-pelei wu, Amiyele ná-doun zunui.»

⁵ Masagi Davide nu leveni, ti li, ti seɗe Lodebaal, Amiyele ná-doun zunui Makiil ná-pelei wu.

⁶ Siegi zu Sayile ná-dounloin, é ga Zonatan ná-doun zunui Mefiɓaale zeelini la Davide ɗakala, é nɔkɔni masagi wu. Davide tolini, é ɗe ma: «Mefiɓaale!» Naa ɗe ma: «Wele ná va, da-wotiɗe nui.»

⁷ Davide ɗeni ma: «Mina lua. Ná woɗɗɛɗilada ɗɛɛzu è ve, è-ɗɛɛ Zonatan maavele ma. Ná è-ɗɛwola Sayile ná-zooi pɛ feezu volu è ya, da ɓɔɗɔi da ɗe laamiizu ná-tabalii ɗa folo-o-folo.»

⁸ Mefiɓaale nɔkɔni, é ɗe ma: «Masagi, lee vaa zu è yiizoolɛzu ga ze, nɛi gè la vizɔni gile vooɗaɗi?»

⁹ Masagi Siɓa lolini, Sayile ná-botiɗe nui, é ɗe ma: «Nii kpein é ɗea ga Sayile ta ná-pɛleyɛɗeɗi nɔnɔ, gè ti pɛ fea è-maliɗii ná-dounloin ya.

¹⁰ Da ve-o, è-loun zunuiti be-o, da-wotiɗe nuiti be-o, wa ɗɛɛzu tii ɗɛɛzu be. Nii wa sɔɓɔna, wo vaa la, naa ɗa é ɗɛɛzu ga è-maliɗii ná-pɛleyɛɗeɗi ɗɔnɔgi. Mefiɓaale ɓɔɗɔi ɗa ɗɛɛzu laamiizu ná-tabalii ɗa folo-o-folo.» Siɓa ma, zunu loun puugo maazu ɓɔɓugɔ (15) ɗa é ɗeni zea, ta botiɗe nu vuufelegɔ (20).

¹¹ Siɓa ɗeni masagi ma: «Nii kpein maliɗii masagi bogai mà, nɛi gè ga da-wotiɗe nui, ná ti pɛ keɛzu.» Mefiɓaale ma ge ɗeni daami wosu masagi ná-tabalii ɗa, eɗe masagi ná-doin ta.

¹² Zunu loun gila ge ɗeni Mefiɓaale ya, nii daa ɗeni ga Mika. Siɓa ná-pɛle wu nuiti pɛ ti ɗeni botii ɗɛɛzu Mefiɓaale ve.

¹³ Mefiɓaale yɛni Zeeluzalɛme, é da laami masagi ná-tabalii ɗa. Kɔɗɔ felegɔiti pɛ maaleɗɗefɛni.

10

Amɔn masagi Davide ná-keelaiti unfe fai

(1 Dɔɓɔ Sevei 19:1-5)

¹ Naa voluma Amɔn masagi zaani, ná-doun zunui Ganun zeɗi potogi zu ga masagi.

² Davide ɗeni ma: «Nà woɗɗɛɗilada ɗɛɛzu Ganun ve, eɗeveleɗi keɗɗe Naɗase woɗɗɛɗiladaɗi ɗeni la bè.» Davide ná-botiɗe nui tanigaa leveni ga ti beɗa fe be keɗɗe zaa vai zu. Siegi zu Davide ná-botiɗe nuiti ti zeelini la Amɔn yooi zu,

³ Amɔn lotuɗɔiti ti ɗeni ta-masagi Ganun ma: «Da kaazu ga è-ɗɛɛ ná-lebiya ɗa é keɛzu Davide gaanɛɛɛ nua levesu la é ma ɓaa? Taai ɗwɛɛ fai ta pete fai laade ɓaa, nii a ke ti va koloɗo yeeta?»

⁴ Ganun Davide ná-keelaiti soni, ti ti-beleiti gilazuɗeti bo, ti ti ɗɔɓa zeɗeiti tevega, é zo bu, é le ti-zaamaɗe letemaɗe, ti be ti va, ti da li.

⁵ Davide manini nii keai. E keela leveni ti luɗɔ, mazɔɔɔ naati ti wola unfeni. E ɗe ti ma: «À ye Zeeliko eyɛsu wo-beleiti ti le volu, wa va niina.»

Davide vɔni fai Amɔn ta Siili nuiti ma

(1 Dɔɓɔ Sevei 19:6-19)

⁶ Amɔn nuiti ti kaani ga ti ɓɔɗɔ wɔinzɛgea Davide ma. Ti salaɗusuiti gaizieni zou ɗiligaa zu: salaɗusu waavuufelegɔ (20 000) Siili nuiti saama ti

Bete-Legbabe, ta Soba, salavusu waagila (1 000) Maaka masagi vɔ be, ta salavusu waapuugo maazu felego (12 000) Tobe vɔ pelei.

⁷ Davide menigai ma, é Zoabe leveni ti laalɔfoma, ta Izelayele fɔvɔbeiti pe.

⁸ Amɔn nuiti ti ɖulani, ti lo kooɖo vai ma, ta-laa wolai laave. Siili zalavusuiti, niiti ti zefeni Soba ta Legbabe ta Tobe, é veɛ Maaka zalavusuiti ba, naati pe ti ɖeni loni ye koo lɔboi zu.

⁹ Zoabe kaai ma ga kooɖozuve ɖa fele vɔɔma, velelave ta voluzu velei, é yeeloni kooɖo nu ɖezeɖezegiti ba, é ti vile Siili nuiti daawu kooɖo vai ma.

¹⁰ E kooɔbeɛi mɔtai ma lotuɖɔlai ɖalivaani keɛɖeloin Aɓisayi ma, naati ti lo Amɔn nuiti daawu kooɖo vai ma.

¹¹ Zoabe ɖeni keɛɖeloin Aɓisayi ma: «Ni Siili nuiti zeevi ka mɔinna mà, ɖa va, é bo bà. Ni Amɔn nuiti zeevi ka mɔinna è ma, nà va, gè bo è va.

¹² Zebezegɛ, ade kooi ɖo, de da-nuɖuseiti maalobo, ta da-GALAGI ná-taaiti. Gooɖo GALAGI naa ɖɛ, nii pagai gaazu!»

¹³ Zoabe ta ná-kooɔbeɛi ti lopele beteni kooɖo vai ma, Siili nuiti daalɔfoma, naati ti velani ba.

¹⁴ Amɔn nuiti ti kaai ma ga Siili nuiti ti vela, tiya balaa ti velani Aɓisayi va, ti li ta-laazu. Zoabe zefeni Amɔn nuiti polu, é ɖale ma Zeeluzalame.

¹⁵ Siili nuiti ti kaai ma ga Izelayele nuiti ti vɔniga ti ma, ti ta-ɖooɔbeɛi pe gaalɛni ba.

¹⁶ Masagi Gadadeezɛɛl keela leveni, ga ti Siili nui zɔiti gaale ba, niiti ti zie wolai Ufelate volu velei. Gadadeezɛɛl ná-kooɖulubai Sɔbake loni ti luɖo, ti zeeli Geelame.

¹⁷ Davide faa ɖweɛgai ma su, é Izelayele fɔoɖo nuiti pe gaalɛni ba, ti Zuluden buɖe, ti li Geelame. Siili nuiti ti ɖevele beteni ga ti vala Davide va, ti kooi lɔozeini.

¹⁸ Kele ti velani Izelayele nuiti ba. Davide kooɖo wotolo undafela (700) zu zalavusuiti paani, ta soo bize zalavusu waavunaanigo (40 000). Zeezelini balaa ta-ɖooɖulubai Sɔbake ma, naa za náve.

¹⁹ Tei masagi niiti kpein ti boɓi Gadadeezɛɛl va, ti kaani ga Izelayele ziaa ti wu, ti ziileigi ɖaizieni yooɖo zu Izelayele, ti ɖolo Izelayele ve. Naa vɔluma Siili nuiti ti ɖeni luazu ga ti va li boɓu Amɔn nuiti ba.

11

Davide ta Bate-Seeba ta-vai

¹ Poluma ɖonagi, yeeɖeɖalalai nii masagiti ta ɖa lii la kooɖozuve, Davide Zoabe ta ná-kooɖo nu wolaiti tevɛni, ti lo Izelayele fɔoɖo nuiti kpein tuɖo. Ti Amɔn yooi zuɖologoloni, ti ta-laa wolai Laba zeɛ kele su. Kele Davide yeni Zeeluzalame.

² Yeeta kpoko voloi, Davide wuzefeni folo niimenii zu, é ɖa ziezie dooɖo bosuve, ná betɛai ná-masa pelei ɖomave. E yeni miná, é anzanui ta ɖa, é ɖa maagba, gola vagai.

³ Davide nu leveni ga ti anzanui naa volu ɖaazaɖa bo. Ti ɖɛ ma: «Eliame ná-doun anzanui Bate-Seeba ve, ɖete nui Ilii anzai.»

⁴ Davide numaa leveni, ti li, ti toli. E vaani Davide vɔ be, naa la koba. To ma kpega ɖeni de no feya ga ɖade fai ɖɛ ná-alugi ɖa vɔluma. E ɖaleni ma ná-pelei wu.

⁵ Naa vɔluma, é kaani ga kogi ɖa ma, é keela leve Davide ma, é ɖɛ ma: «Kogi ɖa mà.»

⁶ Davide keela leveni Zoabe ma ga naa Gete nui Ilii leve ma. Zoabe devei veeni naa ya, ga é li masagi ɔɔ be.

⁷ Ilii zeelini Davide ma, naa Zoabe ta kɔɔvebei maagaazaɔɔfabo ma, ta kɔɔi ɔɔvelei.

⁸ Naa ɔɔluma Davide ɔɔeni ma: «Li ɔɔa-ɔɔoizu, è looɔo.» Kulaai ma masagi ɔɔ be, naa veɔɔanii leveni ma.

⁹ Kele Ilii la ɔɔeni keeni, é va li ná-pelei wu. E laani masagi ná-pelelave, ta maligii make nuiti.

¹⁰ Ti boni Davide ma ga Ilii la liini ná-pelei wu. Davide tolini, é ɔɔe ma: «Siei ɔɔa é zeɔɔezu ma, lee vaa zu è la liini ɔɔa-ɔɔoizuve?»

¹¹ Ilii gooɔaaɔɔoteni, é ɔɔe ma: «Minazeɔɔe kesui, ta Izelayele kpein, é veɔɔ Zuda va, ta niizu kotaiti bu, kɔɔɔɔuluɔɔbai Zoabe ta ná-salavusuiti ta kɔɔ ɔɔɔɔi va. Ná zoo ɔɔale, gè naati ze miná, gè li ná-pelei wu, gè laami, gè ɔɔɔɔle, ta gè la ánzai ɔɔoba? GALA ka káazu, eɔɔvelei è vulua la ga ɔɔite, gaamazu gè la naama vaa zii ɔɔea eyesu pe.»

¹² Davide ɔɔeni ma: «Ye ve mɔɔnɔ za, lina, gè ɔɔe è va, è li.» Ilii yeni Zeeluzalame naama voloi, ta poluma zobui.

¹³ Davide tolini ga ti daami wo ɔɔɔɔma pɔ be, é ɔɔɔi veeni zea, naa ye kɔɔlezu eyesu ɔɔɔi so. Kele kɔɔkɔi, Ilii liini mɔɔnɔ, ti la ta maligii make nuiti. E la keeni, é va li ná-pelei wu.

¹⁴ Poluma zobui Davide seve ɔɔeeni Zoabe ma, é fe Ilii ya ga é lii la.

¹⁵ Sevei naa zu wooi ɔɔeni ga nii: «Ilii vile velelave, ve kɔɔi ɔɔidai ná, wo ɔɔula ɔɔlu, wo maɔɔooza ba, nii a ke ti yeezeeli ma, é za.»

¹⁶ Zoabe ɔɔeai ma taai zeizu kele su, é Ilii vileni, ve ná zogai kpe ti zili nuiti ta-zalavusu wolaiti be.

¹⁷ Niiti ti ɔɔeni taai naa zu, naati ti ɔɔulani, ti kɔɔi vala Zoabe va. Ti salavusui tanigaa ta ɔɔulubai tanigaa vaani Davide ná-kɔɔvebei va. Gete nui Ilii ɔɔeni naati saama, ti zaai.

¹⁸ Zoabe wooleveni Davide ma, é kɔɔi ɔɔvelei pe suɔɔula ma.

¹⁹ Zoabe ɔɔeni keelai ma, nii é ɔɔeni liizu ga woolevegi: «Da ɔɔena ga kɔɔɔɔzuve vai pe bo masagi ma,

²⁰ ni a yiiɔɔawanana, é è ɔɔaazaɔɔa ga: «Lee vaa zu wo wola maaɔɔɔaai taai va ɔɔana kɔɔɔɔ zieiɔɔi zu? Wo la suɔɔweɔ ga nu ɔɔa zoo yesu siɔɔigi ungame, é kilegi vili?»

²¹ Wo-ɔɔi ka su nei ɔɔaa anzanu ɔɔa é Yelubeesete ná-doun zunui Aɔɔimeeleke vaani Teeɔɔese? E la ɔɔeni yeni siɔɔigi ungame, é kɔtu wolai vili ma, é paa? Lee vaa zu wo wola maaɔɔɔaai siɔɔigi va?» Da ɔɔe ma niina: «Da-wotiɔɔe nui Gete nui Ilii ɔɔalaa saave kɔɔi zu.»

²² Keelai liini ga é woolevegi wo Davide ma, nii a ke nii pe Zoabe boni ma, é li, é bo Davide ma.

²³ E ɔɔeni Davide ma: «Taai maaɔɔe nuiti ti ɔɔea de zieni gi wu, ti ɔɔulani gi laalɔɔoma, ti va ɔɔɔɔi zu, kele gi ti laavilige, eyesu taa zigiɔɔave.

²⁴ Názu ɔɔa kile pili nuiti ti yeɔɔa la siɔɔigi ungame, ti kilegiti pili, masagi ɔɔa-zalavusui tanigaa zaave, ɔɔa-wotiɔɔe nui Gete nui Ilii ɔɔa naati saama, niiti ti zaai.»

²⁵ Davide ɔɔeni keelai ma: «Nii ɔɔa ɔɔa bo Zoabe ma: «Mina niima vai zeɔɔe ga faaba. Kɔɔi zuɔɔaka la ɔɔa ga ɔɔula. Gaaba, è taai zo, è koloɔɔolo.» Li, è Zoabe iɔɔɔɔ ga naama wooi.»

²⁶ Siɔɔi zu Ilii anzai menini da ga sinigi zaa, é naa ná-saa wɔɔi woni.

27 Saa wɔbi ma voloiti tevegai ma, Davide nu leveni daagfomisu, é naa kɛni ná-pɛlei wu, é gɛ ga anzai, é doun zunu zɔɔni bɛ. Kɛlɛ nii Davide kɛni, naa wanani Gooɔɔ GALAGI ma.

12

GALA goo wo nui Natan zelilo fai Davide ma

1 Gooɔɔ GALAGI Natan leveni Davide ma. E liini pɔ bɛ, é gɛ ma: «Zunu felego ɣeni taai ta zu, zɔi ga kɛtɛ nu, bɔɔlai ga bala nu.

2 Nikɛiti ta baalagiti ti mɔinni kɛtɛ nui ya.

3 Baala saa yivo ɣila kpe nɔ ɣa é ɣeni bala nui ya, nii é geyani, é da to, naa ɣeni baagɔzu pɔ bɛ ná-dointi koba. E ɣeni zunui ná-daamianigi miizu, é da bɔɔlɛ ná-ziawɔi zu, é da la zeeloko zu, é ɣeni zea eɣɛ ná-doun anzanu.

4 Yeeta wɛɛn ɣulani kɛtɛ nui ma, kɛlɛ tɔun ge la ɣeni pɔ ga é va ná-togani ta zeɣe, baalagiti ɔaa nikiiti saama, é va gili ma wɛɛin vɛ ga kɔnɔgi. E liini, é bala nui ná-baala saa yivoi zo, é kɛtɛ ga ma wɛɛin ɣnɔgi.»

5 Davide wola yiɣaawanani naama zunui ma, é gɛ Natan ma: «Gè ɣonaa Gooɔɔ GALAGI ma, nii é vulua, ga nui nii é naama vai ɣɛa, maanɛvɛ ga é za.

6 Baala zivoi é seɣeai, toɣa naama vɛɛda naanigɔi ve, mazɔɔ é la gaazu-maawɔinɣaa ɣɛni.»

7 Natan ɣeni Davide ma naazu: «Da ɣa é ga zunui naa! Gooɔɔ GALAGI Izelayɛle ná-GALAGI wooi ɣaa: «Nà ɣa gè gulɔi ziaa é ma ga é gɛ ga Izelayɛle masagi, gè è ɣula Sayile ya.

8 Gè è-maliɣii Sayile ná-pɛlei lɔ è yeezu, gè anzaiti pu è yeezu, gè è zeɣe ga Izelayɛle ta Zuda unda ga masagi. Ni naa pɛ ge ɣɛa ga faa go, kɛvɛle ɔtɛta ɣɛa de ga gè vebeani ɣiligaa la ma.

9 Lee vaa zu mu è dàawooi vɛlɛvɛsu, è da wànama vai ɣɛ? E ɣɛte nui Ilii vaave ga boɣa zɔkpɔi, è anzai zeɣe, è kɛ ga dɔnɔ, tɔ ɔɔɔi ma è paa ga Amɔn nui ta-woɣa zɔkpɔi.

10 Naa ɣa é ba, toomai la mɔ zeɣe da-vɛlɛi va pɛ, mazɔɔ è pɛlɛvɛlɛga, è ɣɛte nui Ilii anzai zeɣe ga dɔnɔ.»

11 Gooɔɔ GALAGI wooi ɣaa: «Nà vaazu ga maanɔɣɔi è vɔ, è ɣula da-veleyeɣeɣe nɔ wu, ná è ɔɔɔ anzaiti seɣezu è ɣaazu, gè ti ve nu ɣili zea, é la ga tiye ɛsɛ pɛ gaazu.

12 Dɔun è dɔnɔi ɣɛvɛ dɔɔɣuzu, nɔun nà nii ɣɛɛzu Izelayɛle pɛ gaazu, folo wolai.»

13 Davide ɣeni Natan ma: «Gè kotoi ɣɛa Gooɔɔ GALAGI laalɔɣoma.» Natan ɣeni Davide ma: «Gooɔɔ GALAGI da-ɣotoi maavaayɛga, è la mɔ zaazu.

14 Kɛlɛ tei niima vai maavele ma, è yeeɣɛɣalal vea Gooɔɔ GALAGI zili nui zea ga ti woo jɔi wo ma, doin sɔɔɔgai è vɛ, toɣa za.»

Davide ná-faagfaazagi ma zalai

15 Natan ɣaleni ma ná-koizu. Gooɔɔ GALAGI seeɛɛ wola vilini dɔungoi ma, nii Ilii anzai sɔɔni Davide vɛ.

16 Davide GALA maanɛɛɛni dɔungoi vɛ. E zugi zoni, é jɔi piin laani zooi ma.

17 Ná-pɛlei wu wotiɣɛ nu wolaiti ti looɣoni ba ga é wuzɛɣe, kɛlɛ é ɣɛlɛni, é la kɛni, ti va laami vɔɔma.

18 Folo lofela volumna, doungoi zaani. Davide ná-botigfe nuiti ti la gfeni zoosu ti va bo ma, mazaloo ti gfeni gfeezu bofo ma: «Doungoi gfeai ma vulua, é la woiloni ade-woo ma. Ada zoo gale, ade gfe ma, doungoi zaa? Toja faa jnu gfe ga bofo.»

19 Davide kaani ga ná-botigfe nuiti ta boezu laa wu. E gaajani ga doungoi zaa. E ti gaazaani, é gfe ma: «Doungoi zaa baa?» Ti gfe ma: «É zaa.»

20 Naazu Davide wuzegeni zoi ma, é maagba, é gulo maku neenege zie bofo ma, é ná-segei maavalibo, é li Goofo GALAGI ná-pelei wu, é noko ná. Naa volumna é liini ná-koizu, é gfe ti daamianigi ve zea, é laami.

21 Ná-botigfe nuiti ti gaazaani, ti gfe ma: «Nii é keai, naa voluue gfa ga leeni? Siegi zu doungoi gfa la vulua, é zugi zoge, é da wolo. Tei é zaa, é wuzegfe, é da laami.»

22 E ti woogaaoteni, é gfe ma: «Siegi zu doungoi gfa la de vulua, gè gfa zugi zosu, gè da wolo, mazaloo gè gfa gfeezu ma: «Be gfa é kwee ni Goofo GALAGI la maawingfa, é va doungoi yenvui ye su?»

23 Ni é zaa, lee vaa zu ná li zu sosu? Naama zobo ka bè, gè zenvui vu su? Noun ná liizu po pelei, kele toun ge la mo vaazu ga po pelei.»

Salmon zolo fai

24 Davide maabuani anzai Bate-Seeba va, é gaaneene, é laani koba, naa doun zunu gili solo be volu, é daasei pee ga Salmon. Goofo GALAGI doungoi naa neeni ve,

25 é naa leeni ga Davide ga GALA goo wo nui Natan maavele. Naama neebai maavele ma, doungoi laaseigi veeni ga, Yedidia (nii poluue ga «Goofo GALAGI neenofa»).

Davide Amón nuiti ta-laa wolai

La6a zo fai

(1 Dolo Sevei 20:1-3)

26 Naama ziegi zu koojulu6ai Zoabe laaleeni Amón nuiti ta-laa wolai La6a wu, é masa koizuve zoni.

27 Názu gfa é keelaiti teveni la Davide ma, é gfe ma: «Gè laalea La6a wu, gè buu vele goizuve zoga volo, ve zie makesuve ná.»

28 Koovebei motai gaaleena ba mu, é va, é taai ze kele su da bofoi, é so. Gè la po ga gè so, ma lebiyai pe ge va va po.»

29 Davide koovebei motai pe gaaleeni ba, é li, é laale La6a wu, é naa zo.

30 Davide masa boologi zegeni, nii é gfeni ta-masagi unma. Boologi naa gfeni ga zanu tetelegi, bujegi gfeni ga kilo vuusavago (30), katu zong baagi gila ge ba. Ti dooni Davide unma. E gfulani taai naa zu ga ani moimoin, niiti é ti zoni koo zu.

31 Nu6usei niiti ti gfeni zeini ná, é naa tanigaa gfeeni ga sii zie nuiti, katu golo nuiti, gulu vo nuiti, é tanigaa gfe ga biliki logfa nuiti. Vele gana é keeni la ga nu6useiti pe, niiti ti gfeni Amón laaiti su. Naa volumna, Davide ta koovebeiti pe ti galeni ma Zeeluzalame.

13

Amenon ta Tamaal ta-vai

1 Naa volumna, pete nii é gfeeni, zeela gila ge gfeni Davide ná-doun zunui Abesalome ya, pagai ga gola, daa ga Tamaal. Davide ná-doun zunui Amenon woinni la.

² Amenon zeebɛni ga ziiɓɔloi, ɛ vile nã-seelai Tamaal va, nii woin ɣeni ma. E ɣeni Amenon ɣaazu ga fai maayikiyai, ga ɛ va maaɓuɣa naa va, mazɔɔ naa la ɣeni de zunu vaa ɣweɛ.

³ Amenon bɔɔlai ta ɣeni nã, gola ɣeleɣelegai, daa ga Yɔnadaɓe, Davide keɣɣeloin Simea nã-doun zunui ɣeni de.

⁴ E ɣeni Amenon ma: «Lee vaa zu ɗei ɛ ga masa doin, ɛ ɓɔɣɔ maawoinzu ɣani sobu-o-sobu? E la pɔ ɛ va bo mà?» Amenon googaaɓoteni, ɛ ɣe ma: «Tamaal ɣa woin mà, kɛeloin Aɓesalome nã-seelai.»

⁵ Yɔnadaɓe ɣe ma: «La betei zu, ɛ ɓɔɣɔ ɣe ga seeɓe nui. Siɛgi zu ɛ-ɣee a vaana la, da ɣe ma: «Va bu, nã-seelai Tamaal va, ɛ daamii ve zɛa, ɛ kpete gãazu, to ɓɔɣɔi ɛ fe zɛa, gɛ mi.» »

⁶ Amenon laani, ɛ ɓɔɣɔ ɣe ga seeɓe nui. Masagi liini welezu ma, Amenon ɣe masagi ma: «Nã ɛ maanɛɛɛzu, soma nã-seelai Tamaal va, ɛ deɣe buun felego bete gãazu, to ɓɔɣɔi ɛ ti ve zɛa, gɛ ti mi.»

⁷ Davide keela leɓeni Tamaal ma nã-pelei wu, ɛ ɣe ma: «Li ɛ-liɛ Amenon nã-pelei wu, ɛ kɔnɔ gili.»

⁸ Tamaal liini die Amenon ɓɛ, ɛ ka laani, ɛ bulu vukoi yeɓeni, ɛ gaayo, ɛ deɣe buun felego bete die ɣaazu, ɛ gili.

⁹ E ma liɣii zɛɣe, ɛ daaloka gaazu. Kele Amenon ɣelɛni daami va. E ɣe ma: «À nuiti kula nã-pelei wu!» Eɛe pe ge ɣulani nã-pelei wu.

¹⁰ Amenon ɣeni niina Tamaal ma: «Daana ga deɣe buungiti dãa velei wu, minã ɣa ɛ ti veezu nã zɛa da ɓɔɣɔi, gɛ ti mi.» Tamaal liini ga deɣe buungiti, ɛ ti beteni die Amenon ve, naa laa velei wu.

¹¹ Siɛgi zu ɛ ɣeni feezu la zea, Amenon soni, ɛ ɣe ma: «Va, de la, zeela!»

¹² Tamaal ɣe ma: «Ba, diɛ, mina ɓu mà! Naa la ɗa ga ɣe Izelayele. Mina unfetala vai naa ɣe!»

¹³ Naa ɣea voluma, mini ɣa nã li nã ga nã-unfegi? Da balaa, ɗa ɓɔɣɔ ɣula naazu ga unfetala nu Izelayele. Lee vaa zu ɛ la lia, ɛ bo masagi ma? E la ɣelea fee vai va ɛ ve.»

¹⁴ Kele Amenon la ɣeni keɛni, ɛ va woilo goo ma, ɛ soni ga maaɓaai, ɛ ɓu ma, ɛ laa la.

¹⁵ Naa ɣeai ma, maayo ge zɛɣeni Amenon ve, ɛ naa woinzɛɣeni ga gola, ɛ leve naa nã-nɛɛɛɛi va, nii ɛ ɣeni ziima. E ɣeni naa ma: «Wuzɛɣena ve, ɛ li!»

¹⁶ Tamaal ɣeni ma: «Ba! Mina kpɛ ɣana, naa ɣa ɣe ga faa ɲɔu wola, ɛ leve nii va, ɛ keai ga ze niina.» Kele ɛ la keɛni mɔnɔ, ɛ va woilo goo ma.

¹⁷ E nã-botiɣe zunu loundoi lolini, ɛ ɣe ma: «Anzanu loundoi nii ɣula mà pelei wu, ɛ pelei vilisu ga polu velei.»

¹⁸ Botiɣe zunu loundoi kulani eteave, ɛ pelei vilisu ga polu velei.

Seɣe vapagi ta ɣeni Tamaal ɣɔba, pɔnɛai, naama zɛɣei ma zii ɣa masagi nã-doun anzanuɗi ti ɓena too ɣɔba, niiti ti la de zunu vaa ɣweɛ.

¹⁹ Tamaal zuɓui ɓuuni nɔungi ma, ɛ nã-seɣe ɓɔnɛgi vali ga, nii ɛ ɣeni kɔba, ɛ yeela unma, ɛ ɗa li ga wɔɔa.

²⁰ Keɣɣeloin Aɓesalome ɣeni ma: «È-ɣeeloin Amenon ɓuuve ɛ ma ɓaa? Nii gɛ bosu ɛ ma niina, zeela, maɣe kpɔ, ɗa-zeelai ve. Mina naama vai zɛɣe yii ɓ.» Tamaal yeni niina die Aɓesalome nã-pelei wu, eɣe anzanui nii sinigi ɣeleai ba.

²¹ Masagi Davide naama vaiti menini, ɛ wola yiiɣaawana.

²² Aɓesalome la ɣeni faa nɔpe boni Amenon ma. E naa woinzɛɣeni, mazɔɔ naa ɓuuni nã-seelai Tamaal ma.

*Abesalome potokulai gɛɛ vai
ná-seelai vɛ*

²³ Kona felegɔ voluma, baala maaleɟa leve nuiti ti ɟeni Abesalome ya Baale-
Gasɔl, Efelayime ɟobavɛ. E masagi ná-doun zunuiti pɛ tolini ná.

²⁴ E liini masagi vɔ bɛ, é ɟɛ ma: «È kwɛɛni ga nɛi gè ga da-wotidɛ nui ná ná-
baalagiti maaleɟai levezu. Masagi soma tɔ-o, ná-botidɛ nuiti-yo, wo va pɔ bɛ,
nɛi gè ga da-wotidɛ nui.»

²⁵ Kɛɛ masagi ɟɛni ma: «Ba-o, dɔun zunu, gi pɛ gi la vaazu, naa ɟa ɟɛ ga kasɔ
wola é unma.» Abesalome bɔini da, kɛɛ masagi ɟɛɛni tolige va, é tuya looni nɔ
bɛ.

²⁶ Abesalome ɟɛni ma: «Ni é la mɔ kɛɛni é va va, va bu kɛɛloin Amenɔn li, é
gi maaza.» Masagi ɟɛni ma: «Lee vaa zu é liizu, wo maazaasu?»

²⁷ Abesalome ná-kpɔidai maavele ma, masagi benɛ Amenɔn va, ti li ta
masagi ná-doun zunuiti pɛ.

²⁸ Abesalome devei veeni ná-botidɛ nuiti zea, é ɟɛ ti ma: «Wa Amenɔn ɟaana
feya koozunɛai ga dɔɔi, ta ná ɟɛna wo ma: «A Amenɔn loɟa,» názu wa paa
niina. A mina lua, ná ɟa gè devei veai wo ya. A zɛbɛzɛɟe, wo ɟaaɟa.»

²⁹ Abesalome ná-botidɛ nuiti ti ná-devei zoni, ti Amenɔn va. Gaamago
masagi ná-doun zunui zɔiti ti wuzɛɟeni daami wosuvɛ, ɛsɛ ge ɛ ná-soovale
fuului ɟɔma, é vɛla.

³⁰ Ti yɛni pelei ma, Davide mɛni ga Abesalome masagi ná-doun zunuiti pɛ
paaɛ, gila kpalaɟe ga la ɟulani.

³¹ Masagi wuzɛɟeni, é ná-seɟeiti balivali ga, é la zooni ma. Ná-botidɛ nu
wolaiti pɛ ti ɟɛni loni koba, ta-zɛɟeiti balivaliai ga.

³² Davide kɛɛɟɛloin Simea ná-doun zunui Yɔnadaɟe kpɔɛi zɛɟeni, é ɟɛ ma:
«Máliɟii masagi mina ɟisɛ ga masagi ná-doun zunuiti pɛ ka ti zaai, Amenɔn
ɟila ka saai. Kaite yeei é vuuni la ná-seelai Tamaal ma, Abesalome ɟɛni ɟɛɛzu,
toɟa paazu.

³³ Máliɟii masagi mina niima vai zɛɟe mu yii vɔ, é va da ɟisɛ ga ná-doun
zunuiti pɛ ka ti zaai. Amenɔn ɟila nɔ ɟa saai.»

³⁴ Abesalome bɔɟɔi velavɛ.

Siɛgi zu ada maabɛ nui wɛɛni la ɟoozama, é nu mɔinmɔin golai ɟaani, ti da
va ga polu vɛlei, gize ɟakamavɛ.

³⁵ Yɔnadaɟe ɟɛni masagi ma: «Wɛɛna masagi ná-doun zunuiti ba, ti vaazu,
ɛɟɛvɛlei nɔ gè ɟɛa bosu la é ma, nɛi gè ga da-wotidɛ nui.»

³⁶ Kpɛsuvɛ ga bɔɛ, masagi ná-doun zunuiti ti unkulani. Ti pɛ ti wɔlɔni ga
gola, masagi balaa ta ná-botidɛ nuiti ti wɔlɔni gola.

³⁷ Abesalome velani, é li Gesuul masagi Talemayi vɔ bɛ, Amiyude ná-doun
zunui. Davide ɟɛni ná-doun zunui zaa wɔlɔi wosu folo-o-folo.

³⁸ Abesalome yɛni pela vɛlei zu Gesuul, é kɛ ga kona savagɔ.

³⁹ Masagi Davide looɟoni Abesalome bɛɛ vai va, mazɔlɔɔ gaanɛɛnɛa ɟɛni de
niina Amenɔn zaa vai zu.

14

Abesalome ɟale ma vai Zeeluzalɛme

¹ Seluya ná-doun zunui Zoabɛ kaani ga masagi yiimaalɛida Abesalome
letegi.

² E keela leveni Tekoa, ti va ga anzanui ta, nii gola zoogai faa betezu, é gfe ma: «Bodfo gfe egfe da gfe saa wolo wosu, è saa wolo zegfei loo gba, mina gulo maku neene sie bodfo ma, gaazuve gfe egfe anzanui nii é ná-nui ta zaa wolo wosu kaite.

³ Da li niina masagi vo be, nii gè bosu è ma, è naa wo ma.» Zoabe naa leeni la, nii maaneeni é bo masagi ma.

⁴ Tekoa anzanui liini masagi vo be, é noko bu, é gfe ma: «Ee, masagi, kizo.»

⁵ Masagi gfeni ma: «Leeni ga é po?» E gfeni ma: «Masagi! Na ga poanzai, sinigi zaa.

⁶ Doun zunu felego ga é gfa zèa, nèi gè ga da-wotigfe anzanui. Ti felego ti kooni doboi zu, nu la ná, é va ti gaagwe, zoi da boolai lofa, é paa.

⁷ Peleyegfei pe buzegfe vele gana daalofoma, ti gfe ma: «Zoi é boolai vaai, fe, gi paa, tazei é keefeloin vaave. Uele gana ga pogani zegfe nui undaavili da gaama.» Ta naa gfeena, ta ná-kito gaabelagi gologolosu naazu. Sinigi laaseigi ta mavofodai ga peele zoi ga.»

⁸ Masagi gfeni anzanui ma: «Li da-laazu, na deveiti feezu da-vaa zu.»

⁹ Tekoa anzanui gfeni ma: «Maliqii masagi, niima vaagaazagi ye ga giye, ga ná-peleyegfei, masagi gfe ga sobalala nu, ta mavofodaiti, niima vai zu.»

¹⁰ Masagi gfeni ma: «Ni nu nape ka zeli lona è ma niima vai zu, vaa la po, tofa è ye ná.»

¹¹ Anzanui kpoei zegfeni volu, é gfe ma: «Masagi soma, é minazegfe bè Goofo GALAGI laaseigi zu, ga potokula nui mina ta veè ná-maanofoi va, ga é va zoi vaa, nii zegai zèa.» Masagi googaavoteni, é gfe ma: «Gè gona Goofo GALAGI ma, nii é vulua, ga è-loin unma undefai gila kpalaa ge la loa zoi ma.»

¹² Anzanui gfeni ma: «Da va bu nei, maliqii masagi, gè faa jili bo de è ma, nèi gè ga da-wotigfe anzanui?» Masagi gfe ma: «Boena.»

¹³ Anzanui kpoei zegfeni volu, é gfe ma: «Lee vaa zu mu è jisiei gana, é lo GALA ná-nubuseiti ba? Mazoloo wooi niiti maavele ma, é ti wogai feya, masagi, é bodfo gfwegge ga saba nu, mazoloo è la Abesalome gaafaleni ma, nii é kpelai.

¹⁴ Yeeta ade pe ada zaazu, egfe ziei puai ya zoi ma, nu la zooga zevuzu. GALA ge la da ga zenvu gula nu ya, kele tofa da pelei gaizie ga nii kpelai, é mina ye pela vele zu.

¹⁵ Da kaana, paai gè boe è vo, tofa ga nubuseiti kevelei ga, é maaluai, gè gfe bodfo ma: «Ná liizu, gè boe masagi vo, tanisu tofa zie ga ná-tenè gooi, nèi gè ga ná-botigfe anzanui.

¹⁶ Tanisu tofa ke é baa maazu, nèi gè ga ná-botigfe anzanui, zunui naa laalofoma, nii é gfa po é gi laazegfe etea, ga doun zunui, ga é gi gula nubuseiti saama, niiti GALA ge yimazegfeai ga tiye ga ti gfe ga nono.»

¹⁷ Kevele bodfo ma: «Maliqii masagi laawooi ga gfe ga ziilei kpoe be.» Mazoloo maliqii masagi gfeve egfe GALA ná-geezugeelai ga é faa vagoi ta faa joi yofozugula. Goofo GALAGI da-GALAGI ye è va.»

¹⁸ Masagi gfeni anzanui ma: «Ná balaa, nii gè è gaazagasu ma, mina tanape doofu ba.» Anzanui gfe ma: «Maliqii masagi, boena.»

¹⁹ Masagi kpoei zegfeni volu, é gfe ma: «Zoabe lei é va gfe volu niima vai pe su?» Anzanui gfe ma: «Ee, maliqii masagi, GALA ka kaazu, egfevelei è vulua la ga gite, nii kpein maliqii masagi boga, nu la zooga zegfezu ba, è va li ga yeeza baa gboezu vele. Ti pe ka ga gaamai, da-wotigfe nui Zoabe ga é tèvega, ga gè boe è vo. Nii kpein maaneai ga gè bo, nèi gè ga da-wotigfe anzanui, to ga é ti pe pua dà.

²⁰ Ni ña-wotiɗe nui Zoabe naa ɗea, toɗa pɔ é niima vai ɗula ga keɓelei taɗili. Kele ɗigi ɗa maɓiɗii ya, eɗe GALA ná-geezuɗeelai. Nii kpein é ɗeezu zooti zu, é ti pe kwεε.»

²¹ Masagi liini, é ɗe Zoabe ma: «Nii é boga, gè vaa bu. Liina, é va ga zunu lounɗoi Aɓesalome ve.»

²² Zoabe nokoni masagi wu, é ɗe ma: «GALA ge tuya loo é ve, masagi! Gè kwεεga ga é yiilaave mà, tɔozei é naa ɗea, nii gè bogai é ma, nɛi gè ga ña-wotiɗe nui.»

²³ Zoabe wuzɗeni, é li Gesuul, é Aɓesalome zeɗe ná, é vaa la Zeeluzalame.

²⁴ Masagi ɗeni ma: «Aɓesalome mina zeeli pɔ be, é li ná-pelei wu.» Aɓesalome liini ná-pelei wu, é la ɗaazulaani masagi ma.

Davideni ta Aɓesalome

ti yɔɗɗuɓe vai

²⁵ Izelayele yooi zu, Aɓesalome ɗeɗala la ɗeni ná pagi zu, é zo kɔɗaave, é le unmaave, ná pe paga ɗeni de.

²⁶ Konagi besu ɗilagila, é ɗeni nɔungi wosu, mazɔɔ nɔun deɗai ɗeni wuizu ma. Ti bɛna nɔun deɗai ɗɔɗɔ, é ɗe ga, kilo felegɔ ta tukpe (2,5), eɗeɓelei masagi ná-kɔɗgiti ti la.

²⁷ Aɓesalome zunu loun savago zɔɔni, ta anzanu loun ɗila, nii é ɗeni ga anzanu vapa gola, daa ɗeni ga Tamaal.

²⁸ Aɓesalome keeni ga kona felegɔ Zeeluzalame, é la liini masagi ɗakala.

²⁹ Yeeta é Zoabe lolini ga é naa leve masagi vɔ be, kele Zoabe la ɗeni keeni, é va li pɔ be toligi ma. Aɓesalome tolini ná velesiei zu, kele Zoabe la ɗeni keeni.

³⁰ Názu ɗa Aɓesalome ɗeni la ná-botiɗe nuiti ma: «À wele! Zoabe ná-kpalagi ɗa nɔni ɗoba. A li, wo abui vili ba.» Aɓesalome ná-botiɗe nuiti ti abui vilini Zoabe ná-kpalagi va.

³¹ Zoabe wuzɗeni, é li Aɓesalome vɔ be, é gaazaɗa, é ɗe ma: «Lee vaa zu ña-wotiɗe nuiti ti abui logai ná-kpalagi va?»

³² Aɓesalome googaaɗoteni, é ɗe ma: «Gè é lolige, é la keeni, é va va. Gè ɗea ɗeezu, gè é leve, é masagi ɗaazaɗa, é ɗe ma: «Lee vaa zu seɗeai Gesuul, gè va? Maaneni nɔ gè ye ná.» Nà pɔ niina ga gè ɗe masagi ɗakala niizu, ni nà ga soba nu, é paa!»

³³ Zoabe liini masagi vɔ be, é naa ná-doin laawooiti pe daazeeli ma. Masagi Aɓesalome lolini. Diài ma, é nɔko masagi wu. Masagi Aɓesalome neeneni ga daave komagai.

15

Aɓesalome wuzɗe vai

Daive laalɗoma

¹ Naa voluma Aɓesalome kɔɗɔ wotolo ɗila ta sooiti gaizieni ɓɔɗɔ ve, ta nu vuulɔɗlugɔ (50), niiti ti ɗeni ɓizezu ná-wotoloi ɗakala.

² E ɗeni wuzɗezu ga sobuzobui, é lo pele ɗobaave. Nu nɔpe a la ɗena lia masagi vɔ be tukpɔɗaaleve vai ma, Aɓesalome ɗeni gaazaɗasu, é ɗe ma: «Da ga taa begele zu nu?» Naa a la ɗena ma: «Nà ga Izelayele wolodai zu nui ta.»

³ Naazu Aɓesalome ɗeni ɗeezu ma: «È lii ungi vage, kele nu nɔpe ge la masagi vɔ be, a woilo è-woo ma.»

⁴ E bɛna ɗe ma volu: «Ee, ni nà ɗa gè ɗeni tukpɔɗaalevezu zooti nii zu, niiti kpein kpɔe baa goomaɗaali ti yɔɗɗu, ta la ɗe vaazu pɔ, nà ma, nà la ɗe ta-lukpoi ɗaalevezu ga telebodai.»

5 Ni nui ta a la maaɓuɗana ga é nɔkɔ be, é ɗeni yeemaalesu ma, é so, é buzeɗe, é neene.

6 Zekana Abesalome ɗeni keezu la ga nui pe nɔ a ɗe liizu masagi ɔɔ be tukɔɔi ɗaaleve vaa ma, naa ɗa é yeni keezu, é nee Izelayele nuiti be.

7 Kona naanigo voluma, Abesalome ɗeni masagi ma: «Va bu, gè li Geebelɔn, gè minazeɗegi laazeeli, nii gè kea Gooɗo GALAGI ve.

8 Mazɔɔɔ nèi gè ga da-wotiɗe nui, gè minazeɗe keeni, siegi zu gè ɗeni la Gesuul, Siili yooi zu. Gè ɗeni ma: «Ni Gooɗo GALAGI a gaaɗalena ma Zeeluzalame, na zalaɗa ɗula be.» »

9 Masagi ɗeni ma: «Li, ziileigi ɗe è ve.» Abesalome liini Geebelɔn.

10 Keai ma miná, é keelaiti teveni Izelayele wolodaiti pe ma, é ɗe ti ma: «Siegi zu wa puu fe woowi menina la, wa ɗe ma: «Abesalome ɗea ga masagi Geebelɔn.» »

11 Nu unfelego (200) niiti Abesalome ti lolini, ti zeɗe Zeeluzalame, ti vile polu ladalai zu, ti la ɗeni faa nɔpe kwee ná-kisiei zu.

12 Keai ma zalaɗai ɗulazu, é nu leveni Gilo taazuve ga ti Gilo nui Ayitɔfele loli, é ɗeni ga Davide ná-tene bo nui. Woyai zebai wola wɔɔɔni, ta nuɓusei ɗeni liizu ga mɔinda Abesalome volu.

Davide vela vai

13 Nui ta vaani, é ɗe Davide ma: «Izelayele nuiti ti ɗaavotega Abesalome ma.»

14 Davide ɗeni ná-botiɗe nuiti ma, niiti kpein ti ɗeni koba Zeeluzalame: «À wuzegé, ade vela, mazɔɔɔ ade ɗula ɗelegele kili ge la ná Abesalome ya. A suvile, wo li, ni naa laade, toɗa zuvilezu ga é zeeli ade ma, é faa ɗu ɗe ga aɗeye, ta é le taazuve ga boɗa zɔkɔɔi, é da nuiti paa.»

15 Masagi ná-botiɗe nuiti ti ɗeni ma: «Masagi, nii nɔpe è devezu, gá é yeema.»

16 Masagi ta ná-peleyeɗe pe ti vileni ɗɔɗɔa, ti vela, kee é anza puugo yeni ná, niiti ti la vuluni ga zɔiti kevele, ga ti da wele koi ma.

17 Masagi ɗulazuve taai va ta nuɓuseiti pe, ti lago loni pele ɗaabelagi ɗobave.

18 Ná-botiɗe nuiti kpein ti ɗeni levesu koba, ta tɔ ɔɔɗo make nuiti niiti ti ɗeni ga Kelete nuiti ta Peelete nuiti, naa ve Gate nu undɔzitaati (600) ba, niiti ti zeɗeni Gate, ti vile masagi volu, ti da lo tuɗo.

19 Masagi ɗeni Gate nui Itayi ma: «Lee vaa zu da balaa è vilesu gi volu? Gale ma, è li, è ye masa niinei ɗoba, mazɔɔɔ da ga ween ve, ti è ɗulaai da-yooi va.

20 E vaave pɔ be su la de ɗoozani, na è vilesu ɗale mono ɗɔɗɔma za gi volu? Gè la de vɔɔ kwee mini ɗa gè liizu ná. Gale ma, è li wa è-ɗeelointi. Gooɗo GALAGI zoo é nuɓɔɗalai ta woɗɗeɗiladai ɗe è ve.»

21 Itayi masagi woɗaavoteni, é ɗe ma: «Gè ɗonaa Gooɗo GALAGI ma, nii é vulua, ta da balaa ma ɗei é vulua, ga ve nɔpe mǎligii masagi é liizu ná, na è volu, saai zu ɓaa zenvui zu.»

22 Davide goɗaavoteni, é ɗe ma: «Naa vage. Levena mu velelave.» Gate nui Itayi leveni velelave ta ná-nuɓuseiti pe, é ve ta-veleyeɗeiti ba.

23 Bebei levesuve, nuɓuseiti pe ti ɗeni wɔɔzu. Masagi Seedelɔn vetugi ɓudeni, ta polu nuiti pe. Ti teebai zu velei zoni.

Davide woɗɗeɗila botiɗe nuiti

ze fai Zeeluzalame

24 Zalaɗa ɗula nuiti Sadake ta Abiataal balaa ti ɗeni ná, ta Leevi nui niiti ti ɗeni GALA ná-minazeɗe kesui zeɗezu. Naati ti minazeɗe kesui laani zoi ma, eyesu nuɓusei pe ge be ga ɗula taai va.

²⁵ Masagi ġeni Sadōke ma: «Gale ma ga GALA ná-minazeġfe kesui taazu. Ni Ġooġo GALAGI ġa pō é faaḅoġo ġe bē, toġa va ga ze ṽolu, é va bu ġe ná-minazeġfe kesui ġa, ta seizuṽe.»

²⁶ Kele ni a ġeena mà: «Ziima nu la mō ga de,» naazu é sò velei é pō la.» »

²⁷ Masagi ġeni zalaġa ġula nui Sadōke ma ṽolu: «Da wozaġaazu? Gale ma, é li taazu ziileġi zu, wo-loun feleġoiti ti wo maaza, è-loin Ayimaase, ta Aḅiataal ná-doin Zonatan.»

²⁸ Nḅun ná maḅoṽungi wosu ġoġo zu teṽebai zu, zie maaleṽesuṽe ġoḅaṽe, eyesu ġe wo-laaġeela zḅo.»

²⁹ Sadōke ta Aḅiataal ti ġaleni ma ga GALA ná-minazeġfe kesui Zeeluzalēme, ti ye ná.

³⁰ Davide ġeni Wolive ġizele leezu, é da wḅo, é seġei ṽeai nḅungi ma, é ġeni zieu ga kḅoḅa nakai. Zoiti pe ti ġeni polu, ti seġeti peeni tḅungiti ma ḅalaa, ti da le ga wḅoḅa.

³¹ Ti ṽaani, ti ġe Davide ma: «Ayitḅefe ġa woya gili nuiti saama, niiti ti Aḅesalḅe ṽolu.» Davide ġeni ma: «Ee, Ġooġo GALAGI, Ayitḅefe ná-tenē gooiti supaka ġula.»

³² Davide zeelii ma gize unmaṽe, ṽe nu nḅoḅsu ná GALA bu, Aaleke nui Ġusayi ġulani ga polu velei, kḅa zeġei ṽalii ga, fufliġi nḅungi ma.

³³ Davide ġeni ma: «Ni da ṽilena pḅolu, da ġeezu ga kḅa.»

³⁴ Kele ni da ġalena ma taazu, é ġe Aḅesalḅe ma: «Ee, masagi, ná ga dá-wotigē nui, ġe botii ġea è-ġee ṽe eyesu za zeeli, niizu niina da ġa ġe botii ġeezu é ṽe,» naazu da zoo é pele ḅesa bē Ayitḅefe ná-tenē gooiti tuġo.

³⁵ Zalaġa ġula nuiti Sadōke ta Aḅiataal ta ġeezu é ṽa. Nii nḅpe da menina masagi ná-pelei wu, da li, è bo ti ma.

³⁶ Ti-loun feleġoiti ta ná, Sadōke ná-doun zunui Ayimaase ta Aḅiataal ná-doun zunui Zonatan. Wooi nḅpe wo menisu, naati ka wa vali ti ma, ti ṽa, ti bo mà.»

³⁷ Davide bḅolai Ġusayi ġaleni ma naazu taazu, sieġi zu Aḅesalḅe ġeni leezu la Zeeluzalēme.

16

Davide ta Mefiḅaale ná-botigē nui Siḅa

¹ Davide lago leṽeni nḅ gize unmaṽe ṽa, é Mefiḅaale ná-botigē nui Siḅa ġa, é ṽaazu daaġomisu ga soovale feleġo ti maġilii ta ti ġasḅilii ga bulu unfeleġo (200), ta leezen ṽoḅ buun ungila (100), naa ṽee gulu waa ungila (100) kili ba, ta kḅo woole ġila dḅoi zu.

² Masagi gaazaġani, é ġe ma: «Lee ġa é pō é ke ga nii pe?» Siḅa gooġaṽoteni, é ġe ma: «Soovaleġiti ta ga masagi ná-peleyeġei nḅo, ti da zei ti ġoma, bului ta gulu waaiti ti ġe ga ġnḅoġi buzeġe niineġiti be, dḅoi ġe ga kpḅole dei naati be, ta bḅo teṽebai zu.»

³ Masagi ġeni ma ṽolu: «Mini ġa mu da-ġalamoin ná-doun zunui ná?» Siḅa masagi woogaaṽoteni, é ġe ma: «Zegē Zeeluzalēme, mazḅo é ġea ġeezu ḅoġo ma: «Zelayele ṽeleyeġei ġa kēe ná-masadai ve zèa niina.» »

⁴ Masagi ġeni Siḅa ma naazu: «Ni zekana é la, nii pe é ga Mefiḅaale nḅo, ġe ti pe fea é ya.» Siḅa ġeni ma: «Nà nḅoḅsu é ġoġowu. Da-vaḅoġoi zoo é ye bā, mālġii.»

Simeyi Davide voovoo vai

⁵ Masagi Davide zeelilai ma Baʻfulime, zunui ta ʻfulani taa goi naa zu, é ga Sayile ná-peleyeʻgei wu nui ta. Zunui naa laaseigi ʻjeni ga Simeyi, é ga Geela ná-doun zunui. E ʻjeni vaazu ga Davide voovoa,

⁶ é da kotuiti pili Davide ta ná-botiʻge nuiti ma, anee ni nuʻbuseiti ta salaʻbusuiti ti ʻgakuni naa ma, kovezu velei ta zeezazu velei.

⁷ Simeyi ʻjeni wooʻgulazu, é da Davide voovo, é da ʻje ma: «Leve, leve, nu vaa nui, nu jakai!»

⁸ Gooʻfo GALAGI Sayile ná-peleyeʻgei ma jamai laa è unma, Sayile nii è masadai ʻgeezu potogi zu. Gooʻfo GALAGI masadai ʻfula è ya, é fe è-loin Aʻbesalome ya. Wele da va za, è maawoinda, eʻgevelei soloogai la è ma, mazoloo da ga nu vaa nui.»

⁹ Názu ʻja Seluya ná-doun zunui Aʻbisayi ʻjeni la masagi ma: «Lee vaa zu nu ʻga gile voomai nii ye ná, é da maʻligii masagi voovo? Va bu gè li, gè nʻungi leve ba.»

¹⁰ Masagi gooʻfaavoteni, é ʻje ma: «Wono ʻja naa zu ga leeni, Seluya ná-doun zunuiti? Mazoloo ni Gooʻfo GALAGI ʻja keai ma é foovo, be ʻja a zelilo ma?»

¹¹ Naa voluma Davide ʻjeni Aʻbisayi ta ná-botiʻge nuiti pe ma: «Ni doun zunui nii gè solobgai ná boʻfoi, naa ʻja ʻgeezu é pa, Benʻzamen nui nii la kea, é va leve naa va baa? A ze ná doin, é foovooi loo, mazoloo Gooʻfo GALAGI ʻja é boga ma.

¹² Tanisu Gooʻfo GALAGI ʻja ná-maanʻfoi veʻtesu, é za voovooi lati ga tuyai.»

¹³ Davide ta ná-nuiti ti ʻjeni liizu no, Simeyi balaa ʻjeni ziezu Davide ʻjobave gize ʻgakamave, é da foovooi loo, ta é da kotui ta fufiligiti pili.

¹⁴ Gaabelagi, masagi ta polu nuiti ti zeelini, ti wola bolai. Miná ʻja ti looʻfoni ná.

Aʻbesalome zeeli vai Zeeluzalome

¹⁵ Aʻbesalome ta Izelayele nuʻbuseiti pe ti leeni Zeeluzalome, Ayitofele ʻjeni ba.

¹⁶ Siegi zu Davide boʻlai Aaleke nui ʻGusayi zeelini la Aʻbesalome ʻjobave, é ʻjeni ma: «Masagi lebi jeke, é lebi jeke faan!»

¹⁷ Aʻbesalome ʻjeni ʻGusayi ma: «Da-wooʻgeʻgiladai pe kana, é vile è-wolai va? Toʻja ʻgale, è la vileni polu?»

¹⁸ ʻGusayi gooʻfaavoteni, é ʻje ma: «Ba, nui nii Gooʻfo GALAGI ta nuʻbusei niiti, naa ve kooʻfo nuiti pe ba, ti yimazeʻgeai la, naa ʻja gè vilesu polu, gè ye koba.

¹⁹ Toun volo, nui ma zii pe tei ná da botii ʻje be. Boʻlai ná-doun zunui la ga de baa? Velei no gè ʻgea la ga è-ʻgeé ná-botiʻge nui, zeno ʻjana gè botii ʻgeezu la è ve.»

²⁰ Aʻbesalome ʻjeni Ayitofele ma: «À da tenegi wo voooma. Ada ke ʻgale?»

²¹ Ayitofele gooʻfaavoteni, é ʻje ma: «Li, è la ga è-ʻgeé anzaiti, niiti ti la vuluni ga zoiti kevele, é ti yeʻgai masa pelei wu, ga ti da make. Izelayele pe ka kwee naazu ga è leʻgea è-ʻgeé zu, naazu niiti pe ti è volu, ta zebe zoloo.»

²² Ti seʻge ʻgotai loni Aʻbesalome ve, dooʻfo bosuve ná beʻteai pelei maazu, miná ʻja é laani ná ga keeʻge anzaiti, niiti ti la vuluni ga zoiti kevele, Izelayele nuiti pe gaazu.

²³ Naama ziegi zu kupne ʻjeni Ayitofele ná-tene gooiti pe ba, eʻge nu ʻja GALA boʻfoi ʻjaazaʻga, zekana ná-tene gooiti pe ti ʻjeni la Davide ve ta Aʻbesalome balaa be.

1 Ayitofele feni Abesalome ma: «Be gè yeelo nu waapuugɔ maazu felegɔ (12 000) va, gè vile Davide volu za bidii nɔ.

2 Nà zeelizu ma siegi zu kpɔlaai la, zebɛ la mɔ zea. Nà faa zupui vilisu pɔ be. Niiti kpein ti polu, naati ti bize, gè masagi fɪla nɔ vaa.

3 Naa vɔluma gè fɪle ma ga nɔbuseiti pɛ. Mazɔlɔɔ ni zunui naa a zaana, nii é gaizizu, nɔbuseiti pɛ ta fɪle ma é vɔ. Ti zei zillɛigi zu.»

4 Naama wooi zooloni Abesalome ta Izelayele nu wolaiti pɛ ma.

5 Abesalome feni ma: «Aaleke nui Gusayi loli dɛɛ, ade tɔ balaa goomeni.»

6 Gusayi laai ma Abesalome vɔ be, Abesalome gaazaɣani, é gɛ ma: «Wɛle nii fɪ Ayitofele boga, gi naa gɛ, nii é bogai, baa fɪgi taɣili ka é vɛ?»

7 Gusayi Abesalome wooɣaavoteni, é gɛ ma: «Niima gelei zu, Ayitofele ná-tɛnɛ gooi la vani.»

8 Gusayi feni ma: «È è-gɛɛ fɛwɛɛ sɔ ta ná-nuiti! Ta ga zɛbesu zalavusuiti, ti vilɛvɛ eɣɛ zuluɓui, nii ma yivoi gɪlaai zea dɔɔvi zu. E-gɛɛ fɪ ga ga kɔɔɣɔ nui, é la vaa zu kpidi fɛɛ zu nɔbuseiti saama.

9 De kɔɛ zu fani, toɣa gɛ lɔɔɣua kotu yegɛi ta zu, baa adɛ taɣili. Ni tɔ fɪ zeina ga da-fɔɔɣɔ nui tanigaa ti zaana ti ya, ma wooi ga menɪ é wo ga: «Abesalome ná-nuiti ti loa bu.»

10 Naazu, anɛɛ zɛbesu zalavusui, niiti zala yii ti fɔoɔzu, naati pɛ ta gɛ iɲɔtevei zu. Mazɔlɔɔ Izelayele pɛ ge kwɛɛ ga è-gɛɛ fɪ ga ga kɔɔɣuluɓa wolai, ta kɔɔɣɔ nu wolaiti ta ba.

11 Nà pɔ ga Izelayele nuiti pɛ ti fɪaalɛ ba é fɔba, é lɔɔzei Dan, é zeeli Beel-seeɓa, da-fɔɔvɛbeɪ fɪ mɔin eɣɛ kpɔlɔɔfɛi laavɛ ma ɲaɣaegɪ. Da bɔɣɔi é lo ti luɣɔ kɔɔɣɔzuɛ.

12 Ada zeelizu Davide ma adɛ ta, vɛ dɔɔɣuɪ ná, ade loo ma, eɣɛvelei nɔɔai a fɪ vɛɛ la zooi ma. Tɔ-o, ná-siepoluiti-yo, tanɔpɛ ge la fɪla ade ya.

13 Ni a lɔɔɣuna taai ta zu, Izelayele nuiti pɛ ta va ga galuiti, ade taai naa mɛɛn pɛtugi zu, é kobavɛ, eyɛsu kotu fɪla kɔlaa ge mina mɔ gɛ ná.»

14 Abesalome ta Izelayele nuiti pɛ ti feni ma: «Aaleke nui Gusayi ná-tɛnɛgi vizɔgɛ, é leve Ayitofele nɔnɔi va.» Mazɔlɔɔ Gɔɔɣɔ GALAGI deveni ga é Ayitofele ná-tɛnɛ pagɔi loo bu, nii a kɛ é va ga maanɔɣɔi Abesalome ma.

Davide Zuluden buɔɔ vai

15 Gusayi liini zalaɣa fɪla nuiti Sadɔke ta Aɓiataal vɔ be, é Ayitofele ná-tɛnɛ gooi laazeeli ti ma, ta nii tɔ bɔɣɔi é bogai Abesalome ta Izelayele nu wolaiti pɛ ma.

16 E feni ti ma volu: «À nu leve fala Davide ma, é bo ma ga, é mina ɲi za teɛbɛai zu zie maalevesuve fɔbavɛ, kelɛ é Zuluden buɔɔ, é li poun, nii a kɛ ti mina za ta ná-siepoluiti.»

17 Zonatan ta Ayimaase ti feni En-Lɔgele, botiɣɛ anzanui gila ge feni liizu, é fɪ keela wooi wo ti ma, nii maanɛɛni ga ti li, ti bo Davide ma. Mazɔlɔɔ ti maa la feni nɛɛni ga ti lɛ taazuɛ, naa fɪ a kɛ nu mina ti fɪ.

18 Kelɛ zunu loungo fɪla ge ti fɪaani, é li, é bo Abesalome ma. Keela felegɔiti ti liini ga gaazuvile, ti liini, ti lɛ Baɣulime zunui ta ná-pele wu. Zieyegɛ feni ná-koizuɛ, ti lɔɔɣuni zegɛi naa zu.

19 Pele deei seɣɛ wolai zegɛni, é pɛɛ zegɛi la, é ani gae zigai vuuni ma, nu nɔpɛ ge la bɛna gaagɪ ga ani fɪ ná.

20 Abesalome ná-keelaiti ti vaani anzanui naa vɔ be, ti gɛ ma: «Mini fɪ Ayimaase ta Zonatan ti ná?» Anzanui ti wooɣaavoteni, é gɛ ma: «Ti ziei

budea.» Ti naati gaizieni, keke ti la gɛni Ayimaase ta Zonatan gɛani. Ti gɛlani ma Zeeluzalɛme.

²¹ Ti liai ma, Ayimaase ta Zonatan ti gɛlani zিয়েgei zu, ti li, ti keela wooi wo Davide ma. Ti Ayitofele ná-tene gooi laazeelini Davide ma, nii é boni daalɔɔɔma. Naa voluma ti gɛni ma: «A wuzege, wo ziei bude ga suvile.»

²² Davide ta nui niiti kpein ti gɛni polu, ti Zuludɛn budɛni. Geelaalaosuɛ kaani ga ti pe ti levega.

²³ Ayitofele kaai ma ga ná-tene gooi la zoni, é ɛɛni ná-soovalegi gɔma, é li ná-taazu. Kpegai ma ga vali ná-pele wu nui ma, é bɔɔɔ zɛɛni, é za, ti maagulu keɛge ná-kabai zu.

Davide zeeli vai Maɣanayime

²⁴ Davide zeelini Maɣanayime. Aɓesalɛme ta Izelayele gɔɔɔ nui ti Zuludɛn budɛni.

²⁵ Aɓesalɛme Amasa gɛɛni ga ná-kooɔfulubai, Zoabe votogi zu. Amasa tona ge gɛni ga Izelayele zunui ta ná-doun zunui, nii daa gɛni ga Yitela. Amasa dee laa gɛni ga Aɓigayile, Naɣase ná-doun anzanui, nii é gɛni ga Zoabe dee Seluya baazeelai.

²⁶ Izelayele nui ti Aɓesalɛme ti ta-gɔɔlaɣai ɔuuni Galaade yooi zu.

²⁷ Davide zeelii ma Maɣanayime, zunui tanigaa ti daaɣomini: Naɣase ná-doun zunui Sɔbi, é ga Laɓa nui, Amɔn nui ta-laa wolai, ta Lodeɓaal nui Amiyele ná-doun zunui Makiil, naa ɔɛɛ Baalezilayi ɔa, Lɔɔɛlime nui Galaade yooi zu.

²⁸ Zunui niiti ti ɔaani ga daama aniiti, ta anijakaiti, ta digiiti, ti ɔa ga moloi nii é ga beleegi ta wɔɔlezegi, ti ɔa ga bulu vukoi, ta ani ɣae gɛegaiti, ti ɔa ga ɔɔɔ ɓaazagiti ta ma velevelegi.

²⁹ Ti ɔaani mɔnɔ ga koin gulɔi, ta nike jiiimi ɔei ma wulɔi, naa ɔɛɛ folomazegi ɔa, ta baalagiti. Ti naati pe feeni Davide ta ná-nuɓuseiti zea, nii a ke ti laami, mazɔɔ ti gɛni gɛɛzu bɔɔɔ ma: «Numai niiti ti ɔɔɔa ga siei ti boga tevebai zu, pului ta kpɔɔle wɔin ɣana ti ma.»

18

Aɓesalɛme ná-kooɔɓei loo vai bu

¹ Davide kooɔɔ nui gaaluni, niiti ti gɛni polu. E nu waagilagila kundigiiiti ta nu ungilagila kundigiiiti seini ti unda.

² Davide kooɔɓei ɣaagweɛni su saɔa, é ma mɔungi ve Zoabe ya, é felesiei ve Zoabe keɛɣeloin Aɓisayi ya, Seluya ná-doun zunui, é savasiei ve Gate nui Itayi ya. E zeba é ɣe ɔ bɔɔɔi toɣa ɔile su ti ɔlu kooɔɔzuɛ.

³ Keke kooɔɔ nui ti gɛni ma: «Kpele-o, é la ɔile su gi ɔlu! Mazɔɔ ni ɣa velana, é la ɣea ga faa ɓiin gi zili nui gaazu, anɛɛ ɓalaa gi ɣilazuɛ pe ka zaazu, ti la naa ɣea ga faa ɓiin. Keke ɔa ɣila, é ɣeeve ege nu waapuugo (10 000) gi zaama. E ɣula naa ɔlu ɓalaa, fizoge ga é ye taazuɛ, é ɔa kpɔɔbai leve gi ma.»

⁴ Masagi gɛni ti ma: «Nà naa gɛɛzu, nii pagai wo ɣaazu.» Masagi loni taa zigɔdave ɣɔɔave, siegi zu kooɔɓei gɛni gɛluzi la, nu ungilagilagiti ta nu waagilagilagiti.

⁵ Masagi devei veeni nu savagoi niiti zea, Zoabe, Aɓisayi, ta Itayi, é ɣe ti ma: «Nà wo maanɛɛɛzu, à mina faa jɔu ɣe ga zunui lounɔi Aɓesalɛme.» Bebei pe ge masagi woomɛnini, é ɔa devei naa ve kooɔɓei ma ɣundigiiiti zea, é ɔile Aɓesalɛme ɔa.

⁶ Kəəwebei ləəni dəəbi va ga ti Izelayele nuiti daəgəfəmi ga kəəi. Ti kəəi ləəni ga, Efelayime ləəbi zu.

⁷ Davide ná-kəəəəgi vənini Izelayele gelei ma ga gola, nu waəvuufelegə (20 000) gə ti paani Izelayele va.

⁸ Kəəəgə nuiti ti vazani ma zou gəlegi naa zu. Naama voloi nui liegi é zaani dəəbi zu, naa məinni, é leve niiti ba, boğə zəkəpi ti vaani.

Zoaəbe Aəesaləme vaa vai

⁹ Aəesaləme wəleni, é bəəgə gə Davide ná-nuiti kakala. E biziəni ná-soovale fuului gəma, naa li, é lə sene gulu wola ta ma bəəbi zu. Aəesaləme nəungi batani gulu bekegiti zəəgəzəwe, é yenə zəleni geəəəəlogi ta zəəi yəəəzəwe, ná-soovale fuului gəla bu, é da li.

¹⁰ Kəəəgə nui gila ge kaani, é li, é bo Zoaəbe ma. E gə ma: «Gə Aəesaləme gəəəwe zəleni sene gulu va.»

¹¹ Zoaəbe gəni ma: «È kaəə! Leeni vaa zu è la paani nəəwe nə? Nə la wali gəə puugə ve è ya ta saamağili gila.»

¹² Kele kəəəgə nui goəəəəəəəəə, é gə ma: «Ba-o, anəe ni wali gəə waəgila (1 000) ka da la kəəə, è fe zəə, gə la kəə, gə va yeelo masagi ná-dəun zəni ma, mazəəə gi goəəəəni, é fali nii wo wo ma, da-o, Aəisayi-yə, ta Itayi, é gə wo ma: «A dama ga nu nəəe ge minə faa gəə gə ga zunu ləungəi Aəesaləme.»

¹³ Tə vəə ni gə gikulani zənvui zu, gə paa nə, gə ke ege faa la gəla su, masagi a la məni nə, mazəəə faa la da ga ləəəəə ba, da bəəəəi balaa è la bəna məəəəəəəəəə.»

¹⁴ Zoaəbe gəni ma: «Gə la nə-yeəəəəəəəəə gəəəəəəəəəə ma!» E kəəə gəəəəəəəəəə savəəə zəəəni, é li, Aəesaləme yənvui su də zəleni gulu va, é ti bəəə naa yii va.

¹⁵ Zunu ləungə puugə niiti ti gəni Zoaəbe ná-kəəəgə zəəəəəti seğəzu, naati ti gəkuni Aəesaləme ma, ti məta va.

¹⁶ Zoaəbe puugə vəəni ga ti loəəgə kəəi va. Ná-kəəəwebei gəleni ma, ti zəəe Izelayele nuiti polu.

¹⁷ Ti Aəesaləme zəəəni, ti pili zəəe bəma gəəəəəəəəəə golai ta zu, ti kətu ziği golai lo maazu. Nəzu Izelayele nuiti əsə ge da li və da.

¹⁸ Aəesaləme gəəi ma vulua, é kətu gila kəəəəni Masagi Ná-Pətuɡi zu ga gizəsu, mazəəə é gəni gəəəzə bəəgə ma: «Zunu ləun la bə, nii təəəəi gə yə ba əyəsə gə.» E tə bəəəəi daəseigi vəəni gizəsu gətu ni naa va, zaağəza daə gə ga «Aəesaləme ná-gizəsu gətu.»

Davide Aəesaləme zaa vai məni fai

¹⁹ Sadəke ná-dəun zəni Ayimaase gəni Zoaəbe ma: «Va bu, gə li, gə niima woo niine vəəi laəzeeli masagi ma, ga Gəəəəə GALAGI ná-gaamai vea zea, é unməəəə, é kula sili nuiti zea.»

²⁰ Zoaəbe gəni ma: «È la zooga gəəəzə ga woo niine vəəi laəzeeli nu za, da zoo gəəəzə la yəə gili, kele za è la zooga liizu niima wooi wosu, mazəəəə masagi ná-dəun zəni zaəəə.»

²¹ Zoaəbe gəni Etiyəpi zəni gila ma: «Nii è kaai, li, è naa wo masagi ma.» Zunu naa nəkəni Zoaəbe gəəəəə, é wuzəəə, é li ga kəizəi.

²² Sadəke ná-dəun zəni Ayimaase kəəəi zəəəni vəlu, é gə Zoaəbe ma: «Nii a gəlana su, naa gəla su! Kele bə bə, gə biziə Etiyəpi zəni vəlu.» Zoaəbe goəəəəəəəəə, é gə ma: «Lee biziə gə è pə è bo, bəə? Da-undəəəə nəəe ge la nii gəğəla woo laəzeeli vai zu.»

²³ Ayimaase g̃eni ma volu: «Nii a g̃ulana su, naa g̃ula su! Kele nà pò gè bize.» Zoabe da g̃e ma niina: «Bizena mu.» Ayimaase bizeni, é li ga Zuluden ma nemei zu vele, é leve Etiyopi zunui va.

²⁴ Davide g̃eni zeini taai ma zig̃idave f̃oozu vele. Taai maabe nui leeni sig̃igi ga, é wele zeemaalegi zu, é zunu g̃ila ka, é da va ga kpize.

²⁵ Taai maabe nui woog̃ulani, é daazeeli masagi ma. Masagi g̃eni ma: «Ni to g̃ila be, toga vaazu ga woo niina vago.» Zunui naa g̃eni maabuazu ga kpize.

²⁶ Taai maabe nui weleni m̃ono, é zunu g̃ili ka, é da va ga bizaa, é woog̃ulani sig̃ida make nui ma, é g̃e ma: «Wele zunu g̃ili ba, é vaazu ga bizaa to g̃ila.» Masagi g̃eni ma: «Tò balaa toga vaazu ga woo niine vago.»

²⁷ Taai maabe nui g̃eni ma: «Nà kaazu ga ma m̃ungi bize vele g̃eeve ege Sadake ná-doun zunui Ayimaase.» Masagi g̃e ma: «Nu vago ve, toga vaazu ga woo niine vago.»

²⁸ Ayimaase maabuani masagi va, é g̃e ma: «Fai pe ka zizezu ga pagò!» E nokoni masagi wu, é g̃e ma: «Mamagi ga G̃ooḡo GALAGI ve, da-G̃ALAGI, nii é va bu, é voni naati ma, niiti ti g̃ea wuzeg̃eni m̃aliḡii masagi laalḡoma.»

²⁹ Masagi gaazaḡani, é g̃e ma: «Zunu lounḡoi Aḡesalome g̃edege faa la ba?» Ayimaase goḡaavoteni, é g̃e ma: «Siegi zu Zoabe g̃ea t̃esu la é vò be ga botiḡe nui taḡili ṽoma, g̃e g̃ea nuiti kaazu, ti da wola g̃e unga wuulee, kele g̃e la kw̃ee lee ma vaa wuulee be.»

³⁰ Masagi g̃eni ma: «Zie su, è lo ve.» Ayimaase zieni su, é da maabuungi wo.

³¹ Etiyopi zunui unkulani názuve, é g̃e ma: «Woo niine vago g̃a gè vaazu daazeelizu m̃aliḡii masagi ma, maz̃l̃o G̃ooḡo GALAGI da-g̃aamai vea é ya, é è unm̃oaga, é è g̃ula è zili nuiti zea.»

³² Masagi gaazaḡani, é g̃e ma: «Zunu lounḡoi Aḡesalome g̃edege faa la ba?» Etiyopi zunui goḡaavoteni, é g̃e ma: «Nii seelai zunu lounḡoi naa ma, é zeeli faan m̃aliḡii masagi zili nuiti ma, ta niiti ti wuzeg̃ezu daalḡoma.»

19

Davide ná-doun zunui zaa w̃l̃i

¹ Masagi b̃ol̃ni ziimave naazu, é leezu ga w̃l̃a pele g̃aag̃oozagi wu sig̃idave, é da g̃e ma: «Ee, d̃oun zunui, Aḡesalome, d̃oun zunui! Ee, d̃oun zunui, Aḡesalome! Ni ñoun gè zaani ñ è-votogi zu! Ee, Aḡesalome, d̃oun zunui, d̃oun zunui!»

² Ti liini, ti g̃e Zoabe ma: «Masagi g̃a w̃l̃ozu, é da b̃oḡo maaw̃in Aḡesalome ná-faa zu.»

³ Naama voloi ma ṽonifaamai ma f̃oozuñeei latini ga saa w̃l̃i nuḡusei pe be, maz̃l̃o ti m̃enini ga masagi g̃aazuḡilive ná-doun zunui zaa vai zu.

⁴ Ma volo g̃ilagi ñ, k̃ooḡo nuiti pe ti leeni taazuve ga d̃ooḡui, ege k̃ooḡo nuiti ti ṽelaai k̃ooi va, ti da unfe.

⁵ Masagi seḡei ṽeeni g̃aazu, é da g̃e ño ma: «Ee, d̃oun zunui Aḡesalome! Ee, Aḡesalome d̃oun zunui, d̃oun zunui!»

⁶ Zoabe leeni pò be pelei wu, é g̃e ma: «È unfegi yeida za ga da-g̃ooḡo nuiti, niiti ti wo-ỹenvuiti kizoga, da-o, è-loun zunuiti ta è-loun anzanuiti-yo, naa ṽee è-anzaiti pe ba.

⁷ Niiti ti è w̃oinzegezu, naati ka è ti neezu ve, è naati w̃oinzege, niiti ti è neezu ve. E dea za ga da-g̃ooḡobei ma ḡundiḡiiti ta da-g̃ooḡo nuiti, naati z̃envui la ga ani ñape è g̃aazu. Gè kw̃eega niina ga ni Aḡesalome ỹeni vulua, gi pe gi za, naa a la nee è ve.

⁸ Wuzefge niina, è gfula mu, è bəe da-ğooğo nuiti pə ga iɲodoo woointi. Mazələ gè gónaa Gooğo GALAGI ma ga ni è la gfulani, nu nɔpe ge la ye ga è va za bidii. Naa gə ɲu è ma, é leve maanooğo pə ba, niiti ti zeelii è ma, é zo da-loungo zie su ma, é zeeli za ma.»

⁹ Masagi gfulani naazu, é zeii sigida ve. Ti daazeelini kooğo nuiti pə ma ga masagi ganu, é zeini sigida ve. Ti pə ti gaa leeni ba koba.

Davide gale ma vai Zeeluzaləme

Abesaləme ná-kooğo nuiti ti velani, e se ge li ná-pele wu.

¹⁰ Izelaye veleye gei pə bu nuiti ti gəni gəezu boğo ma: «Masagi gə é ade unmooga ade zili nuiti ma, ma un ge da ma ga, to gə é ade unmooga Filiseti nuiti ma. Kele niizu Abesaləme maavele ma, é velaa, é gfula zooli va.»

¹¹ Abesaləme nii ade guloi ziaa ma, ga é gə ga ada-masagi, naa zaa kooi zu. Leeni gə mu wo maabəunsu, Davide loli fai zu, é va zeii volu ga masagi?»

¹² Nii é gəni wosu Izelaye yooi zu ná pə, Davide menini, é wooleve ga ti bo zalağa gfula nuiti ma, Sadəke ta Abiataal, ti gə ti ma: «À li, wo gə Zuda wolodai ma gundigii ti ma: «Lee vaa zu wo gəezu ga gaabela wo vaa vai zu ga masagi seizu ve?»

¹³ Wa ga masagi kee gəlointi, wo gə ga zii gila, ta ɲama gila. Leeni vaa zu mu wa gə ga nu gaabela wo vaa vai zu ga masagi?»

¹⁴ A gə Amasa ma: «Da ga zii gila, ta ɲama gila. GALA ge so ná-zii gaawanai pə su, ni gè la è gəeni ga kooğulubai Zoabe votogi zu.»

¹⁵ Naa maavele ma, Davide Zuda nuiti pə kigi gaavoteni boğo ma e ge nu gila no. Ti gəni masagi ma naazu: «Gale ma, é va, wa da-wotigə nuiti.»

Davide Simeyi maavaayə fai

¹⁶ Masagi gəleni ma volu, é zeeli Zuludən laave. Zuda nuiti pə ti liini ga kpizei Gilegale, ga ti masagi laağomi, é ziei leve.

¹⁷ Geela ná-doun zunui Simeyi, Benzamen nui nii é gəni ga Bağulime nui, naa vileni Zuda nuiti polu, ti li masagi laağomisu.

¹⁸ Ta Benzamen nu waagila (1 000) ka ti liini. Sayile ná-peleye gei wu botigə nui Siba liini balaa, ta ná-doun zunu puugo maazu laolugəiti (15), naa veé ná-botigə nu vuufelego (20) va. Ti pə ti yeini ga gaazuvilei Zuludən laave masagi laağomisu.

¹⁹ Naama zie su, bebei da ziei leve ga masagi ná-peleye gei, ta é naa gə, nii neai masagi ve. Masagi Zuludən lewegai ma, Geela ná-doun zunui Simeyi looni masagi gəğowu,

²⁰ é gə ma: «Maliğii masagi mina so ga ná-faağazagi, é mina gize su ga foloi é gəni gfulazu la Zeeluzaləme va, gè faa ɲu gəeni la, é va naa make yii ma.»

²¹ Mazələ nèi gè ga da-wotigə nui, gè sugwee ga gè koto gəeve, ná gə gè ga nu moongi Zozefe mavofodaiti saama, gè va, gè maliğii masagi laağomi.»

²² Seluya ná-doun zunui Abisayi gəni ma naazu: «Simeyi maa la neeni, é va za baa? Teigi é masagi voovoai, nii Gooğo GALAGI guloi ziaai ma?»

²³ Davide googaavoteni, é gə ma: «Lee gə é ade yəğozu, Seluya ná-doun zunuiti, wa-o, ná-o? Wo liizu boğo gəezu ga sili nuiti kevele. Za gə nei ga ku, nii nu gə Izelaye nui ta vaa ma? Ladalai la zəa za baa ga ná masadai gəezu de Izelaye unda?»

²⁴ Masagi latini Simeyi ma, é gónani be, é gə ma: «È la zaa.»

Mefibaale woozujula fai Davide ve

25 Sayile ná-doun loin Mefíbaale balaa ge liini masagi laaǵomisu. E loozei naa ǵula voloi ma Zeeluzaléme va, é zeeli naa ǵale ma voloi ma, Mefíbaale la ǵeni ǵaabaani koǵoiti ma, é la bélei woni, é la ná-seǵeiti ǵbani balaa.

26 Seelíai ma masagi vo be, naa gaazaǵani, é ǵe ma: «Mefíbaale, leeni vaa zu é la vileni pòlu?»

27 E masagi woǵaavoteni, é ǵe ma: «Ee, màliǵii masagi, ná-botíǵe nui ǵa é yáavaai, ni naa laade, gè ǵeni ma: «Nà ná-soovalegi ǵevele bétézu, gè zeí kóma, gè vile masagi volu, mazolo ná ga maalǵǵefe nu.»

28 Kéle ná-botíǵe nui vaa é vo be, é zeei vee má. Kéle màliǵii masagi, da ga eǵe GALA ná-geezuǵeelai. Nii nǵe soloogai é ǵaazu, naa ǵe.

29 Kèwola Sayile ná-peleyeǵeí wu nui tanǵe ge la ǵea ani ǵili maaǵoünsu é ya keni saai, kéle anee naa ve, é yeezeíve nòun bu, gè ǵe naati saama, niiti ti daami wosu da-labalii ǵa. Zobogi bégele ǵa é bè ga gè kpóba ǵili fali màliǵii masagi ma?»

30 Masagi goǵaavoteni, é ǵe ma: «Da-bóezuǵula moinmóingi ye ná kana, gè deveve ga wo Sayile ná-zooiti gaǵwe va, wa Síba.»

31 Mefíbaale ǵeni masagi ma: «Síba ti pe seǵe voló ve. Tei nò màliǵii masagi ǵalesu ma ga vagó, naa ǵa gè ǵea pó.»

Davide Baalezilayi mēin vee vai

32 Galaade nui Baalezilayi balaa zǵeni Lǵelime, é va masagi vuuzu ga pele Zuluden zielave, ta é vali naa ma zielave.

33 Kona vuulsava (80) ǵewola voló ǵeni de. Tó ǵa é ǵeni masagi béǵema vai pe gaǵulazu ba, naa ǵeai ma Maǵanayime, tózei é ǵeni ga kpete nu wola.

34 Masagi ǵeni Baalezilayi ma: «Vile pòlu, de ziei búde, de li Zeeluzaléme, ná é béǵema vai pe gaǵula ba pò be.»

35 Kéle Baalezilayi goǵaavoteni, é ǵe ma: «Sii ma ǵonagi yeǵa voluzu ga dielego, gè vilésu é volu, de li Zeeluzaléme?»

36 Kona vuulsava (80) ǵa é zèa, gè la mǵo zoosu gè va ani vagó ta ani nǵi yǵǵozuǵula. Nèi gè ga da-wotíǵe nui, gè la voló zoosu gè va naati ta-néi yǵǵozuǵula, niiti gè ti miizu, ta niiti gè ti bólezu. Gè la zoosu balaa gè va guye loo zunuiti ta guye loo anzanuiti goo vaaǵulaba ǵa. Lee vaa zu ná li ǵeezu ga màliǵii masagi unma ǵasó?»

37 Nà Zuluden búdezu nò, de lagooni. Gè la ǵite kwee lee vaa zu masagi da li mēin veezu ǵani.

38 Va bu, nèi gè ga da-wotíǵe nui, gè ǵale ma ná-pelei wu, gè za ná-taazu, kèe ta dèe ta-ǵabaiti koba. Wele da-wotíǵe nui Kimeǵame va, toǵa yesu é volu, nii nǵe é pò é ke bè ga ma vagó, naa ǵe be.»

39 Masagi ǵeni ma: «Zèe ǵa bu, bé Kimeǵame vile pòlu, nii nǵe é pò, ná ke be. Nii nǵe woin é ma, ná ke é ve.»

40 Ee pe ge Zuluden búǵeai ma, masagi balaa kpudeai ma, é Baalezilayi neeneni ga daave komagai, é tuya loo be. Naa voluma Baalezilayi ǵaleni ma ná-taazu.

41 Masagi liini ga Gilegale vele, Kimeǵame ǵeni polu. Zuda ǵóovebei pe, ta Izelayele ǵóovebe ǵilazuve pe ge ǵeni ná, siegi zu masagi ǵeni Zuluden búdezu la.

Maaǵaalii loo vai Zuda ta Izelayele yǵǵozu

⁴² Kele Izelayele nuiti ti maabuḡfani masagi va, ti ḡe ma: «Lee vaa zu ḡi-ḡeḡlounti Zuda nuiti ti vaai, ti è zeḡe daḡḡuzu, ti Zuludən buḡe ga ḡe, ḡa-o, ḡa-veleyeḡei-yo, ta nuḡusei niiti pe ti ḡea è volu?»

⁴³ Zuda nuiti ti ti wooḡaavoteni, ti ḡe ma: «Gá-o, masagi-yo, ḡi bḡe é leve wo va. Togḡa ḡale wo yiiḡaawanazu naazu? Gi zele ka bogai masagi va baa? Baa vebəani beḡele ḡa é fea gi ya?»

⁴⁴ Izelayele nuiti ti ḡeni ma: «Masagi ḡa ga ḡoḡo ná zeizu ḡe puu, é leve wo va, ḡi leve ḡa Davide bḡḡi ma, é leve wo va. Togḡa ḡale mu, wo ḡi velelazu ḡani? Gei ḡi ḡea ga nu mḡungi, ḡi ḡe ma: «Ade va ga ada-masagi.» » Kele Zuda nuiti ta-wooḡaavotegi yeeḡaabaani, é leve Izelayele nuiti tḡoḡi va.

20

Seeḡa baka fai Davide laalḡḡma

¹ Nu ḡakai ta ḡeni náve, daa ga Seeḡa, é ḡeni ga Benzamən nui, Bikeli ná-doun zunui. E puḡugi veeḡni, é wooḡula, é ḡe ma: «Faa la ade yḡḡoḡu ada Davide, ade la bḡni faa nḡpe ma ada Izayi ná-doun zunui. Adei de ga Izelayele nuiti, eḡe pe ge li ná-pele wu!»

² Izelayele nui zoiti pe ti zeeḡeni Davide va, ti vile Bikeli ná-doun zunui Seeḡa volu. Keni Zuda nuiti nḡ ḡa ti yeni ta-masagi va, ti yeni polu, ti zeḡe Zuludən zieleve, eyesu ti zeeli Zeeluzaləme.

³ Davide zeelii ma masa peleḡ wu, é anza puḡḡoiti ḡaizieni, niiti ti la vuluni ga zoiti kevele, niiti é ti yeni ga ti ḡa wele koiḡi ma. E ti vuuni pele ḡila bu, ve ná makeḡai ga pagḡo. E ḡeni ti beḡema vaiti pe ḡaḡḡulazu ba, kele é la mḡ ḡeni laani ti ḡoba pe. Naati ti yeni pele laaḡḡulagai wu eyesu ti zaa voloi zeeli, ti ta-teai zie eḡe poanzaiti.

Zoaḡe Amasa vaa vai

⁴ Masagi ḡeni Amasa ma: «Gè folo savagḡo vea é ya, è Zuda ḡḡoḡebeḡi pe toli bè, wo va ve.»

⁵ Amasa masagi ná-devei laazeelini, kele kui leveni, nii masagi toni.

⁶ Davide ḡeni Abisayi ma: «Bikeli ná-doun zunui Seeḡa ḡoḡḡa, é leve Abesaləme va niina. Liina mu, é lo masa make kḡoḡebeḡi luḡḡo, wo vile polu, é mina laḡḡuzu zḡḡḡo taa wolai ta zu, nii sigḡi ma, ve ade yee la zeelia ma ná.»

⁷ Abisayi liini ga Zoaḡe ná-kḡoḡebeḡi, ta Kelete nuiti, naa veḡe Peelete geleiti ba, ta kḡḡḡuluba ḡiteiti. Ti zeeḡeni Zeeluzaləme, ti li Bikeli ná-doun zunui Seeḡa zosuḡe.

⁸ Ti zeelii ma kḡtu wolai ma, nii é Gaḡaḡḡon, ti Amasa ḡaani, é ḡa va ga ti vo peleḡ. Zoaḡe saamaḡiligi ta ḡilini ná-seḡei maazu, boḡa zḡkpḡi ḡeni ma laḡagi zu, ḡilii saamaḡiligi va. Sieḡi zu Zoaḡe ḡeni maabuḡazu la Amasa va, boḡai looni.

⁹ Zoaḡe ḡeni Amasa ma: «È ḡeḡeḡe, kèeloun?» E Amasa belei zoni ga zeezai, é neḡe ga daave komagai.

¹⁰ Amasa la ḡeni boḡa zḡkpḡi ḡaani ga pagḡo, nii é ḡeni Zoaḡe ḡoḡei ḡa. Naa zeba é boḡai lo kogi zu, é koozu zḡḡaiti pu zoi ma. Amasa zaani gaamanḡo, Zoaḡe la mḡ ḡeni boḡai vuuni ba, ná va ḡe fele. Naa voluma Zoaḡe ta keeḡeloin Abisayi ti pele zoni, ti vile Bikeli ná-doun zunui Seeḡa ḡaizie vai ma.

¹¹ Zoaḡe ná-kḡḡḡo nui ḡila ge ḡeni loni Amasa ma voomai ḡobaḡe, é ḡa ḡe ma: «Zoiti kpein ti Zoaḡe ta Davide vo, naati ti vile Zoaḡe volu.»

¹² Amasa maaḡokōni ma ḡamai zu pele ḡezēi zu. Kōḡḡo nui naa kaai ma ga kōḡḡebei pē ka vaazu, ti da lo, é Amasa ma voomai zeḡeni pelei zu, é da kpalagi ta zu, é seḡei vee ma.

¹³ Poomai zeḡeai ma pelei zu, kōḡḡo nuiti pē ti leveni, ti vile Zoabe volu, Bikeli ná-doun zunui Seeḡa ḡaizie vai ma.

Seeḡa ná-fai ḡaabelasuve

¹⁴ Ti Izelayele yooi ná pē subizeni, ti li ga Aḡele-Bete-Maaka vele. Beel nuiti pē ti ḡaalēeni ba, ti vile Zoabe volu.

¹⁵ Zoabe ta ná-kōḡḡebei ti zeelini Aḡele-Bete-Maaka taai ma, ti sei kelē su. Ti siḡḡi loni taai laaloḡḡoma, é zeeli taai ma zḡḡi ḡeḡala. Nuḡusei niiti ti ḡeni Zoabe volu, naati ti tōzeini ga siḡḡi wuḡula, nii a ke é va ḡolo.

¹⁶ Anzanui ta ḡeni ná, é ga ḡima nu, naa yēni taazuve, é ḡain, é ḡe ma: «À woilo dē! A bo Zoabe ma, é soma é maaḡuḡa ve, ná pō ḡe ḡōe pō.»

¹⁷ Zoabe maaḡuḡani, anzanui ḡe ma: «Da ḡa é ga Zoabe?» E ḡe ma: «Eyei, ná ve.» Anzanui ḡe ma: «Woilo ḡōo ma, nēi ḡe ḡa da-wotiḡe nui.» Zoabe ḡe ma: «ḡoiloḡe.»

¹⁸ Anzanui ḡe ma: «Mōungi ti ḡeni ḡēezu ma: «A li, wo gaazaḡa bo Aḡele, naama vai ḡa ḡaḡḡula ba.»

¹⁹ Gá naama nuiti saama, niiti ti yiileidai, ta ti ga woḡeḡḡila nuiti Izelayele. Da ma, doun, da pō é taai naa ḡoloḡolo, nii é Izelayele ga taa ḡiini gola! Lee vaa zu é pō é ḡōḡḡo GALAGI nōnōi ḡoloḡolo?»

²⁰ Zoabe ḡeni ma: «Naa li poun! Gè la vaani taa ḡoloḡolo faa ma, ḡaa ḡe ani nōpe suḡoloḡolo.

²¹ Naama vaa laade. Kelē Efelayime ḡize yooi zu zunui ta ḡa ná, daa ga Seeḡa, Bikeli ná-doun zunui ve. Naa ḡa é wuzzeḡeai masagi Davide laaloḡḡoma. A tō ḡila nō ve zèa, ḡe maaḡooza taai va.» Anzanui ḡe Zoabe ma: «Naa zolooga! Gá nōungi vili niina é ma siḡḡi volu velei.»

²² Anzanui liini, é ḡōe seiḡḡoḡoiti pō ga ḡimalai. Ti Bikeli ná-doun zunui Seeḡa nōungi leveni ba, ti pili Zoabe ma. Zoabe puḡugi veeeni, ese pē ge vaza, ti zeḡe siḡḡi ma, ti ḡale ma ta-veleiti bu. Zoabe ḡaleni ma masagi vō be Zeeluzalēme.

Davide ná-botḡe nu wolaiti daaseigiti

²³ Zoabe ḡeni Izelayele ḡōḡḡebeiiti pē unda. Yegḡoyada ná-doun zunui Benaya ḡa é ḡeni Kelete nuiti ta Peelete nuiti unda.

²⁴ Adḡlame ḡa é ḡeni pōlōḡo wotiiti unda. Ayilude ná-doun zunui Zōzafate ḡeni ga seve make nui.

²⁵ Seva ḡeni ga seve ḡe nui, Sadōke ta Aḡiataal ti ḡe ga zalaḡa ḡula nuiti.

²⁶ Yayiil nui Iila ḡeni ḡalaa ga zalaḡa ḡula nui Davide ve.

21

Kona savagō vului loo vai

¹ Davide ná-siēḡi zu, pului looni, é ke ga kona savagō. Davide ḡōḡḡo GALAGI ḡaazaḡani, naa ḡooḡaavote, é ḡe ma: «Sayile maavele ve, ta ná-peleyeḡe, é ga nama vuu veyeḡeḡe, mazḡḡo é Gabaḡon nuiti paani.

² Masagi Gabaḡon nuiti tolini. Ti la ḡeni ga Izelayele nu, kelē Amōl nuiti motaiti ge ḡeni de. Izelayele nuiti ti minazeḡeni ti ve ga ti la naati pa, kelē anē naa ve, Sayile ná-gaḡaai é ḡeni zea Izelayele nuiti ta Zuda nuiti be, é ḡeni ḡēezu, é ti zuwuḡaaleve.

³ Davide ɣɛni Gabaɣɔn nuiti ma: «Lee ɣa na ke wo ve? Lee ɣa na kula ga zalaɣai niima ɣoto gba vai zu, nii a ke wo tuya loo Ɔooɣɔ GALAGI ná-nuɓuseiti be?»

⁴ Gabaɣɔn nuiti ti gooɣaavoteni, ti ɣe ma: «Kpɔɛi é gi yooɣɔzu gá Sayile ta ná-peleyeɣɛi, su la beta ga walii baan zanuɣi, gá lei balaa gá Izelayele nui tanɔpe paa.» Masagi ɣɛni ti ma: «Lee ɣa mu wo pɔ gɛ ke wo ve?»

⁵ Ti gooɣaavoteni, ti ɣe ma: «Tei zunui nii ɣea ɣeezu, é gi undaavili, ta é gi zuwuɣaaleve Izelayele yooi ná pe su,

⁶ gi beɗei ɣa mavofodai zu zunu lofela va, gi ti zele gului va Ɔooɣɔ GALAGI ɣaazu, Sayile nii Ɔooɣɔ GALAGI yiimazeɣeni la, naa ná-taazuve Giɓea.» Masagi ɣɛni ma: «Nà ti loozu wo yeezu.»

⁷ Masagi Zonatan ná-doun zunui Mefiɓaale yɛni ná, tɔzei minazeɣegi va, ti keeni yooɣɔzu ta Sayile ná-doun zunui Zonatan, Ɔooɣɔ GALAGI ɣaazu.

⁸ Kele masagi Aya ná-doun anzanui Lisepa ná-doun zunu felegoiti soni, niiti é ti zolɔni Sayile ve, Aalemɔni ta Mefiɓaale, ta Sayile ná-doun anzanui Meelaɓe ná-doun zunu loolugooiti, é ti zolɔni Meɣɔla nui Baalezilayi ná-doun zunui Adeliyele ve.

⁹ E ti ve Gabaɣɔn nuiti zea, ti ti zele gize unmauve Ɔooɣɔ GALAGI ɣaazu. Ti nu lofela pe ti zaani vooma. Ti zaani no é zoloo moloi nii daa ga woolezegi, naa leve volo mɔungi ma.

¹⁰ Aya ná-doun anzanui Lisepa saa wolo wo seɣei zɛɣeni, é pee wu fasai ma, molo leve volo mɔungi, eyesu tonai vu ti ma, é ɣeni wɔniiti kpɛezu poomaiti ma foloi, é ɗa ɗɔbo zuaiti kpe kpidi.

¹¹ Ti liini, ti naa wo Davide ma, nii Aya ná-doun anzanui Lisepa keeni, Sayile anza niiti é la ɣeni vuluni ga zoiti kevele.

¹² Davide liini naazu, é Sayile ma ɣaeiti ta ná-doun zunui Zonatan ma ɣaeiti maavali Yaɓeeɓe nuiti ma, Galaade yooi zu. Mazoloo naati ka ti ti-ma voomaiti seɣeni Bete-San taa zaamauve, ve Filiseti nuiti ti ti zeleni ná, siegi zu ti wɔnini la Sayile ma Gileɓoa.

¹³ Ti zɛɣeni miná ga Sayile ma ɣaeiti ta ná-doun zunui Zonatan ma ɣaeiti, ti va ga tiye, ti kpɔ zoiti ba, ti zeleni.

¹⁴ Ti liini, ti Sayile ma ɣaeiti ta Zonatan ma ɣaeiti maaɣulu Sayile keeɣɛ Kise ná-kabai zu, Seela, Benzamen yooi zu. Ti masagi ná-deveiti pe daazeelini. Naa voluma GALA ge zooi maawoinɣaani.

*Kooi niiti ti ɣɔni
Filiseti nuiti daalɔɣɔma
(1 Dolo Seve 20:4-8)*

¹⁵ Kooi tɔzeini mɔno Filiseti nuiti ta Izelayele yooɣɔzu. Davide ta ná-kooɣɔ nuiti ti liini, ti vala Filiseti nuiti ba. Davide ɓɔlaa ɣeni de niina.

¹⁶ Lafa mavofodai zu nui nii daa ɣeni ga Yiseɓi-Benɔde ɣeni ɣeezu, é Davide vaa. Boɣa zɔkpɔ niinei ɣeni keelave, kpɛɛin é ɣeni zea, ma mɛengi ɣeni ga kolu ɓoigi, buɣegi ga kilo savago ɣeɣala.

¹⁷ Kele Seluya ná-doun zunui Aɓisayi vaani, é bo Davide va, é Filiseti nui va. Davide ná-kooɣɔ nuiti ti ɣeni ma naazu: «È la mɔ vilega gi volu kooɣɔzuve, naa ɣa a ke Izelayele ná-lanboi mina za.»

¹⁸ Kooi taɣili su mɔno, Filiseti nuiti daalɔɣɔma Gɔbe, Gusa nui Siɓekayi Safe vaani, naa balaa ɣeni ga Lafa mavofodai ta.

¹⁹ Naa volu kooi taḡili su mənə Filiseti nuiti daaləḡoma Gəbe, Beṭeleyeme nui Yaalee-Wəḡlegime ná-doun zunui Eleḡanan Gate nui Gəliate vaani, nii ná-kpəein ma wului wəḡlani, eḡe seḡe veḡe nui ná-gba gului.

²⁰ Kooi taḡili su mənə Gate, zunui ta ḡeni ná, koozaai, zeebeḡaiti ta kəḡbeḡaiti ti ga dəzitatəzita, ti pə kpəga ḡe ga puufeḡe maazu naani (24). E ḡeni ga Lafa mavofodai ta tə balaa.

²¹ E malimasakəei leveni ga Izelayele nuiti, Davide kəeḡeloin Simea ná-doun zunui Zonatan paani.

²² Lafa mavofoda naanigəi niiti ti zəḡani Gate, ti pə ti zaani Davide ta ná-kəḡəḡo nuiti zeezu.

22

Davide ná-guyei (Guyei 18)

¹ Davide niima wuyei looni ḡəḡḡ GALAGI ve, sieḡi zu naa unməəni da, é kula sili nuiti kpein zeezu, ma un ge la ma məe ga Sayile.

² E ḡeni ma:

«ḡəḡḡ GALAGI ḡa ga ná-fasai, ná-siḡḡi, unməə nui,

³ GALAGI nii é ga ná-fasai, ve gə ḡəḡfuzu ná, ná-kəḡḡ zepəḡi, zobogi nii é kizosu, ná-siḡi gaḡḡoozagi, dəḡfuzuve, kizo nui, nii é kizosu tosu nuiti ma.

⁴ Mamagi ḡa ḡəḡḡ GALAGI ve!

Sieḡi zu gə tolini da, gə vieni, gə ḡula sili nuiti kpein zea.

⁵ Mazəḡə saai ma de lakpatakpagiti ti maaḡəḡeni, é da maaḡə, eḡevelei kətudei la, é faa zuḡologologi ḡeezu.

⁶ Gəvealaazu ḡaluiti ti veleveleni mə, saai ná-tuməiti ti ḡe tḡḡ, ti da maaḡə.

⁷ Ná-kidaaviligi zu, gə woḡḡulani ḡəḡḡ GALAGI ma, gə woḡḡulani ná-GALAGI ma, é yəni ná-masa pelei wu, é ḡəməni, ná-kpee wooi looni goizu.

⁸ Naazu, zoi balini, é niikpi, geḡḡḡḡ ma wuulaagiti ti balini, ti niikpini ná-ziiḡaawanai maavele ma.

⁹ Duului ḡa ḡulazu sokpayeḡeiti su, abui nii é galai wosu, naa da ḡula daave, ga tiḡilekai é da ḡala.

¹⁰ E geḡḡḡḡ zieni su, é yei, tonabiin gaḡḡilgai kəḡi wu.

¹¹ E leeni seelubein ḡoma, é da ḡove, é ḡula keḡema fiilei ḡovegiti koma.

¹² E ḡəḡḡ maaveleveleni ga kpidii, é ḡəḡu su, fiile woi ma bidii zu, tonabiin gaḡḡilgai zu.

¹³ Wozakalagi, nii é ḡeni tuḡḡ, abulekaiti ti ḡeni zosu ba.

¹⁴ ḡəḡḡ GALAGI ḡa zikəzu geḡḡḡḡ zu,

GALA nii é Anii-Pe-Unda, naa wooi gá gfulazu.

¹⁵ E meεinti pilini ga é sili nuiti suvaza, é mainmainti pilini, nii a ke ti voluazo.

¹⁶ Kpolodei bomaυε gfulani kelema, eteai ma wuulaagiti maa gε kala, ga Gooḡo GALAGI ná-kpaazaḡai maavele, ta sokpayeḡeiti su viilei!

¹⁷ E yeemaaleni, é ye geezuυε, é n̄un so, é m̄εn, é k̄ula zie wolaiti ga.

¹⁸ E k̄ulani sili nu wolai ya, niiti ti w̄inzeḡezu, tama ti zuḡaai n̄un ba.

¹⁹ Ti wuzeḡeni d̄aalḡoma n̄a-kidaavili foloi, keke Gooḡo GALAGI gá é loni p̄olu.

²⁰ E k̄ulani faaḡaagi zu, é k̄ulani, mazḡḡo n̄ευε be.

²¹ Gooḡo GALAGI vaani bu, é sò eḡevelei n̄a-telebodai la, é keeni b̄ε, eḡevelei z̄eēiti ḡade pelei la,

²² mazḡḡo ḡε Gooḡo GALAGI ná-peleiti sogε, ḡε la maḡḡoozani n̄a-GALAGI va, ga faa ḡou ḡεε vaa maavele.

²³ Ḡaazu gá ná-tḡgiti ba yeenḡε, ḡε la zeḡezu ná-deveiti ba.

²⁴ Ḡε ḡeni ga ziimai ḡε nui, ḡε ḡoḡo zoni ga ḡε mina faaḡaaza gola ḡε.

²⁵ Gooḡo GALAGI s̄alani n̄a-telebo fai maavele ma, eḡevelei n̄un ḡadegai la t̄oun gaazu.

²⁶ Z̄oi é è υε ga woḡεḡfila nui, d̄a ḡε naa υε ga woḡεḡfila nui, z̄oi peelalazu la ba, peelalazu la é va naa letema.

²⁷ Z̄oi ḡadegai, d̄a d̄a-ḡadedai l̄εezu ga naa, niiti ti ga yaava nuiti, d̄a d̄a-ḡimalai l̄εezu ga naati.

²⁸ Da maanḡoḡo nuiti kizosu, d̄a welezu gaazuleε nuiti ba, è ti maayei.

²⁹ Da gá è ga n̄a-wozakalagi, ee, Gooḡo GALAGI! Gooḡo GALAGI gá n̄a-kpidii zu ḡε kala.

³⁰ Ni d̄a bà, n̄a vili salavusu ḡulugi zaama, ni n̄a-GALAGI gá bà, n̄a vili ḡε buḡε siḡigi maazu.

³¹ GALA ná-peleiti daazeelivε,

Gooḡo GALAGI laawooi ḡoleυε.

GALA ka ga k̄ooḡo zεpegi naati kpein be, niiti ti l̄ooḡfuzu t̄oun polu.

³² Mazḡḡo be gá é ga GALA, ni Gooḡo GALAGI laade?

Be gá é ga fasai, ni gá-GALAGI laade?

³³ GALA ka é ga n̄a-siḡi gaḡḡoozagi, nii zeeḡaabaai, é n̄a-pelei beḡe ga paḡo.

³⁴ Toḡa k̄oḡḡoiti keezu, eḡε dopai ḡoḡḡoiti, é tò ada ḡaḡḡoozagiti.

³⁵ Toḡa é màalelezu ga k̄ooḡo vai,

kilegi é ga kolu boigi kpili fai baai, zèeiti ta meein vilisu ga naa.

³⁶ Unmooigi è bosu ga ze, naa ga é ga nà-koofo zepengi, da-bobaiti ta sèbeloozu.

³⁷ E-zaalai zu, nà ziezu valafala, kòfoiti ti la liizu ga.

³⁸ Nà vilisu sili nuiti polu, gè ti zugologolo, gè la galega ma, ni gè la ti-ma zuwu gaaleveni.

³⁹ Gè ti-ma zuwu gaaleveni, gè ti vali ga, ti la mo wuzegfa, ti loo kòfo wu.

⁴⁰ Da saamaqilizu ga zebai koofo vai ma, da sili nuiti toozu bu bè.

⁴¹ Da sili nuiti kpeezu tufò, nà woinzefè nuiti kologolo.

⁴² Ti kpoba nu gaizaa, ti la soloni, ni ta Goofo GALAGI lolina, naa la ti woofaavotesu!

⁴³ Nà ti gfeezu ga zoi ma vufiligi, gè ti wolowolo, gè zie ti zu, ege pele zu valavalai.

⁴⁴ E kula nà-nubuseiti ta-baka fai laawu, è makega ga zii giligiti ta-gundigii. Nubuseiti gè la ti gwee, naati ta botii gfeezu bè.

⁴⁵ Weinti ta vaazu, ti da tè su. Nà ti levena no feya, ti golo bè gaamanò.

⁴⁶ Weinti ta ipotevei zu, ti zasu da bali, ta gena gulara ta-zigigi zu.

⁴⁷ Goofo GALAGI ga vulua! Mamagi ga be, tofa é ga nà-fasai! E se pe ge nà-GALAGI maamuse, nà-kizo fasai.

⁴⁸ GALAGI é zobo feezu bè, gè nònò votokula, é ziiiti kolozu bè,

⁴⁹ da kulazu sili nuiti zea. Da sèizu woinzefè nuiti unda, è kula nu joiti zea!

⁵⁰ Naa ga é ba, nà è maamuse zii giligiti saama, ee, Goofo GALAGI! Nà guyei loo è-laaseigi lebi vaa ma.

⁵¹ Goofo GALAGI unmo faa wolai gea ná-masagi ve. Toja woofegiladai gfeezu naa ve, nii gulò nadegai ziaai ma, nii é ga Davide, ta mavofodai, eyesu fo!»

23

Davide ná-woo gaabelagiti

¹ Davide ná-woo gaabelagiti kaa:

Davide boe wooi, Izayi ná-doun zunui, tosu ba nu wolai boe wooi, nii Zakobe ná-GALAGI yimazegeai la, é gulò ziaai ma, Izelayele yiima wuye loo nui.

2 ƆooƆo GALAGI ná-Zenvui ɔɔea ga màavele, é daawooi uua dà.

3 Izelayele ná-GALAGI ɔɔea, Izelayele ná-fasai ɣeni mà:

«Zoi é masadai ɣeezu nuiti unda ga telebogi, ta é keezu GALA gaazuluabai zu,

4 kulave ga foloi, é ɣulazu sobui, é volozu geezuve, ve tonabiin ge la ná, ma zezei ta tonai ti da tufai ɔɔnɔ zoi ma.»

5 Nà-peleyeɣei la ɣana ɔaa GALA gaazu?

Tɔzei é ɣooƆo minazeɣe keeve bè, é gaagfula ba, é make ga pagɔ.

Toɣa vaazu ga nà-kizogi, é ziima vaiti daazeeli.

6 Kele nu nakaiti kpein keeve eɣe ɣaingiti ti vilisu ya, tɔzei nu la ti zeeɣa ga yeapaka.

7 Zoi é pɔ é ti zeeɣe, kenɛ é kɔlui ɔaa kpɛɛin ma wului zeeɣe, ti ɣala abui zu náve nɔ.»

Davide ná-kooɣfuluɔa wolaiti daaseigiti

(1 Dɔlo Sevei 11:10-47)

8 Wele Davide ná-kooɣfuluɔa wolaiti daaseigiti ba: Ma mɔungi ɣeni ga Yoseɣe-Baseeɣete, Taakemɔn mavofodai, é ɣeni ga kooɣfuluɔa savagɔiti talotuɣɔi. Daa ɣeni ɔalaa ga Esenee nui Adino. Tɔ ɣa é nu undasava (800) vaani ɔɔma kooɣɔ laa ɣila su.

9 Tɔun polumai ɣeni ga Dodo ná-doun zunui Eleazaal, Aɣɔa nui ta ná-doun loin. E ɣeni kooɣfuluɔa savagɔiti saama, niiti ti yeni Davide va, sieɣi zu ti malimasakeɛi leveni la ga Filiseti nuiti, naati gaaleai ma ba kooɣɔ vai ma, naazu Izelayele ɣɔovebei da ɣula ɔlu, ti da laɔɣu.

10 Kele Eleazaal loni kpaan, é yeni Filiseti nuiti paazu, zeei ɔata boɣa zɔkpɔi va ga kpɔɔi. Naama voloi ƆooƆo GALAGI ɔnifaama wola veeni Izelayele ya, kooovebei maaɔufani Eleazaal va nɔ ga ti poomaiti kɔligiti seɣe.

11 Tɔun polumai ɣeni ga Sama, Ɔalal nui Agee ná-doun zunui. Filiseti nuiti ti ɣaaleɛni ba Leyi. Tɔɣɔ belei ta ɣeni náve, Izelayele nuiti ti ɣeni velazu Filiseti nuiti ba.

12 Kele Sama loni kpalagi zaama, é ná zo ɔlu, é da Filiseti nuiti paa. ƆooƆo GALAGI ɔnifaama wola veeni Izelayele ya.

13 Yeeta molo levei laozeizuve, kooɣfuluɔa vuusavagɔiti (30) saama, nu savagɔ yeini Davide ɣɔba Adulame ɔugi zu, sieɣi zu Filiseti ɣɔɔɔɔgi gila ge ɣeni ɣaaleɛzu la ba Lefayime ɔtugi zu.

14 Davide ɣeni názu ná-dooɣu wosuve, sieɣi zu Filiseti ɣɔɔɔɔgi gila ge zeini la Beteleyeme.

15 Ani woin ta Davide zoni nɔ sa, é ɣe ma: «Be ɣa a va bè ga Beteleyeme taa loave ma dayeɣei zu ɔei ta pɔ, gè kpɔle?»

16 Kooɣfuluɔa savagɔiti ti laoni Filiseti ɣɔɔlaɣai zu, ti ziei zaɣa zizeyɣei zu, é Beteleyeme taa loave. Ti vaani la, ti fe Davide ya, kele é la ɣeni keeni, é va kpɔle. E feeni ƆooƆo GALAGI ve, é pu ya zoi ma.

¹⁷ E ɣeni ma: «Gooɔɔ GALAGI kizo nii ɣeɣala vai ɣee vai ma! Kulave eɣe na ɣe naama nuiti ma ɲamai bolezu, niiti ti ɣikulaai ti-yenvuiti su, ti li.» E ɣeleni kpole vai va.

Looɔɔ ɣula faa wolai ɣana kooɣuluɔa wola savagoi naati ti keeni.

¹⁸ Zoabe keeɣeloin Abisayi, Seluya na-doun zunui ɣa e ɣeni ga nu savagoiti ta-ɣundigii. To ɣa e nu unsavago (300) vaani ga na-kpeein. E loɔɔ zolooni naazu nu savagoiti saama.

¹⁹ Toɔɔ ɣulani ti savago zaama, e ɣe ga ta-ɣundigii, kele e la ɣeni zeelini nu savago mɔungiti su.

²⁰ Benayaɣu, Yefoyada na-doun zunui, e ɣeni ga kooɣuluɔa wolai ta na-dounloun, nii e ɣeni ga Kabeseyele nu, e loɔɔɣula faa wolaiti keeni. Benayaɣu naa ɣa e Moabe ɣooɣuluɔa wola felego vaani. To ɣa balaa, kooɣe vukoɣi yeni vuuzu foloi ta, e yeini zieyefei bomave, e zalai va.

²¹ To ɣa mɔno e Ezipete nui ta vaani, nii gola maayikini, kpeein zoni zea. Tukpo no ɣa e ɣeni zoni Benayaɣu ya, e vili Ezipete nui naa ma, e naa na-kpeein ɣula zea, e paa la.

²² Looɔɔ ɣula faa wolaiti kana Benayaɣu keeni, Yefoyada na-doun zunui, e loɔɔ wola zolooni kooɣuluɔa wola savago ɣiligi niiti saama.

²³ E lebiya wola zolooni nu vuusavagoiti (30) pe ba, kele e la ɣeni zeelini nu savago mɔungiti su. Davide seini to boɣoi make zalavusuiti unda.

²⁴ Niiti balaa ti ɣeni nu vuusavagoiti (30) saama: Zoabe keeɣeloin Azayele, Beteleyeme nui Dodo na-doun zunui Eleganan,

²⁵ Sama ta Elika, Galode nu felegoiti,

²⁶ Peelete nui Geelese, Tekoa nui Ikeese na-doun zunui Iila,

²⁷ Anatote nui Abiyezeel, Gusa nui Meɣunayi,

²⁸ Aɣoa nui Salemon, Netofa nui Maɣalayi,

²⁹ Netofa nui Baana na-doun zunui Geelebe, Liɣayi na-doun zunui Itayi, Gibea nui Benzamen yooi zu,

³⁰ Pilaton nui Benayaɣu, Naɣalee-Gaase nui Gidayi,

³¹ Alaɔa nui Aɔi-Aleɔon, Baaleɣume nui Azemavete,

³² Saaleɔon nui Eliaɔa, Benee-Yasen, Zonatan,

³³ Galaal nui Sama, Alaal nui Salaal na-doun zunui Ayiame,

³⁴ Aɣasebayi na-doun zunui Elifeelete, Maaka zunui ta dounloun ɣeni de, Gilo nui Ayitofele na-doun zunui Eliame,

³⁵ Kaalemele nui Geselayi, Alaɔe nui Paalayi,

³⁶ Soɔa nui Natan na-doun zunui Yigeyale, Gade nui Bani,

³⁷ Amon nui Seeleke, Beelote nui Naalayi, nii e ɣeni Seluya na-doun zunui Zoabe na-kooɔɔ zolaiti seɣezu,

³⁸ Iila ta Galebe, Yeeteel nu felegoiti,

³⁹ ta Geete nui Ilii.

Ti pe kpoga ɣeni ga nu vuusava maazu lofela (37).

24

Davide Izelayele nuiti daaseigiti seve vai
(1 Dolo Sevei 21:1-26)

¹ Yeeta Gooɔɔ GALAGI yiiɣaawanani mɔno Izelayele nuiti ma, e Davide li ti laaloɣoma ga, e Izelayele ta Zuda nuiti daaseigiti seve.

² Masagi feni naazu ná-kooɔfuluɓai Zoaɓe ma, nii é feni koba: «Leve Izelayele yooi ná pɛ su, é zo Dan, é li Beel-Seeɓa, nuɓuseiti daaseigi zewe, nii a ke gè ti-liegɔi fWEE.»

³ Zoaɓe feni ma: «Da-GALAGI é ga Gooɔɔ GALAGI, naa ke é nuɓusei moɓin su ga seizu ungiɓa (100), ta máligii masagi ka ga fjaazu! Kele leeni ɓe máligii masagi pɔ ga é naa fɛgala vai fɛ?»

⁴ Kele masagi la zefeni wooi ɓolu, nii é boni Zoaɓe ta kooɓebei ma fɛndigiiti ma. Ti ɓilɛni pelei ma ga ti li, ti Izelayele nuiti daaseigiti seve.

⁵ Ti Zuludɛn ɓudɛni, ti ɓu Alɓweel, taa wolai yeezazuwe nii é Gade nemei zaama, Yazɛel fɔɓaɓe.

⁶ Ti zefeni miná, ti li Galaade fɔɓi ma ta Taatime-Godesi yooi. Ti zesu, ti li ga Dan-Yaan ɓele eyesu ti zeeli Sidan.

⁷ Ti zeelini Tiil taa wolai zu siɔgi ma, naa ɓolu ti liini Geeve ta Kanaan laa wolaiti pɛ su. Gaabelagi zu, ti zeeli Beel-Seeɓa, Zuda yooi zu lekɓemawe nu yeezazuwe.

⁸ Uele fana ti zooi ná pɛ subizeni la, alu taawuugo folo ɓuufelegɔ (20) laawu, ti fɛaleni ma Zeeluzalɛme.

⁹ Zoaɓe daasei sevei ma ɓoluvaawogi woni masagi ma: Izelayele feni ga zunu waaundɔsava (800 000), niiti ta zoo liizu koo ma, Zuda geleiti ti feni ga zunu waaundɔɓugɔ (500 000).

¹⁰ Gaamago Davide gaafaaani ga toɔa ga sɔɓa nu, mazɔɓɔ é nuɓuseiti daaseigiti seveni. E feni Gooɔɔ GALAGI ma: «Gè faafaaaza gola fɛa ga nii fɛɛ vai! Naa fɛa é ba, Gooɔɔ GALAGI, sɔvaaye ga ná-faa ɓɔi kae, nɛi gè ga dá-wotidɛ nui, mazɔɓɔ gè kwɛeni ga gè nii fɛɛve eɔɛ fimalala nu.»

¹¹ Davide wuzɛɛai ma poluma zobui, Gooɔɔ GALAGI ɓɔeni GALA goo wo nui Gade ɓɔ, nii é feni Davide fɔɓa, é fɛ ma:

¹² «Li, é fɛ Davide ma: «Gooɔɔ GALAGI wooi fɛa: Ná faa savagɔi niiti gila seizu é ma, yiimazeɔɛ ga gila, gè sei é ma.» »

¹³ Gade liini Davide ɓɔ be, é keela wooi wo ma, é fɛ ma: «Leeni fɛa é pɔ ga gè sei é ma: Kona dɔfɛla pului fɛ dá-yooi zu? Baa alu savago é dá ɓize é zili nuiti ba, ti wuzɛɛzu é laalɔɔma? Ni naa laade, dɔfɔi ɓa dá-yooi zu folo savago laawu? Gisie su ga pago, é yiimazeɔɛ, é naa wo mà, nii ná li, gè bo tɛve nui ma.»

¹⁴ Davide Gade woofaavoteni, é fɛ ma: «Ziiɓɓɓ wolai fɛa gè su! Ade loo Gooɔɔ GALAGI yeezu, mazɔɓɔ ná-gaazumaawoingai zuwɔɓɓɓe, kele gè mina loo nuiti zeezu!»

¹⁵ Gooɔɔ GALAGI dɔfɔ zeeɓei leveni Izelayele yooi zu, ma yee zobui nɔ eyesu é zeeli kui ma teveai ba. E tɔzei Dan, é zeeli Beel-Seeɓa, é zunu waaɓuulɓfɛla (70 000) ɓaa.

¹⁶ Tei geezuɔɔelai feni yeemaalesu Zeeluzalɛme ma ga é koloɔolo, Gooɔɔ GALAGI nimizani ɓɔɔ ma ga naama vaa ɓɔi. E feni geezuɔɔelai ma, nii é feni faa zuɔɔologologi fɛɛzu nuɓuseiti saama: «Yeei lɛna ba, naa kula fɛa su.» Geezuɔɔelai feni niina Yeeɓuse nui Alavena ná-molo loɔfazuuve fɔɓaɓe.

¹⁷ Davide geezuɔɔelai fɛa ma, é dá nuɓuseiti paa, é feni Gooɔɔ GALAGI ma: «Nà fɛa gè kotoi fɛa, ná fɛa gè faafaaazagi fɛa. Kele nuɓusei niiti, leeni fɛa ti kea? Dɔɔa mu, ná fɛla, ná-o, ná-peleyeɔɔi-yo.»

¹⁸ Naama voloi nɔ, Gade liini Davide ɓɔ be, é fɛ ma: «Wuzɛɛ, é li Yeeɓuse nui Alavena ná-molo loɔfazuuve, é zalaɔa fɛulazuuve ɓete ná Gooɔɔ GALAGI ɓe.»

¹⁹ Davide liini ná, eɔɔvelei Gooɔɔ GALAGI valini la Gade ma ga é bo ma.

²⁰ Alavena g̃aazuwuzeg̃eni, é masagi g̃a ta ná-botig̃e nui, ti da va. E liini naazu, é n̄k̄o masagi g̃og̃owu.

²¹ E gaazaḡa, é g̃e ma: «Toḡa ḡale, m̄alig̃ii masagi, è vaazu p̄ò, n̄èi g̃è ga da-wotig̃e nui?» Davide g̃e ma: «G̃è vaa, g̃è molo loḡazu_{ve} ve g̃eya è ma, g̃è zalaḡa ḡulazu_{ve} b̄ete ná G̃ooḡo GALAGI ve, nii a ke d̄of̄oi nii maaḡooza nuḡuseiti ba.»

²² Alavena ḡeni Davide ma: «Molo loḡazu_{ve} zeg̃e. Zalaḡai nii è p̄ò è kula, è naa ḡula. Nikeiti ka gala zalaḡai vai zu, wotoloi ma wuluiti ta n̄ikeiti gili wuluiti ta g̃e ga kovii.

²³ Ee, masagi, g̃è ti p̄e fea è ya. G̃ooḡo GALAGI é ga da-G̃ALAGI, naa yeezei kae è wu ga paḡo.»

²⁴ Kele masagi ḡeni Alavena ma: «Ba-o, n̄à geyazu è ma ga sonḡoi ḡiteḡitegi. G̃è la gala zalaḡa ḡulazu n̄a-GALAGI G̃ooḡo GALAGI ve, nii g̃è la b̄ol̄ni ma.» Davide molo loḡazu_{ve} g̃eyani ta n̄ikeiti ga wali ḡae vuul̄ol̄luḡo (50).

²⁵ E zalaḡa ḡulazu_{ve} b̄eteni miná G̃ooḡo GALAGI ve, é gala zalaḡaiti ta ziilei zalaḡaiti kula. Názu ḡa G̃ooḡo GALAGI z̄ooi maaw̄inḡaani la, d̄of̄oi maaḡooza Izelayele va.

TENE Faalaaliiti SEVEI IÐOZEIGI

TENE Faalaaliiti ma ZEVEI ġa ga ġIMA ZEVEI ta. Ġima ZEVEI naa ta ġa É ga ZÐBE nÐnÐi, ta TENEBO NUI nÐnÐi. BÐÐÐZU ġeni ga SALÐMÐN nÐnÐi (1:10; 10:1; 25:1), ġIMA nu ZEBELE golai IZELAYELE nui. ĠÐÐĠ GALAGI ġimalai veeni zea YE (1Ma 5:9-13). KELE ġIMA nui taġġILIGAA ti ġeni nÁ, IZELAYELE ġUġUI zu. Naati ti losu ġEENI SEVEI nii ġEE vai va (22:17; 24:23), AGUUL ta LEMUWELE ÐÐÐÐ (30:1; 31:1).

Kidafaawui ma ungi ta ġIMA nui ti ta-ġalagiti ti ġeni ga «ġimalai,» naa ġa ga gaamai, nii koleai ga wooi ma moïnmoïn: Faaġaaġai, keleġelegi, kisie vaġoi, faaġweġi, nu zie vele vaġoi (1:1-5). Ġimalai nii ġa ga ZENVUI zu ġimalai, kalagi nu a zie la.

Niima ZEVEI zu, ġimalai nii ġa LEEZU «tene faalaaliiti» su. Naa ZEIVE su tago ga KEVELE felego, ti ZIEZU vÐÐma, ti da ÐĠĠ laaokÐĠ, ti da ÐĠĠ laazeeli, Ðaa ti da ġE ÐĠĠ laalÐĠma. Zekana faalaalii ma moïnmoïn ge la, É zo gaaġWESU 10 É li 31 zu. KELE tanisu, ma lotodai tanigaa zuġoozave (É zo gaaġWESU 1 É li 9; 31:10-31).

TÐZEIZUVE nÐ ġa SEVEI nii woo ÐIINGI veai naa, nii É nÁ-kala gooi PE unda: Solooge ga nu lua ĠÐÐĠ GALAGI va (1:7; 3:7; 8:13; 9:10; 22:4; 31:30; naa ġEġalaiti). Naama ġimalai ġa losu eteai zu faiti kpein ba: NuÐuseiti ta-Ðfaamai, faazeikpasui, tÐnÐba vaiti, vulu vai, botiġe vai, ta naa ġEġalaiti.

Baalobazu moŋgi zu (É zo gaaġWESU 1 É li 9 zu), SEVEI ġE nui ġa nÁ-kalagi veezu, eġe doun KEġġEi É nÁ-doun zunui ġalasu (1:10; 2:1; 4:1; ta naa ġEġalaiti), mazÐÐ VELE ġana ĠÐÐĠ GALAGI naati kalasu da, niiti É ti neai VE (3:12). Ġimalai, pokÐĠġai nuÐusei ma (1:20; 8:1; 9:1), nii É ZENVUI ma ġeela wooi laazeelizu (3:16, 18, 22), É ġE Titigi laalÐĠma (9:13), nii É nui ti TEEZU ga, É ti li kotoi ġEE vai ma, naama voogi ÐĠĠĠ ġa É ga koloġolo anzanui (2:15; gaaġWESU 5). MazÐÐ nui ÐĠĠ ġimala la zea, keni É fali (2:3, 4). GALA ka a da fe (2:6), nÁ-ZENVUI vÐ (1:23).

SEVEI baalobazuve velesie (É zo gaaġWESU 10 É li 31) ġaa ġa Ðelazu ga anzanu vaġoi nÁ-fai, nii sulogai, Ġimalai ma ġitoosui (31:10-31).

SEVEI IÐOZEIGI ta SEVE ungi

¹ SalÐmÐn É ġeni ga Davide nÁ-doun zunui, ta IZELAYELE masagi, naa nÁ-tene faalaaliiti.*

² Ti ġE ungi ġa ga ti nu ġala ga ġimalai, ti nu ġevele ÐETE, É kpÐEiti gaaġa, niiti ti woni ga keleġelegi.

³ Ti nui ġala ga sie velei nÁ-eteai zu, keleġelegi vÐ, É lelebo, É zÐle, É zoloo su.

⁴ Ti ġI paġoi ve naati zea, niiti ti la DE faa moïnmoïn kwEENI, ti faaġweġi ta kidafaawui ve zunu lounġoiti zea.

⁵ Ġima nui woilo, toġa ta Ð nÁ-soofaalai va, zoi keleġelegai, naa ġa zie vele vaġoi zÐÐ.

⁶ Ta zOO ti tENE faalaalii ma ÐÐġUZU vai tanigaani kwEE, ta ġIMA nui daawooiti ma ÐÐġUZU vaiti poluÐEti.

* 1:1 Faalaali laaseigi, ta SalÐmÐn laaseigi ma vaa zu, wele SEVEI IÐOZEIZUVE.

7 Gɔɔɔɔ GALAGI ɔaazuluabai ɔa é ga faaɔfwegi loozeizuuɛ,[†]
faaɔaɔaalaala nui ɔa da ɔimalai velevɛ ta kalagi.

Dama ga zunu loungo nɔiti

8 Dòun zunu, woilo, è dama ga faaɔfwegi, è sɔloosu è-ɔɛɛ ya,
mina è-lee ná-tene gooiti da ɔoba.

9 Mazɔloɔ ta ɔɛ ga masa bɔloɔ pagɔi è unba,
ta ɔɛ ga kɔbu ani ɔagɔi è ɔɔbu.

10 Dòun zunu, ni faa nɔu ɔɛ nuiti ta pɔ, ti è ɔaazule,
mina yeezei bu.

11 Ta ɔɛna ma: «Uile gi volu!

Ade li de nuiti tevesuuɛ maaɔoun, de ta vaa,
de laale nui ta wu lein nɔ,[‡] anɛɛ ni é la faa ɔaazani.

12 De ti-ma vului ɔole, eɔɛvelei ɔvealaazu a da ke la,
ti nɛɛɛ nɛɛɛɛɛin ga naati kevele, niiti ti yeizu kabai zu.

13 Ade ti-ɔɔli pagɔiti seɔɛ,
de da-veleiti buulaave da.

14 Da ɔɔnɔ zɔloosu gi ɔɔ,
ada ɔosu wali ɔloɔ ɔilagi ma ade pɛ!»

15 Dòun zunu, mina vile ti volu, è ɔa zie ga ta-velei,
maaɔooza ta-velei ɔa.

16 Mazɔloɔ ti-ɔɔɔɔiti suvileve faa nɔu ɔɛ vai zu,
ti zuvileve namai ɔuu zu.

17 Mazɔloɔ toɔa ga fuun faa,
wɔnii da tumɔi ɔa, é da zeɛ tuɔɔ.

18 Kele tiya ɔɔɔɔi ɔa ti yaavai zeizu ɔɔɔɔ luɔɔ,
tiya ɔɔɔɔi ti-yɛnvui ɔa ti balii laazu tuɔɔ.

19 Zekana naati gaabelazuve la,
niiti ti ta-ɔɛɛɛi wosu ga kakama vaiti su,
tɔnɔ nɔi ɔa da sɔloɔ nui undaavili.

ɔimalai ɔa toligi wosu ta tɛnɛgi

20 ɔimalai ɔa kpeei loozu taazuve peleiti su,
toɔa woɔɔulazu maaɔɔ bosuɛti.

21 E toligi wo maaɔɔ bosuɛ,
é ná-keela wooi wo taa loavɛ, é ɔɛ:§

22 «ɔimalala nuiti, wa ɔimalala vaiti nɛɛzu ve, eyɛsu yeeɛɛ?
Nɛɛɔɔulasu nuiti, wo-yiimai ɔa ɔɛɛzu ga nɛɛɔɔulasui, eyɛsu yeeɛɛ?
Faaɔaɔaalaala nuiti, wa yeɛsu faaɔfwegi wɔinzeɔɛzu, eyɛsu yeeɛɛ?

23 A woilo ná-tene gooiti ma!
Weɛ ná ná-keleɔɔɔɔɔɔ ve wo ya,
ná dáawooiti deɛ ga woye.

24 Tɔɔzei gè wo lolini, wo ɔɛɛ,
tɔɔzei gè yeeleteni, nu nɔpɛ ge la ma weɛ woni,

25 wo ná-tene gooiti kpein pilini ya,
wo la vaani ná-zelilomaiti bu,

26 naa ɔa é ba, ná ɔalaagi, ná wo nɛɛ, siɛgi zu maanɔɔɔi ɔaazu wo ɔɔ,

[†] 1:7 Wele ɛti: 9:10; 15:33; 31:30; Zɔ6 28:28; Guy 111:10. [‡] 1:11 lein nɔ: Boge Eɔulu wooi zu ga:
fuun nɔ, ɔaa fai un ge la ba. § 1:21 Faawo bo nuiti ti ɔena zeɛ taa loavɛ (31:23; Lut 4:11; Zɔ6 29:7).

nà jeeɣfula wo zu, siegi zu kidaaviligi zeelizu la wo ma,
²⁷ siegi zu kidaaviligi vaazu la wo ɔɔ, eɣe fiile wolai,
 siegi zu maanɔɣɔi zeelizu la wo ma, eɣe tongoɔɔ fiilei,
 siegi zu koozuɔviligi ta kidaaviligi vaazu la wo ɔɔ.
²⁸ Naazu, ta woogula mà, gè la ti woogaaɔotega,
 ta gàizie, ti la kàa.*
²⁹ Toɣa ɣe ɣana, tɔɔzei ti faaɣwegi woɔnzegɣe,
 ti la yimazegeni ga ɔɔɔɔ GALAGI ɣaazuluabai,
³⁰ tɔɔzei ti la vaani nà-tene gooiti bu,
 ti laaɔeeluni ga nà-zelilomaiti,
³¹ ti zie velei ma lonɔgi ɣa a ɣe ga ti-ɣonɔgi,
 ti ɔɔɔɔ lene gooiti ta ɣe ga ti-laamianigi, eyesu motai ye.
³² Mazoɔɔ ɣimalala nui ná-kakagi ɣa ɣa paa,
 faaɣaaɣaalala nui ná-ziizoolelalai ga ɔɔɔɔ, naa ɣa a ɣa too ya.
³³ Kele zoi a woilo ɣooi ma, naa ɣa ze gaaneɣi zu,
 é ná-eteai zie ziileigi zu, é la luaa maanɔɣɔi va.»

2

Gimalai ɣa ga ani biingi dɔɔɣuai

¹ Dòun zunu, ni ɣa dàawooiti sona,
 ni ɣa nà-deveiti makeɣa è-yiimave,
² ni ɣa woilona ɣimalai ma,
 è è-yii ve kelegelegi ya,
³ ungo, ni ɣa woogulana faaɣaaɣai ma,
 ni ɣa kelegelegi ɣaizienaa,
⁴ ni ɣa gaizienaa ga walii ɣevele,
 ni ɣa daana ma kpe, è gaizie ga naavolo ɣevele,*
⁵ názu ɣa è ɔɔɔɔ GALAGI ɣaazuluabai ɣweesu da,
 ɣa zoo è GALA kwee.
⁶ Mazoɔɔ ɔɔɔɔ GALAGI ɣa a ɣa ɣimalai ve,
 daawooi ɣa a ɣa faaɣwegi ta kelegelegi ve.
⁷ Toɣa undaanee vai makeɣa soɔle nuiti be.
 Eɣe kooɣɔ zepɣe, toɣa naati make, niiti ti ziezɔ telebodai zu.
⁸ Niiti ti ta-eteai ziezɔ ga soledai, toɣa ɔɔ naati ba.
 Niiti ti be ga woogɣila nuiti, toɣa ɔɔ naati ta-belei maazu.
⁹ Da zoo è faiti zoɣɔzuɣa, telebodai, ta soɔle fai, ta faagaamai,
 è pele vaɣoiti kpein kwee.
¹⁰ Mazoɔɔ ɣimalai ɣa va é ze è-yiimave,
 faaɣwegi ɣa ɣe ga è yiima vaiti.
¹¹ Kidafaawui ɣa è make,
 kelegelegi ɣa ɔɔa è maazu,
¹² ga ti è unmoɔ, ti è ɣula pele ɣoiti su,
 ta nu ɣoiti ta-yaava ɔoiti,
¹³ niiti ti ɣelezu gaama velei va,
 ti ɣa zie ga pelei subidiai.
¹⁴ Ti-yiimai ga faa ɣoɔ ɣee vai,

* **1:28** Wele veti: Zel 11:11; Mis 3:4. * **2:4** Wele veti: 3:14-16; 8:11; 16:16; Zo6 28:12-19; TbN 7:11; 9:16-18.

ti ɔ̄oozunɛɛzu ga ti lo woya vai zu.

¹⁵ Ti zie veleiti maavegai,
ta-veleiti suzeive.

¹⁶ Naazu, da ɔ̄izo weenziɛ anzanui na-tegai ma,
e ga koloɔolo anzanui woo neɛɛɛgiti ti da,†

¹⁷ nii keɛɛai sinigi va, e ɔ̄eni zea ma niine yeei,
e yeema na-vulu minazeɔ̄egigi ma, nii e boni na-GALAGI laaseigi zu.‡

¹⁸ Mazolo maalaavena saai vo pelei, ve na ga seizuve,
sie velei ɔ̄a liizu la govealaazu. §

¹⁹ Niiti kpein ti liizu po be, taɔ̄illa kpalaa ge la ɔ̄alega ma volu, e va va,
taɔ̄illa kpalaa ge la zenvu velei ɔ̄aa.

²⁰ Yiimazeɔ̄e ga nu vagoiti sie velei,
zie ga telebo nuiti sie velei.

²¹ Mazolo saɛe nuiti ta ze zoi* zu,
gaama nuiti ta ye zeini na.

²² Kele nu noiti to ɔ̄a ɔ̄ula na,
woovele nuiti ta ɔ̄ula na va.

3

Nu ɔ̄ito GALA ba

¹ Doun zunu, mina yeema na-kala gooiti ma,
make na-deveiti ma e-yiimave.

² Mazolo ta ta vili da-voloi lieɔ̄iti su, ta e-zii ma ɔ̄onagiti,
ti undaanɛi ve e ve.

³ Mina vala woogɛɔ̄ɔ̄iladai ma, ta gaamai,
ti ɔ̄ili ɔ̄obu, e ti zɛve e-yiimave.

⁴ Naazu, da zaalai zolo GALA ta nuɔ̄useiti zea,
e loɔ̄o vagoi zolo, e leve ga ɔ̄ima nui.

⁵ Galiva ɔ̄ooɔ̄o GALAGI ma ga e-yiimave pe,
mina voluzei e boɔ̄o ɔ̄eleɔ̄elegi va.

⁶ Ziimai ɔ̄aizie e-ɔ̄ɛɛvaiti kpein su,
toɔ̄a e zie vele vagoiti deɛ ga de.

⁷ Mina boɔ̄o zɛɔ̄e ga ɔ̄ima nu,
lua ɔ̄ooɔ̄o GALAGI va, e maagooza faa no va.*

⁸ Toɔ̄a ɔ̄e ga keɔ̄ɛyay e-busei ve,
ta e-ɔ̄aeiti niine vai.

⁹ ɔ̄ooɔ̄o GALAGI lebi, ga e zolo gani vagoiti,
ta e zolo ganii ma mɔ̄ungiti kpein.

¹⁰ Naazu, da-molo ɔ̄otaiti daa ɔ̄a ve gola,
da-loo liɔ̄iiti daa ɔ̄a ve ga doo niineiti.

¹¹ Doun zunu, mina ɔ̄ele ɔ̄ooɔ̄o GALAGI na-maagoloi va,

† **2:16** Wele veti: 5:3, 20; 7:5.   ‡ **2:17** Wele ve: Mal 2:14-16.   § **2:18** Tati pelei taɔ̄illa ɔ̄alaa ka ga nii:
na-pelei maalaavena ga saai vo pelei.   * **2:21 zoi:** Naa ɔ̄a ga minazeɔ̄e zoi. Wele veti: Zen 17:8; Guy

37:29.   * **3:7** Boge mɔ̄no Wol 12:16 zu.

mina ná-zelilomai velevele.†

12 Mazɔɔɔ nii Gɔɔɔɔ GALAGI neai ve, naa ɔa a da zeli lo ma, eɔevelei doun keeɔei a da ke la ná-doun zunui ve, nii neai be.

Gimalai ta undaaneei

13 Undaanee nu ɔa ga naama zunui, nii é ɔigi zɔɔɔgai, zunui nii é ga kidafaawu nui!

14 Mazɔɔɔ kulanumai é sɔɔɔsu, naa vizɔge walii nɔnɔi va, ná-tɔnɔgi vizɔge zanu kitei va.

15 Fizɔge é leve kɔtu zɔngɔ baagi pe ba, é yiima anii tanɔpe ge la vizɔga ga toun kevele.‡

16 Sii zuɔoozai ɔa ɔimalai yeezai ɔa, kɔvei ɔa, naavoloi ta lebiyai ɔa é miná.

17 Peleiti é nu vilesu ti va, naati page, ná-peleiti kpein ta ɔomisu undaaneei vɔ be.

18 Toɔa ga zenvu wului§ naati be, niiti ti sosu kpe, niiti ti makesu ma, naati undaaneeve.*

19 Gɔɔɔɔ GALAGI ná-ɔimalai ɔa é zooli beteni la, ná-keleɔelegi ɔa é geɔɔɔlogi beteni la.

20 Ná-ɔimalai vɔ, zou wu deiti kulave, ti la zooli ma, tonaɔiingiti ti da tonai vu.

21 Dòun zunu, ɔili keleɔelegi va, ta kidafaawui, mina zege ti volu eyesu ɔɔ.

22 Mazɔɔɔ ta ɔe ga zenvu vagoi é ya, da ɔe naazu ga zaalamai.

23 Naazu, è-ɔi su ɔa ɔala, è da li ga lii vele, è-ɔɔɔi la zigaa.

24 Ni da laana, maagili la ɔea é ma, da-niimenii ɔaaɔaane.

25 E la luaa kulafiliba vaaɔa ba, baa faa zuɔɔɔlogi nii a zeini nu nɔiti ma.

26 Mazɔɔɔ Gɔɔɔɔ GALAGI ɔa ɔe ga da-ɔitogi, toɔa balii kpein sege é luɔɔ.

27 Siɔnɔpe su zobogi é ve la, mina ɔele, è va be ɔosu naati ba, niiti ti ɔalaai.

28 Mina ɔe è-zeinɔɔi ma:

«Li é va volu, lina, ná fe!»

Tama anii é ya, nii da fe zea.

29 Mina faa nɔu beɔe ɔisu, è-zeinɔɔi laalɔɔma, nii toun ka zeini kpe è ɔoba.

30 Mina nu nɔpe sakpe wafuun, ni é la faa nɔu nɔpe keeni ga de.

† 3:11 Niima wootti boge mɔnɔ E6u 12:5-6 zu. Wele ɔalaa veti: Zɔ6 5:17, 1Kɔ 11:32. ‡ 3:15 Wele ve:

2:4. § 3:18 zenvu wului: Wele veti: 11:30; Zen 2:9. * 3:18 undaaneeve: Boge ná tanigaa ga sii zuɔoozai. Wele veti: 4:10, 13; 9:11; 13:14; TɔN 7:12.

31 Mina g̃aazuḡula toosu nuiti ba,
è mina vokòḡo ti zìe ṽelei ma.

32 Mazòlò yaava nuiti maayoseḡeṽe ḡòḡḡ GALAGI ṽe,
k̃eLe toḡa da ḡoozu vai l̃e ga naati niiti ti zòlegai.

33 ḡòḡḡ GALAGI ḡa da nu ḡoi ná-peleyeḡei voovo,
naazu ma, toḡa da tuya loo telebo nuiti seizuṽe ṽe.

34 Toḡa da ḡeḡḡula ḡeḡḡulasu nuiti su,
k̃eLe toḡa da ḡaazu ṽag̃oi lo b̃ḡḡmaayei nuiti ba.†

35 L̃ebiyai ḡa a ḡe ga ḡima nuiti t̃oñoi,
k̃eLe faaḡaaḡaalala nuiti t̃oñoi ḡa ḡe ga unfegi.

4

Doun k̃eḡḡei ná-tene gooiti

1 D̃oun zunuiti, à woilo ḡeḡḡe l̃ene gooiti ma,
à woilo ga pag̃o, wo keleg̃eḡegi ḡw̃e.

2 Nà kala pag̃o ṽeezu wo ya,
à mina ná-kala gooiti p̃ili ya.

3 ḡè ḡeni k̃ẽe ya, ga doun zunu ḡilagi,
d̃ẽe ñẽni ṽe gola, eḡe doun zunu ḡila k̃ep̃egi.

4 K̃ẽe ḡeni k̃alasu, é da ḡe mà:
«D̃aawooiti so ga è-yii p̃e,
ná-deveiti so, da z̃envui wo.

5 ḡimalai ḡaiz̃ie, ta keleg̃eḡegi,
mina yeema d̃aawooiti ma, mina zeḡe ti va.

6 Mina ḡeLe ḡimalai va, toḡa b̃o è va,
ñẽe ṽe, toḡa b̃aa è maazu.

7 W̃eLe ḡimalai l̃òzeigi va: ḡimalai ḡaiz̃ie,
keleg̃eḡegi ḡaiz̃ie ga è zòlò ganii k̃pein.*

8 B̃òlò, toḡa è wuzeg̃e,
ni da ḡilina ba, toḡa ḡe ga l̃ebiya è ṽe.

9 Toḡa b̃òlò pag̃oi lo è unba,
é è maaḡili ga masa b̃òlò maayikiai.»

10 Woilo d̃oun zunu, d̃aawooiti gaaḡa,
naazu, da è-zii zuḡooza.†

11 ḡè è ḡalage ga ḡimalai ma ṽelei,
ḡè lo è luḡo telebo peleiti su.

12 Ni da ḡena ziaa ḡana, è-ḡḡḡ zu la ḡataga,
ni da ḡena b̃izaa, è-ḡḡḡi la z̃ig̃aa.‡

13 ḡili k̃paan è maaḡolo vai va, nii è s̃òlòḡgai, mina too ya,
ỹe ḡilini ba, mazòlò naa ḡa è-ỹenvui su.

14 Mina z̃ie ga nu ḡoiti ta-ṽelei,
mina ṽile naati k̃eṽelei ṽolu, niiti ti faa ḡoi ḡẽezu.

15 Maaḡooza ta-ṽelei va, mina z̃ie la,
zeḡe ba, è z̃ie ỹe.

† 3:34 Boge m̃oño, ga geleke woo z̃eṽe ṽolomai, ṽeti: Zak 4:6; 1Pi 5:5.

* 4:7 W̃eLe Yesu ná-faalaalii va,

é bogai Mat 13:45-46 zu. † 4:10 W̃eLe ṽe: 3:18.

‡ 4:12 W̃eLe ṽeti: 3:23; 4:19; 10:9; Guy 18:37; Eza

40:30-31.

16 Mazɔɔɔ faa ɲɔu ɔɛ nui naati, ti la ɲia, ni ti la faa ɲɔi ɔɛeni,
ta vala ɲiimenii ma, ni ti la nui ta looni.

17 Mazɔɔɔ ti-ɔɲɔɲi ɔa ga faa ɲɔi,
ta-ɔɔɔle laɔi ɔa ga suɲɔulai.

18 Telebo nuiti ta-velei ɔɛɛɛ eɔɛ, geelaalaosu wozakalagi,
nii ma wozakalagi ɔaa yeɛsu wɔɔɔɔɔ, eyɛsu foloi te.

19 Faa ɲɔu ɔɛ nuiti ta-velei ɔɛɛɛ eɔɛ kpidi,
ti la ti ɔɔɔɔɔɔ ani ɔwɛɛ.

20 Dòun zunu, woilo dàawooiti ma,
woilo ga pagɔ kpɔɛ woiti ma.

21 Mina yeema ti ma,
kele make ti ma è-yiimave.

22 Mazɔɔɔ niiti ti yeezeɛu ti wu, ta va ga zenvui naati pɔ,
ti keɛɛɛɛ ve ti-ɔɔɔɔ ya.

23 Make è-yii ma, é leve anii pɛ ba,
mazɔɔɔ toɔa zenvui wo fai ma ungi su.

24 Mina ɔɛ è-laave va, é va da zɛɛiti bo,
mina è-lakɔɔgiti ze ná, ti va da yaava ɔɔɛiti bo.

25 Gaazulo ɔakala velei va,
wele ɔakalave ga pagɔ.

26 Pelei zɔɔɛte, ve è ziezɔ ná,
pelei è laai da, zie ga naa.

27 E mina zɛɔɛ ba, è va li ga yeezazu velei, ɔaa ɔɔɔɔɔ velei,
ɔɔɔɔɔɔ faa ɲɔu ɔɛɛ vai zu.

5

Wɛɛɛɛɛ ɔa da nui vaa

1 Dòun zunu, woilo ga pagɔ nà-ɔɔɔɔ woiti ma,
woilo nà-keleɔɔɔ gooti ma,

2 naa ɔa a ke, è zoo kidafaawui la,
faaɔwɛɔ ɔa ɔɛ è-laawooiti su.

3 Mazɔɔɔ wɛɛɛɛɛ anzanui laawooiti nɛɛɛ eɔɛ kɔin gulɔi,
ti vaɔɛ eɔɛ siɛma wulo.*

4 Kele ná-fai ɔaabelazuve ɔaa ɔa da wana ga nu, eɔɛ siinziin ganigi, nii wanaai,†
gaalive eɔɛ ɔɔa zɔkpɔi, nii gaave fele.

5 Siɛ velei ɔa da li ga nui saai ɔɔ pelei,
kɔɔɔti ta da zeeli ɔɔɔɔɔɔ.

6 E la da ga yiizoolɛ ga, é zie ga zenvu velei,
é la suɔwɛɛ ga toɔa ziezɔ ga kaka peleiti.

7 Niizu deɔɔɔmu, dòun zunu, woilo ɔɔɔ ma,
mina ɔɛɛ dàawooiti ba,

8 Maaɔɔɔ naama anzanui ma zii va,
mina maaɔɔɔ ná-pelelave va,

* 5:3 Wele ɔɛti: 2:16; 7:6-27; 22:14. † 5:4 *siinziin ganigi nii wanaai*: A6isente, tufa wanawanagi, é ɔɛni ga faa wanai (TSV 29:17; Zel 9:14; Amɔ 6:12) ɔaa kotoi ná-ani ɔɔi koozui ɔɔɔi (Gɔɔ 3:15; Kul 8:10-11).

9 naa gá a ke, è mina è gáazu unfegi lo zunu gili zeezu, da-eteai mina lo zunu jɔu‡ yeezu.

10 Ni naa laade, è-moolɛzuvɛ gá gɛ ga wɛɛinti daamiizu, da-wotii zuloŋgi gá gɛ ga peɛ gili bu ani,

11 naa gá a ke, è mina li balasu, da-eteai gáabelazuvɛ, siɛgi zu è-busei kpein suyokogai na la,

12 è mina gɛ ma:

«Leeni vaa zu gè maagɔloi wainzegeni?

Leeni vaa zu tenɛgi la gɛni zoni zii ma?

13 Leeni vaa zu gè la gɛni woiloni ná-kalamɔinti gooitii ma?

Gè la woiloni naati gooi ma, niiti ti kàlani?

14 Ná tago nɔ, gè va gɛ maanɔgi zu,

nubuseiti ta-maabɔgi zaama. Š»

E-anzai nɛɛ vɛ

15 E-anzai gɛvɛvɛ ege zɛge dei.

Bɔɔle ga zɛge dei naa!*

16 Mina è yiima vai ye ná, é va da yei taazuvɛ peleiti su, ege ziei, é va da vaza maabɔ bosu wolaiti.

17 E yiima vaiti ti gɛ ga da gila kpe nɔ dɔnɔ!

Ti mina gɛ ga wo bɔma wa anzanu giligiti.

18 Goozunɛ yeenɔpɛ su, wo eteai zie vɔ, wa anzanui naa,

nii è yimazegeni la, è-ma nu niinelai zu.

19 E-anzai ná-fai gáanɛvɛ, ná-fai vage ege dopai.

Kpusei da-goozunɛɛi laazeeli yeenɔpɛ.

Goozunɛ sienɔpɛ su ná-nɛɛbei zu.

20 Dòun zunu, leeni vaa zu è gáazuɔfulazu nu gili anza va?

Leeni vaa zu da ziilei gaizie naama anzanui ya, nii è la ga dɔnɔ?

21 Gɔɔgɔ GALAGI gá nui kpein siɛ vɛlei zumɔsu.

Togá ɛsɛ keɛwotii vɛtesu.

22 Faa jɔu gɛ nui gá da zo, to bɔgɔi ná-faagáaza golai nɔ zu,

togá da zo, ga to bɔgɔi ná-kotoi va galuiti nɔ.

23 Undaa gá vili, tɔzei é la zooni bɔgɔ zosu,

ná-boloɔgá gá a da paa.

6

Zeelaga vai

1 Dòun zunu, ni è bɔgɔ gɛvɛvɛ ga zeelagai è-wɔɔlai ta maagɔye vai zu,

ni è minazegeni è-zeinɔgɔi vɛ,*

2 ni è bɔgɔ gilia ga è-laawooiti,

ni è bɔgɔ gɛa ga kasogá nu ga è-laawooiti maavele,

3 naa ma, nii da ke dòun zunu, bɔgɔ vie,

‡ 5:9 Anza zinigii (6:34-35) gá zoo è gɛ ma, keni togi zeii è ma (Lev 20:10; TSV 22:22). Wɛɛ 6alaa vɛti: Ezk 16:35-40; Zan 8:5. § 5:14 Nii vɔlvɛvɛ gá ga zɔngɔ zɛɛɛbai ta unfegi keɛmaɔvɛ kpaun (6:33), eyesu é ná-faagáaza golai zuloŋgi zɔlvɛ (Lev 20:10). *

5:15 Naa gá ga: «anzanui nii è yimazegeni la, è-ma nu niinelai zu» (5:18). * 6:1 Zeelaga vai wola gɛni Izelayeɛle nuiti saama, nii a ke ti 6aa ta-naavoloiti maazu, ni kuyɛ zɛge nui la kuyɛi gɔlani, zeelagai gá é bɛna kula, é bɛna kpounmai leve ga kɔligi ta, 6aa ná-nui ta (Zen 43:9; 44:32; Eza 38:14; Guy 119:122). Naa gɛgáala vai gá Tene Faalaalii Zɛvɛi pɔ, é togi zeii ma (11:15; 17:18; 20:16; 22:26; 27:13).

tɔɔzei è loa è-zeiɲɔŋɔi yeezaama,
li è ɔɔŋɔmaayei be, è ɔɔi da ga maaneɛnei.

⁴ Mina va bu, niimɛnii va lo è-ɟaazu,

baa è-ɟaazuɔŋɔlogiti ti va pɛɛ ma mɛɛ.

⁵ Ɔɔŋɔ vie ga dopai ɟɛvele, é ɟulazu dosoiti zea,
eɟɛvelei wɔnii a da ke la, é ɟula wɔni zo nui ná-tumɔi zu.

Naka nui ná-fai

⁶ Dei è ga naka nui, li lɛɛ pupuiti pɔ be, è ti vete,
ti zɛ veleiti sumɔ, è ɟigi zɔɔɔ.

⁷ Ta-wɛɛma nu la ná,
ta-ɟalamɔn la ná, ta-ɟundigi la ná,

⁸ ta da ti-ɟɔnɔgi beɛɛ, foɟo undaaɟulazuve,
ti ti-laamianigi ɟaale ba molo leve ziegɔ zu.

⁹ Naka nui, da yesu laani, eyesu yeele?
Siegi begele ɟa è wuzeɟezu la, è ɟula da-niimɛnii zu?

¹⁰ E lago ni, è lago ɟaazuveɛ ma,
è yeeiti da ɔɔŋɔ ma, è lago zaamale,†

¹¹ keɛ naama ziegɔ zu, baladai ɟa ɟula è viliba eɟe siezie nui,
nimizai zeeli è ma eɟe kɔɔŋɔ nui.

Yaava nui ná-fai

¹² Nu nakai ɟa ga telebotala nui,
toɟa a da li ga zɛɛ ɔɔɛiti boga,

¹³ é da ɟaazuve loo ma, é da ɟɔŋɔiti gaaloɟa,
é da poogiti ke ga yeebeɟaiti,

¹⁴ yaava ɟisiei nɔ ɟa é ziimaɔe,
faa nɔi nɔ ɟa a da ɟisie su yeenɔpe,
é da kpɔɛleve vai ɟe.

¹⁵ Naa ɟa é ba, koloɟolo fai ɟa ɟe ga kulafilibai,
naa ɟa ba ɟila nɔ, é ɟologolo, ma zale la ná.‡

Nii Ɔɔŋɔ GALAGI wɔinzeɟezu

¹⁶ Faa lozita ɟa ná, nii beɛɟulaai Ɔɔŋɔ GALAGI ve,
toɟa vɔɔ ga dofela, niiti ti ga maapeɛi:

¹⁷ gaazulɛɛ ɟaazui, zɛɛ wo negi,
nui so ge la ba, nui ti naa ma namai vuuzu ga ti-yeeiti,

¹⁸ nu yii nii é ɟisiezɔ telebotala vaiti su,
nu ɟɔŋɔiti ti zuvilaai ɔizezu faa nɔu ɟɛɛzɔve,

¹⁹ zɛɛ zeelei, é zɛɛ zeele wooi wosu,
ta zɔi é kpɔɛi levezu ɟɛɛɟelointi zɔŋɔzu.

Wɛɛnziegɔ zakpe pelei

²⁰ Dɔun zunu, ɟize è-ɟɛɛ ná-deveiti su,
mina è-lee ná-tene gooiti too ya!

²¹ Make ti ma yeenɔpe è-yiimaɔe,
ti zɛɛ ɟɔbu.

²² Ta lo è luɟɔ da-ziei zu,
ti è make è-laazuve,
ti yepe è vɔ, da wuunna.

† 6:10 Wele ve: 24:33-34. ‡ 6:15 Wele veti: 1:26; 24:22; Zɔ6 34:20.

- 23 Mazɔlɔɔ devei ɔa ga lanboi,
kalagi ɔe ga wozakalagi,
zeilologi ta maafoloi, ta ga pelei é lo zenvui va.
- 24 Ta è make wɛenziɛ anzanui zie velei ma,
ta è-zeijnɔɔfi anzai ná-krɔe neɛɛngi ma. §
- 25 Mina ɔazuzɔla ná-pagi va è-yiimave,
mina bɔɔɔ ye ná, é va è zege ga gaazugɔlogiti.
- 26 Mazɔlɔɔ kologolo anzanui maavele ma, da vala da-bulu buɔjai nɔ ma,
kele anzanui é zini be, da ɔe è vala è-yenvui pe ma.
- 27 Nu ɔa zoo nei é abui lo ná-zuvai zu,
é la ná-segeiti kpein gala ɔaa?
- 28 Nu ɔa zoo nei é zie abulekai ɔa,
é la kɔɔɔiti gala ɔaa?
- 29 Zeno ɔana é la, ga naama nui nii é vilɛsu seijnɔɔfi anzai volu,
a vɔɔɔɔna ba, salalalai la yega.
- 30 Nu la unma nui veleviliga, nii é unmai wosu ga é kogi zulaave,
tɔɔzei ani la zea, nii a mi.
- 31 Anɛɛ naa ve, ni ta sona, maanɛɛve é potogi ve ga seizu lofela,
ani vagoi kpein é ná-pelei wu, toɔa naa pe fe.*
- 32 Kele zoi é wɛenziɛgi ɔɛɛzu anzanui vɔ, naa valage faaɔaɔai ma,
da naa ɔɛɛna, da bɔɔɔ ɔologolosu, da bɔɔɔfi.
- 33 Toɔa kɔɔbi zɔlɔɔ ta ɔaaɔulamai,
ná-unfegi la bega eyesu ɔɔ.
- 34 Mazɔlɔɔ toloi ɔa da anzazini yiifula,
é la maawɔingɔ ɔea, yeei é potokulai ɔɛɛzu la.
- 35 E la unmɔɔ gani nɔpe soga,
é la vaa bu jɛgelein, anɛɛ ni da lobeani mɔinmɔin tevesu.

7

Wɛenzo anzanui ɔa da zunu loungoi ɔaka

- 1 Dɔun zunu, mina yeema daawooiti ma,
ná-deveiti make.
- 2 Ni da pɔ è zenvui wo, ná-deveiti so,
è make ná-kala gooiti ma, ege è-ɔaazuleegi.
- 3 Ti lo yeebefaiti ba, ege balaɔaegiti,
ti zɛve yiimave.
- 4 Gimalai leve ga è-vaazeelai,*
è kelegelegi leve ga è-wɔɔlai,
- 5 ga ti è ɔizo wɛenziɛ anzanui ma,
ta è-zeijnɔɔfi anzai ná-tega bɔe neɛɛngiti ma.
- 6 Foloi ta, gè ɔeni loni ná-fenetelɛi laave,†
gè da wɛɛɛ eteave.

§ 6:24 Wɛɛ 5:3 zu, ta suɔulazuve. * 6:31 Nii voluve ɔa ga keni ma nu potogi ve. Tɔgi ná-devei ɔeni ga ma nu potogi ve ga ma veɛda felegɔ, ɔaa naanigo, ɔaa ni gola zu ɔa ɔaaɔona, ma nu ma veɛda lolugoi ve (ɛgz 22:1-16). * 7:4 baazeelai: Nɛɛbe wooi ɔa ga nii, to ɔa é naa lezu nii é lolisu ga «nɛɛbe anzanui,» Guye Dagoi zu (GyU 4:9-10, 12; 5:1). † 7:6 Fɛnetɛi laave: Fɔvɔ zɔoiti su fenetelɛiti daalaoga ɔeni de, kɔlu ansa velevɛgiti ti vileni ti la, é da ta ɔula foloi ma zezeti da. Nui a ɔena pelei wu, toɔa nu vete, kele nu la yega etea velei, é va ma nu vete.

7 Gè buzege niinegiti kaani, ti la de faa pe polugwee,
ti zaama, zunu loungoi ta geni ná, balagai gígi ma.

8 E geni ziezú taazuve pelei zu, adave tona ve naama anzanui ta geni loni ná,
é liini ga naa ná-pelei vo pelei.

9 E geni ga fitili peezuve, foloi liini niina,
kpidii tōzeini niina ga vea.

10 Kele wele, anzanui daagomini,
maagilii ege kologolo anzanu, yaava gígi be.

11 E da zongo, su la zoga,
kagóiti ti la yega loni kpe ada gila.

12 Taa zaamave veleiti su, ta ada wolaiti,
adave pe ka é ná-balii laazu ná.

13 E zunu loungoi zo, é neene,
é gaazulo gaazuve va, é ge ma:

14 «Ziilei zalağaiti ka gè gea ti gúlazu,
za no ga gè ná-minazegegi laazeelii la.‡

15 Wele nii ga é kea gè gúla, gè va è laagomisú,
gè gea po gè è ga, gè è gaa.

16 Gè ná-betei gaabetea, ga dasuzegei suvai,
ta geze zefei é ga Ezipete gelei. §

17 Gè daazuve makugi nea ga,
miilegi, ta alwewegi ta kanelegi.

18 Va de lo ziimağei zu, eyesu sobui zeeli,
de lo boğoyiimai ma nebezi zu.

19 Mazobbo sinigi la ve, pelei wu,
diive sie goozá ma.

20 E wali moimoin segeve ya,
keni alugi a zeina gize la, é va va.»

21 E vonini ma ga ná-kelegelegi,
é meenni ga ná-woo neeneğiti.

22 Gaamago no, é vileni anzanui naa volu,
ege niki ti liizu la paazuve,

ege bologá nui, ti gilizu ga, ti maagolo,

23 eyesu mein so zii va,
ege wōnii é gaazuvilezu ga é vili tumoi zu,
é la ineinesu ga zenvui, é faağaagi laawu.

24 Dōun zunuiti, niizu niina, à woilo gōoi ma!
A dama ga daawooiti!

25 Wo-yii mina valibo, é va vile anzanui niima zii volu!
A mina gaka, wo va vile ná-pelei va!

26 Mazobbo ná-nu maawanaiti moineve, niiti ti zaai,
ta niiti é ti undaaviligai, ti geni ga zebesú nu wolaiti.

27 Ná-pelei ga é ga gōvealaazu vele,
nii é yeizu saai zeizuve.

‡ 7:14 Nui nii ti ná-zalağai gúlazu, naa gena zalağai zuai gílazuve mi ta ná-peleyegei (Lev 7:12-15), folo mōungi ta felesiei (Lev 7:15-16). Zunu loungoi nii lolige naama laamii wosuve. § 7:16 Ezipete gezei wola geni gaiziezu, songoi wola baani (Eza 19:9; Ezk 27:7). E geni ga kpetei ma voogi (31:22).

8

Gimalai ɣa wooɣulazu

¹ A woilo, ɣimalai ɣa toligi wosu,
keleɣelegi ɣa wooɣulazu.*

² Toɣa loni ada ɣaaɣoozagiti maazuve pele ɣobave,
pele zaɣalaveti.

³ Taa loave, sigi daaveti,
nu leezuve taazuve, toɣa wooɣulazu:

⁴ «Nuiti, wa ɣa gè wooɣulazu wo ma,
nuɓuseiti, wa ɣa gè ɓɛɛzu wo ɓɓ.

⁵ Wɔiti wo la de faa mɔinmɔin kwɛɛni, à kidafaawui maagɔli,
faaɣaɣaalala nuiti, à ɣe ga keleɣele nuiti.

⁶ A woilo deɛ, mazɔɔɔ faa ɓiin ka gè bosu wo ma,
telebo kpɛiti ka ti ɣulazu daave.

⁷ Mazɔɔɔ gaama ɓɛɛiti ka gè ti wosu,
màaɣɛi ɣa ga zee ɓɛɛiti.

⁸ Daawooiti kpein solege,
tanɔpe su la zeini, ɓaa é va ɣe ga zee ɓɓe, ɓaa yaava ɓɓe.

⁹ Ti pe gaagalage naama nui ve, nii keleɣelegai,
ti ɣole naama nui ve, nii kalagai.

¹⁰ Nà-kalagi gè bosu ga woye, à naa wɔin ɣe, é leve walii va,
faaɣweɣi vizɔge zanugi va, anee zanu kitei.

¹¹ Mazɔɔɔ ɣimalai vizɔge kɔbu ɣɔɔɣɔ ɓagɔiti ba,
ani ɓagɔ nɔpe ge la zooga ɓokɔɣɔsu tɔun ma.†

¹² Nɔun nà, nà ga ɣimalai, seizuve ɣa ga kidafaawui,
sooge faaɣweɣi ta kidafaawui zɔɔɔsu.

¹³ ɣooɣɔ GALAGI ɣaazuluabai ɣa é ga, è zili ga faa ɣɔi.
Niiti gè ti wɔinzeɣezu, ta ga,
gaazuleɛi, wasogi, faa ɣɔu velei, ta zee wo daave.

¹⁴ Tene goo ɓagɔiti, ta kidafaawui ta ga nɔnɔ,
nà ɣa gè ga keleɣelegi, zobogi ɣa ga nɔnɔ.

¹⁵ Masagiti ta masadai ɣeezu nɔun sabui zu,
kundiɣiiti ti toɣiti sei, niiti ti zolegai.

¹⁶ Saɓui zu ɣa kundiɣiiti ti kundiɣilai ɣeezu la,
ta seizumaaneɣigiti ti pe ta ga tukpɔɣaaleve nuiti ti zolegai.

¹⁷ Nɔun nà, naati kpein neeve be, niiti ti nɛɛzu ve,
niiti ti ɣaizizu, naati ta peɛe.

¹⁸ Naavoloi ta lebiyai ta ga nɔun nɔnɔ,
ta undaanɛi ta ani ɓagɔiti ti yesu ná ɣɔ.

¹⁹ Nà-tɔnɔgi vizɔge, é leve zanugi va, anee zanu kitei,
kulanumai gè feezu naa ɓaagɔve walii va.

²⁰ Nà ziezu telebo pelei zu,
pilege soɓe peleiti ba,

²¹ gè va ani ɓagɔi ve naati be, niiti ti nɛai ve,
gè ta-veleiti buulaave ga naavoloi.

* **8:1** Wele ve: 1:20. † **8:11** Wele ve: 2:4.

- 22 Gè ɣeni Ɔooɣɔ GALAGI ya,‡ kaite ná-botiiti tɔɔzeizuvɛ,
 aisa ná-boti mɔungiti tanɔpɛ ge va ɣɛ.
- 23 Gè zeini kaite wɔlowɔɔ,
 aisa eteai va ɓɛɛɛ.
- 24 Siegi zu gè zɔɔɔni da, kpolodei la ɣeni de ná,
 ɓaa zieungiti, zieiti ti va da ɣula ti zu.
- 25 Gè zɔɔɔni pɛ, aisa gizeiti ti va ɓɛɛɛ,
 aisa gize ɓufegiti ti va ɣula,
- 26 GALA ge la ɣeni de zoi ɓɛɛɛni, ta zou yɔɣɔzuveti,
 anɛɛ eteai ma vufili mɔungi.
- 27 Gè ɣeni ná niina, siegi zu é geegɔɔgi zeini su la,
 é kwegi la, é tati zie wolai ma.
- 28 Siegi zu é tonaɓiingiti seini su la geezuvɛ,
 é zɛɓɛi ve zieungiti ɓɛ, ti da ɣula ga keeɣaaɓaai.
- 29 Siegi zu é kpolodei ɣwɛgi laani la, zieiti ti mina ɓude maazu,
 siegi zu é eteai ma wuulaagi ɣazavini da,
- 30 gè ɣeni koba, eɣɛ ná-botigɛ ɣundiɣi,
 gè ɣeni ziilaazu folo-o-folo,
 gè ɣeni kuai wosu gaazu yeenɔpɛ,
 31 gè da kuai wo ná-etea ɓɛɛɛai zu,
 gè da ná-ziilaai zɔɔɔ nubuseiti saama.
- 32 Niizu doun zunuiti, à woilo gɔoi ma,
 wa ɣɛ ga undaanɛɛ nuiti, ni wa ziena ga ná-peleiti!
- 33 A woilo ná-kala gooit ma,
 wa ɣɛ ga ɣima nuiti.
 A mina da ɣoba pɛ!
- 34 Undaanɛɛ nu ɣa ga naati, niiti ti woilosu gɔo ma,
 niiti ti losu ná-pelelavɛ folo-o-folo,
 ti ɣaaɓaazu ná-pelelavɛ ma!
- 35 Mazɔɔɔ zoi a kà, naa zenvui zɔɔɔga,
 é Ɔooɣɔ GALAGI ná-kpɔbai zɔɔɔga.
- 36 Kele zoi nɔpɛ é la ɣoloni ɓɛ, naa ɣa ɓɔɣɔ ɓɔɔzu,
 niiti kpein ti wɔinzeɣezu, saai nɛɛɛvɛ naati ɓɛ.»

9

Gimalai ɣa toligi wosu

- 1 Gimalai ná-pelei loni,
 é ma ɓede dɔfelaiti saɣani.
- 2 E toganiiti paani, é dɔɔi ɣɛvele ɓɛɛɛ,*
 é tabalii ɣaabɛɛni.
- 3 E ná-botigɛ anzanuiti tevɛni toli bosuvɛ,
 ti leeni adaveti, da ɣɛ ná, è zɛɛ taai maazu, ti da ɣɛ:
- 4 «Woit wo la de faa mɔinmɔin kwɛɛ, à vaa lee vɛ.»
 E boni naati ma, niiti ti la ɣeɣɣɣɣeni, é ɣɛ:
- 5 «À va, à ná-ɓului ta mi,

‡ 8:22 Tati pelei taɣili ɓalaa ka ga niiti: Ɔooɣɔ GALAGI yiimazeɣeni ga ze, Ɔooɣɔ GALAGI gɛyani, Ɔooɣɔ GALAGI sɔɔɔni, ɔaa Ɔooɣɔ GALAGI kpɛɛni. * 9:2 Folo ɣulazu vɛle yooiti su, ti ɓena dɔɔi zupu ga ani maku nɛɛɛgiti, nii a ke ti ta vɛɛ ná-nɛɛi va (Eza 5:22).

à dɔɔi ɓɔle, nii gè supuai.

⁶ A ɓɛle nui ti ta-ziepolui ɔa, niiti ti la de faa mɔinmɔin kwɛɛ, wa zenvui wo. A zie ga kelegɛle pelei!

⁷ Zoi a zeli lo waso nui ma, naa ɓa da beɓelalai zɔɓɔ, zoi a nu ɓai maagɔlo, naa ɓa da poomugi zɔɓɔ.

⁸ Mina ɓeɓɓulasu nui zɔgi wo ma, mazɔɓɔ toɓa è woinzeɓe, keɓe ɓima nui zɔgi wo ma, toɓa è neɛ ve.

⁹ Ungo, ɓima nui lenɛ, ta ɓa ɓo ná-ɓimalai ɔa. Telebo nui ɓala, ta ɓa ɓo ná-faagwɛgi ɔa.

¹⁰ ɓimalai ɓɔzeigi† ɓa é ga ɓooɓɔ GALAGI ɓaazuluabai, è GALA Nadegai ɓwɛɛ, é ga kidafaawui.‡

¹¹ Mazɔɓɔ nɔun ná, ɓimalai, sàɓu zu, è-zii ma voloiti su ɓa ɓooza,

è-zii ma ɓonagiti suɓooza.§

¹² Ni da ga ɓima nu, da suɓulanumai zɔɓɔ, ni da ga waso nu, da ɓila kpe ka da sulɔnɔgi zɔɓɔ.»

Titigi ɓa toligi wosu

¹³ Titigi ɓa ga eɓe anzanui é zongɔzu, é la faa ɓaagaaazu, é la faa ɓwɛɛ.

¹⁴ Toɓa zeini ná-peɓɓe, seizuve ɓa ga adaveti ti zeleɓe taai maazu.

¹⁵ E da teɓe nui toli, niiti ti liizu ga pele zakpai,

¹⁶ «Zoi é la de faa mɔinmɔin kwɛɛ, naa ɓale ma, é ɔa ve!» Zoi balagai ɓigi ma, é ɓe naa ma:

¹⁷ «Ziei unmaai neɛ ve, daamianigi é miizu dɔɔɓɓuzu, naa neɛ ve!»

¹⁸ Ti la suɓwɛɛ ga ta ta li laazu ɓɔveiti ma, niiti anzanui naa ti lolisu, naati ta niina ɓɔvealaazu.

Tene gooi ma ziiti

10

¹ Salɔmɔn ná-tene faalaaliiti.

ɓima loun zunui ɓa da ɓe ga keɓeɓe ná-koozunɛɛi, faagaaɓaalala loun zunui ɓe ga dee ná-ziizoolɛi.

² Naavoloi ɔɓɓɔ pelei ɓɔudai, é la faa ɔa eyɛsu pe, keɓe nii é ná-eteai ziezu telebogi zu, naa ɓa da ɓizo saai ma.

³ ɓooɓɔ GALAGI la telebo nui yɛgana, é ɔa ɓɔɓɔ ga pului, keɓe toɓa ɓɛle nu ɓai yiima vaiti ba.

⁴ Zoi é la yeeɔɔa faa ɔa, naa ɓa da ɓe ga bala nu, keɓe zeemaleɓɔbogi ɓa da nu ɓete.

⁵ Nii é ani ɓaaleɛzu ba, foɓo undaagɔlazuve, naa ɓa ga doun zunui, nii kelegɛlegai,

† 9:10 Wele 1:7 zu, ta suɓulazuve. ‡ 9:10 E GALA Nadegai ɓwɛɛ: Tanigaa ta bosu ga: nu nadegaiti ta-vaagwɛgi. § 9:11 Wele ve: 3:18.

kele zoi é niizu molo leve zięgi zu, doun zunui ęa ga naa, nii baa ęa ęula ma.

⁶ Tuyaiti ta vuuni telebo nui unmave,
kele nu nai laawooiti ta da tooma vai maalooęu.

⁷ Telebo nui ná-kizesui ęa da ęe ga tuyai taęiligaani be,
kele zeemai ęa da wo nu nai daaseigi ma.

⁸ Zoi ęigi ma ziimave, naa ęa da deveiti so,
kele nui é kpeezuęula nakaiti bosu, naa ęa da boęo loo ya.

⁹ Zoi é ziezu soledai zu, naa ęa ziezu ziileigi zu,
kele zoi é ziezu ga pele zuzeigiti, naa volu ęa ęula.

¹⁰ Nii é gaamai looęuzu boolaiti ba,* naa ęa ti bolozu,
kele zoi é zeli losu ti ma gaamai zu, naa ęa vaazu ga ziileigi.†

¹¹ Telebo nui laawooiti ta ga zenvu deungi,‡
kele nu nai laawooiti ta da tooma vai maalooęu.

¹² Woinzegemai ęa da sakpegi ęaazo,
kele nebei ęa da faaęaazagi pe suvaaye.§

¹³ Keleęele nui laawooi ęa da ęe ga ęima boei,
kele faaęaęaalala nui voluwe nonoi ęa ga kpakoi.

¹⁴ Gima nuiti ta da faaęweęi ęaale ba,
kele siegi zu faaęaęaalala nui boezu la, maanoęoi maa la mo ęoozani ba.

¹⁵ Kpete nui yeagoligi ęa be ga taa wolai sigigi ma,
kele bala nui ná-maawoin ęa da kologolo.

¹⁶ Telebo nui ná-tonęi ęa da lo tuęo, é zenvui wo,
kele nu nai zolooęi ęa da ęe ga faa ęou ęe anii.

¹⁷ Zoi é woilosu tene gooi ma, naa zenvu velei zęęea,
kele zoi é ęelezu zelilomai va, naa boęo loa ya.

¹⁸ Wooveledai ęana, da woinzegemai looęuna,
zoi é levesu ga toęo ęologologi ęea, naa ęa ga ęimalala nui.

¹⁹ Zoi é kpeei zuęulazu gola, é la bega to kologologi ęeezu,
kele zoi a laave zo, naa ęa ga zunui, nii ęi pagoi ma.

²⁰ Telebo nui laawooiti ta ga walii ęadegai,
kele tosu la faa ęou ęe nuiti ta-ęisiei va.

²¹ Telebo nui laawooiti ta da bo nuęuse moinmoin ba,
kele ęimalala nuiti ta da za, tozei ti valaęe faaęaęai ma.

²² Goęo GALAGI laa luyai ęa a da kulagaaneezu ve,
é la koozuwili faa nape pilega polu.*

²³ Faa nai ęee vai ęa ga ęaęo faa ęimalala nui ya,
eęevelei ęimalai ęee vai la ga ęaęo faa ęima nui ya.

²⁴ Nii nu nai luazu ba, naa ęa a da soloo,
kele nii telebo nuiti ta woin ęe, naa ęa da ve ti ya.

²⁵ Siegi zu tongoło fiilei levesu da, nu nai ęa da neele!
Kele telebo nui ęa loni ani ma, nii é ná eyesu ęo.

²⁶ Eęevelei ani bodai a da ke la ga nu ęiigai,
duului balaa ga vuuna nu ęaazuve a da ke la,
zekana naka nui la, naati be niiti ti tevesu.

* **10:10 nii é gaamai looęuzu boolaiti ba:** Ebulu wooi zu, naa ęa ga: zoi é gaazu gilagi veezu ma.

† **10:10 kele zoi é zeli...ziileigi:** Vele ęana é la geleke woo zeeve volomai zu. Puuzu lssavai ęaabelasue ęa Ebulu woo zeevi bogai ve volu. ‡ **10:11 Wele ve:** 3:18. § **10:12** Boge mono veti: Zak 5:20; 1Pi 4:8.

* **10:22** Tati pelel taęili balaa ka ga nii: Nuęusei ná-kpebi la zooga tanape kpesu ba.

27 Gooḡo GALAGI ḡaazuluabai ḡa da nui ná-eteai zuḡooza,
 kele faa ḡoḡo ḡe nui ná-konagiti su ḡa da buḡa.†
 28 Telebo nui ná-maaboungi volu ḡa ḡe ga koozuneei,
 kele faa ḡoḡo ḡe nui ta-ḡitogi ḡa ḡologolo.
 29 Gooḡo GALAGI ná-pelei ḡa ga sigḡi woogefila nui maagoolii zu,
 kele toḡa ga naati kologolo sabu, niiti ti faa ḡoḡo ḡeezu.
 30 Telebo nui la ḡiikpiga eyesu pe,
 kele faa ḡoḡo ḡe nui ti la yeḡa zoi zu.
 31 Telebo nui laave ḡa da ḡimalai wo,
 kele yaava nui neḡi ḡa leve ga.
 32 Telebo nui lakologiti ti nuḡoḡolai ḡwee,
 kele faa ḡoḡo ḡe nui daave yaava.

11

1 Gooḡo GALAGI maagnei ḡa ga zee ḡoḡo bo ganiiti,
 kele kiloiti ti laazeelii, naati neeve be.*
 2 Wasogi volu anii ḡa é ga wainzegemai,
 kele ḡimalai ḡa loni ḡoḡomaaye nui kobaave.
 3 Ladalai ḡa loni soḡe nui tuḡo,
 kele yaava nui ta-woyai ḡa da lati, é ti ḡologolo.
 4 Naavoloi la levea ga ani noḡe, tukḡoḡaaleve voloi,
 keni telebodai ḡee vai no ḡa a nu ḡizo saai ma.
 5 Telebo nui ná-ladalai ḡa da ná-eteai zole,
 kele faa ḡoḡo ḡe nui ḡoḡo vaa ḡoḡo ḡa a da too.
 6 Telebo nui ná-soḡe ḡa da kizo faabaagiti ma,
 kele woovele nui koozu ḡisei ḡa da ḡe ga balii, ti ḡoo la.
 7 Siegi zu nu ḡoḡo zaazu la, ná-kitogi pe ge ḡologologa,
 ná-kitogi é ḡeni ga naavoloi, naa loa ya.
 8 Telebo nui ḡa ḡula kidaaviligi zu,
 faa ḡoḡo ḡe nui vile potogi zu.
 9 Nui é ḡelezu GALA ba, naa ḡa da zaiti kologolo ga daawoiti,
 kele telebo nui ḡimalai vo, ta ḡizo.
 10 Siegi zu telebo nui undaaneezu la, taai kpein koozu ḡa da ne,
 siegi zu faa ḡoḡo ḡe nui undaavilisu da, nui ta da woogula ga koozuneei.
 11 Soḡe nui daa luyai ḡa da va ga ḡoḡozolooḡi ta-laazuve.
 Kele faa ḡoḡo ḡe nui daa boei ḡa da kologolo.
 12 Zoi é seḡoḡo velevilisu, naa la ga faagaaḡa nu,
 kele nui nii é faa gaagaa zu, naa ḡa da maagḡe kpo.
 13 Fama wo nui ḡa da doḡufuzu vaiti kula kelema,
 kele soḡelama nui ḡa da ti make ḡoozu.
 14 Siegi zu totuḡo vago la zoi ve la, nuḡuseiti ta da loo bu,
 kele kizogi ḡa da zoloo tene bo nu moimmoingiti zea.
 15 Zoi é yeelaazu ween maaguyei ḡa, toḡa baa ma,
 kele zoi é ḡelezu zeelaga† vai va, naa ḡa ḡe ziileigi zu.
 16 Anzanu vagoi ḡa da lebiyai zoloo,
 suba zunuiti ti naavoloi zoloo.

† 10:27 Wele veti: 11:31; 13:21; 14:26-27; 19:23. * 11:1 Wele veti: 16:11; 20:10, 23; Lev 19:36; Amo 8:5; Mis 6:9-12. † 11:15 Zeelaga: Wele 6:1 zu, ta suḡulazuve.

17 Zunui é nuɓɔɔɗalai ɗɛɛzu, naa ɗa keɛzu ɓɔɗo no ɓe, keɛ suɗuu zunui ɗa ɓɔɗo maanɔɗu.

18 Faa ɗuu ɗe nui ɗa da yaava lonɗi ɗaizie, keɛ zoi é telebodai ɗɛɛzu, naa ɗa da zala ɗitei zoloo.

19 Zekana, telebodai ɗaabelazuɓe ɗa ga zenvui, keɛ zoi é vilesu faa ɗoi volu, naa ɗa saai laaɗomisu.

20 Ƴooɗo GALAGI la wainni ga naati, niiti ti-yiimaɓe laavegai ga yaavai, keɛ toɗa losu naati polu, niiti ti ziezu ga soledai.

21 Gaamazu, faa ɗuu ɗe nuiti salalalai la yega, keɛ telebo nuiti ti-mavofodaiti ta ɗizo.

22 Anzanui nii pagai, keɛ balagai ɗigi ma, keɛɓe eɗe zanu balaɗaegi piligai boigi zokpai ɓa.*

23 Telebo nuiti wainma vaa ɗila kpegi no ɗa faa ɓagɔi.

Nii no faa ɗuu ɗe nuiti ta zoo ti ɗito ba, naa ɗa no ga GALA ná-ziiɗaawanai.

24 Tanigaa ta da faanɛi ɗe gola, tama ti da wola ɓete.

Tanigaa ma ti da ɗikpa naavoloi ma gola, tama ti da ɓala.

25 Faanɛ ɗe nui ɗa da soɓɔɗi wo gola, zoi a nu ɗo ga kpooɗeɗi, to balaa ka kpooɗeɗi zoloo.

26 Nuɓuseiti ta da molo make nui voovo, zoi é ɗɛɛzu, é ɓa ɓodi ga daaɓaai, keɛ ta da tuya loo naa ɓe, nii é liizu la ga é ɓodi.

27 Zoi é faa ɓagɔi ɗee vai ɗaiziezu, naa ɗa da undaanɛi zoloo, keɛ zoi é faa ɗoi ɗaiziezu, faa ɗoi ɗa da zeeli naa ma.

28 Zoi a voluzei ná-naavoloi ɓa, naa ɗa loo bu, keɛ telebo nuiti gaa ɗa wɔɔɓe eɗe gulu wola, nii gaalaagi mɔindai.

29 Zoi a gooɗaavazagi loona ná-peleyeɗe wu, toɗa sulonɗi zoloo ga fiile wolai, faaɗaɗaɗaɗa nui ɗa ɗe ga ɗima nui ná-duɓi.‡

30 Telebo nui ná-keɛwotiiti ta ga zenvu wului,* ɗima nui ɗa da nui taɗiligaa ɓile pele ɓa.

31 Ni telebo nui ɗa zalai zolooɓu gaamanɔ eteai zu, koleɓe balaa ga, faa ɗuu ɗe nui ta kotoba nui, ta ti-zalai zoloo!†

12

1 Zoi ɓeai ɓe ga maɗolo, faaɗweɗi wain ɗa naa ma, keɛ zoi zeliɓomai ɗaawanazu la, naa la ɗeɗeɗeni.

2 Nu ɓagɔi ɗa da Ƴooɗo GALAGI ná-undaanɛi zoloo, keɛ Ƴooɗo GALAGI ɗa da naama nui ɓeelala, nii é kisie ɗoiti bosu.

3 Suɗuu vai la da ga nui losu ɓetea, keɛ zoi solegai naa loo la ɗulaa.

4 Ziiloo anzanui ɗa da sinigi nɔngi wuzeɗe, keɛ anzanui é unfetala vai ɗɛɛzu, toɗa sinigi ɓa ga kae wana zeeɓeɓi.

5 Telebo nuiti ta-ɗisieiti ta faa zole faiti no ɓa, keɛ faa ɗuu ɗe nuiti sie ɓele ɗa no ga yaavai.

6 Faa ɗuu ɗe nuiti daawooiti ta ga baliiti ti nui ɓaazu, keɛ telebo nuiti daawooiti ta da ti ɗizo.

‡ 11:22 Folo ɗulazu ɓele yooi zu anzanuuti ti ɓena zanu balaɗaegi oili ɗana ti-zokpaiti ba (Zen 24:47; Ezk 16:12). § 11:29 Toozei kuyeiti ba, é ti zeeɗe no, é la ɗidaani bu. Wele ɓeti: 14:9; 22:7. * 11:30 zenvu wului: Wele ɓeti: 3:18; Zen 2:9. † 11:31 Wele ɓe: 10:27. Niima wooiti boge mɔno, geleke woo zeeɓe ɓolomai zu, 1Pi 4:18 zu.

7 Faa n̄ou ḡe n̄uiti ta lokana, ti la m̄o ḡea ná!

Kele telebo n̄uiti ta-velei ḡa ye loni kpaan.

8 Nui ḡa da maamusei z̄ol̄o, é zoloo ná-kisie vagoiti ma,
kele z̄oi kigi la z̄oleni, naa w̄oin ḡa zeḡe.

9 Fizoḡe nu ḡe ga nui zobo ge la be, botiḡe nu ḡila n̄o ḡe è ya,
è va ḡe ga nui toḡoi ḡulaai, kele é valasu k̄onogi ma.

10 Telebo nui ḡa da ḡaaba ná-toganiiti ma,
kele faa n̄ou ḡe n̄uiti koozu vai ḡa ga gaazumaav̄oi n̄o.

11 Z̄oi é ná-tii ḡeezu, naa ḡa daamianigi z̄ol̄o ga b̄ol̄o,
kele z̄oi é vil̄esu gaavalaba vaiti polu, naa valage ḡigi ma.

12 Nu n̄oi ḡaazu ḡa da ḡula faa n̄ou ḡe n̄uiti daamiizuv̄e va,
kele telebo n̄uiti ma zapei ḡa a da gwaa wo.

13 Faa n̄ou ḡe nui ḡa da ḡo ga t̄o b̄oḡoi ná-z̄eiti ma valii,
kele sole nui ḡa da ḡula faaḡagiti kpein su.

14 Nui laawooi v̄o, toḡa zoo é undaan̄e wola ḡaale ba,
eḡevelei nu a da ná-botii ma zalai z̄ol̄o da.

15 Gimalala nui ná-pelei z̄olege t̄o b̄oḡoi ḡaazu,
kele ḡima nui ḡa da woilo z̄oiti tene gooi ma.

16 Gimalala nui ḡa da ná-ziiḡaawanai ḡula kelema gaamago n̄o,
kele ḡima nui ḡa da ná-daazuḡoli vaiti buuḡole.

17 Nui é gaamai ḡulazu kelema, naa ḡa telebo fai l̄eezu,
kele z̄ee z̄eelei ḡa da yaavai ḡe.

18 Kp̄ezuḡula nakaiti ta da maawanai wo eḡe boḡa z̄okp̄oi,
kele ḡima n̄uiti daawooi ḡa da va ga ked̄eyai.

19 Gaama nui ḡa ye ná ḡo,
kele z̄oi é z̄eei wosu, naa la lebiga.

20 Niiti ti faa n̄oiti kp̄etezu, naati ziimav̄eti daavege ga yaava vaiti,
niiti ti n̄uiti ten̄esu ga faa v̄aḡoi, naati ta da koozun̄eei z̄ol̄o naa zu.

21 Maanoḡo n̄ope ge la zeelia telebo nui ma,
kele kp̄ol̄oi ḡa da ḡe faa n̄ou ḡe n̄uiti unma.

22 Ḡooḡo GALAGI la w̄inni ga z̄ee wo n̄uiti,
kele toḡa gaama wo n̄uiti polu.

23 Ḡima nui la da ga ná-faaḡw̄egi zulea,
kele ḡimalala nui ḡa da zeze ga ná-faaḡaḡaalalai.

24 Niiti ti botii ḡeezu gola, naati ta da lo faa wolaiti untuḡo,
kele n̄aka n̄uiti ta da lo duḡlai zu.

25 Ziizool̄ei a ḡena nui yiimave, toḡa da v̄o,
kele iḡad̄o b̄oi ḡa da nui ḡoozun̄e.

26 Telebo nui ḡa da ḡe ga velela v̄ago b̄ol̄aiti be,
kele faa n̄ou ḡe n̄uiti sie velei ḡa da ti ḡaka.

27 Sua b̄e nui nii d̄oov̄eai, naa la sua z̄ol̄oḡa, é va gee.

Faa v̄aḡoi, nii pagai ti pe ba nubusei ná-faa zu, naa ḡa ga é ḡe ga botiḡe nu.

28 V̄e telebodai ḡeezu ná, miná ḡa z̄envui ná,*
naama velei ḡa nu ḡizosu saai ma.

13

1 Gima loun zunui ḡa da ḡize maaḡoloi zu, keeḡe bogai la,

* 12:28 Wele veti: 3:18; 10:11.

kele waso doun zunui la da ga woiloga zeliloma gila kpalaa ma.

² Da zoo e ani vagoiti soloo ga nu laawooiti maavele,

kele faa nou ge nuiti ta-etea ziei ga ga toomai.

³ Zoi a dama ga daawooiti, naa ga zenvui makesu,

zoi e kpoei wola zufulazu, e la gidazu bu, naa ga da bogbo loo ya.

⁴ E la faa vaa doove nui ma, gaazu va gula ani va,

kele botigfe nu wolai ga da naa zoloo, nii woin ma.

⁵ Telebo nui ga da zee boeiti woinzege,

kele nu noi ga da unfe fai ge, ta bogbo gologolo fai.

⁶ Zoi e sie velei zolegai, telebodai ga da naa make,

kele faa noi kotoba nuiti ti keezu, naa ga a da ti undaavili.

⁷ Tanigaa ta keezu ege ta bete, tama ani nape ge la ti ya,

tanigaa ti bogbo ge ege bala nu, kele anii ti ya ga gola.

⁸ Tanisu naavolo nui ga da ani zala, e va zenvui unmo,

kele bala nu la woiloga zeliloma ma.

⁹ Telebo nui ga volozu, ege wozakalagi gola volozu,

kele faa nou ge nui geeve ege lanboi, nii e zaazu.

¹⁰ Sakpegi kpein ka gulazu wasogi zu,

gimalai ga naati zea, niiti ti woilosu tenegiti ma.

¹¹ Naavoloi nii solobgai ga wuugi, gaa ga da vala ba,

kele nii solobgai vaa, vaa, naa gaa ga da wolo.

¹² Nui na-kitogi a gologolona, toga da ziiolo,

kele nui yiima vai a gena, naa geeve ege zenvu wului.*

¹³ Zoi a wooi velevilina, naa ga subologmo,

kele zoi a devei zona, naa ga ma zalai zoloo.

¹⁴ Gima nui na-kalagi ga ga zenvu deungi,†

toaga da kaka faiti kpude nu maazu, niiti ta ge ga nu zaa vaa.

¹⁵ Keeve vagoi ga da zaalai la nu ma,

kele gaaobelazu la yaava nuiti ta-velei va.‡

¹⁶ Gima nu la faa gea, ni e la gigaizieni su,

kele gimalala nuiti ta da ta-gimalala vaiti sule.

¹⁷ Keelai nou dai, naa ga da lo maanogoi zu,

kele gooleve nui solegai, naa ga da faiti subete.

¹⁸ Baladai ta ufegi ga naama nui lugbo, nii e gelezu maagoloi va,

kele zoi a va tene gooit bu, naa ga lebiyai zoloo.

¹⁹ Toga ga faa vagoi nui woinma vai laazeeli,

kele gimalala nuiti ti la woinni ga ti yeejula faa noi zu.

²⁰ Nui e ziezu gima nuiti polu, toga da ge ga gima nu,

kele zoi e zeizeisu gimalala nuiti koba, naa ga faabaagi zoloo.

²¹ Maanogoi ga kotoba nuiti polu,

undaaneei ga da telebo nui zala.§

²² Zunu vagoi ga da poganii ye na mavofodaiti be,

kele kotoba nui na-solobgiti makege ga telebo nuiti tano.

²³ Bala nui na-woza wogai zu ga a da gonogi zoloo na, ga boloa,

kele telebotalai ga da gonogi gologolo.

* **13:12 zenvu wului:** Wele veti: 3:18; Zen 2:9. † **13:14 zenvu deungi:** Wele ve: 3:18. ‡ **13:15 Kele gaaobelazu la yaava nuiti ta-velei va:** Tati pelei tagili balaa ka ga nii: Kele yaava nuiti ta-velei zie la baave.

§ **13:21** Wele ve: 10:27.

24 Zoi é gfelezu ná-doun zunui loġa vai va, naa la neeni be,
zoi é neezu ve, naa la ineinega maaġolo vai va.

25 Telebo nui ġa da daami wo, ziila,
kele faa jnu ġe nuiti koozu jakai ġa da ye de.

14

1 Ġima anzanui ná-peleyeġei loni,
kele ġimalala ġelei nōnoi woloni to bōġoi.

2 Zoi é ziezu telebodai zu, naa ġa da zie Ġōoġo GALAGI ġaazuluabai zu,
kele zoi é ziezu ga yaava veleiti, naa ġa da pelevele.

3 Ġimalala nui ġa da maaġoloi zōlo ga daawoiti maavele,
ġima nuiti ti-lakōlogiti ta da ti make.

4 Ue woza woli nike la ná, daamianigi ġa daamii jakai zu,
kele nike zinei zuvikei ġa a da tōno golai ve.

5 Zeelei solegai, é la zee woga pe,
kele zee zeelei ġa da zee bōeiti bo.

6 Anee ni jneġfulasu nui ġa ġimalai ġaizie, é la solōoga,
kele kidafaawu nui ġa da faaġweġi zōlo yōoġe nō.

7 Maaġooza faaġaġaalala nui va,
mazōlo é la ġi gila kpalaa fea è ve.

8 Kidafaawu nui ġa da sie velel vete, tōzei toġa ga ġima nui,*
faaġaġaalala nuiti ta da loo ya ta-ġimalalai vō.

9 Ġimalala nuiti ta da jneġfula zōġozuβete vai zu,
kele undaaneēi ġa da ġe sole nuiti saama.†

10 Ee nō ġa é ná-ziizoolēi ġwee, ta ná-koozunēi,
nu ġili ge la zooga é va nōno zōlo naa zu.

11 Faa jnu ġe nuiti ta-velei ġa wolo,
kele sole nuiti ta-zegfe ġotai ġaa ġa wōlo.‡

12 Nu mōinmōin ka ġisiezu ga pelei ti ma page,
kele toun, ta pelei ma, nii gaabelasu, é liizu ga tiye, é ti lo saai zu.

13 Neēi ġa zoo é ziizoolēi ġaazumaalōoġu,
koozunēi ġa zoo é ġaabela ga ziizoolēi.

14 Kōzōba nui ġa da ná-keewotiiti ma ġulanumai zōlo,

kele nu vagoi ġa ġoozune nōno ma zie veleiti ma ġulanumai zu.§

15 Nui nii é la de faa mōinmōin kwee, toġa da la naati kpein da, niiti ti wosu
ma,

kele kidafaawu nui ġa da zie ga keleġele.

16 Ġima nui ġa da lua faa jnoi va, é voluave,

kele ġimalala nui ġa da yiiġaawana, é ke, tōzei daave bōġo la.

17 Ziġjula nui ġa da ġimalala vaiti ke,

nui kigaizie jnoi ziimave, toġa da wōinzeġfemai maaloli bōġo ma.

18 Nuiti ti la de faa mōinmōin kwee, naati ta-voganii ġa é ga ġimalalai,

kele kidafaawu nuiti ta-masa bōloġi ġa é ga faaġweġi.

19 Nu jnoiti ta da unmaayei nu vagoiti be,

* 14:8 Tati pelei taġili balaa ka ga nii: *Kidafaawu nui ná-ġimalai ġa da bo ba, é sie velel vete.* † 14:9 Tati pelei taġili balaa ka ga niiti: *Kele ġi pagoi ġa sole nuiti be, baakele sole nuiti ta po ti undaaneēi zōlo.* ‡ 14:11

Wele ve: 3:33. § 14:14 Tati pelei taġili balaa ka ga nii: *Kele nu vagoi ġevelei vizōge nōnoi va, baakele nu vagoi ġevelei ġaāġoozave nōnoi va.*

faa ɲou ɣe nuiti balaa ta da ke ɣana nɔ telebo nuiti ta-velelave.

²⁰ Bala nui la neeni nu nɔpe be, anee seijnɔɣɔiti,
kele kpete nui wɔɔlaiti mɔinve gola.

²¹ Zɔi é seijnɔɣɔi wɔinzeɣezu, naa ɣa koto ɣeezu,
kele undaanee nu ɣa ga naa, nii é maanɔɣɔ nuiti maawɔingaaazu.

²² Niiti ti ɣisiezu faa ɲɔi zu, naati ta kaka pelei ma,
kele niiti ti ɣisiezu faa vɔɣɔi zu, naati ta keezu nuɔɔɣɔlai ta gaamai zu.

²³ Botii kpein ka kulanumai ba,
kele pului ɣa kpɛzɔɣɔla wafuungi volu.

²⁴ Gima nuiti ta-masa ɔɔɔɔɔ ɣa é ga ta-naavoloi,
ɣimalala nuiti ta-vaaɣaaɣaalalai ɣa é ga ta-litigi.

²⁵ Gaama wo zeelei ɣa da zenvuiti kizo,
kele zee wo zeelei ɣa ga yaava nu.

²⁶ Zɔi é luazu Gooɣɔ GALAGI va, naa ɣa kito gola zɔɔɔ,
ná-doun zunuiti ti ɔɔɣɔzu zɔɔɔ pɔ be.*

²⁷ Gooɣɔ GALAGI ɣaazuluabai ɣa é ga zenvu deungi,
toɣa nu ɣizo saai ná-baliiti ma.

²⁸ Nuɔusei ná-mɔin ɣa é ga masagi ná-lebiyai,
kele nuɔuseiti maavele vai ɣa da kundigii ɣologolo.

²⁹ Zɔi zii la ɣula fala, naa ɣa ná-ɣimala wolai leezu,
kele ziiɣula nui ɣa da ná-ɣimalalai zule.

³⁰ Ziileigi ɣa é ga kpusei ná-sii zɔɣoozagi,
kele toloi ɣa é ga seebei ma ɣaeiti su.

³¹ Nu a bala nui maanɔɣɔna, è Kpete Nui velevelega,
kele nu a maanɔɣɔ nuiti maawɔingaaana, è ti Betɛ nui lebiya.

³² Faa ɲou ɣe nui ná-yaavai ɣa da toka,
kele kitogi ɣa da ɣe telebo nui ya, eyesu saai.

³³ Gimalai ɣa da ze kelegele nui yiimave,
naa ɣweege balaa ɣimalala nuiti saama.

³⁴ Telebodai ɣee vai ɣa da zoi wɔɔɔ,
kele kotoi ɣa ga nuɔuseiti kpein unfe faa.

³⁵ Masagi ná-unfemai ɣa da ɣe botiɣe nui naati be, niiti ti botii ɣeezu be ga
ɣimalai,

kele zɔi é unfe fai ɣeezu, ná-ziiɣaawanai ɣa da zeeli naa ma.

15

¹ Gooɣaavote pagɔi ɣa da ziiɣulagi ɣaayei,
kele nu maawana ɔɔɔi ɣa da kpɔɔi zuwɔɔɔ.

² Zɔi é kalagi wosu ga ɣimalai, toɣa da kala woin ɣe nu ma,
kele ɣimalala nui ɣa da ɣimalala vaiti nɔ wo.

³ Gooɣɔ GALAGI ɣaazuve ɣa adave pe,
é da nu ɲɔiti ta nu vagoiti sumɔ.

⁴ Nu laawoo vagoiti keeve eɣe zenvu wulu wolai,
kele faa ɲou ɣe neɣi ɣa da ziiɣologologi ɣe.

⁵ Gimalala nui ɣa da keeɣe ná-tene gooti pelevele,
kele zɔi é yeezeizu zeliromai wu, naa ɣa ɔɔɣɔ leezu ga ɣima nu.

⁶ Naavolo mɔinmɔin ka é telebo nui ná-pelei wu,

* 14:26 Wele ve: 10:27.

kele nii kpein nu noi sɔɔsu, toɟa da ɟe ga ziizoolɛi ma ungi.

⁷ Gima nuiti daawooi ɟa da faaɟwɛgi vaza, kele faaɟaɟaalala nuiti ziimave la ɟana.

⁸ Gooɟo GALAGI maɟɲɛi ɟa ga faa ɲou ɟe nuiti ta-zalaɟaiti, kele sole nuiti ta-GALA maanɛɛɛ woointi nɛɛve be.

⁹ Gooɟo GALAGI maɟɲɛi ɟa ga faa ɲou ɟe nui zie velei, kele naama nui nɛɛve be, nii e vilesu telebodai volu.

¹⁰ Zoi e zeɟezu faa vagoi volu, faa wola ɟa la ma ga maaɟolo, zoi e zelilomai woinzeɟezu, naa undaa ɟa vili.

¹¹ Gooɟo GALAGI govealaazu ta undaavili zeɟezaɟai, zu vaiti kpein kwɛɛ, nuɓuseiti zii ɟwɛɛ fai ɟa ga leeni toun be!

¹² Waso nui nɛɛbe vaa la ga nu zeli lo ma, e la da ga li ɟima nuiti po be.

¹³ Koozunɛi ɟa da nu ɟaazuve volo, kele ziiɓolɔi ɟa da nu ɟaalei.

¹⁴ Keleɟele nui ɟa da ɟaaba faa maaɟoli vai ma yeenɔpe, kele ɟimalala nui ɟonɔgi ɟa da ɟe ga ɟimalala vaiti no.

¹⁵ Maanɔɟo nui zii ma voloi kpein ɲouve, kele zoi undaanɛai, naa ɟa da ɟe feti ɟula vai laawu no ɟo.

¹⁶ Fizoge nu da ani go no zoloo, e ɟe ga Gooɟo GALAGI ɟaazuluaba nu, e va li naavolo wola zolɔsu, nii ziiɓolɔi polu.

¹⁷ Fizoge nu tufa wuulugi ma laamii wo, kpeɛai nɛɛbei zu, e va li nike wulɔi miizu, ni woinzeɟemai ɟa na.

¹⁸ Ziiɟula nui ɟa da kpɛɛiti suwɔɔlo, kele zoi ziiɟaa la wana fala, naa ɟa da sakpegiti gaayei.

¹⁹ Naka nui na-pelei ɟɛɛve eɟe ɟain sasai, kele sole nuiti ta-velei ɟaa ɟa soli.

²⁰ Gima loun zunui ɟa da keeɟe ɟoozune, kele faaɟaɟaalala zunui ɟa da dee velevili.

²¹ ɟimalalai ɟa ga koozunɛi naama nui ve, nii balagai faaɟaɟai ma, kele zunui keleɟelegai, toɟa da zie soledai zu.

²² Faa moinmoin ka da ɟazavi, ti la zolooga tozei gaazaɟatalai va, kele ti zu ɟa da beta, ni tenebo nua ta na.

²³ Koozune vaa ve zunui ve, siegi zu e ɓoɟo woogaaavotegi veezu la, ziilei faa ve, ni kpɛɛi a wona ga bo yeeɟɟala!

²⁴ Keleɟele nui ɟa da zie ga pelei, nii e leezu geezue zenvui vo be, naa ɟa kizosu govealaazu ma, nii e buu velei.

²⁵ Gooɟo GALAGI ɟa da waso nuiti ta-velei ɟologolo, kele toɟa da ɓaa poanzai ɟoligiti maazu.

²⁶ Gooɟo GALAGI maɟɲɛi ɟa ga kisie ɲaiti, kele kpɛɛ vagoiti ka a da va ti wu.

²⁷ Zoi e woinni vele-o-vele, e beta, toɟa da na-peleyeɟei lo kpɔɔi zu, kele zoi e lobɛanii woinzeɟezu, naa zii zu ɟa ɟooza.

²⁸ Telebo nui ɟa da ɟigaizie, aisa e va googaaavotegi ve, kele faa ɲou ɟe nuiti ta da faa noi vaza ga laave.

²⁹ Gooɟo GALAGI maaɟoozave faa ɲou ɟe nuiti ba, kele toɟa da woilo telebo nuiti ta-maanɛɛɛ woointi ma.

³⁰ Nuɓoɟolai ma ɟaazuve ɟa da koozunɛi ve,

nui a woo niine vagoi menina, toga da inodoo, e zeeli ma gaeiti ma.

31 Zoi e woilosu tene gooiti ma, ta bo ba etea ziei zu, naa zeizu ga gima nuiti saama.

32 Zoi e gfelezu ga zeliu mina lo ma, naa ga bogobolevelesu, kele zoi e woilosu tene gooiti ma, naa ga gi pagaiti soloo.

33 Gooob GALAGI gaazuluabai ga da nu gala ga gimalai,* aisa nu va lebiya zoloo, keni e bogomaayei pe.†

16

1 Nuiti ta da ta-vaiti seikpasu,

kele Gooob GALAGI ga woo gaabelagi zea.

2 Ese pe ka da gisie ga nii kpein e keezu page,

kele Gooob GALAGI ga e de-gfeevaiti ma ungi ma lukpoi gaalevezu.

3 Da-vaiti pe ze Gooob GALAGI yeezu, da-vaa zeikpasuiti su ga bete.

4 Ani kpein kpete ungi ga na, Gooob GALAGI ve, anee faa nou ge nuiti, ta na maanoboo voloi ve.

5 Waso nuiti maayo ge la Gooob GALAGI ve, koleve ga ti zalalalai la yega.

6 Faagaaza golai ga da gba ga nubogolai ta gaamai, Gooob GALAGI gaazuluabai bo, nu ga da maagooza faa nou va.

7 Nui zie velei a neena Gooob GALAGI ve, toga da ti yobozubete ta sili nuiti.

8 Fizoge ani goi nu solobosu, e zoloo telebodai zu, e va soloo golai wo, yaavai zu.

9 Nui ga da faa zeikpasui ge, kele Gooob GALAGI ga lo kogobolu pe.

10 Masagi a gena boea, daawooi ga ga GALA gooi, a gena tukpoi gaalevea, daave mina wooveleda ge.

11 Gooob GALAGI woinve ga kiloiti ti laazeelii, toga devezu, velei kogob ganiiti maaneai ti ge la.*

12 Faa nou gee vai maayosegeve masagiti be, mazoloo telebodai geai ga a da na-zobogi maawui.

13 Masagi woinve ga naati, niiti ti-laawooiti solegai, naati neeve be, niiti ti bogezu ga gaamai.

14 Siegi zu masagi yigaaawanazu la, na-ziiqulagi geeve ege saa geelai, kele gima nui ga zoo e gaabe.

15 Siegi zu masagi gaazulo pelei vasu da, naa ga e ga zenvui, na-nubogolai geeve ege fofogolazu lonabiingi.†

16 Gimalai zoloo fai vizoge zanu kitei gaale ba vai va, kelegeleghi maabogai levege walii va!‡

17 Sole nuiti ta-velei ga e ga, e voluave faa nou va, zoi e gaabaazu sie velei ma, naa ga zenvui gizosu.

18 Wasogi ga a da va ga nu gologolo fai, kiboolamai ga a da va ga tooi.

* 15:33 Wele 1:7 zu, ta sugulazuve. † 15:33 Wele ve: 18:12. * 16:11 Wele 11:1 zu, ta sugulazuve.

† 16:15 Fofog gaabelasu lonai ga e deezu ga tufaiti pono siegi zeelia. Toga ga kpete ta koozucei ma voogi (TSV 11:14). ‡ 16:16 Wele ve: 2:4.

- 19 Fizogɛ nu bɔɔɔmaayei, wa bɔɔɔmaayei nuiti,
wo va li bɔsu kɔɔzoganii ma, wa waso nuiti.
- 20 Zoi ɛ ɔɔdaazu kala gooiti bu, § naa ɔa undaanɛɛi zɔlɔɔ,
undaanɛɛ nu ɔa ga naama nui, nii ɛ ɔɔtosu Gɔɔɔɔ GALAGI va.
- 21 Zoi ɛ ga ɔɔima nui ziimave, naa ɔa ta da ɔɛ ma, kelegele nui,
kpɔɛ nɛɛnɛgi ɔa da pile sɔlɔɔ.
- 22 ɔɔimalai ɔa da zɛnvui ve naati zea, niiti ti ziezɔ la,
ɔɔimalala nuiti salai ɔa ga ɔɔimalalai.
- 23 Ni ɔɔimalai ɔa nui yiimave, toɔa da bɔɛ ga kidafaawui,
nɔ-yɛpei ɛ bosu, naa ɔa da faa va mɛni nuiti ma.
- 24 Kpɔɛ vagoiti kɛɛve eɔɛ kɔin gulɔi,
nii nɛai zɛnvui ve, pagai ga kɛɛ ganii kpusei vaa zu.
- 25 Ta ɔa nɔ, siɛ velei zɔlegai gaazu,
kɛɛ gaabelazuve ɔa ga saa velei.
- 26 Pului ɔa da ɔɛ ga botiɔɛ nui nɔ-kpɔbai,
daave ɔa da di botiɔɛ vai ma.
- 27 Nu nakai ɔa da faa nɔi ɔɛvele bɛɛɛ,
daawooiti kɛɛve eɔɛ abulekai, ɛ galai wosu.
- 28 Yaava nui ɔa da kpɔɛiti teve,
zɔɔɔzuziɛ nui ɔa da bɔɔla nuiti bali ma.
- 29 Suɔɔu nui ɔa da seiɔɔɔi yaava,
ɛ naa vile pelei va, nii nɔudai.
- 30 Zoi ɛ ɔaazuveɛzu ma ga ɛ ɔɔisiɛ yaava ɔɛɛ vaiti su,
ɛ lakɔlɔgiti pu bu, naa bɛga ga faa nɔi ɔɛ.
- 31 Undeɔa ɔɔlegiti ta ga lɛbiya wɔɔlɔgi,
ta da zɔlɔɔ sɔledai zu.
- 32 Zoi zii la ɔɔula fala, naa vizogɛ kɔɔɔfuluɔai va,
nui ɛ bɔɔɔ zosu, naa vizogɛ zoi va, ɛ taa wolai zosu.
- 33 Ta da kpakutoomai ɔɛ ga, ti velela vele vaiti kwɛɛ,
kɛɛ Gɔɔɔɔ GALAGI ɔa a da deve ɔaabelagi wo.

17

- 1 Fizogɛ bulu buɔa vɔɔ goi ɔɛ nu ya, ɛ da mi ziileigi zu,
nu va ɔɛ pelei naa wu, daamiani pagɔi kpein ge nɔ, kɛɛ sakpegi la bɛga nɔ.
- 2 Botiɔɛ nui ɛ ga ɔɔima nui, naa ɔa da zei doun zunui unda, nii ɛ baagɔluma vai
ɔɛɛzu.
- Toɔa nɔnɔ zɔlɔɔ poganii zu ɔɛɛɔɛleaiti saama.
- 3 Wali ɔaɛi ta zanugi, ti ɔa ɔa da wun ga abui, ma nɔɔɔi va ɔɔula ba,
vele ɔana Gɔɔɔɔ GALAGI nuiti zii voluɔulazu la.
- 4 Zoi ɛ faa nɔi ɔɛɛzu, toɔa da woilo faa nɔu ɔɛ nuiti goo ma,
zɛɛ nui ɔa da woilo, woo nɔu wo nɛgiti goo ma.
- 5 Da nɛɛɔulana bala nui zu, Kpɛɛ Nui ɔa ɛ unfesu,
zoi ɛ ɔɔozunɛɛzu seiɔɔɔi nɔ-maanɔɔɔ vai zu, salalalai la yɛga.
- 6 Nu vɔlɔiti ta-lɛbiya wɔɔlɔgi ɔa ɛ ga ti-lounlɔinti,
lɔinti ma zaalai ɔa ɛ ga ti zɔlɔɔ nuiti.
- 7 Nu woouzɔɛzi la zolooni faaɔaɔaɔalala nui ma,
zekana nɔ, zɛɛi la zolooni la kundigii ma.

§ 16:20 Tati pelei taɔili balaa ka ga niiti: zoi ɛ ga kidafaawu nui, ɔa zoi ɛ woilosu GALA daawooi ma.

- 8 Tanigaa ta da g̃is̃ie ga, lobeanii g̃a g̃e ti ve ga undaaneei, naa g̃a ta b̃oḡḡ z̃oḡḡ su, ta-vai pe su.
- 9 Z̃oi é p̃o é nee nuiti be, naa g̃a da t̃o kologologiti suvaaye, niiti ti g̃eai la, t̃oḡzei da g̃ena sug̃ulaa kenein, naa g̃a da è-w̃oḡlaiti maag̃ooza é va.
- 10 Z̃eliloma g̃ilagi g̃a da faa vaa kelegele nui ma, é leve kpak̃o ne ungila (100) ba, ta faag̃aag̃aalala nui loḡa la.
- 11 Nu ñoi g̃a da buzeḡe daalḡḡoma vai ño g̃aiz̃ie, keelai é la maaw̃ing̃a g̃eai, naa g̃a da leve daalḡḡoma.
- 12 Nu g̃omi ga file zua leei, nii ná-z̃ivoiti kulaai zea, naa viz̃oḡe, è va g̃omi ga faag̃aag̃aalala nui é ná-titidai zu.*
- 13 Ni nu a faa ṽag̃oi zalana ga faa ñoi, maañoḡbi la z̃eḡea maala pe.
- 14 Sakpegi l̃oḡzei, naa g̃a é ga é z̃iei luḡḡolosuve laavie, z̃eḡe ná, aisa kp̃oai va leve.
- 15 Nii é losu faa ñou g̃e nui ṽolu, ta z̃oi é telebo nui ṽeelalazu, ti feleg̃o pe ti maayoseḡeḡe G̃oḡḡ GALAGI ve.
- 16 Walii a g̃ena g̃imalala nui ya, leeni g̃a a ke la? Toḡa zoo é g̃imalai g̃eya la baa? Kele g̃i pag̃o la zea.
- 17 B̃oḡla nui g̃a da neeb̃ei g̃e yeeñoḡe. G̃eḡḡeloin g̃a da kp̃obai g̃e, faabaagi a vaana.†
- 18 Keni nui balagai g̃igi ma, naa g̃a a da minaz̃eḡe, é b̃oḡḡ g̃e ga zeelagai, nu g̃iligi ná-kuyei zala vai zu.‡
- 19 Nui kp̃oeba vai neai be, t̃o kologologi neeve be. Z̃oi kib̃oḡḡmai su, naa w̃ainve ga é b̃oḡḡ ḡologolo.
- 20 Nui yaavai ziimave, é la undaañe z̃oḡḡga, z̃oi é ga ne felegi, naa g̃a lo nimizai zu.
- 21 Z̃oi é faag̃aag̃aalala loun zunui z̃oḡḡsu, ziiz̃oolei g̃a da g̃e ma. G̃imalala loun zunui, keḡḡe ḡoozu la ga ne.
- 22 Ziilaai g̃a ga keḡeya zabu wola, kele kitevei g̃a da nui z̃uñegi be.
- 23 Yaava nui g̃a da lobeanii zo, ti d̃oḡḡu seḡei wu, nii a ke é tuk̃oi maave.
- 24 G̃imalai maab̃uḡave kelegele nui va, kele g̃imalala nui gaazuve g̃a liizu faiti p̃o, niiti é la zooga é va ti z̃oḡḡ.
- 25 Faag̃aag̃aalala loun zunui keḡḡe g̃a da g̃e z̃iib̃oḡi zu, é g̃e ga z̃iig̃ologologi naa ve, nii é s̃oḡḡga.
- 26 E la zolooni, nu va fuun gani g̃ula s̃obalala nui ya, toḡa ga telebotala vaa, é va unfema nui loḡa.
- 27 Nui nii é z̃iaa faa m̃ainm̃ain su, naa g̃a da dama, é mina b̃oḡe ga gola, kelegele nui g̃a da yeeḡḡegalai z̃eḡe, é da g̃is̃ie.
- 28 G̃imalala nui balaa a da leve ga g̃ima nu, ni toḡa zoo maag̃esu kp̃o. Z̃oi é laaḡulusu, naa g̃a é ga zunui nii kelegelegai.

18

1 Nui nii kpalai ga g̃akalave ño, toḡa da maag̃ooza z̃oiti ba,

* **17:12** Wele veti: 2Sa 17:8; W̃oḡ 13:8. † **17:17** Tati pelei taḡili balaa ka ga nii: *l̃oin ta g̃a da z̃oḡḡ faabaagi ma voloi vaa zu.* ‡ **17:18** Wele 6:1 zu, ta sug̃ulazuve.

toĝa da yiigaaawana, ĝima vai kpein daalɔɔŋma.

² Ğimalala nui yiima vaa la ga faaĝaaĝaa vai, keni ná-kisieiiti sule vai.

³ Siegi zu nu nɔi vaazu la, woinzeĝemai ĝa da vile polu, ti va. Unfeĝi ĝa da vile baaĝulamai volu.

⁴ Nui bɔe wooiti ti da, ta ga ziei buuzeidai gola, ĝimalai ma deungi ĝa ga kɔtudei, é zulusu.

⁵ Maa la neeni, nu va lo faa nɔu ĝe nui volu, é va telebo nui veelala ná-gaamai zu.

⁶ Ğimalala nui ná-kpɔeiti ta da sakpegi loo, daawooi ĝa da doĝai maaloli ma.

⁷ Ğimalala nui a ĝena bɔea, toĝa da bɔɔɔ ɔoloɔolo fai ĝe, kpɔɔɔ wooiti ta da ĝe ga baliiti, é ĝɔ ga tiye.

⁸ Zɔɔɔzuziɛ nui ná-kpɔeiti keɛve eĝe ani nemigiti, ta da yei ti zeeli nu ɔoozuve.

⁹ Zɔi é ná-botigɛ vai maagɔnɔɔsu, ta ga ani ĝila, ta zɔi é koloɔolosu.

¹⁰ Gooɔɔ GALAGI ĝa ga sigi golai, telebo nui ĝa da bize, é li ná, é ĝe ziileigi zu.

¹¹ Kpɛɛ nui ná-naavoloi ĝa é ga ná-taa wolai, toĝa da ĝigaizie ga toĝa ga sigigi, nii a zoo toun makesu.

¹² Siegi zu wasogi nui yiimave laavesu da, koloɔolo geei zeelia. Aisa é va unfemai zɔɔɔ, keni é zoo bɔɔɔmaayeizu.*

¹³ Zɔi é gooɔaavotegi veezu, aisa é va woilo kpɔe ma, é wosu, toĝa ná-ĝimalalai ĝula kelema, é zongɔ zele bɔɔɔ va.

¹⁴ Kisiɛ vagɔi ĝa zobo fe nui ve, é zie seebei wu, kele kisiɛ vagɔi a valibona ga inɔtevei, bɛ ĝa a pu su volu?

¹⁵ Keleĝele nui woinve ga é faaĝwegi zɔɔɔ, ĝima nui ĝa da ĝaaɔa ga é woilo kpɔeiti ma, ta nu ĝala.

¹⁶ Faanɛi ĝa da peleiti daalao, é nu laazeeli nu wolaiti ma.†

¹⁷ Nu mɔungi é baazaĝazu, toĝa da ĝe eĝe toĝa gaamai zea, eyeɛsu tukpɔɔɔɔi va é gooiti sakpe.

¹⁸ Kpakutoomai ĝa da sakpegi bɛ, toĝa da balaa nu wolaiti seĝe unga.

¹⁹ Nu zeeli vai baave ĝeegɛloin ma, nii maawanaai, é leve taa wolai va, nii sigigi ma.

Kpɔe ĝeɛve eĝe sigigi laave ma zɔɔɔgiti.

²⁰ Eɛ ka da daawooiti ma lanɔgiti kɔɔɔ, é yiĝo ga tiye, toĝa yiĝo ga niiti, dakɔɔgiti ti ti veai.

²¹ Saai ta zenvui ta zoo zɔɔɔsu nui neĝi zaɔui zu. Zɔi kpɔezuɔɔɔlai neai bɛ, keni é va subolo ĝomɔ fai wu.

²² Nui a anzai zɔɔɔna, é undaanɛi zɔɔɔga, faanɛe ĝa naa, é sɔɔɔgai Gooɔɔ GALAGI ya.

²³ Bala nui ĝa da bɔe ga maanɛɛne wooi, kpɛɛ nui gooɔaavotegi wo ga zeeĝaaɔaai.

²⁴ Nui nii bɔɔlai mɔindai, ta polu kpɔɔ vai ma,

* 18:12 Wele ve: 15:33. † 18:16 Wele ve: 17:8.

kele nu wɔla ɣitei ɣa da ɣili e va, e leve e-ɣeɛloin va.

19

¹ Fizoɣe nu ɣe ga bala nu, e eteai zie ladalai zu, e va ɣe ga faaɣaagaalala nui, nii zeai.

² E la vizoni nu noɣe ma, e va vala faaɣwɛgi ma, zoi e ɣoɣozuvilezu, toɣa da faaɣaazagi ɣe.

³ Nui na-ɣimalalai ɣa da na-pelei ɣaavala ba, e da yiiɣaawana ɔooɣo GALAGI ma niina.

⁴ Naavoloi ɣa da nui wɔlai moɛn gola, kele bala nui boɔlai ɣa da ɣele ba.

⁵ Zeɛ zeelei zalalalai la yega, doɣai la voolaa naa va, nii e zeɛi vazasu.

⁶ Nu moɛnmoɛn ka da soɔbelama nui maamuse gaazu, ese ka po e ɣe ga naa boɔlai, nii e faanɛi ɣeezu.

⁷ Bala nui la neeni keɛɣelointi be, ɔaa mu na-siepoluiti, naati ta da maagooza ba. Siegi zu e woɛnni la ga e boɛ ti vo, ti la mo koba.

⁸ E kigaiziei maagɔli, da naa ɣeezu da boɣoi da-undaaɛi vaa ma, da ɣilina ɣimalai va, da undaaɛi zoɔo.

⁹ Zeɛ zeelei zalalalai la yega, zoi e zeɛi vazasu, naa ɣa boɣo loozu ya.

¹⁰ E la vizoni ɣimalala nui ma, e va eteai zie gaane zu, soɛnaga duoi va ɣe ga kundigiiti deve nu.

¹¹ Nui na-ɣimalai ɣa a da vɔni da na-ziiɣulagi ma, toɣa be ga lebiya, e na-faawanamaiti suvaaye.

¹² Masagi na-ziiɣulagi maayikiɛ eɣe zalai ziko wooi, kele na-faanɛi ɣeeve eɣe noɔɣai, nii e tufai ɣa.

¹³ Faaɣaagaalala loun zunui ɣa ga keɛɣe na-nimizai. Kpɛleve anzanui ɣeeve eɣe zie goi, nii e vilesu peinpein maa la levezu.

¹⁴ Nu ɣa zoo e pelei ta anii kpein soɔo ga pogani e-ɣeɛni zea, kele ɔooɣo GALAGI ɣila kpe no ɣa a zoo, e ɣima anzanui ve nu ya.

¹⁵ Doɔvɛi ɣa da nui wui boɣo ma, zoi nakaai, pului ɣa so.

¹⁶ Nii e devei zosu, naa ɣa baazu zenvui maazu, zoi e la ɣaaɔazu sie velei ma, naa ɣa za.

¹⁷ Zoi a bala nui maawoɛnɣa, loɔo kana e feezu ɔooɣo GALAGI ya, naa ɣa naa ve zea, nii maanɛai ga e soɔo.

¹⁸ E-loun zunui maagɔlo gelegele, siegi zu kitogi na la de,* kele mina woɛn ga paa vaa.

¹⁹ Nui ziiɣulazu, keɛni ti ani ɣula zea.

Ni ti la ani ɣulani zea, ti zobo fea be ga e toozei volu.†

²⁰ Woilo tene gooiti ma, va zelilomai wu, gaabelasu, da ɣe ga ɣima nu.

²¹ Nui ɣa da faa moɛnmoɛn kevele beɛte na-kisieɛi zu, kele ɔooɣo GALAGI na-devei ɣa daa a da zeeli.

* **19:18 siegi zu kitogi na la de:** Tati pelei taɣili ɔalaa ka ga nii: *mazoo kito ka de na.* † **19:19 ti zobo fea be ga e toozei volu:** Tati pelei taɣili ɔalaa ka ga niiti: *ta toozei volu, ɔaa ta ta bo baa vai va.*

22 Nii nuḅusei pɔ nui ná-fai zu, naa ɔa é ga woogɛɟiladai, keɛɛ tama, bala nui vizɔɛ woovɔalada nui va.

23 Ɔooɔɔ GALAGI ɔaazuluabai ɔa da ɔɔ nu va, è zenvui wo,‡ anii pe ge ɔe é ya, è kpidiiti sie, maanoɔɔ la zeelia è ma.

24 Naka nui ɔa da yeelo baɔa ɔkoi zu, keɛɛ doo vai daave, naa baa.

25 Siegi zu ti waso nui lojazu la, zoi é la de faa moïnmoïn kwɛɛni, naa ɔa da ɔi sɔlo,

zeli lo kelegele nui ma, toɔa faaɔwɛgi zɔlo.

26 Zoi é keeɔe zopele nouzu, é dee be, naa ɔa ga doun zunui é unfe fai ɔɛɛzu, ta baagɔluma vai.

27 Doun zunu, da bena woilosu kala gooi ma, da voluave faaɔwe kpɔɛiti ba.

28 Zeele noi ɔa da tukpɔɔaaleve vai ɔaavala ba, faa no ɔe nuiti daave ɔa da telebotalai mi.

29 Tukpɔi ɔevele beɛve ga é loo neɔɔɔlasu nuiti ma, doɔa bakɔi ɔa ga faaɔaɔaalala nuiti polu zaamave no.

20

1 Dooi ɔa ga neɔɔɔlasu anii, kpɔle anii é nu ɔaazulatisu, toɔa ga zɔlema anii, nu-o-nu é ɔɔɔ loozu ya su, naa la zooga é va ɔe ga ɔima nu.

2 Masagi a yiiɔaawanana, maa ɔa da yiki eɔe zalai ziko wooi, dei da masagi ná-ziiɔaawanai ɔaazuleena, è-yenvui ɔa faabaagi laawu.

3 Nu maagooza sakpegi va, naa ɔa ga lebiya vaa. Keni ɔimalala nui ɔa a da woizuɔlo, é lo su.

4 Dooe nui la ɔe keeni, é va wozai woli ma yeeɔeɔalal, ani la ɔea ná, nii a teve molo levei zu.

5 Kisieiti ti nuḅusei yiimave, ta ga ziei buuzeidai, kelegele nui ɔa soogai ta zaɔazu.

6 Nu moïnmoïn ka da ná-woogɛɟiladai zule, keɛɛ mini ɔa sɔbelama nui a ɔa ná?

7 Telebo nui ɔa ziezɔ ná-sɔledai zu, undaanee vaa wola ɔa naa, ná-dointi be, a zegena naa.

8 Siegi zu masagi zeizu la tukpɔɔaalevezuɛ, toɔa da faa noi yɔɔɔzuɔa, ga wele laa ɔilagi no.

9 Be ɔa a zoo é ɔe ma: «Ziimave ɔoleavena, gè nadega koto la mo bà?»

10 Nu kiloi ta kɔɔɔ ganii ma zii felegɔiti seɔe, é va nuiti yaava, naa ɔa ga Ɔooɔɔ GALAGI maapei ba vaa.*

11 Zunu loungoi ɔa da ɔɔɔ ɔevele le ga ná-keɛwotiiti, nu ka ni soɔi ɔa va, é zole.

12 Nu woiyɛɔe é faa menisu, nu ɔaazuɛ é wozaɔaazu, Ɔooɔɔ GALAGI ɔa é ti ɔilagiɔi pe kpɛta.

13 Mina niimenii wola nee ve, è mina gaabela baladai zu. Wuzɛɔe ga sobuzobui, da daamiani sɔlo, è ɔlo ba.

14 Ani ɔeya nui ɔa da ɔe ma: «É la vani! E la vani!» Keɛɛ a zegena ná, é ɔɔɔ maamuse ga anii naa zɔlo fai.

‡ 19:23 Wele ve: 10:27.

* 20:10 Wele 11:1 zu, ta sugɔlazuɛ.

15 Zanugi ma vaa la baani, kɔbu ani vagoi moinve,
kele anii nii fizogai ti pe ba, naa ga é ga, nu laawooi é faafwɛgi veezu.

16 Ni nui ta a boɔɔ gɛna ga zeelaga è vɔ be, é vile nui ta ná-kuye vaa va, nii è la
kwɛɛ,
ná-segei zege ga kpounmai, nui naa ná-faa zu, nii è la kwɛɛ.

17 Daamianigi unmaai, mounpa toɔa da nɛɛ,
kele naa volu, toɔa da ge ga kotui, é nui laave laave.

18 Faiti ti gɔzavisu, ti laa ga da zeeli ga tene pagoiti maavele.
Da gɛna lia kɔomave, gaalugi wo, è faiti kpete.

19 Zoi é fama boei vazasu, naa ga dooɔfuzu vaiti kulazu.
A mina bo faa ma, wa nuiti ti kpɛzuzufula jakaiti bosu.

20 Zoi a keɛge voovo ta dee,†
zii ga loo, ege lanboi é zaazu kpidi boii zu.

21 Poganii solɔɔgai ga gaazuvilei mounpagi zu,
tuya la gea ma naa volu.

22 Mina ge ma: «Nà nɔnɔ votokula!»

Gito Gooɔɔ GALAGI va, toɔa é gizo.

23 Gooɔɔ GALAGI maape ge ga kɔɔɔ gani daa la zeelini,
è la vaa zee gilo wu.‡

24 Gooɔɔ GALAGI ga é losu nui lugɔ ná-eteai zu.
Nuɔusei ga zoo gale é pelei gfwɛɛ, nii é zizɛ zu la?

25 Polu la vani nui ma, è va ani ve Gooɔɔ GALAGI ve ga gaazuvilei,
baa è minazege pe, è va lega gigaizie su.§

26 Gima masagi ga da faa nou ge nuiti so,
è faa la ti ma, maawingɔa la su.

27 Nui ná-faagaaga gigi ga ga lanboi, nii Gooɔɔ GALAGI feai,
toɔa é nui yimave vaiti pe fegefegefelesu.

28 Nuɔɔɔɔlai ta woogegiladai ga a da masagi make,
ná-nuɔɔɔɔlai ga é ná-masa kpɔkpɔgi ze vele beɛɛ zu la.

29 Zebɛi ga é ga buzege niinegiti ta-vadai,
kɛwola vɔloiti ta-unfemai ga é ga undega golegi.

30 Maawana valai ga faa nou gedɛ salei,
zekana é la, dogai ga da zeeli kisieiti ma, niiti ti boɔɔguai.

21

1 Masagi yii ga Gooɔɔ GALAGI yeezu, ege ziei é yeizu,
è da lli la, ve nɔpe ná neai be.*

2 Eɛɛ ka da gisie, ga nii kpein é keɛzu page,
kele Gooɔɔ GALAGI ga é de geɛ vaiti ma ungi ma lukpɔi gaalevezu.

3 Nui a telebo fai ta sole fai gɛɛna,
naa ga fizogai Gooɔɔ GALAGI gaazu, é leve zalaɔaiti ba.

4 Gaazulei ta waso zenvui,
faa nou ge nuiti ta-eteai kpein ka ga kotoi.

5 Zoi é gaabaazu, é faazeikpasuiti ke, naa zɔboɔgi zu ga wɔbo,

† 20:20 Faa nou wola ga ga nii to ge zeini ma kpaan, zoi a la kologolo, ti bɛna naa va (Egz 21:17; Lev 20:9; TSV 27:16). ‡ 20:23 Wele 11:1 zu, ta suɔulazuve. § 20:25 Wele ve: TbN 5:3-5. * 21:1 Pete velei é keeni la ga Nɛbukadenezaal (Dan 4:28-29, 32) ta Siluse (Eza 45:1-3; Esd 6:22). Wele veti: 16:1, 9; 19:21; 20:24.

kele zoi é faiti keezu ga gaazuɓadai, naa ɗa li é lo pului zu.

⁶ Niiti ti ta-ɓetei zolɔosu zeei zu, ta ga faaɗaɗaalala nui ti bizezu, ti lo saai zu.

⁷ Faa ɗou ɗe nui ta-zuɗɗi ɗa da li ga tiye, mazolɔo ti la vaani bu, ti va ladalai ɗe.

⁸ Namaba nui ta da vile pele ɗoɗɗugi volu, kele lada nui siɛ velei zolege.

⁹ Fizoge nu ze fiile zosuve sokogi zu pele ɗomave, wo va li ɓosu zeizu ma, wa kpɔleve anzanui.

¹⁰ Faa ɗou ɗe nui yiimai ɗa ga faa ɗou ɗe vai, anee ɓolai ɓoɗɗi, é la loga maazu.

¹¹ Maɗolo ɓakoi a zeelina waso nui ma, zoi é la de faa moɓmoɓin kwee, naa balaa ɗa da ɗi soloo, da ɗima nui ɗalana, toɗa da faaɗwegi zoloo.

¹² Telebo nui[†] ɗa da ɗida naa kpein bu, nii é ɗeezu faa ɗou ɗe nui ta-velei wu, siegi zu ti loozu la maanɗɗi zu.

¹³ Nui nii é la woilosu maawoin nui na-kpee wooi ma, to ɓoɗɗi ɗa kpeei loo, é la gooɗaavote solooɗa.

¹⁴ Faaneei é ɗeezu dooɗfuzu, naa ɗa da ziiɗaawanai ɗaayeri. Lobeanii é levesu dooɗfuzu, naa ɗa da ziiɗula golai ɗaayeri.[‡]

¹⁵ Toɗa ga koozune vaa telebo nui ve, sole fai a ɗena ɗea, kele naa ɗa ga nimiza vai faa ɗou ɗe nui ve.

¹⁶ Nui nii é zegezu ɗi pagɗi ma velei va, na-dooɗo bosuve ɗa ɗeezu ga goveiti ta-maaɓɗi zu.

¹⁷ Zoi é ɓoɗɗo veai dooɗi ya, ta etea ɗaazuɗulapɗi, é la ɓetea eyesu pe.

¹⁸ Faa ɗou ɗe nui ɗa é ga telebo nui unmoɗo ganii, yaava nui ɗe ga sole nui tonɗi.

¹⁹ Fizoge nu zei zoi ta zu naa vɗai, é mina ze kpɔleve anzanui ɗoba, ziiɗaawanaai.

²⁰ Gima nui zeizuve, nu ɗa da ani naavolo vagoiti ka na, ta gulo makɛgaiti, faaɗaɗaalala nui ɗa da naati suvaza, niiti ti zea.

²¹ Zoi é ɗaabaazu, é ɗe ga telebo nu, ta woodɗeɗilada nu, sii zu ɗa ɗooza, toɗa zo ga telebodai ta unfemai.

²² Gima nui ɗa laaleena taa wolai wu, nii salaavusu ɗezeɗezeɗe giti ti maaɓeezu, é sigigi loka, nii taai ɗitogai ba.

²³ Zoi é ɓaazu daave maazu ta neɗi, naa ɗa ɓoɗɗo ɗizo kidaavili faa moɓmoɓin ma.

²⁴ Neegulasu nui ɗa ga waso nui, ta gaazulee nui, nii waso datevegai diizu faiti kee vai ma.

²⁵ Naka nui ɗa da za, tozei ziima vaiti daa la zeelizu, mazolɔo é la po é va yeevee fai naɗe ba.

²⁶ Yeenape, toɗa gaazuɗulapɗi laawu, kele telebo nui ɗa da ti pe kwee, é la ta makega ɓoɗɗo ve.

²⁷ Faa ɗou ɗe nui ta-zalaɗai ɗa ga ziimazie ganii, sonaga ta vaana kulazu ga kisie ɗoi.

²⁸ Zee zeele undaa ɗa vili,

[†] 21:12 **telebo nui**: Tati pele taɗili balaa ka ga nii: *telebo GALAGI*. [‡] 21:14 Wele veti: 17:8, 23.

kele zoi é gaamai wosu, nii é menini, zobo ka naa ve sienope su é boe.

²⁹ Faa noo ge nui ga da bofo gula ga lada nu,

kele sale nui ga da gaaba sie velei ma.

³⁰ Nu busesi ná-gimalai, ta ná-kelefelegi ta ná-kisiei,

naati tanope ge la zooga, é va li Goofo GALAGI yiimai laalofo ma.

³¹ Ta da sooiti maaqili koofo voloi laalofo ma,

kele pile sabb fai ga Goofo GALAGI yeezu.

22

¹ Tofofulagi vizoge naavolo wolaiti ba,
é unfe zaiti ma, naa vizoge, é leve walii va ta zanugi.

² Kpete nui ta bala nui ti boge faa gila ma:

Goofo GALAGI ga é ti felego pe kpetea.

³ Gima nui ga da maanfoi ga é vaazu, é lekpe tufo,

kele nui é la de faa moimoin kwee, naa ga da zie ná jobaue, é ma boboi zobo.

⁴ Bofomaayei ta Goofo GALAGI gaazuluabai ma gulanumai ga ga,
kulagaaneezui, ta unfemai, ta sii zugofozai.

⁵ Yaava velei, gaingiti ka ti su, ta baliiti, maanei nu maafoza ba,
ni e-yenvui woin ga é ma.

⁶ Doungoi gila ga pelei maanei é zie la,*
anee siegi zu é volozafasu da, é la zefea ba.

⁷ Kpete nui ga da ze, bala nui unda.

Kuye zefi nui ga ga duoi, kuye veve nui ya.

⁸ Zoi a telebotalai vaza, tofa teve ga maanfoi,
ná-zobogi ga gologolo, nii é toomai geezu la.

⁹ Nui é nufofolai geezu seinofoiti be, tofa tuyai zobo,
tozei ta bosu ná-daamianigi ma ta bala nui.

¹⁰ Neefulasu nui be, kpei ga be,
goomaqfaaliiti ta poomugiti ta be.

¹¹ Ni nu woinve é ge ga masagi neefofoi,
keni kisie vagoiti ti nee be, ta neene kpeiti.

¹² Goofo GALAGI ga welezu faafwegi ma,
kele tofa da yaava nui ná-kisieiti supu.

¹³ Naka nui ge: «Zalai ga loni eteave,
é mina lia balizu ga pelei zu taa zaamave!»

¹⁴ Wenzie anzanuiti daave ga ga zefezafai sugoozai,
nui Goofo GALAGI yijaawanazu ma, naa ga loo su.†

¹⁵ Gimalalai filive doungoi yii va,
maafofo bakoi ga maafoza ba.

¹⁶ Zoi é bala nui laazufofizu, é va toni sabb ba,
ta zoi é vebeaniiti feezu kpete nui ve, naati gaafelazuve ga ge ga baladai.

Gima nuiti daawoiti

¹⁷ Dama, é woilo ga pagi gima nuiti gooi ma,
yiilaalao faafwegi lufi, ge feezu é ya.

¹⁸ Mazobo fizoge é ti make fisu,

* **22:6** Tati pelei taqili balaa ka ga niiti: *doungoi maafofo ga sie velei*, *naa doungoi maafofo nd-eteai*
bozei ziegi zu. † **22:14** Wele veti: 2:16; 5:3, 5; 6:24; 7:5.

è g̃evele b̃ete yeeñope, è ða ti zuɣ̃ula.

¹⁹ W̃̃iñve ga è g̃ito G̃ooɣ̃o GALAGI va,
naa g̃a é ba, za, na è g̃alasu, ða balaagi.

²⁰ Gè la tene gooiti ta kidafaawu vaiti seveni è ma,
ná zeizu va g̃e ga puusavag̃o (30),[‡] ɣaa?

²¹ Naati ta kala kitei ve è ya, soloogai kitogi ma.
Ni nui ta a è levena, gaamai g̃aiz̃e zu,
ða zoo è faa gaamaiti bo ma, kisug̃ala.

²² Mina lo bala nui ná-zobotalai ma, è va maavo,
mina maaw̃in nui maañɣ̃o tukp̃oɣ̃aalevezuwe.

²³ T̃oozei G̃ooɣ̃o GALAGI g̃a ti maalobo,
toɣ̃a naama nuiti z̃envui g̃ula ti ya, niiti ti zoiti zeaɣ̃oligiti kulazu ti ya.

²⁴ Mina ziiɣ̃aawanawana nu zeizei,
mina ziiɣ̃ula nu g̃e ga ziepoluɣ̃oɣ̃o,

²⁵ è va li b̃oɣ̃o maag̃olozu ga sĩe vele,
è va bali la b̃oɣ̃o luɣ̃o ða-eteai zu.

²⁶ Mina g̃e naati saama, niiti ta g̃e ga zeelagaiti,
ziingao faa zu, ta kuye zeɣ̃e vaa zu.[§]

²⁷ Maz̃oɔ ni ani la è ya, è va sala,
ta è b̃oɣ̃o vetei g̃ula è ya, è laazu ga.

²⁸ Mina kw̃epelema ṽoɔzaɣ̃agi zeɣ̃e daazu,
nii è-m̃em̃wolani ti daani.

²⁹ Ni ða zunui ta g̃aana g̃igi ma ná-botii zu,
toɣ̃a zoo é botii g̃e masagiti b̃e,
é mina ye naati saama, niiti ti la ga s̃obelama nu.

23

¹ Ni ða g̃ena zeini daami wosuve taɣ̃ali g̃a,
wa unfema nui ta, dama ga ná-fai.*

² Ta g̃ula ða-vului la,
ni è g̃ulukpuge.

³ Mina daamiani pag̃oiti ño vete,
tanisu ta feezu è ya kisie j̃oi maazu.

⁴ Mina b̃oɣ̃o b̃oɔ ga è b̃ete vai,
g̃eɣ̃e ṽoɔ ma g̃is̃ie va.[†]

⁵ E g̃eezu ño, è g̃aazulo naavoli va, t̃oun é bega ga j̃eɣ̃e,
maz̃oɔ toɣ̃a koṽegiti tosu b̃oɣ̃o va, é g̃ove, é li g̃oozama, eɣ̃e koɣ̃e é geezuve.

⁶ A mina b̃o daamiani ma, wa nui é ga ziiuod̃oɣ̃o nui,
è g̃aazu mina g̃ula daamiani pag̃oiti ba.

[‡] 22:20 puusavag̃o: Nii wola la g̃oleni Ebulu wooi zu. Tati pelei taɣ̃ili ɣalaa ka ga niiti: m̃ounpa, ɔaa niiti ti wola vagai. § 22:26 Wele 6:1 zu, ta suɣ̃ulazuwe. * 23:1 dama ga ná-fai: Tati pelei taɣ̃ili ɣalaa ka ga niiti: dama ga nii é è-gakalawe. † 23:4 Tati pelei taɣ̃ili ɣalaa ka ga nii: ɔ ga keɣ̃eɣ̃e nu è kw̃epelezu.

7 Mazɔɔɔ nui ve kpegai na ga deve, é gɛ ma: «Laami, è ɔɔɔle.»
Kele gaamai zu, é la è ɔɔ ziimaɔe.

8 Da unpili ga ma buɣai è miiai,
woo neɛɛgiti è ti wogai, ti la mɔ faa ɔaa.

9 Mina ɔɔe faaɣaaɣaalala nui ɔɔ,
toɣa è ɔɔe woo ɔagɔiti baagɣula.

10 Mina kwɛpelema ɔɔɔzaɣagi maavalibo,
è ɔa wɔin ga è podointi ta-yooi zeɣe.‡

11 Tɔɔzei ti maalobo nu wola ɣa ná,
GALA ɔɔɣi ɣa ti maalobo è laalɔɣma.

12 Yiilɔɔ maaɣoloi wu, è sɔɔɔsu,
è woilo faaɣwɛgi ma ɣalagi ma, é wosu ga de.

13 Mina ineine ga è-loin maaɣolo vai,
aneɛ ni da doɣazu ga kpakɔɣe tieɣɔ, é la zaa.

14 Naa ɣa zoo é kaka faiti kpude maazu,
niiti ta la ɣe ga undaavili faa.

15 Dòun zunu, ni da ɣilina ɣimalai ɔa ga è-yii pe,
nà koozunɛɛ wola zɔɔɔ naa zu.

16 Siegi zu è ɔɔɛzu la ga gaamai,
toɣa bè ga koozunɛɛ wola.

17 Mina ɣaazuɣula faa ɣɔu ɣe nuiti ba,
kele yeenɔpe ɣolo ɣɔɔɣ GALAGI ɔe.

18 Mazɔɔɔ da ɔeɔe ɔeɔe zɔɔɔ,
ɔa-ɣitogi la ɣologologa.

19 Woilo ɣòɔ ma ga pagɔ, dòun zunu, è ɣe ga ɣima nu,
è yiiɔe ɔeɔe peɔe ɔa.

20 Mina ɔeɔe ɔɔɔ ɔeɔe nuiti polu,
ɔaa naati niiti ti ɔɔɣ veezu daamii neɛɛgiti zea.

21 Mazɔɔɔ ɔɔɔ ɔeɔe nuiti, ta ɣulukpu nuiti, ta da gaabela nimizai zu,
ɣiimɛni wo nuiti ɔalaa, ná tago vena, ti ɔɔɣ maaɣili ga seɣe zaɣaiti.

22 Woilo è-ɣɛɛ wooi ma, nii é è zɔɔɔga,
mina è-lee ɔeɔeɔe, siegi zu é ɔɔɔzaɣasu da.

23 Gaamai ɣaizie, ta ɣimalai, ta kalagi, ta faawuuzumɔgi,
mina ti zuɣologolo.

24 Telebo nui keɣe ɣa da ɣe koozunɛɛi zu ɣɔ,
undaanɛ nu ɣa ga naa, nii é ɣima loun zunui zɔɔɔsu.

25 E-ɣɛɛ ta è-lee ti ɣoozune è ma,
naama undaanɛi ɣe ga anzanui naa nɔnɔ, nii é è zɔɔɔga eteai zu.

26 Dòun zunu, la nɔn da,
è sie ɔeɔe wuuzumɔ.

‡ 23:10 Wele ɔeti: 15:25; 22:28; TSV 19:14.

²⁷ Mazɔɔ kologolo anzanui ɔa ga zegezaɔai sugoozaai,
weenziɛ anzanui ɔa ga kolɔyɛɔi sulɔɔɔi. §
²⁸ Toɔa da pele ɔɔungi wo, eɔe toosu nu,
toɔa da zunu mɔinmɔin ke ga woɔalada nu.

²⁹ Be ɔa ɛ kpeei loozu ga: «Ee, dɛe, mɔanɔɔa?»
Be ɔa kpɔe wafuungiti ti losu ba, maa da wana un ge la ba?
Be ɔa gaazuɔeɔeiti kpɔɔɔi su?

³⁰ Naati, niiti ti lebisu ɔɔ ɔɔlezuɔe,
teɔi ti ɔɔ zupuɔi kpɔlezu.*

³¹ Mina wele ɔɔɔi va pelei va,
ɛ nesu, ɛ da volo weleɔi zu, ɛ da yei vaa.

³² Toɔa da gaabelaa ga, ɛ nui ni eɔe kaalii,
ɛ nu wo eɔe kpokpo ganii ma wanai ba.

³³ E-ɔaazuɔe ɔa faa ɔiligiti ka,
ɛ-ɔiligi ta ɛ-laawooiti ta zupu. †

³⁴ Toɔa ɔe ɛ ɔisu, eɔe da ɔe laani kpoloɔeɔi zaamaɔe,
eɔe ɔato zu nui, ɛ zeleɔi ga ma wului, file wolai da niikpi.

³⁵ E da ɔe ma: «Ta ɔɔɔazu, gaa la wanazu ga ze,
ti pooleni ga kpakɔi, gɛ la gaɔaani!
Na wuunsu yeelɛ? Keni gɛ ani ɔɔɔɔ, nii na kpɔle mɔnɔ!»

24

¹ Mina ɔaazuɔula faa ɔɔu ɔe nuiti ba,
mina wɔin ga ta-ziepolui.

² Mazɔɔ ta-ɔisiei ɔa nɔ ga ti sugologolo,
ti da ɔe, ɛ vile faa ɔɔi va, ti vaazu keɛzu.

³ Pelei ɔa da lo ga ɔimalai,
keleɔeɔeɔi ɔa a da sapezie.

⁴ Faagweɔi ɔa a da buuɔeti daave ga
ani vaɔɔiti ti vizɔgai.

⁵ Zunui ɔiligi ma, toɔa ga zunui suzeelii,
zɔi faagweɔi zea, ta ɔa da ɔɔ sebei va.

⁶ Mazɔɔ faazeikpasu vaɔi ɔa da zɔɔ ɛ kɔɔi ɔa la,
tene bo nuiti ta-mɔin ɔa kizogi a da ɔɔɔɔ su.

⁷ ɔimalala nui la zooga ɛ va ɔima vaiti gaɔa.
Naa ɔa ɛ ba, keni ɛ da maaɔe kpɔ, ta ɔena taa vaiti devea.

⁸ Zɔi na-kisiei ga ɛ faa ɔɔi ɔe,
naa laa ɔa ɔe ga ɔɔɔi ɔologolo kalamɔin.

⁹ ɔimalala nui na-kidafaawui ɔa ga kotoi,
ɔeɔɔulasa nui maayoseɔeɔe nuɔeɔeiti be.

¹⁰ Da ɔɔɔeɔena kpɔɔi ma zieɔi zu,

§ 23:27 Wele ɔe: 5:5. * 23:30 Wele 9:2 zu, ta sugulazuɔe. † 23:33 Wele ɔe: 6:10-11.

è-zεbei maa gfa velevele!

11 Naati unmdo, niiti ti liizu ga tiye ga ti ti lo saai zu, naati kizo, niiti ti liizu ga tiye kazemazu, ga ti ti vaa.

12 Mina gfe ma: «Ee, gè la gfa sugwee!»

GALA nii é fai pε kwεε, nii é gεεzu è-yiimave, naa la zɔfɔzɔgfwεε baa?

Ungo, zoi é è-yenvui makεsu, naa kwεε, togfa εse gilagilagi zala, egevelei ná-kεewotiiti ti la.

13 Dòun zunu, koin gulɔi gfmɔ, mazɔlɔ koin gulɔi vage, ma jεmigi gfa nεε è-laave.

14 Gítoos su, ga gímalai vage dá-eteai ma vaa ma. Ni dá zooná è zie la, dá zoo è gfoozunε velela velei, dá-gítogi la gologologa.

15 Mina woya lo telebo nui ná-pelei ma, ga faa jɔu, mina seizuvε gologolo.

16 Mazɔlɔ anεε ni telebo nui loo la gfa gεεzu lɔfela, togfa wuzegε, kelε faa jɔu gfe nuiti su gfa dá bezegele ga maanɔgfi.

17 Mina gfoozunε ni è zili nui a loona, ni a lɔona kpɔlɔi zu, mina kua wo ga koozunεei.

18 Gɔɔgɔ GALAGI gfa naa gfa ga wanama vaa, é la mɔ yiiɣaawana ma.

19 Mina yiiɣaawana naati ta-vaa zu, niiti ti faa jɔi gεεzu, mina gfaazuɣula faa jɔu gfe nuiti ba.

20 Mazɔlɔ kulanuma la naati tuɣɔ, niiti ti faa jɔi gεεzu, ti-yenvui gfa za ege lanboi.

21 Dòun zunu, unfe Gɔɔgɔ GALAGI ma ta masagi.

Mina vɔɔkpɔ naati ba, niiti ti pɔ ga ti fai pε falibo.*

22 Mazɔlɔ ti gologolo fai gfa gɔla ti viliba,

βε gfa é kpɔlɔi gfwεε, nii Gɔɔgɔ GALAGI ta masagi, vaaazu seizu ti ma?

Gima nuiti ta-lεngi taɣiliga

23 Wele nii gfa gíma nuiti ti boga mɔnɔ.

Topolui gfa ga faa jɔi tukpɔi gfaalevezuvε.

24 Ni tukpɔgfaaleve nui a gɛna faa jɔu gfe nui ma:

«Sɔ ge la è va,»

nubuseiti ta foovo, ziiti ti yiiɣaawana ma.

25 Kelε tama zɔiti ti faa jɔu gfe nui veelalazu,

naati ta gfe gaane zu, tuya gfa loo ti ve, é gfe ga ta-undaanεε.

26 Gooɣaavotegi é veezu ga gaamai, naa gfa ga bɔɔlalai ma vooɣi.

* 24:21 niiti tipɔ ga ti fai pε falibo: Tati pelei taɣili balaa ka ga nii: niiti ti ga lɔgɔ ba nuiti.

27 Aisa è va ða-velei lo,
 keni è etea vele wotiiti ke ðe,
 è ða-balagi gfevele bete, è zoloo molo levei ma.

28 Mina zeele woo wo fuun è-zeijnogoi laalofoma,
 mina nu yaava ga è-laawooi.

29 Mina ge ma: «Nà sosu, egfevelei é sòni da,
 nà seizu zunu tei zea, egfevelei é keni la ga ze.»

30 Gè leveni naka nui ta ná-kpala kpelamave,
 gimalala nui ná-leezen belel laave.

31 Wele, kpolo gaingiti ta gui noiti ti gfeni vonosu ná pe,
 sigigi é gfeni ma ga sasai, naa woloni.

32 Gè naa gaa ma, gè toozeini ga gigaizie,
 nii gè peteni, gigi gè soloni naa ma, é gfeni ga:

33 è lago ni nò, è lago gaazuvee ma foin nò,
 è zaamale, è yeeiti da bogfo ma.

34 Naama ziegi zu, baladai ga na va è vò, egfe nui é gfulazu è viliba,
 maanogoi gula è viliba egfe toosu nui.

Salomon ná-tene faalaalii tagiligaani

25

1 Wele Salomon ná-tene faalaalii tanigaani ba monò, niiti Zuda masagi
 Ezeekiasè ná-nuiti ti ti gaaleni ba.*

2 Ada GALA debizu toozei doogfuzu vaiti ba, é ti gfezu,
 ada masagiti debizu sigi zu ti ta-wotiiti kulazu la keléma.

3 Ade la kwee, geei wuzegvee é gwe mini, baa mini ga zooli bomave gwegai ná.
 Ade la zooga, de va masagiti ta-gisieiti kwee balaa.

4 Ni nu a wali gaei ma nojiti kulana ba,
 gfin bo nui ga kpete ga anjnaka.

5 Ni nu a faa noju ge nuiti kpenna masagi maagoolii zu,
 toga ná-zobogi woolo, a gfeni telebodai gfa.

6 Mina bogfo woolo masagi gaazu,
 mina ze nu wolaiti seizuve.†

7 Mazoolo fizoge ti ge ma: «Oa è zeí unfema zeizuve,»
 ti va li è unfesu nu wolaiti gaazu.

8 Nii ða ka, naa mina ge ga zaðu, è va suvile ga nu loliga tukpogalevezu.
 Ni nui naa bovelel a è unfena, leeni ga ða ke?

9 Ni kpoe a gfeni wo yogofu wa è-zeijnogoi, a gaagfula ba wa to,
 kele mina tagili ná-doogfuzu vaa gula kelezu.

10 Toozei a menina, toga è voomu,
 è-lagoi ga gologolo eyesu go.‡

11 Kpoei maabeteai ga pagò, naa wola vage,
 egfe zanu soolai, maagfiliai ga wali gaei.

12 Zoi è woilosu gima nui ná-tene gooi ma ga pago,
 toga be ga zanu balaagegi gfevele, ta zanu kitei ma goobu anigi.

* 25:1 Wele sevei loozeizuve. † 25:6 Wele ve: Luk 14:8-10. ‡ 25:10 Tati pelei tagili balaa ka ga nii:
 è la mo zooga è va pele leve maawoin wooiti tufo.

- 13 Molo leve voloi ma liegi zu, zie lei ga da ge ga nu yiile gani.
Zekana, googe gila keelai a zefena ná-siei ma, toga da maligii yiilei.
- 14 Nui é wasosu ga faanee gee vai, tama é la keezu,
kulave ga tonai, nii é maaluai, kele é la vaazu.
- 15 Maaɓungii ga nu a da vɔni da kundigii ma,
woo neeneegi balaa ga da nu gaei wolo.
- 16 Da kɔin gulɔi gaana, kɔmɔ nɔ ga è-ma liegi,
mazɔɔ ni da gola gɔmɔna, da unpili da.
- 17 Mina da ga laali è-zeijɔɔi ma valafala, ni naa laade,
toɔa bɔɔ ga da-vai, è wɔnzegɛ ma.
- 18 Nui a zee zeele wooi wona, seijɔɔi laalɔɔma,
gaawanave gulu baɔo wolai ná-dogai va, ta boɔa zɔkpɔi, ta meen gaazobagi.
- 19 E gito yaava nui va, kidaavili foloi,
keevɛ egɛ da ge daami wosu ga è-jiigai, é jiiikipisu, baa è zizi è-gɔɔi ma, é
balizu.
- 20 E guyei loo nui ve, nii ziiwoolezu,
keevɛ egɛ da ge ná-segei gulazu kɔba kɔɔle voloi, baa è zie bodai vu sege gaei ma.
- 21 Ni pului ga è zili nui ma, daamianigi ve zea, é mi,
ni kpɔɔle wɔin ga ma, ziei ve zea, é bɔɔle. S
- 22 Mazɔɔ abulekaiti kana è puuzu unmave,
Gɔɔɔ GALAGI ga è gɔnɔ fe.
- 23 Lekpɛmave nu gɔvɛzu vele viile ga da va ga tonai,
kpɛezugula mɔinmɔingi ga da va ga zɔiti ta-yiigaawanai.
- 24 Fizoɔge nu ze fiile zosuve sokogi zu pele gɔmave,
wo va li bɔsu zeizu ma, wa kpɔeleve anzanui.
- 25 Keela woo vagɔi é vaazu, é zegɛ goozama,
naa gɛevɛ egɛ zie lei, nii da fe nui ya, kpɔɔle wɔin ma gola.
- 26 Telebo nui é bɔɔɔ yesu ná, faa jɔu ge nui gaazumaayiki ma,
naa gɛevɛ egɛ zieungi kpɔɔai, baa zeide goi kɔzɔai.
- 27 E la vani ga nu kɔin gulɔi gɔmɔ ga gola,
baa è va lebiyai gajizie bɔɔɔ ve ga gola.*
- 28 Taa wolai maagɔkɔ zobo ge la ná,
zekana zunui la, nii é la zooga vɔnisu ná-ziiigaawanai ma.

26

- 1 Lebiyai wola la zolooni gimalala nui ma,
egɛvelei kɔɔle vukoi, naa la zolooni da foɔi ma, ta tonai nii é vaazu molo leve
ziegi zu.*
- 2 Foovooi nii un ge la ba, é la faa vaa,
keevɛ egɛ soologi é gɔvesu, baa sevezevegei é gɔvesu, ti la zeizu.
- 3 Kpakɔi betevɛ sooi laalɔɔma, kalafei ge ga soovalegi nɔnɔ,
kpakɔi ge ga gimalala nui zaamave nɔnɔ.
- 4 Mina gimalala nui woogaaavote ga ná-gimalalai gɛvele,
è va ge ga tɔun kevele da bɔɔɔi.
- 5 Gimalala nui woogaaavote, é zoloo ná-gimalalai ma,
a va gisie ga toga ga gima nu.

S 25:21 Boge mɔnɔ Wol 12:20 zu. * 25:27 Tati pelei tagili balaa ka ga nii: kele nu faa giingiti kala,
naa ga fizogai. * 26:1 E zo Gainbogi ma, é li Latagi vɔ, tona maanea la da ga vu Izelaye yooi zu.

6 Zoi é keela woo ɣalivaazu ɣimalala nui ma,
naa ɣa ɣɔɣɔiti tevezu ga, ta toɣa gaazuvile vaa mɔinmɔin sei luɣɔ.

7 Uelei meɣele nui ɣɔɣɔiti ti zu la yɔɔɣe,
vele ɣana zɛɛ la la faalaalii ya, nii ɣimalala nui bosu.

8 ɣimalala nui maamuse vai ɣeeve eɣe
nu a va li kɔtui ɣilizu felevelegi va.

9 Gaingi é zoni dɔɔzo nui ya,
vele ɣana faalaalii la ɣimalala nui laave.

10 Uelei kpɛɛin vili nui la, é nuɓusei kpɛin maawanazu,
pele ɣana naama nui la, nii é ɣimalala nui zeɣezu botiɣe vai ma, ɓaa teveteve
nuiti.

11 Eɣevelei gilei a da ɣale da ma, ná-unpiligi ma,†
zekana é la ga ɣimalala nui, é ɣalesu ma ná-ɣimalalal ma.

12 Da nu ɣana daai da ga gola ɣeleɣeleɣe,
ɣimalala nui ná-fai ɣa vizɔ ná-fai va.

13 Naka nui ɣa da ɣe ma: «Zalai ɣa pelei zu,
sua ɲɔi ɣa ziezu taazuve pelei zu!»

14 Eɣevelei kpɔgi a da lati da ná-sanieleiti ga,
zekana ɲaka nui a da lati da ná-betei zu.

15 Naka nui ɣa da yeelo daami anɲakai zu,
kele toɣa da ka ga kpɔɔ vaa wola ve, é va dɔ laave.

16 Naka nui laave ɓɔɣɔ la ga ɣigi ɣa ma,
é leve zunu lofela va, niiti ta zoo ti gooɣaavote fe ga keleɣelegi.

17 E ɓɔɣɔ vili kpɔɛi ɣa, nii é la loni é va,
keeve eɣe gilei a ye levesu, è so goii va.

18 Eɣe titi nui é abulevegiti pilisu,
ta meɛinti é da nuiti paa ɓɔɣɔ maɔɣoolii zu,

19 pele ɣana zunui naa la, nii é seɲɲɔɣɔi yaavazu,
naa voluma, é ɣe ma: «Soleya vaa nɔ ve.»

20 Kovi valagi ɣa da abui za,
siegi zu ne fele ge la ná la, kpɔɛi ɣaa ɣa da yei.

21 Tigii ɣa da abulekai ve, kovii abui ɣaazo,
kpɔleve zunui ɣa da kpɔɛi ɣaazule.

22 Famai ɣeeve eɣe daamiani neɛɛɛgi,
toɣa da yei, eyɛsu é zeeli nui yiimave.

23 Wali ɣaei peai penai maazu,
vele ɣana kpɔɛ neɛɛɛgiti ti la, ti nui yiimave ma vaa ɲɔiti maalɔɔɣuzu.

24 Nui woinzeɣemai daavegai, toɣa da maalɔɔɣu ga laawooiti,
é da yaavaiti kpɛte ɣoozu.

25 Ni a ɣena kpɔɛ vaɣɔiti boga, mina la da,
mazɔɔ ná-kisieiti sulaavege ga faa ɲɔi.

26 Keleɣeleɣe gola ná-woinzeɣemai ɔɔɣu vai zu,
kele nuɓusei pe ge ɓega ga ná-suɲɔi ɣweɛ.

27 Zoi a zeɣei wɔ, tɔ ɓɔɣɔ ɣa loo su,
zoi a kɔtui ɣilikilina, toɣa loo tɔ ɓɔɣɔi nɔ ma volu.

28 E nui ta maawana ga zeveɛɛmai, naa ɣa ga è zili la.
Woovele dai ma ɓɔɛi wo fai ɣa da va ga faa zuɣoloɣologi.

† 26:11 Boge mɔno 2Pi 2:22 zu.

27

- 1 Mina gɔmazei ga nii a gɛ lina,
mazɔɔ è la naa gʋɛɛ, nii é gɛɛzu za.*
- 2 E-laaɓe mina è maamuse, nu gɪligiti zɛ ná, ti kɛ.
Nu gɪligi naa gɛ, da ɓɔɓɔi è-laaɓe mina kɛ.
- 3 Kɔtui wuiɓe, naɓaegi wɥɥegi wui,
kɛɛ ziiɓaawanai gɪmalala nui buzeɓezu, naa wuiɓe ti felegɔ pɛ ba.
- 4 Ziiɓaawanai ɲɔɓɓe, ziiɓɔɓɔlɔgɪ gɛɛɓaaba,
kɛɛ ɓɛ ɓa a lo toloi luɓɔ?
- 5 Fizɔɓɛ è zɛlii lo nui ma kɛɛi zu,
è ɓa maagɛ kpɔ ɓɔɔla vai ma.
- 6 Nu wɔɔlai ná-zelilomai, ɓa ná-woogɛgɪladai lɛɛzu,
nu zili nui è nɛnɛɛ vai, naa ɓa ga yaava vaa nɔ.
- 7 Ziɓɔ nui ɓa da gɛɛ kɔin guloɓi va,
pulu nui ɓa da ani wanai ɓa ga ɲɛmige.
- 8 Siɛziɛ nui maa ɓa ɓoozana seizuɓe va,
kɛɛɓe eɓɛ wɔnii maagɔozaai ná-daɓagi va.
- 9 Guloɓi ta gulo maku nɛnɛɛgi, ta da nu yiiɓaanɛ,
ɓɔɔla vai ná-gaanɛɛi ɓa da koozunɛɛi ve nu ya, é leve da ɓɔɓɔ ɛnɛkɛgi va.
- 10 Mina betɛɓe è-wɔɔɔlɔiti ba, ta è-gɛɛ ɓɔɔlɔiti.
Ni da ɓɛna faabaagi zu, mina ɓize, è va li è-gɛɛloin ɓɔ be,
mazɔɔ siɛ mɔinmɔin su, è-zeiɲɔɓɔi maabuɓaai è va, naa vizɔɓɛ é leve è-gɛɛloin
va, maagɔozaai è va.
- 11 Ziɛ ga gɪmalai dɔun zunu, ziimɔɓe laa ɓa ve ga koozunɛɛi,
ná zoo gɛ naati gooɓaavote, niiti ti vaazu mà.
- 12 Gɪma nui a faabaagi ɓaana, é da va, toɓa da ɓɔɓɔ.
Nui nii é la de faa mɔinmɔin kwɛɛ, naa ɓa da li nɔ ga yiima velei, eyɛsu é suɓoloi
gɔmɔ.
- 13 Ni nui ta a ɓɔɓɔ ɓɛna ga zeelaga è ɓɔ be, é vile nui ta ná-kuye vaa va, nii è la
kwɛɛ,
ná-seɓɛi zeɓɛ ga kpɔunmai, nui naa ná-faa zu, nii è la kwɛɛ.
- 14 Ni nui ta a tuya loona seiɲɔɓɔi ɓe, é woogɔla la sobuzobui,
toɓa leve ɓe ga foovooi.
- 15 Kpɔɛɛɓe anzanui gɛɛɓe eɓɛ ziɛi, é vilesu peinpein,
maa la levezu tonai va voloi.
- 16 Da wɔinna ga è gaabɛ, kɛɛɓe eɓɛ da ɓe fiilei zosu ga yeɛi,
ɓaa è guloɓi ɓu yeavɛ ga è make.
- 17 Kɔlui ɓa da kɔlui ɓaali,
nui gɪgi ɓaazu ɓa da zeɓɛ ma, seiɲɔɓɔi ná-siepolui ɓɔ.
- 18 Zɔi é weɛzu kooleɓoole gului ma, toɓa ma waai ta mi,
zɔi é maligii makesu, toɓa ɓɛbiya zɔɔɔ.
- 19 Uelei nu ɓɔɓɔ ɓaazuɓe ɓaazu la ziɛi wu,
vele ɓana nu gɪgi a da è-ɓaaɓɔɓɔɓɔɓɔ laɛ la.
- 20 Gɔɓɛalaazu ta undaavili zeɓɛzaɓagi ti zulaa la vega,
zekana é la, nuɓusei yiimai laa la zeelia pɛ.
- 21 Zanugi ta wali ɓaeti, ta da ɓete abui ɓa,
kɛɛ nui lukpɔi ɓaa ɓa levezu, é zoloo daaseigi ma.

* 27:1 Wele ɓe: Zak 4:13-16.

22 Anεε ni da ɣimalala nui ziqazu kodai zu ga etei, eɣevelei nu a da kpazii zifa la,
 è la zooga è va ná-titigi ɣula ba.

23 Da-loganiiti gilagilagi ɣevelei ɣwεε ga pago, ɣaaba gola da-logani bulugiti ma.

24 Mazɔɔɔ kpɛtei la zeeyεga ma eyεsu ɣɔ, masa bɔɔɔɔgi la yeɣa nu unba yeenɔpe.

25 Siegi zu è tufa vɔɔi levezu la,† tufa undui ɣa da wuzeɣe, gizeiti ma lufaiti gaa ɣa le ba,

26 da-vaalagiti maaleɣaiti ta ɣe ga è maaɣili zɔɔlaiti, boliiti ta ɣe ga da-balagi ɣeya aniiti,

27 boliiti ta-niimi dei maanεεε, é kula ɣe ga è-laamianigi, wa da-veleyeɣei, ta da-wotige anzanuiti maavaiti.

28

1 Faa ɲou ɣe nui ɣa da bize, anεε ni nu la kpeεzu, kitogi ɣa telebo nuiti zea, eɣe zala bokpagi.

2 Siegi zu kpakagi la zɔoi zu, kundigila ɣaizie nuiti ta da mɔin. Kele kundigii a zeina, kelegelegai é ɣala, faiti ta da zie ga pago.

3 Zunui é ga bala nui, é maawɔin nuiti maanɔɣɔzu, toɣa ga faa zuɣologolo tonai, é pului loozu.

4 Niiti ti ɣelezu GALA ná-tɔgi va, naati ta da faa ɲou ɣe nuiti maamuse, kele niiti ti ɣolozu tɔgi ve, naati ta da laale ti wu.

5 Niiti ti bɔɣɔ veezu faa ɲoi ya, naati ti la sɔle fai tanɔpe gaɔɣaazu, kele niiti ti bɔɣɔ ɣilizu ɔɔɔɔɔ GALAGI va, naati ta da faiti pe gaɔɣa.

6 Fizɔge nu ɣe ga bala nui, è da zie sɔledai zu, è va li ɣεεzu ga kpɛte nui, nii sie velei ga wooveledai.

7 Zoi é ɣolozu GALA ná-tɔgi ve, doun zunu ɣana kelegelegai, kele zoi é vilesu tuva vele ɲou nuiti polu, naa ɣa da va ga unfegi keεɣe vɔ.

8 Zoi é ná-sɔɔɔgi maamɔinzu ga talama walli, nii datevɔgai,* naa ɣa sɔɔɔɔgi ɣaaleεzu ba naa ve, nii a maawɔin nuiti maawɔinɣa.

9 Ni nu a voluavena, ga é mina woilo GALA ná-tɔ gooi ma, ná-GALA falii wɔin ɣa zeɣe GALA ma.

10 Zoi é telebo nuiti kakasu, é ti vile pele ɲoi ma, toɣa loo zeɣei zu, nii é bɔai.

Kele niiti ti ziezu ga sɔledai, undaanεei ɣa naati tuɣɔ.

11 Kpɛte nui ɣeleɣelege bɔɣɔ nɔ ɣaazu, kele bala nui kelegelegai, naa ɣa zoo é poluɣula.

12 Siegi zu telebo nuiti ti kundigilai zɔɔɔsu da, lebiya ɣa da ɣe lee εεε pe be. Kele siegi zu nu ɲoiti ti wuzeɣezu la, εεε ka da bɔɣu.

13 Zoi é ná-tɔ kologologiti dɔɔɣuzu, naa la ɣula bɔɣɔ numa, kele GALA ka da naa zuvaaye, zoi é laazu zɔ ga é ɣele ti va.

14 Undaanεε nu ɣa ga naama nui, nii yeenɔpe é luazu faa ɲoi ɣεε vai va, kele zoi é ɣikpaazu, é da faa ɲoi ɣe, naa ɣa lɔ maanɔɣoi zu.

15 Velei zalai la, é zikɔzu, ta file zuai pului ma, vele ɣana faa ɲou ɣe nui la, nii é masadai ɣεεzu nuɔuseiti unda, ti valagai.

† 27:25 E zo Gainbogi ma, é li Aɣui vɔ. * 28:8 GALA ge tɔgi zeini naama vai ma. Wele veti: Eɣz 22:45; Lev 25:35-37; TSV 23:20-21; Ezk 22:12.

- 16 Kundigii a balana gigi ma, tofa da telebotalai wola ge,
kele zoi e gelezu kakama ani mii vai va, tofa da lebi kundigilai zu.
- 17 Nui nii nu vaa vai ziimaue, tofa da bize ga lia na-kabayegjei vo pelei,
nu nape ge mina pele besa tufo.
- 18 Nu-o-nu nii sie vele zolegai, naa ga kizogi zoloo,
kele soletala nui, e pele zubili felegoi ziezuz, tofa loo gila su.
- 19 Zoi a tii geezu na-zooi ma, naa ga laamianigi zoloo,
kele zoi e vilesu fuun faiti polu, naa gonogi ga ge ga daanogowogi.
- 20 Nui e ga lada nui, zee laa ga ve ga tuyai,
kele zoi e woinni e bete ga gaazuvilei, maanogoi la voola ba.
- 21 E la vizoni ga nu zeelzogozui ge nubuseiti zogozu,
anee naa ve, nui ga zoosu e faa noi ge bulu bugai zoloo fai zu.
- 22 Zunui e ga gaazugulapo nui, tofa da kpetei gaziie ga gaazuvilei,
tofa da yeema ga baladai ga vaazu po.
- 23 Zoi e zelii losu sejnogoi ma, gaabelasu naa ga da na-faaneei wuufwee,
e leve zoi va e maamusei wosu ga negi.
- 24 Nu-o-nu e kaazu ga faa nou laade, ga e keege ta dee maavo,
e la vizoni toosu nu va.
- 25 Zunui nii solooigi la ziileida, tofa da kpoei wuzege,
kele zoi e bogo galivaazu Goofo GALAGI ma, tofa ge anii pe su no yafaba.
- 26 Dei e laazu da-gigaizieiti no la, da ga gimalala nu,
kele zoi e ziezu ga gimalai, faabaagiti ta voola ba.
- 27 Zoi e faaneei geezu bala nuiti be, e la yega kpala zu,
kele zoi e gaazuvweezu ma, sejnogoi na-kpobi lugo, tofa foovoo mainmain soloo.
- 28 Siegi zu faa nou ge nuiti ti zeizu la kundigilai zu, ese pe ka da bogu,
kele siegi zu ti loozu bu la, telebo nui ma mainmain ka da gula kelema.

29

- 1 Zunui nii maanai ga zelii lo ma, e da dogi baa ga,
tofa gologolo ga kulafilibai, sosu la gaa.
- 2 Telebo nuiti ta mainna, nubuseiti koozu ga da ne,
kele nu noiti ta zeina kundigilai zu, nubuseiti ta da kpalagi wo.
- 3 Zoi e po ga e zie ga gimalai, naa ga da keege goozune,
kele zoi e vilesu kologolo anzanuiti polu, naa ga da na-naavoloiti kologolo.
- 4 Masagi ga da na-zooi bete, siegi zu e ziezu la ga telebodai,
kele a lobeanii maalolina, tofa naa gologolo.
- 5 Nui e boolaiti teezu su,
tofa balii laazu kogoi wu.
- 6 Faa nou ge nuiti ta da ge ga kasofo nui, tiya bogoi ta-l kologologiti faa zu,
sole nuiti ta da pile soloo, ti goozune.
- 7 Telebo nui naa gwee, nii maanai e ge bala nuiti be,
kele naama gi ge la faa nou ge nui ma.
- 8 Neegulasu nuiti ta da kpo abui vili taa wolai zu,
kele gima nuiti ta da ziiifaawanai gaayei.
- 9 Ni gima nui ta gimalala nui ta gena tukpoi ma,
gimalala nui yiiifaawanava, baa e neei wo, e la boloo.*
- 10 Nama vuu nuiti ta da telebo nui woinzege,

* 29:9 Tati pelei tagili balaa ka ga niiti: tofa la no yiiifaawana, baa e nee, tama nu la bega pe.

kele sole nuiti ta da baa zenvui maazu.

¹¹ Gimalala nui ga da ná-ziigaaawana vaiti kpein kula kelema, kele gima nui ga da boḡḡo zo, é la nonḡiti kula kelema.

¹² Siegi zu kundigii woilosu da zee boḡiti ma, niiti ti botii gḡeezu zeewu, naati pe ta da gḡe ga woobalada nuiti.

¹³ Bala nui ta maanḡḡo nui, ti boḡe faa gila ma:

Gooḡḡo GALAGI gaazuve veeve ti felego pe be, ga ti da wele la.

¹⁴ Masagi nii é zobobelala nuiti ta-lukpḡi gaalevezu ga gaamai, ná-masadaí ga da ye zea ḡḡo.

¹⁵ Kpakḡi ta zelilomai, ta da gimalai ve, kele zunu lounḡoi pilḡgai boḡḡo yeema, toḡa da dee unfe.

¹⁶ Siegi zu nu jḡiti ti mainzu la, to kologologi zu ga da woḡḡo, kele telebo nuiti ta gḡe ga ta-loobui ma zeeleí.

¹⁷ Ni da è-loun zunui maagolona, é la è yiizoolé vaa gḡe, kele toḡa è yiilei ga gola.

¹⁸ Siegi zu GALA ge la kulakelema wosu da, nuḡuseiti ta da eteai zie faazupui zu.

Undaane nu ga ga naama nui, nii naazu, é ḡolozu GALA ná-toḡi ve.

¹⁹ Nu la da ga botigḡe nui maagolo ga kpḡezugulai, mazḡḡo anee ni toḡa naa gaagaaazu, nii é wosu ma, é la ḡoloo jḡegelein.

²⁰ Da nu gaana, é da boḡe, é la gigaiziezu, nu ga gḡito gimalala nui va, é leve toḡn ba.

²¹ Ni nu a botigḡe nui laaneena ná-nu niinelai zu, toḡa gaabela ga kololalai.†

²² Ziiḡula nui ga da kpḡei leve, zoi ziiḡulazu valafala, naa ga da to kologogiti ke.

²³ Wasogi ga da nui maayei, kele boḡḡomaayei ga da nui woḡḡo.

²⁴ Zoi é yeezeizu unma nui wu, naa ga da boḡḡo nimiza, toḡzei é foovooi ḡwee, é naama nui laalḡḡoma, nii é ḡelezu ga é mina va, é va zeele wooi wo.‡

²⁵ Da ḡena lua nuiti ba, toḡa ga balii, kele zoi é ḡalivaazu Gooḡḡo GALAGI ma, naa yiileive.

²⁶ Ma mainmḡin ka ná, ti da kpḡbai ḡaizie ta-ḡundigii ya,§ kele ese maalobo fai ga Gooḡḡo GALAGI ya.

²⁷ Telebotala nuiti wḡin ga da zeḡe telebo nuiti ma, sole nuiti maayoseḡeve faa jḡi gḡe nuiti be.

Aguul ná-kpḡeiti

30

¹ Yakee ná-doun zunui Aguul ná-kpḡeiti.* Zunui nii ná-deve woointi ti Itiyele ná-faa ma. Itiyele ná-faa ma, ta Ukale.

† 29:21 Tati pelei taḡili balaa ka ga nii: toḡa gaabela ga é boḡḡo vete ga pele wu loun zunui gila. ‡ 29:24 Maaneeneí é wosu foovooi ba kelemaḡe kpaun, ga ti saba nui gila kelema. Wele vete: Lev 5:1; TḡN 17:2.

§ 29:26 ti da kpḡbai ḡaizie ta-ḡundigii ya: Tati pelei taḡili balaa ka ga nii: ti po ga totuḡḡi ti-wooi meni ||aa totuḡḡi yeezei ti wu. * 30:1 Tanisu Aguul ||ni ga ḡima nui ta, eḡevelei Etan ta Geeman ti ḡeni la (1Ma 5:11). Yakee ná-doun zunui Aguul ná-kpḡeiti: Tati pelei taḡili balaa ka ga nii: Masa nui Yakee ná-doun zunui Aguul ná-kpḡeiti. Ni naa ve tama, Aguul ḡeni mu ga Isemaycle mavofodai gila. Wele ve: Zen 25:13-14.

² Gaama ve, nà ga gɔmalala nui, gè leve nuɔuseiti kpein ba, nuɔuse felefelegi la zèa.

³ Gè la gɔmalai gɔalani, gè la GALA Nadegai ná-faaɔwɛgi ɔwɛɛ.†

⁴ Bɛ ɔa é lɛɛni geeɔɔlogi zu, GALA pɔ bɛ, é zeɔe ná, é yei?

Bɛ ɔa é filei zoga, é ye zea?

Bɛ ɔa é zɛɛiti pua ná-seɔeji la?

Bɛ ɔa é zɔoi ɔwɛgiti kpein daa?

Daasei ka bɛ, ná-doun zunui laasei ka bɛ?

Bo dɛɛ, ni è kwɛɛ!

⁵ GALA daawooi gɔlagilagi pɛ ka ga gaamai.

Toɔa ga kɔɔɔɔ zɛpɛgi naati bɛ, niiti ti loɔɔɔɔ zu bu.

⁶ Mina tanɔpɛ da daawooiti ma, ni naa laade, toɔa è loɔa, è vete ga zɛɛ nu.

⁷ Gɔɔɔɔ GALAGI, ná faa felegɔ valizu è ma, naati kɛ bɛ, aisa ná-eteai va bɛ:

⁸ màkɛ, gè mina kpɔɛ naka wo, baa zɛɛiti, mina kɛ ga bala nu, baa kpɛtɛ nu wola.

Naa ve zèa nɔ, nii fizɔgai mà, gè eteai zɛ.

⁹ Mazɔɔɔ anii pɛ ga voovana zèa, ná va lia gɛlezu è va, gè va ɔɛ ma: «Bɛ ɔa é ga Gɔɔɔɔ GALAGI?»

Baa mu, maanɔɔɔi a bɔina dà, gè bɔɔɔ ɔɛ ga unma nu, gè baagɔla ná-GALAGI ma ɔana.

¹⁰ Mina va botigɛ nu ma, maligii ɔaazu.

E mina è voovo, da-vaagɔazagi ma ɔasɔi ɔa la è unma.

¹¹ Nui tanigaa ta ná, ta da ti-gɛɛ ɔoto, ti la tuya loa ti-lee vɛ.

¹² Nui tanigaa ta ná, ti bɔɔɔ ɔaazu ga ti nadegɛ, tama, ti la gbani, ti va ɔula ta-ɔɔɔɔba vaiti su.

¹³ Nui tanigaa ta ná, ti ɔaazuleai, ti da wɛɛ nui pɛ ba fawuu.

¹⁴ Nui tanigaa ta ná, ti-niigaiti ti ga boɔa zɔkpɔiti, ti-balɔ ɔaeiti ti ga boɔaiti, ti da maanɔɔɔ nuiiti mi,

ti va nɛɛɛ, ti ɔula eteai zu,

ti va bala nuiiti suwuɔaaleve, ti ɔula nuɔuseiti saama.

¹⁵ Moolɛi ná-doun anzanuiti ti fele, ti-laasei ka ga: Fe! Fe!

Ani savagɔ ɔa ná, ti-yii la leida eyɛsu pɛ,

eyɛsu pɛ ti la ɔea ma: «É kula ɔea.»

¹⁶ Gɔvɛalaazu, doun zɔɔɔɔtala anzanui,

zooi, nii zɛ la ga kpɔɔle wɔinzeɔe ma,

kɛɛ ti-naanisiei ɔa ná balaa, abui, nii é la ɔea ma: «É kula ɔea.»

¹⁷ Nui ɔaazuɔɛzɛiti é nɛɛɔulazu la kɛɛɔɛ zu, é da woozotalai ɔɛ ga dee,

† 30:3 Tati pelei taɔili balaa ka ga niiti: kɛɛ gè nuiiti ta-vaagɔwɛgi ɔwɛɛ, naa tama gè la nu nadegaiti ta-vaagɔwɛgi ɔwɛɛ.

kotudei ma galawaniiti ta ti gula su, koƷe yiwoiti ti ti mi.‡

18 Faa savago Ʒa ge la de gaƷaani,
kpudeai maazu:

19 koƷei Ʒove pelei geezuve,
kaalii bokpo pelei fasai ma,
batoi ná-pelei kpolodei zaamave.
Kele naanisiei balaa Ʒa ná:
zunui zie velei é lo anzalpoi va.

20 Wele velei weenzo anzanui a da ke la:
a yiima vaiti keena ziilei, é laamave bale,
é Ʒe: «Gè la faa Ʒou nɔpe keeni.»

21 Faa savago Ʒa ná,
niiti ta da eteai niikpi, é la ziaa bu:

22 duoi a zeina ga masagi,
Ʒimalala nui a zobo solɔna, é da Ʒonɔgi zɔlɔɔ,
23 anzanui kelebai wogai da, naa a zeina zini be.
Kele naanisiei balaa Ʒa ná:
duo anzanui é zeizu duo dee votogi zu.

24 Sua naanigo Ʒa ná eteai zu, ti wola loidai gola,
ane naa ve, ti wola Ʒige dageleve:

25 pupuiti, zebe nɔpe ge la ti va,
kele ta da ti-Ʒonɔgi Ʒevele beƷe foƷoi,

26 fasa woliiti, § zebe la ti va,
kele ta da ti-vuuzuve beƷe fasaiti su,

27 kotogiti, masa ge la ti unda,
ta da boƷo zei su, ti ma bulugi da gula,

28 kooloiti, niiti nu a da ti zo nɔ ga yeei,
ta da lo masagiti ta-masa peleiiti bu.

29 Fuluani savago Ʒa ná,
ti zie velei, ta ti maane velei ga pete gani:

30 zalai, nii ziilɔai é leve suaiti pe ba,
é la gula volu nu nɔpe be,

31 tee zinei, * nii a da Ʒaalɔ koƷovolu valagiti ga, baa mu boli zinei.
Kele naanisiei balaa Ʒa ná:
masagi é loni ná-kooƷebeí untuƷo, ti da li.

32 Ni è Ʒeni ga Ʒimalala nui, è da waso,
baa ni è Ʒeni kigaizie Ʒoiti bosu, †
za volumna, boƷo zo.

33 Mazɔlɔ nɔnɔi loƷaai Ʒa nu a da guloi zɔlɔɔ da,
sokpa loƷai Ʒa namai a da gula su,

‡ 30:17 Nii voluve Ʒa ga faane vuuƷwɛetala loun zunui ma voomai la kaba zɔlɔga, toƷa ye ná file wɔniiti be. § 30:26 **fasa woliiti**: Naati ta ga tufa mi zua goiti, ta da main volu gizeiti ma. Wele balaa veti: Lev 11:5; Guy 104:18. * 30:31 **tee zinei**: Tati pelei taƷili balaa ka ga niiti: sooi, zabei. † 30:32 Tati pelei taƷili balaa ka ga nii: ni è toozeida ga kigaiziei woga.

ziiḡaawanai ḡaazuleai ḡa kṛṛei a ḡa ḡula su.

TENḡi é veeni masagi ya

31

¹ Masagi Lemuwele* laawooiti. Kalagiti dee ti woni da.

² Lee ḡa ná bo è ma, dòn zunu?

Lee ḡa ná bo è ma, kòozu loin?

Lee ḡa ná bo è ma, dòn zunu, ḡè minazegeni ga ḡè sòḡḡ?

³ Mina è-zuvikei ve anzanuiti zea,†

ta ḡa-veleiti, naati zea, niiti ta ḡa masagiti kaka.

⁴ E la zolooni masagiti ma, Lemuwele,

é la zolooni masagiti ma, ga ti va ḡḡi ḡḡe,

ḡaa naati, niiti ti kundigilai ḡḡEzu, ti va gaazulati gani ḡḡe.‡

⁵ Mazḡḡ a ti zona, ti mina yeema ḡḡi laawooiti ma,

ta ti mina maawoin niiti ta-ḡaamai maavalibo.

⁶ Nu gaazulati kṛṛe anii ve naa ya, nii undaa vaazu vilisu,

ta ḡḡi ve maawoin nui ya.

⁷ E kṛṛe, é yeema ná-baladai ma,

é mina ḡitoo ná-maanḡḡi zu.

⁸ Laalao è ḡḡe, è naati maalobo, niiti ti la zooga ti va ḡḡe,

è naati kṛein maalogi wo, niiti keḡebai wogai ga tiye.

⁹ Laalao è ḡḡe, è tukṛṛi ḡaaleve ga telebodai,

è maanḡḡi nui maalobo ta bala nui.

Anzanu zḡbelamai ná-fai

¹⁰ UndaanEE nu ḡa ga naa, nii a anzanu zḡbelamai zḡḡḡ,
tosuve wḡḡḡḡe kḡbu ani vagḡiti songḡi va.

¹¹ Sinigi laave da,

ani vagḡ nḡḡe ge la valaga ná-pelei wu.

¹² E la ḡa ga kazemazu vaa nḡḡe ke ga sinigi,

keni faa vagḡi nḡ, sii ma voloiti pḡ su.

¹³ Toḡa ḡa baala deḡai ḡaizie ta gezei,

é ḡa boti ḡe ga zeeiti ga koozunEEi.

¹⁴ Eḡe yaaḡḡo ḡatḡi,

toḡa ḡa zeḡe ga ḡḡnḡi ḡoozama.

¹⁵ Toḡa ḡa wuzegḡe ga kpidiḡidigi,

é daamianigi ve ná-peleyegḡe ya,

é ná-deveiti fe ná-botigḡe anzanuiti zea.

¹⁶ E ḡisie kṛalagi ta zu, é geya,

é leezen belei leve ba, ga ná-botii zulḡnḡi.

¹⁷ Toḡa ḡa botii ḡe ga suvikei pḡ,

zea la valaga ḡḡ.

* **31:1 Lemuwele:** Nu la masagi nii ḡḡEE. **Masagi Lemuwele laawooiti, kalagi niiti dee...** Tati peleli taḡili ḡalaa ka ga nii: *Masa masagi Lemuwele laawooiti, niiti dee...* Ni naa ve tama, Lemuwele ḡeni mu ga Isemayele mavofodai gila. Wele 30:1 zu, ta suḡulazuve. † **31:3** Nii ḡa ḡḡEzu, é uile anza veleli wu anzanu moimmaingiti ba masa peleli wu, niiti ta la zoo ti masagi zegḡe sie vele va. Wele veti: 5:9-11; 1Ma 11:1; Neg 13:26. ‡ **31:4** Wele veti: 16:10, 12; Guy 72:1-4; TbN 10:16-17.

18 Toḡa peṭesu ga zeavaiti su ḡa beṭezu,
toḡa da ḡaazuḡa, é da botii ḡe kpidii, abu zezei ḡa.

19 Toḡa da kenagi zo ga yeei, é da gezei ḡali,
é kena kpakui zo ga yeeḡeḡaiti.

20 Zeei maaleḡe maanḡḡo nuiti ta-ḡaba vai ma,
toḡa ga faaneḡe ḡe nu bala nuiti be.

21 E la lua kḡole va, é vile ná-pelei va,
tḡzei seḡe vaḡḡiti ta ti pe zea.

22 Toḡa da dasuzegḡeiti kḡete tḡ ḡḡḡi,
geze ḡḡi seḡeiti ta§ zea.

23 Sinigi ḡa ga seizumaaneḡeḡi ese pe ge kwee, ti da unfe ma,
tiya ḡa ta da zeḡi taa vaawo bosuḡeti.

24 Toḡa da seḡeiti fele, é da ti uḡdi,
é da saamaḡḡiligi fe yaḡḡoiti zea.

25 Zebei ta unfemai, ta be ga maaḡili zḡḡai,
toḡa da ḡee laa ḡakama, a ḡena ḡisiaa velela vele vaiti su.

26 Toḡa da ḡḡe ga ḡimalai,
sooḡe kalagi wosu ga wooḡeḡḡiladai.

27 Toḡa da wele fai kpein ma, é ziezu ná-peleyeḡei wu,
é la looḡḡa botii va.

28 Ná-dointi ta da wuzegḡe, ti va ti da maamuse.
Maamuse vai ḡa da ḡe ga guyei sinigi la.

29 E ḡe ma: «Anzanui mḡinve, ti-losuḡeti ḡḡḡai,
kele ḡoun da, é buḡeḡe ti pe maazu.»

30 Zaalai ḡa ga yaava ani, padai ḡa da leve,
kele anzanui é luazu ḡḡḡḡ GALAGI va, naa ḡa maaneai ga é maamusei zḡḡḡ.

31 A kḡḡḡḡḡe ma lḡḡḡi ve zea!

Wo maamuse vaiti bo, taazuḡe ḡeḡeḡein é vile keewotiiti pe ba!

§ 31:22 *geze ḡḡi seḡeiti ta*: Seḡe zḡḡḡḡ ḡaaḡaagiti keni ga tiye, ti ḡeni ga zobodai ma uoogi. Wele veti: 7:16; Zen 41:42.

Misee Ná-SεVEI SεVEI Iɔɔzeigi

GALA goo wo nui Miseeni ka ti ɣeni ma ta GALA goo wo nui Ezayi, é nɔno ma wotii ɣeeni gaamai zu, é zo kona undɔfela puunaanigɔi (740) ma, é zeeli kona undɔfelai (700) ma, aisa Yesu Kilista va zɔlɔɔ eteai zu. Uelei nɔ Ezayi kɛeni la, é ɔɛni Zuda masadai zu nuɓuseiti pɔ, siegi zu naati ti ɣeni la kpɔɛi maazu ta Asili yooi zu zalaɓusuiti.

Misee ɔɛni goomɛni nuiti pɛ pɔ, ga ta-yooi, mɔun ge la ma ga ta-laa wolai Zeeluzalɛme, toɣa ɓaazu zosu, eɣɛvelei é ɣeeni la ga Samali, Izelayele ná-masadai ma laa wolai, é looni bu, é zo kona undɔfela puufelegɔ maazu felegɔi (722) ma, é zeeli kona undɔfela puufelegɔ maazu ɣilagi (721) ma, aisa Yesu va zɔlɔɔ eteai zu. E ti looni ɣizu ga, faabaagi é ɓaazu, faa ɓɔiti ti ti ɣeeni, naa zuɓoloi ɣana ti ɓaazu kɔmɔsu, mɔun ge la ma mɛɛ ga telebotala vaiti ti ti ɣeezu ga ɔɔɣɔ.

GALA goo wo nui ɣa pɔ ga, GALA ge faiti daazale, naa ɣea ga ti vilɛga laawu ta nu wolaiti, ta nuɓuseiti ta-ɣundiɣi wolaiti, ta zobobe nu wolaiti, ta totuɣɔiti, ta tukpɔɣaaleve nuiti, ta zalaɣa ɣula nuiti. E sakpegi wuzegeni ɓalaa GALA goo wo nuiti daalɔɣma, niiti ti ɣeni nuɓuseiti kakasu ga minazegɛ kpɔɛiti, ti ɔa ɣe ma, zobo ge la mɔ ná, faa nɔpɛ ge va valibo niima vaiti su.

Misee ná-tɛnɛ gooitii maavele ma, toɣa pɔ ga zɔiti ti woilosu gooi ma, ti ɣigaizie ti ziimazegɛ pagɔ wo, ti ɣolo nɔ GALA ziimai ɓɛ, ti unfemai wo, ti zɔiti nɛɛ ɓɛ (6:8). Naama lenɛ gooitii ka GALA ná-kizo fai ma wooi wo fai vilɛni polu, GALA ge ɓaazu kɛɛzu ga niine, ɓelela ɓelei ná-nuɓuseiti ɓɛ.

Misee ná-sɛvei ɣɔɣɔlogɛ keela woo felegɔ ma, ti vilɛsu ɔɔɣɔ volu, ti ɔa ɣomi: GALA ka bosu ga toɣa ɓaazu ná-nuɓuseiti tukpɔɣaalevezu, é ti maagɔlo (gaagɣwesu 1 é zeeli gaagɣwesu 3 ma, gaagɣwesu 6:1 é zeeli gaagɣwesu 7:7 ma), keɛ é minazegeni ɓɛ ɓalaa, ga toɣa kizo (gaagɣwesu 4 é zeeli 5 ma, gaagɣwesu 7:8 é li gaagɣwesu 20), é ti ɓu su volu, é ti lɔ kundiɣi wu, nii a ɣula Davide mavofodai zu (gaagɣwesu 5:1-4a).

¹ Wootii ka ga niiti ɣooɣɔ GALAGI ti laazeelini Mɔleesɛte nui Misee ma, Zuda masa savagɔiti ta-yeeɣɛɣalaiti, Yɔtame, ta Aɣaze ta Ezeekiase. Ku-lakeɛmai naati ti vilɛni taa wolaiti ba, ti ga, Samali ta Zeeluzalɛme.

GALA ná-tukpɔɣaaleveai Izelayele laalɔɣma

² Nuɓuseiti pɛ à woilo!

Zooi ta wɔiti wo zooi ɣa, à ɣida bu!

Maliɣii ɣooɣɔ GALAGI ɣa yeɓu seizu ɓadegai,
é zeele wooi wo wo laalɔɣma!

³ Weɛ Maliɣii ɣana ɣula seizuve,
é yei, é ɔa ɣɔɣɔzie zalaɣa ɣula adavɛti su.

⁴ Gizeiti ti ɔa ɓuse kɔɣowu,
pɛtugiti sulaa ɔa lao,
eɣɛ kedoi ɣaa ɣa ɣe wuunsu abui ɣa,
eɣɛ zie a ɣe gizei yeizu.

⁵ Naa pɛ ka ga Zakɔbe mavofodaiti ta-lɔ kologɔlogi,

Izelayele velayejei ná-kotoi maavele ma.

ʔe ɟa é Zakóbe liizu tɔ kologologi ma?

Ná-taa wolai Samali laade ɟaa?

ʔe ɟa é Zuda liizu ani ɟɔɔ vaiti ma?

Zeeluzalɛme laade ɟaa?

⁶ Maligii ɟeni ma: «Naa ma, ná Samali ɟɛɛzu ga kɔtu zigigi dɔɔɔi zu, ti da leezen belei la ma,

ná ná-kɔtuiti kilikili, ti la nemei zu,

gè kpale ná, ma wuulaagiti ti maaɟala.

⁷ Ná-kɔɔɟɔ gani kpɛɛaiti su ɟa ɟaleɟale,

ná-tɔnɔ nɔiti pɛ ti ɟala.

Ná-vololiba zaɟaaiti, gè naati suɓulukpulu,

tɔɔzei naati ti ɓɛteni ga ná-kologologi ma ɟulanumai,

ta vaazu ɟɛɛzu ga kologologi taɟiligaa ma ɟulanumai.»

GALA goo wo nui ná-ɟɔɔi

⁸ Naa ɟa é keɛzu gè ɟaalɛizu, gè da wɔɔɔ,

gè da zie ga ɟɔɟɔɔa ɲakai, kɔɔba ɲakai,

gè da kpɛɛi loo eɟɛ kovei,

gè da kpalagi wo eɟɛ saa wɔnigi.

⁹ Mazɔɔɔɔ maanɔɟɔi seeliai Samali ma, é la ɟulaa su pɛ.

E zeelia Zuda yooi ma ta Zeeluzalɛme taa zigidaɔɛ,

ve ná-nuɓuseiti ti zeini ná.

¹⁰ A mina daazeeli Gate taazuve, à mina wɔɔɔ!

ʔete-Leafela nuiti à ɟilikili fufiligi zu!

¹¹ Safiil nuiti, à leve ga ɟɔɔba ɲakai ta wa-unfegi!

Saanan nuiti ti la zoosu ti va ɟula taa va.

ɟɔɔi ɟa wosu ʔete-ɟayɛsele taazuve,

kpɔɔba zobo ge la mɔ ná.

¹² Malɔte taaveaiti sasɔ ɟa ɟalizu ta-ɟulanumaiti ma vaa zu.

Mazɔɔɔɔ nimiza vai ɟɔɔɟɔ GALAGI tevegai

é zeelia Zeeluzalɛme taa zigidaɔɛ ma.

¹³ Lakise laaveaiti, à wa-ɟɔɔɟɔ wotoloiti ta sooiti kevele ɓɛte.

Wo vɔkɔɟɔni Izelayele ná-wɔɔɔaladai ma,

wo Zeeluzalɛme lɔ tɔ kologogogiti su.

¹⁴ Naa ma, Zuda nuɓuseiti à bali ma wa Mɔleesete-Gate nuiti.

Akeziɓe taa wolai la ɟɛa ga

kula faa zu ani Izelayele nuɓuseiti ta-masagiti ɓɛ.

¹⁵ Maligii ɟa wo lɔɔzu nu niine yeezu Maleesa nuiti.

Izelayele ɟundigiiiti ti-lɔɟɔ ɟulaa,

ta vɛlazuve ɟaizɛ Adulame vugi zu.

¹⁶ A wɔungiti bo, wo ti ɓuye ma, Zeeluzalɛme taaveaiti,

kpaanagi ɟɛ wo unma, eɟɛ duai nɔungi,

à wo yiima lointi ta-wɔɔɔi wo,

mazɔɔɔɔ ta liizu ga tiye duɔɔi zu, ti maaɟooza wo va.

2

Tooma nuiti

¹ Maanɔɟɔ ɟa naati tugɔ, niiti ti telebotala vai ɟevele ɓɛtezu,

ti da ɟisɛ faa nɔi zu, ta ɟena laani kpidi!

Geelaa a laona, ti vile kee vai volu,
siegi zu ma zobogi ti ve la.

² Ti da gaaazuḡula kpalagiti ba, ti da ti zeḡe,
ta peḡeiti, ti da ti zeḡe.

Ti da loo nuiti ma, ti da ta-vele wu zoolaiti seḡe,
ti da ta-yooiti kula ti ya.

³ Naa ḡa é ba, Ḡooḡo GALAGI wooi ḡaa:
«Nà maanḡoi ḡevele beḡezu niima nu ziiti daaloḡoma,
wo la zooga wo va ḡoḡi ḡula bu,
wa ḡena ziaa, keḡni wo woungi vile,
mazoloo yeeḡeḡalalai é vaazu toḡa ga nimiza ziegi.»

⁴ Naama volo ná, ta wo laalo guyei zu,
ti da maawoin wuyei loo wo ma ga:

«Ḡiya ḡa gi ḡologologai metu!
Ḡá-nuḡuseiti ti valaga ta-yooiti ma!
Zoit ta gi beezu ḡá-balagaveti,
ti da ti ḡaaḡwe boḡo va!
Leeni vaa zu ti loozu gi ma?»

⁵ Tama, wo tanope ge la mo nono zolooḡa zooli zu,
nii Ḡooḡo GALAGI ná-nuḡuseiti ti gaagweezu.

Zoit ti GALA goo wo nui wooi zakpesu

⁶ Ta zee boei wosu, ti da ḡe ma:

«À mina zee boei wo fuun.
Nu mina zee boei wo ga naama zii, ga:
Baaḡulama vai la zeḡea ma!

⁷ Anee naa ve, leeni ḡa é wosu Zakobe ná-nuḡuseiti saama?
Ḡooḡo GALAGI yiiḡaawana fala baa?
Ná-faa ḡevele ḡa nei baa?»

GALA ge ḡe ma: «Dàawooiti ti la zolooni ga pagoo,
naama nui ve, nii é telebodai ḡeezu baa?

⁸ Kele wogi monoo, wo ná-nuḡuseiti keeni ga wo zili nuiti.
Wa seḡe wolai ḡulazu seḡewuzeḡeiti maazu,
naati koba ti levesu wo ḡoba ziileigi zu, ti da zeḡe koomave.

⁹ Wa ná-nuḡuseiti ti-anzaiti kpeezu ti zaama,
wo ti ḡula ti yiima veḡeiti bu,
lebiya voganii ḡe feai ti ya,
wa naa ḡulazu ti ya, ti la solooḡa pe.

¹⁰ A wuzeḡe! A liina!
Mazoloo niima yooi la ga dooḡo bosu,
tozei ná-kooi maavele ma, toḡa vaazu ḡologolosu ga gola.

¹¹ Nui ta a vaana, é da kpize nakai wo,
é da zee boeiti bo, ga:
«Ná bosu wo ma,
wa vaazu doo zolooḡu ta gaazulati ganiiti.»
Zee boe wo nui naa ḡa soloogai niima nuḡuseiti ma!»

GALA ka Izelayele nu vului motaiti gaale ba

¹² «Nà vaazu wo pe wo ḡaaleezu ba, Zakobe mavofodaiti,
nà vaazu wo ḡaaleezu ba, Izelayele nu vului motaiti,
nà wo ḡaale ba, eḡe baalagiti ti sasa ḡilagi zu,

egɛ baala kpulugiti ti laamiizu ada ɣila.
 Nu ɣa ɣɛ bebe wolai zɔngɔ wooi menisu.»
 13 Zɔi é pelei ɣulazu, naa ɣa lo ti luɣɔ.
 Ta pelei ɣula, ti ɣaaɓa,
 ti leve sigɗaɓe, ti ɣula ga naa velei.
 Ta-masagi ɣa lo ti luɣɔ,
 Gooɣɔ GALAGI ɣa a ɣɛ ti untuɣɔ.

3

Izelayele ɣundiɣiiti ta-lo pele ɲɔi

1 Gè ɣɛ ma:

«À woilo, Zakɔbe mavofodai ma ɣundiɣiiti,
 wɔi wo zeini Izelayele nuɓuseiti unda!
 Wo-losuve la ga wo va zie ga soledai ɓaa?»

2 Wa ɣɛɛzu faa vagoi va,
 faa ɲɔi ɣa neai wo ve,
 wa nuiti kɔɔgi ɣulazu ti ma,
 wo ti ma zuai ɣula ti-ɣaeiti ma.»

3 Ti-laamianigi ɣa nɔnɔ ga nà-nuɓuseiti ma zuai.

Ta ti-ɣɔɔgi ɣulazu ti ma,
 ti ti-ɣaeiti galeɣale.

Ti ti zuɓulukpulu,
 egɛ suai, nu ɣilizu kɔlu liɣii zu.

4 Naa ɣa é ba, ta woɔɣulana Gooɣɔ GALAGI ma ga é ɓɔ ti va,
 Maliɣii la ti woɔɣaavotega pe,
 keɛɛ toɣa voluave ti va,
 tɔɔzei faa ɲɔi va, ti keɛni.

GALA goo wo nuiti ti Izelayele yaavazu

5 Gooɣɔ GALAGI wooi ɣaa, é ga nii,
 GALA goo wo nuiti ta-vaa zu,
 niiti ti ná-nuɓuseiti kakasu, é ɣɛ ma:

«Ni ta ani ɓɔna ti-la,
 ta da ɣɛ ma naazu fai pe ge zolooga,
 keɛɛ ta da kɔɔi veɛ naati ba,
 zɔiti ti la ani ɓɔni ti-la.»

6 Wa ɣɛ niina kpidiu zu,
 wo la mɔ kulakɛɛma ɣaa!
 Veɛɛle veɛle vaiti bo fai bega!
 Kpidii ɣa veɛ niina wo ma, egɛ foloi a daana,
 foloi zu ɣa bidi wo ve.»

7 Zɔiti ti faiti bosu ma yeeluɣɔ, ɓaa ɣa ɣula ti ma,
 adɔɓɛɛ nuiti ta unfe!
 Ti pe ta ɣaazulɔɔɣu,
 mazɔɔɔ GALA ge la ti woɔɣaavotega pe.

8 Keɛɛ nɔn, dɔavege ga ɣaaɓaai ta Gooɣɔ GALAGI ná-Zenvui,
 ta soledai, ta zɛɓɛi,
 ga gè Zakɔbe mavofodai ná-tɔ kologologiti deɛ la,
 ta gè Izelayele ná-kotoi leɛ la.

Zeeluzalɛme ɣoloɣolo fai

⁹ A woilo deɣɛmu nii ma,
Zakɔbe mavofodai ma ɣundiɣiiti,
wɔi wo zeini Izelaye le nuɓuseiti unda!
Wa sɔle fai wɔinzeɣezu,
wo telebodai maave.

¹⁰ Wa Siyɔn losu ga nu vaai,
wo Zeeluzalɛme lo ga suɲɔi.

¹¹ Ta-ɣundiɣiiti ta tukpɔi ɣaalevezu lobɛanii maazu.
Kenɪ ti ta-zalaɣa ɣula nuiti sala pɛ, ti va nuiti kala ga tɔ gooi.
Kenɪ ti ta-GALA goo wo nuiti sala pɛ ga walii, ti va velela vele vaa wo.
Ti da voluzei ɢooɣɔ GALAGI va, ti da ɣɛ ma:
«ɢooɣɔ GALAGI la gi zaama ba?»
Da ma, maanɔɣɔ nɔpɛ ge la zeelia gi ma.»

¹² Naa ɣa é ba, wo maavele ma,
Siyɔn ɣa woli, eɣɛ kpalagi,
Zeeluzalɛme ɣa ɣɛ ga kɔtu zidɣigi,
dɔɔɔi ɣa GALA pɛleɪ ma ɣizeɪ maabɔɔle.

4*GALA ka masadai ɣɛ Siyɔn*

¹ Yeeɣɛɣala ɣaaɓelagiti ta zeelina,
ɢooɣɔ GALAGI ná-Pɛleɪ ma ɣizeɪ ɣaa ɣa ɣooza, é lo gizeiti pɛ maazu,
toɣa lo gize goiti pɛ maazu,
nuɓuse vebei ɣa ɣɛ liizu pɔ be.

² Zii ɣiligiti ta ɣɛ liizu ná, ti da ɣɛ ma:
«À va ade le ɢooɣɔ GALAGI ná-gizeɪ ma,
Zakɔbe ná-GALAGI ná-Pɛleɪ wu,
naa ɣa a ke, é ná-peleiti deɛ ga adeye,
ade va zie ga ná-peleiti.»

Mazɔɔ Siyɔn ɣa tɔgi a zeɣɛ ná,
ta ɢooɣɔ GALAGI laawooi ɣa zɔɔ Zeeluzalɛme nɔ.

³ Toɣa zaamazu logi wo nuɓuse mɔinmɔin zɔɣɔzu,
toɣa ɣɛ ga zii wolaiti ta-lukpɔɣaaleve nui, anɛɛ zɔiti ti maaɣoozaai.
Ta ta-ɣooɣɔ woɣa zɔkpɔiti ke ga kaliiti,
ti ta-beɛinti ke ga molo leve woɣaiti.

Zii la mɔ valaa zii va,
nu la mɔ kɔɣɔ vaa ma ɣala boga.

⁴ Eɛ ka ná-leezen be le la ziileigi zu, ta ná-kooleɣoole gulu belei,
nu nɔpɛ ge la bɔla maalua mɔnɔ,
mazɔɔ ɢooɣɔ GALAGI, Fai-Pɛ-Maliɣii, ɣa é boga.

⁵ Zɔɔma nuɓuseiti ta ziezɔ ta-ɣalagiti daaseigi zu,
kele ɣiya ma, gá ye ziezɔ ɢooɣɔ GALAGI ada-GALAGI laaseigi zu, eyɛsu ɣɔ.

GALA ka ná-baala kpulugi ɣaale ba

⁶ ɢooɣɔ GALAGI wooi ɣaa:
«Naama volo ná, ná ná-baalagiti gaale ba,
zɔiti ti maaleɣɛfɛgai, ta zɔiti ti zuvazagai,
niiti gè ti zopele ɲɔuni.

7 Zoit ti maalegefegai, nà naa mótaiti make,
 zoiti ti maafoozani, gè naati ke ga zii wola.
 Gooḡo GALAGI ḡa masadai ḡe ti unda, Siyḡn gizee ma,
 é zo názuve ma, eyesu ḡo.

8 Da ve, Zeeluzaleme ḡizee, è welezu nuḡuseiti ma,
 eḡe baala make nui é wele baala kpulugi ma,
 ḡa ga va da-masadai zolḡosu volu, nii é ḡeni è ya mḡungi.
 Zeeluzaleme ḡa ḡe volu ga masadai ma laa wolai.»

Zeeluzaleme ná-voluḡulai ta unḡḡo fai

9 Lee ḡee ḡa wo toozu niizu, niizu Zeeluzaleme nuḡuseiti?
 Masa ge la mḡ wo ve ḡaa?

Wo lenḡ nui zaa ḡaa,
 taḡai wo zosu ḡani, eḡe anzanu a ḡe doun zolḡosu?

10 Siyḡn laaveaiti, à ḡoḡo zḡbili ga taḡai,
 wo kpalagi wo, eḡe anzanui é doin zolḡosu!

Mazḡḡo wa ḡulazu taai va,
 wo ze i dḡḡo wolai zu,
 wa liizu, eyesu wo zeeli Baḡilḡone.
 Kele miná ḡa wa unḡḡoḡi zolḡo ná,

Gooḡo GALAGI ḡa wo ḡeya volu,
 é wo ḡula wo zili nuiti zea.

11 Kele niizuve, zii mḡinmḡin ge ḡaalḡa ba wo laalḡḡoma,
 ti da ḡe ma:

«Baḡḡula faan wa-laai ma!
 Ade Siyḡn taai tei koloḡolosuve ḡa!»

12 Kele ti la Gooḡo GALAGI ná-devee ḡwee,
 ti la kisu vaiti gaḡḡaazu,

ti la kwee ga é ti ḡaalḡeve ba,
 eḡe molo ḡiliiti, é ti vu ti-loḡazuve.

13 Siyḡn nuiti, à wuzegḡe, wo moloi loḡa!

Nà minḡi losu wo va, é ga kolui,
 gè wo-volokagi ḡe eḡe kolu ḡoḡi,
 wa nuḡuse mḡinmḡin deeve ḡḡḡowu,

wa ti-yeaḡḡligi kpein ke ga Gooḡo GALAGI nḡḡo,
 ta-naavoloi kpein ka ḡe ga Gooḡo GALAGI nḡḡo, eteai pe Maliḡii.

14 Kele niizu, à wa-ḡḡḡo nuiti gaale ba, Siyḡn nuiti!

Ta ga ade ze i kele su,
 ti Izelaye ná-kundiḡii loḡa gaazuve ga tukpoi.

5

Masagi ḡa zolḡo Beteleyeme

1 Da ve, Beteleyeme Efelata,
 ḡei è ga taa goi Zuda laa wolaiti saama,
 è vo be ḡa nu ḡulazu ná bè,
 zoi a ze i Izelaye nuḡuseiti unda,
 nii ná-fai lozeizuve ḡulaai wḡḡḡolḡo ma zieḡi zu,
 yeeḡḡalaiti ti leveḡai kaite.

2 Naa ḡa é ba, Gooḡo GALAGI ḡa de a ḡaazuzegḡe ná-nuḡuseiti ba,
 eyesu naama yeei zeeli, yeei anzanui naa,

nii maaneai é doin zólóó, naa sólóó.
 Keegeleai mótaiti ti yesu duólai zu,
 naati ti va volu, ti vu Izelayele nui zóiti ma.

³ Tóun ka zeí ga pagó,

é lo ná-baala kpulugiti tufo ga Góofó GALAGI ná-zobogi,
 ga Góofó GALAGI maaniagi, nii é ga ná-GALAGI.
 Ná-nubuseiti ta zenvui wo ziileigi zu,
 mazólóó ese pe ka bóóló adave pe,
 eyesu zou béla ga ná pe.

⁴ Naa fá gfe ga ziileigi!

Siegi zu Asiili nuiti ta vaa la, ti lo gá-yooi zu,
 ti lo gá-vele vagoiti bu,
 gá totufóiti ta kundigi moinmoin teve ti laalófóma.

⁵ Ta-góofó zólóaiti saíui zu,

ta-zobogi fá gfe Asiili yooi ma, Nimelóde yooi.

Tó bóofóí tofá gi gúla Asiili nuiti zeezu,

siegi zu ta gá-you gwepelemave maazuóudena la, ti lo gá-yooi zu.

Izelayele nubuseiti ti zii filigiti su

⁶ Izelayele nubusei mótaiti ta ye nubuse moinmoin saama,

ta gfe ege nóda pagóí Góofó GALAGI tevesu,

ba ege sabalagi é vuuzu tufai fá,

zee la laani nu nópe ma,

ki ge la loni nubuse va.

⁷ Izelayele nubusei mótaiti ta ye ziiti saama,

nubuse moinmoin saama,

ti zu fá baa, ege zalai é dóbó zuaiti saama,

baa ege zala bokpági é toganiiti saama.

Siegi zu é levesu da, é da fófólo ti ma, é da ti vali ga,

nu nópe ge la kulaa zea.

⁸ A yeevee wo-bóefóofóiti ma,

ta mánó wo zili nuiti pe ti fófófólo!

GALA ka ná-nubuseiti nade

⁹ Góofó GALAGI wooi fáa:

«Naama volo ná,

nà wa-fóofó zóoiti pe kula zóoi va,

gè wa-fóofó wotoloiti pe kolófólo.

¹⁰ Nà wa-yooi ma laa wolaiti pe kolófólo,

gè ada biingiti suvaza, veti wo voluzeidai naati ba.

¹¹ Nà zófo vaiti pe kula wo zaama,

ungaizie nu nópe ge la mó gfa wo yeema.

¹² Nà kóofó ganigiti kula wo zaama,

gulu zaíaaíti ta kótu zigigiti,

wo la mó nókóga ani nópe bu, nii wo kpeteai ga yeei.

¹³ Nà wa-zale fóó wuluíti tóofóla,

gè wa-laaiti kolófólo.

¹⁴ Nà potokulai gfe zii filigiti ma, ti la fólóni bè,

ga ziiígaawanai ta ziiífulagi.»

6

Tukpɔi é Maligii ta ná-nubuseiti zɔɔɔzu

¹ A woilo degemɔ naa ma, nii Gɔɔɔɔ GALAGI bosu:
Wuzegɛ, è lukpɔ gizeiti kakala,
gize goiti ti è-wooi meni!

² A woilo, wa ve, gizeiti, Gɔɔɔɔ GALAGI ná-tukpɔɔaaleveai ma,
wa balaa zooi wu bɛdegiti ti la jiiikpiga pɛ!
Mazɔɔɔ tukpɔi ɔa Gɔɔɔɔ GALAGI ta ná-nubuseiti zɔɔɔzu,
kpɔɛi ɔa ti yɔɔɔzu ta Izelayɛle nuiti.

³ Maligii ɔɛ ma: «Nà-nubuseiti, leeni ɔa gè kɛai ga woye?
Leeni ɔa gè wo bɔɔni la?
A gòoi ɔaavote dɛɛ!

⁴ Tɔɔzei gè wo ɔulani Ezipete yooi va, wo va ve!
Gè wo unmɔɔni, gè wo ɔula duɔlai zu!
Gè Moize ta Aalɔn ta Miliyamɛni toni wo luɔɔ!

⁵ Nà-nubuseiti, à ɔize su ga,
Moabɛ masagi Balake faa jɔi leveni wo laalɔɔɔma,
wo ɔize naa zu, nii Beyɔɔl ná-doun zunui Balaame goɔɔaavoteni da.
Gè yɛni wo va, é zo Sitime é li Gilegale,
wo kɛɛwotiiti kaani, niiti ti zɔlegai,
nèi gè ga Gɔɔɔɔ GALAGI.»

Nii Gɔɔɔɔ GALAGI pɔ ga nubusei da kɛ

⁶ Leeni ɔa nà li gè lo da, Gɔɔɔɔ GALAGI ɔaazu,
siɛgi zu gè liizu nɔkɔsu da tɔun bu, GALAGI é Anii-Pɛ-Unda?
Gala zalaɔaɔiti ka nà li ga tiye pɔ baa,
ti ga kona gila nike yivoiti?

⁷ Gɔɔɔɔ GALAGI ɔa yeezei nei, baala sine bulugiti bu?
Baa gulɔi ma boigi la eɔɛ zie wolaiti?
Baa gè dɔun mɔungi ve nà-tɔ koloɔɔlogiti faa zu,
nii a kɛ é nà-kotoiti suvaaye?

⁸ Ee, ɔa ve nui, ti è ɔalage ga tuva vele vaɔɔi,
ta nii Gɔɔɔɔ GALAGI wɔinni ga è kɛ,
toɔa ga è zie ga soledai,
woɔɔɔɔɔɔɔɔɔ nɛɛ è ve, è ɔa zie la,
è zie ga pagɔ unmaayei zu, ga ɔa-GALAGI yiima velei.

GALA ka yaavai ta toomai zala

⁹ Gɔɔɔɔ GALAGI ɔa bɔɛzu taa wolai vɔ,
ɔimalai ɔa ga nu unfe daaseigi ma:
«À woilo zeli ma, é losu wo ma, wo maɔɔlo vai zu,
wo woilo naa wooi ma, zɔi é devei wosu!

¹⁰ Nà zoo nei gè va bu ga faa jɔu ɔɛ nuiti
ti ta-veleiti buulaave ga naavoloi solɔɔgai yaavai zu?
Ta zɛɛ ɔɔɔɔ bo ganiiti, ti la kula ɔɛɛni su, naati wɔin la mà?

¹¹ Gè la zeliloga naati ma baa,
zɔiti ti zɛɛ ɔɔɔɔ ganiiti seɔɛzu ta-bɔɔi zu,
ti ɔa nuiti yaava la?

¹² Taai tei su naavolo nuiti ta ga tooma nuiti,

taaveai teiti ta da zeei wo, yaava negi ga é ti-la.

¹³ Naa ga é ba, na wo zopele jɔuzu eyesu wo zeebe, ge wo gologolo wa-gotoiti faa zu.

¹⁴ Wa daami wo, wo la yigɔa, pului la zegea wo ma.

Zoi wa make, naa la makega.

Zoi wa ba maazu, na naa gologolo ga kɔɔi.

¹⁵ Wa faza, keke wo la tevea.

Wa wolive wulɔi bete, wo la wo-maavaa gea ga ta, wa dɔɔ bɔigi bete, keke wo la ma lɔɔi ta pa kpɔlea.

¹⁶ Wa ziezɔ ga pele jɔi masagi Wɔmeli deeni, ta Akaɔe na-peleyegei zie velei ga wo ziezɔ la.

Naa ga é ba, na vaazu ga wa-laai gologolo saɔui.

Na wo ge ga jeeɔfulasu anii,

na-nubuseiti ta-unfegi ma gasɔi ga la wo unma.»

7

GALA keelai wɔb vai nubuseiti ta-yaava vai zu

¹ Ee! Maaɔɔga! Ge gea ga naama nui, é vaazu gulu waa ɔulazuve, ti bega voluma ga ti ɔula ga, egɛ zoi é gulu waa ɔɔpɔgiti gaiziezɔ kula nuiti polu velei.

Keke leezen ɔila kpalaa ge la ná, nu a mi, kooleɔfoole gwaa ma neene gila kpalaa,

nii gɔla wɔinda ma.

² Woɔgeɔgila nuiti ti bega zoi ga,

sɔle nu nɔpe ge la mɔ ná.

Nu vaa ɔisiei nɔ ga é ti pe ziimave,

ti da bɔɔɔ ɔaaveene, ti ɔilagilagiti pe.

³ Ti ɔelegelege faa jɔi geezɔ, ti yee la ɔulaa su.

Kundiɔiti ta tukpɔgaaleve nuiti ta lobeanii ɔulazu nuiti zea ga maabaai,

nu wolaiti ti da ti yiima vai wo ti ma,

ti pe ta zoloosu faa ɔila ma.

⁴ Zoi pagai ti zaama, naa geeve egɛ gaingiti ti gaaleai ba,

ti zaama, zoi sɔlegai ti pe ba, naa jɔu é leve gaingi ma lɔbɔgeleɔi va.

Wele, wo zala voloi ɔana va,

nii wo make nuiti ti boni, GALA goo wo nuiti.

Niizu, wa niina kitevei zu.

⁵ Mina la è-wɔla la,

mina voluzei è-neɔɔɔɔ va.

Dama, è mina laalao è bɔɔɔ anzai gaazu.

⁶ Mazɔɔɔ doun zunui ga keegɛ wɔinzege,

doun anzanui wuzege dee laalɔɔɔma,

leemɔɔin ná-doun anzai wuzege daalɔɔɔma,

ese sili nui ga ge ga tɔ bɔɔɔi ná-peleyegei wu nuiti.

Nu la GALA ná-maawɔingai la

⁷ Nɔn ná, na welezɔ ga Gɔɔɔ GALAGI vɔ pelei,

na ɔitosu ná-kizo GALAGI va,

nà-GALAGI ɔa gòɔɔaavote.

⁸ Sili nui, mina ɔoozunɛ nà-faa zu!
Mazɔɔɔ ni nà loona, nà wuzegɛ volu.

Ni nà zeini kpidii zu,
Gooɔɔ GALAGI ɔa bè ga wozakalagi.

⁹ Nà va Gooɔɔ GALAGI ná-ziiɔaawanai wu,
tɔzei gè kotoi ɔɛeni daalɔɔɔma.

Kɛɛ yeeta toɔa maalogi wo,
é ɔula ga ze, é tò wozakalagi ɔa,
nà ná-telebodai ma ɔɛɛwotii ɔa.

¹⁰ Toɔa ɔɛ sili nuiti gaazu, unfegi lo ti ɔaazu,
teiti ti ɔɛni ɔɛɛzu mà:

«Mini ɔa deɔɔemu da-GALAGI, Gooɔɔ GALAGI ná?»
Ta ti ɛɛɛɛ ɔɔɔɔwu, eɔɛ taazuɛɛ valavalai, nà ti vɛɛɛ!

¹¹ Wɛɛ, naama voloi ɔana va,
yeei wa-laa wolai ma ziiɔigiti ti losu da.

Wɛɛ, naama volo ná,
ta ɔa ɔo wa-yooi va, kwɛmaveti.

¹² Naama volo ná, nuiti ta va è ɔo bɛ,
ti zegɛ Asiili yooi zu, ti zegɛ Ezipete yooi zu,

ti zegɛ zɛ wolai ma,
ti zegɛ kpoloɔɛi ma ná pɛ,
ti zegɛ gizeiti ma.

¹³ Zoi mota zu ɔa wo, gaa nuiti maavele ma,
naa ɔa ɔɛ ga ta-ɔɛɛwoti ɔoiti ma zalai.

¹⁴ Lo da-nubuseiti untuɔɔ ga da-lukpɔi,
baala kpulugiti be ti ga ɔnoɔi,
ti ya ɔila be ti zeini ɔoɔi zu, Kaalemele gizei ma!
Ti zoo ti laami Basan lufa ɛteiti su, ta Galaade gizei ma,
eɔɛvelei é ɔɛni la, mɔungi ma voloiti su!

¹⁵ Eɔɛ foloi è gi ɔulani la Ezipete yooi va,
laavɔo vaiti kɛ gi vɛ.

¹⁶ Zii ɔiligiti ta ti vɛɛɛ, ti wola unfe,
anɛɛ zobogi pɛ ka ti ya.

Ta yeevɛɛ la, ti laavɔo vai ma,
ti-woizuveti ta ɔoɔo.

¹⁷ Ta fufiligi ɔomɔ eɔɛ kaalii,
eɔɛ kpokpo aniiti ti zoi ɔa.
Ta ɔula ga duai ti-ɔoɔɔfuzuveti,
ti va ga sasubalii Gooɔɔ GALAGI ɔo, gá-GALAGI,
ta lua da-zobogi va.

¹⁸ GALA, ɔɛ ɔa é ga è ɔɛvele,
a zoo é faaɔaaza golai ɔɛ, é to koloɔɔologi zuvaaye,
da-nubusei motaiti bɛ, ti ga da-nuiti?

Ɖɛi è la da ga ye ziiɔaawanai zu eyɛsu ɔɔ,
mazɔɔɔ è-yiimai ɔa ga è wooɔɔɔɔɔladai ɔɛ.

¹⁹ Da gi maawoingaaazu mɔno,
è la gá-vaagaaaza golaiti pɛɛga,

da gá-gfotoiti kpein pili ya kpolođei ma valii zu.

²⁰Ungo, da da-woogęgiladai gula kełema Zakōbe mavofodaiti be.

E è-zaalai gula kełema Abalaame mavofodaiti be,
eđevelei è ma minazeđegi woni da kaite wōłwōłi gi-memewolani be.

Naŋuume Ná-Sευει Wooi lɔɔzeigi

Naŋuume ná-sευει ɔa Ninive wolo vai wosu ma yeelufɔ, Asiili nuiti ta-masadai ma laa wolai, nii Izelayele ɔeni duɔlai ti ya. E zεveni Tεβese zo siegi laawu Asiili nuiti be kona undɔzita puulɔzita maazu savagɔ (663) ma, aisa Yesu va zɔlɔɔ eteai zu, ta Ninive wolo ziegi laawu Babilone nuiti be kona undɔzita puugɔ maazu felegɔ (612) ma, aisa Yesu va zɔlɔɔ eteai zu.

Faa wola zeizu savagɔ ɔa e niima zεvei zu: Faa mɔungi ɔa faiti pe deezu e ti zu ɔe kala, ta e GALA ná-zobogi le, e masadai ɔeezu la kpeteaniiti kpein unda, ta e eteai lukpɔɔaalevezu la (1:2-8). Fai velesiei ɔa zobogi naa ɔula velei leezu kelema naama ziegi zu ɔundiɔilai zie velei zu, Naŋuume ná-foloi zu, Ninive taa wolai naa ɔologolo fai zu, nii e ɔulani naa zu, naa ɔeni ga Zuda nuiti fie fai (1:9-2:3). Fai savasiei ɔa Ninive zuɔologolo pelei leezu, ta zobogi nu a pokɔɔɔ ma (2:4-3:19).

GALA ná-keelai ná-keela wooi la ɔeni nɔ ga, e Ninive ɔologolo fai na laazeeli. Kele Naŋuume ɔa náve ɔologolo fai leezu ga, keeve ga GALA ná-tukpɔɔaaleveai. Taa wolai, wasogi ta nu vaai ta kologologi su, Ninive ɔa ga nubusei ná-zobogi, kpeteai faiti maazu, nii GALA ge la vaani bu. Naŋuume ná-sευει ɔa leezu ga adeye, e vile niizu vaiti ba, ga naama zobogi ma zii pe deveve ga gaavala ba.

Tukpɔ vai Ninive laai laalɔɔma

¹ Keela wooi ɔa ga nii, e wosu Ninive * ma. Naŋuume Elekɔse nui ná-kulakelɔma zεvei.

² ɔɔɔɔ GALAGI ɔa ga GALAGI nii toloai ta potokula nui. Toɔa nɔnɔi votokulazu, ná-ziiɔaawanai maayikibe gola, toɔa da nɔnɔi votokula sakpenɔɔɔiti ma, toɔa da ná-ziiɔaawanai zeii yiiima sili nuiti daalɔɔma.

³ ɔɔɔɔ GALAGI yii la da ga ɔula fala, ná-zobogi zuwɔɔlɔve, kele e la da ga faa ɔu ɔe nui zalalalai ye ga. Fiile wolai ɔa da lokoleve, siegi zu e levesu da. Tonabiingiti ka ti ga kɔɔa vufiligiti.

⁴ Toɔa da zeli lo kpolodei ma, e fo su, toɔa da zie wolaiti pe fo su.

Basan ta Kaalemele lufaiti ti ɔɔikpɔi, Liban lufa vuaiti ti voolo. †

⁵ Siegi zu e wuzεjezu la, gizeiti ta da ɔali, gize goiti ti da niikpi, eteai zasu ɔa da ɔali gaazu, eteai e ɔo gaa anii pe ba.

⁶ Be ɔa a zoo e lo tuɔɔ ná-ziiɔaawanai zu?

* **1:1** Ninive ɔeni ga Asiili yooi ma masa taa wolai. † **1:4** Basan, ta gulu ɔeleiti ti Kaalemele gizei ma, e veε Liban ɔizeiti ba, minati ka aniiti ti bena wola ɔete ná, naama yooi yɔɔɔzue.

Be ɟa a ye loni tuɟɔ, zii a ɟulana?
 Ná-ziiɟulagi ɟa da ɟe eɟe abui tevegai,
 anɛɛ kɔtu wolaiti ta da vuka tuɟɔ.

⁷ Gooɟɔ GALAGI vage,
 toɟa ga nu laaɟuzu kidaavili foloi.
 Toɟa da ɓaa naati maazu, zɔiti ti laaɟuzu pɔ be.

⁸ Toɟa Ninive ɟologɔlo metu ga zievegi é vuuzu ya,
 é sili nuiti daavili kpidii zu.

Nii ɟa wosu Zuda ma

⁹ Leeni ɟa wo ɟisiezɔ su Gooɟɔ GALAGI laalɔɟɔma?
 Toɟa é faa zuɟologɔlogi ɟeai metu,
 kidaaviligi vaala la ɟea fele!

¹⁰ Ti ɟeeve eɟe kpɔvɔi zu ɟaingiti ti velevelegai ɓɔɟɔ ma,
 ti dɔɔi ɓɔlezu eyɛsu é ti zo.
 Ta ɟala metu eɟe tufa vɔɔi.

Nii ɟa wosu Ninive ma

¹¹ E ɔɔ be ɟa nu zeɟeai ná,
 nii é ɟeni ɟisiezɔ faa ɲɔi zu Gooɟɔ GALAGI laalɔɟɔma,
 é da nu naka ɟisiei wo.

Nii ɟa wosu Zuda ma

¹² Gooɟɔ GALAGI wooi ɟaa:
 «Anɛɛ ni wo zili nuiti mɔinve, ti zuɓa,
 ta ɲeele, gila kpalaa ge la yeɟa ná.
 Anɛɛ ni gè wo unfeni,
 gè la mɔ naa taɟili kea pɛ.

¹³ Nà wo viesu niina,
 gè wo ɟula wo zili nuiti ta-luɔlai zu,
 gè wa-yɔɓɔɟɔiti galeɟale, ti vie wo ma.»

Nii ɟa wosu Ninive masagi ma

¹⁴ Wele nii ɟa Gooɟɔ GALAGI deveai è laalɔɟɔma:
 «È la è-mavofoda zɔɓɔga, è-laaseigi va veɛ ti va,
 nà da-ɟɔɟɔ ganigiti ti ga gului ɓa kɔlu ɟaawuungaiti kula da-ɟalagi ná-pɛlei
 wu,
 gè ti ɟologɔlo.
 Nà da-ɟabayɛɟei ɓete,
 mazɔɓɔ nɔn gaazu, wo la mɔ ga ani nɔpɛ.»

2

Nii ɟa wosu Zuda ma

¹ A wele keelai va, é gizeiti ma,
 é da va ga woo niine vagoi,
 é ziilei fai laazeelizu. *
 Zuda nuiti, à GALA fai ma vetiiti kevele ɓete,
 wo wa-minazɛɟegiti daazeeli GALA be!
 Mazɔɓɔ nu ɲakai la mɔ ziaa wo zaama pɛ,
 é ɟologɔloga metu.

* 2:1 Wele ve: Eza 52:7.

Ninive wolo vai ma fulakelamai

² E gologolo nui gana va è laalagoma.

Da-ada biingiti make!

Gaaba, è wεε peleiti ma,
zaamaḡili, è gaaba ga zεbei pe!

³ Mazɔɔ Gooḡo GALAGI ḡa Zakɔbe mavofodaiti ta-lebiyai veezu ti ya volu,
é Izelayele ná-bɔɔlɔlai ve zea volu.

Toosu nuiti ti ti ḡaavalani ba,
ti ta-leezen belei gologolo.

⁴ Ani bɔigi ḡa siaai kooḡo nuiti ta-ḡooḡo zεpegiti ma,

ta-zalavusuiti maagilive ga seḡe bɔigiti.

Siεgi zu ti ḡevele beḡai la kooḡo vai ma,
kooḡo wotoloiti kpɔive eḡe abui,

kpεεinti ti da bali.

⁵ Kooḡo wotoloiti ti da bize taazuve ga ziiḡaawanai,
ti da bize adaveti,

ḡa ti ḡa nɔ ga sɔmɔgiti ti ḡaazogai,

ti da bize mini-o-mini eḡe mainmain.

⁶ Ninive masagi ḡa ná-kooḡulubaiti tolisu,

kele ta ziezū, ti zu da bali.

Ti zo nuiti ta bizezu ga lia siḡigi vɔ be,

bɔḡo maalobosuve beḡeve miná.

⁷ Zie wolai luḡɔzosuve laave vieni,

masa pelei woloni!

⁸ Ti anzanu masagi maḡakai vilega, ti lia la,

ná-botiḡe anzanuiti ta kpalagi wosu eḡe poopogiti,

ta-yiibɔlai zu, ta ḡekegiti sulogazu.

⁹ Ninive ḡeni ga zie make diḡi wolai,

kele ziei pe ge vua ya, é ḡula su.

«À lo, wa ve! A lo, wa ve!» Kppei gana é loozu,

kele pela nui tanɔpe ge la ḡaleni ma.

¹⁰ A ná-waliiti zεve, à ná-zanugiti zεve!

Taai ná-naavoloi la bega pe,

ani vagoi letele ka é vuuni ná.

¹¹ Tooma vai, ḡama vuu vai, ta nu vaa vai!

Nuiti iḡotevove ti-yiimave,

ti-ḡiibiiti su da bali,

ti lɔɔzulevea, ti-ḡaazuveḡi maavala.

Fɔnimai woga ga zalai

¹² Leeni ḡa keai ga zalai ná-zεḡei?

Uε zala yivoiti ti ḡeni ḡonɔgi zɔɔsu ná,

nu nɔpe ge la ḡeni ti bɔɔzu ná,

zala zinei a la liina ti-ḡonɔ gaiziezuve.

¹³ Zala zinei ḡeni suai zosu ma yivoiti be,

é da tanigaa ḡodaaleve zala zaaiti be,

é ná-zεḡei laave su ga daamianigi,

é sulaave ga suaiti, é ti valiivaliai ga.

14 Gooḡo GALAGI Fai-Pε-Maliḡii wooi ḡaa:
 «Wele, nà ḡa gè è laaloḡma,
 nà da-ḡooḡo wotoloiti keezu ga zuuui,
 da-zala yivoiti kpein ta za koomave.
 Toomai è keezu eteai zu, nà ḡa gè naa besu,
 nu la mo da-ḡeelaiti goomeniga.»

3

Maanḡoi ḡa nama vuu laai ve

1 Maanḡo ḡa nama vuu laai ve,
 nii é masadaí ḡeezu yaavai maazu,
 é ná-kpetei wosu ga toomai,
 yeenape toḡa toomai ḡeezu!
 2 Kpakoi lugi ḡa é menisu ná,
 wotoloiti koḡo lugi ta sooiti tugi,
 koḡo wotoloiti tugi ná.
 3 Soo bize nuiti ti da kooi loo,
 boḡa zokpoiti ti da jiiiki,
 meeiinti ti da mainmain zaḡa.
 Nu maawanai laawooba,
 nu voomai ḡe adave pe no,
 nu la zooga gaalusu,
 nu da zie poomaiti ma no ḡo!

4 Naa pe ge ḡeeni toozei koloḡolo anzanui ná-koloḡologi va,
 ná-pagi loḡo ḡulaai, gola zoogai sale vai la.
 E ḡeni nubuseiti ta zii ḡiligiti maamiizu,
 ga ná-koloḡologiti ta ná-sale vaiti maavele.

5 Gooḡo GALAGI Fai-Pε-Maliḡii wooi ḡaa:
 «Wele, nà ḡa gè è laaloḡma,
 nà da-lookobai ḡulazu è ḡoba, gè pee è ḡaazu,
 gè è-maajakai le ga zii ḡiligiti,
 zooma masa zooiti ti baagula è ma.

6 Nà kava luulai vilisu è ma,
 gè unfegi yei ga de,
 gè è ḡe ga pete ganii.

7 Nu nape a è ḡaana, toḡa vela è va,
 é ḡe ma: «Ninive ḡologologa.
 Be ḡa a maawainḡa?»
 Mini ḡa nà gaanene nua zoloo ná è ve?»

8 E vizoo ka bogai Tebese* va baa,
 taa wolai é ḡeni vuuni zie wolai Nile ma bekegiti zoḡozuve,
 ziei ḡakuni ma, zie wolai da make,
 naa ḡe ma ga sigigi?

9 Etiyopi ta Ezipete, naati ka zeelaani ti ma,
 ta-zobogi volu la ḡeni ḡulaa.
 Pute nuiti ta Libi nuiti, ta naati ka ti yeezoni.

* 3:8 Tebese ḡeni ga Ezipete masa taa wolai, nii Asilli masagi Asuulebanipale koloḡoloni.

10 Anεε naa ve, tɔ balaagi liini duolai zu,
ungo, ti soni ga duoi, ti lii la,
ná-doungoiti balaa, ti ti baani taazuve ná pe.
Nuiti ti zeizumaanεeni, ti naati segeni ga kpakutoomai,
ná-kundiḡi wolaiti kpein, ti yɔlɔḡɔi loni ti va.

11 Da balaagi, da-laḡai ḡa è zo eḡe dɔɔi, da lɔḡɔ.
Da balaagi, da lɔḡɔzuzɔ ḡaizie,
è va ḡula è zili nuiti zea.

Ninive ná-zobotalai é va bɔḡɔ ḡula

12 E-voluzeizuveti pe ti ḡea ga kooleḡoole gului, nii ma waai ga yɔḡɔyɔḡɔ.

Nu a ma wului niikpina nɔ feya,
ti vu ya naama nui laave, zɔi é wɔinni é mi.

13 Da-zalaususuiti pete,
anzanuiti nɔ ḡana ti è ya,
da-yooi laaveti daalaoga gola è zili nuiti tuḡɔ,
abui ta-zɔḡɔgiti gala.

14 Ziei zaḡa bɔḡɔ ve, tɔzɔei da ga va zeizu keke su,
ta bɔ è maalobo fai va.

Penε vɔlɔiti kpete, è biliki loḡazuveti to!

15 Keke da zaazu, è ḡala abui zu,
ḡa è za kɔɔi zu.

Da ḡoloḡolo eḡe daaiti, niiti koto zivoiti ti ti miai.

Ninive zuwoga

Da-nuḡuseiti ti buunni va eḡe koto zivoiti,
ti buunni va eḡe koto kpulugiti.

16 Da-yaḡoiti ti mɔinni, ti leve geezuve zomideḡaiti ba.
Eḡe koto zivoiti ti anii pe miizu, ti ḡove.

17 E maazuveite nuiti ta ḡe eḡe kotogiti,
da-wotiḡe nuiti ti ḡe eḡe koto kpulugiti,
ti vuuzu gulu vεlevele koiti ga, kɔle zieḡi zu.
Foloi a ḡulana, ti zeḡe ná, nu la mɔ ti ḡaa.
Nu la mɔ kweε, ve ti liai ná.

18 Asiili masagi, da-ḡundiḡiiti ti nia,
ti la wuunga eyεsu ḡɔ.

Da-ḡɔḡululubaiti ti la mɔ niikpisu neḡeḡein!

Da-nuḡuseiti ti vazaga gizeiti ma,
nu nɔpe ge la ti ḡaalεzɔ ba.

19 Da-nimizai zo keḡeḡe kili ge la ná!

Palai loa è va, nii é la vɔloa pe!
Fai nii seidai è ma, zɔiti pe ti menisu,
ta yealɔḡazu nɔ è ma.

Be ḡa è-zɔ nɔi ta la zeelini ma, è ḡeni keεzɔ yeenɔpe?

A6akuke Ná-Sευει Wooi Ioozeizuυe

A6akuke ná-sευει ǵa GALA goo wo nui ǵaazulo pelei lεεzu ga adeye, faa6aagi ma yeeǵeǵalai zu, nui υe é nu ǵiligiti ta-b66bi z66osu, é da zeliu lo faa ǵ66i ma, é wooǵula GALA ma, ta é ǵoozune, sieǵi zu é ná-gooǵaavotegi z66osu da. Niima zευει ǵεeni kona und66zitai (600), aisa Yesu Kilista υa z6666 eteai zu, naama zieǵi zu ǵa Babilone nuiti ti zeini la folo ǵulazu υeiei ǵ66ba yooiti unda, názu ǵa Izelayele nu66useiti ti ǵeni 6666 ǵaazaǵasu da, zii66olei zu, ga, ta-eteai ǵa υaazu ǵεεzu ǵale, ta ti y6666υe ǵa υaazu ǵεεzu ǵale ta GALA.

GALA ge daawoo wo nui wooǵaavoteni, é keela woo υe zea, n6666 ma zieǵi zu nuiti ta-vaa ma, ta yeeǵeǵalai zu nu66useiti pe ta vaa ma, é ǵe ga wooǵeǵila nu GALA 6e, naa ǵa a zobogi υe é υe é eteai zie (2:4) é maa66ungi wo ga ladalai, eyεsu GALA ge losυe ǵe (Gaaǵwesu 3).

Woza a 6aana, sie moim66oin su, nu ǵa da A6akuke ná-sευει maaloli, nii a ke é naama ǵitogi z666. Pole ná-tεnεǵi é boni ga GALA ná-nu66use m66ungiti, nui ná-wooǵeǵiladai é υile GALA ba, naa ǵa é kidaaleυei lεεzu Yesu Kilista ná-GALA ma (W66l 1:17, Gal 3:11, E66u 10:38 υete 66alaagi).

¹ Keela wooi ǵa ga nii, GALA ge dεeni ga GALA goo wo nui A6akuke.

GALA goo wo nui GALA toli fai ga é 666 ba

² Nà yesu é lolisu eyεsu sieǵi 66eǵele zeeli,

Ǵooǵ66 GALAGI, ga é kp66bai ǵe?

E la woilosu ǵooi ma.

Nà kpeei loozu ga: «É 666ida!»

E la unm666ǵi wosu?

³ Leeni vaa zu é telebotala vaiti pe dεεzu ga ze?

Leeni vaa zu é vaazu bu, é ǵe ga maan6666 vai υete nu?

Toomai ta nu66use maan6666 vai n66 ǵa ǵe kaazu maaǵoolii zu,

sakpegi ta kp66e vaiti n66 ǵa ti ǵεεzu adave pe.

⁴ Naa maaυele ma, nu la m66 ziezu ga t66ǵi,

s66le faa la m66 ziezu.

Maz6666 faa ǵ66u ǵe nuiti ti la vaazu bu, telebo nuiti ti υa boti ǵe,

tukp66iti ti ǵaaleυezu, ta leυezu yaavai maazu.

GALA ná-gooǵaavotegi

⁵ Maligii ǵe ma: «A ǵaazulo dεε zii ǵiligiti ba,

wo laa ǵa v66 ga duai.

Maz6666 wa yesu vulua, wo naa ǵa, nii é υaazu ǵεεzu,

fai naa é ǵεεzu, nu a la bona wo ma, wo la 66na la da.

⁶ Nà υaazu ga Babilone nuiti,

suǵ66u nu66useiti, ti ziliai,

ti 66izezu eteai zu

ga boa yooiti kula ti ya.

⁷ Ti maayikiυe, ti maalua,

tiya 6666 ǵa ti ti yiima vai leυezu ga ta-zobogi.

⁸ Ta-zooiti kpizευe, é leυe k66ii υa,

ta-ǵiigi ǵaawanave, é leυe zulu66uiti t66n66i υa, ti nu 66εεzu kpidiu.

Ta-zoo bizε nuiti ti ɔɔɔa loɔa, ti zεɔe ɔɔozama, ti va,
ti ɔɔve eɔe koɔei, é loozu ná-daamianigi ma.

⁹ Nuɔusei naati pe ta vaazu tooma vai nɔ ma,
ti ɔaazulogai nɔ ti-ɔakalave va,
ti da duɔiti gaale ba eɔe naɔaegi,

¹⁰ ti da neɔɔɔula masagiti su,
ti da kundigiti ne.

Ada biin ge la ti ɔaazu ga faa,
ta polɔi zigiti na sigiti va, ti le ga ti naati so,

¹¹ ti leve eɔe fiile wolai, ti li ná taɔili,
ti ɔe ga sɔba nui, ta-zεbei ɔa ti keɔzu ga ta-ɔalagi.»

GALA goo wo nui wooɔula vai GALA ma volu

¹² Kele kaite wolɔwɔlɔ, da ɔa é ga ɔooɔ GALAGI,
da ga ná-GALAGI, naɔegai, gi la zaa!

ɔooɔ GALAGI, ná-fasai é makεsu,
é yiimazeɔea ga gi zili nui niiti, é zobogi ve ti ya,
é ɔe ti tukpɔi la gi unma.

¹³ E-ɔaazuve ti naɔege gola,
é va va bu ga é faa na ɔa,
é la zooga zeizu kpe, é da wele nimiza vai va.
Leeni vaa zu é welezu nɔ, é la faa nɔpe bosu,
naa zu, nii yaava nuiti ti bosu?

Leeni vaa zu é maɔesu kpo,
siɔgi zu nu naati ti zɔiti koloɔolosu da,
tama naati solegai ti va?

¹⁴ Da nuɔuseiti sosu, eɔe kpoloɔei wu ɔaleiti,
eɔe ani vulu goiti ti-ma un ge la ná.

¹⁵ Mazɔɔ Babilɔne nuiti ta nuiti sosu,
eɔe kalei kalagi sosu,
ti va ga tiye ta-lumɔi zu,
ti ti vu ɔooɔ ma ta-zeemai zu.

Naazu ta ɔoozunεɔzu, ti naɔai ɔula.

¹⁶ Ti da zalaɔai ɔula ta-lumɔiti be,
ti ani maku neɔnegiti gala ta-zeemaiti be,
mazɔɔ naati sabui zu, ta zoo ti laami,
daamianigi moin ti ya, gola ne.

¹⁷ Ti ye nɔ ta-lumɔiti suwosu,
ti da zii ɔiligiti paa, maawɔingfa la su?

2

Telebo nui ɔa zie ná-kidaalevei zu

¹ Nɔun ná yesu ná-ada makεsuve,
gè loni sigiti ɔa,
ga gè kwεε nii GALA ge bosu mà,
ta velei ná ná-kpee wooiti gaavote da.

² ɔooɔ GALAGI ɔooɔaavoteni, ga niima wooiti:
«Nii gè deɔzu ga de, naa zεve,
yeevoze ba kokologiti ma,
naa ɔa a ke nuiti ti da kala ga pagɔ.

3 Yeegefɔgalai la de zeelini
ga kulakelɛmai tei daa va zeeli,
kele toɔa na maaɔɔa keeyeei va,
e la valiboga pe.
Sulebi pa, maaɔɔn,
mazɔɔ daa ɔa zeeli no ti,
e la zegea ma pe.

4 Nui daavegai ga wasogi, e la zalega ziimave,
kele telebo nui ɔa zie ga na-kidaalevei maavele.

5 Gaamazu, doo yaavave,
gaazulee nui la da ga zeida kpe,
toɔa da ɔdayegei zuwɔɔo ege govealaazu.
Zii la leida ege saai.
E da li no ga zooiti soga,
e da nubuseiti pe gaale ba boɔɔ ma.»

Nimizai ɔa gaazumaavɔo nuiti tuɔɔ

6 Nubuseiti ti zogai,
ti pe ta vaazu jeeɔɔulasu boei wosu ti laalɔɔoma, ta faalaalii,
ti da ge ma: «Nimizai ɔa naama nui luɔɔ,
zoi e aniiti gaalezu ba, tama nono laade!
E da ta bo maaɔɔyee ɔasɔiti ba!
Da yesu naa ɔa, eyesu yelee?»

7 Zɔiti wo kuyei veeni ti ma, ti la wuzegea gaamano?
Niiti ta ge badɔzu wo ma, ti la wuzegea baa?
Tiya balaa, ta loo wo ma!

8 Tozei wo looni zii moimoin ma,
nubusei motaiti pe ta loo wo ma,
tozei nubusei namai va wo puuzu,
faa zuɔoloɔologi zu wo keezu ga zooiti,
ta taa wolaiti, ta ta-laaveaiti!

Nimizai ɔa woovalada nuiti tuɔɔ

9 Nimizai ɔa naama nui luɔɔ,
zoi e kakama anii gaalezu ba na-peleyegei ve,
nii a ke e ze e pe unda,
ga maanɔɔ mina zeeli ma.

10 Da-veleyegei na-unfe fai ɔa na e deveai,
e nubusei ma moimoin koloɔoloni,
e valaga da-eteai ma.

11 Mazɔɔo sigigi zu ɔtouiti ta kpee loo,
pelei unsuve wuluiti ti daazo.

Nimizai ɔa tooma nuiti tuɔɔ

12 Nimizai ɔa naama nui luɔɔ,
e namai vuuzu, e taai lo da,
e taai vuuzu ga faaɔaaza golai.

13 Siegi zu nubuseiti ti botii geezu la,
naama aniiti faa zu ti ɔalazu abui ɔa,
ziiti ti da boɔɔ boɔo wafuun,
naa la ga Gooɔo GALAGI na-devei baa,
nii e ga Fai-Pe-Maliɔii?

14 Mazɔɔɔ etea nuɓusei pe ka Gɔɔɔɔ GALAGI ná-lebiyai gɔwee ga pagɔ, egɛvelei ziei kpolodei bomave zulaavegai da.

Nimizai gɔ naama nui luɔɔ, zoi é dɔɔi losu sejinɔɔi la

15 Nimizai gɔ naama nui luɔɔ,

zoi é dɔɔi losu sejinɔɔi la,

keai egɛ anivebei, é so,

é ɔɔɔɔ maanakai gɔla, ti da ka!

16 Lebiyai da sɔɔɔ, naa gɔ valibo ga è maaɔoo,

da ɔɔɔɔ balaagi, dɔɔi ɔɔle, è gabei gɔla!

Da-voloi gɔ zeelizu,

è ɔɔle ga Gɔɔɔɔ GALAGI ná-ziiɔaawana daawoi.

Da-lebiyai gɔ valibo ga è unfegai.

17 Faa zuɔologologi é gɛeni Liban,

naa voto ka gɔla è ma.

Suaiti undaavili fai gɔ la è unma, ga é è leevɛ.

Mazɔɔɔ è nuɓuseiti namai vuuni,

è tooma vaiti keeni zoi laalɔɔɔma,

ta ná-taa wolai, ta su nuɓuseiti.

Nimizai gɔ kɔɔɔ gani kɔɔ nui tuɔɔ

18 Leeni gɔ kɔɔɔ ganigi paazu, nii neeliɔi nui kpetezu?

Baa kɔlu gɔaawungai kpetei ga salei,

é losu nui tuɔɔ zee vaiti su?

Mazɔɔɔ zoi é kpetezu, naa gɔ ɔɔɔɔ gɔalivaazu ná-kpeteanii ma,

kɔɔɔɔ ganigi é la ɔɔɔɔ.

19 Nimizai gɔ naama nui luɔɔ,

é gɛɛzu gulu buɔfai ma:

«Gaazuge ma!»

E gɛɛzu kɔtui ma, é la ɔɔɔɔ: «Wuzuge!»

Ta zoo nei ti nu gɔla ɔaa?

Pete deɛ, zanugi ta wali gɔae zelɛni ba,

kele zɛnvu viile gɔla kpalaa ge la su.

20 Gɔɔɔɔ GALAGI ɔɔɔɔi gɔ zeini ná-pele nadegai wu.

Eteai pe ge maaɔe kpo, toun gaazu!

3

GALA guyei

1 GALA goo wo nui A6akuke ná-GALA falii, é ga maawoin wuyei.

2 Gɔɔɔɔ GALAGI, gè naa menini, nii è keeni,

gè luani da-gɛɛwotii va, ee, Gɔɔɔɔ GALAGI.

Da-gɛɛwotiiti ti vile su gi gɔaazu!

Ti gɔla kelema konagiti daawu!

Kele da-yiiɔaawanai zu, gize da-maawoinɔɔi zu.

3 GALA paaɛ é zeɔe Teeman,

GALA Nadegai paaɛ é zeɔe Palan gizeiti ma.

Ná-maayikii gɔ veeni geɔɔɔɔɔi ma,

ná-lebiyai eteai laaveɛ.

Lo!

⁴ Kεευε εγε wozakalagi ma voloi,
ma zezeiti ti da volo, ε gula zeave,
na-zobogi ma laoguzu vai gana!

⁵ Dof zeebei ga kakala vele, ε da li,
kalo kpadima zeebe ga kofogogiti su.

⁶ Siegi zu a lona da, zoi ga niikpi,
siegi zu ε welezu la, zii giligiti sasu ga bali,
gize wabwabogiti ti buse,
kaite gize nemeiti ti vuka,
veti ti geni mouni ga peleiti, ε da zie la.

⁷ Ge Kusan nuiti ta-zege gotaiti kaa, ti gaavalagai ba,
Madiyan yooi ma veleiti subezegelega.

⁸ Ee, Gofog GALAGI, ε yigaaawanaυε zie wolaiti ma baa?
E yigfulaυε ti laalofoma, ε yigaaawana kpolodei ma baa?
E losu kofog wotoloiti su,
ma zoiiti ti liizu ga de pile solosuve?

⁹ E da-gofog filigi beta,
da-meinti ta ga minazefegiti, ε ti woni.

Lo!

Da zoi valizu su ga zie wolaiti.

¹⁰ Gizeiti ta ε gana, ta da bali,
sabalagi da zoi yebe,
kpolodei wolai da ziko,
ε da ma lakpatakpagi le geezυυε.

¹¹ Foloji ta alugi ti ye loni losυυε,
da-meinti ti zizu ta-wozakalagi gakala,
ta da-bein ε volozu ma wozakalagi gakala.

¹² Da eteai zubizezu ga ziiqulagi,
ε ziiiti deυυε ga ziiqaaawanai.

¹³ Da vaazu da-nubuseiti ta-baba vai ma,
ε bo da-masagi va ε seidai.
Da faa nou ge nui na-pelei ungi levezu ga,
ε kologolo, ε pee su mee.

Lo!

¹⁴ Da gi zili nuiti ta-gundigiiti tounigiti kpotasu ga ti bofo meinti.

Ti geni egε fiile wolai,
ti yeizu gi ma ga ti gi zuvaza,
ti da koozυυεε beei loo,
ti gevele betaai ga zoi maanofbai,
ti kologolo dooguzu.

¹⁵ E pelel laa da-zoiiti be kpolodei wu,
zie wolai wu ε zulusu.

¹⁶ Ge naama wooi menini,
ge ge unga wuulee.
Dakolagiti ti da bali,
ma faeiti su da ge yofge,
ge ye na, ge da bali.
Kele maaneυυε ga ge zei kpe,
ge kidaaυili foloi maaoun,
foloi ε vaazu gi zili nuiti daalofoma.

17 Koolegfoole gului la mɔ waa pɛ,
 leeɛn belei la mɔ gwaa woga pɛ,
 wolive wului waa vai ɟa da nɔiti kaka,
 nu tii ɟɛ vɛ, ɛ la ani nɔpɛ sɔɔga nɔ.
 Baalagiti ta boliiti gaa ɟa vɔla ba ta-zasaiti su,
 nɪkɛ zasa la mɔ ɟɛa nɔ.

18 Kele nɔn nɔ, nɔ ɟoozunɛɛzu Ɔooɟɔ GALAGI maavele ma,
 ziimave laave ga koozunɛɛi, nɔ-GALAGI maavele ma, ɛ kizosu.

19 Maliɟii Ɔooɟɔ GALAGI ɟa ɛ ga nɔ-zobogi,
 toɟa kɔɟɔiti feɟasu bu, ga dopai nɔnɔiti kevele,
 ɛ zie ga ze gize wolaiti ma.

Guye loo ɟundɟii nɔnɔi vɛ. E loozu ga kɔnigiti.

Sofoni Ná-SεVEI Wooi Ioozeizuve

GALA goo wo nui Sofoni, ná-tene gooi woni kona undazita (600) aisa Yesu Kilista va zoloo eteai zu, aisa Abakuke va ná-tenegi wo. Siegi zu é gèni tenegi wosu da, masagi Zoziasé la gèni de GALA fi ma valibo fai zeini kpasu (2Ma 23:1-28) ta Zuda masadai gèni faazupui laawu ma yeedegalai. GALA keelai ga naati googaavotesu, zóiti ti gisiesu ga GALA maavaa ga nei nuúseiti ba, ta faiti ta nei gèezu zeema? Tojá GALA tosuve leezu faa moinmoin su: GALA ka va é Zuda nuiti ta Zeeluzaléme nuiti tukpogaleve (1:1-2:3), tojá Zuda maagoolii ma nuúseiti kologolo (2:4-15), naa voluma, tojá Zeeluzaléme niine volu, kpega voluma ga faa joi ma zapei pe toogfula, é nuúseiti zeí naa, ti ga unmaayei nuiti, ti balagai, nii a ke, ti nuúseí pe sie velei maavalibo (3:1-20).

Sofoni ga bosu é kole, ga GALA ná-nuúseiti ti la zooga ti yogofu ve va gíole ta GALA, ni naama nuúseiti ti la gfulani ná metu, niiti ti ti ya bogfo no ta-lonagi gjaizizu, é leve GALAGI nonoi va. Kele tojá zeele wooi wosu ga, GALA ka gjaabaazu ye naati ma, niiti ti zoi zu ga bogfomaayei nuúseiti (2:3; 3:12).

¹ Wooi niiti ka Goofo GALAGI ti woni Sofoni ma, Zuda masagi Zoziasé, Amon ná-doun zunui, ná-yeedegalai zu. Sofoni gèni ga Kusi ná-doun zunui, naa keefé gé ga Gedalia, naa keefé gé ga Amalia, naa keefé gé ga Ezeekiasé.

Eteai pe tukpogaleve vai

² Goofo GALAGI wooi gaa:

«Nà vaazu anii kpein suwuugaalevezu, niiti ti yenvuzu eteai zu.

³ Nà nuúseí pe kologolosu ta suaiti, gè wóniiti pe kologolo ta kaleiti pe, gè naa gologolo, nii é nu jaiti kogzizigazu. Nà nu vului ma zuwu gaalevezu eteai zu.»
Goofo GALAGI wooi gana.

Fai é koofo gani koo nuiti daalofoma

⁴ «Nà yeewuzegezu Zuda nuúseiti daalofoma, Zeeluzaléme nuiti kpein daalofoma, gè Baale lebi nui motaiti pe suwuugaaleve adave tona ba, ta zóiti ti botii gèezu be, ti pe voooma ta zalağa gfula nuiti.

⁵ Nà naati pe kologolo, niiti ti leezu pe le goma ve, ti da noko ná aniiti pe bu, ti volozu geegolagi zu, ta zóiti ti nokosu bu, ti da gona mà, nèi gè ga Goofo GALAGI, ti lati ti da minazefegiti bo ta-galagi Molo ke ve.

⁶ Nà naati kologolo, zóiti ti voluavegai bà, nèi gè ga Goofo GALAGI, ta zóiti ti la gáizizu, ti la woinni ti va ná-kpoba zoloo, 6a ti va gáazağa.»

Fai é nu wolaiti daalofoma

⁷ A maagé kpó, Maligii Goofo GALAGI gjaazu, mazoloo Goofo GALAGI ná-foloi maabugaa!

Mazɔɔɔ Goofo GALAGI zalaɗai ɗeɓele ɓeteɓe,
 é naati gba, zɔiti é ti loligai.

⁸ Goofo GALAGI ɗe ma: «Tama, nà-zalaɗa ɗula voloi,
 nà laale kundigiiti bu, ta masa dointi,
 ta niiti kpein ti weɛinti ta-maagilii ma zii wosu.

⁹ Naama volo ná, nà vooɗu naati ba,
 zɔiti ti buɗezu GALA sei ɓelei ma ɓofalagi maazu, eɗe zii ɗiligiti,
 ti ti-maligi nà-pele wuulaave ga naavoloi, sɔɔɔgai toomai zu ta yaavai.»

Fai é wosu yaafoiti daalɔɗma

¹⁰ Goofo GALAGI wooi ɗaa:

«Tama, naama volo ná,
 ta kpee woo wolai meni Kale zigɗawe,
 ta zɔngɔ wooi Koi Niinei zu ɓele,
 ta ani ɗolo lu golai gizeiti ma.

¹¹ A kpeei loo, Buu Uele Goizu nuiti,
 mazɔɔɔ yaafoiti pe ta zaazu,
 wali ɗaizie nuiti pe ti zuwuɗaa ɗa leɓezu.»

Fai é wosu kibɔɔɓma nuiti daalɔɗma

¹² «Naa zu, nà Zeeluzalame zuveɗeɗeɗeɗe ga fitinai,
 nà vooɗu zunuiti pe ba,

ti zeini su kpe, eɗe dɔɔi buuɓeai,
 ti ɗa bo yiimawe ga:

«Goofo GALAGI la faa nɔpe kea,
 ma ɓaɗɔ ɓaa ma ɗu!»

¹³ Toosui ɗa wo ga ta-naavoloiti,
 ta-ɓeleiti ta ɗologolo.
 Ta peɓeiti to, keɓe ti la ɗia ti wu,
 ti leezen ɓeleiti da, keɓe ti la ma ɓɔi ta ɓɔlea.»

Goofo GALAGI ná-foloi

¹⁴ Goofo GALAGI ná-folo wolai maaɓuɗaa,
 maaɓuɗaa, gaazuvileɓe é ɗa va,
 kpee ɗai ɗa é loozu Goofo GALAGI ná-foloi,
 salavusui ziilogai ti pe ba, naa ɓɔɗi ɗa kpee wolai loo.

¹⁵ Toɗa ɗe ga ziiɗaawana voloi,
 kidaavili foloi ta koozuɓiligi,
 faa zuɗologolo foloi ta faaɗaabalabai.
 Foloi naa ɗa ɗe ga kpidii, é ɗe ga kpidi ɓɔii,
 foloi naa ɗa ɗe ga tonabiingi ta ɓumugi.

¹⁶ Naama volo ná, salavusuiti ta puɓugi ve,
 ti kɔɔ ɓeei loo taa wolaiti daalɔɗma siɗigi ti ma,
 ta ti zu ɓele ɗaagoozagiti daalɔɗma.

¹⁷ «Nà nuɓuseiti dɔ kidaaviligi zu,
 ta zie eɗe gaazuɗole nuiti, ti ɗa yeeɓee meme,
 mazɔɔɔ ti kotoi ɗea dɔalɔɗma, nɛi gè ga Goofo GALAGI.
 Ti-ma ɗamai ɗa vu adawe pe eɗe fufiligi,
 ti-ma ɓoomaiti ta luula eɗe kavai.»

¹⁸ Ta-waliiti ta zanugi ti ti ya
 naati ti la zooga ti va ti ɗizo

Ḑooḑo GALAGI ná-ziiḑaawana voloi.
 Ná-ziiḑaawana abui ḑa eteai pe koloḑolo.
 Gaamazú, naa maa ḑa yiki,
 toḑa eteai zu nuḑuseiti pe suwuḑaaleve.

2

Toligi é wosu ḑooḑamaayei vai zu

¹ A ḑaale ba, wo maaḑo,
 woi wo ga zii, unfe ge la wo ma,

² aisa deve zeevei va ḑula,
 foloi va leve eḑe molo ḑooloi,
 aisa Ḑooḑo GALAGI ná-ziiḑaawana va zeeli wo ma,
 aisa Ḑooḑo GALAGI ná-ziiḑaawana voloi va zeeli!

³ A Ḑooḑo GALAGI ḑaizie, woi wo ga ḑooḑamaayei nuiti zoi zu,
 wo ḑolozu ná-deveiti be!

A telebodai ḑaizie ta ḑooḑamaayei.

Tanisú toḑa wo ye ná Ḑooḑo GALAGI ná-ziiḑaawana voloi.

Nimizai ḑa folo liizu vele nuiti tuḑo

⁴ Kulaai ḑa wo Gaza va tete,
 Asekalon ḑoloḑolo,
 Asedode nuiti ti be ná, ga folo gaalḑgai kpekpe,
 Ekelon nuiti ti ḑula ná va.

⁵ Maanooḑi ḑa wo ve, Kelete nuiti, kpolodei ḑoba zeí wo nuiti!
 GALA ná-tukpoi ḑa wo laalḑḑama, é ḑe ma:

«Kanaan, é ga Filiseti nuiti ta-yooi,
 ná é ḑoloḑolosu, nu vulu nape la mo ḑea ná.

⁶ Da-yooi, kpolodei laave,
 miná ḑa valibo ga togani laamiizuve,
 zoi baala make nuiti ta ḑe bizezu su,
 ti da baalagiti ta-zasai lo ná.»

⁷ Kpolodei laave tona ka ḑe ga Zuda nuḑusei motaiti tona.

Ta ḑe liizu ga ta-loganiiti ná, ti da laami.

Kpoko, ti da looḑo Asekalon veleititi bu,
 mazolo Ḑooḑo GALAGI, ta-GALAGI ḑa ti maalobo,
 é ta-vai valibo ga pago.

Nimizai ḑa folo ḑulazu vele nuiti tuḑo

⁸ «Gè Moabe nuiti ta-voomu gooti menini,
 ta woo noi Amon nuiti ti boni,

ti baagulani ná-nuḑuseiti ma,
 ti da ta-yooi zuwolo ga naati ta-yooi, ti ḑeni seḑezu.»

⁹ Ḑooḑo GALAGI Fai-Pe-Maliḑii Izelayele ná-GALAGI wooi ḑaa:

«Naa ḑa é ba, eḑevelei gè vulua la ga ḑite,
 Moabe ḑa ḑe ga Sodome ḑevele,
 Amon nuiti ti ḑe ga Gomol ḑevele,
 tufa noi letele no ḑa a ḑe vonosu náve,
 kpolo ḑula yeḑei no ḑe ná, zoi ḑoloḑolo metu eyesu ḑo.
 Ná-nuḑusei motaiti ta loo ti zu,

nà-zooi zu nuiti ta ye ná, naati ta naa zeŋe ga tɔnɔ.»

¹⁰ Naa ɔa zeelizu ti ma ga ta-wasogi ma zalai, tɔzei ti baagɔlani Gɔɔɔɔ GALAGI, Fai-Pɛ-Maliɔii, ná-nuɔusɛiti ma, ti ta-vaiti gaawɔɔɔ, naati ti loo bu.

¹¹ Gɔɔɔɔ GALAGI ɔa ná-maayikii le ga tiye, mazɔɔɔ toɔa eteai ná-galagiti kpein koloɔolo. Naazu, anɛɛ zii niiti ti maaɔoozaai, ti pɛ ta lebiyai ve be, ɛɛɛ gilagilagi ɔa naa ɔe tɔ ɔɔɔi zeizuve.

Nimizai ɔa lekɛma velei nu yeezazuve nuiti tuɔɔ

¹² Etiyɔpi nuɔusɛiti balaa, ná-boɔa zɔkpɔi ɔa ti zuɔota.

Nimizai ɔa lekɛma velei nu ɔɔvezuve nuiti tuɔɔ

¹³ Gɔɔɔɔ GALAGI ɔa yeewuzeɔe nu ɔɔvezu vele yooi laalɔɔma, toɔa Asiili undaavili, é Ninive ɔoloɔolo, naa ɔe ga zou vɔɔi eɔe tevebai.

¹⁴ Taai vuuzuve ɔa, toganiiti ta ɔe veɛzu ná, buungiti ta deveiti ta ɔe zelesu ma beɔeɔgiti ba kpidii. Nu ɔa wɔniiti goomeni peleiiti ma veneteleiti da, nu ɔa yesu kpofalagi nɔ ma, é pelei wuuɔoloɔoloɔgai ɔa, seɔele dakaiti ta ɔula ná.

¹⁵ Wele leɛ taa wolai va, koozunɛɛi ɔeni su, su nuɔusɛiti ti ɔeni kaazu ga ta zeini ziileigi zu, ti ɔa ɔisie ga ti ɔeɔala la ná. E woloa, é ɔea ga ɔɔɔɔ zuaiti peɛzuve! Zɔiti ɔɔin ti levesu ná ta foei veɛzu, ti yeeveɛ la.

3

Nimizai ɔa Zeeluzaleme nuiti tuɔɔ

¹ Nimizai ɔa kololala laai ve, kɔzɔai, é ga nu vaa laai!

² E la wiloni toligi ma, é la vaazu maaɔoloi wu, é la ɔɔɔɔ ɔalivaazu Gɔɔɔɔ GALAGI ma, é la vuɔuzeizu ná-GALAGI va.

³ Ná-kundiɔiiti ti ná ta ga zalaiti ti zikɔzu, ná-tukpɔaaleve nuiti ta ga zuluɔuiti ti kpegi wosu kpidii, ti la tanɔe makesu, ti va mi sobui.

⁴ Ta-GALA goo wo nuiti ti la ga totuɔɔ ɔagɔ, ta ga yaava nuiti.

Ta-zalaɔa ɔula nuiti ti la unfema veezu aniiti be ti veai GALA be, ta ná-tɔgiti koloɔolosu.

⁵ Anɛɛ naa ve, Gooŋɔ GALAGI ɔa ná, taazuve,
 é da boŋɔ le ga telebo nu ve,
 é la faa ɲou nɔpɛ keɛzu.
 Sobu-o-sobu, zefema la ba, toŋa ná-tukpɔiiti gaalevezu.
 Kele faa ɲou ɔe nui la da ga unfe pe.

⁶ «Gè ziiti suwugaaalevea,
 gè ti-velesuɔeti sugologolo.
 Gè koi yɔŋɔzuɔeti kologologa,
 nu nɔpɛ ge la mɔ ziezu náti.
 Ta-laa wolaiti supakai ɔe de,
 nu ɔila kpalaa ge la mɔ zeini ná.

⁷ Kele gè ɔeni ma:
 ‹Da unfe mà, è tɛɛ gooi zo,
 naa ɔa a ke, è-zeizuve mina ɔologolo.›
 Gè ti loŋani siɛ mɔinmɔin su,
 kele ti ɔeni ɔaazuvilezu ga faa ɲoi ɔea,
 ti-ɔeevai pe su.»

⁸ Gooŋɔ GALAGI wooi ɔaa: «Naa ɔa é ba, à maaɔoun,
 ungo, à naama voloi maaɔoun,
 yeei gè vaazu wuzefezu la koozoganii vaa zu.
 Gè devea ga gè ziiti ta masadaiti gaale ba,
 ga gè nà-ziiɔaawana wolai zeɪ ti ma.
 Eteai pe ka ɔala ga nà-ziiɔaawana abui.»

Tukpɔi ɔaawaaiti

⁹ «Naazu nà nuɔuseiti maavalibo,
 nà ti-lakologiti ɲade,
 ta fali, nɛi gè ga Gooŋɔ GALAGI,
 ti pe ta dɛbi ga yiimave pe.

¹⁰ Anɛɛ Etiyɔpi de wolai volu vele nuu,
 dɛbi nui, niiti gè ti vazani,
 ta va pò ga ta-veɛaniiti.

¹¹ Naama volo ná, nà-nuɔuseiti,
 wo la mɔ unfeɔa ga wo luva veleiti faa,
 kotoi niiti wo ti ɔeeni daalɔŋma.
 Nà naati pe kula wo zaama,
 zoiti ti laavegai ga wasogi,
 wa be niina waso fai va nà-gize ɲadegai ma.

¹² Nà nuɔuseiti make wo zaama,
 ti ga boŋɔmaayei nuiti ta ti valagai,
 ta ɔe velesu Gooŋɔ GALAGI volu.

¹³ Izelayele nuɔusei mɔtaiti ta ɔe vulua,
 ti la mɔ telebotala vaa nɔpɛ kea,
 ti la mɔ zee nɔpɛ boga,
 ti la mɔ yaava vaa nɔpɛ kea ga ti-laave.
 Ta zoo ti daami wo, ti ɲiimɛni vaŋoi wo,
 nu nɔpɛ ge la ti maalua.»

Minazefegi Siyɔn ve

¹⁴ Ee, Siyɔn nuɔuseiti, à vuka ga koozunɛi!

Ee, Izelayele nuiti, à ɔ̀kɔ̀ ga koozunɛɛi!
 Ee, Zeeluzalɛme nuɓuseiti, à ɔ̀oozunɛ ga wo-yiimave pe!
 15 Ɔ̀ooɔ̀ GALAGI peelala vai ma ɔ̀sɔ̀i zeɣea wo unma,
 é wo zili nuiti kpɛa wo ɔ̀olu.
 Izelayele ná-masagi, Ɔ̀ooɔ̀ GALAGI ɔ̀a wo zaama,
 maa la mɔ̀ nɛɛni wo ɔ̀a lua maanɔ̀ɔ̀ ɔ̀a.

16 Naama volo ná, ta ɔ̀ɛ Zeeluzalɛme ma:
 «À mina lua, Siyɔ̀n nuɓuseiti,
 wo iɔ̀ ge mina leve pa!
 17 Mazɔ̀ɔ̀ Ɔ̀ooɔ̀ GALAGI wa-GALAGI ɔ̀a wo zaama,
 ga kɔ̀ɔ̀ ɔ̀uluɓai é wo ɔ̀izosu.
 Toɔ̀a wo ɔ̀aanɛɛɛzu ga ná-nɛɛɛi,
 toɔ̀a koozunɛ wuyei loo wa-vaa zu.»

18 Maliɔ̀i ɔ̀ɛ ma: «Nà maanɔ̀ɔ̀ vaiti kpɛ wa-vɛti voloiti ba,
 niiti ti ɔ̀ɛa wo unma ga kasɔ̀i ta zɛlilomai.
 19 Wɛɛ, naama zɛɣi zu, nà ɔ̀ooɔ̀ naati pe ba,
 niiti ti wo zopele iɔ̀uni.
 Nà naati balo, niiti ti lekpuzu,
 zɔ̀iti ti loai ya, gè naati gaale ba.
 Nà wo ɔ̀ɛ ga unfema nuiti,
 wo-ɔ̀ɔ̀i ɔ̀ula zɔ̀iti pe su,
 ɔ̀ɛti unfegi zeelini wo ma náti.
 20 Naama zɛɣi zu, nà ɔ̀a ga woye ɔ̀olu,
 siɣi zu gè wo ɔ̀aalɛɛzu ba la ɔ̀olu,
 nà wo-laaseigi wɔ̀ɔ̀, leɓiyai ɔ̀ɛ wo ɔ̀ɛ
 eteai zu nuɓuseiti pe saama.
 Nà naa ɔ̀ɛ siɣi zu,
 gè wa-vaiti maavalibosu da, wa ɔ̀ooɔ̀i wo ɔ̀aazu.»
 Ɔ̀ooɔ̀ GALAGI ɔ̀a é boga.

Azee Ná-Sεvεi Wooi lóozeigi

Niima zεvei gá GALA goo wo nui Azee losuve léezu GALA sei vεlei lo fai zu Zeeluzaléme, Zúifuiti galegai ma ma ti gúla duólai zu Babilóne, ve ti gēni ná kona undózitai (600) lóozeizuve. E woo moinmoin feeve ade ya, niiti GALA ge ti woni kona undólugó puufelegó (520) ma, aisa Yesu Kilista va zóló.

Zúifui mǎungiti ti vaani ti gúla duólai zu, kona undólugó puusavagó maazu lósavai (538) ma, aisa Yesu Kilista va zóló, naati ka ti maaneeni ti GALA sei vεlei lo volu nii Babilóne nuiti ti goloni kona undólugó puulsava maazu lófelai (587) ma, ti iǎo ge leveni fala. Naa gá é kéeni GALA ná-keelai nuβuseiti ta-gúndigíiti maaneεezu ga ti botii lóozei volu. Naama wotii lóozei volu kona undólugó puufelegó (520) ma. Azee gá naati iǎodóozu zóiti pe ti woilosu gooi ma, ga nuβuseiti ta-valadai, ta aniiti kpetelalai, naa lóozeive GALA sei vεlei kologologai, é ye ná nǎ (1:1-14), é boni ti ma ga, GALA sei vεle niinei ná-pagi ta ná-lébiyai gá búdezu zǎi nǎnǎi maazu nii é woloni (2:1-9), naa lo fai gá gē zǎbú, kǎzǎba vai óe, ta baladai nii GALA ná-nuβuseiti ti saama (2:10-20). Zólóbabele zou zεve gúndigíi, Davide mavofodai, GALA ge minazege gola gēeni naa ve, velela vεlei ma vaa zu (2:20-23).

GALA sei vεlei ma maabóungi, gá va, lébiyai gē be, é leve ma mǎungi va, é zólóosu GALA zea, ga ná-botigē nui maavele, é yimazegezezu la, naa gá é vaazu Izelayele nuβuseiti kévelei léezu ti gúla voluma duólai zu. Azee ná-tene gooitii maavele ma, é iǎodóo veeni ná-yeegēgalai zu nuβuseiti be, ti gúla iǎotevei zu, ti bǎgǎ ve botii ya, tóozei faa niineiti ba GALA ge kpetezu.

GALA sei vεlei lo fai volu ma yeegēgalai

¹ Masagi Daliyuse ná-masadai ma góna felesiei ma alu dǎzitasiei ma volo mǎungi ma, Góogǎ GALAGI bǎeni GALA goo wo nui Azee vǎ, ga é daazeeli Zuda you zεve gúndigíi Zólóbabele ma, Seyaletiyele ná-doun zunui, ta zalaǎa gúla gúndigíi wolai Zozuwe ma, Yewǎsadake ná-doun zunui, é gē ti ma:

² Góogǎ GALAGI Fai-Pε-Maliǎii wooi gáa: «Niima nuiti ta gēezu ma: <Yeegēgalai la de zeelini, ga Góogǎ GALAGI ze vεlei va lo volu.> »

³ Góogǎ GALAGI laawooi laazeelini ti ma, GALA goo wo nui Azee ya, é gē ti ma:

⁴ «Yeegēgalai gá nei wo ve baa, wo ze wa-vele vǎgǎiti bu, ti maaneai, tama GALA sei vεlei gologologai?»

⁵ Naa gá é ba, Góogǎ GALAGI Fai-Pε-Maliǎii wooi gáa: «À gǎda bu ga pagó, fai é laazu wo ma.

⁶ Wo ani moinmoin fazaga, kéle tago nǎ gá wo sólóosu, wa daami wosu, é la kula gēezu ga woye, wa bǎolezu, kéle é la wo yiileizu, wa bǎgǎ maaǎilizu, die ge la zeida wo ma, botigē nui zalai gá gēezu, ege a gē vuuzu bǎo zǎǎi zu.»

⁷ Góogǎ GALAGI Fai-Pε-Maliǎii wooi gáa: «À gǎda bu ga pagó, fai é laazu wo ma.

⁸ A le gizeiti ma, wo va ga guluiti, wo sèi vεlei lo. Naazu kóozu gá neε miná, ná lébiyai zóló.» Góogǎ GALAGI gá é boga.

⁹ «Wo gǎgi loni ani moinmoin ba, kéle tago nǎ gá wo sólóoni wa-balagaveti. Nágoi gá wo vaani la wa-veleiti bu, kéle gē laa viilei vuuni ma, gaavala ba.

Leeni vaa zu?» Gooḡo GALAGI Fai-Pe-Maliḡii wooi ḡaa: «Tḡozei seì v̄lei vai va, kologologai, tama wo pe wa ḡaaḡaazu wa-v̄leiti nḡ ma.

¹⁰ Naa ḡa é keezu, geeḡolḡi la keezu, é va duḡui ve, zoi la vaazu bu, ani a va vḡnḡ.

¹¹ Nà ḡa gè fḡovḡgi maaloliga zoi ma, ta gizeiti ma, ta kpalagiti ma, ta leezen beleiti, ta wolve beleiti, ta ziinziin ganigiti kpein zoi ma, ta nuḡuseiti ta suaiti pe, é ḡokula nuḡuseiti ta-wotiiti pe ma.»

¹² Zḡḡab̄eḡe, Seyaletiyele ná-doun zunui, ta zalaḡa ḡula ḡundiḡi wolai Zozuwe, Yewḡsadake ná-doun zunui, ta nuḡusei mḡaiti pe, niiti ti vaani ti ḡula duḡlai zu, naati pe ti Gooḡo GALAGI, ta-GALAGI wooi zegeni ga gaamai, niigi GALA goo wo nui Azee boni ti ma. Keela wooi Gooḡo GALAGI ta-GALAGI feeni zea, é naa ḡaabelani ga pagḡ, nuḡuseiti ti luani Gooḡo GALAGI va.

¹³ Naa v̄luma, Azee, Gooḡo GALAGI ná-keelai é teveni, é Gooḡo GALAGI wooi woni ti ma, é ḡe ti ma: «Nà ya, nà wo va!» Gooḡo GALAGI wooi ḡana.

¹⁴ Gooḡo GALAGI zeb̄e niine veeni Zuda you zev̄e ḡundiḡii Zḡḡab̄eḡe v̄e, Seyaletiyele ná-doun zunui, ta zalaḡa ḡula ḡundiḡi wolai Zozuwe v̄e, Yewḡsadake ná-doun zunui, ta nuḡusei mḡaiti pe be, niiti ti vaani ti ḡula duḡlai zu. Ti pe ti liini Gooḡo GALAGI Fai-Pe-Maliḡii zeì v̄lei wu, ti botii lḡzei,

¹⁵ naa ḡeeni, masagi Daliyuse ná-konagi velesieì ma alu dḡzitasieì ma folo vuufeleḡ maazu naaniḡi (24) ma.

2

GALA sei v̄le niinei ná-pagi

¹ Masagi Daliyuse ná-masadaì ma ḡona felesieì ma alugi l̄felasieì ma volo vuufeleḡ maazu ḡilagi (21) ma, Gooḡo GALAGI laawooi laazeelini ga GALA goo wo nui Azee maavele, é ḡe ma:

² «Niì ḡa ḡa bo Zuda you zev̄e ḡundiḡii Zḡḡab̄eḡe ma, Seyaletiyele ná-doun zunui, ta zalaḡa ḡula ḡundiḡi wolai Zozuwe ma, Yewḡsadake ná-doun zunui, ta nuḡuseiti mḡaiti pe ma, niiti ti vaani ti ḡula duḡlai zu, ḡe ti ma:

³ «Be ḡa é wo zaama, é niima GALA sei v̄lei tei kaani ná-pada m̄ungi zu? Wa petesu ḡale niizu? E la mḡ wo ḡaazu ga ani n̄pe niizu, keḡe?»

⁴ Gooḡo GALAGI wooi ḡaa: «Niizu, zeb̄ezeḡe, Zḡḡab̄eḡe. Zeb̄ezeḡe, zalaḡa ḡula ḡundiḡi wolai Zozuwe, Yewḡsadake ná-doun zunui.» Gooḡo GALAGI wooi ḡaa: «A zeb̄ezeḡe, wa v̄e, zoi zu nuḡuseiti pe.» Gooḡo GALAGI Fai-Pe-Maliḡii wooi ḡaa: «A b̄ḡḡo ve botii ya, mazḡḡ nà wo va.

⁵ Gè naama minazeḡegi ḡeeni wo v̄e, sieḡi zu wo ḡulani la Ezipete yooi va. Nà-Zenvui ḡa wo zaama, à mina lua j̄egelein!»

⁶ Mazḡḡ Gooḡo GALAGI Fai-Pe-Maliḡii wooi ḡaa: «Naa v̄luma mḡnḡ, su la mḡ ḡoozazu gè geeḡolḡi ḡali ta zoi, ta kpoloḡi ta zoiiti.

⁷ Nà zii ḡiligiti pe keezu unga wuulee, ta-naavoloiti pe ta va v̄e, nà niima GALA sei v̄lei laave ga padai.» Gooḡo GALAGI Fai-Pe-Maliḡii ḡa é boga.

⁸ Gooḡo GALAGI Fai-Pe-Maliḡii wooi ḡaa: «Walii kpein ka ga n̄nḡ, zanugi kpein ka ga n̄nḡ.

⁹ Naazu, niima GALA sei v̄le niinei ḡa va, é ḡa volo, é leve ma m̄ungi va.» Gooḡo GALAGI Fai-Pe-Maliḡii ḡa é boga. «Nà ziileigi zeì minà.» Gooḡo GALAGI Fai-Pe-Maliḡii wooi ḡana.»

Tuyai ma minazeḡegi bogai nuḡuseiti be, ti ḡḡzai

¹⁰ Masagi Daliyuse ná-masadai ma góna felesiei, ma alu taavusiei ma volo vuufelego maazu naanisiei (24) ma, Gooḡo GALAGI bōeni GALA goo wo nui Azee vō, é gē ma:

¹¹ «Gooḡo GALAGI Fai-Pē-Maliḡii wooi gaa: «Zalaḡa ḡula nuiti gaazaḡa, ti ḡi fe é vē niima vaiti su:

¹² Ni zalaḡa zua ḡadegai ta a ḡena nui ta ná-seḡe la, seḡei naa a vōḡfuna bului va, 6a ḡonḡi ta, 6a dōoi, 6a gulbi, 6a daamiani nōpe nō, naama anii ḡa ḡade niina 6aa?» » Zalaḡa ḡula nuiti ti gooḡaavoteni, ti ḡe ma: «Ba-o.»

¹³ Azee ti gaazaḡani mōnō, é ḡe ti ma: «Ni nui ta a ḡōzōna, tōzei é vōḡfuni nu voomai ta va, ni a vōḡfuna daamianigi tanōpe ba, naa ḡa ḡōzō niina 6aa?» Zalaḡa ḡula nuiti ti gooḡaavoteni, ti ḡe ma: «Ungo, toḡa ḡōzō.»

¹⁴ Názu ḡa Azee kpōei zegeni la, é ḡe ti ma: «Gooḡo GALAGI wooi gaa: «Deḡemu zekana niima nubuseiti ti la, zekana zii nii la gāazu, zekana ta-woti zulōḡi kpein ge la, nii ti feezu bē ḡana, kōzōve.»

¹⁵ Niizu, à ḡida lēe bu ga pagō, nii é vaazu ḡeezu, é zo za ma, é li. Aisa wo va kotuiti da bōḡo maazu, Gooḡo GALAGI zei veei lo fai zu,

¹⁶ leeni ḡa é ḡeeni ga woye? Ni nui ḡiḡi ḡana panisu vuufelego (20) va ná-kpalagi zu, puuḡoi nō ḡa é sōlōssu ná. Ni nui ḡiḡi ḡana litēle vuulōlūḡo (50) va ná-dōoi vō bē, puufelegoi (20) nō ḡa é sōlōssu ná.

¹⁷ Gē vōḡfuni wo va, gē wa-wotiiti pē ma lōnō fai ḡaavala ba, ga siinziin ganigiti ta-zeeḡeiti, ta sakōtuiti, kele wo la zegeni yee ma, wo va va pō. » Gooḡo GALAGI wooi ḡana.

¹⁸ «Za ḡa ga alugi laavusiei ma volo vuufelego maazu naanisiei (24), yeei Gooḡo GALAGI zei veei lo fai lōzeini la. Niizu, à ḡida lēe bu ga pagō, nii é vaazu ḡeezu, é zo za ma, é li.

¹⁹ Kebe ani zuwu nōpe ge la mō wo ya kotaiti su, kele? Leezen belei, ta koolēḡoole guluiti, ta gelenade guluiti ta wolive wuluiti, tanōpe ge la gwaa woni, ḡeḡelēin. Kele é zo za voloi ma, nā nā-tuyai zuwōlōzu wo vē.» »

Minazefegi é woni Zōlōbabele vē, Maliḡii yimazegeni la

²⁰ Ma volo naa nō, alugi ma volo vuufelego maazu naanigoi (24) ma, Gooḡo GALAGI bōeni mōnō Azee vō, ná zeizu velesiei zu, é ḡeni ma:

²¹ «Bōe Zōlōbabele vō, Zuda you zēve ḡundigii, é ḡe ma: «Nā vaazu geēḡōlōḡi ḡiikpisu ta zooli.

²² Nā vaazu masagiti tokasu, gē zii ḡiligiti ta-masadaiti ma zobogiti koloḡolo, gē kōḡo wotoloiti daave ta ti bize nuiti, sooiti ta za, ti ḡoma nuiti ti bōḡo va.»

²³ Gooḡo GALAGI Fai-Pē-Maliḡii wooi gaa: «Kele naama volo ná, nā boti ḡalivaazu é ma, nā-botigē nui, Zōlōbabele, deí é ga Seyaletiyēle ná-doun zunui.» Gooḡo GALAGI wooi ḡana. «Gē yimazeḡea ga de, gē é ḡe ga nā-balaḡaegi, nii nu ḡa da poogi ḡe la.» Gooḡo GALAGI Fai-Pē-Maliḡii wooi ḡana.»

Zakali Ná-Sευει Sευει lɔɔzei velei

Nu a la zo Zakali ná-sevei laasei पेए ga kito सेवै. Toḡa deezu ḡεzeḡεze velegi Izelayele nuḡuseiti ta-ḡitogi laazeelini la wɔlɔwɔlɔ zu. Sevei nui ḡaaḡwevesu ga seizu felegɔ niiti ti la ɔni.

Ma mɔungi é zo gaḡwesu 1 ma é zeeli gaḡwesu 8 ma, naati सेवेए é lɔɔzei kona undɔlugɔ puufelegɔ (520) ma, é yei undɔlugɔ puugɔ maazu lɔsavi (518) ma, aisa Yesu va zɔlɔ. Ti ḡeni botii ḡeezu vɔɔma yeeḡḡala ḡila su ta GALA goo wo nui Azee. Naama GALA gooiti ta ga kulakelɔmaiti. Izelayele ná-kito mɔungi ḡeni ga naazu GALA sei vele wɔlai lo fai, ta Zeeluzalɔme vile fai tosu ḡiteḡitegi zu, kundigii Zɔlɔɔabele, ta zalaḡa ḡula nui Zozuwe ḡa ti ḡeni naama vaiti untuḡɔ.

Felesiei ḡeni ga yeeḡḡalai maɔɔun fai, siegi zu GALA ge vaazu masadai ḡeezu la zoi ḡa ná पे.

Zakali ná-sevei ḡaabelazu velei, é zo gaḡwesu 9 ma é zeeli 14 ma, ti zεveai zoiiti poluma lago poun, naati ta laaɔakpasu gola faa wɔla mɔun felegɔ naati ma.

Maliḡii ná-toligi é bosu ga Izelayele nuiti

1 Masagi Daliyuse ná-masadai ma ḡonagi velesiei, ma alu dɔsavasiei ma, ḡooḡɔ GALAGI ɔeni GALA goo wo nui Zakali vɔ, Beeleekia ná-doun zunui, Ido ná-doun zunui balaa ḡeni de, é ḡe ma:

2 ḡooḡɔ GALAGI wɔla yiiḡaawanani wo-memewolani ma.

3 ḡe ti ma: «ḡooḡɔ GALAGI Fai-Pε-Maliḡii wooi ḡaa: A ḡale ma wo va pɔ, ḡooḡɔ GALAGI Fai-Pε-Maliḡii wooi ḡana. Nà balaa nà ḡale ma wo vɔ. ḡooḡɔ GALAGI Fai-Pε-Maliḡii ḡa é boga.

4 A mina ḡe ga wo-memewolani kevele, niiti GALA goo wo nu mɔungiti ti ḡeni ḡeezu ti ma: «ḡooḡɔ GALAGI Fai-Pε-Maliḡii wooi ḡa é ga nii: A zεḡe wo zie vele niiti ta wo-zɔ niiti polu.» Kele ti la ḡeni keeni, ti va woilo ḡo ma, ti la ḡo zoni, ḡooḡɔ GALAGI Fai-Pε-Maliḡii wooi ḡana.

5 Mini ḡa za wo-memewolani ti ná? GALA goo wo nuiti balaa ti yeḡe vulua eyesu ḡɔ baa?

6 Kele tama, dɔawooiti, ta ná-deveiti ḡe ti veeni ná-botigε nuiti, GALA goo wo nuiti zea, naati ti wo-memewolani kɔḡozumεenni. Ti ti zie velei maavaliboni, ti ḡe ma: «ḡooḡɔ GALAGI Fai-Pε-Maliḡii gi zoge velei é deveni la, é zoloo gi zie veleiti ta gi-zɔgiti ma.» »

Kulakelɔmai ma mɔungi: Soo bulugi

7 Masagi Daliyuse ná-konagi velesiei ma, alu puugɔ maazu ḡilasiei (11) daa ga Seeɔate, naa ná-folo vuufele maazu naanigɔi (24) ma, ḡooḡɔ GALAGI ɔeni GALA goo wo nui Zakali vɔ, Beeleekia ná-doun zunui, é ga Ido ná-doun zunui balaa:

8 Naama bidii ḡe kulakelɔmai ta ḡaani. ḡe zunu ḡila kaani zeini soo maaɔikpɔigi ḡoma, é ḡeni loni milete guluiti saama petu kpomave. Soo maaɔikpɔigiti, ta soo maaleiteigiti, ta soo ḡolegiti ti ḡeni loni polu velei.

⁹ Gè gaazaḡani, gè ḡe ma: «Màliḡii, lee ma zoo ḡa ga niiti?» Geezuḡeelai nii é ḡeni bœezu pò, naa ḡeni mà: «Nà vaazu ti-vaagfulabai leezu ga de.»

¹⁰ Zunui nii é ḡeni loni mileteḡiti saama, naa ḡe ma: «Niiti ka Ḣooḡo GALAGI ti levegai ga ti eteai zubize.»

¹¹ Soobize nuiiti ti voluvaawoni Ḣooḡo GALAGI ná-geezuḡeelai ma, é ḡeni loni mileteḡiti saama, ti ḡe ma: «Gi bega ga eteai zubize, gi kaave ga ziileigi, ta doogogi ḡa ná.»

¹² Ḣooḡo GALAGI ná-geezuḡeelai ḡe ma: «Ḣooḡo GALAGI Fai-Pe-Maliḡii, wele, é ḡea ga kona vuulofela (70), é yiiḡaawanai Zeeluzalame, ta Zuda laa wolaiti ma. Keni yeele è va ti maawoingfa?»

¹³ Ḣooḡo GALAGI iḡodoo bœeiti ta gaaneene bœeiti boni naazu geezuḡeelai ma, nii é ḡeni bœezu pò.

¹⁴ Geezuḡeelai nii é ḡeni bœezu pò, naa devei veeni zèa ga gè niima ḡeela wooi laazeeli ga: «Ḣooḡo GALAGI Fai-Pe-Maliḡii wooi ḡaa: «Ziima ve laavege ga nebei, Zeeluzalame ta Siyon gizei ta-vaa zu.

¹⁵ Kele gola yiiḡaawanave zoi naati ma, ti zei vele beḡeai ga pagò. Mazoloo gè lago yiiḡaawanave nò nà-nubuseiti ma, kele tiya mu ti ta boga naati ta-maanogai va.»

¹⁶ Naa ḡa é ba, Ḣooḡo GALAGI wooi ḡaa: «Nà ḡalesu ma, gè Zeeluzalame ḡaazumaawoingfa, nà-pelei ḡa lo ná volu, pele lo nui ná-koḡo galui ḡa la Zeeluzalame ma.» Ḣooḡo GALAGI Fai-Pe-Maliḡii wooi ḡana.»

¹⁷ Geezuḡeelai ḡeni mà: «Nii wo volu, è ḡe ma: «Ḣooḡo GALAGI Fai-Pe-Maliḡii wooi ḡaa: Nà-taa wolaiti ta ta-ḡulagaaneezui zoloo volu, nà Siyon ḡaaneene, gè yimazeḡe volu ga Zeeluzalame.» »

2

Kulakelamai velesiei: Mineiti ta ḡain bo nuiiti

¹ Gè ḡaazuwuzegeni, gè mine naanigo ḡaani kulakelamai taḡili su.

² Gè ḡeni geezuḡeelai ma, é ḡeni bœezu pò: «Minei niiti ta ga leeni?» E googfaavoteni, é ḡe mà: «Minei niiti ka ti Zuda zuvazagai, naa ve Izelayele ta Zeeluzalame va.»

³ Ḣooḡo GALAGI ḡain bo nu naanigo leeni ga ze.

⁴ Gè ḡeni ma: «Leeni ḡa ti vaazu keezu?» E googfaavoteni, é ḡe mà: «Ḣain bo nui niiti paa ve ga ti zii ḡiligi naati kpòlo, ti ti-mineiti sugale, teigiti ti-mineiti buzeḡeai Zuda yooi laalogoma ga ti su nubuseiti suvaza. Mineiti ka ti Zuda ta Zeeluzalame nubuseiti suvazagai ga kevele jòu, nu nòpe ge la mò ḡea zoosu unbuzegezu.»

Kulakelamai zavasiei: Koḡo galui

⁵ Gè ḡaazuwuzegeni, gè zunu ḡila ka, koḡo galui zoni zea.

⁶ Gè ḡe ma: «Mini ḡa è liizu ná?» E ḡe mà: «Nà liizu Zeeluzalame ḡogòsu, gè sakpai, ta kogi ḡwee.»

⁷ Geezuḡeelai nii é ḡeni bœezu pò, naa maabufani geezuḡeelai taḡili ba, nii é ḡeni daagomisu.

⁸ E ḡeni naa ma: «Bize, è bœe zunu loungoi nu vo, è ḡe ma: «Zeeluzalame ḡa ḡeezu ga taai, sigi nòpe ge la mò ḡea ma, tœzei nubuseiti ta toganiiti mojin velei va, niiti ti ḡeezu ná.»

⁹ Ḣooḡo GALAGI wooi ḡana: «Nà bōḡoi ḡa gè ḡeezu maagoolii zu eḡe abu zifigi, gè ḡe ma taazu ve ga ná-lebiyai.» »

Kula zou va nuiti toli fai volu

¹⁰ Ee! Ee! A vela!

Wo ðula lekpeɛma velei nu ðovezuɛ yooi tei ba ga suvile!

Ɔooɔɔ GALAGI wooi ðana.

Mazɔɔɔ gè wo zuvazage geeɔɔɔlogi wu vepema naanigɔi pe,

Ɔooɔɔ GALAGI wooi ðana.

¹¹ Ee, Siyɔn nuɔuseiti, à vela,

wɔi wo zeini Babilone taazuɛ.

¹² Mazɔɔɔ Ɔooɔɔ GALAGI Fai-Pɛ-Maliɔɔii wooi ðaa:

Teigi é tèvagai ga ná-zobogi,

zooi naati daalɔɔɔma niiti ti loai wo ma, é ðe ma:

«Zoi nɔpe é vɔɔɔfuzu wo va,

naama nui vɔɔɔɔua gàazuleegi va.

¹³ Wɛɛ, nà yeewuzegɛzu zooi naati daalɔɔɔma,

ta latisu ti ðe ga ta-luɔiti zeezu ani.»

Wa kwɛɛ naazu ga Ɔooɔɔ GALAGI Fai-Pɛ-Maliɔɔii tèvagai.

¹⁴ «Wa ve de, Siyɔn nuɔuseiti, à ɔoozune!

Wo wooɔɔɔɔ ga koozuneɛi,

mazɔɔɔ nà ga va gè ze wo zaama,

Ɔooɔɔ GALAGI wooi ðana.

¹⁵ Naama volo ná, zii ɔɔiligi ma mɔinmɔin ka va,

ti ɔɔili Ɔooɔɔ GALAGI va.

Ta ðe ga nà-nuɔuseiti,

nà ze wo zaama.»

Wa kwɛɛ naazu ga Ɔooɔɔ GALAGI Fai-Pɛ-Maliɔɔii ða é tèvagai wo ma.

¹⁶ Ɔooɔɔ GALAGI ða Zuda zegɛ volu ga nɔnɔi, zou ðadegai zu.

E yimazegɛ volu ga Zeeluzalɛme.

¹⁷ Eteai pe ge maaɔe kpɔ mu Ɔooɔɔ GALAGI ðaazu!

Mazɔɔɔ toɔa na ðula ga suvile sei vɛɛ ðadegai wu.

3

Kulakelemai naanisiei: Zalaɔa ðula ɔundigi wolai Zozuwe

¹ E zalaɔa ðula ɔundigi wolai Zozuwe lɛeni ga ze, é loni Ɔooɔɔ GALAGI ná-geezuɔeelai ɔakala, Setana ɔeni loni Zozuwe yeezazu velei, é da maalɔ.

² Ɔooɔɔ GALAGI ná-geezuɔeelai ɔeni Setana ma: «Ɔooɔɔ GALAGI zelilo è ma faan, Setana! Gaamazu Ɔooɔɔ GALAGI zelilo è ma, teigi é yimazegɛai ga Zeeluzalɛme! Zunui nii la ga kovilevegi kulaai abui ɔa ɔaa?»

³ Zozuwe ɔeni loni geezuɔeelai ɔakala, maaɔilii ga seɔe nɔɔɔiti.

⁴ Naa ɔeni nuiti ma, ti ɔeni loni koba: «À seɔe nɔɔɔiti kula kɔba.» Naa voluma é ɔeni Zozuwe ma: «Wɛɛ gè da-vaagaaza golai zegɛa è va, nà è maaɔilizu ga seɔe vɔpagiti.»

⁵ Gè ɔeni ma: «Ti ɔɔɔɔ pagɔi lɔ unba.» Tama ti ɔɔɔɔ pagɔi lɔni unba, ti maaɔili ga seɔe ðadegaiti. Miná ɔa Ɔooɔɔ GALAGI ná-geezuɔeelai ɔeni loni ná.

⁶ Ɔooɔɔ GALAGI ná-geezuɔeelai niima zeele wooi woni Zozuwe ma, é ðe ma:

⁷ Góogó GALAGI Fai-Pe-Maliqii wooi gaa: «Ni da zi'ena ga ziima veleiti, è nà-deveiti so, da g'e ga tukpógaaleve nui nà-pelei wu, da g'e welezu ma goizuve pe ma, nà pele vie è lufo. Da g'e ve, naati saama, ti botii g'e'ezu b'e.

⁸ A woilo, zalağa g'ula g'undiği wolai, Zozuwe, wa è-wólaiti ti zeini è g'oba, tózei wo pe wa ga poogi, mazóó nà vaazu ga nà-botig'e nui nii daaseigi ga: Ma Uónogi.

⁹ W'e g'e kótu g'ila pilega Zozuwe lufo. Kótu g'ila k'epi naa g'aazuve g'a ba ga d'ofela. Nà bógó g'a g'e sevei g'e'ezu ma. Góogó GALAGI Fai-Pe-Maliqii wooi g'ana: Nà zoi nii ná-kotoi zege ba ga folo g'ila nó.

¹⁰ Naama volo ná, wo g'ilagilagi k'epin wa g'e bógó lolisu wa-leezen beleiti ta koo'efoole guluiti bu, wo da g'oozune ná ziileigi zu.» Góogó GALAGI Fai-Pe-Maliqii wooi g'ana.

4

Kulak'elmai lóbusiei: Fitina zeii anii ta wolive wulu felegó

¹ Geezu'gelai nii é g'eni b'ezu pò, naa vaani volu, é máaloga, velei nu a da niimeni nui maaloga la.

² E g'eni má: «Leeni g'a è kaazu?» G'e goo'gaavoteni, g'e g'e ma: «Fitina zeii anii g'a g'e kaazu é ga zanugi nò p'eg'e'lein, fitina lofela g'a é zeini ga. Guló anijakai zeini ti maazuve, s'óóve lofelaiti togai ba, guló z'iezu ti zu, é zeeli fitinaiti su.

³ Wolive wulu felegó g'a loni guló anijakai g'oba've, gilagi g'a zeezazuve, zoi g'e ga k'óvezu velei.»

⁴ G'e geezu'gelai g'aazagani volu, nii é g'eni b'ezu pò, g'e g'e ma: «Maliqii, nii voluve g'a ga leeni?»

⁵ Geezu'gelai é g'eni b'ezu pò, é g'aazagani é g'e má: «È la naa voluve g'wee?» G'e g'e ma: «Ungo Maliqii, g'e la polu'g'wee.»

⁶ E g'oo'gaavoteni, é g'e má: «Góogó GALAGI wooi g'a é bosu Zó'óbá'bele ma: E la niima wotii g'ea ga zobogi ta gaabaai, k'eni nà-z'envui z'ebei zu. Góogó GALAGI Fai-Pe-Maliqii g'a é boga.

⁷ Da ga leeni kae, gize wolai?
Da valibosu è g'e ga n'emei Zó'óbá'bele lufo.
Toğa kótu biingi g'ula è zu,
maamuse wooi zaama, ti da g'e ma:
'Tuya g'otui! Tuya g'otui!' »

⁸ Góogó GALAGI b'eni pò volu, é g'e má:

⁹ «Zó'óbá'bele yeeiti ka ti niima wuulaagi laa,
tiya ma nó g'a ti pelei nii lo fai g'aabelazu.»

Naa g'a g'e'ena wa k'wee naazu ga Góogó GALAGI Fai-Pe-Maliqii g'a é t'ev'ega wo ma.

¹⁰ «B'eni ka mu ti botii ló'zeizuve goi vaag'ulaai?
Ti maa g'eni n'eni ga ti g'oozune,
siegi zu ti kótu zağa g'ólui g'aani la zoni Zó'óbá'bele ya.

Kótu g'aazu lofelaiti ta ga Góogó GALAGI g'aazu'ge'egiti, ti welezu fai pe ma, ti g'e'ezu zoi g'a.»

¹¹ G'e g'aazagani volu, g'e g'e ma: «Wolive wulu felegó nuuti poluve g'a ga leeni, ti loni fitina zeii anii yeezazuve ta k'óvezu'we?»

¹² Gè gɛ ma mɔnɔ: «Wolive wulu beke felegɔi nuuti poluɔe ɣa ga lee, ti loni zanu sɔɔɔe felegɔiti koba, niiti gulɔ belei ziezu ti zu?»

¹³ E ɣeni mɔ: «È la ti voluɣwee?» Gè gɛ ma: «Ungo Mɔligii, gè la ti voluɣweeni.»

¹⁴ E polulɛeni ga ze, é gɛ ma: «Zunu felegɔiti kana niiti gulɔi ziaai ti ma, ti losu eteai pɛ Mɔligii ɣakala.»

5

Kulakɛɛmai lɔzitasiei: Seve biligi é ɣovesu

¹ Gè ɣaazuwuzegeni volu, gè seve biligi ɣa, é da ɣove.

² Geezuɣelai ɣe mɔ: «Leeni ɣa é kaazu?» Gè gɛ ma: «Seve biligi ɣa gè kaazu, é da ɣove, sakpai ɣa ga meteɛ puugo, kogi ga meteɛ lɔɔlugo.»

³ E ɣeni mɔ: «Sevei naa ɣa maanɔɣɔ vai zɛveai su, nii é vaazu zeelizu zooi ɣɔɔkɔɔma ná pɛ. Boge su ga unma nui pɛ ge be, ti ɣula zooi nii va, zoiti balaa ti zɛɛ zeele wooyi bosu, ta be, ti ɣula ve va.

⁴ ɔɔɔɔ GALAGI Fai-Pɛ-Mɔligii wooi ɣana: Nà bɔɣɔ ɣa gè vaazu ga maanɔɣɔi naa, nii a ke é le unma nui ná-peɛi wu, ta zoi é konai wosu ga daaseigi zɛɛi maazu. Foovooi ɣa le é zeɛ ta-veɛi wu, é peɛi pɛ koloɣolo, é pɛɛ dakai va ta kɔtuiti.»

Kulakɛɛmai lɔfelasiei: Anzanui ɣeni zeini kpɔɔgi zu

⁵ Geezuɣelai é ɣeni bɔɛzu pɔ, é ɣeni mɔ: «Ungi wuzegɛ è wele naa va, nii é ɣulazu munu.»

⁶ Gè ɣeni ma: «Begele ve?» E gɔɔɣaavoteni, é gɛ ma: «Kpɔɔgi ve, é ɣulazu.» E ɣe mɔ mɔnɔ: «Kpɔɔgi nuu ɣa é ga nuɔuseiti koozu ɣisiei zooi zu ná pɛ.»

⁷ Naama ziegi zu kɔlui nii é ɣeni ga kpɔɔgi ma lakulugi, naa wuzegeni da, anzanu ɣila ka é ɣeni zeini kpɔɔgi zu.

⁸ Geezuɣelai ɣeni mɔ: «Anzanui nuu ɣa é ga suɣulai ma voogi.» Naa voluma é zɔɔni naa va, é yei kpɔɔgi zu volu, é daaɣulu ma.

⁹ Gè ɣaazuwuzegeni volu, gè anzanu felegɔ ɣa, fiilei zeidai ti wu, ti da ɣove, kovegi ɣeni ti va, eɣe wɔni daa ga sigɔɣe. Ti kpɔɔgi zɛgeni, ti lee la fiilei zu.

¹⁰ Gè geezuɣelai ɣaazaɣani, é ɣeni bɔɛzu pɔ, gè gɛ ma: «Mini ɣa ti liizu ga kpɔɔgi ná?»

¹¹ E gɛ ma: «Ta liizu la Babilone yooi zu, ti kɔɔ veɛi lo. A ɣeɛle beɛna ta sei niina kɔɔ ɣotui maazu.»

6

Kulakɛɛmai lɔsavasiei: Wotolo naanigoiti

¹ Gè ɣaazuwuzegeni. gè soo wotolo naanigo ɣa, ti da ɣula kɔlu bɔi gize felegɔiti zɔɣɔzuvɛ.

² Soo maabɔikpɔigiti ka ti ɣeni ma mɔungi va, soo leigiti ti ɣe felesiei va.

³ Soo ɣolegiti ti ɣe savasiei va, soo vɔnegiti ti zuɔbaai ti ɣeni naanisiei va.

⁴ Gè geezuɣelai ɣaazaɣani, é ɣeni bɔɛzu pɔ, gè gɛ ma: «Mɔligii, lee zoo ɣa ga nuuti?»

⁵ E gɔɔɣaavoteni, é ɣe mɔ: «Fiile naanigoiti be, ti ɣeɛ loni eteai Mɔligii ɣobaɛ, ti ɣulazu ná niina, ti da li.»

⁶ Soo leigi niiti ti ɣeni wotoloi gilagi va, naati ti liini ga lekɛmave nu ɣɔɔɔɔɔɔ veɛi yooi zu, naa volu soo ɣolegiti balaa ti ɣulani, soo vɔnegiti ti liini ga lekɛmave nu yeezazu veɛi yooi zu.

⁷ Soo zubaagiti pe ti ɣulani, woin wola ɣeni ti ma ga ti eteai ɣɔlɔkɔlɔmave pe subize. E ɣeni ti ma: «À liina wo eteai ɣɔlɔkɔlɔmave pe subize.» Tama ti eteai ɣɔlɔkɔlɔmave pe subizeni.

⁸ E tòlini, é ɣe mà: «Wɛlena zɔiti ti liizu lekpeama velei nu ɣɔvezuve, naati ta ziileigi ve Zɛnvui ve naama yooi zu.»

Masa bɔɔlɔgi lɔ vai zalaɣa ɣula nui Zozuwe unma

⁹ Ɔɔɔɣɔ GALAGI ɔɔeni pɔ ɣani:

¹⁰ «Yeezei kula zou va nuiti ta-veɛaniiti bu, nii Ɔeledayi, ta Tɔbiya ta Yedaya ti vaai la. Liina za nɔ Sofoni ná-doun zunui Zɔziase ná-pelei wu, ve nui niiti ti laayeidai ná, ti zeɣeai ma Babilɔne.

¹¹ Da walii ta zanugi zeɣezu, é ti ɔete ga masa bɔɔlɔgi, é dɔ zalaɣa ɣula ɣundiɣi wolai Zozuwe unma, Yewɔsadake ná-doun zunui.

¹² Ɔe ma: «Ɔɔɔɣɔ GALAGI Fai-Pɛ-Maliɣii wooi ɣaa:

Zunui ta ɣa ve,
daaseigi ga Ma Uɔnɔgi,
toɣa uɔnɔ ve é ná,
é Ɔɔɔɣɔ GALAGI zeɣeɣe lo.

¹³ Tɔ ɔɔɣɔ ɔa ka é tosu vɔlu.
Maa ɣa ɣili ga masa sɔɔlaiti,
é masadai ɣe ná-masa kpɔkpɔgi zu.
Toɣa ɣe ga zalaɣa ɣula nui balaa ná-masa kpɔkpɔgi ɣa.
Goolaama vagoi ɣa ɣe boti felegoɣi naati zɔɣɔzu.»

¹⁴ Masa bɔɔlɔgi ɣa makesu Ɔɔɔɣɔ GALAGI zeɣeɣe wu, é ɣe ga ɣizesu anii Ɔeeleme vaa ma, ta Tɔbiya ta Yedaya, naa veɛ Sofoni ná-doun zunui ná-nuɔɣɔlai va.»

¹⁵ Numaa ta ɣe zeɣezu ɣoozama, ti da va, kpɔbai wosu Ɔɔɔɣɔ GALAGI zeɣeɣe lo fai zu. Wa kweɛ naazu ga Ɔɔɔɣɔ GALAGI Fai-Pɛ-Maliɣii ɣa é tɔvegai wo ma. Naa ɣa ɣe nɔ ti, ni wa ɣolona Ɔɔɔɣɔ GALAGI wooi ve, wa-ƆALAGI.

7

Zu so kuiti

¹ Masagi Daliiyuse ná-masadai ma ɣonagi naanisiɛi ma, Ɔɔɔɣɔ GALAGI ɔɔeni Zakali ɔɔ, alugi laaɔuusiɛi daa ga Kiseleɛve naa ma volo naanigoɣi ma.

² Beetele nuɔuseiti ti Salesɛel ta Leegeme-Meelekeni teveni, é ɔɔ numaa va, ga ti Ɔɔɔɣɔ GALAGI maanɛɛɛ,

³ ti zeeli zalaɣa ɣula nuiti pɔ ɔe, niiti ti botii ɣeezu Ɔɔɔɣɔ GALAGI, Fai-Pɛ-Maliɣii ná-pelei wu, ta GALA goo wo nuiti pɔ ɔe, ti naati gaazaɣa, ga: «Gá yeɛsu ɣɔlɔi nɔ ɣa ɣɔ, gi da zugi zo konagi ma alugi laɔlusieɣi ma, velei gi ɣea keɛzu la pɔlɔma?»

⁴ Ɔɔɔɣɔ GALAGI Fai-Pɛ-Maliɣii ɔɔeni pɔ naazu, é ɣe mà:

⁵ «Ɔe zooi zu nuɔuseiti pe ma, ta zalaɣa ɣula nuiti: «Wo kea ga kona vuulɔfela (70), wo da zugi zo, wo da ɔɔɣɔ maawoin konagi ma alugi laɔlusieɣi ta dɔfelasiɛi ma, kele wo la naa ɣeɛni bè.

⁶ Wo ɣeni daami wosu, ta kpɔlei, wo-ɣogiti sulaave fai nɔ ma.» »

⁷ Niima woo ɣilagiti nɔ lei Ɔɔɔɣɔ GALAGI ti vuuni GALA goo wo nu mɔungiti da, ti bo siɛgi zu nuɔuseiti ti ɣeni zeini la ziileigi zu Zeeluzalɛme, ta taaiti ti

maaḡoolii zu, ta siegi zu balaa lekpeema velei nu yeezazuve yooi zu, ta zieleave ma nemeiti ti laaveni da ga nuḡuseiti.

⁸ Ḡooḡo GALAGI ḡoeni Zakali ህ ḡani:

⁹ «Ḡooḡo GALAGI Fai-Pe-Maliḡii wooi ḡaa: A da tukpḗiti gaaleve ga gaamai, wo ḡilagilagi pe ge da nuḡoḡolai ta gaazumaawoinḡai ḡe ḡoolai ve.

¹⁰ A mina da ga poanzaiti, ta podointi suziḡa, ta seikoḡoma nuiti, ta niiti kpein ti kpalaiti su. Wo tanḗpe ge mina faa ḡḗu ḡete ḡoolaiti daaloḡoma.»

¹¹ Kele ti la ḡeni keeni, ti va woilo naama woointi ma, ti ḡakani, ti ti-woiyegfeiti daaḡulu ga ti mina faa meni.

¹² Ti ḡikpaani kpaan eḡe diamai, nii a ke ti mina yeezei Ḡooḡo GALAGI Fai-Pe-Maliḡii ná-tḗgiti, ta daawooiti bu, niiti ná-Zenvui ḡeni bosu GALA goo wo nu mḗungiti ma. Ḡooḡo GALAGI Fai-Pe-Maliḡii wola yiiḡaawanani naazu.

¹³ Ḡooḡo GALAGI Fai-Pe-Maliḡii ḡe ma: «Tei ḡe ti lolini, ti la woiloni ḡoḡo ma, tiya balaa ta tḗlina, ḡe la woiloga ti-woo ma.

¹⁴ Ḡe ti vazani zii ḡiligiti saama, niiti ti la ḡeni ti ḡwee kaipa. Ti ta-yooi zuḡakai ye ga ህolu velei, ve nu nḗpe ge la mḗ ḡeni leezu ná, é va da yei. Ti zou ህapagi valiboni ga tevebai.»

8

Zeeluzaleme lo fai volu

¹ Ḡooḡo GALAGI Fai-Pe-Maliḡii ḡoeni ḡani:

² Ḡooḡo GALAGI Fai-Pe-Maliḡii wooi ḡaa:

«Siyḗn neve be, ma yii wola ḡa be,
gaamazu, ná ḡalazu su ga ná-maayogi.

³ Ḡooḡo GALAGI Fai-Pe-Maliḡii wooi ḡaa:

Ná ḡalesu ma Siyḗn,

sèizuve ḡa ḡe ga Zeeluzaleme.

Zeeluzaleme ḡa loli ga «Woḡeḡila taai,»

ta ḡe Ḡooḡo GALAGI Fai-Pe-Maliḡii ná-gizei ma «Gize ḡadegai.»

⁴ Ḡooḡo GALAGI Fai-Pe-Maliḡii wooi ḡaa:

Nu ህolozaḡagiti ta zeizu mḗno Zeeluzaleme,

zunuiti ta anzanuiti ta zei koi zaamaህeti,

eḡe pe ná-tukpḗ zea, tḗzei ma nu ná-konagi mḗin velei va.

⁵ Zeeluzaleme koi zaamaህeti daa ḡa ve
ga zunu loungoiti ta anzanu loungoiti, ti da ḡaḡo.

⁶ Ḡooḡo GALAGI Fai-Pe-Maliḡii wooi ḡaa:

Ni nuḡusei mḗtaiti ta kaazu ga

niima vaiti ti la zooga ḡeezu niima voloiti su,

anḡe nei ná balaagi ná ḡisiizu ga naati ti la zooga ḡeezu?

Ḡooḡo GALAGI Fai-Pe-Maliḡii wooi ḡana.

⁷ Ḡooḡo GALAGI Fai-Pe-Maliḡii wooi ḡaa:

Ná ná-nuḡuseiti kizosu,

ḡe ti ḡula folo ḡulazu velei yooi ta folo liizu velei yooiti su.

⁸ Ná va ga tiye ti ḡula ná,

ti zei Zeeluzaleme.

Ta ɣɛ ga nà-nubuseiti,
 gè ɣɛ ga ta-GALAGI,
 nà masadai ɣɛ ti unda ga woofɛɣiladai ta telebogi.

⁹ Ɔooɣɔ GALAGI Fai-Pɛ-Maliɣii wooi ɣaa:
 A zɛbɛzɛgɛ, wɔgi wo niima wootti mɛnisu niizu,
 nii GALA goo wo nuiti ti ɣɛni bosu,
 siɛgi zu GALA sei vɛlei ma wuulaagiti ti ɣɛni laazu la,
 GALA pɛlei naa lo fai zu.

¹⁰ Mazɔɔɔ, aisa naama voloiti ti va zeeli,
 nubuseiti ta toganiiti ti la ɣɛni ta-wotii ma zala zɔɔɔsu.
 Siɛ wo nui niiti ti ɣɛni lɛɛzu, ti da yei,
 naati ti ɣɛni nɔ ga ti zili nuiti tɔnɔ,
 mazɔɔɔ gè yeebɛni nuiti ba,
 ti da wuzɛgɛ ɔɔɣɔ laalɔɣɔma.

¹¹ Kɛlɛ niizu niina, gè la mɔ nubusei mɔtai zosu ga
 vɛlei gè ɣɛni kɛɛzu la mɔungi.

Ɔooɣɔ GALAGI Fai-Pɛ-Maliɣii wooi ɣana.

¹² Mazɔɔɔ, nà ziileigi vaza wo zaama, ɛgɛ ani zuwui.

Leezɛn belei ɣa gaawaai ve,
 zoi ɣa ba lɔnɔgi ve,
 geegɔlɔgi ɣa be tonai va, é vu ga gola.
 Nà niima vaaɔɔɣɔi pɛ kɛɛzu
 nà-nubusei mɔtaiti bɛ.

¹³ Ee, Zuda ta Izelayɛle vɛleyɛgɛiti,
 mɔungi wo ɣɛni zii ɣiligiti saama,
 ga nubuseiti ti voovoai, naati ma voogi.
 Vɛle nɔ ɣana gè wo ɣizosu da,
 wo ɣɛ ga tuya dɛungi.

Naa ɣa é ba mu, à mina lua, à zɛbɛzɛgɛ vɔlu.

¹⁴ Mazɔɔɔ Ɔooɣɔ GALAGI Fai-Pɛ-Maliɣii wooi ɣaa:

Siɛgi zu gè devea la ga gè wo ɔɔɔ,
 tɔɔzei wo-mɛmɛwolani ti ziigaawanani,
 gè la ɣɛni zɛɣeni ɣooi vɔlu.

¹⁵ Niizu niina, gè zɛgɛa naama levei vɔlu,
 nà faa vagoi ɣɛɛzu niina Zeeluzalɛme vɛ,
 ta Zuda nubuseiti pɛ bɛ.
 A mina lua mu.

¹⁶ Pɛtɛ vɛle ɣa wa faiti kɛɛ la: Ɛsɛ pɛ ge da gaamai wo bɔɔlai ma, tukpɔɣaaleve
 nuiti ti da tukpɔɣaaleve ga telebogi, tukpɔɣaalevei nii ziileigi a zɔɔɔ su.

¹⁷ Wo tanɔpɛ ge mina faa nɔu bɛtɛ yiima vɛ bɔɔlaiti daalɔɣɔma, à mina da ga
 ɣona ga zɛi, tɔɔzei naama vai tanɔpɛ bɛlɛ la bɛ. » Ɔooɣɔ GALAGI Fai-Pɛ-Maliɣii
 wooi ɣana.

Zu so foloiti ta valibo ga feti voloiti

¹⁸ Ɔooɣɔ GALAGI Fai-Pɛ-Maliɣii ɔɔɛni pɔ, é ɣɛ mà:

¹⁹ Ɔooɣɔ GALAGI Fai-Pɛ-Maliɣii wooi ɣaa: «Zugi nii wo sosu, alugi naanisiei,
 dɔɔlusiei, dɔfelasiei ta puusiei konagi zu, ta valibo ga koozune voloi, ta feti
 voloiti Zuda nubuseiti bɛ.

Naa ma, à gaamai ta ziileigi nee ve.

²⁰ Gooḡo GALAGI Fai-Pe-Maliḡii wooi ḡaa:

Zou ḡili su nuḡuseiti,

ta taa wolaiti su zei wo nu moinmoin ga ta va mōno.

²¹ Taa wolaiti su nuḡuseiti ta li ti ḡe taḡiligaa ma:

«Ade li de Gooḡo GALAGI Fai-Pe-Maliḡii maaneene, de gaizie. Nà balaagi nà liizu.»

²² Uele ḡana nuḡuse moinmoin, ta zeeḡaaḡaa yooiti,

ta vaa la Gooḡo GALAGI Fai-Pe-Maliḡii ḡaiziezu la, ti maaneene.

²³ Gooḡo GALAGI Fai-Pe-Maliḡii wooi ḡaa:

Naama voloiti nu puuḡo ti tanope ti la ga zii ḡila ta ḡaale ba,

ti Zuifu ḡila so ná-seḡei lakolḡi va,

ti ḡe ma: «Gá vilesu wo volu,

mazolḡo gi menige ga GALA ka wo va.» »

9

Izelayele ḡoba yooiti tukḡoḡaaleve vai ta ti ḡizo fai

¹ Gooḡo GALAGI ná-keela wooi.

Daawooi ḡadelake yooi zoga,

é ḡwe Damase taazuve.

Mazolḡo nu vului pe ka ga Gooḡo GALAGI nōno,

velei nō Izelayele wolodaiti pe ti la.

² E ḡamate balaa zoga,

niiti ti zeidai la ta Damase,

é zeeli Tiil, ta Sidon ma,

niiti ti wola ḡoozuḡeleai.

³ Tiil siḡi gaagooza toga boḡo ve,

é walii ḡaalea ba eḡe fuḡiligi,

é zanugi ḡaale ba eḡe koi yḡḡozu valavalai.

⁴ Kele Maliḡii ḡa ti pe kula zea,

toḡa ná-siḡigiti toka kpoloḡei wu,

toḡa ḡala ga abui.

⁵ Asekalon ḡa naa ḡa, é lua,

Gaza balaa zu ḡa bali ga duai,

Ekelon balaa ka ḡe ḡana nō,

tōzei kitosuve ḡa ḡula zea.

Masa ge la mō ḡea Gaza,

nu vulu nōpe ge la mō ḡea Asekalon.

⁶ Nu zupuiti ta zei Asedode.

Nà Filiseti nuiti ta-wasogi zuḡologolo.

⁷ Nà ḡamasu zuai ḡula ti-la,

ḡe kōḡo gani kō laamianigiti kula ti-ḡiiga yḡḡozuḡeti.

Ta-nuḡusei mōtai ḡa ḡe ga ḡa-GALAGI nōno.

Toḡa losu zolḡo Zuda wolodamaiti saama,

Ekelon nuiti balaa ti ḡe ga Yeeḡuse nuiti kevele.

⁸ Nà ḡe nà-zooi maagoolii zu,

ḡe make kōḡogiti daalḡoma, ti levesu,

suḡoḡu nui tanope ge la mō nà-nuḡuseiti kpōba,

mazɔɔɔ gàazu ɔa ɔe ti va niina.

Ziilei masagi vaa vai

⁹ Ee, Siyɔn nuɔusei, ɔɔko ga koozunɛɛi!
Ee, Zeeluzalɛme nuɔusei, woogɔla ga koozunɛɛi!
Wɛɛ da-masagi va, ɛ vaazu ɛ ɔɔ,
teleboge, pile sɔɔɔɔɔai veeve be,
toɔa ga ɔɔɔɔmaayei nu, ɛ zeini soovalegi ɔɔma,
soovale saai ma yivoi ɔɔma.

¹⁰ Nà kɔɔɔɔ wotoloiti kulazu Efelayime va,
gè kɔɔɔɔ zɔoiti kula Zeeluzalɛme va,
kilɛgi nii kɔɔi ɔɔɔzu la, naa zu ɔa ɔaleɔale.
Masagi naa ɔa ziilegi lo zii ɔiligiti saama,
nà-masadaɔi ɔa zo kpoloɔeɔi zɔi ma, ɛ zeɔi zɔi va,
ɛ zo zɛ wɔlai Efelata ma, ɛ li zou ɔela ga.

Duɔiti unɔɔ fai

¹¹ Dɔun dɔnɔi, minazɛɔegi maavele ma,
ɛ de yɔɔɔzu, nii kɛai ga namai maavele,
nà da-luɔiti unɔɔɔsu,
gè ti ɔula zɛɔeɔi zu, nii zɛ la su.

¹² Kasoɔa nuiti wɔiti kitogi wo ve,
à ɔale ma wa-laazu zɔɔi gaagɔozagi zu!
Nà nii wosu za ga:
Nà wo ɔaazumaawɔingɔa ga seizu felegɔ.

¹³ Mazɔɔɔ gè Zuda ɔea ga nà-kilɛgi,
gè Efelayime ɔe ga ná-mɛɛin.
Ee, Siyɔn, nà ɛ-loun zunuiti tɛvesu,
ti vala dɔnɔ ma loun zunuiti ba Yavan,
nà ɛ ɔe ga kɔɔɔɔ woɔa zɔkpoɔi.

¹⁴ ɔɔɔɔ GALAGI ɔa ɔula kɛɛma ti maazu,
ná-mɛɛin ɔa ɔize eɔe mainmain.

Maliɔii ɔɔɔɔ GALAGI puuugi ve,
toɔa vaazu lekɔma velei nu yeezazu lonavifiɔi wu.

¹⁵ ɔɔɔɔ GALAGI Fai-Pɛ-Maliɔii ɔa ɔaa ná-nuiti maazu.

Ta daami wo, ti felelele kɔtuiti golowolo.

Ta ɔɔɔle, ti da zɔngɔ,

eɔe dɔɔ ɔa ti zo,

ti laa ɔa ve eɔe nama vaza anɔnakai,

ti maa ɔa ɔɔɔle eɔe zalaɔa ɔulazuve ma woizuvɛti.

¹⁶ Ta-GALAGI, ɔɔɔɔ GALAGI, ɔa ná-nuɔuseiti kizo naama voloi,

eɔe velei nɔ baala make nui,

a da ná-baala kpulugi ɔizo da,

ti da volo ná-zooi zu,

velei kɔtu zɔngɔ ɔaaɔaagiti ta da volo la.

¹⁷ Ee, ti wola undaa ɔa nɛ!

Ee, ta vapa ga gola!

Moloi ɔa zɛbeɔi ve zunu loungoiti zea,

dɔɔ niineɔi zɛbeɔi ve anzalopoiti zea.

10

Tosu nape ge la koofo ganigiti ba

¹ A Goofo GALAGI vali ga
 é yeegefala moungi ma lonai vu.
 To ga a da sabalagiti pu,
 tofa tonai ve ga poovama,
 tofa ese gilagilagi ná-kpalaga aniiti kpete.
² Mazobo pele wu zaleiti ta wo woofaavotesu ga zeei,
 gove gaazafa beaiti ti da zee fula kelemaiti ka,
 kezesusulala ze gooitika ti sugulazu,
 yaava jaanenei ga ti bosu.
 Naa ga é kea nubuseiti ti lia poun maanofoi zu,
 ege baala kpulugiti make nu la ti ve.

Kula zou va niinei

³ «Baala make nuiti ka ziiifaawanaai ti ma,
 boli zineiti ka gè ti lofazu.
 Mazobo Goofo GALAGI Fai-Pe-Maliqii ga gaabaazu to bofoi ná-baala kpulugi
 ma,
 nii é ga Zuda vele yegei.
 Tofa ti geezu ga ná-lebiya zoi,
 é liizu la koofozuve.
⁴ To ga kundigi ma zii pe ka fula su,
 ti feai ege kotu biingi,
 ege sege gotai ma zuzo koluti,
 ege koofo jilegi.
⁵ Ta ge ege koofulubaiti, ta kooi fo,
 ti da koi yofozu valavalai faayo ga fofoi,
 mazobo Goofo GALAGI ga geezu ti va.
 Unfegi ga yei ga ti zili nuiti, ti sooitika ma.

⁶ Na Zuda vele yegei zebel,
 ge Zozefe ná-pele yegei gizo.
 Na ti ze vele bete volu ga niine,
 tozei na ti maawoingfa,
 ege volo kaipa gè la feni feleni ti va.
 Mazobo na ga gè ga Goofo GALAGI, ta-GALAGI,
 na ta-maanene wooitigaavote.
⁷ Zebai ga ge Efelayime nuiti ba ege koofulubaiti,
 ti laa ga ve ga koozuneei, ege ta doo bole.
 Siegi zu ti-lointi ta miná gaa la, ti goozu ga ne,
 ti goozu ga ne ga Goofo GALAGI maavele.
⁸ Na ti loli ga foe wooi ti gaale ba,
 mazobo gè ti unmooga.
 Ta main ga moungi gevele.
⁹ Gè ti zuvazage zoma ziiti saama,
 zoiti su ti maagoozaai,
 ti-gi ka loo su miná,
 ta ye ná ta ti-lointi,
 naa voluma ti gale ma, ti va.

¹⁰ Nà ti ɔ́ɔ́la Ezipete yooi zu, ta Asiili yooi zu,
gè va ga tiye Galaade, ta Liɓan yooi zu,
kɛɛ miná balaa ge la kula ɔ́ɔ́a ti va.

¹¹ Izelayele nuiti ta kidaavili kpoloɔ́ɔ́i buɔ́ɔ́,
Ɔ́ɔ́ɔ́ɔ́ GALAGI ɔ́a kpoloɔ́ɔ́i ma lakpatakpagi loɔ́a,
zie wolai Nile ɔ́a va, é zeeli kpoma.
Asiili ná-wasogi zu ɔ́a ɔ́ale,
Ezipete ná-masa tukpɔ́i ɔ́a ɔ́ɔ́la zea.

¹² Nà ɔ́ɔ́ɔ́i, Ɔ́ɔ́ɔ́ɔ́ GALAGI,
nà zɛbeɛi ve Izelayele nuiti be,
ti zie ga ziimai.»
Ɔ́ɔ́ɔ́ɔ́ GALAGI wooi ɔ́ana.

11

GALA zobobe nuiti koloɔ́ɔ́o fai

¹ Liɓan, ɔ́a-laaiti daalao,
abui va é ɔ́a-seɔ́dele guluiti gala.

² Sipele guluiti, à balakpala ɔ́oozu,
tɔ́ɔ́zei seɔ́delegi loa bu,
mazɔ́ɔ́ɔ́o gulu maanɛɛnɛgiti ti vɔ́ga.
A balakpala Basan sene guluiti,
mazɔ́ɔ́ɔ́o goya wolai ɔ́ɔ́loa,
nii nu nɔ́pe ge la ɔ́ɔ́a ɔ́oozu ba!

³ Nu ɔ́a baala make nuiti kpala gooi menisu,
mazɔ́ɔ́ɔ́o tufa leɛi ti ɔ́ɔ́a wokomaalɛɛzu la naa ɔ́oɔ́ɔ́ɔ́oɔ́ga.
Nu ɔ́a zalaiti sikɔ́ wooi menisu balaa,
mazɔ́ɔ́ɔ́o Zuluden ma ɔ́ɔ́ɔ́ biili wolai,
ti ɔ́ɔ́a wokomaalɛɛzu la naa ɔ́oɔ́ɔ́ɔ́oɔ́ga.

Baala make nu zeizu felegɔ́iti

⁴ Nà-GALAGI, Ɔ́ɔ́ɔ́ɔ́ GALAGI ɔ́ɛni ma: «Ɔ́ɛ ga baalagi teiti make nui, niiti ti leveai na saai ma.

⁵ Teigiti ti ti ɔ́ɛyazu, ti ɔ́a ti vaa wafuun, ti vɔ́ɔ́ɔ́i nuiti ti ɔ́a ɔ́ɛ ma: «Mamagi ɔ́a Ɔ́ɔ́ɔ́ɔ́ GALAGI ve, mazɔ́ɔ́ɔ́o gè beɛɛa!» Ti make nu ɔ́ɔ́ɔ́ɔ́iti ti la vɔ́ɔ́ɔ́o ti maawɔ́ingɔ́aazu.»

⁶ Nɔ́un nà, Ɔ́ɔ́ɔ́ɔ́ GALAGI, ɔ́ooi ɔ́aa: «Gè la mɔ́ zooi nii zu nuɔ́useiti maawɔ́ingɔ́a pe. Mazɔ́ɔ́ɔ́o nà nuiti zeɛsu ɔ́ɔ́ɔ́ yeezu, tanigaa ti ɔ́a ti-waiti suziɔ́a, gè ti ye ta-masagiti zeezu. Ta-masagiti ta zooi ɔ́oɔ́ɔ́ɔ́oɔ́ga, kɛɛ gè la nu nɔ́pe kula ti ya.»

⁷ Gè tɔ́ɔ́zeini ga baalagi naati makega, niiti ti leveai na saai ma, ma un ge da ma mee ga zoiti ti maawɔ́inni baala kpulugi zaama. Gè baala make tukpɔ́ felegɔ́ vaagɛɛni ɔ́ɔ́ɔ́ ve. Gè ma mɔ́ungi laasei pee ga «Zaalai,» gè felesiei laasei pee ga «Gilibai.» Gè zɛba gè ɔ́a ɔ́aaɔ́ baalagiti ma.

⁸ Alu gilagi laawu, gè make nu savagɔ́iti kpɛɛni. Naa vɔ́luma, zii la ɔ́ɛni ɔ́ooi baalagiti bu, tiya balaagi wɔ́inzeɔ́ɔ́e ti ma.

⁹ Gè ɔ́ɛni baalagiti ma: «Gè la mɔ́ wo ɔ́ɔ́nɔ́kula pe! Zoɛ é zaazu, naa za! Zoɛ ta ɔ́ɛ paazu, naa ɔ́ɔ́ɔ́o ye ná, ti paa! Zoiti ta ye vulua, naati ti ɔ́a ɔ́ɔ́ɔ́o mi yɔ́ɔ́ɔ́zu.»

¹⁰ Gè ná-tukpɔ́i zoni, nii daa ga «Zaalai,» gè galeɔ́ale, naa ɔ́ɛ ga ná-minazegɛgi ɔ́oɔ́ɔ́ɔ́oɔ́ga, nii é ɔ́ɔ́a gi yɔ́ɔ́ɔ́zu gá ziiti pe.

11 Minazefegi naa ɔologoloni naama voloi nɔ. Baalagi niiti ti wola maawɔindai, ti ɔeni welezu bɔ, naati ti kwɛeni ga, Ɔooɔɔ GALAGI ɔa ɛ ɔɛzu ga niima vaiti maavele.

12 Gɛ ɔeni ti ma: «Ni wa kaana ga soloo faa ve, a sɔlai ve zɛa, ba wo zɛ nɔ.» Ti wali ɔae vuusavagɔi (30) ɔaaluni, ti fe ga sɔlai.

13 Ɔooɔɔ GALAGI ɔeni mɔ: «Walii ɛ ti ɔaazu ga ma vɔgɔi, naa vili ya digi lo nui ma, nii ti kaai ga nɔun sɔngɔi.» Gɛ wali ɔae vuusavagɔi (30) zɛɔeni, gɛ pili ya digi lo nui ma, Ɔooɔɔ GALAGI nɔ-pelei wu.

14 Naa voluma gɛ nɔ-tukpɔi velesiɛi «Gilibai» ɔaleɔaleni, naa ɔe ga keɛɔelounlai ɔologologa Zuda ta Izelayele yɔɔzu.

15 Ɔooɔɔ GALAGI ɔeni mɔ: «Ɔooɔɔ maaɔili niina ga baala make nui nɔ-sɔlaiti, nii ɛ ɔɛzu ga ɔimalala nui.

16 Mazɔɔɔ nɔ baala make nu ɔila buzeɔezu zooi nii zu, nii ɛ la yiizoolɛa ga baalagiti, ti ɔɛzu ti za, ɛ la baala goiti ɔaizaa, nii maawanaai ɛ la naa valoa, nii keɔegai ɛ la naa ɔnɔkula. Kɔnɔgi ɔa ɔe ga togani niiti ti wɔbai naati ma zuaiti, ɛ ɔa ti-volokagiti balivali.»

17 Maanɔɔɔ ɔa ɔimalala vaala make nui ve, ɛ ɔɛzu nɔ-baala kpulugi va!

Teigi boɔa zɔkpɔi zeei zu vikei ɔologolosu, ta ɛ zeezazu vele ɔaazuɔɛzɛgi wolo su!

Zeei za ma faan, ta zeezazu vele ɔaazuɔɛzɛgi za su faan!

12

Masagi nɔ-zobo sɔɔɔda ɔaabelagi

1 Ɔooɔɔ GALAGI nɔ-keela wooi daazeeliai Izelayele ma.

Ɔooɔɔ GALAGI wooi ɔa, teigi ɛ geɔɔɔɔɔ zɛɔgai, ɛ zooi la, ɛ lati ɛ nu vului yɛnvui ɔɛɛ su:

2 «Nɔ Zeeluzalɛme ɔɛzu ga gaazulati ɔɔ velei, nuɔuseiti pɛ be, ti maaɔoolii zu. Vele nɔ ɔana ɛ ɔɛzu la ga Zuda, siɛgi zu Zeeluzalɛme zeizu la keɛ su.

3 Naama volo nɔ, nɔ Zeeluzalɛme losu gbiɔi nuɔuseiti pɛ tuɔɔ, eɔe kɔtu wolai nii nu nɔpe ge la zooga buzeɔezu. Zoi nɔpe a ɔe ɛ buzeɔe, naa ɔa ɔooɔɔ maawana. Nɔzu eteai zu yooiti kpein ta ɔɔsu, ti wuzɛɔe daalɔɔma.

4 Ɔooɔɔ GALAGI wooi ɔana: Naama volo nɔ, nɔ ta-zooiti doɔa ga dualuagi, gɛ ta-zoo ɔize nuiti doɔa ga titigi. Keɛ nɔ ɔaa Zuda nuɔuseiti maazu, gɛ zii ɔiligiti ta-zooiti gaazuɔe.

5 Zuda ɔundigiti ti ɔe bosu yiimaɔe ga: «Zeeluzalɛme nuiti ta ta-zɛbei zɔɔɔsu ta-GALAGI, Ɔooɔɔ GALAGI ya, Fai-Pɛ-Maliɔili.»

6 Naama volo nɔ, nɔ Zuda ɔundigiti ke ga abu ɔoi golai nii ɛ ɔɔɔi va, gɛ ti ɔe ga sɔmɔ abui, ɛ zosu molo ɔiliiti ba, ta ti-maaɔoolii zu nuɔuseiti pɛ gala metu vɛpemaɔe pɛ. Keɛ Zeeluzalɛme ze wo nuiti ta ye ti-zeizuɔe nɔ ziileigi zu.

7 Ɔooɔɔ GALAGI ɔa tɔzeizu de ga Zuda nuɔuseiti kizoga, naa ɔa a ke Davide mavofodaiti, ta Zeeluzalɛme nuiti ti mina waso, ti va ka ga ti vizɔɔe Zuda nuɔusei mɔtaiti ba.

8 Naama volo nɔ, Ɔooɔɔ GALAGI ɔa Zeeluzalɛme ze wo nuiti make, zoi sebei wola velei ti zaama, naa ɔa zɛbei zɔɔɔ ga Davide ɔevele, Davide nɔ-peleyeɔe ɔa ɔe ti ve eɔe GALA, eɔe volo Ɔooɔɔ GALAGI nɔ-geezuɔeelai nii ɛ ziezu ti luɔɔ.

⁹ Naama volo ná, zoi niiti pe ta wuzege Zeeluzaléme laalɔ́ɔ́ma, ná ti pe koloɔ́lo.»

Saa wɔ́lɔ́i é wosu zoi zu ná pe

¹⁰ «Nà maawoingá yenvui, ta maanɛɛɛ yenvui yei Davide ná-peleyegei ma, ta Zeeluzaléme nuiiti ma. Ta ɔ́aazulo nɔ́un ba, nɛ̀i ti bɔ́oni. Ta wɔ́lɔ́ ná-faa zu, eɔ́vele nu a wɔ́lɔ́ la gila loin zaazuve. Ta bɔ́ɔ́ maawoin ga gaawana, eɔ́ nu a vala ná-doun mɔ́ungi ma.

¹¹ Naama volo ná, saa wɔ́lɔ́i ɔ́a wɔ́lɔ́ Zeeluzaléme, eɔ́velei é ɔ́ɛni la Gadadelimon, Megido vetugi zu.

¹² Saa wɔ́lɔ́i ɔ́a wo zoi zu ná pe, peleyege ɔ́ilagilagi ɔ́a vu ye: Davide mavofodaiti ta-veleyegei ɔ́a vu ye, ma anzaiti ti vu ye, Natan nɔ́nɔ́iti ti vu ye, ma anzaiti ti vu ye,

¹³ Leevi nɔ́nɔ́iti ti vu ye, ma anzaiti ti vu ye, Simeyi nɔ́nɔ́iti ti vu ye, ma anzaiti ti vu ye,

¹⁴ zɔ́oma veleyegeiti ti vu ye ga gilagila, anzanuiti balaa ti vu ye ga gilagila.»

13

Kɔ́ɔ́ɔ́ gani kɔ́ nuiiti tukpɔ́ɔ́aleve vai

¹ Naama volo ná, zieungi laa ɔ́a lao Davide ná-peleyegei ve ta Zeeluzaléme nuiiti be, é ta-ɔ́otoiti ta ta-ɔ́ɔ́ba vaiti gba.

² Gɔ́ɔ́ɔ́ GALAGI Fai-Pɛ-Maliɔ́ii wooi ɔ́aa: «Naama volo ná, ná kɔ́ɔ́ɔ́ ganigiti fola zoi va, nu nɔ́pe ge la mɔ́ ti-laasei boga. Ná ma ɔ́ala goo wo nuiiti balaa kula zoi va, ta kɔ́ɔ́ba ɔ́iseiti pe.

³ Naazu, zoi nɔ́pe é ɔ́ɛzu GALA goo wosu, sɔ́lɔ́ keɔ́ɔ́ɔ́, ta sɔ́lɔ́ deei ta ɔ́e ma: «E la mɔ́ yege vulua mazɔ́lɔ́ zɛɛ ɔ́ala gooi ɔ́a è bosu Gɔ́ɔ́ɔ́ GALAGI lɔ́ɔ́i zu.» Sɔ́lɔ́ nuiiti bɔ́ɔ́ɔ́ ɔ́a naazu ti bɔ́ɔ́zu, siegi zu é ɔ́ɛzu GALA gooi wosu da.

⁴ Naama volo ná, ma ɔ́ala goo wo nuiiti ti pe ti laa ɔ́a ve ga unfegi, siegi zu ti gela gooi wosu da, ti sɔ́lɔ́su ta-ɔ́ulakelɛmaiti su. Ti la mɔ́ kea pe, ti va sua legá zega wolai ta loo ɔ́ba, ti va ɔ́a nuiiti yaava.

⁵ Ti ɔ́ilagilagi a ɔ́a ɔ́e ma: «Gè la ga GALA goo wo nu, ná ga tii ɔ́e nu nɔ́, tii ɔ́e yooiti ta zèa kaite mà nu niine ziesu.»

⁶ Ni ta gaazaɔ́ana, ti ɔ́e ma: «E palai niiti sɔ́lɔ́ge ɔ́ale, ti è-ɔ́lɔ́gi ma?» Toɔ́a ti woodaavote, é ɔ́e ma: «Gè ti zɔ́lɔ́ge nɛ̀nɔ́ɔ́iti ta-velei wu.» »

Minazefegi niine vai volu

⁷ Gɔ́ɔ́ɔ́ GALAGI Fai-Pɛ-Maliɔ́ii wooi ɔ́aa: «Boɔ́a zɔ́kpɔ́i wuzege ná-baala make nui laalɔ́ɔ́ma, nɛ̀nɔ́ɔ́i laalɔ́ɔ́ma!

Baala make nui loɔ́a,
baalagiti ti zuvaza,

nà ma goiti balaa doɔ́a.

⁸ Zoi zu nubuseiti gaa ɔ́a ɔ́wesu sava,
seizu felegɔ́i ɔ́a za, ti undaavili,
kele seizu ɔ́ilagi ɔ́a ye vulua zoi zu.

Gɔ́ɔ́ɔ́ GALAGI wooi ɔ́ana.

⁹ Nà seizu ɔ́ilagi naa lo abui zu,
gè gaawun kɔ́zɔ́i ɔ́ula ba,
velei nu a ɔ́a walii ɔ́aawun da kɔ́zɔ́i ɔ́ula ba,
nà nɔ́ɔ́i ɔ́ula ba,

velei nu a da zanugi ma gɔzɔi gɔla la ba.

Naazu ta fali, gɛ ti woogfaavote.

Nà ti loli ga: «Nà-nubuseiti.»

Tiya ma, ta gɛ ma: «Gooɔɔ GALAGI gɛ a ga gá-GALAGI!» »

14

Gooɔɔ GALAGI ná-foloi ta nɛpi gaabelagi

¹ Wele Gooɔɔ GALAGI ná-foloi va é vaazu, foloi nii ta gɛ aniiti gaafweezu la da-zigigi goozu, niiti ti zogai kooi zu é vɔ be.

² Nà zii giligiti pɛ gaale ba, ti kooi vala Zeeluzalɛme va. Taai gɛ zo, toomai gɛ gɛ peleiti bu, pumai da gɛ ga anzanuiti, nubusei gilazuve pɛ ka li duolai zu, kele nubusei mɔta goi gɛ ye taazuve.

³ Naa voluma Gooɔɔ GALAGI gɛ va é kooi gɔ zii giligiti naati daalɔɔɔma, velei a da keɛ la kooɔɔ voloiti su.

⁴ Naama volo ná, toɔa lo Wolive gɛzei ma, nii é Zeeluzalɛme gɔbave folo gɔlazu velei. Wolive gɛzei gɛ vali sakpa ma, é zo folo gɔlazu velei é li folo liizu velei, petu golai gɛ ti yoozɔu, gizei gilazuve gɛ likpi ga lekɛma velei nu gɔvezuve, gilazuve likpi ga lekɛma velei nu yeezazuve.

⁵ Wa vela, wo li ga petugi zu velei, nii é nà-gizeiti zɔɔɔzuve, mazɔɔɔ petugi naa gɛ li é zeɛ Asale va. Wa vela velei wo gɛni velazu la zou balii va, Zuda masagi Wɔziase ná-siegi zu. Naa voluma ná-GALAGI, Gooɔɔ GALAGI gɛ va niina, ta ná-geezuɔgeela naɔdegaiti pɛ.

⁶ Naama volo ná, wozakala ge la mɔ gɛa ná, kooɛ la mɔ gɛa ná, ta zieɔun ge la mɔ gɛa ná.

⁷ Foloi naa gɛla kpe nɔ gɛ a é nɔnɔ ma, Gooɔɔ GALAGI gɛ a kwɛɛ, folo la mɔ gɛa ná, ba kpidi, anɛ kpɔkɔi wozakalagɛ gɛ volo.

⁸ Naama volo ná, zɛnvu su ɔɛungi laa gɛ lao Zeeluzalɛme, é da yei, ma ɔɛi gilazuve gɛ yei ga folo gɔlazu vele bolodei vɔ pelei, gilazuve yei ga folo liizu vele bolodei vɔ pelei, vele gɛna a gɛ la fogoi ta samai.

⁹ Gooɔɔ GALAGI gɛ masadai gɛ eteai pɛ unda. Naama volo ná, Gooɔɔ GALAGI gɛla kpe nɔ gɛ a gɛ ɔɔɔ gɛazu, tɔ gɛla kpe nɔ gɛ a toɔɔi a gɛla balaa.

¹⁰ Zooi naa pɛ ka valibo ga nɛmɛi, é zo Geeɛa é li Limon, Zeeluzalɛme lekɛma velei nu yeezazuve. Zeeluzalɛme gaa gɛ goozɔa koba laaiti pɛ ba, taai zu gɛ wɔɔɔ, é zo Benzamen sigidaɛ, é zeeli sigida vɔlɔmai ma, é li Zokosu sigidaɛ, é zo mɔnɔ Gananyele vele gaaɔɔooza golai ma, é zeeli masagi ná-koɔɔɔɔɔɔɔ.

¹¹ Sei gɛ wo taazuve, ani la mɔ gɛa ná nii foovoai, Zeeluzalɛme gɛ zeɛ ziileigi zu.

¹² Wele maanɔɔɔi niiti ka Gooɔɔ GALAGI a ti zeɛ nubusei naati ma, niiti ti kooi gɔɔi Zeeluzalɛme laalɔɔɔma. Ta ye vulua ti-gɔɔɔgi luula ti ma, ti-gaazuɔgɛzɛgiti ti luula ti-gaazuɔgɔkologiti su, ti-nɛgiti ti luula ti-laaɔoozuɔɔɔti.

¹³ Naama volo ná, Gooɔɔ GALAGI gɛ ti gɛ unga wuulee, ta gɛ ɔɔɔ zɛgazu ga ti-yeɛbuinti, ti ɔɔ ga kili ga kakanɛpi.

¹⁴ Zuda nuiti ta vɔɔpɛɛ Zeeluzalɛme nɛpi va, ta naavoloi gɛla ti-maaɔoolii zu zii giligiti zeɛ, ta zanugi gaale ba, naa vɛɛ walii va, naa ɔɔ seɔe mɔinmɔin ba.

¹⁵ Maanɔɔɔi nii nɔ a zeeli nubuseiti ma, naa gɛgɛalai nɔ gɛ a zeeli zii giligiti ta-loganiiti ma, ta gɛ kooɔɔzuve, sooiti, soovale fuuluiti, soovalegiti, ta nɔmɛiti.

¹⁶ Naazu zii gɔligi niiti kpein ti kɔɔi valaai Zeeluzalɛme va, ta-nuɓusei mɔtai niiti ta ye vulua naati ta da le kona-o-kona, ti nɔko masagi wu, Gooɔɔ GALAGI Fai-Pɛ-Maliɔii, ta ti kota vetii gɔla.

¹⁷ Kele ni eteai zu yooi gila kpalaa ka gɛlena leezu Zeeluzalɛme, e va nɔko masagi wu, Gooɔɔ GALAGI Fai-Pɛ-Maliɔii, naama yooi la mɔ tona zɔɔɔga.

¹⁸ Ni Ezipete nuiti ta gɛlena leezu Zeeluzalɛme, ti va kota vetii gɔla, maanɔɔɔi nii Gooɔɔ GALAGI daazu zii gɔligi zɔiti ma, ti la leeni feti gɔlazuve, naa gɛgalai nɔ ga a zeɪ ti ma.

¹⁹ Naa ga a gɛ ga Ezipete ta zii gɔligi zɔiti ta-bakɔi a zeeli ti ma, teiti ti la leeni kota veti gɔlazuve.

²⁰ Naama volo na, ta sevei gɛ sooiti kɔbu lalagiti ma, ti gɛ ma: «Makege Gooɔɔ GALAGI ve.» Gooɔɔ GALAGI na-pelei wu liɔiiti ta jade, ege jama vaza anɔnakaiti zalaɔa gɔlazuve gɔkalave.

²¹ Zeeluzalɛme, ta Zuda liɔiiti kpein ta ve Gooɔɔ GALAGI ve, Fai-Pɛ-Maliɔii, niiti kpein ta gɛ vaazu zalaɔa gɔla vai ma, naati ta da ma liɔiiti sege, ti da zalaɔa zuai gɔli ti zu. Naama volo na, yaaɔɔ nɔpe ge la mɔ gɛa Gooɔɔ GALAGI Fai-Pɛ-Maliɔii na-pelei wu.

Malasi Ná-sɛvɛi

Eʒulu wooi zu Malasi laaseigi voluue ɟa ga «ná-keelai.» Naama laaseigi ɟila nɔ ɟa sɛvɛai gaagʒwesu savagai zu, puuzu ɟilagi zu, é dɛɛzu ga: ǾoǾo GALAGI ná-keelai ɟa é vaazu é ná-pelei betɛ.

Ti ɟeni ɟɛɛzu balaagi GALA goo wo nuiti ta zalaɟa ɟula nuiti ma: «GALA Keelaiti» (2:7, ta Azee 1:13 zu). Naa ɟa é kɛɛzu, tanigaa ti ɟɛɛzu Malasi laaseigi ɟa ga daaseigi ta ti pɛeni ba, keɛ nu la ɟeni nɔnɔ ma laasei kitei ɟwɛɛ.

Malasi ná-sɛvɛi ɟɛɛni kona undɔɔlugɔi ma ɟaagʒwesu maungi ma ziegiti su, Yesu Klista zɔɔɔ foloi yeelugɔ. Siagizu, Izelayele nuiti ti vaai ma la ta-yooi zu, ti zeɟe zou ɟiligiti su veti ti ɟeni naati pela velei zu, ti ɟaaleini, ti iɲɔ ge leve, Malasi ná-GALA goo wo wotii ɟɛɛni Zuda nuiti saama, GALA sei velei lo fai volu, ta GALA debi velei ma wotiiti ti lɔɔzeini volu, Pɛls masadai ma ziegi zu. (Mal 1:7, 8, 12-14; 3:10) Fai tanigaani ti wogai sɛvɛi zu, ti ɟɛɛvɛ nɔ eɟɛ Esedelase ta Neemi nii ta-voloi nɔ. Vulu vaiti ti ɟeni kɛɛzu ta kidaalevelala nuiti, ta ti zɔɔɔganii ma vuusieiti kulalalai. Esedelase ta Neemi ti deveiti boni naama vaiti daalɔɟoma. (Esd. 10:3; Nee. 13:23-27; 13:1-3).

Tɔɔzei ba ga nuɓuseiti ti la ɟeni GALA ná-minazɛɟegiti daazeelii ɟaani fala, ti ɟigiti maaɟoozaa ɟeni de ǾoǾo GALAGI va. Zuda nuiti ti ɟeni ziezu ga GALA ná-pelei, keɛ ti la ɟeni ma leveiti sosu ga pagɔ.

Zenvu su GALAGI ɟwɛɛ fai la ɟeni ti yiima ga ɟiteɟite. Zalaɟa ɟula nuiti ti la mɔ ɟeni ziezu ta-wotii wu, Izelayele nuiti balaa ti la ɟeni luazu GALA ná-tɔgi va. GALA keelai ná-kisieɪ zu, naama vaiti maavele ma ti ɟeni ɟɛɛzu, keni é wuzɛɟe é zalaɟa ɟula nuiti iɲɔɔ, ta é bo Izelayele nuɓuseiti ma ga keni ti valibo ti-yiimaɓeti. E ɓena GALA ná-nɛɛbei ma vai loo ti ɟigiti su, é bo ti ma ga: «GALA ná-tukpɔaaleɓei ta paa voloi maaɓuɟaa. (Mal. 2:17-3:5; 3:13-24). Malasi ɟa ǾoǾo GALAGI ná-keelai vaa vai wosu (3:1), nii é ga: Eli niinei (3:23, 24). Naa ɟa vaazu Maliɟi ɔɔɟɔgoi luɟɔ, nii é ga: Minazɛɟegi ma ɟeelai nuiti ti maaɔɔunsu ga ɟiteɟitegi (3:1). Anɛɛ kitogi kpein ge ɟeni ná, Izelayele nuɓuseiti ti vaai ma ti zeɟe zou ɟiligiti su, ti zeɪ ta-yooi zu, ti ɟɛvele la ɟeni de beteni, keni nii é ga Eli niinei, naa vaa é nuɓuseiti kigi ɟɛvele betɛ ta-GALAGI laaɟomi fai zu. Yesu Klista ɟa é ga: Minazɛɟe niinei ma ɟeelai, naa laaɟomi fai ɟa é daazeelizu ade ma, é ade loli ma mɔnɔ za.

Nuɓuseiti ta-vaane wuuɟwɛɛtalai

¹ ǾoǾo GALAGI ná-keelai wooi, é boni Izelayele nuiti ma, é ɟula Malasi la.

² ǾoǾo GALAGI ɟɛ ma: «Nɔnɔ, gɛ wo nɛɛvɛ vɛ. Keɛ wa gáazaɟasu, wo dá ɟɛ ma: «Lee ɟa gá kwɛɛ ba ga é gi nɛɛvɛ vɛ?» » ǾoǾo GALAGI gooɟaaɓotegi veevɛ, é ɟɛ ma: «Ezawu la ɟeni ga Zakɔbe kɛɛɟeloin ɓaa? Anɛɛ naa vɛ, gɛ yiimazɛɟevɛ ga Zakɔbe,

³ gɛ Ezawu likpi. Gɛ ná-gize yooi ɟɛa ga fuagi, gɛ ná-poganiiti kwea koveiti ma teɓebai zu.»

⁴ Ezawu mawofodai, Edɔme, ɟa zoo, é ɟɛ ma: «Gi ɟologɟologa, keɛ gá ada woloaiti tosu volu.» Keɛ ǾoǾo GALAGI Fai-Pɛ-Maliɟii ɟɛ ma: «Ti náti to, ná náti toka nɔ, ta-yooi ɟa loli ga zooi nii faa ɲɔi masadai ɟɛɛzu su, ta nuɓuseiti niiti ǾoǾo GALAGI ti laalɔɟoma yeenɔpɛ.

⁵ Izelayele nuḅuseiti, wo-ḡaazuṽe ḡa naati pe ka, wo ḡa ḡe ma: «Ḡooḡo GALAGI wṽṽṽe Izelayele nà-zou ḡwεpelegiti pe polu veleiti!» »

Lebiyai nii maaneai é ve Ḡooḡo GALAGI ve

⁶ Ḡooḡo GALAGI Fai-Pε-Maliḡii ḡa é nii wosu zalaḡa ḡula nuiti ma: «Doin ḡa ḡa keḡḡe lebi, botiḡe nui ḡalaa maliḡii lebi. Ni nà ḡa ḡeḡḡe, lebiyai beḡele ḡa é veezu bè? Ni nà ḡa maliḡii, unfemai beḡele ḡa é bè? Wa dāaseigi velevilisu. Kele wa ḡāazaḡasu, wo ḡa ḡe ma: «Leeni ḡa ḡi é-laaseigi velevilisu ḡa?»

⁷ Wa vaazu ḡa kṽṽba laamianigiti nà-zalaḡa ḡulazuṽeti. Kele wa ḡāazaḡasu, wo ḡa ḡe ma: «Leeni ḡa ḡi é ḡṽṽa la?» Wo ḡe vai zu ma: «Ḡooḡo GALAGI nà-tabalii ḡa ḡa fuun gani.»

⁸ Sieḡi zu wo vaazu la wo gaazuḡole logani ḡula ḡa zalaḡai, faa ḡṽṽ la ḡa naa ḡaa? Sieḡi zu wo vaazu la ḡa dekpṽ gelei ta seebe geleiti, faa ḡṽṽ la ḡa naa ḡaa? Naa ve leḡ ḡa-you ḡundiḡii ya! Toḡa yeezei nei é wu, é é zuzo ḡa ḡaḡo?» Ḡooḡo GALAGI Fai-Pε-Maliḡii ḡa é boga.

⁹ «Niima zieḡi zu, à kṽṽ mu ḡa wo māaneene, nei ḡe ḡa wa-ḠALAGI, nii a ke ḡe nà-nuḅuseiti wo maawṽṽḡa! Naati fea ṽoluma, wa kaazu ḡa nà wo zuzo ḡa ḡaḡo ḡaa?» Ḡooḡo GALAGI Fai-Pε-Maliḡii ḡa é boga.

¹⁰ «Fiṽṽe mu ḡa wo zaama, nu ḡila ḡe seì velei ma bogiti daaḡulu, nii a ke wo mina abui ḡaazo wafuun nà-zalaḡa ḡulazuṽe.» Ḡooḡo GALAGI Fai-Pε-Maliḡii ḡe ma: «Ziima nṽe ḡe la ḡa woye, ḡe la yeezeizu wa-vebeani nṽe bu.

¹¹ Mazṽṽṽ tḡḡi wṽṽṽ zii ḡiligiti saama, é zo folo ḡulazu, é li folo liizu. Mini-o-mini, ta ani maku neeneḡiti galazu dèbi vai ma, ti ḡa va ḡa vebeani ḡadegaiti, mazṽṽṽ tḡḡi wola ḡa wṽṽṽ zii ḡiligiti saama.» Ḡooḡo GALAGI Fai-Pε-Maliḡii ḡa é boga.

¹² «Kele wṽṽṽ, wa bèlelazu, wa ḡena ḡe ma: «Maliḡii nà-tabalii ḡṽṽṽ, daamianigi é zṽṽṽṽṽ gaa, kulanuma nṽe ḡe la naa va.» »

¹³ Ḡooḡo GALAGI Fai-Pε-Maliḡii ḡe ma: «Wa laabeluzu ḡa ze, wo ḡa ḡe ma: «Ḡṽḡṽṽṽṽ vaa ḡa ḡa nii!» Wo ḡa va ḡa toḡanii niiti ti unmaai, niiti ti lekpuzu, ḡa ti zeebezu, vebeaniiti kana wo ti veezu! Wa kaazu ḡa nà yeezei nei naati bu ḡaa?» Ḡooḡo GALAGI ḡa é boga.

¹⁴ «Foovooi ḡa yaava nui ve, nii toḡani zine vaḡṽṽ ta zea nà-toḡani ḡulugi zu, é minazeḡeai la GALA be, é naa ye nà, é zeba é va ḡa taḡili nii daa la zeelini, é naa ḡe ḡa zalaḡai Maliḡii ve! Mazṽṽṽṽ nà ḡa masa gola, dāaseigi maayikiai zii ḡiligiti saama.» Ḡooḡo GALAGI Fai-Pε-Maliḡii ḡa é boga.

2

Zalaḡa ḡula nuiti tene fai

¹ «Zalaḡa ḡula nuiti, devei ḡa niizu é veezu wo ya.»

² Ḡooḡo GALAGI Fai-Pε-Maliḡii ḡe ma: «Ni wo la woiloni, wo va so ḡa ḡiḡi, wo va dāaseigi lebi, nà wo voovoozu, ḡe wa-undaaneiti maavalibo ḡa maanḡṽṽ. Ungo, nà wo-laa luyaiti maavalibo ḡa foovooi, tṽṽzei wo tanṽe ḡe la seḡeni ḡa yii, é va dèbi.

³ Nà wo-mavofodai ḡologolosu. Nà toḡani ḡooiti fazasu wo-ḡaazuṽe, suaiti wo ti ḡulazu ḡa zalaḡai wa-veṽi voloiti su, wo veḡ ma ḡooiti ba, ti wo laavili etea velei.

⁴ Wa kwεε naazu ga gè devei nii veeve wo ya, naa g̃a a ke naama minazegegi yena g̃o, nii gè segeni Leevi mavofodai ve.» G̃ooḡo GALAGI Fai-Pε-Maliḡii g̃a é boga.

⁵ «Minazegegi naa maavele ma, gè zenvui ta undaanεi veeve ti ve. Gè ti veeni zea, nii a ke é unfe mà, tama é unfeni mà, sasu da bali g̃aazu.

⁶ E ḡeni kalagi wosu ga gaamai, telebotala vaa la ḡeni dakɔḡgiti su ḡegelein. E ḡeni ziez̃u p̃o ziileigi zu ta soledai. E nu ma m̃oinm̃oin segeni faaḡaaza golai volu.

⁷ Mazɔḡo zalaḡa ḡula nui g̃a da make faaḡwεgi ma, t̃o g̃a ta da t̃ogi maḡaazaḡabo ma, t̃ozei toḡa ga G̃ooḡo GALAGI Fai-Pε-Maliḡii ná-keelai.

⁸ Kele woun wa, wo ḡakaga, wo zeḡe pele vaḡoi va, wa-g̃ala bo pelei ḡea ga ma m̃oinm̃oin too zaḡui. Gaama zu wo Leevi ná-minazegegi ḡologologa.» G̃ooḡo GALAGI Fai-Pε-Maliḡii g̃a é boga.

⁹ «Nà Izelaye nubuseiti kpein buzeḡezu wo laalɔḡoma, ga ti wo velevili, ti wo veleve, t̃ozei wo la ziez̃u ga ziima, wa zeelɔzɔḡozui ḡeezu, wa ḡena nuiti kalaga ga t̃ogi.»

GALA ná-t̃ogi ḡologolo pele feleḡi

¹⁰ Ade-ḡεε la ḡila ño baa? GALA gilagi ño laade, é va ade βete baa? Leeni vaa zu ade βoḡo yaavazu, de da de-m̃em̃ewolani ta-minazegegi ḡologolo?

¹¹ Zuda nuiti ti woovaladai ḡea, ti da k̃oz̃oba vai ḡe, Izelaye yooi ta Zeeluzalame. Zuda nuiti ti seizu ḡadegai ḡoz̃oa, ve ná neai G̃ooḡo GALAGI ve, ga ti lii velei, ti da zii ḡili anzaiti fulu, ti da ñok̃o k̃ooḡo ganigiti bu.

¹² Zunui nii é naa ḡeezu, G̃ooḡo GALAGI g̃a ma zuwu ḡaaleve Zak̃obe ná-peleyeḡei wu. Naama nui doun la m̃o ḡea zea, ḡa mavofoda, ḡa nu ñoḡe nii a ḡe zalaḡaiti kulazu G̃ooḡo GALAGI, Fai-Pε-Maliḡii ve.

¹³ Wele, faaḡaazagi taḡili ba, nii wo keezu m̃oño: Wa G̃ooḡo GALAGI ná-zalaḡa ḡulazuve maab̃oalesu ga wo-ḡaazudeiti, naa veε ḡoḡiti ta kpalagiti ba, t̃ozei G̃ooḡo GALAGI la m̃o welezu wa-zalaḡaiti ba, ta é la yeezeizu wa-vebeaniiti bu.

¹⁴ Wo da gaazaḡagi wo ga: «Leeni vaa zu naa ḡeezu?» T̃ozei G̃ooḡo GALAGI ḡeni ga zeelei wo ḡilagilagi wo yḡoḡu wa wo-anzaiti, niiti wo ti zeini wa-zunu loungo ziegi zu, niiti wo ḡeai ti ve ga woovalada nuiti, anεε ni ti ḡeeve ga wa-ziepolu nuiti ta wa-minazeḡe anzaiti.

¹⁵ G̃ooḡo GALAGI la wo feleḡo wo ḡeeni ga kpuse ḡila ta zenvu ḡila wa t̃o? Lee ḡa é ga naama βosu vai voluve? E la ga wo-mavofodai zɔḡo ño baa, nii GALA ge feezu? A dama ga βoḡo, wa va ḡele anzanui va, nii wo seidai wa-zunu loungo ziegi zu!

¹⁶ G̃ooḡo GALAGI, Izelaye ná-GALAGI ḡe ma: «Anza ḡele ba vai maayo ge la bè. Zoi é ḡelezu anza va, kulave eḡe nui, nii é ná-seḡei zulaavesu ga ḡamai, a ḡena toosu vaiti kea.» G̃ooḡo GALAGI Fai-Pε-Maliḡii g̃a é boga. A dama ga wo-yenvui, wo mina ḡe ga woovalada nu!

Maliḡii g̃a ná-keelai levesu

¹⁷ Wa G̃ooḡo GALAGI βoḡu ga wa-βeεzuḡulaiti. Kele wa gaazaḡagi wo su, wo da ḡe ma: «Leeni g̃a gi kp̃oḡu la?» Wa kp̃oḡu, wa ḡena ḡea ma: «Nu-o-nu nii é faa ḡoi volu, naa g̃a pagai G̃ooḡo GALAGI ḡaazu, toḡa losu naama nuiti polu.» Baa mu: «Telebo GALAGI g̃a mini?»

3

1 Gooḡo GALAGI Fai-Pe-Maliḡii ḡe ma: «Nà nà-keelai levesu, ga é pelei beṭe tũḡo. Maliḡii nii wo kp̄ounsu, naa ḡa va, é le gaaman̄o GALA sei velei wu, ve ná ga n̄on̄i. Minazefegi ma ḡeelai wo w̄oin ḡeezu, wele, t̄o ḡa é vaazu.»

2 Kele be ḡa a zie paa voloi wu? Be ḡa a ye lo kaḡo, sieḡi zu é ḡulazu la kelema? Mazoḷo kulaḡe ga ḡain bo nui ná-abui, eḡe seḡedei zeeḡaabaai.

3 Toḡa zeḡi ga ḡain bo nui ḡevele, nii a da kaḷui boi, é gaawun, é wali ḡaei ḡade. Toḡa Leevi mavofodai ḡade, eḡevelei nu a da zanugi ta walii ḡade da. Naazu ta ḡe ga Gooḡo GALAGI n̄on̄iti, ti ḡe ga nuiti ti vaazu ga veb̄eaniiti, eḡevelei é la t̄oḡi zu.

4 Gooḡo GALAGI ḡa yeezei naazu Zuda nuiti ta Zeeluzal̄eme nuiti ta veb̄eaniiti bu, eḡevelei z̄ooma voloiti ti ḡeni la, kona m̄oungiti su.

5 Gooḡo GALAGI Fai-Pe-Maliḡii ḡe ma: «Nà vaazu wo zaama, nii a ke gè wo lukp̄o. Gè zuvile ga gè zoḡoiti ta w̄eenzo nuiti peelala, ta niiti ti zee ḡonaiti bosu, ta niiti ti la botiḡe nuiti salai veezu. Nà ḡe baḷaa naati daal̄oḡoma, niiti ti la luazu b̄a, ti poanzaiti ta podointi kp̄oḷzu, naa ve seik̄oḡoma nuiti ba.»

Puusieiti ta GALA k̄oiti ta-vai

6 «Nà ḡa gè ga Gooḡo GALAGI, gè la zeeḡa ḡevele ma pe! Naa maavele ḡa é keeni, w̄oi wo ga Zak̄oḡe mavofodaiti, wo ma zuwui ḡaa la leveni.

7 Kaite wo-mem̄ewolani ta-zieḡiti su, wo voluaveni nà-deveiti ba, wo la ḡoloni ti ve. A ḡale ma p̄o, nà ḡale ma wo vo.» Gooḡo GALAGI Fai-Pe-Maliḡii ḡa é boga. «Kele wa gaazaḡasu, wo da ḡe ma: «Ḡá ḡale ma é vo ḡale?»

8 Nà wo woḡaavotesu ga nii: Nu ḡa zoo nei é GALA unma? Mazoḷo wa ùnmazu. Kele wa gaazaḡasu, wo da ḡe ma: «Ḡi é unmaḡe ḡale?» Wa ùnmazu, sieḡi zu wo ḡelezu la wa-vuusieiti ta wa-GALA k̄oiti feezu la.

9 Foovooi zeeliḡe wo ma, mazoḷo nà ḡa wo pe wo ùnmazu, w̄oi wo ga nuḡuseiti.

10 A va mu ga wa-vuusieiti kpein naavolo makeḡsuḡe GALA sei velei wu, naa ḡa a ke, daamianigi mina vala nà-pelei wu.» Gooḡo GALAGI Fai-Pe-Maliḡii ḡe ma: «À p̄oluḡula le ga naama velei, wa peṭe, ni gè la geeḡoḷgi ma vel̄elav̄eti daalaoni wo ve, gè va tuya loo wo ve, é voova ma.»

11 Gooḡo GALAGI Fai-Pe-Maliḡii ḡe ma: «Nà kotogiti koloḡolo wo ve. Ti la m̄o wa-yooi ḡaawaaiti koloḡologa pe. Ta wa-leezen beleiti ta ye waazu ḡo wa-balaḡaiti su.»

12 Gooḡo GALAGI Fai-Pe-Maliḡii ḡe ma: «Zii ḡiligiti kpein ta ḡe wo ma undaan̄e nuiti, mazoḷo wa ḡe zou neai zu.»

GALA ka ná-telebodai leezu

13 Gooḡo GALAGI ḡe ma: «Wa belelala boezuḡulaiti bosu daal̄oḡoma. Kele wa gaazaḡasu, wo da ḡe ma: «Lee boḡoḡoḡo ka gi bogai ḡoun é laal̄oḡoma?»

14 Wa ḡeezu ma: «Nu ḡa botii ḡeezu GALA be n̄o fuun. Gi ná-deveiti soga, gi boḡo maaw̄oin, nii a ke gi Gooḡo GALAGI Fai-Pe-Maliḡii ná-kp̄obai z̄oḷo, kele lee ḡulanuma ḡa gi soḷoḡgai naa zu?»

15 Naa ḡa é ba, gi ḡida bu ga waso nuiti ka ti ga undaan̄e nuiti. Ungo! Nuiti ti faa ḡoi volu, naati ka ti kulagaan̄ezui zu. An̄e ni ta GALA suḡoḡoḡo, faa n̄ope ge la ti va, ta ḡulazu su.»

16 Kele, niiti ti Gooḡo GALAGI ve ga woḡeḡfila nuiti, naati ti woolaani ma ga paḡo, Gooḡo GALAGI ḡidaani ti boe woointi bu, é ti woom̄enini. Sevei ḡeeni ga

g̃izɛsui G̃ooɔɔ GALAGI ɔaazu, naati ta-vaa zu, niiti ti bɛ ga woogɛɔɔfila nuiti, ti da dɛbi.

¹⁷ G̃ooɔɔ GALAGI Fai-Pɛ-Maliɔii ɔɛ ma: «Yeei nɔpɛ gɛ vaazu nà-zobogi ɔulazu la kelema, naama nuɔuseiti ta ɔɛ ga n̄n̄oiti, ta nà-nu ɔiteɔitegiti, nà ti ɔaazumaawɔingɔ, eɔɛvelei doun keɛɔɔɛi a da ná-doun zunui ɔaazumaawɔingɔ la, nii é botii ɔɛɛzu bɛ.

¹⁸ Wa wɛɛ naazu, wo ka m̄n̄o ga zɔɔɔzu ɔa telebo nuiti ta nu ɔoiti ba, ta zɔɔɔzu ɔa naati ba ti botii ɔɛɛzu GALA bɛ, ta niiti ti la botii ɔɛɛzu bɛ.»

¹⁹ G̃ooɔɔ GALAGI Fai-Pɛ-Maliɔii ɔɛ ma: «Foloi ta ɔa vaazu, toɔa ɔɛ eɔɔ abu ɔoi golai, nii kpadi. Naama volo ná, waso nuiti kpein, ta niiti ti ga faa ɔou ɔɛ nuiti, ta ɔala abui zu, eɔɛvelei molo ɔaɔai a da ɔala la, ma laagi, ɔaa ma zapei tanɔpɛ ge la yeɔa ná.

²⁰ Keɛ, w̄oiti wo b̄ɛ ga woogɛɔɔfila nuiti, telebo foloi ɔa ɔulazu kelema wo vɛ, ma zezei ɔa va ga keɔɔɔ. Naazu wa da ɔula, wo da le, wo da vili ga koozunɛi, eɔɛvelei niki yivoiti ta ɔena ɔulaa la sasai zu.

²¹ Voloi gɛ nà-zeeɔaabaai leɛzu la, wa zie faa ɔou ɔɛ nuiti ma, ti ɔɛ ga zuvui wo ɔɔɔw̄u.» G̃ooɔɔ GALAGI Fai-Pɛ-Maliɔii ɔa é boga.

Eli vaa vai volu

²² «À ɔizɛ Moize ná-tɔgi ta deveiti su, nà-botigɛ nui nii gɛ ti veeni zea G̃ooɔɔɛɔ gize ma, Izelayele nuɔuseiti kpein bɛ.

²³ A wɛɛ: Nà GALA goo wo nui Eli levesu wo ma, aisa G̃ooɔɔ GALAGI ná-foloi va zeeli, naama volo wolai nii maayikiai.

²⁴ Toɔa doun keɛɔɔɔi zɔɔɔzuɔɔɛ ta ti-lointi, é lointi zɔɔɔzuɔɔɛ ta ti-ɔɛni, naa ɔa a ke gɛ mina va gɛ va faa ɔou la zoi ma, é va ɔologolo.»

Keelaiti Kεεwotiiti ΣΕΒΕΙ ΛΑΖΕΙΖΟΥΕ ΜΑ WOO ΜΑΥΝΓΙΤΙ

Keelaiti kεεwotiiti ma zεvei γα ε ga Woo niine vagoi zavasiεi ma lodai. Nu gila kpegi γα ε σεve felegoi niiti keai, daaseigi γα ga Luke, ε gεni ga dεgεtoloi ta Pεle ziepεgεi. Tosu wola γα nά-seveiti ba Minazege niinei zu, mazεlε toga ε Egilisii lαzei velei zεveai.

Siε moinmoin su, σεve niι gεni lolisu ga «Zenvu Nadegai gεεwotiiti,» tαzei nά zeizu moinve puulεlugε (50) ma, ε dα bεε ε vile Zenvu Nadegai va. Luke gεai ma nά-Woo niine vagoi zεvezu, ε belani nε naama vaiti ba, niiti Yesu ti gεeni eteai zu. Kεε ε lαzei niina Yesu le ziegi ma geegeologi zu, Yesu gεvelei maavaliboge nά-kaladopoiti saama: Nu la mε kaa ga kpusei ma gaazuγεzegiti. Uele gana Egilisii nά-yeegεgalai lαzeizu la ga keelaiti kεεwotiiti ma zεvei: Yesu γα nά-kaladopoiti saama ga nά-Zenvui maavele, nii ε zεbeι veezu nά-kaladopoiti zea. Fai niiti ti zεveai keelaiti kεεwoti zεvei zu, ta pelei laalaosu Egilisii nά-botii luεo feai zea ga ε ke yeegεgalai pe su, nii ε ga: Yesu nά-Woo niine vagoi laazeeli vai nubusei pe ma, eyεsu zou βela ga.

Zenvu Nadegai ma minazegegi wo fai keelaiti be

1 Teyofile: Nά-seve moungi zu, gε naati pe sugulani, niiti Yesu ti gεeni, ta kalagi niiti, ε gεni ti wosu, mounpa,

2 eyεsu naama voloi zeeli, yeεi ε leeni la geegeologi zu, kpegai ma ga deveiti fe keelaiti zea ga Zenvu Nadegai maavele, niiti ε yimazegegi ga tiye.

3 Nά-kpεbi voluma, naati nε γα ε bεge leeni ga tiye poo moinmoin su ga toga vulua. Folo vuunaanigo (40) laawu, ε gεni gεlazu kelema ti ve, ε dα bεε ti vε, ε vile GALA nά-masadai va.

4 Yeeta, ti gεai ma daamii wosu vεma, ε niima levei woni ga tiye, ε gε ti ma: «A mina maagooza Zeeluzalame va, kele a Kεε nά-minazegegi maaβoun, nii kulaai dα, gε bo wo ma.

5 Mazεlε Zan batizei woni ga ziei, kele woun, su la mε gooza, wa batize ga Zenvu Nadegai.»

Yesu leε velei geegeologi zu

6 Teigiti ti gaaleeni ba, ti gaazaani, ti gε ma: «Mαligii, naama ziegi zu γα ε Izelayele masadai zeizu la volu baa?»

7 E ti woogaavoteni, ε gε ti ma: «Wo bεde la ba ga wo siegiti ta yeegεgalaiti kwεε, niiti Kεε ti leveai ba, tε bεgei nά-zobogi zu.

8 Kεε siegi zu Zenvu Nadegai yeizu la wo ma, wa zεbeι zεlε, wo gε ga nά-zeeleiti Zeeluzalame taazuve, Zudee yooi zu nά pe, Samali yooi zu balaa, eyεsu zou βela ga.»

9 Yesu begai ma ga naama bεeiti bo, ti gaazuyeni ba, ε le geegeologi zu vele, naa voluma tonabiingi dεgεni ti va.

10 Tei ti-gaazuve gεni nε geezuve, siegi zu Yesu gεni liizu la, zunu felegε gεlani kelema ti ve, ti maagilii ga sege gεlegiti,

11 ti gε keelaiti ma: «Galilee nuiiti, lee vaa zu wo losu, wo dα wεle geezuve? Yesu nii buzεgeai wo zaama, ε le geegeologi zu, toga va volu mεnε, egevelei wo kaai la, ε dα le geegeologi zu.»

¹² Ti ɣaleni ma Zeeluzalɛme, ti zeɣe Wolive ɣizei ma, nii ɛ Zeeluzalɛme goba, ti yɔɣɔzu ɣoozai ga kilo ɣila.

¹³ Siegi zu ti ɣaleni la ma taazuwe, ti leeni geezu velei wu, we ti bɛna zeɪ nɔ. Teiti ti ɣeni nɔ ti laaseigiti kaa: Piyɛle, Zan, Zake, Andelee, Filipe, Tomase, Baateelemi, Matiyo, Alefee nɔ-doun zunui Zake, Simɔn nii ɛ ɣeni ga Zou Maalobo Nui ta, naa we Zake nɔ-doun zunui Zude va.

¹⁴ Ti pe ti bɛna ɣaalɛ ba, ti ɔni ɣi gila ma, ti ɣaaɔa GALA falii ma, naa we anzanui tanigaa va, ta Yesu dee Maali, ta deɣeiti.

Zudase maavalibogi ɣaizɛ vai

¹⁵ Naama voloiti su, Piyɛle wuzɛɣeni keeɣɣeloun ungi la puufelegɔiti (120) saama, ɛ ɣe ti ma:

¹⁶ «Kɛeleaiti, keni GALA sevei zu wooi a la vile su, nii Zenvu Nadegai boni ɛ ɣula Davide la, ɛ ɔeni ma yeelugɔ, ɛ vile Zudase va, nii ɛ loni Yesu zo nui tuɣɔ.

¹⁷ E ɣeni ga ade ta, ɛ nɔnɔ zɔɔɔ ada-woti ɣilagi nii zu.»

¹⁸ (Kpegai ma ga zou ɣila geya ga telebotala walii, nii ti feai zea, ɛ looni ɣɔgi ma, kogi vali su, koozu zɔɔlaiti pe ti vaza.

¹⁹ Zeeluzalɛme nui ti pe ti faa ɣweeni su, naa ɣa ɛ kea ti naama yooi laasei peai ga Akɛledama, ti-laawooi zu nii poluwe ga «Nama ba yooi»).

²⁰ «Tama, seveve GALA sevei ma wuye zewei zu ga:

«Seizuve naka ye,

ɛ vala nuɣuseiti ma nɔ!»

Naa volu seveai mɔnɔ ga:

«Taɣili ge zeɪ potogi zu!»

²¹ Keni mu, nu ɣila ge we ade va, zɔiti saama, niiti ti ɣea ade va, naama ziegi pe su ade ɣeni ɔɔzu la, ade da ɣula ada Maliɣii Yesu,

²² ɛ zo Zan nɔ-batizei wo siegi ma, ɛ zeeli tee voloi ma geegɔɔlɔgi zu, naama nui ɣe ga zeele ta, ɛ vile buzeɣe vai va, ɛ ɣula saai ya.»

²³ Ti nu felegɔ leeni: Zozefe nii daa ɣeni ga Balasabase, daasei kili ge ɣeni ba ga Zusetuse, ta Matiyase.

²⁴ Naa voluma, ti GALA falini ɣani, ti ɣe ma: «Maliɣii, dei ɛ nui pe ziimave ɣwee, nu felegɔ niiti saama, naa le ga giye, nii ɛ yiimazeɣeai la,

²⁵ nii a ke ɛ Zudase losuwe zeɣe, keela wotii nii zu, we Zudase nɔ nakai yeɣai, ɛ li ga liizu vele.»

²⁶ Ti kpakutoomai ɣeeni, kpakui looni Matiyase ma, ɛ we niina keela puugo maazu ɣilagi (11) zɔiti ba.

2

Zenvu Nadegai vaa vai

¹ Pantekote voloi zeelii ma, ti pe ti ɣaalɛa ɣeni de ba ada ɣila.

² Gaamago, zɔngɔ wolai zɛɣeni geezuwe, eɣe fiile wola, ɛ pelei wu nɔ pe daave, we ti ɣeni zeini nɔ.

³ Negiti, ti ɣulaai ga abu zogi, ti ɣulani ti ve kelema, ti ɣaaɣwe ma, ti zeɪ ti ɣilagilagiti unma.

⁴ Naati pe ti laaveni ga Zenvu Nadegai, ti tɔzei ga ti da ɔɔe zii woo ɣiligiti su, eɣevelei Zenvu Nadegai ɣeni feezu la ti ya ga ti bo.

⁵ Naama ziegiti su, Zuifui tanigaa ti ɣeni nii wosu Zeeluzalɛme, ti ɣeni ga GALA gaazuluaba nui ti zeɣeai eteai zu nɔ pe.

⁶ Naama wooi ziaai ma, ti ma vεβε wolai vaani, ti wola laavvoni, tōozei ti pε ge gēni ti woomenisu ti bōgō wooiti su.

⁷ Ti laavvoni, ti da gε ma: «Nui niiti ti bōezu gani, keβε ti pε ta ga Galilee nu, keλε?»

⁸ E leve gale mu, ade pε ade ti woomenisu ade bōgō wooiti su?

⁹ Adei de ga, Paate nuiti, ta Mede, Elame, Meezōpōtami, Zudee, Kapadōse, Pōn, Azi gōvlii,

¹⁰ Filizi, Panfli, Ezipete, naa vεε Silene lugi zu va Liđi yooi zu, ta zōiti ti zegēai Wōlōme,

¹¹ Kelete ta Aalađi: Zuifuiti be-o baā wεεinti be-o, niiti ti vilēgai Zuifuiti ta-GALA pelei ma. Ade pε, ada ti woomenisu ade bōgō wooiti su, ti da GALA ná-kεεwoti wolaiti bo.»

¹² Ti pε ti laavvoni, tanigaa ti gε unga wuulee, ti da gε bōgō ma: «Niima vai voluβε gā ga lee?»

¹³ Tađiligaa ti gēni gēezu ma: «Dōō nεεnēgi gā é ti zogai!»

Piyεle GALA daawooi wo fai Pantekote voloi

¹⁴ Piyεle wuzegēni é lo, keela puugo maazu gīlagi (11) zōiti saama, é woogfulani, é gε ma: «À woilo ma-o! Zudee nuiti ta wāigi wo jii wosu Zeeluzalēme, wo niima vaiti gaaga, niiti ti gēezu.

¹⁵ Dō lei é va gε niima nuiti ba, egēvelei wo gīsiēzu la, folo liegi kpaazuβε nō gā dε ade su.

¹⁶ Keλε nii GALA goo wo nui Zowele boni, naa gā é gēezu gani. E gēni ma:

¹⁷ «GALA ge gε ma: Folo gāabelagiti su, nā nā-Zenvui yeizu nuβusei pε ma.

Wo-loun zunuiti ta wo-loun anzanuiti ta GALA gooit bo, wa-wuzegē niinēgiti ta kulakelemaiti ka, wa-gēwola vōbōiti ta segiti bo.

¹⁸ Ungo, naama voloiti su, nā nā-Zenvui yei nā-botigē zunuiti ta nā-botigē anzanuiti ma, ti da GALA gooi wo.

¹⁹ Nā maabēle vaiti ke geegōlōgi zu, ta poogiti zōoi ma, jamai ta abui gā gε ná, naa vεε abu luului ma lonađiingi va.

²⁰ Foloji gā vōte ga kpidii, alugi bōi egē jamai,

aisa Gōogō GALAGI ná-foloi va zeeli, folo wolai, nii maayikiai.

²¹ Naazu zōi nōpe a woogfala Maligīi ma, GALA ka kizo.»

²² A woilo niima wooiti ma, wōi wo ga Izelaye le nuiti, wa bōgōi wo kwεeni ga GALA ge yeezeini Yesu Nazalete nui wu wo gāazu, mazōlō GALA ge gēni laavvō vaiti, maabēle vaiti ta laavvō vōogiti kεezu ga tōun maavele wo zaama.

²³ Zunui naa gfwεeni wo ma, é zoloo GALA ná-devei ta ná-seikpasui ma, nii é kεeni ma yeelugō kaite, wo paave siēgi zu wo zεga la tō kologōlo nuiti zea, ti kpadō saa wului ma.

²⁴ GALA ge buzegēvεe volu, é kula saai ma zooleiti su, mazōlō naa la gēni zoloo ga saai va make ba ná-zobogi wu.

²⁵ Davide niima wooi woni, é vilē Yesu va, é gε ma: «Gāazu logē Gōogō GALAGI va yeenōpe, mazōlō tođā kōbaυe, nii a ke gē mina jii kpi eyesu pε.

²⁶ Naa gā é ba, zli gāanea, gōoiti daavege ga koozunēei,

kpùsei ɓɔɓɔi ɗa looɗosu, makegai kitogi zu.

²⁷ Mazɔɔɔ è la ɗɛɛa bà, gè va yɛ ɗɔvɛalaazu,

è la vaa bu nèi gè ga ɗa-wotii ɗɛ nui, gè ga woofɛɗila nu, gè va luula kabayɛɗei zu.

²⁸ E zɛnvu velei ɛa ga ze,

ɗa nùn daave ga koozunɛi è ɗɛɛ vai zu kòba.»

²⁹ Kɛɛlointi, zobogi veevɛ bè ga gè ɗɛ wo ma: Ade-mɛmɛwola Davide zaavɛ, maaɗulu, ná-kabai balaa ka ade zaama zaaɗaza.

³⁰ Kɛɛ è ɗɛni ga GALA goo wo nui, ta è ɗɛni kwɛɛni ga GALA ge minazɛɗeni bɛ, è ɗona ga mavofodai ta ɗa zeí ná-masa kpɔkpɔgi ɗa.

³¹ Kilista wuzɛɗe vai, è ɗula saai ya, naa ɗa Davide kaani ma yeeluɗɔ, naama wooi ɗa è boni ga: «GALA ge la ɗɛɛa bà, gè va yɛ ɗɔvɛalaazu, è la vaa bu, kpùsei va luula kabayɛɗei zu.»

³² GALA ge Yesu nii wuzɛɗevɛ, è kula saai ya, gi pɛ gá ga naama zeeleiti.

³³ Buzɛɗevɛ, è zeí GALA zeezazuɛ, è Zɛnvu Nadagai zɔɔɔ kɛɛɗe ya, nii ma minazɛɗegi woni, naa ɗa è feai, eɗevɛleí wo mɛnisu da, ta wo kaazu la.

³⁴ Mazɔɔɔ Davide la ɛɛni geɛɗɔɔgi zu, kɛɛ tɔ ɓɔɓɔi bogɛ ga:

«Maligii GALA ge ɗɛni Maligii ma: Zei zɛezazuɛ,

³⁵ eyɛsu gè è zili nuiti kɛ ga ɗa-ɗɔɗɔloma anii.»

³⁶ Izelayeɛ vɛɛyɛɗei pɛ maanɛvɛvɛ ti kwɛɛ, ti la da, ga Yesu nii wo kpadɔni saa wului ma, naa ɗa GALA ge keai ga Maligii ta Kilista.»

Kidaaleve nu mɔungiti

³⁷ Ti naama wooiti mɛnigai ma, è ti yiizoni ga gola, ti ɗɛni Piyɛɛ ta keelai zɔiti ma: «Gi-ɗɛɛlointi, gá kɛ ɗale mu?»

³⁸ Piyɛɛ ti woofaaɓoteni, è ɗɛ ti ma: «À wo zie velei maavalibo, wo ɗilagilagi pɛ ge batize Yesu Kilista laaseigi zu, nii a kɛ wo zuvaaye ga wa-ɗotoiti, wa Zɛnvu Nadagai zɔɔɔ ga faanɛ.

³⁹ Mazɔɔɔ minazɛɗegi ɗa ga wɔnɔ, wa wo-lointi, ta naati tɔnɔ niiti ti maaɗoozaai, naati pɛ de-Maligii da-GALAGI vaazu ti lolisu.»

⁴⁰ Piyɛɛ ɗɛni zeele wooi wosu ti ma wooi taɗiligaa zu, è ɗa ti iɗɔɔɔ, è ɗa ɗɛ ti ma: «À ɓɔɓɔ ɗula tukpɔi laawu, nii è vaazu zeelizu yamani ɗɔi nii zu nubuseiti ma.»

⁴¹ Zɔiti ti yeezeini gooi wu, naati ti batizeni, naama voloi nu waasavago (3 000) ɗɛɗala ɗa è vɛɛni kidaaleve nuiti ba.

⁴² Ti ɗɛni woilosu yeenɔpɛ kalagi ma, nii keelaiti ti ɗɛni feezu, ti ɗɛ kpɔfaamai zu, ti ɗa daamii wo, ta ti ɗa GALA falii wo vɔɔma.

⁴³ Dualuagi ɗɛni ɛɛ pɛ su, mazɔɔɔ GALA ge ɗɛni maaɓɛɛ vaiti ta laavɔɔ voogiti kɛɛzu ga gola ga keelaiti maavele.

⁴⁴ Kidaaleve nuiti pɛ ti ɗilini va, ti-ɗoligiti ti ɗɛ su ɗila kpe.

⁴⁵ Ti ɗɛni ta-yooiti ta ti-ɗoligiti pɔdizu, ti va ga ma walii, ti gaagɗɛ ɛɛ ba, è zoloo ma nu ɓɛɗema vai ma.

⁴⁶ Ti pɛ ti ɗɛni ɗaalezu ba folo-o-folo GALA sei vɛɛi wu, ti ɗɛni bului ɗaleɗalezu ta-vɛɛiti bu, ti daamii wo koozunɛi zu, ta zii vagoɗai zu.

⁴⁷ Ti ɗɛni GALA maamusezu, naa voluma ta-vai ɗɛni nubusei pɛ ziilaazu. Folo-o-folo Maligii ɗɛni ta ɓosu kidaaleve nuiti ma ɓɔgi va ga niiti è ɗɛni ti ɗizosu.

3

Megfele nui gede fai

¹ Yeeta, Piyele ta Zan ti gēni leezu GALA sei velei wu, GALA falii ma ziegi zu kpoko volo lelei zavasiei ma.

² E zolooni no ga ti vaai ga megfele nui ta, nii é zolooni ga megfelegi. Folo dilagila ti gēni vaazu la, ti da GALA sei velei ma velevave naa laaseigi ga: «Pelela Uagol,» nii a ke é da faabogfo maavali naama nuiti ma, ti leezu GALA sei velei wu.

³ E Piyele ta Zan gāai ma, ti da le ná, é faabogfo maavalini ti ma.

⁴ Piyele ta Zan ti gāazuloni ba, Piyele gē ma: «Wele lee gi va!»

⁵ E gāazuloni ti va, é da gisie ga naati ta ani veezu zea.

⁶ Kele Piyele gēni ma: «Wali la zēa, ba zanu, kele nii é zēa, nā naa veezu é ya, naa gā é ga: Nazaleta nui Yesu Kilista laaseigi zu, wuzegfe, é zie!»

⁷ E soni zeezai va, é buzegfe. Gaamago no, kogfoti ta tee fainti ti zuloni kpe,

⁸ é vili kpulu, é wuzegfe, é da zie. E vileni ti volu, ti le GALA sei velei wu, é da zie, é da vili, ta é da GALA maamuse.

⁹ Bebei pe ge kaani, é da zie, é da GALA maamuse.

¹⁰ Nu'busēiti ti gēni gweesu gāazu ba, ga to gā é gēni zeizu GALA sei velei laave naa laaseigi ga: «Pelela Uagol,» é da falii wo. Fai nii é gēni zunui naa ve, é gēni ga laavoo va, ta kulafilibai nuiti be.

Kpaei Piyele sufulani GALA sei velei wu

¹¹ To bogfo mu ge la mo gēni zegezu Piyele ta Zan volu. Bebei bizeni, ti va, ti gaale ba ti ma seizei bosuve, ná laa ga «Salmon ná-seizei bo kotai.»

¹² Piyele miná gāai ma, é gēni nu'busēiti ma: «izelayele nuiti, lee vaa zu niima vai wo laavoozu? Lee vaa zu wo gāazulosu gi va, egē gā gā zunui nii wuzegfe, é da zie, ga gā-zēbei baa gi jili velei GALA ba?»

¹³ Ade-memewolani Abalaame, Izaake, ta Zakobe ta-GALAGI gā é lebiyai veeni ná-botigfe nui Yesu ve. Pilate gēni po ga é pile, kele woun, wo dooni yeeloozu, wo gēle ba.

¹⁴ Woun, wo gēleni Telebo Nui va, nii padegai, wo gē ti yeebe nu vaa nui va wo ve.

¹⁵ Zoi é zenvui unda, wo naa vaani, kele GALA ge buzegeni, é kula saai ya, gā ga naama zeeleiti.

¹⁶ Tei goun, gi fidaa'levei Yesu ma, naa gā é kea, daaseigi naa ná-zēbei zobogi vea la zunui nii ya, nii wo kaazu, ta wo kwee. Kidaalevei Yesu ma, naa gā é zunui nii gēdega kpezekete, egēvelei wo pe wo kaazu la.

¹⁷ Naa pe poluma, kēlōinti, faagwetalai gā wo naa gēai la, wa wa-gundigiti.

¹⁸ Kele kaite, GALA ge boni é gula GALA goo wo nuiti pe da ma yee lufo, ga ná-nui nii é ga Kilista naa gā bōlo, naa gā é daazeelii gani.

¹⁹ A wo zie velei maavalibo mu, wo lati volu GALA ma, nii a ke wa-gotoiti bale tete.

²⁰ Naazu doogfo yegēgalaiti ta va, ti zegfe Maligii vo be, naa voluma é naa leve wo ma, nii é deveni ma yeelugo wo ve, nii é ga Yesu Kilista.

²¹ Naa laa yagfozu, toga de yesu gegōlogi zu, yesu eteai pe ge gē ga ma niine, egēvelei GALA ge boni la kaite wōlōwōlo, é gula GALA goo wo nu padegaiti da.

²² Tozei Moize gēni ma: «Maligii, wa-GALAGI gā GALA goo wo nui ta wuzegezu wo ve ga nūn kevele, wo-gēleaiti saama. A woilo goo ma fai pe su!»

²³ Kɛɛ ni nui ta a ɣɛɛna, ga ɛ mina woilo GALA goo wo nui naa woo ma, naama nui ɣɛɛ na-nubuseiti saama ga saai.»

²⁴ GALA goo wo nui niiti kpein ti bɛɛai, ɛ ɛɔzei Samiyɛle ma, ɛ zeeli naati pɛ ma, ti vaai tɔun poluma, ti pɛ ti niima voloiti ma vaa woni.

²⁵ Wa ɣa, wo ga GALA goo wo nui ta-ɔogani zege nui, wo ɣɛ ga minazɛgegi ma ɣɛɛlanumai zɔɔɔ nui, nii GALA ge kɛɛni ade-mɛmɛwɔlani bɛ, siɛgi zu ɛ ɣɛni la Abalaame ma: «Peɛyɛgeiti kpein ti eteai zu, ta tuyai zɔɔɔ ɛ-mavofodai maavele ma.»

²⁶ Wa ɣa mɔunpa GALA ge na-botiɣɛ nui wuzɛɣɛai ma, ɛ tevegai wo ma, nii a kɛ ɛ tuya loo wo vɛ, ga ɛ wo ɣɛɛɣɛɣɛ pɛ seɣɛ na-telebotala vɛlele ma.»

4

Piyɛle ta Zan ti lo fai tukpɔɣaaleve nu wolaiti kakalave

¹ Siɛgi zu Piyɛle ta Zan ti ɣɛni de bɛɛzu la nubuseiti pɔ, zalaɣa ɣɛɛ nui ti vaani, ta GALA sei vɛlele maabɛɛ ɣɛɛni, naa vɛɛ Saduseyɛinti ba.

² Ti wola yɛɛɣaawanaa ɣɛni de, tɔɔzei ti naati kaani, ti da nubuseiti kala ga tɛi Yesu wuzɛɣɛai, ɛ ɣɛɛ saai ya, ɣɛɛvɛiti balaa ta wuzɛɣɛ, ti ɣɛɛ saai ya.

³ Ti yɛɛvɛɛni ti ma, ti ti vili kasoi ɣa eyɛsu poluma zobui, tɔɔzei kpɔkɔi ɣɛni de niina.

⁴ Aɛɛ naa vɛ, nu mɔinmɔin ge ɣɛɛdaaleveni naati saama, niiti ti woiloni ti-wooi ma, kidaaleve nui lieɣɔi a laazeeli nu waadɔɔɣɔ (5 000) zu.

⁵ Poluma zobui, ta-ɣɛɛni, ta totuɣɔiti, ta tɔ kalamɔinti, ti ɣaaleeni ba Zeeluzalɛme.

⁶ Zalaɣa ɣɛɛ ɣɛɛni wolai Ane bɔɣɔi ɣɛni ti zaama, ta Kayife, ta Zan, ta Alɛgezandele, naa vɛɛ zalaɣa ɣɛɛ ɣɛɛni wolai na-peɛyɛgei wu nui pɛ ba.

⁷ Ti vaani ga Piyɛle ta Zan, ti naati to ɣakala, ti ti ɣaazaɣa, ti ɣɛ ti ma: «Bɛ na-zɛbɛ ba bɛ laasei ka wo niima vai ɣɛai la?»

⁸ Naazu tɛi Piyɛle laaveni ga Zɛnvu Nadɛgai, ɛ ɣɛni ti ma: «À woilo nii ma, wɔi wo ga nubuseiti ta-ɣɛɛni, ta totuɣɔiti.

⁹ Tɛi wo gi ɣaazaɣasu za faa vɛɛni ma, nii kɛai seebɛ nu ɣɛɛ la bɛ, wo ɣɛ gi deɛ, vɛlele baloai la,

¹⁰ wo pɛ à kweɛ, Izelayɛle nui pɛ ti kweɛ balaa, ga Nazalɛte nui Yesu Kilista, nii wo kpɔɔni saa wului ma, GALA ge buzeɣɛ, ɛ kula saai ya, naama vɛlele ɣa zunui nii ɣɛɛɣɛɣɛ da, ɛ loni wo ɣakala.

¹¹ Tɔ ɣa ɛ ga:

«Kɔtɔi nii pɛle lo nui wo ɣɛɛai ba,
tama tɔ ɣa kɛai ga kɔtu ɣɛɛni.»

¹² Yesu ɣɛɛ na ɣa kizogi ɣa zoo zɔɔɔ saɣui zu, mazɔɔ GALA ge la nu ɣɛɛ ni nɔpɛ daasei feeni eteai zu nui saama, nii da zoo ɣɛɛni ga tɔun maavele.»

¹³ Ti laavɔɔni gola siɛgi zu ti Piyɛle ta Zan ɣaani la, ti da bɛɛ ga ladalai, mazɔɔɔ ti ɣɛni kweɛni balaa ga naati ta ga kalatala nui. Ti kweɛni ga naati ta ga Yesu zɛɛɣɛɣɛ vɔɔɔmaiti.

¹⁴ Kɛɛ tɛi ti ɣɛni zunui ɣɛɛɣɛɣɛ ɣaazuloni ti ɣoba, ti la ɣɛni zooni ti va faa nɔpɛ bo ga gooɣaavote.

¹⁵ Ti ɣɛni ti ma naazu, ti ɣɛɛ tukpɔɣaaleve vɛlele wu, ti tɔɔzei ga ti da bɔɣɔ ɣaazaɣa kpɔgi zu,

¹⁶ ti da ɣɛ ma: «Leeni ɣa ada kɛ ga zunui niiti? Tɔɔzei Zeeluzalɛme nui pɛ ti kweɛni ga ti laavɔɔ vaa wolai nii ɣɛɛɣɛɣɛ kɛɛma, nii ade la zooga ade va maɣaali.

17 Kele keni ade pele leve tugɔ ga su mina baagɔ nuɓuseiti saama, ade tɔ sei ti ma, ade ti maalua ga ti mina mɔ ɓɔe daaseigi naa zu nu nɔpe gaazu.»

18 Ti naati tolini volu, ti tɔgi zeɪ ti ma, ti ge ma: «Eyesu pe wo mina mɔ ɓɔe, ɓa wo va kala bo, Yesu laaseigi zu.»

19 Kele Piyele ta Zan ti geni ti ma: «Begele ga soloogai GALA gaazu, gi gɔlo wo ve, ɓa gi gɔlo GALA be? Wa ɓɔɓi à naama lukpɔɔjaalevena!

20 Kele goun, gi la zooga gi va laagulu naa ma, nii gi kaai ta gi menigai.»

21 Ti naati maalua ni volu, ti ɓe ti va. Ti la geni naati nimiza vele nɔpe kaani, mazɔɔ nuɓuseiti pe ti geni GALA debizu, tɔzei laavɔɔ vai naa va, nii é geeni.

22 Mazɔɔɔ zunui nii é geɓeni ga laavɔɔ ɔoogi, sɔɔɔ konagi a la leve puu-naanigɔ (40) va.

Kidaaleve nuiti ta-GALA fali

23 Ti ti vilegai ma, Piyele ta Zan ti liini ti-wɔɔlaiti pɔ be, ti naama vaiti pe sugula ti ma, niiti zalaga gɔla gundigiti ta totugiti ti boni ti ma.

24 Siegi zu ti naama vaiti menini da, ti pe ti zolooni faa gila ma, ti woogula GALA ma, ti ge ma: «Maliigi, da ga è geegɔɔgi ta zooi ɓetea, naa ve kpolodei va, ta ti zu aniiti pe,

25 da nɔ ga è niima wooi ɔuuni ga da-Yenvu Nadagai maavele, da-wotige nui gi-memewola Davide laave, é ge ma:

«Leeni vaa zu zii giligiti ti geeni unga wuulee?

Leeni vaa zu ziiti pe ti kisie jakaiti boni?

26 Zou masagiti ti kooi ɓeteni, kundigiti ti yaavai ɓete Maliigi laalɔɔma, ta ná-zunui nii é gulo nadagai ziaai ma.»

27 Gaamazu, Elɔde ta Pɔnse Pilate, naa ve Izelayele nuɓuseiti ta zii giligiti ba, ti pe ti gaaleeni ba taai nii zu, da-wotige nu nadagai Yesu laalɔɔma, nii é gulo nadagai ziaai ma,

28 ti naama vai laazeelive nɔ, nii è deveni ma yeelugɔ, da-zobogi ta è-yiimai zu.

29 Niima ziegi zu, Maliigi, woilo ta-maalua ɓeiti ma, ti bosu, va bu gei gi ga da-wotige nuiti gi è-laawooi laazeeli ga ladalai.

30 Da-zobogi gɔla kelema, naa ga a ke kedegi da wo, laavɔɔ ɔoogiti ta maaɓele vaiti ti da ge da-wotige nu nadagai Yesu laaseigi zu.»

31 Ti ɓegai ma ga GALA fali, ve ti geni ná gaalɔɔbaɪ zu, miná ɓalini, ti pe ti laaveni ga Zenvu Nadagai, ti tɔzei ga GALA daawooi laazeelia ga ladalai.

Kidaaleve nuiti ta-gilibai

32 Zɔiti kpein ti geni ga kidaaleve nuiti, ti gilini ɓɔɔ va gi gila ta zenvu gila su. Nu nɔpe ge la geni zeagɔli segezu ga tɔ gila nɔnɔ, kele ti pe ti ɓoni ti-gɔligiti ma.

33 Keelaiti ti geni zeele wooi wosu ga zebe wolai ga Maliigi Yesu wuzedeve, é gɔla saai ya. GALA ná-zaalai geni botii geezu ti pe ba ga zebe wolai.

34 Ti zaama, nu nɔpe ge la geni valani ani nɔpe ma, tɔzei zɔiti kpein zɔiti ɓa peleti ti geni ti ya, ti geni pɔdizu, ti va ga ma zɔngɔi,

35 ti fe keelaiti zea, ti gaagwe ese pe ba, egeveleli ma nu maavai la.

36 Leevi mavofodai ta geni ná, daaseigi ga Zozefe, é geni ga Sipele nu. Keelaiti ta daasei peeni ga Balanabase, (nii poluve ga «nu iɔɔɔɔ nui»).

37 Zooi ta geni zea, é pɔdini, é va ga ma zɔngɔi, é fe keelaiti zea.

5

Ananiase ta Safila ta-vai

1 Kele zunui ta geni ná, daaseigi ga Ananiase, anzai laa ga Safila, ti ti-gólīgi ta ʋədini.

2 Naa ʋoluma, ta anzai ti zolooni ma ga ti ma zongoi gílazuve make ya, é ʋa ga matai, é fe keelaiti zea.

3 Kele Piyele geni ma: «Ananiase, lee vaa zu Setana è-yiimave laavegai? E zou zongoi gílazuve make, è zeei wo Zenvu Nadegai ma.

4 E ʋa ge è zooi ʋodi, da lei dóno ʋa gea de? Pódia ʋoluma balaa, ma zongoi la gea è yeema baa? E levege gale mu, è nii gēgala vai bete yiimave? Nuiti tei è ʋa zeei wo ti ma, GALA ka è zeei wogai ma.»

5 Ananiase naama bōeiti menigai ma, é looni, é za. Zōiti kpein ti naama wooi menini, ti pe ti luani.

6 Zunu loungoiti ti wuzegeni, ti maavelevele, ti lii la, ti maaḡulu.

7 Lele savago gēgala levegai ma, anzai ʋaani, kele é la geni kwēeni, nii keai.

8 Piyele gaazagani, é ge ma: «Gaamai wo mà, anḡe nei nuuma walii liegoi ḡa, wo zooi ʋodiai la?» E naa woḡaavoteni, é ge ma: «Ungo, naa ḡa pódiai la.»

9 Piyele geni ma naazu: «Lee vaa zu wo zoloogai ma, ga wo Maligii ná-Zenvui zuḡḡo? Wele, zōiti ti liai ti è-zinigi maaḡulu, ta pelelave, ta liizu ga de da balaa.»

10 Gaamano, é looni Piyele ḡḡḡwu, é za. Zunu loungoiti ti leeni, ti ka ga é zaa, ti liini la, ti maaḡulu sinigi ḡobave.

11 Naama vai dualuagi lōni Egilisii pe su, ta zōiti ti naama wooi menini.

Laavḡo vai niiti keelaiti ti geni keezu

12 Keelaiti ti geni laavḡo ʋoogiti ta maabele vai ma moimoin keezu nuḡuseiti saama. Kidaaleve nuiti pe ti bēna ḡaale ba GALA sei ʋelei ma zeizei bosuḡe, ʋe ná laa ga «Salōmōn ná-seizei bo kotai.»

13 Nu ḡili nōpe ge la geni ʋeezu ti ʋa, kele ta-vai wola neeni nuḡusei ʋe.

14 Ti maa geni liizu ga moinda ga kidaaleve nu niineiti, zinaa ʋee anzaa ʋa, niiti ti geni bōḡo veezu Maligii ya.

15 Nuiti ti geni liizu ʋoḡo ga seebe nuiti koi yōḡo zu ʋeleiti su, ti da ti la beteiti ta daama ani goiti ma, naa ḡa a ke Piyele a ḡena levega, ma niinigi ʋee balaa tanigaa ma.

16 Nuḡuse moimoin ge geni zēḡe zu balaa Zeeluzalēme ḡoba laa goiti su, ti da ʋa ga seebe nuiti, ta niiti kōzoba yēnvuiti ti geni ti zu, tama ti pe ti geni ʋalozu.

Keelaiti so fai volu, ta ti unḡo fai

17 Naazu, zalaḡa ḡula ḡundiḡi wolai wuzegeni ga tolo ʋoovamai, ta koba nuiti pe, niiti ti ga Saduseyeinti ta-bōgi.

18 Ti keelaiti soni, ti naati pili kaso zigī golai zu.

19 Kele kpidii, Maligii ná-geezuḡeelai gila ge ʋaani, é kaso zigīgi ma bōgiti daalao, é ti ḡula, é ge ti ma:

20 «À li, wo lo GALA sei ʋelei wu, wo zenvu niinei ma bōpei pe daazeeli nuḡusei ma.»

21 Keelaiti ti ḡoloni naama wooi ʋe, sobuzobui nō geni de, ti li GALA sei ʋelei wu, ti tōzei ga kalagi woga.

Zalaḡa ḡula ḡundiḡi wolai ta ba nuiti ti ʋaani, ti tukpōḡaaleve nu wolaiti gaale ba ta Izelayele ḡewolaiti. Ti devei veeni ga ti keelaiti kula kasoi ḡa, ti ʋa ga tiye.

22 Kele salavusuiti ti liini kaso zigigi zu, ti la ti gʼaani. Ti gʼaleni ma, ti va, ti voluvaawo kundigʼiiti ma,

23 ti gʼe ma: «Gi kaso zigigi gʼaave piligai su kpe, kaso vele make nuiti ti loni ti-losuʼveti peleveti, kele siegi zu gi peleveti daalaogai da, gi la nu nɔpe kaani bu.»

24 Siegi zu GALA sei velel maaʼbeɛ gʼundigʼii ta zalaʼga gʼula gʼundigʼiiti ti naa menini da, ti gʼidaavilini ga keelaiti ta-vai, ti da ɔɔɔo gʼaazaʼga ga velei fai nii gʼaa vaazu belazu la.

25 Nui ta vaani, ɛ gʼe ti ma: «À woilo dɛɛ! Zunui niiti wo ti vilini kasoi gʼa, tiya ganu, ti loni GALA sei velei wu, ti da nuʼbuseiti kala.»

26 GALA sei velel maaʼbeɛ gʼundigʼii ta polu nuiti ti liini naazu, ti va volu ga keelaiti, kele ti la gʼeni keeni ga maaʼbaa vaa, tɔɔzei ti gʼeni luazu ga nuʼbusei mina ye ti zɔɔzu ga kotuiti, ti va za.

27 Ti vaai ma ga tiye, ti naati toni tukpɔgʼaaleve nu wolaiti kakala. Zalaʼga gʼula gʼundigʼi wolai ti gʼaazaʼgani,

28 ɛ gʼe ti ma: «Gi to toge wo ma kpaan ga wo mina mɔ kala bo zunui tɔna daaseigi zu, kele wele, wo Zeeluzalɛme laavega kpekpe ga kalagi wo bosu. Wa pɔ ga wo zunui naa ma jama la gi unma mu ɔaa?»

29 Kele Piyele ta keelai zɔiti ti googʼaavoteni, ti gʼe ma: «Kenɛ nu gʼolo GALA be, ɛ leve nuiti ba.

30 Ade-memewolani ta-GALAGI gʼa ɛ Yesu wuzegʼeai, ɛ kula saai ya, nii wo kpadɔni saa wului ma, wo paa.

31 Tɔ ma ka GALA ge buzegʼeai, ɛ sei yeezazuve, ɛ ke ga Totugʼɔi ta Kizo Nui, nii ke Izelayele nuiti ti ti zie velei maavalibo, ta-gotoiti suvaaye.

32 Gʼa ga naama vaiti ma zeeleiti, naa veɛ Zenvu Nadagai ɔalaa ba, nii GALA ge feai naati zea, niiti ti gʼolozu be.»

33 Naama woiti meni fai wanani ti ma ga gola, ti gʼeni ga ti keelaiti pa.

34 Kele Falizien gila ge buzegʼeni kundigʼiiti saama, daaseigi gʼeni ga Gamaliyele, ɛ gʼeni pɔ ga tɔ kalamɔin, nii nuʼbuseiti ti gʼeni wola unfesu ma, ɛ devei veeni ga ti keelaiti kula de eteave.

35 Naa voluma, ɛ gʼeni ti ma: «Izelayele nuiti, à dama ga naama vai, nii wo gʼeezu wo ke ga zunui niiti.

36 Su la de goozani, Tudase wuzegʼeni, ɛ da ɔɔɔo gʼe ga nu ɔiin, nu unnaanigo (400) gʼegala vileni polu. Kele ti paani, naa voluma zɔiti kpein ti vileni polu, naati ti vazani, gila kpala ge la yeni nɔ.

37 Toun poluma, Galilee nui Zudase wuzegʼeni daasei seve ziegi zu, ɛ nu mɔinmɔin mɛenni, ti vile polu. Kele tɔ ɔalaa, ti paani, polu nuiti pe ti vaza.

38 Nii niina ge bosu wo ma, naa gʼa ga, à mina yeevili niima nuiti ta-vai zu, à ti ye nɔ, ti li. Ni nuʼbuseiti ka ti niima vaa zeikpasui, ɔaa ma gʼeeʼwotiiti keezu, su gʼa gʼologʼolo.

39 Kele ni GALA ka ɛ keezu, wo la zooga wo va ti gʼologʼolo. A dama, wo mina va kɔɔi gʼɔɔzu GALA daalɔgʼoma.»

Kundigʼiiti ti vaani gooi wu.

40 Ti keelaiti tolini volu, ti naati doʼga ga kpakɔi, ti tɔ sei ti ma kpaan ga ti mina mɔ ɔɔe Yesu laaseigi zu, naa voluma ti beni ti va, ti li.

41 Naati ti zegʼeni tukpɔgʼaaleve nu wolaiti kakala ga koozunɛi, soloo fai zu ti ma ga ti jeeʼgʼulasui zɔɔɔ Yesu laaseigi ma vaa zu.

42 Tama folo-o-folo GALA sei velei wu ta koizuveti, ti la gʼeni ɔɔɔzu ga kalagi woga, ta Woo Niine Uagɔi laazeelii ga Yesu gʼa ɛ ga Kilsta.

6

Zeelobai wo fai ga totuḡo nu lofela

¹ Naama ziegi zu, tei kaladopoiti ti ḡeni moinzu gola, ti zaama Zuifui niiti ti Geleke wooi wosu, naati ti ḡeni unsuyelii losu ga Ebulu nuiti, mazaloo folo ḡilagila kanogɔ ḡaagwe ziegi zu, ti la ḡeni ta-voanzaiti daazobosu ga pagoo.

² Keela puugo maazu felegoiti (12) ti kaladopoiti pe gaaleeni ba, ti ḡe ti ma: «É la zolooni ga gi GALA daawooi laazeeli vai ye ná, ḡono gaagwe vai zu.

³ Naa ḡa é ba, kèeleaiti, à yeelo nu lofela va wo zaama, niiti loḡo vago ti va, ti laavegai ga Zenvu Nadegai ta ḡimalai, gi naama wotii ve ti ya.

⁴ Goun, gá ḡaabaazu GALA falii ta GALA daawooi ma wotii ma.»

⁵ Naama wooi laani bebei yii ḡa ga pagoo. Ti yeeloni Etiyeni va, zunui nii daaveni ga kidaalevei ta Zenvu Nadegai, naa volumna Filipe ta Pòlòkòl, Nikenòl ta Timòn, Paalemeenase ta Antiyooise nui Nikòla, nii é looni mounḡi Zuifuiti ta-GALA pelei ma.

⁶ Ti ti leeni ga keelaiti, naati kpegai ma ga GALA falii ḡe, ti yeelaani ti ma.

⁷ GALA daawooi zu ḡeni wòlòzu, kaladopoiti ti da moin Zeeluzalame, zalaḡa ḡula nui ma moinmoin ge ḡeni ḡidaalevezu balaa.

Yesu Kilista ná-zeelei Etiyeni zoo vai

⁸ Etiyeni nii GALA ná-zaalai ta ná-zeelei ḡeni ba ga gola, é ḡeni maaḡele vaiti ta laavoo voogiti keezu nuḡuseiti saama.

⁹ Kele nui tanigaa ti wuzegeni daalḡoma, tanigaa ti zegeni GALA debi velei wu, nii daaseigi ga «Duoi niiti ti unmoogai,» naa tanigaa ti ḡeni ga Silene Zuifuiti ta Alegezandili veaiti, naa ve Silisi ta Azi Zuifuiti ba. Ti Etiyeni maaḡaalini,

¹⁰ kele ti la ḡeni ziezu bu, toozei é ḡeni boezu ga ḡigi, nii Zenvu Nadegai ḡeni feezu zea.

¹¹ Ti veleni nuiti su, ti da ḡe ma: «Gi goomenige, é da woo noi wo Moize ta GALA daalḡoma.»

¹² Uele ḡana ti vuutugi leveni la nuḡuseiti saama, ta totuḡoiti, naa ve to kalamointi ba, naa volumna ti liini, ti so ga maaḡaai, ti vaa la tukpooḡaaleve nu wolaiti po.

¹³ Ti zee zeeleiti kulani, ti da ḡe ma: «Zunui nii ḡa woo noi wosu no ḡo ada nadegai ta togi laalḡoma.

¹⁴ Mazaloo gi goomenige, é da ḡe ma, Nazalete nui Yesu ḡa ade ve ḡoloḡolosu, ta é faa vòlòmaiti maavalibo, niiti Moize ti lai ga adeye.»

¹⁵ Zoiti kpein ti ḡeni zeini tukpooḡaalevezu, ti ḡaazuloga ḡeni de Etiyeni va, ti peteni ga gaazuve ḡeeve eḡe geezuḡelai.

7

Etiyeni ná-kpoozuguḡulai

¹ Zalaḡa ḡula ḡundiḡi wolai ḡeni ma: «Gaama ḡa nuu nei ti bosu?»

² Etiyeni gooḡaavoteni, é ḡe ma: «À woilo mà, woi wo ga kèeni ta kèeleaiti! Lebiya GALAGI ḡulani kelema ade-memewola Abalaame ve, siegi zu é ḡeni la Meezopotami, aisa é va li, é ze Galan.

³ E ḡeni ma: «Zeeḡe da-yooi zu, da-woladai zu, li zoi naa zu, ve ḡe ná leezu ga de.»

⁴ Názu ḡa é ḡula la Kaledde yooi va, é li é ze Galan. Miná ḡa é yeni ná, keeḡe zaai ma, GALA ge buḡe la zoi nii zu, ve wo zeini ná za.

⁵ E la ʒeni ada nɔpɛ feeni zea naama yooi zu, anɛɛ kɔʒɔ lo daa ʒila keɟala you, keke ɛ minazeʒeni be ga toʒa zooi naa veezu be, ta mavofodaiti be tɔun poluma, naazu doun nɔpɛ ge la ʒeni de zea.

⁶ A woilo deɛ naa ma, nii GALA ge boni ma: «Suɟwɛɛ ga ɛ-mavofodaiti ta ʒɛ ga seikɔʒɔma nuiti zooi taʒili su, ta ʒɛ nɔ ga duɔiti, ti ti zopele ɲɔu kona unnaanigo (400) laawu.

⁷ Keke nɔ zii naa lukpɔʒaaleve, nii ta duɔlai ʒɛ zeezu, naa voluma, ta ʒula, ti va, ti dɛbi ve.»

⁸ Naa voluma, GALA ge minazeʒegi beɛni ti yɔʒɔzu ta Abalaame, ɛ tatipeɛvolui ʒɛ ga ma voogi. Naa ʒa ɛ keɛni, ɛ Izaake zɔɔɔgai ma, ɛ tatini peɛvolu foloi lɔsavasiɛ ma, Izaake balaa keɛni ʒana nɔ ga Zakɔbe, Zakɔbe balaa ke ʒana nɔ ga ade-memɛwola puugɔ maazu felegɔiti (12).

⁹ Ade-memɛwolani ti toloi ʒulani ga Zozefe, ti pɔdi ga ti lii la Ezipete yooi zu. Keke GALA ge ʒeni ba,

¹⁰ ɛ kula nɔ-maanɔʒɔi pe su. GALA ge ʒigi veeni zea, ɛ zaala zɔɔɔ Ezipete masagi Falaʒɔn ʒaazu, naa sei ga kundigiɲi Ezipete yooi ta nɔ-peɛyɛʒɛi unda.

¹¹ Puluɲi looni Ezipete yooi zu nɔ pe ta Kanaan yooi balaa su, kpɔɔi wola wɔɔɔni, ade-memɛwolani ti la ʒeni ʒɔnɔ sɔɔɔsu.

¹² Zakɔbe menigai ma ga moloi ʒa Ezipete yooi zu, ɛ ade-memɛwolani teveni nɔ mɔunpa.

¹³ Ti zie laa velesiei zu, Zozefe ɔʒɔ ɔɛni ga keɛʒɛlɔinti, Falaʒɔn Zozefe ʒulazuve ʒwɛni.

¹⁴ Naa voluma, Zozefe valini ga ti va ga keɛʒɛ Zakɔbe, ta nɔ-peɛyɛʒɛi pe, ti pe kpɔga ʒeni ga nu vuulɔfela maazu lɔɔlugu (75).

¹⁵ Zakɔbe liini Ezipete, ɛ ye nɔ, ɛ za, ade-memɛwolani balaa ti za.

¹⁶ Ti liini ga ti-ma voomaiti Sikeme, ti ti maagulu Abalaame nɔ-kabamave, nii ɛ geyani ga walii Amɔɔl nɔ-doun zunuiti ma Sikeme.

¹⁷ Tei yeeʒɛʒalal maa ʒeni buʒazu ga GALA nɔ-minazeʒegi laazeeli, nii ɛ keɛni Abalaame ve, ada-nubuseiti ti mɔinni, ti buʒu Ezipete yooi zu,

¹⁸ eyɛsu masagi taʒili ge wuzeʒɛ Ezipete yooi zu, nii ɛ la ʒeni Zozefe ʒwɛɛ.

¹⁹ Masagi naa zeini ada-nubuseiti ga, ɛ da ade-memɛwolani kpɔɔ, eyɛsu ɛ ʒɛ naati ma, ti da ta-loun ɲɛgiti kula pelei va, ti da za.

²⁰ Naama ziegi zu ʒa Moize zɔɔɔga da, gola va GALA gaazu. E keɛni ga alu savago, ti da kɔnɔkula keɛʒɛ velei wu.

²¹ Siegi zu ti kulani la pelei va, Falaʒɔn nɔ-doun anzanui seʒeni, ɛ kulasu eʒɛ kpɔʒɔ loun zunu.

²² Moize kalagi zɔɔɔni Ezipete ʒimalai pe su, sebei wɔɔɔni kpɔɛzuʒulal ta keɛwotiiti su.

²³ E kona vuunaanigoɲi (40) zɔɔɔgai ma, ʒi ge looni be ga ɛ weke keɛʒɛlɔinti ma, Izelayele nuiti.

²⁴ E gila kaani, ti da kpɔɔ, ɛ naa maaloboni, nii ti ʒeni kpɔɔzu, naa nɔnɔi vɔtokulazuve, ɛ Ezipete nui vaani.

²⁵ E ʒisiɛni ga keɛʒɛlɔinti ta gaagɔ ga GALA ka pɔ ɛ ti ʒizo ga maavele, keke naati ti la ʒeni naa ʒaagɔani.

²⁶ Poluma voloi, ɛ liini, ɛ lo tanigaa yɔʒɔzu, niiti ti ʒeni ɲɛpii ʒɔɔzu, nii a ke ɛ ti yɔʒɔzubeɛ, ɛ ʒeni ti ma: «Wa ga ʒɛʒɛlɔinti, lee vaa zu wo ɔʒɔ ɔɔɔzu?»

²⁷ Keke zoi ɛ ʒeni ɔɔɔlai ɔɔɔzu, naa goolaavilini, ɛ ʒɛ ma: «Be ʒa ɛ ɛ zeida ga kundigiɲi ta tukpɔʒaaleve nui gi unda?»

²⁸ Da pɔ ɛ paa, eʒɛvelei ɛ Ezipete nui vaani la wogi?»

29 Moize naama wooiti menigai ma, é velani, é li, é zei Madiyan nuiti ta-yooi zu, é doun zunu felego zoloo miná.

30 Kona uuunaanigoo (40) levegai ma mánoo, geezujeelai gila ge gulaní be keléma Sinayi gizei ma leuebai zu, abuzogi zaama, nii é gjeni kpovoo goi va.

31 Moize laavoo velei ma ga naama gfulakelamai, é gjeni maaufujazu ba ga é ka, Maligii bœeni po, é ge ma:

32 «Ná gá gè ga è-mémewolani ta-GALAGI, Abalaame, Izaake, ta Zakobe.» Moize zasubalini, é la gjeni zoosu é va wele.

33 Maligii gjeni ma: «Da-zavalagiti kula gogoo, mazoloo adave ve è loni ná, zou ve gè maajee veai ba.

34 Gaamazu, gè nà-nubuseiti ta-bolbi gaa Ezipete yooi zu, gè ti bala gooi meniga, ti bosu. Gè vaa ga gè ti unmo. Naa gá é ba, nà è levesu Ezipete yooi zu.»

35 Moizei tona nii ti gjeni ba, ti da ge ma: «Be gá é è zeida ga kundigii ta tukpogfaaleve nui?» Naa gá GALA ge teveni ga kundigii ta unmo nui, geezujeelai ná-kpobai zabui zu, nii é gulaní be keléma kpovoo goi zu.

36 To gá é ti gulaní Ezipete yooi va ga maafele vaiti ta laavoo vaiti, Kpolode Bõigi zaama ta teuebai zu kona uuunaanigoo (40) laawu.

37 Moize gilagí naa no gá, é gjeni Izelayele nuiti ma: «GALA ka GALA goo wo nui ta wuzegezu wo ve ga ndun kevele, wo-geleaiti saama.»

38 Siegi zu nubuseiti gaalea gjeni de la ba teuebai zu, tonoo gá é gjeni ade-mémewolani zogozu ta geezujeelai, nii é gjeni boezu po Sinayi gizei ma. E zenvu su wooiti solbani, ga é ti laazeeli ade ma.

39 Ade-mémewolani ti la gjeni keeni, ti va golo be, kele ti gjeni daavilisu, ti-yiimave pe tatiga gjeni de Ezipete yooi ma.

40 Ti gjeni Aalón ma: «Wuzegena, è galagiti kpete gi ve, ti lo gi lufo, mazoloo Moize nii, é gi gulaai Ezipete yooi va, gi la kwee nii keai la.»

41 Naama ziegi zu, ti nike yivoi maaniinigi beteni, ti da zalaftai kula koofo ganigi naa ve, ti da goozune naa ma, nii ti kpetai ga ti bofo yei.

42 GALA ge voluaveni ti va, é ti ye ná, ti da aniiti pe debi, ti volozu geegolgi zu. Naa gá seveai GALA goo wo nuiti ta-zeei zu ga:

«Ee, Izelayele nuiti, zalafta zuai wo gjeni ti vaazu, ta zalaftai niiti wo gjeni ti gfulazu

kona uuunaanigoo (40) laawu teuebai zu,
nà gá wo gjeni ti gfulazu bè baa?

43 Ba-o, wo Mólke ná-sege velei zefeni,
ta wa-galagí Lefan ma zomideftai,

maaniinigi niiti wo ti betai ga wo da noko ti wu!

To gá é ba, nà wo levesu duolai zu poun Babilone volu velei.»

44 Ade-mémewolani keai ma teuebai zu, sege velei gjeni ti ya, nii minazefegi ma zeei gjeni bu, sege velei nii GALA ge Moize leveni ga é to, ga naama gzaaigi nii é kaani.

45 Ade-mémewolani ti naa zoloo gai ma, Zozuwe yeni ti lufo, ti lee la zoi naa zu, ti kulani ziiti zea, niiti GALA ge gjeni ti beezu ti lufo. Sege velei naa yeni ná eyesu Davide ná-yeefegfalai,

46 naa zaala zolooni GALA gaazu, é suvali ga zobo ge ve be, é pele lo Zakobe ná-GALAGI ve.

47 Kele Salomon gá niina, é pele loni GALA ve.

⁴⁸ Kele anεε naa ve, GALA nii ε Anii-Pε-Unda, naa la da ga zeipelei wu, nii togai ga nu bofo yeei, εgevelei GALA goo wo nui boni da, ε ge ma:

⁴⁹ «Maliḡii wooi ḡaa: Geeḡolḡi ḡa ε ga na-masa kpokpogi,

zooi ge ga na-kḡoloma anii.

Pelei ma zii begele ḡa wa to be?

Mini ḡa na a ge ga sezuve?

⁵⁰ Na lei ge va naama aniiti pe kpete baa?

⁵¹ Ee, suvoo nuiti, niiti ti-yiimave, ta ti-woiyegēiti daaḡulugai! Wa Zenvu Nadegai zakpesu yeenape! Wo ḡula ve ga wo-mεmεwolani.

⁵² GALA goo wo nui be ḡa, wo-mεmεwolani ti la kpḡlani? Ti naati paani vḡḡo, niiti ti ḡeni Telebo Nui vaa vai wosu ma yeelḡo, nii wo yaavaai, wo pa.

⁵³ Wḡigi wo GALA na-tḡi zḡḡogai ga geezuḡelaiti maavele, kele wo la keeni wo va ḡolo be.»

Etiyeni zḡḡo vai ga kḡuiti

⁵⁴ Ti naama wooiti menigai ma, ε wanani ti ma ga gola, ti da niigai zie ga Etiyeni laalḡoma.

⁵⁵ Kele tei Etiyeni mu daavega ḡeni de ga Zenvu Nadegai, ε ḡaazuwuzegēni geeḡolḡi zu vele, ε GALA na-lebiyai ḡaani, ta ε Yesu ḡa loni GALA zeezazuve.

⁵⁶ E ḡeni ma: «Na geeḡolḡi laalaogai ḡaazu, ta Nu na-Doun Zunui loni GALA zeezazuve.»

⁵⁷ Nāzu ḡa ti kpei looni la, ti da ti-woiyegēiti daaḡulu, ti bize vḡḡa daalḡoma.

⁵⁸ Ti kpeeni, ti kula taai va, ti da so ga kḡuiti. Naama zeeleiti ti ḡeni ta-zeḡeiti feezu zunu lounḡoi ta ya, nii daaseigi ḡeni ga Sḡe.

⁵⁹ Siegi zu ti ḡeni Etiyeni zḡḡu la, ε ḡeni GALA falizu, ε da ge ma: «Maliḡii Yesu, yeezei zenvui wu.»

⁶⁰ Naa voluma, ε vileni niibii ḡa, ε bain ga woo wola, ε ge ma: «Maliḡii, mina niima ḡotoi la ti unma.» E naa wogai ma, ε zaani.

8

¹ Sḡe vaani bu, ti Etiyeni va.

Woinzeḡemai ta kidaaleve nuiti faza fai

Naama voloi nḡ, woinzeḡema wolai laaleeni Zeeluzalεme Egilisii wu. E ḡula keelaiti polu, kidaaleve nuiti pe ti vazani Zudee laaiti ta Samali laaiti su.

² GALA gaazuluaba nuiti ti Etiyeni maaḡuluni, ti wola wḡḡo na-faa zu.

³ Kele Sḡe mu ge ḡeni Egilisii nuiti kpḡlazu, ε ḡeni lezu peleiti bu, ε da kidaaleve nuiti folo nḡ, zunuiti ta anzanuiti, ε da ti vili kasoi ḡa.

GALA daawooi laazeeli vai Samali

⁴ Zoiti ti vazani, naati ti ḡeni liizu adeti, ti da Woo Niine Uḡoi laazeeli.

⁵ Filipe yeini Samali laa wolai gila su, ε Kilista na-fai laazeeli na.

⁶ Bebei pe ge woiloni ga pagḡo Filipe wooi ma, siegi zu ti ḡeni gooi menisu da, ti da laavḡo vaiti ka, niiti ε ḡeni ti ḡeezu.

⁷ Mazḡḡo kḡḡaba yenvui ma mḡinmḡin ge ḡeni ḡulazu ine su nuiti su, ti da kpei loo ga gola, naa voluma meḡele nuiti ta maaleḡefe nui ma mḡinmḡin ge ḡeni valozi.

⁸ Koozune wolai ḡeni taa wolai naa zu.

⁹ Kaite zunui ta ḡeni taai naa zu, daaseigi ga Simḡn, ε ḡeni molikula fai ḡeezu, ε Samali nuḡuseiti pe daavḡḡni, ε ḡeni bofo lezu ga toḡa ga nu wola.

10 Ɛsɛ pɛ, ɛ zo doungoiti ma, ɛ li kpakologiti pɔ, ti ɣɛni woilosu goo ma ga pagɔ, ti da ɣɛ ma: «Zunui nii ɣa ɛ ga GALA ná-zɛbɛi, nii daaseigi ga Ɛzɛ Wolai.»

11 Ti wola batani ba, mazɔɔɔ ɛ ɛbini gola ti laavɔɔzu ga ná-molikula faiti.

12 Kɛɛ siegi zu ti ɣidaaleveni la Filipe laawooi ma, nii ɛ ɣɛni GALA ná-masadaɪ ta Yesu Kilista laaseigi ma Woo Niine Uagɔi laazeelizu ti ma, zinaa ta anzaa, ti batizeni.

13 Simɔn bɔɣɔi balaa ɣidaaleveni. Kpegai ma ga batize, ɛ la mɔ ɣɛni zɛɣɛzu Filipe volu. Daa ɣɛni vɔɔzu ga maabɛɛ vaiti ta laavɔɔ vai, niiti Filipe ɣɛni ti ɣɛɛzu.

14 Keelaiti ti ɣɛni Zeeluzalɛme, ti menigai ma ga Samali nuiti ti yeezeida GALA daawooi wu, ti Piyɛɛ ta Zan leveni ti ma.

15 Naati ti zeeliai ma ná, ti GALA falini ti vɛ, nii a kɛ ti Zɛnvu Nadegai zɔɔɔ.

16 Mazɔɔɔ Zɛnvu Nadegai la ɣɛni de yeini ti tanɔpɛ ma, ti batizeni nɔ Maligii Yesu laaseigi zu.

17 Piyɛɛ ta Zan ti yeelaani ti ma, ti Zɛnvu Nadegai zɔɔɔ.

18 Simɔn kaai ma ga kidaaleve nuiti ta Zɛnvu Nadegai zɔɔɔsu siegi zu keelaiti ti yeelaazu la ti ma, ɛ walii leteni Piyɛɛni ta Zan ma.

19 E ɣɛni ti ma: «À ma zɛbɛi ve bè, ga zɔi nɔpɛ ná yeela ma, ma nu Zɛnvu Nadegai zɔɔɔ.»

20 Kɛɛ Piyɛɛ ɣɛni ma: «Da walii ye è va, wo li undaaviligii zu, tɔɔzei da ɣisɛɛzu ga GALA ná-vebɛanii ɣa zɔɔɔsu ga walii.

21 Dɔnɔ ta è-vɔɔda nɔpɛ ge la niima vai zu, mazɔɔɔ è-yii la zɔleni GALA gaazu.

22 Nimiza mu ga ɛ ɣoozu ɣisɛɛ ni, Maligii maanɛɛnɛ, nii a kɛ ni soloo faa vɛ, ɛ è zuvaaye ga kisiei, nii ɛ è-yiima vɛ.

23 Mazɔɔɔ vɛlei gɛ kaazu la, ɛ laaveɛ ga faa wanai, ta da ga faa ni ná-duɔi.»

24 Simɔn ɣɛni ma: «Wa bɔɣɔi à Maligii maanɛɛnɛ bè, nii a kɛ nii kpein wo bogai, naa tanɔpɛ ge mina zeeli mà.»

25 Piyɛɛ ta Zan ti begai ma ga zeele wooi wo, ta ti Maligii laawooi laazeeli, ti ɣaleni ma Zeeluzalɛme, ti da li ga Woo Niine Uagɔi laazeeli Samali nuiti ta-laa go mɔinmɔin su.

Filipe ta Etiyopi ɣundiɣi wolai

26 Yeeta, Maligii ná-gɛɛɣɛɛlai gila ge bɛɛni Filipe vɔ, ɛ ɣɛ ma: «Wuzɛɣɛ, ɛ li ga lekɛma vɛlei nu yeezazu vɛ, vɛlei naa zu nii ɛ zɛɣɛzu Zeeluzalɛme, ɛ yei Gaza vɛlei, nii ɛ tevbai zu.»

27 Filipe liini gaamano. Ná-pelei zu, ɛ zunu zɛɛɣagai gila kaani, Etiyopi nu ɣɛni de. E ɣɛni ga kundigii wola, Etiyopi masa anzanui Kandase ná-naavoloi unda nui ɣɛni de. E vaani Zeeluzalɛme GALA debizu.

28 E ɣɛni ɣalesu ma, ɛ zeini ná-soo wotoloi zu, ɛ da GALA goo wo nui Ezayi ná-sɛvɛi ɣala.

29 Zɛnvu Nadegai ɣɛni Filipe ma: «Maabuɣa soo wotoloi nuu va.»

30 Filipe bizeni, ɛ Etiyopi zunui woomeni, ɛ da GALA goo wo nui Ezayi ná-sɛvɛi ɣala. E ɣɛni naa ma: «Nii ɛ kalasu, da gaaɣaazu nei?»

31 Zunui gooɣaavoteni, ɛ ɣɛ ma: «Nà gaaɣa ɣale, ni nu la sugulani mà?» E Filipe lolini ga naa ɛ, ɛ zeɪ koba wotoloi zu.

32 Uɛ ɛ ɣɛni ná ɣalasu, ɛ zɛvɛni ná ga:

«É la ɣɛni woo nɛ gila kpalaa boni,
ɛɣɛ baalagi ti liizu la paazu vɛ,

egɛ baala zivoi é loni maaleɟa leve nui ɟakala.

³³ Ná-ɓɔɟomaayei zu, ti ná-tukpɔi ɟaaleveni ga telebotalai, ɓe ɟa a keɛɟalazuveti deɛ?

Mazɔɓɔ zenvui ɟulani zea.»

³⁴ Etiyɔpi zunui Filipe ɟaazagani, é ɟe ma: «Nà è maaneɛɛzu, ɓe ɟa GALA goo wo nui vaazu ma? Tɔ ɓɔɟɔi ve, ɓaa nu ɟili be?»

³⁵ Filipe kpɔei zegeni naazu, é tɔɔzei naama zɛvei zu wooi ma, é Yesu ná-Woo Niine Uagɔi laazeeli ma.

³⁶ Ti yeni liizu, ti zeeli adɛ ta, ve ziei ɟeni ná, kundigii ɟeni Filipe ma: «Wele ziei va. Lee ɟa é pele levesu tũɟɔ, gè va batize?»

³⁷ Filipe gooɟaavoteni, é ɟe ma: «Ni da ɟidaalevena ga è-yiimave pe, da zoo batizesu.» Zunui ɟe ma: «Gè ɟidaalevea ga Yesu Kilista ɟa é ga GALA Doun Zunui.»

³⁸ Etiyɔpi zunui devei veeni ga wotoloi lo. Filipe ta zunui naa ti felegɔ ti vileni ziei wu, Filipe kpatize.

³⁹ Siegi zu ti ɟulani la ziei wu, Maliɟii ná-Zenvui Filipe zegeni. Etiyɔpi zunui la mɔ ɟeni Filipe ɟaani, kele é liini ga koozunɛi.

⁴⁰ Filipe weleni nɔ, é ɓɔɟɔ ɟa Azote, naa vɔluma, taa wolai niiti kpein é ɟeni levesu ti zu, é Woo Niine Uagɔi laazeelini naati pe, eyɛsu é zeeli Seezalee.

9

Sɔle ɟidaaleve vai

¹ Naama ziesu, Sɔle ɟeni ba nɔ, é da maalua vaiti ta nu vaa vai wo Maliɟii ná-kaladopoiti daalɔɟma. E liini zalaɟa ɟula ɟundiɟi wolai vɔ be,

² é sevea ɟaizie zea, tevegai Damase GALA debi velei wu nuiti ma, ga ni a nu nɔpe kaana, zunu ɓaa anzanu, é kidaaleve vele niinei naa ma, é gili, é vaa la Zeeluzalame.

³ Keai ma pelei zu, é da li, maaɓuɟaai ma Damase va, gaamago nɔ woza-kalagi ta ɟulani geɛɟɔɓɔgi zu, é da volo maagoolii zu.

⁴ E looni zoi ma, é wooi ta menini, é da toli, é da ɟe ma: «Sɔle, Sɔle, lee vaa zu è wɔinzeɟezu?»

⁵ E ɟeni naa ma: «Be ɟa ga de, Málɟii?» Naa ɟe ma: «Nà ɟa gè ga Yesu, nii è wɔinzeɟezu.

⁶ Kele wuzɛɟe, è le taa zu, ta naa wo è ma, nii da ke.»

⁷ Siɛnɔɟɔiti ti loni, ti laavɔ kpaan, ti la zooni ti va woo ɟila kpalaa bo, ti ɟeni wooi menisu, kele ti la ɟeni nu nɔpe kaazu.

⁸ Sɔle wuzɛɟeni zoi ma, gaazuzɛɟeni ma, kele é la ɟeni wozaɟaazu. Ti soni zeei va, ti lii la Damase.

⁹ E keeni ga folo savagɔ, é la wozaɟaazu, é la laamiizu, é la ɓɔɓɔlezu.

¹⁰ Tama kaladopoi ta ɟeni Damase, daaseigi ga Ananiase. Maliɟii tolini, é ɟe ma: «Ananiase!» E gooɟaavote, é ɟe ma: «Nà ɟaa, Málɟii!»

¹¹ Maliɟii ɟeni ma: «Wuzɛɟe, è li ga koiyɔɟɔzu velei nii daaseigi ga «Sɔlegai,» é wele Zudase ná-pelei wu ga zunui nii daa ga Sɔle, Taalese nui, mazɔɓɔ toɟa GALA falizu.

¹² Tama é zunui ta ɟaavɛ kulakɛɛmai zu, daaseigi ga Ananiase, é da le pelei wu ga é yeela ma, nii a ke gaazuve zɛɟe ma.»

¹³ Ananiase ɟeni ma: «Málɟii, gè meniga nu moinmoin da, ga zunui naa faa ɲou moinmoin kea ga da-nuiti Zeeluzalame taazuve.

14 Naa voluma, zalaḡa ḡula ḡundigʼiiti ta-zobogi ḡa zea ve, nii a ke é naati gili, zoiti nɔpe a ti ḡa, ti da wooḡula GALA ma è-laaseigi zu.»

15 Kele Maligʼii ḡeni ma: «Li, tɔzei zunui nuu ḡa ga anɔpakai nii gè yi-imazeḡeai la, nii a ke é dàaseigi ḡula kelema zii ḡiligiti be, ta masagiti, naa veɛ Izelayele nubuseiti ba.

16 Nà bɔḡoi, nà vaazu deɛzu la, velei é vaazu bɔlɔzu la bè.»

17 Ananiase liini, seelii ma pelei wu, é yeelaani Sole ma, é ḡe ma: «Kèeloun Sòle, Maligʼii Yesu, nii kulaai è ve kelema pelei zu, nii è vaai la, naa ḡa é tèvegai ga è-ḡaazuve zeḡe ma, ta è laave ga Zenvu Nadegai.»

18 Gaamago nɔ, é ḡeeni eḡe ani ḡalaiti ta ḡula Sòle ḡaazuve, ti loo, gaazuve zeḡe ma. E wuzegeni, é batize.

19 E daamii wogai ma, é zebèi zɔlɔni. E foloi tanigaa ḡeeni kaladopoiti ba, niiti ti ḡeni Damase.

20 E tɔzeini gaamago ga Yesu ná-fai laazeeli GALA debi veleiti bu, é da ḡe ma: «Yesu ḡa é ga GALA Doun Zunui.»

21 Zoiti pe ti ḡeni goomenisu, ti laavɔni, ti da bɔḡo ḡaazaḡa ga: «Nii lei é ḡea naama nuii woinzeḡezu Zeeluzalame, niiti ti GALA tolistu daaseigi nii zu? Kebe, paa ungi ḡa nɔ ga é naama nuii gili, é li ga tiye zalaḡa ḡula ḡundigʼiiti pɔ, kele?»

22 Kele folo-o-folo Sòle ná-kala gooi zebèi ḡeni baḡfozu: Zuifui niiti ti ḡeni Damase, ti la mɔ ḡeni kwɛɛ nii ta bo, tɔzei é ḡeni deɛzu ga tiye ga Yesu ḡa é ga Kilista.

23 Yeedeḡala zuḡooza tevegai ma, Zuifui ti bɔḡo leveni ga ti paa.

24 Sòle faa ḡweeni ta-yaava vai zu. Ti ḡeni welezu vɔlɔ taa zigʼidaveti ma, folo veɛ kpidi va, nii a ke ti paa.

25 Kele, ná-kaladopoiti ti seḡeni ga kpidii, ti da kpɔlɔgi zu, ti ze ga sigʼigi volu vele.

Sòle ḡeni Zeeluzalame

26 Sòle zeelii ma Zeeluzalame, é kɔḡoni ga é vɔ peɛ kaladopoiti ba, kele ti pe ti ḡeni luazu ba, ti la ḡeni laani da ga é ḡea ga kaladopoi ta.

27 Balanabase seḡe vele ḡana, é lii la keelaiti pɔ be. E naa kpein suḡulani ti ma, vele Maligʼii bɔḡo leeni la ga Sòle pelei zu, é bɔe pɔ, ta vele Sòle GALA daawooi laazeelini la ga ladalai Maligʼii Yesu laaseigi zu Damase.

28 E zo naazu ma niina, ta naati ti ḡeni leɛzu, ti da yei Zeeluzalame taazuve, é da GALA daawooi laazeeli ga ladalai Maligʼii laaseigi zu.

29 Zuifui niiti ti Geleke wooi wosu, ta naati ti ḡeni yepɛzu, ti da bɔḡo maaḡaali, kele naati ti ḡeni paa ḡeleḡele gaiziezu.

30 Kidaaleve nuii ti naa zuḡweɛgai ma, ti liini la Seezalee, ti teve Taalese.

31 Ziileigi ḡeni Zudee Egilisii pe su, ta Galilee, naa veɛ Samali va, é ḡeni wɔlɔzu kidaalevei zu, é da zie bɔḡomaayei zu Maligʼii ve, gaa ḡeni wɔlɔzu ga nui lieḡoi, nii é ḡeni veɛzu ba ga Zenvu Nadegai ná-kpɔbai.

Enee valo vai

32 Tei Piyele ḡeni levesu zooli zu ná pe, é zeelini balaa kidaaleve nuii pɔ be, niiti ti ḡeni Lida taazuve.

33 E zunui ta ḡaani ná, daa ga Enee, é laani seebe vetei ḡa kaite kona dɔsava laawu ga kɔlɔsama zeebe.

34 Piyele ḡeni ma: «Enee, Yesu Kilista é valoa! Wuzegɛ, da bɔḡoi è da-vetei le ba.» E wuzegeni gaamago.

³⁵ Lida ta Salɔn nemei zu nuiti pe ti miná ɗaai ma, ti ɗidaaleveni Maligii ma.

*Dɔɔkase wuzefɛ vai,
é ɗula saai ya*

³⁶ Kidaaleve anzanu ɗila ge ɗeni Zɔpee, daa ga Taɓita, (nii poluɓe ga «Dɔɔkase»), é ɗeni botii vago moinmoin keezu, é da faaɓɔɗiti ke.

³⁷ Naama ziegɪ zu, é zeebeni, é za. Ti maagbaai ma, ti daani geezu ɓeleɪ ta wu.

³⁸ Zɔpee ɗaladopoiti ti menigai ma ga Piyelɛ ɗa ti ɗobave laai zu Lida, ti zunu felegɔ leveni polu, ti ɗe ma: «Soma, é va fala gi ɓɔ be.»

³⁹ Piyelɛ wuzegeni, é ɓile ti ɓolu, ti li. Ti zeelii ma, ti leeni la geezu ɓeleɪ wu. Poanzaiti pe ti maaɓɗani ba, ti da wɔɔ, ti ɗeni seɗe goiti ta tookɔba wolaiti deezu la, niiti Dɔɔkase ɗeni ti betezu ti ɓe, siegi zu naa ɗeni la ti va.

⁴⁰ Piyelɛ ese pe kulani eteave, é GALA fali. Naa ɓoluma, é ɗaavoteni poomai ma, é ɗe ma: «Taɓita, wuzefɛ!» Naa ɗaazuzegeni ma, é Piyelɛ ɗa, é zɛba é zɛi.

⁴¹ Piyelɛ yeelaani zea, é wuzefɛ, naa ɓoluma é kidaaleve nuiti ta poanzaiti tolini, é deɛ ga tiye, é vulua.

⁴² Zɔpee nuɓuseiti pe ti naa menini, ma moinmoin ge ɗidaaleve Maligii ma.

⁴³ Piyelɛ yeedɛɗala go ɗeni Zɔpee kɔɔ betɛ nui ta ɓɔ be, nii daa ga Simɔn.

10

Kulakɛlmai Kɔleneye sɔɔni Seezalee

¹ Zunui ta ɗeni Seezalee, daaseigi ga Kɔleneye, é ɗeni salaɓusu ɓulu gila maazu, nii é zɛgeni Itali.

² Zunui naa ta ná-peleyeɗeɗe ti ɗeni ga GALA gaazuluaba nua, é ɗeni faaɓɔɗi moinmoin keezu nuɓuseiti be, é ɗeni GALA falizu sienɔpe su.

³ Yeeta, kpɔkɔ volo yeedɛɗalai zavasiei ma, é GALA ná-geezuɗelai gila kaani, kulai kelema kpezekele, é da le ná-pelei wu, naa tolini, é ɗe ma: «Kɔleneye!»

⁴ E ɗaazuloni naa va, dualuagi soni, é ɗe ma: «Toɗa ɗale, Maligii?» Naa ɗe ma: «Da-GALA faliiti, ta da-vaɓɔɗiti ti zeelia GALA ma, ki ka ti zu.

⁵ Keelaiti tevɛna ɗani ɗani nɔ Zɔpee, ti Simɔn loli, nii daasei peai ga Piyelɛ.

⁶ Kɔɔ betɛ nui Simɔn ná-pelei wu ɗa é niizu ná, kpɔɔɗeɗe laave.»

⁷ Geezuɗelai nii é ɗeni ɓɛzu pɔ, naa liini nɔ feya, Kɔleneye ná-botigɛ nu felegɔ loli, ta GALA gaazuluaba zalaɓusui gila, nii é botii ɗeezu tɔun ba.

⁸ Kpegai ma ga fai pe suɗula ti ma, é ti leveni Zɔpee.

Kulakɛlmai Piyelɛ sɔɔni Zɔpee

⁹ Polumai, tei ti ɗeni pelei ma, ti maa da ɓuɗa Zɔpee va, Piyelɛ leeni peɓe ɗamave ga folo bekpegi, ná betɛai ga dooɗo bosuɓe, ga é GALA fali.

¹⁰ Pului soni, é ɗeni pɔ ga é daamii wo. Siegi zu ti ɗeni ɗɔnɔgi betezu la be, suɗilini.

¹¹ E geegɔɓgi laalaogai ɗaani, é ani ta ɗaani eɗe seɗe wolai toko logai seki naanigɔ pe ga, é da yei zɔɔi ma.

¹² ɗɔɗɔ naani suaiti ti ɗeni su, ta kpɔkpo suaiti, naa ɓee wɔniiti ba.

¹³ Wooi ta zeelini ma, é ɗe ma: «Piyelɛ, wuzefɛ, é ta ɓaa, é mi!»

¹⁴ Kele Piyelɛ ɗeni ma: «Ba-o, Maligii, tɔɔzei kaipa gɛ la de tɔ ma ani ɓa kɔɔba ani miini.»

¹⁵ Wooi naa ɗeni ma ɓolu ná velesiei: «Nii GALA ge ɗeezu ma ɗadege, mina naa ɓete ga kɔɔba ani.»

16 Naama vai zeini ma ga seizu savago, naa voluma, anii naa gaaɗaleni ma geeɗɓɓɔgi zu.

17 Siegi zu Piyele goozuɓilini da ga é kulakelamai naa voluɓe ɗwee, gaamago Koleneye ná-keelai ti leveni, ti gaazaɗagiti boni, ti va kwee ɓe Simon ná-pelei ná, naati ti loni sigidave.

18 Ti toligi woni, ta ti da gaazaɗagi wo, ni Simon laazuɓe ɗa ná, nii daasei peai ga Piyele.

19 Tei Piyele ɗeni ɗisiesu kulakelamai voluɓe zu, Zenvu Nadagai ɗeni ma: «Wele, zunu savago vaave, ti da é ɗaizie.

20 Wuzefe, é yei, mina inéine, à li ɓooma wa tiye, tɔzei ná ɗa gè ti levegai.»

21 Piyele yeini, é ɗe zunui naati ma: «Wele ná va, ná ɗa wo gáiziesu, lee ɗa é ga wo vaa ungi ɓe?»

22 Ti gooɗaavoteni, ti ɗe ma: «Salabusu ɗundiɗii daa ga Koleneye, é ga zunui nii telebogi, ta é luazu GALA ba, nii Zuifuiti pe ti tɔɗo ɓagɔi wosu, naa ɗa GALA ge ná-geezuɗeela ɗadagai gila tevegai ma, é ɗe, é è loli ná-pelei wu, nii a ke é è woomeni.»

23 Piyele ti leeni pelei wu, é ti laazuɓe.

Poluma zobui é wuzegeni, é ɓile ti ɓolu, ti li. Zoɓee ɗidaaleɓe nuiti tanigaa ti ɓileni polu, ti maaza.

24 Poluma voloi, ti zeelini Seezalee. Koleneye ɗeni ti ɓounsu, é ná-nuiti ta ɓoɓa wanawanagiti tolini ná-pelei wu.

25 Siegi zu Piyele leeni la pelei wu, Koleneye daaɗomini, é loo koɗowu, é noko bu.

26 Kele Piyele buzeɗeni, é ɗe ma: «Wuzefe, tɔzei ná balaa, ná ga nui ga é ɗevele.»

27 Ti yeni yepesu, ti le pelei wu, ti nu moɓnmoɓn kaani, ti ɗaaleai ba.

28 E ɗeni ti ma: «Wo kwéeni ga tɔ ka Zuifuiti ma, ga ti mina ɓo faa nɔpe ma ta zii ɗiligiti, ɓa ti va le naati ta-ɓele wu. Kele GALA ge deɓe ga ze ga maa la neeni, nu va ɗe nui tanɔpe ma koɓɔba nu, ɓa ɗadetala nu.

29 Naa ɗa é kea, siegi zu wo keela levega da mà, gè ɓa, gè la maagaali nɔpe keeni su. Kele ná wo ɗaazaɗasu, lee ɗa wo toligai ma?»

30 Koleneye ɗeni ma: «Ma volo naanisiei ɗa ga za, niima yeeɗeɗalal nɔ zu, gè ɗeni GALA falizu ná-pelei wu kpoko volo yeeɗeɗalal zavasiei ma. Zunui ɗila ge ɓaani, é lo kákala, kɔba zeɗei ɗoleai é da volo,

31 é ɗe mà: «Koleneye, da-GALA falii ɗaavotega, GALA ki ka da-vaabɔɗoiti su.

32 Keelai ti tevena ɗani ɗani nɔ Zoɓee, ti Simon loli, nii daasei peai ga Piyele. Kolɓ ɓete nui Simon ná-pelei wu ɗa é niizu ná, kpolodei laave.»

33 Gaamago nɔ, gè keelai ti teve è ma, é laaɗomi fai zu, da ma, é solooge ga é va fala. Ƴe niina gi pe ka gi GALA gaazu, gi woilo naa ma, nii Maligii è leveai ma.»

Piyele ná-kpœi é boni Koleneye ɓo ɓe

34 Piyele kpœi zeɗeni naazu, é ɗe ma: «Gaamazu, gè kwéega niina ga GALA ge la zeelɔɗoɗu ɗeezu nuiti ba,

35 kele zii pe saama, zoɓi nɔpe é luazu ba, ta é telebodai ɗeezu, naama nui neɓe ɓe.

36 Wo daawooi ɗweeni, nii é tevegai Izelaye nuiti ma, é ziilei Goo Niine Uago laazeeli ti ma ga Yesu Kilista maavele, tama ka é ga ese pe Maligii.

37 Wo kwéeni nii é ɗeeni de Galilee, naa voluma Zudee yooi zu ná pe, Zan daazeelii ma ɓebei ma ga ti batizei.

³⁸ Wo kwɛɛni ɔɛlei GALA ge Zɛnvu Nadegai yeini la Nazalɛte nui Yesu ma, ta ɛ zɛɛɛi ve zea. Wo kwɛɛni balaa ɔɛlei Yesu ɣɛni levesu da zooi zu, ɛ ɔa faa vagoi ɣɛ, ɛ ɔa naama nuiti pɛ balo, niiti ti ɣɛni Inɛgi nɔ-zobogi wu, tɔɔzei GALA ge ɣɛni ba.

³⁹ Nii kpɛin ɛ kɛai Zuifuiti ta-yooi zu ta Zeeluzalɛme, giya ɣa gi ga naama zeeleiti. Ti kpadɔni saa wului ma, ti paa.

⁴⁰ GALA ge buzeɣeni, ɛ kula saai ya foloi zavasiɛi, ɛ zobogi ve zea ga ɛ ɔɔɣɔ lɛ ga nuiti.

⁴¹ Kɛɛ nui pɛ ge la ɣɛni de, kɛni zɔiti niiti GALA ge yiimazeɣeni ga tiye kaite, ga ti ɣɛ ga zeeleiti, gá ya, ɣɛi gi daamii ta kpɔɔɛi woni ɔɔɔma gá tiye, GALA kpegai ma ga buzeɣe, ɛ kula saai ya.

⁴² Naa ɔɔluma, Yesu devei veeni giya ga gi GALA daawooi laazeeli nuɔusɛiti ma, gi zeele wooi wo ga tɔ ɣa GALA ge yeelogai ba, ga ɛ ɣɛ ga nu vuluiti ta gɔvɛiti ta-lukpɔɣaaleve nui.

⁴³ GALA goo wo nuiti pɛ ta naama zeele wooi wosu ná-faa zu, ga zoi nɔpɛ a ɣidaalevena Yesu ma, naama nui ná-kotoi zuvaa ɣa ye ga toun daaseigi maavele.»

Zɛnvu Nadegai yei vai zii ɣiligiti ma

⁴⁴ Siɛgi zu Piyɛɛ ɣɛni ɔɛ naama woiti bosu da, Zɛnvu Nadegai yeini nuiti pɛ ma, niiti ti ɣɛni woilosu.

⁴⁵ Kidaaleve nui niiti pɛ ti ɣɛni ga Zuifuiti ti yeini Piyɛɛ ɔɔlu ti ɔa, ti laavɔɔni ga Zɛnvu Nadegai yei vai zii ɣiligiti balaa ma.

⁴⁶ Mazɔɔɔ ti ɣɛni naati goomenisu, ti ɔa ɔɔɛ zii woo ɣiligiti su, ti ɔa GALA ɔɛbi.

⁴⁷ Piyɛɛ kpɔɔɛi zɛɣeni ɔɔlu, ɛ ɣɛ ma: «Nu ɣa ɣɛɛɛ nɛi naama nuiti kpatizesu ziei wu, niiti ti Zɛnvu Nadegai zɔɔɔɔgai ga ade ɣɛvele ɔaa?»

⁴⁸ E devei veeni, ti naati kpatize Yesu Kilista laaseigi zu. Ti maanɛɛnɛni ga ɛ ye ti ɣɔba foloi tanigaa laawu.

11

Piyɛɛ nɔ-poluvaawogi Zeeluzalɛme Egilisii zu

¹ Keelaiti ta kidaaleve nui niiti ti ɣɛni Zudee yooi zu, ti menini ga zii ɣiligiti balaa, ti yeezeiɛve GALA daawooi wu.

² Siɛgi zu Piyɛɛ ɛɛni la Zeeluzalɛme, kidaaleve nui niiti ti ga Zuifuiti ti peelalani, ti ɣɛ ma:

³ «È leve ɣale, ɛ liai, ɛ lɛ zii ɣiligiti ta-ɔɛɛi wu, naa ɔɔluma wo laami ɔɔɔma wa tiye.»

⁴ Piyɛɛ tɔɔzeini naazu ga faiti suɣula ti ma ga gilagila, ɛ ɣɛni ti ma:

⁵ «Gɛ ɣɛni Zɔpɛe taazuvɛ, gɛ yeini GALA falizu sɔɣili, gɛ kulakɛɛmai ta zɔɔɔni. Ani ta zɛɣeni geeɣɔɔlogi zu, eɣɛ seɣɛ wola toko logai seki naanigɔi pɛ ga, ɛ ɔa yei, eyɛsu ɛ zeeli mɔ.

⁶ Gɛ suvɛɛni ga pagɔ, gɛ ɣɔɣɔ naani suaiti kaani, ta ɔɔɔɔ zuaiti, naa ɔɛɛ kpokpo suaiti ta woniiti ba.

⁷ Gɛ woo ɣila menini balaa, ɛ ɔa ɣɛ mɔ: «Wuzeɣe, Piyɛɛ, ɛ ta vaa, ɛ mi.»

⁸ Kɛɛ gɛ ɣɛni ma: «Ba-o, Mɔligii, tɔɔzei kaipa kɔzɔba ani ɔa tɔ ma ani la ɔɛ ɔɔni ɔaavɛ.»

⁹ Wooi woni mɔ ɔɔlu ná velesiɛi zu, ɛ ɣula geezuvɛ, ɛ ɣɛ mɔ: «Nii GALA ge ɣɛɛzu ma padegɛ, mina naa ɔɛɛ ga kɔzɔba ani.»

¹⁰ Naama vai zeini ma ga seizu savagɔ, naa voluma, ti pe ge gjaagfaleni ma geeɣɔlɔgi zu.

¹¹ Gaamago nɔ, zunu savagɔ unkulani, ti zeɣe Seezalee, ti va tɔlisu, ti loni sigɔdaɤe, ɤe gi ɣeni nɔ.

¹² Zenvu Nadegai ɣeni mɔ, ge vile ti volu gi li, ge mina inɛine. Wele keeloun lozitaati ba, niiti ti mɔazani, gi li, gi le Kolɛnye nɔ-pelei wu.

¹³ Naa balaa boni gi ma, velei ɛ kulakɛɛmai zɔlɔni la, geezuɣeelai loni, ɛ da ɣe ma: «Keela leve Zɔpee, ti Simɔn loli, nii daasei peai ga Piyɛɛ.

¹⁴ Toɣa naa le ga de, velei da ɣizo da, wa da-vele wu nuiti.»

¹⁵ Siegi zu ge kpɔezuɣulai lɔzeini la, Zenvu Nadegai yeini ti ma, velei ɛ yeini la ade ma mɔungi.

¹⁶ Naama ziegi zu, kiɣi looni Maliɣii laawooi nii zu ga: «Mazɔlɔ Zan batizei woni ga ziei, kele wɔun, wa batize ga Zenvu Nadegai.»

¹⁷ Ni tama GALA ge veɤeni ɣilagi naa nɔ vea ti ya, nii feai ada balaa zea, adei de ɣidaaleveai Maliɣii Yesu Kilista ma, nɔun nɔ ga leeni, nɔ li losu GALA daawu?»

¹⁸ Naama wooi ti yiimaaleini, ti lebiyai ve GALA be, ti da ɣe ma: «GALA ge va bu ga zii ɣiligiti balaa ti ti zie velei maavalibo, nii a ke ti zenvui zɔlɔ!»

Antiyɔse Egilisii lɔzei velei

¹⁹ Wɔinzeɣemai ɔaai ma eyɛsu ti Etiyeni ɔa, kidaaleve nui zɔiti ti vazani, naa tanigaa ti zeelini fɔ Fenisi, ta Sipele, naa ɤe Antiyɔse ɔa, kele ti la ɣeni GALA daawooi laazeelizu zii ɣili nɔpe ma, keɛni Zuifuiti nɔ.

²⁰ Anɛɛ naa ɤe, ti zaama nui tanigaa, niiti ti zeɣeni Sipele ta Silɛne, ti li Antiyɔse, naati ti bɔeni balaa zii ɣiligiti pɔ, ti Maliɣii Yesu nɔ-Woo Niine ɤagɔi laazeeli ti ma.

²¹ Maliɣii ɣeni ti ɔa, nu mɔinmɔin ge laani ti-laawooi la, ti ɣaavote Maliɣii ma.

²² Naama wooi zeelini Zeeluzalɛme Egilisii zu nuiti ma, ti Balanaɔbase leveni fɔ Antiyɔse.

²³ Naa zeeliai ma, ɛ peɛni velei GALA nɔ-zaalai ɣeni botii ɣɛɛzu la, koozunɛeni gola. E kidaaleve nuiti iɣɔɔɔni ga ti ɣe ga woɔɣɛɣila nu Maliɣii ɤe, ta ti ɣili ba ga ti-yiimaɤe pe.

²⁴ Mazɔlɔ Balanaɔbase ɣeni ga nu ɔagɔ, nii daavegai ga Zenvu Nadegai ta kidaalevei. Nu mɔinmɔin ge zɔlɔni, ti bɔɣɔ ve Maliɣii ya.

²⁵ Naa voluma, Balanaɔbase liini Taalese, ɛ Sɔle laaɣomi.

²⁶ E naa ɣaani nɔ, ti ye volu, ti va Antiyɔse. Ti kona gila keɛni minɔ, ti da gaalebai wo ɔɔma ta Egilisii, ta ti da nu mɔinmɔin kala. Antiyɔse ɣa kaladopoiti ti-laasei ge ɤɛni nɔ mɔunpa ga keletieinti.

²⁷ Naama ziegi zu, GALA goo wo nuiti ti zeɣeni Zeeluzalɛme, ti yei Antiyɔse.

²⁸ Ti ɣila ge ɣeni nɔ, nii daaseigi ɣeni ga Agaɔbuse. Zenvu Nadegai loni tuɣɔ, ɛ wuzɛɣe, ɛ bo ga pulu wolai ɣa loozu eteai zu nɔ pe. Pului naama ge looni Wolome masagi Kelode nɔ-siegi zu.

²⁹ Kaladopoiti ti deveni ti zoloo ma ga nii nɔpegi ma zobogi ɛɛ be, ma nu ke ga kpɔbai kidaaleve nuiti be, niiti ti Zudee yooi zu.

³⁰ Naa ɣa ti keɛni, ti fe Balanaɔbase ta Sɔle ya, naati ti teve totuɣɔiti pɔ.

12

1 Naama zieggi zu, masagi Elode yeeυεeni Egilisiu zu nui tanigaa ma.

2 E Zan keεgεloin Zake vaani ga boƒa zokpoi.

3 Tei ε kaani ga naa wola neeni Zuifuiti be, ε Piyεle balaa soni, feti zieggi zu, sieggi zu ta da bului mi la, nii leve la su.

4 E naa zogai ma, ε pili kasoi ƒa, ε kalivaani salaυusu naanigo zeizu naanigo ma, ga ti da wele ma. Nā-kisiei ƒeni ga ε naa nā-tukpoi ƒaaleve, sieggi zu Pake fetii levesu da.

5 Piyεle makega ƒeni de kasoi ƒa, Egilisi nuiti ti la ƒeni loogosu GALA falii va be.

6 Yeei Elode deveni la ga geelaa ƒa laona nō feya, ε naa nā-tukpoi ƒaaleve kelezu, naama yee bidii, Piyεle ƒeni laani, ε ƒa ji salaυusu felego yogozu, kaso make nuiti ti loni kaso veleii laave.

7 Gaamano, Maliƒii nā-geezuƒeelai gila ge ƒulani kelema, kaso veleii wu ƒalani kpoke, ve Piyεle ƒeni ná. Geezuƒeelai yeelooni Piyεle beεεagave, ε maaloƒa, ε ƒε ma: «Wuzεƒe fala!» Yolɔƒiiti ti vieni Piyεle yeeiti ba, ti loo.

8 Geezuƒeelai ƒε ma: «Da-zaamaƒiligi ƒili zaama, ε da-zavalagiti do ƒogɔa!» Piyεle naa ƒεeni. Geezuƒeelai ƒε ma: «Da-zeƒe wolai loo ƒoba, ε vile polu.»

9 Piyεle ƒulani kaso veleii wu, ε vile polu, ε la ƒeni laani da ga nii geezuƒeelai keezu, ƒite vaa ve, ε ƒeni ƒisiezū ga kulakelema nō ƒa ε kaazu.

10 Sieggi zu ti leveeni la kaso make nuiti seizu mounge ta felesiei va, ti zeelini kolu bogi ma, nii daalaosu ga taazu veleii. Naa laalaoni bogɔ ve ti luƒo, ti ƒulani ti vile koi yogozu veleii gila ma, ti da li. Gaamago, geezuƒeelai peleeni koba.

11 Piyεle naama vaiti gaaƒaani niina, ε ƒε ma: «Gaamazu, gε kwεε niina ga Maliƒii nā-geezuƒeelai levege ga ε kula Elode yeezu, ta naa pe su, nii Zuifui nubuseiti ki ge ƒea ba, ε lo nōun ba.»

12 E ƒidaai ma faiti bu, ε sakpani Zan nii daasei peai ga Maleke naa dee Maali nā-peleii wu, ve nu moinmoin ge ƒaaleeni ba ná, ti da GALA fali.

13 Sieggi zu ε sigigi ma bogi laaloƒani la, botige anzanui ta ƒeni ná, daaseigi ga Lode, naa maabugani kpopi va ga ε woilo.

14 E ƒweesu ƒaani Piyεle wooi va, koozune veleii ma, ε la ƒite sigigi laalaoni, ε bizeni, ε li ƒeezu ti ma, Piyεle ƒa ε sigidave.

15 Ti ƒeni ma: «È litige!» Kele ε ti ƒisufalani ga gaamai ve. Ti ƒeni ma: «Nā-geezuƒeelai ve mu.»

16 Naazu Piyεle ƒeni ba nō, ε da peleii laaloƒa. Ti peleii laalaogai ma, ti laavooni ga kaa vai.

17 E yee ƒεeni ti ma bebe ga ti maagε kpō, ε zεba ε naa zuƒula ti ma, veleii Maliƒii kulaai la kasoi ƒa, naa voluma, ε ƒeni ti ma: «À bo Zake ma ta kidaaleve nui zaiti.» Naa voluma, ε liini ga ada ƒili pele.

18 Poluma zobui, salaυusuiti ti wola ƒeni unga wuulee naama vai zu, nii ε ƒeni ga Piyεle.

19 Elode numaa vileni ga ti Piyεle ƒaizie, kele ti la kaani. E kaso make nuiti gaazaƒani, ε devei ve ga ti naati paa. Naa voluma, ε zεƒeni Zudee yooi zu, ε li zeizu Seezalee.

Masagi Elode zaa vai

20 Kpōei ƒeni Elodeni zogozu ta Tiil nuiti, naa veε Sidon nuiti ba. Naati seizu felego ti zolooni faa ƒila ma, ti voluzeigi ƒε ga Belasetuse, masagi nii veleii wu lotuƒoi. Naa voluma ti liini ga ti ziileigi maavali masagi ma, tōzei ti-ƒonogi pe ƒeni zεƒezu masagi nā-zooi nō zu.

²¹ Naama voloi zeelii ma, Elode ɔɔɔ maaɣilini ga masa segei, é zeí ná-masa kpɔkpɔgi ɔa, é da masa kpɔɔe wolai wo ti ma.

²² Nuɔuseiti ti ɣeni maamusezu, ti da ɣe ma: «Nu woo la ga nuu, galagi ta woo ve de!»

²³ Gaamago nɔ, Maliɣii ná-geezugeelai gila ge Elode loɣani, kpeinti ti kpudegi zumiini, é za, mazɔɔɔ é la ɣeni lebiya veeni GALA be.

²⁴ Kele GALA daawooi ɣaa ɣeni wɔɔɔzu.

²⁵ Balanabase ta Sole ti begai ma ga ta-wotii ɣe Zeeluzalɛme, ti ɣaleni ma. Ti liizuve, ti liini ga Zan, nii daasei peai ga Maleke.

13

Balanabase ta Sole leve fai keela ziegi ma

¹ GALA goo wo nuiti, ta kalamɔn wolai niiti ka ti ɣeni Antiyɔse Egilisií zu: Balanabase, Simiyon nii daaseigi velesiei ga ma Leigi, Lusiyuse Silene nui, Manayɛn nii ta masagi Elode ti wɔɔɔni ɔɔɔma, ta Sole.

² Yeeta, ti ɣeai ma Maliɣii leɔbizu ɔɔɔma, ti da zugi zo, Zenvu Nadegai ɣeni ti ma: «À Balanabase ta Sole ɣula ɔɔɔ zaama bè ye, naama wotii vaa zu, nii gè ti loligai ma.»

³ Ti begai ma ga zugi zo, ti GALA fali, ti yeelaani ti ma, ti ɔe ti va, ti li.

Balanabase ta Sole ti lii vai Sipele

⁴ Zenvu Nadegai Balanabase ta Sole levegai ma, ti liini Selusi, ti le ɔatoí zu miná, ti li Sipele.

⁵ Ti zeelii ma Salamine, ti GALA daawooi laazeelini Zuifuiti ta-GALA deɔi veleiti bu. Zan-Maleke ɔa é ɣeni ga ta-ɔɔba nui.

⁶ Naa voluma, sigi zu ti beni la ga zie zaama yooi maaleve, ti zeeli Pafɔse. Ti molikula nui ta ɣaani ná, Zuifui ta ɣeni de, é ga zee ɣala goo wo nui, daaseigi ga Baal-Yesu.

⁷ E ɣeni kundiiɣi Seleziiyuse Pɔluse va, zunui naa ɣeni ga faaɣwe nu wola. Naama zunui Balanabase ta Sole lolini, é deɛ ga wɔin ɣa ma ga é GALA daawooi meni.

⁸ Kele molikula nui Elimase (tɔɔzei daaseigi ɣana Geleke wooi zu), naa ɣeni ti laaɔɔɔma, é ɣeni pɔ ga é pele leve kundiiɣi luɔɔ ga a va ɣidaaleve Yesu ma.

⁹ Naazu, Zenvu Nadegai Sole laaveni, nii daaseigi ɔalaa ga Pɔle, naa ɣaazulo ba,

¹⁰ é ɣe ma: «Ee, da ve, dei é laavegai ga keleɣele noi ma zii pe ta yaavai, Inegi ná-doun zunui, telebodai pe sili nui! E la ɔɔɔa ɔaa, ga Maliɣii ná-pele zolegiti segea kevele ma?»

¹¹ Niizu niina, Maliɣii ɣa yeewɔɔɔfuzu é va, é ɣaazugole, yeefɛɣala go laawu é la ɣaazulaa foloi ma.» Gaamago nɔ, kpidií veeni Elimase ɣaazuve ti ma, é da nuiti gaizie meme ga ti pelei leɛ la.

¹² Kundiiɣi naama vai ɣaai ma, nii keai, é ɣidaaleveni, mazɔɔɔ daavɔɔni ga Maliɣii ná-kalagi.

Pɔle ta Balanabase ti lii vai Antiyɔse Pisidi ɣovii ma

¹³ Pɔle ta sieɣɔɔɔiti ti leeni ɔatoí zu Pafɔse, ti li Peleze Panfili ɣovii ma. Zan-Maleke zefeni ti volu, é ɣale ma Zeeluzalɛme.

¹⁴ Tɔɔnoi, ti zefeni Peleze, ti li ga luɔɔ, ti zeeli Antiyɔse Pisidi ɣovii ma. Dooɣo foloi, ti leeni GALA deɔi velei wu, ti zeí.

15 Ti begai ma ga GALA ná-tɔgi ta GALA goo wo nuiti ta-zɛvɛiti su wooi tanigaa ɣala, GALA dɛbi vɛlei ma ɣundiɣiiti ti nu levɛni ti ma, é ɣɛ ti ma: «Gi-ɣɛleaiti, ni tɛnɛ goo ɣa wo la nuɓuseiti faa ma, à bona.»

16 Pole wuzeɣɛni naazu, é yee ɣɛ bɛbɛ ga ti maaɣɛ kpɔ, é ɣɛ ti ma: «Izelaye nuiti ta wɔgiti wo luazu GALA ba, à woilo ɣòo ma.

17 Izelaye nuɓusei niiti ta-GALAGI ɣa é yiimazeɣɛni ga ade-mɛmɛwolani, é ti ɣaawɔɔɔ siɛgi zu ti ɣɛni zeini la Ezipete yooi zu. E ti ɣulani ná va ga ná-zɛbɛ wolai.

18 E yeezeini ti wu kona ɔuunaaniɔ (40) ɣɛɣala laawu tɛvɛbai zu.

19 Kpegai ma ga zii lafela ɣoloɣolo Kanaan yooi zu, é naati ta-yooi veeni ade-mɛmɛwolani zea ga tɔno,

20 kona unnaanigɔ puulɔɔlugɔ (450) laawu. Naa ɔoluma, é tukpɔɣaaleve nuiti fe ti ya, eyɛsu é zeeli GALA goo wo nui Samiyele ma.

21 Naa ɔoluma, woin ɣɛni ti ma ga masa ge ze ti unda. GALA ge Kise ná-doun zunui Sɔle zeini ti unda kona ɔuunaaniɔ (40) laawu, é ɣɛni ga Benzamen ná-bolodamai zu nui ta.

22 GALA kpegai ma ga ɣɛle Sɔle va, é Davide veeni ti ya ga masagi, é niima wooi woni naa ná-faa zu, é ɣɛ ma: «Gè Izayi ná-doun zunui Davide ɣaave, zɔlma nui nii é vaazu zɔlma vaiti pɛ kɛɛzu.»

23 Eɣɛvɛlei GALA ge minazeɣɛni la, Davide naa mavofodai zu ɣa é Yesu ɣulaai ná ga Izelaye Gizo Nui.

24 Aisa Yesu va zɔɔɔ, Zan ɣɛni GALA daawooi laazeelizu Izelaye nuɓuseiti pɛ ma ga ti ti zɛ vɛlei maavalibo, ti batize.

25 Zan ɣɛai ma ná-botii ɣaabelasu, é ɣɛni ma: «Nà lei gɛ va ɣɛ ga naa, nii wo ɣisɛzu su. Kele taɣili ka vaazu nɔn poluma, nii gɛ la vɔɔ kula ɣɛni su ga gɛ va ná-savalagiti daavie.»

26 Kɛleaiti, wo ɣɛni ga Aɣalaame mavofodai ta, ɣa wɔiti wo luazu GALA ba, ade ya ɣa kizo kpɔɛi nii levɛgai ade ma.

27 Tɔɔzei Zeeluzalɛme ze wo nuiti ta ta-ɣundiɣiiti ti la Yesu ná-fai ɣaɣaani, naa vɛɛ GALA goo wo nuiti gooi va, nii é ɣalasu dooɣo foloi pɛ. Ti peelalaai ma, ti GALA goo wo nuiti daawooi naati pileni su.

28 Anɛ ni ti la ɣɛni sɔ kaani ba, nii nu a nu vaa su, ti ɣɛni Pilate ma, é Yesu va.

29 Ti begai ma ga naama vaiti pɛ daazeeli, niiti ti zɛvɛai ná-faa zu, ti kulani saa wului ma, ti da kabai zu.

30 Kele GALA ge buzeɣɛni, é kula saai ya.

31 Folo mɔinmɔin daawu, é ɔɔɣo lɛni ga niiti ti yɛni ba, ti zeɣe Galilee, ti li Zeeluzalɛme, ti ɣɛai niina ga ná-zeeleiti nuɓuseiti koba.

32 Giya ɔɔɣoi balaa, ɣa naama Woo Niine Uagoi laazeelizu wo ma, nii GALA ge ma minazeɣɛni woni ade-mɛmɛwolani bɛ,

33 GALA ge naa laazeelia ade vɛ, adɛiti ade ga ti-lointi, ga Yesu wuzeɣɛ vai, é ɣula saai ya, eɣɛvɛlei sɛvɛai la GALA sɛvɛi ma wuyei velesɛi zu ga:

«Da ga dɔun zunui,
gɛ è zɔɔɔɔɔ za.»

34 GALA ge buzeɣɛ vai, é kula saai ya, é mina mɔ ɣale ma, é va luula, naa ɣa é boni ga:

«Nà faa ɣadegaiti ke wo vɛ,
niiti ti maa la valiboga pɛ,
nii gɛ minazeɣɛni la Davide vɛ.»

35 Naa ɟa é keai é bogai la ná taɟili ga:

«E la vaa bu ɗa-wotii ɟe nui,
é ga woogɛɟila nui, é va luula kabayeɟei zu.»

36 Tama Davide begai ma ga botii ɟe GALA be ná-yeeɟeɟalai zu, é zaani, é li memewolani po, é luula.

37 Kele zai GALA se buzeɟeai, é ɟula saai ya, naa la luulani.

38 Kεelointi, à suɟweε mu ga Yesu maavele ɟa kotoi zuvaaye fai laazelizu la wo ma.

39 Zai nape é ɟidaalevezu ma, naama nui ná-kotoi zεɟea ba, nii Moize ná-togi la ɟeni zooga keezu wo ve.

40 A dama ga boɟo mu, naa ɟa a ke nii bogai GALA goo wo nuiti ta-zεveiti su, naa mina zeeli wo ma ga:

41 «Woi wo ga nuɟuseiti ti laavegai ga maayo bala bei, à wεle,
wo laa ɟa vo, wo-ma zuwu ɟaaleve.

Mazobò ná vaazu fai ta ɟeezu wa-yeeɟeɟalai,
naama vai ni nu a la bona wo ma, wo la ɟeni la da.»

42 Bebei ɟeai ma ɟulazu, ti naati maanεneni ga ti boε volu, é vile naama vaa ɟilagi nò va, dooɟo foloi nii é vaazu.

43 Gaalebai voluma, Zuifui ma moinmoin ta zii ɟiligi niiti ti latigai, ti vile Zuifuiti ta-GALA pelei ma, ti vileni Pole ta Balanabase volu. Naati ti ɟeni boezu ti vo, ti ɗa ti iɲoɗo ga ti ɟili kpaan GALA ná-zaalai va.

44 Poluma looɟo foloi, nu ɟa ɟe ma, taazuve nuɟusei pe ka nò é ɟaaleni ba GALA daawooi meni fai zu.

45 Zuifuiti ti bebei ɟaai ma, ti laaveni ga toloi. Nii Pole ɟeni bosu, ti ɗa naa maɟaali ga woo ɲoiti.

46 Pole ta Balanabase ti boeni ti vo ga ladalai, ti ɟe ti ma: «Wa ɟa mounpa GALA daawooi maa ɟea neeni, é wo wo ma. Kele tei wo ɟelezu ba, ta wo boɟo levezu ga wo la zolooni ɟooɟo zenvui ma, naa maavele ma, be gi ɟaavote zii ɟiligiti ma.»

47 Toozei naama levei ɟa Maliɟii feai gi ya, é ɟe ma:

«Gè è loga, è ɟe ga ziiti ta-wozakalagi,
è kizo fai ɟula kelema eyesu zou belaga.»

48 Zii ɟiligiti ti naama wooi menigai ma, ti ɟoozunεeni gola, ti ɗa Maliɟii lebi daawooi vaa zu. Niiti kpein ɟooɟo zenvui ɟevele beteni ti ma vaa ma, naati ti ɟidaaleveni.

49 Maliɟii laawooi ɟaa ɟeni wobozu naama yooi zu ná pe.

50 Kele Zuifuiti ti looni tosuba anzanuiti unsu niiti ti latini, ti vile Zuifuiti ta-GALA pelei ma, ta taazuve zeizumaanεegiti, ti woinzeɟemai vileni Pole ta Balanabase volu, ti naati kpe ta-yooi zu.

51 Naati felego ti ti ɟoɟoa vuɟiligi bukpuneni ti laalɔɟoma, ti li Ikoniyyume.

52 Kaladopoiti mu, ti laaveni ga koozunεei ta Zenvu Nadegai.

14

Pole ta Balanabase ti ɟeni Ikoniyyume

1 Pole ta Balanabase ti ɟeai ma Ikoniyyume, ti leeni miná balaa Zuifuiti ta-GALA ɗebi velei wu, ti yeni boezu ga kevelei ta, Zuifui ma moinmoin ta Gelekii ma moinmoin ti ɟidaaleve.

2 Kele Zuifuiti ti ɟikpaai, naati ti looni zii ɟiligiti unsu, ti naati daavili ga ti faa ɲou ɟe ga kidaaleve nuiti.

³ Anɛɛ naa ve, Pɔle ta Balanabase ti lɛbini Ikoniyume, ti ɣeni ɔɔɛzu ga ladalai, tɔɔzei ti laani Maligii la, naama ge ɣeni nɔ-zaala wooi ma ɣaamai ɣulazu kelema ga laavɔɔ vaiti ta maabele vaiti, nii ɛ ma zobogi veeni ti ve ga ti da kɛ.

⁴ Taazuve nubusei ɣaagwɛeni su fele, gilazuve ɣeni Zuifuiti polu, gilazuve ɣe keelaiti polu.

⁵ Tei zii ɣiligiti ta Zuifuiti ɛ veɛ ta-ɣundiɣiiti ba, ti ɣeni ɣevele betɛzu ga ti Pɔle ta Balanabase maanɔɣɔ, ti va ti zɔɔ ga kɔtuiti,

⁶ naati ti sugwɛɛgai ma, ti velani ti li Likaoni ɣovii ma: Lisetele, Delebe, ta ti-maaɣoolii zu.

⁷ Ti Woo Niine Uagɔi laazeelini miná.

Pɔle ta Balanabase ti ɣeni Lisetele

⁸ Mɛɣɛle zunui ta ɣeni zeini Lisetele taazuve, nii ɛ zɔɔɔni ga mɛɣɛlegi, kaipa ɛ la ɣeni de zooni ɛ va zie.

⁹ E ɣeni woilosu Pɔle woo ma. Naa wɛleni ba, ɛ ka ga kidaalevei ɣa zea ga ɛ valo,

¹⁰ Pɔle woogulani, ɛ ɣɛ ma: «Wuzɛɣe, ɛ lo ɛ-ɣɔɣɔiti ga!» Zunui vilini kpulu kɔɣɔiti ga, ɛ tɔɔzei ga ɛ da zie.

¹¹ Tei bebei naa ɣaani, nii Pɔle ɣeni kɛɛzu, ti ɣeni ɣainsu ga woo wola Likaoni wooi zu, ti da ɣɛ ma: «Galagiti ti nubuse ɣɔɔlogi zɛɣɛa, ti yei gi zaama.»

¹² Ti Balanabase laasei pɛeni ga Zuuse, ti Pɔle laasei pɛɛ ga ɣɛɛlemɛse, tɔɔzei naa ɣa kpɔɛi ɣeni da.

¹³ Galagi nii daa ga Zuuse, naama zalaɣa ɣula nui nɔ-gala pɛɛi ɣeni taa loave, ɛ vaani ga niki zineiti ta tufa levelevegaiti taa zigɣidave. Ta bebei ti zolooni ma niina ga ti naama aniiti kula ga zalaɣai Balanabase ta Pɔle ve.

¹⁴ Keela felegɔiti ti naa menigai ma, ti ta-zɛgeiti balini ga ɣɔba, ti ɣize bebei vɔ pelei, ti bain ga tiye, ti ɣɛ ma:

¹⁵ «Lee vaa zu wo naa ɣɛɛzu? Gá balaa gá nɔ ga nubusei ga wo ɣevele, gi vaave Woo Niine Uagɔi laazeelizu wo ma, ga wo beteve ɣimalala vai naati ba, wo lati zenvu su GALAGI ma, nii ɛ geegɔlogi, ta zooi ta kpoloɔɛi betɛa ta ti zu aniiti.

¹⁶ Yeeɣɛɣalalai niiti ti levegai, ɛ zii ɣilagilagiti pɛ zɛɣe ná, ɛse ge da zie ga yiima vele.

¹⁷ Anɛɛ naa ve, ɛ la beni ɔɔɣɔ lɛɛzu ga tiye ga nɔ-faaɔɣɔiti maavele, niiti ɛ ti ɣɛɛzu, tɔɔzei tɔ ɣa ɛ tonai ta ani betɛ yeeɣɛɣalalaiti tevesu wo ma, ɛ da ɣɔnɔgi ve wo ya, ta ɛ koozunɛi lɔ wo-yiimaveti.»

¹⁸ Anɛɛ balaa keelaiti ti naama woiti boni, kele ɛ ɣeni ga faa ɔaaɔa gola, ti va pele leve bebei luɣɔ ga naati ti mina zalaɣai ɣula ti ve.

¹⁹ Naa ɔoluma, Zuifuiti ti zɛɣeni Antiyɔse ta Ikoniyume, ti va ti bebei unsu leve. Ti Pɔle zɔɔni ga kɔtuiti, ti kpokpo, ti kula taai va, tɔɔzei ti ɣeni ɣisiɛzu ga ɛ za.

²⁰ Kele siegi zu kaladopoiti ti ɣaalɛni ba la koba, ɛ wuzɛɣeni ɛ le taazuve, poluma zobui ta Balanabase ti liini Delebe.

Ti ɣale ma vai Antiyɔse

²¹ Siegi zu Pɔle ta Balanabase ti beni la ga Woo Niine Uagɔi laazeeli Delebe, ti kaladopo mɔinmɔin sɔɔɔni ná, ti ɣaleni ma Lisetele ta Ikoniyume, ti gaabela Antiyɔse.

²² Ti ɣeni kaladopoiti iɔɔɔɔzu, ti da ti lenɛ ga ti ye kidaalevei zu, ti da ɣɛ naati ma: «Keni ade kpɔɔ mɔinmɔin sɔɔɔ pɛ, ade va lɔ GALA nɔ-masadaɪ zu.»

23 Ti yeeloni totuḡoiti ba Egilisii ḡilagilagi pe su, ta la ʼbena ga GALA fali ti zugi zo, ti ḡeni naati kalivaazu Maligii ma, nii ti ḡidaaleveai ma.

24 Naa ʼvoluma, ti leʼveni Pisidi ḡovii ma, ti zeeli Panfili.

25 Ti GALA daawooi laazeelini Peleze, naa ʼvoluma ti li Atali.

26 Ti zeḡeai ma miná, ti leeni ʼbatoi zu, ti li Antiyose, ve ti ḡalivaani ná GALA ná-zaalai ma, botii naama vaa zu, nii ti ʼbeni ga ke.

27 Ti zeelii ma, ti Egilisii zu nuiiti pe gaaleeni ba, ti ʼvoluvaawo ti ma ga nii pe GALA ge keai ga ti maavele, ta vele naa kidaalevei ma velei laalaogai la zii ḡiligiti tuḡo.

28 Ti ku ḡeeni ná fele kaladopoiti saama.

15

Maabogi nii é ḡeeni Zeeluzaleme

1 Zunui tanigaa ti zeḡeni Zudee yooi zu, ti va Antiyose, ti dá kidaaleve nuiiti kala, ti dá ḡe ti ma: «Ni wo la latini pelevolu, eḡevelei seveai la Moize ná-tḡi zu, wo la zooga ḡizosu.»

2 Naa ḡaabelani ga maaḡaali ʼbaaba golai ti yḡoʼzu ta Póle naa ve ʼBalanaabase va. Naa ʼvoluma, ti deveni ga Póle ta Balanaabase naa ve taḡiligaa va ti le Zeeluzaleme, ti naama vai yḡoʼzule ga keelaiti ta Egilisi lotuḡoiti.

3 Antiyose Egilisii ti leʼveni, ti liini ti leve ga Fenisi ta Samali vele, ti dá naa zuḡula, velei zii ḡiligiti ti ḡidaaleveai la. Naama wooiti ti ḡeni ga koozune vaa wola kidaaleve nuiiti be.

4 Ti zeelii ma Zeeluzaleme, Egilisii nuiiti ti ti laaḡomini ta keelaiti naa ve totuḡoiti ba, ti ʼvoluvaawoni naati ma ga nii pe GALA ge keeni ga ti maavele.

5 Falizieinti saama, niiti ti ḡidaaleveni, naa tanigaa ti wuzegeni, ti ḡe ma: «Keeni zii ḡiligiti ti lati pelevolu, é ti leve ga ti ḡolo Moize ná-tḡi ve.»

6 Keelaiti ta totuḡoiti ti ḡaaleeni ba, ti naama vai wuuvele ga pago.

7 Kpoezuḡula wolai begai ma, Piyele wuzegeni, é ḡe ti ma: «Kéleaiti, wo kweeni ga kaite GALA ge yimazegeni ga ze wo zaama, nii a ke ḡe Woo Niine Uagoi laazeeli zii ḡiligiti ma, ti ḡidaaleve.

8 GALA nii é nu yimave ḡwee, naa ʼboḡoi ma zeele wooi woga ga é yeezeida ti wu, tḡozei é Zenvu Nadegai vea tiya ga ade ḡevele,

9 é la zeeḡaḡweezu ḡeeni ade yḡoʼzu ada tiye, tḡozei é ti-yimaveti jadede ga ta-ḡidaalevei maavele.

10 Lee vaa zu mu wo GALA suḡoḡosu, ga wo unbawului naa la kaladopoiti kpoḡoḡa, nii ada ade-memewolani ade la zieni seḡe vai wu?

11 Kele adoun, Maligii Yesu zaalai ḡa ade ḡidaaleveai la ga ade ḡizoge ga ti ḡevele.»

12 Bebei pe ge maaḡeni kpo, ti woilo Balanaabase ta Póle woo ma, ti dá naa zuḡula, velei GALA ge ḡeni laavoo vaiti ta maaḡele vaiti keezu la ga ti maavele zii ḡiligiti saama.

13 Ti begai ma ga boe, Zake kpoei zefeni, é ḡe ma: «Kéleaiti, a woilo dee ḡoo ma!

14 Simon naa zuḡulaa ade ma, velei tḡozeizu mounpa GALA ge yimazegeni la zii ḡiligiti saama ga zii ḡila, nii a ḡe ga nono.

15 Naama vai balaa zolooge GALA goo wo nuiiti daawooi ma, tḡozei seveve ga:

16 «Naa ʼvoluma ná ḡale ma volu,
Davide ná-pelei nii goloai, ná gaalo volu,

veti náti kologologai, gè mináti kpete volu.

Nà to volu,

¹⁷ naa gá a ke, nu6usei mótaiti ti Maligíi gáizie,

ta zii giligiti niiti kpein ti g̃eai ga n̄n̄o.

Naa gá Maligíi bogai,

¹⁸ nii é ná-faazeikpasuuti kulaai kelema kaite wólwól̄o.»

¹⁹ Zake g̃eni m̄n̄o ti ma: «Naa gá é ba, ná kaazu ga fizoge ga ade mina faa6a kpete zii giligiti tug̃o, niiti ti g̃idaalevezu GALA ma,

²⁰ kele ade sevei leve ti ma ga ti 6og̃o maape ga k6og̃o ganigiti ta-g̃ozoba vaiti, kologologi, ta ti mina sua mi nii ma jama la uuuni, naa ve jamaí va.

²¹ T6ozei kaite wólwól̄o ziegiti su, nuiti ta taa g̃ilagilagiti su ti dá Moize ná-t̄ogi g̃ala, ta tog̃a g̃alasu doog̃o foloiti pe GALA debi veleiti bu.»

Devei niiti ti zegeni ta sevei é leveni kidaaleve nuiti ma

²² Naama ziegi zu, keelaiti ta totug̃oiti, naa ve Egilisii zu nuiti pe ba ti zolooni ma, ga ti nui tanigaa g̃ula 6og̃o zaama, ti ti v̄lle Pole ta Balana6aseni polu, ti li Antiȳose. Ti yeeloni Zude va, nii é lolisu ga Balasa6ase, ta Silase, ti feleg̃o ti g̃eni ga nuiti, niiti unfema wola g̃eni ti ve kidaaleve nuiti saama.

²³ Ti sevei veeni ti ya, nii su wooi g̃eni ga nii: «Wo-g̃eelointi, ti ga keelaiti ta totug̃oiti ta wo lu6osu, w̄oiti wo la ga Zuifua, wo Antiȳose taazuve, naa ve Siili ta Silisi g̃ov̄iiti ba.

²⁴ Gi menige ga gi zaama, nui tanigaa ti vaave wo v̄ be, ti wo yii6olo, ti wo niikpi ga ta-6eazu6ulai. Gá lei gi va naama levei ve ti ya.

²⁵ Gi pe gi zolooge ma ga gi yeelo nua va, gi ti ve gi-neerog̃oiti Balana6ase ta Pole va, ti va wo v̄ be,

²⁶ niiti ti g̃ikula ti-yenvuuti su ade-Maligíi Yesu Kilista laaseigi vaa zu.

²⁷ Naa gá é kea, gi Zude ta Silase levega wo ma, ga ti va ti niima geela woo laazeeli wo ma ga laawoo.

²⁸ Neve Zenvu Nadegai ve, ta gá 6og̃o gi ve, ga nu mina kas̄o n̄pe da wo unma, kení nii maalaasu la ná.

²⁹ Naa gá é ga, kení wo mina dá ga suaiti mi, niiti ti g̃ulaaí ga zala6ai k6og̃o ganigiti be, ta jamaí, naa ve sua v̄oomaiti ba, wo 6og̃o maape 6alaa ga kologologi. Wa naati keena, faa vag̃o ve wo ve. Ade g̃aana m̄n̄o!»

³⁰ Ti yeebeni keelai naati ba, ti li. Ti liini Antiȳose, ti kidaaleve nu 6ogi pe gaale ba, ti sevei ve ti ya.

³¹ Sevei g̃alagai ma, ti wola g̃oozun̄eni, t6ozei i6od̄o wooi va é g̃eni su.

³² Tei Zude ta Silase ti g̃eni ga GALA goo wo nuiti, ti lebini 6eazu kidaaleve nuiti p̄o, ti dá naati t̄ene, ta ti dá ti i6od̄o.

³³ Ti ku g̃eeni ná fele, naa voluma g̃ee6elointi ti yeebeni ti va ga ziileigi, ti g̃ale ma naama nuiti p̄o, niiti ti valini ti ma.

³⁴ [Ane naa ve, é neeni Silase ve ga é ye ná.]

³⁵ Pole ta Balana6ase ti yeni Antiȳose, naa ve nu m̄oinm̄oin ba, ti kalagi wo, ta ti dá Maligíi ná-Woo Niine Vag̃oí laazeeli.

Pole ta Silase lii vai keela ziegi velesiei ma

³⁶ Ku g̃eeni fele, naa voluma Pole g̃eni Balana6ase ma: «De g̃ale ma v̄ogi zu, de li de kidaaleve nuiti ka, ve pe de levega ná, de Maligíi laawooi laazeeli, de ka mini g̃e6ala g̃a ti ná kidaalevei zu.»

³⁷ Balana6ase g̃eni p̄o, é Zan v̄ile ti volu, nii daasei peai ga Maleke,

³⁸ Kele Pøle kaani ga é la vizøni ga ti va naa vile volu, nii é zefeni ti volu sie møungi zu Panfili zøli, é la fèeni ti va ta-wotii zu.

³⁹ Naama maagaalii baani ti yøføzu, eyesu ti bali ma. Balanabase Maleke zefeni, ti le batøi zu, ti li Sipele.

⁴⁰ Pøle ma ge yimazege ga Silase, kidaaleve nuiti ti ti gølivaani Maligii ná-zaalai ma, ti da li.

⁴¹ Ti leveni Siili yooi zu ta Silisi, ti da Egilisiiti ijoðo.

16

Timøtee vile fai Pøle ta Silase volu

¹ Naa voluma, Pøle zeelini Delebe, ta Lisetele. Kidaaleve nui ta fèni miná, daaseigi ga Timøtee, dee fèni ga Zuifu anzanui ta kidaaleveai Kilista ma, keegefèni ga Gelekii ta.

² Kidaaleve nui niiti ti fèni Lisetele ta Ikoniyyume, naati ti fèni zeele woo vago wosu, é lo Timøtee va.

³ Wøin fèni Pøle ma ga é naa gefe ga ziejoðo, é naa zefeni, ti tati pelevolu, tøzei Zuifuiti ta-vai va, niiti ti fèni naama adeti, mazøbo ti pe ti fèni kwèeni ga keegefèni ga Gelekii.

⁴ Taai niiti é fèni levesu ti zu, é fèni deveiti bosu nuiti ma, niiti keelaiti ta totufoiti ti ti zefeni Zeeluzalame, naa ga a ke ti gølo naama leveiti be.

⁵ Egilisiiti sebe fèni løzu kidaalevei zu, ta da veé ti va folo-o-folo.

Pøle loli fai Maseedøine

⁶ Ti Filizi ta Galate yooi maaleveni, tøzei Zenvu Nadegai pele leveni ti lufo ga ti mina wooi laazeeli Azi yooi zu.

⁷ Ti zeelii ma Misi yooi gøbove, ti fèni pø ga ti li Bitini, kele Yesu ná-Zenvui la fèni vaani bu.

⁸ Ti Misi yooi maaleveni naazu, ti zeeli Toloase.

⁹ Kpidii Pøle kulakelamai ta zøðøni, é Maseedøine zunu gila kaani loni, naa da maanene, é da gefe ma: «Soma kae, è leve Maseedøine, é bo gi va!»

¹⁰ Pøle ná-kulakelamai naa maavele ma, gi pele fæizieni gaamago ga gi li Maseedøine, mazøbo gi kwèeni ga naa maavele ga GALA ka gi lolisu ga gi Woo Niine Vagoi laazeeli ná.

Lidi fidaaleve vai Filipe taazuve

¹¹ Gi læni batøi zu Toloase, gi li Samøtelase zie zaama yooi vø pelei, poluma zobui gi li ga Neyapølise vele.

¹² Gi zege miná, gi li fo Filipe taazuve, nii é fèni ga Wøløme laai ta, é fèni ga Maseedøine gøvi møungi ma laai ta. Gi ku felego fèni naama laai zu.

¹³ Doofo foløi gi gølani taai va, gi li zie wolai laave, é fèni gi gisu ga gá Zuifuiti ta-GALA falizuve ta gaa ná. Tei gi zeini, gi bøeni anzanuiti pø, niiti ti gaalea fèni de ba.

¹⁴ Anzanu gila ge fèni ná, nii é fèni ga GALA gaazuluaba nu, daaseigi ga Lidi, é fèni ga sege boi pødi nui, ta ná-taazuve fèni ga Tiyatiil. E fèni woilosu ga pago, Maligii ziilaalaoni, nii a ke é naati meni, nii Pøle fèni bosu.

¹⁵ Tei ta ná-pele wu nuiti ti batizeni, é gi maaneneeni, é gefe gi ma: «Ni wo kwèeni ga gè fidaalevea ga fite Maligii ma, à soma wo le ná-pelei wu, wo zei ná.» E bøini gi la gola ga keni gi naa gefe.

Filipe gæso zigigi zu vai

16 Yeeta, gi ɣɛni liizu GALA falizuvɛ, duɔ anzanu ɣila ge gi laaɣomini, nii adɔbɛɛ yɛnvui ɣɛni su, nɔ-adɔbɛɛ vaiti maavele ma, nɔ-duɔ kɛɛɣɛiti ti ɣɛni kulanuma wola zɔɔɔsu.

17 E vilɛni gi volu, gɔ-o, Pɔle-o, ɛ da bain, ɛ da ɣɛ ma: «GALA nii ɛ Anii-Pɛ-Unda, naa nɔ-botifɛ nuiti ka ga zunui niiti, ti vaave kizo pelei lɛɛzu ga woye.»

18 E ɣɛni naa ɣɛɛzu folo mɔinmɔin daawu. Pɔle bɔɔai ma ga naa, ɛ latini, ɛ ɣɛ zɛnvu nɔi ma: «Yesu Kilista laaseigi zu, nɔ ɛ levezu ga ɛ ɣula anzanui nii zu.» Gaamago ɛ ɣulani anzanui zu.

19 Siegi zu nɔ-duɔ kɛɛɣɛiti ti kaani la ga kito ge la mɔ ti vɛ, ti va ani mɔinmɔin sɔɔɔ ga maavele, ti Pɔle ta Silase zoni, ti naati kpokpo taa zaamave tukpɔɣaaleve nuiti pɔ bɛ.

20 Ti naati tevɛni Wɔɔɔme nuiti, niiti ti ɣɛni ga tukpɔɣaaleve nuiti, ti ɣɛ ti ma: «Zunui niiti ka ti faa yaɣabagi viliga ada-laai zu. Zuifuiti be,

21 ta kalagi ma zii tanigaa wosu, nii maa la nɛɛni ga adɛi de ga Wɔɔɔme nuiti adɛ va va bu, ɔaa adɛ va kɛ.»

22 Bebei ɔalaa wuzɛɣɛni ti laalɔɣɔma. Tukpɔɣaaleve nuiti ti ta-zɛɣɛiti kulaai ma ti ɣɔba, ti devei veeni ga ti naati doɣa ga kpakɔi.

23 Ti begai ma ga ti loɣa ga kpakɔ jɛ mɔinmɔin, ti naati pilini kasoi ɣa, ti kaso make nui leve ga ɛ da wola wele ti ma.

24 Tei naama levei veeni kaso make nui ya, ɛ ti vilini kaso vɛlei ɣoozu vɛle nuu, ɛ ti-ɣɔɣɔiti dɔ kpeɣɔi ɣa.

25 Kua zaamai Pɔle ta Silase ti ɣɛni GALA falizu, ti da GALA dɛbi wuyeiti too, kasɔɣa nui zɔiti ti ɣɛni ti woomɛnisu.

26 Gaamago, zou ɔali wolai ɣɛɛni, ɛ kaso vɛlei ma wuulaagiti jiiikpi, kpogiti daalaoni nɔ vɔɔma, yɔɔɣɔiti ti vieni kasɔɣa nuiti pɛ ba.

27 Kaso vɛle make nui wuungai ma, ɛ ka ga kaso vɛlei ma bogiti daalaoge, ɛ nɔ-bɔɣa zɔkpɔi ɣulani ma laɣagi zu, ɛ ɣɛni liizu bɔɣɔ vaazu niina, tɔɔzei ɛ ɣisɛni ga kasɔɣa nuiti pɛ ti vɛla.

28 Kele Pɔle ɔainni ga woo wola, ɛ ɣɛ ma: «Mina faa jɔu nɔpɛ kɛ ga bɔɣɔ, gi pɛ gɔ vɛ.»

29 Kaso vɛle make nui wozakalagi maalolini, ɛ lɛɛni ga suvile, ɛ da ɔali, ɛ looni Pɔle ta Silase ɣɔɣɔwu,

30 ɛ ɣula ga tiye eteave, ɛ ɣɛ ti ma: «Kɛɛni, nɔ kɛ ɣale, gɛ va ɣizo?»

31 Pɔle ta Silase ti gooɣaavoteni, ti ɣɛ ma: «Gidaaleve Maliɣii Yesu ma, da ɣizo wa da-vɛleyɛɣɛi wu nuiti.»

32 Ti Maliɣii laawooi woni ma, ta nɔ-pɛleyɛɣɛi wu nuiti pɛ.

33 Naama yeeɣɛɣalɔi nɔ kpidi, kaso vɛle make nui liini ga Pɔle ta Silase, ɛ ta-valaiti gaagba, naa vɔluma ti batizeni gaamanɔ ta nɔ-pɛleyɛɣɛi wu nuiti pɛ.

34 E lɛɛni ga tiye nɔ-pɛlei wu, ɛ daamianigi ve ti ya. Zunui nii ta nɔ-pɛleyɛɣɛi wu nuiti pɛ ti ɣoozunɛni, ti ɣidaaleve vai zu GALA ma.

35 Sobui, tukpɔɣaaleve nuiti ti salaavusuiti tevɛni kaso vɛle make nui ma, ti ɣɛ ma: «Yeebe zunui niiti ba, ti li.»

36 Kaso vɛle make nui naama wooi laazeelini Pɔle ma, ɛ ɣɛ ma: «Tukpɔɣaaleve nuiti ti keela leveɣɛ mɔ, ti ɣɛ gɛ wo vilɛ, naa maavele ma ɔ ɣula, wo li ziileigi zu.»

37 Kele Pɔle ɣɛni ti ma: «Gei gi ga Wɔɔɔme nuiti, ti la gɔ-vɛelala lɛɛni, ti gi loɣa kelemave, ti gi vili kasoi ɣa. Ta pɔ niina ga ti gi ɣula dɔɔɣuzu? Gi la naa ɣɛa pɛ! Keni tiya bɔɣɔi ti va, ti gi ɣula ti!»

38 Salaʋusuiti ti liini ti naama wootti bo tukpɔɔjaaleʋe nuiti ma. Naati ti wola luani, ti menigai ma ga ta ga Wɔlɔme nuiti.

39 Ti liini ti pee ve Pɔle ta Silase ʋe, ti naati maanene ga ti ɔula ta-laai ʋa.

40 Pɔle ta Silase ti ɔulaai ma kasoi ɔa, ti leeni Lidi ná-pelel wu. Ti ɔeeɔelointi kaai ma, ti naati iɔɔɔni, naa ʋoluma ti da li.

17

Pɔle ta Silase ti lii vai Tesalɔnike

1 Pɔle ta Silase ti leʋeni Anfipoli ta Apɔlɔni, ti zeeli Tesalɔnike, ʋe Zuifuiti ta-GALA debi ʋelei ta ɔeni ná.

2 E leeni bu, eɔʋelei a da kee la pɔlɔma, dooɔo folo savagɔ laawu Pɔle ɔeni liizu, é da ɔe ti ʋo ga GALA seʋei zu vai.

3 E ɔeni suɔulazu ti ma, é dee ga tiye ga keni Kilista a la ɔɔlɔ, é za, naa ʋoluma é wuzeɔe, é ɔula saai ya, é ɔe ti ma: «Yesu nii gè ná-fai wosu wo ma, naa ɔa é ga Kilista.»

4 Tanigaa ti ɔidaaleʋeni ti zaama, ti ʋee Pɔle ta Silase ʋa, ta Gelekii ma moɔnmoɔn niiti ti ɔeni luazu GALA ba, naa ʋee tosuba anzanui ma moɔnmoɔn ba.

5 Kele toloi Zuifuiti ziimaʋe laaʋeni, ti nu ɔakai tanigaa zegeni bebei zaama, ti ti ɔaale ba, ti ʋuutugi ʋili taai zu. Ti liini ti Zazɔn ná-pele laa ɔale, ti da Pɔle ta Silase ɔaizie ga ti li ga tiye bebei ʋo.

6 Tei ti la ɔeni ti ɔaani, ti Zazɔn ta kidaaleʋe nui tanigaa zoni, ti li ga tiye tukpɔɔjaaleʋe nuiti kakala, ti da ɔain, ti da ɔe ma: «Niima zunuiti ka ti eteai pe keai unga wuulee, tiya ɔa ti ʋaai ʋe.

7 Zazɔn ɔa é yeezeidai ti wu. Ti pe ta faiti kee zu masagi Seezaal ná-deveiti daalɔɔma, ti ɔe masa kili ka ná, nii daaseigi ga Yesu.»

8 Naama wootti ti bebei yiigulani ba ta tukpɔɔjaaleʋe nuiti,

9 naati ti la ɔeni keeni, ti ʋa yeeɔe Zazɔn ta zɔiti ba, keni ti kpɔunma ani ɔulani ti ya pe.

Pɔle ta Silase ti lii vai Beelee

10 Kpidii ʋeeni nɔ feya, kidaaleʋe nuiti ti Pɔle ta Silase leʋeni Beelee. Ti zeeliai ma, ti liini Zuifuiti ta-GALA debi ʋelei wu.

11 Naati koozu ɔisiei ʋani, é leʋe Tesalɔnike Zuifuiti ba, ti yeezeini GALA daawooi wu ga ɔoozunee ʋele, folo-o-folo ti ɔeni GALA seʋeiti feɔfelefeɔelesu, ti peɔe ni nii ti bogai ti ma gaamai ʋe.

12 Ma moɔnmoɔn ge ɔidaaleʋeni ti zaama, naa ʋoluma Gelekiiti saama, tosuba anzanuiti ta zunui ma moɔnmoɔn ti ɔidaaleʋeni.

13 Kele Tesalɔnike Zuifuiti ti kweeɔgai ma ga Pɔle ɔa GALA daawooi laazeel-izu Beelee, ti ʋaani ná ga ti bebei ɔaazule, ti ʋuutugi ʋili ti zaama.

14 Kidaaleʋe nuiti ti Pɔle leʋeni ga kpɔloɔɔi laa ʋelei, kele Silase ta Timotee ti yeni taazuʋe.

15 Zɔiti ti liini Pɔle maazaasu, ti liini la ɔo Atene. Ti ɔalesuʋe ma, Pɔle valini ti ma ga Silase ta Timotee ti li pɔ be fala.

Pɔle ɔeai ma Atene

16 Siegi zu Pɔle ɔeni sieɔɔiti kpɔunsu da Atene, zii ɔeni ɔɔlɔzu, tɔzei é kaani ga taai naa wola laavege ga kɔɔɔo ganigiti.

17 E ɣeni bɔɛzu Zuifuiti pɔ, GALA dɛbi vɛlei wu, ta zii ɣiligiti pɔ, niiti ti vilegai Zuifuiti ta-GALA pelei ma, naa vɔluma folo-o-folo ɛ ɣeni bɔɛzu nuiti pɛ pɔ, niiti ti ɣeni vaazu ete zaamaɔɛ.

18 Faaɣwɛ nui tanigaa, niiti ti ga Epikuliɛinti ta Sitɔisiɛinti, ti tɔɔzeini ga bɔɛa pɔ. Tanigaa ti da ɣɛ ma: «Lee ma bɔɛzɔfɔla ɲaka ɣa zunui nii bosu?» Zɔiti ti da ɣɛ ma: «Da ka ga toɣa gala kiligaa ta-vaa laazeelizu.» Tɔɔzei ti ɣeni Pɔle woomɛnisu, ɛ da Yesu nɔ-Woo Niine Uagɔi laazeeli, ta buzeɣe vai, ɛ ɣula saai ya.

19 Ti li vɛle ɣana la Aleyɔpaze nuiti kakala, ti ɣɛ ma: «Gá zoo nei gi faa ɣwɛɛ baa, ɛ vɛle kala niinei naa va, nii ɛ bosu ga giye?»

20 Tɔɔzei gá fai tanigaa mɛnisu ɛ-la, niiti kaipa gi la dɛ ta mɛnini. Tɔ ɣa ɛ ba, gá pɔ gi naati poluɣwɛɛ.»

21 Tama Atene nuiti pɛ ta wɛɛinti ti ɣeni ti zaama, ti ɣeni ta-yeeɣɛɣalalɛ pɛ kɛɛzu nɔ ga ti da faa niineiti bo bɔɣɔ ma, ta ti da meni.

22 Pɔle wuzɛɣeni naazu Aleyɔpaze nuiti saama, ɛ ɣɛ ma: «Atene nuiti, gɛ pɛte ga wo pɛ wa ga gala pele zie nu wolaiti, kɛvɛlei pɛ ma.

23 Tɔɔzei zɛgɛ levesu taazuɔɛ, gɛ da wa-ɣɔɔɣɔ ganigiti ka, eyesu gɛ ná ta ɣaa vɛ sɛvɛai ná ga: «Galagi nii nu la kwɛɛ, naa nɔnɔi ɣa.» Nii wo dɛbizu, wo la kwɛɛ, naa ɣa gɛ ná-fai laazeelizu wo ma.

24 GALAGI nii ɛ eteai ta su aniiti pɛ kpɛtɛa, teigi ɛ ga geeɣɔlɔgi ta zooi ti-Maliɣii, seizu la gala pɛlei naa wu, nii nuiti ti togai ga yei.

25 Kpɛdɛ la ba balaa ga nuiti ti ani ve bɛ, eɣɛ a vɔla ani ta ma zii nɔpɛ ma, tɔɔzei toɣa ɛ zɛnvui ta zɛnvu viilei veezu nuɔuseiti pɛ zea, naa vɛɛ ani mɔtaiti pɛ ba.

26 E etea nuɔusei pɛ kpɛtɛvɛ ga nu ɣila kpegi mavofodai nɔ, nii a kɛ ti zeii zooi ɣa ná pɛ. E yeeɣɛɣalaiti tevɛni ba, ɛ nuiti ti zeii yooiti kwɛgiti da,

27 nii a kɛ ni toɣa zoo ɣɛɛzu nuiti ti ye ɣɛɛzu tiɣili tiɣili ti GALA gaizɛ ti ka. Tama tɔun maa la ɣoozani de tanɔpɛ ba.

28 Tɔɔzei:

«Tɔun maavele zu, zɛnvui ɣa de ya, de da ɲiikpi, ta da vulua.»

Eɣɛvɛlei wa-vaa ɣwɛɛ nui tanigaa ti bogai la ga:

«Ada ga mavofodaiti.»

29 Naa ɣa ɛ ba, tei ade ga GALA mavofodaiti, ade mina ɣisɛ ga GALA kulavɛ ga kɔɔɣɔ ganigiti niiti ɲɛliɣi ɣɛ nuiti, ti ti bɛtɛai ga zanugi, baa walii, baa kɔtui, ga ti ɣoozu ɣeɣɛgɛgiti.

30 GALA ge nuɔuseiti ta-ɣimalala yeeɣɛɣalalɛ naati zɛga ná, kɛɛ niizu toɣa nuiti pɛ devezu adaɔɛ pɛ ga ti ti zie vɛlei maavalibo.

31 Tɔɔzei ɛ yeeɣɛɣalalɛ leɔvɛa ba, siɛgi zu ɛ vaazu nuɔusei pɛ tukpɔɣaaleɔvɛzu la ga telebodai, zunu ɣila kpegi maavele, nii ɛ yiimazeɣeai la, ɛ naama vooɣi ɣula kɛɛma ɛsɛ pɛ bɛ ga ɛ naa wuzɛɣe, ɛ kula saai ya.»

32 Ti naama wooi mɛnigai ma ga gɔvɛiti buzeɣe vai saai ya, tanigaa ti ɣeni ɲɛɣɣulasui ɣɛɛzu la, taɣiligaa ti da ɣɛ ma: «Gá ɛ woomeni yee ɣili, ɛ lo naama vaiti ba.»

33 Vɛle ɣana Pɔle ɣulani la ti zaama.

34 Anɛɛ naa vɛ, ti zaama tanigaa ti ɣidaaleɔvɛni, ti ɣili Pɔle va, naati tanigaa ti ɣeni ga Denise, nii ɛ ɣeni ga Aleyɔpaze nui gila, ta anzanu ɣila nii daaseigi ɣeni ga Damalise, ta taɣiligaa.

18

Pole feni Kolente

¹ Naa voluma, Pole zefeni Atene, é li Kolente.

² E Zuifu gila peteni ná, daaseigi ga Akilase, é feni ga Pón nu, ta anzai Pelisile ti vaani nò feya ti zefé Itali, tózei masagi Kelode devei veeni ga Zuifuiti pe ti maagfoza Wolome va. Pole gílíni ti va,

³ tei jeeiligi gilagi nò ga é feni ti pe ti ya ga sefe góta bete vai, é yeni ti vò be, ti da boti ge vóoma.

⁴ Doofo foloi gílagilagi pe Pole feni bóezu Zuifuiti ta zii gíligiti pò, GALA dèbi velei wu, é feni gaaabaazu ga é ti lati.

⁵ Siegi zu Silase ta Timotee ti vaani la, ti zefé Maseedóine, Pole bófo veeni GALA daawooi laazeeli vai nò ya niina, é feni deezu ga Zuifuiti ga Yesu ga é ga Kilista.

⁶ Kele tei Zuifuiti ti feni maagaalizú ga woo jòiti, é ná-segeiti subukpuneni, é ge ti ma: «Wo ma jamaí ga la niina wo unma, wa-vaa nòpe ge la mò nòun unma, be niina gè gaaovote zii gíligiti ma.»

⁷ E zefeni miná, é li zunui ta ná-pelei wu, nii é feni ga GALA gaazuluaba nu, daaseigi feni ga Titiyuse Zusetuse, ná-pelei feni GALA dèbi velei gòbave.

⁸ Anee naa ve, GALA dèbi velei ma gúndigíi, nii daa feni ga Kilisepuse, naa gídaaleveni Maligíi ma, ta ná-pele wu nuiti pe. Kolente nui ma moinmoin balaa, niiti ti feni Pole woomenisu, ti gídaaleveni, ti batizei zóló.

⁹ Yeeta kpidii, Maligíi feni Pole ma kulakelamai zu: «Mina lua pe, bóe mina maage kpò,

¹⁰ tózei nòun ná è va, nu nòpe ge la vóofua è va, é va faa jòu ge ga de, mazóló nà-nubusei wola moinve taai nii zu.»

¹¹ Pole keeni Kolente ga kona gila ta tukpe (1,5), é da nuiti kala ga GALA daawooi.

¹² Siegi zu Galiyón feni la ga Akayi masagi, Zuifuiti pe ti zolooni faa gila ma, ti wuzefé Pole laalófóma, ti liini la tukpógaalevezuue,

¹³ ti ge ma: «Zunui nii ga é nuiti tatisu, é GALA dèbi velei tagíli deezu ga nuiti, nii é la zolooni tógi ma.»

¹⁴ Pole feniina geezu é bóe, eyesu Galiyón kpóei zefé, é ge ma: «Ee, Zuifuiti! E ga é feni ga telebotala va ba faa jòu va, ná la woilo wo-woo ma, velei maanai é ge la,

¹⁵ kele tei é ga maagaali nò, é vile wootti ta daaseigiti ba, naa ve wo bófo logiti ba, wa-vaa gana. Gè la pò ga gè ge ga naama lukpógaaleve nu.»

¹⁶ E ti beeni, ti zefé tukpógaalevezuue.

¹⁷ Ti pe ti Sòsetene zoni naazu, nii é feni ga GALA dèbi velei ma gúndigíi, ti da dofa tukpógaalevezuue gákala. Kele Galiyón maavaa la feni naa zu.

Pole fale fai ma volu Antiyóse

¹⁸ Pole ku feni fele Kolente, naa voluma é valini kidaaleve nuiti ma, é le batói zu, dii vai zu Siili vele, ta Pelisile naa ve Akilase va. Aisa é va zefé ná, é nòungi buyeni ma bato losuve Sankelee, tózei é minazege keeni.

¹⁹ Siegi zu ti zeelini la Efeze, Pole siepófóiti zeni miná. E leeni GALA dèbi velei wu, é da bóe Zuifuiti,

²⁰ naati ti maaneni ga é yeegefala go ge ti va, kele é la feni vaani naa wu.

²¹ Anee naa ve, segezuve ná, é feni ti ma: «Ni GALA ka vaana bu, ná de galesu ma wo vò be.» E leeni batói zu Efeze.

²² E ɣalani ɓatɔi zu Seezalee, ɛ zεɣe miná ɛ lɛ Zeeluzalɛme, ɛ laali Egilisii zu nuiti ma, naa ɔluma ɛ yeini Antiyɔse.

Pɔle lii vai keela ziegi zavasiei ma

²³ E ku ɣɛai ma fele miná, ɛ ɣaleni ma ɔlu, ɛ ɗa leɔteɔve Galate ta Filizi, ɛ ɗa kaladɔpɔiti iɲɔɗɔ.

²⁴ Zuifui ta ɔaani Efɛze, ɛ ɣeni ga Alegezandili nu, daaseigi ɣeni ga Apɔɔse. Zunui naa ɣeni ga kpɔɛzuɣula nu wola, kalagai gola GALA seɔvei zu.

²⁵ E ɣalani ga Maliɣii ná-pelei ma vai, zεbeɪ ɣeni ba, ɛ ɗa nuiti kala ga Yesu ná-faiti ga gaamai, keɛ Zan ná-ɓatizeɪ nɔ ɣa ɛ ɣeni kwɛeni.

²⁶ E tɔɔzeini ga ɓɔɛa ga ladalai GALA ɗɛbi ɔleɪ wu, keɛ siegi zu Pelisile ta Akilase ti goomenini ɗa, ti seɣeni ti maabuɣa ɓɔɣɔ ɔa, ti GALA ná-pelei lɛɛ la ga pagɔ.

²⁷ Tei ɛ deɔveni ga ɛ li ga Akayi ɔle, kidaaleɔve nuiti ti iɲɔɗɔni. Ti seɔvei ɣɛni kaladɔpɔiti ma ga naati ti yeezeɪ bu ga pagɔ. Seeliai ma miná, ɛ ɣeni ga kpɔba nu wola naati be, niiti ti ɣidaaleɔveni GALA ná-zaalai zaɓui zu.

²⁸ Tɔɔzei ɛ ɣeni Zuifuiti ta-ɓɔɛiti polulaazu nɔ kpaun keɛɪ zu, ɛ ɗa ɗɛɛ ga tiye GALA seɔɛiti su ga Yesu ɣa ɛ ga Kilista.

19

Pɔle zeeli vai Efɛze

¹ Siegi zu Apɔɔse ɣeni la Kolente, Pɔle leɔveni ga maazu ɔle yooi zu ɔle, ɛ zeeli Efɛze. E kaladɔpoi tanigaa ɣaani ná,

² ɛ ti ɣaazaɣa, ɛ ɣe ti ma: «Siegi zu wo ɣidaaleɔɛa la, wo Zenvu Nadegai zɔɔɔni?» Keɛ naati ti gooɣaavoteni, ti ɣe ma: «Tɔun kaipa gi la de ɔɔɔ menini ga Zenvu Nadega ɣa ná.»

³ E ɣeni ti ma: «Batizeɪ ma beɣele ɣa mu wo sɔɔɔgai?» Ti ɣe ma: «Zan ná-ɓatizeɪ.»

⁴ Pɔle kpɔɛi zεɣeni ɔlu, ɛ ɣe ma: «Batizeɪ nii Zan ɣeni keɛzu, naa ɣeni ga nuiti sie ɔle maavalibo fai, ɛ ɣeni ɣɛɛzu nuiti ma, ti ɣidaaleɔve naama nui ma, nii ɛ ɔaazu tɔun poluma, naa ɣa ɛ ga Yesu.»

⁵ Ti naama wooi menigai ma, ti ɓatizeɪ zɔɔɔni Maliɣii Yesu laaseigi zu.

⁶ Pɔle yeelaai ma ti ma, ti Zenvu Nadegai zɔɔɔ, ti tɔɔzei ga ɓɔɛa zii woo ɣiligiti su, ta ti ɗa GALA gooi wo.

⁷ Ti pe kpɔga ɣeni ga nu puuɣɔ maazu felegɔ (12) ɣeɣala.

Tɛnsigi Pɔle boni Efɛze

⁸ Pɔle ɣeni lɛɛzu GALA ɗɛbi ɔleɪ wu alu savagɔ laawu, ɛ ɗa ɓɔɛ ladalai zu Zuifuiti pɔ ga GALA ná-masadaɪ ma vai, ɛ ɣeni ɣaaɓaazu ga ɛ naati tati, niiti ɛ ɣeni ɓɔɛzu ti ɔɔ.

⁹ Keɛ tei tanigaa ti ɣigi ɓaani, ti la keɛni, ti ɔa maavalibo, tɔun ti ɗa kpɔɛ ɲɔiti bo kidaaleɔve ɔle niinei ma, beɔbeɪ ɣaazu, Pɔle zεɣeni ti ɣɔba. E ɣeni liizu ga kaladɔpɔiti, folo-o-folo ɛ ɗa ti ɣala Tilanuse ná-kala bosuɔɛ.

¹⁰ E yeini naa ɣɛɛzu, eyɛsu ɛ ɣe ga kona felegɔ, naa maavele ma nuiti kpɛin ti ɣeni zeini Azi yooi zu, Zuifuiti ta zii ɣiligiti, ti pe ti Maliɣii laawooi menini.

Seva ná-doun zunu lɔfelaiti

¹¹ GALA ge ɣeni laavɔɔ vaiti keɛzu ga Pɔle maavele, niiti ti la ɣeni ɣɛɛzu polɔma.

¹² Eyesu ti da Pōle ná-maaʼbale seʼgeiti ʼba ná-seʼge maazu zeʼgeiti peɛ seeʼbe nuiti ma, ti da ʼgeʼde, zenvu ʼnōiti ti da ʼgula ti zu.

¹³ Zuifui tanigaa niiti ti ʼʒeni leveteʼvesu ga ti da inegiti kpe nuiti su, ti sugoʼʒoni ga ti da Maliʼgii Yesu laaseigi wo naama nuiti ma, niiti zenvu ʼnōiti ti ʼʒeni ti zu, ti da ʼʒe ma: «Nà wo levezu Yesu laaseigi zu, nii Pōle ná-fai laazeelizu!»

¹⁴ Zōiti ti ʼʒeni niima vaiti keɛzu, ti ʼʒeni ga Seva ná-doun zunu loʼfelaiti, nii é ʼʒeni ga Zuifuiti ta-zalaʼʒa ʼgula ʼʒundiʼgii gila.

¹⁵ Zenvu ʼnōi ti wooʼʒaavoteni, é ʼʒe ti ma: «Gè Yesu ʼʒweeni, gè kweeni ʼbalaa zoi é ga Pōle, keʼle woun, wa ga ʼbeni?»

¹⁶ Gaamano, zunui nii zenvu ʼnōi ʼʒeni su, naa valani ti va, é vōni ti ma, é ti loʼʒa ʼʒezegʼeze, eyesu ti vela ga ti-maapʼakaiti, ti maawanaai.

¹⁷ Eɛ pe ge naama vai ʼʒweeni, Zuifuiti ta zii ʼʒiligiti niiti ti ʼʒeni ʼnii wosu Efeze taazuve, dualuagi ʼbōni ti pe su, naa ʼʒeni ga zaʼbu Maliʼgii Yesu laaseigi leʼbiya zolo.

¹⁸ Zōiti pe ti ʼʒidaaleveni, naati ma moʼinmoʼin ti ʼʒeni vaazu, ti da lo zo ga ga nii pe ti keai.

¹⁹ Niiti pe ti molikula faiti keeni, naati ti vaani ga ta-zevēiti, ti gala eɛ pe gaazu. Ti naama zongoi ʼʒaaluni, é ʼʒe ga wali ʼʒae waavuuloʼʒugo (50 000).

²⁰ Uele ʼʒana Maliʼgii laawooi wo fai zu ʼʒeni wōlozu la ga gaabaai, Maliʼgii ʼboʼʒoi ná-zebei zaʼbui zu.

Duutugi é leveni Efeze ta Pōle zeʼge vai nd

²¹ Naama vaiti kpegai ma, Pōle deveni ga é li Zeeluzalēme, é leve ga Maseedōine ta Akayi vele. E ʼʒeni ʼʒeezu ma: «Siegi zu gè zeelizu la Zeeluzalēme, keni ʼbalaa gè ʼʒaazula Wōlōme ma.»

²² E ná-kpōba nu felego leveni Maseedōine, Timotee ta Eelasete, to ʼboʼʒoi é ʼʒeni de Azi yooi zu.

²³ Naama yeeʼʒeʼʒalai zu ʼʒa kpōe wolai leveni la, é lo kidaaleve vele niinei va.

²⁴ Zanu kpete nui ta ʼʒeni ná, daaseigi ga Deemeetiliyuse, é ʼʒeni anzanu ʼʒalagi Aaleteemise ná-pelei maaniini koiti kpetezu ga wali ʼʒolegi, é ʼʒeni naavolo wola ʼʒaalezu ba kōoʼʒo gani naama ʼʒeeʼligi ʼʒe nuiti be.

²⁵ E naati gaaleeni ba ta zoi niiti ti ʼʒeni ʼʒeeʼligi ʼʒilagi ʼʒeezu, é ʼʒe ti ma: «Wo pe wo kweeni ga ada-ʼʒulanumai ʼʒa niima wotii nō zu,

²⁶ keʼle wa menisu ta wa petesu nii Pōle keɛzu, Efeze taazuve ta Azi yooi zu ná pe, é nu moʼinmoʼin tatiga, é da ʼʒe ti ma, ʼʒalagi niiti pe nuiti ti kpeteai ʼboʼʒo ve, naa tanope ge la ga gala.

²⁷ Naama vai ʼʒa vaazu ʼbaaʼʒulazu ada-wotii ma, é beleʼʒula anzanu ʼʒalaga ʼʒalagi Aaleteemise ná-pelei va, naa voluma toʼʒa vala leʼbiya wolai ma, nii é zea, teigi nuiti ti nōkōsu be Azi yooi zu ta eteai pe su.»

²⁸ Naama wooti menigai ma ti ve, ti wola yiiʼʒaawanani, ti da bain, ti da ʼʒe ma: «Efeze nuiti ta-ʼʒalagi Aaleteemise wōloʼʒo!»

²⁹ Taai zu ná pe ge ʼʒeni nō wuulee, ti pe ti liini ʼbōoma ga kpizei naama adave, ná ga maaʼbo bosuve, ti li ga Pōle zieʼnōʼʒo felegoiti Maseedōine nuiti Gaiyuse ta Alisetaake.

³⁰ Pōle ʼʒeni pō é ʼboʼʒo le ga bebei, keʼle kaladopoiti ti la ʼʒeni keeni.

³¹ Azi nu wolaiti tanigaa vōlo, niiti ti ʼʒeni ga ʼbōlaiti, naati ti wooleveni ma, ti ʼʒe ma, é mina li maaʼbo bosuve.

³² Eɛ pe ge ʼʒeni ʼbainsu ga velei é pō la, tōzei faa wuuleegi wola wōloʼni bebei zaama, nui ʼbōlozu ti la vōlo ʼʒeni kweeni lee vaa zu ti ʼʒaleai ba.

³³ Nui tanigaa ti ma vai zuǵulani Alegezandele ma, nii Zuifuiti ti ǵeni daavilisu velelaυe. Alegezandele yee ǵeeni ti ma bebe, e ǵeni pǵ ga e goozuǵula bo bebei ǵaazu.

³⁴ Kele ti kwεεgai ma ga toǵa ga Zuifui ta, ti pe ti ǵeni bainsu lele felegǵ laawu, ti da ǵe ma: «Efeze nuiti ta-ǵalagi Aaleteemise wǵǵǵ!»

³⁵ Gaabelagi zu, taa zeυe ǵe nui zooni e bebei ǵaabε, e ǵeni ti ma: «Efeze nuiti, be ǵa e la kwεε ga Efeze taai ǵa ga Aaleteemise wolai nǵ-pelei makeσυe, ta maaniinigi nii e ǵulani geeǵǵǵgi zu, e loo?»

³⁶ Tei nu nǵpe ge la zooga zeǵezu naa ǵa, wo maanεευe wo maagε kpǵ, wo mina kazemazu vaa nǵpe ke.

³⁷ Tǵzei wo va ga zunui niiti, tama ti la faa ǵolǵoloni gala pelei ma, ti la woo ǵǵu woni ada-anzanu ǵalagi ma.

³⁸ Ni nui tanǵpe sǵ ka Deemeetiliyuse υe ta nǵ-ǵeeligǵ ǵεεǵǵǵǵiti be, tukpǵaaleυe voloiti ta nǵ, tukpǵaaleυe nuiti ta nǵ, ti va ti ta-baazaǵai la.

³⁹ Kele ni faa ǵiligaa ta wo ǵisu, naati gaagǵa ǵula ba gaaleba ǵitei zu.

⁴⁰ Zaa vai nii teυegai, ni ade la daani ma, toǵa la ade unma, ti ade veelala, eǵe ada ǵe ga gaazuleυe vea, tǵzei gi woozuǵulasu nǵpe ge la nǵ, nii a ǵe ga kpǵgi nii ma unǵi.»

⁴¹ Sieǵi zu e beni la ga naama wooiti bo, e bebei ǵaagǵaleni ma.

20

Pǵle lii vai Toloase

¹ Sieǵi zu zǵngǵi beni la, Pǵle kaladopoiti tolini, e ti lenε. Naa vǵluma e valini ti ma, e pele zo, e da li ga Maseedǵine υele.

² E naama yooi zu zieni, e da tεne mǵinmǵin bo ga kidaaleυe nuiti. Naa vǵluma e liini Geleki yooi zu,

³ e yeni minǵ alu savagǵ laawu. E ǵευele beateni niina ga e le batoι zu, e li Siili, eyesu e faa ǵweesu ga Zuifuiti ti yaavai ǵilivε ma. Naa maavele ma, e deveni ga e ǵale ma Maseedǵine υele.

⁴ Sieǵǵǵǵiti daaseigiti kaa: Beelee nui Piiluse nǵ-doun zunui Sopateεl, Tesalǵnike nu felegǵi Alisetaake ta Sekǵnduse, naa υee Delebe nui Gaiyuse va, ta Timǵtee, naa vǵluma Azi nuiti Tisike ta Tolofime.

⁵ Naati ti toni da gi luǵǵ, ti li ti da gi bǵun Toloase.

⁶ Gǵnǵi, sieǵi zu bului nii leυe la su naama vεti voloiti ti beni la, gi leeni batoι zu Filipe taazuυe, gi ke ga folo lǵlǵgǵ ziei ǵa, gi li gi ti ǵa Toloase, gi ke minǵ ga dǵǵǵ ǵila.

Etikuse wuzεǵe vai, e ǵula saai ya Toloase

⁷ Dǵǵǵi ma volo mǵunǵi, gi ǵaalea ǵeni de ba ga gi bului ǵaagǵwe bǵǵ va. Tei Pǵle maanεeni ga e li poluma zobui, e ǵeni bǵezu gaalebai zu nuiti pǵ, e nǵ-kpǵei zuǵoozani, eyesu kua zaamai zeeli.

⁸ Lanboi wola mǵinni geezu υelei wu, υe gi ǵeni nǵ gaalebai zu.

⁹ Zunu loungoι ta ǵeni zeini fenetelei laaυe, daaseigi ga Etikuse, tei Pǵle ǵeni nǵ-kpǵei wola zuǵoozazu, niimenii leveni la ga gola, e ǵula geezu υelei zavasiεi zu, e loo zooli ma. Ti buzeǵeni, kele e zaani niina.

¹⁰ Kele sieǵi zu Pǵle vileni da, e maaυeeni zunu loungoι ma, e seǵe e da yeezu, e ǵe ti ma: «A mina yiizoole, toǵa vulua!»

¹¹ Pòle leai ma volu geezu velei wu, é bului galegaleni, é daamii wo. Naa voluma, é yeni kpòezugulai ga eyesu wozai sege ma, é zeba é da li.

¹² Ti vaani ga zunu loungoi, é vulua, naa gèni ga ese pe ñòdòò va.

Pòle liti vai Mile

¹³ Goun, gi toni da Pòle lufo batoi zu, gi li Asòse, miná ga maanèni ga gi Pòle zege ná, egevelei to bòfoi é deveni la, mazòò keni a la leve ga sie kòfoa velei.

¹⁴ Seeliai ma gi ma Asòse, gi sege ni batoi zu, gi li Mitilene.

¹⁵ Gi zege miná, gi ye kpolodei ga poluma zobui, gi zeeli Siyo. Naa volu voloi, gi zeeli Samòse, naa voluma voloi gi lefa zeeli Mile.

¹⁶ Pòle deveni ga é leve Efeze goba, naa ga a ke é mina bòfo ma volo li Azi yooi zu, tòzei é gèni zuvilezu ga é li Zeeluzalame, ni a la zoo gèezu ná Pantekote voloi.

Pòle ná-falima wootti Efeze lotufòiti ma

¹⁷ Kèle Pòle yeni Mile, é keela leve Egilisi lotufòiti tufo Efeze ga ti va.

¹⁸ Siègi zu naati ti vaani la pò be, é gèni ti ma: «Yeegefagalai kpein ge kea wo va, wa bòfoi wo kwèni velei gè gèa ziezu la, é lòzei folo moungi ma, yee gè vileni la Azi yooi ma.

¹⁹ Gè botii gèebe Maligii ve bòfo maayei zu naa veè gòli ta kpòlòiti ba, niiti ti gèni zeizu mà Zuifuiti ta-yaavaiti maavele ma.

²⁰ Wo kwèni balaa ga gè la faa nòpe dòofuni wo va, kèle gè naa pe daazelini wo ma, ta gè wo gála kelei zu, ta wa-veleiti bu ga nii kpein soloogai wo ma.

²¹ Gè gèni Zuifuiti ta zii giligiti tolisu yeenòpe ga ti ti zie velei maavalibo, é vile GALA ba, ta ti gidaaave ade-Maligii Yesu Kilista ma.

²² Niima ziegi zu ná gè liizu Zeeluzalame, Zenvu Nadegai ga é gè, keni gè li. Nòun, gè la kwèni nii é kpòunsu ná.

²³ Kèle taai kpein gè levesu su, Zenvu Nadegai ga deezu ga ze, é bo mà ga kasoi ta maanòfòiti ta kpòunsu.

²⁴ Kèle nòun zenvui la gáazu ga ani nòpe, gè la petesu ga sòbelama ani nòpe, nii mà yiizolei ma, naa ga ga gè kpizei gaabela ta botii, nii gè sòlòogai Maligii Yesu ya, nii é ga gè GALA ná-zaalai ma Woo Niine Uagòi laazeeli.

²⁵ Gè kwèni niina ga woi kpein gè gèa levesu wo zaama, ga GALA ná-masada ma wooi laazeelia wo ma, wo tanòpe ge la mò nòun petega.

²⁶ Naa ga é ba, ná bosu wo ma za ga: Wo tanòpe ma ñamai ma gòto la bà.

²⁷ Tòzei gè la GALA ziima vai tanòpe dòofuni wo va, gè ti pe deebe ga woye.

²⁸ Naa ga é ba, à make bòfo ma, ta GALA ná-baala kpulugi pe ma, nii Zenvu Nadegai wo zèidai unda ga wo make. A gaaaba GALA ná-Egilisi ma, nii é geyaa ga to bòfoi ná-Doun zunui ma ñamai.

²⁹ Gè kwèni ga siègi zu gè liizu la, zuluòbu vileiti ta lò wo zaama, ti la GALA ná-baala kpulugi maawòingà.

³⁰ Wa bòfoi wo zaama, nui tanigaa ta wuzegèzu, ti da zee bòèiti bo, nii a ke ti kaladopoiti tati ga ti vò pelei.

³¹ A wele bòfo ma mu, wo gize su ga kona savagò laawu, gè la bòlòni folo veè kpidi va ga wo gilagilagi pe tenega yeeta vòò ga gòli.

³² Niizu, ná wo veezu GALA ta ná-zaalai ma wooi ya. Zobogi ga GALA be ga é wo wòòò kidaavei zu, ta é tuyai loo wo ve, nii é makegai nu ñadegaiti pe be.

³³ Gáazu la gúlani nu nòpe ná-wali ba zanu, ba nu ná-segea va.

³⁴ A wελε zεeiti ba, wa 66f6i wo kwεeni ga niiti ka ti māvavaii gaafulaai ba, ta z6iti balaa ti gεa p6lu.

³⁵ Gε dεεve ga woye kevelei pe su ga vele fana wo maaneai wo botii gε la, nii wo 66su da zεbesulala nuiti ba, wo gize balaa Maliqi 66f6i wooi zu, nii ε boni ga: «Undaanεε gα faanεε gε nui ve, ε leve naa va, nii ε sol66su.» »

³⁶ Siεgi zu ε beni la ga naama wooiti bo, ε vileni niibiqa ga ti GALA fali v66ma.

³⁷ Ti pe ti leveveni P6le g6bu, ti da wola w6la, ti da neene.

³⁸ P6le wooi ε boni ti ma ga: «Wo la m6 gāazuve vεtega,» naa gα ε ti wola yiizooleni. Ti liini ti pu ga pele 6at6i v6 be.

21

P6le lεε vai Zeeluzalεme

¹ Gi zεgeai ma ti g6ba, gi lεeni 6at6i zu, gi sakpa K6se, naa v6luma voloi gi zeeli L66de, gi zεge minā gi li Patala.

² Tei gi 6at6i ta gαani minā, ε da kpolodei maaleve ga Fenisi vele, gi lεeni su, gi da li.

³ Gi zeelii ma Sipele g6bave, gi zeni ga g6vεzu vele, gi li ga Siili vele. Gi loni Tiil, t66zei minā gα 6at6i maaneeni ga ε laayei nā nā-kas6i wu.

⁴ Gi kaladopoiti kaani minā, gi yeni ti g6ba d66f6 gila daawu. Zεnvu Nadegai puuni naati ziima ga ti P6le lεne ga ε mina lε Zeeluzalεme.

⁵ Kele naama voloiti tevagai ma, gi pele zoni, ti pe ti gi v6uni ga pele, ta tianzaiti ε vεε ti-lointi ba, eyesu gi g6la taai va, gi vileni niibiqa kpolodei laave ga gi GALA fali.

⁶ Naa v6luma, gi valini 66f6 ma ga tiye, g6un gi lε 6at6i zu, tiya ma, ti gale ma ta-laazu.

⁷ Gi kpolode gα ziei gαabelani ga gi zεge Tiil gi li Petoleemayise, gi laali kidaaleve nuiti ma minā, gi folo gila ke ti va.

⁸ Gi zεge nā poluma voloi, gi zeelini Seezalee. Gi lεeni woo niine vag6 laazeeli nui Filipe nā-pelei wu, ε gēni ga nu l6felaiti gila, niiti zeelobai woni ga tiye. Gi yeni nā-pelei wu.

⁹ Anza lopo naanig6 gēni zea, ti la dε zunu vaa gfwεε, naati ti gēni GALA gooi wosu.

¹⁰ Tei gi ku gεeni nā fele, GALA goo wo nui ta zεgēni Zudee yooi zu, ε yei, daaseigi ga Agabuse.

¹¹ E vaani gi v6 be, ε P6le nā-saamaqiligi zεge, ε g6g6iti ta zeeiti sugili, ε gε ma: «Zεnvu Nadegai gε: «Zunui nii n6n6 ga saamaqiligi nii, vele gα Zuifuiti ti vaazu gilizu la Zeeluzalεme, ti fe zii qiligiti zea.» »

¹² Gi naama wooi menigai ma ga taai naa zu nuiti, gi P6le maaneeneni ga ε mina lε Zeeluzalεme.

¹³ Kele P6le gi wooqaaivoteni, ε gε ma: «Lee fana wo keεzu, wo da w6la, wo da zii g6log6lo? N6un, kεvele 6εteve glii vai n6 laade, kele gε za balaa Zeeluzalεme Maliqii Yesu laaseigi vε.»

¹⁴ Tei gi la gēni zoosu gi va nā-kisiei lati, gi la m6 gēni daani kpaangbali, gi gēni ma n6: «Maliqii yiimai zoo, ε gε!»

¹⁵ Naama voloiti tevagai ma, gi gα-gεvele 6εtēni, gi lε Zeeluzalεme.

¹⁶ Kaladopoi tanigaa ti zεgēni Seezalee, ti vilε gi v6lu, ti li ti gi laazuveε Sipele nui ta nā-pelei wu, daaseigi ga Menas6n, zunui naa gēni ga kidaaleve nu v6loma.

P6le ta Zake ti g6mi fai

17 Siigi zu gi zeelini la Zeeluzalame, kidaaleve nuiti ti gi laagomini ga koozuneei.

18 Poluma voloi, Pøle veeni gi va, gi li Zake vo be, totugõiti gaalea gjeni de ba balaa ná.

19 Pøle ti luwõni, naa voluma é tõezei ga naa zufulaa ti ma ga gilagila, nii GALA ge keai zii giligiti saama ga ná-botii maavele.

20 Ti begai ma ga goomeni, ti lebiyai veeni GALA be. Naa voluma, ti gjeni ma: «Kèeloun, è petega, nu waa moinmoin ge gidaalevea Zuifuiti saama, ti pe ti zebezegewe tõi zo fai zu ga gola.

21 Tama ti menige ga Zuifuiti niiti ti zii giligiti saama, da naati pe kalasu ga ti betewe Moize ná-tõgi ba, da gæezu ti ma ti mina mo ti-lointi tati pelevolu, naa voluma ti mina mo vokõgo faa volõmaiti ma.

22 Toja ge fale mu? Tõezei zefge ma nõpe ge la ba, ta vaazu menisu ga è vaave.

23 Naa ga é ba, nii gi bosu è ma, naa ge. Zunu naanigõ ga gi zaama, niiti ti minazefge keai,

24 ti zefge wo bõgo nade võõma wa tiye, è ti-maavaiti pe sege ga gasõ, naa ga a ke ti tõungiti kpuye. Naazu ese pe ka kwæe ga zeei ga ti bogai ti ma da-vaaz, kele da balaagi da ga tõ so nui ta.

25 Nii é ga zii giligiti tõi, niiti ti gidaaleveai, gi sevei levege ti ma ga ti mina da ga suaiti mi, niiti ti gfulaai ga zalaqai kõõgo ganigiti be, ta namai, naa ve suaiti ba ti ma nama la vuuni, ti bõgo maape balaa ga kologologi.»

26 Poluma voloi Pøle zunui naati segeni, ti bõgo nade ta naati, naa voluma ti le GALA sei velei wu. E kui le ga tiye voloi ta-nade fai gaaabelazu la, yeei zalaqai maaneai la, é gfula ti gilagilagi ve.

Pøle zo fai GALA sei velei wu

27 Folo lãfelasiei gaaabelazuve gjai ma zeelizu, Azi yooi zu Zuifuiti ti Pøle gjaai ma GALA sei velei wu, ti bebei pe buzegeni daalõõma, ti so,

28 ti da kpeei loo, ti da ge ma: «Izelayele nuiti, à bõ gi va! Welæ, zunui nii ga é ese pe kalasu adaave pe Izelayele nuõuseiti daalõõma, ta Moize ná-tõgi ta GALA sei velei laalõõma, é lea ga võõ zii giligiti GALA sei velei wu, ti ada nãdegai nii gõzõa!»

29 Ti gjeni naa wosu, tõezei mounpa ti Efeze nui Tolofime gjaani Pøle volu taazuve, ti gjeni kaazu ga tæve ga naa GALA sei velei wu.

30 Taazuve naa pe ge gjeni gaama wuulee, nuõuseiti ti da gfula adeti pe ga kpizei, ti da va, ti Pøle zoni, ti kula GALA sei velei wu, ti kpogiti daagfulu gaamaõ.

31 Ti gjeni gæezu, ti Pøle va, eyesu ma wooi zeeli Wõõme salavusu bulugiti unda gõõgfulubai ma ga Zeeluzalame taazuve ga wuulee.

32 Gaamago nõ, é salavusuiti ta ta-gundigiiti segeni, ti li bebei vo pelei ga kpizei. Ti kõõgfulubai gjaai ma ta salavusuiti, ti beni Pøle loja vai va.

33 Kõõgfulubai maõugani Pøle va, é so, é devei ve ga ti gili ga yõõõ felegõ. Naa voluma, é ti gaaazani ga toja ga bõ, ta leeni ga é keai.

34 Kele bebei zaama ese pe ge gjeni nõõ wosu, ti da bain, ti woo la liini ga faa gila. Tei kõõgfulubai la gjeni faa nõpe gaagaazu naama vaa zupui zaama, é devei veeni ga ti lii la kõõlaqai zu.

35 Siigi zu Pøle gjeni la nu læzuvæ, keni salavusuiti ti segeni, tõezei bebei ná-ziiõulai va,

36 mazõõõ bebei gjeni polu, ti da bain, ti da ge ma: «À paa!»

17 Naa voluma, siegi zu ge vaani la volu Zeeluzalame, yeeta ge feni GALA falizu GALA sei velei wu sugili.

18 Ge weleni, ge Maligii ga, e da ge ma: «Suvile, e gula Zeeluzalame va, toozei nubusei niiti ti zeini na, ti la woiloga pe da-zeele wooi ma, e vile ndun ba.»

19 Ge googaavoteni, ge ge ma: «Maligii, ti pe ti sugwenei ga ge gea liizu GALA debi veleiti bu, ge da naama nuiti pili kasoi ga, ta ge da ti loga, niiti ti gidaaleveai e ma.»

20 Anee balaa siegi zu ti feni da-zeele Etiyeni vaazu la, na bogoi ge feni na, ge vaani bu, na ga ge feni makesu ma nu vaa nuiti ta-zegeiti ba.»

21 Naazu Maligii feni ma: «Li, na e levesu goozama poun zii giligiti po be.» »

Pole vili fai kasoi ga

22 Ti woiloni goo ma, eyesu e naama wooi wo. Kele naa voluma ti woogulani, ti ge ma: «A nii defala nui vaa! Maa la nenei ga wo va ze vulua!»

23 Ti feni kpee loozu, ti da ta-zegeiti pili ya, ti da futiligi wuzegfe geezuve.

24 Koojulu bai devei veeni ga ti le ga Pole koolafai zu, ti gaazaga ga kpakoi, nii a ke ti kwee lee vaa zu nuiti ti bainsu fani toun daalofoma.

25 Tei ti feni gilizu ga ti va dogo, Pole salavusu gundigii gaazafani, e ge ma: «Zobo feeve wo ya ga Wolome nu loga, nii na-tukpoi gaa la de volo leveni?»

26 Salavusu gundigii naa menigai ma, e liini e ge koojulu bai ma: «Lee ga e vaazu keezu? Zunui nii ga ga Wolome nu.»

27 Koojulu bai vaani, e ge Pole ma: «Bo ma, da ga Wolome nu gitefite?» Pole ge ma: «Ungo.»

28 Koojulu bai ge ma: «Wali wola ga ndun ge kula, ge va ge ga Wolome nu.» Pole ge ma: «Ndun, sologge su.»

29 Zoit ti feni gaazafasu ga kpakoi, naati ti beni ba. Koojulu bai wola luani, e kweegai ma ga Pole ga ga Wolome nu, tama e naa gililai ga yolofoit.

Pole feni tukpogaaleve nuiti kakala

30 Poluma zobui, tei koojulu bai feni po ga e naama vai gwee gitefite, nii Zuifuiti ti Pole veelalazu su, e fieni, e devei ve ga zala ga gula gundigii ta tukpogaaleve nu wolaiti pe ti gaale ba. Naa voluma e devei veeni ga ti yei ga Pole, e naa vileni ti zaama.

23

1 Pole weleni tukpogaaleve nu wolaiti pe ba, e ge ti ma: «Keeleaiti, sieve GALA gaazu ga kisie vagoi eyesu za voloi.»

2 Kele zala ga gula gundigi wolai Ananiase devei veeni naama nuiti zea, niiti ti feni Pole goba, ga ti naa loga daave.

3 Naama ziegi zu Pole feni ma: «GALA ka e loga, siqi kolegi! Da zeini ga e na-tukpoi gaaleve ga tugi, e zeba e da devei ve tugi laalofoma ga ti dogo!»

4 Zoit ti feni na, naati ti feni Pole ma: «Da GALA na-zala ga gula gundigi wolai voomusu!»

5 Pole feni ti ma: «Keeleaiti, ge la gea kwee ga zala ga gula gundigi wolai ve, toozei seveve GALA sevei zu ga: «Mina woo joo wo da-nubuseiti ta-gundigii ma.» »

6 Tei Pole kweeni ga kpogi gilazuve ga ga Saduseyeinti, gilazuve ge ga Falizieinti, e woogulani tukpogaaleve nu wolaiti saama, e ge ma: «Keeleaiti, na ga Falizien, Falizien ta na-doun zunu ga ga ze, kitogi e zea goveiti buzege vai zu saai ya, naa maavele ga za tukpogaalevezu la.»

7 E naama wooi wogai ma, maaɟaali lɔni Falizieinti ta Saduseyeinti zoɟozu, bebei ɟaagwεeni su fele.

8 Tɔzei Saduseyeinti ti ɟeni bosu ga goveiti ti la wuzeɟea saai ya, geezuɟeela la ná, ta zenvu la ná, Falizieinti ma ti laave naama vaiti pe da.

9 Kpɔe wolai leveni, Falizieinti pɔ pele tɔ kalamɔin tanigaa ti wuzegeni, ti maaɟaali vili su, ti ɟe ma: «Gi la zunu nii zo jɔu nɔpe kaazu. Be ɟa é kwεε ni zenvui ta ɟa kpɔeai pɔ, ba geezuɟeelai ta ɟa kpɔeai pɔ?»

10 Kpɔe zuwɔlɔni, kɔɟfulubai ɟeni luazu ga nuiti ti mina Pɔle vaa, é devei veeni salaɔusu bulu gila zea ga ti yei ti Pɔle ɟula ti zaama, ti lee la kɔlaɟai zu.

11 Naama yee bidii, Maligii ɟulani kelema Pɔle ve, é ɟe ma: «Zεbezege, é ɟea ga ná-zeelei Zeeluzaleme, keni balaa è ɟe ga ná-zeelei Wɔlɔme taazuve.»

Zuifuiti ta-yaavai Pɔle laalɔɟoma

12 Poluma voloi sobuzobu wolai, Zuifuiti tanigaa ti yaavai ɟilini, ti ɟona ga tanɔpe ge mina daami wo ba kpɔle, keni ta Pɔle vaana pe.

13 Zɔiti ti naama yaavai beteni, ti mɔinni nu vuunaanigɔ (40) ma.

14 Ti liini zalaɟa ɟula ɟundifuiti pɔ be ta totuɟɔiti, ti ɟe ti ma: «Gi minazeɟeve, gi ɟona ga gi la ani nɔpe pokɔɟoga, ni gi la de Pɔle vaani.

15 Wa balaa mu, à zoloo faa ɟila ma wa tukpɔɟaaleve nu wolaiti, wo bɔe kɔɟfulubai vɔ, ga é va ga Pɔle wo vɔ, eɟe wa ɟe ná-fai wuuwetesu ga pagɔ. Goun, gi ɟevele beteve naama zie su ga é va ɟe é zeeli, gi paa.»

16 Kele Pɔle daabei yaavai naa zuɟwεeni, é liini kɔlaɟai zu, é suɟula Pɔle ma.

17 Pɔle salaɔusu ɟundigɔ gila tolini, é ɟe ma: «Li ga zunu loungoi nii kɔɟfulubai vɔ be, faa ɟa kisu ga é bo naa ma.»

18 Salaɔusu ɟundigii naa liini ga zunu loungoi kɔɟfulubai vɔ be, é ɟe ma: «Kasɔɟa nui Pɔle ɟe ge va ga zunu loungoi nii è vɔ, faa ɟa kisu ga é bo è ma.»

19 Kɔɟfulubai zunu loungoi zoni zeei va, é lii la, ti maaɟelesa ge leve, é ɟe ma: «Lee ɟa è pɔ ga è bo mà?»

20 Naa gooɟaavoteni, é ɟe ma: «Zuifuiti ti zolooge ma ga ti va è vɔ be ga è Pɔle leve tukpɔɟaaleve nu wolaiti pɔ lina, eɟe ta ɟe ná-fai wuuwetesu ga pagɔ.

21 Kele mina woilo ti-woo ma, tɔzei tanigaa ta ti zaama ta mɔin nu vuunaanigɔ (40) ma, niiti ti minazeɟeai, ti ɟona ga ti la daami woga ba kpɔle, ni ti la de Pɔle vaani, ti ɟevele beteve na, da nɔ ɟa niina, ti è bɔunsu ga è va bu.»

22 Kɔɟfulubai beni zunu loungoi va, é li, kele é naa laa maaɟakpani, é ɟe ma: «Mina bo nu nɔpe ma ga è vaa ve è niima vai wo mà.»

Ti Pɔle leve fai masagi Felikise ma

23 Naa vɔluma, kɔɟfulubai ná-salaɔusu ɟundigɔ felego lolini, é ɟe ti ma: «À salaɔusu unfelegɔ (200) ɟevele bete, ta soo bize zalaɔusu vuulofela (70), naa vεε kpεen vili nu unfelegɔ (200) va, za bidii nɔ lelei laaɔuusiei ma, wo li Seezalee.

24 Keni balaa wo sooiti faaɟe Pɔle ve, naa ɟa a ke é zeeli zou zεve ɟundigii Felikise ma ga pagɔ.»

25 Ná-sevei zu wooi ɟaa, nii é keeni:

26 «Kelode Lisiyase ɟa é ná-tuɔɔ gooi laazeelzu ná-nu vago wolai zou zεve ɟundigii Felikise ma.

27 Zuifuiti ti zunui tei soni, nii gè tevesu è ma, ti ɟenina paazu, eyesu gè zoloo ná ma, ga salaɔusui bulugiti ti kula ti ya, gè kwεεgai ma ga toɟa ga Wɔlɔme nu.

28 Tei gè ɟeni pɔ ga gè so ungi ɟwεε, gè liini la ta-lukpɔɟaaleve nu wolaiti kakala.

²⁹ Gè pɛtɛni ga ta peelalazu, é vile ta-lɔgi ma vaiti ba, keɛ é ɟula naa volu, é la faa ɟili koloɟoloni, nii nu a paa su, ɓa nu a gili ma vaa zu.

³⁰ Keɛ nui ta gòì vea ga yaavai ɟilive ma ga ti paa. Naa ɟa é kea, gè la ná maabòunsu, gè tevega è ma, gè maalò nuii deve ga ti va è vò be, ti baazaɟa ná.»

³¹ Tei salavusuiti ti naama levei zòbòni, ti Pòle zɛɟeni ga kpidii, eyesu ti zeeli Antipatili.

³² Poluma zobui, ti ɟaleni ma kòolaɟai zu, ti zɛ soo ɓize zalavusuiti zea, ti li ta naati.

³³ Ti zeelii ma Seezalee, naati ti sevei veeni zou zɛve ɟundiɟii ya, ti Pòle lɛɛ la.

³⁴ Siɛgi zu é beni la ga sevei ɟala, é Pòle ɟaazaɟani naa zɛɟezuve ma. Tei é kwɛɛni ga naa zɛɟeve Silisi ɟovii ma,

³⁵ é ɟɛni naa ma: «Nà è woomeni, siɛgi zu è maalò nuii ti vaazu la.» E devei veeni ga ti make naa va Elòde ná-masa pɛlei wu.

24

Pòle maalò vai zou zɛve ɟundiɟii Felikise ma

¹ Folo lòlugo volu ma, zalaɟa ɟula ɟundiɟi wolai Ananiase, ta totuɟoiti, naa vɛɛ laavaawo gila ba daaseigi ga Teeletule, ti yeini Seezalee. Ti zeelini zou zɛve ɟundiɟii Felikise vò be, ti baazaɟa ma ga Pòle laalɔɟ.

² Ti naa lolini, Teeletule ná-kpòezuɟulai lòzeini ɟani: «Ee, gá-nu vagoi Felikise, è zaala ɟa gi ziilei daazeelii zu la, ta falibo pagoi niiti ti zooli zu, gi naati salòɟa ga da-ɟima wotii maavele.

³ La da ga yeeɟɛɟalal pɛ su, ta adɛ pɛ gi da-vaa ɓɔɟoi wuuɟwɛɛ.

⁴ Keɛ gi la pò ga gi è lebi zeini ada ɟilagi, naa ɟa é ba, soma da-nu vagoi la zu, è woilo gi-woo ma yeeɟɛɟala ɓuɟako laawu.

⁵ Gi kaave ga zunui nii ɟa ga debulusa nu wola nuɓuseiti saama, toɟa kpòei lòzu Zuifuiti pɛ zòɟozu eteai zu ná pɛ, toɟa é ga Nazalete ɟalabo nuii talotuɟoi.

⁶ E ɟaabaani vòlò ga é GALA sei velei ɟòzò, tama gi so. [Gi ɟeni pò ga gi ná-tukpòì ɟaaleve, eɟevelei gá-lɔgi la.

⁷ Keɛ kòɔɟulubai Lisiyase vaani ga maabaai, é kula gi ya,

⁸ è devei ve ga gi va, gi gá-baazaɟai la è vò be.] Da ɓɔɟoi gaazaɟa, è naama vaiti kwɛɛ niiti gi ti-ma baazaɟai wosu è ma ga daalɔɟ.»

⁹ Zuifuiti ti vaani bu, ti ɟɛ ma zekana niima vaiti ti la.

Pòle ná-goozuɟulagi

¹⁰ Zou zɛve ɟundiɟii yeeleteni Pòle ma ga é ɓòɛ, Pòle kpòei zɛɟeni, é ɟɛ ma: «Gè kwɛɛni ga kaite da ɟa é tukpòɟaalevezu gá-yooi zu, naa maavele ma ná vaazu ná-goozuɟulagi wosu è ma ladalai pɛ su.

¹¹ Da ɓɔɟoi da zoo è poluɟula ga é la de leveni folo puugo maazu felegò (12) va, gè lɛɛni Zeeluzaleme GALA debi vai ma.

¹² Nu la kàani GALA sei velei wu, ɓa GALA debi veleiti bu, ɓa taazuve gi va da maɟaali ɟɛ ga nu, gè va nuɓuseiti buzeɟe kpòeleve vaa ma.

¹³ Niima nuii ti la zooga ti va gaama ɟila kpala deɛ naama vaiti su, niiti ti málòzu ti zu.

¹⁴ Nii gè kwɛɛni naa ɟa ga, ná gi-mɛmɛwolani ta-GALAGI lebizu ga kidaaleve vele niinei, nii ti ɟɛɛzu ma, gaagwɛ velei. Nòun, dàave naa pɛ da, nii sevei tɔgi zu ta GALA goo wo nuii ta-zɛveiti su.

15 Kitogi ɔa zɛa, ɛ lo GALA ba, naama ɔitogi ɔa baalaa ga tɔnɔ, ga ɔɔvɛiti ta wuzɛge saai ya, telebo nuiti ta telebotala nuiti.

16 Naa ɔa ɛ ba, na ɔaabaazu kele yeenɔpɛ ga peelaazu nɔpɛ ge mina ɔɛ ba na-kisiei zu, GALA ta nuiti gaazu.

17 Naa ɔolu kona moimɔimɔim tevegai ma, paave ga gɛ faabɔɔɔi ɔɛ na-zou zu nuiti bɛ, ta gɛ zalaɔa ɔula, gɛ fe GALA bɛ.

18 Nazu ɔa ti kaani la GALA sei vɛlei ma ɔoizuve, kpegai ma ga na-ɔade fai pɛ kɛ, beɛ la ɔɛni kɔba, zɔngɔ la ɔɛni na.

19 Kɛle Zuifu tanigaa ti zɛɔɛi Azi, naati ka ti va ti pɛtɛ, tiya mu ka vɔlo maa ɔɛa nɛɛni ga ti va ti baazaɔa ɛ ma, ni faa ɔa ti ɔisu nɔun daalɔɔma.

20 Ni naa laade, zɔiti ti vɛ, naati ti dɛɛna nii nɔpɛ ti kaai ga pɛelalazuve, siegi zu gɛ ɔɛni la tukpɔɔaaleve nu wolaiti kakala.

21 Kɛni, ni ti yiiɔaawanave ma, tɔzei naama wooi va gɛ boni kpaun ti zaama ga: «Kitogi ɛ zɛa ɔvɛiti buzɛge vai va saai ya, naa maavele ɔa za tukpɔɔaalevezu la wo ɔakala.»

22 Tei Felikise bɔɔɔi faa ɔiteɔite kwɛɛ ɛ vile kidaaleve vɛle niinei va, ɛ ku loni ma dɛ, ɛ ɔɛ ti ma: «Siegi zu kɔɔɔfuluɔai Lisiyase vaazu la, na ɔa-vai wuuɛtɛ niina.»

23 E devei veeni salaɔusu ɔundiɔii ya ga ɛ makɛ Pɔle ma kasoi ɔa, kɛle ɛ mina ɔa ga naa wola ɔata, ta ɛ mina pele leve naa na-nui tanɔpɛ tuɔɔ ga ti va faa ɔɛ bɛ.

24 Ku ɔɛni fele naa ɔoluma, Felikise vaani ta anzai Dulisile, nii ɛ ɔɛni ga Zuifui ta. E nu levei ga ti va ga Pɔle, ɛ woiloni naa woo ma, ɛ vile kidaalevei va Yesu Kilista ma.

25 Kɛle tei Pɔle ɔɛni bɔɛzu, ɛ vile telebodai va, ta bɔɔɔzɔgi, naa vɛɛ tukpɔi va ɛ vaazu, Felikise luani gola, ɛ ɔɛ Pɔle ma: «Gula ɔolu dɛ, voloi na yeeɔɔgala vago zɔlɔɔ da, na ɛ loli niina.»

26 E ki ɔɛni ba ga Pɔle ɔa wali veezu zea, naa ɔa ɛ kɛɛni ɛ ɔɛni naa lolisu da valafala, ɛ da yɛpɛ pɔ.

27 Ti yeni naa zu kona felegɔ leve, naa ɔoluma ti Felikise maavalibo ga Polisiyuse Fɛsetuse. Tei Felikise ɔɛni pɔ ɛ Zuifuiti ziima vai ɔɛ, ɛ Pɔle yeni kasoi ɔa.

25

Pɔle woɔɔula vai masagi Seezaal ma

1 Siegi zu Fɛsetuse folo savagoi ɔɛni la zooi unda, ɛ zɛɛni Seezalee, ɛ lɛ Zeeluzalɛme.

2 Zalaɔa ɔula ɔundiɔiiti ta Zuifuiti ta-nu wolaiti ti vaani pɔ, ti baazaɔa ma ga Pɔle laalɔɔ.

3 Ti gola maanɛɛɛni ga naa ɔɛ ga faabɔɔɔ wola ti vɛ, ɛ Pɔle leve ti ma Zeeluzalɛme. Ti yaavai zeini Pɔle luɔɔ ga ti paa pelei zu.

4 Fɛsetuse ti woɔɔavoteni ga Pɔle ɔa kasoi ɔa Seezalee, naa ɔoluma tɔ bɔɔɔi toɔa ɔalesu ma fala.

5 E ɔɛni ti ma: «Zɔiti ti ga nu ɔiingiti wo zaama, naati ti vile pɔlu, gi li, ni zunui nii faa ɔologolo kɛɛvɛ, ti maabaazaɔa la.»

6 Fɛsetuse folo lɔsava ba folo puugɔ nɔ ɔɛɛni ti va Zeeluzalɛme, ɛ yei ɔolu Seezalee. Poluma voloi, ɛ zeini tukpɔɔaalevezuve, ɛ devei ve ga ti va ga Pɔle.

7 Siegi zu naa vaani la, Zuifui niiti ti zefeni Zeeluzalame ti yei Seezalee, naati ti fakuni ma, ti da maalɔ ga faaʼa golaiti, nii tiya ɔɔfoi ti la feni zooga gaama gefegefede bo su.

8 Pɔle woozufulani, e fe ma: «Gè la faa nɔpe gaazani Zuifuiti ta-ɔgi ma, ta GALA sei vɛlei ma, anee masagi Seezaal balaa ma.»

9 Tei Fesetuse feni pɔ e Zuifuiti ziima vai fe, e feni Pɔle ma: «Da pɔ ga e li Zeeluzalame, ade pe ade ye na da-lukpoi faaleve gaazu, e lo niima vai va?»

10 Pɔle goofaavoteni, e fe ma: «Ba-o, na loni ve masagi na-tukpɔfaalevezuve, ve fa na-tukpoi faalevezu na. Gè la telebotala vaa nɔpe keeni ga Zuifuiti, egevele da ɔɔfoi e naa gweeni la.

11 Ni na ga sɔba nu, baa ni gè faa ɔloɔfologe, nii soloogai saai ma, gè la feleni ndun saa vai va, kele ni gaama nɔpe ge la niiti ta-baazaɔai zu, nii ti bosu ga ze, zobo ge la nu nɔpe zea ga e ndun fe ti ya. Na woogulazu masagi Seezaal ma, gè sufula ma.»

12 Siegi zu Fesetuse ta nu wolaiti ti beni la ga un pe ɔɔfo va, e Pɔle woofaavoteni, e fe ma: «È woogulaa Seezaal ma, naa fa e ba, keeni niina e li nɔ ti Seezaal fakala.»

Pɔle lo fai Agelipa ta Belenise fakala

13 Ku feni fele, naa voluma masagi Agelipa ta Belenise ti vaani laaliizu Fesetuse ma, Seezalee.

14 Tei e feni ku fenezu na fele, Fesetuse Pɔle na-fai keeni ga masagi, e fe ma: «Felikise zunui gila zege ve kasoi fa.

15 Siegi zu gè liini la Zeeluzalame, zalaɔa gɔla gundigiiti ta Zuifuiti talotugɔiti ti baazaɔani ga daalɔfo, ti fe gè na-saa vai leve.

16 Gè feni ti ma: «Wɔlɔme nuiti ti la da ga nui zaa vai levea nɔ, ni ti la ma nui loni maalɔɔ nuiti kakala, ti va lukpɔ ta naati e woozufula.»

17 Naa fa e keeni ti vaani ve, gè la ku gili toni ma, poluma zobui nɔ gè zeini tukpɔfaalevezuve, gè devei veeni ga ti va ga zunui naa.

18 Gè feni gisiezuzo ga kpɔɔɔfoiti ta vaazu maalɔɔzu ga faagaaza golaiti, kele naa la feni.

19 Nii baagi e feni ti yɔfozu, naa feni nɔ ga fai tanigaa ti vɛlgai ta-gala pelei va, ta zunui gila nii daa ga Yesu, nii e zaani, tama Pɔle fenezu ma toɔa vulua.

20 Gè peteni ga gè la zooga deve nɔpe segezu naa gefala vai zu, naa fa e keeni, gè Pɔle faazaɔani, ni toɔa pɔ ga e li Zeeluzalame, ti na-tukpoi faaleve miná.

21 Kele Pɔle woogulani niina masa golai ma, e naa gwee faa loo na-fai zu, gè devee ga ti make ba kasoi fa eyesu gè teve Seezaal ma.»

22 Agelipa feni Fesetuse ma: «Na balaa na pɔ gè zunui naa woomeni.» Naa fe ma: «Lina da goomeni.»

23 Poluma voloi Agelipa ta Belenise ti keeni tukpɔfaaleve vɛlei wu lebiya wolai zaama, kɔɔfulubaiti ta taazuve nu wolaiti ti feni ti volu. Fesetuse devei veeni ti va ga Pɔle.

24 Naama ziegi zu Fesetuse feni ma: «Masagi Agelipa ta woigi pe wo gi goba, zunui nii e wo fakala, nii fa Zuifuiti ti ma vɛbe wolai vaani, ti baazaɔa ma ga daalɔfo Zeeluzalame ta taai nii zu, ti da bain, ti fe zunui nii maa la mɔ neeni, e va ye vulua.

25 Ndun gè kaave ga e la faa gaazani, nii nu a paa su, kele tei to ɔɔfoi e woogula masa golai ma, gè gisieve ga solooge ga gè teve naa ma.

²⁶ Kele tama faa g̃iteg̃ite ge la ná, nii ná seve ná-faa zu masa golai ma, naa g̃a é kea gè toliga wo g̃akala, kele da g̃iteg̃ite é g̃akala, masagi Agelipa, naa g̃a a ke ada bena ga gaazaḡa, gè g̃e kwεε nii gè vaazu sevezu.

²⁷ Tɔɔzei toḡa b̃e ga keleḡeletala va ga gè kasoḡa nu leve, ni gè la s̃oḡi ḡulani kelema, nii é laani unma.»

26

Pɔle ná-goozuḡulagi masagi Agelipa g̃aazu

¹ Agelipa ḡeni Pɔle ma: «Kp̃ɔei g̃a é ya, da zoo è woozuḡula.» Pɔle yemaaleni, é woozuḡula, é ḡe ma:

² «Ee, masagi Agelipa, ḡola undaanεεve ga gè woozuḡula è g̃aazu, é vile naama vaiti p̃e ba, nii Zuifuiti ti daazu unma.

³ Tɔɔzei da b̃oḡoi é Zuifuiti keε vaa volomaiti kwεε kala, ta ta-b̃oεzuḡulaiti. Ná è maanεεvezu soma kae, è yiilɔ, è woilo ḡo ma.

⁴ Zuifuiti p̃e ti s̃ie velei ḡwεε, kaite k̃ei ma ga buzeḡe niineḡi ná-nubuseiti saama, ma un ge da ma ga Zeeluzalεme taazuvε.

⁵ Kaite ti kw̃εeni, tiya b̃oḡoi ni ta p̃ɔ ta zoo ti naama zeele wooi ve, ga gè ná-teai ḡεεve é zoloo kp̃oḡi naa ma, nii ná-fai wola baai ada-GALA pelei ma, naa g̃a é ga Faliz̃iinti ta-b̃oḡi.

⁶ Niima zieḡi zu ti va ga ze tukp̃oḡaalevezuvε, tɔɔzei kitogi naa va, nii é z̃eà minazeg̃eḡi zu, nii GALA ge keeni ade-mεmεwolani b̃e,

⁷ ada-woloda puug̃o maazu feleg̃oiti (12) p̃e kitog̃e naa laazeeli vai va, ti da GALA d̃ebi ma vaa zu kp̃idi vεε folo va. Ee, masagi Agelipa, naama ḡitogi maavele g̃a Zuifuiti ti m̃aalɔzu su!

⁸ Toḡa ḡale mu! Wo la laani da ba ga GALA ka zoo é zenvui ve ḡoveiti zea volu?

⁹ Ñɔun ná b̃oḡoi gè ḡis̃ieni d̃ε ga keeni gè leve ga pele goi ma zii p̃e, gè wuzeg̃e Yesu Nazalεte nui laaseigi laalḡoma.

¹⁰ Naa g̃a gè keeni Zeeluzalεme, zobogi nii gè s̃ɔlɔni zalaḡa ḡula ḡundiḡiiti zea, gè lo naa ma, gè da kidaaleve nui ma m̃oinm̃oin pili kasoi g̃a. Ni a la ḡena ga ti zaa vai leve vai, gè ḡeni ṽoḡp̃εezu ba ga ti maanεεve ga ti za.

¹¹ Gè ḡeni levesu s̃ie m̃oinm̃oin su GALA d̃ebi ṽel̃eiti p̃e bu, ga gè ḡeni faa zeizu ti ma, gè b̃oi ti la ga ti ḡ̃le ta-ḡidaalevei va, ná-ziiḡulai lateve pele ma ti laalḡoma, gè ḡeni liizu gè da ti zo wεen laaiti su.

¹² Naa g̃a gè yeni su yeeta, zalaḡa ḡula ḡundiḡiiti ti valini m̃a ga ta-zobogi gè li Damase.

¹³ Ee, masagi, gè yeni pelei zu, folo bekpeḡi gè wozakalagi g̃a, é zeg̃e geeg̃olḡi zu, é da volo gi-maag̃oolii zu ga s̃ieḡoḡiiti, ma zezei levegai foloi ñɔni va.

¹⁴ Gi p̃e gi looni zoi ma, gè wooi ta m̃enini, é da b̃oε p̃ɔ Alame wooi zu, é da ḡe m̃a: «S̃ole, S̃ole, lee vaa zu è w̃oinzeg̃ezu? Da b̃oḡo maawanazu ga da b̃oḡo l̃ɔna ani g̃aazobagiti ga.»

¹⁵ Gè ḡeni ma: «Be g̃a ga d̃e, M̃aliḡii?» M̃aliḡii ḡe m̃a: «Ná g̃a gè ga Yesu, nii è w̃oinzeg̃ezu.

¹⁶ Kele wuzeg̃e, è lo ḡoḡoiti ga, mazɔlɔ gè ḡulaa é ṽe kelema, nii a ke gè é ḡe ga ná-botig̃e nui, è da zeele wooi wo nuiti ma ga è k̃aave, ta è naama vaiti bo ti ma, niiti gè vaazu ti l̃εezu ga d̃e m̃ɔnɔ.

¹⁷ Ná è unm̃ɔ Zuifuiti ma ta zii ḡiligiti, niiti gè è levesu ti zaama.

18 Nà è levesu, nii a ke è ti-gaazuveti sege ma, è ti gfula kpidii zu, ti va wozakalagi ga, è ti gfula Setana ná-zobogi wu, ti va GALA pò, nii a ke ti zuvaaye ga ta-gfotoiti ta ti tònò zolò òòòma, ta niiti ti jadegai ga kidaalevei maavele nònun ma.»

19 Masagi Agelipa, naa ga é keeni, gè la zooni gè va gjele kulakelemai naa zu vai va, nii gè solòni, é gfula geeqòlògi zu.

20 Kele gè tòozeini de, gè daazeeli Damase nuiti ma, naa voluma Zeeluzalame nuiti, naa ga é zeelini Zudee yooi zu nuiti pe ma, gaafela ga zii giligiti, gè gjeni gjeezu ti ma, keeni ti zie velei maavalibo, ti gidaaaleve GALA ma, ta ti keewotiiti ke niiti ti zoloogai maavalibogi ma keai ta-eteai zu.

21 Naa maavele ga é kea Zuifuiti ti sògai GALA sei velei wu, ti gje ti paa.

22 Kele GALA kpaave nònun maazu, é yega su za zeeli zaaqaza, nà ve mu, gè da zeele wooi wo bolomadògòiti ta seizumaanegigiti ma. Niima gè bosu, naa la ga faa gili nòpe, keeni nii GALA goo wo nuiti ta Moizeni ti boni ga daa ga zeeli.

23 Naa ga é keeni Kilista a la bòlò, ta é gje ga nu môngi gòveiti saama, é wuzegje, naa voluma é kizo fai ma wozakalagi laazeeli de Zuifuiti ma, é leja zeeli zii giligiti balaa ma.»

Masagi Agelipa gisu vai

24 Tei é gjeni bòezu ganu, Fesetuse bainni la, é gje ma: «È litige, Pòle! Da-vaagwe golai gana é bologai!»

25 Pòle googaaavoteni, é gje ma: «Ba-o, nà-nu vago wolai Fesetuse, gè la litini. Wooi niiti gè ti wosu, ta ga gaama bòei, gè ti woge balaa ga gimalai.

26 Tòun volò masagi Agelipa bògò niima vaiti sugwee, naa ga é keezu gè la bòezu pò ga ineine, dàave da ga niima vai tanòpe ge la gjeeni zeemazu, tòozei ti la gjeeni ga dòoguzu va.

27 Masagi Agelipa, é laave nei GALA goo wo nuiti gooiti da? Nònun, kisuqalage ga é laave ti la.»

28 Agelipa gjeni Pòle ma: «Da-gisiei zu, su la mò gfoozani, è kè ga keletien!»

29 Pòle gje ma: «Subufani ba sugfoozani, nà GALA falizu ga da gila nò laade, kele zòiti pe ti gòoi menisu za, wo pe wo gje ga kèvele, é gfula gili gfulu niiti polu!»

30 Naa wogai ma, masagi ve-o, zou zève gfundigii ve-o, Belenise ve-o ta zòiti pe ti sei woni ti gòba, ti pe ti wuzegeni.

31 Siegi zu ti gjeni gfulazu la, ti gjeni gjeezu bògò ma: «Zunui nii la faa nòpe keeni nu a paa ma vaa zu, ba é va vili kasoqa ma vaa zu.»

32 Agelipa gjeni Fesetuse ma: «Ni zunui nii la gjeni wooqulani masagi Seezaal ma, nu a la yeebe ba.»

27

Pòle lii vai Wòlome

1 Tei ti beni ga deve ga gi le batoi zu, gi li Itali yooi zu, ti Pòle ta kasoqa nui taqiligaa veeni masagi Oguste ná-salaavusu bulu kundigii ta ya, nii daaseigi gjeni ga Zuliuse.

2 Gi leeni Adalamite batoi gila su, nii é gjeni levesu bato losuveti Azi yooi zu, gi liini. Alisetaake gjeni gi va, Masedoine yooi zu nu gjeni de, ná-taazuve ga Tesalònike.

3 Poluma voloi gi zeelini Sidon. Tei Zuliuse gjeni ga nu bògò Pòle ve, é vaani bu ga naa li bòlòlaiti pò be, é kpòba zòlò ti ya.

4 Gi zegeni miná, gi da zie ga Sipele gake gòbu velei, tòozei filei gjeni gi laaqomisu.

⁵ Siɛgi zu gi Silisi ta Panfili ɔoloɔɔɛi ɔuɔɔni la, gi zeelini Miila, Lisi yooi zu.

⁶ Salawusu ɔundiɔii Alegezandili ɔatoi gila kaani miná, é ɔa li Itali, é gi le naa zu.

⁷ Folo moinmoin daawu gá-ɔatoi la ɔeni ziezu walafala, gi wola ɔɔlani, gi wa zeeli Kenide taai ɔɔɔɔɔɔ. Tei fiilei la ɔeni kɛɛzu gi wa li miná ɔelei, gi leweni ga Salemonee ɔele, gi leve Kelete ɔake ɔɔbu ɔelei.

⁸ Gi leweni naama ɔake ɔɔɔɔɔɔ ga kpalai nɔ, eyɛsu gi zeeli adaɔɔ ta naa laasei ge ga «Bato losu ɔagɔi,» Lasee taai ɔɔɔɔɔɔ.

⁹ Yeeɔɔɔɔɔɔ moinmoin ge leweni ɔana, ɔato zu ziei ɔeni liizu ga wola ɔaa, tɔɔzei zugi ma ziegi leweni niina. Naa ɔa é kɛɛni, Pɔle ɔeni ti ma:

¹⁰ «Bɔɔlaiti, ná kaazu ga ni ada ɔena ade siei nii wo nɔ ti, faa zuɔɔɔɔɔɔ moinmoin ka ɔɛɛzu ga ɔatoi ta suɔasɔi, kɛɛ ada ɔalaa ade undaa ɔa ɔɛ é ɔili.»

¹¹ Kele salawusu ɔundiɔii laani ɔato ɔize nui ta ɔato kɛɛ nui la, é leve Pɔle wooi ɔa, é ɔeni bosu.

¹² Naa ɔoluma tei ɔato losuɔɔ la ɔeni ɔani ga nu samai leve ná, nuɔusei ɔɔɔɔzu zolooni ma ga gi zeɔɔ ná, ni toɔa zoo ɔɛɛzu gi zeeli Fenikise, Kelete ɔato losuɔɔ nii gaawotegai lekɔɔma nu yeezazuɔɔ folo liizu ɔelei ma, ta lekɔɔma nu ɔɔɔɔɔɔɔɔ folo liizu ɔelei ma, nii a ke gi samai leve miná.

Fiile wolai lokoleve vai kpoloɔɔi ɔa

¹³ Lekɔɔma nu yeezazu ɔele ɔiile goi ɔaani fɛɛ, ti ɔisieni ga ti yiima vai laazeelia ti ɔe, ti kɔlu ɔapɔgi ɔulani ziei wu, ti li ga zie zaama yooi Kelete ɔoba ɔelei.

¹⁴ Kele su la ɔeni ɔɔozani, fiile ɔni nii daaseigi ga «Wulakilɔn,» naa lokoleweni zie zaama laai maazu.

¹⁵ Fiilei ɔatoi zeɔeni ya, naa la ɔeni zobo ɔɔɔɔni fiilei ma, gi ɔɔɔɔ yeni zea, é ɔa li ga giye.

¹⁶ Gi leweni zie zaama you goi ta ɔɔba, daaseigi ga Keloda. Tei é ɔeni gi tago maalɔɔɔɔɔɔ, gi ɔaabaani kele gi kein koi mazɔɔɔ.

¹⁷ Ti teai ma ɔatoi zu, ti kɔɔba ɔele ɔaizieni, ti ɔatoi zaamaɔili ga galuiti. Tei ti ɔeni luazu ga é mina ɔili ɔaɔae munemunegi zu, ti fiile zuzo seɔei yeini, naa ɔa é kɛɛni ti ɔɔɔɔ yeni fiilei ya, é ɔa li ga giye.

¹⁸ Poluma voloi, tei fiilei ɔeni ɔatoi wo la ɔiikɔpisu, ti ná-kasɔi ɔilazu ɔilini ya kpoloɔɔi wu.

¹⁹ Foloji zaɔasiei, ti ɔatoi ɔize zɔɔlaiti pilini ya kpoloɔɔi wu ga ti ɔɔɔɔ yeeiti.

²⁰ Folo moinmoin daawu nu la mɔ ɔeni foloi ta somideɔaiti kaazu. Fiilei ɔeni liizu ga zeeɔaaba nɔ kenein, gaabelasu kito nɔpe ge la mɔ ɔeni gi ɔe, ga gá ye vulua.

²¹ Suɔozani niina gi la daami wosu, Pɔle wuzegeni nuɔuseiti saama, é ɔɛ ma: «Wo pɔtega, ɔɔlaiti, ga maanɛni ga wo woilo ɔɔo ma, ade mina zeɔɔ Kelete, naazu ade ɔea ɔizosu niima maanɔɔɔi ta faa zuɔɔɔɔɔɔlogi nii ma.

²² Kele ná wo lenɛsu niizu ga wo zeɔzezeɔ, wo tanɔpe ge la ɔalaga zenɔvui ma, keni ɔatoi nɔ ɔa é ɔɔɔɔɔɔ.

²³ Za kpidii GALAGI nii gè zea ta gè ɔɔbizu, naa ná-geezuɔeelai gila maabɔɔɔɔɔɔ, ɔa,

²⁴ é ɔɛ má: «Pɔle, mina lua, tɔzei keni é lo feya Seezaal ɔaazu, tɔ ɔɔɔ ka GALA ge è-zieɔɔɔɔiti pe kaliva é ma, tanɔpe ge la zaa.»

²⁵ Naa ɔa é ba, a zeɔzezeɔ mu, ɔɔaiti, tɔzei nɔun daaɔɔ GALA da, ga ɔelei bogai la má, zekana é ɔɛɛzu la.

²⁶ Kele keni ɔe ade ɔili ya zie zaama laai gila su.»

²⁷ Nii ɣeni ga kpidi puugɔ maazu naanisiei (14), fiile wolai ɗa li nɔ ga giye Meeditelanee ɓolodei ɗa, kua zaamai ɓato ɓize nuiti ti gaagɗaani ga gi maaɓuɗa kakei ta ɓa.

²⁸ Ti kɔɗɔ galui ɓilini ziei wu, ti ka ga ɓuɗoozawɛ ga metele ɓuusavagɔ maazu lafela (37). Gi ɓa lago li poun, ti pili mɔnɔ, ti ka ga metele ɓuufelegɔ maazu lasava (28).

²⁹ Kɛɛ tei ti ɣeni luazu ga ɓatoi mina loɗa kɔtuuti ba, ti kɔlu ɗapɔ naanigo ɓilini ɓatoi ɓoga ɓelei, ti ɓala ga wozai seɗema vai.

³⁰ Tei ɓato ɓize nuiti ti ɣeni pɔ ga ti ɓela, ti ɗula ɓatoi zu, ti kein koi ɓilini ziei ɗa, eɗe ta ɗe liizu poun ga ti kɔlu ɗapɔgiti pili ɓelela ɓelei.

³¹ Pɔle ɣeni salavusu ɗundiɗii ma ta salavusuiti: «Ni niima nuiti ti la yeni ɓatoi zu, wo la mɔ ɗizoga.»

³² Salavusuiti ti kein koi ma ɗaluuti teɓeleɓeni naazu, ti ɓe ba, ɛ loo bu.

³³ Wozai seɗe ma la yɔɗɔzu, Pɔle ɣeni nuɓuseiti pe tenesu ga ti daamii wo, ɛ ɗe ti ma: «Za ɗa ga folo puugɔ maazu naanisiei (14) wo ɗa maaɓɔungi wo, wo la de daamii nɔpe boni.

³⁴ Nà wo maanɛɛɛzu deɗemu ga wo daamii wo niina. Naa wola zolooge wo ma, nii a ke wo ɗula ɓe, naa ɓoluma à la dà: Wo tanɔpe undeɗai ɗila kpalaa ge loa ya.»

³⁵ E naa wogai ma, ɛ ɓului zɛɣeni, ɛ mamagi ve GALA ɓe ti pe gaazu, ɛ galeɗale, naa ɓoluma ɛ tɔzei ga mia.

³⁶ Zɔiti pe ti zɛɓezɛɣeni, ti tɔzei ga daamii woga.

³⁷ Gei kpein gi ɣeni ɓatoi zu, gi ɣeni ga nu unfelegɔ puulɓfela maazu lazita (276).

³⁸ Ti daamii wogai ma, ti ɓaa kpe, ti ta ɗulani ɓatoi ɗasɔi ma, moloi da ga beleegi, ti ɗa naa ɓili kpolodei wu.

³⁹ Siɛgi zu woza seɣeni la ma, ti la ɗwɛesu ɗaani kakei ɓa, ti weleni, ti zie bekegi ta ɓete ta ma ɗaɗaegi, ti ɣeni ɗɛɛzu, ni ta zoo ti zo ɓatoi ɓa miná ɓelei.

⁴⁰ Ti kɔlu ɗapɔgiti ma ɗaluuti teɓeleɓeni, ti naati ze ziei wu, ti yeeɓe gaamago ɓato ɓize anii ba. Ti fiile zuzo seɣei wuzɛɣeni, ti te, ti ɗa li ga kakei ma ɓele.

⁴¹ Kɛɛ ti zidani ɗaɗae sidigi gila ba, nii kpolodei ma veinfein felegɔi gaaleai ba yɔɗɔzu, ti ɓata ná. Uelelawe ɓatani ba kpe ɛ la ɣeni niikpisu, ɓoluzuwɛ ɗa galeɗale ga kpolodei ná-zeeɗaabaai.

⁴² Salavusuiti ti zolooni ma ga ti kasoɗa nuiti pe paa, naa ɗa a ke ta mina ye lasesu, ɛ ɓa ɓela.

⁴³ Kɛɛ tei salavusu ɗundiɗii ɣeni pɔ ga ɛ Pɔle ɗizo, ɛ la ɣeni vaani bu, ti ɓa naama vai ɗe. E devei veeni ga zɔiti pe ti zoogai lasesu, naati ti ɓili ziei ɗa maunpa, ti kakei mazɔɔɔ.

⁴⁴ E ɗe zɔiti ti ze gulu zɛɓeiti ma, ɓa ɓatoi ma ɓulukpulugiti ma. Uele ɗana ɛɓe pe ge kakei maaɓɔɔni la ga pagɔ.

28

Pɔle ɗɛai ma zie zaama yooi zu daa ga Malete

¹ Gi ɗulaai ma faaɓaagi laawu, gi kwɛeni ga zie zaama yooi naa laasei ka ga Malete.

² Nà nuiti ti yeezeini gi wu ga pagɔ, ti abu wolai ɗaazoni, ti gi pe toli ga gi ɗɔɓe, tɔzei tonai ta kɔɓei ɗa ɛ ɣeni ɓaazu ga gola.

³ Pɔle kpatagɗalagi ta ɗaaleeni ba ga ɛ pu abui ɗa, kɛɛ abui liegi maavele ma, peeɗaali ɗila ge ɗulani su, ɛ so zeei ɓa.

4 Ná nuiti ti kaalii ɣaai ma zɛleni Pɔle yeei va, ti ɣeni ɣɛɛzu ɔɔɔɔ ma: «Gaama zu zunui nii ɣa ɣɛ ga nu vaa nui ta, kulaa nɔ ɣa feya faa ɔɔii zu kpoloɔɔi wu, gaamanɔ ada-ɣalagi ná-tukpɔi la vaani bu, é va yɛ vulua.»

5 Kɛɛ Pɔle kaalii vɔɔeni abui zu, é la vɔɔɔ ma zoolɛ nɔpɛ gaagɛani.

6 Naama nuiti ti ɣeni ná maaɔɔunsu, é ɣeni ti ɣisu ga ti Pɔle ɣa zeei ve, ɔa é loo é za gaamanɔ. Tɛi ti lɛbini maaɔɔungi naa zu, ti la faa ɣɔu nɔpɛ kaani, é va ɣɛ ga Pɔle, ti-ɣigi valiboni, ti da ɣɛ ma: «Galagi ta ve de.»

7 Ná ɣɔbave zie zaama yooi naa ma nu wola mɔungi daaseigi ga Pubiliuse ná-kpeleiti ti ɣeni ná. E yeezeini gi wu ga nɛnɛgi, é gi laazuve folo savago laawu.

8 Pubiliuse kɛɛɣɛ ɣeni zeeɔɔɛzu, kɔɔkpadimai ta kelendɛgi ɣa é ɣeni ba. Pɔle lɛɛni pɔ ɔɛ, é GALA fali ɔɛ, é yeela ma, é balo.

9 Naa vɔluma, seeɔɛ nui niiti kpein ti ɣeni zie zaama laai zu, ti vaani balaa, tama ti pɛ ti vɔloni.

10 Ti unfema wola veeni gi ve, gi liizuve nii pɛ é ɣeni ga gi ɔɛɔɛma ani, ti naa pɛ feeni gi ve.

Pɔle zeeli vai Wɔlɔme

11 Alu savago leveni pɛ gi va lɛ Alɛgezandili batɔi gila su, nii é samai ɣɛɛni zie zaama laai zu, batɔi naa laaseigi vɔlube ɣeni ga «Gala felegɔiti ti ga yoogiti.»

12 Gi zeelini Silakuse taazuve, gi kɛ miná ga folo savago.

13 Gi zegeni miná, gi da li ga kake ɣɔbu velei, eyɛsu gi zeeli Legio. Poluma voloi lɛkpɛma velei nu yeezazuve viilei lokoleveni, gi kɛɛni ga folo felegɔi gi va zeeli Puzɔle.

14 Gi kidaaleve nuiti tanigaa ɣaani miná, ti gi maanɛɛnɛni ga gi ɔɔɔɔ ɣila kɛ ti va. Uele ɣana gi zeelini la Wɔlɔme.

15 Wɔlɔme ɣidaaleve nuiti ti gi-maawoo mɛnini, ti vile pele ma gi laaɣomisu eyɛsu ti va adave ná laa ga Apiyuse Lɔɔɔɔi, ta ve ná laa ga Wɛɛn Laazu Uele Savagɔi. Siegi zu Pɔle ti ɣaani la, é GALA mamani, naa vɔluma ɣɔ ge lɔɔni.

16 Siegi zu gi zeelini la Wɔlɔme, ti vaani bu ga Pɔle yɛ ɔɔɔɔ vele wu, salavusui gila ge da wele ma.

17 Folo savago levegai ma, Pɔle Zuifuiti ta-lotugɔiti tolini ga ti ɣɔmi ta naati. Siegi zu naati ti vaani la pɔ ɔɛ, é ɣeni ti ma: «Kɛɛleaiti, gɛ la faa ɣɔloɣoloni adanubuseiti ma, gɛ la ade-mɛmɛwolani ta-vaa vɔlɔmai ta ɣɔloɣoloni balaa. Anɛɛ naa ve, ti sɔni, ti pili kasoi ɣa Zeeluzalɛme, ti kula miná, ti fɛ Wɔlɔme nuiti zea.

18 Naati ti ɔɛgai ma ga ná-faiti buuvete, ti ɣeni ɣɛɛzu, ti pɛle, tɔɔzei ti la ɣeni nɔn sɔ kaani, nii soloogai nu va vaa ma.

19 Kɛɛ tɛi Zuifuiti ti la ɣeni vaazu naa wu, kɛɛ ɣeleɣele ge la ɣeni ná keni gɛ woɔɣulani masagi Seezaal ma, naa la bosu ga wɔin ɣa mɔ ga gɛ ná-nubuseiti maalɔ.

20 Naa ɣa é kea gɛ toligi wogai la ga ade ɣa, ade yɛpɛ é vile naama vai va, tɔɔzei Izelayɛle ná-kitogi maavele ɣa za gɛ yɔɔɔɔi nii zu la.»

21 Zuifuiti ti goɔɣaavoteni, ti ɣɛ ma: «Gi la seve zɔɔɔni, é va zegɛ Zudee yooi zu da-vaa zu, gi-ɣɛɛloin gila kpalaa ge la vaani, é va da-vaa ɣɔu wo gi ma.

22 Kɛɛ wɔin ɣa gi ma ga da ɔɔɔɔi é da-ɣisiei lɛ ga giye. Nii é ga kalagi naa é vɔɔɔɔi ba, gi kwɛɛni ga ade pɛ nuiti ta wuzɛgezu daalɔɣoma ga gola.»

23 Ti ku ɣili toni ga ti ɣɔmi. Naama voloi zeeliasi ma, ti vaani pɔ ɔɛ, ti mɔin, é leve ma mɔungi va. E zo sobui ma eyɛsu kpɔkɔi zeeli, Pɔle ɔɔɛni ti vɔ, é ná-kalagi wo pele lɛ ga tiye: E GALA ná-masada i ma wooi laazeelini ti ma, é

Moize ná-təgi zu woiti segeni ta GALA goo wo nuiti ta-bəeiti, é gaaaba kele ga é ti-gigi lati, é lo Yesu ná-fai va.

²⁴ Tanigaa ti laani gooi la, zəiti ti la kεeni pe ti va la da.

²⁵ Siēgi zu ti gēni zegezu la Pəle və bε, tiya letele ti la gēni zolooni faa gila ma, Pəle niima gisiε gilagi woni ti ma, é gē ma: «Gaama gēni Zenvu Nadegai ya, siēgi zu é gēni bəezu la wo-memewolani pə ga GALA goo wo nui Ezayi maavele, é gēni ti ma:

²⁶ «Li, é gē niima nuβuseiti ma:

wa la woilo nə,
kele wo la faa gaaɟaa pe.

Wa la wele nə,
kele wo la wozaɟaa pe.

²⁷ Təzei niima nuβuseiti ti gēa ga kigaaza nuiti,

ti bəɟə woizubəla, ti yeeveε gaaazu,

naa ɟa a ke ti gaaazu mina wozaɟa,

ti-woiyegēiti ti mina faa menī,

ti-yii mina faa gaaɟa,

ti va ɟale ma pə,

nii a ke gē va ti gēde.» »

²⁸ Pəle gēni ti ma volu: «À kwεε mu ga kizo fai nii GALA ge fea, daa ɟana zeelizu zii giligiti ma, naati mu ta woilo ma.»

²⁹ [Pəle naama wooi wogai ma, maaɟaali wolai ye ni Zuifuiti zəɟəzu, ti da li.]

³⁰ Pəle kεeni ga kona felegə pelei naa wu, nii é segeni. E gēni yeezeizu nuiti pe bu ná, niiti ti gēni vaazu pə ga ti ka.

³¹ E gēni GALA ná-masadai ma vai laazeelizu, é da kalagi wo, é vile Maliɟii Yesu Kilista ná-fai va ladalai zu, faa nəpe ge la gēni kpetevēni naa va.